MS - 7 B 2

Non minus esse at qui mala indicat.
Cea dit, qui tacitam 15-5-12-8

Fine m. h. lei comitatur gloria vite.

Prudentia acquistar noti nel senale ...
- è a ... maestra di tutte le ...
C. Quest. ... S. Calliop.
La colpa ... porta più lontano ...
... S. Gaetano ...

Non è carnacio la lode degli empi. ...

Il qual all'... più offende ... i piu ... ristretti.

... tre alcun martire pianni alcun tormento tanto acerbo ... tormenti dell'anime ... nel Purgatorio. ... S. Stanisla.

... mal uiue se non si corregge, male anche al fin si more.

... il frutto ...
... porta ... il pesso del amore ...

Si perculsi ... et ... pertinax pugnare est. Mag. Prolog.

Magis amabo inspici a rectis quam timebo mordeni a peruersis. S. Aug. ...

Magis optabo a quolibet reprehendi quam ... ad errandum ... ab adulante ... S. Bona. ... Prolog. Mag. sent.

Plus ... quibusdam ... ...

Sicut oculus in tenebris errat, sic ... miser humanus intellectus. S. B. ...

... in ... meditatione ... et amor ... in ... S. Bona. ...

... nisi ...

Si ... nisi ... non ... debitores in celo. ...

... qui ... in ...

... chiede ... ...

[illegible] ratione [illegible] relatione [illegible]
[illegible] p. 14

Girolamo baldiati

[illegible] in nostris delictis [illegible] tempore [illegible]

[illegible] necessarius [illegible] 3

Gratia naturam perficit. [illegible] p. 3. c. ix.

Quanto magis nosmetipsos subiicimus: tanto maiores [illegible] efficimur [illegible] p. 3. c. 12

Peccatum [illegible]

[illegible]

Ricevi ogni giorno quello (sacramento) che ogni giorno ti può giovare, vivi di modo che meriti di riceverlo ogni giorno et chi non merita di riceverlo ogni giorno non merita riceverlo anco al fin dell'anno. S. Aug. in lib. de verbis Dni.

Dormit Adam ut fiat Eva; moritur Christus ut fiat Ecclesia. S. Aug. ...

... custodia ... Alcim. ... de origine ... l. 1. ...

Nemo computet bona opera sua ante fidem. S. Aug. in ps. 31. Bonum opus intentio facit, intentionem fides dirigit. id. ibi.

Nemo invitus bene facit, etiam si bonum est quod facit. S. Aug. in Ioan.

... peccatum est et nihil omnino est, sine bono ...

Ubi deest agnitio veritatis, falsa est virtus etiam in optimis moribus. S. Aug. ...

Non revocatur a te oratio mea et non removebitur a te misericordia. Id. ...

Quantum distat ... a domino, tantum voluntas servi a voluntate domini. S. Aug. sup. psal. 31.

Non minus peccant, qui Christum blasphemant regnantem in caelo, quam qui flagellaverunt ambulantem in terris. Id.

Quanto quisque sanctior et sanctis desiderijs plenior est, tanto eius in orando fletus uberior. Id.

Gravior erit Purgatorij ignis, quam quicquid homo pati potest in hac vita. Id. sup. psal. 37.

Non esset anima imago Dei, si mortis termino clauderetur. Id. 14 de Trin. c. 4.

Deus est sine qualitate bonus, sine quantitate magnus, sine indigentia creator, sine situ praesidens, sine habitu omnia continens, sine loco ubique totus, sine tempore sempiternus, sine ulla sui mutatione mutabilia faciens, nihilque patiens... Id. lib. 5. de Trin.

Quantum habet amor, tantum affligit dolor. Id.

ARISTOTELIS
STAGIRITAE TOPICORVM

libri octo, cum Auguſtini Niphi Medices Sueſani philoſophi clariſsimi dilucida interpretatione, atq; expoſitione, inter alias logicæ partes à ſtudioſis admodum deſiderata.

ET NVNC RECENS CVM AVCTORIS archetypo collata, omniaq; diligentiſsime excuſa in lucem prodeunt.

Conventus S. Mariæ, Carmel. Diſcal. S. Pauli de Victoria Romę.

COMMISSIONE GOVERNATIVA PER LE BIBLIOTECHE ROMA

VENETIIS

Apud Hieronymum Schotum.

1550

Cum Priuilegiis Summi Pontifici ac Illuſtriſsimi Senatus Veneti.

14.4.2.8

A ARISTOTELIS TOPICORVM LIBER primus Interprete & expoſitore Magno Auguſtino Nipho, ad Paulum Iouium.

DE INTENTIONE LIBRORVM.

PROPOSITVM *quidem negocij eſt methodum inuentre, à qua poterimus ſyllogizare de omni propoſito problemate ex probabilibus, & ipſi diſputationem ſuſtinentes, nihil dicere repugnans.*

Dicere ἐρῶ μὲν dicemus. Commẽtarium. Intentio. Cã intentionis.

VOlens Ariſt. abſoluere vniuerſum negocium Topicum, ad quot & ad quæ vtile ſit Philoſopho huiuſmodi negocium: & quis illius finis (vt Alex. inquit) in præſenti loco ꝓponit. Et primo proponit ad quot & ad quæ vtilis ſit ſecundo loco non longe ꝓgrediens explicat quis ſit eius finis. vt ex ijs pateat dialecticam philoſophantibus dignam eſſe ſtudio: quatenus videlicet: ad ipſius veritatis inuentionem, quæ finis eſt Philoſophi, momentũ
B non paruum præbet. Nec iniuria Ariſt. hæc fecit: nam ſunt, qui dialecticã ex medio ſuſtulerunt, aſſerentes potius obeſſe, q̃ prodeſſe philoſophantibus pro veritatis inquiſitione, cuius ſignum attulerunt: ex hoc, ꝙ qui peritiores in dialectica fuerunt, omnis philoſophiæ fuerint penitus ignari, vt Prothagoras, qui cum ignarus philoſophiæ eſſet, & dialecticis omne ſtudium adhibuiſſet, deos in dubium reuocauit & ob id decreto publico Athenienſes eius Libros vſſerunt, ipſumq́; profugerunt ab agro Athenienſi, tãquam ſophiſtã, ac dialecticum inutilem reipublicæ, & veritati philoſophicæ. Temporibus noſtris hoc idem videmus in hominibus noſtri tẽporis. Sunt enim qui ſummis ſtudijs dialecticæ incubuerunt, & tamen omnis philoſophiæ ſont ignari, vt Heſberus, Ferebricius, Strodus, Dulmentonius, Suiſectius, & cæteri id genus. Hi enim cum in dialecticis fuiſſent periti, philoſophiæ (pace cinerum dixerim,) fuerunt omnino ignari. Ariſt. ergo propter hæc (vt Alexander exponit) duo oſtendit, primo quidem ad quot dialectica methodus vtilis ſit, ſecundo quis ſit eius finis, vt ex ijs duobus præex-
C poſitis aduerſetur, atq; occurrat, ijs qui dialecticam methodum e medio ſuſtulerunt.

De vi dialecticæ.

Verum antequam ad verba Ariſt. veniamus: non erit nobis inutile præmittere quædã quæ partim ex commentarijs Alexandri, partim ex paraphraſibus Auerrois colliguntur. nonnulla vero ex ijs, quæ Iuniores dixerunt, Alia quidem approbando, alia vero refellendo. Et primo videamus ad quid dialecticæ nomẽ Philoſophi retulerunt.

Opinio Stoicorũ de vi dialecticæ.

Stoici itaq; dialecticam aſſerunt conſiſtere in bene dicẽdo. Bene dicere vero aſſerunt idẽ, quod vera, & conuenientia dicere, & cum vera, & conuenientia dicere proprium philoſophantium ſit, ideo ſolus Philoſophus ſecundum iſtorum opinionem dialecticus nuncupari
D debet.

Platonis opinio.

Plato vero dialecticam laude proſequẽs, technam totius philoſophiæ ipſam vocat, cuius officium explicans, dicit eſſe vim, qua quis poteſt vnum plura, & plura vnum facere, facit enim quis vnũ plura, ſcilicet, vi dialectica, qua diuidit genus in ſpecies per differentias, & compoſitum in atomos diſſoluit. Confert vero plura ad vnum compoſitione: vt ſpecies ad vnum genus, & atomos ad vnum mixtũ. Per quæ Plato indicat omnem dialecticæ vim conſiſtere in diuidendo, & componendo.

Refutatio poſitionum.

Sed vtraq; horum poſitio (vt mihi videtur) falſa eſt: ſtoicorum quidem, quoniam nõ ſemper vis dialecticę conſiſtit in veris dicendis, cum aliquãdo ſophiſta, qui dialecticus eſt, falſa ſyllogizat. topicus vero probabilia ex probabilibus: rhetor ex perſuaſibilibus perſuaſibilia. Platonis autem opinio manca eſt, quoniam dialectici officium non ſolum in diuidendo, & componendo cõſiſtit, ſed in ſyllogizando.

Poſitio Alex.

Propterea Alexander Aphrodiſeus magnus Ariſt. interpres tradit de Ariſt. & eius ſectatorum mente omnem dialecticæ vim conſiſtere in ſyllogizando, cum poſuerint dialecticam nihil aliud eſſe, ꝙ ſyllogiſticam methodum.

Dubĩ.

Sed occurres ſyllogiſmi differunt inter ſe, igitur dialectica non poteſt eſſe: vna facultas ſyllo- E
gizandi.

Rñſio.

Alexander innuit reſponſionem ex eo, quia ſyllogiſmus, vt ſyllogiſmus eſt: nihil aliud ab alio differt, ſed differunt ſecundum propoſitionum ſpecies, & ſecundum figuras, & modos, & ſecundum materias circa quas ſunt. in ratione tamen ſyllogiſmi non differunt, vt patebit. differũt quidem propoſitionum ſpecie, quoniam alij ſunt hypothetici, qui ex propoſitionibus ſunt hypotheticis, alijs prædicatiui, qui ex propoſitionibus ſunt categoricis. differunt vero figura, quatenus quoſdam imperfectos, vt qui ſunt in ſecunda, & tertia figura, quoſdã perfectos, vt qui ſunt in prima figura, facimus. Differunt etiã materijs: circa quas ver-
F ſantur, quoniam qui circa neceſſaria ex veris & neceſſarijs ſunt, demõſtratiui dicuntur & ea ars, quæ illis vtitur demõſtratiua methodus vocatur, qui circa probabilia ex probabilibus: dialectici, & ea facultas, quæ illis vtitur, dialectica nuncupatur, qui circa apparenter probabilia ex apparenter probabilibus, ſophiſtici, & facultas: quæ illis vtitur, ſophiſtica appellatur. Conueniunt enim omnes in forma: hoc eſt in ratione ſyllogiſmi, quoniam quiſq; horum oratio eſt, in qua quibuſdam conceſſis, aliud ſequitur. Differũt autem propoſitionum, aut figurarum, aut materierum differentijs.

Diffõ dialecticæ.

Ex ijs infertur dialecticæ definitio, ꝙ ſit methodus ſyllogiſtica ex probabilibus de omni problemate. Et quidem, vt inquit Alexander: merito huiuſmodi ſyllogiſtica methodus de omni problemate dialectica appellatur. Dialectica enim ἀπὸ τοῦ διαλέγεσθαι, latine tum diſſerere, tum diſputare, vocatur. Et cum diſſerere in interrogatione & reſponſione conſiſtat, interrogans autem de omni propoſito interrogat reſpondentem, recte additum eſt in definitione de omni problemate, ſiue propoſito, & cum non ſemper ſyllogizans, ex veris ſyllogizet, non enim probleme omne verum eſt, recte eſt additum ex probabilibus.

Quæ probabilia.

Sunt autẽ probabilia, quæcunq; conceduntur à reſpondente, ſiue vera ſint, ſiue falſa, modo dentur à reſpõdente. Huius rei cau-
G ſa eſt, quoniam officium interrogantium eſt ducere reſpondentem ad aliquid præter opinionem. Ad hoc autem indocendum ſufficit, vt ex probabilibus ſyllogizet. Sæpe enim interrogans adducit reſpondentem ad aliquod præter opinionem ex falſis, modo reſpondenti ſint probabilia, & ab eo conceſſa.

Contra Stoicos.

Dialectica igitur nõ ex eo, quia per vera verum ſyllogizet: rationem ſuam ſortita eſt, ſed eo quia per probabilia. Male ergo Stoici vim dialecticæ dixerunt conſiſtere in aſſerenda veritate Male etiam Plato vim dialecticæ omnem in diuidendo & componendo conſiſtere aſſeruit. Præterea hoc idem patet ex eo quia non quemadmodum vnaquæq; ſcientiarum circa quoddam determinatum genus proprie illius generis oſtendit & accipit per propria illius generis principia. ſic & dialectica: ſed dialectica circa cõmunia. Dialectici enim ſimiliter de muſicis medicinalibus, & de geometricis: naturalibus, & moralibus, rõnalibusq́;,
H & omnibus propoſitis argumentantur, non tamen ex proprijs propoſitorum, ſed ex omnibus. & probabilibus. Non enim per medicinalia principia aliquid in medicina oſtendit. Nec per geometrica principia aliquid in geometria, eſſet enim dialecticus geometra, ſed eſt proprium dialectico de omnibus propoſitis per probabilia ſyllogizare, & non ex veris verum ſemper.

Dubĩ.

Sed dices tunc rhetor eſſet dialecticus: quoniam rhetor ex perſuaſibilibus argumentatur, quæ probabilia ſunt.

Dñia rhetoricæ & dialecticę Rñſio.

Ad quod Alex. reſponſionẽ innuit, & aſſerit ꝙ licet rhetor non verſetur circa genus determinatum, veluti nec dialecticus, tamen non de omni argumẽtatur, veluti dialecticus. verſatur enim rhetor circa medicinalia, circa philoſophica, circa muſica, proprie tamen nõ argumentatur niſi de politicis. videtur enim propria rhetoris materia in politicis conſiſtere.

Dialecti. & rhetorica differunt.

que ratione fit, vt rhetorica & dialectica differant: primo quidẽ circa materias, quĩ materia rhetoris eſt in politicis principaliter, materia dialecticæ eſt in omnibus. ſecundo q̃a rhetor circa ſingularia orationes ſuas cõficit. formant enim orationes circa fortunas, tempora, perſonas, loca, & cæteras ſingularium circunſtan

I tias, nã de his hortationes & dehortationes ſunt, & accuſationes, & defenſiones, & laudationes, & vituperationes, in quibus oĩs rhetoricę vis cõſiſtit. At dialecticus circa oĩa cõmunitet. dabit. n. nobis Ariſt. aliqua loca ex qbus poterim⁹ ꝑ probabilia de oĩbus propoſitis ſyllogizare.

Rhetorica & dialectica cõueniunt.

Cõueniunt aũt rhetor & dialecticus, qm̃ vterq; habet facultatẽ argumẽtandi ad oppoſita. qoi. n. circa ſciãs verſaſ, quãuis cognitionem oppoſitoꝝ hẽat, iotencio tñ eius eſt alterã partẽ determinate cõſiderare. videlicet meliorẽ. Medici quidẽ ſanare. Philoſophi vero veritatẽ adinuenire. At dialecticus & rhetor circa oppoſita ꝯſiſem oñſionem habẽt, vterq; ex probabilibus, licet rhetor ex ꝓbabilibus, quæ veriſimilia ſunt, queq; perſuaſibilia vocat Ariſt. in rhetoricis.

Vis dialecticæ in quo.

Ex ijs oĩbus Alex. ꝯcludere intẽdit tã cõtra Stoicos, q̃ cõtra Platonicos vim dialecticæ oẽm ꝯſiſtere in ſyllogizãdo ex ꝓbabilbus, nõ aũt in veris dicẽdis vt Stoici crediderũt, nec in cõponẽ-

K do, & diuidẽdo, vt Plato aſſeruit.

Expõ. Alex.

Et ꝑ dialecticã nõ oẽm logicæ partẽ Alex. intellexit, ſed methodũ topicã, q̃ in ijs libris edocebit Ariſt. cuius cãm Auerroes in procœmio paraphraſiũ libroꝝ topicoꝝ aſſignat ex eo, qa dialectica ſignat ſermonẽ inter duos, quoꝝ alterũ alter vincere enitit, & cũ Ariſt. in his libris aſſignet loca, ex qoibus hoc fieri põt, iure dialecticę nomẽ huic topicę methodo Ariſt. appropriauit. Hactenus de vi dialecticæ, q̃ topica dr.

De vtilitate.

Poſt hęc de vtilitate diſſerẽdũ eſt. Auerroes hic dialecticã: quæ topica dr, dicit eſſe vtilẽ.

Prima vtilitas.

primo, qa diſponit nos ad veritatis inuentionẽ, nã cũ methodi, loca, & propõnes fuerint nobis notæ, procedemus ad ꝯſtruendũ, & ad deſtruendũ problemata: & tũc ex vſu taliũ vis quædã, ac potẽtia in nobis acquirit, qua poterimus facile verũ à falſo diſcernere: ſic igr̃ ex cognitione locoꝝ & propõnũ faciles reddimur ad diſputandũ deſtruendo, & ꝯſtruẽdo, ex vſu vero diſputãdi facultas in nobis derelinquit, qua facile poterim⁹ vera à falſis diſcernere. ergo ꝑma huius artis vtilitas erit diſponere nos ad veritatis inuẽtionẽ.

Secunda.

Secũdo, vtilis eſt ad politica negocia, quę ſunt tria.

L hortari & dehortari in cõcionibus, accuſare & defendere in forenſibus, laudare & vituperare in demõſtratiuis, traduntur. n. in hoc libro oĩa illa loca, ꝑ quę Ariſt. docuit in rhetoricis hęc facere.

Tertia.

Tertio, vtilis eſt ad veritatis inuentionem in theoreticis facultatibus. ꝑmo, quia cũ fuit aliquod problema cognitu difficile, anteq̃ illius vera ꝑs pateat ſylli fiunt ꝓ vtraq; parte ex locis & propõnibus probabilibus, quæ hic tradunt, quibus hinc inde factis relinquit ĩ intellectu noſtro facultas quędã, qua facile poterim⁹ partẽ verã à falſa ſecernere. Nã cũ propõnes probabiles nõ ſint oĩ ex parte falſæ, ex illis non nihil veri colligere poterimus. Quod aũt ita ſit, Ariſt. nobis ſigno eſt, qui raro aut nunq̃ procedit ad problematis eã partẽ, quę vera eſt, niſi ſyllõs dialecticos ꝑmittat, nã ex ijs deducimur tãdem ad veritatis inuentionẽ. Secũdo, qm̃ ex probabilib⁹, ſaltẽ ſciarum ꝑncipia accipimus, ex

M quibus fiũt demõſtrões: nõ. n. ꝑncipia in ſcia, cuius ſunt, demõſtrari pñt, ſed probabilib⁹ quibuſdã exponi, vt ſentiãt, qui diſcũt: quẽ modũ ſeruauit Ariſt. libro phyſicæ auſcultationis,

In primo libro.

in quo ex ꝯceſſis & probabilibus cõtra Parmenidẽ plora eſſe entia, & cõtra eos, qui negarũt de quolibet dici eſſe vel nõ eſſe, ex ꝯceſſis ab eis quarto metaphiſicę. hinc recta, ac veriſſime Victorinus Romanus dicit, nã hoĩem ad veritatis inuentionẽ habilẽ factũ eſſe, arte vero diſſerendi, facilẽ, vſu aũt, potentẽ. Erit igr̃ hęc facultas nobis vtilis: quaten⁹ ꝑ eã faciles ſumus ad veritatis inuentionẽ, ꝙ ſi ea vtemur, & faciles erimus & admodũ potẽtes ad veritatis inuentionem ꝑuenire.

Quæ Boe.

Quã ob rem recte Boetios cõtra eos exclamat, q dialecticã tanq̃ inutilẽ e medio ſuſtulerunt: cũ inquit in cõmentarijs libri ſecundi topicoꝝ Ciceronis in ꝓœmio proh diuinã atq; humanam fidẽ, quæ eſt hæc hoium prauitas, quæ tantæ eſt imprudentiæ cęcitas: vt penè ſua ſeſe ipſi cõfeſſione cõdemnent, nullus. n. eſt, qui ſe videri nolit peritiſſimum in diſſerẽdo, quid abſurdius fingi põt: q̃ quod probabilibus, vt ipſi exiſtimãt, argumentis inutile ſtudium dialecticę nituntur aſtruere. Hactenus de vtilitate.

Sit ne topica iudicatiua.

Poſt hæc de dña huius partis, hoc eſt topicæ ad alias partes logicæ, quæ traduntur in libro prioꝝ & poſterioꝝ, nõnulli itaq; N hãc logicę partẽ, quæ topica dr, inuentiuã eſſe affirmant, ꝙ oĩs illius vis in inuentione cõſiſtat, eas vero qoq; in poſterioribus ac prioribus, iudicatiuã. Mouent aũt auctoritate Boetij in ijs commentarijs, quæ in Ciceronis topicis ſcribit: vbi topicã inuentiuã: cęteras vero iudicatiuas fecit. & quidem nõ ab rõne, nam cũ logica quædã diſſerendi rõ ſit: oĩs autẽ ratio diſſerendi habet duas partes inuẽtionẽ & iudiciũ, fit, vt duæ ſint partes logicę: altera inuentiua: quæ topica dcã eſt, quæ docet loca ꝑ quæ faciles reddimur ad inuentionẽ, altera iudicatiua, quæ traditur in libris prioribus ac poſterioribus, quæ docet inuẽta iudicare.

Dubĩ.

Sed mox occurret. cũ cuilibet ſcientiæ inſint inuentio, & iudicium, ꝙ quæ vnaquæq; ſcientia differit, cur iſtæ duæ partes magis logicæ, q̃ cęteris ſcientijs attributæ ſunt.

Solutio.

Et dicendũ, ꝙ licet oĩs ſcientia inueniat, & iudicet, quia tñ logica inuenit & iudicat, & docet artẽ inueniendi & iudicandi, iõ ſoli logicæ hæc attributa ſunt, vel quia logica virtute propria, aliæ ſcientię virtute logicę inueniunt & iudicant. propterea cõcludunt in- O ueniendi artẽ traditam eſſe ab Ariſt. in topicis, & elenchis, iudicandi vero in prioribus & poſterioribus.

Obiectiones.

Sed cõtra, qm̃ in topica tradit ars inueniendi media in ſyllogiſmis dialecticis, in prioribus ars inueniendi media in ſyllogiſmis ſimplr̃, in poſterioribus ars inueniendi media in ſyllõis demõſtratiuis: igr̃ nõ ſola topica erit inuentiua. Præterea tam topica q̃ prioriſtica, & poſterioriſtica vr̃ iudicatiua, qm̃ vnaquæq; iſtarum cũ inuenit mediũ ſui ſyllogiſmi iudicat, vt docet artem iudicandi de inuentis medijs, prioriſticus. n. docet artẽ iudicandi de ſyllõ ſimplr̃, ſi ſit neceſſarius ex ijs, quæ poſita ſunt. poſterioriſticus docet artem iudicandi de ſyllogiſmo demonſtratiuo. ſi ſit ex veris, neceſſarijs, prioribus & primis. topica aũt docet artem de ſyllogiſmo dialectico ſi ſit ex probabilibus. igitur vnaquęq; harum partiũ eſt inuentiua, ꝙ doceat inuenire mediũ, & iudicatiua, ꝙ doceat de inuentis iudicare, ſi ſit ita, vt inuenit.

Exempla anonymi interpretis.

Quidam latinus Anonymus Ariſt. interpres, quem puto eſſe Egidium, aſſerit topicam eſſe inuentiuam quia docet per ſigna ſyllogizare, cũ inuentio non fiat niſi ſignis, & quia topica docet loca, ex quibus ſigna habentur ꝑ quæ ſyllogizare poterimus, ideo

P hęc pars inuentiua eſt: & quoniam iudicium fit per cauſas, & poſterioriſtic⁹ docet ſyllogizare per cauſas. ideo dicitur iudicatiua. vnde licet topicus doceat loca, quę ſunt à cauſis non tamen docet illa: niſi vt ſigna ſyllogiſtica, per quę probabiliter ſyllogizet.

Obiectiones.

Sed hæc poſitio ſtare non põt, quoniam tunc prioriſtica non eſſet iudicatiua, quoniam docet ſyllogizare per media, quæ ſunt cõmunia cauſis & ſignis. Præterea Philoponos primo priorum diuidens librũ priorum in tres partes aſſerit primas duas eſſe inuentiuas, vltimam vero reſolutiuam. igitur in libris priorũ traditur ars inueniendi, & ita poteſt dici inuentiuus.

Propria ſolutio.

Videtur igitur mihi ſaluo iudicio meliori, & reſeruatione dicendi aliter, ſi aliter occurret, cum excuſatione, ſi aliter alibi dixerim, ꝙ topica, & ſophiſtica vtraq; eſt iudicatiua, & inuentiua, analytica tam prioriſtica, quam poſterioriſtica vtraq; eſt iudicatiua & inuentiua, ꝙ dilucidamus, topica inuenit media Q in ſyllogiſmis dialecticis: & ea docet inuenire: & cum inuenit, iudicat de ſyllogiſmo dialectico inuento, ſit ne ex probabilibus conſtitutus, & docet iudicare, ſit ne vt decet, ex probabilibus conſtitutus. ergo topica eſt tam inuentiua, q̃ iudicatiua, ſophiſtica inuenit, & docet inuenire media in ſyllogiſmis ſophiſticis: & poſtquam inuenit, iudicat, & docet iudicare ſecundo elenchorum. ſit enim ſyllogiſmus inuentus ex probabilibus apparenter. igr̃ tam topica, q̃ ſophiſtica eſt inuentiua: & iudicatiua, qm̃ rõne habita ad ſuũ opus, inuenit, & iudicat. Simili rõne prioriſtica inuenit & docet inuenire mediũ in ſyllogiſmo ſimpliciter, vt patet in capitibus de inuentione medij. Iudicat aũt, & docet iudicare ſyllm̃: quem inuenit, ſit ne cõueniens ſuæ arti: vt ex conceſſis, vel ne. Rurſum poſterioriſtica docet ſecũdo poſteriorũ inuenire mediũ in ſyllõ demõſtratiuo, & inuenit eſſe definitionẽ cauſalem, ex quo conficit ſyllm̃, iudicat & docet iu-

dicare

A dicare poſtq̃ inuenit, ꝙ ſit ex primis, veris, immediatis: & primis cauſis. igiť topica, ſophiſtica prioriſtica, et poſterioriſtica vnaquæq; eſt inuentiua, & iudicatiua. rõne videlicet habita ad ſuũ opus, quod conficit.

Bona rõ.

Videtur aũt hoc ita eſſe, qm̃ ſi aliquis quærit aliquid, quod ex ſuis regulis inuenit ſi non iudicat ſe illud quod quærebat inueniſſe, cõtingit ire in infinitum. Etiã ſi aliquid docet inuenire aliquid, & nõ docet, poſtq̃ inuenit, artẽ qua cognoſcat ſe inueniſſe, diminute docuit inuentionẽ. igitur ſi topica, & ſophiſtica docent inuenire media in ſuis ſyllogiſmis, coguntur docere artem, qua iudicari poſſint ſyllogiſmi inuenti, ſunt oẽ cõuenientes ſuæ arti vel ne. Amplius ſi prioriſtica & poſterioriſtice iudicant & docent iudicare oportet vt doceãt inuenire, qm̃ non iudicant, niſi ſupponendo inuenta, ſemper. n. iudiciũ inuẽtionem ſupponit. Patet igitur oẽm logicæ partem quæ docet ſyllogizare aliqua ſyllogiſmi ſpẽ eſſe inuentiuã, & iudicatiuam. Sed contra hęc eſt Cicero libro ſuorũ topicorum: di- B cens: (cũ oĩs ratio diligens diſſerendi duas hẽat partes, vnã inueniendi, alterã iudicandi vtriuſq; principes, vt mihi quidem videtur, Ariſt. fuit. Stoici aũt in altera elaborarunt. iudicandi enim vias diligenter proſecuti ſunt: eam ſcientiã, quã dialectices appellant. inueniẽdi vero artem, quę topice dicitur, quæq; ad vſum potior erat, & ordine naturæ, certe prior, totã relinquerunt.) hæc Cicero. vbi Boetius vir doctiſſimus inueniendi partẽ in libris topicorũ atq; elenchorum cõplecti affirmat, iudicandi in prioribus & poſterioribus. Hedeoolphus in ſuis cõmentarijs volens hęc cõcordare. dicit in vnoquoq; dictorũ librorũ eſſe aliquid inuentiui, & aliquid iudicatiui, qm̃ aliquid de inuẽtione, & aliquid de iudicio, qa vero in ſyllõ demſatiuo vnicũ eſt mediũ. ſ. definitio cauſalis, iõ parũ habet de inuentione, liber ergo q docet mediũ inuenire in demſatione, parũ eſt inuẽtiuus. At cum ſyllĩ demſatiui plures ſint ꝯditiones, cũ debeat eẽ ex veris: neceſſarijs prioribus & ꝑmis: iõ multũ habet de iudicio, & hãc ob rõnem liber ille iudicatiuꝰ eſt nũcupatus, cũ ſemper nomen, vt Anaxagoras dicebat, à prædominanti ſortiatur C vnaquęq; res. At cum ſyllſ topicus plura hẽat media, multæ inuẽtionis eſt, ꝯditionẽ aũt vnã, ꝙ. videlicet ſic ex probabilibus. iõ parũ iudicij habet. recte igiť liber topicorũ inuentiuus dicẽdus eſt. Simili rõne de ſophiſticis.

Confutatio.

Sed pace tãti viri dixerim, hæc nõ ſunt dcã ad mentẽ Ciceronis, nec Boetij: nã Cicero, & Boetius voluerũt librũ priorũ eſſe iudicatiuũ, cum partẽ iudicatiuã tradi aſſerant in libris priorũ & poſteriorũ. vbi plura ſunt media: & plures ſunt ꝯditiones ſyllĩ de quo cõſiderat. proptetea nõ parua fuit mihi ſemper difficultas qd ſit dicẽdũ, differere, iõ ſaluo meliori iudicio, dicerem inuentioñe & iudiciũ accipi poſſe, aut reſpectu operis & ſyllĩ. circa quẽ verſať facultas, aut reſpectu eorũ problematũ, quorũ quęrit & inueſtigať veritas quã à natura appetimus attigere de vnoquoq; quæſito. appetimus. n. natura ſcire ſit ne animus mortalis, vel nõ. An mũdus ſit ęternus, vel ne. Tũc dicerẽ, ꝙ rõnem habita ad opus: quod docent D iſtæ facultates & ad ſyllm ſont inuentiuæ reiudicatiuæ, qm̃ vt argumẽta cõcludunt, vnaquęq; docet inueni & medium in ſyllõ ſibi ꝓprio, & docet iudicare & inuẽto verũ ſit cõueniẽs ſibi. rõne habita ad veritatẽ quæſitorũ, ad quã aſſequẽdã natura impellimur, topica docet inuenire, qm̃ docet loca ex qbus poſſumus ſyllogizare de oĩ problemate ambas cõtradictiuoĩs partes, at cũ veritas ſit in altera cõtradictionis parte, ſi topicus docet ex ꝓbabilibus ambas inuenire, docebit, & alteram, in qua veritas eſt. igť reſpectu veritatis quęſitorũ problematũ quã natura intẽdimus: inuẽtiuus eſt liber topicorũ: ſophiſticoꝝ quidem apparẽter, topicoꝝ aũt ꝓbabilr. nõ aũt iudicatiui ſunt, qm̃ partẽ verã à falſa nõ docent diſcernere: qa vero poſterioriſticus docet diſcernere partem verã à falſa cũ doceat ſyllogizare verũ ex veris: & neceſſariũ ex neceſſarijs, & ꝑ ſe ex ijs quę ſunt per ſe, iudicatiuus appellatur ab Ariſt. & Cicerone. Prioriſticus vero, qa docet diſcernere cõbinationem neceſſariã, & ſyllogiſticans ab aſſyllogiſtica, & nõ neceſſaria iudicatiuus appellať. Prioriſticus. n. eſt, qui docet cognoſcere gñatim de oĩ ſyllõ ſit neceſſarius, an aſſyllogiſticus, iõ prioriſticus iudicatiuus eſt E cenſendus. Hactenus de differentijs partiũ logicæ, quæ hñtur ꝑ inuentionem & iudiciũ.

Si ſit topica reſolutiua.

Deinde videamus ſit ne topica reſolutiua, an nõ, ſed cõpoſitiua. Animaduerte ꝙ reſolutio nõ inuentioni, ſed cõpoſitioni aduerſať. loqmur igitur de reſolutiõe, vt diſtinguiť cõtra cõpoſitiuũ.

Põ Philoponi.

Philoponos in procemio primi priorũ dicit. librum priorũ & poſteriorum eſſe reſolutiuos, & compoſitiuos, nam vt inquit liber priorũ eſt diuiſus in tres partes, quarũ duæ primæ ſunt inuentiuæ, tertia eſt reſolutiua, & quia reſolutio eſt nobilior cõpoſitione, iõ à nobiliore liber priorũ inſcriptus eſt. Similiter liber poſteriorũ eſt diuiſus in duas partes: quarũ prima docet reſoluere demſatiuum ſyllm, & hæc tradiť primo libro. ſecunda vero docet cõponere, qm̃ docet mediũ, quo demſatiuus ſylls cõſtat, & quia reſolõ præſtantior eſt: ideo inſcribiť analyticus, hoc eſt reſolutiuus. De libro ipſo topicoꝝ nihil dixit. Nos vero dicamus ſaluo meliori iudicio, & F reſeruatione dicẽdi aliter, ſi aliter occurrat, & cũ excuſatione, ſi aliter alibi diximus: ꝙ ſi loquimur de cõpoſitione, & reſolutione reſpectu ſyllorum: quos docent, tam topica q̃ ſophiſtica, & analytica vtraq; eſt cõpoſitiua & reſolutiua, qm̃ quælibet talis docet cõponere ſyllm ſibi propriũ, & docet reſoluere ipſum in ea, ex quibꝰ cõpoſuit, topicus qdem docet loca & propõnes, ex quibus componitur dialecticus ſylls, & poſtq̃ eſt cõpoſitus docet eum reſoluere in probabiles propõnes: ex quibus ſit. Simili mõ, & prioriſticus, & poſterioriſticus, & ſophiſticus ſuis modis ſuos ſyllos docẽt cõponere, & cõpoſitos reſoluere. Alia rõne loqui poſſumꝰ de reſolutione, & inuentione veritatis eorũ problematũ, quæ quæruntur, & quia topicus docet inuenire problematũ veritatem ꝑ ſigna cõſtruereq; illa probabilia, ideo dicitur cõpoſitiuis, inuentio. n. veritatis & cõſtructio problematũ ꝑ ſigna eſt cõpoſitio, poſterioriſticus aũt docet iudicare veritatẽ per cãs: iõ eſt reſolutiuus, qm̃ iudicare quæſiti veritatẽ ꝑ cãm reſolutio eſt, ſimili rõne prioriſticus docet ſyllogiſticã neceſſitatẽ per cãs. iõ & ipſe reſolutiuꝰ eſt. nõ ergo recte dixerunt ꝙ inuentionẽ fieri ꝑ ſigna, & iudiciũ per cãs diffe- G runt, ſed debent dicere compõnem ꝑ ſigna, reſolutionẽ ꝑ cãs fieri.

De inſcriptione libri.

Ex ijs patet libri inſcriptio, dicitur enim hic liber topicoꝝ à verbo topos cuius adiectiuũ eſt topicũ, quaſi liber eorũ, quæ ſedent in locis. Sedent. o. in locis propõnes: quę dicũtur maxime, vt hæc propõ, ſi de quo minꝰ videtur ineſſe, & ineſt. ergo de quo magis. ſedet. n. hæc in loco à minore: ſiquis enim definiet ipſum minus, ſumet ſtatim hanc propõnem pro maxima. Eſt igť liber hic inſcriptus topicorum, qm̃ eſt de propõnibus probabilibus, & maximis, quæ ſedent in locis, idẽ. n. topicũ, quod in loco ſedens.

Verborũ expõ.

Iis declaratis, veniamus ad verba Ariſt. & dicamus ꝙ Ariſt. ꝓponit intentionẽ, & ea ad quæ vtilis eſt intẽtio, & quidẽ gñatim, qm̃ ſequenti capite aſſignabit ea, ad quæ ſpẽtim vtilis ſit propoſita intẽtio. & dicit. {Propoſitũ quidẽ negocij} ſubaudi noſtri in his topicoꝝ libris {eſt methodũ inuenire,} & ꝑ propoſitũ: quod græce eſt, πρόθεσις: Intentum intelligit, nõ enim πρότασις & πρόθεσις idem ſunt. Eſt. n. protaſis græce, latine propõ, protheſis vero, propoſitũ ſiue intẽtum & ꝑ negociũ, laborem intelligit, quẽ in pręſenti libro ad ſcribendũ ſubit. q. d. Intentũ noſtri laboris in his libris: H & per methodum, breuem artem intelligit, nam licet μέθοδος gręce, latine ſit ſemita, tranſumitur tamen ad compendiariam artem, quæ breuiſſima eſt, & cito nos ad rei cognitionem ducens, de qua eſt. q. d. Intentũ noſtri laboris in his libris eſt breuiſſimã, & cõpendiariam artẽ adinuenire, & dixit adinuenire, qm̃ ipſe prior inuenit, aut quia ea, quę de hac arte ab veteribus tradita ſunt, aut nihil ſunt, aut adeo manca, vt relatiui nequaquam digna ſint, nam (vt Cicero inquit) in ſuis topicis: hanc inueniendi artem totam reliquerunt Stoici, & ſolus Ariſt. tanquam princeps eam proſecutus diligenter eſt. & ſubſcribit ad quot, & ad quæ vtilis ſit hæc methodus, quam ſe inuenire proponit, & dicit duas vtilitates, alteram ex parte interrogantis, ac apponentis: alteram ex parte reſpondentis, eam cum dialecticæ, quæ

Protheſis Protaſis. Negociũ. Methodus. adinuenire.

I hic tradetur, ſic differendi rõ, & oĩs differendi rõ inter duos verſet, inter interrogantẽ & rñdentem, oportet tradere eã artem quę & interroganti & rñdenti vtilis ſit, & hęc ambo explicat, & dicit. { à qua poterimus ſyllogizare de oĩ propoſito problemate ex probabilibus } qm̃ docet loca, & propoſitiones, ex quibus poterimus inuenire mediũ in oĩ ſyllogiſmo ad conſtruendum, vel deſtruendum oẽ problema ex probabilibus. Addit autem { ex probabilibus, } qm̃ nõ ex

Ex probabilibus. veris, neceſſarijs, priorib⁹, & primis, & per ſe, vt docet ars poſterioriſtica, nec ex apparẽtibus vt docet ſophiſtica, nec ex veriſimilibus, ut rhetorica, ſed ex probabilib⁹ dixit { de oĩ

De omni ꝓpoſito problemate } .i. dialectico . ut exponit Alex. quoniã ſunt nonnulla problemata nõ dialectica, de quibus dialecticus non differit. quid ſit problema dialecticum, quidue non dialecticum, poſtea Ariſt. declarabit. nunc vero illud habeatur methodum hanc docere nos ſyllogizare de oĩ pro-

Rhetori. & topica differunt blemate dialectico, quod additũ eſt (ut Alex. annotauit) ut diuideret rhetoricam à dialectica, non enim ſimiliter de oĩ

K dialectico problemate rhetor ſyllogizat, materia enim rhetori magis moralia & politica problemata ſunt. At materia dialecticæ in omnibus eſt, inquãtum de naturalibus, de moralibus, medicinalib⁹, & rõnalibus pertractat. Et per oẽ

Quid per oẽ problema. problema, non in ſpecie, ſed in genere intelligit, quoniam vt poſtea dicet: vnũ problema eſt in quo de ſpecie accidẽs prædicatur alterum in quo de ſpẽ prædicatur genus, tertiũ in quo de ſpẽ prædicatur definitio, & quartũ in quo de ſpẽ prædicatur proprium. alia problemata, vt illud in quo differentia de ſpẽ prædicatur, & problema de eodem & diuerſo, & cętera id genus ad hæc reducuntur. docebitur igiĩ nos ſyllogizare omne problema generatim cõſtruendo vel deſtruendo. hæc eſt vtilitas ex parte interrogantis, deinde ſubſcribit vtilitatẽ ex parte reſpondentis. & dicit. { Et } à qua { ipſi diſputationem ſuſtinentes } .i. & ipſi rñdentes { nihil } poterimus { dicere repugnans, } vel à qua nos rñdentes nihil dicemus repugnãs. Quo quidem ad verba attinet,

L

Quis ſuſtinet rñſionem. diſputationem ſuſtinentes, gręce eſt λόγον ὑπέχοντες, latine rõnem ſuſtinentes. nam qui reſpondent rõnem, & diſputationem ſuſtinere dicuntur, & per repugnans, intelligit præ-

Quid per repugnãs ter opinionem eorum qui probati ſunt, vel contradictionẽ ſuimet, nam vt Alex. inquit in procemio huius libri officiũ interrogantis eſt reſpondentem ducere ad aliquid, quod ſit præter opinionem ſuã vel aliorũ probatorũ, vt ad contradictionẽ. ergo officiũ rñdentis eſt nihil dicere vi argumenti præter opinionẽ ſuam vel aliorũ ſapientũ. verũ vero eædẽ & tot ſint metæ ad quas ſophiſta & dialecticus rñdentẽ ducere enitantur, in elenchis differendũ eſt, & poſtea aliqua dicemus in octauo libro. Docebit aũt Ariſt. rñdentes nihil di-

Quæ Alber. cere repugnans maxime octauo libro. Albertus vero per repugnans, non contradictionẽ ſui, vel aliquid præter opinionẽ exponit, ſed aliquid repugnans ad methodũ ſecundũ ipſius traditionẽ & ꝓncipia interpretat̃, vt ſit ſenſus. { & } nos { ipſi diſputationẽ ſuſtinentes } .i. in problemate diale-

M ctico alterã partẽ ſuſtinentes ro ñdendo nihil dicemus repugnans, vel contrariũ arti, vel probabilibus, ex quibus ſit methodus, ſiue ars. Hedroolphus horũ librorũ nõ impe-

Quæ Hedoolph⁹ ritus interpres dicit cuiuſq; operis pfectionẽ in tribus cõſiſtere, in ſubſtãtia, qua ſit: in virtute, qua ſubſtãtia poſſit operari: & in operatione egrediẽte à virtute. Ariſt. igr̃ innuens pfectionẽ methodi: quã hic traditurus ẽ: hęc tria cõplexus eſt: nã cũ dicit { methodũ } ſubſtãtiã opis: cũ vero { poterimus. } addit. virtutẽ innuit. At cũ ſubſcribit { ſyllogizare de oĩ ꝓpoſito ꝓblemate } opatiõnẽ: q̃ ab illa virtute egre dit. dedit intelligere: & cũ dixit { à qua poterimus } p illã

Cõſideratio verborum. prępõnẽ, a ꝓncipiũ, vt efficiẽs intelligit: cũ vero dixit: { de oĩ ꝓpoſito ꝓblemate } p illã prępõnẽ de, finẽ & formã ſignificauit: eſt. n. ſylľs de problemate: vt de fine & forma, & cũ dixit { ex probabilibus } per illã præpoſitionẽ, ex materiã dedit intelligere: quæ ſunt propõnes probabiles: q̃ ſunt ſyllogiſmi, & problematis mã. Dixit aũt { ſyllogizare } &

Cur tacuit alia. nõ inducere: licet dialectic⁹ vtat̃ & ſyllõ, & iductione: rhetor vero exẽplo. & enthymemate: quoniam inductio ad ſylľm: exẽplũ ad inductionẽ: & enthymema ad ſylľm reducuntur. N

Primum igitur dicendum, quid eſt ſyllogiſmus, & quæ eius differentiæ, ut ſumatur dialecticus ſyllogiſmus. Hunc enim quærimus ſecundum propoſitum negocium. **Vt ὅπως: quo mã.**

Cũ propoſuiſſet intẽtionẽ gñalem, in pñti parte aſſignat intentionẽ ſpãlem: quæ proprie eſt procemiũ ad dicenda. & ponendo intentionem ſpãlem, colligit materiã pñtis libri: quęq; cã materialis dici põt, & dicit. { Primũ igiĩ dicendũ: quid eſt ſylľs, & quæ eius differentiæ, } hoc eſt deinde dicẽdũ quæ eius ſpẽs: { vt } ex illis { ſumat̃ dialecticus ſylľs. } cuius cãm aſſignat. & dicit. { Hunc. n. quęrimus ſecundum propoſitũ negociũ, } tãquam propriã materiã & ſubiectũ propoſiti negocij. Quo vero ad verba attinet, verbum { vt græce eſt ὅπως. latine vt, & quõ, vel quẽadmodũ, per quę patet propriã materiam: & ſubiectũ propoſiti negocij, hoc eſt huius libri, eſſe ſylľm dialecticũ. connectit aũt Alex. hanc ſpãlem intentionẽ illi gñali, nam cũ propoſuiſſet velle O tractare methodũ qua poterimus ſyllogizare & rñdere oĩ propoſito problemate, merito ſubſcribit eſſe dicendũ quid ſylľs ſit, ſi enim nõ ſciuerimus quid ſit ſylľs, non poterimus de oĩ propoſito problemate ſyllogizare. Quare neceſſariũ eſt dicere quid ſit ſylľs. Deinde ſpẽs ſylľorum dicendę ſunt, vt qualis ſit ſylľs dialecticus, qui ex probabilibus ſit: de quo in pñtiarum negotiamur, & quõ ab alijs differat, manifeſtũ ſit. & dixit. { Primũ } hoc eſt antequã determinauerimus

Primum. ea, quę ponuntur in tractatu atq; narratione, hæc tria ſunt dicenda, vt quid ſylľs ſit, deinde quæ eius ſpẽs: vt tertio loco colligamus materiã & ſubiectũ pñtis libri. Sed occur-

Dubĩ. res, qm̃ nõ eſt idem præcognitũ & quæſitũ: ſed ſubiectũ, videlicet ſylľs dialecticus eſt præcognitum, nõ ergo bene dicit, cũ ait. hunc. n. quærimus. Iuniores Anonymi dicunt

Solutio Anonymi. Ariſt. per { quærimus } hoc eſt intẽdimus intelligere, & ſcilicet ſit intentus, nõ eſt quęſitus. Sed friuola hæc euaſio eſt, qm̃ nihil intenditur: quin perquirat̃, vt cõſideranti patet, & ita intentũ & quæſitũ idem eſt, quare adhuc pẽdet quæſtio. Aliter dicũt: quod ſubiectũ quæri in ſciẽtia, abſurdũ eſt, qm̃ in illa ſemper præſupponit̃, vt præcognitũ. vt Ariſt. dicit. ſed ipſum ſubiectũ quæri in prohœmio ſcientiæ, nihil prohi- P bet: qm̃ prohœmiũ eſt ante ſcientiã. Dialecticus igitur ſylľs nõ in pñti ſcientia, ſed in prohœmio, quod eſt ante pñtem ſcientiam, quæritur. Sed minime placet, qm̃ in ſcientia, nec in prohœmio huius ſcientiæ quęritur ſubiectum eſſe. hoc enim ſupponit̃. Quare dicendũ in hac ſcia quæri accñtia

Propria ſolutio. ipſius propria, & non ipſum eſſe, vt recte Albertus inquit.

Eſt itaq; ſylľs logica cõnexio, in q̃ poſitis quibuſdã, aliquod aliud à poſitis ex neceſſitate accidit p ea, q̃ poſita ſunt.

Cũ propoſuiſſet in intẽtione ſpãli tria, nũc exequit̃ de primo, & dicit. { Sylľs itaq; eſt logica cõnexio, in qua poſitis quibuſdã } hoc eſt duabus propoſitionibus, & p poſitis conceſſis intelligit, aliqd aliud à poſitis } hoc eſt cõcluſio: quæ { aliqd aliud } à poſitis { ex neceſſitate accit, } & dixit aliqd aliud à poſitis pp ſylľos friuolos, q ſunt ex vno termino vel ex duabus, ex vno qdem, vt oẽ a, eſt a. oẽ a, eſt a. igitur oẽ a, eſt a. ex duobus vero, vt oẽ a, eſt a. oẽ b, eſt a. igiĩ oẽ b, eſt a. Ad dñiam horũ additũ eſt verbũ illud { aliquid aliud, à Q poſitis. } & dixit { à poſitis } hoc eſt ex conceſſis, qm̃ niſi propõnes, quæ aſſumuntur, cõcedant̃, nihil ſequet̃: & dixit { neceſſario } ad dñiam aſſyllogiſticarũ orationum in quibus cõceduntur propõnes, & tñ concluſio nõ neceſſario ab illis rõneſſis ſequitur. cũ dari poſſint termini in quibus cõtraria ac cõtradictoria cõcluduntur. verbi cauſa. omnis homo eſt aĩal. omne riſibile eſt aĩal. igitur oẽ riſibile eſt homo. hæc aſſyllogiſtica eſt, qm̃ in eadem termini ſunt animal hõ equ⁹, nam nõ ſequitur. omnis homo eſt animal. omnis equus eſt animal. ergo omnis equus eſt homo, immo cum propoſitionibus illis conceſſis ſtat q̃ nullus equus ſit homo. verbũ { logica connexio } græce eſt, λόγος, logos autẽ apud græcos cõe eſt tam orationi, quæ eſt in voce, q̃ orationi, quę eſt in mente. ac ſi diceremus ſyllogiſmum eẽ orationem, ſolũ in voce eſſet ſylľs, vt igr̃ vteremur verbo cõmuni ad ſyllo-

gismos

A giſmos in uoce, & in mēte trāſtuli uerbū λόγος, hoc eſt logica connexio, qm̄ logica connexio cōe quid eſt orationi: q̄ in uoce eſt, & rationi: quæ in mente eſt: de ijs autem excuſo me, quoniam libro priorum abunde diximus.

Demonſtratio uero eſt, quando ex ueris, & primis ſyllogiſmus erit: aut ex talibus, quæ per aliqua prima & uera, ſuæ cognitionis principium ſumpſerunt. [Vero μὲν οὖν quidē igitur [illegible] eius cognitionis q̄ circa ſe ē eius cognitionis quæ circa ipſa eſt.]

Cū deſcripſiſſet ſyllm̄ in genere nūc trāſit ad ſpēs: & prio deſcribit demōnē. & dicit. { Demōſtratio vero ē, qn̄ ex veris & pmis ſylls erit. } hoc ē ex ꝓpōnibus: q̄ ſunt pmę. & veræ { aut } ſaltē { ex talib⁹, q̄ p aliq̄ pma & vera ſuę cognitionis pncipiū ſumpſerūt. } hoc eſt aut ſaltē ex talib⁹ ꝓpōnib⁹ eſt, q̄ ſuę cognitionis pncipiū ſumpſerūt ab aliqb⁹ pmis, & veris: q̄ſi velit demonſtrationem eſſe, qn̄ propoſitiones ſont primæ & veræ hoc eſt immediatæ, aut quādo ſunt mediatæ, ſed per alias immediatas demonſtrabiles. De re hac
B in libro poſteriorum multa diximus, ideo hactenus.

Dialecticus autem ſyllogiſmus, qui ex probabilibus eſt ſyllogizatus.

Cum deſcripſiſſet demonſtrationē tanquam principaliorē ſpeciem ſyllogiſmi, nunc deſcribit dialecticum. & dicit. { Dialecticus aūt ſyllogiſmus, qui ex probabilibus } ſubaudi propoſitionibus { eſt ſyllogizatus } dixit { ex probabilibus, } intelligens per probabilia, aut quæ in ſe ſunt probabilia, aut quę ex propoſitionibus probabilibus probabilem cognitionē ſumpſerunt. multi. n. dialectici ſylli ſunt, qui ex ꝓpōnibus ↄſtant: quę in ſe nō ſunt ꝓbabiles, ſed quia ꝓbabilē cognitionē hn̄t ex probabilib⁹: dn̄r dialectici, nec curauit hoc addere, qm̄ ſatis dedit intelligere illud, p ea, quę addidit in definitione demōſtrationis, nā ſicut demōſtratio eſt ſylls, qui fit ex veris & primis, aut ex ijs, quæ ex primis cognitionē acceperūt, ita dialecticus ſylls eſt, qui ex probabilibus ꝓpōnibus fit, aut ex ijs, q probabilitatē acceperunt, ex
C probabilibus. Sed occurret nullū genus pdicatur de ſuo ſpē denominatiue, cū igitur ſylls ſit genus ad dialecticū igitur non bene dicitur, q dialecticus ſit ſyllogizatus ex probabilibus. Quidam p verbum ſyllogizatus, quod grece eſt, συλλογιζόμενος, intellexerūt. i. collectus, nā dialectic⁹ ſyllſ ex probabilibus collectus eſt. Fortaſſe denominatiuū accepit pro principali: vt ſit ſenſus, dialecticus vero eſt, ſyllogiſmos, qui ex probabilibus eſt. & totum eſt bene dictum.

Sunt autem uera & prima, quæ non per alia, ſed per ſe ipſa fidē habent. non enim oportet in diſciplinabilibus principijs inquirere propter quid, ſed unumquodque principiorum ipſum per ſeipſum fidem eſſe. [Diſciplinabilibus [illegible] ſciētificis]

Cū deſcripſiſſet demōſtratiuū, & dialecticū ſyllogiſmos, nūc exponit particulas, quæ ponebantur, in illorum deſcriptionibus. & primo exponit: quę propōnes ſint primæ & verę, quod ponebat in definitiōe demōſtratiui ſylli. & dicit. { Sunt āt vera, & prima, } hoc eſt, primo verę propōnes. { quę non p alia } hoc eſt q̄ non p alias priores propōnes, { ſed p ſeipſa fidem hn̄t } ac certitudinē, aut ſic. { ſunt aūt
D vera & prima. } quæ nō p alia. ſ. media, vel principia { ſed p ſeipſa fidem hn̄t. } Quo fit, vt primo vera ſint propōnes immediatę, qbus nō eſt aliqua altera propoſitio prior: per quā poſſint demōſtrari, & hmōi ſunt ſuppoſitiones: & petitiones: & dignitates, quas vt vera is qui diſcit ſupponere debet. Ex hoc āt vt Albertus autumat: & quidē male. Ariſt. inferre videtur, nō eſſe quærēdū pp quid de ipſis principijs diſciplinabilib⁹. Melius aūt dicamus Ariſt. reddere cām ei⁹: quod dixit: vt denotat particula cauſalis illa { enim } & ſyllogiſmus cōponitur, principiorū diſciplinabiliū nō eſt quęrendū propter quid, ſed vnūquodq eſt ſibiipſi fides. prima vera ſunt principia diſciplinabilia. igitur primorū verorū nō eſt quęrēdū pp quid. de hoc ſyllo ponit maiorē, & dicit. { Non. n. oportet in diſciplinabilibus principijs inquirere pp quid, } hoc eſt cām, & mediū, dicitur. n. ſecundo poſteriorū cām eſſe pp quid, & mediū. { ſed } oportet { vnumquodq principiorū } diſciplinabiliū { ipſum p ſeipſum } hoc eſt ſibiipſi { fidē eē, } hęc eſt maior, cui ſi addes, ſed prima vera ſunt principia diſciplinabilia, concludemus prima vera ſibiipſis fidē eſſe: & ſic habebitur cōcluſio principalis, vel aliquid illi ęquiualens. ſ. q prima vera nō p alia, ſed p ſeipſa fidē habeant. [Quæ Alber. | Sylls.]
E

Quo vero ad verba attinet, quidā p diſciplinabilia principia, intelligūt propōnes: quibus vtitur pręceptor in demōſtrationibus ad docendū diſcipulos, & propterea dicunt hmōi diſciplinabilia principia nō debere inquiri à diſcipulis in ſcientijs: quas dicunt, primo quia ſupponunt in ſcientijs, aliter nō eſſent prima. ſecundo, quia diſcipulus debet credere. Sed hæc nō ſunt bene dicta, ſi enim prima principia eſſent prima vera, qm̄ ſupponenda, cū contingat aliquādo ſupponere falſa, cōtingeret prima vera eſſe falſa. Amplius ſi principia diſciplinabilia hn̄t fidem p ſe, quia diſcipulus debet credere, cum cōtingat diſcipulū credere falſum, cōtingeret principia diſciplinabilia eſſe falſa, & ſic contingeret prima vera eſſe falſa. Propterea dicamus Ariſt. per diſciplinabilia principia intellexiſſe, ſciētifica principia, quod gręcū verbum indicat, quod eſt, [illegible], hoc eſt ſcientificis, principia aūt ſcientifica ſunt, propōnes immediatæ: quibus nō eſt aliqua propoſitio prior, p quā poſſint demonſtrari. Quare hęc non debēt quęri, nō quia in ſcientijs ſupponenda, vel quia qui diſcunt, credere debent, ſed qm̄ (vt Ariſt. inquit.) vnūquodq tale ſibiipſi fides eſt. Et hęc eſt expoſitio Alex. qui dicit ſcientifica principia eſſe, vt definitiones quæ nō per demōſtrationes ſyllogizantur: vt dignitates, veluti apud phyſicos ſunt, calidum calefacit, frigidū frigefacit, & oē quod fit: ex aliquo fit. hęc enim ſupponuntur, & non oportet in talibus quęrere pp quid, ſed eſſe talia, vt ex ipſis fiant demōſtrationes, vel ex ipſis, ea ex quibus fiunt demonſtrationes: cognitionē accipiant. [Expō quorūdā Diſciplinabilia. | Confutatio. | Expō propria. F | Cōfirmatio per Alex.]

Sed occurres, qm̄ Auer. primo de aīa: & Themiſtius primo poſteriorū dixerunt prima principia ſcientiarū habere rām, qm̄ lumen intellectus, quo eis aſſentimus. Præterea nō videt verum q principiū vnumquodq ſit fides ſibiipſi, qm̄ fides eſt aut aſſenſus; aut cognitio, at principiū ſcientificorū nec eſt ſibi aſſenſus, nec ſibi cognitio. Adhuc videtur q prima & vera nō per ſeipſa fidem hn̄t, qm̄ eſſent per ſeipſa nota, & ſic idem eſſet notificans & notificatū, & notū & ignotum, qm̄ prima vera quatenus ſeipſa notificant, eſſent nota, quatenus notificata: eſſent ignota. Inſuper principia cognoſcuntur p terminos, vt dicitur primo poſteriorum. ſed termini ſunt cā materialis principiorū. igitur cognoſcūtur p cauſam materialem, ſed cauſa & pp quid ſunt idē. igitur eorū poteſt quęri propter quid: qm poteſt quæri cauſa materialis, quæ eſt pp quid. Dicendū q principia ſciētifica habere rām bifariā intelligitur, aut p quā poſſint demōſtrari, aut per quā aſſentimus ipſis. Tunc ad primū dico ea habere cām, qua aſſentimus ipſis: & hæc eſt intellectus ſiue lumen intellectuale, quod eſt manifeſtatio veritatis. ſunt ēt termini: qm̄ per cognitionem eorū principia cognoſcim⁹. [Dubōnes | Cōm. ſecundo. | Prima. | Secunda. | Tertia. | G | Quarta. | Solutio.]

Ad ſecundum dicendū principium ſcientificū eſſe ſibiipſi fidē cauſaliter, qm̄ ex cognitione terminorū ei aſſentimus, non aūt formaliter, ut argumentū cogit. Ad tertiū dicēdū prima principia eſſe nota p ſe negatiue, quia non p alia, & ſic nō ſequitur idē eſſe notū & ignotum. Si enim p ſe affirmatiue eent nota, eadē eēnt nota & ignota. Ad quartū concedo principia cognoſci p terminos, & ita per cauſam materialem, non tamen ſciūtur per illos, cum per illorum cognitionem demonſtrari non poſſint. nec eſt verum q omnis cauſa ſit propter quid, niſi cauſa ſit, per quā aliquid poſſit demonſtrari. Quare licet termini ſint notiores in genere incomplexorum: non tamen ſunt notiores ipſis principijs in genere complexorum: multa alia in libro poſteriorum diximus: quæ hic prętermittimus. [H]

Probabilia autem ſunt, quæ uidentur omnibus aut plurimis, aut ſapientibus. & his, uel omnibus, uel plurimis, uel maxime cognitis, & probatis.

Nunc exponit ꝓbabiles propōnes, quę ponebant in definitione dialectici ſyllogiſmi, & dicit. { Probabilia āt ſunt: [Cognitis γνωρίμοις]

I quæ videntor omnibos, aot plurimis, aur ſapientibos, & } quæ probabilia videntur { his } ſapientibus, ſunr quæ videntur, { vel omnibus : vel plurimis, vel maxime cognitis, & probatis. } Hæc Alex. per exempla exponit: nam probabilis propoſirio, quæ omnibus videtor: eſt hæc: bonum eſt omne illud quod eſt eligibile, vt ſanitas, diuitiæ, & vita. oēs enim hæc bona dicunt eſſe eligibilia. Et illa, oportet parentes honorare. omnibus enim hæc videtur, quæ vero plurimis, eſt hæc, prudentia diuitijs eligibilior eſt. & illa corpore anima glorioſior eſt. amplius & hæc, dij ſunt. Oia enim hæc dialecticis ſyllogiſmis vtilia ſunt, com fuerit de ijs, quæ in communibus opinionibus ſunt: ſed quoniam ſyllogiſmi dialectici, aliquando ſunt de ijs, de quibus nihil opinantor multi, ſed ſoli ſapientes, rurſum ſyllogiſmus dialecticus etiã erit ex ijs, quæ videntur ſapientibus. Quæ autem videntur ſapientibus ēt trifariam ſunt, quoniam aut videntur, oībos ſapientibus, veluti hoc, bona animæ maiora eſſe bonis cor-

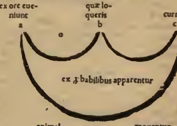
K poris, & illud, nihil ex nihilo fit. Amplius & iſtud, virtutes boaas eſſe. Aut videntur plorimis ipſorum ſapientũ, veluti hoc, virtutem propter ipſam virtutem eſſe, & illud, fœlicitatem à virtute fieri, quamuis Epicuro nõ videãtur. Amplios & hæc, non eſſe aliquod corpus atomũ, neq; mundos eſſe infinitos: quamuis viſa ſint Democrito. Aut tertio probabilis, quæ ſapientibus vidẽtur: ſunt, quæ videntur maxime cognitis, & probatiſſimis ſapiẽtibus: vt animam eſſe immortalẽ, quod Platoni videtur: aut quintum corpus eſſe: quod videtor Ariſt. Sed dices cur ea, quæ videntur ſolis maxime famigeratis ac probatiſſimis, probabilia ſunt, cũ iſti pauciſſimi ſint. Aſſignat cauſam Alex. & quidẽ pulchrã, quoniam (vt loquit) cum iſti famigeratiſſimi ac probatiſſimi ſint, à plurimis erunt laudatiſſimi, & in maxima admiratione habiti, eorum autem, qui laudatiſſimi ſunt, ac in maxima admiratione habiti, creditur à plurimis talia eſſe, quæ ab illis dicũtur, & ita vt illi probatiſſimi, ſic quæ ab illis traduntor, maxime probabilia habentur: & propterea opiniones horum, & propoſitiones, maxime probabiles eſſe vidẽ-

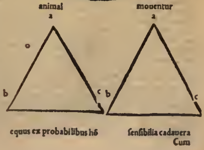
L tur. hæc generatim Ariſt. tradit de probabilibus: ſpeciatim autem tradet loca, & primas propoſitiones, per quæ poterimus probabilia cognoſcere. Sed dices, i quo differt verum à probabili: dicendum, vt recte Alex. inquit. probabile à vero non differt: quia probabile ſit falſum (quoniam ſunt aliqua probabilia & vera) ſed differũt iudicio, quoniã vera ſunt quæ ſunt, & videntur vera, probabilia aũt, quæ videntur, & cenſentur vera, licet perſæpe nõ ſint, propter quod probabilia vt probabilia, nec vera ſunt, nec falſa, ſed aliqua vera, vt deos eſſe, aliqua falſa: vt deos omnia poſſe, non enim poſſunt mala. Quo vero ad verba attinet, animaduerſione digna, probabilia bifariam eſſe: quemadmodum & ipſa vera, alia prima, quæ non ex alijs ſuam probabilitatem habent, alia ſecundaria, quæ ex alijs probabilitatem ſuam acceperunt. Ariſt. prima probabilia hęc diſtinxit, quoniã quæ ſecundaria probabilia ſunt: ex ijs facile quiſpiã colligere poterit.

M Poſſunt autem probabilia ad normam hac ratione reduci, nã cum probabilia ſint, quæ opinatrix virtus accipit: aut opinatrix virtus accipit ea ex ſenſibus exterioribus: quibus omnes vtũtur, & ſic ſunt probabilia, quæ omnib⁹ vtũr, aut accipit ea ab exiſtimatiua virtute. qua vtuntur plurimi, & ſic ſunt probabilia, quæ videntur plurimis, aut ea accipit ab intellectu, quo ſoli ſapientes vtũtor, & ſic ſunt probabilia, quæ vidẽtur ſapiẽtibus. & quia ſapiẽtes, qui vtuntur intellectu, trifariam eo vtuntur, nam aut vtontur intellectu debiliter, & ſic ea probabilia habentor, quæ vidẽtur omnibus ſapiẽtibus. omnes enim ſaltem debiliter intellectu vtuntor, aut vtuntur eo efficaciter, & ſic ea probabilia habentur, quæ plurimis ſapientibus apparent, plurimi enim efficaciter intellectu utuntur, non autem oẽs, aut utuntur eo efficaciſſime, & ſic ea probabilia habentor, quæ uidẽtur probatiſſimis ſapiẽtibus. Probatiſſimi enim ſoli intellectu efficaciſſime utuntur, ſunt qui enumerãt probabilia ex parte rei, quoniã omne probabile eſt ſui natura, aut craſſum, aut ſua natura ſubtile, ac acutũ, aut inter hæc ſua natura mediocre, quod ſua natura craſſum eſt, probabi- N

le quod omnibus uidetur eſſe dicũt, quod inter hæc mediocre eſt, probabile, quod uidetur plurimis eſſe affirmãt, quod ſua natura acutum ac ſubtile, id uolũt eſſe probabile, quod ſapiẽtibus uidetur, quod ulterius ſubdiuidũt, quatenus acutum ac ſubtile poſſunt eſſe, aut ſimpliciter acutum, aut magis, aut maxime acutũ, quod abſolute acutũ eſt, probabile quod uidetur omnibus ſapientibus dicitur, quod aũt adhuc magis acutũ fuerit, probabile quod plurimis uidetur: appellatur. quod deniq; acutiſſimũ, ꝓbabile erit, quod ſolis probatiſſimis uidetor. Quæ nõ bene dicta ſunt, cũ nullum probabile dicatur: niſi quatenus nobis uidetor, nihil enim altero alterom ſuapte natura probabilius eſt, ſed quatenus nos probamus. Probamus aũt quæ nobis uidẽtur. quod uerbũ græcũ demõſtrat, nã probabilia quæ græce dicũtur ἔνδοξα eadẽ dici approbata: quæ aut ab alijs prioribus, uel à nobis ſunt approbata, uel apta approbari. nõ aũt: quæ ſuapre natura probata ſunt, ſiue approbata. ideo cũ Ariſt. dixit { probabilia ſunt, quæ uidẽtur } per { uidẽtur, } nõ ea quæ apparent ſenſibus exterioribus, intelligit, ſed quæ apparent opinatrici uirtuti, quæ uis probatiua eſt. Sed occurres, ſi probabilia ſunt, quæ uidẽtur, tunc propoſitiones ſophiſticæ dicerentur probabiles, quoniam etiam illę apparent. Dicendũ, dialecticas propoſitiones eſſe probabiles, quia uidẽtur cũ ſcientia & ſine dubitatione, ſophiſticæ aũt, quæ non cũ ſcientia, ſed cũ dubitatione uidentur: cũ uideantur, ut poſtea dicemus, in ſuperficie. Ad hæc occurres. ſi tot modis diceretur probabile, ut in textu habetur, tũc idem poſſit eſſe probabile & improbabile, quoniã quod uidetur ſapiẽtib⁹, perſæpe nõ uidetur omnibus: pſæpe enim ſapientibus vnũ oppoſitorũ videtur. alterum aũt videtur plurimis hominibus, & ita aliquid poterit eſſe probabile ſapientibus, & improbabile, quoniã non ab omnibus approbatũ. Dicendum hoc nõ eſſe abſurdũ, ſed neceſſariũ. Sæpe enim accidit, aliquid eſſe à ſapientibus omnibus probatũ, & non ab omnibus hominibus, vt bona animæ maiora eſſe bonis corporis ab oibus ſapientibus probatur, non tñ oẽs illud probant, quia nõ qui tyrãnos ſequuntor. nec hac rõne caret, nam vt in contingentibus, vtraq; oppoſita contingunt eſſe, ita in probabilibus vtraq; oppoſita probari contingunt.

Litigioſus aũt, eſt ſyllogiſmus ex ijs, quæ uidentur probalia, non ſunt autem. Et qui ex probabilibus quidem, aut ex ijs, quæ uidentur probabilia, eſt apparens.

Cum

Marginalia: famigeratis. — Quæ Alexan. — Quot modis ſylli. — Quæ oibus ſapiẽtibus. — Quæ plorimis. — Quæ præcipimus. — Dubiũ pulchra. — Quæ ſpãtim de ꝓbabilib⁹. — Dubiũ de vero & ꝓbabili. — Probabilia bifariam. — De reductione ad normam — Alia reductio. — Confutatio. — O — Dubiũ. — Solutio. — Inſtantia — Reſpõſio — P — Litigioſus. ἐριστικὸς.

A Intentio Cã intentionis.

Com deſcripſiſſet ſyllogiſmom demonſtratioum, & dialecticum, in præſenti parte deſcribit ſyllogiſmũ litigioſum, qui dicitur græce ἐριστικὸς, hoc aũt facit, aut vt oẽs ſyllogiſmi ſpẽs complectatur, aut vt appareãt obliquitates eorum ſyllogiſmorũ, quos deſcripſit. Eriſticus enim ſyllogiſm⁹ hoc eſt litigioſus, obliquitas ẽ dialectici ſyllogiſmi. agit ergo de

Qoot litigioſi.

litigioio, vt intelligatur obliquitas ſyllogiſmi dialectici, & quoniam litigioſus ſyllogiſmus nõ eſt, niſi quia inter diſputaores lis vertit, nõ videtur aũt verti lis, niſi qñ ſyllogiſmus peccatũ habet, fit vt ſyllogiſmus litigioſus dicatur ſyllogiſmus peccans. & quooiã poteſt peccare in tribos, aut in materia tantum, hoc eſt in propoſitionibus, vt cũ ambæ propoſitiones nõ fuerint probabiles, ſed apparentes probabiles, aut in forma tm. vt cũ ambæ propoſitiones fuerint probabiles, ſed cõiugatio nõ eſt ſyllogiſtica, aut in forma & materia, vt cũ propoſitiones fuerint appatẽter probabiles: & cõiugatio fuerit nõ ſyllogiſtica, ideo fit, vt litigioſi ſyllogiſmi ſint tres, & hos tangit, & dicit. { Litigioſus aũt, eſt ſyllo

B giſmus }. ſ. in forma. { ex ijs, quæ videntur probabilia, nõ ſunt aũt. } veluti hic: quęcunq; loqueris, ex ore eueniunt, currũ loqueris. curros igitur ex ore euenit. In hoc enim ſyl

Exempla

logiſmo propoſitiones videntor probabiles, videtur enim probabile id omne, quod loquimur, ex ore euenire, & etiã videtur probabile, te corrum loqui, nõ tñ ſunt probabilia, quoniam maior pro voce probabilis eſt, qm̃ oẽm vocem, quam loqoimur, ex ore venit, pro re, quã vox ſignat, maior, falſa eſt Similiter minor, nã ſi corrũ pro voce acceperimus: currum loquimur, ſi pro re, nõ eſt varum currum nos loqui. Sunt & alij litigioſi ſyllogiſmi, qui nõ peccant in forma, ſed quia propoſitiones ex qoibus ſont: non ſuot probabiles, ſed videntur probabiles, dicuntur litigioſi, vt omne habens viſum videt, dormiens viſum habet. ergo dormiẽs

Secũdom exemplũ

videt. Amplius, vt omne virile virilitatem habet, lorica, vel tunica, vel ſagulum virile. igitut tunica virilitatem habet. Hi enim ſyllogiſmi litigioſi ſont, non ob aliquod, niſi

Tertium exemplũ

quia omne habẽs viſom videre, & omne virile virilitatem

C habere, accepta ſunt, vt probabilia: noo rñ ſunt probabilia, & ita peccant io materia, non aũt in forma, cũ ſint in prima figura. ex maioribus vnioerſalibus, & minoribus particularibus vtriſq; affirmatiuis hæc de prima ſpecie, deinde tãgit alias duas ſimul, & dicit. { Et qoi ex probabilibos qoidẽ: } hoc eſt alios litigioſus eſt ex ijs propoſitionibus, quæ ſunt probabiles qoidem: nõ eſt aũt ſyllogiſmos: ſed apparens, vt oĩs eqous eſt animal, oĩs homo eſt aĩal. igitur omnis homo eſt equus, in hoc ſyllogiſmo vtraq; ptopoſitio probabilis eſt, ſed peccat io forma, quoniam ex duabus affirmatiuis in

Exẽplũ.

ſeconda figura eſt. Amplius & hic, animal geous, hõ eſt animal. igitur hõ eſt genus, in hoc enim propoſitiones probabiles ſunt, ſed quia ex particularibos aſſyllogiſtica eſt oratio. Deinde tangit tertiam ſpẽm, & dicit. { Aut ex ijs, quæ videntur probabilia, eſt apparens } ſyllogiſmus: ſed reuera eſt aſſyllogiſticus, hic enim peccat io materia: qm̃ propoſitiooes oõ ſunt probabiles, ſed videntur probabiles, & peccat in forma, qm̃ licet appareat ſyllogiſmus, non eſt. verbi

D cauſa. ſenſibilia mooentur, cadauera mooentur, alterantur enim & putteſcont. igitur cadaoera (vt Democritus ſyllogizauit) ſunt ſenſibilia, hic ſyllogiſmus peccat iu materia, qm̃ propoſitiones acceptæ, ut probabiles: non ſoot probabiles, peccauit etiam in forma, qm̃ ex particularibos eſt.

Non enim omne, qucd uidetur probabile, eſt & probabile. Nihil enim eorum, quæ dicũtur probabilia in ſuperficie,

Oſonom λόγων diſputationum cõnum atgũmentationum.

habet omnino phãtaſiam, uelut circa litigioſarũ, principia, accidit ſeſe habere. Statim enim et ſæpius etiã eis, qui parua uidere poſſunt, manifeſta eſt in his, falſitatis natura.

Cum diſtinxiſſet litigioſum in tres, & dixiſſet, in definitione primæ & tertiæ ſpeciei: eas cõſtare ex ijs, quę vidẽtur probabilia, & nõ ſunt, hic remouet dubiũ, qm̃ aliquis poſſet dicere omne quod uidetor probabile, eſſe probabile. cũ ſit definitum probabile p videri tale. Reſpondet & dicit. Non enim omne quod videtur probabile, eſt probabile. eſt ergo

E conclusio, non omne qood videtor probabile, eſt probabile, probat, & ſyllogiſmus eſt, nihil eorũ, quæ dicuntur probabilia in ſuperficie, habet omnino phantaſiam. i. omnino probabile eſt, ſed quædã probabilia dicuntur probabilia in ſuperficie. igitur quædã probabilia nõ ſunt omnino probabilia. ſed videntur eſſe. De ſyllogiſmo tãgit maiorẽ: er dicit. { Nihil enim omnino eorũ quæ dicontor probabilia in ſoperficie: habent omnino phantaſiã }. i. ſunt omnino probabilia, tacuit minorẽ, & aſſignat illius probationẽ, & dicit. { Velut accidit ſe habere circa principia litigioſarũ orationũ, } nã principia taliũ orationum ſunt propoſitiones: quę videntot probabiles, non ſont autẽ, vt in exemplis ſuperius aſſignatis patet, in quibus propoſitiones videntur probabiles, & non ſunt, probabile enim videtur quęcunq; loquens, ex ore euenire, & probabile videtur, cadaoera moueri, nõ tamen ſont probabilia, hæc autem ſunt principia orationũ litigioſarũ, de quibus ſoperius. q aũt tales propoſitiones videantot, & nõ ſint probabiles probat. & dicit. { Statim. n.

F & ſæpius etiã eis, qui parua videre poſſunt, manifeſta eſt in his falſitatis natura. Quo autẽ ad verba attinet. Ariſt. per

Qoid per probabile in ſupficie.

probabile in ſuperficie, vt Alex. exponit, intelligit. id omne quod ex breui admodũ inſtantia reprehenditur atq; redarguitur. veluti hoc, quæ loqueris, ex ore eueniunt, & illod, quæ non omiſiſti: habes. & etiã iſtud, habens viſum videt, omnia enim hæc io ſuperficie probabilia dicontur, quoniã qui parua conſiderare poſſunt. ſtatim falſitatẽ in ipſis exiſtẽtem cognoſcunt breoem inſtantiã afferendo. Io ijs. n. quæ omnino ſunt probabilia, nõ eſt facile falſitatẽ cognoſcere, dato q eſſeot falſa. Deos enim omnia poſſe probabile eſt, nõ tamen facile reprehendi poteſt, cũ non ſit facile inſtãtiã inoenire, reprehenditur autẽ: quoniã nõ poſſuot mala: quæ ſunt de numero omnium, verũ non facile. Amplius probabile eſt maiori bono opponi maius malũ. ſed in hoc non eſt facile falſitatẽ inuenire, reprehenditur aũt. quoniam bona habitudo maius bonũ eſt, & tamen mala habitudo, quæ

G illi opponitur, non eſt maius oialom, cum maios malum ſit ægritudo, cũ mala. o. habitudine ſtare poteſt aliqoa ſanitas, non aotẽ cum ægritodine. Quid aotem intelligat, per { omnino phantaſiã } iuxta hanc Alex. expoſitionẽ, videtur

Per oĩno phãtaſiã. doplex p babile.

intelligere oimodam probabilitatẽ. dicitor. n. probabile duplex aut in ſuperficie. quod videlicet omni leoi inſtantia reprehenditor: & huius probabile eſt litigioſom, ſiue ſophiſticũ. qooniã ex tali ſyllogiſmi ſophiſtici fieri ſolent, aut probabile eſt, qood habet omnino phantaſiã, hoc eſt opinionẽ & credulitatẽ, quooiam videtut aut omnibus, aut pluribus, aut ſapiẽribus, quod ſi eſt falſum, nõ facile poteſt, improbari. & ex tali ſyllogiſmus eſt dialecticos. Vel aliter exponi

Alia expoſitio & ſecunda.

poſſunt hæc verba, vt intelliganios per probabilia in ſuperficie ea quæ videntur, cũ apparent per loca ſophiſtica, vt ſi fiet et ſyllogiſmus, omne aliquid coloratũ colore croceo eſt dulce, patet de melle, fel liquidũ eſt coloratũ colore croceo Fel igitur dulce propoſitio. n. maior probabilis eſt in ſuperficie: quoniã apparet per locũ & ſignom ſophiſticũ. Per probabilia vero ſecundũ omnino phaotaſiã, intelligimus pro-

H babilia per ſigna naturalia, vt ſi fuerit hic ſyllogiſmus, omnis mulier habẽs lac in mammis peperit. Medea molier habens lac in mammis. igitor Medea peperit. maior. n. dicitur probabilis per omnino phantaſiã. Alij per probabilia in

Expoſitio tertia

ſuperficie iotelligunt eas propoſitiones, quæ habent apparẽtiã ex parte vocis, & non ex parte rei, vt propoſitiones ſophiſticę quales ſunt, omne virile virilitatẽ habet, & quęcũq; loquens ex ore eueniunt, & omne habens viſom videt, & cæteræ id genos, hæ. n. io ſoperficie appatentiã habent. quoniã in voce. has. n. omnes leuiter & parua conſiderãtes poſſunt facile reprehendere. quædã ſont, qoæ habent apparentiã ex parte rei, vt deos eſſe, deos eſſe omnipotentes, maiori contrario maios contrariũ eſt. & cætera id genus. Hęc. n. non ex parte vocis, ſed ex parte rei apparentiã, & fidẽ habent: & hęc dicuntur, & ſont probabilia. Recte igitot Ariſt. inquit. { Nihil. n. eorũ, quæ dicontut probabilia in ſuperficie } hoc eſt ex parte vocis, & noo ex parte rei. { habet o-

Quæ principia litigioſarũ orationum.

I mnino phantaſiã } hoc eſt:omnino probabile ex parte rei: & per { principia litigioſarum orationũ } intelligunt loca ſophiſtica,quę ſunt principia litigioſarum diſpoſitionũ,verbum.o.græcum λόγων,diſputationũ interpretantur.quę expoſitio non placet,quoniã loca non ſunt propoſitiones,ſed elementa,ex quibus(vt Theophraſtus inquit) propoſitiones maxime fiũt.Nos autẽ per principia orationum litigioſarum intelligimus,vt Alex.exponit, propoſitiones ex quibus fiunt ſyllogiſmi litigioſi . Nã per orationes ſyllogiſmos intelligimus: & per litigioſas orationes. litigioſos ſyllogiſmos:& per principia litigioſorum ſyllogiſmorum,propoſitiones intelligimus,quæ in ſuperficie videntur probabiles: ex quibus tales ſyllogiſmi conſtant , de quibus dictum eſt .

Contra aliquos.

Ex ijs patet eos non bene exponere : qui intelligunt per eos,qui parua videre poſſunt,eos qui acuta & ſubtilia perſcrutari poſſunt:nam licet Ariſt.in elenchis ſcribat eos.qui ſciunt ſoluere fallaciã figuræ dictionis eſſe prope ſapere,tamen in ijs probabilibus quæ ſunt ſecundum apparentiã K longe facilius poteſt quis perſpicere falſitatem quã in probabilibus,quæ dicuntur dialectica .

Ergo prior quidem eorum (qui dicti ſunt litigioſi ſyllogiſmi) etiam ſyllogiſmus dicatur . reliquus uero , litigioſus quidem ſyllogiſmus,ſyllogiſmus autem nõ. eo q̃ uidetur quidem ſyllogizare, ſyllogizat autem,minime.

Cum expoſuiſſet ſyllogiſmos litigioſos, nunc cõparat illos ad ſyllogiſmum communem & dicit. { Ergo prior quidem eorũ,qui dicti ſunt ſyllogiſmi } videlicet ille,qui peccat in materia duntaxat. { etiã ſyllogiſmus dicatur, } cum hac additione litigioſos,& ſine ea additione natura eſt ſyllogiſmus ſimpliciter. { reliquus vero } .ſ.qui peccat in forma. { ſyllogiſmus quidem litigioſus } cum hac additione . litigioſus. { ſyllogiſmus autẽ non } .ſ.dicitur ſine illa additione.cuius cauſam aſſignat,& inquit. { eo q̃ videtur ſyllogizare,ſyllogizat aũt, minime } diuiſit autẽ hic litigioſos in duos ſyllogiſmos,quoniã reſpexit ad peccata,quę ſunt duo ſuperius autem reſpexit ad ſyllogiſmos peccantes,qui ſunt L tres. Sed occurres,qui aufert materiam , aufert materiã & formã. vt patet in natura:& in arte, qui aufert formam non aufert materiam.igitur cũ ſyllogiſmus peccans in materia auferat materiam,videtur demere formã, & ita non debet dici ſyllogiſmus.Præterea,quicquid ſub ſpecie generis continetur,ſub genere cõtineri videtur:ſed ſyllogiſmus peccans in forma:eſt ſyllogiſmus litigioſus.igitur continebitur in genere,& erit ſyllogiſmus. videtur igitur ſyllogiſmus qui peccat in mã,non eſſe ſylls,& qui peccat in forma eſſe ſylls. Ad primũ dicendũ q̃ non auferat materiam ſyllogiſmorũ in eo q̃ ſyllogiſmi ſunt.q̃a nõ terminos.Ad ſecũdũ q̃ nõ omnis litigioſus cõtinetur in genere ſyllogiſmi, ideo non quælibet illius ſpecie in genere ſyllogiſmi eſt habenda.

Dubiũ.

Amplius autem præter omnes, qui dicti ſunt ſyllogiſmos ex ijs , quæ ſunt circa aliquas diſciplinas peculiaria , fiunt M *paralogiſmi. Quemadmodum in geometria. & huic cognatis accidit ſe habere.*

Cum deſcripſiſſet & enumeraſſet ſyllogiſmos litigioſos demonſtratiuos,& dialecticos, in pręſenti parte vult deſcribere ſyllogiſmũ pſeudographũ, qui et græce paralogiſmus dicitur.Hoc aũt facit,& vt omnes ſyllogiſmi ſpecies complectatur,vt promiſit, & vt appareat obliquitas ſyllogiſmi demõſtratiui,veluti apparuit obliquitas ſyllogiſmi dialectici.Eſt enim paralogiſmus,qui pſeudographos dicitur, ea ratione obliquitas demõſtratiui ſyllogiſmi,qua & litigioſus ẽ obliquitas ſyllogiſmi dialectici. Definitur aũt ſic pſeudographus,q̃ ſit paralogiſmus ex principijs alicuius ſcientiæ:aut falſe acceptis:aut diminute ſumptis. Ariſt.igitur primo accipit ea,in quibus pſeudographos conuenit cum ſyllogiſmo demonſtratiuo , vt colligat aliquid cõe ſyllogiſmo demõſtratiuo & pſeudographo, & dicit. { Amplius autẽ præter omnes ſyllogiſmos,qui dicti ſunt } hoc eſt,præter demõſtratiuũ,qui ex veris & primis,dialecticũ qui ex probabilibus , litigioſum , qui ex apparenter probabilibus ſyllogizant. { fiunt paralogiſmi ex ijs,quæ ſunt circa aliquas diſciplinas peculiaria, } hoc eſt ex principijs falſo modo acceptis, aut diminute ſumptis. Conueniunt itaq; demõſtratio & pſeudograph⁹,q̃m ambo ſunt ex quibuſdã principijs proprijs,ac peculiaribus alicuius ſcientiæ. Differũt autẽ:vt ſtatim ſubſcribet:q̃m demõſtratio eſt ex principijs alicui⁹ ſciæ veris, pſeudographus ãt ex principijs, alicui⁹ ſcię aut falſo acceptis,aut diminute ſumptis,vt patebit. Deinde exẽplificat de ſcientijs,ex quarũ principijs fiunt, & dicit. { Quẽadmodũ in geometria, } in { cognatis huic ſcientiæ { .i.geometriæ: { accidit ſe habere. } Nã demonſtratio, & pſeudographus fiunt ex quibuſdã principijs proprijs:& accommodatis his ſcientijs:& per cognatas ſcias geometrię,intelligit (vt Alex.exponit)arithmeticam,q̃m & hęc circa quantitatem verſatur ſed diſcretam,& aſtrologiam,& perſpectiuã, & mechanicam. vtuntur enim hæ principijs geometricis . N

Quæ principia litigioſarũ orationum.

Videtur autem hic modus differre a dictis ſyllogiſmis . Nam neq; ex ueris, & primis ſyllogizat pſeudographus, neque ex probabilibus. Non enim in definitione cadunt, neq; enim quæ omnibus uidentur, ſumit,neq; quæ pluribus , neq; quæ ſapientibus, & his,neq; quæ omnibus, neq; quæ plurimis,neq; quæ probatiſſimis. Sed ex peculiaribus quidem diſciplinæ ſumptis,non ueris autem ſyllogiſmum facit . O

Cũ accepiſſet cõuenientiã inter pſeudographũ, & demõſtratiuũ,in pręſenti parte ponit differentiã inter pſeudographũ ex vna,& demõſtratiuũ, & dialecticũ ex alia, & dicit. { Videtur aũt hic modus } hoc eſt,hæc ſpecies ſyllogiſmi, quæ dicitur pſeudographus { differre a dictis ſyllogiſmis, { & exponit ſyllogiſmos,a q̃bus differt, & dicit. { Nã neq; ex veris & primis ſyllogizat pſeudographus, } velut demõſtratio ſyllogizat. Cuius cãm aſſignat Alex. q̃m impoſſibile eſt ex veris falſum inferri . { neq; ex probabilibus. } pſeudographus ſyllogizat,cuius cãm aſſignat,& dicit. { Non.n.in definitione } ſubaudi probabilium,cadunt ea,'ex quibus pſeudographemata ſyllogizantur , vt Alex. exponit,& cauſam adhoc aſſignãs,dicit. { Neq; enim quæ omnibus videntur ſumit,neq; quæ pluribus: neq; quę ſapientibus,& his neq; quæ omnibus,neq; quę plurimis,neq; quę ꝓbatiſſimis ſumit,ſed ex peculiarib⁹ } principijs { quidẽ } alicuius { diſciplinæ ſumptis , non veris aũt ſyllogiſmũ facit. } Per quę patet ſyllogiſmum pſeudographum differre a ſyllogiſmo demonſtratiuo, & a dialectico . P

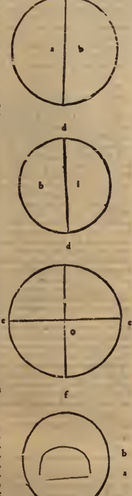
Nam eo q̃ aut ſemicirculos deſcribit non , ut oportet , aut lineas aliquas ducit , non ut ducendæ ſunt , paralogiſmum facit.

Cum dixiſſet pſeudographũ ſyllogizare falſum ex principijs alicuius ſcientię falſo acceptis,aut diminute ſumptis, exemplificat in geometria: & dicit. { Nam eo q̃ aut ſemicirculos deſcribit non.vt oportet. } vt cum accipit eos nõ eiuſdem circuli,& ſyllogizat eos eſſe æquales, { aut lineas aliquas ducit } a centro circuli, { non vt ducendæ ſunt,paralogiſmum facit,vt cum alteram a centro circuli rectam, Q alteram curuam ducit,& ſyllogizat:q̃ ſint æquales. Animaduerſione dignum pro dilucidatione horum exẽplorũ, in geometria eſſe duo principia per ſe nota , quorum alterum eſt hoc videlicet omnes ſemicirculi eiuſdem circuli ſunt æquales,verbi cauſa a,&,b,ſemicirculi ſunt æquales, qui ſunt æquales. Alterum vero principium eſt , omnes lineæ rectæ ductæ ab eodem centro ad circunferentiam ſunt æquales:vt o,c,o,d,o,e,o,f.Omnes enim ſunt æquales , quoniam ſunt rectæ ductæ ab eodem centro,o ad circunferentiam.Siquis igitur accipiat hæc principia falſo, & diminute:faciet in geometria paralogiſmum. verbi cauſa,ſi primum accipiat hoc pacto , omnes ſemicirculi ſunt æquales, & non addiderit eiuſdem circuli , paralogizabit hoc pacto , omnes ſemicirculi ſunt æquales a, h, ſunt ſemicirculi . igitur a, h, ſunt æquales . Falſum enim concludit , quoniam accepit ſemicirculos non eiuſdem circuli , ſed diuer-

Notandũ

Diffinitio pſeudographi ſyllogiſmi.

A ſorum circulorum. Sin autem ſecũdum principium accipiet hoc modo, omnes lineæ ductæ ab eodem centro ad circunferentiam eiuſdem circuli ſunt æquales, & non addiderit, recte, paralogizabit hoc pacto, omnes lineæ ductæ ab eodem cẽtro ad circonferentiam eiuſdem circuli ſunt æquales a, & b, lineæ, ſunt lineæ du-
B ctæ ab eodem centro ad circunferentiam eiuſdem circuli, igitur a, &, b, ſunt æquales, quod falſum eſt, quoniã non ſumpſit a, &, b, ambas rectas, ſed a, rectam: & b, curuam, ideo ſunt inæqua-
Dubiũ. les. Sed occurres cum hmõi paralogiſmi peccẽt in materia, ſumunt.n. falſa, apparenter tamẽ probabilia, alioquin non paralogizarẽt,
C quo modo differũt a litigioſo qui eſt obliquitas dialectici ſyl
Solutio. logiſmi. Et dicendum (vt Alex. exponit) & apparet per ea, quæ hic Ariſt. dicit. φ litigioſus procedit ex falſis, apparenter tamen probabilibus, communibus, non autẽ proprijs alicui ſcientiæ. Pſeudographi vero ſiue paralogiſmi procedunt ex propoſitionibus falſis, ap-
D parenter probabilibus, proprijs tamen alicui ſcientiæ, vt geometriæ, vel naturali philoſophiæ.

Declaratio termi norum. Quo vero ad verba attinet, animaduerſione dignum. Ariſt. hos ſyllogiſmos, qui ex falſis principijs, & proprijs alicui ſcientiæ paralogizat appellaſſe pſeudographos, & paralogiſmos: ea uero falſa quæſita, quæ paralogizant, appellaſſe pſeudographemata, pſeudographi.n. græce, latini poſſunt dici ſyllogiſmi mendacij, vel falſidici, vno verbo. paralogiſmus vero eſt genus falſidicorũ, qm̃ etiam litigioſi dicũtur paralogiſmi, dicitur aũt paralogiſmus, quaſi iuxta ſyllogiſmus, vel præter ſyllogiſmus, vero cauillos. ſiue cauillatorius ſyllogiſmus, pſeudographemata autem dicuntur quæſita falſa, quæ falſidici ſyllogiſmi ſyllogizant, veluti ſophiſmata quæſita ſophiſticorum ſyllogiſmorum, problemata quæſita dialecticorum ſyllogiſmorum, & quęſtiones, quęſita demoſtratiuorum ſyllogiſmorum Ex ijs patet, quid ſit ſyllogiſmus falſidicus, qui dicitur pſeudographus. Eſt.n. paralogiſmus ex principijs alicuius ſcientiæ falſo acceptis ſyl- E
logizans. ſecundo patet falſidicum ſyllogiſmum eſſe veluti ſpeciem litigioſi, ac paralogiſmi, qm̃ falſidicus fit ex principijs alicuius ſcientiæ proprijs falſo acceptis, apparenter tamen. At litigioſus & paralogiſmus fit non ex proprijs alicuius ſcientiæ, ſed ex communibus, apparenter tamen probabilibus. Parmenidis. n. cauillus dicitur litigioſus, ſiue paralogiſmus quatenus peccat in materia, & forma. pſeudographus aũt, quatenus accipiebat principia falſo ſuopte alicuius ſcientiæ. ſyllogiſmus ẽt briſonis ſimili rõne dicebatur litigioſus: & pſeudographus. Amplius pſeudographus differt a litigioſo, qm̃ litigioſus eſt obliquitas dialectici, pſeudographus eſt obliquitas demonſtratiui ſyllogiſmi. Sed quęres
Quæſitũ. in quo libro logicæ agitur de pſeudographo: Dicendum
Reſpõſio φ quatenus eſt ſpẽs litigioſi, agitur de eo in elẽchis, q̃tenus eſt obliquitas demonſtratiui agitur de eo in libro poſteriorum, capite de ignorantia, quoniam dicitur ſyllogiſmus.

Species igitur ſyllogiſmorum, ut figuraliter ſit complecti, ſint dictæ, ſummatim autem dicendo de omnibus prædictis, & de his quæ poſtea ſunt dicenda, in tantum nobis determinatum ſit. eo q. de nullo eorum exactam rationem aſsignare elegimus. ſed aliquantulum figuraliter de his uolumus pertranſire, omnino ſufficiens arbitrantes eſſe ſecundum propoſitam methodum poſſe cognoſcere quo quo modo unumquodq; illorum. F

Epilogat, & proponit quæ poſtea eſt dicturus, vt ſe continuet ad ſequentia. & dicit. { Species igitur ſyllogiſmorum, vt figuraliter ſit complecti } ac accipere, { dictæ ſint, } & dixit figuraliter, vel quia non diligenter definitiones harũ ſpecierũ (vt Alex. inquit) aſſignauit, aut quia reliquit ſyllogiſmum tẽrtiuum, & non expoſuit eum, vt Alex. ẽt exponit. Aut quia reliquit enthymemata, exẽpla, & inductiones, G
quæ argumẽtorum ſpecies ſunt, accepit aũt ſpecies pro modis ſyllogizãdi, qui nõ proprie ſpẽs ſunt, & exponit, quæ dixit, & quæ dicenda, & quo modo dixit, & dicet, & inquit. { Summatim aũt dicendo de omnibus prædictis } ſpeciebus ſyllogiſmorum, { & de his, quæ poſtea dicẽda } de nouo { ſunt, in tñ } modo de ſpeciebus ſyllogiſmi { ſit determinatum, } donec de alijs dicemus, dico de dictis ſpeciebus, & de alijs poſterius dicendis eſſe determinandum ſummatim & figuraliter { eo φ de nullo eorũ } quę dicta ſunt, & dicenda { exactam rõnem } ac definitionem { aſſignare elegimus } ſed ſuperficialem deſcriptionẽ. Deinde explicat modum, quo dicturus eſt, vt ſe continuet ad ſequentia. & dicit. { Sed aliquantulũ figuraliter } hoc eſt exẽplariter { uolumus pertranſire } poſtea, ea, quæ ſumus additori, veluti exẽplariter de ſpeciebus diximus. & repetendo ea quæ dicta ſunt per exempla, & addendo alia ẽt per exẽpla. reddit cãm, & dicit. { Omnino ſufficiens arbitrantes eſſe ſm propoſitam methodũ } hoc eſt, ſecundum propoſitã artẽ quæ
dicitur topica { poſſe cognoſcere quo quo modo vnumquodq; illorũ } hoc eſt vnamquanq; ſpẽm earum. quæ dictæ ſunt, & vnumquodq; eorũ. quæ dicenda ſunt. igitur diximus ſummatim de ſpeciebus ſyllogiſmorũ, & dicem⁹ iterũ ſummatim, & per exẽpla, ẽt de alijs. H
Verborũ expoſitio Quo vero ad verba attinet, de ſyllogiſmis, vt Alex. inquit. diligenter egit in prioribus, qm̃ illic egit quomodo fiant, & ſecundum quot figuras, & quot ſyllogiſmi in vnaquaq; figura, & qui perfecti, & qui imperfecti, qui oſtenſiui, quiue ducẽtes ad impoſſibile, qui categorici, quiue hypothetici, qui ſyllogiſtici, quiue aſſyllogiſtici, de his omnibus in prioribus. De demõſtrationibus vero & definitionib⁹ in poſterioribus, docet ẽt de definitionibus in metaphyſica. At hic meminit de his omnibus, ſed ſuperficialiter. Si enim aliquis quæ in illis dicta ſunt hic referret, non ſeruaret, rõnem dialectices, quæ vt diximus ex probabilibus ſyllogizat. Sed circa ea, quæ hic
Dubiũ. dicuntur, quæritur propter quid aſſignat in ſyllogiſmis, q ſunt obliquitates dialectici duas obliquitates videlicet alteram cõtra materiam, alteram contra formam, cur non aſ-

I ſignat duas obliquitates contra ſyllogiſmum demonſtratiuum. Secundo quæritur, ſicut docet, pſeudographos, qui peccant contra illam particulam definitionis demonſtratiui, quæ eſt eſſe ex veris, cur nõ docet alios pſeudographos, qui peccant contra alias particulas definitionis, quę ſunt eſſe ex neceſſarijs, eſſe ex immediatis, eſſe ex prioribus, eſſe ex notioribus & eſſe ex cauſis: Ad principium quidam dixerat, ideo ſyllogiſmum dialecticum duas obliquitates aſſignaſſe, quoniam dialecticus addit aliquid ſupra formã ſyllogiſmi. in eo quod inferens videlicet habitudinem localem, quam non addit ſyllogiſmus demonſtratiuus: ſed hæc reſponſio nihil eſt, quoniam ſi dialecticus addit aliquid ſupra formam ſyllogiſmi inferentes, demonſtratiuus & addit aliquid, vt habitudinem neceſſariã. Melius igitur dicendum, quod peccatum ſyllogiſmi poteſt eſſe quo ad materiã, & quo ad formã, peccatum formę eſt commune omnibus ſyllogiſmis, quoniam eſt cõtra rationem ſyllogiſmi, vt ſyllogiſmus eſt, peccatum materiæ: eſt vnicuique proprium, in dialectico quidẽ contra probabilitatẽ, in demonſtratiuis contra veritatem. Tacuit igitur in demonſtrationibus obliquitates contra formã, quoniam eã expoſuit in ſyllogiſmis dialecticis, quoniam cũ illa ſit in communis omnibus ſyllogiſmis, non curauit eam hic repetere, quoniam ſatis intelligitur per id, quod dictum eſt in dialecticis. Hæc enim demonſtratio eſt peccãs in forma, omnis hõ eſt animal: omnis equus eſt animal. igitur oĩs equus eſt hõ. Eſt enim ex ueris & neceſſarijs, non tñ ſyllogizat, quoniam peccat cõtra formã ſyllogiſmi vt ſyllogiſmus. Tacuit igitur, quoniam proximo capite explicauit, quoniam in oĩbus cõis error eſt contra formã. Ad ſecundũ dicendũ quod peccatum contra principia propria vera, cõplectitur oẽs alias obliquitates, quoniam ſi non eſt ex veris principijs proprijs: non eſt ex neceſſarijs: nec ex primis, neque ex cauſis, neque ex notioribus, & cęteris id genus. Secundo dubitatur, quoniam nõ videt falſidicus ſyllogiſmus poſſe procedere ex ijs principijs, quę ſunt peculiaria, & propria, alicui ſcientiæ, non enim falſa poſſunt eſſe peculiaria alicui ſcientię. At falſidicus ex falſis procedit, poteſt dici falſidicũ procedere ex ijs quæ ſunt propria alicui ſcientię, quo ad terminos, non autem quo ad propoſitiones. Tertio dubitatur quoniam Ariſt. in hoc libro pertractabit multa per definitiones, ſed omnis eſt ratio exacta. & nõ ſuperficialis. Animaduertendũ, quod Ariſt. in præſenti textu tria facit, epilogauit. cũ dixit. { Species igitur ſyllogiſmorũ } aſſignauit modũ procedendi tãtũ, quem ſeruauit in ijs, quæ dixit: quẽ ſeruabit in ijs, quæ dicturus eſt poſtea, & aſſerit ſe circa dicta proceſſiſſe ſummatim, & figuraliter. Et circa dicenda ẽt ſe velle dicere ſummatim & figuraliter. ibi { ſummatim autem. } Tertio innuit ſe velle dicere multa alia vltra ea, quæ dicta ſunt, & omnia figuraliter, & via ſuperficiali Ad rationem vero dico quod definitiones bifariam ſunt, aut quæ dantur per eſſentialia & propria rei principia, & tales dicuntur exactæ rationes, de quibus metaphyſicus agit. Aliæ ſunt, quæ dãtur per probabilia: vt cũ dicitur problema eſſe ſpeculationẽ, cõcluſionẽ eſſe probatã propõnẽ: & id genus, & tales M ſunt ſuperficiales, & nõ exactę, & de his agemus in hoc libro.

Solones.

K

L

DE DIALECTICAE VTILITATE.

Conſequens autem erit ijs, quæ dicta ſunt, dicere, & ad quot, & quæ utile ſit hoc negocium.

Cũ dixiſſet, quis ſit dialecticus ſyllogiſmus, & in quo ab alijs differat, conſequenter ad quot & ad quæ vtilis ſit dialectica, demonſtrat, nam, vt Alex. inquit qui vtilitatẽ dicendis præ cognoſcunt, prõptiores ſiunt ad illa aſſequenda. eſt ſecunda ratio longe melior, quoniam poſſet dici dialecticã eſſe inutilẽ ad philoſophiã, cũ vtatur ſyllogiſmis ex probabilibus factis, quibus non vtimur in philoſophia, nã in philoſophia vtimur demonſtrationibus, quæ ſunt ex veris, & neceſſarijs vt igitur oſtendat dialecticam & vtilem eſſe ad philoſophiã, nunc præſens caput aggreditur. nam vt Alex. inquit, ex hoc loco patebit dialecticã eſſe vtilem ad philoſophiam & ad verorum inuentionẽ, & ita ſcietur præſens negotium non eſſe extra philoſophiã. vel fortaſſe vtilitatẽ nunc aggreditur, quoniam vt Ariſt. inquit in tertio libro rhetoricorũ ſunt tres procemij partes, intentio, ordo, & vtilitas. quoniam per intẽtionẽ redditur auditor attentus: per ordinem vero docilis, & facilis: per vtilitatem beneuolus, cum igitur cõpleuiſſet intentionẽ tam vniuerſalem, quam particularem & ordinem & modum procedendi, nunc de vtilitate conſequens erat dicere, nã ſic complebitur procemium. vnde dicit. { Conſequens erit ijs, quæ dicta ſunt } de ordine, & intentione, { dicere, & ad quot & ad quæ vtile ſit hoc negotium: } quod dicitur dialectica, nam ſic complebitur procemium. N

Eſt itaq; ad tria. ad exercitationes, ad colloquia, ad eas (quæ ſecundum philoſophiam ſunt) diſciplinas.

Colloq. ... ouiatiões

Cum dixiſſet dialecticã eſſe vtilẽ. nunc exponit ad quę ſit vtilis, & dicit, { Eſt itaque } dialecticũ negotium vtile ad tria videlicet { ad exercitationes, ad colloquia, ad eas (quę ſecũdum philoſophiam ſunt) diſciplinas. } & per exercitationes, quas Ariſt. græce γυμνασίας vocat, vt Alex. exponit, intelligit exercitationes, quę fiunt in diſſerendo & diſputãdo. Sunt enim exercitationes conflictus gymnici, qui in ludo literario fiunt. Aut poteſt intelligi per exercitationes conatus. qui fiũt ad vtrãque problematis partẽ: erat autẽ (vt Alex. inquit) conſueta hęc ſpecies conatus antiquis. Antiqui enim quoniam plures tales conuentus faciebant, nõ in libris ſicut in præſentiarũ, non enim dum erant tunc libri. Sed in conuentu, iam aliqua poſita poſitione, in diſcuſſione illius ſe exercebant ex probabilibus argumentando. Et ſunt libri de conatibus ab Ariſt. & a Theophraſto ſcripti, qui cõtinent conatus in contrapoſitione ex probabilibus, vult igitur Ariſt. ad huiuſmodi exercitationem, quę dicitur conatus, eſſe præſens negotiũ, quod eſt dialectica, vtile. quoniam hic traditur locorum cognitio, per quam poterimus facile de omni propoſito ſyllogizare, & per colloquia, quæ Ariſt. græce ἐντεύξεις nuncupat, quæ in tranſlationibus veteribus ouiationes dicuntur: conuerſationes, vt Alex. exponit, quę fiũt confabulando, aut conuiuendo, nam cum in huiuſmodi congreſſionibus occurrat quicquam, aut recreationis, aut alicuius vtilitatis gratia diſſerendũ, per præſens negotium ſatis facile contractari poteſt: veluti non raro contingit in menſa Ferdinandi primi ſalernitani principis: quærit enim perſæpe ipſe problemata ſatis pulchra, & digna perſcrutatione, nam ingenij dexteritate ſatis pollet, quæ nec diſcurrere, nec pertractare potuiſſem, niſi dialecticam percalleremus: & per ſecundum philoſophiam diſciplinas, intelligit naturalem, moralem, logicam, & metaphyſicam.

O

P

De ſalernitano principe

Quod igitur ad exercitationem ſit utile: ex his perſpicuum eſt. Methodum enim habentes, facile de propoſito argumentari poterimus.

Exponit illa tria, & primo, quomodo præſens negotium ſit vtile ad exercitationem, quæ in ludo literario fit, & dicit, { Quot igitur ad exercitationẽ ſit vtile: ex his perſpicuũ eſt } quę ſtatim ſubſcribit, & dicit, { Methodũ enim } hoc cognitione locorum { habẽtes, facile } de omni { propoſito } problemate pro quauis parte illud aſſeratur a reſpondente, { argumentari poterimus. } nã vt in rhetoricis exercitationibus, qui locis abundant, facile in omni propoſito dicere poſſunt, ſic (vt Alex. inquit) in dialecticis qui cognitionem locorum habent, propoſitionibus facile abũdãt, ex quibus facile argumẽtari ex probabilibus poterũt. Q

Ad colloquia uero, eo quod multorum annumerantes opiniones, nõ ex extraneis, ſed ex proprijs dogmatibus ſermocinabimur contra eos, tranſmutantes quicquid non bene, uidentur nobis dicere.

Annumerantes ... cõſide rantes ... δογμάτων

Secundo oſtendit, quomodo præſens negotium ſit vtile ad colloquia, quæ fiunt in conuerſationibus: & dicit, { Ad colloquia vero, quod annumerantes hoc eſt conſiderantes numeratim, & ad amuſſim { multorum } aliorum { opiniones, } qui in conuerſatione ſunt, { non ex extraneis, ſed ex proprijs dogmatibus, } hoc eſt ex conceſſis ab eis, quę conceduntur ſecundum propria dogmata. { ſermocinabimur

doctrinis ſectis. Contra πρός ad.

A mur cótra eos, trefmutantes, } hoc eſt confutantes { quic
quid non bene vidētur nobis dicere. } Quo vero ad ver
ba attinet p dogmata doctrinas vel ſectas intelligit, vt ſunt
ſecta epicurea, ſtoica, academica, peripatetica, cinica, & id
genus, hæ enim dogmeta dicuntur græce: latine doctrinę,
aut ſectæ. Argumentom aūt quod fit ex proprijs dogmati-
bus, eſt argumentū factū ex ijs, quæ cóceduntur in dogma
te. extranea vero, dogmata ſunt, ea, quę ſunt cóceſſa in alia
ſecta, vt ſiquis contra ſtoicos argumēteretor ex eis, quæ có
ceduntnr in dogmate peripatetico. verbi canſa, vt Alex. ex
ponit, ſi in conuiulo occurrat de voluptete ſermo cum ali-
quo epicureo, qui eſſerat voluptatē bonum eſſe quęret peri
patetic⁹ ab eo, nūquid bonū bonos faciat, ſicut albū albos,
& calidū calidos, & reſpondebit ſtatim ꝙ ſic: non enim po
teſt hoc negare hoc poſito, ſtatim interroget ſi voluptas vi
dentur ipſi bonos facere, accipiet certe quod nó faciat, ma
nifeſtū eſt enim oibus hoc. Colliget igitur ex cóceſſis ab
eo, quæ illi probabilia ſunt, voluptatē non eſſe bonum, hoc
enim ſequitur ex propoſitionibus, quas ille cóceſſit, vt pro-
B babiles ſibi: ſimili modo in cęteris fieri poteſt quoties in col
loquijs occurrerint. Hunc modum tenuit Plato in ſimpo-
ſio, & in omnibus dialogis.

Ad diſciplinas autem quæ ſecundum philoſophiam ſunt, quoniam potentes ad utraq; dubitare, facile in ſingulis intuebimur uerum, & falſum.

Tertio oſtendit quō præſens negotium ſit vtile ad diſci-
plinas, quæ ſunt ſecundū philoſophiam, & oſtendit hoc dua
bus rationibus: de prima ratione dicit, { Ad diſciplinas aūt
quæ ſunt ſecundū philoſophiā } pręſens negotium vtile ē,
{ qm̄ potentes ad vtraq; } hoc eſt ad vtráq; partē proble-
matis { dubitare } ex probabilibus, { facile in ſingulis in-
tuebimur } tandē } verum & falſum } hoc eſt tandem di-
ſcernemus verum à falſo. nā tā diu ex probabilibus ſyllogi
zabimus nunc ad vnā, nunc ad alterā partem, donec ad ve
ritatis iudiciū deuenerimus, per dialecticā. n. inuenire pote
rimus, quatenus ad vtranq; partē ſyllogizamus, in quarum
C altera veritas eſt. per Analyticā iudicamus de altera inuen
tionis parte, quę vere eſt. Vnde Alex. inquit, potentes enim
perſuaſibilia conſiderare, quæ pro vtreq; contradictionis
parte inducuntur, facile inueniēt in qua cōtradictionis par
te veritas eſt, quemadmodū enim iudex, cū vtráq; partem
intellexerit. iuſtitiā facile cognoſcet, ita & in quæſtionibus,
quæ ſecundū philoſophiā ſunt, plerūq; non eſt facile verita
tē iudicare, niſi prius in vtráq; partem cōtradictionis inter
poſuerimus. concordat aūt his, quod Pleto dicit. In parme
nide cum inquit aſſuefac te ipſum, ac exerce quouſq; inue-
nis eris in dialectica, quæ cum inutilis videtur eſſe, á com-
pluribus ἀδολεσχία Adoleſchia hoc eſt garrulitas, ſiue nu-
gatio vocatur. Sin aūt non te in ea exercueris, veritas te fu
giet. Amplius qui ſcit naturā perſuaſibilium, quæ pro vtra
que parte perſuadere pręeliget aliquando vera à non veris
propter cōparationē illorum adinuicem. Ad hæc inuentor
eorū quæ veris ſimilia ſunt, qualia quidē perſuaſibilia ſunt,
D prōptior ad veritatis inuentionē eſt Pręterea (vt ēt Alex. in
quit) quemadmodū corporis exercitiū arte factū, bonam
corporis habitudinē efficit, ſic & animæ exercitium in di-
ſputationibus bonam animæ habitudinem facit, bona au-
tem animæ valitudo, quæ propria animæ eſt, dialecticæ po
ſita eſt, ſecundum quam inuentrix ac iudicatrix veritatis
eſt. Quare dialectica, per quam diſputationes fiunt, vtilis
eſt ad veritatis cognitionem.

Adhuc autem ad prima eorum, quæ in unaquaq; diſciplina ſunt principia. Nam ex proprijs ſecundum propoſitam diſciplinam principijs, impoßibile eſt dicere aliquid de ipſis, eo q, prima principia ſunt omnium. Sed per ea, quæ ſunt circa ſingula probabilia, neceſſe eſt de illis tranſigere. Id autem proprium, maximéue peculiare dialecticæ eſt. Cum enim ſit inquiſitiua, ad omnium methodorum principia uiam habet.

Hic ponit ſecundā rationē, ꝙ valeat ad diſciplinas, quæ E
ſunt ſecundū philoſophiam, & ſyllogiſmus cōponitur, va-
lens ad cognitionem veritatis primorū principiorum, quæ
ſunt in vnaqueq; diſciplina, eſt vtilis ad omnes diſciplinas,
quæ ſecundum philoſophiam. Dialectica valet ad cognitio
nem veritatis primorum principiorum, quæ ſunt ſecundū
philoſophiam, de ratione eſſert minorē: & dicit. { Adhuc
aūt ad prima principia } de numero { eorum. quæ in vna-
quaq; diſciplina ſunt } valet dialectica ipſa, hæc eſt minor,
quam probat ex eo, quia nulla ſcientia ſpecialis poteſt pro-
bare ſua principia, oporteret enim ea probare per princi-
cipia notiora, & ſic illa nō fuiſſent nō pncipia pma, & ēt eēt
proceſſus in infinitū. C ū igitur non poſſint probari per ea,
quæ ſunt propria ſcientiæ, cuius ſunt prima principia, cum
ab aliquo negabuntur, oportebit ea probare per commu-
nem facultatem, quæ viam habet ad omnia, hæc aūt diale-
cticam, eſt quare vtilis eſt ad cognitionē veritatis primorū
principiorum, probat ergo minorē. & inqoit { Nā ex pro- F
prijs principijs, } quæ ſunt { ſecundū propoſitam diſcipli-
pam } cuius veritatē principiorū quærimus { Impoſſibile
eſt aliquid dicere } ſyllogizando, aut demonſtrando { de ip
ſis, } qm̄ nullus artifex per propoſitiones ſui generis pōt
demonſtrare principia ſuæ ſcientiæ. & dixit. { Ex princi-
pijs } ſui generis, qm̄ per propoſitiones à poſteriori demō
ſtratio ſigni nihil prohibet, vt Auer. autumat cōtra Auicē.
Sed probatio a ſigno dialectica eſt, cum ſit loco ab effectu.

Quo vero ad verba attinet, principia ſcientiarū in multi
plici ſunt differentia, qm̄ quædam ſunt cōia omnibus ſcien
tijs, vt illa quorū termini, ex quibus conſtent, cōes ſunt om
nibus ſcientiarū terminis, vt de quolibet dicitur eſſe vel nō
eſſe, & de nullo ambo, quædam aūt quæ pluribus ſcientijs
cōia ſunt, vt ea quorū termini: ex quib⁹ cōſtāt plurimę ſciē
tiæ cōes ſunt: vt ſi ab æqualibus æqualia demas: cętera quæ
remanent ſunt æqualia. Hoc enim cōmune eſt naturali phi
loſophiæ, qm̄ ſi ab æqualibus tēporibus, æqualia tēpora de
mas cætera tēpora quæ remanent æqualia ſunt, vt arithme G
ticæ, quoniā de numeris ſicut de tēporibus verū eſt: & geo
metriæ, quoniā & de magnitudinibus verū eſt, quædā ſunt
propria vni ſcientiæ, vt in naturali philoſophia, motus eſt,
& plura mobilia ſunt, & hæc bifariam ſunt aut communia
omnibus concluſionibus demonſtratis in ea ſcientia, cuius
ſunt, & dicuntur ſuppōnes vel petitiones aut vni concluſio
ni tantū, & dicuntur propōnes immediatæ demonſtratiuę.
Ariſt. igitur intelligit per principia prima, quæ ſunt in vna-
quaq; diſciplina. prima principia tertio modo ſiue fuerint
ſuppoſitiones ſiue propoſitiones demonſtratiuæ, hę enim
in ſcientia cuius ſunt demonſtrari non poſſunt: & aſſignet
cām. & inqoit. { eo ꝙ ſunt prime principia oīum } eorum
quæ in ſcientia cuius ſunt, per ipſa demonſtrantur. Sed di-
ces ſi non poſſint demonſtrari ex proprijs ſcientiæ princi-
pijs, cū negabuntur à quo demonſtrari poterunt: exponit,
& reſpondet. & inquit. { Sed per ea quæ ſunt circa ſingula
probabilia } hoc eſt circa ſingulas partes omniū problema
tū probatiua quales ſunt dialecticæ propōnes, quæ ſunt cō-
munes oibus communitate applicationis, { neceſſe ē } ne H
ganti { de illis } principijs { tranſigere. id autē proprium
maxime'ue peculiare eſt dialecticæ. } Cuius cām ſubdit. &
dicit. { Cū enim ſit inquiſitiua } ac cuiuſq; contradictionis
partis inuentiua: { ad oium methodorū } hoc eſt faculta-
tum & artiū { principia } viam probatiuā { habet }.

Quo vero ad verba attinet animaduerte Alexandrū ali
ter exponere verba illa: { ſed per ea, quæ ſunt circa ſingula
probabilia, } intelligit enim per inductiones quæ ex ſingu
laribus probant vniuerſales. Cā aūt, quoniā maxima fides
de principijs per inductionem fit, aut, ſaltem ex propoſitio
nibus, quæ per inductionem, probantur, verbi cauſa in
tertia phyſicæ auſcultationis hoc principiū nullū corpus eſt
infinitū, neganti per dialecticā ſic probat Ariſt. nullū deter
minatū in terra eſt infinitū. Omne corpus determinatū in
terra. igr̄ nullū corpus ē infinitū, maior & minor p inductio
nē fidē habent. Amplius in geometria hæc vt pncipia po

Inſtantia quorundā circa priocipia

I nūtur ſoperficies eſt, quæ ſolū longitudinē & latitudinē habet, linea longitudinē ſine latitudine. pūctus vero cuius nulla pars eſt. Cōtra hæc principia aliqui inſtaot contra primū qoide, quoniā impoſſibile eſt eſſe aliquam magnitodinē quæ ſolū duas diſtancias habeat. Contra ſecundum vero quia nulla magnitudo ſolā vnā diſtantiam habere poteſt. Contra tertiū vero quoniā ponctus nihil eſt, quoniam nihil eſt à quo non poſſit aliquid minui vel cui nō poſſit aliquid addi & fieri maius & minus, vt Eleates Zeno aſſerebat.

Contra hæc obijcitur ſic ois finis eſt aliud quid ab eo, cuius eſt finis, qood per inductionem patet. Superficies eſt corporis finis, linea ſuperficiei, & punctus lineæ finis. igitur ſuperficies aliud eſt à corpore: & linea à ſuperficie, & punctus à linea, minor eſt probabilis. quare ſuperficies ooo poteſt habere profunditatem, quoniā cū ſenſu pateat eā habere longitudinē & latitudinē. ſi haberet profunditatē, eſſet corpus. nec linea latitudinē: cum ſenſu pateat eā habere longi- K tudinē ſi haberet latitudinem eſſet ſuperficies. nec punctus habet longitudinē, eſſet enim linea. igitur punctus eſt, coius pars non eſt. Aut fortaſſe Ariſt. per ea quæ ſunt circa ſingula probabilia intelligit oia loca, quibus probari poſſunt principia contra negantes, vt eſt locus ab omnibus ſingularibus, quo conſtat inductio, locus ab effectu; quo conſtat demonſtratio ſigni, locus à contrario: quo conſtat ſyllogiſm⁹ hypotheticus, locus à conditionali, quo ēt conſtat ſyllogiſmus hypotheticus, & per conceſſa ab aduerſarijs, quæ ſunt probabilia ei, ex quibus fiunt ſyllogiſmi dialectici, per oia enim hæc, quæ dialectica ſunt probari poſſunt ſcientiarum principia contra eos qui illa negabunt. Et licet Ariſt. loquatur de principijs proprijs cuiq; diſciplinę: tñ ampliari poteſt ſermo ſous de omnibus principijs & primi & ſecundi ordinis, illa ſi negabūtur, dialecticis rationibus probari poſſunt contra negantes, vt Ariſtoteles fecit in metaphyſica contra eos qui negarunt illud principium de quolibet dici eſſe vel non eſſe. Recte igitur dicit, cum ait. { Cum enim } dialectica { ſit inquiſitiua, } hoc eſt inuentiua vtriuſq; partis L cuiuſq; problematis { habet viam } ſcilicet probandi { ad principia omnium methodorum } hoc eſt omnium ſciētiarum, quoniam ex aliquo loco poteſt argumentari contra eos qui negant principia quæcunq; .

Habemus autem perfecte methodum, quando per ſide habebimus, ac in rhetorica, & medicinali, & huiuſmodi facultatibus. Hoc autem ex ijs, quæ contingunt facere, quæ eligimus. Nam neq; rhetor omni ex modo perſuadebit, neque medicus ſanabit, ſed ſi ex ijs, quæ contingunt, nihil omiſerit, ſufficienter eum diſciplinam habere dixerimus.

Hic textus vno modo poteſt legi, q̄ velit Ariſt. ſoluere dubitationem. nam dictum eſt, dialecticū eſſe vtilem ad exercitiones, qm̄ qui dialecticam methodū callit, facile poterit in exercitationibus deſtruere vel conſtruere omne problema, & ad colloquia, qm̄ dictum eſt q̄ qui dialecticam calluerit, poteſt redargoere in colloquijs eū, qui alterius fuerit ſectæ, & ad diſciplinas ſecundū philoſophiam, qm̄ dictum eſt q̄ qui dialecticam calluerit, poteſt probare principia oium ſcientiarum negāti ex conceſſis ab eo. Modo dubitatur, qm̄ videmus dialecticū eum, qui dialecticum callet, non ſemper deſtruere aut conſtruere omne problema in exercitationibus, neq; ſemper in colloquijs redarguere eū qui ē alterius ſectæ, neq; ſemper probare principia neganti ex conceſſis ab eo, & hoc propter tres cauſas aut propter debilitatē propoſitionū, ex quibus dialecticus ſyllogizat, aut propter reſpondentis proteruitatem, aut propter problematis, quod ſyllogizatur, difficultatem. Soluit oos poſſe habere perfecte methodū dialecticam qn̄ eam habuerimus veluti perfectus rhetor habet rhetoricā, & perfectus medicus habet artē medendi. Mō rhetor poteſt habere perfecte rhetoricam, & perfecte dicere, & non perſuadebit, & medicus poteſt habere perfecte medicinalē facultatem, & ex arte ſufficienter curare aliquem, & tñ noo ſanabit. igitur dialecticus poteſt perfecte habere dialecticam methodum, & perfecte ea vti, qui N tñ nō ꝓbabit. Habebit igitur medicus ꝑfecte medicinalem facultatem, & perfecte vtitur arte, & ſi non ſanauerit, ſi in curando nihil prętermiſerit ex ijs, quę fieri poſſunt in arte, & rhetor poterit habere perfecte artem dicendi, & ꝑfecte dicere, & ſi non perſuadebit, qm̄ ſi dicit nihil prætermittendo de ijs, quæ fieri poſſunt in arte, perfecte dicit, & artē perfecte habebit. vnde dicit. { Habemus autē perfecte methodū } dialecticam { qn̄ periode habebimus } eā, { ac } ſi periti { in rhetorica: & in medicinali & } in cæteris { huiuſmodi facultatibus: } habet tales facultates, vel harum aliquam. Exponit aūt quo mō ſit habere perfecte has facultates & dicit. { Hoc aūt } .ſ. habere, & vti perfecte talibus facultatibus, { eſt facere, quæ eligimus } .i. quę appetimus facere, { ex ijs quę cōtingunt, } hoc ex poſſibilibus in arte, non aūt eſt inducere opus, & explicat cām, & dicit. { Nam O neq; rhetor oi ex mō perſuadebit, neq; medicus ſanabit, ſed ſi ex ijs, quæ contingūt, nihil omiſerit, ſufficienter eū diſciplinā habere dixerimus }. Quo vero ad verba attinet, ꝑ huiuſmodi facultates: intellexit (vt Alex. inquit) omnes eas facultates, quæ ſunt circa aliqua, qbus ad aliquod opus poſſumus bene, & male vti, vt ſunt rhetorica, medicinalis, dialectica, militaris, nautica, paſtoralis, agricultura, & cæteræ id genus. Hæ .n. verſantur circa quædam, quibus bene & male vtendo, aliquādo euenit opus, cuius gratia vtimur eis aliquando ēt ſi recte vſi fuerimus: non accidet opus. vel (vt Alex. inquit.) per huiuſmodi facultates intelligit oēs artes, quæ ad opus perficiendū ſunt inuentæ. Sed quæres vtrū officium artificis ſit facere ſuū opus, vt medici ſanare, rhetoris perſuadere, & de cæteris id genus dicit Alex. non eſſe officiū medici ſanare, nec rhetoris perſuadere, qm̄ accideret, vt qui non eſt medicus ſit medicus, & qui eſt medicus non P ſit medicus, quoniā ſanāt enim ſæpenumero, & qui nō ſunt medici, aliquos ægrotos, & medici nō ſanant, qn̄ ægritudo fuerit maior auxilio medicinali, ꝑꝑ quod recte Alex. inuit diuiſionē, quod ſint artes quędā, quę ſecundū determinatas vias, opus neceſſario faciunt fortuna nullo pacto fauēte, vt ædificatiua, & tectoria, & ſtatuaria, & pictoria, & id genus. & artifices, qui agunt ex ijs artibus, non dicunt habere perfecte artē, niſi cū vtuntur eis, quæ ad opus ordinantur, neceſſario opus perficiunt. Et aliæ ſint, quæ licet ſecundum determinatas vias, & ordinatas procedant, non tñ opus perficiunt, niſi fortuna fauente, & in talibus nō oportet ſemper ſequi opus, gratia cuius artifices operantur, cauſa aūt, quoniā in ijs concurrit fortuna, ex ijs ſequitur finē taliū artium non eſſe opus, ſed bene ordinare oia, quæ poſſunt facere ad opus, aut nihil prętermittere de ijs, quæ ſunt poſſibilia pro opere. Vlterius ſequitur finē dialectici non eſſe inducere opi Q nionē, ac fidē facere, ſiue probare. ſed bene loqui ad inducēdam opinionem, ſicut finis oratoris non eſt perſuadere, ſed bene dicere ad perſuadendum.

DE PARTIBVS QVIBVS DIALECTICA CONSTET.

Primum igitur conſiderandum ex quibus eſt methodus nam ſi ſumpſerimus ad quot, & quæ, & ex quibus orationes ſunt, & quomodo his abundemus: habebimus ſufficienter propoſitum.

Cum perfeciſſet procemiū, nūc accedit ad narrationem, in qua vt mihi videtur tria facit. nam primo determinat de ſyllogiſmo dialectico, quatenus ordinatur ad diſciplinas ſecundum philoſophiā, quæ erat tertia vtilitas dialecticæ. Secundo determinat de ſyllogiſmo dialectico, quatenus ordinatur ad colloquia, & ad redarguendum in colloquijs, quæ fuit ſecunda vtilitas, & hęc pars incipiet in principio octaui. Tertio determinat de ſyllogiſmo dialectico, vt ordinatur ad exercitationes, quę erat prima vtilitas, & hæc pars incipit ēt in octauo. ibi ad exercitationem. } & differēdo de ſyllogiſmo quatenus ordinatur ad diſciplinas ſecundū philoſophiā, agit de eo dupliciter. Vno mō determinando de ipſo

co theoricæ

A in cõi, & in ſuis vniuerſalibus principijs non contrahendo
eũ ad aliquod problema determinatũ, & hoc pacto agit de
eo theoricæ magis. Alio mõ determinando de eo contrahẽ
do ipſum ad determinandũ diuerſa problemata, & hæc de
terminatio, cũ ſit ſecundũ vſum eios, dicitur practica po-
tios, & incipit libro ſecundo. Circa primã partẽ, primo pręmittit intentionẽ. & dicit. { Primũ igitur } .ſ. in hec primo
libro theoricę { conſiderandũ ex quibus eſt methodus }
vna expoſitio eſt, quæ mihi placet, { methodus } hoc eſt
ſyllogiſmus dialecticus, { ex quibus } .ſ. materijs tã ex quibus, q̃ circa quas propiquas, & remotas, & quia tacuit for
mã de qua dictũ eſt libro priorũ quaſi aſſignans cãm cur ſo
lũ de ſyllogiſmo dialectico vult agere quo ad materias, ſcri
bit, { nã ſi ſumpſerimus ad quot } .ſ. genera problematũ.
B non enim intelligit ad quot particularia, quia illa ſunt infini
ta, { & } ad { quæ } hoc eſt ad qualia problemata ſecundũ
ſpecificã rõnem, nõ enim qui ſcit problemata eſſe quatuor
genera, ſcit qualia ſunt ſpecie per quæ tetigit, materia circa
quas, quæ ſunt problemata, nam ſicut materiæ circa quas
eſt demonſtratio, ſunt quæſtiones, quæ ſunt æquales nume
ro his quæ ſcimus, & materiæ circa quas eſt ſyllogiſmus ſo-
phiſticus: ſunt ſophiſmata, ita materię circa quas eſt ſyllogiſ
mus dialecticus, ſunt problemata. deinde tangens materias
ex quibus: ſubſcribit. { & ex quibus orationes } hoc eſt ſyl
logiſmi dialectici & inductiones ſunt, per quæ tetigit mate-
rias ex quibus propinquas. ſ. propoſitiões, & terminos, qui
ſunt quatuor genus videlicet accidens, proprium & defini
tio. & quomodo his } .ſ. ſyllogiſmis, vel his propoſitiõibus
{ abundemus } & tetigit loca, quæ ſunt ſedes argumento
rum { habebimus ſufficienter propoſitũ } hoc eſt ſyllogiſ
mũ dialecticũ quo ad oia, quæ attinent ad pręſentem librũ:

Secunda expoſitio

Et fortaſſe per methodũ, vt Alex. exponit. intelligit artẽ
dialecticã, quæ dicitur topica, vt ſit ſenſus. { primum } .ſ.
in primo libro, { igitur conſiderandũ, } quæ ſunt illa oia:
{ ex quibus } hoc eſt per quę { methodus } hoc eſt vniuer
C ſa topica eſt. & exponit q̃ ſunt tria, propoſitiones & termi
ni ex quibus orationes tã ſyllogiſticæ, q̃ inductoriæ ſunt,
problemata circa quot & qualia orationes tales ſunt, & lo
ca, quibus abũdamus propoſitionibus, & ſyllogiſmis, nam
per hæc tria propoſitũ, hoc eſt ſufficienter oia requiſita ad
methodũ habebuntur. Hæc eſt expoſitio Alex. quę ſatis bo
na eſt, per quæ lonuit Alex. tria eſſe, quibus dialecticus dici-
tur perfectus in arte ſua, vt videlicet ſciat, ex quibus diale-
cticæ orationes, hoc eſt terminis, & propoſitionibus con-
ſtent, circa quot problemata genere & qualia ſpecie oratio
nes dialecticæ verſentur, & quõ abundamus propoſitioni-
bus, & ſyllogiſmis. His enim habetur perfecta methodus,
qua dialecticus erit perfectus, non enim ſpectat ad eũ ſcire
formã ſyllogiſmorum, de quibus dictũ eſt in prioribus, ve-
luti nec ad perfectũ poſterioriſticũ ſpectat ſcire formã de-
monſtratiuorũ ſyllogiſmorũ, ſed propoſitiões quot, & quæ
& prædicata ex quibus demonſtratio conſtat. Quo vero
D ad rẽ attinet, animaduerſione dignũ, problema bifariã acci
pi, aut anteq̃ ſit ad alteram partẽ determinatum, & hoc pa
cto problema eſt materia circa quã ſyllogiſmi dialectici, &
inductiones fiunt, alio modo poteſt accipi, vt determinatũ
ad alteram partem: ſic eſt propoſitio ex qua fiunt orationes
dialecticæ, dixit aũt { ſufficienter, } non q̃ alij libri ſuper-
fluant, ſed quoniã erit ſufficienter dictum de methodo, quo
ad eã partem, quæ eſt de dialecticis orationibus, in genere
theoretica, non autem quo ad vſum, de quo in alijs libris.

Itaq; autem

Sunt itaq; numero æqualia, & eadem ea, ex quibus orationes, & de quibus ſyllogiſmi. Fiunt enim orationes, ex propoſitionibus, de quibus autem ſyllogiſmi fiunt, problemata ſunt. Omnis aũt, propoſitio, & omne, problema, aut, proprium, aut genus, aut accidens indicat. Etenim differentia cum ſit generalis, cum genere ordinanda eſt.

Nunc proſequitur, & declarat quid problema ſit, de quo
dialectici ſyllogiſmi ſunt, & quid propoſitio, ex qua fiunt
E ſyllogiſmi dialectici, & quot ſunt propoſitiões, atq; proble-
mata & quonam modo propoſitiones & problemata ſe ha
bent inter ſe, añ vero q̃ declaret quot ſunt problemata &
propoſitiones, & quomodo differant, ponit talẽ concluſio-
nẽ ea ex quibus fiũt orationes & ſyllogiſmi dialectici, & ea
de quibus fiunt orationes, & ſyllogiſmi dialectici ſunt æqua
lia numerũ, qm̃ quatuor, & eadẽ quo ad ſubſtantiã. vnde di
cit. { Sunt aũt numero æqualia, } qm̃ quatuor. { & eadẽ,
ex quibus orationes: & } ea { de quibus ſyllogiſmi } ſunt.
& licet Ariſt. hæc diuiſim protulerit, legẽda ſunt, copulatim
hoc modo, ea ex quibus, & ea de quibus ſunt orationes &
ſyllogiſmi dialectici, ſunt æqualia numero, & ſubſtantia ea
dem. Et intelligit per ea ex quibus, materiam ex qua, & per
ea de quibus, materiã circa quam, & per orationes intellige
re diſputationes, & per ſyllogiſmos argumenta, quibus vti
mur in diſputationibus. Deinde ſyllogizat cõcluſionem, &
facit hunc ſyllogiſmum, oĩs propoſitio, & omne problema
F aut propriũ, aut genus, aut accidẽs ſignificat. ea ex quibus,
& ea de quibus ſunt orationes, & dialectici ſyllogiſmi ſunt
problemata, & propoſitiones. igitur ea ex quibus, & ea de
quibus orationes & ſyllogiſmi ſunt ſignificãt, aut genꝰ, aut
propriũ, aut accidens. De ratione primo minorem, deinde
maiorẽ aſſignat more gręcorũ, qui minorẽ primo loco aſſe
runt. & dicit. { Fiunt enim orationes } hoc eſt diſputatio-
nes. { Ex propoſitionibus, de quibꝰ aũt ſyllogiſmi fiũt pro
blemata ſunt, & debet hæc minor legi copulatim hoc mõ,
ea ex quibus, & de quibus fiunt orationes & dialectici ſyllo
giſmi, ſunt problemata & propoſitiones, quæ eſt minor.
Deinde tangit maiorem. & dicit. { Omnis aũt propoſitio,
& omne problema, aut proprium, aut genus, aut accidens
indicat. } igitur ea ex quibus, & ea de quibus orationes &
dialectici ſyllogiſmi ſunt, ſignificant, aut proprium, aut ge-
nus, aut accidens. Sed dices hic ſyllogiſmus non videtur Dubiũ.
ad propoſitum: nam concluſio erat, ea ex quibus & ea de
quibus ſunt ſyllogiſmi, q̃ orationes dialecticæ ſunt nume-
G re & ſubſtantia eadem. At ſyllogiſmus Ariſt. probat ea ex
quibus: & ea de quibus orationes & ſyllogiſmi ſunt ſignifi-
care eadem, qm̃ aut genus, aut proprium, aut accidens, &
ſic concluſio præſentis ſyllogiſmi: non conuenit cũ propo
ſita concluſione. Dicendũ huic rationi eſſe ſupplendum, Solutio.
hoc pacto, quæcunq; ſignificant idẽ, ſunt numero & ſubſtã
tia eadẽ: ſumo concluſionẽ proximi ſyllogiſmi, vel aliquid
ei æquiualẽs, videlicet ſed ea ex quibus & ea de quibus ſunt
orationes dialecticæ, & ſyllogiſmi, ſignificant eadẽ. igitur
ſunt numero æqualia, & ſubſtantia eadẽ, & certe hũc textũ
pace Alexandri, & cæterorum expoſitorum dixerim, pau-
ci intelligunt. Sed remouet dubitationem, qm̃ quis poſſet
dicere non eſſe verũ, q̃ omnis propoſitio, omneq; proble-
ma, aut proprium, aut genus, aut accidẽs ſignificat, quoniã
propoſitio in qua prædicatur differentia, eſt problema, &
propoſitio, quæ tñ non ſignificat genus, vel proprium, vel
accidens. Reſpondet. & dicit. { Etenim differentia cum ſit
generalis, cũ genere ordinanda eſt. Quo aũt ad rem atti
net, animaduerſiõe dignũ q̃ Ariſt. (vt Alex. innuit) per hu
H iuſmodi diſcurſum probauit numerũ problematum, & ita
problemata eſſe tria per inductionẽ ſignificauit. vnde indu
ctio ſecundum Alexandrum eſt hæc: problema omne ſigni
ficat aliquod horũ trium, & nullum aliud præter hæc tria.
igitur tria ſunt problemata. Sed dices cur potius differẽtia
eſt generalis & ad genus reducibilis: q̃ ad aliud prædicatũ.
Reſpondet Alexander qm̃ differentia eſt in ſubſtantia, de
quo prędicatur ſicut & genus, & eſt in pluribꝰ, & de pluribꝰ
differẽtibus ſpecie: ſicut & genus, & ſolũ ab ipſo genere dif
fert, eo q, nõ prædicatur in eo quod qd eſt. Sed adhuc du Alia dubitatio.
bitabis cur de ſpẽ nihil dixit. Reſpõdet Alex. & aſſignat
duas cauſas, prima eſt: qm̃ hic agit de prædicatis: quatenus Reſpõſio
ſunt partes definitionis: ex eiſdẽ enim propoſitio, & defini- Alex.
tio eſt, at ſpẽs non eſt pars definitionis, ſed illud quod defini
tur: genus aũt & differẽtia partes definitionis ſunt, propriũ
& accidẽs partes deſcriptionis. Melius aũt aſſignat cauſam:
qm̃ vel ſpecies prædicatur de pluribus differentibus ſpecie,

I vel ſolũ de differentibus numero, ſi de differentibus ſpecie,
eſt idẽ quod genus, vel generale. Si ſolũ de pluribus differẽ-
tibus numero, nõ eſt prędicatũ problematicũ, ſed ſubiectũ
oium prædicatorũ. Sed ego dubito contra Alexandrũ,
qm̃ differentia eſt duplex, quædã, quæ conuertitur cũ ſpe-
cie, & quædã generalis, quæ ad genus reducitur. igitur non
eſt bene dictũ Ariſt prætermiſiſſe differẽtiã, quia reducitur
ad genus, cũ ſit aliqua differentia, quæ reducitur ad ſpeciẽ.
Poteſt dici pro Alexandro, ꝙ ſicut differentia generalis
comprehenditur cũ genere, ita differentia ſpecifica conuer
titur cum ſpecie ſpecialiſſima, & quia ſpecies non eſt prædi
catũ, ſed ſubiectum pędicatorum, ideo prætermiſit diffe-
rentiã: quæ cum ſpecie conuertitur, quia non eſt prædica-
tum. Fortaſſe dici poteſt Ariſt. non accepiſſe hic genus pro
prie (vt Alexander exiſtimat) ſed pro omni generali præ-
K dicato, ſiue pro omni ſuperiori, & ſic inter prædicata cõti-
nentur ſpecies, ſubalterna ſaltem, & differentia, cũ ſint ſu-
periora ad aliqua. Melius de his poſtea.

*Quoniam autem proprij hoc quidem quod quid erat eſ-
ſe ſignificat, illud autem, non ſignificat, diuidatur proprium
in utraſq; prædictas partes, & uocetur illud quod ſignifi-
cat quod quid erat eſſe, terminus, reliquum uero ſecundum
communem de ipſis aſsignatam nominationem, nuncupe-
tur proprium. Manifeſtum igitur ex ijs, quæ dicta ſunt,
quoniam ſecundum præſentem diuiſionem, quatuor omnia
accidit fieri, aut proprium, aut terminum, aut genus,
aut accidens.*

Sed circa dicta Ariſt. remouet dubõnes tres, quarum pri
ma eſt, quia non uidetur numerus prædicatorũ eſſe ſufficiẽ
ter traditus, & ita nec numerus problematum, qm̃ commu
niter ab omnibus prædicata enumerantur quatuor. Re-
ſpondet prædicata eſſe tria primo diuiſione, quatuor vero
L ſi diuidãtur propriũ in duo. & dicit. { Quoniã aũt proprij:
hoc quidẽ quod quid erat eſſe ſignificat, illud aũt non ſigni
ficat } quod quid erat eſſe, ſed accidens cũ ſpecie conuerti-
bile: { diuidatur propriũ in vtraſq; prædictas partes } hoc
eſt in duo membra, quæ dicta ſunt: ꝙ aliud ſignificet quod
quid erat eſſe aliud vero non, { & vocetur illud quod ſigni
ficat quod quid erat eſſe, terminus } hoc eſt definitio, quæ
ideo dicitur proprium: qm̃ vni ſoli, omni, & ſemper compe
tit. { Reliquũ vero ſecundũ commonem de ipſis aſſignatã
nominatioẽ nuncupetur proprium } hoc eſt alterum mẽ-
brum, quod eſt accidens cõpetens omni ſoli & ſemper, dica
tur nomine cõi: quod dicitur de vtroq; proprij ſignificato,
& dicatur proprium carentia nominis ſpecialis. Tũc ex his
concludit ſolutionẽ. & dicit. { Manifeſtũ igitur ex ijs: quæ
dicta ſunt, qm̃ ſecundum præſentẽ diuiſionem } quę eſt ſob
diuiſio, & non ſecundum primã, quatuor oĩa accidit fieri:
aut proprium, aut terminum, aut genus, aut accidens. qua-
re quatuor ſunt problemata: & quatuor prædicata. Ariſt.
Quæ Alex. igĩ probauit quatuor eſſe problemata: & quatuor eẽ prædi-
cata inductione, vt Ariſt. inquit. Alex. hoc idẽ probat ſyl
M logiſmo: qm̃ cum omne problema habeat prædicatũ, quod
de ſubiecto aliquo prædicatur, vel in ſubſtantia illius ineſt,
de quo prædicatur, vel non. Siquidem quod prædicatur de
ſubiecto, ineſt illius in ſubſtantia: vel vt genus, vel vt defi-
nitio prædicatur, & non aliter: ſin autem prædicatur, &
non ineſt in ſubſtantia eius, de quo prædicatur, prædicabi-
tur, aut vt proprium. aut vt accidens, & non aliter. Quare
omne prædicatum erit, aut genus, aut definitio, aut pro-
prium, aut accidens.

*Nemo autem nos opinetur dicere q, unumquodq; horum
ſecundum ſe dictum propoſitio uel problema ſit, ſed q, ex ijs
& problemata & propoſitiones fiant.*

Hic ſoluit ſecundam dubitationem, nã cum problemata
enumeraſſet pro numero prædicatorũ poſſet quis credere
problemata eſſe pędicata enumerata, remouet hoc dubiũ.
& dicit. { Nemo aũt nos opinetur dicere, ꝙ vnumquodq;
horum ſecũdum ſe dictum propoſitio: vel problema ſit, } N
licet pro modo horum ſint problemata enumerata, { ſed
ꝙ ex his & problemata & propoſitiones fiant, } & propte
rea pro numero talium enumerata ſunt problemata. Cau-
ſa autẽ (vt Alex. inquit.) quia ad hoc vt aliquod horum fiat Alex. rõ.
propoſitio, vel problema oportet addere verbum & ſubie
ctum, qui enim dicit homo, aut animal, aut riſibile, niſi dixe
rimus. Socrates eſt homo, vel homo eſt animal, vel homo
eſt riſibilis, non eſt propoſitio, vel problema.

*Differunt autem problema & propoſitio modo, nam cũ
ſic dicitur, putas ne animal greſsibile bipes, definitio eſt ho-
minis: & putas ne animal genus eſt hominis? propoſitio ſit,
ſi autem utrum animal greſsibile bipes definitio ſit homi-
nis, an non problema ſit. ſimiliter autem & in alijs. Quare
æqualia numero problemata, & propoſitiones ſunt, nam
ab omni propoſitione problema efficies mutans modum.*

Hic ſoluit tertiam dubitationem: quia primo priorum O
& primo poſteriorum Ariſt. voluit propoſitionẽ eſſe genus
problematis, hic aũt dixit propoſitiones & problemata eſ-
ſe eadẽ numero, & æqualia. Reſpondet. ꝙ problema & pro
poſitio dialectica idẽ eſt ſecundum rem: & differunt prola-
tione, qm̃ propoſitio profertur ſine coniunctione diſiuncti
ua cadenti inter partes cõtradictionis, problema vero pro-
fertur cũ coniunctione diſiunctiua cadenti inter cõtradictio
nis partes. vnde patet ſolutio nam libro priorum & poſte-
riorum accepit propoſitionẽ ſumus pro quodam communi
ad propoſitiones omnes ſyllogiſticas, hic accepit propoſi-
tionem pro dialectica tantum. dicit. { Differũt autem pro-
blema, & propoſitio modo } .ſ. proferendi, ſed re idẽ ſunt
{ nam cum ſic dicitur. putas ne animal greſſibile bipes de-
finitio hominis eſt, & putas ne animal gen⁹ eſt hominis pro
poſitio ſit, } vbi patet talẽ propoſitionem ſine diſiunctione
cadenti inter contradictionis partes proferri { ſi autem,
vtrum animal greſſibile bipes definitio eſt hominis, an nõ: P
problema ſit } vbi patet tale problema proferri diſiunctio
ne cadenti inter contradictionis partes { ſimiliter } vt in-
quit { & in alijs } problematibus & propoſitionibus dicen
dum eſt. Tunc ex ijs concludit quo modo problemata, &
propoſitiones ſe habeant inter ſe, ac quo modo inuicem cõ
parentur. & dicit. { Quare merito æqualia numero pro-
blemata & propoſitiones ſunt: } cuius cauſam reperit. &
dicit. { Nã ab omni propoſitione problema efficies mutãs Quæ
modum } & formã interrogandi. Verũ vt Alex. addit pro Alex.
poſitio & problema nõ ſolum prolationis modo, ſed re dif
ferunt, qm̃ propoſitio eſt interrogatio reſponſionis: vt ſu-
mat conſenſum, ex quo intendit ſyllogizare. problema ve
ro eſt interrogatio contradictionis non vt, ex altera parte
captata argumentetur, ſed vt contra illã partem, quã opi-
natur, ac fatetur fiunt ſyllogiſmi. Quare vtrunq; eſt inter-
rogatiuum: propoſitio quidẽ conſenſum, vt ex illo ſyllogi-
zet, problema alterius partis contradictionis: vt contra eã
argumenta faciat. Ariſt. aũt non curauit facere hanc differẽ Dubõnes
tiam: qm̃ infra faciet. Sed occurres ſi propoſitio & pro-
blema vtrunq; ſit interrogatio, cur propoſitio eſt interro-
gatio incõpleta, in qua ſolum altera pars explicatur, pro-
blema vero interrogatio cõpleta, in qua explicatur vtraq;
pars contradictionis. Secunda dubitatio eſt, qm̃ ſi diale-
ctica propoſitio eſt interrogatio, cũ ex interrogatione non
fiat ſyllogiſmus, tunc ex propoſitione dialectica, non fiet
ſyllogiſmus. Tertia dubitatio propoſitio dialectica eſt Solones.
propoſitio interrogata. igitur non interrogatio. Breui-
bus vt ex his, quæ dixit Alex. patet, primo inter propoſitio
nem dialecticam, & problema dialecticum duplex differen
tia eſt ex parte rei, & ex parte modi proferendi, ex parte
rei, quoniam propoſitio dialectica eſt interrogatio reſpon-
ſionis, quæ nihil aliud eſt, quam interrogatio alterius partis
contradictionis, qui enim interrogat reſponſionem, inter-
rogat conſenſum alterius partis contradictionis, vt ex ea
conceſſa ſyllogizet contra opinionem reſpondentis. Pro-
blema

A blema vero eſt interrogatio contradictionis, q̃ nihil aliud eſt, quàm interrogatio vtriuſq; partis, qui enim interrogat contradictionem, interrogat tam hanc quam illam cõtradictionis partem, quoniam non interrogat, vt ſumat conſenſum, vt ex conceſſa ſyllogizet: ſed vt reſpondens demonſtret ſibi alteram partem, quam opinatur, non vt ex ea conceſſa ſyllogizet, ſed vt contra eam ſyllogizet. Ex hac differentia ſecundum rem, patet differentia ſecundum vocem, & illius cauſa, cum enim propoſitio ſit interrogatio reſponſionis, quæ nihil aliud eſt, quàm interrogatio alterius partis contradictionis eius. videlicet ex qua conceſſa ſyllogizat. ſequitur ꝙ talis interrogatio ſit ſine diſiunctione cadenti inter partes contradictionis, & hæc eſt cauſa, quare propoſitio interrogatio ſit ſine diſiunctione cadente inter contradictionis partes, qui enim interrogat propoſitionem, petit à reſpondente eam contradictionis B partem, quæ facit ad ſuum propoſitum, & ex qua ſyllogizare poteſt, ideo non cum diſiunctione interrogat. quia ve C ro problema eſt interrogatio contradictionis, vt opponẽs habeat à reſpondente opinionem, ideo opponens interrogat hanc vel illam ſub diſiunctione cadente inter partes cõtradictionis, per quæ patet ſolutio ad primam. Secunda vero ſoluitur, quoniam (vt Alexander loquit) licet ex interrogatione reſponſionis non fiat ſyllogiſmus, ex reſponſione fit ſyllogiſmus, quoniam quæ prius eſt interrogatio, habito conſenſo ac reſponſione remanet propoſitio ſyllogiſtica, & hoc ſufficit. Tertia vero deletur, quoniam Ariſto. per interrogationem, & propoſitionem interrogatam idem intelligit, veluti per fluxum formæ, & formam fluentem phyſici pro eodem accipiunt. Animaduerte tamen, quoniam Iuniores alio modo proferendi docent interrogare propoſitiones & alio Ariſt. nam Ariſt. per hoc verbum, putas ne docet interrogare propoſitionem explicando alteram contradictionis partem tantum vt ſumat conſenſum eius partis, quæ eſt ad ſuum propoſitum. C Iuniores vero per hoc verbũ propono, per hoc enim verbum propono, proponunt eam contradictionis partem, quæ eſt ad ſuum propoſitum, vt ex ea cõceſſa ſyllogizent, vnde cum dicunt propono hanc, omnis numerus ſeipſum mouens eſt immortalis: idem eſt, ac ſi quærant putas ne, omnis numerus ſeipſum mouens ſit immortalis? Si enim detur, tunc ſyllogizant, omnis numerus ſeipſum mouens eſt immortalis, animus eſt numerus ſeipſum mouens. igitur animus eſt immortalis. Quæ vero differentia ſit, inter propono, & pono, in ludicris explicatum eſt. Adhuc quæres cur definitio terminus dicatur, & propter quid dicatur ſignificare quod quid erat eſſe, & non quod quid eſt. Dicendum, vt in ludicris, ꝙ definitio eſt terminus eſſentiæ, quoniam per ipſam terminatur rei eſſentia, ſicut per ſubiectum & prædicatum terminatur propoſitio, & per agri terminum clauditur ager, & propter hoc triplex terminus eſt videlicet rei, qui agri terminus eſt, eſſentiæ, qui definitio dicitur, & propoſitionis, qui ſubiectum, vel prædicatum appellatur. dicitur autem definitio ſignificare quod quid erat D eſſe, non quod non ſignificet quod quid eſt, ſed vt per illud præteritum {erat} denotetur coæternitatem definitionis & conuertibilitatem cum re definita, nam quod erat cũ aliquo: eſt illi coæternum. Hæc in ſeptimo libro metaphyſicæ.

Alia dubitatio. — *Solutio.*

DE TERMINO.

Dicendum autem quid terminus, quid proprium, quid genus, quid accidens, eſt itaq; terminus quidem oratio quod quid erat eſſe ſignificans.

Cum accepiſſet problemata, & propoſitiones eſſe numero æqualia, & ſubſtantia eadem, & hoc ex eo quia prædicata, quæ quæruntur ſunt quatuor, nunc exponit illa prædicata, quid vnumquodq; ſit. Alexander autem vult, ꝙ cum Ariſt. demonſtraſſet quatuor eſſe problematum ſpecies, & enumeraſſet quæ ſint, nunc proponit dicere de vnoquoq; eorum quid eſt. Sed hoc quod Alexander dicit,

Quæ Alex.

non videtur bene dictum: quoniam problema de genere E non eſt genus, nec problema de diffinitione eſt definitio, igitur non recte Alexander continuando dicit, none Ariſto. velle declarare quid ſit vnumquodq; problema, ſed quid ſit quæſitum problematicum: quod Ariſto. ſuperius dixit parte illa: {nemo autem nos opinetur} fortaſſe Alexander per problema intellexit quæſitum problematum, quod prædicatum eſt propoſitionis problematicæ, vt ſuperius dixit ipſemet Alexander proponit igitur inuentionem. & dicit. Dicendum autem quid terminus, quid proprium: quid genus, quid accidens. propoſita intentione exequitur, & definit terminum, & dicit. {Eſt itaq; terminus quidem oratio, quod quid erat eſſe ſignificans.} Aſſignat autem cauſam Alexander cur prius de termino ſermonem fecit: & ait hoc eſſe factum, quia terminus perfectior eſt cæteris: cũ cætera alia contineat. Nam & genus, & proprium, & accidens in ipſo termino continentur. Amplius Alexander F dicit definitionem à ſimilitudine terminorum agrorum dici terminum, quibus agri ſeparantur. Et hoc quod Alexander dicit. eſt ſcite dictum, quoniam ſicut agri terminus eſt ille citra quem non eſt ſtare: quoniã dominus agri de proprio perderet: nec vltra, quoniam dominus agri acciperet de alieno, ita definitio non prætermittit aliquid de eſſentia definiti, quoniam non competeret ſoli definito, nec accipit aliquid extra eſſentiam definiti, quia non competeret omni: recte igitur vt Alexander inquit. definitio propter hanc ſimilitudinem terminus dicitur. Dubitatur ſuper cõtra id quod Alexander dixit. Ait enim Ariſt. ideo prius de definitione ſermonem feciſſe, quia eſt perfectior. cum contineat cætera. Contra quoniam pari ratione in proceſſu debuiſſet agere prius de definitione, quàm de cæteris. At in proceſſo contra facit, prius enim de accidente libro ſecundo. deinde libro tertio de annexo accidenti, deinde libro quarto de genere, deinde libro quinto de proprio, at vltimo libro ſexto de definitione. Quidam dixerunt Ariſt. G prius egiſſe de definitione, quo ad intentionem, quoniam videtur definitio finis cæterorum, at finis primus intentione eſt. At de cæteris in executione ſecus agit. Quod (vt mihi videtur) commentum eſt: quoniã Ariſt. in præſenti text. proponit prius dicere de termino, & recte, quia eſt finis cæteris perfectior: & ſtatim exequendo quæ propoſuit, primo de definitione agit: quàm de cæteris prædicatis. propterea mihi videtur Ariſto. hic egiſſe prius de termino, quoniam definiendo alia prædicata vtitur definitione qua vti non poſſet, niſi terminum prædefiniſſet. Sed adhuc dubitatur, quoniam non videtur ꝙ definitio ſiue terminus poſſit definiri, quoniam ſi definiretur aut procederetur in infinitum, aut eſſet deuenire ad definitionem, quæ ſe ipſam definiret, quod videtur abſurdum. Alexander concedit terminum definiri per definitionem ab Ariſt. hic aſſignatam, & talem non vlterius per aliam definiri, quoniam hæc definitio, quæ termini eſt, videtur omnium definitionum, etiam ſuimet: & cum dicis, tunc definitio definiret ſe, dicerem hoc non eſſe impoſſibile per accidens, quoniam hæc H definitio, quæ aſſignatur hic definit definitionem per ſe in communi, & definiendo per ſe definitionem in communi, per accidens definit ſeipſam, quoniam & ipſa eſt vna definitionum. Quo vero ad verba attinet, Ariſt. cum dicit. terminum eſſe orationem, quæ ſignificat quod quid erat eſſe, per quod quid erat eſſe, non intelligit, vt Alexander inquit. pro eſſe hoc huic ineſſe, quod eſt propoſitionis ſignificatum, ſed in complexe accepit pro eſſentia, vt ſit ſenſus, definitionem eſſe orationem quæ ſignificat definiti eſſentiã, ac quidditatem qua res eſt, quod & Auerroes in huius loci paraphraſe expoſuit. verbum autem {erat} quod græce eſt, ἦν, vt Alex. exponit pro eſt Ariſt. accepit. eſt enim hic vſus familiaris Ariſt. qui perſæpe cum dicit, hoc erat, intelligit pro τὸ eſt. vt ſiquis dixerit, quis erat, qui ianuam pulſat, tantum vult dicere: vt ſi dicat. quis eſt, qui ianuam pulſat. Sed dubitatur, q̃m ſi τὸ erat, pro τὸ eſt Ariſt. ſumit. tunc eſt ſenſus, terminus eſt oratio quod quid eſt ſignificans, modo

Cur prius de termino. — *Dubi.* — *Sol. quorundam.* — *Propria poſitio.* — *Alia dubitatio.* — *Sol. Ale.* — *Verborũ expoſitio*

I ſi ponitur eſſe ſuperfluit dicere, eſt, vel ſi ponitur eſt, ſuperfluit dicere eſſe hoc argumento Antiſthenes primo, deinde Stoici putauerunt illud verbum erat, cum pro eſt intelligi tuc eſſe ſuperfluum. Alexander autem defendit Ariſto. & aſſerit tale verbum non eſſe ſuperfluum: quoniam genus ſignificat quid eſt: non tamen quod quid erat eſſe, ad hoc enim vt aliquid ſignificat quod quid erat eſſe, requiritur vt conuertatur & ſit quaſi coequum ei, cuius eſt, at genus non conuertitur cum ſpecie, & licet proprius conuertatur, non ſignificat quid eius cuius eſt proprium. verum de his ſuperius.

Aßignatur autem aut oratio pro nomine, aut oratio pro oratione. Poßibile enim eſt, & eorum quæ ſub oratione ſignificantur, quædam definiri.

Cum deſcripſiſſet terminum, nunc vt Alex. dicit Ariſt. declarat, quot modis definitio aſſignetur, & quot ſunt ea, pro quibus aſſignatur. & dicit. { Aſſignatur autem, aut o- K ratio } hoc eſt definitio, quæ eſt quę oratio imperfecta pro nomine. verbi gratia, pro hoc nomine homo aſſignat hæc oratio imperfecta, quæ eſt hominis definitio. videlicet animal rationale { aut } aſſignatur { oratio } hoc eſt definitio pro oratione. verbi gratia. pro hac oratione imperfecta animal greſſibile, aſſignamus definitionem dicentes animal greſſibile eſſe ſubſtantiam animatam, ſenſitiuam ſuper terram aptum ambulare, per quæ aliqui acceperunt duplicem eſſe definitionem, aliam, quæ aſſignatur de nomine, aliam, quæ aſſignatur de oratione. quod probat. & dicit. { Poſſibile enim eſt, & eorum, quæ ſub oratione ſignificantur } veluti ſunt ea, quibus non eſt vnum nomen impoſitum. vt Alexander exponit. verbi cauſa. animal greſſibile, animal volatile, animal aquatile. { quædã definiri } quod Auer. trifariam eſſe poſſe aſſerit, aut cum oratio gerit vicem nominis, & ſic pro hac oratione quæ eſt eclipſis lunæ, aſſignatur hæc definitio. q̃ ſit luminis priuatio obiecta ter- L ræ: aut cum oratio gerit vicem deſcriptionis, & ſic pro hac oratione ſcientiæ receptiuum, aſſignamus hanc. videlicet, animal rationale, aut cum oratio gerit vicem definitionis, & ſic pro hac oratione, quę eſt ebullitio ſanguinis circa cor aſſignatur hæc, quę eſt appetitio vindictæ propter paruipẽſionem. Aſſignatur enim definitio de definitione: cum definitum habet diuerſas definitiones ex diuerſis cauſis conſtitutas. Hęc autem non ſunt à mente Alexandri aliena.

Quicunq; autem quolibet modo nomine aßignationem faciunt. Manifeſtum, quoniam nõ aßignant ij rei definitionem, eo q̃ omnis definitio oratio quædam eſt.

Sed dubitaret Iunior, vtrũ ſicut definitio aſſignari poſſit de nomine, & de oratione, ita contra nomen aſſignari poſſit de nomine & de oratione, quaſi reſpondens dicit. { Quicũq; autem quolibet modo nomine aſſignationem faciunt quolibet modo } hoc eſt, ſiue de nomine, ſiue de oratione. { Manifeſtum, quoniam non aſſignant ij rei defi- M nitionem } nec nomen de nomine, nec nomen de oratione aſſignando, cuius cauſam repetit. & dicit. { eo q̃ omnis definitio oratio, quędam eſt } non perfecta ex nomine vel verbo, ſed ex nomine, & nomine conſtituta. quare qui orationi de bello Troiano, hoc nomen Ilia aſſignat, non definitionem aſſignat, & qui Alexandro pelleum, minime definitionem aſſignabit, oportet igitur qui definitionẽ aſſignat aut orationem de nomine, aut orationem de oratione aſſignare. At cum de nomine nomen aſſignatur, interpretatio, vel per notius expoſitio dicenda eſt.

Accõmodatũ termino ἐς... νὸν annexum termino definitiuum immoratio ἐνατρι... attri-

Accommodatum tamen termino, & huiuſmodi ponendũ eſt, ut quoniam honeſtum eſt decẽs. Similiter autem, & utrũ idem ſenſus & diſciplina, uel diuerſum ſit. Etenim circa definitiones utrum idem aut diuerſum plurima ſit immoratio. Simpliciter itaq; accommodata termino omnia dicantur, quæ ſub eadem methodo cum definitionibus ſunt. Quod autem omnia, quæ nunc dicta ſunt, huiuſmodi ſint, manifeſtum ex his. Potentes enim quod idem, & q̃ diuerſum diſputare, N *eodem modo, & ad definitiones argumentari facile poterimus, nam oſtendentes, quoniam non eſt idem, interimentes erimus definitionem, non tamen conuertitur, quod nunc dictum eſt, non enim ſufficiens eſt ad aſtruendum definitionem oſtendere idem eſſe, attamen ad deſtruendum ſufficiens eſt oſtendere, quoniam non idem eſt.*

tio diſceptatio inquiſitino.

Sed contra dubitabis: quoniam nos aſſignamus pro bono vtile, pro iuſto æquale, pro honeſto decens, & non aſſignamus hæc de illis vel pro illis, niſi quatenus nobis manifeſtant ea, igitur ſunt definitiones, quare nomina tanquã definitiones de nominibus aſſignari poſſunt. Reſpondet Ariſt. hæc reduci ad definitiones, quatenus continentur ſub hoc prædicato idem, eſt enim vtile idem, quod bonum, ideo exponendo bonum ponimus vtile, æquale etiam eſt idem quod iuſtum, & propterea pro iuſto ponimus æquale, decens quoq; idem quod honeſtum, & propterea pro O honeſto decens aſſignamus, non tanquam definitionem, ſed tanquam annexum definitioni. Cum enim hoc prædicatum idem annexum definitioni ſit, & hæc ſub hoc prædicato idem contineantur: nam definitiones: ſed annexa problemati de definitione ſunt dicenda, vnde dicit, licet nomen quod pro nomine aliquando ponitur, non ſit dicenda definitio, { horicum tamen } hoc eſt accommodatum vel annexum termino, ſiue definitiuum { & huiuſmodi } nomen pro nomine { ponendum eſt, vt quoniam honeſtum eſt decens: } nam decens continetur ſub hoc prædicato idem, quod eſt annexum definitioni. Eſt enim decens idem quod honeſtum, & quidem notius. igitur eſt annexum definitioni, & propterea fieri poteſt problema, vtrum decens ſit idem quod honeſtum vel non, & erit problema de eodem annexum problemati de definitione. { Similiter autem & vtrum idem ſenſus & diſciplina, vel diuerſum ſit, } & erit etiam problema de eodem, per quæ vult ha- P bere talem concluſionem: q̃ quandocunq; ſit problema per idem vel diuerſum, vt vtrum decens ſit idem quod honeſtum, & vtrum diſciplina ſit ſenſus, vel ſit diuerſum, tale problema eſt reducendum ad prædicatum definitiuum, & ſic nomen pro nomine aſſignari poteſt, non vt definitio, ſed vt reducibile ad prædicatum quod eſt definitio. Deinde probat hanc concluſionem hoc modo, ſi circa definitionem ſit plurima immoratio, vtrum definitio ſit idem aut diuerſum ab eo de quo aſſignatur, nõ eſt propter aliud niſi quia problema de eodem & diuerſo & problema de definitione ſunt annexa ſub eadem methodo, tunc addo minorem, ſed circa definitionem ſit plurima immoratio, vtrum definitio ſit idem, aut non cum ſuo definito. igitur non erit talis immoratio propter aliud, niſi quia problema de definitione, & problema de eodem, ſunt annexa, ac ſub eadem methodo contenta. tangit minorem & dicit. { Etenim circa definitiones vtrum idem aut diuerſum } ſint cum eis, quorum aſſignantur, { plurima ſit immora- Q tio, } hæc eſt minor, tunc quaſi aſſignat concluſionem, & dicit. { Simpliciter itaq; accommodata termino omnia } ſcilicet hæc problemata de eodem { dicantur, quæ ſub eadem methodo cum definitionibus ſunt, } quaſi dicant problemata. igitur de eodem & problemata de definitione dicantur annexa & ſub eadem methodo contenta, quæ eſt concluſio. Deinde probat concluſionem ex vſu diſputandi. & dicit. { Quod autem omnia quæ dicta ſunt } ſcilicet problemata de definitione, & problemata de eodem { huiuſmodi ſint } connexa. videlicet ſub eadẽ methodo. { manifeſtum eſt ex his, } quæ videlicet, ſunt in vſu diſputandi, & exponit ea. & dicit. { Potentes enim q̃ idẽ in diuerſum diſputare, } hoc eſt hñtes loca quibus poterimus diſputare, vtrum aliquid ſit idem vel diuerſum alicui { eodem modo } ac eiſdem locis { ad definitiones argumentari facile poterimus, } quod exponit. & dicit. { Nam oſtẽdentes, quoniam } definitio { non eſt idem }

A eſt, de quo aſſignata eſt, { interimentes erimus definitionem. } ergo problemata de eodem connexa ſunt ſub eadem methodo cum problematibus definitionibus: quoniã eiſdem locis deſtruuntur hæc, & illa problemata. Sed dubitabit vtrum eiſdem locis conſtruantur hæc & illa problemata, quemadmodum eiſdem locis deſtruuntur, remouendo talem dubitationem reſpondet, { non tamen conuertitur, quod nunc dictum eſt, non enim ſufficiens ad aſtruendum definitionem } de re, cuius aſſignatur, { oſtendere idem eſſe, } cum ea re, { ſed } ſolum } ad deſtruendum ſufficiens eſt oſtendere, quoniam non idem eſt, } quare problemata de eodem, & problemata de definitione cõnexa ſunt, ſub eadem methodo, ſaltem quia eiſdem locis poteſt deſtrui problema de eodem, & problema de definitione. Quo vero ad rationem attinet, animaduertendũ (vt ex verbis Alex. colligitur) idem eſſe ſuperius ad definitionem, quoniam omnis definitio eſt idem, & non omne idem eſt definitio, & propterea quibus locis cõſtruitur de-

B finitio conſtruitur idem, quoniam à parte in modo ad totum valet argumentum, quibus vero deſtruitur idem, deſtruitur definitio, quoniam à toto in modo ad partem deſtructiue eſt locus dialecticus, recte igitur dictum eſt poſſe nomen pro nomine aſſignari, quoniam nomen quod aſſignatur eſt notius, & idem, non tamen erit definitio, ſed definitioni annexũ ſub eadem methodo. Et de definitione hæc pauca Ariſt. dixit. nam vt Alexander inquit. in poſterioribus & in metaphyſicis diligentius, ſufficit enim ad præſentem doctrinam. Hæc de definitione eſſe dicta.

DE PROPRIO.

Proprium autem eſt, quod non iudicat quod quid erat eſſe, ſoli autem ineſt, & conuerſim prædicatur de re, ut proprium eſt hominis grammatices eſſe ſuſceptiuum, nam ſi homo eſt, grammatices ſuſceptiuus eſt. Et ſi grammatices ſuſceptiuum eſt, homo eſt.

Nunc tranſit ad propriũ, eſt enim poſt definitionem iure de ipſo differendum, antequam de genere: primo quia

C definitio plus cum proprio quam cum genere cõuenit. primo quidem nomine: quoniam & terminus. & proprium vtrunque nomine proprium dicitur, deinde definitio cũ proprio conuenit in genere prædicationis: vtrunque enim conuerſim prædicatur. Secundo vero re, nam proprium fluit ex definitione, non autem genus. Tertio denique in modo eſſendi: quoniam vtrunque ineſt rei omni, ſoli, & ſemper. Quare cum de termino dixiſſet: nunc de proprio affert, verum animaduerſione dignum proprium bifariam conſiderari poſſe, vno modo quantum ad quid non eſt, alio modo quantum ad quid eſt, & quia proprium, nec eſt terminus, nec genus, ideo definiendo ipſum quantum ad quid non eſt. dicit. { Proprium autem eſt: quod non iudicat quod quid erat eſſe, } per quam deſcriptionem habes quid non eſt proprium, quoniam neque definitio, neque genus, nam de-

D finitio eſt oratio, quæ iudicat quod quid erat eſſe, genus autem prædicatum, quod ſignificat eſſe. At proprium prædicatũ eſt, quod non iudicat eſſe rei, neque quod quid erat eſſe. Differt etiam à definitione, (vt Alexan. inquit) quoniam definitio oratio eſt. At proprium nõ eſt oratio. Deinde aſſignat quid eſt, & dicit. { Soli autem ineſt, & conuerſim prædicatur de re, } & Alexan. per { ſoli } intelligit omni, & per conuerſim prædicari intelligit hoc modo: q de quo omne proprium prædicatur ipſum econuerſo de omni proprio prædicetur. & ſic intelligit ſemper. erit igitur ſenſus proprium eſt prædicatum conuertibiliter de omni eo. cui ineſt, illa particula prædicatum ponitur loco generis: nam omne proprium eſt prædicatum, & non conuertitur. Secundo dicitur conuertibiliter ad differentiã generis & accidentis, quæ non prædicantur conuertibiliter. Tertio dicitur de eo, cui ineſt, ad differentiam termini: & generis, quæ non inſunt, hoc eſt non inhærent. Ariſt. enim per { ineſt } inhæret, intelligit, quod proprio & accidenti compe-

Verba cõſiderãda.

Expõ definitionis.

tit. Animaduerte tamẽ, vt Alex. innuit propria quædam E
eſſe per modum potentiæ vt riſibile, & grammatices capax,
& hoc pacto, vt arbitror propria ſunt de ſecunda ſpecie
qualitatis, quædam ſunt per modum diſpoſitionis, vt ridere, & grãmatica vti, & hoc pacto ſunt de prima vel de tertia ſpecie qualitatis, deinde Ariſt. definitionem per exemplum exponit. & dicit. { vt proprium eſt homini grammatices eſſe ſuſceptiuum. nam ſi homo eſt, grammatices ſuſceptiuus eſt, } & econuerſo { ſi grammatices ſuſceptiuus eſt, homo eſt, } Sed occurret fortaſſe quiſpiam, quoniam ſi proprium prædicatur de ſpecie conuerſim, tunc de ſpecie proprium, & de proprio ſpecies prædicaretur. quod falſum eſt, non enim ſpecies prædicatum eſt, dixerunt nonnulli per cõuerſim prædicari Ariſt. intellexiſſe proprium & ſpeciem non ſe excedere, alij intellexerunt proprium conuerſim prædicari de ſpecie, ſecundum conſequentiam, quoniã ſi eſt proprium, eſt ſpecies, & econuerſo. Melius autem dico ſpeciem prædicari, & eſſe prædicatum de proprio ſecundum rationem analyticam: prædicatur enim proprium de ſpecie per ſe ſecundo modo dicendi per ſe, ſpecies vero de
F proprio primo modo dicendi per ſe. non autem ſecundum rationem dialecticam, nam proprium eſt problematicum prædicatum de ſpecie, ſpecies autem non de proprio.

Diuiſio propriorũ

Dub.

Nemo enim proprium dicit, quod contingit alij ineſſe. ut homini dormire, neque quidem ſi forſitan per aliquod tempus ineſt ſoli.

Quoniam ex definitione aſſignata de proprio intelliguntur tres conditiones, quod. videlicet proprium inſit omni ſoli & ſemper, nam ex ea particula quæ eſt ſoli intelligit omni, & ſoli, ex ea particula, quæ eſt conuerſim prædicari, intelligit ſemper, propterea cum expoſuit illam particulam, quæ eſt omni ineſſe, & ſoli per exemplum, nunc probat hanc particulam ſoli ineſſe, & hanc particulam ſemper ineſſe per conſenſum hominum, qui de proprio ipſo verba fecerunt, & dicit. { Nemo enim proprium dicit, quando
G contingit alij ineſſe vt homini dormire } igitur per communem hominum conſenſum patet proprium ineſſe ſoli, & non alij. Deinde probat ſecundam. & dicit. { Neque quidem ſi forſitan per aliquod tempus ineſt ſoli. } igitur per conſenſum hominum oportet, vt inſit ſemper.

Si autem forte dicatur aliquod talium proprium; nõ ſimpliciter, ſed aliquando, uel ad aliquid proprium dicetur. Nam ex dextris quidem eſſe, aliquando proprium eſt, Bipes autem ad aliquid proprium eſt dictum, ut homini ad equum, & ad canem. Quod autem eorum que cõtingunt alij ineſſe, nullum conuerſim prædicetur, manifeſtum eſt, non enim neceſſarium eſt, ſi aliquid dormit, hominem eſſe.

Sed occurret aliquis, nam conſuetudo loquendo dat, vt quædam propria dicantur, quæ non ſemper inſunt, & etiã quædam quæ non ſoli. Reſpondet. & dicit. { Si autem forte dicatur aliquod talium proprium. } videlicet, quod non
H ſemper, nec ſoli ineſt, reſpondet tale eſſe dicendum, aut ſecundum quid temporis, aut ſecundum quid relationis, & hoc exponit. & dicit. { ſed aliquando dicetur proprium } hoc eſt ſecundum quid temporis, { vel ad aliquid } hoc eſt vel ſecundum quid relationis. hæc exponit exemplis, & dicit. { Nam ex dextris quidem eſſe, aliquã proprium eſt. } videlicet, cum homo magiſtratum agit, tunc enim ſedẽdo, & ambulando ex dextris eſſe debet, non autem alio tempore hoc inerit. { Bipes autem ad aliquid proprium eſt dictum, } quoniam ſecũdum quid relationis { vt homini } proprium eſt eſſe bipedem, non ſimpliciter: ſed ratione habita { ad equum, & ad canem, } qui quadrupedes ſunt, nõ autem comparatione ad aues. Vltimo oſtendit alteram particulam per alteram, hoc eſt q proprium inſit ſoli & non alij, quia prædicatur cõuerſim, & dicit. { Quod autem eorum quæ contingunt alij ineſſe nullum conuerſim prædicetur, manifeſtum eſt, } exemplo. { non enim neceſſarium eſt, ſi aliquid dormit, hominem eſſe. } quare cum propriũ

1 conuerſim prædicetur: oportet, vt inſit ſoli. Hęc de proprij definitione.

DE GENERE.

Genus autem eſt, quod de pluribus, & differentibus ſpecie in eo quod quid eſt, prædicatur.

Nunc de genere, & quidem prius quã de accidente, quoniam genus cum definitione magis conuenit. & dicit. { Genus autem eſt quod de pluribus & differentib⁹ ſpecie in eo quod quid eſt, prędicatur. } Dubiũ. Sed dices ſi prędicatur de differentibus ſpeciebus igitur de pluribus, quare ſuperfluit dicere de plurib⁹, propterea verbum &, tenetur expoſitiue. videlicet pro .i. vt ſit ſenſus, de pluribus hoc eſt, de differentibus ſpecie, & ſic non ſuperfluit, quoniam alterum alterius eſt expoſitiuum. Declaratio definitionis. Eſt autem bona hęc definitio, quoniam vt Porphyrius, & Alex. expoſuerunt, per illam particulam differẽtibus ſpecie: differt genus à ſpecie ſpecialiſſima, quæ ſolum de differentibus numero prędicatur. per illam vero, K in eo quod quid eſt, genus differt à proprio, & à differẽtia, ab accidente, & à definitione. Proprium enim & accidens & differẽtia in quale prędicatur, definitio autem partim in quid, partim in quale, quoniã conſtat ex genere, quod prædicatur in quid, & ex differentia, quę prędicatur in quale. Differt etiam à definitione, quoniam definitio prædicatur in eo quod eſt, quod quid erat eſſe, hoc eſt coęue, & cõuertibiliter de re, cuius eſt, at genus nõ prędicatur conuertibiliter.

In eo quod quid eſt prædicari ea dicantur, quæcunq; conuenit eos, qui interrogati ſunt, reddere quid eſt quod propoſitum eſt, quemadmodum de homine conuenit eos, qui interrogati ſunt, quid id eſt, quod propoſitum eſt, dicere, quoniam animal.

Nunc probat alteram particulam, quę ponebatur in definitione generis. videlicet ꝙ genus prędicetur in quid. Syll. & ſyllogiſmus eſt, quæ reſpondentur ad interrogationem factam per quid, in quid prædicantur. genus reſpondetur ad L interrogationem factam per quid, igitur genus in quid prędicatur. De ratione primo tangit maiorẽ. & dicit. { In eo quod quid eſt prædicari ea dicantur. } hoc eſt dici conſueuerunt, & nunc ſecũdum conſuetudinem dicantur. { quęcunq; conuenit eos, qui interrogati ſunt, reddere quid eſt, quod propoſitum eſt. } per quæ vult habere maiorem. videlicet quæ reſpondentur ad interrogationem factam per quid, in quid prædicantur, quam maiorem non probat, ſed ſumit tanquam conceſſam ab omnibus, qui loquuntur de prædicatis. ex vſu enim loquentium hæc maior perſpicua eſt. Deinde tangit minorem in exemplo. & dicit. { quemadmodum de homine conuenit eos, qui interrogati ſunt, quid id eſt, quod propoſitum eſt dicere } ſubaudi de homine, & reſpondetur { quoniam } eſt { animal }. & ſic animal quod genus prędicatur in quid de homine, & color in quid de albedine, & quantitas in quid de linea, & ſuperficie, quare patet genus reſponderi ad interrogationem factam M per quid, & ita genus in quid prędicatur. Hæc ratio ex vſu loquẽtium à poſteriori eſt, ratio uero à priori in metaphyſica perquiratur.

Gñi accõmodatũ γενικὸν generale generi annexum. *Generi autem accommodatum eſt & hoc, utrum in eodem genere aliud cum alio, an in altero ſit, nam & huiuſmodi ſub eadem methodo cadit cum genere. Diſputantes enim ꝙ animal genus hominis, ſimiliter & bouis ſit, diſputantes erimus, quoniam hæc in eodem ſunt genere. Sin autem alterius quidem oſtenderimus ꝙ genus ſit, alterius autem ꝙ non ſit, diſputantes erimus, quoniã nõ in eodem genere hæc ſunt.*

Animaduerſione dignum, ꝙ quemadmodum contingit quæri de aliquo vtrum ſit genus reſpectu aliquorum. verbi cauſa. vtrum animal ſit genus hominis & bouis vel nõ: aut vtrum animal ſit genus hominis & lapidis, an non. Et tunc eſt problema de genere, ita contingit quæri de aliquibus, vtrum illa ſint ſub eodem genere. verbi cauſa. vtrum homo & bos ſint ſub eodem genere: vel vtrum homo & lapis ſint ſub eodem genere, aut non. Poſſet igitur eſſe dubiũ N vtrum problema iſtud, cum quæritur de aliquibus vtrum ſint ſub eodem genere aut nõ, ſit problema de genere, vel non, & reſpondet ꝙ non eſt problema de genere, ſed annexum cum problematibus de genere. quoniam ſub eadem methodo, cum problematibus de genere continentur, & eiſdem locis terminatur, aut cõſtruitur, aut deſtruitur, quibus & problema de genere conſtruitur, vel deſtruitur. dicit, γενικὸν hoc eſt { generi accommodatum eſt & hoc } problema. videlicet { vtrum in eodem genere aliud cum alio, } vt homo cũ boue. { an in altero ſit } & reddit cauſam, & dicit. { nam & huiuſmodi } problema { ſub eadẽ methodo cadit cum genere, } quod probat rurſum. & dicit. { Diſputantes enim ꝙ animal genus hominis, ſimiliter & bouis ſit. } & ad partem affirmatiuam problema terminauerimus { diſputantes erimus, } & terminantes ad partem affirmatiuam, { quoniam hæc } ſcilicet homo & bos { in eodem ſunt genere. Sin autem oſtenderimus, ꝙ alterius ſit genus } homo à lapide, { alterius autẽ ꝙ non ſit. } O videlicet, homo à boue { diſputantes erimus, quoniã non in eodem genere hæc ſunt, } vel quoniam in eodem genere hæc ſunt. Quare cum eiſdem locis: & conſiderationibus terminetur vnum & alterum, hæc connexa ſub eadem methodo ſunt. Sed quæres iſtud quęſitum, vtrum homo ſit animal, aut non, & illud vtrum genus prædicetur de ſpeciebus, an non, quod quæſitum eſt, vtrum problema de genere vel de proprio, vel aliquod tale. Dubiũ. Dicendũ ꝙ talia quęſita pro ſe ſunt analytica quoniam in nullo talium quæritur de aliquo prædicatorum, nec de annexo alicui eorum, Solutio. per accidens autem poſſunt contineri ſub illis, quoniã poſſum probare hominem eſſe animal, quoniam animal eſt genus hominis, vt per loca de genere patet, ſimili ratione & de cæteris, omnia enim per accidens problemata topica dici poſſunt, ſi aut reduci ad ea poterunt, aut terminari poterunt eiſdem locis, & conſiderationibus. quoniam (vt dictũ fuit) topica eſt communis omnibus ſcientijs per applicationem, per ſe tamen problema topicum eſt in quo quæritur P de aliquo illorum quatuor, aut de aliquo annexo alicui eorum, veluti ſunt hæc: vtrum animal ſit hominis & bouis genus, aut non, & illud vtrum diſciplinæ capax ſit proprium hominis, rurſum vtrum album ſit accidens cygno. Amplius vtrum animal rationale eſt hominis terminus. præterea vtrum homo & bos ſub eodem genere ſint, & de cęteris id genus: hæc enim per ſe: & directe per conſiderationes, & loca topica conſtruuntur, aut deſtruuntur. Quæcunq; vero per reductionem, per talia loca terminantur, per accidens problemata topica dicuntur.

DE ACCIDENTE.

Accidens autem eſt, quod quidem nihil horum eſt, neque terminus, neq; proprium, neq; genus, ineſt autem rei.

Cum dixiſſet de genere: nunc tranſit ad dicendum de accidente, & primo ponit duas definitiones de accidente: deinde comparat illas definitiones adinuicem. Eſt autem prima accidentis definitio, quæ demõſtrat accidens (vt Alex. inquit,) & cæterorum prædicatorum, quæ dixerat, negatione: quoniam quod quidem ineſt rei ſecundum nullum Q prædictorum modorũ, hoc accidens eſt. Secunda vero demonſtrat accidens ab ipſa accidentis natura, nam quod cõtingit eidem ineſſe, & non ineſſe, accidens eſt ſecundum accidentis naturam, & de prima dicit. { Accidens autem eſt, quod quidem nihil horum } prędicatorum quæ dicta ſunt. { eſt, ineſt autem rei, } & addit hoc verbum { ineſt autem rei, } quoniam non ſequitur accidens non eſt aliquod eorum, quæ dicta ſunt, igitur aliquid eſt, non enim ex negatiua ſequitur affirmatiua, niſi per conſtantiam ſubiecti: vt dicitur libro de interpretatione.

Et quod contingit ineſſe cuius uni & eidem, & non ineſſe, ut ſedere contingit ineſſe alicui eidem, & non ineſſe. Similiter autem & album, nam & idem nihil probibet quan-

doq;

A *doq; album, quandoq; non album eſſe.*

Hæc eſt ſecunda definitio accidentis, quæ demonſtrat accidens (vt Alex. inquit) ab ipſa accidentis natura. nam quod contingit eidem ineſſe, & non ineſſe, accidens eſt ſecūdum accidentis naturā. & dicit. { Et quod contingit ineſſe cuius } rei { vni & eidem, & non ineſſe } ſubaudi præter ſubiecti corruptionem: hoc ſupple accidens eſt ab ipſa accidentis natura. Quam definitionem exponit per exempla, & dicit. { vt ſedere contingit ineſſe alicui eidem, & nō ineſſe } præter ſubiecti illius corruptionem. { Similiter autem & album } accidens eſt { nam & idem nihil prohibet qñq; album, quandoq; non album eſſe } præter ſui corruptionē. & dixit { nihil prohibet } quoniam neceſſitate materię ali quod ſubiectū neceſſario habet accidens, vt coruus nigredinem: & cygnus albedinem: verum nihil prohibet coruū; qua coruus ſubiectum eſt nigredinis, non eſſe nigrum, & cygnum non eſſe album, quoniam gratia formæ coruus ſine nigredine, & cygnus ſine albedine eſſe poteſt, nō ſic ſub- B iectum poteſt eſſe ſine proprio, non enim ratione formæ poteſt ſubiectū eſſe ſine ſuo proprio: cum proprium eſſentialiter formam conſequatur in ſubiecto.

Eſt autem accidentis definitionum ſecunda melior, nam cum dicitur prima, neceſſarium eſt, ſi debet quis intelligere, præſcire quid eſt terminus, & genus, & proprium. Secunda autem perfecta eſt ad cognoſcendum (quid eſt quod dicitur) per ſe.

Nunc comparat has deſcriptiones accidētis adinuicem, & vult ꝙ ſecunda accidentis definitio, ſit ſufficientior, qm̄ ſe ſola ſuffirit accidens explicare. Prima vero cum ſit priuatoria, & priuatio intelligitur per habitum: eget cognitione cæterorum: dicit. { Eſt autem accidentis definitionum ſecūda melior, nam cum dicitur } de ipſo accidente definitio { prima neceſſarium eſt, ſi debet quis intelligere } eam, { præſcire quid eſt terminus, & } quid eſt { genus: & } qd eſt { proprium: } nō enim poteſt priuatio intelligi niſi intelligatur habitus cuius fuerit principia. Quare prima defi- C nitio erit imperfecta. { ſecunda autem perfecta eſt ad cognoſcendum, quod eſt quod dicitur. } .ſ. ipſum accidens: quod dicitur contingens ineſſe, & abeſſe. dico eſt perfecta, quoniam { per ſe } ſine alicuius alterius cognitione declarat accidentis naturam. Cum enim non detur per priuationem ſed per habitum ſe ſola ſufficit demonſtrare accidentis

Dubiū prima. naturam. Sed occurres, nam ſi ſecunda eſt perfectior, & ſufficientior cur Ariſt. vtranq; accidentis definitionem, & non eam duntaxat: quam præeligit? Reſpondet Alexander Ariſt. vtranq; complexum eſſe, vt innueret, talem definitionis redditionem, quæ fit per negationem fieri aliquando: & non eſſe inutilem, vel hoc fecit (vt Alex. inquit) quia de aliquibus terminantur problemata de accn̄te per primā definitionem, de aliquibus per ſecundam.

Secunda Dubiū. Secundo quæret quiſpiam ſi accidens eſt, quod contingit ineſſe alicui, & abeſſe, tunc daretur quędam prædicata, quæ nec definitio, nec proprium, neq; genus, nec differentia, nec accidens e- D runt: vt ſymitas naſi. Hæc enim nec accidens, nec genus, nec proprium, nec differentia, nec definitio naſi eſt. Erit igitur aliquod prædicatum præter hęc, & ita numerus problematum: & propoſitionum non erit, vt dictum eſt. Et propter hoc argumentū. prima definitio videtur melior, quoniam per eam comprehenditur generatim ſymitas naſi, & omne accidens, non enim ſymitas naſo proprium eſt: cum ſit aliquis naſus non ſymus, vt aquilus, nec eſt differentia naſi, propter eandem rationem, nec eſt genus naſi, cū non prędicetur in quid de naſo, nec eſt naſi definitio, cū nō ſit quod quid erat eſſe naſi. Reſpondet tandem Alex. & probe (vt mihi videtur) ꝙ licet ex parte ſymitatis, ſymum nō poſſit ineſſe & abeſſe naſo, tamen dicitur accidens, quoniam eſt extra eſſentiam naſi, & extra omne eſſentiale naſo, nam naſus ea ratione qua naſus eſt, nec eſt ſymus, nec aquilus, licet nec ſymum, nec aquilum eſſe poteſt: niſi in naſo. Quare ex parte naſi ſymum contingit ineſſe, & abeſſe naſo. E

Tertia Dubiū. Tertio adhuc quæret aliquis de albo vtrum ſit accidens niui & cygno: & nigrum pici vel coruo. Primo reſpondet Alexā. hæc eſſe pro tanto accidentia, pro quanto non ſunt de ſubſtantia eorum, quibus inſunt, non enim ſubſtantia niuis eſt eſſe albam, aut picis eſſe nigram: ſed hæc ſequuntur eorum naturam inſeparabiliter. Et ſi Alexander per naturam, intelligit materiam eorum: recte dicit, hæc enim non ſunt de ſubſtantia eorum, quibus inſunt, quoniā ea quibus inſunt, ſecundum ſubſtantiā, hoc eſt ratione formę, nihil prohibet non eſſe talia, nix enim ratione ſuæ formæ ſubſtātialis: qua nix eſt formaliter nix, nihil prohibet, vt ſit abſq; albedine, & pix ratione ſuæ formæ nihil prohibet, vt ſit abſq; nigredine, ratione tamen materiæ qua nix eſt, & pix, inſeparabiliter nix eſt alba, & pix eſt nigra. At proprium inſeparabiliter ineſt ratione formæ, cum eſſentialiter formam ſequat̃: & quod album inſeparabiliter inſit niui ratione materię, & ipſi pici nigrū. Alex. declarat ex metorologicis longa oratione, quæ cum dicta ſint à nobis in libris meteororum, bo F na fronte prætermittimus.

Quarta Dubiū. Simili ratione de maſculino, & fœminino dici poteſt, hæc enim inſeparabilia accidentia ſunt eis: quorum ſunt: non quidem ratione formæ eorum ſed ratione materiæ, ex qua illa conſtant.

Alia ſolū. Adhuc dici poteſt (vt Alex. innuit) ꝙ quamuis fieri non poſſit, vt hæc inſint, & non inſit ijs, quorum ſunt: hæc tamen eadem ſecundum ſpeciem poſſunt aliquibus alijs ineſſe, & nō ineſſe, quæ vero ſic ſe habent, accidentia ſunt, non enim propria poſſunt alijs ineſſe, & non ineſſe, ſed ſolis ijs, quibus inſunt, neceſſario inſunt, & nullis alijs. Et licet Alex. diſputet hanc ſolutionem: volo hæc ſufficere, quæ diximus.

Annectantur autem accidenti, & quæ ad ſe inuicem ſunt comparationes quolibet modo ab accidente dictæ. ut utrum honeſtum, an quid confert, expetibilius. Et utrum, quæ eſt ſecundum uirtutem, an quæ ſecundum uoluptatem ſuauior uita, & ſi quid aliud ſimiliter his, dicitur. In omnibus enim G *talibus utri magis prædicatum accidit, quæſtio ſit.*

Nunc de annexis accidenti diſſerit, eſt enim annexum accidenti id omne, quod eiſdem locis ac conſiderationibus conſtruitur, vel deſtruitur de eo, de quo quæritur, quibus & ipſum accidens conſtruitur vel deſtruitur de eo, de quo quæritur, & vult annexa eſſe prædicata quæ quæruntur de aliquibus ſecundum comparationem, quæ fit per magis & minus. & dicit. { Annectuntur autem accidenti, & quæ ad inuicem ſunt comparationes quolibet modo ab accidente dictę, } hoc eſt quęcunq; prędicata per comparationē quouis modo dictam quęruntur de aliquo ſubiecto, & hoc per exempla exponit. & dicit. { Vt vtrum honeſtum an quod confert ſit expetibilius. } iſtud enim prędicatū, quod quæritur de illis ſubiectis. videlicet honeſto & vtili, annexū accidenti eſt, quoniam ſenſus eſt, vtrum hoc prædicatum expetibile magis inſit ei ſubiecto, quod eſt honeſtum, an ei ſubiecto, quod eſt vtile. Ecce, quod accidens illis vtriſq; ſupponi H tur, & quęritur cui magis inſit. Quare annexū accidenti eſt, deinde affert ſecundum exemplum. & dicit. { Et vtrum vita quæ eſt ſecundum virtutem, an } vita { quæ eſt ſecundū voluptatem ſuauior } ſit: iſtud enim prędicatū ſuaue quod per comparationem quęritur de illis ſubiectis. videlicet de vita ſecundum virtutem, & de vita ſecundum voluptatē, annexum accidenti eſt, ſenſus eſt, vtrum hoc prædicatum ſuaue magis inſit ei ſubiecto, quod eſt vita ſecundum virtutes, an ei ſubiecto, quod eſt vita ſecundum voluptatem. Ecce quod accidens illis vtriſq; ſupponitur, & quærit cui magis. igitur annexum accidenti eſt, immo eſt ipſum accidēs, & dicit non modo eſſe ita in talibus, ſed addit. { & ſi quid aliud ſimiliter his dicitur, } etiam annexum accidenti dicitur. Cuius cauſam reddit. & dicit. { In omnibus enim talibus quęſtio fit prędicatū } quod { accidit } vtriq;, { vtri } eorū { magis accidit, } & ſic ſupponitur eſſe accn̄s eorū & quęrit vtri eorū magis accidat, quare annexū accn̄ti eſſe vſ.

I Quo vero ad verba attinet. dixit { comparationes quolibet modo ab arcõte dictę } qm̃ (vt Alex. inquit) & bene, *Conſideratio.* comparationes aut ſunt vnius de duobus, vt ſuauitec viuere vtrum inſit magis vitæ quæ eſt ſecundum virtutem, an vitę quæ eſt ſecundum diuitias. Aut duorũ de vno, vt vtrũ principi inſit magis prudentia, an iuſtitia. Aut duorum de duobus, vt vtrum ſanitatis inſit magis bonum, q̃ ægritudini malum. Quolibet enim modo tales comparationes ab accidente dictæ, ſunt annexæ accidenti. *Alia rõ.* Vel fortaſſe intelligit non ſolum comparationes eſſe annexas accidenti, ſed etiam quolibet modo fiant, etiam eas, quæ non fiunt p magis & minus, quales fiunt in conſilijs, vt vtrum ducenda ſit vxor, aut non, & vtrum procreandi ſint filij, aut nõ, hæc prædicata ducendum: & procreandum annexa accidẽtia dicuntur (vt Alex. exponit) quoniam ſenſus eſt, vtrum hoc prædicatum ducendũ inſit vxori, aut non. *Quæſtio.* Sed quæres quale problema eſt iſtud, vtrum diuitiæ ſint bonæ vel K non, & iſtud vtrum dij ſunt, aut non: & iſtud vtrum anima eſt, aut non. *Solutio.* Dicendum, vt Alex. ſentire videtur: hæc ab aliquibus dici annexa generi, quoniam bonum diuitiarum genus videtur: & ens videtur genus deorũ, & animæ. Alex. autem aſſignat pulchram regulam, q̃ quæſitũ omne quęri poteſt, aut abſolute in propoſitione de ineſſe, & ſic omne tale erit quæſitum annexum accidenti, & iſtud quæſitum, vtrum diuitiæ ſint bonę, aut nõ: & illud vtrum dij ſint, aut non, & hoc vtrum anima eſt, aut non, omnia talia quæſita ſunt annexa accidenti, quoniam in omnibus his, quæritur vtrum prędicatum abſolute inſit ſubiecto, modo ineſſe dicit modum accidẽtis, & ita talia oĩa erunt annexa acciñti, & per conſequens iſtud quæſitum verbum hõ eſt ſubiecta, & vtrũ hõ eſt animal, & vtrũ hõ ſit riſibilis, & vtrũ homo ſit aĩal rationale, vel non, omne tale eſt quæſitum annexum accidenti, quoniam in omni tali quæritur: vtrum prędicatum inhęret ſubiecto, quod eſt proprium accidenti, vel modus ſe habendi illius, nec valet, hoc quæſitum eſt annexum L accidenti, igitur eſt accidens, ſatis enim eſt, vt ſit accidens, vel per modum accidentis. Aut quæſitum quæri poteſt de aliquo ſubiecto cum determinatione aliqua & tunc quæſitũ erit de genere illius determinationis, vt ſi quęritur vtrũ animal ſit genus hominis, aut non, problema & quæſitum eſt de genere. Ampli⁹ ſi quęritur, vtrum riſibile ſit propriũ homini aut non, problema, & quęſitum eſt de proprio: etiã ſi quęritur vtrũ animal rationale ſit definitio hominis, aut nõ, problema eſt de ſignificatione. Rurſum ſi quęritur vtrũ album ſit accidentis ligno aut non, quęſitum eſt de accidente. Et ſi quęritur vtrum album ſit genus ligni, aut non. quęſitum etiam eſt de genere, quoniã terminatur deſtructiue. Hęc ex his: q̃ Alex. dixit. verũ de his aliter ſuperius diximus⁹, tu vero hęc, & illa conſidera, & q̃ tibi magis placẽt, teneas.

Manifeſtum eſt autem ex his, quoniam accidens nihil prohibet & quando, & ad aliquid proprium fieri. ut ſedere, cũ ſit accidens, quando quis ſolus ſedet, tunc aliquando pro- M *prium erit. Solo uero ſedente, ad non ſedẽtes proprium erit. Quare & ad aliquid, & aliquando nihil prohibet accidẽs, proprium fieri, ſimpliciter tamen proprium non erit.*

Ex ijs infert corollarium (vt Alex. deducit) nam cum accidens contingat alicui ineſſe, & non ineſſe, patet accidens quod plurib⁹ ineſt, vni ſoli poſſe ineſſe, & nulli alteri, quod autem eſt poſſibile, futurum eſt aliquando, igitur aliquando erit accidens: quod vni ſoli ineſt, & nulli alteri, & ſic poteſt proprium fieri: vtputa tunc cum alicui ineſt, & nulli alteri. & dicit. { Manifeſtũ eſt autem ex his, } quæ dicta ſunt de definitione accidentis, { quoniam accidens nihil prohibet fieri proprium, & quando } .i. ſecundum quid temporis, { & ad aliquid } .i. ſecundum quid relationis { vt ſedere, cum ſit accidens, quando quis ſolus ſedet, } & nullus alius, { tunc erit } ipſum ſedere proprium illi: cui ſoli ineſt { aliquando } hoc eſt ſecundum quid temporis. { Solo vero ſedente } ſequitur vt non ſolum ſit proprium ſecũdum quid temporis, ſed etiam { ad non ſedentes propriũ erit. } N & ſequitur, vt fiat propriũ ſecundum quid relationis, quoniam reſpectu non ſedentium, tunc concludit propoſitum. & dicit. { Quare nihil prohibet accidẽs, proprium fieri, & ad aliquid } hoc eſt ſecundum quid relationis, { & aliq̃n } hoc eſt ſecũdũ quid tẽporis: ſedere { tñ } ipſum { ſimplr } ac abſolute { ꝓpriũ non erit. } Hęc de accñte dcã ſufficiãt.

QVOD CAETERIS PRAEDICATIS ANNEXA DEFINITIO SIT.

Non lateat autem nos, quoniam quæ ad proprium, & ad genus, & ad accidens omnia dicuntur, & ad definitiones cõuenit dici. Oſtendentes enim quoniam non ſoli ineſt ei, quod eſt ſub definitione, (quemadmodum & in principio) aut quoniam non genus, quod aſſignatum eſt in definitione, aut quoniam non ineſt aliquid eorum, quæ in definitione dicta ſunt (quod quidem & in accidente dici poteſt) interimentes eri- O *mus definitionem. Quare ſecundum prius aſſignatam rationem omnia erunt quodammodo definitioni accommodanda, quæ enumerata ſunt.*

Cum diuiſiſſet problemata, demõſtraſſetq; quatuor eſſe problematum genera, ac declaraſſet quid vnũquodq; eorũ ſit, quæ'ue ſit eorum inuicem differentia, nunc vt Alex. dicere videtur vult oſtendere quæſitum ac problema de definitione annexum eſſe quęſitis ac problematibus omnibus. videlicet de genere, proprio, & de accidente, ſaltem deſtructiue, quoniã quibus locis ac conſiderationibus vnũquodq; illorum deſtruitur, eiſdemmet & definitio de eo, de quo aſſignabatur, deſtrui poteſt, per quæ patet error Iuniorũ, qui *Error Iunio.* dixerunt Ariſt. velle demonſtrare q̃ definitioni annexum ſit vnumquodq; prædicatorum cęterorum. non enim eſt verum, quoniam non quibus deſtruitur definitio, & cętera prędicata deſtruuntur. Sed magis cõtra, quibus cętera prædicata deſtruuntur, definitio deſtruitur, vt Ariſt. & Alexã. P declarauerunt. vnde dicit. { Non lateat autẽ nos quoniam quæ ad proprium, & ad genus, & ad accidens omnia dicuntur } .i. quibus locis, & cõſiderationibus deſtruitur problema de proprio, & problema de genere, & problema de accidente, eiſdem conuenit vti ad deſtruendum definitiones. Et hoc declarat exẽplis. & dicit. { Oſtendentes enim quoniam nõ ſoli ineſt ei quod ſub definitione eſt, } hoc eſt, qm̃ demonſtrantes q̃ definitio nõ inſit ſoli ei, pro quo aſſignabatur vt definitio, ſed alteri ab illo, (quemadmodum & in proprio) ſit, cum volumus ipſum deſtruere de eo, cui aſſignabatur vt proprium, ſubaudi { interimentes erimus definitionem. } valet enim hoc complexum animal bipes non ſoli homini ineſt. igitur non eſt definitio hominis. *Conſideratio.* Quo vero ad verba attinet, animaduerſione dignum (vt Alexã. innuit) quęſitum de proprio deſtrui bifariam, generatim: per hoc quod non ineſt, quia valet bipes non ineſt equo: igitur bipes nõ eſt proprium equo, & ſpeciatim per hoc quod non ſoli & omni ineſt, quoniam quod non ſic ineſt, non eſt Q proprium, vt quoniam album non ineſt omni, & ſoli homini, ideo nõ eſt homini proprium, & eodem modo definitio deſtrui poteſt bifariam: generatim quidẽ, ſi ea oratio, quæ pro definitione aſſignatur, ei non inſit, cui aſſignatur ineſſe, quoniam valet animal rationale non ineſt lapidi, igitur non eſt definitio lapidis, & ſpeciatim ſi ea oratio, quæ alicui vt definitio aſſignatur: non omni & ſoli ineſt, quoniam valet animal album non ſoli & omni homini ineſt. igitur non eſt hoĩs definitio. Hoc idem & de genere declarat. & dicit. { Aut } ſubaudi interimentes erimus definitionem, ſi demonſtrauerimus, { qm̃ } illud { quod in definitione } aſſignatũ eſt pro genere, { non } eſt { genus. } verbi cauſa. aſſignetur de hoĩe hæc oratio pro definitione, albũ bipes, in qua pro genere albũ ponatur, patet q̃ ſi demõſtrauerimus albũ non eſſe genus hominis, demonſtratũ erit hãc orationẽ albũ bipes, nõ eſſe hoĩs definitionem. Põt ãc genus deſtrui (vt Alex. inquit.) bifariã, generatim ſi demonſtratur

A monſtratur nõ ineſſe ei, cui aſſignatur ineſſe: vt genus, vt ſi demonſtratur albũ non ineſſe coruo demonſtratum erit album non eſſe genus corui, qm̃ omne genus ineſt, & ſpeciatim ſi demonſtratur nõ ineſſe in ſubſtantia eius, cui aſſignatur ineſſe vt genus. Hoc enim generi propriũ eſt. ver. g. ſi album hoi non inſit in ſubſtantia, ac in eo quod qd eſt: ſequit albũ non eſſe genus hoīs. Quare dupliciter definitio deſtrui põt, aut quia illud quod ponitur in ea vt genus eius, de quo aſſignatur, nõ ineſt ei, quod definitur, aut quia non ineſt ei in ſubſtantia: & in eo quod quid. Vtroq; enim mõ ſequitur vt talis oratio nõ ſit definitio illius, cui aſſignatur vt definitio, hoc idem demonſtrat & de accñte. & dicit. { Aut interimentes erimus definitionẽ: qm̃ non ineſt, aliquid eorũ, quæ in definitione dicta ſunt. } Si enim demõſtrauerimus, ꝙ albũ non inſit coruo, & ꝙ quadrupes nõ inſit coruo, demonſtratũ erit, qm̃ hæc oratio, albũ quadrupes, nõ eſt corui definitio, { quod quidẽ & in accñte dici põt } cum volumus ipſum deſtruere. Cũ enim aſſignatur grãmaticum accidens ligno, demonſtrauimus ipſum nõ eſſe ligni accñs, ſi
B demonſtratũ erit, qm̃ grammaticũ ligno nõ ineſt, tunc concludit concluſionẽ quã intendit. & dicit. { Quare ſecundũ prius aſſignatã rõnem. } hoc eſt ſecundum hanc exemplarem rõnem, quam in oĩbus prædicatis deduximus { oĩa } quæſita, { quæ enumerata ſunt erunt quodãmodo accommodãda definitioni, } & cũ definitio deſtruat his locis, ac conſiderationibus, quibus illa deſtruuntur ſit, vt definitio ſit quodãmodo annexum oĩbus illis. dixit Ariſt. { quodãmodo, } qm̃ vt Alex. dicit, & Ariſt. expoſuit in exemplis, ſolum deſtructiue definitio illis annectitur, non autem conſtructiue, vt ſtatim declarabitur. Hæc Ariſtoteles.

Sed non propter hoc unam in omnibus uniuerſalem methodum quærendum. Neq; enim facile inuenire hanc eſt. Et ſi inueniatur, omnino obſcura, & inſuauis planè erit ad propoſitum negocium. Propria uero in unoquoq; determinato
C *rum generum aſſignata methodo, facile ex ijs, quæ circa unumquodq; propria ſunt, decurſus propoſiti fieri poteſt.*

Remouet Ariſt. hic tacitã dubitationẽ, quę ſecũdũ Alex. definitio, & cætera prædicata: vt dictũ eſt, ſunt inuicẽ connexa, qm̃ eiſdem locis, & cõſiderationibus cõnectantur, vt viſum eſt. igitur hæc oĩa cõtinebunt ſub eadem methodo: & ſic oĩum erit vna methodus, quod ſuperius eſſe falſum, oſtenſum eſt. Ariſt. ergo, vt ſolueret hanc dubitationẽ, addidit hæc eſſe quodãmodo cõnexa: & ideo nõ eſt ſimpliciter vna oĩum methodus, ſed quodãmodo; nũc igitur hoc declarat. & dicit. { Sed non propter hoc } ſubaudi: quia hæc ſunt quodammodo connexa: vnã vniuerſalem methodũ in oĩbus quærendũ eſt. } & probat hoc tribus rõnibus. primo quia hæc methodus omnibus cõis non facile inueniri
D põt, immo (vt Alex. inquit) non eſt poſſibile vnã omnibus talibus cõem inuenire. & dicit. { Neq; enim facile inuenire hãc eſt. } immo impoſſibile, cuius cãm aſſignat Alexãder (& vt mihi videtur) optimã, quam quoq; & Ariſt. innuit. qm̃ & ſi eiſdẽ locis ac conſiderationibus quibus deſtruitur tria illa prædicata: etiam definitio deſtrui poſſit, nõ autem eiſdem locis, & conſiderationibus, quibus illa cõſtruuntur: definitio conſtruitur. Qui enim cõſtruit accñs, non ꝓpter hoc cõſtruit definitionem: & qui cõſtruit propriũ, non conſtruit definitionẽ, & qui conſtruit genus, nõ conſtruit definitionem, igitur hæc non pñt contineri ſub vna methodo. Secundo probat eandẽ ſolutionem, qm̃ ſi inueniretur hæc cõis methodus, eſt oĩno obſcura: & inſuauis, & hoc dicit. { Et ſi inueniatur } hæc cõis omnibus methodus. { oĩno obſcura, & inſuauis planè erit ad propoſitum negociũ: } per quod omnia poſſint deſtrui & cõſtrui. Cuius cauſam perpulchre exponit Alex. quoniam nec deſtructiones illorum ſunt vtiles omnino ad deſtruendum definitionem. primo quia qui demonſtrat in eo quod quid erat eſſe æqualiter ac conuerſim prædicatur: genus quidem deſtruit: definitionem autem non deſtruit. Amplius, qui demonſtrat,

Quod deſtructiões illoꝝ non ſp vtiles ad deſtruendũ definitionẽ.

quoniam eſt proprium, quod accidit alicui, deſtruit quidem E
accidens, non tamen deſtruit definitionem, adhuc qui demonſtrat aliquid prædicari conuerſim in eo quod eſt quod quid erat eſſe, deſtruit proprium, non tamen deſtruit definitionem. Quare deſtructiones illorum non omnino vtiles ſunt ad deſtruendum definitionem, cum non ſemper per illorum deſtructionem, ſequitur deſtructio definitionis. Et propterea ſi inueniretur vna communis methodus, qua deſtructiue deſtrueretur prædicata illa, & definitio: quia non eſt manifeſtum, quando, & quibus deſtructionibus illorum definitio deſtruitur, ideo ad hoc propoſitũ negociũ, quod eſt definitionem deſtruere, regula illa erit obſcura, & inſuauis, obſcura quidem, quoniam neſcimus, quando ex illorũ deſtructionibus deſtruitur definitio. Inſuauis vero, quoniã dato ꝙ ſciremus, quando deſtructiones illorum vtiles, ſunt ad deſtruendum definitionem, & quando non, tamen quia hoc ſcire eſt perdifficile, ideo inſuauis eſſet regula illa, ſi reperiretur. Huic rei ſigno, nobis eſt Theophraſtus, qui in ſuis topicis ſtudens ac laborans aſſignare omnibus hanc cõ- Quæ Theo.
F munem regulam, remouit accidens à regula, quoniam ſub cõi illa regula exiſtimauit accidens connecti non poſſe cum definitione ipſa. Vel aliter: dicamus ꝙ ſi deſtructiões illoꝝ & cõſtructiones ſint vtiles ad deſtruendum & cõſtruendum definitionem: qm̃ non ſimiliter: & vno mõ ſunt vtiles, ideo hæc methodus immanifeſta & inſuauis eſt. Quod autẽ non omnis deſtructio illorum ſit: deſtructio definitionis, patet. qui enim deſtruit accidens, per hoc quod non ineſt rei, deſtruit definitionem. Sed qui deſtruit accidẽs, per hoc quod non ineſt rei cõuerſim in eo quod quid erat eſſe, non tamẽ deſtruit definitionem. Amplius, non omnis conſtructio definitionis, nam qui conſtruit accidens, per hoc quia ineſt præter ſubſtantiam, & non conuerſim: accidẽs quidem conſtruit, definitionem tamen non conſtruit, ſed deſtruit, quod enim ſic ineſt, non eſt definitio. Et ſic nec omnis deſtructio accidentis eſt deſtructio definitionis, nec omnis conſtructio accidentis eſt conſtructio definitionis. Simili ratione de genere oſtendi poteſt, ꝙ nec. videlicet omnis generis deſtru- G
ctio eſt definitionis deſtructio, nec omnis conſtructio generis eſt definitionis conſtructio, & eodem modo de proprio differendum eſt quare qui tentat omnia hæc ſub vno methodo connectere, immanifeſtum, & inſuaue conſtituet negocium, quoniam licet vno modo ſit inuentio poſſibilis, quatenus ſecũdum aliquem modum deſtructio eorum, eſt definitionis deſtructio, quia tamen alio modo eſt hæc regula immanifeſta, ideo relinquenda eſt. Tertio dici poteſt hãc regulam eſſe obſcuram, & inſuauem, quoniam ſi daretur, cum non poſſit eſſe vna ſecundum vniuocationẽ: erit vna, aut æquiuocatione, aut analogia, & ſic erit obſcura, & inſuauis: cum omnis multiplicitas obſcura ſit, & laborioſa. Vltimo probat ſolutionem, quoniam vnicuiq; problemati aſſignare propriam & peculiarem regulam longe facilius eſt. & dicit. { Vero } pro &. { aſſignata propria methodo in vnoquoq; generum } problematum { determinatorum, facile ex ijs, quæ circa vnumquodq; } prædicatorum enu- H
meratorum { propria } & eſſentialia ſunt, { decurſus } hoc eſt inuentio { propoſiti } hoc eſt deſtructionis, & conſtructionis { fieri poteſt. } Facilius enim & manifeſtius (vt Alex. inquit) eſt propria dicere de accidenti, per quæ poſſibile eſt ipſum deſtruere, & conſtruere, & ſic de cæteris prædicatis, q̃ diſcernere, quæ ſunt accidentis deſtructiua, & definitionis, & quæ non, vel quæ ſunt conſtructiua accidentis & definitionis, & quæ non, & ſic de cæteris.

Quare uniuerſaliter figura quidem (quẽadmodum dictũ eſt prius) diuidendum eſt. Reliquorum autem ea, quæ maxime ſunt ſingulis peculiaria, annectendum, definitioni, & generi accommodata ea nuncupantes, penè autem adiuncta ſunt (quæ dicuntur) ad ſingula.

Ex ijs concludit propoſitum quaſi epilogando, vel per viam corrolarij. & dicit. { Quare vniuerſaliter } diuidendũ eſt (quemadmodũ dictum eſt) problemata & quæſita, aſ-

I ſignando propriam vnicuiq; regulam conſtruendi & deſtruendi ea, non quidem omnino ad amuſſim, quoniã hoc eſt vltra vires noſtras, ſed { figura } ac quaſi ſuperficialiter. { reliquorum aūt } .ſ. annexorum, { ea quę ſunt maxime ſingulis peculiaria, } hoc eſt cuiq; principali ſuum propriū { annectendū, } vt { generi & definitioni } annexa cuiq; ſuum, { nuncupantes ea accommodata } ſiue annexa, & licet hæc dicãtur accommodata, { aūt } pro m̄ hęc { quæ dicuntur } annexa, { penè adiuncta ſunt ad ſingula } hoc eſt ad oĩa: dico { penè: } qm̄ non cuiq; prædicato dat annexum, qm̄ proprium non habet annexum. Et propterea totus hic liber in hæc diuiditur, qm̄ in ſecundo determinabit de accñte, in tertio de annexo accñti in quarto libro de gñe, & de annexo generi, in quinto de proprio, in ſexto de definitione, in ſeptimo vero de annexo definitioni. Et cum Ariſt. dixiſſet non eſſe oibus cõem methodū, intelligit vnã

Diuiſio librorum.

K ſecūdum rõnem vnam, & formam vnam, qm̄ bene oium eſt vna cõis methodus (vt dixit in principio) per aggregationem. Quæres fortaſſe cū proprium habeat cum definitione & accñte conuenientiam, cum quo magis habet?

Dubõnes Prima.

Dicendum proprium habere maiorem conuenientiam cum definitione propter tria. Primo, quia conuenit cū definitione in gñe, vt Ariſt. dixit, quia vtrunq; proprium eſt. Secundo, quia fluit ab ipſa definitione, vt effectus ꝓximus. Tertio, quia prædicatur conuerſim ſicuti definitio. At cum accñti in vno tm̄ conuenit, qm̄ præter eſſentiam prædicat: vt accñs: hac rõne euenit, vt ſæpius loco differẽtiæ propriū aſſignetur. Quæres ſecūdo quare proprio nullum datur annexum. Dicendum qm̄ proprium duo habet, & q; prędicetur conuerſim: & quãtum ad hoc, illud quod eſſet propria annexum, eſt definitioni annexum, & q; non eſſentialiter inſit, & quantum ad hoc illud, quod eſſet proprio annexum, eſt accñti annexum, vtrum vero aliquo pacto poſſit concedi annexū proprio. alias dicetur. Quæres & tertio, cum aliqua eſſe eadem ſit, aut gñe, aut definitione, aut

Secunda dubõ.

Tertia dubõ.

L accñte, cur problema de eodem & diuerſo non poteſt eſſe annexum accidenti; vt ſunt definitioni & generi annexa.

Dicendum ea quæ accidente ſunt eadem, ſenſu eſſe manifeſta, ideo tale annexum non poteſt eſſe problema.

DE EODEM.

Primum autem omnium de eodem determinandum, quoties dicitur. Videbitur autem idem, ut figuraliter ſit ſumere, tripliciter diuidi. Numero enim aut ſpecie, aut genere, idem ſolemus appellare. Numero quidem, quorum nomina plura, res autem una, ut indumentum & ueſtis. Specie autem, quæ cum ſint plura, indifferentia ſunt ſecundum ſpeciē, ut homo homini, equus equo. Nam huiuſmodi ſpecie dicuntur eadem, quæcunq; ſub eadem ſpecie ſunt. Similiter autem & genere eadem, quæcunq; ſub eodem genere ſunt, ut equus

M *homini.*

Cum explicaſſet generatim de problematibus quot ipſa ſint, & quid vnumquodq;, nunc primum quot modis idem dicitur, primo aſſignat. Hui⁹ rei cauſa (vt Alex. innuit) eſt, qm̄ diuiſio de eodem vtilis eſt ad multa, quæ ſunt ſecundū dialecticam. prædixit autem diuiſionem de eodem antequã diceret de vnoquoq; prædicatorum ſeorſum, & antequam diceret de problematibus & ꝓpoſitionibus, qm̄ aliqua problemata ſunt, quæ quęrunt de eodem, modo nõ eſt poſſibile quærere ſi alterum alteri idem vel diuerſum eſt, ſi ignorabitur diuiſio de eodem. Vnde ſicut antequã diceret problemata de genere, de accñte, de proprio, de definitione, fuit neceſſarium intelligere quid ſit genus, proprium, definitio, & accñs, eodem modo eſt neceſſarium accipere quot modis idem dicitur, antequã problemata de codẽ afferat. proponit igitur intentionẽ ſuã. & dicit. { primum aūt omnium determinandū de eodẽ, quoties dicitur. } dixit { primum omnium, } quia antequã diceret de vnoquoq; prædicatorū ſeorſum, & de ꝓblematibus & propoſitionibus, prius dicit quot modis idem dicitur. deinde exequitur de

Contentionis.

propoſita intentione, & dicit. { Videbitur autem idem vt figuraliter ſit ſumere, tripliciter diuidi, numero. n. aut ſpẽ, aut genere, idem ſolemus appellare. } & dixit. { vt ſit figuraliter dicere } vt Alex. exponit, quoniam ſub quadam breuitate generatim non deſcendendo ad omnia ſignificata, de eodẽ diſtinguit, quoniam alibi quartum addere ſolitus eſt. ſ. quod eſt idem ſm̄ analogiam. præterea etiam alibi. vt primo metaphy. dixit aliqua eſſe eadem materia quatenus in fundamento naturæ nihil eſt diſtinctū, ac etiã pluribus alijs modis, hic tamẽ tria ſignificata ſolū complexus eſt, qm̄ hęc ſufficiunt ad ea, quibus vtitur in hoc libro dixit { ſolemus dicere } quoniã loquendū eſt vt plures, ſentiendum aūt vt pauci. deinde deſcribit vnūquodq; horū. & dicit { Numero quidẽ ea dicuntur, quorū nomina plura, res aūt vna eſt, vt indumentū & veſtis. } huius enim rei, quæ eſt vna ſimpliciter, ſunt plura nomina, res aūt ſimpliciter vna: & eadẽ eſt. Sed dices, ſi res vna ſit, & nomẽ vnum, vtrū hoc ſit idem numero. Forte Ariſt. loquitur non de eodem, ſed quę eadem dicuntur in plurali, non aūt quid idem dicatur in ſingulari, & qm̄ eadem dici non poſſunt, niſi ſint diuerſa aliquo modo, & ipſum idem non eſt diuerſum in nomine a ſe, ideo non loquitur de ipſo verum. Reſpondet Alexan. etiam tale eſſe idẽ numero, quoniam ſiue nomina plura ſint, ſiue nomẽ vnum ſit, modo res ſit ſimpliciter vna, & indiuiſibilis, vnum & idẽ numero dicitur. hoc aūt tacuit, qm̄ omnibus patet. Nam ſi res quæ eſt ſimpliciter vna, & nomina plura, idẽ numero eſt, quãto magis res, quæ eſt ſimpliciter vna, & nomine vna erit idem numero. Deinde quæ ſpecie eadem ſunt, exponit & dicit. { Specie aūt } eadem, { quæ cum ſint plura, & indifferẽtia ſunt ſm̄ ſpeciem, } hoc eſt ſpecie eadem ſolemus appellare, quæ cū ſint plura numero, ſpecie nõ differunt, ſed ſub vna eadẽq; ſpecie ſunt, { vt homo homini. } videlicet. Socrates Platoni, qui ſub homine ſunt, { equus equo, } q ſub equo ſunt. Cuius cauſam aſſignat. et dicit. { Nam huiuſmodi ſpecie dicuntur eadem, quæcūq; ſub eadẽ ſpecie ſunt } igitur bene dictum eſt, ea eſſe ſpecie eadem quæ cum plura ſint numero, ſpecie non differunt, quippe cū non differre ſpecie, idẽ ſit, nūc ei, quod eſt eſſe eadem ſpecie. Deinde quæ ſint genere eadem definit. & dicit. { Similiter aūt & genęre eadem, quæcūq; ſub eodẽ genere ſunt, vt equus homini. } Animaduerſione dignum (vt Alexãder animaduertit) eadem & diuerſa hoc ordine ſe habere, vt quęcūq; ſunt eadem numero: hæc ſint ſpecie: & genere eadem, vt Socrates, & Plato, non autem econuerſo. Similiter quæcūq; ſunt eadẽ ſpecie: hæc & genere eadem ſunt, non tñ econuerſo, ut equus & homo. At diuerſa econtrario ſe habent, qm̄ quæcūq; genere differunt, hęc ſpecie, & numero differunt, & non ecõuerſo, ut albū, & lignum, & quęcunq; ſpecie differunt, hęc eadem numero etiam, & non ecõuerſo, vt equus & homo.

N

O Dubõ.

Rñſio Alex.

P

Quo ordine eadem ſe hẽant.

Adhuc quæ proportione eadem dicantur (vt Alexãder exponit) dicamus, quæq; dicuntur eadem analogia, ſunt itaq; eadem analogia quæcūq; genere differunt, habẽt quãdam rationis, atq; comparationis ſimilitudinem, vt cor, fons, & vnitas, quoniam hæc genere differunt, ſed ſimilitudine cõis eadem ſunt, qm̄ ſicut ſe habet fons ad fluuium: ita ſe habet cor ad animal, & vnitas ad numerum, qm̄ fons fluuij, cor animalis, vnitas numeri principium eſt. Amplius viſus & intellectus analogia eadem ſunt, quoniam differūt genere, & proportione eadẽ ſunt, ea. n. rõne viſus ad oculū ſe habet, qua intellectus ad aiam. Simili rõne tranquillitas, & ſerenitas eadẽ ſunt analogia, nam ita ſe habet in mari trãquillitas, vt in aere ſerenitas: vtrobiq; quies eſt.

Quæ proportione eadem.

Q

Videbitur autem ab eodem fonte aqua, quæ eadem dicitur, habere aliquam differentiam præter dictos modos. Non tamen, ſed & huiuſmodi in eodem ordinetur iis, quæ ſecundum unam ſpeciem quoquo modo dicta ſunt. Omnia enim talia cognata, & affinia ſibi inuicem eſſe uidentur. Nam omnis aqua omni aquæ eadem ſpecie dicitur, eo q habeat quan

dam

A *dem ſimilitudinem. ab eodem autem fonte aqua, quæ eadem dicitur, nullo alio differt q̄ eo, quia uehementior eſt ſimilitudo. Quare non ſeparamus idem ab ijs, quæ ſecundum unam ſpeciem quoquo modo dicuntur.*

Mouet Ariſt. hic dubitationem contra dicta, & quærit vtrum doæ aquæ ab eodem fonte acceptæ: & in diuerſis locis collocatæ ſint eadē ſpē. Videtur enim primo ꝙ nō ſint numero eędem, qm̄ diuerſæ ſunt adinuicem, & in diuerſis locis collocatæ. neq; ſpecie eędem ſimpliciter eſſe vidētur. Nam ſpecie eædem ſunt, quæ à diuerſis fontibus ſumūtur, at hæ ab eodem ſumuntur. Reſpondet Ariſt. & inquit. { non tñ } ſubaudi aqua quæ alia & alia ab eodem fonte ſumitur, habet differentiam pręter prędictos modos. { Sed huiuſmodi } aqua alia atque alia { ordinetur in eodē } hoc
B eſt in eo modo ſumendi idem, quo aliqua dicuntur eadem { ijs, quæ ſecūdū vnam ſpēm quoquo modo dicta ſunt, } & igitur ſol. ꝙ aquæ diuerſis temporibus, & in diuerſis locis collocatæ, quę ab eodem fonte colliguntur, ſunt eadem ſpē, & differunt numero. Cuius cām dicit, cum ait. { Oīa enim talia cognata, & affinia ſibiinuicē } & non eadē { eſſe videntur: } & ꝙ affinia atq; cognata, & nō eadē numero, probat, { nam oīs aqua omni aquæ eadē ſpē dicitur, } maxime (vt Alex. inquit.) Si eadem qualitate fuerint affecta, vt oēs dulces, vel oēs ſalſæ. & ꝙ ſint ſpē eædem, probat. & dicit. { eo ꝙ } oīs aqua cum oīa aqua { habeat quandā ſimilitudinem } in natura, oīs enim eſt humida & frigida, & ſic oēs aquæ ſpē eædem ſunt. Deinde rñdet ad formam argumenti, cum. n. dicebatur illæ ſunt eędem ſpē, quæ à diuerſis fontibus ſumuntur, at hæ non ſumuntur à diuerſis fontibus, igitur non ſunt eędem ſpē, cum nō ſint eędem numero igitur aliquis alius modus erit præter eos, qui dicti ſunt. Rñdet, & dicit. { ab eodem autem fonte aqua quæ eadem
C dicitur } ſubaudi alteri aquæ, quæ ſumitur ab eodē, { nullo alio differt, q̄ eo quia vehementior eſt ſimilitudo } .ſ. in ſpē, q̄ ſi ſumerentur à diuerſis, & ſic differūt numero, & ſpē eædem ſunt, licet vehementiori identitate ſpecifica: veluti gemelli vt Caſtor, & Pollux, numero differunt, vehementius aūt ſpecie conueniunt q̄ Socrates & Plato. & concludit ſolutionem, & dicit. { Quare non ſeparamus idē } hoc eſt hunc modum identitatis aqua ad aquā eiuſdem fontis { ab ijs } modis identitatis, { quæ ſecundum vnam ſpēm quoquo modo dicuntur, } eſt tñ verum ꝙ aliqua ſpē dicuntur eadē ſecūdū magis: vt gemelli, aliqua min⁹, vt hoies eiuſdē ſpeciei, qui non ſunt gemelli, per quæ patet idem ſpē ſuſcipere magis ac minus, & etiam idem genere, homo enim & pygmeus differūt ſpecie, tamen in genere plus conueniūt,
Excerpta q̄ homo, & porcus. Patet etiam ſecundo magis & minus nō variare ſpeciem, quoniam aliqua poſſunt differre minus, aliqua magis ſub eadem ſpecie.

Maxime autem indubitāter, quod unum eſt numero, idē ab omnibus uidetur dici. Solet autem & hoc aßignari mul-
D *tipliciter, propriſſime autem & primo quādo nomine, uel termino idem aßignatum fuerit, ut ueſtis indumento, & animal, greßibile, bipes, homini. Secundo autem, quando proprio, ut diſciplinæ ſuſceptibilis, homini. & quod natura ſurſum fertur igni. Tertio uero, quando ab accidente, ut ſedens uel muſicum. Omnia enim hæc unum numero uolunt ſignificare. Quod autem uerum ſit, quod nūc dictū eſt, ex tranſmutantibus nuncupationes quis diſcat. Sæpe enim præcipientes nomine uocare aliquem ſedentium, tranſumimus, quando forte is non intelligeret cui præceptum facimus, tanquā ab accidente, ipſo magis intelligente, & iubemus ſedentem, uel diſputantem uocare ad nos, manifeſtum g, ut eundem opinantes, & ſecundum nomen & ſecundum accidens ſignificare. ergo idē (quēadmodū dictū eſt) tripliciter diuidatur.*

Nunc comparat hos modos inter ſe, & ſubdiuidit eū modum, qui maxime talis dicitur. & dicit. { Maxime aūt indubitanter quod vnum eſt numero, idem ab omnib⁹ videtur E
dici, } qm̄ (vt Alex. inquit) in his, quæ ſecundum genus, & ſpēm eadem ſunt, non illico identitas cadit, ſed indiget ratione ad concedendū aliqua eſſe huiuſmodi, vt adinuicem ſint eadem. Non enim aliquis illico concederet Socratem & Platonem eſſe idem, cū ſenſu manifeſte ſint diuerſi, nec aliquis illico concederet hoiem & equum eſſe idem, cum ſtatim pateat eſſe diuerſos, niſi cōne hæc cognouerit, at ea quę ſunt vnum numero eſſe eadē ab oibus conceditur. Deinde ſubdiuidit eadē numero in tria. & dicit. { Solet aūt & hoc aſſignari multipliciter. & dixit { ſolet, } qm̄ loquendū eſt, vt plures, & cum iſta multiplicitas ſit ab vſu loquentium, ideo dixit { ſolet } propriſſime aūt & primo: { qū nomine, vel termino } hoc eſt definitione { idem aſſignatum fuerit } .ſ. in ſignificando { vt veſtis } eſt idem numero { indumento: } qm̄ ab illo differt noie, ſed idem in ſignificando eſt, cū veſtis & indumentū eādem rem oino ſignificent. { & animal greſſibile bipes, homini. } Hæc enim oratio aīal greſſi- F
bile bipes, nomine differt ab illa voce homo, ſed re omino eadem ſunt: & ea, quæ dicuntur hoc pacto eadem numero, ſed primo & propriſſime in primo grado idētitatis numeralis, qm̄ talia ſunt ſola voce differentia, re aūt omnino eadem, cum definitio ſignificet ea, quæ ſunt eſſentialia primo modo dicendi ꝑ ſe illi rei, quā ſignificat homo. { Secundo autem } quaſi in ſecundo gradu identitatis dicitur eadem numero { proprio: } ut quoties voce differunt, ſed alterū nominum ſignificat ſubiectum, alterum propriū illius ſubiecti. Hæc enim dicuntur eſſe, & ſignificare idem numero, qm̄ illud quod ſignificat nomen proprium, eſſentialiter accidit in ſecundo modo dicendi per ſe ei, quod ſignificat nomen ſubiecti, & ideo accidit quaſi vt ꝑ ſe ſignificet rem illā, quam homo ſignificat. Cum enim illud quod ſignificat hoc nomen diſciplinabile accidat ꝑ ſe ei, quod ſignificat hoc nomen hō, accidit, propter hoc, vt nomen diſciplinabile eſſentialiter ſignificat idem, quod hō { vt diſciplinabile ſuſcepti- G
bile, homini, & quod natura ſurſum fertur igni. } Nam illud quod ſignificat hæc vox homo, & illud quod ſignificat hæc vox diſciplinabile idem eſt proprio, cum alterum alteri inſit per ſe, & ſecundo modo, & ſic vnum numero eſſe videntur. Eſt autem hic modus ſecundo gradu conſtitutus, quoniam quę inſunt ſecundo modo per ſe ſecundo modo, ſunt minus eadē eis: quibus inſunt, quàm quæ inſunt per ſe primo modo. { Tertio vero } at in tertio gradu, quādo ab accidente eſt idem, { vt ſedens, vel muſicum } ipſi { Socrati, } hęc enim nomina ſedens, & Socrates diuerſa ſunt, ſed quoniam Socratis nomen ſignificat ſubiectum, & hoc nomen ſedens ſignificat accidens, quod ineſt ei ideo hæc dicuntur eadem numero accidēte, eo modo videlicet quo accidens vnitur ſubiecto, & eſt ratione vnionis idem numero cum eo. Eſt autem hic modus minimus quatenus, quatenus ſignificant diuerſa, ſed quoniam inter ſe habent vnionem, cum alterum alteri inſit, fit, vt eadem ſignificet, & ita
erunt eadē in ſignificando, vel hæc, Socrates & ſedens ſunt H
accidente eadem, quoniam accidit, vt idem ſignificēt, nam id quod ſignificat hoc nomen Socrates, accidit, vt ſignificet hoc nomen ſedens propter vnionem qua ſedēs vnitur rei, quam ſignificat Socrates. Et quia hoc vltimo modo eadem numero, non ab omnibus conceduntur, ideo probat hæc, quę ſic ſe habent dici eadem numero. & dicit. { Quod autem verum ſit, quod nunc dictum eſt } .ſ. ꝙ nomen ſignificans accidens videlicet ſedens, & nomen ſignificās ſubiectum videlicet Socrates ſint numero eadē { ex tranſmutātibus nuncupationes quis diſcat, } & exponit quomodo. & dicit. { Sępe enim } nos { pręcipientes } famulo noſtro proprio { nomine aliquem ſedentium vocare, } vt Socratem, dato ꝙ Socrates ſit nomen proprium perſonę ſedēs, quam volumus alloqui, ſi famulus, per hoc nomen Socrates perſonam, quā quærimus: non intellexerit: { tranſumimus quando forte is } famulus, { non intelligit, cui præceptum facimus, } perſonā illam vocari illo nomine, & { iubemus ſedentem, vel diſputantē vocare ad nos: tanquā ip-

I ſo intelligente magis ab accidẽte, { cum enim famulus in-
telligat perſonã, quam volumus magis ſub nomine accidẽ
tis, ideo ſub illo nomine iubemus vocare . } Manifeſtum
ꝙ { nos ſic facimus: } vt eundem opinantes & ſecundum
nomen { proprium ſecundum accidens ſignificare. } Er-
go idem { .ſ.numero } quemadmodum dictum eſt tripli-
Quæſtio. ter dicitur. Quæritur hic primo vtrum ea, quę ſunt eadẽ
numero, ſint eadem numero, quia ſignificant idem nume-
Rñſio. ro , an quia ſunt eadem numero . Dicendum ꝙ ad mo-
dum loquendi logicorum illa ſunt, eadem numero, quæ ſi-
gnificant eandẽ rem numero, & hoc pacto hoc nomen ho-
mo, & illa oratio animal ratiõale bipes ſunt eadẽ numero ,
& veſtis & indumentum ſimiliter , ſignificant enim eãdem
rem numero: vt illam rem, quę veſte, ac indumento ſignifi
catur. Et hoc poteſt eſſe trifariam , aut nomine vel defini-
tione: vt puta cum nomina ſunt, quorum alterũ ſignificat ,
K rẽ, quæ definitur: alterum vero rem, quam ſignificat defini
tio, & cum res, quam ſignificat definitio, ſit idẽ cum re, vel
inſit rei, quam ſignificat nomen definiti , primo modo per
ſe , ſit vt eſſentialiter alterum nomen ſignificet eandem rẽ
ei. quam ſignificat alterũ, aut proprio , vt quando nomen
aliquod ſignificat rem: quæ eſt ſubiectum, & alterum nomẽ
ſignificat rem, quæ eſt proprium, cum enim res, quã ſignifi
cat proprium, ſit aut res, quã ſignificat nomen ſubiecti, aut
ei accidat per ſe ſecundo modo, ſit vt alterum nomen eſſen
tialiter ſignificet eandem rem ei , quam ſignificat alterum:
aut accidente , vt cum nomen aliquod ſignificat rem, quæ
eſt ſubiectum, & alterum ſignificat accidens , quod inhęret
ſubiecto per accidens, & cum res : quam ſignificat nomẽ ac
cidentis, accidat per accidens rei, quã ſignificat nomen ſub
iecti: ideo accidit, vt alterũ nomen ſignificet per accñs eãdẽ
rẽ ei, q̃ ſigñat alterũ At ſi loquimur metaphyſicę eadem nu
mero ſunt: quarũ alterũ alteri inſunt, & hoc eſt trifariam,
qm̃ ſi alteꝝ: vt definitio inerit alteri, vt definito, hęc ſunt eo
dem numero primo modo . Si alteri inerit per ſe ſecundo
L modo. hæc ſunt eadem numero proprio , ſin autem alterũ
alteri accidat per accidens, hæc ſunt eadem numero accidẽ
te: ijs enim omnibus modis dicuntur eadem numero apud
metaphyſicos : pro quanto alterũ pro altero accipi poteſt.

Dubiũ. Sed quęres cur non dantur eadẽ numero genere : vt So
crates, & animal: nam Socrates ſignificat rem, cui ineſt ani-
mal, vt genus, & animal ſignificat aliquid , quod ineſt So-
crã. vt genus . ergo Socrates & animal dici poſſunt eodem
Solutio. numero genere. Fortaſſe, quia ea: quæ dicũtur eadẽ nume
ro genere , reducuntur ad ea , quæ dicuntur eadẽ numero
definitione. Aut fortaſſe, qm̃ hæc acceptio non fuit ſecun-
dum vſum loquentium , quia cum difficultate per hoc no-
men animal intelligi poteſt Socrates. Eſt enim nomen com
mune, quo non diſcrepat Socrates ab alijs animalibus.

Adhuc quęritur ſedens, muſicum poſſunt dici eadẽ. Di
cendũ ꝙ poſſunt dici eadẽ numero accidente, quoniam ac
cidunt eadem , & ſic alterum per alterũ intelligi poteſt Et
vt Alexander inquit. quot modis idem dicitur, tot quoq; &
M diuerſum vel alterum dici poteſt. Aut enim numero , vt So
crates, alter à Platone eſt, aut ſpecie vt homo ab equo, aut
genere, vt ſcientia ab animali. Et differant hæc ab illis, quæ
dicuntur eadem ordine : qm̃ quæcunq; ſunt eadẽ numero :
ſunt eadem genere & ſpecie. & quæcunq; ſpecie ſunt eadẽ ,
hæc & genere ſunt eadẽ, non tamen conuertuntur. Non e-
nim quæ genere eadem ſunt: hæc ſpecie , vel numero eadẽ
ſunt, nec quæ ſpecie eadem ſunt, hæc numero eadem. At al
tero mõ econtrario ſe habent, nam quæ genere diuerſa vel
altera ſunt, hæc & ſpecie, & numero diuerſa ſunt. & quę ſpe
cie altera, hæc numero altera ſunt, & non conuertuntur .

DIALECTICAS DISPVTATIONES ET SYLLOGISMOS NON ESSE EX ALIIS PRAEDICATIS QVAM EX DICTIS.

*Quoniam autem ex prius dictis ſunt orationes , & per
hæc, & ad hæc, una quidẽ fides eſt per inductionem. Si enim
quis conſideret unamquamq; propoſitionum & problema-* N
*tum, apparebit, aut à termino, aut à proprio, aut à genere,
aut ab accidente facta,*

Cum ſuperius dixiſſet quatuor eſſe prædicatorum gene-
ra, in quibus videlicet problemata, atq; propoſitiones con-
ſiſtunt, vt ſunt definitio, proprium, genus, & accidens, de-
monſtraueritq; vnumquodq; horum quid ſit, quoue modo
propoſitiones, ac problemata ab ipſis fiant, nunc demon-
ſtrat ex his , & ad hæc eſſe diſputationes & ſyllogiſmos , &
non ex alijs, & ad alia præter hæc. & ponit primo intentio
nem & argumenti ſpeciem qua probare intendit ſuã inten
tionem. & dicit. { Quoniam autem ex prius dictis ſunt ora
tiones } .i. & quatuor prædicatis , & non pluribus , nec ex
alijs { ſunt orationes: } hoc eſt diſputationes dialecticæ &
ſyllogiſmi, dico ſubaudi ex prius dictis, qm̃ { & per hæc , &
ad hæc, vna quidem fides eſt per inductionem } verbum e-
nim { & } expoſitiuum eſt, nam cum dixiſſet ex his oratio O
nes eſſe , quaſi expoſitione quomodo ſubdit. { & } pro .i.
per hæc, intelligens propoſitiones: per quas ſyllogiſmi , &
diſputationes fiunt { & ad hæc } intelligens problemata,
ad quæ diſputationes, & ſyllogiſmi fiunt. Et cum propoſuiſ
ſet intentionem ſubdit ſpeciem argumenti, qua vult vti ad
probandũ intentionem. & dicit. { Vna quidem fides eſt in
ductionem. } & vna fides, qm̃ alia fides erit per ſyllogiſmũ
vtitur aũt (vt Alex. inquit) proprie inductione & ſyllogiſ-
mo ad hoc probandum , qm̃ inductio & ſyllogiſmus pro-
prie fides ſunt in dialecticis, etenim exẽplũ inductio eſt rhe
torica, & enthymema ſyllogiſmus rhetoricus, propoſita in
tentione & argumenti ſpecie, qua vult vti, mox exequitur
probationem. & dicit. { Si enim quis conſideret vnãquãq;
propoſitionum, & problematũ, apparebit } illud eſſe { aut
à termino, aut à proprio, aut à genere, aut ab accidenti: &
à nullis alijs præter hæc, quæ dicta ſunt. verbi cauſa. vtrum
tp̃us eſt cœli motus, an non definitiuum problema eſt, quę P
rit enim ſi hęc oratio cœli motus, ſit tp̃us definitio. & vtrũ
honeſtum in ſubſtantia eſt, an nõ: generi cum problema eſt,
quærit enim ſi honeſti genus ſit ſubſtantia, & vtrũ ſoli igni.
ſecundum naturam inſit motus ſurſum, an non, quæſitũ eſt
de proprio, hoc vero, vtrum ignis ſurſum mouetur, aut nõ
de accidenti quæſitũ eſt, quærit enim ſi igni ineſt motus ſur
ſum: omne igitur problema, & omnis propoſitio ex aliquo
prædictorum eſt, & ex nullo alio præter hæc . Sed dubi- Dubiũ.
tatur, qm̃ hoc eſt problema videlicet cur magnes trahit fer
rum, & hoc, quæ natura eſt aquarũ vaticinatarũ, & tamen Rñſio
ſub nullo taliũ eſt. Reſpondet Alex. hæc non eſſe proble Alex.
mata dialectica, qm̃ problemata dialectica, & propoſitiões
dialecticæ eædẽ ſunt. At propoſitiones dialecticæ ſunt inter
rogationes contradictionis, & cũ hæc quęſita non ſint inter
rogationes contradictionis, nõ ergo erunt problemata dia
lectica: quemadmodũ nec dialectica interrogatio eſt quære
re quid eſt homo, aut quæ natura aquarum vaticinatarum,
non enim principia horũ ſunt propoſitiones, quæ dicuntur
interrogationes contradictionis. Quare huiuſmodi quæſita
non dialectica, ſed phyſica problemata dicuntur. Hęc enim
problemata dicuntur: qm̃ cauſæ ignorantur, & quęruntur. Q
Phyſica vero, quoniam ignorantur cauſæ à phyſicis. Et pro
pterea Ariſt. confecit librum problematũ phyſicorum, quę
ſunt quæſita à phyſicis propter ignorantiam cauſæ, & licet
ſint problemata phyſica, quęruntur per modum problema
tum dialecticorum propter ignorantiam cauſæ, ſunt etiam
& quæſita ſcientifica, quæ non ſunt problemata, nec phyſi
ca, nec dialectica, vt ſunt quæſita enumerata in principio ſe
cundi libri poſteriorum. ſi eſt, quid eſt, quale eſt, & propter
quid eſt. Ex ijs colliguntur trifariam eſſe ea , quæ quærun-
tur, aut problemata dialectica, & hæc ſunt: quorum princi-
pia ſunt propoſitiones dialecticæ, quæ ſunt contradictionis
interrogationes, aut problemata phyſica, & hæc ſunt quo-
rum cauſæ ignorantur à phyſicis : & propterea ab eis aſſi-
gnantur variæ cauſæ. Alia ſunt quæſita ſcientifica, quę ſunt
quatuor, ſi eſt quid eſt, quia eſt, & propter quid eſt. quæ ha-
bent

A bent veras & proprias cauſas.

Alia autem fides per ſyllogiſmum. neceſſe eſt enim omne quod de aliquo prædicatur, aut conũerſim de re prædicari, aut non. Et ſi conuerſim prædicatur, terminus erit, uel proprium. Nam ſi ſignificat quid eſt eſſe, eſt terminus. Si autem non ſignificet, proprium. Hoc enim erit proprium, quod conuerſim prædicatur non ſignificans quid eſt eſſe. Si autem non conuerſim prædicatur de re, aut ex eis, quæ in definitione ſubiecti dicuntur, eſt, aut non. Et ſi ex ijs, quæ in definitione dicuntur, aut genus, aut differentia erit, eo q. definitio ex genere, & differentijs eſt. Si uero ex ijs non eſt, quæ in definitione dicuntur, palam eſt, quoniam accidens erit. Nam accidens dicebatur, quod neq; terminus, neq; genus, neq; proprium, ineſt autem rei.

B Nunc ſecundo loco probat eandem concluſionem ſyllogiſmo: quem Alex. ſuo modo, ego vero ſic cõpono, omne quod prædicatuc conuerſim vel non conuerſim, prædicatur, vt definicio, aut vt proprium, aut vt genus, aut vt accidens. Omne quod prædicatur, prædicatuc conuerſim, aut non conuecſim. igituc omne quod prædicatur, aut vt pcoprium, aut definitio, auc vt genus, aut vt accidens prædicatuc. vnde dicit. { Alia autem fides } eſt { pec ſyllogiſmũ, } cuius maioc quã non explicat: debet eſſe hæc, omne quod conuerſim, aut non conuerſim prædicatur, aut vt pcopriũ, aut vt definitio, aut vt genus, aut accñs prædicatur. explicat aũt minorẽ, & dicit. { Neceſſe eſt enim oẽ, quod de aliquo prædicatur, aut conuerſim de ce prædicari, aut non } conuerſim. hæc eſt minor, cuius concluſio: quã non expreſſit: debet eſſe hæc, igitur omne quod conuerſim, aut non conuerſim prædicatur, erit auc proprium, aut definitio, aut genus, aut accidens. Et licet cæteræ partes omnes poſſint ſyllogiſmis probaci, vt Alex. enititur, non cuco: explicat igitur, quæ conuerſim, quæue non conuerſim prædicantur. &

C dicit. { Et ſi conuerſim terminus erit vel pcoprium } hæc poteſt eſſe concluſio cuius pcobationem ſubdit. & dicit. { Nam ſi ſignificac quid eſt eſſe, eſt terminus, ſi autem non ſignificet: } eſt { proprium. hoc enim ecat pcopriũ, quod conuerſim prædicatur } de ce, { non ſignificans quid eſt eſſe. } Eſt autẽ ſyllogiſmus omne ſignificans quid eſt eſſe, aut non quid eſt eſſe, eſt proprium, aut terminus, omne quod conuerſim pcædicatuc de re, ſignificat quid eſt eſſe, aut non quid eſt eſſe. igitur omne prędicatũ conuerſim de ce. eſt auc proprium, aut definitio. Deinde ponit tertiã concluſionẽ. & dicit. { Si autem non conuecſim prędicatuc de re, aut ex ijs, quę in definitione ſubiecti dicuntuc eſt, aut non. } Exponit autem membra. & dicit. { Et ſi eſt ex ijs, quę in definitione dicuntur, aut genus, aut differentia eſt, eo quod definitio ex genere & diffecentijs eſt. Si veco ex ijs non eſt: quę in definitione dicuntuc, palam eſt quoniam accidẽs erit. } cuius cauſam aſſignat, & dicit. { nã accidens dicebatuc quod neq; terminus, neq; genus, neq; proprium: ineſt autẽ rei. }

D Alexander autem componit hic alium ſyllogiſmum, quem non curo componece. Alij vero pec ſyllogiſmum. intellexerunt ſufficientiam, quę potius eſt congeries miſta, partim ex ſyllogiſmis hypotheticis, diſiunctiuis, partim etiam ex continuis, qui dicuntuc condicionales etiam, vt patet conſideranti vecba Ariſtotelis.

DE PRAEDICAMENTIS.

Poſt hæc autem oportet determinare genera prædicamentorum, in quibus ſunt dictæ quatuor differentiæ.

Cum demonſtraſſet problemata & propoſitiones eſſe in quatuoc prædictis gneribus pcædicatorum, & cum quæ dicta ſunt, non ſupcema genera ſint, ſed rurſum ipſa ſunt in alijs. Sunt enim in entibus, quorum ſupcema genera ſunc decem, quæ conſueuit Ariſt. prædicamenta proprie vocare, hic oſtendit quatuor illos differentias eſſe in pcædicamẽtis, & pcopter hoc breuibus quædam de prędicamentis percurrit. & dicit. { Poſt hæc autem oportet determinare genera prædicamentocum, } quæ ſunt ſuprema geneca entium, { in quibus ſunt dictæ, quatuoc diffecentiæ } ſubaudi propoſitionum & problematum. E

Sunt autem hæc numero decem, quid eſt, quantum, quale, ad aliquid, ubi, quando, ſitum eſſe, habere, facere, pati, Semper enim accidens, & genus, & proprium. & definitio in uno horum prædicamentorum erit. Nam omnes ab his propoſitiones, aut quid eſt, aut quale eſt, aut quantum, aut aliorum aliquod prædicamentorum ſignificant. Manifeſtum eſt autem ex eiſdem, quoniam quod quid eſt ſignificans, quandoq; quidem ſubſtantiam ſignificat quandoq; autem quale, quandoq; uero aliquod aliorum prædicamentorum.

Enumecat autem nunc prædicamento dicens decem genera prædicamentorum, de quibus locutus eſt in libeo proprio, exponit autem & nunc ipſa, & ſimul hæc exponendo F illius libri vtilitatem, quæ eſt ad dialecticam, per hæc demõſtrat, & per { quid eſt. } ſubſtantiã intelligit. pcopric enim ſubſtantia ens eſt, & definitio ſubſtantiæ proprie eſt ipſum quid eſt, quamuis ipſum quid eſt pluribus modis dicatur. & dicit. { Sunt aũt hæc numero decem, quid eſt, quantum, quale, ad aliquid } hoc eſt relatio, { vbi, quando, ſitum eſſe } hoc eſt poſitio, { habere, } qui & habitus dicitur, { facere, } quod & actio dicitur, { pati, } quod & paſſio appellatur, tcanſiuit aũc bceuibus de his, qm̃ ſatis ample in libro prędicamentocum diſſeruit, & enumecauit hæc potius, vel quia proprie concreta ſunt in genece, nã formæ potius generõ cationes ſunt, quàm ipſa genera, aut quia cõcreta ſunt notioca abſtcactis. Et cũ accepiſſet quatuoc diffecentias prędicatorum eſſe in prædicamentis tanquam in ſupremis entium generibus, hoc pcobat, & primo proponit concluſionẽ. & dicit. { Semper enim accidens, & genus, & propriũ, G & definitio in vno horum prædicamentorum erit, } hæc eſt concluſio, quam propoſuit, & nunc replicauit, & cum dicit Aciſt. accidens, genus, proprium, & definitionem eſſe in vno horum prædicamentorum, intelligas. aut ipſis, auc ces ſuas, quas hæc ſignificant, definitio vero eſt in aliquo horũ prædicamentorum non pec ſe ſed pec partes ſuas, ex quibus conſtat vt pcoptec genus, & diffecentiam, quorum res ſunt in prædicamento, poſita cõcluſione Ariſt. pcobat eam non in omnibus ſed in definitione, ſumit tamen in omnibus ita eſſe. & dicit. { Nam omnes ab his } .ſ. prædicatis factę { propoſitiones, } & problemata, { auc quid eſt } hoc eſt ſubſtantiam, { aut quale eſt, aut quantum, aut aliquod aliorum prędicamentorum ſignificat } hoc eſt prędicatum habet, vt Alex. exponit. & q; ita ſic oſtendit de definitione pec exempla in omnibus prædicamentis, quæ quaſi vim inductionis habent. & dicit. { Manifeſtum eſt autem ex eiſdẽ } .ſ. prædicatis diſcurrendo, { quoniam quod quid eſt ſignificans, } cum fuerit pcoblematis, aut propoſitionis prędicatum. { quandoq; quidem ſubſtantiam ſignificat, quan H doq; autem quale, quandoq; veco aliquod aliorum prædicamentorum. } hoc eſt quandoq; ſignificat genus & differentiam, quæ ſunt ces generis ſubſtantię, quandoq; generis qualitatis, quandoq; veco alterius cuiuſuis prædicamenti. Omnis enim definitio alicuius eſt, quod omnino: aut ſubſtãtia aut quantum, aut quale, aut aliquod decem prędicamentorum eſt. igituc & partes definitionis eſſe debent, aut ſubſtantia, aut quãtum, aut id genus, & ita tota definitio oportet: vt ſit, aut ſubſtantia, aut quantum, aut id genus. Et propter hoc (vt Alex. inquit) definitio: & problema definitiuum in vnoquoq; pcædicamento eſt, quoniam poſſibile eſt definire aliquod eorum, quæ ſunt in vnoquoq; prædicamentorum.

Nam quando poſito homine dixerit q. poſitum eſt hominem eſſe uel animal, & quid eſt dicit, & ſignificat ſubſtantiam. Quando colore albo poſito, dixerit quod poſitum eſt

I *album eſſe uel colorem, quid eſt dicit, & quale ſignificat.*
Similiter autem & ſi cubitali magnitudine poſita, dixerit
quod poſitum eſt cubitalem eſſe magnitudinem, & quid eſt
dicit, & quantum ſignificat, ſimiliter autem & in alijs.
Vnumquodq; enim talium, ſiue idem de eodem dicatur, ſi-
ue genus de hoc, quid eſt ſignificat, quando autem de alio,
nõ quid eſt ſignificat, ſed quãtum, aut quale, aut aliquid alio
rum prædicamentorum. Quare de quibus ſunt diſputatio-
nes, & ex quibus, hæc & tanta ſunt.

Quia accepit quod quid eſt ſignificare aliquando ſubſtan
tiam, aliqñ acciñs, hic oſtendit quid eſt ſignificare omne præ
dicamentũ, nam ſi quid eſt ſignificat rem cuiuſq; prędica-
mẽti, & ipſum quod quid eſt (quod ẽ ipſa definitio) eſt quid
eſt, igitur poterit quod quid eſt, poterit ſignificare rem cu-
K iuſq; præſenti. Nec iniuria hoc facit, nam ex modo prædi-
candi quo definitio prędicatur: accepit definitionem eſſe in
vnoquoq; pñtorum, nunc ex modo prædicandi, quo cũ ge
nus quàm definitio prædicatur, pcobat illud accepit hoc eſt
& definitionem & genus eſſe in vnoquoq; pñtorum, cuius
ſyllogiſmus eſt: quid eſt circuit omne prædicamẽtum quod
quid eſt, & genus eſt quid eſt, igitur quod quid eſt, & genus
circuit omne prædicamentum. vnde dicit. { Nam quando
poſito homine } .vec.g. Socrate, de quo fiat intercogatio
quid eſt, ſiquis reſpondendo { dixerit, quod poſitũ eſt } .ſ.
Socratẽ: qui ponebatur, { eſſe hoĩem vel aĩal, } hic ſic rñ
dens duo dicit, & { quid eſt dicit, & ſigñat ſubſtãtiã: } hoc
eſt dicit ſubſtantiã ſecũdũ rem & modum. Eſt.n. vt Boetius
inquit in prædicamẽtis ſubſtãtia triplex, alia quidẽ ſecundũ
rem tantum, vt differentia, quæ eſt in genere ſubſtantiæ,
hæc re ſubſtantia, quia vero prædicentur in quale, modum
accidentis habet. Alia ſecundum modum tantum, & ſic o-
mne accidens genericum reſpectu ſuæ ſpeciei habet mudũ
ſubſtantiæ, qm̃ dicit qoid reſpectu ſuę ſpeciei, vt color reſpe
L ctu albi: & nigri. Eſt enim color re quidem ſubſtantia, mo-
do autem prædicandi ſubſtantia: qm̃ reſpectu ſpecierum cõ
paratur vt quid & ſubſtantia. Alia vero ſubſtantia eſt re &
modo, vt genera ſubſtantiæ reſpectu ſuarum ſpecierũ, ſunt
enim re ſubſtantiæ, quia in prædicamento ſunt ſubſtantiæ,
modo veco: quia prædicantur inquit. Deinde exẽplum af-
fert in qualitate, & dicit. { Quãdu colore albo poſito } vi
delicet niueo, quis interrogauerit quid ſit, & { dixerit } re-
ſpondendo alius: tale { quod poſitum eſt, albũ eẽ vel colo-
rem } hic duo dicit videlicet { quid eſt dicit } & ſic ſubſtan
tiam ſecundum modum. { & quale ſignificat } hoc eſt &
qualitatem ſecundum rem. { Similiter aũt & ſi cubitali ma
gnitudine poſita } videlicet ea, quæ eſt tripodæ meæ, poſt
interrogationem quis { dixerit quod poſitum eſt } hoc eſt
talẽ poſitam magnitudinem, { cubitalem } eſſe magnitudi
nem, hic reſpondens, { & quid eſt } .ſ. ſubſtãtiam ſecundũ
modum { dicit, & quantum ſignificat } videlicet ſecũdum
rem. { Similiter aũt & in alijs, } per quæ habetur hæc ma-
M ior videlicet quid eſt circuit omne prædicamentum, cui ſi
addatur: ſed definitio & genus eſt quid eſt, igitur definitio
& genus circuunt omne prædicamentum. Sed occurres
forte quiſpiã his quæ Ariſt. dixit: accepit in vnoquoq; præ-
dicamentorum accidentiũ idem eſſe ſubſtantiam ſecũdum
modum, & ſecundum rem accidens illius pcædicamenti: cu
ius accipitur, contca quæret, an reſpectu eiuſdem idem acci
dens ſit ſubſtantia ſecundũ modum, & ſecũdũ rem, an ſecũ
dum diuerſa. Reſpondet Ariſt. & dicit. { Vnomquodq;
enim taliũ } .ſ. enumeratorũ in prædicamentis accidentiũ
{ ſiue idem de eodẽ dicatur } hoc eſt ſpecies de indiuiduo,
{ ſiue genus de hoc } .i. de ſpecie: { quid eſt ſignificat } &
dicitur ſubſtantia ſecundum modum, omnia enim genera
& ſpecies reſpectu ſuorum inferiorum habent modum ſub
ſtantiæ, & ſignificant quid, { quando autem de alio } vt de
Socrate vel ligno, { non quid eſt ſignificat } & ſubſtantiã,
{ ſed quantum, aut quale, aut aliquid aliorum prędicamen
torum } hoc eſt accidens ſecundum rem, & ita vnum & idẽ
prædicatum eſt ſubſtantia ſecundum modum: & accidens N
ſecundum rem, non quidem reſpectu eiuſdem, ſed reſpectu
diuerſorum, & per idem prędicari de eodem Ariſt. ſpeciem
prædicari de indiuiduo intellexit, qm̃ ſpecies ad indiuiduũ
totum eſt. genus aũt partem. Tunc epilogat. & dicit. { Qua
re de quibus ſunt diſputationes } tanquam de problemati-
bus { & ex quibus } tanquam ex pcopoſitionibus { hæc &
tanta ſunt: } hoc eſt quatuor prædicata. & decem prædica
menta, ſunt enim prædicata in prædicamentis. Quo ve-
ro ad verba attinet, animaduerſione dignũ plures eſſe mo-
dos prædicandi, nam aliquid prædicatur in quid, aliquid in
quale, aliquid in quanto vel quoto, & in cęteris alijs modis,
oſtendit aũt ſolum ipſum quid circuire omne prædicamen
tum. primo quia nullus alius modus prędicandi circuit oẽ
pñtum. ſecundo quia per hoc vult habere definitionẽ & ge
nus circuire omne prædicamentum, quod propoſuerat, ex
ijs plane patet concreta eſſe genera prædicamentorum, nõ
abſtracta, alioquin non eſſet idem ſubſtantia ſecundum mo O
dum, & accidens ſecundum rem reſpectu diuerſorum. At ſi
prædicamenta eſſent abſtracta, ſolũ eſſent quid, & reſpectu
nullius accidentia. Albedo enim de nullo ſubiecto prædica-
tur, non.n. lignũ eſt albedo, ſed album. Quæres fortaſſe
primo cum problema & propoſitio habeat ſubiectum &
prædicatum, an cognoſcatur problema eſſe de aliquo gene
re ratione prædicati, an ratione ſubiecti. Alex. diſcurrendo
poſt verba prolixa, dicit, non magis à ſubiectu, quam à præ
dicato genus in quo problema eſt cognoſci. Et licet ipſe eni
tatur hoc pcobare, tamen hoc mihi ambiguũ eſt, qm̃ idem
ſubiectum poteſt eſſe omnium prędicatorum, igitur ex par
te ſubiecti non cognoſcitur genus problematis. Et propte-
rea Ariſt. docuit à prædicato cognoſci genus problematis.

Sed adhuc quæres, cum Ariſt. accepiſſet quatuor prędica
ta eſſe in decem prædicamentis, & demonſtraſſet hoc ita eſ
ſe de definitione, & de genere, cur non demonſtrauit hoc
idem de accidente & proprio. Alex. innuit ſolutionem et P
aſſerit Ariſt. hoc de accidente indicaſſe, cum oſtenderit acci
dens reſpectu ſubſtantiæ eſſe ſecundum rem accidens, ſed
reſpectu indiuiduorum ſui generis ſe habere, vt quid, & ita
innuit pcoblemata quæ ſunt de accidente in alijs generibus
à ſubſtantia eſſe, qm̃ in ſubſtantia nihil eſt accidens alterum
alteri. De proprio vero reſpondet Alex. hoc non demon-
ſtraſſe: qm̃ propriũ vel eſt de genere eius, cuius eſt ſuũ ſubie
ctum, & ſic proprium erit in omnibus generibus, aut eſt ſo
lum in generibus accidentium, & ſic quod dixit de proble-
matibus accidentium voluit eſſe intelligẽdum de proprio.

Ex ijs patet quatuor eſſe prima problematum & propoſi
tionum genera, qm̃ tot quot ſunt prædicata, ſubalterna ve
ro decem, qm̃ cum hæc prædicata ſint in prædicamentis. &
decem ſint prædicamenta, etiam decem erunt problema- Duqõ.
tum, & propoſitionum ſubalterna genera. Sed quæres ſi
acciderit ſubſtantia accidenti vt in propoſitionibus præter
naturalibus, vt eſt hoc album eſt corpus, verum tale probla Rñſio
ma ſit de genere ſubſtantiæ, an de genere accidẽtis. Alex. Alex.
reſpondendo aſſerit huiuſmodi pcoblema eſſe accidentis, Q
qm̃ accipitur ſubſtantia, vt accidens ipſi accidenti, licet ſit
propoſitio præternaturalis, per quæ patet librum prædica-
mentorum vtile eſſe ad dialecticam, non enim poſſet ſciri
in quo genere entium eſt pcoblema, niſi in libro prædica-
mentorum declarata eſſent prædicamenta.

DE PROPOSITIONE DIALECTI-CA ET PROBLEMATE.

Quomodo autem ſumemus, & per quæ copioſi erimus,
poſt hæc dicendum.

Cũ dixiſſet de integralibus, & ſimplicibus principijs ſyl-
logiſmorum dialecticorum, qui ſunt termini & materia re
mota dialecticorum ſyllogiſmorum, hic pcoponit determi
nare de propoſitionibus, & problematibus, nam propoſi-
tiones ſunt complexa principia dialecticorum ſyllogiſmo-
rum, & materia propinqua, problemata vero ſunt cauſa fi-
nalis: & forma eorũ. & dicit. { Quomodo aũt ſumemus }
ſubaudi

A ſubaudi propoſitiones dialecticas: quæ ſunt principia complexa ſyllogiſmorum dialecticorum, & per quæ copioſi erimus, } hoc eſt & per quæ facile erimus copioſi in ſyllogizãdo, & diſputando { poſt hæc dicendum } & horum duorũ: quæ proponit. primum eſt gratia ſecundi. Non enim doceret quomodo propoſitiones dialecticæ, & quales ſint ſumendę, niſi vt in diſputationibus, & ſyllogiſmis copioſi euadamus, & faciles ad diſputandũ fiamus. quare proponit hęc duo, vt per primum aſſequamur ſecundũ. hæc de intẽtione.

Primum igitur determinetur quid eſt propoſitio dialectica, & quid problema dialecticum. Non enim omnem propoſitionem, nec omne problema dialecticum ponendum. Nullus enim offeret, qui mentem habeat, quod nulli uidetur nec proponet, quod omnibus eſt manifeſtum, uel plurimis, Nam hæc quidem non habent dubitationem. illa autem ne-
B *mo ponet.*

Nunc proſequitur, & proſequendo intentionem propoſitam primo aſſignat ordinẽ, & cauſam ordinis, & aſſignando ordinis, innuit intentionem adhuc in ſpeciali, & dicit. { Primum igitur determinetur, quid eſt propoſitio dialectica, } vt cognoſcamus propoſitiones, ex quibus ſyllogiſmi dialectici fieri poſſunt { & quid problema dialecticũ } vt cognoſcamus, quæ problemata oportet quærere. Huius ordinis Alex. bonam rationem aſſignat, quæ enim (vt inquit) oportet quærere pro methodi facultate, hæc prædefinire oportet, & primum nota eſſe. Hæc de intentione in ſpeciali, & ordine. Deinde aſſignat cauſam intentionis & ordinis & dicit. { Non enim omnem propoſitionem, nec omne problema dialecticum ponendum. } Oportet igitur definire dialecticam propoſitionem, & dialecticam problema: quoniã nõ omnis propoſitio eſt propoſitio dialectica, nec omne problema eſt problema dialecticum. Et aſſignat cauſam. & dicit. { Nullus enim offeret: qui mentẽ habeat }
C & ſani capitis eſt, { quod nulli videtur. } Iuniores de propoſitione, & problemate intelligunt, vt ſit ſenſus ꝙ nullus offeret propoſitionem: quæ nulli videtur, aut problema, quod nulli videt, { nec proponet quod omnibus eſt manifeſtum vel plurimis } quod ſimiliter de vtroq; intelligit q.d. nec aliquis proponet propoſitionem, vel problema, quod omnibus eſt manifeſtum vel plurimis, Alexander autem rationabilius primam partem de propoſitionibus intelligit. ſecundam aũt de problematibus hoc modo. { nullus enim offeret qui mentem habeat, quod nulli videtur. } hoc eſt propoſitionem quæ nulli videtur, nam propoſitio dialectica: quæ proponit ad ſyllogizandũ contra reſpondentẽ, non debet eſſe dubia, aut falſa apud omnes, qm̃ non poſſet aſſumi, vt propoſitio ſyllogiſtica in diſputationa dialectica { nec proponet quod omnibus eſt manifeſtum: vel plurimis } pro problemate, qm̃ problema non debet eſſe omnibus manifeſtum, ſed pro vtraq; parte dubium. nullus enim pro problemate proponet vtrum oportet iniuria proſequi parentes, aut non: nec quiſpiam proponet. vtrum oportet
D eſſe impios erga deos, aut non, nec vtrũ ſole exiſtente ſupra terra dies eſt, aut non. Cuius cauſam Ariſt. aſſignat & dicit. { Nam hæc quidem } .ſ. problemata { non habent dubitationem: } cum omnibus ſint manifeſta, & ita non ſunt problemata, qm̃ problemata & quæſita de aliquibus dubijs & ignotis ſunt { Illa aũt } quæ nulli videntur { nemo ponet: } vt propoſitiones, cum ſint apud omnes falſa. Sed dubitatur, quoniam ſuperius dixit propoſitiones, & problemata eſſe eadem ac numero æqualia, & ſolũ differre in modo proferendi, nam problema interrogat de vtraq; contradictionis parte ſub diſiunctione per hanc particulam vtrũ. Propoſitio vero interrogat de altera parte contradictionis tantum, per illã particulam ne, vel id genus. At hic dicit, problema eſſe: quod dubitationem habet, propoſitionem vero quæ eſt nota. Alex. reſpondet, ſuperius Ariſt. locutũ eſſe de propoſitionibus: & problematibus vniuerſaliter nõ contrahendo illa ad dialectica: ſed generatim in aſſeruit ea ſola ratione differre. At hoc contrahit hæc ad dialectica, & E
aſſerit ea: quæ ſunt probabilia, eſſe propoſitiones, quæ vero ſunt quæſita: eſſe problemata. Et fortaſſe ſi verba Ariſt. conſiderentur, non apparet differentia aliqua præter eã, quam ſuperius dixit, nam hic aſſerit ꝙ nullus ſanę mentis, vt propoſitionem proponet, quod nulli videtur, hoc eſt ignotum vel aperte falſum, nec oportet: vt problema: quod omnibus eſt manifeſtum, & ſic innuit ꝙ problema non debeat eſſe omnibus notũ: nec propoſitio omnibus ignota. modo hæc non differunt, idem enim problema poteſt non omnibus notum, & non omnibus ignotum eſſe, quare hæc differentia, non tollit conuenientiam: quam ſuperius expoſuit.

Dubĩ. — Rñſio Alex.

Eſt autem propoſitio dialectica interrogatio, probabilis, aut omnibus, aut plurimis, aut ſapientibus. & his uel omnibus, uel plurimis, uel maxime famigeratis, & non inopinabilis. Ponet enim aliquis, quod uidetur ſapientibus, niſi id contrarium ſit multorum opinionibus. F

Nunc de intẽtione propoſita exequitur, & primo deſcribit propoſitionem dialecticã: ſimulq; cum illius deſcriptione innuit diuiſionem in quinque gradus, nam ſicuti ipſum probabile eſt quinq; modis, ita quoq; propoſitio dialectica eſt quinque modis. & dicit { Eſt aũt propoſitio dialectica interrogatio probabilis. } Iuniores verbum probabilis in genitiuo legunt, vt ſit ſenſus, dialectica propoſitio eſt interrogatio eius: quod eſt probabile: mouentur ex eo, qm̃ probabile eſt determinatum ad alterum contradictionis partem: interrogatio. vero non. Quæ expoſitio eſt contra verba græca, ſcribitur enim ἐρώτησις ἔνδοξος, vbi conſtat verbum probabilis in græco codice legi in nominatiuo, vt ſit ſenſus. propoſitio dialectica eſt interrogatio probata, & qm̃ probatum eſſe poteſt. quod in ſe veriſſimum, & neceſſariũ eſt: ſubſcribit, probata { aut omnibus } vt innuit primum gradum propoſitionum dialecticarũ { aut plurimis } qualis eſt ſecundus gradus dialecticarum propoſitionum { aut ſapiẽtibus, & his vel omnibus, } quæ eſt tertius gradus dialecticarum propoſitionum, vel plurimis ſapientibus, quę eſt quartus gradus { vel maxime famigeratis } quæ eſt quintus dialecticarum propoſitionum gradus & addit, { & non inopinabilis } cuius cauſa eſt, quoniã non omnis propoſitio, quæ apparet maxime famigeratis erit probabilis, oportet enim vt appareat maxime famigeratis, & non ſit contra opinionem communem multorum. Sunt enim aliquę propoſitiones probatæ à maxime famigeratis, quæ ſi nec ſint contra opinionem multorum: nec ſecundum opinionẽ multorum, probabiles erunt, at vbi erunt contra multorũ opinionem non erunt abſolute probabiles, ſed ſolum ſectatoribus, eorum ſapientum, quorum ſunt propoſitiones probabiles. verbi cauſa. hæc propoſitio, nihil fit ex nihilo apud Ariſt. probata eſt, & erit probabilis omnibus ſectatoribus, Ariſt. non tamen ſimpliciter probabilis, quoniam eſt contra opinionem multorum. Eſt enim contra veritatem chriſtianam, iudaicam, & maometanam, & hoc dicit, { Ponet G
enim aliquis, quod videtur ſapientibus } vt propoſitionem H
dialecticam, { niſi id contrarium ſit } expreſſe multorum opinionibus, { nam in hoc caſu illa propoſitio erit probabilis ſecundum quid, qm̃ ſolũ in ſecta eorum ſapientum, à quibus propoſitio probata eſt, non aũt ſimpliciter ab omnibus. In hac definitione ponitur interrogatio loco generis, qm̃ omnis dialectica propoſitio eſt interrogatio: & non econuerſo, nam (vt Alex. & Eudemus dixerunt:) ſunt nonnullæ interrogationes, quæ quæruntur, non vt habeatur conſenſus reſpondentis, ex quo poſtea ſyllogizẽt, ſed diſcendi gratia, cum aſſignata eſt definitio, & quæritur de proprijs accidentibus rei definitæ, aut cum quæritur de ſubſtantia, ac rei definitione. vt definitio igne, hæc interrogatio fieri ſolet, quis ſecũdum naturam ignis motus eſt, aut quid accidit Socrati, vel definitio accidente, quæritur aliquando, cui accidat, vt definito ipſo diſcere, quæritur cui accidat, hæc eſt vna ſpecies interrogationis ſcientifica. Amplius quæritur aliquando, quid eſt homo, vbi quæritur definitio hominis,

Expõ iuniorum.

Refutatio.

I & eſt ſecunda ſpecies interrogationis, ſcientificæ, ſunt & a-
liæ, vt ſecundo poſteriorum patet. At tertia ſpecies inter-
rogationis eſt, quando aliquis interrogat de propoſitione,
petens de ea conſenſum reſpondentis, quæ eſt altera pars
contradictionis, vt putas ne mundus eſt ſphæricus, adhuc ſi
cut non omnis interrogatio eſt propoſitio dialectica: ita &
non omnis propoſitio eſt interrogatio, ſunt enim propoſi-
tionum aliæ immediatæ & primæ, vt demonſtratiuæ, aliæ
litigioſæ, ac ſophiſticæ, aliæ vero dialecticæ. quales ſunt pro
Quæſtio. babiles, & tales ſunt omnes interrogationes. Quæres for
taſſe ſit aliqua propoſitio probata à ſapientibus, vt ex nihi
lo nihil fieri, & ſic contra multorum opinionem, vtrum ſit
ſumenda, vt propoſitio dialectica. Alex. verba Ariſt. con
Reſponſio Alex. ſiderando: dicit ꝙ non: nam Ariſt. dicendo propoſitionem
probabilem eſſe, quæ apparet maxime famigeratis, ſubfert
bit { & non inopinabilis } hoc eſt propoſitio probat à ſapiẽ
tibus erit dialectica propoſitio, & abſolute probabilis, mo-
K do non ſit inopinabilis, hoc eſt contra multorum opinionẽ,
nam vbi opinio multorum pugnat, illa propoſitio, quę mul
torum conſenſu probata eſt, erit magis probabilis, multo-
rum.n. ſapientum eſt, ꝙ ſanitas non ſit bonum, quia vero
eſt contra opinionem multorum, nullus hanc vt probabilẽ
diceret, quũ eſt contra opinionem multorum. Quod.o. cos
eſt immobile, & vnum, eſt Parmenidis, & ꝙ contraria ſint
eadem, Heracliti, & ꝙ non eſt contradicere, eſt Anthiſtenis
poſitiones quidem ſunt apud hoſce, non tamen dialecticæ
Quæſtio. propoſitiones. Sed quæritur vtrum dialectica propoſitio
ſit interrogatio: & videtur ꝙ nõ: nam omnis interrogatio
inter extrema contradictoria vertitur, propoſitio aũt non:
cum ſit propoſitio maior, vel minor ſyllogiſmi dialectici,
quæ eſt altera pars contradictionis. Præterea, omnis propo
ſitio eſt vera vel falſa: at interrogatio, nec vera, nec falſa
eſt. Ad hæc interrogatio eſt actus animæ interrogantis, pro
poſitio aũt eſt res interrogata, ſiue oratio interrogata, igi
tur non eſt interrogatio. Pro dilucidatione aũt accipiẽdũ eſt
primo, interrogationem bifariam accipi poſſe aut pro mo
L tu animæ: quo anima in diſputatione interrogat: & pro cõ
plexo per verbum copulato: cuius conſenſus petitur à re-
ſpondente, ſecundo modo: idem eſt interrogatio, quod pro
poſitio interrogata, primo vero modo eſt actus intellectus
compoſitiuus vel diuiſiuus, quo propoſitio ipſa interroga-
tur, vtrum vero ſint, quæſtio eſt præter hunc librum. ſecun
do accipiendum vnam & eandem propoſitionem eſſe vni
conſenſum, alteri vero, dubitationem, nã propoſitio: quã
proponit opponens, quãq; interrogat, opponenti quidem
altera pars contradictionis eſt, reſpondenti vero dubitatio,
videtur, tertio accipiamus dialecticam propoſitionem eſſe
orationem compoſitam ex ſubiecto & prædicato, atq; in-
terrogandi ſigno, vt hæc, putas ne mater omnis diligit filiũ
ſuum, vel hæc, propono, omne bonum eſt indolens. Signa
quidem interrogandi ſunt propono: & putas ne propoſitio
vero, quæ eſt oratio ex ſubiecto, & prædicato, eſt omnis ma
ter diligit filium ſuũ, & omne bonum eſt indolens. propoſi
M tio aũt interrogata erit propono tibi, omne bonũ eſt indo-
lens, quæ opponenti ac interroganti propoſitio eſt, quæ in
mente ſua eſt acta ſyllogiſmi maior, vel minor. Reſponden
ti vero eſt propoſitio, quæ potentia eſt maior, aut minor,
nam captato reſpondentis conſenſu, erit opponenti, & re-
ſpondenti ſyllogiſtica propoſitio. Ex ijs colligitur diale-
cticam propoſitionem eſſe interrogationem, quæ vertitur
inter contradictoria, magis tamen ad vnam quàm ad alterã
partem prolapſa, quũ ad illam, quam interrogans explicat.
Problema vero vertitur inter contradictoria vel contra-
ria, in quo vtra explicantur, nam quæſtio, quæ per vtraq;
ſui parte argumenta habet problema dicitur, vt vtrum mũ
dus ſit æternus, aut non. Ex ijs patet quid ſit dialectica
propoſitio. Eſt enim interrogatio, hoc eſt propoſitio inter-
rogata, quę aut omnibus videtur probata, aut pluribus, aut
ſapientibus. Obiecta vero nulla ſunt: primum quidem nihil
eſt, quũ propoſitio dialectica propoſitio interrogata eſt in-
ter cõtradictoria, licet ſit prolapſa ad alteram partem, quã
quærit opponens. Secundum etiam refellitur, nam dialecti N
ca, propoſitio vera vel falſa eſt, pro altera ſui parte, non ta-
men patet ad conſenſum reſpondentis quæ pars ſit vera,
cum pars quæſita apud ipſum dubia ſit. Tertium reproba-
tum eſt, quoniam hic interrogatio pro propoſitione inter-
rogata accipitur.

*Sunt autem propoſitiones dialecticæ, & ea quæ proba-
bilibus ſunt ſimilia: & contraria ijs, quæ uidentur probabi
lia, ſecundum tamen contradictionem, protenſa, & quæcun-
que opiniones ſunt ſecundum artes inuentas. Si enim proba-
bile eſt eandem eſſe contrariorum diſciplinam, & ſenſum
eundem eſſe contrariorum. probabile apparebit: & ſi unam
numero grammaticam eſſe, & tibicenariam unam: ſi au-
tem plures grammaticas, & plures tibicenarias. Omnia
enim ſimilia, & cognata uidentur hæc eſſe. Similiter autem
& ea, quæ probabilibus ſunt contraria ſecundũ contradictio* O
*nem protenſa, probabilia uidentur. Si enim probabile eſt,
quoniam oportet amicis benefacere, & quoniam non opor-
tet amicis malefacere, probabile eſt. Eſt autem contrarium
quidem, quoniam oportet malefacere amicis ſecundum con-
tradictionem autem, quoniam non oportet amicis malefa-
cere. Similiter autem etſi oportet amicis benefacere, inimicis
non oportet. Eſt enim hoc ſecundum contradictionem contra
rium, ſimiliter autem & in alijs.*

Cum determinaſſet, quæ ſit propoſitio dialectica princi-
palis, ac primaria, hic declarat propoſitionem dialecticã ſe
cundariam. Dicitur aũt dialectica propoſitio principalis, ac
primaria, quæ per ſeipſam eſt interrogatio probabilis, &
& non ratione ſimilitudinis, nec contrarietatis. Secundaria
vero dicitur: quæ probabilis eſt, quia eſt ſimilis propoſitio
principaliter probabili. Et quia contraria ſecundum contra
dictionem enuntiata, & quia contraria econtrario proten- P
ſa, & quæ ſecundum inuentas artes eſt probabilis. Quare
quinque modis propoſitio probabilis eſt, vno modo, quę ſe
cundum ſe probabilis eſt, ſecundo modo: quæ eſt per ſimili
tudinem ad probabilem: quæ eſt ſecundum ſe probabilis,
tertio quæ eſt probabilis contraria ſecundum contradictio-
nem protenſa, quarto quæ eſt probabilis, quia cõtraria ecõ
trario protenſa, quinto eſt, ea quæ eſt probabilis ſecundum
inuentas artes. primo modo propoſitio dicitur probabilis
in ſe, & principaliter, ac primæ. alijs autẽ modis omnibus
ſecundario probabilis dicitur. Ariſto. igitur, cum dixiſſet de
primis, nunc de ſecundario probabilibus vult exponere. Et
primo proponit diuiſionem. & dicit. { Sunt aũt propoſitio
nes dialecticæ } vltra principales, quæ dictæ ſunt, { & ea
quæ probabilibus ſunt ſimilia, & cõtraria ijs, quę videntur
eſſe probabilia, ſecundum tamen contradictionem proten
ſa, } hoc eſt probata, ac enunciata, { & quæcunq; opinio-
nes ſunt ſecundum inuentas artes, } & poteſt addi modus
quartus: vt ipſe addet, eorum, quæ ſunt contraria probabi
libus ſecundum contrarietatem. Erit igitur propoſitio diale
ctica probabilis quadrupliciter: nã alia eſt probabilis, quia
eſt per aliquod ſimile alicui probabili per ſe. Alia eſt proba-
bilis quũ aſſumitur contrarium alicuius per ſe probabilis cũ
contradictione vel negatione. Alia eſt probabilis, quia acci
pit contrarium per ſe probabile cum cõtrarietate. Alia eſt
probabilis propter opinionem alicuius experti in aliqua ar
te, qui probatus eſt in illa. Ex ijs ſequitur quid ſit propoſi
tio dialectica principaliter probabilis. Eſt enim aut quæ eſt
probabilis, ac probata ab omnibus, aut à plurimis, aut à ſa-
pientibus, vt per inductionem vel alio modo, probata, vt
contrariorum eadẽ eſt diſciplina, hæc.n. probatur, quoniã
medicinalis eſt ſalubrium, & inſalubrium & arithmetica pa
rium & imparium, & ſic de cæteris. Deinde exponit, quæ
ſit propoſitio dialectica probabilis propter analogiam atq;
ſimilitudine, & dicit. { Si enim probabile eſt eãdẽ eſſe con-
trariorum diſciplinam, & ſenſum eundem eſſe contrariorũ

probabile

A probabile apparebit. } Quod autem probabile ſit eandem
eſſe contrariorum diſciplinam: manifeſtum eſt inductione.
Quod autẽ ita ſit de ſenſu reſpectu contrariorum: patet quĩ
vt ſcientia ad ſcibilia ſe habet, & ſenſus ad ſenſibilia ſe habe
bit. Vtrũq; enim horum iudicium eſt eorum, quæ ſub ipſis
ſunt. Amplius ſenſus eſt ſub habitu, & ſcientia etiã. Ad hæc
ſenſus ad aliquid eſt, & ſcientia ẽt. Quo aũt ad exemplũ
attinet, vt recte Alex. animaduertit manifeſtius eſt ſenſum
eſſe contrariorum q̃ ſciam, verũ Ariſt. accepit pro exẽplo,
cuius nõ veritas quæritur, ſed expoſitio. Deinde ponit aliud
exemplum in eodem genere probabilium. & dicit. { Et
ſi vnam numero grammaticam eſſe } probabile eſt. { & }
tibicenariam, vnam erit probabile. { Si autem plures grã-
maticas } eſſe probabile eſt, { & plures tibicenarias } eſſe
probabile erit, cuius cauſam dicit { Omnia enim ſimilia &
cognata videntur eſſe } hæc: quæ dicta ſunt, quoniam ſunt
ſpecies ſub eodem genere. Hic eſt prim⁹ modus propoſitio
B num dialecticarum probabilium, quæ dicuntur per analo-
giam, & ſimilitudinem probabiles, quoniã ſunt ſimiles ali-
cui propoſitioni ſecundum ſe probabili. Deinde exponit a-
lium modum. & dicit. { Similiter aũt & ea probabilia vidẽ
tur, quæcunq; probabilibus ſunt contraria ſecundum con-
tradictionem protenſa } ac enuntiata. Quo vero ad ver
ba attinet, animaduerte Ariſt. non accepiſſe cõtraria, vt in
libro de interpretatione, quales ſunt vniuerſalis affirmati-
ua, & vniuerſalis negatiua ex eiſdem ſubiectis, ac prædica-
tis compoſitæ, vt omnis homo eſt iuſtus, nullus homo eſt
iuſtus. Intelligit igitur per contrarias quarum aut ſubiecta,
aut prædicata, aut vtraq; ſunt contraria. Exemplum primi
eſt, album currit, nigrum currit. Hæ enim ratione ſubiecto
rum contrariæ dicuntur. Exemplum ſecundi, equus currit,
equus quieſcit. hæ enim contrariæ ſunt ratione prædicato-
rũ. Exemplũ tertij, album currit: nigrum quieſcit. hæ enim
dicuntur contrariæ ratione ſubiecti & prędicati. & per con
trarias ſecundum contradictionem protenſas intelligit pro
C poſitiones de ſubiectis, vel prædicatis, aut de vtriſq; contra
rias, ſecundum negationem enuntiatas: quarum quidẽ pri-
mum exemplum eſt. Album currit, non nigrum currit. hæ
enim ratione ſubiectorum contrariæ ſunt, ratione vero ne
gationis contradictoriæ, cum altera affirmatiua, altera ne-
gatiua ſit. Exemplum vero ſecundum album currit, non al
bum quieſcit. Hæ enim ratione prædicatorũ cõtrariæ ſunt,
propter negationem vero ſecundum contradictionẽ dicun
tur prolatæ. Exemplum vero tertium, album currit non ni
grum quieſcit. Sunt enim hæ ratione extremorum vtro-
rũq; contrariæ, propter negationem aũt ſecundum cõtra-
dictionem protenſę. Affert igitur Ariſt. exempla. & dicit.
{ Si enim probabile eſt } quoniam oportet amicis benefa
cere, & qm̃ nõ oportet amicis maleſacere probabile eſt. Eſt
aũt cõtrariũ qdẽ, qm̃ oportet malefacere amicis. maleface
re enim ipſi benefacere contrarium eſt. igitur ſunt contra-
riæ ratione prædicatorum, { ſecundum contradictionẽ }
aũt protenſę, { quoniã non oportet amicis malefacere, }
quoniam oportet: & non oportet ſecundum contradictio-
D nem ſunt. Hæ igitur ſunt contrariæ ſecundum prædicata:
ſed ſecundum contradictionem protenſę. Deinde aſſignat
exemplum ſecundum. & dicit. { Similiter autẽ ſi oportet
amicis benefacere, inimicis non oportet } ſubaudi benefa
re. Hæ enim ſunt contrariæ ex parte ſubiectorum, ſecundũ
tamen contradictionem protenſę. quarũ prima per ſe pro-
babilis eſt, ſecunda aũt quia eſt ei contraria ſecundum con
tradictionem protenſa. Et ideo ſubdit. { Eſt aũt & hoc ſecũ
dum contradictionem contrariorum } ſubaudi ſubiectorũ
{ nam contrarium eſt } quoniam oportet inimicis benefa
cere. & videlicet oportet amicis benefacere. ſecundum ta-
Quæ men contradictionem enuntiatũ { ſimiliter aũt & in alijs }
Alex. exẽplis poteſt deduci, quæ breuitatis cauſa ſubticuit. Cau
ſa aũt probabilitatis exponit Alex. quã ſi eſt probabile ami-
cis benefacere, non poteſt eſſe probabile contrarium: nam
Regula ſi alterũ contrariorũ fuerit probabile, non eſt rõni conſen
maxima. taneum: vt alterum etiam ſit probabile, quare negatio con

trarij erit probabilis. Hæc regula vniuerſalis eſt, & maxi- E
ma duorum contrariorum ſi alterum eſt probabile, nega-
tio alterius erit probabilis. Tacuit autem contrarium de
vtrũq; extremo ſecũdum negationem protenſam, quoniã
hæc non eſt probabilis ſecundariæ, quia non dicit ordinem
ad aliquam probabilem ſecundum ſe.

*Probabile autem & in ſimilitudine apparet etiam con-
trarium de contrario, ut ſi oportet amicis benefacere, & ini
micis oportet male. Apparebit enim & contrariũ hoc quod
eſt amicis benefacere ei, quod eſt inimicis male. Vtrum autẽ
ſecundum ueritatem ſe habeat uel non in iſs quæ de contra-
rio dicuntur, oſtendetur.*

Hic aſſignat quartum genus propoſitionum probabi-
lium, quod ẽt per ſimilitudinem eſt, vt ſi probabile eſt ali-
quod prædicatum ineſſe alicui ſubiecto, probabile erit con
trarium prædicatum ineſſe contrario ſubiecto. dicit. { Pro
babile aũt & in ſimilitudine apparet etiam contrarium de F
contrario. } ſi enim aliquod prædicatum probabile eſt ineſ
ſe alicui ſubiecto, probabile erit contrarium prædicatum
ineſſe contrario ſubiecto, { vt ſi oportet amicis beneface-
re, } fueritq; probabile: } & inimicis oportet maleface-
re, } & probabile erit. Reddit cauſam. & dicit. { Appare-
bit enim & contrarium hoc quod eſt amicis benefacere: ei
quod eſt inimicis malefacere: } apparebit dici contrarium
de contrario: hæ enim amicis benefacere, & inimicis ma-
lefacere apparent contraria. { Verum tamen ſecundũ veri
tatem ſe habeat } ita vt ſint vere contraria, { vel non in ijs
quæ de contrario dicentur, oſtendetur } videlicet ſecundo
huius Quo ad verba attinet, hæc dicuntur per ſimilitudi
nem, & apparenter cõtraria: per ſimilitudinem quidẽ quo-
niam ſecundum proportionem, quoniã ita benefacere ad
amicos ſe habet: vt malefacere ad inimicos, quare ſi id eſt
probabile, & hoc erit probabile, apparent aũt contraria,
quoniam benefacere, & malefacere contraria ſunt, non ta
men ſunt contraria, qñ cum contrarijs coniunguntur. Ve G
rum de ijs dicet libro ſecundo huius: & dictũ eſt in libro pe
rihermenias. differt autem hoc probabile tertio modo à primo
quoniam illud fuit ſecundum ſimilitudinem: hoc autem eſt
ſecundum proportionem.

*Palam autem quoniam & quæcunq; opiniones ſecundum
artes ſunt dialecticæ propoſitiones ſunt. Ponet enim aliquis
ea, quæ uidentur iſs, qui in eis probati ſunt, ut de iſs quidem
quæ in geometria, ut geometer, de illis autem, quæ in medici
nali, medicus.*

Nunc ponit propoſitionem probabilem quarto modo.
& dicit. { Palam aũt: quoniam & quæcunq; opiniones ſecũ
dum artes ſunt, dialecticę propoſitiones ſunt, } cuius ratio
nem aſſignans. dicit, { Ponit enim aliquis ea: quæ viden-
tur ijs, qui in eis probati ſunt: vt de ijs quidem, quæ in geo
metria } ea ponet, quæ ponit { vt geometer: de illis autẽ:
quæ in medicinali } ponet ea, quæ ponit { medicus } inuẽ
ta itaq; circa artes, quæ ponunt periti in talibus artibus (vt H
Alex. inquit) ſunt propoſitiones probabiles, qm̃ qui eas po
nunt, probatę ſunt: & quia probatę ſunt, creduntur probabi
les eſſe, quas ipſi ponunt, nam communis opinio eſt, vt qui
neſcit aliquam rem, credat expertis ſapientibus in ea re: vn
de in medicinali ea, quæ Hippocrates ponit in aphoriſmis,
probabilia ſunt, vt illud, labores ſpontanei indicant mor-
bos, & illud humidæ dietæ conueniunt febricitantibus. Am
plius in geometria ea Euclides ponit, probabilia ſunt, vt il
lud tres anguli trianguli duobus rectis ſunt æquales, & illud
ſupra datam lineam contingit triangulum ęquilaterum col
locare. & cætera id genus, & non intelligit Ariſt. has inuen-
tiones, quæ ſecundum ſcientias ſunt, aut artes eſſe probabi
les, & non demonſtratiuas, quoniam ſunt demonſtratiuæ:
ſed dicit hæc, quoniam multi concederent huiuſmodi pro
poſitiones ab his inuentas, etiam ſi non fuerint demonſtra
tæ, quoniam communis opinio eſt, vt neſcientes rem ali-

I quam, cedant expertis in ea re, vt medicis, in medicinalibus, & in geometricis, geometris. Sed videtur ꝙ talia ſint probabilia ſecundum ſe, qm̃ ſapientibus videntur. Poteſt dici hæc vna ratione eſſe probabilia ſecundum ſe, quatenus videntur ſapiẽtibus. probabilia aũt per accidens, quatenus probantur ſolis auctoritatibus expertorũ in talibus. Nõ.n. de ſe ſunt probata, ſed quatenus probati ſunt, qui ea ponũt & ſic eadem ſunt probabilia ſecundum ſe: & probabilia ſecundum aliud, hæc.n. probabilia ſunt ſecundum ſe, qm̃ nõ ſunt probata propter aliud probabile, cui ſunt ſimilia, aut contraria ſecundum negationem protenſa, aut ſecundum contrarietatem enuntiata, ſunt tamen probabilia propter aliud, qm̃ qui ea ponit, eſt communiter probatus in arte, in qua ponuntur quare & propter aliud probabilia ſunt. Hic poſſunt quatuor loca annotari videlicet à ſimili, à cõtrario ſecundũ negationẽ enuntiato, a contrario ſecundũ proportionem de contrario enuntiato, & ab inuentis opinionibus

Loca quatuor hic ponũtur.

K ſecundũ artes, quę nõ curo exponere: qm̃ poſtea repetẽtur.

DE PROBLEMATIBVS DIALECTICIS,

Problema autem dialecticum eſt ſpeculatio intendens uel ad electionem & fugam, uel ad ueritatem & cognitionem, aut per ſe, aut ut amminiculans ad aliquid aliud talium, de quo aut neutro modo opinantur, aut contrariæ plerią; ſapientibus, aut ſapientes plerisą;, aut utrią; ijdem eiſdem.

Cum dixiſſet de dialectica propoſitione, nunc de problemate dialectico, ordinis aũt cauſa eſt, qm̃ propoſitiones ordine doctrinæ concluſionibus priores ſunt. Definit autẽ ſimul problema, & in ſpecies diuidit (vt Alexander inquit) & quidẽ non iniuria, nã vt Alex. inquit in libro priorum & in libro de interpretatione, cum genus fuerit æquiuocum, aut analogum nullam habens naturam præter ſpecierum naturas ſimul definitur per ſpecies, & in ſpecies diuiditur. Diuiditur aũt problema, aut ex parte finis, quæ diuiſio eſt

L ex parte rei, aut ex parte noſtra, ſi ex parte finis, ſic eſt triplex morale, cuius finis eſt electio boni, & fuga mali. Aut naturale, cuius finis eſt veritas, & cognitio, quod eſt, aut phyſicum, aut mathematicum, aut metaphyſicum. Aut eſt rationale, quod eſt logicum, quod eſt aut rhetoricũ, quod quæritur gratia moraliũ problematum, quærimus enim ex quibus eſt exemplum: aut enthymema, & quid ſit locus: & propoſitio rhetorica non propter ſe, ſed vt his vtamur ad problematum moralium diſputationẽ. Aut eſt analyticum problema, vt cũ in prioribus quæritur de conuerſione, & ſyllogiſtica, & aſyllogiſtica coniugatione. Hęc enim nõ quęruntur per ſe, ſed quia ſeruiunt ad diſputationem, quę fit de problematibus naturalibus. At ſi diuiditur ex parte noſtra etiam quadruplex, aut qm̃ neutro modo opinantur, aut de eo volgares ſapientibus aduerſantur, aut ſapientes vulgaribus, aut de eo volgares vulgaribus, vel ſapientes ſapientibus aduerſantur. Ariſt. igitur ſimul problema ipſum dialecticũ deſcribit. & in ſpecies diſſecuit. & dicit. { Problema

M aũt dialecticum, eſt ſpeculatio intendens } hoc eſt quęſitum propoſitum in controuerſia (vt Alex. exponit). { vel ad electionem } boni, { & fugam } mali, & hoc eſt problema morale, & de hoc agitur in concilijs, & concionibus: & in cæteris diſputationibus moralibus. { vel ad veritatem & cognitionem } & hoc eſt problema naturale: quod eſt triplex. ſ. metaphyſicum, phyſicum, & mathematicum, { aut per ſe, aut vt amminiculans ad aliquid aliud talium, } vt rhetorica & analytica problemata, quæ non per ſe, ſed horum gratia quæruntur. vnde vt Alex. annotauit, per hæc Ariſt. aperte declarauit logicam eſſe inſtrumentum cæterarum ſcientiarum, quo vtimur in alijs ſcientijs, qm̃ quæ in ea quærimus, non per ſe quærimus, vt illa ſciamus, ſed vt eis vtamur in alijs ſcientijs. Deinde addit diuiſionem ex parte noſtra. & dicit. { De quo aut neutro modo opinantur } & eſt primum membrum, { aut contrariæ ſapientibus plerią; } hoc eſt vulgares opinantur, { aut contrariæ { plerisą; } opinãtur { ſapientes, aut vtrią; ijdem eiſdem } hoc

N eſt ſapientes ſapientibus, vel vulgaribus vulgares opinantur. igitur problema diuiſione ſumpta ex parte noſtra erit quadruplex. Quæres fortaſſe cum dialectica propoſitio & problema ſint idem, & circa idem: cur non diuiſit ac deſcripſit propoſitionem dialecticam per moralẽ, naturalẽ, & logicam: & ẽt ex parte noſtra in quadruplicem, vt fecit de ipſo problemate. Aſsignauit huius rei cãm Alexander, ſi verba eius recte percepi, qm̃ propoſitio cõſideratur, vt probabilis, problema, vt quæſitum, & qm̃ probabile, vt probabile non intelligit niſi reſpectu noſtri, ac reſpectu conſenſus hominum, quæſitum vero reſpectu materiæ, ideo his diuiſionibus in propoſitis dialecticę ratione nõ eſt vſus. Quo vero ad verba attinet, nonnulli ſic legunt { problema autẽ eſt ſpeculatio dialectica } hoc eſt propoſita in controuerſia, & diſputatione. Alexander autẽ legit modo quo diximus, cui eſt credendum: qm̃ cum prius propoſitionem dialecticã deſcripſiſſet, conſentaneum eſt, vt deſcribat problema dialecticum. hæc de definitione.

Dubiũ.

Solutio Alex.

O *Quędam enim problematum utile eſt ſcire tantum ad eligendum, uel fugiendum, ut utrum uoluptas ſit eligenda, aut non, quædam autem ad ſciendum tantum, ut utrum mundus æternus ſit aut non. Quędam uero ipſa per ſe quidem ad neutrum horum, amminiculantia autem ſunt ad aliqua talia. Plerąą; enim ipſa per ſe quidem non uolumus cognoſcere. ſed aliorum gratia, ut per illa aliud quippiam cognoſcamus. Sunt autem problemata & de quibus contrarij ſunt ſyllogiſmi. Dubitationem enim habent, utrum ſic ſe habent, an non ſic? eo ꝙ de utriſą; ſunt rationes ſuaſibiles. Et de quibus rationem non habemus, cum ſint magna, difficile arbitrantes eſſe propter quid aſsignare, ut utrum mundus ſit æternus, aut non, nam huiuſmodi quæret aliquis, problemata ergo & propoſitiones (ut dictum eſt) determinata ſint.*

P Nunc declarat ea quę ſunt poſita in definitione, & primo declarat membra diuiſionis problematis, quæ accipitur ex parte finis. ſecunda ibi. { Sunt autẽ problemata } declarat membra diuiſionis. quę accipitur ex parte noſtra. De prima parte declarat tria membra, & primo per exẽplũ exponit quid ſit problema morale. & dicit. { Quędam enim problematum vtile eſt ſcire tantum ad eligendum { bonum { vel fugiendum } malum, { vt vtrum voluptas ſit eligenda an non. } hoc eſt problema morale, quod quæritur nõ. vt ſciamus, ſed vt boni fiamus. Deinde exponit problema naturale. & dicit. { Quædam aũt ad ſciẽdum tantum } verbi cauſa, in naturali philoſophia, { vt vtrum mundus ęternus ſit, an non, } in metaphyſica, vt quæſiuit Prothagoras vtrum dij ſint, aut nõ: in mathematicis, vtrum ſtellæ ſint pares vel impares, quod quæritur in aſtrologia, aut vtrum diameter ſit commenſurabilis coſtæ, an non. Deinde exponit problemata logica, quæ quæruntur in logica. & dicit, { quædã vero ipſa per ſe quidem ad neutrũ horum } quęruntur, { amminiculantia autẽ ſunt ad aliqua taliũ } vt ea problemata,

Q quæ quæruntur in logica: vt vtrum quatuor ſint oppoſitiones, an non, vtrum figuræ ſint tres an nõ. Aſsignat cauſam, & dicit. { Plerąą; enim ipſa quidem per ſe non volumus cognoſcere, ſed aliorum gratia, vt per illa aliud quippiã } aut in morali philoſophia, aut in naturali { cognoſcamus. } non.n. finis logicæ eſt vt ſciamus ea, quæ quæruntur in logica, ſed vt ijs vtamur in alijs ſcientijs. Eſt enim logica, vt Alex. annotauit organum ſciendi, non ſcientia propter ſe. Deinde declarat membra diuiſionis problematis, quæ accipitur ex parte noſtra. & dicit. { Sunt autem problemata } vno modo { & de quibus contrarij ſunt ſyllogiſmi } pro vtraą; parte, & hoc exponit. & dicit. { Dubitationẽ enim habent, vtrũ ſic ſe habent, an non ſit, eo ꝙ de vtriſą; } hoc eſt vtraą; parte { ſunt rationes ſuaſibiles } ſunt dico rationes ſuaſibiles ſpectãtes ad genus ſcientiæ, cuius ſunt, & quia ſunt rationes ſuaſibiles in ſcientia, cuius ſunt, ideo aliquando vulgares

A do vulgares cum volgaribus econtrario ſe habent, & ſapiẽ
tes cum ſapientibus, & aliqñ ſapientes cũ volgaribus econ-
trario ſe hñt. deinde exponit ꝓblemata, de quibus neutro
mõ opinanſ: quia non ſunt rõnes in ſcia cuius ſunt, ſunt rõ
nes accipiunt in dialectica, & dicit. { & } ſubaudi ſunt alia
ꝓblemata, { de quibus rõnem nõ habemus } in ea ſcia cu
ius ſunt, { cũ ſint magna, difficile arbitrantes eſſe pp quid
aſſignare, vt verũ mũdus ſit æternus, an non, nã hmõi quæ
reret aliquis } in naturali philoſophia. ſed non habet rõnes
naturales pro vtraq; parte, ſed accipit eas ex logica. Demũ
epilogat. & dicit. { Problemata ergo & propõnes (vt dcm̃
eſt) determinata ſint } hæc Ariſt. ex quibus põt colligi hæc
diuiſio, ꝙ ꝓblemata ſint alia, de quibus neutro mõ opinan
tur, alia de quibus ſunt ꝯtrariæ opiniones: eoꝝ vero, quoꝝ
opiniones ꝯtrariæ ſunt, alia ſunt, in quibus ſapientes, & vul
gares econtrario ſe hñt, alia in quibus vulgares cũ vulgari-
bus: alia in quibus ſapientes cum ſapientibus ꝯtrariæ ſe hñt
in opinionibus ꝓblemata de quibus neutro mõ opinantur:
B ſunt, quoꝝ in ſcia cuius ſunt, nõ ſunt rõnes pro vtraq; par-
te: ſed adducuntur rõnes ex logica. verbi cauſa, in naturali
philoſophia, vtrũ ſtellæ ſint pares, an non, non. n. in natu-
rali philoſophia habemus rõnes pro vtraq; parte, ſed a logi
ca eas accipimus, probamus. n. pares eẽ: ex logica ſic, quod
in numeris eſt optimũ, eſt ſtellis peculiare. Par eſt in nume-
ris optimum. igr̃ peculiare eſt ſtellis. Impares vero ex logi
ca ſic, quod in virtutibus eſt optimũ in ſtellis peculiare eſt,
impar in virtutibus eſt optimũ. igr̃ peculiare eſt ſtellis. Am
plius problema neutrum eſt, vtrum mundus ſit æternus,
an non: & vtrũ ſphæricus, an non. Non. n. pro vtraq; parte
argumentatur Philoſophus naturalis, ſed dialecticus. Am-
plius in morali problemata de quibus neutro mõ opinãtur
ſunt: vt verum virtutes ſint cõnexæ, an non, & vtrum vir-
tutes ſint in parte rõnali aiæ, an in parte cõcupiſcibili: hæc
enim neutra ſunt, qm̃ pro vtraq; parte ex dialecticis argu-
mentamur. Adhuc in logica problemata neutra ſunt, vt
vtrum quatuor ſint oppoſitiones, an nõ, vtrum ſint tres fi-
guræ, an non, hoꝝ. n. non ſunt rõnes pro vtraq; parte, niſi
ex dialectica. Problemata vero de quibus ſunt opniones cõ
C trariæ, ſunt quidẽ in quibus vulgares & ſapientes differũt,
vt verum bona animi magis ꝙ̃ corporis bona eligenda, an
non, & vtrum voluptas ſit maximum bonoꝝ, an non. Nã
vulgares bona corporis & fortunæ eligibiliora eſſe opinan
tur, ſapientes contra. Amplius eſſe maximum bonoꝝ vul-
gares, ſapientes cõtra opinantur, in quibus vulgares a vul-
garibus differunt, ſunt vt utrum uires magis ꝙ̃ diuitiæ eligi
biles, an non. in quib⁹ ſapientes a ſapientibus, ut utrum ani
mus ſit mortalis, an non. utrum uacuum ſit, an non. Sed
occurres, qm̃ illud problema, utrum mũdus ſit ęternus, an
non, nõ uidetur problema, de quo neutro mõ opinantur,
qm̃ eſt problema naturale, de quo Platonici aliter, & Peri-
patetici aliter opinãtur & ꝯtrario mõ inter ſe. Dicẽdũ ꝙ
Solo. licet de eo ꝯtrarię opinẽtur, tñ non opinanſ ꝯtrarię p rõnes
D naturales, ſed p dialecticas rõnes. Et ideo dr̃ problema neu-
trum neutralitate argumentoꝝ naturaliũ. At problema, de
quo cõtrariæ opinanſ, eſt de quo ſunt opiniones cõtrariæ
per rõnes oppoſitas, quæ ſpectant ad eam ſcientiam, cuius
eſt. Iſtud eſt problema neutrum in metaphyſica, utrum dij
ſint an non, qm̃ non ſunt rõnes pro utraq; parte ſpectantes
ad metaphyſicam: ſed ad alias ſcias, unde Prothagoras ſo-
phiſta per ſophiſtas rationes neutro modo opinabatur de
illo problemate. Hæc de problematibus.

DE POSITIONE.

Extranea παράδοξος admirabilis famigeratorum γνωρίμων notioꝝ.

*Poſitio autem eſt opinio extranea alicuius famigerato-
rum in philoſophia, ut quoniam non eſt contradicere, quem-
admodum dixit Antiſthenes, aut quoniam omnia mouentur,
ſecundum Heraclitum aut quoniam unum eſt ens, quemad-
modum Meliſſus dixit.*

Cum dixiſſet de problemate, nũc dicit de propoſitione,
quæ eſt quædã problematis ſpẽs. Sumitur. n. poſitio multi-
fariam (ut Ammonius inquit) libro de interpretatione, nã E
uno modo poſitio eſt unum decem prædicamentoꝝ. Alio
modo poſitio eſt propoſitio immediata: qua non eſt altera
prior, cuius duæ ſunt ſpẽs. uidelicet ſuppoſitio, & definitio.
Alio mõ poſitio accipiſ pro quacũq; tẽſione cuiuſcũq; rñ-
dentis. Quarto uero mõ accipiſ pro opinione, quæ eſt cõtra
cõſenſum multoꝝ, alicuius tñ Philoſophi eoꝝ, qui ſunt noti
in philoſophia, uel aliqua arte, & hoc quarto mõ eã deſcri
bit. & inquit. { Poſitio aũt eſt opinio alicuius famigeratorũ
i philoſophia. extranea } tñ hoc eſt ꝯtra cõſenſum multoꝝ,
& hãc exponit exẽplis. & dicit. { Vt qm̃ nõ eſt ꝯtradicere,
quẽadmodũ dixit Antiſthenes, } qui tenebat cõtradictio-
nem nihil eſſe. { Aut qm̃ oĩa mouentur ſecundum Heracli
tum, } qui dixit oĩa moueri & nihil quieſcere: { aut quo-
niã unum eſt ens, quẽadmodum Meliſſus dixit, } & Par-
menides, qui dixerunt omnia eſſe unum ens, Zeno uero di
xit, nihil moueri, Chriſippus dixit ſanitatem eſſe optimũ.
Omnes enim hæ poſitiones ſunt, quoniam ſunt opiniones F
alicuius ſapientis, uel aliquorum ſapientũ notorum in phi-
loſophia: contra tamen conſenſum multorum.

*Nam de quouis cõtraria opinionibus proferente, curam
habere ſtultum eſt.*

Hic locus uno mõ exponiſ, ut dicamus Ariſt. ſoluere ta-
citam q̃õnem, nam cum opiniones extraneæ talium ſapiẽ-
tum hẽant argumenta, quib⁹ probarunt hmõi poſitiones,
poſſet quis dicere, cur tu Ariſt. non adduxiſti illa argumen
ta, & ſoluere illa enixus es. Rñdet igitur Ariſt. & dicit. { Nã
de quouis proferẽte contraria opinionibus } multoꝝ { cu
ram habere ſtultum eſt, } non adduxit igr̃ argumenta opi-
nionũ, ne ſtultitię notã incurreret. Alij exponunt Ariſt. red
dere cãm, cur poſitio debeat eſſe opinio extranea eorum
qui in philoſophia ſunt famigerati. q. d. diximus { famige-
ratoꝝ, } qm̃ ſi aliquis ſtultus proferat contrariũ opinioni-
bus multoꝝ, non debemus curare, ſed ſi ſapiens poneret G
contrarium opinioni multoꝝ, eſt curandum. Melius autem
dico Ariſt. uelle aſſignare cauſam, cur poſitio extranea ali-
cuius ſapientis ſit problema dignum quæſito, & uult hoc
eſſe propter authorem, qui in philoſophia eſt famigeratus,
nam licet talis poſitio extranea per ſe non ſit problema di
gnum quæſito, tamen propter authoris celebritatem eſt di
gnum quæri, nam (ut inquit.) { de quouis proferente con
traria opinionibus } multorum { curam habere, ſtultum
eſt, } non autem de ſapiente contraria opinionibus profe-
rente eſt ſtultum curam habere.

*Aut de quibus rationem habemus contrariam opinioni-
bus, ut quoniam non omne, quod eſt, uel factum eſt, uel æter
num, quemadmodum ſophiſtæ dicunt. Nam muſicum uel grã
maticum eſſe, neq; factum, neq; eſſe æternum. Hoc enim &
ſi alicui non uideatur, uidebitur utiq; eo ꝙ rationem habeat
ſuaſibilem.* H

Quidã, ut Albertus: copulant hæc uerba ad proxime di- Introductio Alb.
cta, hoc pacto. { Nã de quouis contraria opinionibus ꝓfe
rente curã habere ſtultũ eſt aut } & ſtultum eſt eſſe ſolitum
de quibus rõnem habemus contrariã opinionibus, & reli-
qua. Quæ expoſitio nõ conſonat ultimis uerbis textus, ubi
Ariſt. reddit cãm, cur de talibus opinionibus ſophiſtarũ de-
beamus curã habere, non pp opinionem in ſe, ſed pp ratio
nem, quæ ſit pro opinione. Melius igitur cum Alex. di-
camus ꝙ cum Ariſt. oſtendiſſet poſitionem alicuius ſapien-
tis in philoſophia eſſe dignum problema quæri, non ꝓpter Confutatio Alex.
ſe, ſed propter authoris dignitatem, nunc oſtẽdit aliquam
poſitionem eſſe problema dignum quæri, nec propter ſe,
nec propter dignitatem authoris, ſed propter difficultatẽ
rationis, qua extranea poſitio ponitur. & dicit { aut } ſub
audi poſitio eſt extranea opinio de numero illarum opinio
num extranearum: { de quibus rationem habemus cõtra
riam opinionibus } multoꝝ, eſt enim opinio multoꝝ ꝙ oẽ
quod eſt, aut ſit factum, aut ęternum, at ſophiſtæ nituntur
probare ꝯtrarium, { ut qm̃ non oẽ, quod eſt, uel factũ eſt,

vel ęternū eſt, } probant aũt hoc per exēplum in accidentibus, in quib⁹ nullū eſt factum, aut ęternū. & dicit. { Nam muſicū vel grāmaticum eſſe, neq; factū, neq; ęternū eſſe } probarunt. Alexander aũt ſophiſtas intelligit probare non oē quod eſt factū vel ęternum eſſe qm̃ muſicū eſſe grāmaticū, nec eſt factū, nec æternū. ęternum quidē non eſt, quia muſicus factus eſt grāmatic⁹ de nouo, factū vero minime, quia ſi muſicus fit grāmaticus, aut fit ex materia grāmatici vel ex cōtrario grammatico, quoꝝ nullum datur. Si quis aũt verba legerit cū diſiunctione, ſenſum verboꝝ clariorē efficit, ſed de exēplis non eſt curandū. Tunc Ariſt. oſtendit qua rōne poſitio ſophiſtarū poſſit dici problema dignū quæri, & dicit. { Hoc enim } .ſ. hæc enim poſitio ſophiſtarū. videlicet q̃ non oē ens ſit factū vel æternū : { & ſi alicui nō videat } nec ſic poſitio digna quæri p ſe: { videbitur vtiq; } problema dignū quæri pp rōnem, { eo q̃ rōnem habeat ſuaſibilem. } Qua rōne fit, vt problema aliud ſit, quod per

K ſe eſt dignū quæri: vt pp quid noctes in plenilunio ſunt calidiores, aliquod aliud, quod p ſe non eſt dignū quæri, ſed pp authorem, vt vtrum oē ens ſit vnum, aut non, aut vtrū oia quieſcant, aut non, quoddā vero, quod nō eſt dignū quæri: nec pp ſe, nec pp dignitatem authoris, ſed pp rōnem, qua probat: vt non oē quod eſt, factū eſt vel æternum. Eſt igitur poſitio ſecundo & tertio modo. primo vero modo nō poſitio dicit, ſed quæſitum p ſe. Alex. rñdet ad cauillū ſophiſtarum. dicit. n. muſicū fieri grāmaticum non p ſe, ſed rōne ſubiecti, quia hō fit grammaticus. non enim muſicū eſt factum grāmaticum, quo muſicum, ſed quo hō fit grammaticus, nec oportet, vt fiat ex alia materia, quā ex materia in qua, nec ex alio contraria q̃ ex ignorantia grammaticæ.

Eſt igitur & poſitio quidem problema, non autem omne problema poſitio, quoniam quædam problemata talia ſunt iam, de quibus neutro modo opinamur. Quod autē

L *eſt, & poſitio problema: manifeſtum eſt. Neceſſe eſt enim ex ijs, quæ dicta ſunt, aut plures cum ſapientibus circa poſitionem dubitare: aut utroslibet cū ſemetipſis, eo q, opinio quædam extranea poſitio eſt.*

Nunc cōparat problema ad poſitionē, & vult q̃ poſitio ſit vna problematis ſpēs, & aſſignat cōcluſionem. & dicit. { Eſt igitur & poſitio quidē problema, non aũt oē problema poſitio, } Eſt igit cōcluſio oīs poſitio eſt ꝓblema, & nō oē problema eſt poſitio, circa q̃ concluſionē primo probat ſecundā partē. videlicet q̃ non oē problema ſit poſitio, deinde probat primā partē. videlicet q̃ oīs poſitio ſit problema. de prima parte dicit. { qm̃ quædā ꝓblemata talia ſunt iam, de quibus neutro mō opinamur, } vt vtrū ſtellæ ſint pares, vel impares. Hoc. n. problema eſt: & p nulla ſui parte eſt poſitio, nemo. n. aſſerit alterā partem eius pro opinione. Amplius vtrū guttæ pluuiæ, rū cadant: numero pari vel

M impari cadant. Hoc. n. problema neutrū eſt, qm̃ pro nulla ſui parte eſt poſitio alicuius ſapientis. Hæc ſimilia ſunt problemata neutra pp latentiā partiū, ſunt & alia problemata neutra, pp probabilitatē vtriuſq; partis: vt vtrum mundus ſit æternus, aut non, quod nō dicit poſitio, qm̃ neutra pars eſt extranea opinio, cū vtraq; probabilis ſit, vt de eo neutro mō opinemur. Patet igitur non oē problema eſſe poſitionem, & ſic patet ſecunda pars concluſionis. Deinde probat primā partem, & rōnem cōponit, id in quo vulgares, cū ſapientibus, & vulgares cū vulgaribus, & ſapientes cum ſapientibus certant, ac dubitant, eſt problema, vt ex definitione problematis ſuperius aſſignata patet. Sed circa poſitionē certant tales inuicem, igit poſitio eſt problema, de rōne tangit vim minoris tm̃. & dicit. { Quod autem eſt & poſitio problema: } hæc eſt prima pars concluſionis: { manifeſtum eſt, neceſſe eſt. n. ex ijs, quę dicta ſunt, aut plures } hoc eſt vulgares { cum ſapientibus circa poſitionem dubitare, aut vtroſlibet cū ſemetipſis } hoc eſt vulgares cū vulgaribus, vel ſapientes cum ſapientibus, & q̃ neceſſe eſt circa poſitionem dubitare, probat, & dicit. { eo q̃ poſitio eſt opinio quædā extranea, } alicuius ſapientis contra multorum opinionē, erit igitur diſputabilis ſaltem pp excellentiam authoris. ergo erit problema. Sed occurres, quoniā problema cōplectitur vtrāq; partem: poſitio vero alteram tm̃ problematis partem. Dicendum q̃ expreſſe poſitio alteram partem problematis ponit, apud tn̄ intellectum eſt dubitatio de vtraq; parte, ſaltem pp authoritatē ponentis. N Dubitatio. Solutio

Penè autem nunc omnia dialectica problemata poſitiones uocantur. Differt autem nihil quomodolibet dicatur, nō enim nomen effingere uolentes, diuiſimus ſic ea, ſed ut non lateant nos, cum quædam eorum ſint differentiæ.

Sed dubitat contra ſe, qm̃ ſuo tempore oia problemata dialectica erant poſitiones: & econuerſo: igit non bene aſſignata fuit hoꝝ differentia. vnde dicit. { Penè aũt nunc } .ſ. tēpore ſuo { oia dialectica problemata pōnes vocant: } at cū inter hæc poſuiſti differentiā, dicendo problema eſſe genus ad pōnem. & dixit. { Penè } pp problemata de quibus neutro mō opinamur, quæ nec ſuo tēpore ēt dicebant pōnes. Rñdet ad dubitationē. & dicit. { Differt aũt nihil qūo libet dicat } quo ad vocis rōnem: ſiue. n. problemata vocētur pōnes, & econuerſo, ſiue in plus dicatur problema q̃ poſitio { nihil differt, non. n. nomen effingere volentes diuiſimus ſic ea } hoc eſt problemata à pōnibus, quia cum noia ſint ad placitū, non debemus curare de noibus { ſed } ideo problemata eſſe gña poſitionum, diximus { vt non lateāt nos } differentiæ problematū, { cum quædā eorum } .ſ. problematum { ſint differentiæ. } igitur poſuimus differentias inter problema, & poſitionem, vt intelligatur differentia problematum, quæ eſt multipliciter: veluti ſi diceremus hominem eſſe aliud ab animali, vt annotetur animal dici multipliciter, non ſolum de brutis, ſed de hominibus. O

Non oportet autem omne problema, nec oēm poſitionem conſiderare, ſed quam dubitabit aliquis eorum, qui ratione egent, & non pœna uel ſenſu, nam qui dubitant, utrū oportet deos honorare & parentes diligere, an non? pœna indigent, qui uero utrum nix alba, an non? ſenſu. P

Nunc oñdit quæ problemata ſunt quærenda, & diſputāda: & quæ nō, & pōt intelligi quod dicit duob⁹ modis, vno mō, ut dicamus q̃ ſunt quædā problemata, quæ quærere & diſputare, & cōtra leges: & pœnale, ut fuit ꝓblema Prothagoræ. videlicet utrū dij ſint, hoc. n. apud Athenienſes diſputare pœnale erat, & propterea Prothagoras qui de eo diſputauit, pœna multatus eſt ab Athenienſibus, & libri uſti. Quoddā eſt problema, quod quęrere, demonſtrat eum, qui quærit egere ſenſu, ut ſi quęreret utrum nix ſit alba, an nō. Aſſerit hæc nō eſſe quęrenda. & dicit. { Nō oportet aũt oē problema, nec oēm poſitionē conſiderare } & proponere in diſputatione, { ſed q̃ dubitat aliquis eoꝝ } Philoſophorum, qui { rōne indiget } ut ꝓblema appareat, { & nō } aliquis eoꝝ, qui ſi diſputaret de eo, indigeret { pena uel ſenſu. } exponit quod dixerat. & dicit. { Nā qui dubitāt utrū oportet deos honorare, & parētes diligere, an nō? pœna indigēt } quia ſunt digni pœna, qm̃ cōtra leges peccāt { qui uero } dubitant { utrū nix ſit alba, an nō. } indigent { ſenſu } qm̃ non uident niuē eſſe albam, ſi. n. uiderent, nō quærerent. Sed occurres nā in theologia catholici quærunt multa cōtra dei dignitatē, & diſputant pro utraq; parte. Dicendū q̃ de illis nō dubitant problemate, ſed ſcientifice, ut ueritas eluceſcat, non. n. dubitant de utraq; parte, ſed de altera quærunt: ut pateat. Adhuc quæres Ariſt. tales pro poſitiones uocat ꝓblemata. igit ſunt quæſita. ergo poſſunt quæri. Dicendū q̃ loquit ad hoiem. uidelicet ad eum, qui uellet hæc putare eſſe problemata, dicit enim Ariſt. q̃ etiā ſi hæc ab aliquibus dicentur problemata: nō debeant, quæri, qm̃ alterum eſſet contra legem, alterum contra ſenſum. Q

Neq; uero, quorū propinqua eſt demonſtratio, neq; quorum ualde longe. Nam illa quidem non habent dubitationē, hæ: autem magis q̃ ſecundum facultatem exercitatiuam.

Amplius

A Amplius oſtendit ſecundo loco, quę problema ſint quęrenda, & quę nõ ex parte demonſtrationis, & dicit nec eſſe quęrenda problemata, quorum demõſtratio eſt manifeſta & nota, nec ea quorũ demõſtratio eſt procul, valde immanifeſta. & dicit. { Neq; vero } ea problema ſunt quęrenda { quorũ demonſtratio propinqua eſt, } hoc eſt nota & per ſe manifeſta: { neq; } ea problemata { quorũ } demonſtratio { valde longe } eſt, & valde immanifeſta. Cuius cauſam affert. & dicit. { Nam illa quidem } quorũ demõſtratio eſt propinqua, ac valde manifeſta { non hñt dubitationẽ: hæc aũt } problemata, quorũ demonſtratio procul eſt, & valde immanifeſta { magis } dubitationem hñt { q̃ ſecundum facultatem exercitatiuam } ac dialecticã ſit. problemata quorum demõſtratio eſt propinqua, ac manifeſta (vt Alex. exponit) ſunt, vt problemata friuola, de quibus diſputãt Stoici, ſophiſtæ. Sunt aũt hæc: vt verum deceat cum aliquibus cœnare, aut nõ, vtrũ oportet auditores Philoſophorũ motare pedes, aut non. vtrum virile virilitatẽ habeat, aut non. B vtrũ iuſtus iniuſta faciat, aut non. vtrũ ſapiens ſit indoctus, aut non. Hęc.n. problemata ſunt apud ſophiſtas, qm̃ cauillis enituntur hæc probare. probant.n. iuſtũ eſſe iniuſtũ, qm̃ qui iniuſta facit, iniuſtus eſt: iuſtus iniuſta facit aliqñ. igitur eſt iniuſtus. probant ſapientẽ eſſe indoctum, quia docet indoctũ. probant virile non virilitatẽ habere, quia pallium virile, & nõ habet virilitatẽ. hæc igitur cũ ſint facilia, ſuperficialia, & hñtia fallaciam propter duplicitatẽ dictionis, quęrenda nõ ſunt, qm̃ facilem hñt demõſtrationem. Sunt etiã problemata (vt Alex. inquit) quę hñt cauſas & demonſtrationes proprias, non ex propoſitionibus probabilibus conſtructas: ſed ex p ſe, & proprijs, quorũ nullum eſt problema dialecticum, cũ cauſa ſit immanifeſta dialectico, & procul a doctrina dialectica, vt vtrum oẽ trigonum hẽat tres angulos ęquales duobus rectis, aut non. vtrum vna oĩum ſit materia, aut non. vtrũ materia ſit ens perfectum, an imperfectum. vtrũ atomi ſunt rerũ principia, aut nõ, vtrum omne mouens motũ moueat, aut non, vtrũ motus ſit ſempiternus, aut non, hæc quidem quęſita non dialectica ſunt: ſed altioris ſcientiæ, qm̃ hæc ſunt quęſita ſcientifica, quæ demon- C ſtrationibus altioribus probantur, & non dialecticis ſyllogiſmis: quare ſophiſtica problemata non eſt dignum quęri, quoniam ſunt facilia, & de facili reprobantur. Scientifica vero, minime: quia ex probabilibus non probãtur, ſed ex eis, quę tranſcendunt dialecticam.

DE SPECIEBVS DIALECTICARVM RATIONVM.

Determinatis autem his, oportet diuidere quot dialecticarum rationũ ſunt ſpecies. Eſt autem alia quidem inductio, alia autem ſyllogiſmus. Et ſyllogiſmus quidem quid eſt, dictum eſt prius. Inductio uero, eſt à ſingularibus in uniuerſalia acceſſio, ut ſi eſt gubernator eruditus optimus: & auriga, & omnis qui eſt eruditus in unoquoq;, optimus.

D Proponit nunc dicere, quot, & quę ſunt ſpẽs rõnum dialecticarũ, quibus dialecticorum certamen fieri ſolet. & dicit. { His determinatis, oportet diuidere quot dialecticarum rõnum ſunt ſpẽs. } Sunt.n. rõnum dialecticę plures partes, alię quidẽ integrales, alię ſpẽs, quę partes ſubiectiuę dicunt, partiũ integraliũ, alię ſunt remotę vt termini, quę ſunt quatuor prædicata, aliæ propinquę, quæ ex his cõponunt, quarum alię vt principia ſunt, propoſitiones. videlicet dialecticę, aliæ vt concluſiones, problemata. videlicet & poſitiões, cũ igitur dixiſſet de partibus integralibus rõnum dialecticarum, nunc de ſubiectiuis, quæ ſpẽs dicunt, dicere proponit. & inquit. { Eſt aũt alia quidẽ inductio, alia aũt ſylls. } reddit cãm cur de ſyllo tacere vult, ſed de inductione dicere, & inquit. { Et ſyllogiſmus quidẽ quid eſt, dictũ eſt prius. } Exponit aũt inductionẽ. & dicit. { Inductio vero, eſt a ſingularibus in vniuerſalia acceſſio, } ſiue progreſſio, p quæ patet eos nõ recte ſentire, qui aſſerunt progreſſum a ſimili ad ſimile eſſe inductionẽ. non.n. eſt ſimile vniuerſale ijs ſingularibus quæ ſub ipſo ſunt. Potius.n. (vt Alex inquit) ea E progreſſio, quę a ſimili ad ſimile, exẽplum eſt, nã rõ, in qua procedit a ſingularibus ad vniuerſale, inductio eſt. Et q̧ ita ſit, exẽplo oſtendit. & dicit. { Vt ſi eſt gubernator } nauis vel exercitus { eruditus, optimus, & auriga } gubernator carri eruditus, optimus: & ſic de ſingulis, { & } pro igitur { oĩs, qui eſt eruditus in vnoquoq;, } erit { optimus. } eſt igitur inductio, hic eruditus eſt optimus, demonſtrato nauis vel exercitus gubernatore, & hic eruditus eſt optimus, demonſtrato auriga: & hic eruditus eſt optimus, demõſtrato medico, & hic eruditus eſt optimus, demonſtrato agricola, igitur omnis eruditus eſt optimus.

Eſt aũt inductio ueriſimilior, & planior, & ſecundũ ſenſum notior, & pluribus cõis. Sylls aũt ualentior, & ad contradicendũ efficacior. ergo genera, de quibus diſputationes, & ex quibus (quẽadmodũ dictũ eſt antea) determinata ſint.

Nunc cõparat inductionem & ſyllm adinuicem. & dicit. F { Eſt aũt inductio veriſimilior, & planior, & ſecundum ſenſum notior, & pluribus cõis. Syllogiſmus aũt valentior, & ad contradicendũ efficacior. } Quo vero ad verba attinet, animaduerſione dignũ, q̧ qñ aliquod prædicatũ inducitur prædicari vniuerſaliter de aliquo ſubiecto. verbi cauſa, oẽm eruditũ eſſe optimũ, tripliciter inducitur, vna rõne ſecundum ſimilitudinẽ, nam qua rõne prędicatur optimum de gubernatore, eadem rõne de auriga, & qua rõne de auriga, eadẽ rõne de medico, & ſic veriſimiliter de oĩbus alijs. Secũdo modo ęqualiter de oĩbus prędicando, nã æqualiter hoc prædicatũ, optimum, prędicatur de gubernatione, de auriga, & de medico. Tertio p ſenſum de oĩbus ſingularibus vere prædicari, p ſenſum enim accipitur hoc prædicatum optimum prędicari de gubernatore, de auriga, de medico. Hac rõne Ariſt. dicit. q̧ inductio ſit veriſimilior: rõne habita ad veriſimilitudinẽ prædicationis, & clarior, hoc eſt planior, rõne habita ad ęqualitatẽ prædicationis, & ſecundum G ſenſum notior: rõne habita ad modũ cognoſcendi quo cognoſcitur dici prędicatum de omnibus ſingularibus. Addit aũt { & pluribus cõibus } qm̃ vulgares ſunt plures, qui vtũtur ſenſu, & inductione, ſapientes, pauciores, qui vtuntur ſyllo. { Syllogiſmus aũt valentior, & ad contradicendum efficacior, } dixit { valentior } quantũ ad ſyllm oſtenſiuũ. dixit { ad contradicendũ efficacior } quo ad ſyllm, qui ducit ad impoſſibile. Tunc epilogat. & dicit. { Ergo genera } problematũ, { de quibus } tanquã de cõcluſionibus. { ſunt diſputationes, & ex quibus } tanquam ex propoſitionibus { quẽadmodũ dictũ eſt antea, determinata ſint. } ſubaudi in hunc modũ. Sed circa hæc dubitatur de numero rõnum. primo, qm̃ ratio dialectica eſt argumentũ (vt Boe. autumat.) argumenti aũt quatuor ſunt ſpẽs, vt idem Boe. enumerat, vt ſylls, inductio, enthymema, & exemplũ. pręterea Ariſt lib. priorum addit inter rões, rõnem neceſſariã non ſyllogiſticã, de qua in lib. prioꝝ ſatis. Iuniores addunt inter rões, eam, q̃ conſequentiã vocant, igit non tm̃ duæ ſunt dialecticæ rões. Alex. reducit enthymema ad ſyllm, exemplum ad inductionẽ, & nos conſequentiã reducere poſſumus ad inductionem, rõnem vero neceſſariã non ſyllogiſticam, ad ſyllm. Aut dici põt Ariſt. enumeraſſe rões dialecticas cõpletas, quæ ſunt duæ tm̃. videlicet inductio & ſyllogiſmus. non aũt incõpletas, vt patet. Deinde dubitat circa definitionem inductionis, primo, quia cũ inductio ſit oratio, nõ videt bene definita p acceſſionẽ: vel progreſſionem. ſecundo dato q̧ recte definiatur p progreſſionẽ, vel acceſſionem, cũ acceſſio, & progreſſio ſit motus, & omnis motus ſit ab vno termino in vnũ terminum, male dictum eſt inductionem eſſe progreſſionem a ſingularibus, ad vniuerſalia in numero plurali, tertio dato: q̧ inductio ſit a pluribus ſingularibus Ariſt. videtur diminutus, quoniam non declarauit ab omnibus ſingularibus, an ab aliquibus, quarto cum eadem ſit via Athenis ad Thebas, & econuerſo, quæritur vtrum progreſſio ab vniuerſalibus ad ſingularia ſit inductio, quod cum Ariſt. non expoſuiſſet, videtur di

Dubiũ de numero rõnum.

H Solutio Alex.

De definitione.

I minutus. quinto dubitatur cũ inductio ſit oratio, quæritur
vtrũ ſit vna oratio, an plures, & ſi vna, qua vnitate eſt vna.
ſexto quæritur, dato q ſit vna: vtrum ſit hypothetica, an
De vi p. bandi. categorica. Hęc enim ſunt, quæ dubitationem faciunt quã-
tum ad definitionem. Quantum vero ad vim probatiuã,
quæritur primo, quæ virtus animę eſt, quæ inductionem
facit. ſecundo quis eſt medius terminus, per quem fit indu-
ductio. tertio quæ & quot requiruntur ad perfectam indu-
ctionem, ſi debet eſſe ratio dialectica. Ad hæc reſponde-
tur per ordinem, & primo ad primã rationem, dico q in-
ductio potuit per orationem deſcribi, verum propter duas
cauſas p motum deſcripta eſt, primo quia inductio vi no-
minis annotat magis motum, q̃ ſyllogiſmus. Nam inducere
motum dat intelligere, ſecundo quoniam ex parte rei etiã
motum annotat, nam in inductione terminus a quo, & ter
minus ad quem valde differunt, quoniam ſingulare, & vni-
uerſale plus differunt, q̃ vniuerſale & vniuerſale: quæ ſunt
K termini in ſyllogiſmo. Ad ſecundam dico, q licet termi-
nus a quo ſint plura ſingularia, tamen virtute copulationis
ſubeunt vicem vnius, terminus vero ad quem, eſt vniuerſa
le, non quod eſt opus intellectus agẽtis, ſed quod eſt vniuer
ſale ſecundum modum enuntiandi, & ſic eſt propoſitio vni
uerſalis. Ad tertiam dicamus, q triplex eſt inductio, vt
Auer. inquit ſecundo priorum. demonſtratiua, & in hac nõ
Com. 8. oportet inducere in omnibus ſingularibus, vt dicit ſecun-
do phyſicæ auſcultationis. Eſt enim in propoſitionibus per
ſe, quæ ſunt de omni dialectica, quæ eſt in propoſitionibus
probabilibus, & quoniam in talibus idem eſt iudiciũ de vno
ſingulari, & de omnibus ideo non oportet inducere in om
nibus ſingularibus. Alia eſt ſophiſtica, de qua ad ſophiſtas
hac ratione dixit, a ſingularibus, & non ab omnibus ſingu
laribus. Ad quartam ſolutio patuit in iudicijs. diximus. n.
progreſſum ab vniuerſali ad ſingularia eſſe deſcenſum, qua
lis fit ſub termino, qui ſupponitur in propoſitione diſtribu
tiue, mõ deſcenſus, non inductio, ſed potius ſyllogiſmus eſt.
L Ad quintam & ad ſextã dicamus, q inductio ẽ vna propoſi
tio cõpoſita vnitate cõſequentis, qui eſt finis inductionis, &
vnitate ſigni illatiui, & vnitate medij termini, de quo ſecun
do priorum diximus, etiam dicimus inductionem non eſſe
propoſitionem hypotheticam, nec ſimplicem, ſed oratio-
nem coniunctiuam, in qua propoſitiones. ſ. antecedens &
conſequens coniunguntur ſigno rationis. ad alia quæſita,
quę quæruntur circa vim probatiuam. Ad primam nõ-
nulli dixerunt virtutem: quę inducit, eſſe ſenſum, qui ſingu
larium eſt, quod falſum eſt, quoniam virtus, quæ inducit,
eſt diſcurſiua, at ſenſus non diſcurrit. Alij dixerunt virtutẽ
illam eſſe intellectum, quod dubium eſt, quoniã intellectus
nõ cognoſcit ſingularia. Iſaach inter virtutes animæ poſuit
vnam, quam vocauit collatiuam: & hanc voluit eſſe virtu-
tem, quæ inducit. Quod niſi aliter exponatur, res noua eſt
Primo priorum hęc Peripateticis. Philoponus vero aſſerit virtutem quæ
inducit, eſſe dianoeam, quæ latine dicitur rationatiua, quæ
M ſi inducit ad vniuerſale quod eſt intellectu, facit inductionẽ
demonſtratiuam. ſi ad vniuerſale, quod eſt in opinatrice fa
cit inductionem dialecticã, ſi ad vniuerſale, quod eſt in phã
taſia, facit inductionem ſophiſticam. Verum de re hac in li
bro priorum. Ad ſecundum dicendum, q medius termi
nus eſt, hoc quod dicitur, & ſic de ſingulis, vel aliquid huic
ęquiualens, hoc enim eſt medius terminus: quia copulat an-
tecedens, cum conſequente, & tu quęre ſecundo priorum.
Ad tertiam quidam dixerunt requiri, primo q ſumantur
omnia ſingularia, quoniam nõ valet iſte homo eſt muſicus,
& ille homo eſt muſicus. ergo omnis homo eſt muſicus. ſe-
cundo q tales ſingulares non repugnent, quoniam non va
let, corpus poteſt eſſe ſine iſto loco, & ſine iſto, & nullus eſt
locus quin ſine illo poſſit ſtare, igitur ſine omni, eſt enim
vnus locus nobis indeterminatus ſine quo ſtare repugnat
alijs, nec valet materia poteſt ſtare ſine hac & ſine illa for-
ma. igitur ſine omni forma, propter eãdem rationem. Sed
hęc ſunt ſuperflua, quoniam in inductione demonſtratiua
non oportet inducere in omnibus, quoniam cum propoſi-
tio ſit per ſe, eſt de omni. in dialectica, minime, quia eſt in N
propoſitionibus probabilibus, in quibus idem iudicium eſt
de vno ſingulari, & de omnibus ſingularibus.

DE INSTRVMENTIS, QVIBVS ABVNDAMVS IN SYLLOGISMIS, QVI FIVNT AD DISSERENDVM.

*Inſtrumenta autem, per quæ abundamus in ſyllogiſmis,
ſunt quatuor, unum quidem propoſitiones ſumere. Secundũ
autem, quotupliciter unumquodq; dicitur, poſſe diſtingue-
re. Tertium differentias inuenire. Quartum autem ſimilitu
dinis conſideratio.*

Cum dixiſſet de ſpeciebus rationum dialecticarum: nũc
dicit, de inſtrumentis, quibus in ſyllogiſmis abundamus in
diſputationibus. & dicit. { Inſtrumenta autem, per quæ
abundamus in ſyllogiſmis, } & ſubaudi in inductionibus,
hoc eſt inſtrumenta per quę facultatem habebimus facien O
di rationes dialecticas: { ſunt quatuor. } Tacuit autem in-
ductionem, quia eſt minus principalis ratio dialectica. Alex.
autem ſuppleuit. Exponit hęc per ordinem. & dicit. { Vnũ
quidem eſt propoſitiones ſumere: } appellat autem inſtru
mentũ: per quod poterimus ſyllogiſmis abundare, ſed quia
inſtrumenta nõ ſunt partes ſyllogiſmorum & inductionũ,
propterea dixit inſtrumentum eſſe non propoſitiones, ſed
propoſitiones ſumere: vt recte animaduertit Alex. Secun-
dum vero, quod iuuat ad facultatem propoſitionum, eſt
{ quotupliciter: vnumquodq; dicitur, poſſe diſtinguere, }
ſiue in nominibus fuerit hęc multiplicitas, ſiue in orationi-
bus. Qui enim diſtinguit vnum nomen ſubiectum vel præ
dicatum propoſitionis, vel qui diſtinguit propoſitionẽ ſyl-
logiſticam efficit & ſic in propoſitionibus abundat. { Ter
tium } inſtrumentũ eſt { differentias inuenire, } qui enim
inuenit differẽtias inter aliqua, abundat in propoſitiones,
qui enim diſtinguit, & differentias inter diſtincta exponit P
ſyllogiſticam facit propoſitionem. { Quartum autem } eſt
{ conſideratio ſimilitudinis } quæ reperitur in rebus diffe
rentibus, nam qui ſimilitudinem ponit inter ea, quæ diffe-
runt propoſitionem dialecticam conſtituit quare ſumere
propoſitiones eſt inſtrumentum, quo abundamus in ſyllo-
giſmis, ſed poſſe diſtinguere, & inter diſtincta differentias
inuenire, & inter differentias cõſiderare ſimilitudinem in-
ſtrumenta ſunt, quibus ſumimus abundanter propoſitio-
nes, & conſequenter, quibus abundamus in ſyllogiſmis.
Quod quidem (vt Alex. inquit.) propoſitiones ſumere vti-
le ſit ad ſyllogiſmorum abundantiam, patet. quoniam cum
dialecticas propoſitiones habuerimus, facile poterimus de
omni propoſito problemate ſyllogizare. Cętera autem in-
ſtrumenta habere, vt conſiderare diuiſionem eorum, quæ
multipliciter dicũtur, & poſſe cognoſcere differentias eo-
rum, quæ diſtincta ſunt, & differentium ſimilitudinem con
ſiderare, inſtrumenta ſunt, quibus principaliter in propoſi-
tionibus abũdamus, & conſequenter in ſyllogiſmis, & hoc Q
ſubdit Ariſt. in textu proximo.

*Sunt autem & modo quodam etiam tria horum, propoſi
tiones. Eſt enim unumquodq; eorum propoſitionem facere,
ut quoniam eligendum eſt honeſtum, uel delectabile, uel uti-
le, & quoniam differt ſenſus à diſciplina, eo q. amittenti eã,
poſsibile eſt rurſum ſumere. illum autem impoſsibile, & quo* Eue ctica ad euexiã
*niam ſimiliter ſe habet ſalubre ad ſanitatem, & habile ad
bonam habitudinem. Eſt autem prima propoſitio ab ijs,
quæ multipliciter dicuntur. ſecunda à differentijs. tertia ue
ro a ſimilibus.*

Docet hic Ariſtoteles quomodo diuidens, & differen-
tias faciens, & ſimilitudines conſiderans propoſitiones
ſyllogiſticas efficiat: & hoc primo proponit. & dicit. { Sunt
autem & modo quodam etiam tria horum, propoſitio-
nes, cuius cauſam aſſignat. & dicit. { Eſt enim vnũquodq;
eorum propoſitionem facere, vt quoniam eligendũ } triſte
riam eſt.

A riam eſt. Eſt enim vno modo { honeſtum, vel delectabile vel vtile, } ideo qui diſtinguit ipſum eligendum facit hanc propoſitionem ſyllogiſticá omne eligendum eſt honeſtum, vel delectabile, vel vtile, per quam poſſumus argumentare ad hoc problema, vtrum tyrannis ſit eligenda, aut non. { Et quoniã differt ſenſus à diſciplina, eo ꝙ amittenti eã: poſſibile eſt rurſum ſumere, illum autem } ſcilicet ſenſum amittenti, { impoſſibile } eſt ſenſum rurſum ſumere, ex hac differentia accipere hæc propoſitio quod amiſſum poteſt reſumi differt ab eo, quod amiſſum non poteſt reſumi. ex hac propoſitione dialectica poſſumus argumentari ad hoc problema, verum diſciplina ſit ſenſus, aut non, hoc pacto quod amiſſum poteſt reſumi differt ab eo: quod amiſſum non poteſt reſumi, diſciplina amiſſa poteſt reſumi, ſenſus amiſſus non poteſt reſumi, igitur diſciplina non eſt ſenſus. { Et quoniam ſimiliter ſe habet ſalubre ad ſanitatem, & habile ad bonam habitudinem. } Ex hac propoſitione poſſumus argumentari ad hoc problema, vtrum cauſæ effe-
B ctiuæ bonæ habitudinis, ſint habiles, aut non, hoc pacto ſicut ſe habent cauſæ effectiuæ ſanitatis ad ſanum, ita cauſæ effectiuæ bonæ habitudinis ad habile, ſed cauſæ effectiuæ ſanitatis ſunt ſanę. igitur cauſæ effectiuæ bonæ habitudinis ſunt habiles. maior patet, quoniam ſicut ſe habet ſanum ad ſanitatem: ita habile ad bonam habitudinem, exponit autem concludendo propoſitiones. & dicit. { Eſt autẽ prima propoſitio } ſumpta { ab his, quæ multipliciter dicitur } videlicet illá, omne eligendum, aut vtile, aut honeſtum, aut delectabile. { Secũda à differentijs } videlicet illa, quæ fuit minor, diſciplina amiſſa poteſt reſumi, ſenſus amiſſus nõ poteſt reſumi, hæc fuit propoſitio minor ſyllogiſmi ſecundi, quæ accipiebatur à differentia inter ſenſum, & diſciplinã: { Tertia vero à ſimilibus } videlicet illa ſicut ſanum ad ſanitatem, ita habile ad bonam habitudinem, quæ fuit probatio maioris in tertio ſyllogiſmo, igitur diuidens, & differentias aſſignas, & ſimilitudinem conſiderans propoſitiones dialecticas facit, plura alia exempla aſſignari poſſunt, quæ Alexan. ſatis explicat, ideo hæc ſufficiant. Quidam enituntur reducere hæc quatuor ad normam hoc pacto, om-
C ne inſtrumentum ordinatur ad hunc finem: vt argumentemur, quando volumus, & fieri hoc non poſſit, niſi per propoſitiones, igitur omnia hæc inſtrumenta ordinant ad propoſitionem aut igitur ad totam propoſitionem, aut ad partem, ſi ad totam, habetur primum inſtrumentum: ſi ad partem, aut ex parte vocis, aut ex parte rei, ſi ex parte vocis: habetur multiplicis diſtinctio, ſi ex parte rei, aut quo ad differentiam: & habetur inuentio differentiæ, aut quo ad conuenientiam & habetur ſimilitudinis conſideratio. Hæc tamen ſufficientia friuola eſt, quoniam omnia tria ſunt propoſitionum ſumptio, vt declarauit Ariſt. & ſic propoſitiones ſumere non ponit in numero, eſt enim quid communius ad illa tria.

DE PROPOSITIONVM SVMPTIONE.

Ergo propoſitiones quidem eligendum quotquot modis
D *determinatum eſt in propoſitione, aut omniũ opiniones proponenti, aut plurimum, aut ſapientum, & borum uel omniũ, uel plurimorum, uel notiſſimorum.*

Nunc determinat de quatuor his inſtrumentis in ſpeciali, & primo de propoſitionum ſumptione, & determinando de propoſitionum ſumptione primo docet ſumere propoſitiones ex parte illius particulæ: quæ ponebatur in definitione propoſitionis dialecticæ. videlicet ex parte definitionis ipſius probabilis, & quoniam probabile eſt duplex, primarium, quod ratione ſui eſt probabile, & ſecũdarium, ideo primo docet ſumere propoſitiones ex parte definitionis probabilis primarij, & dicit. { Ergo propoſitiones quidem eligendum quotquot modis determinatum eſt in propoſitione } ipſa dialectica ipſum probabile, & primo probabile primarium, nam ipſi { proponenti } propoſitiones dialecticæ ſunt opiniones omnium, hoc eſt hæ propoſitiones, quæ videntur omnibus { aut } hæ propoſitiones, quæ ſunt { plurimorũ, aut } quæ ſunt { ſapientum } & borum E
{ vel } hæ quæ ſunt { omnium } ſapientum, { vel } quæ ſunt { plurimorum, vel } quæ ſunt { notiſſimorum } ſapientum omnibus enim iſtis modis dialecticæ propoſitiones ſunt, verbi cauſa propoſitio ſapientum quæ eſt omniũ, vt omne quod fit, ex ente fit, vel hæc nihil fit ex nihilo. Hęc eſt plurium ſapientum, ventus eſt aer velociter motus, quoniam eſt Democriti, & Senecæ, hæc notiſſimorum intellectus eſt quid diuinum & immortale. Præterea hęc eſt omnium ſanitas, & robur, & diuitiæ ſunt bonę. Hæc vero plurium, diuitiæ ſunt meliores virtutibus, hęc eſt ſapientum virtutes ſunt meliores diuitijs. Omnes enim hæ propoſitiones dialecticę ſumuntur ex definitione probabilis primarij.

Aut etiam contrarias apparentibus, aut quæcunq; opiniones ſecundum artem ſunt, aut contrarias apparentibus probabilibus quaſcunq; oportet protendere ſecundum contradictionem, quemadmodum dictum eſt prius. F

Nunc docet ſumere propoſitiones ex parte probabilis ſecundarij, quod, vt dictum eſt, dicitur in ordine ad aliud, hoc eſt, aut contrarium de contrario: ſed ſimile in qualitate, vt ſi amicis eſt benefaciendum, inimicis eſt malefaciendum, & hoc dicit. { Aut etiam } oportet ſumere { contrarias } propoſitiones { apparentibus } hoc eſt probabilib', quod intelligo ſecundum vtrunq; extremum. vt ſi amicis ſit benefaciendum, inimicis erit malefaciendum, aut quod eſt ſecundum opiniones, & dicit. { Aut } eligendũ { quæcunque opiniones ſecundum artem ſunt. { nam ſi opinio vnius artis probabilis eſt, opinio ſimilis in alia arte probabilis erit, vt ſi in geometria probabile eſt: ſi ab æqualibus æqualia demas cętera, quæ remanent eſſe æqualia, in naturali philoſophia erit probabile, ſi ab æqualibus temporibus æqualia tempora remoueas, cætera tempora eſſe æqualia, & in geometria in numeris etiam, item (vt Alexander inquit) ponet vt probabile, quod ab Hippocrate in medicina, & quod ab Archimenide in geometria, & quod ab Ari- G
ſtoxene in muſica ponitur, aut quod eſt ſecundum contrarium in contradictione. & dicit. { Aut contrarias } eligendum { apparentibus probabilibus quaſcunq; oportet protendere ſecundum contradictionem, quemadmodum dictum eſt prius } nam ſi amicis eſt benefaciendum, inimicis non eſt benefaciendum, & ſi amicis eſt benefaciendum, amicis non eſt malefaciendum.

Vtile autem & facere eas in eligendo, non ſolum, quæ ſunt probabiles, ſed & ſimiles eis, ut q. contrariorum idem ſit ſenſus, quoniam & ſcientia contrariorum eſt eadem. Et q. uideamus ſuſcipientes aliquid, non emittentes, quoniam & in alijs ſenſibus ſic eſt, nam & audimus ſuſcipientes aliquid, non emittentes, & olfacimus eodem modo, ſimiliter autem & in alijs.

Tertio docet ſumere propoſitiones ex parte ſimilitudinis ponit exempla quomodo a ſimili accipiantur propoſitiones. & dicit. { Vtile autem } ſubaudi dico { & facere H
eas in eligendo, non ſolum, quæ ſunt probabiles } ſecundũ ſe, & in ordine ad aliud { ſed & ſimiles eis, } quæ ſecũdum ſe probabilia, & affere exempla. & dicit. { Vt ꝙ cõtrariorum idem ſit ſenſus } ſumitur vt probabile, { quoniam & ſcientia contrariorum eſt eadem, } quæ erit probabilis ſecundũ ſe, { & ꝙ videamus ſuſcipientes aliquid nõ } extra { emittentes } vt Plato dixit. Hoc enim accipimus tanquã probabile, { quoniam & in alijs ſenſibus ſic eſt, { & apud omnes probabile ſecundum ſe, { nam & audimus ſuſcipiẽtes aliquid non } extra { emittentes, & olfacimus eodem modo } intus ſuſcipiendo, & non extramittendo: { ſimiliter autem & alijs } videlicet guſtu & tactu. Quare cum ſit probabile in cęteris ſenſibus: & in viſu erit probabile.

Amplius quæcunq; in omnibus uel plurimis uidentur ſumendum, ut principium, & apparentem poſitionem, nam ponunt, qui non conſpiciunt in aliquo non ſic.

I Nonc tertio docet ſomere propoſitiones, ex quiboſdam accidentalibus, & hoc eſt quando ioſtantia non apprehenditur contra propoſitionem aſſomptam, vt ſit propoſitio vniuerſalis probabilis, in qua non apparet Inſtantia, licet re uera ſit inſtantia. & dicit. { Aoiplius quæcūq; } probabilia accipiuntur { in oomnibus vel ploribos ſomendū, vel principium, vel poſitio, } & maxima, pro dialecticis propoſitionibus, { nam } reſpoodentes { ponont } ea & concedēt, { qui non cōſpiciunt io aliquo nō ſic, } hoc eſt, qui in prōptu non habent inſtātiam, ſunt huius generi, maiori bono maius malum oppo oitur. Hæc licet videatur vniuerſalis, tamen habet reuera inſtantiam, quoniam bona habitudo eſt maios bonum, q̄ ſanitas, & tamen bonæ habitudini opponitur mala habitudo, & ſanitati ægritudo, & tamen maius malum eſt ægritudo q̄ mala habitudo. Quod aūt bona habitudo ſit maius bonom q̄ ſanitas, patet. quoniam Includit ſanitatem, & aliquid vltra. Amplius & hæc ſi aliquod prędicatum de aliquo ſobiecto dicitur, & contrarium de cōtra-
K rio dicetur, nam ſi de dulci dicitor ſuaue, de amaro dicetur aoſterom, & tamen habet inſtantiam, quoniam de bona habitudine dicitur ſanitas, & tamen de mala habitudine non ſemper dicitur ęgritudo. Similiter hęc propoſitio, cor eſt principiū animalium, vt In omnibus videtur, quę tn̄ habet inſtantiam de animalibus inſectis, In quibos noo eſt cor.

Eligere autem oportet et ex ſcriptis diſceptationibus. Deſcriptiones autem facere in unoquoq; genere ſupponentes ſeorſum, ut de bono, aut de animali, et de bono omni incipiendu à quid eſt. Annotare autem, et ſingulorum opiniones, ut q. Empedocles quatuor dixerit elementa corporum eſſe. Ponet enim aliquis, quod ab aliquo probato dictum eſt.

Cum docuiſſet ſumere propoſitiones dialecticas in prōpta electione: nuoc docet ſumere propoſitiones in pręparata electiooe, vt Alexander exponit: qoæ pręparata electio
L fic, aot per ea, quæ in diſceptationibus ſunt ſcripta ab alijs, aut per deſcriptiooes qoas quis à ſe facit antequam veniat ad certamen de vnoquoq;, aut per opiniones aliorum: & dicit, pro pręparata electione propoſitionū, { eligere oportet } eas { ex ſcriptis diſceptationibus, } factis ab alijs, nā diſceptata ab alijs ſumenda ſunt: vt propoſitiones dialecticæ In præparata electione, quæ præparata electio fit antequam congrediamur in ludo literario. Amplius pro præparata electione propoſitionom dialecticarum oportet { facere deſcriptiones in vnoquoq; genere, } hoc eſt in vnoquoq; prædicamento, { ſuppooentes } eas { ſeorſum, vt de bono, aut de animali, & } ſupponentes { de bono omni, } quod eſt in vnoquoq; prædicamento, { incipiendo à quid eſt, } hoc eſt à ſubſtantia, vel iocipiēdo à quid eſt, hoc à definitione vniuſcuiuſq; boni, vel entis, poſtea quid vnicuiq; ineſt, vt quid animal ſit prius, poſtea: q̄ ſit aut greſſibile, aut aquatile: aut volatile. Amplius oportet ſcire ſi aliquod contrarium eſt illius, & quid ſit illud rontrarium: &
M quid ſequitor ad tale contrarium, & hæc de eadem fieri debent de prodentia præſciendo prudentiam eſſe coniectura in tempore Inconſiderato, & quid ſequitur ad prodentiam, & contrarium prodentiæ, quid ſequitur ad illud contrariū. Simili ratione præſciendo q̄ ſol ſit ſtella locens de die, & quid ſequitur ad ſolem, & contrarium, & ad qoid ad cōtrarium ſequitur. Amplius præſciendo q̄ bonum ſit eligibile, & q̄ virtus ſit optimos habitus: & q̄ fœlicitas ſit ſufficientia in vita: in præparata igitur propoſitionum ſumptiooe oportet, vt opponens hæc habeat electa. Amplius { annotare } oportet in præparatione electa { & ſingulorum opiniones, } eorum qui ſunt in diſciplina præcipui: { vt q̄ Emped. quatuor dixerit elementa corporum eſſe, ponet enim aliquis } ac concedet, { quod ab aliquo probato dictum eſt, } hæc igitur tria (vt Alexan. expoſuit) neceſſaria ſunt in præparata electione propoſitionum dialecticarom, quæ vero prius dixit, ſunt vtilia in præparata & prompta propoſitioonm dialecticarum ſumptione.

Sunt autem (ut figuraliter ſic complecti) propoſitionū et problematum partes tres, nam aliæ ſunt morales propoſitiones, aliæ naturales, aliæ rationales. Morales quidem ſunt huiuſmodi, ut utrum oporteat parentibus magis, an legibus obedire? rationales uero, ut utrum contrariorum eadem diſciplina ſit, an non? naturales autem, ut utrum mundus ſit æternus an non. Similiter autem et problemata. N

Cum docuiſſet ſumere propoſitiones non concernendo materiam, ounc docet ſomere propoſitiones concernendo materiam, & repetit diuiſionem propoſitionum, & problematum, quam (vt Alexander inquit) prios fecit. & dicit. { Sunt autem, vt figuraliter ſit complecti propoſitionum, & problematum partes tres, } hoc eſt genera tria. dixit { vt figuraliter ſit complecti, } quoniam per hæc tria O
geoera omnia vult eſſe comprehendenda In quadam generalitate: & enumerat ea, & dicit. { nam aliæ ſunt morales propoſitiones, aliæ naturales, aliæ rationales, morales quidem ſunt } huiuſmodi vt vtrum oporteat parentibus magis, an legibus obedire? rationales vero, vt vtrum rontrariorum eadem ſit, aut non? natorales autem vt vtrom mūdus ſit ęternus, an nō? & ſicut de propoſitionibus hæc exēpla ſunt, { ſimiliter autem & problemata } trifariā ſuot.

Quo autem ad verba attinet, animaduertit hæc exempla eſſe accepta in forma problematum. videlicet, per verbum vtrum inter oppoſita collocatum, ad denotādum omne problema eſſe propoſitionē, & econuerſo, quoniam ſolom differunt motatione verbi vtrum, quod græce ἆρα dicitur: oon autem re, & intellexit per moralia problemata omnia ea, quæ ſpectant ad praxim, & per naturalia omnia, quę ſpectant ad cognitiooem veri, & per rationalia, omnia ea, quæ ſunt ad hæc vtilia.

At uero quales ſint ſingulæ earum, quæ dictæ ſunt, definitione quidem non facile aſſignare eſt ipſas: ea uero aſſuetudine, quæ per inductionem eſt, tentandum cognoſcere unāquamq; earum in dictis exemplis conſiderando. Ad philoſophiam igitur ſecundum ueritatem de his negotiandum, dialectico autem modo ad opinionem. P

Vna expoſitio eſſe poteſt q̄ Ariſto. ſe excuſauerit, & dicit. { At vero quales ſint ſingolæ } propoſitiones & qualia ſingula problemata, { earum } trium partium { quæ dictæ ſunt, definitione quidem ooo facile aſſigoare eſt ipſas, } quid enim ſit vnaquæq; propoſitio moralis, & quid vnaquæq; naturales, & quid vnaquæq; rationalis, hoc non eſt facile per definitionem cuiq; propriam determinare & in ſpecie vnumquodq; talium definire, { ea vero aſſuetudine, quæ per inductionem eſt, tentandum cognoſcere vnā quamq; earom, } in dialectica, vt patet conſideranti In dictis exemplis: nam in vnaquaq; ſcientia diſcurrendo dabātur propriæ definitiones omnium. Alexander autem, ſi re- Q
cte verba eius intellexi, exponit aliter, & vult Ariſto. ſe excuſare pro tanto, quoniam problemata & propoſitiones, eſſe morales vel oaturales, vel dialecticas, nō cognoſcitur definitione, quoniam qui definit propoſitiones, & problemata moralia, & dicit ea eſſe, quæ ſpectant ad fugam, vel perſecutionem: per hanc geoeralem definitionem non cognoſcit propoſitiones, & problemata moralia in ſpecie: ſimiliter qui dicit naturalia problemata eſſe, quæ ſpectant ad inquiſitionem veri, non cognoſcit problemata naturalia in ſpecie, ſimiliter qoi dicit problemata rationalia eſſe, quæ ad hæc ſunt vtilia, non nooit in ſpecie problemata & propoſitiones rationales. Sed tenendum eſt cognoſcere hæc ea aſſuetudine, quæ per ioductionem fit in ſingulis in vnaqoaque ſcieotia ſeorſum: conſiderando In dictis exemplis, hoc eſt ſpecificando ea, vt cooſiderauimus in dictis exemplis. Ex ijs concludit differentiam Inter conſiderationem, quæ ſpectat ad philoſophiam de his, & conſiderationem, quæ ſpectat ad dialecticam, & dicit. { Ad philoſophiam igitur ſecundum

A tur ſecundum veritatem de his } propoſitionibus & problematibus { negociandum. } & per philoſophiam intelligit moralem, naturalem, & omnem philoſophiam. verbi cauſa, quoniam in politicis & moralibus de moralibus negotium eſt, ideo propoſitiones eligendæ ſunt, quæ vere ad fugam perſecutionem faciunt. In theoreticis autem, & naturalibus, propoſitiones eligēdæ ſunt, quæ vere ad veri inquiſitionē faciunt. In analyticis vero & in his, quæ de propoſitione ſunt, eligendæ ſunt propoſitiones, quæ vere faciunt ad electionem logicam, ac rationalem. { dialectico aūt modo } hoc eſt per dialecticam aūt negotiādum eſt de propoſitionibus & problematibus moralibus, naturalibus, & rationalib⁹ quo { ad opinionem, } quia per probabilia.

Sumendæ autem ſunt quàm maxime uniuerſales propoſitiones omnes, & de una multæ faciendæ ſunt. ut q oppoſitorum eadem eſt diſciplina: deinde q contrariorum, & q ad aliquid. Eodem modo, & ipſæ rurſus diuidendæ quouſq; contingere poteſt B *diuiſio: ut q boni & mali, & albi & nigri, & frigidi & calidi, ſimiliter autem & in alijs. de propoſitionibus igitur ſufficiant prædicta.*

Nunc dat vnum documentum ad magnam facultatem in propoſitionibus & ſyllogiſmis habendā (vt Alex. exponit) & dicit. { Sumēdæ aūt ſunt q̄ maxime vniuerſales propoſitiones oēs, } pro maxima facultate propoſitionū habēda: { & } cum fuerit neceſſarium } de vna multæ faciendæ ſunt, } & ſic per ipſum poterimus ſyllogizare per multos ſyllogiſmos. aſſignat exemplum & dicit, { Vt q oppoſitorum eadem eſt diſciplina, } hæc enim propoſitio ſic generaliter ſumenda eſt, { deinde } ſi oportet ſumatur { q contrariorum, & q ad aliquid } hoc eſt, & q relatiuę oppoſitorum, eadem eſt diſciplina, & ſimili modo de priuatiuę oppoſitis, & de cōtradictoriæ oppoſitis, oium enim taliū diſciplina eadem eſt, eodem modo, { & ipſæ rurſus diuidendæ, quouſq; contingere pōt diuiſio } videlicet, illa contrariorum eadem eſt diſciplina, diuidenda eſt, { vt q boni & mali } eſt diſciplina, { & albi & nigri } idem eſt viſus, { & frigidi C & calidi } idē eſt tactus, { ſimiliter aūt in alijs, } vt q dulcis & amari idem ſit guſtus. grauis & acuti idem ſit auditus. Amplius in oppoſitionibus priuatiuis cæci & videntis eadē eſt diſciplina, in oppoſitionibus relatiuis, vt dupli & dimidij eadem ſit diſciplina: & in contradictione, eiuſdem diſciplina eſt, q altera pars contradictionis vera ſit, altera falſa. Sunt & aliæ rationes, quibus oportet in diſputationibus ſumere propoſitiones vniuerſaliſſimas primo quia notiores. ſecundo quia conueniunt dialecticæ, quæ ſunt per cōmunia.

DE MVLTIPLICI DISTINCTIONE.

Ipſum autem quotuplicitet negotiandum eſt, non ſolum quæcunq; dicuntur ſecūdum alium modum, ſed & rationes eorum tentandum aſſignare: ut non ſolum, quoniam bonum alio quidem modo dicitur iuſtitia & fortitudo, euecti cum D *autem aut & ſanatiuum alio, ſed quoniam & illa quidem eo q ipſa qualia quædam ſunt, hæc autem eſt q effectiua alicuius, & non eo q qualia quædam illa ſunt, ſimiliter autem & in alys.*

Secundum inſtrumentum erat poſſe illud quod multipliciter dicitur, diuidere, & cognoſcere, cū igitur declaraſſet primum inſtrumentum. videlicet, propoſitionum ſumptionem, nunc accedit ad ponendum loca, & conſiderationes, per quas poterimus cognoſcere ipſum quotupliciter dicitur, quot modis dicitur, & quoniam ipſum quotupliciter dicitur, duplex eſt, in nominibus, & oratione, primo exponit illud in nominibus, & dicit. { Ipſum autem quotupliciter } dicitur { negotiandum eſt, non ſolum quęcunq; dicūtur ſecundum alium modum, ſed & rationes eorum tentādum aſſignare, } hoc eſt non ſolum tentandum eſt aſſignare ſignificata quæ diſtinguuntur, ſed quibus rationibus diſtinguuntur. Cum enim in ludo literario occurrit tibi aliquod multiplex, non ſolum ſufficit dicere, quoniā illud dicitur de hoc, & de illo, ſed aſſignare rationes, quib⁹ de hoc & de illo dicitur. & exponit per exemplum & dicit. { vt } E ſi occurrat in literario ludo ipſum bonū quod dicitur multipliciter { non ſolum } ſufficit dicere, quoniam bonum, alio quidē modo dicitur iuſtitia & fortitudo, euecticū autē & ſanatiuum { alio, ſed } oportet dicere { quoniam & illa quidem } eſſe bona { eo q qualia quędam ſunt: } hoc eſt bona per ſe formaliter, { hæc autem } videlicet euecticū: & ſanatiuum eſſe bona { eo q effectiua alicuius } boni formaliter. Et non eo q qualia quędam illa ſunt } & per ſe bona, { ſimiliter autem in & in alijs } quæ ſecundum nomen multipliciter dicuntur: ſemper enim oportet diſtinguere quot modis dicitur, & rationes multiplicitatis aſſignare. Qui enim diſtinguit bonum, q dicatur de virtutibus, & de cauſis effectiuis boni non ſufficit ſic dicere, ſed oportet dicere hæc ideo differre, quoniā virtutes ſunt bonæ per ſe formaliter: quia reddunt hoies, quibus inſunt, bonos, cauſę vero virtutum ſunt bonæ, quatenus efficiunt illas. Similiter ſanum dicitur de corpore, & de cauſis, ſed de corpore per ſe, F de cauſis per attributionem ad corpus ſanum.

Vtrum autem multipliciter ſpecie dicitur, aut uno modo, per hæc conſiderandum. Primum quidem in contrario perſpiciendum ſi multipliciter dicitur, ſiue ſpecie tantum, ſiue nomine & ſpecie diſſonet. Quædam enim ſtatim & nominibus alia ſunt, ut acuto in uoce contrarium eſt graue. In magnitudine autem, obtuſum. Patet igitur, quoniam cōtrarium acuto multipliciter dicitur. Si autem hoc, & acutum. nam ſecundum utrumq; horum aliud erat contrarium. Non enim idem acutum erit obtuſo, & graui contrarium. utriq; autem acutum contrarium. Rurſum graui in uoce quidem, contrarium acutum, in corpore uero leue. Quare multipliciter graue dicitur. quoniam & contrarium. Similiter autem & pulchro, ei quidem, quod in animali turpe, ei uero, quod eſt in domo, pernitioſum. Quare equiuocum pulchrū. G

Corpore ἄκγω magnitudie.

Cum dixiſſet ad negotium de multiplici non ſufficere ſolum ea, de quibus multipliciter ipſum dicitur, ſed etiam rationes, quibus illa differunt, nunc aſſignat loca, & conſiderationes: per quas ſcire poterimus aliquod nomen eſſe multiplex, & primo proponit hoc. & dicit. { Vtrum aūt multipliciter ſpecie } aliquid dicitur, hoc eſt ſignificatione, vt Alexander exponit { aut vno modo } hoc eſt vna ſignificatione { dicitur, per hæc } .ſ. loca quæ dicentur: conſiderandum, & per ſpecie multiplex. Alexander expoſuit multiplex ſignificatione, quod eſt multiplex ęquiuocatione & per vno modo dictum, expoſuit, ſecundum vniuocationē. Deinde exponit primum locum. & dicit. { Primum quidē in contrario pſpiciendi } eius, quæſiti vel propoſiti, de quo ſermo eſt. { ſi multipliciter dicitur } ſpecie, nā ſiue ſpecie hoc eſt ſignificatione multiplex dicat: ſiue ſpecie, & nomine, propoſitum erit multiplex ſemper. Eſt enim hęc maxime, propoſitum, cuius contrarium eſt ſignificatione multi H plex, ipſum eſt multiplex, ſiue contrarium ſit multiplex ſignificatione tantum, ſiue ſignificatione, & nomine, etiam. Primum ergo declarat propoſitum dici multiplex, quando contrarium dicitur multiplex ſignificatione, & nomine: & hoc per exempla exponit. & dicit. { Quædam enim } contraria, quæ ſignificatione differūt, { etiam nominibus alia ſunt, vt } acutum eſt multiplex ſignificatione, quoniam ſuū contrarium eſt ſignificatione, & nomine multiplex. Nam { acuto in voce: contrarium eſt graue, } quod etiam eſt in voce. { In magnitudine autem } acuto. videlicet in gladio contrarium eſt { obtuſum, patet igitur, quoniam contrariū acuto multipliciter dicitur } ſignificatione, & nomine. { Si aūt hoc } dicitur multipliciter ſignificatione, & noie, { & acutū } dicitur multiplex ſignificatione, non aūt oportet noie multiplex dici, quoniam tunc non eſſet vnum nomen. Et reddit cauſam quare oportet acutum dici multipliciter

I ſignificatione, ſi ſuũ cõtrariũ dicitur multiplex, ſignificatione. & dicit. { Nã ſecundum vtrũq; horũ aliud erat contrarium, non enim idem acutum, erat obtuſo, & graui cõtrarium, } ſed eſt vnum nomen { acutum quod } vtriq; eſt contrarium, ſignificatione vero multiplex. Deinde affert exemplum de graui. & dicit. { Rurſum graui in voce quidem contrarium } eſt etiam in voce, { in corpore autẽ } graui contrarium eſt, { leue. quare multipliciter } ſignificatione { graue dicitur, } quia & contrariũ dr multipliciter ſignificatione, licet diuerſis nominib⁹ appellet. Tertio exẽplum affert, de pulchro. & dicit. { Similiter autem & pulchro, ei quidem quod in animali eſt turpe } cõtrarium eſt, { ei vero, quod eſt in domo, pernitioſum } ſiue fœdũ contrarium eſt. Quare æquiuocum } hoc eſt ſignificatione multiplex eſt ipſum { pulchrum. } per hæc patet propoſitum dici multiplex: ſi ſuum contrarium dicatur ſignificatione multiplex: etiam ſicut multiplici ſignificatione ſit nominum multiplicitas.

K *In quibuſdam autem nominibus nullo modo diſſonat, ſpecie autem manifeſta in eis ſtatim differentia eſt, ut de claro, obſcuro. Vox enim clara, & obſcura dicitur. Similiter autem & color. ergo nominibus quidem nihil diſſonant, ſpecie autem manifeſta in ei: ſtatim differentia eſt. Non enim ſimiliter & color clarus, dicitur & uox clara. Manifeſtum autem hoc eſt per ſenſum, nam eorum, quæ eadem ſunt ſpecie, idem ſenſus eſt, at clarum quod eſt in uoce, & in colore, non eodem ſenſu iudicamus. Sed hoc quidem uiſu, illud autem auditu. Similiter autem & acutum & obtuſum in ſaporibus, & in magnitudinibus. Sed hoc quidem tactu, illud autem guſtu. Nã neq; hæc diſſonant nominibus, neq; in ſeipſis, neq; in contrarijs. Obtuſum enim contrarium eſt utriq;.*

L Cum declaraſſet propoſitum dici multiplex, quando cõtrarium dicitur ſignificatione, & nomine multiplex, nunc oſtendit propoſitum dici multiplex, quando contrarium ſignificatione dicitur multiplex etiam ſi contrarium nõ dicitur nomine multiplex. Et hoc oſtendit duobus exemplis, quorum primum eſt de claro, cui opponitur obſcurum, alterum eſt de acuto, cui contrarium eſt obtuſum. & dicit. { In quibuſdam autem } multiplicibus, ipſum multiplex { nominibus nullo modo diſſonat, ſpecie autem } ac ſignificatione manifeſta in eis ſtatim differentia eſt, vt de claro, & obſcuro, } clarum enim dicitur multiplex, quoniã obſcurum ſignificatione eſt multiplex, quod exemplo declarat. & dicit. { Vox enim } vna genere exiſtens, { clara & obſcura dicitur, ſimiliter autem & color } dicitur clarus, & obſcurus, ergo clarum in voce & clarum in colore nominibus nihil diſſonant, quemadmodum nec obſcurum in voce, & in colore, { ſpecie autem } & ſignificatione { manifeſta in eis ſtatim differentia eſt: nõ enim ſimiliter & color clarus dicitur, & vox clara, manifeſtum autem hoc eſt per M ſenſum } & exponit rationem, & dicit. { Nam eorum quæ eadem ſunt ſpecie, idem ſenſus eſt, vt clarũ quod eſt in voce, & } clarum quod eſt { in colore, non eodem ſenſu iudicamus, ſed hoc quidem } quod eſt clarum in colore { viſu, illud autem } clarum quod eſt in voce, { auditu } iudicamus, deinde exponit exemplum in ſaporibus, & magnitudinibus de obtuſo, & acuto. & dicit. { Similiter autem & acutum & obtuſum in ſaporibus, & magnitudinibus } dicunt multiplicia ſignificatione, ſed ſub vno nomine. { ſed hoc quidem } ſcilicet obtuſum & acutum iudicamus { tactu } ſcilicet in magnitudinib⁹ { illud autem } acutum & obſcurum in ſaporibus iudicamus { guſtu. } & reddit cauſam, & dicit. { Nam nec hæc } ſcilicet obtuſum & acutum { diſſonant nominibus, neq; in ſeipſis } propoſitis { neq; in ſuis contrarijs, quoniam obtuſum } quod eſt in ſaporibus & magnitudinibus { eſt contrariũ vtriq; } ſcilicet acuto in magnitudine, & ſaporibus. Iuniores amplificant hanc maximam, non ſolum ad contraria, ſed etiam ad oppoſita, nam etiam de oppoſitis, ſi alterum oppoſitorũ dicitur multipliciter ſignificatione, & alterum etiam: ſed vtrum ita ſit, alias dicemus. Sed quæres cum propoſitum cognoſci eſſe multiplex poſſit & per cõueniens, & per contrarium, propter quid non docuit propoſitum eſſe multiplex ex multiplicitate conuenientis, ſicut ex multiplicitate contrarij. Dicendum Ariſtote. hoc docere poſt modum, ideo ad illud tempus differatur. N

Amplius ſi huic quidem eſt aliquid contrarium, illi autem ſimpliciter nihil. ut ei, quæ eſt à potu delectationi, ea, quæ eſt à ſiti triſtitia contrarium. Et autem, quæ eſt ab eo, quod eſt conſiderare, quoniam diameter eſt coſtæ incommenſurabilis nihil. quare multipliciter delectatio dicitur, & ei quidem, quod eſt ſecundum mentem amare, odiſſe contrariũ eſt, ei autem, quod eſt ſecundum corporalem actum, nihil. manifeſtum, quoniam amare æquiuocum. Locus ab iis in quib⁹ reperitur alter cõtrariũ.

Hic ponitur ſecundus locus, quo cognoſcitur aliquod eſſe multiplex: & quidam volunt hunc locum accipi à ſignificatis propoſiti, cuius maxima eſt, ſi aliquod propoſitum in vno ſignificato habet contrarium in alio non, tale propoſitum eſt multiplex. Quæ expoſitio non placet, quoniam petit principium: ſupponit.n. propoſitum habere plura ſignificata: quorum vnum habet contrarium, aliud non. Dicimus igitur hunc locum accipi à ſubiectis, vel ab iis in quibus reperitur: cuius maxima eſt, ſi aliquod propoſitum reperitur in pluribus, in quorum vno habet cõtrarium, in altero non hoc propoſitum eſt multiplex, & hoc dicit. { Amplius ſi huic quidem } quod reperitur in vno, { eſt aliquid contrarium, illi autem } quod reperitur in alio { nihil ſimpliciter } eſt contrarium, ſubaudi tale propoſitum eſt multiplex: { vt } delectatio multiplex eſt, { quoniam ei delectationi, quæ eſt à potu, ea quæ eſt à ſiti triſtitia, cõtrarium eſt. ei autem, } delectationi, { quæ eſt ab eo, quod eſt conſiderare, quoniam diameter eſt coſtæ incommenſurabilis P nihil } omnino eſt contrarium, & non modo ei delectationi nihil contrarium eſt, quæ eſt in ſpeculatione rei geometricæ, ſed etiam in quauis alia ſcientia. quare multipliciter delectatio dicitur. Sed occurres, quoniam delectationi, quæ eſt ſpeculando aliquam concluſionem, videtur contraria ea triſtitia, quæ non ſpeculando. Triſtamur enim dum non poſſumus aliquam concluſionem geometricam, aut phyſicam ſpeculari. Dubĩ. Vno modo dici poteſt Ariſt. hic per contrarium intellexiſſe contrarium preſſe. quod deſtruit corpus: modo delectationi, quæ eſt in potu ea triſtitia contraria eſt, quæ eſt in ſitis per quam non ſolum delectatio deſtruitur, ſed corpus. Solutio. Aut dici poteſt triſtitiam, quæ eſt in non poſſe ſpeculari, non eſſe contrariã illi delectationi, quæ eſt in ſpeculando niſi per accidens propter ſenſus ipſos, qui ſeruiunt ſpeculationi: intellectus enim per ſe non recipit contraria: ſed contrariorũ ſpecies, ac intentiones, quæ non ſunt contrariæ, cum compoſſibiles ſint in eodem ſubiecto. Deinde ponit ſecũdum exemplum de ipſo amare, quoniã Q amare reperitur in actibus animæ, & ſic habet contrarium odiſſe: & reperitur in actibus corporeis, & delectationibus, & ſic non habet contrarium, & dicit. { Et ei quidem quod eſt ſecundum mentem amare, odiſſe contrarium eſt, ei autem quod eſt ſecundum corporalem } actum, { nihil } cõtrarium omnino eſt, { manifeſtum, quoniam amare æquiuocum eſt, } & multiplex. Quo vero ad verba attinet, per amare quod attinet ad animam, intelligit amare quod attinet ad animam rationalem ſecundum Alexandrũ, hoc enim modo ipſi amare contrarium eſt odiſſe. Et per amare, quod eſt ſecundum corporalem actum intelligit illud, in quo aſſueuimus oſculari, & concubere: & huic nullum contrarium poſitiuum eſt, niſi forte priuatio, quod eſt non delectari corporaliter. Conſideratio verborũ: Sed videtur hic locus contrarius priori, quoniam per primum habetur q̃ ſi alterum contrarium ſit multiplex, & alterum etiam multiplex ſit: per hunc habetur poſſe eſſe aliquod contrarium multipliciter Dubĩ.

dictum

Quæ Alex.

A dictum cuius contrarium non multipliciter dicitur. Odium enim quod ipſi amare contrarium eſt, non dicitur multiplicíter, at amare dicitur multiplicíter. Alexander aſſerit hunc locum non deſtruere priorem locum: quoniam in primo loco per contrarium intellexit, illud quod eſt contrarium ipſi propoſito. Ac hic per contrarium intelligit non illud, quod eſt ipſi propoſito contrarium, ſed alicui ſignificato illius, poſſet etiam concedi hunc locum eſſe deſtructiuum prioris, quoniam topica habet loca contraria, quoniam habet vim ſyllogizandi pro vtraque parte problematis.

Locus à medijs certi⁹ clari λευκοῦ albi. obſcuri μέλανος nigri.

Præterea in medijs. ſi huic quidem eſt aliquid medium, illi autem nihil. Aut ſi utriſq; quidem eſt non idem autem: ut clari & obſcuri, in coloribus quidem aliquid eſt medium fuſcum, in uoce autem nihil. Aut ſi forte raucum quemadmodum quidam dicunt raucam uocem medium eſſe, quare æquiuocum clarum ſimiliter autem & obſcurum. Inſuper ſi horum quidem plura media, illorum autem unum, ut in claro B *& obſcuro. Nam in coloribus plura media: in uoce autem unum raucum.*

Hic ponitur tertius locus, qui ſumitur à medijs, cuius accipit tres maximas, quarum prima eſt ſi reperitur aliquod propoſitum in aliquo, in quo non habet medium, in aliquo vero alio, habet medium, hoc eſt multiplex: vt quoniã clarum in coloribus habet medium videlicet fuſcum: quod eſt medium inter clarum & obſcurum: in vocibus autẽ non habet medium: nam inter claram vocem, & obſcuram nihil eſt medium: igitur clarum eſt multiplex. Simili ratione de obſcuro dici poteſt. vnde dicit. {Præterea in medijs} ſubaudi reſpiciẽdum eſt pro multiplicis diſtinctione: hic eſt locus, tunc ponit primam maximam, & dicit. {Si huic eſt aliquid medium,} hoc eſt ſi aliquod propoſitum reperitur in aliquo, in quo habet medium {illi autem nihil} hoc eſt C in alio autem, non habet medium, hoc eſt ſubaudi multiplex. Deinde ponit ſecundam maximam: quæ eſt, ſi aliquod propoſitum reperitur in diuerſis, in quibus non habet idem medium tale propoſitum eſt multiplex, & dicit. {Aut ſi vtriſque quidem eſt} medium videlicet in quibus reperitur, {non idem autem} tale propoſitum multiplex eſt: tũc ponit exemplum primæ maximę, & dicit. {Vt clari & obſcuri in coloribus quidem aliquid eſt medium} videlicet {fuſcum. in uoce autem nihil} igitur tam clarum, quàm obſcurum eſt multiplex. Quo vero ad verba attinet clari græce eſt, λευκοῦ, latine albi, verum hic pro claro intelligendũ eſt, obſcuri vero gręce μέλανος, latine nigri quod pro obſcuro intelligit, ſic.n. coloribus, & vocibus cõmunia ſunt. Et quia aliqui volunt etiam clari & obſcuri, tã in vocibus: q̃ in coloribus reperiri mediũ, ideo hoc accipiendo affert exemplũ ſecundę regulę, & dicit. {Aut ſi forte raucum quẽ admodum quidam dicunt raucam vocem mediam eſſe} D claræ & obſcuræ, cum non ſit idem medium in coloribus & in vocibus, ideo concludit, {quare ęquiuocum clarum, ſimiliter & obſcurum} æquiuocum eſt propter eandẽ cauſam. Tertia vero maxima eſt. ſi aliquod propoſitum reperitur in pluribus in quorum altero non habet niſi vnum medium, in altero vero plura, tale propoſitum eſt multiplex. vnde dicit. {Inſuper ſi horum}, propoſitorum {quidem plura media} ſunt in aliquibus in quibus reperiuntur, {illorum autem vnum} ſubaudi in alijs, in quibus reperiuntur, hæc ſubaudi ſunt multiplicia, {vt in claro, & obſcuro: nam in coloribus plura media {habent} in voce autem vnum raucum.} hæ ſunt tres maximæ, quæ ab eodem loco accipiuntur.

Rurſum in eo, quod ſecundum contradictionem eſt, conſiderandum, ſi multiplicíter dicitur: nam & ſi hoc multiplicíter dicitur, & quod huic opponitur: multiplicíter dicetur. ut non uidere multiplicíter dicitur unum quidem non habere uiſum, alterum aut non operari uiſu. Si autem hoc multiplicíter dicitur, neceſſarium eſt, & uidere multiplicíter dici. E *Vtriq; enim non uidere opponitur, ut ei quidem, quod eſt non habere uiſum, habere. illi autem, quod eſt non operari uiſu, operari.*

Cũ dixiſſet loca inuentionis multiplicis q̃ accipiebantur à contrarijs, nunc dat loca inuentionis multiplicis in cõtradictorijs reſpiciẽdo ad cõtradictoriũ: & hoc proponit, & dicit. {Rurſum in eo, quod ſecundũ contradictionem opponitur, conſiderandum, ſi dr̃} tale contradictoriũ {multiplicíter,} eſt igitur locus reſpiciendo ad contradictoriũ propoſiti: tũc ponit maximam. & dicit. {Nam ſi hoc} .ſ. contradictorium propoſiti {multiplicíter dicitur, &} propoſitum {quod huic} contradictoriæ} opponitur, multiplicíter dicetur.} Hæc eſt maxima, & affert exemplum. & dicit {Vt non videre, multiplicíter dicitur,} dicimus enim aliquem non videre bifariam, {vnum quidem nõ habere viſum,} hoc eſt vno modo quia non habet viſum F videlicet per negationem actus primi, {alterum autem non operari viſu,} hoc eſt alio modo, quia habet viſum, ſed eo non vtitur, vel quia dormit, vel quia oculus habet clauſos. Tunc concludit etiam propoſitum eſſe multiplex. ſ. ipſum videre, & dicit, {Si autem hoc multiplicíter dicitur, neceſſarium eſt, & videre multiplicíter dici, vtrique enim} ipſi videre, {non videre opponitur, vt ea quidem quod eſt non habere viſum,} opponitur {habere} viſum,} illi autem quod eſt non operari viſu,} opponitur {operari} viſui, quare ipſum videre multiplex eſt, quemadmodum ipſum non videre, & Alexãder dicit, hoc idem habere veritatem in alijs ſimilibus contradictorijs, quæ opponuntur ſecundũ affirmationem, & negationem vt in ipſo ſentire, & intelligere, & velle, & cæteris id genus. Amplius hic locus (vt Alexandar inquit) eſt communis tam contrarijs, quàm contradictorijs: non tamen conueniunt in alijs locis, non enim alicui affirmationi particulari opponi poteſt negatio particularis, cum negatio neget totum. nec locus, qui accipitur ab G immediatis vel mediatis conuenit contradictorijs: cum inter contradictoria nullibi media reperiri poſſint.

Amplius in ijs, quæ ſecundum priuationem & habitum dicuntur, perſpiciendum: nam ſi alterum multiplicíter dicitur, & reliquum. ut ſi ſenſibile multiplicíter dicitur, & ſecundum animam & corpus, & inſenſibile multiplicíter dicetur, & ſecundum animam & corpus. Quod autem ſecũdum priuationem & habitum opponantur, quæ dicta ſunt, manifeſtum, eo q̃ nata ſint utrunq; ſenſum habere animalia, & ſecundum animam, & ſecundum corpus.

Conſequenter in priuatiue oppoſitis aſſignat locum inueniendi multiplex, & dicit. {Amplius in ijs, quæ ſecundũ priuationem & habitum dicuntur, perſpiciendum,} & aſſignat maximam, & dicit. {Nam ſi alterum} priuatiue oppoſitorum {multiplicíter dicitur, & reliquam} etiam multiplicíter dicetur. Hoc exponit per exemplum & dicit. {vt ſi ſenſibile} hoc eſt ſenſitiuum ſe habens per modum habi H tus, multiplicíter dicitur, & ſecundum aĩam & ſecundum corpus,} ſumus enim ſenſitiui aĩa & corpore, {& inſenſibile} hoc eſt inſenſitiuum {multiplicíter dicetur,} & ſecundum animam, & ſecundum corpus. eſt enim brutũ animal anima quidem inſenſitiuum, corpore vero ſenſitiuum. Deinde probat exemplum, & dicit. {Quod autem ſecundum priuationem & habitum opponantur} ſenſitiuum, & inſenſitiuum, {quæ dicta ſunt manifeſtum, eo q̃ animalia nata ſunt habere vtrunque ſenſum} hoc eſt vtrãque ſenſationem, {& ſecundum animam, & ſecundum corpus,} ergo vtranque inſenſationem, & ſecundum animam, & ſecũdum corpus: & dixerunt nonnulli per ſenſationem ſecundum animam, intellexiſſe ipſum intelligere, quod anima ſolum fit: per ſenſationem vero ſecundum corpus intellexiſſe proprie ſenſationem ipſam. Quam expoſitionem attulit Alexãder: tametſi dici poſſit Ariſt. hæc dixiſſe ſecundum opinio

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

I nes eorum, qui inter intellectum & ſenſum nullam poſuerunt differentiam: apud enim iſtos ipſum ſentire ſecundum aiam intelligere dicitur: ipſum vero ſentire ſecūdū corpus, proprie ſentire appellatur. Poteſt etiam dici, ꝙ Ariſtoteles per ſentire ſecundum animam intellexerit ſentire ipſum, quod fit ſenſibus interioribus, per ſentire ſecundū corpus, ipſum ſentire quod fit ſenſibus exterioribus. Quam expoſitionem probo, quoniā Ariſt. dixit animalia habere verū ꝑ ſenſum, vbi patet animalia non habere ipſum intelligere, etiam ſecundum veteres. Tacuit autem oppoſita relatiue, quoniam (vt Alexander inquit) in talibus perſpicuum eſt alterum oppoſitorum multiplex eſſe, ſi alterum fuerit multiplex: & hoc ab ipſa relatiuorum ratione, quoniam relatiuorum ratio eſt habere quodam modo ad aliquid: & propterea quia amatum dicitur pluribus modis dicitur, & amicitia etiam pluribus modis, nam eſſe amicitiæ ad amatum eſt.

K Amplius quoniam ſcientia eſt dupliciter actu, & potentia, & ſcibile etiam dicetur dupliciter. Ad hæc & de ſenſu & ſenſibili eodem modo. Præterea ſi excedens dicitur multipliciter: nam & ſecundum quantum & ſecundum potentiam, aut ſecundum habitum vel actionem, & exceſſum etiam dicitur multipliciter. demum quia mobile dicitur multipliciter ſecundum qualitatem, vel quantitatem, vel vbi, & motus etiam. Habitus ēt quia multipliciter dicitur, & habens multipliciter dicetur. Quare in omnibus perſpicuum eſt quoties alterum oppoſitum dicitur multipliciter, & alterum etiam dici.

Scia & ſcibile dupliciter dicū tur.

Amplius autem in caſibus conſiderandum, nam ſi iuſte multipliciter dicitur. & iuſtum multipliciter dicetur, ſecundum utrunq; enim iuſtorum eſt iuſtum: ut ſi iuſte dicitur & ſecundum ſui cognitionem iudicare & ut oportet, ſimiliter et iuſtum. Eodem autem modo et ſi ſalubre multipliciter dicitur, et ſalubriter multipliciter dicitur, ut ſi ſalubre dicitur, hoc quidem ſanitatis effectiuum, illud aut conſeruatiuum. quoddā uero ſignificatiuum, & ſalubriter, uel effectiue, uel
L *conſeruatiue, uel ſignificatiue dicetur. Similiter autem et in alijs, quando ipſum multipliciter dictum fuerit, et caſus ab eo multipliciter dicetur. et ſi caſus: et ipſum.*

Cognitionē γνώμη arbitriū cōſciētiā.

Nunc docet ſumere multiplex per locum qui ſumitur à caſibus. Alexander diſtinguit caſum, ꝙ ſit caſus, qui refertur ad denominatiuum, & hoc pacto iuſtitia eſt caſus, iuſtū vero denominatiuum. ſecūdo modo dicitur caſus per comparationem ad illud, cui ſub ordinatur. vt ſenſus & ſcientia caſus ſunt, quoniam ita ſe habent ſenſibile vt ſe habent ſenſus & ſcientia. Tertio modo caſus accipere vt diſtinguitur contra principale, quod Ariſt. appellat αὐτά, hoc eſt ipſum: & ſic iuſte dicitur caſus ab ipſo iuſto, & ſalubriter à ſalubri. Dicamus igitur ꝙ cum Ariſt. docuiſſet ſumere multiplex
M proſpiciendo ad oppoſitum, nunc docet ſumere multiplex reſpiciendo ad conueniens: eſt autem conueniens duplex eſſentiale, & hoc ſpectat ad poſterioriſticum, & commune, & hoc ſpectat ad topicum: docet igitur accipere multiplex per conueniens in caſibus. Quo vero ad verba attinet, verbum caſibus græce eſt πτώσεσι, & in veteribus trāſlationibus coniugatis legitur: verum coniugata ſunt, quorum alterum dicitur ipſum, ſiue principale, alterum dicitur caſus, & ſic in idem venit expoſitio. Primu igitur ponit locū, & dicit. { amplius autem in caſibus conſiderandum, } maximam vero per exempla exponit, quæ eſt duorum coniugatorū, ſi caſus eſt multiplex, & ipſum. ſ. principale eſt multiplex, & conuertitur maxima, nam ſi principale eſt multiplex, & caſus etiam multiplex erit, exponit hanc per exempla, { nam ſi iuſte } pati, aut iudicare, aut agere { multipliciter dicitur, & iuſtum } factum aut iudicatum, aut paſſum { multipliciter dicetur. ſecundum vtrunq; n. iuſtorum } hoc eſt ſecundum vtrunq; modum quo aliquid iuſte fieri dicitur, { eſt iuſtum } factum. vt ſi iuſte dicitur, & ſecundum ſui cognitionem, iudicare, & vt oportet huc eſt ſecundum

Cōueniēs duplex ē.

rationem, & per allegatu & probatu, & per leges. Alexander per cognitionem, opinionem intelligit, aliquis. n. poteſt iudicare ſecundum ſuam opinionem non recte. Alij per cognitionem conſcientiam intellexerunt, Ego per cognitionem arbitrium intelligo, eſt. n. dupliciter iuſte iudicare, per arbitrium, & per leges: vt oportet. & quia iuſte diiudicare dupliciter dicitur, ſimiliter iuſtus duplex: quod eſt iudicatū per arbitrium, & per leges. & hæc maxima conuertitur, nam { eodem modo & ſi ſalubre multipliciter, dicitur } quod dicitur ipſum, ſiue principale: { & ſalubriter multipliciter dicetur. vt ſi ſalubre dicitur hoc quidem ſanitatis effectiuum } videlicet pharmacum, aut phlebotomia: { illud aut conſeruatiuum } vt dieta. { quoddam vero ſignificatiuum, } vt vrina, & cætera ſigna { & ſalubriter vel effectiue, vel conſeruatiue, vel ſignificatiue dicetur, ſimiliter autē & in alijs. } conuertitur enim regula, quoniam { quando ipſum } . ſ. principale { multipliciter dictū fuerit, & caſus, } qui cadit ab eo multipliciter dicetur, & ſi caſus } dicitur multipliciter, & ipſum. ſ. principale etiam, & ſic non modo quod dictū eſt verū in ijs exēplis, ſed in alijs ſunt. n. alia vt muſicū, virile, quorū caſus ſunt Muſice, viriliter. ſit tamen hæc regula, vt Alexander monet, in quo apparoerit quod pluribus dicitur modis, ab iſto demonſtrādum eſſe alterum dici multipliciter. quoniam à notiori eſt doctrina. Quo vero ad verba attinet debes ſcire maximam conuerti de caſu, & ipſo principali, non autem de caſu & habitu: quoniā ſtat ſane, & ſanum multipliciter dici: & non ipſum ſanitatē: vt Alexander demonſtrauit.

N

Diiudicat iuſte dupliciter dicitur.

O

Quæ Alex.

Conſideranda autem et genera in ijs: quæ ſunt ſecundum nomen prædicamentorum ſi eadem ſint nominibus i Nam ſi non eadem, manifeſtum quoniam æquiuocum eſt, quod dicitur. Vt bonum in cibis quidem effectiuum eſt uoluptatis, in medicina autem, effectiuum ſanitatis, in anima uero qualem eſſe, ut caſtā, uel fortē, uel iuſtam, ſimiliter aūt & in homine. Aliquoties aūt et quādo, ut in tempore bonū. bonū. n. dicitur in tēpore plerūque aūt quantū in mediocri, dicitur. n. & mediocre bonū, quare æquiuocum bonū. Similiter, aūt et candidum. in corpore quidem color, in uoce autem. bene audibile. Similiter autem et acutum, nōn. n. ſimiliter idem in omnibus dicitur, nam uox acuta quidem uelox. ſicuti dicunt, qui ſecundum numeros harmonici ſunt, angulus autem acutus, qui minor eſt recto, gladius uero, quia ſunt anguli acuti.

P

Nunc docet ſumere multiplex per conueniens in primis generibus: cuius loci maxima eſt, omne propoſitum, cuius ſignificata ſunt in diuerſis prædicamentis, eſt æquiuocum, & multiplex. Vnde dicit, { conſideranda autem & genera prædicamentorum in his } ſignificatis { quę ſunt ſecūdum } idem { nomen: ſi eadem ſint nominibus } prædicamentorum, hoc eſt ſi ſunt in eodem, vel diuerſis prædicamētis, hic eſt locus tunc affert maximam, & dicit. { nā ſi non eadem } ſunt prædicamenta ſignificatorum eiuſdem nominis, { manifeſtum, quoniam æquiuocū eſt, quod dicitur. } deinde aſſignat tria exempla. quorum primum eſt de ipſo bono: & dicit. { Vt bonum in cibis quidem effectiuum eſt voluptatis. } At efficere eſt in prædicamento facere, { in medicina autem effectiuum ſanitatis, & ſic iterum eſt in prædicamento facere. { in anima vero } bonum ipſum eſt in prædicamento qualitatis, nam { qualem eſſe vt caſtam, vel fortem, vel iuſtam } ſignificatur cum accipere in anima. { ſimiliter autem in homine } cum accipere ve eſt in homine, eſt in prædicamento qualitatis, nā (vt Alexāder inquit) cum dicimus eſſe hominem bonum, ſignificamus ipſum eſſe prudentem, iuſtum, virilem: & ita qualem eſſe hominem dicimus, igitur hoc pacto bonum in prædicamento qualitatis eſt. { aliquoties autem } bonum dicitur { & quando } & ſic eſt in prædicamento quando: { vt in tempore bonū, bonum enim dicitur in tempore, } & hoc pacto eſt in prædicamento. quando { plerunq; aūt } bonum dicitur { quā

Q

cum

A tum in mediocri, dicitur enim } omne mediocre, eſſe { bo
num, } nam virtus in medio eſt, & ſic eſt in prædicamento
quanti. Alexander autem addit bonum eſſe in prædicamen
to pati. vt curari: & doceri: & in prædicamento vbi, vt in
græcia eſſe. & in ſalubribus locis eſſe. & in prædicamento ſi
tus, vt ſedere bonum eſt & vtile: & iacere bonum eſt febri
citantibus { quare æquiuocum } eſt { bonum } ipſum quo
niam eſt in decem prædicamentis. dat ſecundum exemplũ,
& dicit. { Similiter autem & candidum, in corpore quidẽ,
color } & ſic eſt in prædicamento qualitatis, { in voce au-
tem bene audibile. } bene vero audibilis vox eſt, quæ cito,
& valde auditum penetrat, igitur eſt in prædicamento fa-
cere ipſum candidum quod eſt in voce. Deinde ponit tertiũ
exemplum. & dicit. { Similiter autem & acutum, nõ enim
ſimiliter in omnis idem dicitur, nam vox acuta quidem ve
lox. ſicut dicunt qui ſecundum numeros harmonici ſunt,
hoc eſt vt tradunt Muſici. qui de numeris ſcribunt: & ſic eſt
ſub facere, quoniam vox acuta eſt, quæ cito ſecat, & diui-
B dit. quare in facere eſt, per harmonicos vero pithagoricos
intelligit, iſti enim dixerunt ſonum fieri & vocem percuſ-
ſione & motu aeris. Quare motu velociter facto vox erat
acuta. tarde vero factu, vox erit obtuſa. Si igitur velociter
vel tarde mouere aerem, vt exponit Alex. facere eſt, vox
acuta erit in facere. { Angulus autem rectus qui minor re
cto, } & ſic eſt ad aliquid, { gladius vero qui eſt anguli acu
ti, } & ſic in quali eſt: nã figura enſis qualitas eſt, quare acu
tum æquiuocum eſt, quoniam in prædicamento facere, &
relationis, & qualitatis eſt.

Conſideranda etiam & genera eorum, quæ ſunt ſub eo-
ὄνος aſin' equus. *dem nomine, ſi diuerſa, & nõ ſubalterna ſint, ut onus, quod*
& animal, & uas eſt. Diuerſa enim quæ ſecundum nomen,
horum ratio eſt. Nam hoc quidem animal quale quid ſignifi-
cat, illud uero uas quale quid.

Secũdus vero locus eſt à generib' ſubalternis, cuius pro
poſitio maxima eſt, quando propoſitum eſt in diuerſis ge-
C neribus eiuſdem prædicamenti non ſubalternatim poſitis,
eſt æquiuocum. & dicit, { conſideranda etiam } ſunt, { &
genera eorum quæ ſunt ſub eodem nomine } prædicamen
ti { ſi diuerſa. & nõ ſubalterna ſint, } cuius propoſitio ma
xima eſt, ſi aliquod propoſitum fuerit ſub diuerſis generi-
bus eiuſdem nominis, hoc eſt eiuſdem prædicamenti. Tale
propoſitum eſt multiplex. Affert exemplum de ono, ὄνος
enim græce, latine ſignificat aſinum animal, & vas, quæ eſt
mola infera, in qua detinetur frumentum: & dicit, { vt o-
nus, quod & animal, & vas eſt, diuerſa. n. ratio eſt, quæ ſecũ
dum nomen } onus eſt, illorum videlicet quæ onus ſignifi
cat. { Nam hoc quidem } oni ſignificatũ videlicet aſinus
{ animal quale quid ſignificat, } hoc eſt vniuerſale animal
quod eſt communis ſubſtantia ad omnes aſinos ſignificat }
per quale. n. vniuerſale, per quid ſubſtantiam intelligit. { il
lud vero } .ſ. mola infera, { vas quale quid, } hoc eſt mo
D lam inferam cõmunem ad omnes molas inferas ſignificat,
in quibus reperitur frumentum. ergo onus eſt æquiuocum.

Si autem ſubalterna ſint genere, non neceſſarium diuer-
ſas eſſe rationes, ut corui, animal, et auis genus eſt, Quando
enim coruum dicimus auem eſſe, et animal, quale quid dici-
mus eundem eſſe: quare utraq; genera de eodem prædican-
tur. Similiter autem et quando animal uolatile bipes coruũ
dicemus, auem dicimus eũdem eſſe, et ſic ergo utraq; genera
de coruo prædicantur, et ratio eorum. In non ſubalternis ge
neribus, non accidit hoc, neq; enim quando uas dicimus, ani
mal dicimus, neq; quando uas animal.

Remouet dubium, quod eſt, vtrum ſi idem propoſitum
ſit ſub diuerſis generibus inuicem ſubalternis, ſit æquiuo-
cum. Reſpondet ꝙ non, & dicit. { Si autem ſubalterna ſint
genera } ſub quibus idem propoſitum ponitur, { non ne-
ceſſarium } eſt { eſſe diuerſas rationes. } & ita non neceſ-
ſarium eſt eſſe æquiuocum: æquiuocum. n. eſt, quod ſub eo
dem nomine, ſecundum diuerſas rationes prædicatur de E
ſuis ſignificatis. Affert exemplũ, & dicit, { corui. genus }
eſt { animal, & genus } eſt auis } cuius rationẽ dicit, { quã
do. n. coruum dicimus eſſe auem, & animal, dicimus eundẽ
eſſe quale quid. } hoc eſt dicimus eundem eſſe ſubſtantiam
vniuerſalem ad omnes coruos. { quare vtraq; genera } .ſ.
animal, & auis { de eodem prædicantur } .ſ. coruo commu
ni ſubſtantia ad omnes coruos. Aſſignat de eodem coruo
aliud exemplum, & dicit. { Similiter autem & quando dici
mus coruum animal volatile, bipes, auem dicimus eũdem
eſſe, } qui eſt animal, volatile, bipes. { & ſic ergo vtraq;
genera. } .ſ. animal, & volatile, bipes, de coruo prædican-
tur. { & ratio eorum } generum, quare coruus non erit
multiplex. { In nõ ſubalternis generibus nõ accidit hoc }
.ſ. vt ratio eadem ſit. cuius cauſam reperit, & dicit, { neq;
enim quando vas dicimus, animal dicimus, } ſecundum
eam rationem, quæ animalis eſt, { neq; quando animal }
dicemus, { vas } dicimus ſecundum eam rationem, quæ F
vaſis eſt.

Conſiderandum autem non ſolum, ſi in propoſito diuer-
ſa ſint genera, & non ſubalterna: ſed in contrario. Si enim
contrarium multipliciter dicitur manifeſtum, quoniam &
propoſitum.

Tertius locus eſt à contrario, cuius propoſitio maxima
eſt, ſi propoſiti eſt contrarium, quod eſt in diuerſis, prædica
mentis, vel in eodem prædicamento, ſub diuerſis generibus
illius, non ſubalternis, tale propoſitum eſt æquiuocum, &
dicit, { conſiderandum autem non ſolum, ſi in propoſito
diuerſa ſint genera, & non ſubalterna: ſed in contrario, }
& ponit propoſitionem maximam: & dicit, } ſi. n. contra-
rium } propoſiti { multipliciter dicitur, } ſecundum pri-
ma genera, & ſecundum genera ſecunda, { manifeſtũ, quo
niam & propoſitum } erit æquiuocum. verbi cauſa, ſecun-
dum prima genera. quia bonum eſt in decem prædicamen-
tis, & æquiuocum, malum, quod eſt propoſitum bono. Cõ G
trarium, æquiuocum erit. Amplius quia acutum eſt æquiuo
cum, quoniam in diuerſis generibus, nam vt eſt in voce eſt
in prædicamento actionis, vt eſt in gladio in prædicamen-
to qualitatis, ideo obtuſum acuto contrarium æquiuo-
cum erit.

Vtile autem ad definitionem inſpicere quæ de compoſito
ſit, ut candidi corporis & candidæ uocis, nam ſublato pro-
prio, eandem rationem oportet relinqui, hoc autem non ac-
cidit in æquiuocis, ut in iis. quæ nunc dicta ſunt, nam hoc qui
dem erit corpus habens talem colorem: illud autem uox be-
ne audibilis, Sublato igitur corpore, & uoce, non idem in
utraq; relinquitur. At oportet, ſi uniuocum eſſet albũ, quod
in utraq; dicitur, eſſe idem.

Aliqui, vt nos longo tempore, arbitrantur Ariſt. afferre
locum accipiendi multiplex in accidẽtibus, vt exemplum,
quod affert demonſtrat. Melius aũt (vt Alex. exponit) dicẽ
dum Ariſt. afferre quartum locum in omnibus: qui accipi- H
tur a definitionibus propoſiti compoſiti, cum eis de qui-
bus prædicatur. verbi cauſa. Sit propoſitũ in ſubſtantiis, ho
mo, de quo quæratur ſit æquiuocus ne ad maſculum, & ad
fœminam: an non: Et tunc erit maxima propoſitio. Si alicu
ius propoſiti compoſiti, cum iis, de quibus prædicatur, à de
finitionibus demantur propria differentia & remanet aliqua
adhuc communis ratio, tale propoſitum eſt vniuocum, ſin
vero, illa dempta, nulla remanet communis ratio: tale pro
poſitum erit æquiuocum: verbi cauſa. Componatur homo
cum maſculo & cum fœmina, & definiatur homo maſcu-
lus, ꝙ ſit animal bipes habens potentiam agendi in alio &
definiatur homo fœmina, ꝙ ſit animal bipes, habens potẽ
tiam patiendi ab altero. Ab his igitur de definitionibus dẽ-
pta propria differentia, quæ eſt potentia agendi in alio, &
potentia patiendi ab altero, adhuc remanet hæc commu-
nis ratio, quæ eſt animal bipes, quæ homini competit, igi-

I tur homo eſt vniuocus. Amplius componatur candidus cũ corpore, & cum voce: & definiatur cãdidum corpus, ꝙ ſit corpus diſgregatiuũ viſus, & candida vox, ꝙ ſit vox bene audibilis, ſi ab iis definitionibus ꝓpriæ differẽtiæ demantur videlicet corpus, & vox, nihil remanet, quod cãdidũ cõpe-cat: igr̃ candidũ in voce, & in corpore æquiuocũ eſt, dicit. { Velle aũt ad definitionẽ propoſiti { inſpicere, } nõ eã q̃ eſt de ipſo propoſito in ſe, vt de homine in ſe, vel de candido in ſe, ſed ad eam, } quæ de cõpoſito ſit, } hoc eſt ad eã, quæ eſt propoſiti compoſiti cum eis de quibus dicitur { vt candidi corporis, & candidæ vocis, } vel hominis maſculi, & hominis fœminæ. { nam } hæc eſt differẽtia inter æquiuocum & vniuocũ: q̃m à definitione vniuoci { ſublato proprio, } hoc eſt propria differentia, { eandem } communẽ { rationem oportet derelinqui. hoc aũt nõ accidit in æquiuocis, vt in iis, quæ dicta ſunt nunc, } & ꝙ non accidit re-
K manere rationem communem ſublata propria differentia à definitionibus compoſitorum in æquiuocis, probat, & dicit. { nam hoc } .ſ. corpus { candidum erit corpus habens talem } colorem. ſ. diſgregatiuum viſus. { Illud vero } videlicet candida vox, erit { vox bene audibilis: ſublato igitur corpore, & voce, } ab huiuſmodi definitionibus, quæ ſunt propriæ differentiæ, quibus candidum corpus & candida vox dicunt, { non idem } hoc eſt non eadem communis ratio { in vtraq; relinquitur, } immo nihil remanet. { At } (vt diximus) { oportet ſi vniuocum eſſet album, quod in vtraq; dicitur } ſubaudi remanere { eſſe idẽ. } hoc eſt eſſe communem rationem. Quare candidum quod dicitur de corpore, & de voce, æquiuocum eſt.

Sæpe autem & in ipſis definitionibus latet aſſequens æquiuocum, quapropter & in definitione conſiderandum. ut ſi quis ſignificatiuum, uel effectiuum ſanitatis, quod mediocriter ſe habet ad ſanitatem, dicat eſſe. non refutandum.
L *Sed inſpiciendum quid mediocriter quidem ſecundum utrũq; dixit, ut ſi hoc quidem tale ſignificat, ut facere ſanitatem: illud autem tale ut ſignificare qualis quidem ſit habitus.*

Cum docuiſſet accipere æquiuocum per conueniens in definitionibus, cum interdum de definitionibus ſit æque ambiguum, ſicuti de ipſis definitis. Ideo docet locum, per quẽ poterimus cognoſcere definitionẽ, ſit ne æquiuoca, an vniuoca: & locus eſt reſpicere ad prædicata, quæ in definitione ponuntur, cuius propoſitio maxima eſt, ſi prædicata, quæ in definitione propoſiti ponuntur ſunt æquiuoca, ipſa definitio erit æquiuoca, verbi cauſa. Sit definitio ſani: id, quod mediocriter ſe debet ad ſanitatem. Si igitur vis videre an hæc definitio ſit æquiuoca, accipe illud prædicatum videlicet mediocriter ſe habens ad ſanitatem, cum igitur hoc prædicatum ſit æquiuocum ad effectiuum, & ſignificatiuum, & conſeruatiuum ſanitatis: ſit vt tota definitio ſit æquiuoca; vnde dicit. { Sæpe autem & in ipſis definitionibus latet aſſequens æquiuocum, } aſſequens hoc eſt conueniens, latet dico an ipſa ſit æquiuoce competens definitis, { quapropter
M & in definitione conſiderandum, } & ſupponens definitionem ſani videlicet ꝙ ſit mediocriter ſe habens ad ſanitatẽ: tangit propoſitionem maximam in exemplo, & dicit. { vt ſiquis ſignificatiuum, vel effectiuum ſanitatis dicat eſſe } id { quod moderate ſe habet ad ſanitatem, quæ erat ſani definitio: competit. n. mediocriter ſe habere ad ſanitatẽ, quod eſt definitio ſani, omnibus illis videlicet ſigno, & cauſæ ſanitatis: eſt. n. ſignum ſanitatis id, quod mediocriter ſe habet ad ſanitatem. & cauſa ſanitatis ſimiliter. Siquis hoc } dicat eſſe, non eſt refutandum, ſed inſpiciendum, quod mediocriter ſecundum vtrunq; dixit, vt ſi hoc quidem tale ſignificat { videlicet mediocriter ſe habere ad ſanitatem ſignificat, } vt facere ſanitatem { quod competit cauſæ, } illud aũt tale, vt ſignificare, { & ſignum ſignificãs, } qualis quidem ſit habitus { hoc eſt ſanitas. Quaſi dicat conſiderandũ eſt illud commune videlicet mediocriter ſe habens ad ſanitatem, verum ſecundum vnam rationem dicatur de ſigno, & de cauſa, & ſi non ſecundum eandem rationem dicitur N
de ſigno & de cauſa, q̃m de ſigno dicitur, quia ſignũ eſt mediocriter ſe habens ad ſanitatem, vt ſignificans, de cauſa, vero, vt efficiens, de corpore autẽ, vt ſubiectum: cum hæ ſint diuerſæ rationes, definitio ſani erit æquiuoca. ſecundum vero Alex. Ariſt. remouet dubium hoc, componatur ſanum cum ſigno, & ſanum cum cauſa, & ſanum cum corpore: deinde definiatur ſanum, ſignum ꝙ ſit mediocriter ſe habens ad ſanitatem in ſignificando. & ſana cauſa, ꝙ ſit mediocriter ſe hñs ad ſanitatem in efficiẽdo, & ſanũ corpus ꝙ ſit mediocriter ſe hñs ad ſanitatẽ in habendo. Si igitur remoueantur propriæ, quibus hæ definitiones differunt, vt à prima remoueatur illa particula videlicet in ſignificando: à ſecunda vero illa videlicet in efficiendo: à tertia autem illa videlicet in habendo, quæ ſunt propriæ differentiæ, quibus hæc differunt: remanebit communis ratio illa videlicet mediocriter ſe habens ad ſanitatem, quæ competit ſano ſigno, ſanæ cau-
ſæ, & ſano corpori: igitur ſanum erit vniuocum, cuius con- O
trarium patet per alias regulas. Hęc eſt dubitatio ſecundum Alex. Reſpondet Ariſt. ꝙ quando ita eſt, debemus conſiderare illud commune, quod remanet videlicet mediocriter ſe habens ad ſanitatem. Nam ſi illud cõmune ſignificat res diuerſorum prædicamentorum, erit æquiuocum, & ſic eſt in propoſito, q̃m in cauſa videlicet in ipſo cibo mediocriter ſe habere, intelligitur in quanto: in ipſo vero ſigno, ſignificat quale: nam quale eſt ſignum, talis eſt ſanitas. igitur illud commune erit æquiuocum: vt patet per locum acceptum à primis generibus. vnde dicit, { Sæpe aũt & in ipſis definitionibus latet } propoſitum, quod eſt { aſſequens æquiuocum } ad ipſam definitionem, ita latet, vt per locum à definitione non ſciatur vtrum propoſitum ſit æquiuocũ. { quapropter & in definitione conſiderandum } ea videlicet quę eſt de ſano compoſito cũ his de quibus dicitur, aſſignatur: { vt ſiquis } ſanum { ſignificatiuum, vel } ſanũ { effectiuũ ſanitatis, dicat eſſe } id, { quod mediocriter ſe habet ad ſa-
nitatem, } iſtud dictum { non eſt refutandum, ſed inſpiciẽ- P
dum quod mediocriter ſecundum vtrunq; dixit, vt ſi hoc quidem tale ſignificat vt facere ſanitatẽ: } & ita ſignificat quantum, { illud autem tale, vt ſignificare, qualis quidem ſit habitus, } & ſignificat quale: igitur illud commune erit æquiuocum, & per conſequens propoſitum erit æquiuocũ.

Adhuc ſi non comparabilia ſunt ſecundum magis & minus, uel ſimiliter, ut clara uox, clara ueſtis, & acutus ſapor, & acuta uox. Hæc enim nec ſimiliter dicuntur clara uel acuta, neq; magis alterum, quare æquiuocum clarum & acutum, nam uniuocum omne comparabile, aut enim ſimiliter dicetur, aut magis alterum.

Locus à comparatiõe ſignificatuũ.

Quartus locus eſt inſpicere (vt Alex. inquit) ad ſignificata poſita, quæ ſub ipſo propoſito ſunt: ſint ne comparabilia an non: ergo ſecundum Alex. locus eſt inſpicere ad comparationem ſignificatorum ipſius propoſiti, cuius propoſitio
maxima eſt, ſi ſignificata alicuius propoſiti nec ſecundũ ma- Q
gis & minus nec ſecundum ſimilitudinem cõparabilia ſunt, ſecundum nomen illius propoſiti, propoſitum eſt æquiuocum, huius cauſam aſſignat Alex. per rationẽ à contrario, q̃m oĩa, quæ aliquo eodẽ vniuoco participãt, aut ſimiliter eo participant, & ſunt cõparabilia ſecundũ ſimilitudinẽ, vt circuli oẽs ſecũdũ ſimilitudinẽ cõparabiles ſunt, q̃m oẽs ſimiliter circuli ſunt, q̃m omnes circuli ratione ſimiliter participant. Similiter & homines, & generatim ea, in quibus non eſt magis, & minus, hæc ſecundum ſimilitudinem aliquo communi vniuoco participant, aut aliquo vniuoco participant ſecundum magis & minus, & ſecundum ſimilitudinem, vt ſunt ea, in quibuſcunq; ſunt magis & minus, vt in albis eſt videre. Alba. n. quæ colore participant, aut ſecundum ſimilitudinem colore participant, aut ſecundum magis, & minus, nam quæ colore participant ſecundum magis & minus cõparabilia ſunt ſecundum magis & minus, quæ vero colore participant æqualiter, comparabilia ſunt ſecundum ſimilitudinem,

A tudinem, ex ĩis patet ratio propoſiti maxime, nam ſi ſignificata propoſiti nec ſecundum ſimilitudinem, nec ſecũdum magis & minus comparabilia ſunt, non erit propoſitum vniuocum, quare erit æquiuocum, dicit. { Adhuc ſi } ſignificata propoſiti { non comparabilia ſunt ſecundum magis & minus, vel ſimiliter } hoc eſt nec ſecundum ſimilitudinẽ, ſubaudi propoſitum erit æquiuocum, declarat propoſitionem maximam in exemplis, & dicit, { vt clara vox clara veſtis, & acutus ſapor, & } acuta vox. { Hęc.n. } .ſ. vox & veſtis { nec ſimiliter } hoc eſt ſecundum dicuntur clara, non enim vox & veſtis dicuntur ſimiliter clara, aut obſcura, { neq; alterum } altero dicitur { magis, } non enim veſtis, eſt magis clara quàm vox, nec contra. Igitur clarum æquiuocum eſt ad vocem, & ad veſtem. Similiter acutum, { æquiuocum eſt ad ſaporem, & ad vocem. { Hęc enim nec ſimiliter dicuntur acuta, nec magis alterum } altero, igitur acutum æquiuocum eſt ad ſapores, & ad voces:
B { quare æquiuocum eſt clarum & acutum, } cuius cauſam aſſignat à ſuo contrario, & dicit. { Nam vniuocũ omne } eſt { comparabile, } hoc eſt omne vniuocum eſt, in quo ſignificata ſunt comparabilia: cuius cauſam aſſignat, & dicit, { aut.n. ſimiliter dicetur } de ſuis ſignificatis, vt in ſubſtantijs, & in ijs, in quibus non eſt magis & minus, { aut magis alterum } altero, vt in quibus eſt magis & minus, nam in quibus eſt magis, & minus, eſt etiam comparatio ſecundum ſimilitudinem. Quare ſi vniuocum eſt cuius ſignificata ſunt comparabilia, æquiuocum erit, cuius ſignificata non ſunt comparabilia, quę fuit propoſitio maxima. Quo vero ad verba attinet. dixit { vniuocum omne comparabile } non in omnibus eodem modo quĩa in ſubſtantijs eſt comparabile ſecundum ſimilitudinẽ, in accidentibus (vt Alex. inquit) in quibus magis & minus comparabile eſt & ſecundum magis, & minus, & ſecundum ſimilitudinem. Sed occures, quĩa in quibus eſt magis & minus vt Alex. inquit, eſt ſimile,
C igr in quibus eſt ſimile erunt magis & minus, nam ſimiliter & æqualiter idẽ. At ꝯſtat in quibus eſt æquale, in ijs, eſſe magis & minus, & cum ſimile ſit æquale, igitur in quibus eſt ſimile, erit magis & minus, & cum in ſubſtantijs ſit ſimile. igitur æquale & magis & minus.

Solutio aliquorũ.

Non nulli dixerunt in omnibus in quibus eſt ſimile, eſſe aut magis & minus, aut prius & poſterius: at æquale differentię à ſimili quoniã in quibus eſt æquale, eſt magis, & minus, & prius & poſterius. & quia in ſubſtantijs eſt ſimile, ideo in ſubſtantijs erunt aut prius & poſterius, aut magis, & minus: & ſic in plus eſt ſimile quàm æquale: cum ſimile ſit in quibus non eſt æquale.

Refutatio.

Sed hæc ſolutio non eſt vera: non.n. in quibuſcunq; eſt ſimile, in eis eſt prius & poſterius, vel magis & minus, in hominibus.n. eſt ſimile, quĩa omnis homo: omni homini ſimilis eſt in homine, & tamen nullus homo eſt prior aut magis homo altero homine.

Solutio propria.

Propterea rectius dicendum Ariſt. & Alexandrum accepiſſe, ſimile, confuſe, pro quodam communi ad idem in ſubſtantia vel pro æquali in quanto, & pro ſimili in qualitate. ſimile.n. pro communiter acceptum repe
D ritur in omnibus, & in ſubſtantijs, & in accidentibus, ſimile vero qualitatem eſt ſimile proprie quod non reperitur niſi in eis, in quibus eſt magis & minus vel quæ ſunt, qualia, ſecus autem accipit in metaphyſicis. vb. æquale proprie in quantis ſimile in qualitatem, idem in ſubſtãtia accepit. nam eadem ſunt, quorum ſubſtantia eſt vna, quorum vero quãtitas vna eſt, hæc æqualia ſunt, quorum autem qualitas, hæc ſimilia. At hic per ſimile intellexit quid commune ad idem ſecundum ſubſtantiam, & ad ſimile ſecundum qualitatem, & ad æquale ſecundum quantitatem, & tunc patet ſolutio ad dubitationem.

Idẽ in anĩ prædicamen. c. 4

Quoniam autem diuerſorum generum, & non ſubalternatim poſitorum, diuerſæ ſpecies ſunt, & differentiæ: ut animalis: & ſcientiæ (diuerſæ enim horum differentiæ) conſiderandum, ſi quæ ſub eodem ſunt nomine, diuerſorum generum & non ſubalternorum, diuerſæ differentiæ ſint, ut acutum uocis, & magnitudinis. differt enim uox à uoce, eo q; acuta ſit. Similiter magnitudo a magnitudine. Quare æquiuocum acutum. diuerſorum enim generum & non ſubalternorum diuerſæ differentiæ ſunt. E

Hic eſt quintus locus, qui accipitur à differẽtia, cuius propoſitio maxima hæc eſt, ſi aliquod propoſitum eſt differentia diuerſorum generum, non ſubalternatim poſiturũ, tale propoſitum æquiuocum eſt. Secundum vero Alex propoſitio maxima hoc eſt, ſi propoſitum prædicatur de pluribus, quæ ſunt differentiæ diuerſorum generum, non ſubalternatim poſitorum, propoſitum tale erit æquiuocum, & tunc, vt Alexander innuit iſte locus non à differentia accipitur, ſed demonſtrat, quæ differentia ſit multiplex, per locum acceptum à ſignificatis differentię per comparationem ad genera in quibus ponuntur: & dicit. { Quoniam autem diuerſorum generum, & non ſubalternatim poſiturum, diuerſę ſpecies ſunt, & differentiæ vt animalis, & ſcientiæ, (diuerſę F enim horum differentiæ) conſiderandum, ſi quæ ſunt ſub eodem } differentiæ, { diuerſorum generum, & non ſubalternorum, diuerſæ differentiæ ſint, } nam ſi ſic, talis differentia erit æquiuoca. & hoc demonſtrat exemplis, & dicit. { vt acutum vocis } differentia eſt, { & magnitudinis } et differentia eſt. { differt.n. vox à voce, eo q acuta ſit } aliqua ſubaudi aliqua uero obtuſa, { ſic & magnitudo à magnitudine } differt quia magnitudo aliqua eſt acuta vt gladius, aliqua vero obtuſa, { quare acutũ } erit { æquiuocũ. nã diuerſorum generum & nõ ſubalternorum } ſignificata acuta { diuerſæ differentiæ ſunt, } ſimiliter de obtuſo.

Dubiũ Alex.

Sed occurres, quĩa propoſitio maxima, quæ dicta eſt, nõ eſt vera in omnibus: nam bipes eſt differentia volatiliũ & pedeſtrium, quæ ſunt diuerſa genera & non ſubalternatim poſita, & tamen bipes non eſt æquiuocum.

Reſpõſio

Reſpõdet Alexander & ſatis vt mihi videtur, ad propoſitũ: & vult Ariſt. per diuerſa genera, quę non ſubalternatim ponuntur, intellexiſſe ea, de quibus ſermonem facit, cum dixit, vt animal G & ſcientia, vox & magnitudo: quæ diuerſa genera ſunt, & nec ſubalterna ſunt inuicem, nec ſub aliquo communi: ſed ſunt, diuerſorum prædicamentorum, modo volatile & pedeſtre, quorum differentia eſt bipes, licet non inuicem ſubalterna: tamen ſunt ſubalterna in eodem genere animali. & ſic inſtantia non valet.

Rurſum ſi eorundem, quæ ſunt ſub eodem nomine, diuerſæ differentiæ ſunt, ut coloris qui eſt in corporibus, & in melodijs. nam eius: qui eſt in corporibus: congregatiuum, & diſgregatiuum uiſus. eius uero, qui in melodijs, non eædem differentiæ. quare æquiuocum color. nam eorundem eædem differentiæ.

Hic eſt ſextus locus, per quem oſtenditur aliquod propoſitum eſſe multiplex verum, vt Alexander innuit, hic locus quaſi conuerſus eſt loci quinti, quĩa cum demonſtraſſet differentiam æquiuocum eſſe, quando ſignificata differentiæ, fuerint diuerſorum generum differentię: nunc demonſtrat H genus æquiuocum eſſe, ſi differentiæ ſignificatorum generis fuerint omnino diuerſę: & dicit. { Rurſum ſi eorũdẽ } ſignificatorum { quæ ſub eodem nomine } generis { ſunt, diuerſæ ſunt differentiæ, } ſubaudi genus eſt æquiuocum, hæc eſt maxima, affert exemplum, & dicit. { Vt coloris, qui eſt in corporibus, & in melodijs, } differentiæ ſignificatorum diuerſorum generum ſunt non ſubalternorum, ergo color eſt ęquiuocum. eſt n. color in melodijs, qui & chroma dr, cum recta corda procedũt per duo hemitonia, & trihemitonium: cuius differentiæ ſunt aliæ à differentijs colorum corporalium. { nam eius } coloris { qui eſt in corporibus, congregatiuum, & diſgregatiuum viſus } differentię ſunt quibus differant colores corporei. { eius vero } coloris, { qui eſt in melodijs, non eędem differentiæ } ſunt quę erant colorum corporalium, { quare æquiuocum color } eſt, { nam eorundem } colorum corporalium { eædem ſunt, } quæ colorum, & differentiæ ſonorum colorũ eædẽ

I ſunt, quæ ſonorum, igitur erunt, diuerſæ diuerſorum.

Amplius quoniam ſpecies nullius eſt differentia, inſpicere oportet, ſi eorum, quæ ſub eodem ſunt nomine, hoc quidem ſpecies eſt, illud autem differentia, ut clarum, quod in corpore quidem, ſpecies coloris, quod autem in uoce, differentia, differt enim uox a uoce, eo q. clara ſit, de eo igitur q. multipliciter dicitur, per hæc & huiuſmodi perſpiciẽdum.

Septimus locus eſt inſpiciendo ad ea: in quibus reperitur propoſitum, cuius maxima propoſitio eſt, ſi propoſitum, quod reperitur in pluribus in aliquibus illorum eſt ſpecies, in aliquibus vero differentia, & tale propoſitum eſt æquiuocum & dicit. { Amplius, quoniam ſpecies nullius eſt differentia, inſpicere oportet ſi eorum, quæ ſub eodem nomine ſunt, hoc quidem } in aliquibus { ſpecies eſt, illud vero } K in alijs ſit { differentia. } ſubaudi, nam tale propoſitum eſt æquiuocum ad illa: exemplum affert, & dicit. { Vt clarum quod in corpore quidem } eſt, { ſpecies coloris eſt, quod aũt } eſt { in voce, } eſt { differentia, } cuius cauſam affert, & dicit. { Differt.n. vox à voce: eo q clara ſit } aliqua vox: aliqua vero, obſcura. huius loci, & maxime Ariſt. in textu cauſam dedit ex eo, q̃m ſpecies nullius eſt differentia: Quod Alex. probat primo, quia differentia eſt ſpeciei cõſtitutiuum, quod aũt à differentia conſtituitur, ſpecies eſt, non igitur ſpẽs alicuius dña eſt. deinde quod prędicat in eo quod qd eſt, ſpecies eſt, differentia vero in quale, non igitur ſpecies differentia eſt. adhæc ſpecies eſt, quę aliquando & genus eſt, differentia aũt nunquam genus eſt, ſed generis differentia. demum ſpecies ſunt in quas genus diuiditur. differẽtiæ vero, quibus genus in ſpecies diuiditur. igitur ſpecies nullius eſt differentia. Quod ſi ita eſt, ſit, vt æquiuocum ſit propoſitum, quando in aliquibus ſpecies, in aliquibus differentia eſt. Sed occurres q̃m naturalis potentia eſt ſpecies qualitatis, & eſt differentia potentię: & tamen eſt vniuoca. Adhuc mortale & immortale (vt Boetius inquit) differentiæ ſunt, L quibus animal genus diuiditur. & tamen hæc eadẽ vniuoca ſunt ſpecies. Dicendum per nullam ratione ſpeciem eſſe differentiam, per rationem logicam quidem, vt probauit Alexander per rationem vero naturalem, quia ſpecies compoſitum eſt ex materia & forma: differentia eſt forma per rationem denique methaphyſicam, quoniam ſpecies eſt compoſitum ex acto, & potentia, differentia vero actus eſt. ſi igitur intelligatur maxima propoſitio ſimpliciter: tunc dicendum ad rationes, q naturalis potentia, vt eſt ſpecies qualitatis, accipere pro aptitudine, vt vero, eſt differentia potentiæ eſt accipere pro reſpectu: & ſic eſt æquiuocum. Ad ſecundum dicendum, mortale & immortale diuidere genus ratione differentiarum, quas includunt, eſſe vero ſpecies pro compoſitis ex generibus & differentijs, & ſic videntur æquiuoca. Poteſt autem maxima propoſitio etiã intelligi hoc pacto. ſi aliquod propoſitum reperitur in diuerſis generibus non ſubalternis, & in aliquibus illorum differentia eſt, in aliquibus vero ſpecies, tale propoſitũ eſt æqui- M uocum, & ſic remouetur omnis quæſtio, atque ſcrupulus.

Quæ Alex.

Dubiũ.

Solu.

Tunc epilogat, dicit. { De eo igitur, quod multipliciter dicitur, } per { hęc } loca, q̃ dicta ſunt numero octo, { & } per { huiuſmodi } hoc eſt per alia, quæ ſunt ſimilia ijs, quę dicta ſunt, { perſpiciendum. } Nam poteſt quis cognoſcere aliquod propoſitum eſſe æquiuocum: quando idem propoſitum eſt ſpecies, & indiuiduum. Vt Andropus, hoc.n. nomen ſpeciei eſt, & nomen proprium olympionij pugilis: de quo in moralibus meminit Ariſt. Amplius Corax, non ſolũ auis ſpẽm, quæ latine dicit coruus ſignificat: ſed fuit nomen cuiuſdam rhetoris, qui dicebatur Corax: etiã fuit nomen cuiuſdam gentilis mei: qui fuit miles validiſſimus: dicebatur enim corax niphus, quem Hieronymus ad pietatem chriſtianam conuertit: vt extat epiſtola. Ad hæc alius locus eſt, vt ſi aliquod propoſitũ de aliquo dicitur, quod eſt quid quid erat eſſe, de aliquo vero, quod eſt quale, vt proprium: quod de definitione dicitur, & de accidente. Amplius iuſtitia dicitur de tota virtute, & de iuſtitia, quæ contra virtutes diuiditur: & ideo eſt æquiuocum. Amplius Atrum de eo N nigro dicitur, quo ſcribimus, etiam de eo, quod in corpore color eſt: & multa alia loca addi poſſunt, quæ breuitatis cauſa retinuit: propterea (vt Alex. annotauit) addit, { & huiuſmodi, } quoniam non ſolum illa loca quæ dixit ſunt ad accipiendum multiplex, ſed & alia plurima.

Androp.

Corax.

Corax niphus.

Propriũ

Iuſtitia.

Atrum.

DE DIFFERENTIARVM INVENTIONE.

Differentias autem in ipſis generibus ad ſeinuicem perſpicien dum, ut quo differt iuſtitia à fortitudine, & prudentia a temperantia hæc enim ex eodem genere ſunt, ex uirtute. Ex alio in aliud, ut in ijs, quæ non nimium differunt, ut in quo differt ſenſus a ſcientia. Nam in ijs, quæ multum differunt, manifeſtæ omnino ſunt differentiæ.

Tertia inſtrumentorum ſpecies ad facultatẽ abundandi in ſyllogiſmis eſt differentiarũ ſumptio: de qua nunc propo O nit dicere., eſt autem differentiarum ſumptio (vt Alex. expoſuit) ad plura vtilis, ſed q̃m Ariſt. vtiles aſſignat, nunc vero de differentiarum ſumptione loquens, non loca, & conſiderationes aſſignat, quibus poſſumus differentias cognoſcere, veluti in propoſitionibus, & in æquiuocorum diuiſione attulit: ſed ea declarat, in quibus oportet differentia quęrere: & dicit: { Differentias autem ad inuicem } hoc eſt earum rerum, quæ ad ſe inuicem differunt, { in ipſis generibus } proximis { perſpiciendum: } vt verbi cauſa, quęrendæ ſunt differentiæ, quibus differunt ea, quæ ſunt ſub animali, quod eſt genus proximum etiã quærendum eſt, { vt quo differt iuſtitia a fortitudine, & prudentia a temperantia: hęc enim ex eodem genere ſunt } videlicet { ex virtute: } quæ eſt genus proximum omnium virtutum in ſpecie. deinde ponit genera, in quibus non ſunt quærendæ differentiæ & dicit. { Et } perſpiciendum differentias, quæ ſunt { ex alio in aliud } genus. hoc eſt quæ ſunt in diuerſis generibus, { vt in ijs } generibus, { quæ non nimium dif P ferunt, } genera quæ omnium differunt, ſunt prima genera, quæ generaliſſima dicuntur: quæ vero non nimium differunt, ſunt genera: quæ non ſunt inuicem ſubalterna: ſed ſunt diuerſa, ſub vno tamen primo genere poſita, { vt } illud videlicet { in quo differt ſenſus a ſcientia. } Nam ſcientia & ſenſus ſunt eiuſdem generis qualitatis, verum ſcientia eſt in genere habitus. ſenſus vero in genere potentiæ naturalis. At habitus & potentia, licet non ſint inuicem ſubalterna genera: tamen ſunt ſub eodem genere qualitatis: aſſignat aũt cauſam Ariſt. huius ſecundi, & dicit. { Nam in ijs, quæ multum differunt } .ſ. gñe primo, { manifeſtæ ſunt omnino differentiæ. } vnde (vt Alex. inquit) nemo quęrit qua differentia ſignum differt ab hoĩe: ſed de his quęrit, quę prope inuicem ſunt, in quibus error accedere põt: vt puta. quæ videnť eadẽ eſſe. hęc aũt ſunt, quæ ſub eodẽ gñe ſunt, vel ſub diuerſis proximis, quæ ſub eodẽ gñe proximo cõtinentur. quæret enim quiſpiam in quo fortuna & caſus differunt, in quo generatio & corruptio, in quo etiam abſtinẽtia & modeſtia, in quo proprium & definitio, nec hæc omnia ſub vno proximo genere continentur. Sed dices ſciẽ Q tia & ſenſus ſunt in generibus diuerſis, igitur non ſunt quærendæ differentiæ illarum. Antecedens patet: nam ſcientia eſt in genere apprehenſionis: at ſenſus non eſt in genere apprehenſionis ſed potentiæ. Alex. dicet, q licet ſcientia & ſenſus differant, tamen conuenitũ proxime, q̃m ambo ſunt iudicium: per ſenſus.n. de ſenſibilibus per ſcientiam autem de ſcibilibus iudicamus. Quot vero differẽtijs differant (Alexander enumerat) quæ non oportet narrare. ſatis autẽ ſit accipere differentias nõ eſſe ſumendas in his, quę multum differunt. cum ad has inueniendas ſit neceſſaria ars: ſed in ijs, quæ aut maxime conueniunt, vel in ijs, quæ non multũ differunt. Tacuit autem loca, quibus differentiæ inuenire poſſumus, vel quia rem hanc poſtea dicet, cũ requirat maius opus. vel quia eſt intertimere definitiones, de quo poſt dicet.

Dubiũ.

Solutio Alex.

A DE SIMILIVM CONSIDERATIONE.

*Similitudinem autem conſiderandum in ijs, quæ ſunt in
diuerſis generibus, ut ſicut alterum ad alterum quidem, ſic
aliud ad aliud, ut ſicut ſcientia ad ſcibile, ſic ſenſus ad ſenſibi
le. Et ut alterum in altero aliquo: ſic aliud in alio, ut quem-
admodum uiſus in oculo, mens in anima, & ut trãquillitas
in mari, ſerenitas in aere, utrũq; enim quies.*

Nunc docet ea, in quibus eſt quærenda ſimilitudo: erat
enim quartum inſtrumentum ſimilium conſideratio, & pri
mo (vt Alex. vult) docet ea, in quibus reperitur ſimilitudo
ſecundum analogiam. Secundo loco ea, in quibus reperi-
tur ſimilitudo ſecundum aliquid commune de prima parte
dicit. { Similitudinem autem, } quæ eſt ſecundum analo-
giam, { conſiderandum in ijs, quæ ſunt in diuerſis generi-
bus, } verbi cauſa, vt inter ſcientiam & ſenſum: in his.n.
ſimilitudo eſt ſecundum analogiam, ſunt.n. in diuerſis ge-
neribus: & exponit quomodo ſecundum analogiam, & di-
cit. { Vt ſicut alterum, ad alterum quidem, ſic aliud ad
B aliud, } hoc pacto eſt ſimilitudo analogiæ in ijs, quæ ſunt
genere diuerſa. & per alterum & aliud idem intelligit, eſt ta
men viſus nominibus diuerſis, ne accidit obſcuritas, tamen
per alterum intelligit aliud. Quod exemplis exponit, { vt
ſicut ſcia ad ſcibile, ſic ſenſus ad ſenſibile: } igit ſenſus & ſciē
tia ſimiles ſunt ſecundum analogiam, licet differant generi
bus. Affert ſecundum exemplum, & dicit, { & vt alterum
in aliquo altero, ſic aliud in alio, vt quemadmodum viſus
in oculo, } ſic { mens in anima, } ergo licet. viſus & mens
differant generibus, tamen ſunt analogia ſimiles. Affert ter
tium exemplum. & dicit. { Et vt tranquillitas in mari } ſic
{ ſerenitas in aere, } ergo licet ſerenitas, & tranquillitas
differant generibus, tamen ſunt ſecundum analogiam ſimi
les. { quoniam vtrunq; } in vtroq; { quies } eſt, multa alia
exempla affert Alexander, quæ breuitatis cauſa omitto.

*Maxime autem in ijs, quæ multum diſtant, exerceri opor
C tet: facile enim in reliquis poterimus ſimilia inſpicere. Con-
ſiderandum autem & ea, quæ ſub eodem ſunt genere, ſiquid
ineſt omnibus idem, ut homini, & equo, & cani; nam ſi ineſt
aliquid eis idem, in eo ſunt ſimilia.*

Nunc docet ea, in quibus repetitur ſimile ſecundum ali-
quid commune, & duo facit, qm̃ primo aſſignat vnum præ
ceptum, quod eſt obſeruandum in ijs, in quibus eſt ſimilitu
do ſecundum analogiam, & dicit. { Maxime autem in ijs,
quæ multum diſtant exerceri oportet } ſi velimus facile in
uenire ſimile ſecũdum analogiam, nam ex quo multum di-
ſtant, niſi exercitio reddamur potentes, non poterimus eſ-
ſe prompti ad inuentionem ſimilitudinis, quæ ſecundũ ana
logiam. Aſſignat tamen ipſe etiam aliam rationem, & di-
cit. { Facile enim in reliquis. } quæ non ita diſtant, { pote
rimus ſimilia inſpicere, } qui enim in arduis ſe exercet, in
paruis erit promptiſſimus aſſignato præcepto, docet ea, in
quibus inuenitur ſimile ſecundum aliquid commune, & di
D cit. { Conſideranda autem & ea, quæ ſub eodem ſunt gene
re, ſiquid ineſt omnibus idem, vt homini, equo, & cani, }
quibus ineſt eſſe pedeſtre, { nam ſi ineſt aliquid eis idem, }
vt pedeſtritas, { in eo ſunt ſimilia, } hæc de ſecundo.

DE VTILITATE MVLTIPLICIS.

*Vtile autem ipſum quidem, quod quotupliciter dicitur
conſideraſſe ad diluciditatem. Maxime enim quis ſciet quid
ponatur, manifeſto facto quotupliciter dicitur.*

Hactenus de inſtrumentis, nunc de vtilitatibus inſtrumē
torum loquitur tacuit autem vtilitatem propoſitionũ: quo
niam (vt Alex. inquit) vtilitas propoſitionum eſt euidentiſ
ſima: nam cum propoſitiones ſint materię ac partes ſyllo-
giſmorum, (ex propoſitionibus enim fiunt ſyllogiſmi) per
ſpicuum ſumptionem propoſitionum non modo vtilem eſ
ſe ad ſyllogiſmos, verum etiam neceſſariam, eſt & alia ra-
tio, qm̃ cum hæc tria inſtrumenta reducantur ad propoſi-
tionum ſumptionem, fit, vt aſſignando vtilitates horum, E
etiam ſumptionis propoſitionum vtilitatem aſſignet. De
multiplicis vero diſtinctione tres affert vtilitates: quarum
prima eſt ꝓpoſitę ꝓpoſitionis diluciditas, qua diluciditate fit, quo
ſenſu propoſita propoſitio accipiatur: nam hoc patefacto,
opponens, & reſpõdens ad idem referent: alter quidem op
ponendo, alter vero reſpondendo, vnde dicit. { Vtile autē
ipſum quidem quotupliciter dicitur. conſideraſſe: ad diluci
ditatem } propoſitæ propoſitionis aut opinionis. { maxi-
me enim quis ſciet quid ponatur } in opinione, { manife-
ſto facto } ipſo { quotupliciter dicitur. } Alex. autẽ hãc Alex.
vtilitatem dicit eſſe ad manifeſtationem opinionum, quæ Quæ
de quæſitis ponuntur a philoſophis. vnde quia Parmenides
& Melliſſus nõ diuiſerunt quot modis dicitur ens: ideo opi-
nio eorum qua dixerunt vnum eſſe ens. non eſt manifeſta.
& ꝙ Ariſt. ſic intellexerit patet: dicit enim { maxime quis
ſciet quid ponatur, } & intelligit in opinione.

*Et ad fieri ſecundum rem eandem, & non ad nomen ſyl- F
logiſmos: ſi enim in manifeſtum ſit quotupliciter dicitur:
contingit non ad idem, etiam qui reſpondet, & qui interro-
gat, ferre intellectum. Manifeſtato autem quotupliciter dici-
tur, & ad quid ferens ponat, ridiculus uidebitur interrogãs
eſſe, ſi non ad hoc ſermonem faciat.*

Secunda vtilitas inuentionis multiplicis eſt ad dialecticã
diſputationẽ ſecũdum rem (vt Alex. inquit) eſt.n. duplex di
ſputatio dicitur in elenchis: altera ad nomen, altera ad rẽ,
diſputatio ad nomen eſt quando interrogans opponit ad
vnum, & reſpondens reſpondet ad aliud, & ſolum in nomi
ne, & non in ſignificato conueniunt: & hæc diſputatio dici-
tur ſophiſtica. Diſputatio vero ad rem, eſt quoniam inter-
rogans, & reſpondens referuntur ad vnum, & idem: & eſt G
dialectica, ac ad veritatis inuentionẽ vtilis Ariſt. igitur dicit
ꝙ multiplicis diſtinctio eſt vtilis ad ſyllogiſmos, hoc eſt ad
diſputationem dialecticam, quæ fit ad rem, non ad nomen,
dicit. { Et } ſubaudi multiplicis diſtinctio eſt vtilis { ad fie-
ri ſyllogiſmos } in diſputatione dialectica { ſecundum ean
dem rem, & non ad nomen: } ad quod nomen fiunt ſyllo
giſmi in diſputatione ſophiſtica: & aſſignat cauſam, & dicit.
{ Si enim in manifeſtum ſit quotupliciter dicitur, contin-
git non ad idem etiam qui reſpondet, & qui interrogat fer
re intellectum } nam interrogãs intellectum fert ad vnum
ſignificatum æquiuoci ſuos ſyllogiſmos dirigendo. Reſpõ-
dens fert intellectum ad aliud ſignificatum, ſuas reſponſio-
nes afferendo, & ſic laborando in æquiuoco non dialectice,
ſed ſophiſtice diſputabũt. Deinde exponit qualis ſe habeat
opponens habita diſtinctione: & dicit. { Manifeſtato autẽ
quotupliciter dicitur } ab ipſo reſpondente, { & ad quid
ferens ponat, } hoc eſt ad quod ſignificatum ferendo intel
lectum, reſpõdens ponat, { ridiculus videbitur interrogãs
eſſe, ſi nõ ad hoc } ſcilicet ſignificatum, { ſermonem } ac H
ſyllogiſmum { faciat. } verbi cauſa, vt Alexander affert, Exempl.
afferat peripateticus ſcientiam non eſſe naturalem animæ Alex.
pro ſua poſitione: & Platonicus ſyllogizet, ſic inſeparabile
ab anima eſt animæ connaturale: ſcientia eſt inſeparabilis
ab anima igitur ſcientia eſt animæ connaturalis. diſtinctio
hæc eſt, inſeparabile eſt duplex, quoddam, quod eſt in ſub-
ſtantia eius, cuius eſt, vt riſibile eſt inſeparabile ab homine:
quoddam quod non poteſt per ſeipſum eſſe, quin ſit in alio
quoniam ſeparatio ab eo, cuius eſt, corruptio eius eſt. Dicet
igitur Peripateticus ad maiorem, inſeparabile ab anima. ſe
cundum primam rationem eſſe animæ connaturale: ſecun
dum vero alteram ſignificationem, non eſt connaturale.
Sic enim omne accidens erit connaturale ſubſtantiæ. Si igi-
tur platonicus adhoc opponendo refert intellectum ad in-
ſeparabile ſecundo modo, ridiculus erit.

*Vtile etiam & ut non falſa ratione decipiamur, ſed de-
cipiamus potius. nam ſcientes quotupliciter dicitur, non hal
lucinamur, ſed ſciemus, ſi non ad idem ſermonem faciat is,
qui interrogat. Et ipſi interrogãte poterimus apparenti ra-*

I *tiocinatione fallere, niſi is, qui reſpondet, agnoſcat quotupliciter dicitur. Hoc aũt non in omnibus ſemper poßibile eſt, ſed quando fuerint eorum, quæ multipliciter dicuntur: alia quidem uera: alia autem falſa. eſt autem proprie non conueniẽs modus hic dialecticæ, quare omnino uitanda dialecticis huiuſmodi ad nomen diſputatio, niſi quis aliter non poßit de propoſito diſſerere.*

Nunc affert tertiam vtilitatem, & vult quod diſtinguere multiplex etiam vtile ſit ad hoc, q̃m qui ſcit multiplex diſtinguere, poterit alios decipere, & ab alijs nõ decipi. Nam ſi eum interrogat, qui multiplicis diſtinctionem ignorat, poterit ipſum fallere. Si autem ab alio interrogetur, ſciens multiplicis diſtinctionẽ, ſtatim intelligit ad quid refert intellectum is, qui eum interrogat, & ſic non decipietur & dicit.
K { Vtile etiam & vt non falſa ratione decipiamur, ſed decipiamus potius. } igitur ſcire multiplicis diſtinctionẽ vtile eſt ad decipiendum alterum, non autem ad decipi ab altero, & aſſignat cauſam, & dicit. { Nam ſcientes quotupliciter dicitur, nõ hallucinamur } ab alijs, { ſed ſciemus } reſpõdere, { ſi is, qui interrogat, nõ ad idem } ſignificatum, { faciat ſermonẽ, } ad quod nos propoſitum ſubſtinemus. { Et ipſi interogantes } reſpondentes, { poterimus apparenti ratiocinatione fallere } eos, niſi is, qui reſpõdet agnoſcat quotupliciter dicitur. { verbi cauſa (vt Alex. inquit) qui ponit diuitias eſſe bonum, ſi ſciuerit boni æquiuocationem, non concedet opponenti hanc videlicet bonum bonos facit, q̃m poſſeſſio, & potentia bona ſunt, quæ tamen bonos non faciunt. Amplius qui ponit motum mutare locum, ſi ſciuerit moti æquiuocationem, non concedet alteratum eſſe motum. Deinde (vt Alex. exponit) Ariſt. oſtendit in quibus hæc vtilitas poteſt fieri, & dicit. { Hoc autẽ } ſcilicet decipere alios, & non decipi ab alijs, { non in omnibus ſemper poſſibile eſt, ſed quando fuerint eorũ, quæ multipliciter dicuntur: alia quidem vera, alia quidem falſa, }
L nam ſi in omnibus propoſitum verum eſt, aut in omnibus ſenſibus falſum: non erit vtile ad decipiendum alios, quoniam in ambobus Aiacibus verum fuit, Aiacem ad Ilium militaſſe, ideo ex hoc nullius fieri poteſt paralogiſmus. Affere Alexander alia exempla, quæ clara ſunt: deinde oſtendit Ariſt. quibus hæc vtilitas competit, & dicit. { Eſt autem proprie non conueniens modus hic dialecticę, ſed ſophiſticis, { quare omnino } (vt inquit) { vitanda dialecticis huiuſmodi ad nomen diſputatio, niſi quis aliter non poſſit de propoſito diſſerere, } in hoc enim caſu conceditur non per habitum dialecticę, ſed per habitum ſophiſticum. Conuenit autem hoc fieri (vt Ariſt. inquit) octauo huius. & ſecundo elenchorum quando reſpondens negaret per ſe notum, nã cum ipſe cauillat, licet interroganti cauillare.

DE VTILITATE INVENTIONIS DIFFERENTIARVM.

M *Differentias autem inuenire utile, & ad ſyllogiſmos de eodem & diuerſo, & ad cognoſcendum quid eſt unumquodque. Quod autem ad ſyllogiſmos de eodem, & diuerſo utile, manifeſtum. Inuenientes enim differentiam propoſitorum quamlibet, oſtendentes erimus, quoniam non eſt idem. Ad cognoſcendum autem quid eſt unumquodq;, eo q. propriam ſubſtantiæ cuiuſq; rationem ijs (quæ circa unumquodq; ſunt) accommodatis differentijs, ſeparare ſolemus.*

Cum dixiſſet de vtilitate diuiſionis multiplicis, nunc ad quæ vtilis ſit differentiarum inuentio, exponit, & primo proponit vtilitates duas ſecundo loco eas per ordinem probat, de prima parte dicit. { Differẽtias autem inuenire vtile } eſt, { & ad ſyllogiſmos de eodem, & diuerſo, } hoc eſt prima, { & ad cognoſcendum quid eſt vnumquodq;, } & ſic eſt vtilis ad definitionum aſſignationem, quæ eſt ſecunda vtilitas. Deinde probat has vtilitates per ordinem, & primo probat primam. & dicit. { Quod autem } inuenire definitiones { vtile } ſit { ad ſyllogiſmos de eodem, & } de
N { diuerſo, manifeſtum, } & declarat ſolum quo ſit vtile ad ſyllogiſmos negatiuos, qui ſunt de non eodem, quod idem eſt quod diuerſum. & dicit. { Inuenientes enim propoſitorum quamlibet differentiam oſtendentes erimus quoniã } tale propoſitum { non eſt idem, } ſed diuerſum ab eo omni, a quo differt per talem differentiam: & hoc per ſyllogiſmos negatiuos. verbi cauſa, vt Alexan. exemplificat, inuenientes, quoniam continentia differt a modeſtia, q; modeſtia quieta habeat deſideria, continentia vero vehementia, oſtendemus q; modeſtia non ſit continentia hoc ſyllogiſmo, virtus, quæ quieta habet deſideria, nõ eſt virtus quæ vehementia deſideria habet. modeſtia quieta habet deſideria, continentia autem vehementia. igitur modeſtia nõ eſt continentia. Quod autem ſit vtile ad ſyllogiſmos de eodẽ,
nec Ariſt. nec Alex. probauit, quia eſt manifeſtum, & poteſt O
exemplum afferri tale, omne diſciplinæ capax riſibile, omnis homo diſciplinæ capax. igitur omnis homo eſt riſibilis. Deinde declarat quomodo ſit vtile ad definitionũ aſſignationem: & dicit. { Ad cognoſcendum autem: quid eſt vnumquodq; eo q; propriam cuiuſq; rõnem ijs differentijs accõmodatis, quæ circa vnumquodq; ſunt: } hoc eſt quæ pertinent ad rem definitam, aſſignantes, ac conſtituentes { ſolemus ſeparare } rem definitam ab omni non ipſa, vel conſtruc hoc modo, { eo q; ſeparare ſolemus propriam cuiuſq; } rei definitæ { rationem, accommodatis ijs differentijs } vnicuiq; definito, { quæ } conſtitutiuæ { ſunt circa vnumquodq;. } Quo vero ad vtilitates attinet, differentia duplicem rationem ſubdit, quoniam eſt generis diuiſiua: & ſpeciei, quæ ſub genere eſt conſtitutiua, ea quidem ratione, quæ eſt diuiſiua generis, diuidit ſpeciem: quam conſtituit ab omnibus alijs, quæ non ſunt ipſa & ſic eſt vtilis ad ſyllõs de eodẽ, & de diuerſo. Ea vero ratione, qua conſtitutiua ſpeciei eſt, valet ad definitionum aſſignationem. Alex. P
addit inuentionem differentiarum vtilem eſſe ad diuiſionẽ generum, ad ferendam inſtantiam rationum inductiuarũ, & ad alia, quæ Ariſt. tacuit, quoniam hæ duæ vtilitates propriæ ſunt, quas ipſe poſuit.

DE VTILITATE CONSIDERATIONIS SIMILIVM.

Similitudinis autem conſideratio utilis eſt ad inductiuas rationes & ad ſyllogiſmos ex ſuppoſitione, & ad aßignationem definitionum.

Nunc de vtilitate conſiderationis ſimilium proponit, & primo enumerat eas, quas dicit eſſe tres. Deinde per ordinem probat eas, de prima parte dicit. { Similitudinis autẽ conſideratio vtilis eſt ad inductiuas rationes } hoc eſt ad inductiones efficiendas, quas (vt Alex. inquit) demonſtrauit proprias eſſe dialecticę, { & ad ſyllõs ex ſuppoſitione, } & per ſyllõs ex ſuppoſitione, vt inquit Alex. intelligit eos, qui dicuntur ex conceſſione, de quib⁹ patebit exemplum: & ad aſſignationẽ definitionum. { Hæ ſunt tres vtilitates. Q

Ad inductiuas quidem rationes, eo q. circa ſingula in ſimilibus inductione, uniuerſale exiſtimamus inducere. Non enim facile eſt inducere ignorantibus ſimilia.

Nũc per ordinẽ probat illas vtilitates, & primo probat conſiderationem ſimilium vtilem eſſe ad inductiones faciendas, per hoc, quia inductione, vniuerſalem propoſitionem exiſtimamus inducere, hoc autem fieri non poteſt (vt Alex. inquit) niſi accipiendo plura ſingularia, & addendo, & ſic de ſimilibus, At iſtud addere non poterimus, niſi conſiderata ſimilitudine in eis, igitur conſideratio ſimilium vtilis eſt ad inductiones conficiendas. dicit ad inductiuas quidẽ rationes, { eo q; circa ſingula, } hoc eſt circa ſingularia { inductione in ſimilibus } facta per particulãſiſſam, quę eſt ſic de ſimilibus. { vniuerſale } hoc eſt vniuerſalem propoſitionẽ, quæ eſt ſuppoſitio, { exiſtimamus inducere modo hoc fieri non poteſt, niſi cognouerimus in illis eſſe ſimile. Non enim facile eſt inducere, ignorantibus ſimilia } in talibus

A libus in quibus inducimus. verbi cauſa, vt Alex. exemplificat, ſi voluerimus inducere q̃ oẽ quod fit, ex cõtrario fiat, inducemus ex hoc, quia album ex nigro fit, & ex hoc, quia muſicũ ex immuſico fit, & ex hoc quia calidũ ex frigido, & in alijs ſimiliter: mõ non poterimus dicere & in alijs ſiſr, niſi cõſiderauerimus in talibus ſimilitudinẽ, quare ſimilium conſideratio vtilis erit ad inductiones conficiendas.

Ad ſyllogiſmos uero ex ſuppoſitione, eo q̃ probabile eſt, quemadmodum in uno ſimilium ſe habet, ſic & in reliquis. Quare ad quodcunq; eorum facultatem habebimus diſputandi, profitebimur quemadmodum in his ſe habet, ſic & in propoſito ſe habere. Id enim oſtendentes, & propoſitum ex ſuppoſitione oſtendentes erimus. Supponentes enim quo modo in his ſe habet, ſic & in propoſito ſe habere, demonſtrationem faciemus.

Hypotheſis.

Nunc declarat ſecundã vtilitatẽ, videlicet q̃ ſit vtilis ad
B ſyllos ex ſuppoſitione, vbi annotatione dignũ multifariã (vt diximus libro priorum) ſylls ex hypotheſi eſt, nam & conuerſiuus, & per impoſſibile, & circularis, & p̃ tranſumptum omnes ex ſuppoſitione ſyllogiſmi dicũtur. At hic, vt Alex. exponit, per ſyllm ex ſuppoſitione intelligit: ſyllum ex conceſſione, ſed quid ſit conceſſio in tali ſyllogiſmo, dicamus (vt Alex. inquit) vt apparet ex verbis Ariſt. q̃ conceſſio eſt hæc maxima, vt ſe habet aliquid in vno ſimilium, ita eſt in cæteris ſimilibus, & propterea cũ in vno oſtẽſum erit ita eſſe, & in alijs etiã erit oſtenſum. vt cũ in contrarijs oſtenſum erit: qm̃ impoſſibile eſt ea eſſe in eodẽ ſubiecto, erit demonſtratũ in omnibus oppoſitis illud idem. Et cum demonſtratũ eſt in vna anima, qm̃ eſt immortalis, & in oĩbus animabus demonſtratũ erit. vt cum erit demonſtratũ rõnalem animam eſſe immortalem, & oẽm animã eſſe immortalem demonſtratũ erit. Eſt enim conceſſio: ſicut eſt in vno ſimilium ita eſt in omnibus. dicit. { Ad ſyllos vero ex ſuppoſitione eo q̃ probabile eſt, quemadmodũ in vno ſimilium ſe habet, ſic & in reliquis ſe habere } per probabilẽ in-
C telligit maximã, quæ eſt conceſſio. Propterea cõcludit quo modo ex illa cõceſſione ſyllus ex ſuppoſitione fit. & dicit. { Quare quodcunq; eorũ } ſimilium { facultatem habebimus diſputandi: profitebimur quemadmodum in his ſe habet, ſic & in propoſito ſe habere. Id enim oſtendentes } vt q̃ in contrarijs nõ eſt idem ſubiectũ, { & propoſitum ex ſuppoſitione oſtendentes erimus. } videlicet in omnibus oppoſitis, tunc dat conceſſionem. & dicit. Supponentes. n. quo modo in his ſe habet, ſic & in propoſito ſe habere, demonſtrationem faciemus, } & fortaſſe p̃ conceſſionem intelligit non illam maximam (vt Alex. dixit) ſed intelligit in vno ſimilium ita ſe habere: qm̃ maxima propoſitio ab omnibus conceſſa eſt, probabile eſt, ſi in vno ſimilium eſt aliquid ita eſſe. verbi cauſa hæc eſt conceſſio. Contraria nõ poſſunt ineſſe eidem ſimul: ex hac conceſſione infertur. igitur ita eſt in omnibus oppoſitis, per illam maximam pro-
D poſitionem, vt eſt in vno ſimilium, eſt in omnibus: & hæc expoſitio conſonat verbis Ariſt. dicit enim { ſupponentes enim quomodo in ijs } videlicet contrarijs { ſe habet, ſic & in propoſito } videlicet in omnibus oppoſitis { demonſtrationem faciemus. } Quare alia eſt conceſſio, alia eſt maxima. Maxima enim eſt, vt eſt in vno ſimilium, ita eſt in omnibus. Conceſſio vero eſt hæc, videlicet contraria nõ poſſunt eidem ſubiecto ſimul in eſſe.

Ad definitionum autem aſſignationem, eo q̃ potentes cõſpicere quod in unoquoq; idem, non dubitabimus in quo genere oporteat (cum definiemus) propoſitionum collocare. Nam communium quod maxime in eo quod quid eſt, prædicatur, genus erit. Similiter autem & in multum diſtantibus utilis ad definitiones ſimilitudinis conſideratio. ut quoniam idem tranquillitas in mari, & ſerenitas in aere, utrũq; enim quies. & quoniam punctum in linea, & unitas in numero. E *utrunq; enim principium: quare commune in omnibus genus aſſignantes, arbitrabimur non extranee definire. Penẽ enim definientes, ſic ſolent aſſignare, nam & unitatem principium numeri dicunt eſſe, & punctum principium lineæ. Manifeſtum igitur quoniam utrorunq; genus collocant. Inſtrumenta itaq; per quæ ſunt ſyllogiſmi, hæc ſunt, loci uero ad quos utilia ſunt prædicta: ij ſunt.*

Nunc declarat tertiam vtilitatem, & primo quomodo conſideratio ſimiliũ ſecundum aliquid cõe ſit vtilis ad definitionum aſſignationem: & oſtendit hanc ſimilium cõſiderationem eſſe vtilem ad inuentionem generis: & dicit. { Ad definitionum autem aſſignationem eo quod potentes conſpicere quid in vnoquoq; idem. } hoc eſt potentes conſpicere omnia communia, in quibus ſunt ſimilia, vt omnia ea, in quibus homo, & equus, & canis ſunt ſimiles, vt quoniam F ſunt corpora, & animata, & colorata, & in loco & ſenſitiua, & animalia, { non dubitabimus in quo genere oportet propoſitum collocare, cum definiemus, nam omnium } talium { communium } prædicatorum, { quod maxime in in eo quod quid eſt prædicatur, genus erit, } ergo ſimilium conſideratio, quæ ſunt ſecundum aliquid commune, vtilis ad inuentionem generis, nam enumeratis omnibus ſimilibus in quibus conueniunt, eligemus pro genere illud commune, quod prædicatur de eis in quibus, & dixit. { Communium, } (vt Alex. annotauit) quoniam ſpecies non eſt genus, licet in ea ſimilia ſint indiuidua quoniam non eſt cõmune, ſed proprium prædicatum cum non diuidatur per differentias eſſentialis. Deinde declarat quomodo ſimilium conſideratio, quæ ſecundum analogiã ſunt, ſit vtilis ad definitionum aſſignationem, & vult q̃ ſit vtilis ad totam diffinitionem aſſignandam. (vt Alex. exponit.) Non enim poſſumus conſiderare aliqua eſſe ſimilia ſecũdum analogiam, niſi conſideremus ea in quibus reperiuntur hæc ſimilia, & illud in quo ſunt ſimilia. Non enim poſſumus conſiderare G tranquillitatem & ſerenitatem ſimiles eſſe, niſi conſideremus mare, in quo eſt tranquillitas, & aerem in quo eſt ſerenitas. Amplius & niſi conſideremus quietem, in qua ſunt ſimiles, modo ex conſideratione eorum in quibus hæc reperiuntur, videlicet maris & aeris differentia colligitur. ex cõſideratione vero, eius in quo ſunt ſimiles, videlicet quietis, genus habetur: eſt trãquillitas maris quies, ſerenitas vero aeris quies. dicit. { Similiter & in multum diſtantib⁹, } quæ ſunt ſimilia ſecundum analogiam, } vtilis eſt ad definitiones } aſſignandas, { ſimilitudinis conſideratio. } non ſolum ad generis inuentionem, ſed ad totius definitionis aſſignationem, & hoc expoſuit, & dicit. { Vt quoniam idẽ tranquillitas in mari, & ſerenitas in aere, vtrunq; enim quies, } ideo conſideratis illis, in quibus ſunt, & eo, in quo ſunt ſimiles, tota definitio habebitur. Deinde dat alia exempla, & dicit. { Et quoniam punctum in linea & vnitas in numero, } H ſimiliter ſe habent, { vtrũq; enim principium. quare commune in omnibus genus aſſignantes } addendo ea in quibus reperiuntur loco differentiæ, { arbitrabimur non extranee, } ſed conuenienter definire punctum & vnitatem, punctum q̃ ſit principium lineæ, vnitas vero, numeri. probat has definitiones eſſe bene aſſignatas auctoritate mathematicorum, & dicit. { Pene enim } omnes ſcilicet Mathematici { definientes } punctum & vnitatem, { ſic ſolent } aſſignare, nam & vnitatem principiũ numeri dicunt eſſe, } & punctum principium lineæ. igitur ſimilium conſideratio ſecundum analogiam vtilis eſt ad aſſignationem totius definitionis. & hoc dicit. { Manifeſtum igitur, quoniam vtrorunq; genus collocare, } etiam & differentiam. Tunc epilogat, & dicit. { Inſtrumenta itaq;, per quæ ſunt ſyllogiſmi hæc ſunt, loci vero ad quos prædicta } inſtrumenta { vtilia ſunt, q̃ ſunt. } Hæc de primo libro.

1 ARISTOTELIS TOPICORVM LIBER Secundus, Cum eiuſdem Auguſtini Niphi Medices Commentarijs.

DE DIVISIONE PROBLEMATVM ET DE ORDINE EORVM.

SVNT autem problematum hæc quidem, uniuerſalia. illa uero, particularia. Vniuerſalia quidem, ut omnis uoluptas bonum eſt, & nulla uoluptas bonum. Particularia uero, ut aliqua uoluptas bonum, & aliqua uoluptas non bonum.

CVM dixiſſet in primo Libro ea, quæ neceſſaria erant ante locorum traditionem, quibus terminantur omnia problemata, i hoc Libro ſecũdo accedit K ad tradenda loca vtilia ad vnumquodq; problema. Verum antequam ad rem veniamus prius dicendum quid ſit locus, & quid maxima, ſiue dignitas dialectica (De loco idẽ quære infra.) Alexander itaq; definiens locum, dicit, locus eſt principium & occaſio argumenti, vocant autem argumentum, dialecticum ſyllogiſmum. Propterea Theophraſtus dicit, locus eſt principium quoddam, & elementum, a quo accipimus principia ſyllogizandi vnumquodq; problema, circunſcriptione quidem ac quantitate determinatum, contractione ad ſpecies indeterminatum. verbi cauſa, hic eſt locus, ſi contrariũ contrario ineſt, & contrario contrarium. Eſt autem hic locus propoſitio vniuerſalitate quidem determinata, quoniã de contrarijs vniuerſaliter enuntiat, contractione vero ad ſpecies, indeterminata, quoniam non de his, vel illis contrarijs dicitur, ſed nos a tali propoſitione occaſionem accipientes argumentari de vnoquoq; contrarium poterimus. Si L enim quæratur de bono ſi prodeſt, an non, nos occaſionem ſumentes ab illo vniuerſali, ac indeterminato loco accipiemus propoſitionem, quæ ſequitur ad locum vniuerſalem, hanc videlicet ſi malum lędit, bonum prodeſt, ſed malum lędit. igitur bonum prodeſt. Amplius ſi quæſitum fuerit, vtrum album ſit color diſgregatiuus viſus, aut non, accipientes propoſitionem, quæ ſequitur ad locum vniuerſalẽ, hanc videlicet ſi nigrum eſt color congregatiuus viſus, & album color diſgregatiuus viſus. Sed nigrum eſt color congregatiuus viſus. igitur album erit color diſgregatiuꝰ viſus. Adhuc ſi de voluptate quæratur, vtrum voluptas ſit bonũ, aut non, accipientes propoſitionem ab vniuerſali loco, quẽ diximus, hanc, ſi triſtitia malum, voluptas bonum, ſed triſtitia malum. ergo voluptas bonum. Præterea alius locus vniuerſalitate quidem determinatus, contractus ad ſpecies indeterminatus hic eſt, ſi magis videtur alicui ineſſe, & non ineſt, neq; quod minus videtur ineſſe, inerit vti ꝑ. Hæc M enim propoſitio vniuerſalitate quidem determinata eſt, quoniam vniuerſaliter de ente magis & minus accipit. Ad ſpẽs vero maioris & minoris indeterminata eſt. Non enim accipit in quo magis vel minus. nam & in colore, & in ſapore, & in bono eſt reperire magis & minus, & quæ non accipit propoſitio. Poſſumus tamen in omnibus problematibus, in quibus magis & minus ſunt, abundare propoſitionibus ab vniuerſali illo loco occaſionem ſumentes. Si enim quæritur, vtrum diuitiæ bonum ſint, an non, ſiquis voluerit ſyllogizare diuitias non eſſe bonum, accipiendo occaſionem ab vniuerſali loco, accipiet propoſitionem, quæ ſequitur ad illum. hanc videlicet ſi ſanitas diuitijs bonum exiſtens non eſt bonum, diuitiæ quæ ſanitate minus bonum ſunt, non erunt bonum, ſed ſanitas nõ eſt bonum, eſt enim cauſa aliquibus, vt ſint mali. igitur diuitiæ non ſunt bonũ. Hæc Alexan. & Theophraſtus dixerunt de loco. Sed dubitatur primo, quoniam, vt dicitur primo rhetoricorum (Dubĩones Prima.) locus eſt terminus, ad quem reſpicimus, vt fiat maxima. Vnde & definitur a Marco Tullio locus ꝙ ſit ſedes argumenti. At ſedes terminus eſt, a quo propoſitio conſtat, quo de propoſito patet, Vnde primo huius docens multiplicis diuiſionem, dixit inſpiciendum eſſe ad contrariũ, ex quo accipiebatur hæc maxima, ſi propoſiti contrarium eſt multiplex, ipſum propoſitum erit multiplex. igitur locus eſt terminus, in qua ſedet maxima. N Dicendum locum eſſe bifariam, eſt enim locus terminus, & locus propoſitio, locus terminus, eſt omne illud ad quod reſpicitur vt maxima accipiatur. Vt enim hæc maxima ſumatur, ſi propoſiti contrarium eſt multiplex, ipſum propoſitum eſt multiplex, reſpiciendum eſt ad contrarium. igitur contrarium eſt locus terminus, illa vero propoſitio vniuerſalis, & illimitata, quæ accipitur, dicitur locus propoſitio, quæ a Iunioribus eſt dicta maxima, per quæ patet cõcordia & quid ſit maxima. Secundo quæritur, propoſitio quæ ab Alexandro dicitur contigua maximæ ſiue vniuerſali loco, quid eſt. (Secunda dubitatio) Dicendum, ꝙ eſt maxima ſiue propoſitio contracta ad ſpeciem aliquam earum quæ continebantur potentia in maxima. O In illa enim vniuerſali ſi contrarium contrario ineſt, & contrarium contrario inerit, multæ continentur propoſitiones, quarum vna eſt, ſi nigrum color eſt viſus cõgregatiuus, album erit color viſus diſgregatiuus. Hæc igitur contracta ad ſpeciem contrariorum, videlicet albi & nigri, dicitur maxima contracta, & hæc eſt propoſitio, quæ eſt pars ſyllogiſmi dialectici, vnde ex hac dialecticus ſyllogiſmus fit hypotheticus a conſtructione antecedentis, videlicet ſi nigrum eſt color congregatiuus viſus, album erit color diſgregatiuus viſus, ſed nigrum eſt color congregatiuꝰ viſus, igitur album eſt color diſgregatiuus viſus. Tertio quæritur quo modo hæc propoſitio, quæ eſt pars ſyllogiſmi dialectici, eſt loco vniuerſali, ſiue maxime vniuerſali cõtigua, vtrum illatiue. (Tertia dubitatio) Reſpondet Egidius primo rhetoricorum. ꝙ tales propoſitiones particulares hoc eſt contractæ, continentur in vniuerſali propoſitione, quæ maxima dicitur, & locus, potentia & virtute, quatenus propoſitio vniuerſalis eſt occaſio, vt accipiatur hæc contracta pro vera. P quod Alex. hic aſſerit, dicit enim omnes has & tales contractas propoſitiones potentia, & indeterminate contineri in vniuerſali loco, & hac ratione dicitur illi contigua, qm̃ ſi uniuerſalis locus uerus eſt, occaſio eſt, ut hæc particularis propoſitio ſit uera, qm̃ non differt ab illa, niſi cõtractione, & incõtractione. nõ enim particularis hæc propoſitio, aliud eſt, niſi illa uniuerſalis contracta ad ſpẽm, quare ſi illa eſt uera, hæc erit uera. Patet igitur hanc particularẽ non eſſe cõtiguam uniuerſali illatiue, ſed potiꝰ occaſionaliter, & cõtractiue. Vel dicendũ hãc eſſe illi uniuerſali contiguam ꝑ identitatem, qm̃ hæc particularis eſt, illa uniuerſalis, ſola cõtractione differens, nã contracta ad ſpẽm eſt illamet, quæ erit uniuerſalis. & Ariſt. incipiendo de locis, quibus terminant ꝓblemata, incipit a locis, quæ ſunt ad ꝓblemata de accidẽte, qm̃ conſiderando accñs quãtum ad ineſſe, problema de accñte omnibus problematibus prius eſt. Ad oẽ enim problema ſequitur ineſſe, nam deſtructo ipſo ineſſe omnia deſtruuntur, qm̃ omnia inſunt. igitur problema de eſſe, quod accidenti magis proprius eſt, communius ceteris eſt. Q Aſſignat alias rationes, quas non curo adducere, qm̃ magis ad rem: quam ad cõtingentem ordinem attendendum eſt. Et uolens de locis ad ꝓblemata de accidente utilibus pertractare, aſſignat diuiſionem problematum. & dicit. { Eſt autem problematum, hęc quidem uniuerſalia, illa uero particularia. } Exponit membra. & dicit. { Vniuerſalia quidẽ, ut oĩs uoluptas bonum eſt, & nulla uoluptas bonum eſt. } hæc ſunt uniuerſalia, & contraria, deinde exponit particularia. & dicit. { Particularia uero, ut aliqua uoluptas bonũ, & aliqua uoluptas non bonum. } hæc ſunt particularia, & ſubcontraria. Sed quæres, utrum hæc diuiſio, habeat locum in alijs problematibus, & uidetur ꝙ ſic, nam dicimus animal genus eſſe alicuius animati, & dicimus animal rationale eſſe definitionem alicuius animalis, & dicimus riſibile eſſe proprium alicuius animalis, quæ ſunt particularia. (Quæſitũ)

Alex. cõſiderando proprie uerba Ariſt. aſſerẽt hãc diuiſionẽ ꝑ ſe, & proprie nõ habere locũ, niſi in problematibus de accidente, (Rñſio Alex.)

A de accidente, quoniã licet in alijs aſsignari poſsint vniuerſale, & particulare, tamen non aſsignatur in illis particulare, quin includat aliquid vniuerſalitatis. Nam qui dicit aial genus eſſe alicuius animati, particulare quidem dicit, nõ tamen ſimpliciter particulare, qm̃ etiam dicit animal eſſe genus ad oẽ animatũ Et propterea in alijs problematibus proprie accipiunt, aut oĩbus, aut nullis ineſſe, quæ inſunt. Accidens aũt ſolum põt alicui indiuiduo ineſſe, alicui vero non ineſſe, vt album, hoi, nam alicui ineſt, alicui vero nõ ineſt. Similiter de muſico, & de alijs accidentibus dicendum eſt.

Sunt autem ad utraq; genera problematum communia uniuerſalia, & conſtructiua, & deſtructiua. Oſtendentes enim quoniam omni ineſt, & quoniam alicui ineſt, oſtendentes erimus. Similiter autem & ſi quoniam nulli ineſt oſtenderimus, & quoniam non omni ineſt, oſtendentes erimus. Primum ergo de uniuerſalibus deſtructiuis dicendum, eo q; communia ſint huiuſmodi ad uniuerſalia & particularia. B *Et quia magis poſitiones afferant in eo quod ineſt, quã non. Diſputantes autem deſtruant.*

Hic remouet dubitationem, quoniam poſſet quis dicere vtrum problematum particularium particularia loca ſint afferenda, per quę terminentur. Reſpondet ꝙ non, quoniã per ea loca, per quæ terminantur vniuerſalia problemata, terminantur, & particularia. non ergo oportet ponere alia loca pro particularibus, cũ illa met, quæ valent ad vniuerſalia, etiam ad particularia valeant. dicit. { Sunt autem ad vtraq; genera communia vniuerſalia, } & per { cõmunia vniuerſalia } intelligit (vt Alex. exponit) loca, & p { vtraque } intelligit particularia & vniuerſalia. q.d. non oportet quærere loca particularia ad problemata particularia, qm̃ cõmunia vniuerſalia tota, ad vtraq; genera ſunt. ſ. ad particularia, & vniuerſalia. dico ad vtraq; genera particularia & vniuerſalia. { Et conſtructiua, & deſtructiua. } ea enim loca, quæ valent ad deſtructiua, & conſtructiua vniuerſalia, valent ad deſtructiua conſtructiua particularia. Et hoc probat & dicit. { Oſtẽdentes enim quoniam omni ineſt } hoc C eſt vniuerſale affirmatiuum, { & quoniam alicui ineſt, oſtẽdentes erimus, } hoc eſt particulare affirmatiuum illi ſubalternum. { Similiter autem, & ſi quoniam nulli ineſt, oſtenderimus } hoc eſt vniuerſale negatiuum. { & quoniã non omni ineſt } quod eſt particulare negatiuum illi ſubalternũ { oſtẽdentes erimus. } quare loca vtilia ad vniuerſalia erũt etiam vtilia ad particularia. Nam qui demonſtrat omnem hominem reſpirare, demonſtrat aliquem hominem reſpirare, & qui demonſtrat omnem voluptatem eſſe bonũ, demonſtrat aliquam voluptatem eſſe bonum, & cum demõſtratum fuerit nulli homini ineſſe quadrupes, demonſtratũ erit, alicui homini ineſſe. Quo vero ad verba attinet, cũ Ariſt. dixit vniuerſalia deſtructiua eſſe vtilia ad particularia deſtructiua, nõ intelligit per vniuerſalia deſtructiua, ea quæ ſunt deſtructiua vniuerſalitatis, quoniam qui demõſtrat nõ omnem voluptatem eſſe bonum, non deſtruxit aliquã eſſe D bonũ. Stant enim ſimul, ex ijs concludit ordinem. & dicit. { Primum ergo de vniuerſalibus deſtructiuis dicendum. } q; ſubaudi de particularibus deſtructiuis, cuius cauſam ſubdit. & dicit. { Eo ꝙ communia ſint huiuſmodi } loca { ad vniuerſalia }. ſ. problemata, { & } ad { particularia. } ſubaudi & pri° de deſtructiuis q̃ de affirmatiuis, & aſsignat cauſam. & dicit. { Et quia } reſpondentes { magis } hoc eſt ꝓ maiori parte { poſitiones } quas in ludis literarijs ſuſtinere { afferant in eo quod ineſt. } hoc eſt affirmatiuas { q̃ non } hoc eſt q̃ negatiuas. { diſputantes autem } hoc eſt opponentes autem, magis { deſtruant, } quam conſtruant. Et cũ oppoſitio prior ſit reſponſione, fit vt negatiua problemata ſint priora affirmatiuis, modo quo opponens prior eſt reſpondente. Eudemus autem in ſuis analyticis, aſsignat aliã cauſam, quia videlicet peculiarius eſt dialectico deſtruere, quam conſtruere, quare & prius.

Eſt autem difficillimum ab accidente cõuerti propriam nominationem. Nam aliquo modo & non uniuerſaliter in E *ſolis contingit accidentibus. A definitione enim & proprio, & genere neceſſarium eſt conuerti, ut ſi ineſt alicui animal greſsibile bipes eſſe, conuertentem uerum erit dicere, quoniam illud animal greſsibile bipes eſt. Similiter autem a genere. nam ſi animal ineſt alicui, animal eſt. eodem modo & in proprio eſt. Si enim alicui ineſt grammatices ſuſceptiuum eſſe, grammatices ſuſceptiuum erit. Nam nihil horum contingit ſecundum quid eſſe, uel non ineſſe, ſed ſimpliciter uel ineſſe, uel nõ ineſſe. In accidentibus autem nihil prohibet ſecundum quid eſſe, ut albedinem, uel iuſtitiam. Quare non ſufficit oſtendere, quoniam ineſt albedo, uel iuſtitia, ad oſtendendum, quoniam albus uel iuſtus eſt, propterea quia non neceſſarium eſt in accidentibus conuerti.*

Iuniores arbitrantur Ariſt. hic velle comparare prædi- F cata ad ipſum eſſe, & ineſſe, & aſſerit in accidentibus eſſe & ineſſe non conuerti, quia non valet hoc accidẽs huic ineſt, igitur hoc eſt illud, ſed bene valet e conuerſo, in tribus alijs prædicatis conuertuntur, quoniam ad ineſſe ſequitur eſſe, & e conuerſo. Quam expoſitionem affert Adinolphus.

Melius autem dicamus Ariſt. velle declarare ꝙ ad terminandum problema de accidente non ſufficit probare accidens ineſſe, quia non valet, accidens ineſt alicui, igitur illud eſt tale. Ad cuius euidentiam accipit in accidentibus fieri non poſſe conuerſionem ſecundum propriam nominationem. Vbi annotatione dignum. Ariſt. hic accepiſſe conuerſionem aliter quam in prioribus. vbi conuerſionem aliã in terminis, aliam in parte diſtinxit. hic autem conuerſionẽ ſecundum propriã nominationem vocat, quando aliquid accipitur ineſſe alicui, quod poſtea proprio nomine ſubiectum illius vocamus, vt ſi animal ineſt alicui, conuertentes dicamus illud cui ineſt eſſe ſubiectum animali, nam accipiẽtes animal ineſſe homini, hominem ſubiectum dicimus animalis. & dicitur hæc conuerſio, vt Alex. inquit. quatenus G primo incipientes a prædicato, poſtea a ſubiecto principiũ facimus, nam cum dicimus animal ineſt homini, conuertendo dicemus homo eſt animal. Sumit igitur Ariſt. primo in accidentibus non fieri ſemper conuerſionem ſecundum propriam nominationem. & dicit. { Eſt autem difficillimũ ab accidente conuerti propriam nominationem. } & hoc exponit. & dicit. { Nã aliquo modo & non vniuerſaliter. } hoc eſt, nam in aliquibus & non vniuerſaliter in omnibus { accidentibus } hæc conuerſio ſecundum propriam nominationẽ, { ſolis contingit accidentibus, } & ꝙ in alijs hæc conuerſio fieri poſsit. affert & dicit. { A definitione enim & proprio, & genere neceſſarium eſt conuerti } & hoc exemplis primo declarat. & dicit. { Vt ſi ineſt alicui animal greſsibile bipes eſſe, } quæ eſt definitio hominis, { cõuertentem verũ erit dicere, qm̃ illud } videlicet homo { animal greſsibile bipes eſt, ſimiliter aũt a genere, nã ſi aĩal ineſt alicui } H videlicet homini, homo { animal eſt. eodẽ modo & in proprio eſt. Si enim alicui ineſt grãmatices ſuſceptiuum eſſe } videlicet homini, hõ grammatices ſuſceptiuũ erit. } Secundo declarat hoc idem rõne. & dicit. { Nam nihil horũ } hoc eſt neq; genus, neq; proprium, neq; definitio { contingit ſecundum quid ineſſe, vel non ineſſe } cum nullum horũ contingat eſſe in aliqua parte ſubiecti, non enim animal capiti ineſt, nec riſibile ineſt capiti, nec definitio parti ineſſe dicitẽ { Sed ſimpliciter vel ineſſe, vel nõ ineſſe } ſubiecto. { In accidentibus aũt nihil ꝓhibet ſecundũ quid ineſſe, } qm̃ põt ineſſe in aliqua ſubiecti parte, & nõ in toto ſubiecto, { vt albidinẽ vel iuſtitiã. } Albedo enim põt ineſſe in aliqua parte alicuius ſubiecti, non in toto ſubiecto, nã æthiops ſecundũ quid albus eſt, qm̃ ſecundũ dentes, nõ tñ eſt albus, cauſa eſt, qm̃ albedo eſt i aliqua parte. Similiter iuſtitia põt alicui ineſſe ſecundũ quid, ſi alicui inſit ſecundũ naturalẽ aptitudinẽ, non tñ propter hoc dicit ſimpliciter iuſtus, cui iuſtitia hoc modo ineſt. Ex ijs cõcludit propoſitũ videlicet ꝙ ad termi

I nandum problema accidentis non ſufficit per loca probare hoc ineſſe alicui, vel hoc eſſe accidens alicui, & dicit. { Quare non ſufficit oſtẽdere } per loca in problematibus de accidente, { quoniam ineſt albedo, vel iuſtitia, ad oſtendendum, quoniam albus, vel iuſtus eſt } aliquis homo, cuius cauſam repetit, & dicit. { Propterea quia non neceſſarium eſt in accidentibus conuerti } ſecundũ propriã nominationẽ. Alex. colligit hic ea, quæ ſunt ꝓpria ꝓblematibus de accidenti, antequam veniat ad loca, vt habeatur differentia inter problemata de accidente, & alia problemata, & aſſerit primum proprium eſſe, vniuerſale & particulare, quoniam in accidentibus, quædam vniuerſalia, quædã particularia ſunt problemata. Secundum eſt non conuerti ſecundum prædictum modum conuerſionis in accidentibus problemata. hoc autem vtile eſt ad argumẽtationes, nam qui demonſtrat ꝙ homo non ſit animal, aut animal rationale mortale, aut riſibile, demõſtrauit ſimul, quoniam nec genus, nec definitio, nec proprium eſt ipſius, quod conceſ-
K ſum fuit. conuertebatur enim in illis. At qui demonſtrauerit, quoniam hõ non eſt albus, aut niger, aut aliquod aliud eiuſmodi, nõ deſtruxit aliquod horum accidere ipſi. Poteſt enim aliquid eorum in aliqua parte, & ſecundum quid accidere ipſi. Tertium proprium eſt, quoniam in accidentibus ſicut eſt vniuerſale & particulare, ſic eſt in illis ſecũdũ quid ſiue in aliqua parte & ſimpliciter, quæ habent quandã analogiam, quoniam vt ſimpliciter ad vniuerſale, ita ſecundũ quid vel in aliqua parte ad particulare. Nam ei quod eſt in aliqua parte, & ſecundum quid, opponitur eſſe ſimpliciter, ſicut particulari vniuerſale, per quæ Alex. exponit exemplum, cum enim dixit, { vt albedinem vel iuſtitiam, } per albedinem voluit habere exemplum eius, quod eſt in aliqua parte, & ſecũdum quid, per iuſtitiã vero voluit habere exemplũ eius, quod eſt particulare, quod licet exemplũ eius quod eſt particulare ſit, tñ vſus eſt eo pro exẽplo ei⁹, quod
L eſt ſecundum quid, qm̃ vt Alex. inquit, hæc analogiã hñt.

Determinare autem oportet, & peccata, quæ ſunt in problematibus, nã ſunt duo, uel quo falſum dicunt, uel quo trãſgrediuntur poſitam locutionem. Falſum enim dicentes, & qui quid non ineſt, ineſſe dicunt mentiũtur, & qui extraneis nominibus res appellant (ut platanum hominem) tranſgrediuntur poſitam nominationem.

Nunc declarat, quæ oportet determinare ante locorum traditionem. & dicit. { Determinare autẽ oportet & peccata, quæ ſunt in problematibus, } hoc eſt, quæ accidũt in problematibus ante locorum traditionẽ, cuius cauſam aſſignat Alex. quoniam problematum deſtructiones, ſecundũ peccata, quæ ſunt in ipſis fiunt, quare oportet hæc nota, ac cognita eſſe. Nam ea ſecundum quæ oportet elenchum fieri, hæc ipſa oportet præcognoſcere ante traditionem locorum. & dicit. { Nã ſunt duo, vel quo falſum dicunt, vel quo
M tranſgrediuntur poſitam locutionem, } mentitur enim qui voluptatem finem ponit, quod enim non ineſt, voluptati ineſſe dicit. Similiter mentitur qui dicit motum fieri per vacuum. & qui ponit magnitudines atomas, & qui ex ſolidis generat corpora. tranſgreditur autem dictionem poſitam, qui quidem cognoſcit ſubiectam naturam, quæ & qualis eſt, & non conſueto nomine eam vocat, ſed circunſcribit, & in proprijs nominibus vtitur. vnde dicit. { Falſum enim dicentes, & qui } hoc eſt, { qui quod non ineſt, ineſſe dñt, } aut quod ineſſe dicunt non ineſſe, hi ſic dicentes mentiuntur, & qui extraneis nominibus res appellant, vt platanum hominem, } veluti Diogenes hominem dixit eſſe plãtam euerſam, hi ſic dicentes { tranſgrediuntur poſitum nominationem. } in hunc modũ tranſgrediuntur, qui dicunt ſolum ſapientem diuitem eſſe, vel ſolum pulchrum, vel ſolũ nobilem, non enim qui ſic dicunt, ignorant ea, quæ ſapienti inſunt, ſed quo dicũt ea, quæ ſapienti inſunt, eſſe diuitias, tranſgrediũtur dictionem, diuitiæ enim non in virtutibus, ſed in pecunijs, & poſſeſſionibus ſunt. Pulchritudo etiam in commenſuratione partium diſſimilarium eſt. Quo vero N
ad exemplum attinet, qui dicit platanum hoiem, accipiendo platanum pro arbore, mentitur, qm̃ eſſet primum peccatũ. qui vero hoiem nominauerit eo nomine, quo arbor vocat, hic tranſgredit poſitã appellationem, hac rõne accipit hoc exemplũ ſecundũ Alexã. qm̃ hoc põt eſſe exemplũ ipſius mentiri, & tranſgreſſionis. recte ergo Iuniores dixerunt primũ peccatũ, quod eſt mentiri, eſſe peccatũ ſecundũ rem. Secundũ vero, quod eſt trãſgredi ſecundũ conſuetam appellationẽ, eſſe pctm̃ ſecundũ vocẽ. Multæ dubitationes fieri poſſent hic, quas breuitatis cauſa prætermittimus.

DE PRIMO LOCO TERMINANDI PROBLEMA ACCIDENTIS, ET DE PECCATIS IN EO.

Vnus igitur locus eſt inſpicere, ſi ſecundum aliquem aliũ modum ineſt, quod ut accidens aſſignauit.

Anonymus Latinus interpres aſſerit Ariſt. hic aſſignare O
loca errandi circa accñs, quorũ primum aſſignando dicit. { Vnus igitur locus } quo erratur in aſſignandis accidentibus { eſt } inſpicere, { ſi quod } quiſpiã { aſſignauit vt accñs, ſecundũ aliquem aliũ modum ineſt } vt vel ſecundum genus, vel ſecundũ propriũ, vel ſecundũ definitionẽ: nã ſi ſic fuerit, error erit in accipiendis accidentibus. Alex. vero dicit, ꝙ cũ Ariſt. dixiſſet oportere ab vlibus deſtructiuis incipere in ꝓblematib⁹ de accidente, primũ talem locũ tradit, ꝑ quem demõſtrat, nõ eſſe accñs, quod vt accñs eſt aſſignatum. & dicit. { Vnus igĩ locus } quo. videlicet aliquod prædicatũ deſtrui eſſe accñs, ſi vt accñs fuerit aſſignatum { eſt inſpicere ſi ſecundũ aliquem alium modũ ineſt } quod quis { vt accñs aſſignauit. } nã ſic erratur, & deſtruit problema de accidente. & intelligit { ſecundũ aliquem aliũ modũ } prędictorũ modorum. demonſtratum eſt enim oẽ quod ineſt, ineſſe alicui, aut vt gen⁹, aut vt definitio, aut vt proprium, aut vt accñs. Et ſic ſecundũ Alex. hic eſt primus locus, quo P
deſtruit problema accidentis. Animaduerte tñ vt Alex. De loco
refert Theophraſtũ feciſſe differentiã inter præceptum, & locum, præceptum, quod dicitur ab eo παράγγελμα, paraggelma, eſt cõmunius ſimplicius, & vniuerſalius, a quo locus accipitur. Principiũ enim loci apud Theophraſtũ præceptũ eſt. verbi cauſa, præceptum eſt (ſi velimus propoſitum cognoſcere, vtrum ſit multiplex aut non,) reſpicere ad contrarium, reſpiciendum eſſe ad contrariũ præceptum eſt, locus vero eſt, ſi contrariũ eſt multiplex, propoſitũ eſt multiplex. Amplius ſit problema vtrum album color ſit diſgregatiuus viſus, præceptum eſt eſſe reſpiciendum ad contrarium, locus vero eſt, ſi contrarium ineſt contrario, contrario contrariũ inerit. Alex. vero, quod Theophraſtus vocat præceptum, locum præceptiuum appellat, nos vero vocauimus locum terminum, dicitur enim locus præceptiuus, qm̃ per ipſum præcipitur ad quid ſit reſpiciendum pro inuentione propoſitionis maximę. Dicitur autem locus terminus, qm̃ eſt quid cõmunius, ſimplicius, & vniuerſalius, a quo accipitur locus maxima. Et enim principium loci ma Q
ximę, quatenus ex ipſa maxima accipitur. Nunc ad rem venio. Ariſt. ergo aſſignando loca deſtructiua accidentium, aſſignat locum præceptiuum. & dicit. { Primus igitur locus eſt inſpicere, { hoc eſt primus locus præceptiuus eſt, vt debeamus inſpicere, ſi quod } quiſpiam { aſſignauit, vt accidens, ſecũdum aliquem alium modum inſit, } hic eſt locus præceptiuus, ſiue locus terminus. Maximam non poſuit, quoniam ex loco patet, eſt enim maxima: ſi aliquod propoſitum ineſt alicui ſecundum aliquem modum aliorum prædicatorũ, tale propoſitum non eſt accidens. hic eſt locus maxima, ſed qm̃ hic locus licet ſit deſtructiuus accidentiũ, eſt etiam (vt Alex. inquit) locus fallaciæ accipiendi accidens, qui enim accipit aliquid ineſſe alicui, vt accidens, quod ineſt ſecundum aliquem modum aliorum prædicatorũ, hic peccat, errat, & fallitur, & quoniã peccatum (vt dictum eſt) duplex eſt, aut in mentiendo, aut in tranſgrediendo, quęritur quale peccatum hoc fuerit, Alexan. reſpondet hoc pecca-

tum magis

A tum magis eſſe in traſgrediendo, poteſt etiam dici peccatum in mẽtiendo, ſi aliquis exiſtimaret illud quod ineſt, accidere. nam exiſtimaret ineſſe quod non ineſt, quia accidere exiſtimaret, quod non accidit. igitur eſt peccatum in mentiendo.

Peccatur autem maxime id circa genus, ut ſi quis albo dicat accidere colorem eſſe. Nõ enim albo colorem eſſe accidit, ſed genus eius color eſt.

Nunc exponit ea circa quę magis accidit, hæc fallatia, ſiue peccatũ. & dicit. { Peccatur autẽ maxime id } hoc eſt, committitur aũt maxime error ille { circa genus } hoc autem accidit, qm̃ genus videtur habere quandam ſimilitudinem cum accidente (vt Alex. inquit) magis quàm alia, proprium enim & definitio ſoli & omni inſunt, propterea cõuertuntur cum rebus, quorum ſunt, ſed genus, & accidens in plus ſunt, quàm illud, cui inſunt. ideo cum eo non cõuertuntur, quare qui dicit aliquod ineſſe alicui vt accidẽs, quod B ineſt vt genus, argueretur vt mentiens, qm̃ peccauit in mẽtiendo, ſed qui inter genus, & accidens differentiã ſciuerit, & in ipſo accidẽte vtetur dictione generis hic peccat in trãſgrediendo, quia circa poſitã dictionem peccat. **Dubi.** Sed occures, qm̃ videtur accidẽs magis cũ proprio quàm cũ genere conuenire, igitur magis errabitur circa propriũ, quàm circa genus. **Solutio.** Dicendum ꝙ dialecticus magis modos prædicandi quàm res ipſas conſiderat, ſed quia accidens plus cũ genere in modo prædicandi conuenit quàm cũ proprio, fit vt error magis circa genus cõmittatur. Propriũ enim conuerſim prædicatur, ideo cũ definitione magis conuenit, genus aũt & accidens nõ cõuerſim. vnde dicit. { Vt ſi aliquis albo dicat accidere colorem. } hic errat. { Non enim albo colorem eſſe accipit: ſed genus eius color eſt. }

Contingit autem & ſecundum nominationem determinare eum qui ponit, ut quoniam accidit iuſtitiæ uirtutem eſſe. Sæpe autem & cum non determinat, manifeſtum, quoniam genus, ut accidens aßignauit, ut ſi albedinem colorari dixe- C *rit, uel ambulationem moueri. A nullo enim genere denominatiue prædicatio de ſpecie dicitur, ſed omnia uniuoce genera de ſpeciebus prædicantur. Nam & nomen, & rationem generum ſuſcipiunt ſpecies. Qui igitur coloratum dixit album, neq; ut genus aßignauit, quoniam denominatiue dixit neq; ut proprium. uel definitionem. Nam definitio, & proprium nulli alij ineſt. Sunt autẽ & colorata & pleraq; aliorum, ut lignum, lapis, homo, equus, manifeſtum igitur, quoniam ut accidens aßignauit.*

Cum aſſignaſſet genus eſſe id, circa quod peccatum prædictum accidit, nunc, vt Alex. videtur, aſſignat quando magis: & quando minus peccatum huiuſmodi deprehenditur, & ait tale peccatum deprehendi magis, quando genus accipitur ſecundum nominationem, quæ ſibi conuenit, vtputa D cum accipitur per eum modum, quo prędicatur de ſpeciebus. Quando vero accipitur ſecundum eum modum prædicandi, quo accidens prædicatur de ſubiectis, hoc eſt ſecundum modum prędicandi denominatiue, tunc maxime accidit error talis. Eſt enim duplex prædicatio altera denominatiua, qua accidens de eo prædicatur, cuius eſt accidens, altera eſt prædicatio non denominatiua, quæ eſt generis de ſpeciebꝰ, quę potius eſt abſtracti de abſtractis, vt ita loquar, & hæc propria generibus eſt. dicit. { Contingit autem & eum, qui ponit } ſubaudi aliquod vt accidens, quod eſt genus, { ſecundum nominationem } ſubaudi, quæ generibꝰ conuenit, { determinate, } hoc eſt id quod eſt genus, accidens aſſignare. { vt quoniam accidit } vel ineſt { iuſtitiæ virtutem eſſe, } quod peccatum eſt in mentiendo & hoc ſubaudi modo id quod genus eſt, vt accidens ponere, facile cognoſcitur non eſſe accidens, quoniam accidens denominatiue dicitur de eo, de quo dicitur. genus autem non dicitur denominatiue, deinde exponit, quando maxime prædicatum ſupradictum, ac deceptio antedicta accidit. & dicit. { Sæpe autem & cum non determinat, } hoc eſt, & cũ E non ponit id quod eſt genus, accidens eſſe, contingit error propter nominationem: quæ dicebatur tranſgreſſio, vt cũ cognoſcitur differentia, tranſgreſſio fit in conſueto nomine. Hic enim nõ eſt error in mentiendo, ſed in tranſgrediẽdo nomen conſuetum, quod declarat. & dicit. { Manifeſtũ quoniam genus, vt accidens aſſignauit, } non mẽtiendo, ſed nomen tranſgrediendo, { vt ſi quis albedinem colorari dixerit, vel ambulationem moueri. } hic enim peccat in tranſgrediendo, quoniam vtitur prædicatione denominatiua in genere, quoniam de ſuis ſpeciebus prædicatur, quare qui denominatiue genus de ſpecie prædicat, ob hanc prædicationem accidens vtiq; eſſe diceret genus rei, cuius eſt genus. Genus autem nullo pacto diceret. Deinde probat ꝙ hic ſic dicens tranſgrediatur. & dicit. { A nullo enim genere prædicatio denominatiue de ſpẽ dicitur, ſed omnia vniuoce genera de ſpeciebus prædicantur, } cuius rationẽ aſſi- F gnat. & dicit. { Nam & nomen & rõnem generũ ſuſcipiũt ſpẽs } ex ijs concludit hunc ſic dicentem peccare in tranſgrediẽdo. & dicit. { Qui igitur coloratum dixit albũ, neq; vt genus aſſignauit, qm̃ denominatiue dixit, neq; vt proprium, vel definitionem. nam definitio: & propriũ nulli alij ineſt } & qm̃ non ſolum albũ eſt coloratum, ſed alia plura, ne quis credat ſolum alba eſſe colorata, addit. { Sunt autẽ colorata, & pleraq; alia, vt lignum, lapis, homo, equus. } ideo concludit. { Manifeſtũ igitur, qm̃ vt accidens aſſignauit } ille qui dixit album eſſe coloratum, vel albedinem colorari. igitur peccauit in tranſgrediendo. Quare qui ponit aliquod eſſe accidens, quod non eſt accidens ſeruando nomen prædicationis, hic peccat in mentiendo: qui vero ponit aliquod eſſe accidens, quod nõ eſt accidens, propter prędicationem denominatiuam: hic errat in tranſgrediendo.

Quæret quiſpiam vtrum ex proprijs fiat prædicatio denominatiua, & videt ꝙ ſic: qm̃ riſibile: & diſciplinæ capax ſunt prædicata denominatiua. **Quæſtio.** Quicquid Alex. voluerit dicendum veriſſima prædicatione denominatiua propriũ nõ prædicari de ſubiecto, qm̃ requiritur vt ſit in plus quod prędicatur denominatiue, & ſit extra eſſentiã illius: de quo prædicat, & ſic proprium non prædicatur denominatiue. **Solutio.** G

Quo vero ad verba attinet, animaduerte illa verba { qui igitur coloratum dixit album } aliter legi: q̃ nos legimus, nam Ariſt. videt inferre ex dictis quaſi corollariũ ſpẽm nec de genere prædicari, vt accñs, nec generi ineſſe vt accñs. & dicit. { Qui igitur coloratũ dixit album, neq; aſſignauit album vt genꝰ } colorati, { qm̃ denominatiue dixit } de colorato album { neq; vt propriũ, vel definitione, nam definitio & proprium } omnibus ineſt, & { nulli alij. } At albũ eſt in minus q̃ coloratum, quod exponit. & dicit. { Sunt autem colorata, & pleraq; aliorũ } ergo album eſt in minus, { vt lignum, lapis, homo, equus. } ideo cõcludit { Manifeſtum igitur quoniam } aſſignando album de colorato, { vt accñs aſſignauit, } licet non ſit accñs, prima tñ expoſitio melior eſt, qm̃ genus plus generi, q̃ ſpeciei ſimile eſt. Et H ſi dicetur, hæc eſt vera & denominatiua linea eſt quãta, motus eſt quantus. Dicendum hanc eſſe veram, ſed non denominatiuam, quoniam non omnis prædicatio in cõcreto eſt denominatiua, oportet enim illud quod prædicatur in concreto, eſſe extra eſſentiam ſubiecti, & in plus, modo quantitas non eſt extra eſſentiam lineæ, nec motus.

DE SECVNDO LOCO.

Alius locus eſt inſpicere ea, quibus ineſſe, aut omnibus, aut nulli dictum eſt. Conſiderare uero ſecundũ ſpẽs, & non in infinitis, nam uia magis, & in paucioribus conſideratio.

Iſte eſt ſecundus locus præceptiuus, vt Alexã. exponit, cuius non ponit locum pręceptum, eſt autem locus præceptiuus, vt reſpiciamus in problemate vniuerſali affirmatiuo vel negatiuo ad omnes ſpecies ſubiecti, vt ſi problema ſit, coloratum vt accidens ineſt omni animali ne, an non, vel hoc, coloratum vt accidens ineſt nulli elemento,

I ne, an non. locus præceptiuus in his problematibus eſt, vt debeamus reſpicere ad omnes ſpecies animalis, vel ad oẽs ſpecies elemẽti, locus vero præceptus & maxima hęc erit, ſi quod aſsignatur omnibus ineſſe, vt accidens, oibus ineſt, problema eſt conſtruendum, ſi vero non omnibus, proble ma eſt deſtruendum. Deſtruitur enim vniuerſale affirmatiuum (vt Alex. inquit) per particulare negatiuũ, & per vniuerſale negatiuum. dicit. { Locus alius eſt. } ſcilicet præce ptiuus { inſpicere ea } .ſ. ſpecies, { quibus ineſſe, } vt accidens accipitur aliquod propoſitũ. { aut omnibus } in problemate vniuerſali affirmatiuo, { aut nulli } in problemate vniuerſali negatiuo, & quoniam ſub ſubiecto problematis continentur indiuidua, & ſpecies, exponit quæ reſpici debent, dico reſpiciendum eſſe ea, quibus ineſſe accipitur, { conſiderare aũt ſecundum ſpecies: & non in infinitis, } hoc eſt, & non in indiuiduis, quæ ſunt infinita. Cuius duas aſsignat rationes. prima eſt, { quoniam } conſiderare indiuidua via ac tranſitu { eſt magis } quoniam eſt ire ad infi-
K nita. Secundam aſsignat. & dicit. { Et in paucioribus conſideratio, } hoc eſt ſecunda ratio eſt, quoniam conſideratio debet eſſe ad pauciora, quę artificialis eſt. Cõſideratio enim quæ fit ad plura, non eſt artificialis. verum vero in huiuſmodi problematibus debeamus reſpicere aliquo pacto indiuidua, ac ſingularia ſpecierum, poſtea dicemus.

Oportet autem conſiderare, & incipere a primis, deinde conſequenter uſq; ad indiuidua, ut ſi oppoſitorum eãdem diſciplinam quis dixerit eſſe, perſpiciendum, ſi eorum quæ ſunt ad aliquid, & contrariorum, & quæ ſecundum priuationem & habitum, & quæ ſecundum contradictionem dicũtur, eadem ſit diſciplina. Et ſi in his nõdum manifeſtum eſt, rurſum ea diuidendum uſq; ad indiuidua, ut ſi iuſti, & iniuſti, uel dupli & dimidij, uel cæcitatis & uiſus, uel eſſe & nõ
L *eſſe. Nam ſi in aliquo oſtendetur q̃ non ſit eadem, intermentes erimus problema. Similiter aũt & ſi nulli ineſt. Iſte enim locus conuertitur ad conſtruendum, & deſtruendum.*

Nũc exponit ordinem, & modum (vt Alex. aſſerit) quo oportet propoſiti diuiſionem facere, hoc eſt quo oportet ſub ſubiecto problematis, quod dicitur ab Ariſt. & Alexan. propoſitum, deſcendere ad partes ſubiectiuas, quæ dicũtur cõtenta ſub illo, & vult q̃ deſcenſus primo fiat ad primas, ac propinquiſsimas, & contiguas ſpecies illius ſubiecti propoſiti. Deinde ſi in his quæſitum non fuerit notum, ſecundo loco diuiſio, ac deſcẽſus fiat rurſum, ad eas partes ac ſpecies, quæ fuerint ſub ipſo primo, & ſi adhuc nõ fuerit quęſitum notũ, iterum & tertio oportet fieri deſcenſum vſq; ad indiuidua huius ordinis, & modi deſcendendi affert exẽplum in vniuerſali problemate de eodem, nam licet loquatur in problemate accidentis, exemplum affert in proble-
M mate de eodem, qm̃ exemplorũ ſola requiritur manifeſtatio, in quo exemplo ipſe non deſcendit, niſi vſq; ad ſpecies vltimas, quas ſpecialiſsimas vocamus, verum quo pacto deſcenſus fieri poteſt ad indiuidua: poſtea dicemus. dicit. { Vt ſi oppoſitorum eandem diſciplinam quis dixerit eſſe. } Si voluerimus ſcire verum omnium oppoſitorum diſciplina ſit eadem. { Perſpiciendum ſi eorum } oppoſitorũ { quæ ſunt ad aliquid. } diſciplina ſit eadem { & } ſi { contrariorum, & } ſi eorum oppoſitorum { quæ } ſunt. { ſecundũ priuationem, & habitum, & } ſi eorum oppoſitorũ { quæ ſecundum contradictionem dicuntur eadẽ ſit diſciplina. } Non enim oportet ſtatim ad indiuidua diuiſionem facere, & vt Alex. autumat, hic per indiuidua vltimas ſpecies dicit. Nõ enim oportet ſtatim deſcendere ad album & nigrũ, quæ ſunt ſpecies contrariorum: nec ad duplum & dimidiũ, quæ ſunt ſpecies vltimæ relatiuorum, ſed oportet deſcendere primo ad genera oppoſitorum, nam ſi quod dicitur, eſt verum, problema eſt vniuerſaliter inferendum. { Et ſi in his } primis generibus { nondum manifeſtũ eſt, rurſum ea diuidẽdum vſq; ad indiuidua, } Hoc eſt vſq; ad vltimas ſpecies. verbi cauſa, contraria ſeorſum ad indiuiduas ſpe- N cies contrarij, & rurſum ſeorſum relatiue oppoſita, ad indiuiduas ſpecies talium. Similiter & quæ ſunt ſecundum priuationem, & habitum, & quæ ſunt ſecundum contradictionem etiam vſq; ad vltimas ſpecies talium, exempla poſuit contrariorum diuiſionis. & dicit. { Vt ſi iuſti, & iniuſti. } hoc eſt exemplum diuiſionis contrariorum ad ſpecies indiuiduas. Deinde ponit exemplum diuiſionis oppoſitorum ſecũdum relationem. & dicit. { Vel dupli & dimidij, } quę relatiue opponuntur, { vel cæcitatis & viſus: } quæ opponuntur priuatiue, { vel eſſe, & non eſſe, } quæ opponuntur ſecundum contradictionem. { Nam ſi in aliquo } horũ { oſtendetur q̃ } diſciplina { non ſit eadem, interimentes erimus problema. } hoc videlicet omnium oppoſitorum eadem eſt diſciplina. Quod autem non in omnibus ſit eadẽ diſciplina, perſpicuum. non enim finiti & infiniti eadem eſt ſcientia, quæ opponuntur contrariæ, vel priuatiue, quoniã de infinito non eſt ſcientia. Amplius nec ſcientia eadem eſt O entis, & non entis: quæ ſecundum contradictionem opponuntur, quoniam de non ente non eſt ſcientia. Adhuc neq; noti & ignoti eadem eſt ſcientia, quæ priuatiue opponuntur, cum de ignoto nulla prorſus ſcientia habeatur. Præterea neq; eadem ſcientia eſt veri & falſi, quæ ſunt cõtraria, quoniam de falſo non eſt ſcientia, inſuper neq; eadem ſciẽtia eſt poſsibilis & impoſsibilis, cum de impoſsibili nulla ſit ſcientia. Sed omnium oppoſitorum ſecundum relationem eadem eſt ſcientia. quoniam non poteſt alterum relatiuorum cognoſci: quin cognoſcatur & alterum. Hoc igitur pacto illud problema omnium oppoſitorum eadem eſt ſcientia deſtruitur. Aliud exemplum afferri poteſt, ut Alex. inquit. ut ſi quis dixerit, omne animal ſpirat, diuidemus enim animal in pedeſtre, uolatile, & aquatile, & rurſum unumquodq; horum: & cum inuenerimus in uolatilibus inſecta uidelicet muſcas, tabanos, cicadas non ſpirare. In aquatilibus uero piſces, qui branchias habent, non ſpirare, deſtrue- P mus problema. uidelicet omne animal ſpirat. Adhuc ſi quis dixerit omnis uirtus eſt ſciẽtia, diuidemus uirtutem ad intellectiuam & moralem, & cum demonſtrauerimus moralem uirtutem non eſſe ſcientiam, deſtruemus problema illud, omnis uirtus eſt ſcientia. Deinde hoc idem exponit in negatiuis. & dicit. { Similiter autem & ſi nulli ineſt, } hoc eſt eodem modo cõſtruitur & deſtruitur problema uniuerſale negatiuum. Cuius cauſam aſsignat. & dicit. { Iſte enim locus conuertitur } hoc eſt iſte locus qui accipitur a ſufficiẽti partium enumeratione { cõuertitur } ac communis eſt, { ad conſtruendum & deſtruendum, } ad conſtruendum quidem, modo quo diximus, ad deſtruẽdum uero, quoniã ſi reperiemus in nullis ita eſſe inferemus uniuerſaliter nulli ineſſe, ſin autem reperiemus in aliquibus ſic eſſe, non aſſeremus nulli ineſſe. ergo iſte locus ualet etiam in negatiuis uniuerſalibus, ut ſi quis dixerit hoc problema, nullus amor eſt ciuilis, hoc enim problema uniuerſale negatiuum eſt. diuidemus amorem ad appetitum, quem Epicurus ſyntonon Q dicit, quem impoſsibile eſt eſſe ciuilem, & ad inſidias amicitiæ ob apparentem pulchritudinem, qui nec ciuilis eſt, & ad reminiſcentiam pulchri, quod aliquo tempore fuit uiſum, ut Plato dicit, qui amor eſt ciuilis, quare aliquis amor ciuilis eſt. igitur problema illud negandum eſt. uidelicet nullus amor eſt ciuilis. Et addit Alex. & quidem probe, non ſolum ſubiectum terminum in problemate eſſe diuidendum, ſed multoties prædicatum, ut ſi problema fuerit, ſapiens in re- pu. uerſatur, uel hoc ſapiens ſeditione non participat. Nam uerſari, quod eſt prædicatum. primi problematis, apud philoſophum non eſt ſimplex, ac uno modo dictum. Et ideo ſi fuerit diuiſum, demonſtrabitur ſecundum aliquod ſignificatum ſapientem in repu. uerſari debere, ſecũdum aliquod uero non. Similiter & illud prædicatum ſecũdi problematis ſeditione non participat, multipliciter dr̃, aut enim qm̃ oportet dũ patria patit aliquem morbũ, eo participare, ut Solon putabat. Politici enim eſt non longe ſe habere à cõmuni calamitate, aut quoniam oportet eum ſedare ſeditionem, cum

Quæ Solon de ſapiente.

nem, cum

A nem, cum in pſia fuerit, ſi videbitur vtile, vt ipſe ſedet, vt Dæmonax fecit Athenis, aut quoniam non oportet nominari, nec dutem fieri: & ſic non debet in ſeditione participare. Patet igitur problema non modo ex parte ſubiecti, verum etiã ex parte prædicati diuidendum eſſe, & cũ dixit. { Similiter autem & ſi nulli. } Alex. hæc verba aliter exponit, vult enim problema vniuerſale affirmatiuũ nõ modo deſtrui per particulare negatiuum, ſed etiã per vniuerſale negatiuum. Vniuerſale enim negatiuum eſt vtriuſq; deſtructiuum, & vniuerſalis affirmatiui, & particularis affirmatiui, & tunc lege ſic { nam ſi in aliquo oſtendetur ꝙ non ſit eadem } diſciplina contrariorũ, { interimentes erimus problema, ſimiliter autem } interimentes erimus problema, { & ſi nulli ineſt, } hoc eſt ſi nullius generis oppoſitorũ eſt eadem ſcientia, ſimiliter problema deſtruitur. Exponit etiã Alex. & aliter (vt diximus) ꝙ quemadmodum vniuerſale affirmatiuum deſtruitur, ſi aliquod inuenitur eorum, quæ ſunt ſub vniuerſali non ſic ſe habere: ſic etiã ſimiliter ſi fue-

B rit poſitum vniuerſale negatiuum, deſtruitur, ſi inuenietur ineſſe alicui eorum quæ ſub vniuerſali ſunt. Conſonat autẽ hęc expoſitio ei, quod propoſuit. Propoſuit enim eſſe reſpiciendũ quibus ineſt, omnibus aut nulli, vt ſi problema fuerit nullum animal eſt rationale, cum enim facta diuiſione oſtenderimus aliquod animal eſſe rationale. videlicet hominẽ: problema deſtruitur. deinde verba iſta. { Iſte enim locus conuertitur } legi poſſunt cũ verbo { enim, } & tunc reddit cauſam, vt diximus: vel cum verbo { autem } vt legit Alex. & tunc eſt ſenſus ꝙ iſte locus non ſolum vtilis ſit ad deſtructionem problematis vniuerſalis affirmatiui, ſed etiam ad conſtructionem vniuerſalis affirmatiui, nam facta in omnibus diuiſione, ſic ſe habere videbitur, conſtruemus vniuerſale affirmatiuum. Et ſi non ſic videbitur in omnib⁹, deſtruemus vniuerſale affirmatiuum. Et hoc pacto etiã bona eſt expoſitio.

Si enim in omnibus uidebitur, cum diuiſionem proferrimus, uel in pluribus, poſtulandum eſt aut ut uniuerſaliter ponat, aut ut inſtantiam ferat in aliquo non ſic eſſe. Nam ſi

C *neutrum horum faciat, abſurdus apparebit, qui non ponet.*

Sed quoniam in problemate vniuerſali de accidente nõ ſolum ad ſpecies ſed ad ſingularia oportet deſcẽdere: & cũ dixiſſet ad illa fieri non poſſe deſcenſum, quia ſunt infinita, quaſi reſpondendo dicit. { Si enim in omnibus } ſingularibus { videbitur cum diuiſionem } ad illa { proferrimus, vel in pluribus, poſtulandum eſt } a reſpondente { aut vt vniuerſaliter ponat, } ac concedat problema. { aut } ſaltem, { vt inſtantiam ferat: in aliquo non ſic eſſe. Nã ſi neutrum horum faciat } ipſe reſpondens { abſurdus apparebit, qui non ponet } problema vniuerſale, vnde accipitur locus præceptus hic: ab ſingularibus omnibus vel pluribus ſine ablata inſtantia, ad vniuerſale valet argumentum tam ad negatiuum, vt Alex. exponit, ꝙ ad affirmatiuum. Hæc

Dubiũ. de ſecundo loco. Sed occurret, primo quia hęc eſt vera,

D omne animal fuit in arca Noe, vbi non licet deſcendere, adhuc etiam iſta eſt vera, omnis homo neceſſario eſt aīal, vbi minime licet deſcendere, quoniam quælibet ſingularis

Solutio. eſt falſa, & contingens. Prima deletur quoniam deſcenſus debet fieri ad genera ſingulorum, & non ad ſingularia generum, vt Sotucolæ tradunt. Deletur ſecunda quoniam Ariſt. loquitur in propoſitionibus & problematibus de ineſſe, & de accidente. In problematibus enim neceſſariis, deſcenſus fit ad ſingularia cum nota reduplicationis: non autẽ abſolute: nam licet Socrates non neceſſario ſit animal: neceſſario tamen Socrates eſt animal: vt homo. de his primo priorum diximus ſatis, & in ludicris.

DE TERTIO LOCO.

Alius eſt, definitiones facere accidentis, & eius cui accidit, aut utriuſque per utrunq;, aut alterius. Deinde conſiderare, ſi quid non uerum in definitionibus perinde ac uerũ ſumptum ſit. ut ſi eſt deus iniuſtitiam facere, quid iniuſtitiã facere. Si enim nocere ſponte, manifeſtum, quoniam non eſt E

Quid iniuſtitiã facere. *deus iniuſtitiam facere. Non enim contingit nocere deum. Et ſi inuidus ſit ſtudioſus, quis inuidus, & quæ inuidia. Nam ſi*

Quid inuidia. *inuidia eſt triſtitia in apparenti proſperitate alicuius proborum: manifeſtum eſt, quoniam ſtudioſus, non eſt inuidus.*

Quid indignans. *Prauus enim eſſet. & ſi indignans inuidus, quis uterq; eorum. Sic enim manifeſtum erit, utrum uerum an falſum ſit, quod dictum eſt, ut ſi inuidus quidem ſit, qui triſtatur in bonorum proſperitatibus, indignans autem, qui in malorum proſperitatibus triſtatur, manifeſtum quoniam non erit inuidus indignans.*

Hic eſt tertius locus, quo præcipitur eſſe inſpicẽdum ad definitiones ſubiecti, & prædicati problematis. Cum enim vt Alex. inquit. problema accidentis propoſitio ſit categorica ex ſubiecto termino: & prædicato conſtans, & in problematibus accidentis terminus prædicatus ſignificat acci- F dens, ideo primo aſſignat locum præceptiuum: dans intelligere maximas ac loca præcepta. Secundo aſſignat exempla. de prima dicit. { alius autem } locus { eſt definitionis facere accidentis } ſcilicet prędicati, { & eius, cui accidit } ſcilicet ſubiecti, & hoc dupliciter, vt ſubſcribit: { aut vtriuſq; } videlicet ſubiecti, & prædicati { per vtrunq; } hoc eſt ſimul, { aut alterius, } & hoc dupliciter, aut ſubiecti tãtum: aut prædicati ſeorſum, ſic igitur inſpicere ad definitiones prædicati & ſubiecti eſt tribus modis. aut ſubiecti tantũ & ſeorſum, aut prædicati ſeorſum: aut vtriuſq; per vtrũq; ſimul. { deinde conſiderare, ſi quid non verum in definitionibus perinde ac verum ſumptum ſit. } Eſt enim tunc problema deſtruendum, per quæ dat intelligere tres propoſi-

Loca præcepta. tiones maximas. Prima ſi definitio prædicati cõpetit ſubiecto cui aſſignatur accidere: problema eſt cõſtruendum. Si autem non competit: problema eſt deſtruendum. Secunda ſi prædicatum competit definitioni ſubiecti, problema eſt conſtruendum. Sin autem non competit, problema eſt deſtruendum. Tertia ſi definitio prædicati competit definitio- G ni ſubiecti problema eſt conſtruendum, ſi autem non competit, problema eſt deſtruendum. Deinde aſſignat exẽpla, & prima duo ſunt, quando definitio prædicati non competit ſubiecto. & dicit. { Vt ſi eſt deum iniuſtitiam facere: } hoc eſt: vt verum deceat deũ iniuſtitiam facere, in tali oportet conſiderare { quid ſit iniuſtitiam facere, ſi enim } iniuſtitiam facere ſit { nocere ſponte: manifeſtum, quoniã non eſt deum iniuſtitiã facere, non enim cõtingit nocere deũ } aliqua ratione. hoc ergo problema deſtruendum eſt, quoniam definitio prædicati non competit ſubiecto. Deinde aſſignat ſecundum exemplum etiã ex parte definitionis prędicati. & dicit. { Et ſi ſtudioſus ſit inuidus, { in hoc problemate conſiderandum eſt, { quis inuidus, & quæ inuidia, nã ſi inuidia eſt triſtitia } ac dolor { in apparenti proſperitate, alicuius proborum, manifeſtum: quoniam ſtudioſus nõ eſt inuidus, prauus enim eſſet } ſtudioſus ipſe, hoc eſt problema eſt deſtruendum, quoniam definitio prædicati nõ com- H petit ſubiecto. Sunt qui intelligunt iſtud exemplum ex parte definitionis ſubiecti: quod ſtare non poteſt: vt patet conſideranti verba Ariſt. aſſignat tertium exemplum ex parte definitionis vtriuſq;. & dicit. { Et ſi indignans inuidus, } in hoc problemate conſiderandum eſt: { quis vterq; eorum } ſit. { Sic enim manifeſtum erit, vtrũ verum, an falſum ſit: quod dictum eſt, } & probat quod ſit falſum. & dicit. { Vt ſi inuidus quidem ſit, qui triſtatur in bonorũ proſperitatibus: indignans autem, qui in malorum proſperitatibus triſtatur, manifeſtum, quoniam indignans non erit inuidus, } nec contra inuidus indignans: hoc igitur problema eſt deſtruendum, quoniam definitio prędicati non competit definitioni ſubiecti. Alexander autem hic dicit has demonſtrationes omnes, eſſe in ſecunda figura, uniuerſale negatiuum concludentes, & quoniam Ariſtoteles non dedit exemplum ex parte definitionis ſubiecti. Alexander

I aſſignat: vt ſi problema ſit, vtrum tyrannus ſit fœlix, aut non? nam ſi tyrannus eſt princeps iniuſtus, tyrannus non pōt eſſe fœlix. hoc ergo problema eſt deſtruendum qm̄ prędicatum non competit definitioni ſubiecti. Quo vero ad problema attinet: annotatione dignum problema accidentis dupliciter fieri, aut ſimpl'r nulla ſpecificatione, aut determinatione addita, & hoc Iuniores vocant de ſimplici inhærentia prædicati ad ſubiectum: qm̄ prædicatum abſolute ſumitur, & nō cum ſpecificatione prædicati: vt vtrum diues ſit ſapiens, aut nō? hoc enim ſimplex eſt: qm̄ prædicato nulla additur determinatio, qua denotetur eſſe accidēs magis q̄ genus, vel proprium, vel definitio. Aut fit cum prædicati determinatione, vt vtrum iuſtum inſit deo: vt accidēs, aut non? Qua rōne fit, vt Ariſt. locutus ſit in ſimplici, & abſoluto problemate, non aūt in ſpecificato, vt omnibus patet.

Proble-ma acci-dentis du-pl'r fit.

Sumere autem & pro ijs (quæ in definitionibus ſunt) nominibus. definitiones, & non deſtruere donec ad notum de- K *uentum ſit. Nam ſæpe cum tota quidem definitio aſſignata ſit, non manifeſtum eſt, quod quæritur. pro aliquo autem eorum (quæ in definitione ſunt) nominum definitione dicta, manifeſtum ſit.*

Quia tn̄ accidit quãdoq; in aſſignationibus definitionū, vt aliqua eius pars, ſit ignota, ideo docet quid agendum tradens vtile documentum in caſu. Alex. vno modo exponit hoc definitionibus accidere, qm̄ aliqua pars illius eſt nomē ęquiuocum, ideo Ariſt. ſecundum hanc expoſitionē aſſerit, non eſſe quieſcendū, ſed rurſus talium nominum rōnes accipere, & diuidere, donec tollat ęquiuocatio, probat Alex. hanc expoſitionem p̄ verba Ariſt. quę dixit libro primo cū aſſignauit loca accipiendi multiplex, vbi dixit, ſæpe quidē in ipſis orationibus latet ęquiuocatio aſſequens, idcirco inſpiciendum in orationibus, & reliqua, quare hæc obſcuritas accidit propter æquiuocationem, & tunc remedium eſt L diuidere donec tollatur ęquiuocatio. Melius aūt dicendum in definitionibus hoc accidere qm̄ aliqua pars illius eſt ignota, quia differentia vel genus, non eſt notum, ſed immanifeſtum, & tunc hortatur non quieſcere, ſed ipſa nomina, ac ipſas definitionis particulas definire, vt totum, & hoc dicit. { Sumere autem, & pro ijs nominibus } ignotis, (quæ in definitionibus ſunt.) { definitiones, & nō deſiſtere, donec ad notum deuentum ſit. } reddit cauſam. & dicit. { Nā ſæpe cum tota quidem definitio aſſignata ſit, } prædicati vel ſubiecti, vel vtriuſq; in problemate accidentis { non manifeſtum eſt } problema, { quod quæritur, } qm̄ in definitionibus ponuntur nomina immanifeſta, quibus & definitio & problema redditur immanifeſtum. ideo aſſignans remedium, dicit. { Pro aliquo aūt eorum nominū, quæ in definitione ſunt } ignota. videlicet & immanifeſta, { definitione } aſſignata, ac { dicta, } tale nomen { manifeſtū ſit, } & hoc pacto problema redditur apertū, vt ſi problema ſit, M vtrum voluptas ſit bonum vel non. Siquis hoc voluerit deſtruere, & accipiat, q̄ voluptas ſit motus λεῖα, hoc eſt leuis, & ſuauis, nihil notum erit p̄ hanc definitionem: ſed ſi rurſum motum definierimus, qui accipiebatur in definitione voluptatis, & dicemus motum eſſe actum imperfectū, tunc poterit oſtendi voluptatem non eſſe bonum, eo q̄ nullum bonum eſt imperfectum, voluptas eſt imperfecta, nam eſt motus, & oīs motus actus imperfectus eſt. In hoc exemplo non opus eſt, niſi definire vnum terminū, eſt aūt aliud exēplum vbi opus eſt habere plures definitiones (vt Alex. exponit.) vt problema ſit, vtrum ſapiens debeat amore capi, aut non, ſi quis hoc voluerit deſtruere, definiemus quid ſit amore capi, & dicemus amore capi eſſe amore alicuius accipi, & quia nō eſt propoſitum adhuc notum, veniemus ad definiendum amorem, nam ſi dicemus amorem eſſe deſiderium irrationale proueniens ex alicuius corporis pulchritudine, deſtruemus vtiq; problema, qm̄ perſpicuū eſt hæc ſapientibus non conuenire. Si aūt definierimus amorē q̄ ſit vehemens deſideriū, qm̄ adhuc ipſum vehemens eſt immanifeſtum, rurſum hoc ipſum definientes dicemus vehemēs N deſiderium eſſe, quod contrariatur rectæ rationi, & ſic rurſum problema deſtruemus. At ſi amorem definimus q̄ ſit deſiderium amicitiæ propter imaginem viſæ pulchritudinis vt Plato in Phedro, cōſtruemus problema per primam figuram, in qua vniuerſale affirmatiuum ſyllogizatur, vnde vtentes hoc loco (vt Alex. probat) oſtēdemus q̄ deus nec iraſcatur nec triſtetur ſiquidem iraſci ſit appetere vindictā, propter iniuriam, quam ab aliquo paſſi ſumus. Triſtari vero contrahi in malo præſenti, quemadmodum & timere in aliquo, quod expectatur. At deus nec iniuſtitiam pati videtur, nec mali quicquā ſuſpicatur, aut expectat. & alia exempla Alexander aſſignat, verum hæc ſufficiunt.

An deus iraſcet an triſtetur.

DE QVARTO LOCO.

Amplius ad problema per propoſitionem factam in aliquo inſtare. Nam inſtantia erit argumentum ad poſitionē. Eſt aūt locus hic penè idem ei, quo conſiderare, quibus ineſſe uel omnibus uel nulli, dictum eſt, differt autem modo. O

Iuniores volunt hunc non locum, ſed idoneitatem eſſe, cuius expoſitionis auctor eſt Albertus, qui confundit multa Ariſt. verba Alexander autem cui credendum eſt, aſſerit hunc eſſe locum præceptiuum, & quartum, per quem præcipitur eſſe inſpiciendum ad inſtantiam, cuius maxima propoſitio eſt, problema vniuerſale, cui poteſt offerri inſtātia, eſt deſtruendum. vnde dicit. { Amplius ad problema inſtare per propoſitionem in aliquo factam, } eſt ſubaudi locus quartus. accipit enim Ariſt. ἐν τῷ pro in aliquo, nam inſtātia non eſt niſi propoſitio particularis in aliquo cōtento ſub ſubiecto problematis ipſi ꝓblemati obiecta. Quod aūt deſtruatur problema propter inſtantiā, probat. & dicit. { Nā inſtantia eſt argumentum ad poſitionem } hoc eſt ad problema. accepit enim poſitionem pro ipſo problemate, & quia inſtantia, quæ eſt ad vniuerſales propoſitiones, ex aliquo fit eorum, quæ ſub vniuerſali ſunt, ideo dicit. { Eſt aūt locus hic penè idem ei } loco, { quo dictum eſt eſſe conſi- P derandum, quibus ineſſe, vel omnibus vel nulli, } qui fuit ex diuiſione vniuerſalis, nam dixit ſi aliquod reperitur ex diuiſione, cui accidens nō inſit, problema deſtruendum eſt vniuerſaliter. Sic in propoſito inſtantia ad vniuerſalem propoſitionem fit, diſcurrentes enim per ea, quæ ſunt ſub vniuerſali, ſi inuenerimus alicui eorū, quæ ſub vniuerſali ſunt, non ineſſe, inſtamus, dicit tamen non eſſe eundem locum omnino. & dicit. { Differt autem modo. } quoniam inſtātia potius habet rationem argumenti, locus autem prædictus, non argumenti rationem, ſed exceptionis vim habet. Præterea inſtantia prius fit ad propoſitionem (vt Alex. inquit) argumentum vero ad problema, non enim inſtamus per inſtantiam ad problema, ſed per argumentum. vnde inſtantia potius datur contra propoſitionem, q̄ contra problema, quod enim contra problema dicitur argumentum, & deſtructio, contra propoſitionem ſyllogiſticam dicit inſtantia, vnum tamen ſunt re, quoniam inſtantia eſt propoſitio in quoddam facta non ſic, & argumentum ſimiliter. Q verum ratione differunt, quod inſtantia propoſitionis, argumentum problematis ſit.

DE QVINTO LOCO.

Amplius determinare, quæ oportet dicere, ut plures, & quæ non. Vtile enim & ad conſtruendum & ad deſtruendū. ut quoniam nominationibus quidem res nuncupandum, ut plures. Quæ autem ſunt, talia ne ſint, an non talia? non amplius attendendum ad plures. Vt ſalubre quidem, dicendū effectiuum ſanitatis, ceu plures dicunt. Vtrum autem propoſitum effectiuum ſit ſanitatis, an non? non amplius ut plures dicendum, ſed ut medicus.

Iuniores voluerūt hic Ariſt. explicare ſecundam idoneitatem, quæ accipitur ex parte vocis, dixit enim in loco prę cedenti, q̄ quando definitio prædicati competit ſubiecto, vel definitioni ſubiecti, vel quando prædicatum competit

definitioni

A definitioni ſubiecti problema ſit conſtruendum, ſi vero nō
competit, non conſtruendum, ſed qm̄ diffinitiones confi-
ciuntur ex nominibus, quæ ſignificāt genus & differentias.
nunc declarat, quibus nominibus vti debeamus in definitio
nibus, & innuit differentiam inter vſum rerum: & vſum no
minum. Et ſecundum hanc expoſitionem vult Ariſt. in defi
nitionibus eſſe vtendum nominibus quibus vtuntur plures
debemus autem vti rebus, prout illis vtuntur ſapientes, qui
ſunt experti in illis, quæ expoſitio ſatis verbis accommoda
ri poteſt, niſi quia Ariſt. vocat hunc locum vtilem eſſe dicēs
ad deſtruendum & conſtruendum: per quæ dat intelligere
hunc eſſe quintum locum, qui eſt vtilis ad deſtruendum &
conſtruendum problema accidentis, & hoc pacto exponit
Alex. & ideo Ariſt. ponit locum præceptum. & dicit. { Am
plius quę oportet dicere } hæc illis ineſſe, vt accidētia, { &
quæ } oportet dicere hęc { non } illis ineſſe, vt accidentia,
quintus locus eſt } determinare vt plures } locus vero prę
ceptiuus eſt, vt reſpiciamus ad vſum nominum, qui eſt ſecū
dum plures, & ſic Ariſt. non locum pręceptiuum, ſed potius
B locum pręceptum poſuit. Eſt enim locus pręceptiuus, vt in-
ſpiciamus ad vſum nominum, qui eſt ſecundum plures, lo-
cus vero præceptus eſt, illud eſſe aſsignandum vt accidens
alicui propoſito, quod a pluribus ſecundum vſum nominū
accidere dicitur ei, quod vero ſecundum vſum nominum,
qui eſt apud plures, non dicitur accidere, vt accidens, hoc
non erit aſsignandum vt accidens, probabilitas autem hu-
ius maximę propoſitionis eſt, vt mihi videtur, qm̄ nomina
impoſita rebus ſunt plerunq; a rerum ipſarum proprietati
bus: non. n. dicerent plures hoc huic ineſſe, niſi proprietas
illius eſſet, illi inhęrere: vnde vt recte Alex inquit. licet no-
mina ſint ad placitum, non tamen vnus quis dominus eſt
nuncupare res ſuo iure, ac renouare nomina vt vult. & per
plures: intelligit vulgares, & licet vſus nominationum rerū
debeat eſſe ſecundum vulgares, tamen quæ res ſint: quibus
nomina communia, & conſueta ſunt, & quare tales quæue
ipſarum virtus, ac proprietas non ad vulgares, ſed ad peri
C tos pertinet diſcutere. dicit. { Vtile. n. } eſt locus iſte: quo
reſpicimus ad nomina { & ad conſtruendum & ad deſtruē
dum, } nam ſi ſecundum vſum dicentium aliquid dicitur
accidere alicui, problema ei it conſtruendum. Sin vero, ſe-
cundum vſum vulgarium non dicitur accidere, problema
erit deſtruendum, & ne credas eſſe ſtandum ad vſum vulga
rium de proprietatibus, & vſum rerum, ſicut ſtamus vulga
ribus de vſu nominationum. dicit. { Vt qm̄ nominationi-
bus quidem res nuncupamus vt plures: } hoc eſt vulgares
{ quæ aūt ſunt } hoc eſt ſed res ipſæ quæ ſunt verū ſubſtan
tia, vel accn̄s, { talia ne ſint } . ſ. accidētia { vel nō talia nō
amplius attendendum ad plures, } hoc eſt ad vulgares: ſed
ad peritos in illis rebus, ac vſu earum, per quæ dat intellige
re hunc locum non eſſe valde efficacem, qm̄ licet probabile
ſit aliquid eſſe accidens alicui, quod vulgares ei accidere di-
cunt, non tamen eſt certum, quoniam vtrum res ſit ita aut
non, de conſenſu ſapientum debet accipi. Exponit exēplo
quod dixit de vſu rerum & nominum. & dicit. { Vt ſalu-
D bre dicendum effectiuum ſanitatis, vt plures dicunt. { Vul
gares enim appellant omne, quod ſanitatem facit, ſalubre.
igitur effectiuum ſanitatis debemus dicere eſſe ſalubre, qm̄
ſic vtuntur vulgares. { Vtrum autem propoſitū verbi cau
ſa, fructus in febribus ſint effectiui ſanitatis { an non: non
amplius vt plures dicendum. ſed vt medicus, } qui ſapiens
eſt in vſu rerum, quæ ſanitatem efficiunt. ergo ſi aliquis pu-
taret aliquid eſſe ſanitatis effectiuū: & nominādu illud, ſalu-
bre, diceret ipſum ſanitatis eſſe effectiuū: argueretur hic ſe-
cundum præſentem locum, qui vero putaret ſanitatis effe-
ctiuum eſſe, quod vulgaribus: & vnicuiq; videtur: arguere-
tur vtiq; hic ſecūdum aliū locum, qm̄ fuit nobis præconceſ
De ſtoicis ſum, hæc iudicare & dicere: non ſicut vulgus, ſed ſicuti me-
dici. Et per hunc modum reprehenduntur Stoici, qui eū
De Socraticis. diuitem vocant, qui ſapientiam & virtutes poſſidet. Nā vul
gus ſolum illum diuitem dicit: qui multa poſſidet, Simili
ter errant Socratici, qui eum fortunatum dicunt: qui virtu

tem habet. nam vulgus dicit eſſe fortunatum qui abundat E
bonis fortunæ. Recte ergo Ariſt. inquit locum hunc eſſe vti
lem ad conſtruendum, & ad deſtruendum, nam ſi proble-
ma fuerit, vtrum ſit diues, qui multa poſſidet, aut non: ſi ad
vſum vulgi attenderimus, conſtruemus problema vtentes
hac maxima, quoniam oportet res nominare ut multi. Si
autem problema fuerit: utrum ſanitas ſit fœlicitas, aut nō:
ſi ad uſum uulgi attenderimus deſtruemus. quia uulgares
ſanitatem dicunt non totā fœlicitatem, ſed fœlicitas partē.

DE SEXTO LOCO.

*Amplius ſi multipliciter dicatur, poſitum autem ſit, quo
niam ineſt, aut quoniam non ineſt. Alterum demonſtrare eo-
rum quæ multipliciter dicuntur, ſi non utraq; contingat.*

Tria loca quidem, præſens videlicet & duo quæ hunc lo
cum ſequuntur, accipiunt occaſionem conſtruendi, vel de
ſtruendi problema accidentis ab iis, quæ multipliciter dicū
tur, quorum primus eſt ab æquiuocis, vt Alexāder inquit, F
verum per intellectū loci primi, & maxime animaduerten
dum æquiuocum eſſe duplex, quoddam, quod ſecundum
vnum ſolum ſignificatum competit ſubiecto, cui accidit,
quoddam vero, quod ſecūdum omnia ſignificata ſubiecto
ineſt. verbi cauſa, ſit problema hoc, dormiens non ſentit. ſi
tale ſit problema, oportet diuidere ipſum ſentire ad actum,
& ad potentiā. & quoniam dormiens potentia ſentit, ideo
prædicatum non ineſt ſubiecto ſecundum omnia ſignifica
ta. Amplius ſi problema ſit conueniens eſt ſtudioſum in re-
publica verſari, oportet diuidere conueniens ſiue decens,
quod græce δέον dicitur, nam conueniens aliquando accipi
tur pro neceſſario, vt cum dicimus conueniens eſt omne
quod eſt factum corrumpi, quoniam neceſſarium eſt omne
quod factum eſt corrumpi. Aliquando vero accipitur pro
vtili, vt cū dicimus cōueniens eſt tali dieta vti, qm̄ vtile eſt. G
Aliquando accipitur pro bono, vt cum dicimus conueniēs
eſt iuſta facere conueniens eſt legibus obedire, aut parenti-
bus, qm̄ bonum eſt. Tunc dicimus, ꝙ ſi in problemate con
ueniens accipitur pro neceſſario, problema deſtruendum
eſt, non enim neceſſarium eſt ſtudioſum in republica verſa
ri. Si autem accipitur conueniens pro bono, problema eſt
conſtruendum, qm̄ ſtudioſo bonum eſt auxiliari patriæ, &
optima conſulere. etiam ſi conueniens pro vtili accipitur,
problema eſt conſtruendum. Quare conueniens æquiuo-
cum eſt, quod ſubiecto ineſt, non ſecundum omnia ſignifi-
cata. Si vero problema fuerit hominem genitum omnem
virtutes conſequuntur, diſtinguendum de virtutibus, quo-
niam aliæ ſunt naturales, quæ ſunt quædam propenſiones
naturales, quibus inclinamur ad recte agendum, & hoc pa
cto verum eſt omnem hominem conſequi virtutes. Alię ra
tionales, & de his falſum eſt problema. quare virtutes con-
ſequi æquiuocum eſt, quod non ſecundum omnia ſignifica-
ta ineſt ſubiecto, cui accidere dicitur Sunt & alia ęquiuoca,
quæ inſunt ſubiectis, quibus accidere dicuntur uel ſecundū
omnia ſignificata, uel ſecundum nulla. ut ſi quęratur utrum H
oporteat hominem philoſophari, aut non: diuidendum eſt
de ipſo philoſophari, quoniam eſt, aut ueritatem quærere,
aut ſpeculationi adhęrere, & utroq; ſenſu problema eſt de-
ſtruendum Ariſt. ergo accipit locum præceptum. & dicit.
{ Amplius ſi multipliciter dicatur } ipſum prędicatum quod
dicitur alicui ſubiecto accidere, { poſitum autem ſit quo-
niam ineſt: aut quoniam non ineſt. } alterum { demonſtra
re } ſubaudi ineſſe, { eorum quæ multipliciter dicūtur, }
hoc eſt ſignificatorum, eſt locus ſextus. { Si non vtraq; ſi-
gnificata contingat, } hoc eſt etiam ſi nō utraq; illius ſigni
cata illi ſubiecto inerunt. Eſt ergo maxima ſi aliquod ſignifi
catum multiplicis alicui ineſt, conſtruendum eſt problema,
in quo prædicatur illud multiplex.

*Vtendum autem in iis quæ latent, nam ſi non lateat mul-
tipliciter dictum, inſtabit quoniam non demonſtratum eſt id,
quod ipſe dubitat ſed alterum.*

Sed contra, quoniam non videtur vera maxima præta-

I ꝍa, non enim conſtruendum videtur problema, ſi prædi-
catum ęquiuocum inſit ſubiecto problematis pro vno ſigni
ficato ſolo. Non enim ſi ſentire ineſt dormienti potentia tã
tum. dicendum eſt dormientem ſentire. Reſpondet Ariſt. &
exponit ea, in quibus locus tenet. & dicit. { Vtendũ aũt }
loco iſto { in ijs } æquiuocis { quæ latent, } verũ ſecundũ
alterũ uel ſecundũ oĩa ſignata ſubiecto inſunt. { Nam ſi nõ
lateat multipliciter dictum. } ſed fuerit notum reſponden
ti, in quo ſenſu ſic, & in quo nõ reſpondens ipſe { inſtabit }
dicendo { q̃m non demonſtratum eſt id } videlicet in eſſe
ſubiecto, { quod ipſe dubitat } ineſſe, vel non ineſſe, { ſed
alterum } tantum demonſtratum eſt ineſſe. ergo opponẽs
loco hoc vtatur in ijs æquiuocis, quæ latent. Huius rei exẽ-
plum affert Alex. vt ſi problema ſit omne animal animatũ
eſt, & opponens inſtet, quoniam animalia quæ depicta ſunt
animalia dicuntur, non tamen ſunt animata, hæc inſtantia
K friuola eſt, quoniã duplicitas nominis patet omnibus, q̃m
patet reſpondentem problema aſſeruiſſe non de eis anima-
libus, quæ picta ſunt, ſed de veris animalibus.

*Hic autem locus conuertitur & ad conſtruendum & ad
deſtruendum, nam conſtruere uolentes, quoniam alterum
ineſt, ſi uon ambo poterimus. Deſtruentes autem, quoniam
non ineſt alterum oſtendemus, ſi ambo non poterimus. Ve-
runtamen deſtruenti quidem oportet ex conceſſione diſputa-
re, neq; ſi omni, neq; ſi nulli dictum ſit ineſſe. Nam ſi oſten-
derimus, quoniam non ineſt, quodcunq; id ſit, interimentes
erimus omni ineſſe. Similiter autem, & ſi uni oſtenderimus
ineſſe, interimemus nulli ineſſe. Conſtruentibus autem præ-
confitendum, quoniam cuius ineſt. omni ineſt, ſi ueriſimile
ſit poſtulatum. Non ſufficit enim ad oſtendendum, quoniam
omni ineſt, in uno diſputaſſe. Vt ſi hominis anima immorta-
lis eſt, propter hoc anima omnis immortalis, quare præcon
fitendum, quoniam ſi quæcunq; anima immortalis, omnis
L immortalis. Hoc autem non ſemper faciendum, ſed quan-
do non facile poſſumus communem in omnibus unam ratio-
nem dicere: quemadmodum geometer, quoniam triangulus
duobus rectis æquos habet tres angulos.*

Cum aſſignaſſet locum ſextum, & dixiſſet locum ſextũ
accipiendum eſſe in æquiuocis, quæ latent, nunc oſtẽdit vti
litatem loci, & poteſtatem, primo. & dicit. { Hic autem lo
cus } in æquiuocis latentibus { conuertitur, & ad conſtruen
dum & ad deſtruendum, } & intelligit per conſtruere (vt
Alex. inquit) vniuerſale demonſtrare, hoc eſt vniuerſaliter
tale eſſe, quale ponitur, ſed per deſtruere, non intelligi vni-
uerſale negatiuum demõſtrare, ſed intelligit deſtruere, aut
vniuerſale affirmatiuũ, aut vniuerſale negatiuum, per parti
culare ei oppoſitum, & ꝙ vniuerſale poſſit conſtrui per
hunc locum probat. & dicit. { Nam conſtruere } vniuerſa
M le problema { volentes } in æquiuocis latentibus, cõſtrue-
mus ſubaudi. ſi demonſtrauerimus, { quoniam alterum
ineſt. } hoc eſt, quoniã in vno ſenſu ineſt, ꝙ propoſitum eſt
ineſſe, nam in talibus totum vniuerſale conſtruitur, vna ſui
parte conſtructa. & hoc { ſi nõ poterimus ambo } cõſtrue-
re propter latentiam, alterius ſignificati. { Deſtruentes au
tem } vniuerſale affirmatiuum, { quoniam non ineſt alte-
rum. } hoc eſt quoniam in altero ſenſu non ineſt, { ſi am-
bo non poterimus } demonſtrare, quoniam non inſunt.
Animaduerſione dignũ, vniuerſale problema affirmatiuũ,
& vniuerſale negatiuum poſſe conſtrui. eſſe dupliciter via
latentiæ alterius ſignificati. Si enim prædicatum fuerit ęqui
uocum, cuius alterum ſignificatum, quod manifeſtum eſt,
ſubiecto problematis ineſt problema vniuerſale conſtrui-
tur. Simili ratione: ſi ſubiectum fuerit æquiuocum & alteri
eius ſignificato vniuerſaliter ineſt prædicatum, etiam vni-
uerſaliter conſtruitur, & hoc accidit propter latentiam. Si-
mili ratione de vniuerſali negatiuo, nam ſi prædicatum in
ſenſu, qui patet, nulli ſubiecto ineſt, problema erit vniuer-
ſale negatiuum, & ſi nulli ſignificato ſubiecti, quod ſignifica N
tum patet. etiam ineſt, problema adhuc erit vniuerſale ne-
gatiuum, & ſic locus valet ad conſtruendum & ad deſtruen
dum, hoc eſt tam vniuerſale negatiuum quàm vniuerſale
affirmatiuum. Hoc enim pacto æquiuocum latens ſe habet
vt totũ vniuerſale, & ſignificata, vt partes ſubiectiuæ. Alio
modo intelligi poteſt hunc locum cõuerti via probationis,
& hoc pacto hic locus conuertitur, quoniam per particula-
re conſtruere poſſumus, hoc eſt demonſtrare vniuerſale af
firmatiuum, vel negatiuum. & per particulare etiã deſtrue
re poſſumus vniuerſale affirmatiuum, vel negatiuum, &
hoc modo loquitur Ariſt. hic, oſtendit enim per particulare
poſſe vniuerſale affirmatiuum oſtendi, quod conſtruere ap
pellat, & poſſe vniuerſale affirmatiuũ deſtrui, quod deſtrue
re vocat, primo vero modo locutus eſt in principio loci, &
illud quod in principio loci intellexit, probauit, expoſuitq; O
ibi. { Vtendum autẽ in ijs. } Quod vero intelligit hic, pro
bat & exponit hic. Eſt igitur intentio Ariſt. ſolũ loqui in pro
blematibus vniuerſalibus affirmatiuis, in quibus via proba
tionis uult hæc talia conſtrui per particulare affirmatiuum,
deſtrui uero per particulare negatiuum, licet in proceſſu ex
ponat etiam in uniuerſalibus negatiuis ut patebit, per eun-
dem modum conſtrui & deſtrui. Quam expoſitionem ſi ra
cte percepi, Alex. olfecit, quia uero non eodem modo per
particulare affirmatiuum conſtruimus uniuerſale affirma-
tiuum, quõ per particulare negatiuum deſtruimus uniuerſa
le affirmatiuum, ideo differentiã aſſignat, & aſſerit per par
ticulare affirmatiuum poſſe demonſtrare uniuerſale affirma
tiuum, per ſyllogiſmum qui eſt ex præconfeſſione, hoc eſt
ex ſuppoſitione, ut in primo dixit, per particulare uero ne
gatiuum poſſe deſtrui uniuerſale affirmatiuum, per ſyllogiſ
mum abſolute, & ſuppoſitio eſt, quemadmodum in uno ſi-
milium, ita & in omnibus eſt probabile ineſſe. dicit. { Ve-
runtamen deſtruenti quidem } uniuerſale affirmatiuũ per P
particulare negatiuum, { nihil oportet ex conceſſione di-
ſputare, neq; ſi } in problemate { dictum ſit ineſſe omni,
neq; ſi dictum ſit ineſſe nulli. } Nam per particulare affir-
matiuum ſine ſuppoſitione deſtruitur uniuerſale negatiuũ,
per particulare negatiuum deſtruitur ſine ſuppoſitione uni
uerſale affirmatiuum, cuius cauſam exponit. & dicit. Nã ſi
oſtenderimus, quoniam non ineſt, { quodcunq; } particu
lare { id ſit interimẽtes erimus omni ineſſe. } hoc idem ex
ponit in negatiuo vniuerſali, & dicit. { Similiter autem, &
ſi uni oſtenderimus ineſſe, interimemus nulli ineſſe. } Dein
de oſtendit, quomodo conſtruendo uniuerſale per particu-
lare, ex ſuppoſitione faciendum ſit, & ut Alex. inquit. ſuppo
ſitione utimur dupliciter, ad inductiones & ad ſyllogiſmos
ex ſuppoſitione, qui dicuntur hypothetici. ad inductiones
quidem quando ex una particulari inducimus propoſitio-
nem uniuerſalem. Ad ſyllogiſmos uero hypotheticos, mul-
tis modis, de quibus in prioribus, nunc uero declarat ſolũ,
quo modo in inductionibus utendum ſit ſuppoſitione, &
quæ ſit illa ſuppoſitio. & dicit, { Conſtruentibus autem } Q
uniuerſale per particulare { præconfitendum, } hoc eſt in
ducendum eſt facta ſuppoſitione, quę eſt, { quoniam cuius
ineſt, omni ineſt, } & hoc ſupponendum eſt, { ſi poſtula-
tũ } hoc eſt ſuppoſitio { ueriſimile } ac probabile { ſit, }
uelut quędam dialectica dignitas, quoniam ſi dignitas non
fuerit per ſe manifeſta, inductio non erit ſufficiẽs. Quod au-
tem talis ſuppoſitio præſupponenda ſit, probat. & dicit.
{ Non enim ſufficit ad oſtendendum, quoniam omni ineſt
in uno diſputaſſe, } quaſi dicat ad inducendum uniuerſale,
nõ ſufficit accipere unam particularem & hoc intellige nul
la facta ſuppoſitione, { ut ſi hominis anima immortalis eſt
propter hoc anima omnis immortalis eſt. } Ex una enim
particulari abſolute non ſequitur uniuerſalis. Propterea cõ
cludit quomodo ex una particulari cõcludi poſſit, & dicit.
{ Quare præconfitendũ, } hoc eſt quare facienda eſt hæc
ſuppoſitio, { quoniam ſi quæcunq; anima immortalis } eſt,
{ omnis immortalis eſt, } nam facta hac ſuppoſitione, ſe-
quitur anima hominis eſt immortalis: igitur omnis anima,

eo quia

A anima, eo quia ſuppoſuimus ita eſſe in omnibus, ſicuti eſt in una. Similiter ſi ſuppoſuerimus ita eſſe in omnibus ſenſibus, ſicuti eſt in uno ſenſu, poterimus demonſtrare omnẽ ſenſum ſentire per paſſionẽ intramittendo qm̃ auditus ſentit per paſſionem intramittendo. Ad hæc ſi ſuppoſuerimus ita eſſe in omnibus oppoſitis, ſicut eſt in aliquibus demonſtrabimus oĩum oppoſitorum eandem eſſe ſcientiam, quãdo probatum erit relatiue oppoſitorum eandem eſſe ſcientiam. Inſuper ſi ſuppoſitum fuerit ita eſſe in omnibus oppoſitis, ſicut eſt in aliquibus, probabimus omne oppoſitũ fieri ex ſuo oppoſito, quoniam contrarium fit ex contrario. Deinde declarat, quando faciendum ſit talẽ inductionẽ ex ſuppoſitione, & quando non. & dicit. { Hoc autẽ non ſemper faciendum, } non enim ſemper vniuerſale ducendum eſt per particulare facta ſuppoſitione, { ſed quando non facile poſſumus communem in omnibus vnam rationem ducere, } nam ſi habemus vnam communem rationẽ ad probandum omnem animam eſſe immortalem, non oportet ex ſuppoſitione illam vniuerſalem per particularem in-
B ducere. Similiter ſi habuerimus vnam rationem communem ad probandum quoniã omnis { triangulus habet tres angulos æquos duobus rectis, quemadmodũ geometer } habet, non oportet illam vniuerſalem ex ſuppoſitione inducere per particulare. Modo geometer habet hanc communem rationem. Omnis figura plana tribus lineis contenſa, habet tres angulos æquales duobus rectis. Omnis triangulus eſt figura plana tribus lineis contenta. igitur omnis triangulus habet tres angulos æquales duobus rectis. Similiter qui habet rationem communem ad probandum omnem animam eſſe immortalem, non oportet illud probare ſuppoſitionẽ per particulare inducendo, ſed hoc pacto probabit, omne ſeipſum mouens immortale, omnis anima ſeipſam mouet. igitur omnis anima eſt immortalis, vbi tamẽ communis ratio deeſt, probabiliter probare poterimus vniuerſale inductione hypothetica, vt Ariſt. expoſuit. Addit autem Alex. ſimili ratione eſſe de vniuerſali negatiuo, quoniã
C etiam vniuerſale negatiuum ex hypothetica inductione demonſtrare poterimus, quando non fuerit communis ratio, quæ illam vniuerſalem probat. Poterimus enim demõſtrare nullam animam eſſe immortalem, ſi ſuppoſuerimus nulli ineſſe, quod alicui non ineſt, & quoniam alia plantarum nõ eſt immortalis, igitur nulla anima erit immortalis.

DE SEPTIMO LOCO.

Si autem non lateat, quod multipliciter dicitur, diuidendum quotupliciter dicitur, & interimendum, & conſtruendum, ut ſi decens eſt utile, aut honeſtum, tentandum, ambo cõſtruere uel interimere, de propoſito. ut quoniam honeſtum, & quoniam utile, uel quoniam neq; honeſtum, neq; utile. Si autem non contingat, utraq;, alterum oſtendendum, annotato, quoniam hoc quidem eſt, illud autem non. Eadem autẽ ratio eſt etiam ſi plura ſint, in quæ diuiditur.

Hic annotatur ſeptimus locus, Alex. tamen nõ ponit hic
D ſeptimum locum, ſed vult hoc eſſe membrum ſexti loci. Eſt enim duplex ęquiuocum, alterum cuius multiplicitas latet, alterum, cuius multiplicitas eſt manifeſta, cum aſſignaſſet locum ab ſignificatis in æquiuocis latentibus, nunc vult, vt aſſignet locum a ſignificatis in æquiuocis manifeſtis, quorũ videlicet multiplicitas eſt manifeſta. & dicit. { Si autem nõ lateat quod multipliciter dicitur. } ſed multiplicitas patet, ipſum { quotupliciter dicitur diuidendum, } diuidendum dico in prima ſignificata, vt ſuperius docuit de toto vniuerſali, { & } tunc diuiſione facta, { interimendum & cõſtruendum, { nam ſi competit ſubiectu pro omnibus ſignificatis, problema eſt vniuerſaliter cõſtruendũ, ſi pro nullis ſignificatis, ꝓblema eſt vniuerſaliter deſtruendũ, ſi pro aliquo ſic, & aliquo non, problema eſt particulariter conſtruẽdum, vel deſtruendum, per quæ dat intelligere totum multiplex, & totum vniuerſale eodẽ modo deſtrui vel conſtrui ex ſuis partibus, vel ſignificatis, quoniam ſic totum vniuerſale conſtruitur vel deſtruitur ex ſuis partibus, ſic totum E
multiplex deſtruitur, vel conſtruitur ex ſuis ſignificatis. exponit per exemplum. & dicit. { Vt ſi decens eſt vtile, & honeſtum } hoc eſt, vt ſi decens ſit dupliciter & vtile, & honeſtum, & fiat tale problema verum decẽs ſit appetibile, { tẽtandum ambo conſtruere vel deſtruere de propoſito, vt quoniam honeſtum & quoniã vtile } eſt appetibile, { vel quoniam neq; honeſtum neq; vtile eſt appetibile. } Deinde declarat quomodo particulariter ſit deſtruendum vel conſtruendum. & dicit. { Si autem non cõtingat vtraq; } aut ineſſe, aut non ineſſe, { alterum oſtendendum } ineſſe vel non ineſſe, } quoniam hoc quidem eſt, illud autẽ nõ, } & ſic particulariter conſtruitur, vel deſtruitur, quia vero æquiuocum aliquando habet plura ſignificata duobus, ideo dicit. { Eadẽ ratio eſt, etiam ſi plura ſint } ſignificata. { In quæ diuiditur } æquiuocum, quoniam eodem modo con- F
ſtructione vel deſtructione ſignificatorum conſtruitur, vel deſtruitur problema, & hæc eſt vna expoſitio. Dubitationes Sed occurres, quoniam ſi multiplex vniuerſale ſit conſtruendum per ſufficientem ſignificatorum enumerationem, tunc ſub termino æquiuoco liceret deſcendere diſtributiue ad omnia ſua ſignificata, & ſic eſſet totum vniuerſale, cuius contrariũ Ariſt. ſentit. Secundo quæres cur æquiuocum cuius multiplicitas latet, nõ debet verificari in omni ſenſu. Multiplex vero, cuius multiplicitas eſt manifeſta conſtruitur vel deſtruitur in omni ſenſu. Eadem enim ratio videtur eſſe in vtroq;, cum vtrunq; ſit æquiuocum. Ca. 13. Tertio occurres, quia Ariſt. videtur ſibipſi contrarius. nam primo huius. ita dicit. Hoc autem non in omnibus ſemper poſſibile, ſed quãdo fuerint eorum, quæ multipliciter dicuntur, alia quidem vera, alia autem falſa. Ecce ꝙ Ariſt. aſſerit, tunc ęquiuocum eſſe diſtinguendum, cum pro vno ſenſu verum, in alio falſum fuerit. At hic aſſerit ſemper eſſe diſtinguendum, ſi in altero, ſiue in vtroq; ſenſu verum fuerit. Solutiones. G Ad primam dicẽdum, ut libro de interpretatione diximus, omne æquiuocũ ponere ſua ſignificata inconiuncte, & ita tot propoſitiones affert, quot ſignificata habet, quas quidem nec copulatiue, nec diſiunctiue ponit, ſed abiuncte, & hac ratione differt ab vniuerſali diſtributo. Nam propoſitio uniuerſalis ponit ſua ſignificata diſtributiue & copulatiue. Ad ſecundum dicẽdum æquiuocum, cuius multiplicitas latet apud reſpondentem haberi, ut totum vniuerſale & uniuocum propter latẽtiam, licet ſecundum ſe ſit æquiuocum. Propterea apud reſpondentem caret diſtinctione. Ad contradictionem dicendum Ariſt. hic uelle multiplex tale eſſe diſtinguendũ neganti, abſolute autem non, ut primo huius dictum eſt.

DE OCTAVO LOCO.

Rurſum quecunq; non ſecundum æquiuocationem dicuntur multipliciter, ſed alio modo.

Quoniam, ut Alex. inquit, eorum, quæ multipliciter dicuntur, quædam in nominibus duplicitatem habẽt, quæ uocamus æquiuoca quædã in oratione, quæ conſueuerũt amphibologica uocari, cum igitur dixiſſet quo modo oportet ad H
problemata accidentis argumentari, in quibus æquiuocum aliquod poſitum eſt, nũc dicit quo modo ad problemata accidentis oportet argumentari, in quibus amphibologia eſt in orationibus, & ſubſcribit quomodo in talibus deſtruemus, aut conſtruemus problemata. & locus præceptiuus idem eſt, quoniam oportet inſpicere ad ſenſus propoſitionis amphibologicæ. Ariſt. ergo primo exponit ęquiuocum amphibologicum, deinde docet conſtruere, uel deſtruere, & ducendo tale ęquiuocum proponit differentiam inter tale æquiuocum, & æquiuocum ſimpliciter. & dicit. { Rurſum quæcunq; non ſecundum ęquiuocationem } nominis { dicuntur multipliciter, ſed alio modo } ſcilicet ſecũdum æquiuocationem orationis, quæ amphibologica dicuntur, conſideranda ſunt problemata, quo modo ſint conſtruenda, uel deſtruenda. Vel forte hic eſt locus præceptiuus octauus per quem præcepit pro cõſtruendis uel deſtruendis problematibus accidentis eſſe reſpirandum ad ſenſus oratio-

I nis amphibologicæ, de loco præcepto dicemus poſtea.

*Vt diſciplina eſt una plurium. aut ut finis atq; ut eius,
quod ad finem, ut medicinalis eius, quod ſanitatem facit, aut
quod cibat. aut ut amborum finium, ueluti contrariorum ea
dem diſciplina. (Nihil enim magis finis alterũ altero) aut ut
eius, quod per ſe eſt, & eius, quod per accidens, ut per ſe qui
dem quoniam triangulus tres angulos habet duobus rectis
æquales, per accidens autem, quoniam æquilaterus. Cum
enim accidat triangulo æquilatero triangulum eſſe, per hoc
cognoſcimus. quoniam duobus rectis æquales habet.*

Exponit per exemplum quæ oratio ſit amphibologica,
& accipit pro problemate hanc orationem videlicet diſci-
plina eſt vna plurium. & dicit. { Vt } ſi problema ſit verũ
{ diſciplina eſt vna plurium, } aut non? nam hæc oratio
K tres ſenſus habet { aut vt finis & vt eius quod ad finem, }
ita vt primus ſenſus ſit, ꝙ diſciplina ſit vna pluriũ alterius,
vt finis, alterius vt medium in finẽ. { vt medicinalis } ſcien
tia eſt vna plurium, { quoniam eſt eius, quod ſanitatem fa
cit, vt eius, quod cibat } ęgrotum tanquam de medio in ſa
nitatem, & de ſanitate ipſa vt de fine, & ædificatoria ſcien-
tia eſt de domo, vt de fine, & de eis, per quæ domus fit, tan
quam de medijs, quæ ſunt ad finem. Hic eſt primus ſenſus,
deinde ponit ſecundum ſenſum. & dicit { aut } ſcientia eſt
vna plurium, quia { amborum vt finium, } veluti contrario
rum eadem eſt diſciplina, quoniam de ambobus contrarijs
eſt, vt de finibus, { nihil enim } hoc eſt, nullũ.n. contrario
rum { magis finis alterum altero, } hoc pacto, dicimus cõ
trariorum eandem eſſe ſcientiam ſanitatis quidem & mor
bi medicinalem ſonori vero in ſonoro muſicã. deinde aſſi-
gnat tertium ſenſum, & dicit. { aut vt eius, quod per ſe eſt,
& eius quod per accidens, } hoc eſt tertio dicitur diſcipli-
na vna plurium, quoniam vnius quidem eſt per ſe, alterius
vero per accidens. Dicitur enim ſcientia non ſolum horum
L eſſe, ſed eorum, quæ his accidunt. Medicinalis enim per ſe
eſt ſcientia ſanorum, ac ſanitatis per accidens autẽ & boni
coloris, & ſpiritus, quę accidunt ſanitati. Ariſt. tamen ponit
exemplũ in geometricis. & dicit. { Vt per ſe quidem } ſciẽ
tia geometrica eſt, { qm̃ triãgulus tres angulos habet duo
bus rectis æquales. } geometra enim per ſe ſcit, quoniam
triangulus tres angulos habet duobus rectis æquales, { per
accidens autem } ſcit { quoniam æquilaterus } tres angu-
los. habet duobus rectis æquales { Cum enim accidat triã
gulo æquilatero, triangulum eſſe, per hoc } quia triangu-
lus eſt, cognoſcimus, { quoniam } ęquilaterus { duobus re
ctis æquales habet. } Non enim quatenus æquilaterus duo
bus rectis habet æquales, ſed quatenus triangulus, quoniã
æquilatero ineſt. & ideo ſciens per ſe quatenus triangulus,
per accidens ſcit, quoniam æquilaterus, accidit enim æqui-
latero ratio trianguli.

*Si ergo nullo modo contingit eandem eſſe plurium diſci-
M plinam manifeſtum, quoniam omnino non contingit eſſe.
Aut ſi aliquo modo contingit manifeſtũ quoniam contingit.*

Nunc aſſignat loca præcepta, & primo hæc aſſignat ge-
neratim, ſecundo vero ſpeciatim, verum iuniores non im
perite intelligunt vt ſit locus, a propoſitione habẽte plures
cauſas veritatis ad alteram illarum, non valet argumentũ,
ſed bene contra quoniam a quauis cauſa veritatis ad propo
ſitionem conſtructiue valet, deſtructiue autem oportet om
nes cauſas veritatis deſtruere. & ideo Ariſto. pro loco præ-
cepto aſſerit ab vno ſenſu ad propoſitionem valere affirma
tiue deſtructiue vero oportere omnes ſenſus deſtruere, &
huic expoſitioni verba conſonãt. dicit enim. { Si ergo nul
lo modo, } hoc eſt in nullo ſenſu { contingit eandem eſſe
plurium diſciplinam, manifeſtum. quoniam non contingit
eſſe omnino. } hoc eſt nullorum, & hoc eſt vnus locus, o-
portet enim deſtruere omnes cauſas veritatis ad hoc vt de
ſtruatur veritas tota. { Aut ſi aliquo modo cõtingit } hoc
eſt in aliquo ſenſu, ita vt ſit vna cauſa veritatis poſita, { ma
nifeſtum, quoniam contingit, } hæc eſt ſecunda maxima. N
Alex. vero dicit loco præcepta in his eſſe, quemadmodum
in æquiuocis. Nam ſi ſecundum nullum ſignificatorum de
monſtrauerimus vnam ſcientiam eſſe plurium, deſtruemus
vniuerſaliter problema, & hoc dicit Ariſt. { Si ergo nullo
modo contingit eandem eſſe plurium diſciplinam, manife
ſtum, qm̃ omnino non contingit eãdẽ eſſe, } & ſic vniuer
ſaliter problema deſtruitur, & hęc eſt prima propoſitio ma
xima, etiam ſi demonſtrauerimus ſecundum aliquod ſigni
ficatorum non exiſtere, deſtruemus rurſum, hoc. ſ. omne
hoc eſt vniuerſale affirmatiuum, { aut ſi aliquo modo con
tingit. } hoc eſt in vno ſignificato, { manifeſtum. quoniã
contingit } ſubaudi vniuerſaliter, modo (vt dicemus) mul
tiplicitas lateat.

*Diuidere autem quotupliciter, utile. ut ſi uoluerimus cõ
ſtruere, talia præſtatuenda ſunt, quæcunq; contingunt, & O
diuidendum in ea tantum, quæcunq; utilia ſunt ad conſtruen
dum. Si autem deſtruere, quæcunq; non contingunt, reliqua
uero omittenda. Id autem faciendum in ijs, cum latuerit. quo
tupliciter dicuntur. Et eſſe hoc quidem huius, aut non eſſe,
ex eiſdem locis aſtruendum, ut diſciplina, huius quidem,
aut ut finis, aut ut eorum, quæ ſunt ad finem, aut ut eorum,
quæ ſunt ſecundum accidens. Vel rurſum non eſſe aliquid ſe-
cundum aliquem dictorum modorum. eadem autem ratio,
& in deſiderio & in alijs quæcunq; dicuntur plurium. Eſt
enim deſiderium huius aut ut finis, ut ſanitatis, aut eorum
quæ ſunt ad finem, ut medicinæ conficiendæ, aut ut eorum,
quæ ſunt ſecundum accidens, ut in uino amicum dulce, non
quis uinum, ſed quia dulce eſt. nam per ſe dulce deſiderat,
uinum autem per accidens. Si enim auſterum ſit, nõ amplius P
deſiderat. per accidens ergo deſiderabat. Vtilis autem eſt lo-
cus hic, & in ijs quæ ſunt ad aliquid. Pene enim talia, ea quæ
ad aliquid ſunt.*

Nunc exponit vtilitatem. & dicit. { Diuidere autẽ quo-
tupliciter } dicitur vtile (vt Alex. auctoritate aliquorum
ſubaudi) eſt in omnibus multiplicibus, & nõ ſolum in am-
phibologicis, & exponit quomodo vtile, & dicit. { Vt ſi
voluerimus conſtruere } problemata de accidente vniuer
ſaliter, { talia præſtatuenda ſunt, quęcunq; contingunt, }
ac vera ſunt, { & diuidendum in ea tantum, quæcunq; vti
lia ſunt ad conſtruendum, } ſic igitur ſolum hi ſenſus acci-
piendi, in quibus propoſitio vera eſt, & ex ijs vniuerſaliter
conſtruenda eſt, & hoc quod dicit, intelligit eſſe agendum
ab opponente. { Si autem } ipſe opponens voluerit { de-
ſtruere } vniuerſaliter problema accipiat ſubaudi, { quæ-
cunq; non contingunt, } ſemper ea deſtruendo, { reliqua
uero } . ſ. in quibus contingunt, { omittenda, } & ex illis
deſtructis deſtruitur vniuerſale affirmatiuũ & infertur uni-
uerſale negatiuum. Sed quoniam hoc non poteſt fieri ſem- Q
per, nec in omnibus, ideo expõit, in quibus fieri poteſt hoc
quod dictum eſt, & dicit. { Id autem faciendum in ijs, cum
latuerit, quotupliciter dicuntur, } nam ſi præter ea ſignifi
cata, quæ opponens ſumit, reſpondens adhuc alia cogno-
ſcit, inſtabit in illis, & ſic non habebit intentum opponens,
ſed quoniam ſcientia non tantum dicitur una plurium, ſed
una unius, ideo exponit, ꝙ quãdo una ſciẽtia dicitur unius,
& multiplex, etiam eodem modo eſt diuidenda, & per ea-
dem loca conſtruenda uel deſtruenda ueluti cum dicebatur
una plurium. & dicit. { Et eſſe hoc quidem } . ſ. uel ſcientiã
uel ſeorſum, uel deſiderium, { huius } . ſ. unius { aut non
eſt } huius ſcilicet unius, { ex eiſdem locis aſtruendum }
uel deſtruendum, ex quibus cõſtruitur uel deſtruitur quod
dicebatur eſſe unum plurium, & aſſignat exemplum in di-
ſciplina, quæ etiam dicitur una unius. & dicit. { Vt diſcipli
na huius quidẽ } dicitur eſſe multipliciter, { aut ut finis }
quomõ dicitur medicinalis eſſe { ut } finis ipſius { ſanita-
tis. } Secundo modo dicitur medicina unius { aut ut eo-

A rum, quæ ſunt ad finem, vt medicinæ conferendæ, aut }
tertio dicitur aliquid eſſe alicuius { vt eorum quæ ſunt ſecū
dum accidens, vel rurſum non eſſe aliquid ſecundum aliquē
dictorum modorū. } quare ſicut dicitur aliquid eſſe pluriū,
ſic dicitur aliquid eſſe vnius, & amplificādo id, quod dixit.
inquit { Eadē aūt ratio & in deſiderio, & in alijs, quæcunq;
dicuntur plurium } vel vnius, nam eiſdem locis, & conſide
rationibus conſtruuntur, & deſtruuntur. { Eſt enim deſide
rium huius, aut vt finis vt ſanitatis, aut eorum quæ ſunt ad
finem, vt medicinæ cōficiendę vt } dicimus { dulce } quod
eſt { in vino } eſſe { amicum bibenti, { non quia vinum,
ſed quia dulce eſt, nam } bibens { per ſe dulce deſiderat, vi
num autem per accidens. } cuius cauſam dicit. { Si enim
auſterum } vel amarum { fit, } bibulus { nō amplius vinū
deſiderat, } per accidēs ergo deſiderabat. & quia dedit exē
plum in amphibologicis de ſcientia, & de deſiderio, ampli
ficando locum. dicit { Vtilis autē eſt locus hic, & in ijs, quæ
ſunt ad aliquid. { quoniam in illis fieri poteſt, etiam proble
ma amphibologicum, nam alterum relatiuorum eſſe ad ali
B quid poteſt eſſe, vt ad correlatiuum, vt ad terminum, vt ad
fundamentum, vt ad cauſam. Et reddit cauſam. & dicit.
{ Pene enim talia ſunt }. ſ. quæ ſunt ad aliquid, { ea, quæ
ad aliquid ſunt, } igitur in talibus fieri poteſt multiplex ſe-
cundum amphibologiam. dixit autem { pene, } quoniam
ſunt quædam relatiua, quæ expreſſe referunt ſua correlati-
ua, vt duplum, quod expreſſe refert dimidium, & dominus,
ſeruum. In quibus vero non expreſſe habetur correlatiuū,
in talibus pōt eſſe amphibologia, & tu intelligat hæc q̄ dicta
ſunt habere locū in omni oratione amphibologica, ex qui-
buſuis æquiuocis fuerit compoſita, nam omnis talis deſtrui
tur, ſi in omni ſenſu deſtruitur, vel cōſtruitur, ſi in omni ſen
ſu conſtruitur, vel in illis, qui patent reſpondenti.

DE NONO LOCO.

*Amplius transferre ad euidentius nomen. ut pro exacto
in opinione, clarum, & pro curioſitate, cupiditas ſuperflua
C rum rerum. Euidentiori enim facto, bene argumētabilis eſt
poſitio. Eſt autem hic locus ad utrunq; cōmunis, ad conſtruē
dum, & ad deſtruendum.*

Iſte eſt nonus locus, qui accipitur ex tranſlatione ad no-
tius, ſed Iuniores intelligunt hunc locum non locum eſſe,
ſed idoneitatem, nam cum in diſputationibus obſcura no-
mina accidat dicere, idoneitas eſt, vt pro obſcuris vtantur
tranſlatione ad clarum. Nos in inuenta diximus Ariſt. hic
tradere locum præceptiuum, quo docet deſtruere vel con-
ſtruere problema accidētis inſpiciendo ad tranſlationē no-
minis, quæ fit per nomen, vel per orationem, quę dicitur in
terpretatio. Quo quidem loco vtitur Ariſt libro de cœlo,
vbi argumentatur cœlum dicitur æther. igitur cœlum eſt
æternum, quoniam æther ab æternitate motus dicitur. Si-
militer argumentamur, margarita eſt lapis. ergo lędit pedē
quia lapis dicitur quaſi lędens pedem. Alexander autem vel
le videtur, hunc non eſſe locum conſtruendi vel deſtruendi
D problema accidentis, ſed quo clarius per loca ſuperius aſſi-
gnata, problema accidentis conſtruitur, vel deſtruitur. Cō-
ſtruitur autem clarius, aut deſtruitur, ſi loco nominis obſcu
ri vtamur nomine vel oratiōe clariori, & hoc Ariſt. Inquit,
{ Amplius } nonus locus eſt, quo clarius problema accidē
tis deſtruitur, vel conſtruitur, { eſt transferre ad euidētius
nomen { vel ad euidentiorem orationem, { vt } ſi proble
ma ſit verum exactū in opinione ſit facile cognita, aut nō,
cum verbum illud exactum in opinione ſit obſcurū, { pro
exacto in opinione clarum } accipiatur, & tunc problema
facile conſtruitur vel deſtruitur, Vel ſi problema ſit verum
curioſitas ſit ſtudioſitas vel, non cum problema ſit obſcurū
propter illud verbum curioſitas, erit { & } tunc pro curio
ſitate } decipienda { cupiditas ſuperfluarum rerum, } quæ
in negocijs habetur. { Nam } facta tranſlatione, & { euiden
tiori facto } problemate propter tranſlationem nominis,
{ poſitio } hoc eſt problema, { erit bene argumentabile, }
hoc eſt poterit problema clarius conſtrui, aut deſtrui. Dein E
de poteſtatem loci exponit. & dicit. { Eſt autē hic locus ad
vtrunq; communis, } quoniam facta tranſlatione obſcuri
ad clarius facilius poterimus conſtruere vel deſtruere pro-
blema accidentis per loca ſuperius aſſignata. Vnde De-
moſthenes volens conſtruere ſiue probare, q̄ nō oporteat
gratias Philippo habere, per ea, quæ dedit, trāſtulit hoc ver
bum dedit, in hoc verbum reddit. Et Thucidides volens
Athenienſes prouocare contra Mityleneus, accepit pro ab
ſentia, rebellionem nam ſic facilius perſuaſit.

Quæ Demoſthenes d Philippo. Quę Thucidides cōtra Mityleneos.

DE DECIMO LOCO.

*Ad oſtendendum autem contraria eidem ineſſe, conſide-
randum in genere, ut ſi uolumus oſtendere, quoniam eſt cir-
ca ſenſum rectitudo, & peccatum ſentire quidem iudicare
eſt. Iudicare autem eſt recte, & non recte. Et circa ſenſum
utiq; erit rectitudo, et peccatum. Nunc ergo ex genere circa
ſpeciem demonſtratio fit, nam iudicare eſt genus ipſius ſenti
re, qui namq; ſentit, aliquo modo ſentit.* F

Hic eſt decimus locus, quo (vt Alex. inquit) vti poteri-
mus in problematibus de accidēte, quoties voluerimus de
monſtrare de ſimplici inhęrentia contraria accidentia eidē
ineſſe ſubiecto, veluti cum voluerimus demonſtrare circa
ſenſum eſt rectitudinem, & peccatum, & circa apprehenſio
nem eſſe falſum & verum, & locum præceptiuum ponit.
& dicit. { Ad oſtendendum autem contraria } . ſ. accidētia
eidem ineſſe, conſiderandum in genere } illius ſubiecti, de
quo quærimus vtrum contraria illi inſunt, locus vero præ
ceptus, qui & maxima dicitur. eſt, ſi contraria accidentia
inſunt alicui generi, illa etiam inerunt ſpeciei illius generis,
& ponit exemplum. & dicit. { Vt ſi volumus oſtēdere, quo
niam eſt circa ſenſum rectitudo & peccatum. } vt ſi proble
ma eſſet, verum ſentire ſit rectum, & peccans, aut non? Ar-
gumentabimur, { ſentire quidem iudicare eſt, iudicare au G
tem eſt recte: & non recte, & circa ſenſum vtiq; erit rectitu
do. & peccatum. } colligit vero locum. & dicit { Nunc er-
go ex genere circa ſpeciem. { hoc eſt de ſpecie { demonſtra
tio fit. nam iudicare eſt genus ipſius ſentire. } iudicamus e-
nim (vt Alex. inquit) & ſenſu, & intellectu. Ad hæc ſi appre
henſio eſt vera & falſa, opinio erit vera & falſa. nam opinio
apprehenſionis ſpecies eſt.

DE LOCO VNDECIMO.

*Rurſum ex ſpecie generi. quæcunq; enim ſpeciei inſunt,
& generi. Vt ſi diſciplina praua eſt, & ſtudioſa. & diſpoſi-
tio praua & ſtudioſa. Nam diſpoſitio diſciplinæ genus eſt.
Primus autem locus falſus eſt ad conſtruendum. Secundus
autem uerus non enim neceſſarium quæcunq; generi inſunt,
& ſpeciei ineſſe. Nam animal eſt uolatile, & quadrupes, ho-
mo autem non. Quæcunq; uero ſpeciei inſunt, neceſſario &
generi. Si enim homo ſtudioſus, & animal ſtudioſum eſt. Ad
deſtruendum autem & primus quidem uerus, ſecundus au- H
tem falſus, quæcunq; enim generi non inſunt, neq; ſpeciei.
Quæcunq; uero ſpeciei non inſunt, non neceſſe eſt generi
non ineſſe.*

Nunc autem conuertendo, locum ponit vndecimum lo
cum præceptiuum. & dicit { Rurſum ex ſpecie generi } eſt
ergo locus pręceptiuus, vt reſpiciamus ad ſpeciem. Deinde
aſſignat locum præceptum, ſiue maximam. & dicit. { Quę
cunq; enim ſpeciei inſunt, & generi inſunt. } hæc eſt maxi-
ma, quæ intelligi debet, debet, de ijs, quæ inſunt ſpeciei ra-
tione rei, quæ ſignificatur per nomen ſpeciei quia non va-
let, homo eſt ſpecies ſpecialiſſima. igitur animal. Et propte-
rea aſſignat exemplū, & dicit. { Vt ſi diſciplina praua eſt,
& ſtudioſa, & diſpoſitio praua & ſtudioſa erit, nam diſpoſi-
tio diſciplinæ genus eſt. Deinde comparat hæc loca adinui
cem. & dicit. { Primus autem locus falſus eſt ad conſtruen-
dum. Secundus autem } locus ad conſtruendum verus eſt,

I probat hæc per exempla. & dicit. { Non enim neceſſarium quęcunq; generi inſunt, & ſpeciei ineſſe, nam animal eſt volatile & quadrupes, homo autem non. } Deinde comparac hæc loca quo ad conſtructionem. & dicit. { Quæcunq; vero ſpeciei inſunt, neceſſario & generi, ſi enim homo ſtudioſus, & animal ſtudioſum eſt. } Deinde complet comparationẽ. & dicit. { Ad deſtruendum autem & primus quidẽ verus, ſecundus autem falſus. } Cauſam aſſignat. & dicit. { Quæcunq; enim generi non inſunt, neq; ſpeciei } inſunt, { quęcunq; vero ſpeciei non inſunt, non neceſſe eſt generi non ineſſe. } Sed occurres quia Ariſt. videtur ſibi contrarius, quoniam locum. 10. qui eſt a genere ad ſpeciẽ abſolute poſuit, & etiam in affirmatiuis, nunc vero dicit eum valere ſolũ in negatiuis.

Solutio contradictionis.

Vno modo dici poteſt, ꝙ licet abſolute eum poſuit, nunc ſe corrigit, & ideo non eſt contradictio, ſecundo dici poteſt. 10. locum, qui eſt a ſuperiori ad inferius, valet etiam in affirmatiuis, de illis, quæ competunt generi per eam naturam, per quam ineſt omnibus ſpeciebus K veluti ſenſibile ineſt animali. & cum dicit a ſpecie non valere ad genus intelligit gratia formæ & per ſe quia gratia materiæ & per accidens ſequitur nullus homo ſyllogizat, igitur nullum animal ſyllogizat: alia quæ tangunt iuniores clara ſunt.

DVODECIMVS LOCVS.

Quoniam autem neceſſarium eſt de quibus genus prædicatur, & ſpecierum aliquam prædicari, & quæcunq; habẽt genus, aut denominatiue a genere dicuntur, & ſpecierũ aliquam neceſſarium eſt habere, aut denominatiue ab aliqua ſpecierum dici.

Duplex locus.

Hic ponit. 12. locum, ſed quoniam, vt ſuperius diximus, duplex locus eſt, & præceptiuus, & pręceptus, ponit locum præceptum, & tacuit locum pręceptiuum, poteſt autem locus præceptiuus ſubintelligi. vt iuniores ſubintellexerunt L vt dicamus. 12. locum eſſe, reſpicere ad genus, & ad ſpeciẽ.

Diuerſę expõnes Expõ iuniorum.

De loco vero præcepto aliter iuniores, aliter Alex. expoſuit iuniores enim locum præceptum in tria reſoluerunt: quorum primus eſt, de quibuſcunq; genus prædicatur, neceſſe eſt ſpecierum aliquam prædicari: & hunc ponit, & dicit. { Quoniam autem neceſſarium eſt de quibus genus prędicatur, & ſpecierum aliquam prædicari. } Secundus vero locus eſt, quæcunq; habent, aliquod genus, ſeu aliquo genere participant, neceſſe eſt aliquam ſpeciem habere, aut aliqua ſpecie participare: & hunc ponit, & dicit, { & quęcũq; habent genus, } ſubaudi { neceſſe eſt ſpecierum aliquã habere. } Tertius vero eſt. quæcunq; a genere denominatiue dicuntur neceſſe eſt ab aliqua ſpecierum denominatiue dici, & hunc ponit. & dicit. { vel denominatiue a genere dicuntur, } neceſſe eſt { denominatiue ab aliqua ſpecierum dici. }

Expõ Alex.

Alex. autem reſoluit locum præceptum in duos tantum, quoniam aliquid participare genere, vel habere ge M nus, vel denominari a genere pro eodem, vt Alex. inquit, Ariſt. accepit quoꝝ primus eſt, de quibuſcunq; genus prędicatur, neceſſe eſt de eis aliquã ſpẽm prædicari. Secundus vero quæcunq; participant aut habent aliquod genus, aut denominantur ab aliquo genere, neceſſe eſt denominari ab aliqua ſpecierum illius.

Probatio expõnis ex verbis Ariſt.

Cõſonat hæc Alex. expoſitio verbis Ariſt. quoniam ponendo ſecũdum locum, vtitur diſiunctione: & dicit, { & quæcunq; habent genus, vel denominatiua a genere dicuntur, & ſpecierum aliquam neceſſariũ eſt habere, aut ab aliqua ſpecierum denominatiue dici. } Qua diſiunctione nõ vteretur, niſi pro eodem acciperet habere, & denominari.

Probatio locoꝝ ſm Alex. Probatio locoꝝ ex diſtinctiõe eoꝝ q̃ p̃dicantur.

Loca hęc probauit Alex. ex eo quia genera non ipſa ſecundum ipſa in ſeipſis eſſe habent, ſed in ſuis ſpeciebus: de quibus prædicantur eſſe habent: & ſic genus ſi de aliquo pręedicatur: aut denominatiue dicitur: neceſſe eſt vt de aliqua ſpecierũ illius prædicetur: aut denominatiue dicatur. Quo autem ad loca attinet, annotatione dignum, quoniam genus poteſt ad aliqua comparari, vt ſubſtantia: ad aliqua: vt accidens. verbi cauſa, ſcientia comparatur grammaticæ, dialecticæ, muſicæ: & cæteris id genus: N vt ſubſtantia: animalibus vero, vt accidens: ideo, vt ex verbis Alex. habetur Ariſt. duo loca poſuit: quorum primus eſt cum genus comparatur aliquibus, vt ſubſtantia, ſecundus vero, cum comparatur aliquibus: vt accidens. In ſubſtãtijs, ſolus primus locus proprie reperiri poteſt, in accidentibus vterq;. nam accidens aliquibus vt ſubſtantia, aliquibus, vt accidens comparatur, ergo cum dicit, { de quibus genus prædicatur: } intelligit, vt ſubſtantia, cum vero dicit, { & quæcunq; habent genus, aut denominatiue a genere dicuntur } intelligit ſecundum Alex. vt accidens.

Vt ſi de aliquo diſciplina dicatur, & grammatica, aut muſica, aut aliqua aliarum ſcientiarum prædicabitur. Et ſi aliquis habet diſciplinam, uel denominatiue a diſciplina dicitur: & grammaticam habebit, uel muſicam, uel aliquã aliarum diſciplinarum, aut denominatiue ab aliqua earum dicetur: ut grammaticus, uel muſicus. O

Hæc duo loca per exempla demonſtrat, & primo demõſtrat locum, quando genus comparatur aliquibus, vt ſubſtãtia, & dicit. { Vt ſi de aliquo vt diſciplina dicatur } ſubaudi, vt ſubſtantia: & grammatica. aut muſica, aut aliqua aliarum ſcientiarum } vt ſubſtantia ſubaudi { prędicabitur. } Deinde demonſtrat ſecundum locum, quãdo videlicet genus comparatur aliquibus, vt accidens, & dicit, { & ſi aliquis habet diſciplinam } per modum, quo ſubiectum habet accidẽs, { vel denominatiue a diſciplina dicitur, } per modum quo aliquid denominatur ab accidente, { & grammaticam, habebit, vel muſicã vel aliquam aliarũ ſciarum, aut denominatiue ab aliqua earũ dicetur, vt grammaticus, vel muſicus, } aut id genus. Vnde (vt Alex. inquit) cum genus prædicetur de ſeipſo, nam animal, eſt animal, & animal de animali prædicatur: neceſſe eſt de eo aliquam animalis ſpeciem prædicari. Si enim animal eſt animal, neceſſe eſt, vt animal ſit homo, aut leo, aut equus, aut aliquid id genus.

Quæ Alex.

P

Dubĩones pulchrę.

Sed dubitatur contra hæc, nam animal prędicatur de omni animali. hæc enim vera eſt, omne animal eſt animal, & tamen nulla ſpecies animalis prædicatur de omni animali. Amplius animal de omni ſubſtantia animata ſenſitiua prædicatur, & tamen nulla ſpecies eſt quæ de omni tali prædicetur. Præterea (vt Alex. dubitat) animal prædicatur de animali volatili, & tamen nulla ſpecies animalis prædicatur de animali volatili. Adhuc animal pręedicatur de embrione, nam embrion eſt animal, quoniam viuit vita animalis. & tamen de embrione nulla animalis ſpecies pręedicatur. Rurſum de cauda lacertæ abſciſa animal pręedicatur, cũ ſentiat, & moueatur de qua nulla animalis ſpecies dicitur. Inſuper Socrates & falco canis meus ſunt animalia & tamen de eis nulla animalis ſpecies prædicatur. & etiam Socrates & Plato ſunt diſciplinati, & tamen nec muſici: nec grammatici, ponendo ꝙ Socrates muſicus, Plato grammaticus ſit. Q Præterea Ariſt. non videtur ſibi conſtans. nam primo elenchorum cum diſputat de paralogiſmis qui fiunt ſecundum quid & ſimpliciter, dicit oppoſitum, nam dicit, de aliquo denominatiue dici colorem, vt de ſcuto, cuius alterum dimidium album, alterum nigrum eſt, de quo nec ſimpliciter album, nec ſimpliciter nigrum dicitur.

Soĩones.

Soluuntur hæ dubitationes per ordinem, & ſoluitur primo prima & ſecunda (vt Alex. exponit) ꝙ primus locus intelligitur quando genus prædicatur. vt genus. modo animal non prædicatur de ſeipſo, vt genus, nec de ſubſtantia animata ſenſitiua, vt genus, ſed vt conuertibile de conuertibili. Tertia ſoluitur ab Alex. locum eſſe intelligendum niſi id, de quo genus prædicatur ſit contigua hoc eſt ſuppoſita ſpecies prædicati generis, ſicuti eſt in caſu. Eſt enim animal volatile ſpecies animalis prædicati contigua atq; ſuppoſita. Et forte dici poteſt ꝙ de animale volatili prædicatur aliqua ſpecies animalis, quoniam animal volatile eſt animal volatile. Quarta & quinta delentur, quoniam nec de embrione, nec de cauda lacertæ prædicatur animal, cum nullum eorum ſit animal perfectum.

A perfectum. Sexta & ſeptima etiam diſſuuntur, quoniam nec
de falcone. & Socrate prædicatur animal. ſed prædicantur
animalia, & eodem modo de eis non prædicatur aliqua ſpe
cies, ſed aliqua ſpecies, quoniam Socrates eſt homo: & fal-
ſo eſt canis. Similiter ſi Socrates & Plato ſunt diſciplinati,
etiam Socrates erit muſicus, & Plato grammaticus. Pro ſo
lutione vero vltimæ dicendum ꝙ ſecundus locus intelligi
debet, ſi genus prędicatur denominatiue de aliquo aut ſecũ
dum eſſe, aut ſecondum ineſſe, de eo prædicatur aliqua ſpe
cierum aut ſecundum eſſe, aut ſecundum ineſſe, & quia de
ſcuto prædicator denominatiue color. ideo oportet. vt ali
qua ſpecies prædicetor denominatiue ſecundum eſſe vel ſe
cundum ineſſe, & quia ſcutum eſt coloratum, ideo opottet
vt ſcutum ſit album vel nigrum, aut vt ſcuto inſit album,
aut nigrum. Ariſt. igitur primo elenchorum intellexit non
oportere de quo prędicatur genus ſecũdum eſſe, de eo præ
dicari denominatiue aliquam ſpeciem ſecundum eſſe, non
B tamen negaſſet poſſe prædicari aliquam ſpeciem denomi-
natiue ſecundum ineſſe, vt intelligit in hoc loco.

*Si igitur aliquid ponatur dictum a genere quomodoli-
bet, ut animam moueri, conſiderandum eſt, ſi ſecundum ali-
quam ſpecierum motus contingat animam moueri, ut auge-
ri, uel minui, uel corrumpi, uel generari, aut quæcunq; ſunt
ſpecies aliæ motus, nam ſi ſecundum nullam, palam eſt, quo-
niam non mouetur.*

Expoſitores Iuniores aſſerunt Ariſt. hic inferre ſuam cõ
ſiderationem, quæ conſiſtebat in duobus locis præceptis.
Afferre tamen exemplum vltimi loci. Alex. autem, vult
Ariſt. hic ſoluere problema, quod vertebatur inter Xeno-
cratem, & ipſum. Vtrum videlicet anima ſit numerus ſeip-
ſum mouens, aut non, nam Xenocrates aſſerebat animam
eſſe numerum ſeipſum mouentem, Ariſt. autem negabat.
nũc quaſi ex dictis corollariȩ ſoluit problema, & dicit. { Si
igitur aliquid ponatur quomodolibet. } hoc eſt ſiue deno-
minatiue, ſiue ſecundum ineſſe, vt Alex. exponit, & affert
C exemplum, cum genus dicitur de aliquo denominatiue, vt
ſoluat problema de anima, & dicit. { Vt animã moueri }
hoc eſt, quemadmodum dicit Xenocrates, qui aſſerit animã
eſſe numerum ſeipſum mouentem, cum itaq; fuerit iſtud
problema, vtrum anima ſit numerus ſeipſum mouẽs. { cõ
ſiderandum eſt, ſi ſecundum aliquam ſpecierum motus con
singat animam moueri } a ſeipſa ſubaudi, quæ ſunt quinq;
{ vt augeri, aut minui, aut corrumpi, aut generari, aut quę
cunq; ſunt ſpecies aliæ motus } videlicet alterari, & moue-
ri ſecundum locum { nam ſi ſecundum nullam } ſpeciem
motus anima a ſeipſa mouetur { palam eſt, quoniam non
mouetur } ſubaudi a ſeipſa. Quare pcoblema, quod quære
batur de anima, eſt deſtruendum. Declarat autem Alex. ꝙ
anima nec augeatur a ſe, nec diminuatur, nec corrũpatur:
nec generetur, nec alteretur a ſe, nec ſecundum locum a ſe
moueatur. quæ cum tranſcendant terminos topicos bona
fronte prætereo.

*Hic autem locus communis eſt ad utrunq; & ad conſtruẽ
D dum, & ad deſtruendum. Si enim ſecundum aliquam ſpecie-
rum mouetur, manifeſtum, quoniam mouetur. & ſi ſecun-
dum nullam ſpeciem mouetur, palam, quoniã nõ moueatur.*

Affert nunc Ariſt. vtilitatem loci in exemplu problema-
tis de anima, & dicit. { Hic autem locus communis eſt ad
vtrunq; & ad conſtruendum, & ad deſtruendum. } & po-
nit exemplum in probleniate de anima ex parte ſpecierũ,
& dicit. { Hic autem locus communis eſt ad vtrunq;, & ad
conſtruendum, & ad deſtruendum, ſi enim ſecundum ali-
quam ſpeciem } anima { mouetur, manifeſtum eſt, quoniã
mouetur } ſimpliciter proferendo. { Et ſi ſecundum nullã
ſpeciem mouetur, palam quoniã } ſimpliciter anima { non
mouetur. } Hæc ex parte ſpecierum, ex parte etiam gene
ris conuertitur, quoniam ſi non mouetur anima, ſecũdum
nullam ſpeciem motus, mouebitur. & ſi mouetur anima ſe
cundum aliquam motus ſpeciem. neceſſe eſt mouerí. Hanc
autem conuerſionem ex parte generis ipſe tacuit, quoniã E
ex exemplis ſuperius poſitis, patet.

LOCVS DECIMVSTERTIVS,

*Non abundanti autem argumentatione ad poſitionem,
intendendum ex definitionibus, aut quæ ſunt propoſitæ rei,
aut quæ uidentur, & ſi non ab una, ſed a pluribus. Facile e-
nim definientibus argumentari erit. nam ad definitiones faci
lis argumentatio eſt.*

Adinulſus, & Anonymus latinus interpres, & cæteri Iu- Iuniorũ
niores, qui Albertum ſequuntur, volunt Ariſtotelem non expõ.
locum, ſed idoneitatem tradere, per quam opponens reddi
tur idoneus ad argumentandũ contra poſitionem aliquam
ſiue propoſitum problema in quo aliquid prædicatur de ge
nere, aut inquo genus prædicatur de ſpecie. Accidit enim
interdum, vt opponens neſciat aduerſus tales poſitiones ar
gumentari, Ariſt. igitur tradit ſecundum hos quandam:, vt
ita dixerim, idoneitatem, per quam erit aptus contra op- F
ponere, vt ſi problema vel poſitio ſit anima eſt numerus,
ut Xenocrates dicebat, inquit modo Ariſt. { non abundan
ti autem } .ſ. ipſi opponenti { argumentatione, ad poſitio-
nẽ intendendum ex definitionibus } .ſ. aut prædicati pro-
blematis, aut ſubiecti problematis. dico ex definitionibus,
{ aut quæ ſunt propoſitæ rei } .ſ. veræ definitiones prędi-
cati vel ſubiecti problematis, { aut } .ſ. ex definitionibus,
quæ videntur. } cuiuſmodi ſunt deſcriptiones, quę nõ ſunt
veræ definitiones, ſed videntur. { Et ſi non ab vna } .ſ. defi
nitione, vel deſcriptione intendendum eſt, { ſed a pluri-
bus } etiam intendendum eſt, nam eiuſdẽ rei plures eſſe poſ
ſunt definitiones, vel deſcriptiones. Aſſignat cauſam, & di-
cit. { Facile enim definientibus argumentari erit } .i. quia
ipſis opponentibus cum definiunt ſubiectum vel prędicatũ,
facile erit argumentari contra poſitionem reſpondentis,
{ nam } vt inquit. { Ad definitiones facilis eſt argumenta G
tio, } cum enim conſtent ex pluribus, ex multis deſtruun-
tur, vel conſtruuntur. Eſt igitur idoneitas, vt ex his, quę Ari
ſtoteles inquit apparet, ꝙ ſi opponens non fuerit idoneus
ad argumentandum, ſumere debeat definitionem ſubiecti,
vel prædicati problematis, deinde argumentari contra illã
cauſa eſt, quoniam ſumentibus definitiones vel deſcriptio-
nes facile eſt argumentari, cum conſtent multis. Alex. autẽ,
vt mihi videtur, vult Ariſtotelem hic repetere tertium lo-
cum, qui ſuperius eo textu eſt expoſitus, qui incipit. { Alius
eſt definitiones facere accidentis, & ſic locus præceptiuus
eſt, vt reſpiciamus ad definitiones ſubiecti vel prędicati pro
blematis, loca uero præcepta, quæ & maximę dicuntur,
ſunt tria, ut ſuperius expoſuimus. Poteſt tamen poni aliqua
differentia inter hunc locum, & locum tertium, quoniam
in loco tertio præceptiuus locus eſt reſpicere ad ueras defi-
nitiones, at in hoc decimo tertio loco præceptiuus eſt reſpi
cere, tã dfinitiones ueras, quæ ſunt definitiones ſecundũ rei
ueritatem, quam deſcriptiones, ſiue quam definitiones (ut
Alex. inquit) quæ ſunt ſecundum opiniones auctorum. Se- H
conda differentia poteſt poni ꝙ in tertio loco ſupponeba-
tur problema eſſe in quo accidens de ſubiecto prædicator,
hic ſupponitur problema eſſe, in quo aut genus de ſpecie,
aut aliquid de genere prædicatur. Eſt autem hic locus utilis
ad conſtruendum, & ad deſtruendum, ut Alex. declarat, nã
ex definitionibus, & cõtra definitiones poſſumus facile cõ-
ſtruere, & deſtruere. uerbi cauſa, ſit problema utrum infini
ta omnia ſunt æqualia, aut non? Si igitur æqualia definieri-
mus dicentes, æqualia eſſe, quæ numero æqualia, uel magni
tudine æquali menſurantur, problema deſtruitur, nõ enim
infinita ęquali, aut numero, aut magnitudine menſurantur.
Sin autem dixerimus æqualia eſſe, quæ nec deficiunt: pro-
blema eſt conſtruendum, nam infinita: nec excedunt ſeſe,
nec deficiunt, & ita erũt æqualia. Amplius ſit hoc aliud pro
blema, utrum uoluptas ſit honeſtum: aut non? dandæ ſunt
etiam pro determinatione problematis plures definitiónes
voluptatis: vt ꝙ ſit lenis motus: ꝙ ſit generatio naturæ ſen

I ſitiuæ conoeniens: ꝙ ſir irrationalis fuſio: ꝙ ſit actus habi-
tus natura impedibilis : aut ꝙ ſit finis aſſequens vltimos a-
ctus, nam pluribus datis deſioitionibus facilius farulratem
habebimus ad conſtruendum: vel deſtruendum : & ſir argu
mentari p oterimus ꝙ voluptas non ſit honeſtum : & ꝙ ſit
honeſtum. Quo vero ad verba attinet, Ariſt. dicit, { intē
dendū eſt ex definitionibus aut quæ ſunt propoſitæ rei. }
hoc eſt aut ad definitiones: q̃ ſunt io rei veritate, { aut quæ
videntur, } hoc eſt: aut quæ ſunt ſerundum opinionem (vt
Alex. exponit) multæ enim ſunt definitionis ſecundum va-
rias auctorum opiniones ſunt: quæ non ſunt definitiones in
rei veritate: & per hanc particulam differt locus hic. 13. a lo
co tertio ſuperius aſsignata. Dicit etiam { non abuodanti
adſt argumentatione ad poſitionem } vt innoat non extra
locum primū. 12. nugari, & vt inouat ſe addere doodecimo
proximo loco, cum enim dixiſſet, de quibus gen⁹ prædica
tur, de eo eſſe neceſſarium aliquam ſperierum prędirari. Ad
K dit nooc, { non abūdanti argumentatione ad poſitionē }
hanc quam dixit, eſſe reſpiciēdum ad definitiones, vt ſiquis
dicat animā moueri, agit eſſe reſpiciendum ad deſioitiones
motus, & ſpecierum eius. eſt enim diuidendus motus in ſpe
cies & deiode definiendę ſunt ſpecies, & tunc oportet argu
mentationem facere, vnde ſi genus definitur, ꝙ motus, vi-
delicet ſit tranſponere de loro ad lorum, tunc impoſsibile
eſt animam moueri, quoniam non tranſponitur de loco ad
locum, mutatio enim ſecundum locum rorporū eſt. Et prr
haor partem fortaiſſe differt etiam lorus. 13. hir a tertio,
quoniam hic locus eſt reſpicere ad definitiones generis vel
ſpeciei, ille vero eſt reſpicerr ad drfinitiones accidentis. Adi
nolfus vero, hunc locum non eſſe ſuperfluum aſſerit, quo-
niam vt inquit, ibi conſiderauit locum tertium ex priori-
pali propoſito, hic vero obiter, quatenus addit non nihil
loco. 12. qui hic ponebatur. amplius ibi ronſiderauit ad
eum locum ranquam ad medium, hic autē, vt ad extremū.

L LOCVS DECIMVSQVARTVS.

*Conſiderandum aūt in propoſito, quonam exiſtente neceſ
ſe eſt poſitum eſſe: aut quid eſt ex neceſsitate, ſi propoſitum
eſt. Conſtruere quidem uolenti. quo exiſtente: propoſitū erit
ex neceſsitate. nam ſi illud oſtendetur eſſe, & propoſitū oſten
ſum erit. Deſtruere autem uolenti, quid eſt ſi propoſitum eſt.
nam ſi oſtenderimus conſequens propoſitum non eſſe, interi-
mentes erimus propoſitum.*

Hic eſt. 14. locus, in quo Ariſt. primo ponit locum pręce
ptiuum, deinde loca præcepta, verum iuniores aliter acce
perunt loca præceptiua, aliter Alex. & Adinolfus enim &
Anooymus latinus interpres dixrrunt loca præcrptiua eſ-
ſe, vt reſpiciamus ad añcedens, & ad conſequens propoſiti
problematis, nec tamen eodem modo dicūt. nā añredens.
& ronſequens vno modo areipiuntur incomplexe pro ter
minis, vt ſobiectum pro añcedente, & prædicatum pro cō
M ſequente, quo modo & Ariſt. primo priorum accepit, alio
modo pro propoſitionib⁹, vt ſit antecedēs propoſitio, quę
præredit notam rationis, conſeqoens, vero quē ſequitur ali
qui igitur iuniorum per conſequens & antecedens, termi-
nos. ſubiectum videlicet & prædicatum intelligunt, aliqui
autem propoſitiones, quod mihi & Alex. placet. Erunt igi-
tur loca præceptioa ſecundum hos, vt reſpiciamus ad ante
cedentia. ſ. ad propoſitiones, quæ propoſitum problema an
tecedunt, & ad ronſequentia. ſ. ad propoſitiones quæ pro-
poſitum problema conſequuntur. Lora vero pręcepta duo
ſunt, alterum pro conſtruendum, alterum pro deſtruendo
problemate: nam pro conſtruendo problemate: reſpicien-
dum eſt ad illius antecedens, quoniam cōſtructo problema
tis antecedente, conſtruitor problema ronſequens. pro de-
ſtruendo vero reſpiciendū eſt ad conſequens, quo oiam de-
ſtructo conſequente problematis, ipſum problema antece
dens deſtruitur. Alex. adſt qoaſi in idē veniēs, vult locū præ
ceptiuum eſſe, vt reſpiriamus ad conſequentiam: reſoluit
tameo huoc locum in duo præceptiua loca, quatenus vnus
eſt locus conſtructiuus, alter deſtructious. pro conſtructiuo N
quidem loco reſpiciendum eſt ad ea, ad quæ propoſitum ſe
quitor. Hoc eſt ad omnia anteredentia, & huius lori præce-
ptiui maxima, ſiue locos præceptus eſt, cuiuſcunqꝫ propoſi
ti problematis ponitur anteredrns problema conſtruitur
pro deſtruendo vero reſpiciendum eſt, ad ea: quæ ad ipſum
problema conſequuntur, & huius loci prærepriui maxima,
ſiue lorus præceptus rſt, cuiuſcunqꝫ problematis deſtruitur
conſequens. ipſum problema deſtruitur. vt ſi problema ſit,
vtrum omnis voluptas eſt honeſtum aut non? dico ꝙ ſi ve
limus demonſtrare, & ronſtruere problema videlicet ꝙ o-
mnis voloptas ſit honrſtum, reſpicienda omnia ea ſont, ad
quæ ſequitur hoiuſmodi problema videlicet ꝙ omnis volu
ptas ſit honeſtum, nam ſi ea vel eorum aliquod conſtruitur
problema conſtructor: vt ſi ſequatur ad hoc, ꝙ omnis vo-
luptas ſecondum naturam ſit, ſequitur enim omnis volu-
ptas ſecundum naturam, eſt igitur omnis voloptas eſt bo-
num, illud ronſtruendum eſt, nam eo demonſtrato, ac con O
ſtructo, ſequitur propoſitum vidrliret ꝙ omnis voluptas
ſit honeſtum. Amplius ſi ronſtruatur, & demonſtretur om-
nem voluptatem eſſe virtutem, etiam demouſtrabitur om
nem voluptatem eſſe honeſtum, quoniam ſequitur omnis
voluptas eſt virtus, igitur omnis voluptas eſt honeſtū, quo
oiam virtotem eſſe honeſtū, nemo eſt, qui dubitat. Hor lo-
co argumentandi Plato in phædone vſus eſt, cum demon-
ſtraſſes animas in inferno eſſe, accepit enim hoc antecedēs
uidelicet uiuentes fiunt ex mortuis: igitur concluſit, animæ
in inferno ſunt. Anrecedens aotem probauit & conſtruxit,
ex eo, quia rontraria ex contrarijs fiunt, & uiuere, & mori
cootraria ſunt, uſus etiam eſt hoc eodem loco, & in Meno
ne, cum demonſtraſſet uirtutes eſſe doctrinas, acrepit enim
illud antecedēs ad quod hoc ſequitur uideliret uirtutes ſune
ſcientię: nam ſequitur virtutes ſunt ſcię, igr̄ uirtutes ſunt do
ctrinæ, 'aotecedens conſtroxit ex eo, quoniam qui optime
diſpoſitus eſt ſecundū aiam, oium contingentiū, & neceſſa-
rioꝝ, uel utiliū ſciam habet, qui adt virtutes habet, optime
diſpoſitus eſt ſerundum animā: igitur qui uirtutes habet,
omnium contingentium ſrientiam habet, eſt enim oirtus
omnium contingentium ſcientia. iterum anteredrns illud P
conſtruitur, quoniam quorum præſentia aliquis eſt ſciens,
illa ſcientiæ ſunt, uirtutum præſentia, ſcimus contingentia,
igitur uirtutes ſunt ſcientiæ. Rhetores etiam hoc loco otū
rur, accuſantes enim aliquē homicidij rauſa, ea ad quæ pro-
poſitum ipſum ſequitur, ſumunt, & ronſtruunt, puta ꝙ ini
micus, ꝙ inſidiator, ꝙ viſus ſic enſem tenens, eo loco, & eo
tempore: oam ſi hæc demonſtrata fuerint, & ronſtructa, rō
ſtruetur, ꝙ homicidium commiſerit. Amplius eodem loco
utonrur: cum de adolterio incoſauerint, rōſtruunt. o. ea om
nia, ad quæ propoſitum ſequitur puta ut ꝙ contus ꝙ allo-
curus, ꝙ cum ea ſolus uiſus fuerit, nam his conreſsis, ſequi-
tur adulteriom commiſiſſe. Amplius eodem loco utentes
conſtruunt uacuum eſſe, nam ſumunt motum eſſe, ad quod
ſequitur uacuum eſſe, & illud ronſtruente, deducunt uacuū
eſſe. Si autem deſtroere uoloerimus problema: reſpiciendū Q
eſt ad ea, quæ ad problema conſequuntur: quoniam ſi illa
deſtruentur, problema deſtruetur: vrr bi cauſa, ſi problema
eſt, utrum oīs voluptas rſt honeſtū. & uoluerimus hor de-
ſtruere, reſpiciemus ad ea: quę conſequuntur ad illud, uerbi
cauſa, ad hoc, cinedoꝝ uoloptas eſt honeſtū: ſequitur enim
omnis uoluptas eſt honeſtom: igitur cinedorum uoluptas
eſt hooeſtum: quare deſtruenres ronſequens, & drmonſtrā
tes cinedorum uolopratem non eſſe honeſtum: erit drſtru-
ctum antecedens, & demooſtrarum non omnem uolupta-
tem eſſe honeſtum: quod eſt oppoſitum antecedētis. Vnde,
inquit. { Conſiderandum autem in propoſito } ideſt in pro
blemate: quod proponitor uerbi cauſa ad anteredēs, { quo
exiſtente neceſſe eſt poſitum } problema eſſe, & hor eſt pri
mus locus prærepriuus, deinde rangit ſecundum, & dicit,
{ aut quid eſt ex neceſsitate } . ſ. conſeqoens, { ſi propoſi-
tom eſt, } & hir eſt ſecundus locus præceptiuus. deinde di-
ſtinguit loca præceptiua, & dicit. { conſtruere quidem uo-
lenti }

A lenti } problema propoſitum { reſpiciendum eſt } ad antecedens, { quo exiſtente propoſitum erit ex neceſſitate: } hic eſt primus locus præceptiuus: tunc tradit locum præceptum, & maximam: & dicit { nam ſi illud oſtēdetur eſſe, } ita vt conſtruatur: { & propoſitum oſtenſum erit: } & cōſtruetur. deinde tradit ſecundum locum præceptiuum, & dicit. { deſtruere autem volēti } .ſ. problema propoſitum reſpiciendum eſt ad conſequens, { quod eſt, ſi propoſitum eſt. } deinde aſſignat locum præceptum: & maximā, quæ hoc ſecundo loco accipitur, & dicit. { nam ſi oſtenderimus conſequens propoſitum non eſſe, } ita vt deſtruatur conſequens, { interimentes erimus propoſitum. } Ex ijs colliguntur duæ regulæ prioriſtice, quarum prima eſt, a poſitione antecedentis ad poſitionem conſequentis conſequentia eſt neceſſaria. a deſtructione vero non ſequitur. Secunda vero eſt, a deſtructione conſequentis ad deſtructionem antecedentis valet etiam, a conſtructione vero, minime. Addicaſt quando ex neceſſitate conſequens ſequitur propoſitū, aut antecedens antecedit, quoniam quando inter antecedens, & conſequens non eſſet neceſſaria illatio, hæ regulæ non valerent. Sed aduerſus has regulas dubitatur: quoniam ſequitur Socrates, & Plato diſputant: igitur Socrates diſputat: & tamen non valet ex deſtructione conſequētis, Plato non diſputat, igitur Socrates: & Plato non diſputāt. Amplius ſequitur ſex ſunt, igitur tria ſunt, & nō ſequitur deſtructiue, tria non ſunt, igitur ſex non ſunt. Dicendum in nulla earum fieri argumentum deſtructiue, quoniam deſtructiu, fit per negationem præpoſitam, & ideo debet ſic fieri, ſed Plato non diſputat, igitur non Socrates, & Plato diſputant. Similiter in ſecundo argumento debet ſic fieri, ſed tria non ſunt, igitur non ſunt ſex. Hactenus quarto decimo loco.

Regulæ.

B

Dubiū.

Solutio

LOCVS DECIMVS QVINTVS.

C

Alicubi .i. aliquā aliqua ex parte.

Amplius ad tempus inſpiciendum, ſi alicubi diſſonat, ut ſi quod nutritur dixerit quis, ex neceſſitate augeri. nutriūtur enim ſemper animalia, augetur autem non ſemper. Similiter autem, & ſi ſcire dixerit quis reminiſci. nam hoc quidem præteriti temporis eſt, illud autem, præſentis & futuri. ſcire enim dicimur præſentia & futura, ut quoniam erit defectus ſolis. reminiſci autem non contingit alterius quam præteriti.

Nonnullam tradunt Ariſt. ex his velle aſſignare quæ ſit propoſitio neceſſaria: & ait eam eſſe, in qua prædicatū ineſt ſubiectu pro omni differentia temporis, & non pro aliqua ſic, aliqua vero nō. Quæ expoſitio friuola eſt, cum nec his, quæ proximo dixerat: nec his: quæ proximo dicturus eſt, conſonet. Anonymus latinus interpres, & Adinolfus volunt, φ ſi aliquid aſſignetur in eſſe alicui ſimpliciter: & abſolute: conſiderandum ſit ad tempus, hic enim eſt locus præceptiuus, locus vero præceptus eſt, nam ſi temporis aliqua differentia diſſonent, nō ſunt eadem, nec alterum alteri ineſt ſimpliciter & abſolute. Et hanc expoſitionem Albertus primus poſuit, & ſecundum hos locus eſt deſtructiuus. Poteſt autem hæc expoſitio aptari expemplis, vt patet legenti verba. Alex. autem vult: φ cum Ariſt. poſuiſſet locum præceptiuum: & locum præceptum, quibus docuit deſtruere propoſitum problema ex conſideratione conſequentis, nunc ponit locum præceptiuum, & locum præceptum quibus docet deſtruere propoſitum problema ex conſideratione ad tempus: cuius locus præceptus ſiue maxima eſt ſecundum Alex. ſi aliquid ponitur ſequi ex neceſſitate ad problema poſitum, & deſinet ab eo tempore, non ſequitur ad illud ex neceſſitate. Ariſt. igitur ſimul tangit locum præceptiuum, & locum præceptum, & dicit, { Amplius ad tempus inſpiciendum, } ſubaudi cum ponitur aliquod ſequi ex neceſſitate ad problema, deinde tangit locum præceptum, & dicit, { ſi alicubi } hoc eſt, ſi aliqua differentia temporis { diſſonat, } nam ſi diſſonat, illud quod poſitum eſt ſequi neceſſario ad problema: non ſequetur neceſſario. Ego vero arbitror Alexandrū accepiſſe hic per antecedens ſubiectum problematis, & per conſequens, ipſum prædicatum: vt ſit ſenſus, ſi aliquod conſequens accipitur neceſſario ſequi ad antecedens, hoc eſt ſi aliquod prædicatum accipitur a reſpondente neceſſario ineſſe ſubiecto: locus præceptiuus eſt reſpicere ad tempus, locus vero præceptus eſt, { Si alicui diſſonat, } nam ſi ſubiectum connotet certam differentiam temporis: quam prædicatum non connotat, problema eſt deſtruendum. Aſſignat exempla, & dicit, { vt ſi quod nutritur dixerit quis } ſcilicet reſpondens, { ex neceſſitate augeri, } ita vt problema ſit verum omne quod nutritur, augeatur: & reſpondens dicat omne quod nutritur, ex neceſſitate augeri, problema deſtruitur, quoniam ipſum ſubiectum, ſcilicet quod nutritur, connotat omnem differentiam temporis, at quod augetur, non notat, ſed ſolam iuuentutem: cuius rationem aſſignat Ariſtoteles, & dicit, { nutriuntur enim ſemper animalia, augentur autem non ſemper } quoniam non in ſenectute conſtituta. igitur problema eſt deſtruendum. deinde ponit aliud exemplum, & dicit, { Similiter autem & ſi ſcire, dixerit quis } ex neceſſitate eſſe { reminiſci, } vt Plato & Socrates dixerunt, quia aſſerebant omne ſcire eſſe reminiſci, & nihil ſcire de nouo: problema deſtruitur, quoniam ſubiectum problematis ſignificat omnem differentiam temporis, prædicatum vero, non omnem, & dicit, { nam hoc quidem } ſcilicet reminiſci { præteriti temporis eſt, illud autem } ſcilicet ſcire præteriti, { & præſentis: & futuri, nam ſcire dicimur } præterita { & præſentia: & futura: vt quoniam erit ſolis defectus } Aſtrologus ſcientiam habet, } reminiſci autem non contingit alterius } temporis, { quam præteriti. } per eundem locum deſtruitur problema: cum quæritur vtrum ſcientia ſit ſenſus: aut non: nam ſenſus a generatione eſt: & omni tempore, at ſcientia poſtea acquiritur. Deſtruitur etiam illud problema: vtrum ſenſiuum omne ſit ſentiens, aut non: quoniam dormientes ſenſitiui ſumus: non autem ſumus ſentientes. Non tamen eſt ab re, illud quod olim diximus: nam diximus dupliciter inſtari conſequentiæ, quæ eſt neceſſaria illatio ex antecedente, vno modo, quando ſtat antecedens ſine conſequente, vtputa, cum aliquo tempore verum ſit antecedens ſine conſequenta: alio modo cum oppoſitum conſequentis ſtet cum antecedente: quare diximus Ariſtotelem nunc docere inſtare ipſi conſequentiæ, de qua poſuit locum proximum, reſpiciendo ad tempus, nam cum certo tempore ſtat antecedens verum ſine conſequente: conſequentia non eſt neceſſaria, cui expoſitioni poteris accommodare exempla. Sed circa ea, quæ Ariſtoteles dicit in præſenti textu de loco decimo quinto ſunt dubitationes, prima: quoniam vt tempus eſt menſura: ita locus eſt menſura, & ideo eſt dubitatio: quare nō aſſignauit conſiderationem a loco, veluti aſſignauit a tempore: poteſt enim problema deſtrui propter differentiam loci: veluti deſtruitur propter diſſonantiam temporis: vt ſi problema ſit, vtrum anima mundi ſit deus, aut non: deſtruitur problema, quoniam anima mundi eſt in medio mundi: deus eſt in circunferentia mundi, igitur anima mundi non eſt deus. Quidam dixerunt, φ ideo poſuit conſiderationem temporis: quoniam conſequentia, ad quæ docuit reſpicere in loco proximo, quædam ſequuntur ſimpliciter: quædā: vt nunc. At locus conſequētiā non menſurat. Vel forte dici poteſt, φ idē eſt iudicium de loco; ideo de eo tacuit, qm̄ cum dixiſſet de tēpore: idem vult eſſe intelligendum de loco. Secūdo dubitatur: quoniā neceſſaria ſunt: quæ non poſſunt aliter ſe habere: at quæ inſunt alicui ſecūdum tempus: poſſunt aliter ſe habere, igitur quæ inſunt ſecundum tempus, nō ex neceſſitate inſunt. Dicendū, vt recte Adinolfus inquit, φ duplex eſt neceſſitas: altera ſimpliciter, atq; abſolute: & hæc eſt ſupra omne tempus: altera neceſſitas temporaria eſt. Ariſt. igitur loquitur de tem-

Ex pō Anonymi.

D

Expō Alex.

E

F

G

Dubiōnes

H

I poraria: quæ non ſupra tempus eſt: hac neceſſitate cygnus
eſt albus: quoniam omni differentia temporis prædicatum
ineſt ſubiecto. Sol vero deficit, propoſitio neceſſaria eſt,
quoniam pro præſenti tempore deficit neceſſario. At hæc
propoſitio deus eſt ſubſtantia incorporea: neceſſaria eſt ne
ceſſitate: quæ eſt ſupra tempus. Tertio dubitatur, quo-
niam hoc prædicatum currere: bene aſſignatur de albo præ
ſentialiter albo: nam hæc vera eſt album curret, vbi τὸ al-
bum ſupponitur pro albis præſentibus, τὸ curret pro cur-
ſu futuro. Dicendum q Ariſt. loquitur quando prædica
tum aſſignatur ineſſe ſubiecto ex neceſſitate, nam tunc in-
telligitur pro omni tempore, ſed ſi aſſignetur abſolute, ſe-
cus eſt. quoniam poteſt prædicatum, quod circumcernit fu
turum, ineſſe ſubiecto, quod circumcernit præſens: quãdo
abſolute ineſſe de futuro accipitur. Quarto dubitat, quo
niam auctor in exemplis, dicit non omne quod nutritur,
augeri. Contra nam omne quod mouetur, aut augetur, aut
minuitur, aut alteratur, aut mouetur ſecundum locum, o-
K mne quod nutritur, mouetur: igitur aut mouetur ſecundũ
locum, & hoc non, aut alteratur, & hoc minime, aut dimi-
nuitur, & hoc nequaquam. igitur omne quod nutritur, au
getur. Dicẽdum q nutritio non eſt motus per ſe, ſed ge
neratio partis deperditæ: aliquãdo tamen ad eum ſequitur
auctio, aliquãdo diminutio: & ſic eſt motus per ſe. Quin
to dubitatur quoniam Ariſt. dicit, q ſcire eſt præſentium &
futurorum, reminiſci vero præteritorum. Contra, quoniã
ſcire eſt per cauſam, cauſæ autem præteritorum veriores
ſunt, q̃ futurorum, igitur ſcire eſt potius præteritorum, q̃
præſentium & futurorum. Dicendum q Ariſt. voluit ſci
re eſſe præteritorum, præſentium, & futurorum: nam licet
dixerit ſcire eſſe præſentium, & futurorum. hoc tamen di-
xit, quia de his minus videtur eſſe, quoniam ſupponit eſſe
præteritorum. Vltimo dubitatur, quoniam dicit Ariſto.
ſcire eſſe futurorum. Contra, quoniam quod non eſt, non
ſcitur, at futura non ſunt. Dicendum q licet futura non
L ſunt, tamen aliqua habent cauſam determinatam, & taliũ
eſt ipſum ſcire, quædam non habent cauſam determina-
tam: vt vtrum nauale bellum erit, & talium non eſt ſcien-
tia, ſed coniectura.

LOCVS DECIMVSSEXTVS.

*Amplius ſophiſticus modus eſt, ducere ad id: ad quod plu
rimam habemus argumentorum facultatem.*

Iuniores aliqui Ariſto. hic tradere aſſerunt idoneitatem
quandam, per quam reddimur idonei opponere contra po
ſitionem, quam aſſerebat reſpõdens: eſt autem hæc idonei
tas transferre nos ad aliam materiam, in qua ſumus abun-
di argumentis. Naſcitur autem hæc idoneitas ex ipſo reſpõ
dente, & ex nobis, ex reſpondente quidem, quando in pro
pria poſitione, quam defendere propoſuit, eſt copioſus, &
abundans. Ex nobis vero, quãdo in materia propria reſpõ
denti non ſumus abundi, ſed in materia, in quam eum duci
mus, abundamus argumentis. Hanc nonnulli tranſlationẽ
de genere in genus: nõnulli autem vocant digreſſionem.
Albertus cautelam opponentis. Alex. vero aſſerit hic Ariſt.
M ponere locum: ſed quoniam locus duplex eſt, præceptiuus,
& locus præceptus, qui & maxima a iuniorib⁹ dicitur, ideo
hic ponitur locus præceptiuus: qui eſt, vt reſpiciamus ad an
tecedentia & conſequentia, in quibus abundamus argumẽ
tis: ſiue illa ſint extranea, ſiue conuenientia aliquo pacto po
ſitioni reſpondentis. nam locus præceptus eſt, ſi transferri-
mus problema & rationem ad id, quo argumentorum abũ
damus. Sic enim cõſtruere vel deſtruere poterimus proble
ma, & poſitionem reſpondentis: per quæ patet locum præ
ceptiuum, & locum præceptũ quaſi in idem incidere. hunc
locum Ariſt. ſophiſticum vocat, quoniam (vt Alex. inquit)
mos eſt ſophiſtis relinquere rationes, quæ ſunt ad materiã,
& transferre reſpondentem ad id, in quo abundant argu-
mentis, vt fit in Prothagora Platonis. Prothagoras enim
aliquando fabulas narrat, aliquando circa poemata ratio-
nes facit, fugiens enim rationes facere contra reſponſionẽ
& interrogationem de propoſitis problematibus, tranſgre N
ditur a poſitis ad alia quædam, vt facultatem argumenta-
tionum & rationum habeat: quæ ſi non ſunt vtiles ad pro-
poſitum, manifeſte ſophiſticus locus eſt.

*Hoc autem erit, quandoq; quidem neceſſarium, quãdoq;
autem apparens neceſſarium, quãdoq; autem nec apparens,
nec neceſſarium.*

Iuniores Ariſt. diuidere tradũt ipſum digredi, aut ipſum
transferre, & tunc exponunt. { Hoc autem } ſcilicet trãſ-
ferre ſiue digredi { erit } trifariam, quandoq; quidẽ neceſſa
rium, quandoq; autem } non quidem neceſſarium, ſed { ap
parens neceſſarium, quandoq; autem nec apparens, nec ne
ceſſarium, } & ſecũdus & tertius modus eſt omnino ſophi
ſticus. verum tertius, vt Alexã. dicit, eſt manifeſte ſophiſti-
cus. Hanc expoſitionem Alex. voluit, dicit enim fit autem
& aliquando neceſſaria tranſumptio, & trãſitus, cum ſit ad
aliquid tale: quod cum conſtructum fuerit, vtile eſt ad cõ-
ſtruendum, quod reſpondens negauit. Et propterea quãuis
hic modus ſophiſticus ſit, quatenus ad extraneum ducit, in
dialecticis tamen eum ponit. Dialectici enim eſt trãſitus ad O
ea: quibus conſtructis, conſtruitur id, quod negauit reſpon
dens: quod in principio ponebatur conſtruendum: & ſic le
gendum eſt ſecundum Alex. { Hoc autem }. ſ. digredi, vel
transferre { erit, aliquando quidem neceſſarium, } hoc eſt
vtile, quoniam ex ipſo (ad quod ducitur) conſtructo, con-
ſtruitur quod a principio cõtra reſpondentem ſumebatur
conſtruendum. { quandoq; autem apparens neceſſariũ, }
non tamen neceſſarium, ſed apparens vtile: quoniam ipſo
conſtructo, apparet eſſe conſtruendum, quod a principio
proponebatur cõſtruendum. & hic modus ſophiſticus eſt,
licet non manifeſte ſophiſticus, { quandoq; autem nec ap-
parens }. ſ. neceſſarium, { nec neceſſariũ, } hoc eſt nec vti-
le. quoniam eſt manifeſte tranſitus ad aliena, & hic tertius
modus manifeſte ſophiſticus eſt: per quæ patet id, ad quod
fit tranſitus eſſe antecedens ex vna vel duabus propoſitio-
nibus confectum: quod eſſe poteſt aut reuera vtile ad pro-
blema conſtruendum: quod a principio contra reſpondẽ-
tem proponebatur conſtrui: quatenus eo conſtructo, mox P
conſtruitur & poſitum: aut reuera nõ eſt vtile, ſed apparet
vtile, quoniam eo conſtructo, apparenter ſequitur, vt pro-
poſitum conſtruatur. aut nec eſt vtile, nec apparens vtile:
ſed eſt antecedens, vel propoſitio quæ obiter incidit inter-
loquendo: ad quam ſe transfert opponens, quoniam in ea
eſt argumentis abundans: qui modus tranſumptionis mani
feſte ſophiſticus eſt. Et quemadmodum opponens cum nõ
abundat argumentis in materia, transferre ſe poteſt ad an-
tecedens, ad quod conſtruendum abundat argumentis: ſic
poteſt ſe transferre ad aliquod conſequens, quod ſequitur
ad id quod ponebatur a reſpondente, in quo deſtruẽdo abũ
dat argumẽtis, vt ex illo deſtructo deſtruatur quod propo-
nebatur deſtrui contra reſpondentem: & ſicut illud antece
dens erat triplex, vtile, apparẽs vtile: & penitus alienum,
ita conſequens triplex eſſe poteſt. Quare non erit alienum Q
a veritate exponere verba Ariſtotelis ſic. { Hoc autem }. ſ.
antecedens, ad quod tranſlatio fit { erit, quandoq; quidem
neceſſarium } hoc eſt vtile, { quandoq; autem apparens ne
ceſſarium: quandoq; autem nec apparẽs, nec neceſſariũ, }
manifeſte alienum: & hoc conſiderandum eſt pro cõſtruen
do, pro deſtruendo vero, reſpiciendum eſt id, quod conſe-
quitur ad poſitionem reſpondentis.

*Neceſſarium quidem, quando negante eo, qui reſpondet
aliquid vtilium, ad illud rationes facit, Contingit autem id
talium eſſe, ad quæ copioſam argumentorum facultatem ha
bemus. Similiter autem & quando inductionem ad aliquid
ob poſitum factum interimere conatur. hoc enim interem-
pto, & propoſitum interimitur.*

Per ordinem declarat membra, & primo quando ipſum
digredi eſt ad aliquid vtile, & hoc dupliciter declarat, pri-
mo origine ſumpta ab ipſo rñdente, ſecunda ibi { Similiter
autem }

A aűt } declarat idem origine ſumpta ab ipſomet opponente:
de prima parte dicit. { Neceſſarium quidem, } hoc eſt vti
le quidem eſt ipſum digredi, { quando eo qui reſpōdet, ne
gante aliquid vtilium, } opponens { ad illud rōnes facit, }
per (vtilia) intelligit ea, quibus conſtructis aut deſtructis cō
ſtruitur, aut deſtruitur quod opponens propoſuit conſtrue
re, aut deſtruere cōtra poſitionē reſpondentis: addit Ariſt.
{ Contingit autem id talium eſſe, ad quæ copioſam argu-
mentorum facultatem habemus, } quaſi dicat ꝙ opponēs
nō ſe transfert ad illud, niſi contingat eſſe tale, ad quod ha-
beat copioſam argumentorum facultatem. verbi cauſa, ſi
aliquis volens conſtruere hoc problema, omnis voluptas
eſt bonum: accipiat ad illud demōſtrationem, omne quod
ſecundum naturam eſt, eſſe bonum, & reſpondens non cō-
cedat illud, opponens ſi transfert ſe ad illud cōſtruendum,
quia eſt in eo abundans argumentis, hoc dicitur transferre
ſe ad aliquid vtilium, conſtruet autem illud, videlicet omne
B quod eſt ſecundum naturam eſt bonum, accipiendo, quod
eſt peculiare vnicuiq; eſt bonum, & illud omne quod eſt ſe
cundum naturam, eſt peculiare vnicuiq;. Nam ex his ſequi
tur, quod eſt ſecundum naturam, eſſe bonum. Et ſi maiorē
negabit, videlicet illam, omne quod eſt peculiare vnicuiq;
eſt bonum: opponens transferendo ſe ad eam, cōſtruet et
ex oppoſito, quoniam quod eſt præter naturam vnicuiq;
eſt malum illi, & corruptiuum ipſius. Quare ſi quod eſt præ
ter naturam, eſt malum: quod eſt ſecundum naturam vni-
cuiq; erit bonum: ſiquidem contrario contrarium, & con-
trarium contrario. Quare ſi huiuſmodi tranſitus vtilis eſt
ad propoſitū, hoc vocatur digredi vtile: vel ad aliquid vti-
lium. Deinde exponit quando digredi eſt vtile origine ſum
pta ab ipſo reſpondente, & dicit. { Similiter autem } ſub-
audi digredi eſt vtile, { & qñ } reſpondens ſubaudi { inter-
imere conatur inductionem } factam ab opponente { ad
aliquid } conſtruēdum, { ob factum poſitum, } quæ indu
ctio erat facta dico, ob poſitum factum & conſtitutum ab
ipſo reſpondente. verbi cauſa. Si reſpondens diceret, volu-
C ptatem nō eſſe bonam, & opponens acciperet omne quod
ſecundum naturam eſt, eſſe bonum: ſi opponens illam vni-
uerſalem propoſitionem induceret: iam faceret inductio-
nem ad aliquid probandum. ſ. ad probandum illam vniuer
ſalem, omne quod ſecundum naturam eſt, bonum eſt, quæ
inductio eſſet facta { ob factū poſitum, } hoc eſt, ob id,
quod facit, & ponit reſpōdens. Si itaq; reſpōdens interime
re conetur inductionem illam inducendo in ſingulis cōtra-
rium, vt ꝙ mori ſit ſecundū naturā, & eſt malū, & ægrota
re ſecundū naturā, qm̄ non eſt ad placitū, & eſt malū, & ſic
de ſingulis, hic hoc pacto inducens interimere conat indu-
ctionē factam ab opponēte: { nā hoc } .ſ. inductione { in-
terempta, & propoſitum } .ſ. opponentis { interimit, } qñ
itaq; rñdens interimere ſic conaret inductionē opponētis,
tunc opponentē tranſgredi ad probandū ſuā inductionē eſt
vtile. eo quia illa cōſtructa, cōſtruetur ꝓpoſitio vniuerſalis,
D quæ aſſumebatur cōtra rñdentis poſitionē. Alex. vero intel
ligit, per { poſitū factū } propoſitionē vniuerſalem poſitā
ab opponente cōtra poſitionem rñdentis, videlicet illā, oē
quod eſt ſecundū naturā eſt bonū. ob hanc. n. inductionem
ad aliquid facit: & ideo qñ rñdens conaretur interimere in-
ductionē opponentis, quā faciebat { ob poſitum factū, }
hoc eſt ob propoſitionē vniuerſalem poſitam, & factū ab
eo contra pōnem rñdentis, exiſtimando ꝙ illa inductione
interempta, interimitur propoſitū. i. propoſitio vniuerſalis
opponentis. ſ. ea omne quod eſt ſecundum naturam, eſt bo
nū: ſi inquam ita ſit, digredi erit vtile. quare dupliciter erit
vtile digredi, aut quando reſpondens negat aliquod vtiliū,
in quibus opponens abundat argumentis, aut quando re-
ſpondens interimit inductionē factam ab opponente, nam
tunc eſt vtile digredi ad probandū inductionē in ſingulis, ſi
abundabit argumentis. Siquis aűt vult. poteſt aliter verba.
hæc intelligere, vt dicamus { ſilr aűt ſubaudi digredi eſt vti
le opponenti { qñ inductionē } ad { aliquid } factā, interi-
mere conatur: ob poſitum factū, } hoc eſt ꝯtra pōnem rñ-
dentis: vt ſi poſitio rñdentis ſit, ois voluptas bonū eſt, & ip- B
ſe arriperet hāc, nulla voluptas eſt bonum, qm̄ nulla gene
ratio eſt bonum. ois voluptas eſt gñatio igitur nulla volu-
ptas eſt bonum. Si igitur rñdens neget illā videlicet nulla
gñatio eſt bonū: qm̄ ſanari eſt gñatio, quod eſt bonū, diſce-
re eſt gñatio, quod eſt bonū: dico ꝙ ſi opponēs { interime-
re conetur } illam videlicet ois gñatio eſt bonū, vt rñdens
dicebat vtile erit digredi, qm̄ eo interēpto. ſ. qm̄ ea propō-
ne interēpta, quæ eſt ois gñatio eſt bonū, & probata illa vi
delicet nulla gñatio eſt bonū: & propoſitum { rñdentis,
quod eſt ois voluptas eſt bonū, { interimitur. } Alex. autē
laborauit circa expōnem huius loci, & declarauit hūc locū
eſſe obſcurum, propter multas, quas attulit, expoſitiones,
nos autem elegimus has duas expoſitiones.

Apparens autem neceſſarium eſt, quādo uidetur quidem
utile, & accommodatum poni, non eſt autem ad id, ad quod
fiunt diſputationes, ſiue negante eo, qui diſputationem ſuſti- F
net, ſiue ab inductione, probabili per poſitionem ad idem fa
ctam, interimere conetur id ipſum.

Nunc tranſit ad ſecūdū modum, & quod dicit, eſt, quod
ipſum transferre eſt aliqñ apparens neceſſarium, qñ rñdēs
negat aliquid quod videtur eſſe vtile ad propoſitū, ſiue ne-
get ipſum ſimpliciter, ſiue afferendo probabilem inſtantiā,
& tamen non eſt neceſſariū, nec vtile, & dicit. { Apparens
autem neceſſarium eſt, qñ } id quod negat rñdens aut ſim-
pliciter, aut inſtādo, { videtur quidem vtile, & accōmoda
tum poni, non eſt aűt ad id, ad quod fiunt diſputationes }
vtile: & hoc non eſt vtile, { ſiue eo, qui diſputationem ſuſti
net, negante } id ſimpliciter { ſiue interimere ipſum cone
tur } & negare, non ſimpliciter, { ſed ab inductione proba
bili per factam pōnem } .i. per factam inſtantiā { ad idē: }
nā ſiue ſimpliciter negetur: ſiue per inſtantiā interimatur,
non erit vere vtile, ſed apparens vtile. Alex. aűt dicit, tunc
tranſumptionē facere non eſſe neceſſariū, ſed apparens ne
ceſſariū, qñ opponens rōnem facit de aliquo eorū, quæ in
ꝓblemate ſunt noīata, quod nec iuuat ad ꝯſtructionē, nec G
ad deſtructionem problematis: vt ſi problema fuerit, vtrū
mundus eſt ſphæricus, aut nō, & opponēs diſputet, de hoc
videlicet vtrum mundus ſit vnus, aut non: aut de hoc. vide
licet vtrum mundus ſit æternus, aut nō: vel ſi problema eſt
vtrum voluptas eſt ſecundū nām, aut non: & opponens di
grediatur ad diſputandum de natura, vtrum nā ſit, aut nō:
uel vtrū omne ꝙ ſit nā: gratia alicuius ſit. hæc enim digreſ-
ſio non eſt neceſſaria, qm̄ nō eſt ad aliquid eoꝝ vtile, quæ cō
ſtruunt, aut deſtruunt problema: eſt tñ apparens utilis, qm̄
eſt de aliquo eorū, quę in ꝓblematib⁹ ſunt noīata ut de mū
do, q in primo ꝓblemate eſt noīatus, & de nā, quæ in ſecū-
do problemate eſt noīata. Fit aűt hæc digreſſio aut cum re
ſpondens ab opponēte fuerit interrogatus, aut ſi rñdens nō
fuerit interrogatus ſed obiter fuerit negās aliquid eorū aut
ſi opponens interloquēdo quęreret, vtrum videatur ipſi, vt
oē quod nā ſit, fiat alicuius gratia. nā opponens digredit,
ſi in illo argumētis fuerit abūdans. & hoc innuit. Ariſt. cum
inquit, { ſiue negāte eo, qui diſputationē ſuſtinet }. ſ. ſimplr H
qm̄ cū rñdens, qui diſputationē ſuſtinet, negat aliquid eorū
quę vſr: & non ſunt neceſſaria: vt illud videlicet mūdus eſt
ſphæricus, vel illud nā agit ꝑp finē: tunc digredi eſt apparēs
utile. Subdit ēt, { ſiue interimere conetur id ipſum ab indu
ctione ꝓbabili propōnē ad idē factā, } hoc eſt { ſiue } rñdēs
non ſimpliciter, { ſed ab inductione probabili per pōnem }
hoc eſt inſtantiā { factam ad idē interimere conetur id ip-
ſum, } quod ab opponēte eſt ſumptū. ut ſi problema eſſet:
vtrum voluptas ſit ſecundū nām, aut non: & opponēs quæ
rat vtrum oē quod ſit nā, gratia alicui⁹ ſit: aut nō: ipſe uero
rñdens neget hoc, non ſimpliciter: ſed inductione probabi
li: quę ſit per inſtātiā ad rā: in hoc caſu opponens digredi de
bet ad diſputandum de inſtantia allata a reſpondēte: quæ
digreſſio non erit neceſſaria ſed apparens.

Reliquū uero, quando nec neceſſarium eſt, nec apparens
ad id, ad quod fiunt diſputationes, ſed ut arridat redargue-

I *re reſpondentem. Verum oportet deuitare poſtremum dicto- rum modorum: omnino enim ſemotus. & extraneus uidetur eſſe a dialectica.*

Exponit tertium modum, & dicit. { Reliquum vero } hoc eſt tertius modus eſt, { quando } opponẽs digreditur ad id, quod { nec neceſſariũ eſt, nec apparẽs ad id, ad quod ſiunt diſputationes } .ſ. ad problema de quo eſt diſputatio neceſſarium, { ſed } tantum ad id digreditur opponens, { vt accidat redarguere reſpondentem. } Monet tñ opponentem, & dicit. { verum oportet deuitare poſtremum dictorum modorũ: omnino enim ſemotus, & extraneus videtur eſſe a dialectica, } cum ſit omnino, & manifeſte ſophiſticus. huius rei exemplum affert Alex. vt ſi problema ſit, utrum omne bonum ſit honeſtum, aut nõ? & opponẽs transferat ſe ad diſputandum: vtrum bonum ſit in rerum natura, aut non? & dicente reſpondente & bonum ſit in rerum natura: opponens abundans argumentis oſtendat bo- K num non eſſe, hoc pacto eſt digredi ad nõ neceſſarium, nec ad apparens neceſſarium, ſed manifeſte ad alienum. Simili rõne, quãdo aliquis relinquẽs ea, quæ ſunt propoſiti, demõſtraret aliqua, quæ ſunt dicta in hiſtoria: hic digrederetur ad non neceſſarium, nec ad apparens neceſſarium.

Quare διὰ quia τῇ ἀλλὰ ideo.

Quare oportet & reſpondentem non diſcordem eſſe: ſed ponendo, quæ nõ utilia ſunt ad poſitionem: ſignificare oportet quæcunq; non uidentur: ponere tamen: nam magis perplexos eſſe (utplurimum contingit eos) qui interrogant: quãdo omnia huiuſmodi eis poſita fuerint. ſi non concludant.

Cum dixiſſet tertium modum eſſe omnino, & manifeſte ſemotum a dialectico, declarat nũc aliquo pacto eum pertinere ad dialecticum: & dicit. { Quia tamen oportet reſpõdentem etiam non diſcordem eſſe } ab opponente, ſaltem de licentia, & ad maiorem gloriam ex diſputatione reportandam: { ideo ponendo, } & concedendo ipſi opponenti ea: { quæ non vtilia ſunt ad poſitionẽ, oportet } eum { ſi- L gnificare } ac annotare { quæcunq; non videntur } vtilia, proteſtando, & aſſerendo, quoniam ea, quæ ponit, & cõcedit, ponit & concedit, non quia ſunt vtilia: ſed de licentia, ne videatur diſcors, { tñ ponere, } oportet ſubaudi: cuius aſſignat cõnem, & dicit. { nam magis perplexos, } & confuſos { eſſe, vt plurimum contingit eos, } ſcilicet opponẽtes, { qui interrogant, quando omnia huiuſmodi eis fuerint poſita, } & conceſſa a reſpondente: { ſi } cum eis adhuc argumenta eorum { non concludant. } Ex ijs patet hũc tertium modum de licentia eſſe dialecticum, primo ne reſpõdens videatur diſcors opponenti, ſecundo ad confuſionem maiorem opponentium. tertio, quia ſi ea concedat reſpõdens, & cum toto illo argumento opponentium non concludãt, reportabit maiorem gloriam. vnde ſæpe nos diſputando conceſſimus omnia ea, quæ opponens propoſuit, licet fuerint extra propoſitum: & cũ opponens cum omnibus illis nihil concluderet, maximam gloriam reportaui- M mus. Quæres fortaſſe, cum ſecundus modus ſit ſophiſticus: nam eſt digredi ad id, quod non eſt neceſſarium, ſed apparens neceſſarium: cur potius tertium modum ſemouet a dialecticis diſputationibus quam ſecundum, cum vterq; ſit ſophiſticus. Alex. innuit ſolutio. & dicit Ariſt. velle vtrũq; modum, videlicet & ſecundum & tertium eſſe remouendum a dialecticis diſputationibus: expreſſit tamen potius tertium, vt inquit, quoniam ille tertius eſt manifeſtiſſime alienus a dialecticis diſputationibus.

Dubiũ.

Solutio.

DECIMVSSEPTIMVS LOCVS.

Amplius omnis qui dixit unum quoduis, quodam modo multa dixit. eo q; plura unicuiq; ex neceßitate conſequentia ſunt. ut qui hominem dixit eſſe, quoniam animal eſt, dixit, & quoniam animatum, & quoniam bipes, & quoniam mẽtis, & diſciplinæ ſuſceptiuum. Quare quouis uno conſequentium interempto: interimitur, & quod in principio eſt,

Hic locus (vt Alex. inquit) cum eo loco idem eſt, in quo N dixit eſſe reſpiciendum ad conſequentia. Dixit enim inſpiciendum eſſe ad illud, quod ſequitur ad ipſum propoſitum ex neceſſitate, nam eo deſtructo, deſtructum eſt & propoſitum, ad quod illud ſequitur: idem etiam nunc dicit, quoniam enim ad vnum poſitum plura ſequuntur, quodcunq; conſequentium deſtruxerimus, deſtructum eſt, & ipſum. Differt autem hic locus ab illo (vt Alexan. inquit) quoniam illic abſolute Ariſt. dixit, vt quæramus quæ conſequuntur ad propoſitum: hic autem explicat inuentionem eorũ, quæ ſequuntur: vt ſit hic locus expoſitio prioris: vnde dicit. { Amplius omnis qui dixit vnum quoduis, quodam modo multa dixit. } cuius cauſam aſſignat, & dicit. { eo q plura vnicuiq; ex neceſſitate conſequentia ſunt, } nam (vt Alexander inquit) qui rem aliquam dicit, & definitionem illius dicit, & illius genera, & illius differentias ſpecificas, & illius propria. Ad vnum enim quædam ſequuntur vt definitiones, quædam vt genera, quædam vt generũ genera, quædam vt propria vel accidentia generum. Amplius quædã ſequuntur vt propriæ ac ſpecificæ differentiæ rei, quædam O vt propria rei, quædam vt diſiuncta cum re: quoniam ſequitur eſt homo, igitur eſt homo vel equus. Et qm̃ (vt Alexã. inquit) qui aliquã rem dicit, omnia hæc potentia dicit, manifeſtum, quoniam hæc omnia ſequuntur illud quod dicit. Quare quodcunq; hoc demonſtrabimus non eſſe: deſtruemus & quod in principio poſitum fuit. Et per { quodã modo } Alex. exponit potentia, exemplum Ariſt. aſſignat & dicit. { vt qui hominem dixit eſſe, quoniam animal eſt, dixit } quod eſt genus hominis: { & quoniam animatum, } quod eſt genꝰ generis, { & quoniam bipes } quod eſt differentia generis, { & quoniam mentis: & diſciplinæ ſuſceptiuum, } quod eſt differentia hominis propria. tunc concludit locum præceptũ quod maxima dicitur, & inquit, { quare quouis vno conſequentium interempto, interimitur, & quod in principio eſt. } Hic fuit locus præceptus ſuperius expoſitus. Alex. ad expoſitionem ampliorem loci: affert alia exempla, & dicit, qui dicit virtutem ſufficere ad fœlicitatem, ſequitur non eſſe eligibiles diuitias, nec eſſe eligibi- P lem ſanitatem: nec aliud quicquid præter virtutem. At ſi aliquid horum deſtruetur, deſtruet virtutem ſufficere ad fœlicitatem. Amplius qui dicit animam eſſe corpus, ſequitur corpus corporis eſſe capax, & ipſam eſſe aut elementum, aut miſtum ex elementis: & ſi horum non eſt aliquid, nec illud.

Sed dubitatur: quoniam non videtur verum quod ad vnum quoduis plura ſequantur: quoniam ad vnum tranſcẽdens nihil ſequitur: non enim ad ea poteſt aliquid communius ſequi. Dicendum ad tranſcendentia ſequi ſaltẽ quædam ut propria & ſecundum latus, quoniam ſequitur albũ eſt ens: igitur vnum, quædam cum diſiunctione, quod ſequitur album eſt ens, igitur ſubſtantia, vel accidens: & ſequitur etiam album eſt ens, igitur ens, vel non ens. Ad hæc dubitatur: quoniam per hũc locum ſequetur eum qui dicit te eſſe equum, verum dicere: nam quicũq; dicit te eſſe animal, dicit verum, & per Ariſt. qui dicit te eſſe equum dicit te eſſe animal, & plura alia: igitur qui dicit te eſſe equũ: dicit verum. Adinolphus concedit eum qui dicit te eſſe equum, dicere verum, non ſimpliciter in antecedente, ſed quodam modo in conſequente: quoniam dicendo in antecedente te eſſe equum: dicit quodam modo in conſequente te eſſe animal: quod eſt verum dicere: quare dicere te eſſe equum, eſt quodam modo verum dicere in conſequente. Sed contra, quoniam dicendo te eſſe equum: is qui hoc dicit: nullum verũ dicit: igitur nec in conſequente: nec in antecedente verum dicere videtur. Propterea dico eũ qui dicit te eſſe equũ, dicere quodã modo .ſ. in potentia te eſſe aial, & te eſſe animatũ, & plura alia: non tñ quia dicit te eſſe equũ, dicit verũ, nec falſum, nec quia dicit te eſſe animal, dicit verũ vel falſum. Sed dices quid ad cauillũ, dicendum cauillum peccare in forma, quoniam ĩ nulla ſyllogiſmi ſpẽ eſt, vt alibi diximus. Inſuper dubitatur, quoniam Ariſt. dicit eum qui dicit hominem eſſe, quodam modo etiam

Dubiũ.

Rñſio.

Inſtantia

Q.

Quæ Adinolphus.

Solutio propria.

Alia dubitatio.

animal

A animal eſſe,& animatum eſſe,& bipedem eſſe,& mentis &
diſciplinæ ſuſceptiuum eſſe, dixit. Aut dicit animal eſſe, &
cætera ſecundum vocem,aut ſecundum cemnon quidem
ſecundum vocem, quoniam qui dicit hanc vocem homo,
non dicit animal,nec hanc vocem animal:& reliqua. Si ſe-
cundum rem,falſum eſt hoc,quod aſſerit Ariſt. nam qui di
cit hominem ſecundum rem,dicit animal ſimpliciter ſecũ-
dum rem,& non quodam modo:ſimiliter dicit animatum
ſimpliciter,& non quodam modo. Vno modo dici poteſt
ipſum quodam modo accipi pro eo quod eſt idem ipſi ſecũ
dum quid,& hoc pacto non intelligit Ariſt. Alio modo pro
eo quod eſt idem quod conſequenti,& hoc modo verũ eſt,
nam qui dicit hominem ſecundum cem, via conſequentiæ
dicit animal,animatum,& reliqua. Alex. autem per { quo-
dam modo } potentiam intellexit: nam qui dicit rem ali-
quam actu,vt hominem,dicit potẽtia definitionem homi-
nis,& genus & diffecẽtiam hominis, & celiqua. verũ Alex.
B per potentiam intellexit idem quod ex conſequenti. \ I-
timo occurres quia non verum eſt ſempec,quod conſequẽ
te deſtructo,deſtruatur antecedens: quoniam contingit ali
quando conſequens eſſe non ſubſtantiam: nam poteſt eſſe
conſequẽs peoprium:vt ſi antecedens ſit homo, conſequẽs
riſibile: At conſtat proprium rei eſſe non ſubſtantiam.non
ſubſtantia autem deſtructa,non deſtruitur ſubſtantia.igitur
non ſemper conſequente deſtruitur antecedens. Dicen-
dum, ꝙ quando inter ſubſtantiam, & non ſubſtanriam eſt
eſſentialis, & neceſſaria connexio, qualis eſt inter rem, &
propria cei, tunc non ſubſtãria deſtructa, deſtruitur ſubſtã
tia:ſed quando nulla eſt neceſſaria connexio: verũ eſt quod
arguuſentum aſſumit,quoniam non oportet,vt ſubſtantia
corrumpatuc, non ſubſtantia corrupta:ſi non ſubſtãtia nul
lam habet cum ſubſtantia connexionem.

*Cauere autem oportet in huiuſmodi difficilioris aſſum-
ptionem facere. Nam quandoq; quidem facile eſt ipſum con
ſequens interimere. Quandoq; autem id ipſum propoſitum.*

C Aſſignat cautelam opponenti, qui interrogat: & dicit.
{ In huiuſmodi autem } conſideratione: In qua deſtructo
conſequente,deſtruitur antecedens, { oportet cauere face
re aſſumptionem difficilioris. } huius cauſam aſſignat: &
dicic. { Nam quandoq; quidem facile eſt: ipſum conſequẽs
interimere. } vtputa cum paucioca cequirũtur ad deſtruẽ-
dum ipſum conſequens quam antecedens: & hoc eſt foctaſ
ſe cum conſequens fuerit aliquid accidentale. { Quandoq;
autem } facile eſt interimere { id ipſum propoſitum. } ver
bi cauſa,ſit propoſitum, verum iniuſtitia ſit vtilis aut non ?
erit id quod conſequitur ad antecedens:hoc videlicet aua-
ritia eſt vtilis,nam ſequitur iniuſtitia eſt vtilis, igituc auari-
tia eſt vtilis.modo difficilius eſt deſtruere hoc conſequẽs,vi
delicet auaritia eſt vtilis, quam illud antecedens, iniuſtitia
eſt vtilis. Signo autem nobis eſt Plato,qui hoc pacto deſtru
xit antecedens,nullus animę morbus eſt vtilis,iniuſtitia eſt
D animæ morbus, iniuſtitia igituc non eſt vtilis. Aliquando
autem deſtruxit ſic,nullum vitium eſt vtile:quoniam om-
ne vitium noxium eſt ipſum habenti. ſed iniuſtitia vitium
eſt,igituc iniuſtiria non eſt vtilis. Quare facece tranſgreſ-
ſionem ab iniuſtitia ad auacitiam in illa conſidecatione non
eſt dialectici.

DECIMVSOCTAVVS LOCVS.

*Quibuſcunq; autem neceſſe eſt alterum tãtum ineſſe, uel
non ineſſe, ut homini ægritudinem uel ſanitatem: ſi ad alte-
rum facile poterimus diſputare,quoniam ineſt,uel nõ ineſt,
& ad reliquum facile poterimus: hoc autem conuertitur ad
utrunq;. oſtendentes enim quoniam ineſt alterum,quoniam
non ineſt reliquum oſtendentes erimus. Si autem quoniam
non ineſt,oſtenderimus,reliquum ineſſe oſtendentes erimus.
Manifeſtum igitur, quoniam ad utrunq; utilis hic locus eſt.*

Cum aſſignaſſet nonnulla loca inſpiciendo ad conſequẽ
riam,nunc tradit locum inſpiciendo ad contcaria.non de-
ſunt,qui velint Ariſt. docuiſſe loca digrediendi circa antece E
dens,& conſequens procedendo a particulari ad vniuerſa-
le:nunc vero docere loca digrediendi circa antecedens, &
conſequens ceſpiciendo ad contraria immediata. Sed quo-
uis modo ſit locus præceptiuus (vt Alexander innuit) eſt
inſpicere ad cõtraria immediata. locus vero præceptus,qui
& maxima dicitur,eſt, duorum contrariorum immediato
rum. Si alterum ineſt,vel non ineſt alicui ſubiecto, alterum
ineſſe vel non ineſſe neceſſe eſt. Sunt autem contcaria im-
mediata (vt Alexander inquit) ea:quorum alterum ſubie-
cto receptiuo neceſſe eſt in eſſe: & nunquam ambo ſimul:
vt ſint par, & impar ceſpectu numeri. vnde Ariſt. inquit.
{ Quibuſcunq; autem neceſſe eſt alterum } ſubaudi con-
trariorum immediaturum { ineſſe } vel { non ineſſe } &
nunquam ambo ſimul { vt homini ægritudinem,vel ſani-
tatem,ſi ad alterum } eorum contrariorum { facile poteri
mus diſputare } conſtruendo { quoniam ineſt,vel } deſtruẽ
do quoniam { nõ ineſt, & ad reliquum facile poterimus } F
ſubaudi diſputare deſtruendo, vel conſtruendo. cauſa eſt,
quoniam pcopoſitio talis habet vim pcopoſitionis, quæ eſt
diſiunctiua ex pactibus contradictorijs,modo a tota tali diſ
iunctiua cum deſtructione vel conſtructione alterius partis
ſupra conſtructionem vel deſtructionem alterius argumẽ-
rum eſt neceſſarium deinde explicat vtilitatem loci, & di-
cit, { Hoc autem conuertitur ad vtcunq;, } quod exponit
& dicit, { Oſtendentes enim quoniã ineſt alterum vt quo-
niam ineſt homini ægritudo, { quoniam non ineſt alterũ }
ſcilitet ſanitas { oſtendentes erimus ſi autem quoniam }
ægritudo homini non ineſt, { oſtenderimus, reliquum }
ſcilicet ſanitatem { in eſſe oſtendentes erimus, } Tunc cõ-
cludit vtilitatem loci, & dicit, { manifeſtum igitur, quoniã
ad vtcunq; } hoc eſt ad conſtcuẽdum & deſtruendum { vti
lis hic locus eſt. } Ex ijs patet opponentem ad eam partem
digreſſionem debere facece, in qua pluribus locis argumẽ
tisq; abundat. Poteſt etiam locus iſte (vt Alex. inquit) ac-
commodari in ipſis contradictorijs. nam contradictio im-
mediata contrapoſitio eſt non habens prædictam neceſſi- G
tatem, quemadmodum contraria in ceceptiuis duntaxat,
ſed in omnibus, nam neceſſe eſt in omni aut affirmationẽ,
aut negationem ineſſe. Quare ſi fuerit affirmatio, non erit
negatio,ſi autem negatio,non erit affirmatio. Si enim diui
tiarum affirmatio honeſta eſt, negatio non honeſta erit, &
econtrario. In contrarijs vero mediatis licet hic locus non
ſit vtilis ad vtrunq;: eſt tamen vtilis ad deſtruendum,nam
ſi demonſtrabitur alterum ipſorum ineſſe, deſtruetur alte-
rum alteri ineſſe. Impoſſibile enim contraria ſimul eidem
ineſſe, non tamen ſi alterum non inerit, celiquum in erit.
quoniam poteſt aliquod mediatorum ipſi ineſſe: vt ſi cor-
pus eſt album,ex neceſſitate non eſt nigrum. Sin autem nõ
eſt album, non ex neceſſitate eſt nigrum. Sed occucces Dubĩ.
primo quoniam non ſequitur ægritudo non ineſt Socrati,
igitur ſanitas ineſt, ſtat enim antecedens eſſe uerum, ſi So-
crates non ſit: conſequens uero falſum. Dicẽdum Ariſt. Solutio.
ſuppoſuiſſe ſubiecti conſtantiam, alioquin non eſſent im-
mediata circa ſubiectum receptiuum: quod Alexander an- H
notauit. Secundo occurres,nam ſit,a,ultimum inſtans,
in quo Socrates eſt æger, licet uero primum inſtans in quo
Socrates eſt ſanus:& quæritur aut a, & b, ſunt duo inſtan-
tia,aut unum,ſi unum: tunc in eodem inſtanti Socrates æ-
ger & ſanus. Si duo,cum inter quæcunq; duo inſtãtia ſem-
per cadat tempus, igitur erit aliquod tempus, in quo So-
crates nec erit æger,nec ſanus. Quare non neceſſe erit re-
liquum in eſſe, ſi alterum non ineſt. Adinulphus ait a,& b,
ſecundum cem eſſe unum inſtans, ſecundum uero catio-
nem eſſe diuerſa. Quæ reſponſio meo indicio non intel-
ligibilis, nam ea conceſſa, ſecundum rem Socrates erit æ-
gec, & ſanus, licet non ſecundum rationem. Proptecea
dicendum argumentum ſupponere falſum, ſcilicet ipſum
a, eſſe vltimum inſtans, in quo Socrates eſt æger: non
enim datur ultimum, ut patet octauo phyſicæ auſcul-
tationis, nec in ſucceſſiuis, nec in permanentibus,

I ſed quorum non datur vltimum, eorum datur primū non eſſe, & ſic, b, eſt primum inſtans, in quo Socrates eſt ſanus, & primum in quo non eſt æger. Vltimo occurres cum omne enthymema reducatur ad ſyllogiſmum, vt patet ſecundo priorum, quæritur quomodo hoc enthymema reducitur ad ſyllogiſmum: Socrates eſt non ſanus. igitur eſt æger. De re hac ſatis diximus libro priorum ſecundo. ibi enim diſputauimus vtrum omnis conſequentia reducenda ſit ad ſyllogiſmum: aut non: verum nūc dico ſyllogiſmum eſſe hunc, omne exiſtens non ſanum eſt ægrum. Socrates eſt exiſtens non ſanus, igitur Socrates eſt æger: nec ſyllogiſmus iſte eſt ex puris negatiuis: vt patet inſpicienti, ſed ex affirmatiuis de extremis infinitis. Hæc de loco.

LOCVS DECIMVSNONVS.

Magnanimū εὔψυχον eque animum: bonianimum. εὔελπιν fidentem

Amplius argumentari transferendo nomen in orationem: cum longe magis conſentaneum uiſum fuerit tranſumere quam ut ponatur nomen. ut bonianimum, non fortem (ut ponitur) ſed bene animum habentem: quemadmodum etiam fidentem, bona ſperantem. Similiter autem & eudæmona: cuius utiq; dæmon fuerit ſtudioſus: quemadmodum Xenocrates inquit eudæmona eum eſſe qui animam habet ſtudioſam. Hanc enim unicuiq; eſſe dæmonem.

K Sunt qui Ariſto. dicunt nunc docere transferre ad conuertibilia, ſunt autem conuertibilia nomen, & eius interpretatio. Quare locus preceptiuus eſt inſpicere ad interpretationem nominis. non quidem ſemper, ſed cum oratio fuerit notior: & cum nomine conuertibilis: cuius locus præceptus erit, alicui ineſt interpretatio, ei ineſt nomen, & cui non ineſt interpretatio, ei non ineſt nomen. eſt enim locus iſte vtilis ad conſtruendum, & ad interimendum. Alexander autem dicit Ariſt. nunc nobis tradere locum ab etymologia, nam per transferre nomen in orationem etymologiam intelligit, locus igitur præceptiuus eſt ſecundū Alexandrum inſpicere ad etymologiam, hoc eſt ad nominis interpretationem. Locus vero præceptus eſt, cuicūq; etymologia ineſt, ei nomen neceſſe eſt ineſſe, cui vero nō ineſt, nec nomen ineſſe neceſſe erit. vtilis enim eſt ad vtrunque: vnde dicit. { Amplius } ſubaudi oportet { argumentari transferendo nomen in orationem, } hoc eſt reſpiciēdo ad etymologiam: ſed hoc nō ſemper, ſed exponit quādo, & dicit, { cum longe magis conſentaneum viſum fuerit tranſumere } hoc eſt interpretationem accipere, { quā vt ponatur nomē, } vel forte per hæc verba aſſignat cauſam loci, nam accepit ὡς, pro quoniam, vt legatur, { Amplius } oportet { argumentari transferēdu nomen in orationem } hoc eſt ad interpretationem, cuius cauſam dicit, { quoniam longe magis conſentaneum viſum eſt tranſumere } hoc eſt ponere etymologiam, { quam, vt ponatur nomen: cum etymologia ſit notior: vt ſi problema fuerit vtrum boni animus ſit omnem virtutem habens, aut ſolum fortis? demonſtrabimus bonianimum eſſe omnem virtutem habentem ab etymologia, nam bonianimus eſt, M qui bene animam habet. Quicunq; vero bene animam habet, eſt iuſtus, modeſtus, prudens, & cæteras virtutet habens. Quid enim eſt aliud bene animam habere, quam bonam, honeſtam, iuſtam, modeſtam, prudētem, & id genus animam habere. Quare bonianimus omnem virtutem habet, & non ſolam fortitudinem. Quod autem bonianimus ſit, qui bonam, ſiue qui bene animam habet, demonſtrabimus, quoniam bonianimus eſt fidens. Fidens autem bona ſperans, bona autem ſperans, bene animam habet. igitur bonianimus eſt, qui bene animam habet. dicit. { Vt bonianimum non fortem } ſolum dicimus, { vt ponitur, } ab aliquibus. { ſed bene animam habentem. } At qui bene animam habet, omnem virtutem habet. igitur bonianimus eſt, qui omnem virtutem habet. Deinde (vt Alexan. exponit:) etymologia etiam probat bonitatem eſſe: qui bene animam habet. & dicit. { Quemadmodum etiam fidentē, bona ſperantem } bonianimus eſt fidens. igitur bona ſperat. Qui bona ſperat, vt Alexander ſupplet, bene animam habet, bonianimus bona ſperat. igitur bonianimus bene animam habet. N Aliter poteſt exponi, vt ſit aliud problema, videlicet vtrum bonianimus ſit fidens aut non? & demonſtratur ꝙ ſit fidens ab etymologia: hoc pacto, qui bona ſperat, eſt fidens, bonianimus eſt bona ſperans. igitur bonianimus eſt fidens. dicit. { Quemadmodum etiam fidentem } ſubaudi demonſtrabimus ab etymologia eſſe eum { qui bona ſperat, } & tu ſubaudi, ſed bonianimus eſt bona ſperans. igitur bonianimus eſt fidens. Et enim hæc oſtēſio ab etymologia. Deinde aſſignat tertium exemplum in tertio problemate, quod eſt vtrum ſtudioſus fuerit fœlix, aut non? & demonſtrabimus ꝙ ſic ab etymologia, & ſupponamus nomen græcum pro latino, videlicet Eudæmona hoc eſt fœlicem eſſe cuius vtiq; fuerit dæmon ſtudioſus, & argumentabimur hoc pacto, cuius dæmon eſt ſtudioſus, eſt fœlix, ſtudioſus eſt, cuius dæmon eſt ſtudioſus. igitur ſtudioſus eſt fœlix. Quod autem fœlix ſit, cuius dæmon ſit ſtudioſus, demonſtratur auctoritate Xenocratis, qui dæmonem & animam idem eſſe dicebat, & fœlicem eum, qui a- O nimam habet ſtudioſam, vnde dicit. { Similiter autem & fœlicem, } qui Eudæmon græce dicitur, { cuius vtiq; dæmon } hoc eſt, anima, { fuerit ſtudioſus, } demonſtratur hoc, auctoritate Xenocratis: qui animam & dæmonem idē dixit, & Eudæmona: hoc eſt fœlicem eum qui habet animam ſtudioſam: & dicit. { Quemadmodum Xenocrates inquit, Eudæmona } hoc eſt fœlicem { eum eſſe, qui animam } hoc eſt dæmonem { habet ſtudioſam, hanc enim } ſcilicet animam { vnicuiq; } ſubaudi fœlici { eſſe } aſſerit { dæmonem, } Hæc eſt expoſitio problematis. Quo vero ad verba attinet, verbum εὐδαίμονα, nonnulli ingenioſum in latinum verterūt, quoniam dæmon genius dicitur, qui apud veteres deus naturæ eſt, & iuxta hanc interpretationem problema erit, vtrum ſtudioſus ſit ingenioſus: aut non? & tunc legentur verba ſic. { Similiter autem & ingenioſum: cuius fuerit genius ſtudioſus: } ſubaudi, ſed ſtudioſus eſt: cuius genius eſt ſtudioſus, igitur ſtudioſus eſt ingenioſus. Maiorem probat auctoritate Xdnocratis: & dicit. P { Quemadmodum Xenocrates inquit Eudæmona } hoc eſt { ingenioſum eſſe eum, qui animam habet ſtudioſam, } cuius cauſam dicit. { Ipſam enim } ſcilicet animam: dicit { eſſe vnicuiq; genium. } & expoſitio poteſt ſtare. Alexander autem exponit vt diximus: nam per Eudæmona fœlicem interpretatus eſt, & problema eſſe vtrum ſtudioſus ſit fœlix: qui græce dicitur Eudæmon: & probatur ab etymologia, Eudæmon eſt: qui ſtudioſum habet dæmonem. ſtudioſus eſt: qui ſtudioſum habet dæmonem, igitur ſtudioſus eſt Eudæmon: qui ſyllogiſmus licet ſit in ſecūda figura ex vtriſque affirmatiuis: quia tamen maior conuertitur: eſt vtilis. Quod autem Eudæmon, ideſt fœlix ſit: qui dęmonem habet ſtudioſum: oſtendit auctoritate Xenocratis: & dicit. { Quemadmodum Xenocrates inquit Eudæmona } hoc eſt fœlicē { eum eſſe qui animam habet ſtudioſam: & quia poſſet dici: dæmonem non eſſe animam: tacite huic obiectioni reſpondendo dicit. { Hanc enim } ſcilicet animam { vnicuiq; dęmonem eſſe } ſubaudi dicit: quoniam pro eodem animam accipit & dæmonem: hoc pacto Alexander Q legit: & meo iudicio longe verius. Quo vero ad verba attinet: verbum Eudæmon: ſi legitur latine fœlix: non habet illam interpretationem ſicuti habet Eudæmō: ab eo: quod eſt bonus: & dæmon hoc eſt animus: hoc eſt ſtudioſum habens animum: & propterea nos legimus verba græce. Addit etiam Alexander hunc locum eſſe probabilem atq; dialecticum: non tamen verum in omnibus, quoniam, magnanimus: nō dicitur qui magnam habet animam, ſed qui excellit in virtutibus quoniam non ſemper nomen ſequitur etymologiam. Nec obſtat ꝙ ſuperius capite nono hunc locum viſus ſit ponere: quoniam tranſlatio ſuperius facta fuit nominis ad nomen: hæc vero nominis ad orationem. præterea hæc tranſlatio eſt in digreſſione: illa fuit ſimpliciter.

vigeſimus

A VIGESIMVS LOCVS.

Quoniam autem rerum aliæ quidem ſunt ex neceſſitate, aliæ autem, ut in pluribus, aliæ uero ad utrumlibet, ſi quod ex neceſſitate eſt, ut in pluribus ponatur, aut quod, ut in pluribus ex neceſſitate, aut ipſum, aut contrarium ei, quod eſt, ut in pluribus. ſemper dat locum argumentationis.

Iuniores, qui Albertum ſequuntur, Ariſt. hucuſq; tradidiſſe aſſerunt loca intrinſeca: quibus terminatur problema accidentis. At nunc extrinſeca loca tradere affirmant. eſt aūt locus extrinſecus: quo docet accidens nō ineſſe ſubiecto ex eo quia illi diſperatum ineſt: quā ſi album ineſt corpori: bene ſequitur. ergo nigrū nō ineſt. Qua rōne fit vt locus præceptiuus ſit reſpicere ad diſperatum: quod vim oppoſiti habet & quā accidens ab accidente multifariam diſperatum eſſe poteſt ideo dicunt Ariſto. primo diſtinguere diſperata:
B deinde loca ipſa præcepta aſſignare. Alex. autem ait locum hunc occaſionem accipere ab ipſarum rerum differentia: & ita innuit locū præceptiuū eſſe inſpicere ad rerum differentiam. Comparando autem hunc locum ad eum: quem primo aſſignauit: aſſerit hunc locum eſſe in plus, q̄ qui datus eſt primo: quo aſpicitur ad id: quod ſecundum aliū modum ineſt: nam ſub eo: quod (ex neceſſitate ineſt) quod hic accipit: vult contineri genus proprium, & definitionē. Accidens autem vult cōtineri ſub eo, quod eſt, (vt pluribus:) & ſub eo (quod eſt ad vtrumlibet:) vt ſit diuiſio hæc, q̄ rerum aliæ quidem ſint ex neceſſitate. ſ. quæ non accidūt: vt genus, proprium, & definitio. Aliæ vero vt in pluribus: aliæ autem ad vtrumlibet, hoc eſt aliæ vero accidentia, quorū aliquæ accidunt plerunq;, aliquæ accidunt ad vtrumlibet, & æqualiter, vt ſit ſenſus aliæ res ſunt, quæ poſſunt ineſſe,
Dubō. & non ineſſe, quo definiebatur accidens. Sed occurres
Solutio. ſub quo membro continētur accidētia inſeparabilia. Dicendum ea contineri ſub eis, quæ ex neceſſitate inſunt, quā vt Alex. innuit, non ponit ea, quæ ex neceſſitate inſunt, vt diſtincta contra accidentia, ſed vult omnia quæ ſunt, aut eſ
C ſe ex neceſſitate, aut non eſſe ex neceſſitate, modo accidētia inſeparabilia, cum neceſſario inſint, ſub eis cōtinentur, quæ ex neceſſitate inſunt. Ariſt. ergo primo præmittit diuiſionem rerum, quæ inſunt ſubiectis, vt docet locum præcepuuum, & dicit. {Quoniam aūt rerum} ſubaudi quæ inſunt ſubiectis, aliæ quidem ſunt, } & inſunt ſubiectis {ex neceſſitate, } vt hominem animal eſſe, nam animal omni homini, & ſemper, & quidem ex neceſſitate ineſt. {Aliæ autem } inſunt ſubiectis, {vt in pluribus, } hoc eſt. {Aliæ vero } inſunt ſubiectis contingenter, & harum quæ cōtingenter inſunt. Aliæ inſunt ſubiectis vt in pluribus, vt hominem habere quinq; digitos, & ſeneſcentem caneſcere. Hoc enim quod eſt habere quinq; digitos homini ineſt, vt i pluribus, & ſeneſcenti caneſcere. Aliæ vero inſunt ſubiectis, vt in paucioribus, vt ſeneſcenti homini non caneſcere: & ſex habere digitos: & dedit hoc membrum intelligere per ſuū
D oppoſitum, quod eſt ineſſe, vt in pluribus. {Aliæ vero } res inſunt ſubiectis contingenter {ad vtrumlibet, } & in æqualitate, ut hominem circa rempublicam verſari, cōtingit enim ad vtrunq; hominem in republica verſari, quoniā æqualiter verſari poteſt, & nō verſari. Ex hac diuiſione vult habere locum præceptiuum qui eſt, vt reſpiciamus ad rerū differētias, ſed vtrum locus præceptiuus ſit reſpicere ad rerum differentias abſolute, an cum differentia modorū inhærendi, ſunt enim tot modi inhærendi, quot ſunt res quæ inhærent ſubiectis, nam quæ ſubiectis inhærent neceſſario, vt animal homini, etiam inhærent cum modo neceſſitatis, animal enim de neceſſitate ineſt homini. Eſt enim hæc vera de neceſſitate homo eſt animal. quæ vero inhærent contingēter vt in pluribus, vt ſeneſcenti homini caneſcere, etiā inhærent cum modo cōtingētiæ vt in pluribus, eſt enim hæc vera contingit plerunq; ſeneſcētem hominem caneſcere, & in cæteris eodem modo. Quare difficultas eſt, vtrum locus præceptiuus ſit inſpicere ad rerum differentias abſolute, an cum differentia modorum inhærendi: Alex. vult locum præceptiuum eſſe, vt inſpiciamus ad rerum differētias abſolute, & cum modo inhærendi, dicit enim, cum enim tales ſint in entibus differentiæ, ſi quod ineſt alicui ſecundum vnum modum, ſecundum alium aliquis diceret ineſſe, mutando modos inhærendi, occaſionem tradit logicæ argumentationis. Si enim aliquis diceret hoc pacto, contingit deum eſſe incorruptibilem, aut contingit hominem eē animal, iſte vtiq; diceret quod impoſſibile eſt eſſe, contingere eſſe. nam impoſſibile eſt deum non eſſe incorruptibilem, aut hominem non eſſe animal, at qui dicit contingere hominem eſſe animal, iſte diceret vtiq; contingere hominem ipſum non eſſe animal, nam tale eſt contingens. Amplius quod ſemper ineſt, nō ſemper vtiq; ineſſe diceret, quod. n. ex neceſſitate ineſt, ſemper & omni ineſt. Sed ſi definiens diceret, vtplurimum eſſe, quod eſt ex neceſſitate, eadē fallacia eſt, nam quod eſt, vtplurimum contingit non eſſe. & ideo quod eſt, vtplurimum, nō eſt neceſſarium, vt ſi aliquis diceret demonſtrationem, vtplurimum veram eſſe. Simili F ratione ſi aliquis mutauerit hoc quod eſt, vt in pluribus, vt diceret ex neceſſitate eſſe, nam ſi aliquis diceret hominem ex neceſſitate habere quinq; digitos, iſte diceret vtiq; quod contingit eſſe, neceſſarium eſſe, contingit enim aliquem hominem nō habere quinq; digitos, qui autem dicit ex neceſſitate omnem hominem habere quinq; digitos, iſte non dicit contingere non habere aliquem quinq; digitos. Et ſicut hoc quod eſt vt in pluribus cōtrarium eſt ei, quod eſt i paucioribus. Sic quod eſt in plus contrarium eſt illi, quod eſt in minus. Quare ſi quod eſt in minus, ex neceſſitate eſſe diceret, aut diceret eſſe in plus, etiam argui poteſt, veluti ſi diceret aliquis ex neceſſitate ſub cane pluere, aut vt in pluribꝰ. hominem habere ſex digitos. Similiter & ſi aliquis diceret illa, quæ a fortuna ſunt, eſſe ex neceſſitate, aut vt in pluribꝰ, iſte arguendus eſt, quoniam quæ raro ſunt, dicit ex neceſſitate eſſe, aut vt in pluribus fieri. Patet igitur ſecūdum Alexandrum locum præceptiuum eſſe vt reſpiciamus ad rerum differentias cum modis inhærendi: & hoc Ariſt. innuit, & dicit. {ſi quod ex neceſſitate eſt, vt in pluribus ponatur, G aut quod } eſt {vt in pluribus } ponatur eſſe {ex neceſſitate, aut ipſum } . ſ. quod eſt, vt in pluribus, ponatur ex neceſſitate eſſe, {aut contrarium ei, quod eſt vt in pluribus } ponatur ex neceſſitate eſſe: puta quod eſt in paucioribus {ſemper iſte, qui hoc modo poneret, {dat locum argumētationis } hoc eſt reprehenſionis, & redargutionis, quoniā ſemper redarguendus, atq; reprehendendus eſſet, vt longa oratione ex his: quæ Alex. dicit oſtendemus. Diuiſio igitur Ariſt. hæc eſt, vt earum rerum, quæ ſubiectis inſunt: aliæ inſunt contingenter, aliæ neceſſario.

Nam ſi quod ex neceſſitate eſt, ut in pluribus ponatur, manifeſtum, quoniam non omni dicit ineſſe, cum inſit omni. Quare peccauit, ſiue quod ut in pluribus dicitur. ex neceſſitate dixit, omni dixit ineſſe, cum non inſit omni. Similiter autem & ſi contrarium ei, quod in pluribus eſt, ex neceſſitate H *dixit. Semper enim in paucioribus dicitur contrarium ei, quod eſt ut in pluribus. ut ſi, ut in pluribus praui homines, boni in paucioribus, quare multo magis peccauit, ſi bonos ex neceſſitate dixit. Similiter autem & ſi quod ad utrumlibet eſſe, ex neceſſitate dixit, uel ut in pluribus. Neq; enim ex neceſſitate eſt quod ad utrumlibet eſt. neq; ut in pluribus.*

Ariſtoteles locum præceptum non expoſuit, ſed facta diuiſione rerum: quæ ſubiectis inſunt, declarat redargutiones, quæ contingunt circa membra ſupradictæ diuiſionis, & primo declarat primam, & dicit. {Nam ſi quod ex neceſſitate eſt, vt in pluribus ponatur, } vt ſi animal quod ex neceſſitate ineſt homini, ponatur homini ineſſe, vt in pluribus, {manifeſtum, quoniam } non omni dicit ineſſe, cum inſit omni, vt animal nō omni homini: cum inſit omni homini, {quare peccauit, } & hæc fuit prima redarguēdi ratio.

Sed occurres, quoniā Ariſt. ſupponit ex hac ſui ratione, Dubō.

I quod ex neceſsitate ineſt, omni ineſſe, quod falſum eſt, nã
equus animal ex neceſsitate ineſt, quoniam ex neceſsitata
ſi equus eſt animal, ſequitur, vt animal ſit ex neceſsitate e-
Solutio. quos, & tamen non omni animali ineſt. Vno modo dici
poteſt Ariſt. loqui de propoſitionibus, & ꝓblematibus dia-
lecticis, modo propoſitio in qua ſpecies de genere prædica
tur, non eſt propoſitio, nec problema dialecticum. In pro-
poſitionibus enim & ꝓblematibus dialecticis, quod ex ne-
ceſsitate ineſt alicui ſubiecto, omni, & ſemp ineſt, vt Alex.
declarauit. per idem dicitur, ꝙ ſi ex neceſsitate aquilinum
inſit naſo, non oporteat omni ineſſe, quoniam hæc non eſt
propoſitio dialectica, naſus eſt aquilinus, ſed propoſitio po
ſterioriſtica & per ſe. Alio modo dici poteſt propoſitiones
in quibus prædicatum non ineſt omni ſubiecto, & ſemper
nõ eſſe neceſſarias, vt Ariſt. hic loquitur de neceſſario. ideo
hæc nõ erit neceſſaria: animal eſt equus, quoniam equus nõ
ineſt omni animali & ſemper. Deinde exponit ſecũdam re
darguẽdi rationem: & dicit. { Siue quod: vt in pluribus dici
K tur ineſſe alicui ſubiecto, ex neceſsitate dixit, } errauit, &
redarguẽdus eſt, quoniam { omni dixit ineſſe, cum nõ inſit
omni. } Deinde oſtẽdit tertium: ꝙ videlicet erret qui cõ-
tingens in paucioribus aſsignat neceſſario ineſſe, & dicit.
{ Similiter autem } errat, { & ſi cõtrarium ei: quod vt i plu
ribus eſt } hoc ſi cõtingens in paucioribus, { dixit ineſſe
ex neceſsitate, } vt pluuiæ ſub cane, ex neceſsitate eſſe.
Cuius erroris cauſam dicit. { Semper enim in paucioribus
dicitur cõtrarium ei, quod eſt, vt in pluribus. } verbi cau
ſa { vt ſi vt in pluribus: homines } ſint praui, { in paucio-
ribus } homines ſunt { boni, quare multo magis pecca-
uit, } & redarguẽdus eſt, { ſi } homines { bonos ex neceſ-
ſitate dixit eſſe: quia quod in paucioribus eſt, ex neceſsitate
in omnibus, & ſemper dixit eſſe. { Similiter autem } pec-
cauit { & ſi quod ad vtrumlibet eſſe, ex neceſsitate dixit, }
vt homines verſari in repo. quod ad vtrumlibet eſt, ex ne-
ceſsitate dixit, { vel } dixit { vt in plurib⁹, } vtroq; enim
modo redargui poteſt, { neq; enim ex neceſsitate eſt quod
ad vtrumlibet eſt, neq; vt in pluribus, ex iis ſequitur locus
L præceptus, qui & maxima dicitur, ꝙ ſi aliquod ex neceſsi-
tate inſit, hoc non ſit contingens, hoc eſt accidens, patet di
ſcurrendo per omnes modos contingentis, nam quod ex
neceſsitate ineſt alicui ſubiecto, ei non ineſt contingenter,
vt in pluribus, nec contingenter vt in paucioribus, nec con
tingẽter ad vtrumlibet. ergo quod ex neceſsitate ineſt ali-
cui ſubiecto, non eſt ei accidens. Vtrum vero conuertatur
locus. Ariſt. & Alex. non expoſuerunt. Fortaſſe enim con-
uertitur, quoniam ſi aliquod non ex neceſsitate alicui ſub-
iecto ineſt, hoc eſt accidens. Sequitur etiam alius locus præ
ceptus adhuc ſpecialior, nam cum oẽ prędicatũ, quod ſubie
cto ineſt, inſit aut ſemper, & ſic ex neceſsitate ineſt, aut ali-
quando ſic, aliquando autem non, & ſic cõtingenter ineſt,
quod ſi infinite ineſt, ad vtrũlibet dicetur ineſſe, ſi nate ine-
rit, aut vt in pluribus, aut vt in paucioribus. igitur quatuor
erunt modi inhęrendi, quibus p̃tum ſubiecto ineſt, aut ex
M neceſsitate, aut plerunq;. aut raro, aut ad vtrumlibet ęqua
liter, cum itaq; quatuor ſint inhęrẽdi modi: ſequitur locus
præceptus adhuc ſpecialior, ꝙ aliquod p̃tum ineſt ſubie-
cto ſecundum aliquem illorum modorum, ſecundum nul-
lum alium inerit, vt quoniam animal ex neceſsitate ineſt
homini: ſequitur vt nec contingenter plerunq;, nec contin
genter raro, nec contingenter ad vtrumlibet inſit. Ampli⁹
ſi vt in paucioribus homines ſunt boni, ſequitur vt nec ne-
ceſſario, nec vt in pluribus, nec vt ad vtrumlibet ſint boni.
quare cum prędicatum ineſt, ſubiecto ſecundũ aliquẽ illo-
rum quatuor modorum, ſequitur problema eſſe interimen
dum ſecundum alios omnes modos inhęrendi.

*Contingit autem, & ſi non determinans dixerit, utrum
ut in pluribus, an ex neceßitate dixit, ſit autẽ res, ut in plu-
ribus, diſputare ut ex neceßitate is dixerit, ut ſi prauos ex-
hæredandos dixit eſſe, non determinans, tanquam ex neceßi
tate is dixerit, diſputare.*

Iuniores aſſerunt Ariſt. hic aſsignare quandam idoneita N
tem, qua opponens idoneus redditur in diſputando, quæ
quidem idoneitas eſt talis, ſi aliquod p̃tum aſsignetur ineſſe
alicui ſubiecto, & non determinetur modus vtrum vniuer
ſaliter, an particulariter inſit, opponẽs reddetur idoneus ad
diſputandũ an prædicatũ inſit vniuerſaliter, dato ꝙ ſubie-
cto nõ inſit niſi, vt in pluribus. Adinolfus vero aſſerit Ariſt.
ponere quoddam incidens, in quo dicit, ꝙ ſi aliquod p̃tum
aſsignetur ineſſe alicui ſubiecto ſubaudi ab ipſo reſpondẽ
te, qui non determinet ſecundum quem iſtorum quatuor
modorũ inſit, inhereat tamẽ hoc prędicatũ illi ſubiecto, vt
in pluribus, vt eſſe canum ſeneſcentibus, opponens poſsit
diſputare de illo problemate contra reſpondentẽ ac ſi aſſi-
gnatũ ſit prędicatũ ineſſe ſubiecto ex neceſsitate. Nos vero
iuuenta diximus Ariſt. hic remouere dubium, nam dictum
eſt, pro loco præcepto ſpeciali: cũ aliquod prædicatũ ineſt
ſubiecto ſecundum vnum modum inhęrendi, interimendũ
eſſe ſecundum cæteros omnes: contra dubitatur nunc: &
inſit de facto p̃tum ſubiecto: vt in pluribus: vt ſeneſcenti
canum eſſe, & nõ determinetur modus, quo prędicatũ inſit O
ſubiecto, vtrum ſit interimendum ſecundum omnes alios
modos: Reſpondet Ariſt. ꝙ non, quoniam cõtingit oppo
nẽtem diſputare de illo problemate, ac ſi prędicatũ inſit ſub
iecto ex neceſsitate, quoniã cum prędicatũ ineſt ſubiecto: vt
in pluribus: ſi non additur modus inhęrendi, problema in-
telligitur, ac ſi eſſet prolatum ex neceſsitate ineſſe. Cauſa ſit
aſt, quoniam omne multiplex quod ſub ſe habet principa-
le: & minus principale: intelligendum eſt ſemper principali
ſignato. Cum enim ineſſe ſit indifferẽs ad neceſſario ineſſe:
& ad nõ ineſſe: vt i pluribus, ſemp vt neceſſario ineſſe intel
ligendum eſt: vnde dicit. { Contingit autem: & ſi nõ deter
minans } ipſe reſpondẽs { dixerit, vtrum } prędicatũ { vt in
pluribus: an ex neceſsitate dixit } ſubiecto eſſe, { ſit autem
res: vt i pluribus, } ita vt prędicatũ de facto inſit ſubiecto:
vt in pluribus: vt ſeneſcenti homini canum eſſe: diſputare
contra reſpondentem de tali problemate: { vt ex neceſsi-
tate } hoc eſt ac ſi ex neceſsitate { dixerit } & ita non ſem
per ſi problema eſt ſecũdum vnum modum inhęrendi: eſt P
interimendum ſecundum cæteros omnes: niſi modus inhæ
rendi: quo prædicatũ ſubiecto ineſt in tali problemate: ex-
plicetur, & ponit exemplum, & dicit. { vt ſi } reſpondens
{ prauos exhæredandos dixit eſſe, non determinans } nec
dicens, vt in pluribus { diſputare } ſubaudi contingit op-
ponentem de tali problemate, { tanquam ex neceſsitate is
dixerit, } quoniam in potiori ſignificatione ſemper intelli
gendum eſt. Alex. autem aliter exponit: vult enim Ariſt. de
clarare quãdo poſsibile erit argui dialecticum digrediendo
in huiuſmodi locis aſsignatis. Vbi annotatione dignum eſt:
cum in problemate aſsignatũ prædicatũ ineſſe ſubiecto ſine
aliquo dictorum modorum inhærendi multifariam eſſe,
aliquando enim patet manifeſte ex diſpoſitione ſubiecti &
prædicati ꝙ prædicatum inſit ſubiecto neceſſario: vt ani-
mal ineſſe homini: & deo ineſſe ipſum immortale. Eſt enim
vt per ſe notum animal ex neceſsitate ineſſe homini: & im
mortalitatem deo: & ita ſi tale problema abſolute profera
tur ſine inhærendi modo, non contingit diſputare: vtrum Q
ſit neceſſario, niſi digrediendo ſophiſtice, vt dicit Alex. ma
nifeſte. Aliquando patet manifeſte prædicatum ineſſe ſubie
cto: vt in paucioribus ex intellecto terminorum: vt habe-
re ſex digitos hominem, hoc enim manifeſte patet eſſe in
paucioribus, ideo ſi tale problema abſolute proferatur ſi-
ne inhærendi modo, nõ contingit diſputare vtrum ex ne-
ceſsitate inſit, niſi digrediendo ad ſophiſticum modum ma
nifeſte. Aliquãdo etiam patet manifeſte prædicatum ineſſe
ſubiecto ad vtrumlibet: ut hominem uerſari i repo. hoc. n.
etiam ſine modo inhærendi patet eſſe ad utrumlibet: & iõ
de tali abſolute prolato non cõtingit diſputare utrum inſit
ex neceſsitate: niſi digreſsio ſophiſtica fuerit. Ariſt. decla-
rat quãdo liceat digredi dialecticę in talibus: & dicit hoc fie-
ri poſſe: cum prędicatum inſit ſubiecto ut in pluribus, nam
tum hoc dicitur ſine modo inhærendi: uidetur eſſe dictum
quaſi

A quaſi ex neceſsitate inſit: ſemper enim quod ĩ pluribus eſt: cum nõ determinetur per modum aliquem inhærendi, uidetur intelligi ac ſi ſit dictum ex neceſsitate, ideo contra tale problema interrogam qui opponit, poteſt digrediendo dialecticæ diſputare utrum inſit prædicatum ſubiecto ex neceſsitate, unde dicit. { Contingit autem & ſi } reſpondẽs { non determinans dixerit. utrum ut in pluribus an ex neceſsitate dixit, ſic autem ees, ut in pluribus, } contingit dicu dialectice digrediendo diſputare } contra reſpõdentem de tali problemate { ut } quaſi { is dixerit ex neceſsitate } ineſſe, nõ ãt, ubi prædicatũ inſit ſubiecto, aut manifeſte neceſſario, aut manifeſte ut in paucioribus, aut manifeſte ad vtrumlibet, niſi ſophiſtice digrediendo, vbi p̃tum inſit ſubiecto, vt in pluribus, tunc dialectice digrediendo contingit diſputare: ac ſi inſit p̃tum ſubiecto neceſſario, nam vicinitate ſignificationum, quod ineſt, vt in pluribus, tum non determinetur modo inhærendi, videtur ex neceſsitate ineſſe, B & aſsignat exemplum, & dicit. { Vt ſi. } reſpondens { prauos } filios { exhæredandos dixit eſſe: non determinans } aliquo modorum inhærendi, nec addens, vt in pluribus: cõtingit { diſputare } eum qui interrogat digrediendo dialecticæ, { tanquam ex neceſsitate is dixerit, } hæc eſt expoſitio Alexandri ſatis pulchra. Alex. qõ. Quærit Alex. quomodo hic locus docet interimere vel conſtruere accidens, & rñdet declarando hæc, & vult ſi aliquid cõtingat ineſſe, & nõ ineſſe, cõſtruitur problema ꝙ p̃tum ſit accidẽs ſubiecto, quoniam ſequitur non ex neceſsitate ineſſe, ſi enim non ex neceſsitate ineſt: nec erit genus: nec definitio, nec proprium, igitur accidens. Amplius ſi illud, quod ponitur ineſſe, nõ ex neceſsitate inſit, conſtruitur problema ꝙ ſit accidens, nam ſi nõ ex neceſsitate ineſt, nec erit genus: nec definitio, nec proprium, ergo erit accidens. Deſtruitur vero problema, ſi quod aſsignatur contingere ineſſe: inſit neceſſario, qm̃ ſi ineſt neceſſario: erit, aut genus, aut definitio: aut propriũ. igr̃ non erit accñs. Amplius deſtruitur problema, ſi quod aſsignatur contingere ineſſe, nõ ꝯtingat ineſſe ſecundum ali C quem modum contingentis, vt ſi nec, vt in pluribus, nec vt in paucioribus, nec vt ad vtrumlibet inſit, & per hæc patet differentia horum locorum a peiori loco. Dubõnes Sed circa hæc, quæ dicta ſunt occurres primo, quoniam omnes aſſerunt præſentem locum eſſe acceptum a diſperatis Modo inter diſperata non poteſt eſſe habitudo neceſſaria, quia nõ ſequitur hoc eſt albũ. igitur non eſt bicubitũ. nec cõſtructiue ſequit̃, hoc nõ eſt albũ. igitur eſt bicubitum. Poteſt dici diſperata bifariam eſſe aut ea, quorũ formæ ac abſtracta non poſſunt ſeſe compati in eodem ſubiecto. vt neceſſarium: & contingens, & hæc habent vim oppoſitorum, quędam quorum formæ, & abſtracta poſſunt ſecum compati in eodem ſubiecto, & album & bicubitum, nam album, & bicubideitas poſſunt ſeſe compati in eodem ſubiecto, & hæc diſperata non habent vim oppoſitorum. Ariſt. igitur loquitur de primis, in illis enim locus eſt vtilis ad conſtruendum, & ad deſtruendum, cum reducantur ad oppoſita: non quidẽ ſemper, ſed cũ diuiderint quodlibet prædicatũ, vt neceſſarium, D & contingens, vt ſubſtantia, & accñs. Sequit̃. n. hoc eſt ſubſtãtia, igr̃ non eſt accñs, & ſequitur ẽt hoc nõ eſt ſubſtantia, igitur eſt accidens. Cum vero non diuiderint quodlibet prędicatum, vtilis erit locus ſolum ad deſtruendũ, ſequitur. n. hoc eſt albũ, igr̃ nõ eſt nigrũ. Non tñ ad cõſtruendũ quia nõ ſequitur, non eſt album, igitur eſt nigrum ſed de ĳs in iudicꝛis. Secundo occurres, quoniam videtur ꝙ diuiſio, quã ſupponit, non ſit ſufficiens, nam ſunt res, quæ inſunt de ineſſe ſimpliciter, ſunt etiam & quæ poſſunt ineſſe, ſunt etiam quas impoſsibile eſt ineſſe: quorũ nullam fecit mentionem.

Dicendũ poſsibile & ꝯtingens idẽ eſſe, impoſsibile vero eẽ, idẽ eſſe quod neceſſario nõ eſſe. De ipſo vero ineſſe ſimpliciter nullam fecit mentionem, quoniam eorum meminit ſolum, quæ vtilia ſunt ad locum. quo docet deſtruere, vel conſtruere accidens. Et quoniam per ipſum ſimpliciter ineſſe, locus nec deſtruit, nec conſtruit accidens, ideo illius non meminit. Tertio occurres, quoniam ex neceſsitate ineſſe non dicit niſi vniuerſalitatem temporis, at vniuerſali E tas temporis non efficit vniuerſalitatem ſubiecti: non enim ſi homo ex neceſsitate ſemper ineſt animali, homo vniuerſaliter ineſt omni animali. Dicendum ex neceſsitate ineſſe in propoſitionibus, & problematibus dialecticis dicere vniuerſalitatem temporis, & ſubiecti in propoſitionibus autem, & problematibus ſimpliciter, non dicit vtranq; vniuerſalitate. Cauſa autem ſuperius aſsignata, quoniam omne prædicatum quod ex neceſsitate, ineſt in propoſitionibus & problematibus dialecticis. ineſt aut vt genus, & ſic ineſt vniuerſaliter. aut vt definitio, & ſic iterum ineſt vniuerſaliter, aut proprium, & iterum eodem modo. In propoſitionibus vero & problematibus abſolutis, poteſt prædicatum ineſſe ex neceſsitate alicui ſubiecto, & non vniuerſaliter, vt albedo corpori ex neceſsitate ineſt, cui non vniuerſaliter ineſt, ſed ſolum ei, in quo cauſam habet. Similiter ſymitas ex neceſsitate ineſt naſo, non tamen omni naſo, ſed ſo- F lum ei, in quo cauſam habet. Quarto occurres, quoniam Ariſt. in textu dicit, ꝙ ſi quod ex neceſsitate ineſt, aſsignetur ineſſe, vt in pluribus: ſit peccatum, contra quoniam ſequitur album ineſt cygno ſemper, ergo ineſt vt in pluribus. Nam ſemper continet plerunq;. Dicendum hoc eſſe verum ſed Ariſt. intelligit cum præciſione, nam quod ex neceſsitate ineſt, non ineſt præciſe, vt in pluribus: ſed ſemper: & ſic patet ſolutio. Vltimo occurres, nam Ariſt. dicit in textu, quod ineſt, vt in paucioribus, alicui non ineſſe ex neceſsitate: modo hoc falſum videtur: quoniam albedo paucioribus animalibus ineſt, & tamen eis ex neceſsitate ineſt, vt cygno, & alĳs auibus albis. Dicendum ꝙ ſi animal cõſideretur in ſua vniuerſalitate. vt ſic ineſt paucioribus, & non ex neceſsitate. Sin autem conſideretur, vt contrahitur ad certas ſpecies, vt ſic ineſt omnibus, & ex neceſsitate Ariſto. loquitur primo modo.

LOCVS VIGESIMVS PRIMVS.

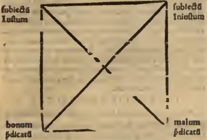
G *Amplius & ſi idem ſibi accidens poſuerit, ut alterum, eo ꝙ alterum ſit nomen. Quemadmodum Prodicus diuidebat uoluptates, in gaudium, & iucunditatem, & letitiam. Hæc enim omnia eiuſdem (ideſt uoluptatis) nomina ſunt. Si ergo, aliquis gaudere ei. quod eſt lætari ponat accidere idem utiq; ſibiipſi dicit accidere.* Prodicus qui diuiſit voluptatem.

Hic ponitur locus. 21. ſed quis ſit locus præceptiuus, quis ue locus præceptus, non eſt clarum Alex. aſſerit hunc. 21. locum ex multiuocis eſſe, quare locus præceptiuus erit, reſpicere ad multiuoca. Locus vero præceptus eſt, ſi aliquod prædicatum aſsignetur ineſſe alicui ſubiecto, a quo differt ſolo nomine: hoc non erit illi accidens: vt ſi enſi gladius, aſsignetur, vt accidens, cum gladius ab enſe ſolo nomina differat, interimendum eſt problema: & dicendum ꝙ non ſit illi accidens: ſimiliter ſi veſti tunica aſsignetur. vt accidens, interimendum eſt problema propter eãdem cauſam. Ariſt. ergo tangit ſolum locum præceptum, & dicit. { Amplius & ſi idem ſibi accidens poſuerit, vt alterum, eo ꝙ alte H rum ſit nomen, } ſubaudi interimendum eſt problema. Ergo locus præceptus eſt, ſi aliquod prædicatum aſsignetur ineſſe alicui ſubiecto, vt accidens, a quo differt ſolo nomine: hoc nõ erit illi accidens. declarat hoc per exemplum, & dicit, { quemadmodum Prodicus diuidebat voluptates in gaudium, & iucũditatem, & lętitiam, hęc enim omnia eiuſdem (ideſt voluptatis) nomina ſunt. Si ergo aliquis gaudere ei, quod eſt lętari ponat accidere, } deſtruendum ſubaudi eſt problema, alioquin { idem vtiq; ſibiipſi dicet accidere, } quod eſt abſurdum. Hæc Ariſt. Sed occurres, quo- Dubõ. niam propria paſsio, vt riſibilitas dicitur accidere homini, a quo non differt re. Amplius album & corpus ſunt idẽ modo, & tamen album dicitur accidere corpori. Dicendum Ariſt. aſſeruiſſe nõ eſſe accidens alicui, a quo differt ſolo nomine: at paſsio differt a ſubiecto nõ ſolo nomine, ſed etiam ratione. Similiter album a corpore differt re prædicamenti, & definitione, & non ſolo nomine.

E LOCVS VIGESIMVSSECVNDVS.

Quoniam autem contraria connectuntur quidem, Sibi inuicem ſex modis, contrarietatem autem faciunt quadrupliciter complexa: oportet accipere contraria quocunq; modo utile fuerit & deſtruenti, & conſtruenti.

	p̄ma cōiogatio		quarta cōiug.
ꝯiug. p̄m.	Iuſtum bonū	7	Iniuſtum bonum
	nō ꝯtra		ꝯtra
2	Iniuſtum malū	8	Iniuſtum malum
	ſecūda cōiuga.		quinta coniuga.
3	Iuſtum malum	9	Iuſtum bonum
	nō ꝯtra		ꝯtra
4	Iniuſtum bonū	10	Iniuſtum bonum
K	tertia cōiug.		ſexta cōiug.
5	Iuſtum bonum	11	Iuſtum malum
	ꝯtra		ꝯtra
6	Iuſtum malum	12	Iniuſtum malum

L Locus iſte. 12. (vt Alex. inquit) eſt ex contrariorum cōiugationibus: & ſic locus præceptiuus erit inſpicere ad coniugationes contrarias. De loco vero præcepto poſterius dicemus. Ariſt. vero antequam veniat ad locum præceptum præmittit duo, quorum primum eſt contraria prędicata cū contrarijs ſubiectis ſex modis poſſe coniugari, ſecundū eſt, ꝙ harum coniugationum quatuor ſint ſolum contrariæ, & duæ non, quibus ſuppoſitis, & declaratis, præcipit adhuc in ſpeciali eſſe reſpiciendum ad eas contrarias coniugationes, quæ ſunt vtiles opponenti ad deſtruendum vel conſtruendum problema quod eſt a reſpondente propoſitum, non enim ſemper omnes coniugationes ſunt vtiles, ſed aliqua, & propterea præcepit eſſe reſpiciendum eas ſolas, quæ vtiles ſunt, & dicit. { quoniam autem contraria } ſubaudi prędicata cū contrarijs ſubiectis { connectuntur ſex modis, } hæc eſt prima ſuppoſitio declaranda { contrarietatem autem faciunt quadrupliciter complexa: } hæc eſt ſecūda ſuppoſitio declaranda, declarabitur enim ꝙ de ſex coniugationibus, quæ fieri poſſunt in quatuor cōtrarijs, quatuor complexiones, ſint contrariæ duntaxat. Deinde terminādo ſuppoſitionem, aſſignat locum præceptiuum in ſpeciali, & dicit. { Oportet accipere contraria } hoc eſt eas coniugationes contrarias ex illis quatuor, { quocūq; modo } eas accipere { vtile fuerit } opponenti, & deſtruenti, & conſtruenti } problema propoſitum a reſpondente. Quare locus prę ceptiuus in ſpeciali eſt reſpicere ſolum ad eas contrarias cōiugationes, quæ ſunt vtiles opponenti pro conſtruendo vel deſtruendo problemate reſpondentis, cauſa eſt, quoniam non ſemper omnes ſunt neceſſariæ. Quo vero ad verba attinet, cum Ariſt. dicit, contraria connecti ſex modis, per contraria intelligit quatuor contraria, quorum ſunt, vt ſubiecta contraria & duo, vt prædicata contraria, ſunt autem

ſubiecta contraria, vt Alexandri exemplis vtar, iuſtum, & N
iniuſtum, prædicata uero bonum & malum. Nam de iuſto bonum, de iniuſto malū prædicatur. Ariſtoteles igitur per contraria intelligit quatuor contraria, quoniam duo nō poſſunt ſex modis coniugari. Quatuor vero poſſunt, cum duo eorum, vt ſubiecta, duo aūt vt prędicata ſe habuerint. Nam prima coniugatio, quæ habet vtrunq; prædicatū de vtroq; ſubiecto eſt, vt iuſtum, eſt bonum, iniuſtum eſt malum. Secūda vero huic econuerſo ſe habens, & vtrunq; de vtroq; eſt iuſtum eſt malum, iniuſtum eſt bonum. Tertia quæ de altero ſubiectorum habet ambo prædicata eſt, iuſtum bonum eſt, iuſtum malum eſt. Quarta quę eſt ipſa ſimiliter de altero ſubiectorum ambo habet prædicata, eſt, iniuſtum bonum eſt, iniuſtum malum eſt. Quinta quæ habet de vtroq; ſubiectorum alterum prædicatum, eſt, iuſtum bonum eſt, iniuſtū bonum eſt. Sexta denique quę & ipſa ſimiliter habet alterum prædicatum de vtroq; ſubiectorum, eſt iuſtum malum eſt; iniuſtum malum eſt. Præter has autem coniugationes, impoſſibile eſt alias inuenire, quoniam prædicata non poſſunt inuicem coniugari ſubiecta etiam minime. Quare ſex erunt coniugationes, quarum quatuor ſunt contrariæ, vt declarabatur, duæ vero non. Coniugata autem erunt. 12. vt patet, per ſubſcriptam figuram. O

	Coniugationes ſex		coniugata, 12.
	p̄ma cōiugatio		quarta cōiug.
ꝯiug. p̄m.	Iuſtum bonum	7	Iniuſtum bonum
	nō ꝯtra		ꝯtra
2	Iniuſtū malū	8	Iniuſtum malum
	ſecūda ꝯiug.		quinta ꝯiug.
3	Iuſtum malum	9	Iuſtum bonum
	nō ꝯtra		ꝯtra
4	Iniuſtum bonū	10	Iniuſtum bonū
	tertia ꝯiug.		ſexta ꝯiug.
5	Iuſtum bonū	11	Iuſtum malum
	ꝯtra		ꝯtra
6	Iuſtum malum	12	Iniuſtum malum

Ex iſs patet coniugationes eſſe ſex, coniugata vero. 12. quarum coniugationum quatuor tantum ſunt contrariæ; duæ vero minime. patet inſuper coniugata propoſitiones eſſe. 12. indefinitas, non autem vniuerſales, nec particulares niſi forſitan de materia. Dicuntur autem coniugata contraria, non quidem ſecundum contrarium modum enuntiandi, vt omne iuſtum eſt bonum, nullum iuſtum eſt bonum; ſed ſecundum terminos, vel quia ſunt de ſubiectis terminis contrarijs, vt iuſtū eſt bonum, iniuſtum eſt bonum, vel de prædicatis cōtrarijs, vt iuſtum eſt bonum, iuſtum eſt malū. De ſubiectis vero, & prædicatis terminis contrarijs coniugata non dicuntur contraria, quoniam vel ſunt ſimul vera; Q
& eligibilia, vel ſimul falſa, & fugibilia, vt poſtea dicemus.

Quod autem ſex modis complectatur, manifeſtum. Nam aut utrunq; contrariorum utriq; contrariorum connectitur. (Hoc autem dupliciter, ut amicis benefacere, & inimicis male, uel econuerſo, ut amicis male, & inimicis bene) aut quando utraq; de uno. (Dupliciter autem & hoc, ut amicis benefacere, & amicis male, uel inimicis benefacere, & inimicis male.) aut unum de utriſq; (& hoc quoq; dupliciter, ut amicis bene, & inimicis bene, uel amicis male, & inimicis male) primæ autem duæ dictæ complexiones non faciunt contrarietatem. id enim quod eſt amicis benefacere, ei, quod eſt inimicis male facere, non eſt contrarium. Vtraq; enim eligenda ſunt, & eiuſdem moris, neq; id quod eſt amicis male, ei quod eſt inimicis bene. Nam & hæc utraq; fugienda: &

A *da: & eiuſdem moris ſunt. Non uidetur autem fugiendum fugiendo contracium eſſe, niſi alterum quidem ſecundum ſuperabundantiam, alterum autem ſecundum defectum dictum ſit. Nam ſuperabundantia fugiendorum uidetur eſſe, ſimiliter autem & defectus. cæteræ uero quatuor omnes faciunt contrarietatem. Nam id quod eſt amicis benefacere, ei quod eſt amicis male, contracium eſt. Similiter autem & in alijs. In unaquaq; enim coniugatione unum cligendum, alterum fugiendum, & alterum quidem boni, alterum autem mali moris eſt.*

ɔnexio

ɔiugationes ſex.		connexiones. 12.	
pm.amicis bene	pm.ɔiug.	ſept.inimicis bñ	q̄rt.ɔtra
2.inimicis male	nõ ɔtrar.	8.inimicis male	
3.amicis male	ſcđa non	9.amicis bene	qn.ɔtra
B 4.inimicis bene	ɔtra	10.inimicis bñ	
5.amicis bene	tertia	11.amicis male	ſex.ɔtra
6.amicis male	ɔtra	12.inimicis male	

Hic Ariſtoteles per connexiones intelligit ea, quæ ſuperius coniugata vocauimus, eſt autem connexio, ſiue coniugatum propoſitio indefinita ex contrarijs compoſita, quæ de materia aliquando eſt vniuerſalis, vt amicis benefaciendum, hæc enim vniuerſalis eſt de materia, licet de forma ſit indefinita, quæ æquioalet vni particulari. Sunt autem connexiones, ſiue propoſitiones, ſiue cõiugata. 12. vt in exemplo ſupraſcripto annotauimus. Per coniugationes autem intelligit complicationem duarum connexionum, vel duarum propoſitionum, ſiue duorum cõiugatorum. Hæc enim eſt vna coniugatio, amicis eſt benefaciendum, inimicis eſt malefaciendum. Hæc enim coniugatio eſt duæ propoſitio- C nes, non inuicem copulatæ, licet ex eis fieri poſſit vna copulatiua ex propoſitionibus aut diuerſis, aut contrarijs: Eſt enim coniugatio ſemper quæ vertitur inter duas propoſitiones, ſunt autem coniugationes ſex, quoniam ex prędicatis, vel ſubiectis nou fit propoſitio, ſiue connexio, vt ſuperius declarauimus, dicit igitur Ariſt. { Quod autem } ſubaudi quatuor contraria { ſex modis complectantur, } ita, vt coniugationes ſint ſex, & cõplexiones ſiue propoſitiões duodecim, { manifeſtum eſt, & intelligit per contraria, quorum duo, vt prædicata ſe habent, duo, vt ſubiecta, cauſa aũt, q̃m nec prædicatum cum prædicato, nec ſubiectum cum ſubiecto connexionẽ facit. Deinde declarat ꝙ propoſuit, & dicit. { Nam aut vtrunq; contrariorum vtriq; contrariorũ connectitur. } ſubaudi faciendo vnam propoſitionem, & exponit ſe & dicit. { Hoc autẽ dupliciter, } accidit vt per exemplum demonſtrat, & dicit. { Vt amicis benefacere } eſt ita vt propoſitio ſit, amicis eſt benefaciendum, & inimi- D cis } eſt { male } faciendum: hæc eſt connexio, ſiue propoſitio, ex quibus reſultat prima coniogatio, { vel econuerſo vt amicis } male. ſ. faciendum eſt, { inimicis autem bene } . ſ. faciendum eſt, hæc eſt ſeconda coniugatio, quæ vertitur inter duas propoſitiones ſiue connexiones. { Aut quando vtraq; } . ſ. contraria prædicata enuntiantur { de vno } ſubiecto, { Dupliciter autẽ & hoc. } quatenus duplex eſt ſubiectũ, { vt amicis benefacere, & amicis malefacere, } hæc eſt tertia coniugatio, quæ vertitur inter duas propoſitiones contrarias, { vel inimicis benefacere & inimicis male, } hæc eſt quarta coniugatio, quæ vertitor inter duas propoſitiones contrarias, { aut vnum de vtriſq; } ſubiectis, { & hoc quoq; dupliciter, vt amicis bene, & inimicis bene, } hæc eſt quinta, quæ etiam inter contraria habetur. { vel amicis male, & inimicis male, } hæc ſexta cõiugatio eſt, quæ inter contrarias propoſitiones vertitur, plures autem non dantur. Deinde exponit quo modo hæ ſex cõiugationes ſe habeant quo ad contrarietatem, & dicit. { Primæ autẽ duæ E dictæ complexiones non faciunt contrarietatem, id enim quod eſt amicis benefacere ei, quod eſt inimicis malefacere non eſt cõtrarium, } & hoc probat, & dicit. { vtraq; enim eligẽda ſunt, & } ſunt { eiuſdem moris, } hoc eſt eiuſdẽ habitus virtutis. Itẽ ſecundæ dictæ complexiones ẽt nõ ſunt contrariæ, cuius cauſam dicit, & inquit. { Neq; id, quod eſt amicis male ei, quod eſt inimicis bene, } ſubaudi contrariũ eſt, { nam & hæc vtraq; fugienda, & eiuſdẽ moris ſunt, } quia eiuſdem vitij, & quia aliquis poſſet dicere fugiendum fugiendo eſſe contrariom, vt prodigalitatem & auaritiam. Vtraq; enim fugiẽda eſt, & altera alteri cõtraria. Reſpondẽdo dicit. { Non videtur fugiendum fugiendo contrarium eſſe, niſi alterom } . ſ. extremorum fuerit { ſecundum ſuperabundantiam } ot prodigalitas. { alterum vero ſit ſecũdum defectum, } vt auaritia, { nam } in tali caſu { ſuperabundantia fugiẽdorum videtur eſſe, ſimiliter autem & defectus, } opponuntur enim vt extrema, tali oppoſitione, non videtur opponi ſupradictæ connexiones. Non. n. ſunt F extrema alicoius medij. Sed dices hæ duæ connexiones ſunt ſimul falſæ, igr̃ ſunt ɔtrarię. Pñt. n. ɔtrarię eſſe ſimul falſæ, ſed nunquã ſimul verę. Dicẽdum duas primas connexiones propter tria non eſſe contrarias, primo quia ſunt ſimul verę, quod eſt contra naturam contrariorum ſecundo, quia vtraq; eligenda. tertio, qoia ſunt eiuſdem moris, duæ vero ſecondæ connexiones non ſunt contrariæ propter duo, primo. quoniam vtraq; fugienda. ſecundo, quia ſunt eiuſdẽ moris, & licet ſint ſimol falſæ, non tñ propter hoc (vt Alexander inquit) ſunt contrariæ, quoniam licet nullæ contrarię ſunt ſimul veræ, & aliquę poſſint eſſe ſimul falſæ, tamen non quæcunq; ſunt ſimul falſæ, ſunt contrariæ Deinde exponit, quæ coniugationes faciant contrarietatem, & dicit { Cæteræ vero quatuor omnes faciunt contrarietatem. } & exponit hoc, & inquit. { Nam id quod eſt amicis benefacere ei, quod eſt amicis male, cõtrarium eſt, ſimiliter autem & in alijs, } hæ enim contrariæ ſunt. inimicis bene, inimicis male, & hæ amicis bene, & inimicis bene, G & hæ amicis male, & inimicis male { in vnaquaq; enim } harum { coniugationum, vnum eſt eligendum, alterum fugiendum, & alterum quidem boni alterum autem mali moris eſt. } igitur ſunt contrariæ, eſt inſuper alia ratio. quoniã ſemper altera propoſitio vera, altera falſa eſt.

Manifeſtum igitur ex ijs, quæ dicta ſunt, quoniam eidem plura contraria accidunt fieri. Nam ei, quod eſt amicis benefacere id quod eſt inimicis benefacere, & id quod eſt amicis male, contrarium eſt. Similiter autem & aliorum ſingulis quibuſcunq; eodem modo conſideratis, duo contraria apparebunt.

Cum demonſtraſſet atq; dixiſſet in vnaquaq; cõiugatione alterum eſſe fugiendnm, alterum autem eligendum, alterum boni, alterũ mali moris eſſe, deducit (vt Alexander inquit) corollarium quoddam, vt ſequens ad ea, quæ poſita ſunt, & dicit. { Manifeſtum igitur ex ijs, quę dicta ſunt, quo H niam eidem plura contraria accidunt fieri, } nam ei connexioni, quam laudabilem & veram acceperimus, omnes contrariæ erunt (vt Alex. inquit) quæ aut falſæ, aut vituperabiles erunt, ſunt autem huiuſmodi contrariæ, quæ vni opponuntur duæ. Semper enim vni laudabili, aot veræ, duæ uituperabiles, aut falſæ opponuntur. vt Alexander deducit diſcurrendo per coniugationes. uerbi cauſa in prima coniugatione connexio laudabilis eſt, iuſtum bonum, huic contrarię ſunt, iuſtum malum, & iniuſtum bonum, quæ ſunt in ſeconda coniugatione, & quidem vituperabiles. Simili ratione ei connexioni quæ eſt in tertia coniugatione, quæ concidit cum prima connexione primæ coniugationis videlicet hoc iuſtum bonum, duæ vituperabiles contrariæ ſunt videlicet iuſtum malum, quæ eſt ſeconda connexio in tertia coniugatione & iniuſtum bonum, quæ fuit ſecunda cõnexio in ſecunda coniugatione, & prima in quarta coniu-

gatione, & ſecunda connexio in quinta. nam vt dictum eſt, vituperabiles ſunt vnde Ariſt. inquit. { Nam ei, quod eſt, amicis benefacere, } quæ eſt prima connexio primæ coniugationis, & prima connexio in tertia coniugatione, & prima connexio in quinta coniugatione, { id quod eſt inimicis benefacere, } quæ eſt ſecunda connexio in ſecunda coniugatione, & prima in quarta, & ſecunda in quinta coniugatione contraria eſt, { & id, quod eſt amicis male, contrariũ eſt, quæ eſt prima connexio in ſecunda coniugatione, & ſecunda & tertia coniugatione, & prima in ſexta coniugatione, nam vtraq; hæ vituperabiles ſunt, aut falſæ. { Similiter autem & aliorum } hoc eſt aliarum coniugationum { ſingulis quibuſcunq; conſideratis eodem modo, } hoc eſt ita vt ſit laudabilis aut vera. { duo contraria apparebũt } partim ex eadem coniugatione, partim ex alijs, & tu intelligas, nõ ꝙ aliæ connexiones ſint omnino diuerſæ a prima. In omnibus enim coniugationibus, duæ tantum ſunt laudabiles, vt ea

K quæ eſt iuſtum bonum, & iniuſtum malum, ſiue ea quæ eſt, amicis bene, & ea quæ eſt inimicis male, cæteræ vero omnes, quæ his contrariæ ſunt aut ex parte ſubiecti, aut ex parte prædicati, vituperabiles ſunt, in quibuſcunq; coniugationibus reperiantur.

Accipiendum igitur eſt, contrariorum quodcunq; erit ad poſitionem utile.

Alexander dicit, ꝙ quia hoc eſt breuiter dictum, ideo ſit obſcurum, tamen exponitur hoc pacto, cum vni connexioni videlicet ei, quæ eſt, iuſtum malum eſt, contrariæ ſint duæ connexiones laudabiles videlicet ea quæ eſt, iuſtum bonum eſt, & quæ eſt, & iniuſtum malum eſt, quæ harum accipienda eſt ad deſtruendum illam, iuſtum malum eſt. verbi cauſa: ſit problema vtrum iuſtum malum ſit, aut non, & poſitio reſpondentis ſit, hæc, iuſtum malum eſt, cum hæc habeat duas connexiones contrarias, & ea, quæ eſt iuſtum bo-

L num eſt, & ea quæ eſt iniuſtum malum eſt, quæ harum connexionum accipienda eſt ad deſtruendum poſitionem eam quæ eſt iuſtum malum eſt? Reſpondet itaq; Ariſt. & dicit. { Accipiendum igitur eſt contrariorum } duorum pro deſtructione poſitionis, { quodcunq; erit ad poſitionem vtile, } hoc eſt manifeſtius, & vtilius, & quia ad deſtruendum illam poſitionem iuſtum eſt malum, manifeſtius eſt accipere iniuſtum eſt malum, quàm accipere iuſtum eſt bonum, quoniam (vt Alex. deducit) facilius eſt ſyllogizare ꝙ iniuſtum ſit malum, quàm ꝙ iuſtum ſit bonum, nam hoc ſyllogizari poteſt, & quia eſt vitium, & quia eſt morbus animæ, & quia iniuſtum eſt corruptiuum ciuitatis, & præter naturale hominib⁹, nam homines ſunt natura ciuiles, qui ſiunt inciuiles propter iniuſtum. Quare hoc contrarium eſt accipiẽdum, ſi velimus deſtruere, illud iuſtum eſt malum. Ex ijs poteſt colligi locus præceptus videlicet cum alicui contrarium ineſt, alterum deſtruendum eſt ineſſe, vel cum alterum contrariorum fuerit laudabile, alterum erit vituperabile. Alex.

M autem dicit hunc locum vtilem eſſe ad deſtruendum, non tamen vniuerſaliter ad conſtruendum, quoniam ſequitur ſi huic ineſt album, huic non ineſt nigrum, non tamen ſequitur, ſi huic non ineſt album, huic ineſt nigrum, quoniam poteſt illi ineſſe aliquid mediorum, & ita hic locus ad deſtruendum vtilis eſt. Nam impoſſibile eſt cõtraria eſſe ſimul in eodem. In contrarijs vero immediatis reſpectu eorum, quæ illa recipiunt, locus (vt Alex. inquit) vtilis eſt ad deſtruendũ, & ad cõſtruendum. Nam qui demõſtrat ſanũ nõ eſſe malũ, demõſtrat ſanũ eſſe bonũ ſupponẽdo bonũ & malũ eſſe cõtraria immediata, & qui demõſtrat aĩal nõ eſſe ægrũ, demõſtrat aĩal eſſe ſanũ, & qui demõſtrat numerũ non eſſe imparem, demonſtrat eſſe parem, & qui demonſtrat amicis eſſe benefaciendum, demonſtrat amicis non eſſe malefaciẽdũ. Quando igitur fuerit aliquod problema ex contrarijs compoſitũ, cuius plura ſunt contraria oportet (vt Ariſt. inquit) illud accipere ad deſtruendum problema, in quo conſtruen-

Qõ Alex. do magis, & facilius, & manifeſtius abũdamus. Alex. monet quæſtionem hic, quia non videtur verum vni plura eſſe contraria, vt dicitur primo libro de cœlo, & decimo libro metaphyſicæ. N Reſpondet Alex. & bene, ꝙ verum eſt in ſimplicibus contrarijs, at cum contrarium fuerit compoſitum, poteſt habere plura contraria non ſecundum idem, ſecundum diuerſa. verbi cauſa. vni ſecundum numerum, poſſunt plura eſſe contraria, vt niui, ex ea parte qua eſt frigida, eſt contrarium calidum. ex ea parte, qua eſt alba, contrarium eſt nigrum. Simili ratione huic, iuſtum eſt malum, contrarium eſt illud, iuſtum eſt bonum ex parte prædicati, & illud eſt ex parte ſubiecti iniuſtum eſt malum. Vbi patet vni eſſe contraria duo, nõ tamen vna ratione. Circa præſentem locum plurimæ occurrunt dubitationes. Quarũ prima eſt, quoniam Ariſt. aſſerit has non eſſe contrarias, amicis benefaciendum, inimicis malefaciendum, quod falſum videtur, nam maior contrarietas eſt propoſitionum ex parte ſubiecti & prædicati, quàm ex parte alterius tantum. Ariſto. dixit propoſitiones in quibus contraria prædicantur de contrarijs non eſſe contrarias primo quia ſunt eiuſdem moris. Secundo quia poſſunt ſimul veræ eſſe. tunc dicerem propoſitiones, in quibus contraria prædicantur de contrarijs eſſe magis contrarias ſecundum materiam, propoſitiones vero, in quibus, aut contraria de eodem, aut idem de contrarijs prædicatur, eſſe magis contraria ſecundum formã, eo quia prima ratione propoſitiones poſſunt ſimul veræ eſſe. ſecundo vero modo non, quod eſt de formali ratione cõtrariarum propoſitionum. Secundo occurres, quia non videntur hæ contrariæ, in quibus de contrarijs prædicatur idem, vt amicis benefaciendum, inimicis benefaciendum, quoniam nõ eſt altera affirmatio, altera negatio, ſed vtraq; affirmatio. Præterea contrariæ propoſitiones ſunt, quæ participant vtroq; termino, eodem ordine, eadem quantitate, & ſola differunt qualitate, quæ non ſunt in talibus. Amplius hæ non ſunt contrariæ virtus eſt habitus, vitium eſt habitus, & quidem nec hæ virtus eſt mos, vitium eſt mos, in quibus idem prædicatur de contrarijs, nec propter eandem rationem hæ calidum eſt qualitas, frigidum eſt qualitas. Inſuper nec videntur contrariæ in quibus contraria prædicãtur de eodẽ, nõ enim hæ ſunt cõtrariæ ꝓpoſitio eſt vera ꝓpoſitio eſt falſa, quoniã ſi eſſent contrariæ, hæc eſſet vera propoſitio eſt vera. igitur illa erit falſa, propoſitio eſt falſa, & ſic ſi P hæc eſt falſa, tunc ſua contradictoria erit vera videlicet nulla propoſitio eſt falſa. Dicendum primo regulam Ariſt. eſſe intelligendam in contrarijs, non ratione compoſitionis, ſed ratione extremorum ſecundo dicendum regulam eſſe intelligendam in quatuor contrarijs in quibus verum eſt cõtrarium enunciari de contrario. Tunc ad primam patet ſolutio, quoniam aſſumptum eſt verum de contrarijs ratione compoſitionis, vt libro de interpretatione dictum eſt, at hic loquitur de contrarijs ratione extremorum. Ad ſecũdum patet ſolutio, nam licet virtus & vitium ſint contraria, tamen habitus non habet contrarium, quod prædicetur de altero eorum tantum. Ariſt. enim loquitur in ijs contrarijs, in quibus alterum de altero, & alterum de altero vere dicitur, vt ſunt iuſtum, iniuſtum, bonum, & malum, in quibus bonum de iuſto, & malũ de iniuſto vere dicitur, vt ſunt Q etiam dolor voluptas, bonum, & malum, & cætera id gen⁹ modo licet habitus vere dicatur de virtute, non tamen id, quod eſt cõtrarium habitui, vere dicitur de vitio, per idem ſoluuntur cæteræ obiectiones. Vnde licet falſum & verum ſint contraria, non tamen alterum de propoſitione, alterum de eo, quod eſt propoſitioni contrariũ vere enũciatur.

LOCVS VIGESIMVSTERTIVS.

Amplius ſi eſt aliquid contrarium accidenti, conſiderandum eſt, ſi ineſt ei, cui dictum eſt accidens ineſſe. Si enim hoc ineſt, illud non inerit. Impoſſibile enim eſt ſimul contraria eidem ineſſe.

Vigeſimus tertius locus (vt Alex. inquit) præceptu⁹ eſt inſpicere ad contrarium accidentis, quod alicui ſubiecto aſſignatur accidere. Locus vero præceptus eſt, nam ſi contrarium accidentis, quod alicui ſubiecto aſſignatur accidere,

eidem

A eidem ſubiecto inerit, accidens quod ei aſſignabatur ineſſe, non inerit, & ſic problema erit interimendum, & locus deſtructiuus eſt, & dicit. { Amplius ſi eſt aliquod contrarium accidenti. } quod ſubaudi alicui ſubiecto aſſignatur ineſſe, { conſiderandum eſt, } per quę dedit intelligere locum prę ceptiuum, deinde explicat locum præceptum, & dicit. conſiderandum dico { eſt, ſi ineſt ei } ſubiecto, cui dictum eſt accidens ineſſa, ſi enim hoc } contrarium { ineſt, illud } .ſ. quod aſſignabatur accidere { non erit } hic eſt locus pręceptus, & (vt Alex. inquit) deſtructiuus, cuius loci cauſam aſſignat, & dicit. { Impoſſibile enim eſt ſimul contraria eidem ineſſe, } quare ſi contrarium accidenti ineſt, accidens non inerit. Differt autem hic locus vigeſimus tertius a loco proximo vigeſimoſecũdo, quõ locus proximus reſpiciebat ad cõtraria cõplexa hic aũt locus reſpicit ad ꝯtraria incõplexa, quæ ſunt ꝯtraria prædicatio. Amplius differt hic locus a decimo octauo, & decimo nono. (vt Alex. inqt) dictione, B & amplificatione, quõ loca ſuperius aſſignata vtilia ſunt deſtruenti, & conſtruenti, hic autem deſtruenti tantum. verbi cauſa. ſi aliquis dixerit iniuſtum vtile eſſe, quia iuſtum eſt dãnoſum, quod eſt illi contrarium. Dubitatur, primo quia in eadẽ aeris parte ſunt ſimul ſpecies albi, & nigri, quę ſunt contraria. Deinde idem oculus ſimul & ſemel recipere poteſt ſpecies albi, & nigri. Adhuc in eodem aeris puncto grauis & acuta vox recipitur.. Dicendum ꝙ ſi ſenſibilia contraria conſiderentur ſecundum eſſe reale, ſunt contraria; ſed ſecundum intentionale non.

Dubĩones

LOCVS VIGESIMVSQVARRTVS.

Aut ſi quid tale dictum eſt de aliquo, quod cum inſit, neceſſe eſt cõtraria eſſe, ut ſi ideas in nobis qs dixerit eſſe. Nã & moueri & quieſcere eaſdem accidet, & etiam ſenſibiles & inſenſibiles. Videntur enim ideæ quieſcere, & immobiles, & intelligibiles eſſe ijs, qui ponunt ideas eſſe. Attamen cum ſint in nobis, impoßibile eſt immobiles eſſe, ſiquidem motus nobis, neceſſarium eſt & quæ in nobis ſunt omnia, ſimul C *moueri. Manifeſtum, quoniam & ſenſibiles, ſi in nobis ſunt. Nam per ſenſum, qui circa uiſum eſt, eam, quæ in unoquoq; eſt formam, cognoſcimus.*

Locus vigeſimus quartus præceptiuus eſt inſpicere ad cõtraria conſequentia, quæ conſequuntur ad illud accidens, quod aſſignatur alicui ineſſe. Locus vero præceptus eſt, cũ aſſignatur aliquod accidens ineſſe alicui, quo inexiſtente, ſequitur contraria de aliquo ſimul prædicari, accidens quod aſſignabatur ineſſe: non inerit illi, cauſa eſt, quoniam nunquam ad aliquid ineſſe alicui, debet ſequi impoſſibile, at cõtraria de eodem ſimul prædicari eſt impoſſibile. igitur ſi ad accidens ineſſe alicui ſubiecto, ſequitur duo contraria de eodem ſimul prædicari, problema erit deſtruendum, dicit. { Aut ſi quid tale } .ſ. accidẽs { dictum eſt de aliquo } ſubiecto, cui aſſignetur ineſſe, { quod cum inſit, neceſſe eſt cõtraria eſſe { ſimul da aliquo dicta locus deſtructiuus eſt, quo D interimitur accidens ineſſe ei, cui aſſignabatur ineſſe, Tacuit autem locum præceptiuum, quia ex loco pręcepto colligitur. Aſſignat exemplum de ideis, quas Platonici in nobis formas eſſe dixerunt, & dicit. { Vt ſi ideas in nobis, quis dixerit eſſe, nam } illis nobis ineſſe poſitis, { & moueri, & quieſcere eaſdem accidet } poni quæ ſunt contraria, { & etiam ſenſibiles, & inſenſibiles } accidet etiã poni, quę ſunt contraria, & ꝙ hęc ſequãtur probat. & dicit { Ijs enim qui ponunt ideas eſſe, } vt Platonicis, videntur ideæ quieſcere & } pro ideſt } immobiles } eſſe ſimpliciter, adhuc ſenſum vt nec per ſe, nec per accidens mobiles ſint, hoc enim ſequitur ex poſitione eorum, quia dicunt eas eſſe ſubſtantias ſeparatas, & indiuiſibiles, quæ nec per ſe, nec per accidens moueri poſſunt. Videntur etiam ijs, qui ideas ponunt { & intelligibiles eſſe } hoc eſt ſimpliciter inſenſibiles ad hunc ſenſum vt neq; per ſe, nec per accidens ſenſibiles ſint. Ex poſitione ergo Platonicorũ ſequitur ideas eſſe ſimpliciter immobiles, atq; ſimpliciter inſenſibiles. Quod vero ſequatur E aſſe alterum contrariorum, vt ſcilicet ſint mobiles, & ſenſibiles, ſaltem per accidens, deducit, & inquit. { Attamen cũ ſint in nobis, } vt formæ dantes eſſe, vt Alex. ſubaudit, { impoſſibile eſt immobiles eſſe, ſiquidem & motis nobis, neceſſariũ eſt, & quæ in nobis ſunt omnia ſimul moueri, } ſaltem per accidens. Deinde declarat ꝙ ſenſibiles, & dicit. { Manifeſtum, quoniam & ſenſibiles, ſi in nobis ſunt } formæ, & perfectiones, { nã per ſenſum qui circa viſum eſt, } hoc eſt per viſum { eam formam cognoſcimus } ſaltem per accidens, { quæ in vnoquoq; eſt } corpore, quare ſequitur, vt ſint mobiles, & ſenſibiles, quod erat alterum oppoſitorum. igitur problema eſt deſtruendum, in quo dicebatur ideas eſſe formas in nobis. Alexãder affert alia exempla dilematica, & accipit hoc problema vtrum hoc complexum ego mentior, ſit propoſitio, aut non. Si eſt propoſitio igitur eadem propoſitio erit vera & falſa, vera quidem, ſupponẽdo pro vero illud complexum ego mẽtior. Falſa vero, quoniam ſignificat falſum. ſ. equum eſſe hominem. Amplius di- F centem quodlibet eſſe in quolibet, ſequitur contraria eſſe, in eodem. Inſuper & dicentem ens eſſa vnum, & infinitum ſequitur eus vnum eſſe, & multa. vnum quidem expoſitione. multa vero, quoniam infinitum eſt quantitas, quantitas vero eſt accidens, accidens autem eſt in ſubſtantia, igitur ſi ens eſt vnum & infinitum, ens non erit vnum, ſed multa, & erit vnum. Adhuc dicentem omnia moueri ſequitur idem ſimul moueri, & immobile eſſe, probatur, quoniam hoc videlicet omnia moueri, quatenus verum, & firmum, immobile eſt, quatenus vero eſt aliquid de numero omnium, mouebitur. quare idem mouebitur, & immobile erit. Amplius dicentem ſcit Dion, quoniam mortuus eſt, ſequitur ſimul eundem mori, & viuere. Nam ſi Dion ſcit quoniam mortuus eſt, Dion mortuus eſt, & ſi Dion ſcit, quoniam mortuus eſt. Dion ſcit, igitur Dion viuit.

LOCVS IGESIMVS QVINTVS.

Rurſum ſi poſitum eſt accidens cui aliquod contrarium G *eſt, conſiderandum, ſi & contrarij ſuſceptiuum eſt, quod & accidentis eſt. Nam idem eſt contrariorum ſuſceptiuum. Vt ſi odium ſequi iram quis dixerit, erit odium in furoris ſpecie. Illic enim ita eſt. inſpiciendum igitur ſi & contrarium in furoris ſpecie amor eſt. Nam ſi non, ſed in concupiſcibili eſt amor. odium iram non ſequetur. Similiter autem & ſi concupiſcibile ignorare dixerit. Erit enim ſcientiæ ſuſceptiuum ſiquidem & ignorantiæ, quod quidem non uidetur concupiſcibile ſuſceptiuum eſſe ſcientiæ.*

Amor ἡ φιλία amicitia.

Locus vigeſimus quintus præceptiuus ſecundum expoſitionem Iuniorum, qui Albertum ſequuntur, eſt inſpicere ad contraria ſecundum potentiam, locus vero præceptus eſt, ſi aliquod accidens contrarium habens aſſignetur ineſſe alicui ſubiecto, cui contrarium illius accidentis non ſit aptũ ineſſe, accidens illud non inerit illi ſubiecto, verbi cauſa, ſi odium aſſignetur ineſſe virtuti iraſcibili, cum amor, qui eſt odio contrarius non inſit virtuti iraſcibili, ſed virtuti con- H cupiſcibili, nec odiũ virtuti iraſcibili inerit. Amplius ſi ignorantia aſſignetur ineſſe virtuti concupiſcibili, cum ſcientia, quæ eſt contraria ignorantiæ, virtuti concupiſcibili non inſit, nec ignorantia inerit, Secundũ vero Alexandrum præceptiuus locus eſt inſpicere ad ſubiectum accidentis habentis contrarium, non quidem abſolute, ſed inquantum eſt ſuſceptiuum vel non ſuſceptiuum contrariorum: Locus vero præceptus conſtruere volenti erit (vt dicemus) ſi ſubiectũ aliquod eſt ſuſceptiuum alterius contrarij, erit ſuſceptiuum & alterius. Deſtruere vero volenti, eſt ſi aliquod ſubiectum non fuerit ſuſceptiuum alterius contrarij. nec ſuſcipiet alterum contrariorũ, nec erit alterius contrarij ſuſceptiuũ. vel locus præceptus deſtruere volenti erit, ſi aliquod accidens habẽs contrarium aſſignetur ineſſe alicui ſubiecto, ſi illi ſubiecto contrarium accidentis non inerit, nec accidẽs inerit,

& eſt magis ad verba textus, dicit igitur Ariſtoteles. { Rurſum ſi poſitum eſt accidens } alicui ſubiecto ineſſe, ſcilicet a reſpondente { cui } accidenti { aliquod contrarium eſt, cōſiderandum & } ſubiectum cui poſitum erat ineſſe accidens a reſpondente, { ſi & contrarij ſuſceptiuum eſt, per quę patet locus præceptus, qui eſt vt reſpiciamus ad ſubiectum ſuſceptiuum contrariorum. Deinde ponit exempla, vt per exempla habeatur locus præceptus, & dilucidatione primi exempli, annotatione dignum, Ariſtotelem duo problemata tangere vnum eſt, vtrum ira ſit odium, aut non, ſecundū vtrum odium ſit in virtute iraſcibili, an in virtute concupiſcibili. Nam Plato iram poſuit in virtute iraſcibili, vt in ſubiecto, Ariſt. autem in virtute concupiſcibili. eſt enim ira etiā concupiſcentia, ac appetitio quædam cum ſit appetitio vltionis. Soluit autem vnum problema tantum, & ſupponit iram eſſe in virtute iraſcibili, quod licet non ſit peripateticum, eſt Platonicum, quod problematice defendi poteſt: &
K dicit, { vt ſi odium ſequi iram quis } ideſt aliquis reſpondēs { dixerit, } ita, vt velit iram eſſe odium, vt homo eſt animal, nam vt animal ſequitur hominem: ita odium ſequitur iram. Si enim ita eſt, odium ſequens iram, { erit in ſpecie } hoc eſt in forma, ac virtute { furoris } hoc eſt in iraſcibili virtute: nam Platonicum eſt iram eſſe in virtute iraſcibili, vt in ſubiecto: quod nunc ſupponit. Deinde docet videre ſi ita ſit, & innuit ſecundum problema videlicet vtrum virtuti iraſcibili inſit odium, aut non, nam ſi non ineſt, ſequuntur duo, & ꝙ ira non ſit odium, & ſequitur ſolutio ſecundi problematis quod erat vtrum odium inſit virtuti iraſcibili, aut non, & dicit. { inſpiciendum igitur, ſi & contrariū } illius videlicet { amor eſt } vt in ſubiecto, { in ſpecie furoris } hoc eſt in virtute iraſcibili, ex hoc enim ſoluitur primū & ſecundum problema: & dicit, { nam ſi non eſt } amor in virtute iraſcibili, { ſed in } virtute cōcupiſcibili: { odium iram non ſequetur, } & ſoluetur primum problema, nam ira ſecundum Platonicos eſt in virtute iraſcibili, quicquid ſit ſecundum veritatem. Soluetur etiam ſecundum quod erat vtrum odium ſit in virtute iraſcibili aut non, ſoluitur
L enim interimendo ꝙ non, nam amor contrarius odio non virtuti iraſcibili, ſed concupiſcibili ineſt. Igitur nec odium, vbi innuit locum præceptum videlicet ſi accidens habens contrarium aſſignetur alicui ſubiecto ineſſe: ſi illi ſubiecto contrarium accidentis non ſit aptum ineſſe, accidens illi nō inerit, ratio vero huius maximæ eſt, quia idem ſubiectum eſt ſuſceptiuum contrariorum. Quo vero ad exemplum attinet, annotatione dignum, amorem, odium, iram, & māſuetudinem, omnes eſſe ſecundum Ariſt. in virtute concupiſcibile cum omnes huiuſmodi affectiones ſint appetitiones quædam. Quinimo etiam virtus iraſcibilis, & concupiſcibilis vna eſt. Plato vero amorē māſuetudinem, & amicitiā in virtute cōcupiſcibili vt in ſubiecto collocauit: odium vero, iram, & inimicitias, ſiue maliuolentiam collocauit vt in ſubiecto in virtute iraſcibili. Has vero virtutes, non ſolum potentias diuerſas exiſtimauit, ſed ſubiecto etiam differre arbitratus eſt, nam vim iraſcibilem collocauit in felle: concupiſcibilē vero, in corde, & epate, & inguinibus. Quare Ariſt.
M cum hic problematice loquatur: ſequutus eſt Platonem: ſupponens iram eſſe in virtute furoris ſiue iraſcibili. Deinde aſſignat aliud exemplum, & dicit, { ſimiliter autem & ſi concupiſcibile } ipſum aliquis reſpondens { ignorare dixerit, } ita, vt dicatur ignorantiam ineſſe virtuti concupiſcibili, vt in ſubiecto. Si hoc pacto dicatur { erit enim } vt inquit { ſcientiæ ſuſceptiuum, ſiquidem: & ignorantiæ } fuerit ſuſceptiuum: { quod quidem } non eſt verum, { concupiſcibile } enim { non videtur ſuſceptiuum eſſe ſcientiæ, } ſed intellectiuum: & ſi per ignorantiam intelligit diſpoſitionem, qui eſt error contrarius ſcientiæ exemplum eſt cōtrariorum, at ſi per ignorantiam intelligit priuationem ſcientiæ in ſubiecto apto nato (ἄγνοια enim græcum verbum, vtrunq; ſignificat) exemplum erit de priuatiue oppoſitis

Dubð. Alex. non autem de contrarijs. Sed occurres, quoniam ex hoc loco ſequeretur deo non ineſſe vitam: nam cui contrarium non eſt aptum ineſſe, illud non inerit. ſed contrarium vitæ mors eſt. quod deo non ineſt nec eſt aptum natum ineſſe: igitur nec vita. Amplius ſequeretur etiam niui non ineſſe album: quoniam nix non eſt ſuſceptiuum nigri. N

Solutio. Recte hūc locum intelligit Alex. ait enim de illis contrarijs eſſe intelligendum locum: in quibus alterum eorum non fuerit ſubiecto connaturale: veluti niui album: & deo viuere.

Destruenti ergo, quemadmodum dictum eſt, utendum eſt, conſtruenti uero, quoniam ineſt quidem accidens: non utilis locus eſt, quoniam autem contingit ineſſe, utilis eſt, oſtendentes enim quoniam non ſuſceptiuum eſt contrarij. oſtendentes erimus, quoniam neq; ineſt accidens, neq; contingit ineſſe. Si autem oſtenderimus, quoniam ineſt contrarium, aut quoniam ſuſceptiuum eſt contrarij: nondum oſtendentes erimus, quoniam accidens ineſt: ſed quoniam contingit ineſſe in tantum ſolum oſtenſum erit. O

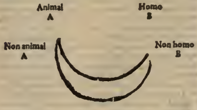
Nunc tangit poteſtatem loci, & declarat ad quot ſit vtilis, & vult ꝙ locus aſſignatus ſit vtilis ad deſtruēdum: nam ſi accidens habens contrarium aſſignetur alicui ſubiecto ineſſe, ſi illius contrarij ſubiectum non eſt ſuſceptiuum, nec illud accidens aſſignatum inerit ſibi. Vtrum vero ſit vtilis ad conſtruendum, reſpondet locum vtilem eſſe ad conſtruēdum, ſecundum contingere, non ſecundum ineſſe. Nam ſi oſtenderimus, quoniam ſubiectum ſuſceptiuum eſt contrarij, oſtendemus accidens contingit ineſſe. vnde dicit, { Deſtruenti ergo, quemadmodum dictum eſt, vtendum eſt } nā ſi contrarij ſubiectum non fuerit ſuſceptiuum: nec accidentis erit ſuſceptiuum, nec accidens ſuſcipit. { cōſtruenti vero locus non vtilis eſt } ad demonſtrandum, { quoniam ineſt quidem accidens, } quia non valet ſubiectum eſt ſuſceptiuū contrarij: igitur ſibi ineſt accidens: niſi (vt Alex. inquit) in contrarijs immediatis. Sequitur enim animal eſt ſuſceptiuū ægritudinis. igitur animal eſt ſanum { vtilis autem eſt } ad demonſtrandum { quoniam contingit ineſſe. } Nam ſubiectum eſt ſuſceptiuum vtriuſq; contrarij. Ariſt. primo declarat primum, & dicit, { oſtendentes enim quoniam } ſubie- P ctum { non eſt ſuſceptiuum contrarij, oſtendentes erimus, quoniam neq; ineſt accidens, neq; cōtingit ineſſe. } Igitur locus vtilis eſt ad deſtruendum, deinde declarat ſecundum & dicit, { ſi autem oſtenderimus, quoniam ineſt contrariū, aut quoniam ſuſceptiuum eſt contrarij. { verbi cauſa, quoniam animal eſt album aut ſuſceptiuum albi. { nondū oſtēdentes erimus, quoniam accidens ineſt, } nō enim quia animal ſuſceptiuum eſt albi, ſequitur animal eſſe nigrū, { Sed oſtenſum erit ſolum in tātum, quoniam contingit ineſſe, } nam ſi animal eſt ſuſceptiuum albi, non ſequitur animal eſſe nigrum, niſi fuerint cōtraria immediata (vt Alex. inquit) ſed ſequitur animal contingere eſſe nigrum. Quare cōſtruēti etiam vtilis eſt ſaltem ſecundum contingere. Et ſi occurres, per ea, quæ Boetius inquit in prædicamentis, calidum & leue ineſſe igni: cui non contingit contraria ineſſe. Amplius album cygno, cui non contingit ineſſe nigrum.

Dubð. Q Solutionem Alex. attulit locum hunc eſſe intelligendū, cum accidens, quod aſſignatur ineſſe, non inſit ſubiecto cōnaturaliter, vel eſſentialiter, vt album cygno, & niui, & calidum & leue igni. nam ſi ineſt ſubiecto connaturaliter, vel eſſentialiter, inerit illi, etiam ſi ſubiectum eius, non ſit contrarij ſuſceptiuum.

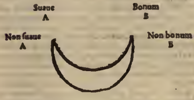
VIGESIMVS SEXTVS LOCVS.

Quoniam aūt oppoſitiones ſunt quatuor, cōſiderandum ex contradictionibus econuerſo ex conſequentia & interimenti & conſtruenti. Sumere autem eſt ex inductione, ut ſi homo animal, non animal non homo. Similiter autem & in alijs. Hic enim econuerſo conſequentia. nam hominem animal ſequitur, non hominem autem non animal nequaquam. Sed econuerſo non animal non homo. In omnibus igitur tale eſt exiſtimandum, ut ſi bonum ſuaue, & non ſuaue non bonum. Si

A *nem. Si autem non hoc, nec illud. Similiter autem & ſi non ſuaue nō bonum, bonum ſuaue. Manifeſtum igitur quoniam ad utrunq; conuertitur, quæ ſecundum contradictionem eſt conſequentia econuerſo facta,*

B

De loco præceptiuo Alex. plane loquitur, aſſerit enim locum præceptiuum eſſe reſpicere ad conſequentias ſecundum oppoſitiones, ſunt autem oppoſitiones, (vt in prædicamentis patet) quatuor, aut enim vt affirmatio, & negatio aut vt cōtraria, aut vt habitus, & priuatio aut vt ad aliquid. Et quoniam ſecundum vnamquanq; oppoſitionē eſt particularis quædam eloquentia, ideo primo declarat ex qua cōſequentia aliquod problema conſtruere: & deſtruere poſſumus in oppoſitis ſecundum contradictionē, & dicit. { Quo C niam autem oppoſitiones ſunt quatuor, vt patet { conſiderandū & interimēti & cōſtruēti. } hoc eſt is, qui interimere, & cōſtruere voluerit problema, conſiderare debet { ex conſequentia } facta { econuerſo ex contradictionibus, } per quæ innuit locum vigeſimum ſextum præceptiuum in ſpecie, qui eſt, vt reſpiciamus ad conſequentiam econuerſo factam ex contradictionibus, locus vero præceptus erit, ſi affirmatio conſequentis ſequitur affirmationem antecedentis, negatio antecedentis ſequetur negationem conſequentis. Si non homo eſt animal, non animal erit nō homo. Amplius ſequitur ſi homo eſt animal eſt igitur ſi eſt non animal eſt non homo. & hæc dicitur (vt Alex. inquit) conſequentia oppoſitorū econuerſo facta, quæ eſt duplex ſecundū Alex. aut i ſuppoſitiuo problemate, quod græce dicitur hypothethicum, & ſic talis conſequentia fit econuerſo, quoties ex oppoſita conſequentis infertur oppoſitum antecedentis, &
D hæc proprie dicitur conſequentia facta econuerſo ex oppoſitis ſecundum contradictionem. Alio modo eſt in prædicatiuo problemate, & hæc fit cum ex oppoſito prędicati coordinatur in propoſitione prædicatiua cum oppoſito ſubiecti verbi cauſa, ſi homo eſt animal, non animal eſt non homo, & ſi bonum eſt, ſuaue non ſuaue eſt non bonum, & hęc conſequentia econuerſo in propoſitione prędicatiua dicitur ab Alex. & a Iunioribus conuerſio per contrapoſitionem. Dicitur enim conuerſio, quoniam de ſubiecto fit prædicatū, & de prædicato ſubiectum, dicitur per contrapoſitionem, quoniam termini contradictorię ponuntur. cum mutentur de affirmatiuis in negatiuos, vel negatiuis in affirmatiuos.
Deinde exponit qua ratione locus pręceptus qui dicitur maxima propoſitio, demonſtretur, & dicit. { Sumere autem eſt } huiuſmodi locum præceptum, qui dicitur propoſitio maxima, { ex inductione, } quæ ſubaudi in nullo habet inſtantiam, regulæ enim dialecticę probantur, aut prioriſtice

p ſyllogiſmū cōtradictionis, aut topice p inductionē, Ariſt. E hoc enim ſit topicus, per inductionem locum pręceptum demonſtrat, & dicit. { Vt ſi homo, animal, non animal, nō homo, } quod poteſt intelligi in prędicatiua ꝓpoſitione quę græce dicitur categorica, hoc pacto, ſi homo eſt animal, nō animal eſt non homo, & poteſt intelligi in ſuppoſitiua propoſitione, quæ græce dicitur hypothetica, hoc modo, ſi homo eſt, animal eſt, igitur ſi eſt non animal eſt non homo. Deinde vniuerſalitatem in omnibus, quæ requiritur ad inductionem, inquit. { Similiter & in alijs } idem eſt inducere, quaſi dicat, & ſic de ſingulis, nā (vt Alex. inducit) ſequitur ſi opinio eſt diſpoſitio, non diſpoſitio eſt non opinio, & ſi factum habet principium, quod non habet principium eſt nō factum, & non, vt putauit Meliſſus, qui argumētabatur ex oppoſito ſubiecti, hoc pacto, ſi factum habet principium, quod non eſt, factum, non habet principium, quod falſum eſt, nam multa ingenita ſunt, quæ principium habent, non contentus Ariſt. inductione quaſi probat locum pręceptum per rationem, & dicit. { Hic enim } hoc eſt, in his { enim F eſt conſequentia econuerſo, } in quibus prædicatum ſe habet vt cōſequens, & ſuperius ad ſubiectum, & ſubiectum ſe habet, vt antecedens, & inferius: { nam } vt inquit, { hominem, } qui eſt ſubiectū, & inferius, { animal ſequitur, } quod eſt prædicatum & ſuperius, eſt etiam homo. vt antecedens, & animal, vt conſequens, & quia ita eſt, { hominem animal ſequitur, non hominem autem non animal nequaquam, ſed econuerſo { potius { non animal ſequitur nō homo. } Affirmatio enim animalis erat vt conſequens, & ſuperior affirmatione hominis. ſed negatio hominis ſuperior eſt, & vt conſequens ad negationem animalis, per quæ patet Ariſt. & Alex. intelligere per conſequentiam econuerſo factam ex oppoſitis ſecundum contradictionem, quę etiam dicitur conuerſio per contrapoſitionem aut hypothetica, in qua argumentamur ab oppoſito conſequentis ad oppoſitum antecedentis, aut categoricam, quę reducitur ad talem hypotheticam. Hæc enim homo eſt animal. ergo non animal eſt non hō, reducitur ad illam, ſi hō eſt, aial eſt. igitur ſi G nō eſt aial non eſt homo. Ex ijs patet ratio loci pręcepti, nā cum ex oppoſito conſequentis in hypothetica neceſſaria, ſequatur oppoſitum aňtis, fit, vt ſi affirmatio prædicati & ꝯſequētis ſequit affirmationē ſubiecti, & antecedentis, negatio ſubiecti & aňtis ſequatur negationē prædicati & cōſequētis. Cuius rationem etiam Albertus aſſignat, nam prædicatum cum fuerit conſequens ad ſubiectum, eſt ſuperius, cum vero negatur, redditur inferius ſubiecto negato, non homo enim communius eſt non animali. Et ideo non homo ſequitur ad non animal, ſicut animal ad hominem. Et propterea Ariſt. inferendo locum præceptum pro regula, inquit. { In omnibus igitur tale eſt exiſtimandum, } tale hoc eſt locum præceptum aſſignatum, qui eſt, ſi affirmatio prædicatur ſequitur affirmationem ſubiecti, negatio ſubiecti ſequitur negationē prędicati, quod iterum probat inductione, & exemplo, & dicit, { vt ſi bonum ſuaue, } vt Epicurus inquit, qui vult ſummum bonum eſſe voluptatem, } & non ſuaue nō bonum: ſi autem non hoc, } hoc eſt, ſi autem non ſuaue nō eſt: non bonum, { nec illud } erit. ſ. bonum ſuaue. Per hunc H locum ſoluitur problema, vtrum benefaciendum nō amicis, vt Socrates opinatur, aut non, vt opinatur Ariſt. Solutio peripatetica eſt, ſi benefaciendum amicis, non amicis non benefaciendum, argumentum videlicet per locum a conſequentia econuerſo facta ſecundum oppoſita contradictionis. Deinde tangendo loci poteſtatem, declarat hunc locum, qui eſt a conſequentia & ecōuerſo facta ſecundū oppoſita in contradictione, eſſe vtilem ad deſtruendum, & ad conſtruendum. & dicit. { Similiter autem ſi non ſuaue non bonum, } valebit conſtructiue, { bonum ſuaue, } & ſi non aial non hō, homo animal. Amplius & ſi non bonū non eligibile, eligibile bonū, nam ſicuti ex negatione prædicati ſequitur negatio ſubiecti, ita etiam ex affirmatione ſubiecti ſequitur affirmatio prædicati. Tunc concludit poteſtatem loci, & dicit. { Manifeſtum igitur, quoniam ad vtrunq; con-

uertitur, quæ ſecundum contradictionem eſt conſequentia
econuerſo facta. } Valet enim ad deſtruendū, & ad conſtruē
dum, ad deſtruēdum quidem, vt ſi problema ſit, vtrum be-
nefaciendum ſit non amicis, aut nō? Deſtruimus enim, quo
niam ſi benefaciendum eſt amicis, non amicis erit non be-
nefaciendum, ad conſtruendum vero, vt ſi problema ſit,
vtrum bonum ſit ſuaue, aut non. Conſtruemus, non ſuaue
eſt non bonum. igitur bonum eſt ſuaue, aut ſi problema fue
rit, vtrum iuſtum honeſtum, aut non? Conſtruemus, nō ho
neſtum, nō iuſtum, igitur iuſtum honeſtum. Verum vero in
oppoſitis ſecundum contradictionem, fieri poſſe conſequē
tia in ipſo, quæ ſit, vt dicemus ab oppoſito ſubiecti, ſiue an-
tecedentis ad oppoſitum prædicati ſiue conſequentis. Alex.
dicit non vniuerſaliter fieri poſſe talē cōuerſionē ſed in quę
dam materia, vt in proprijs & definitionibus, nam ſi homo
eſt riſibile eſt, & ſi non eſt riſibile, non eſt homo, & ſi album
color diſgregatiuus viſus non color diſgregatiuus viſus, nō
K album, etiam valet econuerſo omnibus modis. At locus,
qui expoſitus eſt, non in proprijs ſolum atq; definitionibus
valet, ſed in generibus, differentijs, & accidentibus valet.
De conuerſione per contrapoſitionem, & de dubitationi-
bus, quæ contingunt circa eam, diligenter diximus primo
priorum, & in Iudicijs dialecticis, nunc non oportet immo
rari circa ea, quæ ibi diximus, ſed tantum quædam adden-
da pro diligentiori cura occurrunt ergo qui conuerſionem
per contrapoſitionem negarunt, primo quia non ſequitur
in propoſitionibus vniuerſalibus affirmatiuis, omnis homo
eſt ens. igitur omne non ens eſt non homo, quia antecedens
eſt verum, & conſequens falſum. nam ſubiectum conſequē
tis pro nullo ſupponitur. Modo affirmatiua ꝓpoſitio eſt fal
ſa, cuius ſubiectum pro nullo ſupponitur. Secundo nō ſequi
tur de particulari negatiua, quędam chymera nō eſt homo.
igitur quędam non homo non eſt non chymera. Antecedēs
enim verum eſt, conſequens autem falſum, quia eius cōtra
dictorium videlicet illud, omnis non homo eſt non chyme
re, eſt verum tertio per talem conuerſionem non conuerti
L tur vniuerſalis negatiua, hæc enim vera eſt, nullus lapis eſt
animal, hæc autem falſa, nullum non animal eſt non lapis,
cum contradictorium huius ſit verum videlicet aliquod nō
animal eſt non lapis, lignum enim nō animal lapis eſt. Simili
ratione patet, quoniam particularis affirmatiua non cōuer
titur per contrapoſitionem, non enim ſequitur quidam ho
mo eſt ens. ergo quoddam non ens eſt non homo, antece-
dens enim verum eſt, conſequens vero falſum, cum ſubie-
ctum conſequentis pro nullo ſupponatur. Alex. dixit in cō-
mentarijs huius loci, tunc conuerſionem per contrapoſitio
nem eſſe cum neceſſitate conſequentiæ, cum aut fuerit hy
pothetica, in qua argumentamur ab oppoſito conſequen-
tis ad oppoſitum antecedentis, aut fuerit categorica, quæ
reducitur ad talem hypotheticam. Hæc enim homo eſt ani
mal. ergo non animal eſt non homo, reducitur ad illam, ſi
homo eſt, animal eſt. igitur ſi non eſt animal. non eſt ho-
mo, & quia hæc videlicet omnis homo eſt ens, non reduci-
tur ad hypotheticam, quoniam ſi reduceretur, maxime re-
duceretur ad hanc, ſi omnis homo eſt, igitur omne ens eſt,
M quæ non eſt neceſſaria per ſe ideo illa omnis homo eſt ens,
non poteſt conuerti per contrapoſitionem. Simili ratione
de ſecunda, & de tertia non enim poſſunt reduci ad hypo-
theticam, cuius conſequens ſit ſuperius ad antecedens, cum
vtraq; ſit negatiua, verbi prædicatum non eſt vniuerſalius
ſubiecto. De quarta vero dicendum ꝙ illa eſt bona conuer
ſio, quoniam antecedens, & conſequens ſunt vere: nec eſt
verum ꝙ ſubiectum conſequentis ſupponatur pro nullo,
nam ille terminus non ens, quod eſt ſubiectum conſequen-
tis ſupponitur pro aliquo, vt pro ligno, quod eſt non ens
leo, vel non ens bos, & ſic de alijs. Simili ratione forraſſe di
ci poſſet de illa omnis homo eſt ens. igitur omne nō ens eſt
non homo, nam τὸ non ens ſupponitur pro omnibus non
entibus talibus, verū de hac alibi. Adhuc occurret, quia
non ſequitur. homo eſt animal, igitur nullum animal eſt nul
lus homo, & tamen argumentum eſt ſecundum regulam,
quia per conſequentiam econuerſo ſecundum oppoſita N
contradictoria. Quod vero non ſequatur, patet quoniam
antecedens eſt verum, conſequens autem falſum, quia ille
nullum animal eſt nullus homo, æquipollet huic omne ani-
mal eſt aliquis homo, quæ videtur falſa. Adinolphus, &
Hiberus, & alij Iuniores aſſerunt propoſitionem hanc, nul
lum animal eſt nullus homo ęquipollere huic, omne animal
eſt aliquis homo. Veluti hæc, nihil eſt nihil, ęquipollet huic,
quodlibet eſt aliquid, vel omne ens eſt aliquod ens. propte-
rea dixerunt terminos bifaria contraponi poſſe, aut ſecun-
dum prædicationem, aut ſecundum conſequentiam. Ariſt.
ergo docet terminare problema per inſpectionem ad conſe
quentiā, & non ꝑ inſpectionem ad prędicationem, intendit
enim ꝙ ſi ad, a, ſequitur, b, ad non, b, ſequatur non, a, & nō
ſi de, a, prædicetur, b, ꝙ de non, b, prædicetur non, a. Qua-
re ad conſequentiam, & non ad prædicationē inſpexit Ari
ſtoteles. Sed hoc eſt contra Alexandrum, qui aſſerit Ariſto O
telem intelligere per conſequentiam econuerſo ſecundum
contradictoria, conuerſionem per contrapoſitionem, quæ
fieri poteſt tam in ſuppoſitiua, quàm in prædicatiua propo
ſitione, dixit etiam tunc conuerſionem per contrapoſitio-
nem eſſe cum neceſſitate conſequentiæ, cum aut fuerit hy-
pothetica, in qua argumentemur ab oppoſito conſequen-
tis ad oppoſitum antecedentis, aut fuerit categorica, quę re
ducitur ad talem hypotheticā. igitur Ariſt. loquitur vtroq;
modo & ſecundum conſequentiam, & ſecundum prædica
tionem. Propterea dicendum Ariſt. intelligere per conſe-
quentiam econuerſo factam ſecundum oppoſita contradi
ctoria, conuerſionem per contrapoſitionem, in qua termi-
ni contraponuntur contradictorie infinitanter, non autem
in qua contraponuntur contradictorie neganter, & quia in
ille nullum animal eſt nullus homo termini contradictorie
ponuntur neganter, ideo non eſt cōuertens illius homo eſt
animal, ſed conuertens illius eſt, non animal eſt non homo,
aliquin non ſolum termini mutarētur, ſed quantitas. verū
vero hæc, nullum animal eſt nullus homo æquipolleat illi, P
omne animal eſt aliquis homo, & quando negatio tenetur
contradictorie neganter, & quando cōtradictorie infinitan
ter, in Iudicijs dilucidauimus, nunc vero ſatis ſit dictum A-
riſt. loqui de conſequentia econuerſo, in que termini mutā Enūtiatio
tur ſecundum qualitatem & ordinē, non autem in qua pro c 1. & 22.
poſitio mutat quantitatem, vel qualitatem, ſicut eſſet in ca
ſu, nam propoſitio illa, homo eſt animal. eſt indefinita. hæc
vero nullum animal eſt nullus homo, eſt vniuerſalis, cum
æquipolleat illi omne animal eſt aliquis homo, quę eſt vni
uerſalis, quare conuertens erit non animal eſt non homo,
quæ eſt affirmatiua, & indefinita, ſicut ſua conuerſa.

LOCVS VIGESIMVS SEPTIMVS.

*In contrarijs autem, conſiderandum, ſi contrarium con-
trarium ſequatur, an in ipſis conſequentia ſit, an econuerſo?
& interimenti, & conſtruenti? Sumere autem & talia eſt
ex inductione, & quantum quidem utilis ſit in ipſo conſe-
quentia, ut in fortitudine & timiditate, nam illam quidem ſe
quitur uirtus. Hāc autem, uitium, & illam quidem ſequitur* Q
*eligendum, hanc autem fugiendum. In ipſis igitur & conſe-
quentia eſt, Contrarium enim eligendum fugiendo eſt. ſimili
ter autem & in alijs.*

Cum expoſuiſſet locum vigeſimum ſextum in contra-
dictorijs, nunc docet locum vigeſimum ſeptimum in con-
trarijs, & locus præceptiuus eſt, reſpicere ad conſequētiam
in ipſis ſecundum cōtrarietatem, locus vero præceptus eſt.
ſi contrarium ſequitur, vel prædicatur de contrario, contra
rium illius prædicati ſequitur vel prædicatur de contrario
illius ſubiecti. verbi cauſa. ſi de fortitudine prædicatur vir-
tus, de timiditate prædicabitur vitium. Quare locus præce
ptus eſt, ſi aliquod prædicatum habens contrarium ſequi-
tur ad aliquod ſubiectum, vel prædicatur de aliquo ſubie-
cto habente contrarium, contrarium illius prædicati prædi
cabitur de contrario ſubiecti, & ſi prædicabitur probleme
eſt conſtruendum.

A eſt conſtruendum. Sinautem non prædicabitur, problema erit interimendum. verbi cauſa, ſit problema, vtrum timiditas ſit vitium, aut non? Conſtruetur problema, quoniam fortitudo eſt virtus, igitur timiditas eſt vitium. Si autem problema ſit, vtrum cæcitas ſit ignorantia, aut non? deſtruetur problema, quoniam viſus non eſt ſcientia, igitur cæcitas non eſt ignorantia. Ariſtote. ergo primo proponit quod intendit, & dicit. { In contrarijs autem conſiderandum, ſi contrarium, } ſcilicet prædicatum habens contrarium, { ſequitur contrarium, } ſcilicet ſubiectum habens contrarium, vtrum ſubaudi contrarium prædicati ſequatur ad contrarium ſubiecti. & ſi ſubaudi ſequatur, { an in ipſis conſequentia ſit, an econuerſo } ſit conſequentia, & ſi ſubaudi ſequetur ſecundum conſequentiam in ipſis, vtrum ſequatur { conſtruenti, & interimenti, } an altero modo tantum. Quo vero ad verba attinet, conſequentia in ipſis, vel in ipſo, quæ græce dicitur, ἐπὶ ταυτὰ ἡ ἀκολούθησις, eſt, quando ad oppoſitum antecedentis, ſequitur oppoſitum conſequentis,

Quid cõ ſequẽtia in ipſis.

B ſeruato eo ordine terminorum, quo conſequens ſequebatur ad antecedens: vel ſub alijs verbis conſequentia in ipſis eſt, quando aliquod prædicatum habens contrarium prædicatur de aliquo ſubiecto habente contrarium, & contrarium prædicati de contrario ſubiecti ſeruato eodem terminorum ordine, vt ſi fortitudo eſt virtus, timiditas eſt vitium, & poteſt intelligi in ſuppoſitiuis propoſitionibus, & prædicatiuis, vt ſuperius Alexan. dixit. Nam valet etiam, ſi fortitudo eſt, virtus eſt, igitur ſi timiditas eſt, vitium eſt. Seruatur autem idem ordo, quoniam ſubiectum in prima eſt fortitudo, & prædicatum virtus. In ſecunda autem ſubiectum eſt timiditas, quæ contraria eſt fortitudini, & prædicatum vitium, quod eſt virtuti contrarium. Vnde Ariſto. per antecedens intelligit ſubiectum, vel quod poteſt eſſe ſubiectum, & per conſequens intelligit prædicatum, aut quod poteſt reduci ad prædicatum, & perſequi

C prædicari intelligit, aut quod poteſt reduci ad prædicari. quippe cum locus iſte (vt Alexand. dixit) in ſuppoſitiuis, & prædicatiuis verus ſit. Quo vero modo prædicatum pro conſequenti, & ſubiectum pro antecedenti accipiatur, libro priorum ſatis dilucidatum eſt. Deinde aſſignat rationem, per quam locus præceptus demonſtrari poteſt, & dicit. { Sumere autem & talia } ſcilicet talia loca præcepta { eſt ex inductione, } quemadmodum & in ijs, quæ fuerunt ſecundum contradictionem. Dupliciter enim vt diximus, regulæ dialecticæ demonſtrari ſolent, aut ſyllogiſmo contradictionis, aut inductione, topicus quidem inductione ſuas regulas demonſtrat, analyticus vero ſyllogiſmo cõtradictionis. Sumere etiam eſt per inductionem, { & quantum quidem vtilis ſit in ipſo conſequentia. } Deinde exponit inductionem, & dicit { vt in fortitudine & timiditate, cum illam quidem ſequitur virtus. } Eſt enim fortitudo virtus. { Hanc autem vitium, } eſt enim timiditas vitium. { & illam quidem ſequitur eligendum, eſt enim fortitudo eligenda. { Hanc autem, fugiendum, } eſt enim

D timiditas fugienda, tunc eligit regulam in exemplis aſſignatis, & dicit. { In ipſis igitur & ſic conſequentia eſt }. videlicet. ſi problema eſt, vtrum timiditas ſit vnum, aut non? conſtruitur problema, hoc pacto, fortitudo eſt virtus, igitur timiditas eſt vitium, vel ſi problema ſit, vtrum timiditas ſit fugienda, aut non? conſtruitur problema, hanc ratione, fortitudo eſt eligenda, igitur timiditas eſt fugienda. Cuius rationem aſſignat ex loco præcepto, & dicit. { Contrarium enim eligendum fugiendo eſt, } modo locus præceptus erat, ſi contrarium contrarium ſequitur, & contrarium contrarium ſequetur, quare ſi eligendum ſequitur fortitudinem, fugiendum quod eſt contrarium eligendo, ſequetur timiditatem, quæ eſt contraria fortitudini. & reddens inductionem vniuerſalem, & perfectam, addit. { Similiter autem & in alijs, } hoc eſt, & ſic de ſingulis eſt ſcilicet virtutibus & vitijs, ſicut enim in fortitudine, & timiditate, ita & in iuſtitia, & in iniuſtitia, & in omnibus, virtutibus, & contrario ipſarum vitijs conſequentia in ipſis velet. Hoc pacto Alexander intellexit, ego vero intelligo. { Similiter autem & in alijs } omnibus contrarijs, non ſolum virtutibus & vitijs ſed in omnibus alijs. In omnibus enim alijs, ſi contrarium contrarium ſequitur, & contrarium contrarium ſequetur, vt ſi eſſet problema, vtrum album ſit diſgregatiuum viſus, aut non? terminatur per contrarium, nam ſi nigrum eſt congregatiuum viſus, album erit diſgregatiuum viſus, aut ſi problema eſſet, vtrum calidum rarefacit, aut non? terminatur etiam per contrarium, nam ſi frigidum condenſat, calidum rarefecit, & in cæteris ſimili ratione. Si enim (vt Alexander inquit) per ſimiliter in alijs, ſolum intelligeret, ſimiliter in alijs virtutibus & vitijs, inductio non fuiſſet ſufficiens in omnibus. Simili ratione locus vtilis eſt ad deſtruendum, vt Alexander exponit, nam ſi problema eſſet vtrum nigrum ſit malum, aut non? problema interimitur per regulam eandem. nam album non eſt bonum. igitur nigrum non eſt malum, aut ſi eſſet problema, vtrum calidum ſit eligendum, aut non? interimitur per eandem maximam. frigidum non eſt fugiendum, igitur calidum non eſt eligendum. Quare locus ad deſtruendum, & conſtruendum vtilis eſt. Sed occurres, quia nõ ſequitur prodigalitas eſt vitium, igitur auaritia eſt virtus, nec ſequitur, omnem hominem currere eſt falſum. igitur nullum hominem currere eſt verum, & tamen argumenta hæc ſunt ſecundum regulam, nam virtus & vitium contraria ſunt, & prodigalitas & auaritia etiam contraria. Similiter omnem hominem currere, & nullum hominem currere eſſe contraria patet, & falſum & verum ſimiliter. Inſuper album & nigrum ſunt contraria, ſanum etiam & ægrum ſunt cõtraria, & tamen non ſequitur, album eſt ſanum, igitur nigrum eſt ægrum. Iuniores non male reſpondent, dicunt enim ad hoc, vt conſequentia in ipſis ſit vtilis, requiritur primo, vt fiat in contrarijs, quę opponuntur eodem oppoſitionis modo. & ſic prima inſtantia ceſſat, nam virtus & vitium opponuntur veluti medium & extremum, prodigalitas autem & auaritia veluti extrema, vtrunque enim exceſſus eſt, ideo ceſſat inſtantia. Secundo requiritur, vt vtraque ex parte contraria ſumantur incomplexe. modo non ſic ſumuntur in ſecunda inſtantia, quoniam antecedentia ſiue ſubiecta ſunt contraria complexa, omnem hominem enim currere, & nullum hominem currere contraria dicimus complexa, verum autem & falſum incomplexa. Tertio requiritur, vt conſequens ſiue prædicatum ſequetur, vel prædicetur de ſubiecto per ſe, modo ſanum de albo, & ægrum de nigro non per ſe prædicantur. Alexander autem, vt ex verbis eius patet, aſſerit regulam veram eſſe quando conſequens ſiue prædicatum ſequitur ad antecedens, ſiue ad ſubiectum proprie, hoc eſt ita ad illud, quod non ad illius contrarium, & ſic tolluntur omnes inſtantiæ, nam vitium non ſequitur prodigalitatem, quin ſequatur auaritiam, falſum etiam non ſequitur omnem hominem currere, quin etiam aliquando ſequi poſſit nullum hominem currere. Sanum quoque non ſequitur album, quin ſequi poſſit nigrum. Quare inſtantiæ non ſunt ſecundum regulam, eſt enim regula, ſi vnum contrarium ſequitur ad contrarium propria conſequutio eſt, & illius contrarium ſequetur ad contrarium etiam propria conſequutione, ita vt ſi ſequatur, problema conſtruitur, ſi autem non ſequatur, problema interimitur.

E F Dubẽtes. Sol. iuniorum. G H

Econuerſo autem, conſequentia, ut bonam quidem habitudinem ſanitas ſequitur, malam autem habitudinem, ægritudo nequaquam, ſed ægritudinem, mala habitudo. Manifeſtum igitur, quoniam econuerſo conſequentia in his fit. Raro igitur econuerſo accidit in contrarijs, ſed in pluribus in ipſis conſequentia. Si ergo neque in ipſis contra-

I *rium ſequitur contrarium, neque econuerſo, manifeſtum quoniam neque eorum, quæ dicta ſunt, alterum ſequitur alterum. Si autem in contrarijs, & in ijs, quæ dicta ſunt, neceſſe eſt alterum ſequi alterum.*

Cum oſtendiſſet quomodo in contrarijs fit in ipſo conſequentia, nunc oſtendit quomodo in contrarijs, & in quibus contrarijs fit econuerſo conſequentia, & dicit. { Econuerſo autem conſequentia } ſubaudi aliquando fit in contrarijs, & exponit in quibus per exemplum, & dicit. { Vt bonam quidem habitudinem ſanitas ſequitur, } quoniam bona habitudo ſanitas eſt. { Malam autem habitudinē. } quæ eſt contrarium ſubiecti, { ægritudo, } quæ eſt contrarium prædicati, { nequaquam } ſequitur. { ſed ægritudinem mala habitudo } ſequitur. eſt enim ægritudo mala habitudo, & ideo non ſequitur per locum a conſequentia in ipſis, bona habitudo eſt ſanitas. igitur mala habitudo eſt ægritudo, ſed ſequitur per locum a conſequentia econ-
K uerſo, bona habitudo eſt ſanitas & igitur ægritudo eſt mala habitudo, vnde ſi problema eſſet, vtrum ægritudo eſt mala habitudo, aut non? problema terminari poteſt conſtructiue per locum a conſequentia econuerſo in contrariis hoc pacto, bona habitudo eſt ſanitas. igitur ægritudo eſt mala habitudo, per quæ patet in contrariis fieri conſequentiam econuerſo, quoties. ſicut ad ſubiectum ſequitur prædicatum, ita ad contrarium prædicati ſequitur ſubiecti contrarium. Vnde quia ſanitas quæ eſt prædicatum, ſequitur ad bonam habitudinem, quæ eſt ſubiectum, eſt enim bona habitudo ſanitas, & mala habitudo, quæ eſt contrarium ſubiecti, ſcilicet bonæ habitudinis, ſequitur ad ægritudinē, quæ eſt contrarium prædicati, quia ægritudo eſt mala habitudo, ideo in his contrariis fit conſequentia econuerſo. Tunc concludit, in quibus in contrariis, conſequentia econuerſo fit, & dicit. { Manifeſtum igitur, quoniam econuerſo conſequentia in his } contrariis { fit, } quæ ſic ſe habent, vt ſanitas ad bonam habitudinem, & mala habitudo
L ad ægritudinem, nam ſanitas ad bonam habitudinem ſe habet vt quid communius & conſequens. Aegritudo vero ad malam habitudinem ſe habet, vt antecedens & inferius. Quoties igitur contraria ita ſe habent, in talibus econuerſo conſequentia fit. & quia virtus ad fœlicitatem ſe habet, vt ſanitas ad bonam habitudinem, quoniam virtus ſequitur fœlicitatem. Eſt enim fœlix ſtudioſus, & fœlicitas virtus. & vitium ad infœlicitatem, vt ægritudo ad malam habitudinem, quoniam vitium eſt infœlicitas, & vitioſus infœlix, ideo in talibus ſequitur fœlix eſt ſtudioſus. igitur vitioſus eſt infœlix: per locum a conſequentia econuerſo. Tunc concludit, qualis ſit conſequentia econuerſo, quæ fit in contrariis, & dicit. { Raro igitur econuerſo accidit } conſequentia { in contrariis } quoniam non per ſe, ſed per accidens, quoties contraria ita ſe habent, vt ſanitas & ægritudo, & bona habitudo & mala habitudo. { Sed } in contrariis { conſequentia in ipſis } accidit { in pluribus. }
M Tunc epilogat poteſtatem loci, & dicit. { Si igitur neque in ipſis } hoc eſt neque per conſequentiam in ipſis { contrarium ſequitur contrarium } hoc eſt contrarium prædicati ſequitur ad contrarium ſubiecti, { neque econuerſo, } hoc eſt neque per conſequentiam econuerſo ſcilicet contrarium ſubiecti ſequitur ad contrarium prædicati. { Manifeſtum, quoniam neque eorum } problematum { quæ dicta ſunt, alterum, } ſcilicet prædicatum. { ſequitur alterum. } ideſt ad ſubiectum in talibus problematibus. { Si autem in contrarijs } ſcilicet per conſequentiam in ipſis ſaltem, contrarium prædicati ſequitur ad contrarium ſubiecti, { neceſſe eſt in talibus } problematibus { alterum ſequi alterum, } hoc eſt prædicatum ſequi ad ſubiectum, & non modo per conſequentiam in ipſis, vt in pluribus, verum etiam per cōſequentiam econuerſo. aliquando, & raro, vt quando contraria ſe habuerint, vt dictum eſt. Propter quam autem cauſam mala habitudo ſequitur ægritudinem, & non ægri-
tudo ſequitur malam habitudinem. Et propter quam cau- N
ſam ſanitas ſequitur bonam habitudinem, & non econuerſo bona habitudo ſanitatem? Alexan. non expoſuit Iuniores, qui Albertum ſequuntur, vt Adinolphus, & Anonymus latinus interpres, quos etiam exterι ſequuntur, aſſerunt verbum græcum εὐεξία, euexia, ſignificare bonam diſpoſitionem corporis intus, & extra, & ideo niſi humanum corpus dicitur intus & extra bene affectum, non dicitur bene habituatum. Sanitas autem, quæ græce eſt ὑγίεια, hygua. dicitur bona diſpoſitio intus. Et quia pars integralis ſequitur ad totum, & non econuerſo, quia ſequitur eſt domus, igitur paries, & non econuerſo, ideo ſanitas ſequitur bonam habitudinem: quæ eſt bona diſpoſitio intus, & extra, ſequitur enim eſt corporis bona diſpoſitio intus & extra, igitur ſanitas, non autem econuerſo, quia nō ſequitur eſt bona diſpoſitio intus. igitur eſt bona diſpoſitio intus & extra. Et ita non ſequitur eſt ſanitas. igitur eſt
bona habitudo, καχεξία, cachexia vero eſt mala diſpo- O
ſitio intus vel extra, ægritudo autem, quæ græce dicitur νόσος, noſos, eſt mala diſpoſitio intus, & extra, ideo mala habitudo ſequitur ægritudinem, quoniam ſequitur eſt mala diſpoſitio intus & extra, igitur mala diſpoſitio intus vel extra. Quare ea contraria quæ ita ſe habent, vt ſanitas ad bonam habitudinem, & mala habitudo ad ægritudinē, conuertuntur ſecundum conſequentiam econuerſo. Habet autem ſe ſanitas ad bonam habitudinem, vt pars integralis ad totum. Mala etiam habitudo ad ægritudinem eodem modo, vt pars ad totum, quare quæ ſe habent hoc pacto, ſecundum conſequentiam econuerſo conuertuntur, hoc pacto ſe habet virtus ad fœlicitatem, & infœlicitas ad vitium. ideo ſequitur ſi fœlicitas eſt virtus. ergo vitium eſt infœlicitas. Et licet hæc non ſapiant medicinalem facultatem, tamen poſſunt eſſe veritati conſona, quoniam licet ad ſanitatem requiratur vtraque bona diſpoſitio ſcilicet intus & extra, veluti ad fœlicitatem requiruntur tria bona, tamen illud quod de ſanitare & ægritudine di-
ctum eſt, ſit pro exemplo dictum, cuius non veritas, ſed P
manifeſtatio requiritur. nam Alexand. adinuenit verum exemplum. Fœlicitas enim requirit tria bona, animi corporis, & fortunæ, & ideo fælicitas eſt virtus. Infœlicitas vero, requirit ſolum mala animi. ideo vitium eſt infœlicitas, quare mutato exemplo, quæ ſic ſe habent, vt virtus ad fœlicitatem, & infœlicitas ad vitium, conuertuntur ſecundum conſequentiam econuerſo. Et ne intelligas de cōtrarijs, quæ accipiuntur aut in abſtracto, aut in concreto. Nam ſequitur, bene habituatum eſt ſanum, ergo ægrum eſt male habituatum. Amplius ſequitur fœlix eſt ſtudioſus. Igitur vitioſus eſt infœlix. Hactenus de diſputatione.

Similiter autem contrarijs, & in priuationibus & habitibus reſpiciendum. Verumtamen non eſt in priuationibus econuerſo, ſed in ipſis, conſequentiam neceſſarium eſt ſemper fieri. ueluti uiſum quidem, ſequi ſenſum, cæcitatem
autem, inſenſibilitatem. Opponitur enim ſenſus inſenſibilitati, ut habitus priuationi. Nam eorum, illud quidem habitus, hoc autem priuatio eſt. Q

Nunc declarat eundem locum præceptum in priuatione oppoſitis, aſſerens quòd ſi aſſignetur habitus aliquem ſequi aliquem habitum, conſiderandum ſit, ſi priuatio illius ſequatur, priuationem, nam ſi ſequitur, problema erit conſtruendum, exemplum, vt ſi aſſignetur viſum eſſe ſenſum, conſiderandum eſt, vtrum cæcitas ſit inſenſibilitas, & quoniam cæcitas eſt inſenſibilitas, ideo viſus eſt ſenſus, quare problema eſt conſtruendum. Si vero non ſequitur, problema erit interimendum, exemplum, vt ſi aſſignetur viuentem eſſe ſcientem, conſiderandum eſt, vtrum mortuum ſit ignorans, & quoniam mortuum non eſt ignorās, ideo viuens non eſt ſciens. Quòd autem mortuum non ſit

ignorans,

A ignorans, patet, quoniam etiam viuens eſt ignorans, vnde dicit { Similiter autem contrarijs, & in priuationibus, & habitibus reſpiciendum, } quaſi dicat, quia ſicut in contrarijs locus præceptus eſt ſecundum conſequentiā in ipſis, ita & in priuatiue oppoſitis. aſſignat tamen differentiam, & dicit. { Verũtamen non eſt in priuationibus } conſequentia { econuerſo } quia non ſequitur viſus eſt ſenſus, igitur inſenſibilitas eſt cæcitas. { ſed } priuatiue oppoſitorum { in ipſis conſequentiam neceſſarium eſt fieri ſemper, } & nunquam econuerſo, { veluti viſum quidem } neceſſarium eſt { ſequi ſenſum, cæcitatem autem inſenſibilitatem, } hoc ē, quia cæcitas eſt inſenſibilitas, ideo viſus eſt ſenſus, non autem ſequitur per conſequentiam econuerſo. Non enim inſenſibilitas eſt cæcitas. Exponit autem qua oppoſitione opponantur viſus & cæcitas, & ſenſus, & inſenſibilitas, & dicit. { Opponitur enim ſenſus inſenſibilitati } & ſubaudi viſus cæcitati, { vt habitus priuationi, nam eorum, illud quidem habitus. } videlicet viſus, & ſenſus { hoc autem priuatio eſt } videlicet cæcitas, & inſenſibilitas. Cauſa aũt quare B in priuatiue oppoſitis non valet aliquãdo conſequentia ecõuerſo, eſt, quoniam non reperiuntur habitus ad habitum. & priuatio ad priuationem, vt totum ad partem vel vt pars ad totum, vt perſpicuum eſt diſcurrenti per omnia. Sed occurres, nam videns eſt viuens, & tamen non ſequitur. ergo mortuum eſt cæcum, nec ſequitur dormiens eſt viuens, igitur vigilans eſt mortuum. Nec valet, rationale eſt corporeum. igitur irrationale eſt incorporeum. Inſuper, nec ſequitur, idem Socrati eſt idem homini, igitur aliud a Socrate eſt aliud ab homine. Alexander dicit, tunc in priuatiue oppoſitis alterum alterum ſequi, quando neutrum oppoſitorum non ambo priuatiue oppoſita, quæ ſubijciuntur, ſequitur. Et quia vita ſequitur cæcitatem, & viſum, & ſomnum, & vigiliam, & corporeum ſequitur ad rationale, & ad irrationale, & quia idē Socrati, & aliud a Socrate ſub eo quod eſt eſſe idem homini continentur, ideo ceſſant obiectiones. C Eſt enim cæcum & videns viuens, dormiens & vigilans viuens rationale & irrationale corporeum, idem Socrati, & Plato alius a Socrate idem homini, ideo videntur obiectiones nullæ, nam (vt Alexander inquit) tunc alterum alterũ in huiuſmodi ſequitur, quando alterum ſolum alterum ſequitur, non autem quando ambo ſequũtur. Non enim pōt quod habitus ſequitur, hoc & priuatio ſequi.

Similiter autem habitui & priuationi, & in ijs, quæ ſunt ad aliquid, utendum. In ipſis enim & horum conſequentia eſt. Vt ſi triplum multiplum, & ſubtriplum ſubmultiplum dicitur. Triplum enim dicitur quidem ad ſubtriplum, & multiplum ad ſubmultiplum. Rurſus, ſi ſcientia opinio, & ſcibile opinabile, & ſi uiſus ſenſus, & uiſibile ſenſibile.

Eundem locum præceptum, qualis eſt in contrarijs & priuatiue oppoſitis, exponit in oppoſitis relatiue, & primo exponit locum in conſtruendo per exempla. ſecunda D ibi { inſtantia } aſſignat inſtantiam. tertia ibi. { Inſuper autem ad contrarium, { exponit locum in deſtruendo. de prima parte inquit. { Similiter autem habitui & priuationi & in ijs, quæ ſunt ad aliquid vtendum } eſt loco præcepto, nam vt in priuatiue oppoſitis loco vtimur ſecundum conſequentiam in ipſo, & non ſecundum conſequentiam econuerſo, ita in relatiue oppoſitis, & hoc inquit. { In ipſis enim & horum conſequentia eſt, } & non conſequentia econuerſo, & quia in relatiue oppoſitis ſolum eſt in ipſis cõſequentia, ideo dixit. { Similiter autem habitui & priuationi, } & non dixit. Similiter autem contrarijs, quoniam in contrarijs aliquando eſt conſequentia econuerſo, at in priuatiue oppoſitis, & in relatiuis, nunquam. deinde affert exēpla, & dicit. { Vt ſi triplum eſt multiplum, & ſubtriplum ſubmultiplum dicitur. Triplum enim dicitur quidem ad ſubtriplum } relatiue, { & multiplum ad ſubmultiplum. } dicitur autem nouenarius triplus ad trinarium, trinarius ſubtriplus. Senarius vero multiplus ad trinarium, quia duplus, Trinarius vero ſubmultiplus, quia ſubduplus. { Rurſus } aliud exemplum eſt, { ſi ſcientia eſt opinio, & ſcibile } E erit { opinabile. } Tertium exemplum eſt, { & ſi viſus eſt ſenſus, & viſibile ſenſibile eſt. } Quare in relatiue oppoſitis erit veluti in priuatiue oppoſitis. Sed occurres, quoniam pater & filius relatiue opponuntur. & ſimile & diſſimile eodem modo. & tamen non ſequitur pater eſt alicui ſimilis. igitur filius eſt eidem diſſimilis. non enim oportet.

Dicendum locum teneri, quoniam quæ relatiue opponuntur, fundentur ſupra res eiuſdem prædicamenti. Amplius & non per comparationem ad aliquid extrinſecum. Modo paternitas fundatur in prædicamento actionis, vel potentiæ actiuæ, filiatio in re prædicamenti paſſionis. At actio & paſſio diuerſa prædicamenta ſunt. Amplius ſequitur abſolute pater eſt ſimilis. igitur filius eſt diſſimilis, ſed non cum additione ad aliquid. At duplum & ſubduplum, triplum & ſubtriplum, & id genus in re quantitatis fundantur. Simile & diſſimile in re qualitatis, & dato ꝙ pater F & filius fundentur in re eiuſdem prædicamenti, quia ſupra potentia actiua, tamen ſimile & diſſimile fundantur in re prædicamenti qualitatis. ideo non ſequitur pater eſt ſimilis alicui, ergo filius eſt diſſimilis eidem. Nec valet pater eſt duplus ad Socratem. igitur filius eſt ſubduplus ad Socratem. Sed bene ſequitur (vt Alexander inquit,) pater imperat, igitur filius obedit, quoniam pater & filius adinuicem referuntur vt imperare, & obedire. Adhuc occurres, quia non ſequitur, verum eſt complexum. igitur falſum eſt incõplexum. iam dictum eſt, ideo non ſequi, quoniam verum & falſum continentur ambo ſub complexo, & ſic non ſequitur, vt Alexander dicebat.

Inſtantia, quoniam non neceſſe eſt ijs, quæ ſunt ad aliquid, conſequentiam fieri, quemadmodum dictum eſt, nam ſenſibile ſcibile eſt, ſenſus autem non eſt ſcientia. Non tamē uera inſtantia uidetur eſſe. Multi enim non dicunt ſenſibilium eſſe ſcientiam.

G Hæc eſt ſecunda pars, in qua aſſignat inſtantiam, & dicit. { Inſtantia } ſubaudi eſt contra ea, quæ de relatiuis dicta ſunt. { quoniam non neceſſe eſt in ijs, quæ ſunt ad aliquid conſequentiam fieri, quemadmodum dictum eſt, nam ſenſibile ſcibile eſt, ſenſus autem non eſt ſcientia, } & tamen ſenſus ſenſibili, ſcientia ſcibili opponitur relatiue. Deinde ſoluit, & dicit. { Non tamen vera inſtantia videtur eſſe, } cuius cauſam aſſignat, & inquit. { Multi enim non dicunt ſenſibilium eſſe ſcientiam, } nam (vt Alexander exponit) indiuiduorum ſenſibilium animalium ſenſus quidem eſt, ſcientia vero, non. ſiquidem ſcientia eſt vniuerſalium. Quare ſi eorum, quæ ſenſibilia ſunt, non eſt ſcientia, nec ſenſibilia ſcibilia erunt. Et tu hæc quæ Ariſto. & Alexā. dicunt, intelligas, ſcientiam non eſſe ſenſibilium per ſe, ſed per accidens, quatenus per abſtractionem ſenſibilia reducũtur ad intelligibilia, & fiunt vniuerſalia.

Inſuper autem ad contrarium, non minus utile quod dictum eſt, ut quoniam ſenſibile non eſt ſcibile, neq; etiam ſenſus ſcientia erit. H

Nunc exponit locum aſſignatum eſſe vtilem non minus ad deſtruendum quàm ad conſtruendum, & dicit. { Inſuper autem ad contrarium } ſcilicet ad deſtruendum { nõ minus vtile eſt, quod dictum eſt. } Hoc eſt locus aſſignatus non minus vtilis eſt ad deſtruendum quā ad conſtruendũ, quod per exemplum exponit, & dicit. { Vt quoniam ſenſibile non eſt ſcibile } vt nunc ſupponimus ex ſolutione inſtantiæ, } neq; etiam ſenſus ſcientia erit. Alexander autem ſic intelligit. { Inſuper autem ad contrarium } ſcilicet ad deſtruendum, { non minus vtile } eſt, exemplum, { quod dictum eſt, vt quoniam ſenſibile non eſt ſcibile, neq; etiam ſenſus ſcientia erit. } & cum Ariſtoteles dicit. { inſuper autem ad contrarium, } per contrarium, oppoſitum intelligit, non proprie contrarium, vt Alex. exponit.

I ### LOCVS VIGESIMVSNOVNVS.

Rurſus in coniugatis & caſibus & interimenti, & con-
ſtruenti. Dicuntur autem coniugata quidem huiuſmodi, ut
iuſta, & iuſtus iuſtitiæ, & fortia, & fortis fortitudini.
Similiter autem & effectiua, & conſeruatiua coniugata il-
li, cuius ſunt effectiua, & conſeruatiua, ut ſanatiua, ſani
tatis, habituatiua, habitudinis, eodem autem modo & in
alijs. Coniugata igitur talia ſolent dici.

Ariſtoteles hic aggreditur locum vigeſimumnonum,
vbi ſic procedit, quia primo ponit locum præceptiuum,
& vtilitatem, & dicit. { Rurſus } reſpiciendum eſt { in
coniugatis & caſibus & interimenti, & coſtruenti, } Hoc
eſt tam ab eo, qui problema conſtruere voluerit, quàm ab
eo, qui problema interimere intendit, locus ergo præce-
ptiuus eſt, reſpicere ad coniugata, & ad caſus. Locus vero
præceptus eſt, quoniam quicquid ineſt alicui coniugato-
K rum. omnibus ineſt, & ſi alicui eorum non erit, nulli coniu
gatorum inerit. Deinde exponit terminos, & primo per
coniugata, quæ intelligenda ſunt, exponit quæq; græce
σύστοιχα, ſyſtoecha, latine etiam coordinata dicuntur, &
volt coniugata eſſe, quæcunq; ſic denominatiua ſunt, vt
iuſtum, & iuſtus a iuſtitia. Hæc enim coniugata ſunt adin
uicem & cum ipſa iuſtitia, a qua denominatiue dicuntur.
Iuſtum enim & iuſtus dicuntur coniugata, tum adinuicem,
tum etiam cum ipſa iuſtitia, a qua denominatiue dicun-
tur. Quod autem iuſtum, & iuſtus ſint coniugata iuſtitiæ,
patet. quoniam iuſtum dicitur facinus, quod ex iuſtitia
eſt factum, vt graſſatorem decapitare. Iuſtus vero dicitur,
qui ex habitu virtutis iuſtitiam habet. Quare & iuſtum &
iuſtus coniugata ſunt iuſtitiæ. Illud quidem, quia ex iuſti-
tia proficiſcitur, hoc vero, quia iuſtitiam habet, ex qua
proficiſcitur. Quare quæcunq; eadem forma participant,
& ab illa dicuntur denominatiue, ſiue eodem, ſiue alio mo-
L do, hæc dicuntur coniugata & adinuicem, & illi formæ,
qua participant, & a qua denominantur. vnde dicit. { Di
cuntur autem coniugata quidem, huiuſmodi, vt iuſta } ſci-
licet facinora, quæ fiunt a iuſtitia, vel a iuſto, qui iuſtitiam
habet, { & iuſtus } qui videlicet iuſtitiam habet, hæc enim
(vt Alexander inquit) dicuntur coniugata adinuicem, quia
participant eadem forma, licet alia ratione, & denominan
tur ab eadem forma, { & } etiam ipſi { iuſtitiæ, } qua
participant, & a qua denominantur. { Et fortia } ſcilicet
facinora { & fortis } etiam dicuntur coniugata & adin-
uicem, & { fortitudini. } nam fortia dicuntur facinora,
quæ proficiſcuntur a fortitudine, fortis vero qui fortitudi
nem habet. Quare coniugata dicuntur adinuicem, & cum
ipſa fortitudine. { Similiter autem & effectiua. & conſer-
uatiua } ſubaudi, & ſignificatiua, & habentia ſanitatem di
cuntur { coniugata } inuicem, quia omnia denominan
tur ſana, & { illi } ſcilicet ſanitati, { cuius ſunt effecti-
ua, & conſeruatiua, } & ſubaudi & ſignificatiua, & rece-
M ptiua. Omnia enim hæc dicuntur ſana, licet non eodem
modo, quoniam effectiua & conſeruatiua dicuntur ſana,
vt cauſæ. Signa vero dicuntur ſana, vt ſignificatiua, cor-
pora autem ſana, vt receptiua ſanitatis. Adhuc effectiua
& conſeruatiua dicuntur ſana non eodem modo, quoniam
effectiua dicuntur ſana, { vt ſanatiua } hoc eſt, vt cauſæ
effectiuæ ſanitatis. { Habituatiua } dicuntur ſana, vt
conſeruatiua { habitudinis, } quæ eſt ſanitas habitudina
lis. { Eodem autem modo & in alijs } coniugata dicun
tur, ſubaudi quæcunq; ad inuicem coniunguntur, & illi, a
qua denominatiue dicuntur. Ex quibus ſequitur coniuga-
ta eſſe denominatiua, quæ a iunioribus concreta dicun-
tur, & illud, a quo denominatiue dicuntur. Hæc enim di
cuntur coniugata inter ſe, & cum nomine abſtracto, &
quoniam idem primo ſignificat, licet non eodem modo,
& quia appellatione conueniunt, licet diſcrepent in fine
vocum. Ex quibus vlterius ſequitur, q; licet album &
dulce idem ſignificent quod pomum, nec inuicem, nec
pomo coniugata dicuntur, nō enim ſignificant idem quod N
pomum primo, nec eadem appellatione vocantur. Am-
plius ſequitur hominem & animal non eſſe coniugata, nec
inuicem, nec humanitati, licet idem ſignificent, quoniam
non denominatiue dicuntur de aliquo ſubiecto, cui inhæ-
ret humanitas, a qua homo dicitur, ſed dicuntur prædica
ta per ſe, & ita nec denominatiua, nec coniugata. Tunc
epilogat, & inquit. { Coniugata igitur talia ſolent dici, }
ſubaudi, quæcunque & ab eadem forma, vel propter ean
dem formam qua participant, denominatiue de aliquo
ſubiecto dicuntur, & appellatione conueniunt ſaltem ali-
quo modo. De iſtis abunde diximus in ludicris, vbi expo
ſuimus quis ſit terminus abſolutus, qui dicitur principale Enuntia
& abſtractum, quiſue connotatiuus, qui dicitur concre- tio. 3.
tum, & denominatiuus, nunc vero hactenus. Satis enim
nobis ſit expoſuiſſe, quæ coniugata dicuntur.

Caſus autem, ut iuſte, & fortiter, & ſanatiue, & ha
bituatiue, & quæcunque eodem modo dicuntur. Videntur O
autem, & quæ ſunt ſecundum caſus, Coniugata eſſe, ut iuſte
iuſtitiæ, & fortiter fortitudini. Coniugata aūt dicuntur ſecun
dū eandē coniugationē omnia, ut iuſtitia, iuſtus, iuſtū, iuſte.

Nunc exponit caſus, non quidem caſus inflexionis, eo
iuſmodi ſunt genitiuus, datiuus, & id genus, qui cadunt
a nominatiuo, de quibus agit grammaticus. ſed caſus de-
riuationis, qui cadunt a nominibus, ſiue ab adiectiuis, ut
ſunt aduerbia, de quibus licet agat grammaticus, quate-
nus faciunt ad ornatum orationis, & quatenus ſunt par-
tes orationis, tamen etiam logicus, quatenus faciunt ad
veritatem propoſitionibus agit. vnde dicit. { Caſus au-
tem, vt iuſte, & fortiter, & ſanatiue, & habituatiue, &
quæcunque eodem modo dicuntur. } Hæc enim caſus
ſunt, iuſte quidem, iuſti, fortiter vero, fortis ſanatiue, ſa-
natiui, habituatiue habituatiui. Vnde ſicut denominatiua
deriuantur a principalibus, ita (vt Alexander inquit) ca-
ſus deriuantur a denominatiuis. Differunt autem caſus (vt
Alexander exponit) a denominatiuis, & principalibus,
quoniam denominatiua & principalia rerum ſunt ſignifica
tiua. Caſus autem non rerum ſubiectarum, ſed modi a- P
ctionis, vel paſſionis, aut diſpoſitionis alicuius, talia au-
tem ſunt muſice, ſanatiue, iuſte, & id genus. Deinde com
parat caſus ad coniugata, & vult ea, quæ caſus dicuntur,
coniugata eſſe ſuis principalibus, non autem omnia con-
iugata eſſe caſus, & dicit. { Videntur autem, & quæ ſunt
ſecundum caſus, coniugata eſſe } ſuis principalibus quo
ad ſignificationem, quoniam principalia res ſignificant, ca
ſus vero, modos illarum rerum. { vt iuſte } coniugatum
eſt quo ad ſignificationem, { iuſtitiæ, & fortiter, fortitu
dini, } nam iuſtitia & fortitudo res ſignificant, iuſte autē
& fortiter modos illarum rerum. Quare omnes caſus con
iugata eſſe videntur ſuis principalibus. { Coniugata autem
dicuntur ſecundum eandem coniugationem omnia, hoc
eſt ſecundum eandem rem ſignificatam, vel modum rei
omnia, & ideo dicuntur coniugata, quoniam ſub eodem Q
ſignificationis iugo coniugata, aut quo ad rem, aut quo ad
modum. { Vt iuſtitia, iuſtum, iuſtus, iuſte, } nam iu-
ſtitia ſignificat habitum virtutis, iuſtum vero, facinus,
quod proficiſcitur ab habitu virtutis. Iuſtus autem, qui ha
bet habitum virtutis, iuſte deniq; ſignificat facinus ſecun
dum formam & modum iuſtitiæ factū. Quare omnia ſunt
coniugata iuſtitiæ, licet non eodem modo. Qua ratione
fit, quæ caſus ſunt, vt ſint coniugata, non autem omnia
coniugata, caſus ſunt, nam iuſtum & iuſtus coniugata ſunt,
quæ non ſunt caſus.

Manifeſtum igitur, quoniam uno quouis oſtenſo eorum,
quæ ſecundum eandem coniugationem dicantur, ut bono,
uel laudabili, & reliqua omnia oſtenſa ſunt. Vt ſi iuſtitia
eſt laudabilium, et iuſte. iuſtus, iuſtum laudabilium. Di-
cetur autem iuſte et laudabiliter ſecundum eundem caſum.
(nam a laudabili) quemadmodum iuſte a iuſtitia.

A Nunc ponit locum præceptum, nam ſi quæratur ab ali-
quo,ſi ineſt alicui coniugatorum aliquod accidentis,vt eli-
gibile,aut laudabile,aut bonum,aut fugibile, aut aliquid ta
le,hortatur vt reſpiciamus ad coniugata illius, nam demõ
ſtrato alicui eorum ineſſe,demonſtrabitur omnibus ineſſe,
& demonſtrato alicui non ineſſe,demonſtrabitur nulli in-
eſſe,vt ſi quæratur,vtrum iuſtitiæ inſit laudabile,aut non?
Si aliquis demonſtrauerit vni coniugatorum ipſius iuſtitiæ.
laudabile ineſſe, demonſtrabitur omnia eſſe laudabilia, &
propoſitum erit laudabile. Nam ſi demonſtrabitur aliquid
ineſſe vni coniugatorum,demonſtrabitur omnibus ineſſe.
Sed dubitatur,quoniam non videtur de iuſto, & iuſtitia
dici ipſum æqualiter, quod tamen dicitur de ipſo iuſte, de
iuſto enim dicitur æquale vel æqualis, nam iuſtum eſt æqua
le,iuſtus vero æqualis, de iuſtitia autem dicitur æqualitas,
eſt enim iuſtitia æqualitas.ergo ipſum æqualiter,dicitur de
vno coniugatorum, & tamen non dicitur de omnibus.
Reſpondet Ariſtoteles hoc eſſe intelligendũ conformiter,
coniugatum de coniugato ſibi correſpondenti,& caſum de
B caſu,vnde dicit. { Dicetur autem iuſte } ſubaudi factum,
{ & laudabiliter } .ſ.factum, { ſecundum eundem caſum,
nam a laudabili }dicitur laudabiliter, { quemadmodum io
ſte a iuſtitia } dicitur, ſiue a iuſto. Quare dicetur caſus de
caſu,& coniugatum de coniugato, & principale de princi-
pali.Nam ſi caſus dicitur de caſu, de principali dicetur prin
cipale,& de coniugato coniugatum,& econuerſo, ſi de cõ
iugato coniugatum,& vnumquodq; de vnoquoq; dicetur,
vt ſi iuſtum eſt æquale,& iuſtitia æqualitas, & iuſtus æqua-
lis,& iuſte æqualiter dicetur. Et ſi fortiter aut iuſte eſt ma-
gis & minus fortitudo & iuſtitia vtiq; eſt magis & minus.
Et conuertitur locus,quoniam ſi illa non,nec iſta erunt ma-
gis & minus.poſſet aliquis demonſtrare ſapientem (vt di-
cunt)non eſſe diuitem,quoniam ſi ſapiens eſt diues,ſapien-
tia erit diuitiæ. At ſapientia non eſt diuitiæ. igitur nec ſa-
piens erit diues.Amplius ſi ſapiens eſt diues, ſapienter diui-
C ter erit,at ſapienter ſe habere,non eſt diuiter ſe habere.igi
tur ſapiens non eſt diues.& Alexander hic dat regulam,vt
ſemper demonſtratio incipiat ab eo coniugatorum,de quo
Dubõnes.
facilius poteſt quæſitum demonſtrari. Solent fieri hic du
bitationes, prima quia per hunc locum demonſtraretur,
hominem non eſſe animal,quoniam humanitas non eſt ani
malitas,quare nec homo erit animal. Amplius humaniter
ſe habere non eſt animaliter ſe habere. igitur homo nõ eſt
animal. Sol. patuit ſupra,diximus enim animal, & homi
nem non coniugata eſſe alicui, quoniam non denominati-
ue dicuntur de aliquo propter aliquam formam, qua parti
cipent. Secunda quoniam per hunc locum demonſtraretur
ꝙ album non ſit dulce, quoniam albedo non eſt dulcedo,
nec albe ſe habere eſt dulciter ſe habere. Alexander in-
nuit ſolutionem, ꝙ ſi albedo non ſit dulcedo, ſequatur al-
bum non eſſe dulce inquantum album. & ſi albe ſe habere
non ſit dulciter ſe habere,nec album erit dulce inquantum
album,& hoc pacto intelligit locum Alexan. ait enim ſi ſa-
D pientia non ſit diuitiæ,ſapiens non erit diues,vt ſapiẽs, alia
enim ratione ſapiens poteſt eſſe diues, ſic etiam ſi albedo
non ſit dulcedo,nec album erit dulce, vt album, licet alia
ratione album ſit dulce,vt ratione ſubiecti, etiam dici po-
teſt locum præceptum eſſe verum in illis,coniugatis, quæ
ratione formæ ſunt coniugata, modo album & dulce non
ſunt coniugata vniformiæ,quoniam nec albedini,nec dul-
cedini,ſed vni ſubiecto.Et per hanc expoſitionem ſoluun-
tur argumenta eorum, qui demonſtrant album non poſſe
eſſe nigrum,quia albedo non poteſt eſſe nigredo. & eorũ,
qui demonſtrant cæcum non eſſe inſenſibile, quia cæcitas
non eſt inſenſibilitas.& eorum, qui demonſtrant logicum
non eſſe iuſtum,quoniam logica non eſt iuſtitia, & eorum
qui demonſtrant iuſtum non eſſe liberalem,quoniam quod
iuſte ſit,non liberaliter ſit,omnia enim hæc deleutur ex eo,
quia non ſunt hæc coniugata,ratione formæ,in quibus ar-
gumenta ſiunt,ſed ratione ſubiecti,cui inſunt.

LOCVS TRIGESIMVS. E

Conſiderandum autem non ſolum in eo,quod dictum eſt
ſed etiam in contrario contrarium, ut quoniam bonum non
eſt ex neceſſitate eſt ſuaue,nec malum quoq; eſt triſte. Aut ſi
hoc, & illud. Et ſi iuſtitia eſt ſcientia, & iniuſtitia erit igno
rantia, & ſi quod iuſte eſt,ſcienter, & experienter eſt, quod
iniuſte eſt,ignoranter, & inexperienter eſt, Si autem hæc
non, nec illa,ut in eo,quod nunc dictum eſt.

Locus trigeſimus præceptiuus eſt reſpicere ad conſequẽ
tiam in ipſis inconiugatis.Locus vero præceptus eſt, ſi ali-
quod prædicatum habens contrarium ineſt alicui coniuga
torum,neceſſe eſt,vt contrarium illius inſit omnibus coniu
gatis correſpondenter ſecundum ſuum modum,vt coniu-
gatum coniugato,& principale principali,& caſus caſui,&
locus conuertitur, quoniam ſi contrarium non inſit alicui
coniugatorum ſecundum ſuum modum conformiter, nec
prædicatum inerit coniugato, immo nulli coniugatorum F
inerit.vnde dicit. { Conſiderandum autem non ſolum in
eo,quod }nunc { dictum eſt, } ſcilicet in coniugatis,& caſi
bus,& principalibus, { ſed etiam } conſiderandum { eſt cõ
trarium in contrario, } hoc eſt, ſed etiam conſiderandum
conſequentiam in ipſis, quæ ſit in contrarijs illorum, per
quæ innuit locum præceptiuum,qui eſt,vt in coniugatis re
ſpiciamus ad conſequentiam in ipſis, quæ ſit in contrariis
coniugatorum.Locum vero præceptum innuit per exem
pla,quæ ſubſcribit,& dicit { vt quoniam ſuaue non ex ne-
ceſſitate eſt bonum,nec triſte quoq; } ex neceſſitate { eſt
malum, } Quo ad verba attinet, per bonum & malum
contraria intelligit,per bonum quidem, prædicatũ, quod
non ex neceſſitate ineſt ſuaui,per malum vero,prædicatũ,
quod non ex neceſſitate ineſt triſti. Sunt autem bonum &
malum contraria coniugata,bonum bonitati,malum vero
malitiæ. Simili ratione bonus & bene coniugata ſunt boni
tati,& malus & male malitiæ. Amplius ſuaue ſuauis,& ſua-
uiter coniugata ſunt ſuauitati,triſte,triſtis,& triſtanter con G
iugata ſunt triſtitiæ. Quare ſi ſuaue nõ ex neceſſitate eſt bo
num,nec triſte malum ex neceſſitate eſt,nec triſtitia ex ne
ceſſitate malitia,nec triſtanter ſe habere ex neceſſitate erit
male ſe habere,& econuerſo,ſi ſuaue eſt bonum, triſte erit
malum,& triſtitia,malitia,& triſtanter ſe habere,erit male
ſe habere,& propterea ſubſcribit, { aut ſi hoc } .ſ.ſuaue eſt
bonum, { & illud } erit.ſ.triſte malum, & triſtis,malus,&
triſtanter,male,& triſtitia malitia. Conuertitur enim lo-
cus.Quare locus præceptus eſt,ſi coniugatum habens con
trarium dicitur de coniugato habente contrarium, & con
trarium de contrario dicetur, & conuertitur, quoniam ſi
non dicetur propoſitum de propoſito. Sunt qui legunt ſua
ue & triſte pro ſubiectis,& bonum & malum pro prædica
catis,vt nos legimus, Alex. autem legit ſuaue & triſte pro
prædicatis,bonum autem & malum pro ſubiectis, quod &
Albertus facit, ſed hoc non refert ad exemplum. Eſt tamen
annotatione dignum,eſſe aliqua mala ſuauia,& aliqua bo-
na triſtitia,vt Alexan. inquit,ideo non ex neceſſitate mala
ſunt triſtitia,nec bona ſuauia. Vti enim venere malum eſt, H
ſed ſuaue. Et pati pœnam pro culpa commiſſa bonum, ſed
triſte,ac dolorificum. Deinde aſſignat aliud exemplũ quaſi
ex opinione Socratis,qui virtutes dixit eſſe ſcientias & di-
cit, { & ſi iuſtitia eſt ſcientia,& iniuſtitia erit ignorantia, &
ſi quod iuſte eſt,ſcienter & experienter eſt,quod iniuſte eſt,
ignoranter & inexperienter eſt,ſi autem hæc nõ } fuerint,
{ nec illa }erunt. Nam dico locum conuerti in his, { vt in
eo, quod nunc dictum eſt. } In bono & ſuaui, & malo
& triſti.

Magis enim utiq; apparebit quod iniuſte eſt, experien-
ter, quã inexperienter eſſe.

Impoſſibile eſt,vt per particulam enim, reddat cauſam
eius,quod proxime dixit, ſed potius reddit cauſam cuiuſdã

I tacitè contra Socratem. Dixit enim Socrates iniuſte factũ eſſe ignoranter factũ, & inexperienter, quia putauit virtutes eſſe ſcientias, & iuſtitiã eſſe ſcientiã, & experientiã. Propterea ſequi ſecũdũ eũ, vt iniuſte factũ ſit ignorãter factũ, & inexperiẽter. Ari. innuit hoc eſſe falſum, & q̃ ſit falſum, reddit cauſam. per particulam enim & dicit, { magis enim vtiq; apparebit, quod iniuſte eſt, experienter, } & ſcienter q̃ inexperienter, & ignoranter { eſſe, } cuius contrariũ exiſtimauit Socrates. Et q̃ ita ſit, Alex. exponit, quoniã quod iniuſte fit, ſponte, & ex conſilio per deliberationem fit. Sed quæ fiunt hoc pacto, ueniunt ab experientia, & a ſcientia, igitur quod fit iniuſte, potius ſcienter & experienter fit, q̃ ignoranter & inexperienter. Sed occurres, quoniã conuertam problema, ſi quod fit iniuſte, ſcienter, & experienter fit, quod iuſte, fiet ignoranter, & experienter. Dicẽdum locum huiuſmodi eſſe uerum, quando alterum con-
K trarium ineſt alteri ſolum. At experienter & ſcienter fieri ineſt tam iniuſte, quã iuſte factu. Vtrunq; enim fit ſcienter, & experienter.

Dubiũ.

Hic autem locus dictus eſt prius in contrariorum conſequentijs. Nihil enim aliud nunc oſtendimus quã contrarium ſequi contrarium.

Nunc vero comparat hunc locum trigeſimum loco vigeſimoſeptimo, & dicit, { Hic autem locus } .ſ. trigeſimus { dictus eſt prius in contrariorum conſequẽtijs, } qui fuit locus vigeſimusſeptimus, nam hic locus eſt reſpicere ad cõſequentiam in ipſis, quia licet nunc conſideretur contrariorum conſequentia in coniugatis & caſibus, ſuperius autem abſolute in contrarijs, tamen ſimpliciter idem locus eſt cũ illo. Cuius cauſam aſſignat, & dicit, { nihil enim aliud nũc oſtendimus } in coniugatis & caſibus: & principalibus, { q̃ contrarium ſequi contrarium } ſecundum conſequentiam
L in ipſis, ut vigeſimoſeptimo loco abſolute fuit oſtenſum.

De opinione Socratis.

Quare hic locus ſecundum rem concidit cum loco uigeſimoſeptimo nolo tamen te latere illud, quod Ariſtoteles dixit aduerſus Socratem, non eſſe omni clarum. Aſſerit. n. quod iniuſte fit, fieri experienter & ſcienter magis quam ignoranter, & inexperienter, quod non caret quæſtione. Si enim { vt in ethicis ſcribit ipſe } omnis malus eſt ignorãs, & ut iniuſtus, qui malus eſt, ſit ignorans, quare iniuſte factum ignoranter eſt factum, & inexperienter. Adhęc, malum fit propter defectum earum conditionum, quæ requiruntur ad hoc ut fiat bonum. Conſtat autem tres eſſe conditiones quæ requiruntur ad hoc, ut fiat bonum, ut ſcire, velle, & impermutabiliter operari. Quare ad hoc, ut fiat bonum requiritur ſcire, & uelle, quod ſi ita fuerit, ad, hoc, vt, malum fiat, requiretur ignorantia. Igitur quod fit male, ignoranter fiat, ſed quod iniuſte fit, male fit, ergo quod iniuſte fit, ignoranter fit. Nec ualet dicere, (ut iuniores aſſerunt) omnem malum eſſe ignorantem ſecundum cognitionem ſenſitiuam tantum, ſcientiam vero ſecundum cognitionem intellectiuam. Quoniam ſic omnis bonus eſſet
M ſciens ſecundum cognitionem ſenſitiuam tantum: & ignorans ſecundum ſcientiam intellectiuam, quia ſi contrarium de contrario, & contrarium de contrario dicetur. Sed quoniam quæſtio hæc moralis eſt, quam Ariſtoteles ſexto libro ethicorum diſputat contra Socratem, ibi quæratur.

LOCVS TRIGESIMVSPRIMVS.

Amplius in generationibus & corruptionibus, & effectiuis, et corruptiuis, et interimenti, et conſtruenti. Nam quorum generationes bonæ ſunt, et ipſa bona ſunt, et ſi ipſa bona ſunt, et generationes bonæ. Si autem generationes malæ, et ipſa mala. In corruptionibus autem econtrario. Si. n. corruptiones bonæ, ipſa mala. Sin autem corruptiones malæ, ipſa ſunt bona, Eadem ratio in effectiuis, et corruptiuis, quorum enim effectiua bona: et ipſa bona. Quorum uero corruptiua bona: ipſa mala.

Cum dixiſſet loca deſtructiua & conſtructiua, quæ accipiuntur a conſequentijs in contrarijs abſolute, & in coniugatis, nunc aſſignat alia loca argumentandi quæ ſunt ſimilia ijs locis, quæ ſumuntur a conſequentia in contrarijs utilia ad deſtruendum & conſtruendum. Et licet iſte locus, quẽ aſſignat, ſit unus, tamen poteſt diuidi in quatuor, quoniam unus eſt a generationibus, alius a corruptionibus, tertius ab effectiuis cauſis, quartus a corruptiuis, ſiue deſtructiuis: per quæ patent loca pręceptiua, unde dicit, { Amplius & interimenti & conſtruenti, } ſiue ab eo, qui & interimere, & conſtruere voluerit, reſpiciendum eſt { in generationibus, } & erit primus locus pręceptiuus, { & corruptionibus, } & erit ſecundus locus præceptiuus, { & } reſpiciendum eſt { in effectiuis } .ſ. cauſis, & principijs, & erit tertius locus, { & corruptiuis, } & erit quartus locus. Eſt autẽ iſte locus (vt Alexã. inquit,) aliqua ratione ex coniugatis, quatenus fieri & corrumpi coniugata videntur formæ, quę fit, vel corrumpitur, ut ſanari ſanitati, non autem proprie ex coniugatis, quæ ſunt ueluti, ſanum, ſanus, ſane, quæ coniugata ſunt ſanitati. Tunc Ariſto. aſſignat loca præcepta, & primo locum, qui accipere a generationibus: & dixit. { nã quorum generationes bonæ ſunt, & ipſa } generata { bona ſunt, & } econuerſo { ſi ipſa } generata { bona ſunt, & generationes bonæ, ſi autem generatiões malæ } ſunt, { & ipſa } generata { mala } erunt, & econuerſo ſi generata ſunt mala, generationes erunt etiam malæ. Et per generationem, ut Alexan. exponit, intelligere poſſumus, aut administrationem omnium eorum, ex quibus res ipſa generatur, verbi cauſa, ut dieta, quæ eſt generatio ſanitatis, quatenus per eam ſanitas ipſa generatur. Eſt autem dieta debita adminiſtratio cibi & potus, & cæterarum rerum, quibus generatur ſanitas. Et ſic, ſi dieta fuerit bonum, ſanitas, cuius generatio eſt dietam facere, erit bonum, & econuerſo, ſi ipſa ſanitas bonum, debitam dietam facere erit bonum. Amplius & quoniam virtus eſt bonum, & virtutis generatio erit bonum. Eſt autem virtutis generatio filiorum educatio per mores ad virtutem ferentes. Et quoniam educatio, quæ eſt virtutis generatio, eſt bonum, & virtus, quę fit, erit bonum. Aut per generationem intelligere poſſumus, P
non ipſam rerum adminiſtrationem, qua res ipſa fit, ſed ipſum fieri. Nam ſi bonum eſt ipſum fieri ſanitatem, & ſanitas bonum erit. Et ſi ſanitas bonum, & fieri ſanitatem bonum. Eadem autem ratio eſt dè virtute & vt de bono ita de malo eſt dicendum. Hic eſt primus locus præceptus. Deinde tangit ſecundum locum præceptum: & dicit, { in corruptionibus autem econtrario } eſt ſentiendum, & exponit quomodo econtrario, & dicit, ſi enim corruptiones bonæ, { ea, } quorum ſunt corruptiones, { bona ſunt, } ſi autem corruptiões malæ, { ipſa } quorum ſunt corruptiones, { ſunt bona, } & econuerſo, ſi ipſa ſunt bona, corruptiones ſunt malæ, & ſi ipſa mala, corruptiones ſunt bonę. Exempla hæc ſunt, ſi morbi corruptio fuerit bona, morbus eſt malum. Eſt enim corruptio morbi aut debita dieta, quæ bonum eſt. Et ſi malum eſt ſanitatis corruptio, bonum eſt ſanitas. Quia indebita dieta, quæ eſt mala, corruptiua eſt ſanitatis: aut per corruptionem intelligit ipſum corrumpi, & vt de generatione locus præceptus patet, ita de corruptione. Deinde tangit tertium locum præceptum, & dicit, { eadem ratio eſt in effectiuis & corruptiuis } cauſis: & principijs, { quorum enim effectiua } & ſubaudi conſeruatiua { bona, & ipſa bona } quorum ſunt effectiua, & conſeruatiua. Et econuerſo, cum ipſa bona ſunt, effectiua bona erũt. Hic eſt tertius locus præceptus. Deinde tangit quartũ: & dicit: { quorum vero corruptiua bona ipſa, } quorum ſunt corruptiua, { mala ſunt. } Hic eſt quartus locus pręceptus. Horum duorum locorum exempla eadem ſunt, vt quoniã ſanitatis effectiua ſunt bona, & ſanitas eſt bonum, & econuerſo, quoniam ſanitas bonum, & ſanitatis effectiua bona. Et quoniã morbi corruptiuum bonum eſt, ideo malum eſt morbus. Et ſanitatis corruptiuũ eſt malum, quoniã bonum eſt ſanitas. Sed occurres, quoniã diuitię fiunt per lenoci- Dubitatio

nium

A cinium, & per vſuras, quæ ſunt mala, & tamen diuitiæ ſunt bonæ. Vno modo dici poteſt hunc locum eſſe probabilem & non verum, quoniam aliquod bonum ex malo fieri poteſt: vt ſanitas: quæ bonum eſt: aliquando fit per combuſtionem, & ſectionem, quæ mala ſunt, & hæc eſt vna Alex. ſolutio. Aut aliter, nam cum Ariſt. dicit, { eadem autem ratio in effectiuis, & corruptiuis, } non intelligendum eſt ſimpliciter, ſed vt exponit, cum ſubſcribit, { quorum enim effectiua bona: & ipſa bona: quorum vero corruptiua bona t. & ipſa mala, } non autem addit & econuerſo. ſ. quorum facta bona, horum effectiua bona. Nec addit quorum effectiua mala: & facta ab illis mala: quemadmodum enim ex veris ſemper verum: non tamen ſemper verum ex veris. Nã ex falſis quandoq; verum: ſic ex bonis effectiuis, nõ niſi bonum. Ex malis vero quãdoq; bonum differt autem generatio ab effectiuis, quoniã generatio ſanitatis ipſa ſanitas eſt, & propterea in his conuertitur locus. At effectiua, cauſæ ſunt generationis: & rei generatæ, quæ differunt a re generata, ideo ex effectiuis bonis: non niſi bonum: ex effectiuis B vero malis, quandoq; bonum. Simili ratione ex corruptiuis malis non niſi bonum, ex bonis autem corruptiuis quãdoq; bonum, vt ex iis, quæ corrumpunt in vlceribus carnem malam, & ſuperfluam: quandoq; bonum. ſ. ſanitas eſt. Vbi patet corruptiua bona eſſe: & ſanitatem: quæ ab illis eſt: etiam bonum eſt, hæc eſt etiam reſponſio Alex. quæ mihi pluſquam prima placet. Quo vero ad verba attinet, Ariſt. per generationem & corruptionem intelligit omnes motus ſiue mutationes quæ inducunt ad eſſe, vel quæ inducunt ad non eſſe, ſiue ſubſtantiale, ſiue accidentale: hinc accipere cauſam præcepti: eſt enim generatio, & res genita idẽ ſunt, ideo ſi generatio bona eſt, & res genita bona erit, econuerſo. Amplius quoniam corruptio vnius eſt generatio alterius: ideo ſi corruptio eſt bonum: cum ſit generatio rei malæ, & perditio rei bonæ: ipſa res: quæ ex corruptione fit, erit malum.

Alia dubitatio. Sed occurres adhuc, quoniam generatio furis eſt bona: & generatio lupi: & rerum nocentium eſt bona cum ſit naturalis, & tamen fur, & lupus, & res nocẽtes ſunt malæ.

Solutio. Dicendum generationes naturales eſſe bonas, & C res naturales, quæ fiunt ex eis eſſe bonas. Modo generatio hominis eſt per ſe hominis: per accidens eſt generatio furis. Similiter generatio lupi per ſe eſt generatio animalis: per accidens autem eſt generatio nocentis. Quare locus intelligendus eſt de generatione reſpectu rei genitæ: quæ per ſe ex illa fit, non reſpectu rei, quæ per accidens fit ex generatione. Adhuc occurres, quoniam non quicquid competit generationi ſecundum ſuum modum conformem: competit rei genitæ ſecundum ſuum modum conformem, nam generationi terræ ineſt motus. Eſt enim generatio terræ, motus: & tamen terræ genitæ non ineſt ipſum mobile, quoniam non ſequitur generatio terræ eſt motus. Igitur terra mouetur, vel eſt mobilis. Arbitror huiuſmodi loca nõ eſſe intelligenda niſi quantum ad prædicata: quæ competunt generationi: & generatiuis: corruptioni: & corruptiuis ſecũdum exiſtentiam & ordinem ad finem. Vt ſunt: bonũ, ma- D lum, iucundum, triſte, honeſtum turpe, laudabile: vituperabile: & cætera id genus: & ideo ceſſat inſtantia. Adhuc occurres: quoniam videtur ex bonis quandoq; malum: nam ex deo: & natura: quæ bona ſunt: fit fur: & animal nocens, quæ mala ſunt igitur non ſemper ex bonis bonum: vt ſemper ex veris verum. Solutio patet, quoniam ex deo & natura fit per ſe animal, ſiue per ſe homo: per accidens autem fur: & animal nocens ſecundum Ariſto. quæ ſunt mala, vel dicendum deum & naturam bona eſſe, animalia etiam nocentia bona bonitate naturæ, mala autem malitia moris. Modo non eſt abſurdum ex bonis fieri bonum bonitate naturæ per ſe, per accidens autem malum malitia moris.

LOCVS TRIGESIMVS SECVNDVS.

Rurſum in ſimilibus, ſi ſimiliter ſe habent: ut ſi ſcientia uera plurium, & opinio. Et ſi uiſum habere eſt uidere, & auditum habere eſt audire. Similiter autem, & in aliis & in iis, quæ ſunt, & in iis, quæ uidentur. E

Circa locum trigeſimum ſecundum ſic Ariſt. procedit, quia primo ponit locum præceptiuum, deinde tangit locũ præceptum, de prima parte dicit, { Rurſum } reſpiciendũ eſt { in ſimilibus, } hic eſt locus præceptiuus, vt. ſ. reſpiciamus ad ſimilia. Deinde tangit locum præceptum, cum illius exẽplis, & dicit, { ſi ſimiliter ſe habent, } his verbis dat intelligere duo, & in quibus ſimilibus locus iſte intelligitur, & dat intelligere locum præceptum. Vult igitur eſſe reſpiciendum ad ſimilia, { ſi ſimiliter } hoc eſt, ſi ſecundum proportionem { ſimiliter ſe habent. } Eſt enim duplex ſimilitudo, altera, ſimpliciter, & hæc eſt eorum, quorum eſt vna qualitas, eſt enim, vt Ariſt. & Boetius dixerunt, vnum in qualitate ſimile, veluti ea, quorum ſubſtantia eſt vna, ſunt eadem, & ea, quorum quantitas eſt vna, ſunt æqualia. Altera ſimilitudo eſt ſecundum proportionem, & hæc fit in quatuor terminis, quæ dicitur ſimilitudo ſecundum quid, vt quoniam ſimiliter ſe habet ſcientia ad ſcibilia, & opinio ad opinabilia, ideo ſequitur, ſi ſciẽtia eſt vna plurium, opinio erit vna F plurium, & econuerſo, nam ſequitur, ſi in opinione ſic ſe habet, & in ſcientia idem erit. Vnde dicit quoniam ſubaudi ſimiliter ſe habet ſcientia ad ſcibilia: & opinio ad opinabilia, ideo ſequitur, { ſi ſcientia eſt vna plurium, & opinio } & erit vna plurium. Deinde tangit ſecundũ exemplum, vt quoniam ſimiliter ſe habet viſus ad videndum, & auditus ad audiendum, ideo ſequitur, { & ſi viſum habere eſt videre, & auditum habere eſt audire. } Et poteſt exemplum dupliciter exponi, vno modo intelligendo per viſum, viſionẽ ipſam, qua actu videmus colorata, & per auditum, auditionem, qua actu audimus ſonos. Et tunc exemplum eſt clarũ, ſi enim ſimiliter ſe habet viſus ad videndum, & auditus ad audiendum, ideo fit, vt ſi viſum hoc eſt viſionem habere de re viſa, ſit videre, etiam auditum habere de ſonis, ſit audire. Alio modo per viſum & auditum intelligere poſſumus potentias videndi, & audiendi, & tunc exemplum eſt intelligendum per oppoſitum conſequentis, hoc pacto, vt quoniam ita ſe habet viſus hoc eſt potentia viſiua ad videndũ, G & auditus hoc eſt potentia auditiua ad audiendum, ſequetur, ſi viſum hoc eſt viſiuam potentiam habere ſit videre, { vt auditum habere ſic audire } Tunc ſubaudi, ſed auditum hoc eſt potentiam auditiuam habere non eſt audire actu igitur nec viſum hoc eſt potentiam viſiuam habere eſt acto videre, & hoc modo Alexander expoſuit. Deinde amplificans locum præceptum ad omnia, dicit, { ſimiliter autẽ & in aliis } eſt dicendum tam { in iis } quæ reuera { ſunt } ſimilia, quàm in iis, { quæ videntur } ſimilia. Vbi innuit ſimilia bifariam eſſe, quædam quæ ſunt vere ſimilia: & quædam, quæ videntur ſimilia, vere ſimilia ſunt, quæ vbiq; ſimilia ſunt. Apparenter autem ſimilia ſunt, quæ non omnino ſimilia ſunt, non enim ſimiliter omnino ſcientia ad ſcibilia ſe habet, & opinio ad opinabilia, ſiquidem ſcientia non incredibilis eſt circa ſcibilia, opinio autem incredibilis circa opinabilia. Amplius viſus ad videndum & tactus ad tangendum ſimilia ſunt, ſed non vere, nam viſus per medium aliquod, & hoc in lumine, ad videndum ſe habet. At tactus ad tangendum ſine medio eſt. Amplius ſunt non vere ſimilia, quæ ſecundum figuram dictionis ſunt ſimilia, ut videre H ad clamare & laborare ad facere at ſi aliquis putaret quoniam clamare facere eſt, & videre facere eſſe, & quoniam laborare eſt pati, & facere eſſe pati, hic apparenter ſyllogizare, ex ſimilibus, non autem vere. Non enim propoſitorum ſimilitudo rei eſt, ſed ſolum dictionis. Hunc ut Alexander inquit, locus, qui eſt ex iis, quæ uidentur ſimilia ſophiſticus eſt dialecticus autem ille, qui eſt ex vere ſimilibus. Cauſa autem, quoniam ex vere ſimilibus, quod demonſtratur, erit verum, ex appparenter autem ſimilibus, apparenter.

Vtilis autem eſt hic locus ad utrunque nam ſi in aliquo ſimilium ſic ſe habet, et in aliis ſimilibus, ſi autem in aliquo non, nec in aliis ſimilibus.

I Hic aſſignat vtilitatem loci, & dicit, { vtilis autẽ eſt hic locus ad vtronq; } .ſ. ad conſtruendum, & deſtruendum, { nam ſi i aliquo ſimilium ſic ſe habet, } vtputa in viſu ad videndum, { & in alijs ſimilibus. } Sic ſe habebit, in auditu, & olfactu, & alijs, { ſi autem in aliquo non } ſic ſe habebit, { nec in alijs ſimilibus } ita ſe habebit. Locus igitur eſt
Dubõnes vtilis ad vtronq;. Sed occurres, primo quia ita ſe habet oculus ad corpus, vt intellectus ad animam: & tamen non ſequitur, ſed oculus eſt membrum corporis, igitur intellectus eſt membrum animæ. Amplius vt color ad viſum ita ſonus ad auditum, ſed color non videtur niſi in lumine. Igitur ſonus non auditur, niſi in lumine, quod falſum eſt, quoniam etiam in tenebris auditur. Adhuc, vt particularis propoſitio affirmatiua ad particularem propoſitionem negatiuam, ita vniuerſalis affirmatiua ad vniuerſalem negatiuã. Sed particularis affirmatiua poteſt eſſe ſimul vera cum par-
K ticulari negatiua, igitur vniuerſalis affirmatiua cum vniuer-
Rñſio iuniorum. ſali negatiua. Licet iuniores varijs modis reſpondeant, nam alij aſſerunt locum a ſimili eſſe probabilem, non autẽ ſemper verum, alij dicunt eſſe ſemper verum. Nos dicim⁹, ſi locus a ſimili ſit ſemper verus, tunc eſſe ſemper verum, cum argumentamur a ſimili ex ea parte, qua ſunt ſimilia, nõ autem ex ea parte, qua ſunt diſſimilia. Modo oculus, & intellectus ſimili ratione ſe habent oculus ad corpus, & intellectus ad animam, quo ad rationem perfectionis, & ideo ſequitur, ſi oculus eſt pfectio corporis, vt intellectus ſit perfectio animæ. Amplius ſonus ad auditum ita ſe habet, vt color ad viſum, quantum ad mouendũ, ideo ſequitur ſi color mouet viſum: vt obiectũ: vt ſonus moueat auditũ vt obiectum. Inſuper propoſitiones particulares & vniuerſales ſimiles ſunt ex parte qualitatis, diſſimiles vero ex parte
Alia dubitatio. quantitatis. Iterum occurres, quoniam omne argumentum eſt ex notiori, ſed alterum ſimilium nõ eſt altero ſimilium notius. Igitur locus a ſimili non eſt ſedes argumenti dialectici. Dicendum ꝙ vi terminorum vnum ſimile nõ eſt notius altero, vi tamen cuiuſdam maximæ propoſitio-
L nis poteſt alterum ſimile eſſe notius altero, vt vi illius, de ſimilibus ſimile iudicium eſt. Poteſt autem alterum ſimile notius eſſe altero, non quidem per ſe, quo eſt ſimile, ſed per accidens, quatenus eſt per accidens aliquando alterum ſimile altero notius, vt cum acciperetur a re nobis notiori, veluti oculus eſt notior intellectu, quia accipere a corpore, quod eſt notius anima, a qua accipere intellect⁹. Per ſe autem, vt ſimilia ſunt, neutrum neutro notius eſt.

LOCVS TRIGESIMVSTERTIVS.

Conſiderandum autem & ſi in uno, & ſi in pluribus, ſimiliter ſe habeant. Aliquoties enim diſſonant: ut ſi ſcire eſt cogitare: & multa ſcire eſt multa cogitare. Hoc autem non eſt uerum. Contingit enim plura ſcire, cogitare autem non. Si igitur non eſt hoc, neq; eſt illud, quod eſt in uno: ut ſcire ſit cogitare.

Iſte locus trigeſimus tertius (vt Alex. inquit) eſt reſpice-
M re in ſimilibus ſecundum ſubſtãtiam ad conſequentiam ab vno ad multa. Nam locus præceptus eſt, ſi in vno ſimilium ſecundum ſubſtantiam eſt aliquid vnum, & in multis talibus erit illud. Et hoc conſtructiue, deſtructiue vero, ſi non fuerit in multis illud, nec in vno: vt ſi docere vnum, eſt iuuare vnum, & multos docere, erit multos iuuare: aut ſi nõ hoc, nec primum. Et ſi vnus homo rationalis, & multi rationales. Et ſi non hoc, nec illud. Vnde dicit, { Conſiderandũ autem } ad conſequentiam ſubaudi in ſimilibus ſecundum ſubſtantiam, { & ſi in vno, & ſi in pluribus ſimiliter ſe habeant, } & aſſignat cauſam, & dicit, { aliquoties enim diſſonant, } & aliquoties non: & ꝙ diſſonent. demonſtrat per exemplum, & dicit, { vt ſi ſcire eſt cogitare } ita vt affirmatio problematis ſit, quoniam ſcire eſt cogitare, ad videndũ vtrum hoc ſit verum reſpiciendum eſt vtrum, vt hoc eſt in vno, ita ſit in multis, & ſequetur { vt ſi ſcire eſt cogitare, & multa } ſubaudi ſimul { ſcire eſt multa } ſimul { cogitare, hoc autem non eſt verũ, contingit enim multa } ſimul { ſci- N
re, cogitare autẽ non } multa ſimul, { ſi igitur nõ eſt hoc } .ſ. vt multa cogitemus ſimul, problema erit deſtruendum, { & ita neq; eſt illud, quod eſt in vno vt } videlicet { ſcire ſit cogitare. } Si enim ſcire ſit cogitare, multa ſcire ſimul erit multa ſimul cogitare, quoniam autem non eſt multa ſimul cogitare, igitur ſcire non eſt cogitare. Quo autem ad differentiam huius loci. 33. a loco. 32. annotatione dignũ, hunc locum præceptiuum eſſe, vt reſpiciamus ad conſequẽtiam in ſimilibus ſecundum ſubſtantiam ſi eſt in vno & in pluribus. Sunt enim ſimilia in ſubſtantia, quorum ſubſtantia eſt vna: quæq; dicuntur eadem. Veluti ſimilia in qualitate, quorum qualitas eſt vna, quæq; propriæ dicuntur ſimilia. Et ſimilia in quantitate quorum quantitas eſt vna: quæ propriæ dicuntur æqualia. Si igitur problema fuerit de ſimilibus in ſubſtantia, vt vtrum ſcire ſit intelligere, reſpiciendum eſt ſi vt eſt de vno, ita ſit in multis. Et ſic problema erit conſtruendum. Si autem nõ eſt ita de multis, vt eſt de vno, O
problema deſtruendum eſt. Et quoniã contingit multa ſcire, & non multa intelligere, vel cogitare, ideo ſcire non eſt cogitare, vel intelligere, & ita non erunt ſimilia ſecundum identitatem in ſubſtantia. At locus præcedens erit reſpicere ad conſequentiam in ſimilibus ſecundum qualitatẽ: & quidem ex ea parte, qua erant ſimilia. Quare locus præceptus in his eſt alius a loco præcepto in illis, eſt enim locus præceptus in his, vt ſicuti eſt de vno, ita ſit de multis, locus vero præceptus in illis eſt, vt ſicuti eſt de vno ſimili ita ſit in alio ſimili, cum de ſimilibus idem ſit iudicium. Amplius quo ad verba attinet, cogitare græce eſt διανοεῖσθαι latine tum ſermocinari, tum diſcurrere, & ſic patet poſſe nos multa ſcire ſimul, ſcit enim Philoſophus omnia multa, at διανοεῖσθαι hoc eſt diſcurrere, vel ſermocinari multa ſimul nullus Philoſophus poteſt. Vt enim nullus Philoſophus multa ſimul dicere põt, ſic nec diſcurrere nec ſermocinari multa ſimul poterit. Et hoc pacto exponendo, Alex. vt mihi videtur, nõ diſplicet. Alij vero per διανοεῖσθαι intelligere interpretan-
tur, & ſic aſſerunt nos poſſe ſimul multa ſcire, ſed non mul- P
ta intelligere, cũ enim intelligere (vt Alex. inquit) ſit actio & exitus animæ, non poterit anima ſimul pluribus actionibus ac exitibus ſimul vti, ſcire autem poteſt multa, cũ ſcientia ſit habitus, qui contingit eſſe multorum. Vno enim habitu penè (vt ita dicam) innumera ſcimus, at cum intelligere (vt Alex. inquit) actionem, functionem, ac exitum animæ ad intelligibilia nominet, & id habet noſtra imbecillitas, vt ad duo ſimul mentẽ applicare nequeamus, protinus enim, vt experientia cernitur, cum ad vnum mentẽ applicamus, alterum, quod prius cogitabamus, relinquimus: ideo fit vt ſcire multa ſit poſſibile, intelligere vero, non. Vt enim cũ corpus ſurſum fertur, omnem aliam lationem extrudit, ſic cum anima ad vnum intelligibile diligenter, ac attente ſe applicat, omnem aliam attẽtionem ad aliud quoduis intelligibile extrudit. Sed hæc expoſitio habet dubitationem, quoniam quod ſcitur intelligere, & quæ ſciuntur, intelligũtur, vt dicitur primo poſteriorum. Igitur ſi contingit mul-
ta ſcire, contingit multa intelligere. Adhæc ſi contingit ſci- Q
re multa, contingit ſcire vnum, igitur contingit ſcire vnũ T.cõ.5.
& multa. At intelligere non poſſumus niſi vnum, igitur ſcire erit vniuerſalius quam intelligere, quod eſt contra Philoſophum primo poſteriorum. Multa dicũt iuniores pro defenſione expoſitionis huius, nos autem tutius: per cogitare, exponimus diſcurrere, vel ſermocinari: & non exponimus intelligere, nam proſpicuum eſt diſcurrere, & ſermocinari fieri non poſſe, niſi de vna aut concluſione, aut problemate, ſcire autem eſſe poſſe multarum aut concluſionum, aut problematũ: ſcimus enim habitu vno fere infinita aut problemata, aut cõcluſiones, diſcurrimus autem, & ſermocinamur de vno duntaxat.

LOCVS TRIGESIMVSQVARTVS.

Amplius ex magis, & minus. Sunt autem eius, quod eſt magis loci quatuor. Vnus quidem ſi magis ſequitur magis.

Vt ſi

A *Vt ſi uoluptas bonum, & magis uoluptas, magis bonum.*
Et ſi iniuriam facere malum, & magis iniuriam facere, ma
gis malum.

Nunc tradit loca, quæ ſumuntur ex magis & minus: &
etiam ex ſimiliter ſe habentibus & conſtructiua, & deſtru-
ctiua. Sunt autem (vt Alex. inquit) loca hæc vtilia in con-
cretis, ſiue in connotatiuis: vt poſtea diſputabimus: quia in
talibus eſt magis & minus, & ſimiliter ſe habens. Dicit autē
quatuor eſſe, quæ ſunt ex magis, & minus, quatuor etiam
quæ ſunt ex magis & minus in ſimilibus: quæ omnia ſunt
vtilia ad conſtruendum & deſtruendum. Quare autem lo-
ca, quæ ſumuntur ex magis & minus, ſint quatuor, Alex. de
monſtrat, quoniam locus eſt aut vnius accipientis compa-
rationem de vno ſecundum magis & minus, aut vnius de
duobus, aut duorū de vno, aut duorū de duobus. Ariſt. itaq;
primo meminit primi, qui eſt vnū de vno talis, ſi quæratur de
aliquibus, ſi alterū alteri ineſt, ambobus ſuſcipientibus ma-
B gis & minus, oportet inquit reſpicere ſi maius maiori ineſt,
aut ſi id, quod eſt magis, ineſt ei, quod eſt magis, nam tunc
ſimplex ſimplici inerit. Si autem id quod magis eſt, non in-
ſit ei, quod ē magis, nec vtiq; ſimplex inerit ſimplici. Ariſt.
igit primo, dat locū præceptiuū in generali, & dicit. { Am
plius ex magis & minus, } igitur locus præceptiuus in gene
rali eſt, reſpicere ad magis & minus. Deinde trāſit ad ponē
dū loca præceptiua, & loca præcepta in ſpeciali, & dicit, { ſunt
autem eius, quod eſt magis loci quatuor, vnus } & primus,
{ ſi magis ſequitur magis, } nam ſubaudi tunc ſimplex ine
rit ſimplici. Et hic eſt primus locus præceptus, qui accipitur
ex loco præceptiuo qui eſt reſpicere ad magis. Et conuerti-
tur, quoniam ſi magis non ſequitur magis, nec ſimplex ſe-
quetur ſimplex. Eſt autem iſte locus vnius comparationē
accipientis de vno ſecundum magis vt ſi problema, quod
quæritur ſit, vtrum bonum inſit voluptati, aut non: quo-
niam ambo ſcilicet voluptas & bonum magis & minus ha
bent, oportet reſpicere ſi maiori voluptati, maius bonum
inſit, nam ſi maior voluptas maius bonum, & voluptas bo
C num vtiq; eſſet. Si autem non eſſet maior voluptas, maius
bonum, nec voluptas bonum vtiq; eſſet. Vnde dicit. { vt ſi
voluptas bonum, & magis voluptas magis bonum. } Qua
re conſtruitur problema, vt quoniam magis voluptas eſt
magis bonum, ideo ſequitur vt voluptas ſit bonum. Am-
plius ſi quæritur vtrum iniuriam facere ſit malum, aut nō:
conſtruitur problema, quoniam magis iniuriam facere, eſt
magis malum, igitur iniuriam facere eſt malum, & dicit,
{ Et ſi iniuriam facere malum, & magis iniuriā facere ma
gis malum, } quare conſtruitur problema, quoniam ſi ma-
gis iniuriam facere ſit magis malum, igitur iniuriam facere
eſt malum. & per { magis } Ariſtoteles poteſt intelligere
maxime, quoniam ſequitur, ſi maximam iniuriā facere, ſit
maximum malum, igitur iniuriam facere eſt malum.

Vtilis autem ad utrunq; hic locus, nam ſi ſequatur ad
D *ſubiecti incrementum accidentis incrementum, quemadmo-*
dum dictum eſt. Manifeſtum, quoniam accidit, Si autem non
ſequatur, non accidit, Hoc autem inductione ſumendum.

Nunc aſſignat vtilitatem loci, & dicit: { Vtilis autem eſt
ad vtrunq; hic locus } .ſ. ad conſtruendum & deſtruendū,
& declarat hoc quomodo, & dicit. { Nā ſi ſequatur ad ſub-
iecti incrementum, } vt ad voluptatis incrementum { acci
dentis } quod aſſignatur illi ſubiecto ineſſe. ſ. voluptatis. ver
bi cauſa. ipſius boni incremētum, { manifeſtum, quoniam
accidit, } hoc eſt manifeſtum, quoniam bonum quod aſſi-
gnatur ineſſe voluptati, accidit voluptati. Sequitur enim ſi
maior voluptas, maius bonum eſt, vt voluptas ſit bonum.
{ Si autem non ſequatur } maius bonum ad voluptatē ma
iorem { non accidit }. ſ. ipſum bonum voluptati. Quare lo
cus vtilis eſt ad deſtruendum, & conſtruendum. Deinde ſub
ſcribit qua ratione locus demonſtretur, & dicit. { Hoc au-
tem } . ſ. vt ſit vtilis ad vtrunq; { inductione ſumendum, }
eſt enim inductio argumentum propriū topico. Ariſt. enim
induxit in duob⁹ exēplis dans intelligere ita eſſe in cæteris. E
Quare loci probabilitas inductione demonſtratur, vt quo-
niam voluptas, quæ circa venerea, vehementior eſt, quam
quæ circa cibos, & potus, ſi hæc magis bona eſt, voluptas
bonum erit, ſed quoniam hæc non eſt magis bonum, cum
nec eius deſiderium bonum ſit, nec voluptas bonum erit.
Eſt tamen differentia inter magis & minus aliqua ratione,
quoniam ſi demonſtramus non ineſſe ſimplex & minus, ma
ius deſtruitur. Si vero demonſtrauerimus (vt Alex. inquit)
maius & ſimplex ineſſe, minus conſtruitur, verum de horū
differentia poſtea diſſerendum. Sed fieri ſolent plurimæ Inſtantiæ
inſtantiæ, primo quia non ſequitur, ſi homo, qui eſt ens, po-
teſt mori, deus, qui eſt magis ens, magis poteſt mori. Secon
do quia non ſequitur, album eſt animal, igitur magis albū
eſt, magis animal. Tertio non ſequitur, exercitium eſt bo-
num, quoniam conſeruat, & ſanitatem efficit, & tamen ma
ius exercitium non eſt maius bonum, quoniam maius exer
citium facit infirmitatem. Quarto ſuperabundantia diuitia F
rum non eſt magis bonum: & tamen diuitiæ ſunt bonæ.
Quinto bibere eſt bonum, & tamen magis bibere non eſt
magis bonum, immo eſt malum ſanitati, ſimili ratione &
de comeſtione. Quinto quia non ſequitur homo eſt animal,
igitur magis homo eſt magis animal. Alex. rñdendo aſſe Añō Alc.
rit præſentem locum eſſe magis probabilem quàm verum
& ideo nō oportet, vt ſit verus in omnibus, ſed quia eſt pro
babilis, ſatis ſit, vt ſit verus in pluribus. poſſumus etiam
defendere hunc locum, & dicere q; ſit verus, & probabilis,
ſeruatis conditionibus primam vt locus ſit in concretis &
connotatiuis. ideo non valet. homo eſt animal, igitur ma-
gis homo magis animal, non enim ſunt termini connotati
ui. Secundo, vt ſit in vtriſq; connotatiuis, & ſuſcipientibus
magis & minus, ideo non ſequitur album eſt animal. igitur
magis album eſt magis animal. Tertio vt magis accipitur
ea ratione, qua eſſe poteſt magis & minus, & reſpectu illius
reſpectu cuius poteſt eſſe magis, & minus; & quia diuitiæ
ſunt bonum, quatenus ſunt inſtrumentum virtutum, ideo G
ſequitur, vt maiores diuitiæ, quæ ſunt magis virtutum in-
ſtrumentum ſint magis bonum. Amplius, quoniam exer-
citium eſt bonum, quatenus conſeruat ſanitatem, ideo ma
ius exercitium, quod magis ſanitatem ſeruat, maius bonū
eſt, & hoc pacto Alex. defendit hunc locum.

LOCVS TRIGESIMVSQVINTVS.

Alius uno de duobus dicto, ſi cui magis uidetur ineſſe,
non ineſt, nec cui minus, & ſi cui minus uidetur ineſſe, ineſt,
& cui magis.

Locus præceptiuus trigeſimus quintus eſt reſpicere ad
vnum accidens ſuſcipiens comparationem ſecundum ma-
gis & minus, quoties aſſignatur ineſſe duobus. Locus autē
præceptus eſt, ſi cui magis videtur ineſſe, non ineſt, nec cui
minus, & ſi cui minus videtur ineſſe, ineſt, & cui magis vide
tur ineſſe, inerit. vnde primo ponit locum præceptiuum, cū
inquit. { Alius vno de duobus } ſubiectis { dicto. } Eſt igi-
tur locus præceptiuus reſpicere ad vnū accidens ſuſcipiens H
comparationem ſecundum magis & minus, quoties aſſi-
gnatur ſubiectis ineſſe duobus. Deinde ponit locum præce-
ptū, & dicit. { Si cui } ſubiecto { magis videtur } accidens
{ ineſſe, non ineſt, nec cui } ſubiecto { minus } videt ineſſe,
inerit, { & ſi cui ſubiecto } minus { accidens } videtur ineſ
ſe, ineſt, & cui } ſubiecto { magis } videtur ineſſe, inerit, vt
ſi de aliquo vno accidente quæratur, quod pluribus videtur
ineſſe, vtrum inſit alicui eorum, aut non oportet quærere ſi
cui magis ex ipſis videtur ineſſe non inſit, nam ſi cui magis
videtur ineſſe non ineſt, nec propoſito inerit. Si autem cui
minus ineſſe videtur, demonſtrabitur ineſſe, non vtiq; ine-
rit propoſito. vt ſi bonum videtur ineſſe ſanitati & diuitijs
& magis ſanitati, & quæratur vtrum inſit diuitijs: demon-
ſtrabimus quoniam non ineſt diuitijs, nam bonum videtur
ineſſe magis ſanitati, & tamen non ineſt, primo quia poteſt
alicui ad malum ſanitas ineſſe, deinde quia non bene facit,
qui ipſam habet. igitur nec diuitijs inerit. Amplius ſi exerci

I tio, quod videtur diuitijs minus bonum, demonſtrabitur
bonum ineſſe, quoniam eſt ſanitatis effectiuum: erit demō-
ſtratum bonum ineſſe diuitijs: eſt autem in iſtis vnum bo-
num: hoc eſt vnum prædicatum, de duobus ſubiectis di-
ctum: quoniam de ſanitate & diuitijs: aut de exercitio,
& diuitijs.

LOCVS TRIGESIMVSSEXTVS.

*Rurſum duobus de uno dictis ſi quod magis uidetur ineſ-
ſe, non ineſt, nec quod minus, aut ſi quod minus uidetur ineſ-
ſe ineſt. & quod magis.*

Nunc ponit locum trigeſimum ſextum. & locus præce-
ptiuus eſt reſpicere ad duo prædicata: quæ inſunt alicui ſub
iecto vni ſecundum magis & minus. Locus vero preceptus
eſt: ſi aliqua duo accidentia videntur ineſſe alicui vni ſubie-
cto, & vnum magis quam alterum eidem ineſſe videtur, ſi
illud quod magis ineſſe videtur, non ineſt, nec illud, quod
minus videtur ineſſe, inerit. & ſi quod minus videtur ineſſe,
K ineſt, & quod magis. Eſt autem (vt Alex. inquit.) iſte locus
trigeſimus ſextus conuerſus cum trigeſimo quinto, quoniā
in trigeſimo quinto vnum erat de duobus, in iſto autē, duo
de vno: vt ſi diſciplinæ magis videtur ineſſe vtile: quàm ſua
ue & non ineſt, neq; vtiq; ſuaue ipſi inerit, aut ſi hoc: & il-
lud: & ſi audax magis fortis eſſe videtur quàm prudens, &
audax non eſt fortis: igitur nec prudens erit.

LOCVS TRIGESIMVSSEPTIMVS.

*Amplius duobus de duobus dictis, ſi quid alteri magis ui-
detur ineſſe, non ineſt, nec reliquum reliquo. Aut ſi quod mi-
nus uidetur alteri ineſſe, ineſt, & reliquum reliquo.*

Locus preceptiuus trigeſimus ſeptimus eſt reſpicere ad
duo prædicata, quæ inſunt duobus ſubiectis ſecundum ma
gis, & minus. locus autem præceptus ex hoc preceptiuo lo
co ſumptus, eſt: ſi aliqua duo predicata inſunt aliquibus duo
bus ſubiectis, & vnum illorum magis videtur ineſſe alteri
L quàm alterum alteri: ſi illud quod videtur magis ineſſe alte
ri, nō ineſt, nec illud quod minus videtur ineſſe alteri, ineſt
reliquo. Si autē illud, quod minus videtur ineſſe alteri ineſt,
& illud quod magis videtur ineſſe alteri, reliquo inerit. ver
bi cauſa, ſi ſunt duo ſubiecta miles, & rex, prædicata vero
debellare regnum, & debellare caſtrum, tunc ſequitur, rex
non debellauit caſtrum cui magis ineſſe videtur quam mili
ti debellare regnū, ergo nec miles. econuerſo a minori ad
maius fit affirmatiue. Eſt igitur locus præceptus, ſi duo ſue
rint Inexiſtentia, & duo quibus inſunt, quorum quidem al
terum alteri magis videtur ineſſe, & alterum alteri minus,
tunc ſiquid magis videtur ineſſe alteri demonſtretur non
ineſſe ei, nec vtiq; quod minus videtur ineſſe alteri, illi ine-
rit. Si autem quod minus videtur ineſſe peculiari ſubiecto;
ineſſe demonſtretur, & quod magis videtur ineſſe peculiari
ſubiecto, inerit vtiq; ipſi, vt ſi minus voluptas bonum quā
labor malum, eſt autem bonum voluptas, igitur labor ma-
lus. & ſi minus, qui æquus eſt, iuſtus eſt, quam qui: iniquus
eſt, iniuſtus eſt, eſt autem æquus iuſtus, igitur iniquus eſt in-
iuſtus. Amplius ſi ſanitas magis bonum eſt quam pauper-
M tas malum. ſed non eſt ſanitas bonum, igitur nec pauper-
tas malum.

LOCVS TRIGESIMVS OCTAVVS.

*Amplius ex eo quod ſimiliter ineſt, uel uidetur ineſſe, tri-
pliciter. quēadmodum in eo, quod magis, ut in poſterioribus
tribus dictis locis dicebatur. Siue enim unum quiddam duo-
bus ſimiliter ineſt, aut uidetur ineſſe, ſi alteri non inſit, nec al
teri. Si autē alteri ineſt, & reliquo ſiue duo eidē ſimiliter, ſi
alterū non inſit, nec reliquū. ſi aūt alterū, & reliquum eodē
autem modo & ſi duobus duo ſimiliter inſunt. nam ſi alterū
alteri non ineſt, nec reliquum reliquo, ſi autē ineſt alterū al-
teri, & reliquū reliquo. ex eo igitur quod eſt magis et minus
& quod eſt ſimiliter, tot modis contingit argumentari.*

Addit nunc quatuor locis quæ ſunt ex maiore & mino-
re, tria loca, quæ ſunt ex ſimili. nam & ipſa ſunt in habenti N.
bus comparationem. dicit autem hæc loca eſſe tria, quæ
proportionem habent cum tribus prædictis, quæ ſunt ex
minore, & maiore: dempto primo loco, eorum quę a maio-
re, & minore, quo ineſſe vnum quoddam vni demonſtraba
tur. cauſa eſt, vt Alex. inquit, quia eius extenſio non eſt ad
id, quod eſt ad comparationem a ſimili. nam oportet demō
ſtratum in locis, quæ ſunt a ſimili, per ſimile demonſtrare
ſimile. non eſt autem idem demonſtrari per magis & minus
& per ſimiliter de eodem. non enim maius eidem & minus
inexiſtens, ſimiliter illi ineſt. quando enim vnum prædica-
tum ineſt vni ſubiecto ſecundum magis & minus, non ineſt
ei ſimiliter, vt ſi diſciplina ineſt philoſophis ſecum magis &
minus, qui philoſophi ſubeunt eandem rationem ſubiecti,
non inerit eis ſimiliter, & propterea loca a ſimili ſunt tria,
nō quatuor, quia primus locus qui reperitur in eo quod ma
gis & minus, non reperitur in eo, quod eſt ſimile: & hoc ait
Ariſt. { Amplius ex eo quod ſimiliter ineſt, vel videtur ineſ
ſe tripliciter } locus dicitur, { quemadmodum in eo, quod
magis, vt in poſterioribus dictis tribus locis dicebatur } . ſ. O
dempto primo loco. eſt igitur locus præceptiuus reſpicere
ad comparationem, quæ fit ſecundum ſimiliter ſe habens:
deinde ponit primum locum præceptum, & dicit. { ſiue e-
nim bonum: quiddam duobus ſimiliter ineſt, aut videtur
ineſſe, } ſequitur, { ſi alteri } eorum { non inſit, nec } vt
{ alteri } inſit. { Si autem alteri ineſt, & reliquo. } verbi
cauſa, ſi ſimiliter honores & diuitiæ bona ſunt, aut videtur
eſſe, ſequitur ſi honor non ſit bonum, vt nec diuitiæ ſint bo
num. & ſi honor eſt bonum. vt diuitiæ ſint bonum. Amplius
ſi fuerit ſimiliter obediendum legi & patri, ſi oportet obe-
dire legi, & patri, & ſi non eſt obediendum legi, nec patri
deinde dat ſecundum locum preceptum, & dicit, { ſiue duo
eidem inſunt ſimiliter ſi alterum non inſit, nec reliquum, ſi
autem alterum, & reliquum. } verbi cauſa, ſi ſimiliter iuſti
tiæ ineſt bonum, & vtile: ſi iuſtitiæ non ineſt vtile: nec bonū
ipſi inerit. Et ſi alterum, & alterum. Ad hæc ſi viro ineſt au-
dere quando oportet, & timere quando oportet, ſi autem
non ineſt ipſi viro timere quando oportet, nec audere quā- P
do oportet, inerit ipſi aut ſi hoc, & illud inerit. deinde dat
tertium locum præceptum, & dicit, { eodem autem mo-
do & ſi duobus duo ſimiliter inſunt, nam ſi alterum alteri
non ineſt, nec reliquum reliquo, ſi autem ineſt alterum alte
ri, & reliquum reliquo inerit, } vt ſi ſimiliter videtur forti
audatia ineſſe, & timido defenſio. Si audatia non ineſt forti
nec timido inerit defenſio. aut ſi timido inſit defenſio, &
forti audatia inerit. Adhuc & ſi fortis ſimiliter ſe habet cir
ca audatiam & timorem, & continens circa voluptatem &
dolorem. nam & deſtruendo & conſtruendo eodem modo
in his dicitur. Sed occurres, quoniam ſecundum epicu- Dobſ.
reos virtuti & voluptati videtur bonum ſimiliter ineſſe: ſe
cundum peripateticos videtur virtuti magis bonum ineſ-
ſe, quam voluptati, igitur locus a ſimili, vel a maiori non
erit ſtabilis: cum apud alios ſit vno modo ſimile, & apud a-
lios alio modo. Dicendum q; locus eſt firmus, nam apud Solutio.
omnes, quando idem ineſt ſimiliter aliquibus ſi vni illorum Q.
ineſt: & alteri inerit: & ſi non inſit alteri, nec alteri. & ſic
quantum ad locum apud ſapientes nulla differentia eſt. Eſt
tamen differentia circa particulare prædicatum: vtrum in
ſit ſimiliter, vel ſecundum magis: & minus verum lo-
cus non deſtruitur: propter hanc differentiam rei par-
ticularis.

LOCVS TRIGESIMVS NONVS.

*Amplius autem ex appoſitione, ſi alterum ad alterum
appoſitum faciat bonum, uel album, eum non fuerit prius al
bum, aut bonum, quod appoſitum eſt. erit album, uel bonum
quale quidem & totum facit.*

Locus præceptiuus. 39 eſt reſpicere ad appoſitionem ali
cuius qualis ſupra ſubiectum, quod prius non erat quale: cu
ius vt Alex. inquit, Ariſt. duo loca præcepta tradit ex tali
appoſitione alterius ad aliud ſolum conſtructiua. quorum
primus

A primus eſt, ſi aliquid additur alicui, quod non eſt quale, &
facit ſubiectũ: cui additur quale: ipſum appoſitum erit mul
to prius quale. vnde dicit, { Amplius autem ex appoſitio-
ne } ſubaudi. 39. locum præceptum accipiendum, quẽ ex-
ponit, & dicit, { ſi alterum ad alterum appoſitum faciat }
quale, vt { bonum vel album, cum non fuerit prius album,
aut bonum, } id, { quod } ſubiecto huiuſmodi { appoſitũ
eſt: erit album: aut bonum: quale quidem, } & { totum ſu
biectum cui additur, { facit. } Amplius ſi aliquid appone-
retur alicui, quod prius non erat dulce, & dulce illud fecit,
multo prius, quod appoſitum eſt: dulce eſt: inſuper ſi aliqua
figura alicui apponeretur, quod prius non erat triangulus:
& triangulum illud facit: ipſum appoſitum triangulus eſt.
Quo vero ad verba attinet, Ariſto. addit, { cum non
fuerit prius album aut bonum, } nam poſſibile eſt: vt ali-
quod ſubiectum ſit prius dulce notabili dulcedine: & addi
tur ei aliquis ſapor parum dulcis: hic ſapor facit ſubiectum
illud dulce, in ſe tamen ſapor non eſt dulcis: cum non ſit no
B tabiliter talis. aut fortaſſe addit hęc verba, non ad neceſſita
tem: ſed ad expoſitionem ſubiecti, eſt enim ſubiectum: cui
additur qualitas: nec album: nec bonum. Cum enim ſubie-
ctum fuerit carens albedine: vel bonitate: & additur ei al-
bum: vel bonum: & per talem additionem redditur album
aut bonum: erit quod additur bonum, vel albũ. Sed oc-
Dubĩones curres: quia motus accidens corpori: efficit ipſum calidum:
& tamen motus non eſt calidus. Amplius vinum accidens
homini: eum efficit ebrium: & tamen vinum non eſt ebriũ.
Rurſus virtus cœleſtis accidens materiæ putridæ procreat
animal: & tamen ipſa non eſt animal. Inſuper rebus ſe ha-
bẽtibus: vt nunc: hæc eſt vera: homo eſt albus: adueniente
vero hoc ſigno omnis: fit propoſitio falſa: qualis prius non
erat, & tamen tale ſignũ ſic adueniens non eſt falſum. Pre-
terea albedo accidens parieti facit parietẽ album, & tamen
albedo non eſt alba. Rurſum binarius accidens ſenario ſe-
narium efficit octonarium, & tamen binarius non eſt octo
Prima ſo narius. Anonymus latinus interpres afferit præſentem
lutio. locum habere veritatem, quando id, quod aduenit, fuerit
C tota cauſa effectiua effectus quo denominatur ſubiectum.
modo nec motus eſt tota cauſa, quare animal ſit calidũ nec
vinum tota ebrietatis cauſa, nec binarius tota cauſa, vt ſe
narius dicatur octonarius: poſtea aſſerit præſentem locum
ueritatem habere in appoſitione formali, modo motus nõ
apponitur, vt forma animali, nec vinum homini, nec bina
rius ſenario, ſed vt appoſitio materialis. Sed hæ ſolutio
Refuta. nes ſibi inuicem repugnant, quoniam quod additur alicui
vt forma, non additur ei, vt efficiens. Adhæc per primam
ſolutionem non delentur omnes obiectiones, quia non ter
tia, nam virtus cœleſtis adueniens materiæ putridæ, adue-
nit, vt tota cauſa effectiua, & tamen non eſt animal. Per ſe-
cundam ſolutionem adhuc ſtat quarta inſtantia, quoniam
illud ſignum omnis opponitur appoſitione formali: cũ red
dat propoſitionem formaliter vniuerſalẽ: & tamen ipſum
D non eſt falſum. Nec ceſſat quinta inſtantia, quoniam albe-
do appoſitione formali apponitur parieti, & tamẽ ipſa nõ
Quæ Adi eſt alba. Adinolfus aſſerit præſentem locum habere ve
nolfus. ritatem in agentibus vniuocis. ſ. in quibus habetur ſpecies
rei genitę, & in aduenientibus, quæ dicunt rem, & non ſo-
lum modũ, vt dicit illud ſignũ omne, quod propoſitioni ad
uenit vt modus nõ, vt res. Et cũ dicitur albedinẽ facere pa
rietem album, dicit hoc eſſe falſum, quĩa albedo nõ eſt agẽs
faciens parietẽ album, ſed forma, agẽs enim eſt calx, quæ
facit parietẽ album. Sed ſi hæc ſolo eſſet uera, hic locus
non eſſet vtilis ad terminandum problema accidentis cõ-
ſtructiue, quoniam nullum agens vniuocum eſt accidens
eius ſubiecti, in quo producit effectiue aliquid ſuæ ſpeciei
& ſic fruſtra poneretur. Hic locus, cum per ipſum non ter-
Soſo.ppa minaretur problema. Plurimæ aliæ defenſiões poſſunt
fingi, nos tamen ſequentes Alexan. ſuperius, diceremus lo
cum hunc eſſe probabilem, non autem verum in omnibus
dialectici enim loci non omnes ſint neceſſarij, & veri in oĩ
bus ſed ſatis eſt, vt ſint probabiles, & veri, vt in pluribus.

Cum demonſtrationes topicæ non ſint ex ueris & neceſſa- E
rijs, ſed ex probabilibus.

LOCVS QVADRAGESIMVS.

*Amplius autem ſi id, ad quod eſt appoſitum aliquid fa-
cit magis tale, quale erat, & ipſum erit eiuſmodi ſimiliter
autem & in alijs.*

Alexan. legit hunc locum præceptum. 42. cum loco pͤ-
cepto. 39. quoniam ex ijs uult fieri ſolum unum locũ. Ego
tamen legerem diſtincte & dicerem hunc locum eſſe. 40.
uerum poteſt præſens locus dupliciter intelligi, uno modo
referendo illud pronomen ipſum ad ſubiectum, cui ſit ap-
poſitio, & tunc locus præceptum eſt. ſi aliquid apponitur ali
cui & reddit illud, cui apponitur magis tale: & ipſum uide-
licet cui apponitur, erat prius tale, uerbi cauſa, ſi addit ali-
cui aliquod bonum, & ſubiectum cui additur, redditur ma
gis bonum: tale ſubiectum, cui additur, prius erat bonum, F
& iuſta hanc expoſitionem inquit. { Amplius autẽ, ſi id, }
.ſ. ſubiectum, { ad quod eſt appoſitum aliquid facit magis
tale, quale erat, & ipſum } .ſ. ſubiectum cui additur, { erit }
.ſ. dicẽdum { huiuſmodi: } quale poſt additionem dicitur.
Alio modo exponi poteſt referendo illud pronomen { ip
ſum } ad id, quod additur, & tunc lege ſic: { Amplius autẽ
ſi id, ad quod eſt appoſitum aliquid, } .ſ. album uel bonum
{ facit magis tale, quale erat } .ſ. album magis, uel magis
bonum: { & ipſum quod apponitur, erit huiuſmodi } .ſ. al
bum uel bonum ſimpliciter: & hoc pacto, ſi recte intellexi,
exponit Alexan. & Ariſt. ita intelligit, ut poſtea annotabi-
mus & quouis modo exponitur locus eſt probabilis, nõ ta
men uerus in omnibus. nam ſi ſcuto ſecundum dimidium
albo additur album ſecũdum alterum dimidium, redditur
magis album, & tamẽ non erat prius album. Addit autem
Ariſto. { ſimiliter autem & in alijs, } quĩa, ut Alex inquit,
non ſolum in quali eſt locus iſte probabilis, ſed etiã in quã G
to, ſi enim appoſitum maius ipſum facit, & ipſum erit ma
gnum, & ſi plus: & ipſum erit multum. aut poteſt aliter in-
telligi, ut non ad alia prædicamenta uelit locum extẽdere,
ſed ad alia eiuſdem, ut ſit ſenſus, ut non ſolũ de albo & bo-
no uerus præſens locus, ſed { ſimiliter & in alijs } .ſ. quali
bus, & ſi locus eſt probabilis non uerus, intellige non om-
bus: ſed ſimiliter & in alijs pro maiori parte. Si locus eſt ue
rus, intellige ſed ſimiliter & in alijs omnibus. placet autem
mihi, ut intelligatur ſimiliter in alijs qualibus, & nõ in alijs
prædicamentis a quali, nam Ariſt. poſtea loca hæc duo uult
eſſe intelligenda in ijs, quæ ſuſcipiunt magis & minus, quæ
non poſſunt reperiri, niſi in qualibus. uerum utroq; modo
Alexand. expoſuit.

*Vtilis autem non in omnibus hic locus, ſed in quibus ip-
ſius magis incrementũ accidit fieri. Non tamen locus iſte cõ
uertitur ad deſtruendum. nam ſi non facit, quod appoſitum
eſt, bonum: nondum manifeſtum ſi ipſum eſt non bonum. Bo* H
*num enim malo appoſitum: non ex neceßitate bonum totum
facit: nec album nigro, nec dulce amaro.*

Nunc exponit utilitatem horum locorum, & primo ex
ponit in quibus præſentes loci ueritatem, aut probabilita-
tem habent, & dicit, { utilis autẽ nõ in omnibus } .ſ. præ-
dicamentis hic locus, { ſed in quibus ipſius magis incremẽ
tum accidit fieri, } ut in qualibus, in quibus accidit incre-
mentum ipſius magis. Et ſic patet recte expoſitum eſſe ſu-
perius ſimiliter & in alijs: hoc eſt in alijs qualibus. quoniam
in ſolis qualibus eſt incrementum ipſius magis. deinde oſẽ-
dit ad quid locus iſte ualet, & dicit, { non tamen locus iſte
conuertitur ad deſtruendum, } quod exponit, & inquit,
{ nam ſi non facit quod appoſitum eſt, bonum, } hoc eſt,
ſi id, quod apponitur alicui ſubiecto, non facit illud bonũ,
{ nondum manifeſtum } eſt { ſi ipſum } .ſ. quod apponi-
tur, { eſt bonum, } ecce quod per pronomen { ipſum }
Ariſt. intellexit ipſum appoſitum, non autem ipſum ſubie
ctum: & ſic expoſitio Alexã. ſuperius aſſignata eſt optima.
Et ſtatim exponit, quod dixerat, & dicit, { bonum. n. ma-

I lo appoſitum, non ex neceſſitate bonum totum, } ſuble-
ctum { facit, } & tamen ipſum, quod apponitur eſt bonū.
{ nec album } appoſitum { nigro } facit ipſum ſubiectum
nigrum eſſe album, & tamen ipſum, quod apponitur, eſt
album, { nec dulce } appoſitum { amaro } ex neceſſitate fa
cit ſubiectum amarum eſſe dulce, & tamen ipſum quod ap
ponitur, eſt dulce. Igitur non ſequitur deſtructiue, a, bonū
additur ipſi, b, ſubiecto, & non facit, b, bonum. igitur, a, nō
eſt bonum. nec ſequitur, a, album additur, b, nigro, & non
facit, b, album, igitur, a, non eſt album. Quare patet locū
præſentem non conuerti ad deſtruendum. Vnde Alexan.
exponens hæc loca, dicit, ſunt autem prædicta loca ſolum
ad conſtruendum utilia, quia non ad deſtruendum. non eni
ſi apponatur aliquid alicui, & non facit illud albū, aut dul-
ce: aut albius, aut dulcius: illud, quod apponitur, non erit
album, aut dulce. parum enim mellis abſynthio permiſtū,
non facit abſynthiū dulce, non tamen propterea mel non
erit dulce. Sed neq; ſi dulce uinum miſtum fuerit cum mel
K le: & non facit totum dulcius iccirco non eſt totum uinum
dulce: quibus uero locus præſens utilis ſit: etiam Alex. ex-
ponit, & dicit præſentem locum non in omnibus eſſe uti-
lem: ſed in his: quibus contingit fieri accrementum maio-
ris: quoniam non omnia magis & minus recipiunt. nā ſub
ſtantia ſubſtantiæ addita non eſt magis, uel minus: iccirco
non eſt utilis locus in ſubſtantijs. Nihil enim appoſitum ſub
ſtantiæ, facit ipſam ſubſtantiam magis. Et quoniam accre-
mētum ipſius magis in ijs fit: quæ iam ſunt talia: ut dulcia:
quæ dulciora erunt, calida calidiora: hæc autē ſunt qualia:
qualia enim recipiunt accrementum ipſius magis: ideo lo-
ca utilia ſunt ſolum ad ea: quæ ſunt ſecundum qualitatem.

Quod uero ad uerba attinet, Ariſto. dicit, { bonū enim
malo appoſitum: non ex neceſſitate bonum totum facit: }
dixit enim ſic, quoniam poteſt quod aliquando eſt magnū
bonum, appoſitum paruo bono, facere totum eligibile: ut
uirtus paupertati appoſita. Eligibilis enim uirtus eſt, quam-
uis fuerit cum paupertate. Non tamen omne bonum ma-
lo appoſitum, bonum totum efficit. Diuitiæ enim morbo
appoſitæ non faciunt totum eligibile. Vnde locus poteſt in
telligi, ſi alterum alteri apponeretur non exiſtenti paruo
bono aut albo: & facit album uel bonum, ipſum appoſitū
eſt album aut bonum. Verum de his ſatis.

LOCVS QVADRAGESIMVS PRIMVS.

*Rurſum ſi quid magis et minus dicitur, et ſimpliciter in-
eſt. Quod enim bonum, aut album non eſt, neq; magis, neq;
minus bonum, uel album dicetur. Nam malum de nullo ma
gis, uel minus bonum, ſed magis malū, uel minus dicetur.*

Secundum Alexand. hic locus eſt. 40. quoniam de duo-
bus prioribus facit unum tantum locum præceptum. Nos
tamen dicimus præſentem locum præceptū eſſe. 41. & eſt
talis: ſi aliquid dicitur de aliquo ſubiecto ſecundum magis
& minus, ipſum eſt tale ſimpliciter: ut ſi magis eſt aliquo
aut minus hoc dulce, & ſimpliciter eſt dulce, unde dicit,
M { Amplius ſi quid magis & minus dicitur } altero, ut ma-
gis album, aut magis dulce, { & ſimpliciter eſt } .ſ. album
uel dulce. Probat hunc locum, & dicit, { quod enim bonū
aut album non eſt, neq; magis, neq; minus bonum, uel al-
bum dicetur. } Nihil enim non participans de aliquo, dici-
tur de ipſo magis, aut minus habere: ut ſi nō participat de
albo, neq; magis aut minus aliquo album: & hoc ſubdit,
{ nam malum de nullo magis aut minus bonum dicitur,
ſed magis malum, uel minus dicetur. } Quare ſi quid non
participat de aliquo, nullo ſecundum hoc eſt magis aut mi
nus, ſequitur per locum ab oppoſito, quod eſt magis uel
minus aliquo, ut ſimpliciter illu participet. Quando igitur
quærimus, ſi ineſt alicui aliquid eorum, quæ recipiunt ma
gis, & minus, oportet conſiderare ſi propoſitum ſit aliquo
ſecundum hoc, quod quærimus, magis aut minus. Si enim
aliquid taliū ineſſe ipſi demonſtrabitur, erit demōſtratum,
quoniam & ſimpliciter ipſi ineſt: ut ſi quæritur utrum ſa-
nitas ſit magis eligibilis uirtute, ſequiē ſtatim, ut uirtus ſit N
eligibilis. Et ſi quæritur utrum pallium ſit minus album ul
ue, ſequitur ſtatim ut pallium ſit album. Sed uidetur ha- Inſtantia.
bere inſtantiam hic locus, nam terra leuior terra dicitur, &
paupertas eligibilior morbo, quæ tamen non dicitur eligi
bilis. Dicendum (ut Alexan. inquit) nec terram proprie Solutio.
dici leuiorem terra ſed minus grauem, nec paupertatem
magis eligibilem morbo, ſed minus ineligibilē. Quoniam
minus fugienda.

*Non conuertitur autem hic locus ad deſtruendum. Mul
ta enim eorum, quæ non dicuntur magis, ſimpliciter ſunt,
homo enim non dicitur magis, aut minus, ſed non propter
hoc non eſt homo.*

Nunc aſſignat utilitatem huius loci, & dicit { Non con-
uertitur autem hic locus ad deſtruendum, } cuius cauſam
aſſignat & dicit, { multa enim eorum, quæ non dicuntur
magis, ſunt ſimpliciter, homo enim non dicitur magis, aut
minus, ſed non propter hoc non eſt homo. } & cum dicit
{ homo enim } pro Socrate intelligit aut pro Platone. nā O
Plato non dicitur magis aut minus homo, & tamē dicitur
homo. Quare ſi aliquid non recipit magis & minus, non ſe
quitur, ut non ſit ſimpliciter, nec ſequitur, ſi aliquid ſimpli
citer eſt, hoc eſſe & magis & minus aliquo. Nam ſubſtantia
recipit magis & minus, nec aliquod quantorum, ut patet
in predicamentis, & tamen aliquis homo eſt ſimpliciter ho
mo, & aliqua quantitas ſimpliciter quātitas. Et occurret Contradi
quoniam Ariſt. lib. de cœlo dicit non ſequi ſi aliquid eſt gra ctiones.
uius, uel leuius ut ſit ſimpliciter graue, aut leue. Et dicen
dum Ariſt. ibi loqui de graui & leui non perfecto, ſed in fie
ri. Ideo non eſt ſibi contrarius. Et ſi adhuc dices, quod Ariſ.
in prædicamentis ait, ſiquis contriſtatus fiat iracundior, nō
dicitur iracundus, & ſic uidetur ſibi contrarius. Dicen-
dum Ariſt. per iracundiorem intelligere, minus manſuetū.
Modo uerum eſt, ſi aliquis ſit minus manſuetus, quod hic non
ſit iracundus: niſi improprie.

LOCVS QVADRAGESIMVS SECVNDVS.

*Eodem autem modo conſiderandum eſt, & in ijs, quæ ſe
cundum quid, & quādo, & ubi ſunt. Nam ſi ſecundum quid P
contingit, & ſimpliciter contingit. Similiter autem & quā
do & ubi. Nam quod ſimpliciter eſt impoſſibile, neq; ſecun-
dum quid, neq; ſecundum ubi, neq; ſecundū quādo cōtingit.*

Locus præceptiuus. 42. eſt reſpicere ad ſecundum quid
partis, & temporis, & loci, & cæterarum proprietatum, qui-
bus aliquid contingit ineſſe alicui: & hunc. 42. præceptiuū
locum proponit Ariſt. & dicit, { Eodem autem modo con
ſiderandum eſt, & in ijs, quæ ſunt ſecundum quid } .ſ. ali-
cuius partis, { & } in ijs proprietatibus, quæ ſunt { ſecun
dum quando } hoc eſt ſecundum determinatum tempus,
{ & } in ijs proprietatibus, quæ ſunt ſecundū { ubi, } hoc
eſt ſecundum determinatum locum. Sunt & aliæ proprie-
tates, ut ſecundum gentes, quas omnes Ariſt. uult intellige
re, hic eſt locus præceptiuus. 42. utputa ut ſit reſpiciēdum Q
ad proprietates, quibus aliquid determinatur parte, aut tem
pore: aut loco: aut perſonis. Quo vero ad uerba attinet
dixit, eodem autem modo conſiderandum, } quia cum di
xiſſet locum conſtructiuum, qui eſt a maiori & minori, ut
ſi aliquid eſt aliquo magis aut minus, hoc & ſimpliciter eſt,
nunc ſicuti ſimilitudinem habens aliquam cum predicto lo
co ponit iuſta eum, præſentem locum qui eſt, ut reſpicia-
mus ad id, quod eſt ſecundum quid, & ad id, quod eſt ſecū-
dum quando, & ad id, quod eſt ſecundum ubi. Nam ſicuti
quod magis alicui ineſt, & ſimpliciter illi ineſt, ſic & quod
ſecundum quid alicui ineſt, aut ſecundum quando, aut ſe-
cūdum ubi, uidetur ſimpliciter ineſſe illi. Dixit igitur { eo
dem modo } quoniam hic locus cum præcedenti affinita-
tem habet. Deinde aſſignat locum præceptū, & dicit { nā
ſi } aliquid { contingit } ineſſe alicui { ſecundum quid, }
ut ſecundum partem, { & ſimpliciter } nullo addito { con
tingit }

A tingit }ineſſe illi, verbi cauſa, ſi animal contingit videre ſecundum quid, quoniam ſecũdum oculos, { & ſimpliciter } nullo addito animal { contingit } videre. Sequitur enim animal ſecundum oculos contingit videre, ergo animal contingit videre. Amplius ſequitur, animal ſecundum quid. ſ. ſecundum aures contingit audire, igitur animal contingit audire. Præterea ſequitur Socrates ſecundum quid contingit eſſe criſpum, quia ſecundum capillos, igitur Socrates contingit eſſe criſpus, { ſiſr aũt & qñ, } qm̃ ſequitur Socrates contingit ęgrotare æſtate, ergo Socrates cõtingit ægrotare, { & vbi, } qm̃ ſequit Plato ꝯtingit legere in Licio, igit Plato cõtingit legere. Amplius ſequit corpus contingit in foro, ergo corpus contingit eſſe. Deinde probat hunc locum per conſequentiam e conuerſo. ſ. ab oppoſito conſequentis, quoniam ſi non ſequitur animal contingit videre ſecundum oculos, igitur animal contingit videre, cum oppoſitum conſequentis ſit animal non contingit videre, qđ æquipollet illi, animal impoſſibile eſt videre, tũc ſequetur B animal impoſſibile eſt videre, igitur animal non contingit videre ſecundum oculos, quod eſt oppoſitum antecedentis. vnde dicit, { nam quod ſimpliciter eſt impoſſibile, } & hoc eſt æquipollens oppoſito conſequentis, { neq; ſecundum quid, neq; ſecundum vbi, neq; ſecundum quando cõtingit. } quod eſt oppoſitum antecedẽtis. Ex ijs verbis colligitur Ariſto. præſentem locum præceptum non poſuiſſe in propoſitionibus de ineſſe, quoniam nõ ſequitur ęthiops eſt albus ſecundum dentes, igitur eſt albus, ſed bene ſequitur, ethiops contingit eſſe albus ſecundum dentes, igitur ethiops cõtingit eſſe albus, quoniam licet neceſſario ſit niger ſimpliciter, contingit ethiops intelligi album, veluti, vt Porphyrius dicit, contingit coruum intelligi album, & cygnum nigrum. Igitur locus habet veritatem in propoſitionibus de contingenti ineſſe. Alexan. videtur velle, vt ſequatur a ſecundum quid ineſſe ad ſimpliciter cõtingere ineſſe. quoniam ſequitur, animal ſecundum oculos videt, igitur animal contingit videre, quoniam ſi non ſequitur, imC poſſibile erit animal videre, quare non videbit ſecundum oculos. Et ita vult locum præceptum eſſe, ſi aliquid ineſt alicui ſecundum quid, vt ſecundum partem, vel locum, vel tempus, vt eidem poſſit ineſſe, non autem, ꝙ eidem inſit. Verba tamen Ariſt. ſunt de contingenti; tam in conuerſa q̃ in conuertente. Verum de re hac poſtea differendum.

INSTANTIA.

Inſtantia eſt, quoniam ſecundum quid quidem ſunt natura ſtudioſi (ut liberales, uel caſti.) ſimpliciter autem nõ ſunt natura ſtudioſi. Nullus enim natura eſt prudens. Similiter autem & quando contingit corruptibilium aliquod nõ corrumpi, ſimpliciter autem non contingit non corrumpi. Eodem autem modo & ubi: expedit enim tali uictus obſeruantia uti, ut in morboſis locis. Simpliciter autem non expedit. Adhuc autem alicubi unum tantum poßibile eſt eſſe, ſimpliciter autem non poßibile eſt unum tantum eſſe. Eodem au- D *tem modo & alicubi bonum eſt quidem patrem ſacrificare, ut in tribalis, ſimpliciter autem non bonum. An hoc quidẽ non ubi ſignificat, ſed quibuſdam, nihil enim refert ubicunq; ſint. Vbiq; enim erit eis bonum in tribalis. Rurſum expedit quidem medicari, ut quando ægrotat, ſimpliciter autem, non. An neq; hoc quando ſignificat, ſed in eo, quod afficitur aliquo modo. Nihil enim refert quandocunq; dummodo ſic affectus ſit.*

Nunc Ariſt. inſtat contra locum, & oſtendit eum nõ eſſe verum in omnibus. Et primo inſtat contra ſecundum qd & dicit, { Inſtantia eſt, quoniam } aliqui homines bene nati { ſecundum quid ſunt ſtudioſi, } quia { natura } ſunt tales, { vt liberales vel caſti, ſimpliciter autem natura non ſunt ſtudioſi, } Alexan. corrigit ſcripturam, & dicit verbũ { natura } ſuperfluum eſſe. Nam qui natura ſunt caſti vel liberales, ſecundum quid ſunt tales, & non ſequitur ſunt na E tura caſti, vel liberales, igitur ſunt caſti, vel liberales, quoniam licet ſint tales natura, poſſunt flagitioſe (vt Alexã. inquit) educari. Et ita qui ſunt caſti, vel liberales natura: educatione erunt illiberales, & libidinoſi. aſſignat cauſam, quare non ſequatur ꝯña videlicet. hi ſunt natura caſti, uel liberales, igitur caſti vel liberales, & cauſa eſt, quoniam oportet ſimpliciter ſtudioſum vt liberalem vel caſtum, prudentem eſſe, vt quinto ethicorum dicitur, { nullus enim natura eſt prudens, } ſed vſu, & educatione in agendis. Ideo nullus natura ſtudioſus, erit ſimpliciter ſtudioſus. Et licet Alexan. corrigendo verba Ariſto. dixerit verbum { natura } eſſe ſuperfluum, tamen poſſumus ſic intelligere, { ſimpliciter autem } ſubaudi, qui ſunt { natura } liberales vel caſti, { non ſunt ſtudioſi, } & ſic legendo verbum illud non ſuperfluit. Deinde aſſignat ſecundam inſtantiam contra quãdo, F & dicit, { ſimiliter autem & quando. } vt tempore augmenti { contingit corruptibilium aliquod non corrumpi. } tempore enim quo viuentia creſcunt, nõ corrumpuntur: vel ſaltem contingit ea nõ corrumpi, { ſimpliciter autem non contingit non corrumpi, } eo quia omne corruptibile neceſſario corrumpetur & aliquando quidem vt Alexã. addit, non ſpirare aliquod animal eorũ, quę ſpiratiua ſunt, contingit, non tamen ſimpliciter, non ſpirare. Tertio inſtat contra vbi, & dicit, { eodẽ autem modo & vbi hoc eſt contra vbi contingit inſtare. & hoc exponit, & dicit, { expedit enim tali victus obſeruantia vti, vt in morboſis locis ſimpliciter autem non expedit, } iterũ inſtat contra idem & dicit, { adhuc autem alicubi } vt theatro { vnũ tantum } .ſ. hominem { poſſibile eſt eſſe, ſimpliciter autem non poſſibile eſt eſſe vnum tantum } hominem, quoniam de neceſſitate mas, & femina ſunt: ex quibus perpetua ſit generatio. Tertio inſtat contra idem: & dicit, { eodem autẽ modo & alicubi bonum eſt quidem patrem } interficere, & eſt G dijs immolare atq; { ſacrificare, vt in tribalis: ſimpliciter autem non bonum, } fabulantur quidam Tribalos populos eſſe, qui bonitate complexionis, atque naturæ, non moriuntur: niſi a filijs interimantur: & ideo in his erat ſacrificium interficere patres: cum perueniſſent in decrepitã ætatem. Sed re vera Tribali populi Thraciæ ſunt: qui ad iſtrũ vſq; ſe diffundunt: in his. n. patres ſacrificare moris fuit: nec ſolum apud hos, ſed etiam apud multas nationes execrabilis ritus fuit ad aras ſuorum deorum homines immolare, vt Gallis Diti, & Saturno, Scythis ĩ taurica regione Dianę. Sed quoniam Ariſto. vſus eſt gentibus: ac populis pro loco in hac inſtantia, corrigendo ſe inquit, { an hoc quidem } .ſ. verbum in tribalis, { non vbi, } hoc eſt non locum { ſignificat, ſed quibuſdam, } hoc eſt ſed gentes apud quas id moris erat ſacrificare patres ſignificat. Et ꝙ ſignificet gentes, probat, & dicit, { nihil enim refert } quo ad vſum ſacrificandi patres { vbicunq; ſint } tribali: quoniam ſiue ſint in H Thracia: ſiue ſint in Italia, { vbiq; enim } terrarum { erit eis bonum } ſacrificare patres { in tribalis: } quia mos erat gentes, non loci. Deinde aſſignat aliam inſtantiam contra qñ, & dicit, { Rurſum expedit quidem medicari } hominem { vt quãdo ægrotat, ſimpliciter aũt non } expedit: ſed qm̃ hoc exemplũ potius reſpicit perſonas q̃ ipſum tempus: iõ corrigendo ſe dicit, { an nec hoc } verbum { qñ ægrotat, qñ ſignificat: ſed in eo } corpore humano: quod afficitur aliquo modo } morbi: vt febre: aut vulnere: aut aliquo id genus: & hoc probat: & inquit, { nihil enim refert } quantũ ad actum curandi. { qñcunq; } fiat talis actus in corporibus humanis: { dummodo } homo { ſic } .ſ. tali morbo { ſit affectus. } Ergo illud exemplum non erit contra qñ ſed contra perſonas: vt ſit ſenſus hic homo cum morbo afficitur: curatur: igitur hic homo curatur. Non enim ſequit.

Simpliciter autem eſt, quod nullo addito dicis, quoniam bonum eſt aut contrarium, ut patrem ſacrificare non dicis bonum eſſe, ſed quibuſdam bonum eſſe. Non igitur ſimpliciter bonum. Sed deos honorare bonum dicis, nihil addẽs. Sim

I *plicitèr enim bonum eſt. Quare quod nullo addito uidetur*
eſſe honeſtum, uel turpe, uel aliquid talium, ſimplr dicetur.

Cum dixiſſet inſtantias contra prædicta loca: nunc de-
clarat quid eſt eſſe ſimpliciter, vt oſtenderet prædictas in-
ſtantias:(vt Alexã.exponit)eſſe recte dictas. Qm̃ hic locus
non vt verus in oĩbus ab Ariſt.eſt aſſignatus: ſed vt proba
bilis qm̃ ad cõſtruendum eſt huius loci(vt Alex.inquit)ꝓ-
babilitas: non aũt in omnibus veritas. Declarat igitur quid
ſit ſimpliciter eſſe: & vult ſimpliciter illud eſſe: aut dici: qđ
ſine additione aliqua dictum: verum eſt, vt adurare deũ bo
num eſt, vt.n.hoc ſit verum: & bonum: nulla indiget addi-
tione: nec partis: nec loci: nec temporis: nec modi, nec per
ſonę. Quod autem indiget additione, vt ſit verũ, hoc non
eſt ſimpliciter, iccirco ęthiops nõ eſt ſimplr albus, qm̃ ſine
additiune non eſt verũ hoc.ſ.ęthiops eſt albus, nam prupo
ſito hoc videlicet ſecundũ dẽtes, verũ ſit. Vnde dicit,{ Sim
plicitèr autem eſt: } a, aut, b, vt bonum, aut malũ, { quod
nullo addito dicis: qm̃ eſt bonum: aut cõtrarium } hoc eſt
K malum. Quod enim eſt ſine addito bonum, hoc ſimpliciter
eſt bonum: & quod per ſe mouetur ſine additamento: hoc
ſimpliciter mouetur, quod aũt indiget additione: vt vere
dicatur moueri: hoc non ſimpliciter mouetur: quod enim
verum eſt per accidens moueri, impoſſibile eſt de eo prædi
cari uere moueri ſine additione. Ariſt. aũt aſſignat exẽpla,
& dicit, { vt patrem ſacrificare non dicis bonũ eſſe }.ſ.ſim
pliciter, { ſed quibuſdã } .ſ.tribalis dicis { bonũ eſſe, non
igitur ſimpliciter bonum. at deos honorare bonũ dicis }
abſq; addito, { nihil addens, ſimpliciter enim bonũ eſt. }
Tunc concludit quaſi generatim quid ſit eſſe ſimpliciter, &
dicit { quare, quod nullo addito videtur eſſe honeſtũ, uel
turpe, vel aliquid taliũ, } hoc { ſimpliciter dicetur eſſe. }
Vſus eſt aũt Ariſt. vt Alex. annotauit, loco veri, & falſi ma
lo & bono, qm̃ ſimplr eſſe, non ſolum dicit in propoſitio-
nibus, ſed in rebus. Concidunt autem ſimplr eſſe, & ſecun
dum quid eſſe in quibuſdam, nam animal videns ſecũdum
oculos dicitur ſimpliciter videns, & accidens ſecundum au
res ſimpliciter audiens. Hoc autem ideo, quoniam videre,
& audire non inſunt animalibus, niſi propter tales partes,
quia vero album ineſt homini non ſolum propter dentes,
ſed propter alias partes. Ideo non ſequitur ęthiops eſt al-
Quæſtio bus ſecundum dentes. Igitur ęthiops eſt albus. Sed quæ
res verum a ſecundo quid in eſſe, ad ſimpliciter ineſſe ſit cõ
ſequentia neceſſaria, an non, ſed probabilis tantum, & nõ
vera in omnibus Ariſt. in libro elenchorum ponit paralo-
giſmos, qui peccant ex eo quia ſyllogizant a ſecundũ quid
ineſſe ad ſimpliciter ineſſe. Hic autem cum aſſignaſſet lo-
cum, mox addit inſtantias, vt oſtenderet locum nõ eſſe ve
rum(ut Alexander inquit) ſed probabilem. Circa hanc
Quæ iuni quæſtionem iuniores varie loquuntur, verum quod ex pri
ores. mis Ariſto. verbis apparet, eſt, ꝙ in propoſitionibus cõtin
gẽtibus ab ipſo contingere ineſſe ſecundũ quid, ad contin-
gere ineſſe ſimpliciter locus, & conſequentia, non ſolũ ſit
probabilis, ſed vera, & neceſſaria, & hoc probauit Ariſto.
accipiendo oppoſitum conſequentis: & inferendo oppoſi-
M cum antecedentis, & hoc ampliando ipſum contingere nõ
ſolũ ad quod non eſt, & poteſt eſſe, ſed ad quod poteſt intel
ligi eſſe, vt Porphyrius ampliauit, qui aſſerit nigrum acci-
dere coruo, quia contingit coruum eſſe album, quoniam
poteſt intelligi albus. Vnde ſequitur, ethiops contingit eſſe
albus dentes, igitur ethiops contingit eſſe albus, nam ſi ne
ceſſario eſt niger, contingit eum intelligere album. Ideo ſi
non contingit eum eſſe album impoſſibile erit eum eſſe al
bum, & ſic nõ poterit intelligi eſſe albus. Ampliatur enim
impoſſibile non ſolum ad id, quod non eſt, nec poteſt eſſe
ſed ad id, quod non poteſt intelligi eſſe. Secũdum quod ap
paret ex verbis Alexandri, eſt quod ab ineſſe ſecũdum qd,
ad contingere ineſſe ſimpliciter, etiam locus & conſequẽ-
tia eſt vera & neceſſaria, nam ſequitur, ethiops eſt albus dẽ
tes, igitur cõtingit ethiopem eſſe album, & hanc probauit
Alexand. eodem modo ex oppoſito conſequentis inferen

do oppoſitum antecedentis, & amplificando contingere, N
& impoſſibile vt ſupra Tertio dici etiam poteſt, ꝙ in pro-
poſitionibus de ineſſe, & non in propoſitionibus de eſſe, ab
ineſſe ſecundum quid ad ineſſe ſimpliciter conſequentia eſt
vera & neceſſaria. Nam ſequitur ethiopi ineſt album ſecun
dum dentes, igitur ethiopi ineſt album, nã impoſſibile eſt
aliquid ineſſe parti: quin inſit toti. Non tamen ſequitur de
eſſe. qm̃ non ſequitur, ethiops eſt albus dentes: vel ethiopi
ineſt album dẽtes: igitur ethiops eſt albus. Quarto dico ab
ineſſe, vel eſſe ſecundum quid ad eſſe ſimpliciter conſequẽ
tiam eſſe neceſſariam, qm̃ prædicatum ineſt ſubiecto nul-
la alia ratiõe, niſi propter illud quid aut partis, aut loci, aut
temporis, aut alicuius id genus. Quoniam ſequitur animal
eſt uidens ſecundum oculos, igitur animal eſt videns. Simi
liter ſequitur animal eſt audiẽs ſecundum aures, igitur eſt
audiens, quinto dico ab ineſſe ſecundum quid ad eſſe ſimpli
citer conſequentiam eſſe neceſſariam, qñ ipſum ſecundum
quid contrahit ad partem in modo, & ipſum ſimpliciter ad O
totum in modo. Qnoniã ſequitur, homo albus eſt animal.
igitur homo eſt animal, etiam ſequitur Socrates fuit inter
fectus ab Atheniẽſibus. igitur fuit interfectus. Et ſequitur
Plato legit in latio, igitur Plato legit. Et ſequitur, Niphus
fuit ægrotus æſtate proxima, igitur fuit ægrotus. Sed ad
cognoſcendum quando hic locus ſit ſophiſticus: & quando
dialecticus, animaduerſione dignum, ꝙ qñ prædicatum ali
quod cum determinatione aliqua compoſitum inſit alicui
ſubiecto ratione ſui, tunc locus erit dialecticus, quoniam ſe
quitur. Plato eſt homo Philoſophus, igitur homo, & ſequi-
tur, homo eſt animal capillatum, igitur eſt animal. Quãdo
vero inſit aut ratione determinatiõis, uel ratione vtriuſq;,
tunc locus erit ſophiſticus, Quia non ſequitur, Socrates eſt
homo mortuus, igitur Socrates eſt homo. Nec ſequit, chy-
mera eſt ens fictitium. igitur chymera eſt ens. Poſſunt etiã
adduci inſtantiæ, quæ ab Ariſt. ſunt inductæ in textu. Ex ijs
patet Ariſt. in præſenti textu primo demonſtraſſe ab ineſ-
ſe ſecundum quid, ad ineſſe ſimpliciter in contingentibus
propoſitionibus locum eſſe verum, & probabilem. Poſtea
per inſtantias demonſtraſſe ad ineſſe ſecundum quid ad in-
eſſe ſimpliciter in propoſitionibus de eſſe, locum non eẽ ve P
rum & neceſſarium in omnibus. Quod(vt Alex. inquit)pa
tefecit exponendo ipſum ſimpliciter eſſe. Sed contra ꝓ
tuum adhuc occorres, quoniam eſt regula prioriſtica, quã-
do ad antecedens contingens ſequitur conſequens contin
gens, ad antecedẽs eſſe ſequetur cõſequens eſſe, ſemper.n.
antecedente poſito in actu, ſequi conſequens poni in actu.
In contrarium eſt Themiſtius & eius ratio, quoniam bene
ſequitur, ſi contingit Dionem natare, contingit Dionem
bene natare. Et tamen poſito antecedente ineſſe, nõ ſequi-
tur poni conſequens ineſſe. Non enim ſequitur, ſed Dion
natat, igitur Dion bene natat. Propterea dicendum re-
gulam Ariſto. non eſſe illam, quam diximus, ſed eſt hæc,
quando ad antecedens eſſe ſequitur conſequens eſſe, ad an
tecedens poſsibile ſequitur conſequens poſsibile. Sequitur
enim ſi Dion natat, igitur Dion bene natat, quare ſequetur Q
ſi contingit Dionem natare, contingit Dionem bene nata
re. Econuerſo regula fallit, quia non ſequitur ſi ad antece-
dens poſſibile ſequitur conſequens poſſibile, vt ad antece-
dens eſſe ſequitur conſequens eſſe propter inſtãtiam, quã
attulit Themiſtius. Verum de re hac quærendum eſt in li-
bris priorum. Quo vero ad verba attinet non ignorare
debes ipſum ſimpliciter apud peripateticus aliquando acci
pi, vt diſtinguitur contra multipliciter, aliquando pro ipſo
vniuerſaliter, quod diſtinguit contra particulariter, & his
modis Ariſto. non accepit. Aliquando autem, vt diſtingui-
tur contra ſecundum quid, aut partis materialis, aut loci,
aut temporis, aut id genus, & hoc pacto Ariſtoteles acce-
pit in hoc loco quadrageſimoſecundo. Hactenus de ſecun-
do libro Topicorum.

A INCIPIT LIBER TERTIVS Topicorũ, cum eiuſdem Auguſtini Niphi Medices Commẽtarijs.

VTRVM AVTEM ELIGIbilius aut melius duorum, plurium ue: ex his perſpiciendum.

Introductio præſentis lib.

DE TERTIO præſenti libro multę fuere introductiones a iunioribus, quę omnes (ut mihi videtur) licet poſſit verbis Ariſtotelis accommodari, tamen reuera intentionem Ariſto. non ſapiunt, ideo ſequendo expoſitionem Alexan. Aphrodiſei, B qui verus ac fidus fuit Ariſto. librorum interpres & expoſitor, dicamus quòd cum Ariſt. ſecundo libro loca, quæ ſunt ad accidens, expoſuiſſet, quibus poterimus aut conſtruere aliquid, vt accidens, alicui ineſſe ſimpliciter, aut deſtruere, & demonſtrare quoniam non accidit, quod accidiſſe dicit. Nunc in hoc libro tertio loca exponit, quibus tractãdu de comparatiuis poterimus argumentari, ac demõſtrare, quòd aliquid magis ineſt alio. Vnde omnia loca, de quibus in hoc libro agitur, coordinantur (vt ipſe dixit libro primo) ad problemata de accidente omnia quidem, quæ ſecundum comparationem dicuntur. Dicit enim primo libro poſtquam di- cap. quarto. xit de accidente, { annectuntur autem accidenti & quę ad inuicem ſunt comparationes quolibet modo ab accidente dictæ, ut verũ honeſtum, an quod confert, eligibilius? & vtrum quæ eſt ſecundum virtutem, an quæ ſecundum voluptatem ſuauior vita, & ſiquid aliud ſimiliter his eſt dictũ. In omnibus enim talibus vtri magis prædicatum accidat, C quæſtio fit, } hæc Ariſt. per quæ patet omnia problemata quæ ſecundum comparationem dicuntur, eſſe problemata de accidente, uel annexa problematibus de accidẽte, & alibi etiam dicit, { manifeſtum, quoniam cõparatio in ſolis fit accidentibus. } Quoniam ſolum accidens poteſt ineſſe aliquibus magis & minus. Non enim genus poteſt huic quidem magis, illi vero minus ineſſe, quibus ſemper ineſt. Nec proprium, nec definitio. At accidens cum extra rem ſubſtantiæ ſit, cui accidit, poſſibile eſt aliquibus, quæ ſub ſubſtãtia continentur, cui accidit, aliquibus magis, aliquibus minus ineſſe, eſſeq; aliud alio magis, minuſue. Quare cum loca quæ in hoc libro traduntur ordinentur ad problemata comparatiua, pro ea terminabuntur etiam problemata de accidente, quo fit, vt attineant ad problemata de accidẽte. Poſt hoc dicamus quouſq; diffundatur materia problematum comparatiuorum. Non enim eſt manifeſtum. Alexan. itaq; dicit materiam comparatiuorum problematum per vniuerſam Philoſophiam inerrare, etenim per moralem, nam quæ quæruntur de eligibiliori, omnia ſunt moralia. Eli- D gibilium enim comparatio in opere & actione eſt, de quibus agit moralis Philoſophus. Ea autem omnia, quæ ſecundum comparationem de naturalibus quibuſdam quæruntur, hæc problemata naturalia ſunt, vt cum quæritur vtra eſt maior luna an terra, & vter eſt melior ſenſus an ſcientia, & vter motus eſt ſimplicior qui eſt circularis, an qui rectus? Amplius & in logica comparatiua quædam quæruntur, vt vtrum certior inductio, an ſyllogiſmus eſt? & quis prius ſyllogiſmus prædicatiuus, an hypotheticus. Inſuper & & ſecundum alias ſcientias, & artes inueniuntur quædam cõparatiua quæſita vt in muſica, problema fieri ſolet, vtra Harmonia, eſt acutior Lydia, an Phrigia? & de cæteris artibus & ſcientijs dicendum eſt. In omnibus enim materia comparatiuorum problematũ ferre inuenitur. Sed quot ſint prædicationes eorum, quę quæruntur ſecundum comparationem, patet ex his, quæ diximus, eſſe nouem ſecũdum genus, nam ſolum ſecundum prædicamentum ſubſtantiæ non uidentur conſtitui problemata comparatiua. Eſt enim E (vt diximus) comparatio ſecundum accidens, ac ſubſtantia nulli accidit. Omne enim id in quo comparatio fit aut qualitas eſt, vt quando quæritur de aliquibus quale eorum albius, aut calidius eſt. Omnia enim talia quæſita ſecundum qualitatem ſunt. Aut quantitas, vt cum quæritur, vtrum luna eſt maior in terra. Eſt enim huiuſmodi quæſitum ſecũdum quantitatem, aut ad aliquid, vt cum quęritur vtra magis ſcientia, geometria an muſica, & qui magis ſenſus, auditus an tactus? & ſic de alijs prædicamentis, quæ cum nouẽ ſint, & prædicationes eorum, quæ ſecundum comparationem quæruntur, ſecundum genus nouem erunt. Videbitur autem & ſecundum ſubſtantiam comparatio fieri, ut cũ quæritur ſi prima ſubſtantia eſt magis ſubſtantia, ſecunda ſubſtantia, quod ſi ita fuerit, decẽ erunt prædicationes eorum, quæ ſecundum comparationem dicuntur. verum res hæc digna diſputatione eſt. Vlterius quot ſint formæ com- F paratiuorum problematum exponamus. Alex. enim dicit in vno accidente comparationem multiformem fieri poſſe. aut enim fit duorum ad duo vel plurium ad plura, vt cũ quæritur utrum eligibilius prudentia cum diuitijs, an ſanitas cum modeſtia? aut fit vnius ad plura, vt cum quæritur vtrum eligibilius ſit prudentia an ſanitas cum diuitijs. Aut fit plurium ad vnum, vt cum quęritur vtrum eligibilius ſit ſanitas cum diuitijs, an prudentia? aut vnius ad vnum, vt cum quæritur vtrum virtus eligibilior, an ſanitas. In vno igitur accidente tot modis comparationes quęruntur. Amplius fit vnius comparatio ſecundum duo accidentia: vt cũ quæritur, vtrum prudentia operabilior, an moralior? rurſum comparatio fit duorum ſimul ſumptorum ſecundum duo accidentia, vt cum quæritur, vtrum prudentia cum ſapientia operabilior an ſpeculabilior ſit. Fiunt etiam multis alijs modis comparationes: vt vnius ſecundum tria, vel quatuor accidentia, vel ſecundum alium numerum, aut duo- G rum ſecundum tria vel quatuor accidentia, vel ſecundum alium numerum, aut trium & ſic de cæteris. Quod materia igitur comparatiuorum problematum per totã Philoſophiam & omnes artes circuat, & quot ſint prædicata, quibus fiunt comparatiua problemata, & quot formæ ac modi comparandi ſint, dictum eſt. Sed occurres, cũ in hoc libro dicat de comparatiuis, cur non obſeruauit omnia loca comparatiua? Sed dixit aliqua loca comparatiua in præcedenti libro. Fuerunt enim comparatiua, quæ a magis, & minus. Et quæ a ſimili, & quæ ab additione, dixit. Reſpõdet Alexan. ſatis dilucide, aſſerit enim non eſſe Ariſt. intentionem in hoc libro dicere de locis comparatiuis, ſed de cõparatiuis problematibus. Comparatiua autem problemata ſunt in quibus comparatiuum eſt quæſitum & demonſtratum. Ariſt. igitur in hoc libro dicit de comparatiuis omnibus problematibus, quomodo ipſa demonſtrari conſtructiue, ac deſtructiue poſſint, in libro aũt ſecundo per vſum comparatiuorum locorum non demonſtrabatur aliquid H comparatiuum: ſed ſimpliciter ineſſe, aut non ineſſe. At nõ eſt idem comparatiuum demõſtrare, de quo agitur in hoc libro, & per comparatiuum. Sed adhuc occurres, cum problemata comparatiua circuant omnes ſcientias: & omnes artes: cur ſolum de comparatiuis problematibus, quæ ſunt ſecundum magis eligibile fecit doctrinam. Alex aſſignat cauſas: & dicit quòd de comparatiuis problematibus & locis fecit doctrinam in exemplo eligibilis, primo quia traditio facta de aliquo argumentatiori determinato, manifeſtior eſt, at eligibilius ipſum argumentatius eſt, quoniã plura quæſita ſunt in Philoſophia de ipſo eligibiliori quàm de maiori, aut de calidiori aut de aliquo tali. Deinde quia per plures argumentationes & loca eſt illius demonſtratio. Tertio quoniam cognitio ac iudiciũ, quod habetur de ipſo eligibiliori eſt multo utilius, atq; fructuoſius quàm quod habetur de maiori, aut calidiori, aut de aliquo tali. Quoniam nõ ſolum facit ad doctrinam veritatis, & ad ſcientiam, ſed etiã ad recte deliberandum in agendis, atq; operandis, quæ pertinent ad bene viuẽdum. Qui enim propoſitis duobus aut

De laudibus artis ratiocinãdi.

I pluribus agendis iudicare atq; cognoſcere poterit quid eorum melius eligibiliuſue fuerit, hic non ſolum viuere, ſed bene, atq; beate viuere poteſt itemq; & ſeipſum, & rem familiarem, & ciuilem inſtituere, atq; gubernare facile poterit. Amplius, qui ex locis traditis in hoc libro, propoſitis duobus aut pluribus agendis in publicis aut priuatis rõcionibus, poteſt iudicare quid eorum eſt melius & eligibilius, quidue minus eligibile, hic in concionibus atq; conſilijs & publicis, & priuatis, hortari atq; dehortari ad deliberandũ poterit, qua ratione erit non modo ſibiipſi ſalus, ſed ciuitati, & regnis, & omnibus rebus publicis viuendi lux, & ſplẽdor. Hic enim poterit ſibi & alijs perſuadere ad religioſe, beateq; viuendum, hic poterit ciuibus, regibus, tyrannis, ac populis perſuadere, vt ab hoſtibus bene ſe tueantur, dominationeſq; ſuas ſtrenuiſſime defendant, & vt breuibus cõcludã: quid maius eſſe poteſt q̃ in omnibus agendis, quæ proponuntur in bello, & pace, recte ſapere, prudenter mouere, atq; quid optimum ſit, omnibus perſuadere. Vnde
K oratores, quid ex arte in genere deliberatiuo enituntur dicere, niſi doctrinam percaliuerunt, quam Ariſt. hic tradit, recte hortari, aut dehortari in concionibus publicis, aut priuatis poterunt nunquam. Hactenus de vtilitate, deq; cauſis cur Ariſto. doctrinam accepit in exemplo eligibilioris, & melioris. Verum Ariſt. poſt locorum traditionem, quæ ſunt de eligibiliori, & meliori, demonſtrabit non ſolum ad problemata de meliori & eligibiliori vtilia eſſe loca tradita, ſed etiam ad omnia, quæ comparatiue quæruntur. His præmiſſis, redeo ad textum, dicit igitur Ariſto. { Verum autem } duobus, aut pluribus eligibilibus poſitis, hoc { duorum pluriumue eligibilius, aut melius } ſit { ex iis } locis, quos hoc tertio libro dicemus, { perſpiciendum. } Quod vero ad uerba attinet, eligibilius & melius, non, vt ſynonima audienda ſunt, in plus enim melius q̃ eligibilius eſt. Nã eligibilius in ſolis eligibilius eſt, melius autem in eligibilibus & in alijs. Si quidem in theoreticis, phyſicis, & logicis, quæſitum de meliori eſt. Qui quærit vtrum melior ſubſtãtia immobilis, an quæ mouetur: naturale problema quærit. Logicum vero, qui quærit vtrum melior inductio, an ſyllogiſmus: dixit autem { duorum pluriumue, } quoniã (vt diximus) aliquando quidem de duobus eſt quæſitum ſecundum comparationem in vno comparatis, ad duo. Aliquando de pluribus ad plura, aut de vno ad plura, vt diximus aut in vno aut in pluribus accidentibus, vnius enim ad vnum non fit comparatio, niſi per diuerſa tempora, vt cum quærimus, quando albius hoc, nunc an prius? Amplius cum quærimus quãdo ſanior Socrates æſtate, an hyeme, fit enim in iſtis vnum quodammodo duo de quibus eſt quæſitum additione temporum differentiam habentium, idem enim fit aliud atq; aliud temporum differentia.

Primũ aũt determinetur, quoniam conſiderationem facimus non de plurimum diſtantibus: & magnam ad inuicem differentiã habentibus (nullus enim dubitat, utrum felicitas, an diuitiæ eligibiliores) ſed de iis, quæ propinqua
M *ſunt, & de quibus dubitamus utro oporteat apponere magis, eo quia nullã uidemus alterius ad alterũ præeminẽtiã.*

Antequam loca tradat, primum quomodo ſe habere oporteant comparata adinuicem, ſubſcribit, ut intentionẽ propoſitam exponat, & vtilitatem illius intentionis. Dicit autem ꝙ non in multo diſtantibus ab inuicem, & manifeſtam ac magnam differentiam habentibus oportet comparationem quærere. Nam omnibus manifeſta eſt differentia eorum, quæ ſic ſe habent, & non eſt digna, vt quæratur. Idcirco nullus dubitat vtrum fœlicitas an diuitiæ eligibiliores ſint, nõ quia ambo non ſunt eligibilia, ſed quoniam manifeſta & aperta eſt fœlicitatis eligibilitas: cum nemo facultatem habeat demonſtrandi eminentiam diuitiarum in aliquo ad fœlicitatem. Vnde dicit, { Primum autem } q; ſubaudi exponamus loca terminandi problemata comparatiua, { determinet } a nobis pro expoſitione & vtilitate intentionis propoſitæ, { quoniam conſiderationem } N
hoc eſt loca ponimus, & { facimus non de plurimum diſtãtibus, & magnam ad inuicem differentiam } ſupereminentiæ { habentibus, } quod exemplo demonſtrat, & dicit, { nullus enim dubitat vtrũ fœlicitas an diuitiæ eligibiliores } ſint. non ꝙ ambo non ſint eligibilia, ſed quoniam manifeſta & aperta eſt fœlicitatis ſupereminentia ad diuitias. Cum nam facultatem habeat demonſtrandi eminentiam diuitiarum in aliquo ad fœlicitatem. Cum enim fœlicitas inſigniter ſupereminent diuitijs, & longo ab eis diſtet bonitatis interuallo, ridiculum eſſet problema mouere. Deinde exponit in quibus eligibilibus comparatio quæritur, & dicit, { ſed de iis, quæ propinqua ſunt, } & ea ponit, quę ſunt iſta, quę ſunt propinqua, quia legendum eſt { & } pro ideſt & dicit, { & de quibus dubitamus vtro oporteat apponere magis, } de iis. (debemus comparationem quærere, & problema mouere: & aſſignat cauſam: & dicit, { eo quia nullam videmus } manifeſtam atq; apertam { præeminẽtiam alterius } ipſorum { ad alterum, } vt eſt in ſanitate O
& bona valetudine, in videre, & audire, in his enim ſic prope exiſtentibus comparatio digna quæſita eſt.

Manifeſtum igitur ex his, quoniam oſtenſa una præeminentia, uel pluribus, conſtituetur ratiocinatio, quoniam id eligibilius eſt, quod eorum eſt præeminens.

Ex his ἐπὶ τούτων Ratiocinatio διάνοια dianoea diſcurſus locus argumentãdi intelligentia.

Iterum antequam loca tradat, concludit ex dictis modum terminandi problema de eligibiliori: & dicit, { manifeſtum igitur ex his } quæ dicta ſunt, vel in his problematibus, quæ ſunt comparatiua non ſecundum euidentem ꝑ eminentiam, { quoniam oſtenſa vna præeminentia, uel pluribus alterius ipſorum ſupra alterum. { dianoea } hoc eſt locus argumentandi { conſtituetur, } ſiue ratiocinatio per quam concluderur, { quoniam id eligibilius eſt, quod eorum } in vno vel pluribus accidentibus { eſt præeminens } ad alterum ipſorum eligibilium, verbum { dianoea } etiam pro diſcurſu intelligitur: quoniam qui vna aut pluribus præeminentijs oſtendit alterum ipſorum ſupereminere alteri, inerrando, atq; diſcurrendo (vt Alexã. inquit) poſtea concludit alterum ipſorum eſſe eligibilius altero, & P
ſic quieſcit in illo. Alexan. vero in hoc textu declarat primo, quorum differentiæ quæruntur, & quorum ſimilitudo, & dicit, differentias in his eſſe quærendas, quæ ſunt ad inuicem prope, in quo enim differunt dæmon & deus quæret vtiq; aliquis. Non autem in quo differunt deus & lapis, & in quo lupus & canis etiam quæret, non autem in quo differunt equus & canis. Similitudo autem quæritur in his quæ longe differunt. Quid cui ſimile habet homo & equus quæret vtiq; aliquis, ſed non quid homo, & homo. Secundo loco repetit quæ comparatiua problemata quæſitũ habent, & ait ea comparatiua problemata habere quæſitum in quibus eligibilibus, non eſt manifeſta excellentia alterius ipſorum ſuper alterum. In his enim cum quis demonſtrauerit breuem, atq; paruam excellentiam alterius ipſorum ſuper alterum, mox fidem habebit de eligibiliori. Ter- Q
tio exponit id, quid faciunt loca & argumẽtationes, quas ponit Ariſto. in hoc tertio, & dicit, quoniam qui quærit comparatiua problemata non ſolum ineſſentiam alicuius quærit, qua aliquid alteri ineſt, ſed etiam excellentiam alterius ſupra alterum, ideo oportet loca & argumẽtationes quæ in hoc tertio aſſignabuntur ab Ariſto. non ſolum demonſtrare ineſſe, ſed alterius quidem excellentiam, alterius vero defectum. Non enim qui demonſtrat aliquid eſſe bonum, iam & eligibilius demonſtrauit ſi non demonſtrauerit, quoniam magis hoc bonum eſt eo, cui comparatum eſt. Ex iis igitur quæ Alexand. dixit, patet primo quorum differentiæ & ſimilitudines ſiue conuenientiæ quæruntur. ſecundo patet quorum comparationes, & quæ comparatiua problemata quæſitum habent. Tertio patet loca & argumentationes, de quibus in hoc tertio dicetur, non ſolum vtiles eſſe ad demonſtrandum, quoniam accidentia inſunt, ſed quoniam alterum altero excellentius, ac melius ineſt,

A ineſt. Per loca enim & argumenta, de quibus hic agetur, non ſolum poterimus demonſtrare, quoniam diuitijs & fœlicitati ineſt hoc accidens quod eſt eligibile, ſed etiam quoniam magis ineſt fœlicitati. Ex ijs vero, quæ Ariſtot. dixit patet inſuper, quid ſit eligibilius, nam eligibilius: illud eſt, quod duorum vel plurium eligibilium, alterum vna aut pluribus præeminentijs excellit. Adhoc patet ex ijs, quæ Ariſtot. dicit, cur aſſignando loca terminandi problemata comparatiua, accepit exemplum de eligibiliori, & meliori, cum potuiſſet accipere exempla de alijs infinitis, quæ comparabilia ſunt ſecundum magis, & minus. Huius enim cauſa patet, nam cum problema ſit ſpeculatio contendens aliquando ad veritatem & ſcientiam, aliquando ad electionem, vel fugam, Ariſtote. igitur cum aſſignaſſet loca in ſecundo libro, quibus terminantur problemata quantum ad veritatem & ſcientiam, vt perficeB ret intellectum contemplatorium, hic dat loca, quibus terminantur problemata, quæ ſunt ad electionem vel fugã, vt perficeret intellectum practicum: nam licet in quarto & quinto & ſexto, & ſeptimo libris doceat terminare problemata, quæ ſunt ad veritatem & ad ſcientiam, tamen non erit a locis, quæ ponuntur in ſecondo, vt poſtea patebit. Et quia problemata, quæ ſunt ad electionem vel fugam, quæq; perficiunt intellectum practicum: omnia ſunt de bono & eligibili, & de meliori, & eligibiliori, ideo accepit exemplum de meliori & eligibiliori, vt. videlicet, ſimul doceret loca terminandi problemata comparatiua, & perficeret intellectum practicum. Ex ijs etiam patet ordo, nam cum per loca ſecundi libri perficiatur contemplatorius intellectus, per loca vero huius, perficiatur practicus intellectus, & contemplatorius intellectus prior ſit practico, non ab re liber ſecundus prior eſt libro tertio. Tacuit autem Ariſtote. loca deteriorum fugibiliorumq;, nam quemadmodum loca ſunt de melioribus, & eligibilioribus, analogia oppoſiti totidem loca deteriorum: eligibiliorumq; ſumi poſſent, ſed cum illa expreſſerit, hæc non oportuit: nam oppoſitorum eadem eſt diſciplina. Hæc ſunt quę pręmittenda ſunt in procœmio tertij.

PRIMVS LOCVS.

Primum igitur quod diuturnius, aut firmius eligibilius eſt, eo quod minus huiuſmodi eſt.

ſtabilius βεβαιότερον firmius certius.

Iis præmiſſis, Ariſtote. exequitur, & exequendo aſſignat loca præcepta, raro autem aut nunquam aſſignat loca præceptiua, quoniam ex locis præceptis facile accipi poſſunt loca præceptiua. Amplius in hoc tertio raro aut nunquam Ariſtot. aſſignat loca præcepta deſtructiua, ſed D ſolum conſtructiua, quoniam facile ex locis conſtructiuis colligi poſſunt loca deſtructiua, eſt enim oppoſitorum eadem diſciplina. Alex. autem aſſignat locum pręceptiuũ, & vult locum præceptiuum eſſe ab eo, quod eſt diuturnius, & firmius. locum vero præceptum aſſerit: ſi alterum altero diuturnius eſſe demonſtrabitur: aut firmius, hoc ipſum eſſe eligibilius. vnde dicit. { Primum igitur, quod diuturnius, aut firmius, eligibilius eſt, eo quod minus huiuſmodi eſt, } hoc eſt eo, quod neq; diuturnius eſt, neq; firmius. Quo vero ad verba attinet, verbum { firmius } græce eſt, βεβαιότερον quod in tranſlationibus antiquis legitur, certius, apud alios legitur ſtabilius, & qui legunt ſtabilius, copulatiue legunt, hoc modo: ſi aliquid eſt diuturnius & ſtabilius: hoc eſt eligibilius eo: quod non eſt huiuſmodi. & hoc loco vtentes demonſtrant eligibiliorem eſſe bonam gloriam diuitijs. Nam ambabus exiſtentibus eligibilibus, cum bona gloria in vita, & poſt mortem permaneat: diuitiæ vero nequaquam poſt mortem, nullus enim poſt mortem diues eſt, bona gloria diuturnior atque ſtabilior erit, quare & eligibilior. Qui autem legunt firmius & certius, legunt verba diſiunctiue: hoc pacto, vt in græcis codicibus habetur. { quod diuturnius aut firmius } hoc { eligibilius } eſt { eo, quod minus huiuſmodi eſt, } & hoc pacto ſi recte intellexi, legit E Alexan. & aſſignat cauſam: quoniam in aliquibus diuturnius diſſentit a firmiori, ſiue certiori: quoniam põt aliud alio firmius ac certius eſſe, minus tamen diuturnum: vt ſcientia certior ac firmior eſt ipſo ſenſu: qui tamen eſt diuturnior ſcientia. Eſt enim ſenſus. quidem diuturnior, quia ex prima ætate ſentimus: non autem ex prima ætate ſcimus, ſed poſtquam erimus perfecti. At ſcientia firmior eſt: ac certior ipſo ſenſu. Quare ſi aliquid eſt diuturnius, aut firmius hoc eligibilius eſt eo, quod minus huiuſmodi eſt: altera enim harum præeminentiarum alicui eligibili poſita: facit vt illud eligibilius ſit eo: cui non ponitur. vt quoniam diuturnitas additur honori: diuitijs autẽ non, ideo honor diuitijs eligibilior eſt. Et occurres huic quoniam virtus ac fœlicitas eligibilior eſt honore, & tamen honor virtute ac fœlicitate diuturnior eſt, Alexan. F gloſando locum, aſſerit diuturnius eſſe eligibilius eo, quod non eſt diuturnum, modo illud: quod non eſt diuturnum: non ſit cauſa eius: quod eſt diuturnius; & quia virtus: vel fœlicitas cauſa eſt honoris, ideo honor, licet diuturnior ſit virtute, non tamen eligibilior eſt virtute. Amplius occurres: quoniam bona habitudo diuturnior eſt ſanitate: & tamen ſanitas eligibilior eſt bona habitudine. Iterum Alexander gloſando aſſerit tunc diuturnius eſſe eligibilius minus diuturno, cum non continetur in minus diuturno, & quia bona habitudo, quæ nihil aliud eſt, niſi bona corporis compoſitio, continetur in ſanitate, quæ requirit & bonam compoſitionem: & bonam complexionem: & vnitatem, ideo non oportet, vt bona habitudo ſit ſanitate eligibilior. Sic igitur intelligendo hunc locum: demonſtrabimus virtutem eligibiliorem eſſe bona fortuna: & id, quod eſt ab arte eo: quod eſt a fortuna. nam & virtus: & id quod ab arte eſt: diuturnior ſunt fortuna, atq; eo, quod eſt a fortuna. Eiſdem autem occaſionibus monſtrare poterimus fugibilius aliud alio eſſe. nam fug... m quod maG gis diuturnum, fugibilius eſt. vt in gloria paupertate. Eſt enim in gloria in vita: & poſt mortem: at paupertas ſolum in vita. Ad hæc & quod certius ac firmius fugibilius eo, quod eſt minus tale: vt indigentia prodigalitate: & illiberalitas mollitiæ, nam indigentes & illiberales cum difficultate mutantur ad oppoſita. Vltra has inſtantias: quas induxit Alexan. a iunioribus inducuntur aliæ. Prima de ferro, quod eſt cibo diuturnius: non tamen eligibilius. Inſuper morbus annuus diuturnior eſt morbo diario, qui tamen non eſt eligibilior. Adhuc arbor diuturnior eſt ſeruo, nõ tamen eligibilior. Quidam locum hunc eſſe verum & probabilem arbitrantes: aſſerunt, locum eſſe verum: cum ambo fuerint eligibilia: vel bona: & ſunt paria in omnibus: niſi quia vnum alterum exuperat in diuturnitate. Cum enim duobus: vel pluribus eligibilibus ſtantibus: & in omH nibus eminentijs paribus: alterum fuerit altero diuturnius: hoc eligibilius eſt. In malis autem & fugibilibus (vt Alexan. inquit,) econuerſo, ſemper diuturnius fugibilius eſt: & tunc ceſſant obiecta. Primum quidem: quoniam non ſunt in omnibus paria præterquam in diuturnitate. Secundum vero quia non ſunt eligibilia: ſed fugibilia. Tertium diluitur vt primum obiectum. Alij aſſerunt: vt mihi videtur: tutius: quia volunt locum eſſe probabilem: & non verum in omnibus, niſi cum comparabilia eligiblia fuerint: & omnibus paria: præterquam in diuturnitate.

LOCVS SECVNDVS.

Et quod magis eligit prudens, aut uir bonus: aut recta lex, aut ſtudioſi circa ſingula delecti, quatenus tales ſunt, aut in unoquoq; genere periti, aut quęcunq; plures, uel omnes (ut in medicina, uel ædificatoria, quę plures medicorum, uel omnes) aut quęcunq; omnino plures: uel omnes, uel omnia, ut bonum. omnia enim bonum appetunt.

I Locus ſecundus præceptiuus (vt Alex. inquit.) eſt ex ele
ctione, ac iudicio meliorum. Locus vero præceptus geoe-
ratim traditus erit, quod a melioribus eligibilius eſt, hoc ẽ
eligibilius, eo quod non a melioribus eligibilius eſt, vt be-
nefacere eligibilius eſt quã bonum pati, benefacere enim
eligibilius eſt a melioribus, vt a viris bonis. Simili rõne eli-
gibilius eſt glorioſe mori, quã iniuſte ſaluari, glorioſe enim
mori eligibilius eſt a melioribus, vt a viris bonis, Socrates
enim elegit magis glorioſe mori, quã turpiter ſeruari. Ex-
ponit autem Ariſto. qui ſunt meliores, ex quorum expoſi
tione loca pręcepta per ſpeciem plura colligi poterunt. Vn
de dicamus meliores eſſe prudentes quã imprudentes, nã
prudentes, vt ſexto ethi. patet, ſunt qui cum recta agendo
rum ratione prudentiam habent, cum nihil aliud pruden-
tia ſit, quã recta agendi ratio. Ex hoc colligit primum locũ
ſpeciatim, & dicit. { Et quod magis eligit prudens } eligi
K bilius eo eſt, quod eligit imprudens, quoniam prudens im-
prudente melior eſt, vt diuitiæ cum virtute eligibiliores
ſunt diuitijs cum ſceleribus. Secundo meliores ſunt viri
boni quã non boni, nam vt magnis moralibus Ariſto. in-
quit, viri boni ſunt, qui virtute prediti factis, ac dictis hone
ſti cauſa agunt quicquid agunt. Ex hoc aſſignat locum ſe-
cundum præceptum Ariſto. & inquit. { Aut vir bonus, }
hoc eſt eligibilius eſt quod magis eligit vir bonus eo, quod
eligit vir non bonus, vt paupertas cum virtute eligibilior
eſt diuitijs cum vita flagitioſa, illud enim Socrates elegit,
hoc autem Sardanapalus. Tertio meliores ſunt rectę leges,
quã non rectę, ſiquidem leges rectę iubent honeſta, & pro
hibent contraria, vt patet quinto ethico. dicuntur autem
leges rectę, quoniam (vt Alexan. inquit,) non omnes leges
ſunt rectæ, ſunt enim nonnullæ laudatę, vt rectę, vt ſunt le
ges Lycurgi, & quæ Zeleuci & Solonis. Ex hoc iterum aſſi-
gnat tertium locum præceptum, & dicit. { aut } eligibilius
L eſt quod { recta lex, } eo quod non recta lex eligit, quoniã
recta lex nihil iubet agere, niſi iuxta & honeſta. Sed oc-
Dubĩ. curres, quoniam rectę leges ſecundum prudentiam inſtitu
tæ ſunt, igitur idem eſt eligibilius a legibus rectis, & a pru-
Solutio. dente viro. Dicendum non eſſe putandũ idem eſſe quod
prudens eligit, & quod recta lex. nam (vt Alexan. bene ex
ponit) quod eligitur a legibus determinatum eſt, ſiquidem
leges de determinatis ſunt. Sed quod eſt prudentis, & ad tẽ
pora, & ad fortunam aptatur, & aliud in alijs eſt. Amplius
quod prudens eligit, iudicium ęqui eſſe poteſt, quatenus nõ
ad id, quod ſcriptum eſt in legibus, aſpicit prudens, ſed ad
intentionem & mentem ſcribentis, vt quid faciebat ille, q
circa vrbis muros ambulabat ſecundum rectam rationem
conſiderans, non ſecundum legem ſcriptam, nam licet ſe-
cundum ſcriptam legem, qui vrbis muros ambulat mori
debet, ſecundum rectam rationem, quam prudens conſide
rat, vtputa quia defendendi ciuitatem ab hoſtibus cauſa
muros ambulauit, non debet mori, quare non eſt idẽ quod
a prudenti viro eligitur, & quod a lege recta. Eſt igitur ter
tius locus, eligibilius eſt, quod recta lex eo, quod non recta
lex eligit, vt quæ græci συσσίτια dicunt, hoc eſt conui-
M uia publica ad quæ ſodaliter ciues concurrunt, eligibiliora
ſunt conuiuijs priuatis, quoniam rectę leges determinant
ipſa fieri debere aliquando in ciuitatibus ad amicitiam ci-
uium conciliandam. Amplius eligibilius eſt, vt debentur in
ciuitatibus, qui virtute excellunt, quã qui diuitiis, ſiquidem
leges rectę hoc determinant. Quarto ſtudioſi delecti ac eru
diti generatim circa ſingula, quę in omnibus artibus & ſciẽ
tijs continentur meliores ſunt, ac fide digniores, quàm non
ſtudioſi circa hæc ipſa, nam ſi artifices particulares circa ea
quæ ſunt ſecundum eorum artem, meliores ſunt illis, qui
non ſunt artifices, quanto meliores erunt qui periti ſunt cir
ca ſingula cis, qui non ſunt periti. Ex hoc quartum locum
aſſignat ꝙ eligibilius ſit, quod eligitur a viris doctis, & ſtu
dioſis. & dicit. { Aut ſtudioſi circa ſingula } generatim { de
lecti, } ac docti, { quatenus tales ſunt } hoc eſt quatenus
docti ſtudioſi, nam quod eſt eligibilius a doctis, quatenus
ſunt docti, poſſet eſſe non eligibilius, quoniam cum doctri

na ſtat malitia, at quod eſt eligibilius a viris doctis ſtudioſis, N
quatenus ſunt docti ſtudioſi, ſimpliciter eligibilius eſt eo,
quod eligitur ab imperitis non ſtudioſis, cauſa eſt, quoniã
tales ſunt virtute prediti, & doctrina omnium expertes hac
ratione vita ſecundum virtutem eligibilior eſt vita volu-
ptifica, quoniam apud Ariſto. Socratem, & Platonem, qui
omnium ſunt periti, illud eligibilius eſt, hoc autem apud
Epicuros, qui non ſunt omnium periti, nec ſtudioſi. Quin-
to periti in vnoquoque particulari genere ſcibiliũ, aut ope-
rabilium, meliores ſunt, ad id, ad quod genus illud eſt vtile
ijs, qui in nullo genere talium periti ſunt vt ad nauigandũ
nautæ meliores ſunt ijs, qui non ſunt nautæ, & ad curan-
dum morbos meliores ſunt medici ijs, qui medẽdi arte ca-
rent. Ex hoc colligit quintum locum, & dicit, { aut } eligi
bilius eſt, quod { in vnoquoque } determinato { genere peri
ti } eligunt eo, quod eligunt imperiti in eo genere, vt eligi
bilius eſt febres putridas curare cum calidis, quã cum fri
gidis, nam illud periti in genere medendi eligunt, hoc autẽ O
ægroti affecti ſiti medendi arte imperiti affectant. verum
quod eligibilius eſt a peritis in genere artis vel ſcientiæ de-
terminato, poteſt eſſe eligibilius ſecundum magis & ſecun
dum minus, nam quęcunque plures eligũt peritorum in ſciẽ
tia vel arte, hęc magis eligibiliora ſunt eis, quæ eligũt pau-
ciores eiuſdem artis vt in collegijs medicorum, quæ eli-
gunt plures magis eligibiliora ſunt ijs, quę eliguntur a pau
cioribus. Adhuc aũt magis ac magis quæ eligibiliora ſunt
ab omnibus eiuſdem artis peritis, vt ab omnibus medicis,
& dicit. { Aut quęcunque plures, vel omnes } periti eiuſdem
artis, hæc magis, ac magis eligibiliora ſunt ijs, quæ a pau-
cioribus, & non ab omnibus eliguntur, { vt in medicina
vel ędificatoria quæ plures medicorum vel omnes } eligi-
biliora ſunt ijs, quæ non ab omnibus, ſed a paucioribus eli
guntur, nam ſi ea probabiliora ſunt ſecundum aliquã ſciẽ-
tiam, quę omnibus aut pluribus videntur peritis in illa ſciẽ
tia, ea quæ ſunt ſecundum artes, eligibiliora erunt, quæ ab
omnibus vel pluribus illarum artium peritis eligũtur, erũt P
dico eligibiliora illis, quę non ab omnibus, ſed a pauciori-
bus eliguntur peritis earum artium, & breuiter, vt. i. pba-
bile magis ac magis, & maxime, quod pluribus aut omni-
bus videtur ſiue peritis, ſiue quouis modo ſe habentibus,
ſic eligibilius magis, ac magis, & maxime erit quod ab om
nibus vel pluribus qũolibet ſe habentibus, eſt eligibilius.
& dicit. { Aut quæcunque omnino plures } ſiue periti, ſiue
qũolibet affecti { vel omnes } homines eligunt, { vel om
nia } entia eligunt, hoc eſt eligibilius eo, quod non oẽs,
ſed pauciores eiuſdem rationis eligũt, { vt bonum } eſt
maxime eligibile, { omnia. n. bonũ appetunt } vt dicitur
primo ethi. & cum dixit Ariſt. id eſſe eligibilius, quod eli-
gunt qui ſunt in illius genere periti, intelligendum eſt ẽt
quatenus tales, vt Alex. animaduertit. nam de medicina-
libus medicorum electionem, de muſicalibus muſicorũ
ſequendũ eſt. Non. n. ſequi debemus muſicorũ electionẽ
de geometricis, nec geometrarũ de ijs, quæ pertinent ad
bellum, nam eligibilius ſecũdũ vnãquãque artem eſt, quod Q
omnes illius artis, aut plures eligunt, vt illius artis ſunt.
Sed occurres, quoniam ſępe vnius melioris in arte ele Dubĩ.
ctio melior eſt electione omniũ aliorum eiuſdem artis,
vt electio Galeni in medicina melior eſſet electione om-
nium medicorum: qui hodie ſunt. Præterea hoc loco de-
monſtraretur ipſum eſſe eligibilius eſſe ꝙ diſcere, & ſcire,
quoniã ipſum eſſe oẽs eligunt, diſcere aũt, & ſcire nõ om
nes. Inſuper hoc eodẽ loco demonſtraretur diuitias eligi
biliores eſſe honore, & gloria, quoniam diuitiæ eligibilio
res ſunt ab omnibus, honor & gloria non ab omnibus,
quin ẽt artes habere plures eligunt ꝙ nõ habere, & tamẽ
non eſt eligibilius. Alexander reſpondendo aſſerit. loca
hæc probabilia eſſe non vera, ſigno nobis eſt, qm̃ in tali-
bus ad ambo eſt argumentatio, & cum Ariſto. dixit. { in
vnoquoque genere periti } intelligit: vt vtamur peritis in
genere, ad id, ad quod genus eſt vtile, nõ enim quodlibet
genus ad omnia accõmodari põt. vnde vtendũ eſt medi-

A cis ad electiones medendi: ędificatoribus ad electiones ędificandi, Inſuper nec vno & eodem loco ab eodem problemate utendũ, qui.n. demonſtrat voluptatem eligibiliorẽ eſſe virtutẽ, omnium electione vtitur, aut multorum, nam voluptas ab omnibus vel pluribus eligibilior eſt, & qui demonſtrat virtutem eligibiliorem eſſe voluptate, vtitur electione ſtudioſorum, ſunt qui ideo bonũ dicũt eſſe maxime eligibile, ex eo quia Ariſ. per bonũ intelligit ſimpliciter bonum, quod diuinũ bonum eſt. verũ de exemplis non eſt cõtendendũ. Quo aũt ad verba attinet, iuniores non ab re dicunt Ariſ. cũ dixit { quod magis eligit prudens, } p prudentẽ intelligere bonum œconomicũ, nam prudẽs dicitur ille apud vulgares, qui recte ſcit rẽ domus gubernare. Cũ vero dicit { vir bonus, } per virum bonũ intelligere bonũ monaſticum, nam vir bonus dicitur, qui eſt diſpoſitus ſecũdum virtutes. Cũ denique dicit { recta lex, } intelligere per B quã ciuitates, & regna, & reſpublicę recte gubernantur, & ſic per hæc verba dedit intelligere tres partes morales philoſophiæ, quæ ſunt monaſtica, œconomica, & politica, & tres peritos in eis. amplius & eligibiliora, quæ pertinent ad illas tres partes. Sed circa finẽ textus occurret, quoniam ſi omnia appetunt bonũ, omnia eſſent bona, quoniã vt dicitur quarto huius, ſecundum appetitum boni, boni dicimur, & omnes homines eſſent boni. Pro præſenti doctrina dicas ſecundum appetitum deliberatiuum boni, omnes homines eſſe bonos bonitate moris, ſecundum appetitum naturalem, omnia eſſe bona, bonitate entis, & naturę locutus eſt autem Ariſ. diſiunctiue, vt innuat locum, qui ac- C cipitur ex electione, & iudicio meliorum: eſſe vnum generatim, & plures partiales ſpeciatim.

LOCVS TERTIVS.

Oportet autem ducere ad id, quod fuerit utile, quod dicendum eſt. Eſt autem ſimpliciter quidem melius ac eligibilius, quod eſt ſecundum meliorem diſciplinam, ut ſi melior diſciplina ſit philoſophia quã ædificatoria, & ſimpliciter eligibiliora erunt, quæ ſecundum philoſophiam ſunt, ijs quæ ſunt ſecundum ædificatoriam. Alicui autem id, quod eſt ſecundum propriam.

Expoſitio Alexan.

Textus hic non eſt clarus, nam vno modo exponi põt, vt velit Ariſ. primo quaſi monere & documentũ quoddam afferre circa ea loca, quæ dixit, deinde, vt ponat locũ certum, & hoc pacto Alex. exponit quantũ ad primũ monet Ariſ. vt omnibus his locis, quæ poſuit, non vtamur ad omnia problemata, qm̃ non poſſumus vti omnibus his ad omnia problemata, { ſed oportet ducere quod dicendũ eſt } hoc locum dicendũ per quẽ argumentari volumus { ad id, quod fuerit vtile, } qm̃ (vt Alex. inquit) impoſſibile eſt per eadem loca demonſtrare voluptatẽ eligibiliorem eſſe virtute, & virtutẽ eligibiliorẽ eſſe voluptate, qm̃ qui demon- D ſtrat voluptatẽ eſſe virtute eligibiliorem, vtitur enim electione, aut multorum, qui vero demonſtrat virtutem eſſe eligibiliorẽ voluptate, vtitur electione ſtudioſorum. Amplius qui vult demonſtrare eligibiliora in re familiari, vti debet electione prudentum, qui eligibiliora in re monaſtica, electione bonorũ virorum, qui in re ciuili, electione legum. Quare recte monet Ariſ. locum qui dicendus eſt pro argumento alicuius eligibilioris, eſſe ducendum & accommodandum ad id, quod fuerit vtile, pro electione eligibilioris. hoc eſt documentum ſecundum Alex. & quia de eligibiliori ſermonem fecit, non eſt aũt omnibus idem ipſum eligibilius, ideo (vt Alexã. inquit.) Secundo loco Ariſ. diſtinguit de eligibiliori, & dicit. quædam eſſe ſimpliciter eligibiliora, quædam vero aliquibus. Simpliciter quidem eligibiliora ſunt, quæ ſecundũ meliores diſciplinas ſunt, vt ſi philoſophia melior diſciplina eſt quã ędificatoria, & ſimpliciter eligibiliora ſunt, quæ ſecundum philoſophiam, quã quæ ſecũdum ędificatoriam. Ædificatori vero, eligibiliora erũt, quæ ſecundum diſciplinam ędificatoriam, quã quæ ſecundũ philoſophiam, itaque ſecundum expoſitionẽ Alexandri Ariſ.

In hoc textu duo facit, quia primo monendo ponit documentum, ſecundo ponit diuiſionem eligibilioris, vt tollat æquiuocationem circa eligibiliora, de quibus dixit. de prima parte. inquit. E { Oportet aũt } locum præceptiuum { qui dicendum } eſt, hoc eſt quẽ in argumentis pro iudicio eligibiliorum eſſe dicemus, { ad id } eligibilius { ducere } ac coaptare { ad quod fuerit vtile, } vt ſi fuerit vtile pro electione eligibiliorum, quæ ſunt ſecundum artes, ad illa ducendus ac captandus eſt. verbi cauſa. vt ſi fuerit locus vtilis p electione eligibiliorum in arte curatiua, ſumẽdus eſt locus qui accipitur ab eo, quod pluribus in arte medicinali peritis videtur, & accõmodandus eligibilioribus in arte curatiua, ſi fuerit vtilis, pro electiõe eligibiliorum in facultate gubernandi ciuitates, ſumendus eſt locus, qui accipitur ab eo, quod pluribus in legibus peritis eſt eligibilius, & accõmodandus eligibilioribus in facultate ciuili, & de cæteris ſimili rõne eſt faciendum. De ſecunda vero parte. inquit. { Eſt F aũt ſimpliciter quidem melius ac eligibilius, quod eſt ſecundum diſciplinam } ſimpliciter { meliorem, } hoc eſt quod eligibilius eſt his, qui periti ſunt in diſciplina: quæ eſt abſolute, atque ſimpliciter melior. { vt ſi melior diſciplina ſit philoſophia, quã ędificatoria, } ſimpliciter & abſolute, ut in rei veritate eſt, { & ſimpliciter eligibiliora erunt, quę ſecundũ philoſophiam ijs, quæ ſunt ſecundum ędificatoriã, } nam ſicuti facultas ad facultatem, ita eligibilius ſecundũ unam facultatem ad eligibilius ſecundũ aliam facultatem, ut qm̃ philoſophia eſt facultas abſolute atque ſimpliciter melior ędificatoria: & eligibilius ſecundum philoſophiam eſt abſolute eligibilius & melius eo, quod eſt eligibilius ſecundũ ędificatoriam. uerbi cauſa, lapides duri triangulares eligibiliores ſunt ędificatori pro ędificãda domo ornata: & pulchra, philoſopho eligibiliores ſunt uirtutes diuitijs pro bene uiuendo, abſolute aũt uirtutes ſunt meliores & eligibiliores G lapidibus qualibuſcunque, & quouis modo affectis, & hoc ſubſcribit, { alicui aũt id } eligibilius eſt. { quod eſt ſecundum propriam } diſciplinam, in qua ipſe peritus eſt, hoc eſt alicui eligibilius eſt id, quod eſt ad uſum proprię diſciplinę, in qua peritus eſt, nam lapides duri triangulares eligibiliores ſunt ędificatori pro ſtruenda domo pulchra atque ornata, quã virtutes. Simpliciter autem virtutes ſunt eligibiliores, hęc eſt expoſitio Alexã.

Expõ aliorũ

Alij uero documentum exponunt aliter, uolunt enim vtilia trifariam eſſe, honeſta, delectabilia, & abſolute utilia, honeſta quidem dicuntur bona ſimpliciter, quoniam propter ſe bona: & etiam delectabilia ſunt bona propter ſe, quoniam tam honeſta, quã delectabilia expectamus propter ſe, at utilia abſolute ſunt, quæ non ſunt bona propter ſe, ſed propter aliud, ut uel propter bonum honeſtum, uel propter bonum delectabile, ut Ariſt. ait in rhetoricis, & octauo ethi. & hoc dicit Ariſto. { quod dicẽdũ, } hoc eſt loca quæ ſubinde dicenda ſunt. { Oportet ducere ad } id, { ad quod fuerit utile, } ut ſi agitur de eligibilioribus honeſtis, applicandi ſunt ad honeſta, & ſi problemata H ſint de delectabilibus, oportet loca ducere ad delectabilia, ſin autem problemata ſunt de utilibus, oportet ducere loca ad utilia, { quod } non eſt dictum adhuc, ſed { dicẽdũ } poſterius in ſequentibus.

Refutatio

Quæ expoſitio non placet, primo, qm̃ nunquam Ariſ. nec in rhetoricis, nec in ethicis bona honeſta. & bona delectabilia aſſeruit eſſe utilia bona. Vbique.n. diſtinguit triplex bonum: honeſtum: delectabile: quæ dicit eſſe bona propter ſe, & utile, quod aſſerit eſſe bonum propter aliud, quoniam aut propter uſum honeſtorum, aut propter uſum delectabilium. Secundo plus mihi conſonat, ut documentum ſit circa ea, quæ dixit, quã circa ea, quæ nondum dicta ſunt. Ideo melius Alexan. retulit documentum ad loca, quæ dixit. Quare non recedendo ab ijs, quæ Alex. dicit. uidetur mihi eſſe dicendum, quod Ariſto. primo circa dicta aſſignet documentum, quod eſt de utilitate & uſu locorum, quæ dixit. Secundo aſſignet locum tertium, quo quis uti põt ad iudicium eius, quod eſt ſimpliciter eligibilius: ubi poſſumus aſſignare locũ præceptiuum, & locũ præceptũ, locus quidẽ præceptiuus erit reſpicere ad ordinẽ artiũ, ſm

I melius, & peius, locus vero præceptus eſt: vt illud ſit ſimpliciter eligibilius: quod eligitur a peritis in arte ſimpliciter meliori. Illud vero alicui nō eſt eligibilius: qđ quiſq; eligitur ad vſum ſuæ artis, in qua peritus eſt, & ſic textus vtiliter, & recte exponitur. Poſſunt aliæ expoſitiones aſſignari, quæ cum ſint friuolæ, bona fronte prætermitto.

LOCVS QVARTVS.

quod τί quid qđ quidē a' πῶς qđ quidē

Deinceps uero. quod quidem hoc quod, eo quod non in genere eſt: ut iuſtitia iuſto. nam illa quidem, in genere bono, hoc autem non. Et illa quidem quod quidem bonum eſt. hoc autem non, Siquidem nihil dicitur quod quidem genus eſt, quod non eſt in genere: ut albus homo non eſt quod quidem color, ſimiliter autem & in alijs.

Vna expoſitio eſt, vt locus præceptiuus ſit reſpicere ad abſtractum & ad aggregatum ex abſtracto. Locus vero pręceptus eſt, poſitis duobus eligibilibus, quorum vnum eſt ab K ſtractum, alterum vero ex abſtracto aggregatum, quod eſt abſtractum, & in genere, eligibilius eſt, & hoc inquit. { Deinceps vero } duorum eligibilium, eligibilius eſt, { quod quidem hoc quod } .i. quod quidem eſt abſtractum, { eo quod non in genere } vno { eſt, ſed aggregatum ex pluribus generibus. videlicet. abſtracto, & ſubiecto { vt iuſtitia } quæ eſt abſtractum, & in vno genere { iuſto }. ſ. iuſto homine, quod eſt aggregatum ex pluribus generibus, eligibilius eſt. Et aſſignat cauſam, & dicit. { Nam illa quidem } . ſ. Iuſtitia { eſt in genere bono } vno & non pluribus. { Hoc autem } . ſ. homo iuſtus { non } eſt in genere bono, ſed in pluribus generibus. { & illa quidem } . ſ. iuſtitia, { quod quidem bonum eſt } hoc eſt ſpecies boni eſt, & non alterius generis. { hoc autem } . ſ. iuſtus homo, non eſt in vno genere. ſ. boni, & aſſignat cauſam, cur homo iuſtus nō ſit ſpecies boni, nec alterius vnius generis. & dicit. { Siquidē nihil dicitur quod quidem genus eſt } hoc eſt ſpecies alicuius L generis, { quod non eſt in genere, vt albus homo non eſt quod quidem color, } hoc eſt ſpecies coloris, cum non ſit in genere { Similiter autem & in alijs, } quia vt de albo homine, ita de cæteris aggregatis ex pluribus. Eſt igitur ſecundum hanc expoſitionem locus præceptus, poſitis duobus eligibilibus, quorum alterum abſtractum, alterum aggregatum ex abſtracto eſt, ſemper eligibilius eſt abſtractū, vt albedo homine albo, & iuſtitia homine iuſto, & de alijs

Refuta. expōnis

ſimili ratione. Sed hæc expoſitio non placet, quoniā potius eſt oppoſitum, nam quod eſt aggregatum ex abſtracto continet duas profectiones abſtracti & ſubiecti. Arbitror enim eligibilius eſſe hominem album ipſa albedine, quoniā homo albus continet perfectionem abſtracti, & ſubiecti, quod eſt ſubſtantia. at albedo, non niſi accidentis tantum.

Alij, vt nos aliquando diximus, aſſerunt locum præceptum eſſe, poſitis duobus eligibilibus: quorum alterum ſit tale per eſſentiam, alterum tale per participationem, eligibilius eſt id, quod eſt tale per eſſentiam. Hæc expoſitio eſt M vera, verbis tamen Ariſ. accommodari non poteſt, vt intelligenti patet.

Expō Alexan.

Quare dicamus cum Alexā qui melius dicit cæteris, ad cuius euidentiam ex dictis Alexandri colligi poſſunt duæ expoſitiones loci præcepti, prima expoſitio, poſitis duobus eligibilibus, quæ ambo bona ſunt, quorum alterum eſt in genere boni, alterum vero eſt in genere boni, non per ſe ſed vt habens accidens, quod per ſe eſt in genere boni, illud quod eſt bonum, quia eſt in genere boni, eligibilius eſt eo, quod eſt bonum, quia habet accidens exiſtens in genere boni, & iuxta hanc expoſitionē lege verba, { Deinceps vero } eligibilius eſt illud bonum ex duobus eligibilibus bonis, { quod quidem eſt hoc quod, } eſt in genere boni, vt vera ſpecies illius. { eo quod non in genere } bono { eſt } vt illius ſpecies, ſed vt habens id, quod eſt in genere bono, { vt iuſtitia } eligibilior eſt { iuſto } . ſ. iuſto homine. Per iuſtitiam enim virtutem intelligit, qua homines iuſti dicuntur, per iuſtum autem: hominem iuſtū: & probat exemplum: & dicit. { Nam illa quidem } iuſtitia vt ſpecies eſt { in genere bono, } virtus enim quę dicitur iuſtitia quædam ſpecies boni eſt, { hoc autē } . ſ. homo habens habitum iuſtitiæ, per quem dicitur homo iuſtus, { nō eſt } in genere bono, vt illius ſpecies, ſed vt habens ſpeciē boni, quæ eſt iuſtitia, { & illa quidē } . ſ. iuſtitia ipſa eſt { qđ quidē bonum, hoc aūt } . ſ. homo iuſtus, { non } eſt ipſum bonum, ſed habens bonum. ſ. iuſtitiam, quæ eſt ipſum bonum, & quod iuſtus homo non ſit ipſum bonum: probat, & dicit. { Siquidem nihil dicitur quod quidē genus eſt, hoc eſt, quia nihil recipit prædicationem generis, { quod non eſt in genere, vt albus homo non eſt quod quidem color } hoc eſt coloris prædicationem recipiens, quia albus homo non eſt in genere coloris, { Similiter aūt in alijs } quoniā non ſolum de albo homine, ſed de cane rubro, & ſimilibus eſt dicendum. quare iuſtitia erit homine iuſto eligibilior, qm̄ iuſtitia eſt bonum, vt in genere boni ſpecies, iuſtus homo in bono, vt habens ſpeciē boni, huius loci pręcepti rōnē aſſignat Alex. ex eo, quia cōparatorum adinuicē, ſemp quod eſt in gn̄e, eſt magis ſecundū illud genus eo, quod nō O eſt in illo genere, ſed habens illud genus, magis. n. quantū eſt, de quo, vt genus, quantū pręedicatur, q̄ id, de quo per accidens quantū pręedicatur. vt ſuperficies magis quanta eſt albo. Quare cū iuſtitia ſit de quo genus bonū pręedicat, homo aūt iuſtus, de quo per accidens genus bonū pręedicatur, iuſtitia erit magis bonū & eligibilius homine iuſto, de quo bonum per accidens dicitur, hæc eſt vna expoſitio, quę colligitur ex verbis Alexandri. Alia aūt expoſitio eſt: ad cuius euidentiam ſupponendū Ariſ. per { quod quidem: } ſiue per { hoc quod } intelligere idē quod proprie: & cuicūq; additur ſignificare idem quod proprie, vt ſi dixerimus, Socrates eſt quod homo, vel hoc quod homo, intelligitur proprie homo, & quod ens, vel hoc quod ens, proprie ens, quare eorū quæ ſunt aliquid, vt bonū, quoddā eſt bonum, quia propria bonū, & hoc eſt illud, quod eſt ſpecies boni, quoddam eſt bonū, non quia ſit proprie bonum, ſed quia habet aliquid exiſtens proprie bonū, vt homo modeſtus, non. n. proprie bonum eſt, ſed habens modeſtiā exiſtentē proprie P bonū. Tunc expoſitio loci præcepti eſt, poſitis duobus aut pluribus eligibilibus, quæ omnia ſunt bona, illud eſt eligibilius quod eſt proprie bonū, & quia iuſtitia, & homo iuſtus ſunt bona, iuſtitia autē proprie bonum. homo vero iuſtus improprie bonū, & non niſi quatenus habet in ſe iuſtitiam exiſtentē bonum, ideo iuſtitia eligibilior eſt homine iuſto, & iuxta hanc expoſitionē lege verba. { deinceps vero } eligibilius eſt { quod quidē hoc quod } . i. quod quidem eſt proprie, bonum, { eo quod non in genere eſt } . ſ. in ipſo bono proprie, ſed vt habet aliquid exiſtens bonum, { vt iuſtitia iuſto } . ſ. homine iuſto. { nā illa quidem in genere bono } eſt ſubaudi proprie { hoc aūt } . ſ. homo iuſtus { non } eſt in genere ipſo bono, proprie, ſed habens aliquid exiſtens, proprie in ipſo gn̄e bono, & explicat magis exēplum, & dicit. { Et illa quidē eſt quod quidē bonū eſt } . ſ. proprie & per ſe bonū. } hoc aūt. ſ. homo iuſtus { non } eſt quod quidē bonum eſt, ſed habens aliquid exiſtens bonū, & aſſignat rationē: & dicit. { Siquidē nihil dicitur quod quidē genus eſt } Q hoc eſt proprie in aliquo genere, { quod nō eſt } ipſum { in genere, } ſed habens aliquid exiſtens in genere, { vt albus homo nō eſt quod quidem color, } hoc eſt proprie color: ſed improprie: quia habens colorem. addit Ariſ. { Similiter autem & in alijs } . ſ. prædicatis: & non ſolum de colore: ſed etiam de quanto: & alijs id genus, aut pōt exponi. { Similiter aūt & in alijs quoniam non ſolum iuſtitia eſt homine iuſto eligibilior, ſed fortitudo, homine forti: & temperantia homine temperato, & ſic de alijs id genus, quaſi vt diximus de iuſtitia, & de homine iuſto, ita de alijs virtutibus, & ijs, quæ virtutem habent, hoc loco vtentes demonſtrabimus iuſtitiam atq; virtute vnamquāq; eligibiliorem atq; magis bonum eſſe eo, quod vnamquāq; virtutem habet, vt iuſtitiam iuſto, modeſtiam modeſto, fortitudinem forti homine. nam vnaqueq; virtutū in genere eſt proprie. videlicet. in virtute, aut in bono. At nullus hō virtutē hñs in gn̄e ē. videlicet. in virtute, aut in bono. nā iuſtus hō nec qđ qdē

A virtus eſt, nec quod quidem bonũ, ſed eſt bonũ, q̃a accidit ei virtus, aut bonum. Dubões. Sed occurres, primo quia homo iuſtus videtur magis bonum, quoniam continet bonitatem ſubſtantiæ, quæ eſt homo, & iuſtitiæ, quæ eſt accidens. At iuſtitia non niſi bonitate accidentis. id aũt quod continet plures bonitates, vt poſtea dicetur, eſt eligibilius eo, quod continet pauciores. Fortaſſe locus iſte eſt probabilis, & non verus, ſigno aũt nobis eſt locus oppoſitus, qm̃ argumẽta ei poſſumus pro vtraq; problematis parte, vt ꝙ iuſtitia ſit eligibilior homine iuſto, & ꝙ homo iuſtus iuſtitia eligibilior. Iuſtitia quidẽ eligibilior eſt homine iuſto, qm̃ eſt per ſe in genere virtutis, & boni. homo aũt iuſtus per accidens, quatenus habet iuſtitiã. homo vero iuſtus, eligibilior eſt iuſtitia, qm̃ continet plures bonitates, iuſtitia vero vnã. Et fortaſſe locus iſte eſt probabilis & verus, qm̃ licet homo iuſtus cõtineat plures bonitates, non ſequitur, vt homo iuſtus ſit eligibilior virtute, qm̃ homo iuſtus continet plures bonitates B naturæ & entis, iuſtitia vero eſt bonum, bonitate moris, & virtutis, quod eſt eligibilius & melius. Solones. Deinde occurres ẽt, qm̃ homo iuſtus eſt indiuiduum ſubſtantię, ergo eſt in genere. Dicendum hominem iuſtum ſi eſt in genere, eſſe in genere prędicamenti. At iuſtitia eſt in virtute, & in bono vt in genere, & hoc pacto intelligit Ariſtot. aliæ dubitationes friuolæ ſunt, ideo prætermittendę ſunt.

LOCVS QVINTVS.

Quot modis eligibile.

Et quod propter ſe eligendum eo eligendo, quod eſt propter aliud: eſt eligibilius: ut ſanum eſſe q̃ exercitari. Illud. n. propter ſe eligendum: hoc autem propter aliud eſt.

Locus præceptiuus hic quintus eſt, vt reſpiciamus ad id, quod eſt eligendũ propter ſe, & ad id quod eſt eligendũ propter aliud, locus vero præceptus, eſt, poſitis duobus aut pluribus eligendis, id quod eſt propter ſe eligendum, eo eligibi C lius eſt, quod eſt propter aliud eligẽdũ, vt ſanum eſſe, quod propter ſe eligitur, eligibilius eſt ipſo exercitari, quod eligitur propter ſanitatẽ, & hoc dicit. { Et quod propter ſe eligendũ eo eligendo, quod eſt propter aliud eſt eligibilius. } nã quod eſt propter ſe eligendũ, vt finis eſt eligibile. Quod vero eſt eligendũ propter aliud, eligibile eſt, vt medium in finẽ. Et aſſignat exemplũ, & dicit. { Vt ſanũ eſſe } eligibilius eſt { q̃ exercitari, } cuius cãm ſubſcribit, & dicit. { Illud. n. propter ſe eligendũ } videlicet. ſanũ eſſe. { Hoc aũt } .ſ. exercitari eſt eligendũ { propter aliud } .ſ. propter ſanũ eſſe, igitur eſt eligibilius. Patet ergo locus præceptus, q ab eo, quod propter ſe eſt eligendũ, accipitur. Quo vero ad verba attinet, annotatione dignũ vt ex ijs patet, quę Ariſt. tradit primo rhetoricorũ. & octauo ethic. & vt Alex. annotauit bona & eligibilia eſſe, aut quæ propter ſe ſunt eligibilia, & hæc ſunt, quę eliguntur, vt fines, vt fœlicitas, atq; fœ D licitatis partes, & voluptas atq; voluptatis partes. Fœlicitas. n. atq; fœlicitatis partes bona honeſta ſunt: quæ cum ſint fines propter ſe eliguntur. Voluptas vero atq; voluptatis partes bona ſunt, quæ iucunda dicuntur, & ẽt propter ſe eligibilia, alia vero bona ſunt, quę eliguntur ꝑpter aliud: quæ dicuntur bona vtilia, quod ea ſint, quibus peruenimus ad bona honeſta, vel iucunda, vel ad ea bona, quę vt fines bona ſunt, vt ſecare, vrere, exerceri, pharmacari, quibus ꝑuenimus in ſanitatẽ. Alex. vero addit quædã eſſe bona, quę & propter ſe bona ſunt, & propter aliud, itẽq; & propter ſe eligibilia, & propter aliud, vt virtutes, & diuitiæ, & ſanitas, nã hæc & propter ſe eliguntur, & propter fœlicitatem, amplius & potentia bonum eſt & propter ſe, & propter aliud. Manifeſtum itaq; quæ eliguntur propter ſe eligibiliora eſſe ijs, quæ propter aliud eliguntur. Quod exẽplis demonſtrauit Ariſ. nã ſanitas quę propter ſe eligibilis eſt, eligibilior eſt ipſis ſecare, & vrere, & exerceri, quæ eliguntur propter ſanitatem. Amplius ſi amicum eligimus propter ipſum velut & nos ipſos, ſiquidẽ amicus eſt alter ipſe, nõ mos aũt non propter ipſos, amicus nõ minus eligibilior erit, ſic ẽt demonſtratur philoſophiã eligibiliorẽ eſſe rhetorica. Dubõ de bonis. Sed dices Ariſ. primo rhetoricorum tradit multo plura bona ijs, quæ hic tradit, aſſerit. n. bona alia eſſe iuſta atq; ęqua, quorũ contraria ſunt iniuſta, atq; iniqua. Alia eſſe vtilia, quæ expetuntur vt media in finem, quorum contraria ſunt dãnoſa, alia eſſe iucunda atq; delectabilia, quæ ẽt expetuntur vt fines, quorũ contraria ſunt dolorifica. E

De bonis de gñibus dicendi.

Et dicendũ Ariſ. in lib. rhetoricorũ reſpexiſſe ad genera dicendi, quæ ſunt tria, demonſtratiuum, deliberatiuũ, & forenſe, nã loca, & media; quibus dicimus in genere dicendi demonſtratiuo laudãdo, aut vituperando: omnia accipiuntur per ſe ab ipſo honeſto vel turpi. loca aũt: & media quibus dicimus per ſe in genere dicendi deliberatiuo hortando aut dehortando omnia accipiuntur per ſe ab ipſo vtili vel dãnoſo. loca deniq;, & media quibus dicimus in genere forenſi accuſando aut defendendo omnia accipiuntur per ſe ab ipſo iuſto, atq; ęquo aut ab iniuſto, atq; iniquo. Diximus per ſe, quoniam per accidens in omni dicendi genera dicimus per loca, quæ accipiuntur ab omni bono, in genere enim dicendi demonſtratiuo per ſe laudamus, aut vituperamus per loca, quæ accipiuntur ab honeſto. Per accidens autem per loca, quę acci F piuntur ab vtili, & a iuſto, inquantum accidit aliquod honeſtum eſſe vtile, & iuſtum. In genere vero dicendi deliberatiuo per ſe hortamur, aut dehortamur per loca, quæ accipiũtur ab vtili, vel dãnoſo: per accidens vero per loca, quæ accipiuntur ab honeſto, & a iuſto, quatenus accidit nonnulla honeſta, vel iuſta eſſe vtilia. In genere etiam forenſi per ſe accuſamus vel defendimus per loca, quæ per ſe accipiũtur a iuſto vel iniuſto. Per accidens autẽ per loca, quæ accipiuntur ab honeſto. & ab vtili quatenus accidit iuſta eſſe honeſta vel vtilia. Hic autem reſpexit ad electionem ſimpliciter quouis modo fiat, ſiue per ſe, ſiue per accidens, & ad ipſum eligibile ſimpliciter ſiue per ſe ſiue per accidens, & hoc pacto ſub eo continentur omnia bona, quoniam omne bonũ eſt eligibile, ſiquidem bonum per ſe eligibile eſt per ſe, & bonum per accidens: eligibile per accidens: reſpexit etiam ad vnum genus dicendi, quod eſt deliberatiuum, ad quod G omnia alia genera reducuntur, nam perſuadere ad laudem vel vituperationem, aliqua ratione eſt mouere mentem auditorum ad deliberandum: vt aſſentiant laudi uel vituperationi alicuius. perſuadere etiam iudici ad accuſationem vel defenſionem, eſt etiam mouere mentem illius ad deliberãdum vt dãnet, vel abſoluat. Quare cum omnia bona contineantur ſub ipſo eligibili, omnia genera dicendi continentur ſub genere dicendi deliberatiuo: & ideo Ariſtot. aliter hic de bonis, & aliter in rhetoricis locutus eſt. 2. dubõ. Vlterius dubitatur quoniam ſanitas eligenda eſt propter ſe, virtus autem propter fœlicitatem: & tamen virtus eſt ſanitate eligibilior: igitur non omne eligibile propter ſe eſt eligibilius eo: quod eligitur propter alterum. Dicendum Ariſt. per id, quod eligitur propter alterum intellexiſſe id, quod ordinatur ad illud: quod eligitur propter ſe. vt patet per exempla eius: modo virtus non ordinatur ad ſanitatem, ideo nõ valet inſtantia.

LOCVS SEXTVS.

H *Et quod per ſe eo quod per accidens: ut amicos iuſtos eſſe eo quod inimicos. Illud enim per ſe eligendum. hoc autem per accidens eligimus. Inimicos enim iuſtos eſſe eligimus per accidens, ut nihil nobis noceant. Eſt autem hoc idem ei, quod ante hoc. Differt autem modo. nam amicos iuſtos eſſe per ſe eligimus, & ſi nihil nobis debeat fore, quamuis apud Indos ſint. Inimicos autem propter alterum, ut nihil nobis noceant.*

Nunc aſſignat ſextum locum, qui poteſt eſſe locus præceptiuus, & locus præceptus. Eſt quidem locus præceptiuus reſpicere ad id, quod per ſe, & ad id, quod per accidens eſt. Locus vero præceptus eſt, quod eſt per ſe eligibile, eligibilius eſt illo, quod eſt per accidens eligibile, & hoc dicit. { Et quod per ſe } eligibilius eſt { eo, quod per accidens } eligibile eſt. Eſt aũt per ſe eligibile (vt Alex. exponit) quod per propriam naturam, & præſentiam eligibile eſt, per acci

dens vero, quod cum non ſit per propriam naturam eligibile, accidit, vt eligatur aliquando propter aliquam circunſtantiã. & Ariſ. per exempla quale eſt vtrunq; ipſorum manifeſtauit, & dicit. { Vt amicos iuſtos eſſe eo } ſubaudi eligibilius eſt, { quod } eſt { inimicos } iuſtos eſſe. Et aſſignat rationem, & dicit. { Illud.n. }.ſ. amicos iuſtos eſſe { per ſe eligendum eſt, } non.n. propter nos, nec vt aliquid nobis ex hoc fiat, ipſum eligimus. Sed qm̃ amicitia eſt voluntas mutua bonorũ, illius gratia eligimus bona amicis ineſſe, bonum ẽt eſt & iuſtitiam habenti. { Hoc aũt }.ſ. inimicos iuſtos eſſe { per accidens eligimus. inimicos.n. iuſtos eſſe eligimus per accidens, vt nihil nobis noceant. } Non.n. eſt peculiare inimicitiæ voluntas bonorũ inimicis illorum generã, qm̃ idem eſſet inimicitia & amicitia. Non igitur per ſe hoc eligimus, ſed per accidens. Cum.n. peculiare iuſtis ſit nõ iniuſtitiam facere, ne inimici nos iniuſtitia ſequantur, eligimus ipſos eſſe iuſtos. Quod ſi hoc per accidens eſt eligibile, illud vero per ſe, manifeſtum quoniam per ſe eligibile illo,
K quod eſt per accidens eligibile, eligibilius eſt. Deinde cõparat hunc ſextum locum priori quinto loco, & dicit. { Eſt aũt hoc }.ſ. hic locus ſextus { idẽ ei } loco quinto, { q eſt ante hoc. } qm̃ (vt Alex. inquit) idem eſt eſſe per ſe, & propter ſe, & idem eſt eſſe per accidens, & propter aliud. Amicos.n. iuſtus eſſe & propter ſe, & per ſe eligibile eſt, quemadmodũ & ſanitas. Sed inimicos eſſe iuſtos per accidens, accidit.n. ipſis iuſtos factis nõ lędere, & propter aliud, ne nos lędant. { Differt aũt modo }.ſ. prolationis (vt Alex. exponit) qm̃ in primo loco vtimur propter ſe, & propter alterum, in hoc vero loco ſexto, vtimur per ſe, & per accidẽs, & hoc ſubſcribit. { Differt aũt modo, nam amicos iuſtos eẽ per ſe eligimus, & ſi nihil nobis debeat fore } per ipſus, { q̃nis apud Indus ſint. } vbi.n. in India ſint, nihil nobis proſunt. { inimicos aũt } iuſtos eſſe eligimus per accidens. & { propter alterũ, vt nihil nobis noceant. } ergo differẽtia ſola horum locorũ eſt, in modo proferendi, nã in quinto
L loco vtimur propter ſe, & propter alterũ, in ſexto vero p̃ ſe, & per accidens, quæ ſubiecto, & re eadem ſunt. Aut forte, vt Alex. inquit. quod dicit Ariſ. ſolum in exemplis dictis verũ eſt, nã amicos iuſtus eſſe eligimus per ſe & propter ſe. Inimicos aũt propter alterum, & per accidens. In alijs aũt eſt inuenire plura, quibus differunt. Nã quędã ſunt eligibilia per ſe, quę tamen non ſunt eligibilia propter ſe, ijs.n. q frigeſcunt, per ſe eligibilius eſt calida veſtis, non tamen propter ipſam, ſed propter alterum, qm̃ non frigeſcere ab ipſa fit, per accidens vero, aut albã, aut fuſcã, aut quẽuis calorẽ habeat veſtis, quã per ſe nos frigentes eligimus. Sic igitur omne eligibile propter ſe eſt eligibile per ſe, & non cõuertitur. Nã diuitiæ eligibiles ſunt per ſe, non aũt propter ſe, p̃ ſe quidem, quia propter ſuã naturã quę bona, & vtilis eſt, non aũt propter ſe, qm̃ eligimus, vt inſtrumenta, quibus p̃ficimus aliquas virtutes. Simili ratione quod eſt per accidẽs eligibile, erit propter alterũ eligibile, at quod ꝓpter aliud eſt eligibile, non omnino eſt per accidens eligibile. Diuitiæ
M enim propter aliud eligibiles ſunt. quę non per accidens eliguntur. Per accidens.n. ſola ea eligibilia ſunt, quæ p̃ quoddam accidens quod in ipſis habent eligibile, eligũtur, hoc pacto quandoq; paupertas, morbus, & mors per accidens eligibiles ſunt. Si igitur per ſe & propter ſe, & per accidens propter aliud non ſunt eadẽ, nec hęc loca eadẽ erunt. ſunt qui aliter differentiã aſſignant. Aſſerunt.n. ea eſſe eligibilia propter ſe, quæ vt fines eligibilia ſunt, ea aũt propter alterũ, quę eligibilia ſunt vt media in finẽ. verbi cã, eligibilia ꝓpter ſe ſunt fœlicitas, & fœlicitatis partes. eligibilia ꝓpter alterũ ſunt, quæ faciunt acquirere fœlicitatem. Per ſe vero eligibilia ſunt, quę propria natura ſunt bona, vt diuitię, quę ſunt bonæ proprijs naturis, qm̃ proprijs naturis ſunt inſtrumenta ad aliquas virtutes. non aũt ſunt bonę pp̃ ſe, qm̃ nõ vt fines, per accidens aũt eligibilia ſunt, quę habent in ſe aliquid coniunctum, quod eſt eligibile, vt album, quod habet veſtem eligibilem. Hactenus de differentia locorum.

LOCVS SEPTIMVS.

Et quod cauſa boni per ſe eo quod per accidens cã, quemadmodum uirtus fortuna. Nã illa quidẽ per ſe, hæc aũt per accidens eſt cauſa bonorum, & ſi quid aliud huiuſmodi. N

Septimus locus pręceptiuus eſt reſpicere ad cãm, cuius locus præceptus eſt non vna ratione expolitus, nã Iuniores, ſic exponunt poſitis pluribus eligibilius, quod eſt a per ſe cã eo, quod a cã per accidens eſt, eligibilius eſt: ſed ferũt inſtantiã: nã theſaurus a fortuna eſt, & lapis eſt a cã p̃ ſe, & tamen theſaurus eligibilior eſt lapide. intelligunt locũ præceptũ cæteris paribus. Nã cũ cætera fuerint paria: ſemper quod eſt a cã per ſe, eligibilius eo eſt, quod eſt a cã per accidens. Alex. aliter intelligit: & mihi videtur, rõnabilius. nam (vt inquit) cũ Ariſ. dixiſſet quod eſt per ſe eligibile: eligibilius eo eſſet: quod eſt per accidens: cũ in cauſis ẽt talis differentia ſit, nã quædã ſunt per ſe aliquorũ cauſæ: quædã vero p̃ accidens (ędificator.n. p̃ ſe cã domus eſt: p̃ accidens vero Atheneus aut albus) locũ quendã nobis & a cauſis ad indicium eligibilioris tradit: & dicit. Quando aliqua duo bona alicuius boni: & eligibilis cauſæ ſunt, alterũ p̃ ſe: alterũ aũt per accidens: id quod per ſe cã boni eſt: eo eligibilius eſt: quod eſt per accidens cã boni. & hoc intellige: quando cã per ſe: & cã per accidens eiuſdẽ boni cã ſunt. nã hoc pacto medicina eligibilior fortuna demonſtratur eſſe: qm̃ ambæ ſanitatis ſunt cauſæ, vnde dicit. { Et quod cã boni per ſe eo } eligibilius eſt. { quod per accidens cã } eſt: { quẽadmodũ virtus } eligibilior eſt { fortuna: nã illa quidẽ per ſe }.ſ virtus { hæc aũt }.ſ. fortuna { per accidens cã bonorum: & ſi quid aliud huiuſmodi } cã fuerit bonorũ per accidens: vt caſus. bona vero quorũ cauſæ ſunt fortuna vel caſus: & virtus ſunt diuitiæ: potentiæ. & honores: & ideo virtus eligibilior eſt fortuna: quoniam virtus eſt per ſe horum cauſa: fortuna autem per accidens. O

LOCVS OCTAVVS.

De fugibiliori.

Similiter aũt & in contrario, nã quod per ſe eſt cã mali, fugibilius eſt eo quod per accidens, ut uitiũ q̃ fortuna. Nã illud quidem per ſe malum, fortuna aũt per accidens.

Hic octauus locus præceptus eſt de fugibiliori: quod eſt contrariũ eligibiliori. Nã per eandẽ rõnẽ demonſtratur fugibilius eſſe quod per ſe cã mali eſt: illo quod eſt per accidens: vt eſt vitiũ & fortuna: ſimiliter aũt in fortuna & medico: vnde dicit. { Similiter aũt in contrario } eſt dicendũ ſicut dictũ eſt de eligibiliori. nã vt de eligibili ita de fugibili eſt dicendũ: & hoc exponit. { Nã quod per ſe eſt cã mali: } tanquã magis malũ { fugibilius eſt eo quod per accidens } eſt cã mali. { vt vitium quã fortuna } fugibilius eſt. { Nã illud quidẽ }.ſ. vitiũ cum ſit per ſe cã mali { per ſe malũ } eſt. { fortuna autem: per accidens } malum eſt, cum ſit per accidens cauſa mali. P

LOCVS NONVS.

Et quod ſimpliciter bonum eo, quod alicui, eligibilius eſt ut ſanum fieri quã incidi, Nam illud quidem ſimpliciter bonum, hoc autem alicui indigentium inciſione. Q

Locus nonus præceptiuus eſt reſpicere ad id qđ eſt ſimpliciter vel alicui bonũ. At locũ præceptũ aſſignat, & dicit. { Et quod ſimpliciter bonũ eo eligibilius eſt, quod alicui eſt bonũ. } Aſſignat aũt exẽplũ de ſanis, nam vt ſana biſariam ſunt, quędã ſimpliciter ſana, vt ſunt quæ ſana ſunt ijs: quæ ſecundũ naturã ſe habent, vt deambulationes, exercitiũ, & quæ ſanis conueniunt. Quædã aũt ſana ſunt nõ ſimpliciter, ſed aliquibus, vt ęgrotis, vt ſectiones, & quies, & pharmaciæ ijs, qui horũ indigent. ſic & bona, quędã ſunt ſimpl'r bona, quę omnibus ſm naturã ſe habentibus bona ſunt, q̃dã aũt alicui, vt ſanitas quidẽ ſimpl'r bonũ, nã ijs, d'ũqui ſecũdũ naturã ſunt omnibus ſimpl'r bona eſt. { Mors aũt ſimpl'r quidẽ malũ, fieret tamen aliqñ alicui bonũ vt Theaginẽ, ſiquidẽ corporis morbigeri nutritio in philoſophia ipſum tenuit, vt dicit Plato. His igitur ſic ſe habentibus eligibilius inq̃t eẽ bona ſimpl'r, q̃ quę nõ ſimpl'r, ſed ſunt aliqbus & qñq; bona. Inſtantia, nã ſuprius dictũ eſt bonũ proprium eligibilius

eſſe

A eſſe bono communi, at bonum commune ſimpliciter bonum eſt, bonum aũt proprium bonum alicui. ergo bonum alicui eligibilius erit. Dicendum bonum proprium eſſe particulare bonum: at particulare bonum duplex eſt, alterum quod diminuit a bono ſimpliciter, vt proijcere merces in mari tempore tempeſtatis, & de tali loquitur hic, nã hoc eſt ſimpliciter minus bonum. alterum aũt quod non diminuit a ſimpliciter bono, vt ſanum eſſe, quod eſt particulare bonum nõ omnibus, ſed animalibus, & de hoc locutus eſt ſuperius, qm̃ hoc particulare bonum eſt ſimpliciter bonũ.

LOCVS DECIMVS.

Et quod natura eſt eo, quod non natura, ut iuſtitia iuſto. Illud enim natura, hoc autem acquiſitiuum.

Locus decimus preceptiuus eſt reſpicere ad id, quod eſt bonum natura, & ad id, quod eſt bonum non natura. Locũ B vero preceptũ aſſignat, & dicit. { Et quod natura eſt eo } eligibilius eſt, { quod nõ natura } bonum eſt. & affert exẽplum, & dicit, { vt iuſtitia } eligibilior eſt { iuſto. Illud.n. } ſ. iuſtitia { natura } bonum eſt, quoniam iuſtitiam eſſe bonum, non lege, volontate, aut arte eſt bonum. ſed ſuapte natura apud omnes iuſtitia eſt bonum. { Hoc aũt }. ſ. iuſtũ { acquiſitiuum bonum eſt } quoniam non natura, ſed aut vſu, aut lege, aut voluntate bonum eſt. Exponit aũt Alex. locum hunc, quoniam quæ natura conſtituta ſunt, generatiui meliora ſunt ijs, quæ aut acquiſititia ſunt, aut ſecundũ artes. quæ.n. ſunt ſecundum artes ęmulationes ſunt naturæ. Amplius quæ ſunt ſecundum mores, & placitum, & leges, conſequentia ſunt eorum, quę natura ſunt. Quare quę natura ſunt, ſimpliciter meliora & eligibiliora ſunt ijs, quę non natura ſunt. nam eorum, quæ ſunt natura, peculiaris cauſa natura eſt. Eorum aũt, quæ non ſunt natura, cauſa C eſt, aut mos, aut placitum, aut lex. Quia igitur omnis virtus ſua natura bonum eſt, ideo iuſtitia quæ virtus eſt, natura bonum erit, iuſtum vero non ſua natura bonum eſt, ſed aut ſecundum vſum, aut ſecundum legẽ, nam alia quidem apud alios ſunt legitime iuſta, cum ſingulis peculiaria legitima ſint, & bona & eligibilia. Quare ambobus bonis exiſtentibus & iuſtitia, & iuſtis lege poſitis. Iuſtitia quę eſt ſuapte nature bonum eligibilior erit iuſto non natura poſito. Dico iuſto non natura poſito, quoniam eſt aliquod iuſtum ſua natura bonum, vt illud iuſtum, quod recta lege, & virtute iuſtum eſt. Vel per iuſtum intelligit hominem, qui iuſtitiam habet, nam huic iuſtitia bonum acquiſitum eſt, non natura, ſiquidem non natura inſunt, qui iuſti ſunt, ſed per acquiſitionem habitus iuſtitiæ. At iuſtitia ſuapte natura bonum eſt. Eſt aũt vtraq; expoſitio Alexãdri, & bona. Sed occurres, nam Ariſ. 7. ethic. ait eas virtutes, quę natura nobis inſunt eſſe mala nobis, vt liberalitas, quæ nobis ineſt a D natura, malum eſt, niſi ratione moderetur, ducit.n. nos ad paupertatem, & abſtinentia quæ nobis natura ineſt. mala eſt, ſi non ratione reguletur, ducit.n. ad mortem. Amplius quæ nobis natura inſunt, neq; laudamus: neq; vituperamus (vt Ariſ. inquit) cum non ſint meritoria, at quę nobis inſunt ex non natura ſunt meritoria, & laude digna. Dicendum, vt Alex. expoſuit, Ariſ. intelligere per ea, q̃ ſunt bona natura, nõ ea, quæ nobis inſunt a natura, ſed ea, quæ ſua natura bona ſunt, vt virtus, quæ omnibus ſua natura bona eſt. Per bona vero, quę non ſunt natura talia, intelligit bona, quę aut vſo, aut lege, aut arte ſunt talia, & ſic ceſſat obiectio, cum ad aliam rationem referat ea, quæ ſunt natura bona, q̃ Ariſ. acceperit. Dicit aũt Alex. hic præſentem locum potentia eundem eſſe cum nono loco proxime aſſignato, nam quę ſuapte natura ſunt bona, & ſimpliciter ſunt bona, & quę acquiſititia ſunt bona, non ſunt ſimpliciter, nec omnibus bona. Differt autem ratione, non enim quia ſimpliciter, ſed quia ſua natura bonum eſt, eligibilius eſt eo, quod acquiſitiue bonum eſt.

Dubitatio

Solutio.

LOCVS VNDECIMVS.

Et quod meliori, et honorabiliori ineſt, eligibilius. ut deo quã homini. & animæ quam corpori.

Locus preceptiuus vndecimus eſt, vt reſpiciamus ad melius & ad honorabilius, locus vero preceptus põt dupliciter exponi, vno modo, vt ſit ſenſus: { quod meliori & honorabiliori ineſt, } vt eligibile, hoc eſt, quod eligitur a meliori & honorabiliori, eſt { eligibilius } eo, quod eligitur a peiori, & inhonorabiliori. { vt } quod { deo } vel a deo, eligitur, eligibilius eſt eo, quod eligitur { loci } vel q̃ ab homine. { & animę, } hoc eſt & ab anima { q̃ corpori } hoc eſt q̃ a corpore, & hoc pacto locus verus eſt, (mõ vt Alex. inquit) talia eligibilia ſint ambobus poſſibilia eligere. cum enim ambobus poſſibilia ſunt, ſemper quod a meliori & honorabiliori eligitur, eligibilius eſt. Et differt hic locus (ut Alex. inquit) a loco ſecundo: qui erat, & quod magis eligit prudẽs, nã ille locus ſupponebat ea eligibilia eſſe ab vtriſq; bonis: ita vt ſit ſenſus: id eſſe eligibilius: quod eligitur ab eo meliori, quod eſt duorum melius. Hic vero locus ſupponit ea: quæ eligunt eſſe in natura diuerſa: vt hoc melius: illud peius: vt ab anima quæ eſt melior q̃ quod a corpore, quod eſt peius. Alio modo exponi põt: vt ſit ſenſus: pluribus exiſtentibus eligibilibus: quod ineſt meliori, & honorabiliori eligibilius eſt eo, quod ineſt peiori, & minus honorabili, { vt } quod ineſt deo: eligibilius eo eſt, quod ineſt homini: vt immortalitas: quæ ineſt deo: eligibilior eſt ſapientia: quę ineſt homini. Et ſanitate & diuitijs: quæ inſunt corpori eligibiliora ſunt philoſophia, & ſapientia: quæ inſunt animæ.

E

F

Sed eſt inſtantia: nam ignorantia ineſt animæ: ſanitas autem corpori: & tamen ſanitas melior eſt ignorantia. Dicendum electionem fieri aliquando ſimpliciter. aliquando ſecundum quid. Fit electio alicuius eligibilioris ſimpliciter: aut cum eligibilibus exiſtentibus cæteris paribus: alterum alterum ſuperat vna ſola præeminentia: aut quoties numerus præeminentiarum in altero eſt maior numero præeminentiarum in altero. Electio vero eligibilioris ſecundum quid eſt: quoties vna præeminẽtia eſt in vno: quæ non eſt in altero, ſiue ſint cætera paria, ſiue non. Ariſ. fortaſſe ſi loquitur primo modo, locus eſt dialecticus & verus: ſi ſecundo modo: eſt dialecticus tantum.

Inſtantia

Solutio.

LOCVS DVODECIMVS. G

Et quod melioris proprium, melius quã quod peioris, ut quod dei quã quod hominis. nam ſecundum communia quidẽ utriſq; nihil differunt ab inuicem: proprijs autem alterum alteri differentijs ſupereminet,

Locus præcepti uus decimusſecundus (vt Alex. inquit) ex proprio aſſignatur. nam cum aſſignaſſet locum decimũ ſecundum ab eo, quod meliori ineſt: nunc ex proprio locũ nobis dat: in plus.n. eſt id quod ineſt alicui: q̃ proprium. Huius aũt locus preceptus eſt: quod eſt melioris proprium eſt melius quã illud: quod eſt proprium peioris. vnde dicit. { Et quod melioris proprium, melius quã quod peioris: } & dixit quod melioris proprium eſſe { melius } & non eligibilius: quoniam (vt Alex. inquit.) comparationem fecit non ſecundum eligibilius: ſed ſecundum melius. In plus.n. eſt eſſe melius quã eligibilius, aliquid n. eſt melius quod nõ eſt H eligibilius, quoniam nihil põt eſſe eligibilius alicui, quod nõ ſit illi poſſibile, at põt eſſe aliquid melius & non poſſibile. Vel forte dixit { melius, } quoniam idem eſt melius & eligibilius, & accepit melius pro eligibiliori. Demonſtrat aũt locum per exemplum, & dicit. { Vt quod } proprium eſt { dei } melius & eligibilius eſt, { q̃ quod hominis. } Sed occurres nunquid melius & peius accipiantur ab his, quæ homini & deo cõpetunt cõmuniter aut a proprijs differentijs, quibus deus & homo differunt. Reſpondet Ariſ. q acci piuntur a proprijs differentijs, & dicit. { Nã ſecundũ cõia quidem vtriſq; deus & homo nihil differunt abinuicẽ, } & ſic ab illis cõibus non accipiuntur proprie, qm̃ in illis cõib9 neutrũ neutri ſupereminet, { proprijs aũt differentijs alterũ alteri ſupereminet. } & ideo ab his accipiuntur melius, & peius, vñ ſi animalia ſint deus, homo, & equus (vt Alex. exponit) ſm cõe genus qdẽ nihil abinuicẽ differũt, qa vero

I dens melior eſt homine, & homo equo, relinquitur eorum
differentiam eſſe, ſecundum propria, ſi igitur dei proprium
eſt immortalitas, hominis vero ſcientię ſuſceptiuum, ſic &
ſi animę proprium eſt motus, corporis vero momentum,
eſſet vtiq; motus momento melior, quoniam & anima cor
pore melior, per quo; patet vt recte Alex annotauit, Ariſt.
melius & peius in ĳs accepiſſe, quę ſunt eiuſdem generis ho
mogenia, quoniam & comparatio eſt in habentibus com-
municationem adinuicem, iccirco dixit ſecundum quidem
communia in ambobus nihil differt, nam quæ comparabi
lia ſunt, habere debent aliqua communia.

LOCVS DECIMVSTERTIVS.

*Et quod in melioribus, uel prioribus, uel honorabiliori/
bus eſt melius, ut ſanitas, robore & pulchritudine, nam illa
quidem in humidis & ſiccis & (ut ſimpliciter dicatur) ex
quibus prius conſtitutum eſt animal, hæc uero in poſteriori
bus: nam robur in neruis: & oſſibus pulchritudo autē mem*
K *brorum quædam commenſuratio uidetur eſſe.*

Locus decimuſtertius præceptiuus accipitur ab eo, quod
ineſt prioribus: verum aſſignando locum preceptum repli
cat duo loca proxime aſſignata, & dicit, { & quod melio-
ribus } ſubaudi ineſt, melius & eligibilius eſt eo, quod ineſt
peioribus: & fuit prima pars loci vndecimi, { vel priori-
bus } ſubaudi melius eſt eo, quod ineſt poſterioribus: & eli-
gibilius, & eſt decimuſtertius locus. { vel honorabiliori-
bus } melius & eligibilius eſt eo, quod ineſt minus talibus:
& eſt ſecunda pars vndecimi loci ſuperius aſſignati. Quare
locus preceptiuus decimuſtertius eſt, quod ineſt prioribus me
lius & eligibilius eſt eo quod ineſt poſterioribus, vt ſi quæ-
ratur vtrum ſcientia aut ſanitas ſit eligibilior? demonſtra-
retur vtiq; quoniam ſcientia, nam duobus exiſtentibus eli-
gibilibus, cum ſcientia quidem ſit in anima, ſanitas vero in
corpore, & anima melior ſit corpore, ſcientia ēt eligibilior
erit ſanitate. Amplius ſi quæratur vtrum immortalitas ſit
L eligibilior ſanitate, aut non? demonſtraretur, quoniam im
mortalitas, nam immortalitas ineſt deo, ſanitas homini, vt
deus honorabilior eſt homine. Ariſ. aūt ponit exemplū ſo-
lum de loco decimotertio, & dicit, { vt ſanitas robore &
pulchritudine } eligibilior eſt, cuius cauſam aſſignat: & di-
cit, { nam illa quidem. ſ. ſanitas: in humidis & ſiccis, & vt
ſimpliciter dicatur } in primis { ex quibus prius conſtitutū
eſt animal } eſt. { hæc vero }. ſ. robur & pulchritudo ſunt
{ in poſterioribus: nam robur } eſt { in neruis & oſſibus,
pulchritudo aūt } in membris diſſimilaribus, nā { pulchri-
tudo membrorum } . ſ. diſſimilarium { quædam cōmenſu
ratio videtur eſſe, } & per humida, & ſicca (vt Alex. expo-
nit) intelligit qualitates elementarias, quę ſunt caliditas, fri
giditas, humiditas, & ſiccitas, & forte per humida & ſicca
intelligit quatuor humores: vt choleram, phlegma, ſangui-
neam, & melācholiam, ſunt. n. in animali quatuor compo
ſitiones: nam prima eſt ex quatuor elementis, ſiue ex qua-
M tuor qualitatibus elementarĳs, quibus conſtituuntur ſimi-
laria. Secunda compoſitio eſt ex quatuor humoribus, nam
omnis humor eſt res ſimilaris, quibus reſultat in animali ſa
nitas: cum fuerit cōmenſurata: tertia eſt ex ſimilaribus, vt
ex carnibus, oſſibus & neruis, quibus conſtant organica,
quarta eſt totius corporis ex organicis. Accidit aūt ſanitas
penes primam & ſecundam compoſitionem: penes tertiā
robor, penes autē quartam pulchritudo. Patet igitur quo
modo ſanitas in prioribus eſt, robor aūt & pulchritudo in
poſterioribus. Inſtantia eſt: nam tunc ſenſus eligibilior
erit intellectu: nam ſenſus in ſenſitiua eſt anima: intellectus
aūt in intellectiua: conſtat aūt ſenſitiuam priorem eſſe intel
lectiua, Hic locus non eſt vniuerſalis apud aliquos, ſed ſolū
tenet in rebus materialibus, quæ ex materia educuntur. In
his enim quod in prioribus eſt, eligibilius eſt eo: quod in po
ſterioribus. At anima nec educitur de materia, cum non ſit
corpus, nec eſt harmonia corporis: nec ad harmoniam cō
uenientes: ſed eſt vmbra quędam, ac imago intellig: utię for-

ſitan locus eſt probabilis: & non verus: nam quod in poſte N
rioribus eſt: eſt poſterius generatione: quod aūt generatio-
ne eſt poſterius, natura & dignitate eſt prius quare locus op
poſitus eſt probabilior.

LOCVS DECIMVSQVARTVS.

Et finis iſs, quæ ſunt ad finem, eligibilior uidetur eſſe.

Locus preceptiuus eſt a fine: & eſt fere idē cum loco qu-
to, qui accipiebatur ab eo, quod eſt propter ſe, vt Alex. in-
quit, nam finis eſt propter ſe eligibilis: quod aūt eſt ad finē:
eſt eligibile propter alterum, vt propter finem: differt autē
hic locus ab illo: nam in hoc loco decimoquarto eſt compa
ratio finium, & eorum quæ ſunt ad finem: ibi aūt compara
tio fuit vniuerſalior: quia eorum quæ ſunt propter ſe: & eo
rum quę ſunt: propter alterum conſtat aūt propter ſe eſſe:
vniuerſalius eſſe fine: & propter alterum eſſe: uniuerſalius
eſſe eo: quod eſt propter finē: hac ratione ſanitas eligibilior
eſt exercitatione: & cibis: generatimq; dieta, nam ſanitas fi O
nis eſt exercitatio aūt cibus: ac dieta ſanitatis gratia. Am-
plius fœlicitas eligibilior ē virtute, ſanitate, diuitĳs: & alĳs
bonis: nam fœlicitas eſt finis: illa aūt ſunt fœlicitatis gratia.
aſſignat igitur locum præceptum: & dicit, { & finis ĳs: quę
ſunt ad finem, eligibilior eſſe videtur. } & accepit { eſſe vi-
detur } pro eſſe re uera: nam ſemper finis re uera eſt eligi-
bilior his: quæ ſunt ad finem.

LOCVS DECIMVSQVINTVS.

Et duorum, quod propinquius eſt fini.

Locus hic decimuſquintus preceptiuus: vt mihi videtur:
accipitur ab eo, quod eſt fini propinquius: aut minus pro-
pinquum, nam, vt Alex inquit, hic locus in his: quæ ad finē
faciunt, comparationem habet. dicit. n. Ariſto. ſi eſſent ali-
qua duo, quę ad vnum aliquem finem relationem haberēt,
quod propinquius fini eſſet, eo eligibilius eſſet: quod a fine
eſt longius: vt ſanitatis cauſa ſunt exercere & intendere. qa
vero exercitium propinquius ſanitati eſt, q̄ tendere me-
lius & eligibilius eſt, eſt enim fini propinquius, hoc pacto ope
ratio ſecundum virtutem habitu eſt eligibilior, eſt. n. fœli-
citati propinquior quæ finis eſt amborum. Sic & ars fabri P
lis eligibilior eſſe videtur arte: quæ ligna ſecat: cum ambæ
ſint ad nauifactiuam artem. Ariſt. igitur locum præceptum
aſſignat, & dicit, { & duorum } . ſ. ordinatorum in finem,
{ quod propinquius eſt fini, } eligibilius eſt, eſt. n. quod pro
pinquius eſt finis, tanq̄ finis eius, quod eſt longius a fine.

LOCVS DECIMVSSEXTVS.

*Et omnino quod ad uitæ finem, eligibilius, quā quod ad
aliud aliquid, ut quod ad fœlicitatem contendit, quā quod ad* Conten
prudentiam. Nam quod ad fœlicitatē contendit, eligibilius. dens
Locus decimuſſextus preceptiuus eſt reſpicere ad id, qđ
eſt vltimo fini propinquius: verum pro intellectu loci præ conferēs
cepti: annotatione dignum, finem non eſſe vna ratione: vt
Alex. innuit: nam quidam finis eſt: qui eſt pro vita eligibilis:
vt fœlicitas ipſa: quidam autē finis eſt pro alio q̄ pro vita,
ſed pro fine, qui eſt pro vita, vt prudentia, prudentia. n. nō Q
vitæ finis, cum non ſit beatitudo humanæ vitæ, eſt tamen
pro fine vitæ, quoniam nullus pōt ad beatitudinem perue-
nire, ſine prudentia quare beatitudo eſt vltimus, & perfe-
ctiſſimus vitæ finis, prudentia aūt eſt conferens ad vltimū
vitæ finem, nam licet ſit finis, non eſt vltimus vitæ finis. Ex
his tradit locum præceptum, & dicit, { & omnino quod }
confert immediate { ad vitæ finem eligibilius } eſt { quā
quod } confert { ad aliud aliquid, } quod non eſt vltimus
vitæ finis. { vt quod ad fœlicitatem contendit } ac cōfert,
quæ eſt vltimus & perfectiſſimus vitæ finis, eligibilius eſt,
{ q̄ } id { quod } confert { ad prudentiam } quę non eſt
vltimus vitę finis, nec perfectiſſimus vitę finis, { nā quod }
ad { fœlicitatem contendit } ac confert immediate, { eli
gibilius eſt, } quoniam eſt conferens ad vltimū & pfectiſſi
mum vitę finē, quod aūt confert ad prudentiam, nō cōfert
ad vltimum vitę finē: non. n. prudentia eſt vltimus uitæ fi-
nis, ſed ipſa confert ad vltimū uitę finē. uerbi cā, prudētiæ
effectiuo

A effectiuo puta eruditione, q̃ prudentię propinquius eſt, ipſa prudentia eligibilior eſt, quoniam prudentia eſt propinquior fœlicitati q̃ eruditio, & prudentiæ effectiuis. Si igitur quæreretur vtrum ſanitas eligibilior ſit diuitijs, quoniã ſanitas quidem habet relationem ad vitæ finem. i. ad fœlicitatem, & diuitiæ ad operationes quæ ſunt ſecundum liberalitatem, quæ & ipſe, ad fœlicitatem habent relationẽ, ſanitas vtiq; diuitijs eligibilior erit. At prudentiæ effectiuis eligibilior eſt actio, quæ eſt ſecundum iuſtitiam. nam ipſa effectrix fœlicitatis eſt. demonſtraretur vtiq; per locum iſtum uirtus eligibilior honore, qui eſt de regno, ſiquidẽ virtutis quidem finis fœlicitas eſt, ſed honoris, quæ eſt apud reges, dominari genti alicui finis eſt.

LOCVS DECIMVSSEPTIMVS.

Et poſſibile impoſſibili.

Locus præceptiuus eſt vt reſpiciamus ad poſſibile, & ad impoſſibile, & hæc verba poſſunt exponi vno modo, vt ꝑ
B poſſibile Ariſto. velit illud quod poteſt finem inducere, & per impoſſibile, id, quod non poteſt inducere finem: & tũc locus ꝑceptus decimuſſeptimus erit, { & poſſibile } hoc eſt & quod poteſt finẽ inducere eligibilius eſt impoſſibili hoc eſt eo, quod non poteſt finem inducere, vt viuere ſecundũ uirtutẽ eligibilius eſt ipſo ludere nam per viuere ſecundum virtutem poſſumus deuenire ad beatam vitam, per ludere nequaquam. Cauſa huius expoſitionis eſt, quoniam impoſſibile, cum intelligere pro impoſſibili, non eſt eligibile. Nã vt Ariſt. loquit, nemo impoſſibilia eligit. Quare vno modo intelligi poteſt per poſſibile, & impoſſibile, vt dictũ eſt. Alexan. autem exponit per poſſibile, & impoſſibile ea, quę proprie poſſibile: & impoſſibile intelligũtur. Et tunc eſt ſenſus, ſi comparatorum eſſet unum quidem impoſſibile: alterum vero poſſibile: eligibilius eſt poſſibile ipſo impoſſibili, vt quoniam quidem homini longa vita poſſibilis eſt, imortalitas autem impoſſibilis, eligibilior vtiq; erit homini longa vita q̃ imortalitas. Amplius eligibilior erit homini mediocris paſſio q̃ impaſſibilitas. Nam mediocris paſſio homini poſſibilis eſt, impaſſibilitas vero nequaquam. Et ſi dices
C nemo impoſſibilia eligit, quare poſſibile non erit impoſſibili eligibilius: alioquin impoſſibile erit eligibile homini, cum id in quo aliqua comparantur, commune ſit comparatis. Alexan. vt mihi videtur, innuit ſolutionem, quoniã licet immortalitas & impaſſibilitas homini ſint impoſſibilia, tamen ſunt ſimpliciter poſſibilia, quoniam deo competunt. Quare cum duorum alterum ſit ſimpliciter, & alicui poſſibile, alterum vero alicui impoſſibile, ſimpliciter tamẽ poſſibile, quod eſt alieni: & ſimpliciter, poſſibile eligibilius eſt: vt longa vita, & mediocris paſſio eligibiliora homini ſunt immortalitate: & impaſſibilitate: quæ licet non ſunt poſſibilia, tamen ſimpliciter ſunt poſſibilia.

LOCVS DECIMVSOCTAVVS.

Amplius cum duo effectiua fuerint, cuius finis melior, & ipſum melius.

Locus iſte præceptiuus decimuſoctauus accipitur a fini
D bus, & vt Alexan. inquit, ob breuitatem obſcurus eſt: verum talis eſt. Si aliqua effectiua duo fuerint: duorum finium effectiua: cuius eorum effectiuorum finis melior, ac eligibilior: & ipſum effectiuum melius & eligibilius erit. hoc pacto eruditio eligibilior, ac melior demonſtrabitur vtique eſſe exercitio ſiquidem exercitium effectiuum ſanitatis eſt eruditio vero prudentiæ: & eſt prudentia ſanitate melior ac eligibilior, vnde inquit. { Amplius cum duo effectiua fuerint, cuius finis melior: & ipſum melius. } Intelligitur autẽ locus: vt Alex. inquit, de finibus æque propinquius effectiuis, nam non eſt eligibilius tonderi lucro, quamuis hoc quidem ad ſanitatem, lucrum vero ad diuitias ducat, quoniã plus diſtat tonderi a ſanitate, q̃ lucrum a diuitijs.

LOCVS DECIMVSNONVS.

Cum autem ſit effectiuum & finis, ex proportione quã do pluri ſuperat finis finẽ, q̃ ille proprium effectiuum, (ut fœlicitas pluri ſuperat ſanitatem, q̃ ſanitas ſalubre.) effe- E
ctiuum nimirum fœlicitatis melius erit ſanitate. Nam quãtum fœlicitas ſuperat ſanitatem, tantum & effectiuum fœlicitatis ſuperat ſalubre. Sanitas autem ſalubre minus ſuperabat. Quare plus ſuperat effectiuum fœlicitatis ſalubre q̃ ſanitas ſalubre, quapropter effectiuum fœlicitatis melius ſanitate Manifeſtum igitur, quoniam eligibilius effectiuum fœlicitatis q̃ ſanitas, nam id plus ſuperat.

F

Per hunc locũ declaratur, quando finis, & quando agẽs eligibilius eſt, accipitur autem locus præceptiuus ex fine: & agente locus autem præceptus eſt, quando finis alicuius agentis longe plus exuperat finem alterius agentis: vt fœlicitas: quæ eſt finis virtutis longe plus exuperat ſanitatem: quæ eſt finis pharmaci: q̃ ſanitas pharmacum: effectiuũ fœlicitatis uidelicet virtus eligibilius erit ſanitate. Supponit enim Ariſt. agentia ſuis finibus eſſe ęque proxima. ſit fœlicitas igitur a, ſuperetq; ſanitatem: quæ ſit c, vt octo. ſanitas vero ſanatiuum videlicet pharmacum: quod ſit d, ſuperet vt quatuor, fœlicitas: vt quatuor ſuperabit effectiuũ ſuũ videlicet virtutem. quare fœlicitas ſuperabit ſanitatem vt octo, ſuumq; effectiuum: vt quatuor: quo ſit: vt effectiuum fœlicitatis ſuperet ſanitatem vt quatuor: effectiuũq; ſanitatis: vt octo Sic igitur effectiuum fœlicitatis videlicet virtus eligibilior erit ſanitate: eſt enim illo melius: ut quatuor: vnde argumentum Ariſt. eſt ſicuti a. ad b, ita c. ad d, nam a. ſuperat b, vt quatuor, & c, ſuperat d, vt quatuor, igitur a commutata proportione, vt a. ad c, ita b, ad d, quoniam a. ſuperat c. vt octo, & b, ſuperat d, vt octo, ſed c. ſuperat d, vt quatuor, ergo b. ſuperat d. pluſquam ſuperabat c, quare eligibilius tam ipſo c. quam ipſo d, quod erat propoſitum inquit, { cum autem ſit effectiuum } aliquod, { & finis } aliquis, { quando ex proportione finis ſuperat finem pluri: q̃ ille proprium effectiuum vt fœlicitas } quę eſt finis virtutis { pluri ſuperat ſanitatem, quàm ſanitas } ſuperat { ſalubre, } quod effectiuum eſt ſanitatis, { tunc effectiuũ fœlicitatis melius } erit, & eligibilius { ſanitate, } & hoc H
ꝓbat, & dicit. { Nã quantum fœlicitas ſuperat ſanitatem. tantum & effectiuum fœlicitatis } videlicet virtus { ſalubre ſuperat }. ſ. pharmacum, quod eſt effectiuum ſanitatis. { Sanitas autem, } vt diximus { ſalubre } hoc eſt pharmacum { minus ſuperabat. quare plus ſuperat effectiuum fœlicitatis ſalubre, q̃ ſanitas ſalubre. Quapropter effectiuum fœlicitatis } videlicet virtus { melius ſanitate } eſt & eligibilius. { Manifeſtum igitur, quoniam eligibilius effectiuũ fœlicitatis q̃ ſanitas } videlicet virtus, { nam idem plus ſuperat }, quod enim melius, hoc eligibilius eſt, vnde Alexã. inquit, ſi igitur accipiamus fœlicitatem cuius prudentia eſt effectiuum, & ſanitatem, cuius effectiuum eſt exercitium, erit vt fœlicitas ad ſanitatem, ſic effectiuum ad effectiuum hoc eſt prudentia ad exercitium, & vt ſe habet fœlicitas ad prudẽtiam proprium effectiuum, ſic & ſanitas ad propriũ effectiuum, quod eſt exercitium, ſic autem ſe habentibus, vt præcedens ad præcedens hoc eſt, vt fœlicitas ad ſanitatem, ſic & conſequens ad conſequens hoc eſt prudentia ad exercitium. Quare quanto fœlicitas ſanitate eligibilior eſt

I tanto & prudentia exercitio. His poſitis vt Alexan. inquit, perſcrutabimur, vtrum quantu ſuperat fœlicitas ſanitatẽ, tantu ſanitas exercitium aut plus aut minus, ſiquidem plus fœlicitas ſuperat ſanitatem q̃ ſanitas exercitium, erit & prudentia effectrix fœlicitatis plus ſuperans exercitium, q̃ ſanitas, ſi autem plus ſuperat, manifeſtum, quoniam eligibilius erit ſanitate, plus enim ſuperans, ſuperaret vtiq; & iſtam. Si autem æqualiter fœlicitas ſanitatẽ, & ſanitas exercitium ſuperaret, æqualiter vtiq; prudentia ſuperaret, & ſanitas. Si autem æqualiter, ſimiliter eſſet & eligibilis ipſa. Si autem minus fœlicitas ſuperaret ſanitatem q̃ ſanitas exercitium, minus vtiq; & prudentia ſuperaret & exercitiũ q̃ ſanitas, minus autem ſuperans, manifeſtum quoniam, & minus vtiq; eligibilis eſt ipſa, & ſic eſſet vtique finis minus eligibilis demõſtratus ſanitas effectiuo hoc eſt prudentia, cui cumparabatur demunſtraretur vtiq; & fœlicitas plus ſuperare ſanitatem, q̃ ſanitas exercitium, eo quia nun ſic fœlicitas indiget ſanitate vt ſanitas exercitiu, eſt enim ex-
K ercitium effectiuum ſanitatis. ſanitas veru licet iuuet fœlicitatem, nun tamen vt eius effectiuum, ſed a longe, quare plus ſuperaret fœlicitas ſanitatem q̃ ſanitas exercitiũ. plus igitur & prudentia ſuperat exercitium q̃ ſanitas. At quud in bonitate exuperat: eligibilius eſt, hæc Alexan. ex quibus patet interpretatiu luci.

LOCVS VIGESIMVSPRIMVS.

Amplius melius eſt quod propter ſe, & honorabilius & laudabilius. Vt amicitia diuitijs, & iuſtitia ſanitate, & robore. nam illa quidem propter ſe honorabilium. hæc uero, non propter ſe, ſed propter aliud. nullus enim honorat diuitias propter ſe, ſed propter aliud. Amicitiam uero propter ſe: & ſi nihil nobis debeat aliud ab ea eſſe.

Locus præceptus eſt, vt Alexand. expunit, quod eſt per ſe καλλι, hoc eſt melius & pulchrius, hoc eſt quod eſt ſua natura melius, & honorabilius, & laudabilius, hoc tale eſt eligibilius illo, quod minus tale ſua natura eſt. Qua ratione locus præceptiuus erit reſpicere ad conditiones boni, ac pulchri, ſunt enim bunorum alia quidem honorabilia, vt quęcunq; inter entia principalia ſunt, veluti Dij, parentes, & fœlicitas. Alia vero laudabilia, vt virtutes, atq; virtutum operatiunes, & potentiæ, quibus vti bene, & male poſſumus. Alia vero vtilia, vt Alexan. inquit, quæcunq; ſunt horum bonorom effectiua, atq; iuuantia, quare quæcũq; ſua natura bunurabilia atq; laudabilia ſunt, hæc meliora atq; eligibiliora ijs ſunt, quæ ſua natura minus talia ſunt, & hoc dicit. { Amplius melius } & eligibilius { eſt quud propter ſe & honorabilius, & laudabilius } eſt eo, quod ſua natura minus tale eſt, & aſſignat exemplum, & dicit, vt amicitia diuitijs, & iuſtitia { ſanitate, & robore } hoc eſt uiribus, & aſſignat cauſam, & dicit { Nam illa quidem } videlicet amicitia & iuſtitia, ſunt { propter ſe honorabilia, hæc veru } videlicet diuitiæ, & vires, { non prupter ſe, ſed propter
M aliud, } & vlterius explanando rationem dicit, { nullus enim honorat diuitias prupter ſe, ſed propter aliud, } nã diuitiæ q̃uis per ſe videantur bona, atq; honure digna, relatio tamen electionis ad aliud ſunt, vt ad vſum buminum nullus etiam bonorat vires propter ſe, ſed prupter aliud, nam quamuis vires videantur etiam per ſe honore dignę, relatione tamen electionis ad alterum ſunt, vires enim ad præcedendum hominibos ſunt ſine impedimento, & ad dominandum. { amicitia vero propter ſe, & ſi nihil nobis aliud ab ea eſſe debeat, } huc autem expoſuit Ariſtu. octauo ethi. & ad eum locum te mittu. Simili ratione, & iuſtitia propter ſe honoratur, cum ſit, vt Ariſtu. quintu ethi. inquit, tuta virtus integra, nemo autem dubitat virtutes eſſe propter ſe honore dignas, inter quas iuſtitia eſt præclarior. Quæret autem quiſpiam in quo differt iſte lucus a loco ſextu in quo dicebat, quæ ſunt per ſe eligibilia, eligibiliora eſſe his, quæ ſnnt per accidens, uel in quo differt ab illo quæ propter ſe his, quæ ſunt propter alia. Dicendũ, vt Alexan. inquit, ſatis bene, ꝙ in locis ſuperius aſſignatis N cumparauit buna per ſe ad buna per accidẽs, & bona propter ſe ad bona prupter aliud, & dixit bona per ſe eligibiliora eſſe bonis per accidens, & bona prupter ſe eligibiliora eſſe bunis prupter aliud, hic autem cumparat buna ſuapte natura honurabiliura, & laudabiliura ad buna ſuapte natura minus laudabilia & huuurabilia: & dicit bona ſuapte natura honorabiliura ac laudabiliora magis eligibilia eſſe bonis ſuapte natura minus talibus. Sed occurres, nam Ariſtote. dicit, { nullus enim honurat diuitias prupter ſe, ſed prupter aliud, } ergu comparat inter propter ſe, & prupter aliud. Vno modo poſſet dici Ariſt. hoc dixiſſe pro exemplo, aut dici poteſt, idem poſſe eſſe tale propter ſe, & prupter aliud, vt diuitiæ ſunt prupter ſe honorabiles, & prupter aliud, prupter ſe, quia ſuis in naturis contine nent eſſe urgana vitę: & virtutum aliquarum: prupter aliud veru: quuniam prupter vſum noſtrum: quare in caſu propter aliud eſſe ſtat cum eſſe ſua natura tale, nam ſumendo prupter ſe pru eu, quod eſt ſua natura tale, idem eſt ſua natura hunurabile, & propter aliud, vt diuitiæ, quam reſpon- O
ſionem Alexander ſentit.

Dubiũ. (margin, beside "Quæret autem quiſpiam") — Solutio. (margin, beside "cumparauit buna")

LOCVS VIGESIMVSSECVNDVS.

Amplius quando duo aliqua fuerint ſibimet ipſis ſimilia. & non poterimus præeminentiam aliquam conſpicere, ulterius ad alterum, uidendum ex ijs, quæ ſequuntur. Nam cui conſequens eſt maius bonum, hoc eligibilius.

Locus præceptiuus vigeſimusſecundus eſt nunc ex cõſequentibus, vt Alexan. Inquit, aſſignat autem ſimul rationẽ & locum præceptum: & dicit. { Amplius quandu duo alij fuerint ſibimet ipſis ſimilia, & nun puterimus præeminentiam aliquam cunſpicere neq; } a priori, neq; ab æquali, { alterius ad alterum: videndum } pro eligibiliurum ele- P
ctione { ex ijs, quæ ſequuntur, } tunc aſſignat cauſam, & lucum præceptũ, & inquit, { nam id, cui conſequens eſt } magis, vel { maius bunum, hoc eſt eligibilius. } verbi cauſa, ſi quæritur vtrum diſcere eligibilius ſit q̃ exerceri, aut non, & vtrum eligibilius ſit quod indiget, an quod non indiget, accipiemus conſequentia hæc, ſequitur enim ad ipſum diſcere ſcientia, ad ipſum veru exerceri, ſanitas, ideo maius bonum dicemus diſcere, q̃ exerceri quantu ſcientia ſanitate meliur eſt. Similiter quud non indiget, eligibilius eſt eu, quod indiget: nam ad nun indigere ſequitur ſimile eſſe dijs: ad indigere autem, hominibus. Similiter ſi quæritur verũ eligibilius eſt beneſacere, aut bene pati, dicemus eligibilius eſſe benefacere: quuniam ad beneſacere ſequitur ſimile eſſe dijs: ad bene pati ſimile eſſe hominibus mortali- Inſtantia
bus. Et ſi uccurres quoniam ad fodere agrum ſequitur inuentiu theſauri, ad philuſophari autem, male ſentitur de dijs, & tamen non eſt ſudere agrum eligibilius ipſu philuſophari. Dicendum Ariſtu. ſuquutum eſſe in ijs, quæ in
omnibus ſunt ſimilia: & quæ ſolum differunt ex parte cun- Q
ſequentium, qualia veru ſunt hæc, quæ ubiecimus.

LOCVS VIGESIMVSTERTIVS.

Sinautem ſint conſequentia mala: id cui conſequens minus malum eſt, hoc eligibilius eſt. Vtraq; enim cum ſint eligenda, nihil probibet moleſtum quid ſequi. Dupliciter autẽ ab eo, quod ſequitur conſideratio eſt. Nam & prius & poſterius ſequitur, ut addiſcentem ignorare prius, ſcire autem poſterius, melius autem, utplurimum, quod poſterius ſequitur. Sumendum igitur eorum, quæ ſequuntur, quodcunque fuerit utile.

moleſtũ δύσχερές difficile.

Hic locus præceptiuus vigeſimuſtertius differt a vigeſimoſecundo, vt Alex. innuit, ꝙ vigeſimuſſecundus ſit a maiore, hic veru a minore, ideo inquit. { Sinautem } ſimilium in umnibus, { ſint cunſequentia mala, } & quæratur quod eurum ſimilium ſit eligibilius, reſpundet & dicit, { id } eligibilius erit duurum ſimilium, { cui cũſequens minus malum eſt, } ergo locus iſte præceptiuus vigeſimuſtertius eſt a minore.

A a minore: quoniam ab eo conſequente, quod minus malũ eſt. Si enim quæreretur verum eligibilius ſit curari, an nauigare, quoniam ad ipſum nauigare ſequitur nauſeare, ad ipſum vero curari, comburi aut ſecari, cum ſit minus malum nauſeare ꝙ comburi, dicemus ipſum nauigare eligibilius eſſe ꝙ curari. Et in iis exemplis, vt Alexan. inquit vigeſimuſſecundus locus patet, qui eſt ex conſequentibus a maiore. Nam cum ad ipſum curari ſequatur ſanitas, ad ipſum vero nauigare ſequatur lucrum, aut hiſtoria eorum, quæ ex nauigatione videntur, & horum maius bonum eſt ſanitas, ſecundum hoc curari, eligibilius eſt ꝙ nauigare, non enim eſt abſurdum ad oppoſita ſyllogizare, quando non in demonſtratiuis, ſed in topicis, atq; rhetoricis verſamur, habent enim hæ artes pro vtraq; parte loca, per hunc eundẽ locum vigeſimumtertium poſſumus demonſtrare vitam contemplatiuã eligibiliorem eſſe ꝙ actiuam, nam ad contẽplatiuam vitam ſequitur ſe deſpicere, & negligere ac par-
B uipendere bona fortunæ, ad vitam actiuam vero ſequitur inuidia proſequi, & inſidiis moleſtari, quæ ſunt maiora mala. Amplius ex eodem loco poſſumus demõſtrare alterum altero eſſe fugibilius, vt quoniam ad iniuſtitiam facere ſequitur odio haberi, ad iniuſtitiam pati miſereri, & eſt maius malum odio haberi ꝙ miſereri, ideo minus fugibile eſt iniuſtitiam pati ꝙ iniuſtitiam facere. Sed occurres, nam cũ antecedentia ſint ſimilia quantum ad rationem electionis, non videtur ad vnum eorum poſſe ſequi aliquid mali, vel boni, quod non ſequatur ad alterum, & ſic locus a conſequentibus, fruſtra aſſignatur. Huic Ariſto. reſpondere videtur, & dicit, { vtraq; enim } ſcilicet antecedentia { cũ ſint eligẽda } & ſimilia in omnibus, { nihil prohibet moleſtum quid ſequi } ad alterum, quod non ſequitur ad alterũ non enim ſimilia ſunt eadem, & ſic locus a cõſequentibus non eſt fruſtra. Amplius occurres, cum conſequens ſit duplex, alterum quod prius tempore eſt antecedente, alterum quod poſterius tempore, quod horum vtile eſt pro loco a conſequentibus. Vnde primo ponit differentiam conſequentium, quæ eſt cã in dubitatione deinde ſoluit ibi { ſu-
C mendum igitur, } quantum ad primam partẽ dicit. { Dupliciter autem ab eo, quod ſequitur conſideratio eſt }, q̃m duplex eſt conſequens, { nam & prius } tempore, { & poſterius } tempore { ſequitur, vt addiſcẽtem ſequitur ignorare prius } ſcilicet tempore, qui enim diſcit, prius tempore ignorabat. { Scire autem poſterius }. ſ. tempore, nam qui diſcit, poſtea ſciet. Qui enim didicit, ſcit, & curari quidem ſequitur prius morbus, ſi enim aliquis curatur ægrotat poſterius vero tempore ſequitur ſanari. Si quis enim curatur, ſanatur, verum vt Alexan. inquit in corruptione: & fugibilibus ſecus eſt. Morbũ enim vt prius tempore ſequitur ſanitas, qui enim ægrotat, prius erat ſanus, vt vero poſterius ſequitur mors. Quare aliqua ſunt, in quibus prius eſt melius, aliqua vero, in quibus prius eſt peius: verũ plerunq; vltima conſequentium meliora ſunt primis, vnde dicit { melius autem, vtplurimum } eſt eorum conſequentium, { quod poſterius ſequitur, } dixit vtplurimum, q̃a
D non nunquam, quod ſequitur vt prius, melius eſt, tunc ſoluit, & dicit, { ſumendum igitur eorum quæ ſequuntur, qđ cunq; fuerit vtile }, in generatione quidem & proſequibilibus, id quod tempore poſterius eſt, in corruptione vero, id quod eſt prius. verbi cauſa. ex conſequentibus ſecũdum poſterius demonſtratur, addiſcere eligibilius eſſet ꝙ curari, quoniam illud quidem ſcientia, hoc vero ſanitas ſequitur, maius autem bonum eſt ſcientia ꝙ ſanitas, & ſcire ꝙ ſanari, ipſum enim ſcire ſequitur bona animi diſpoſitio, ſanari autem, bona diſpoſitio corporis: quæ minor eſt, & ſi ſequuntur bonum, & malum, vtrunq; conſiderandum: demonſtrabimus enim præliantes mori eligibilius eſſe, ꝙ fugere. nam eos: qui in bello moriuntur: ſequitur bonũ quidem, honor, & gloria, malum vero: miſereri. Eos autẽ, qui fugiunt: bonum quidem viuere ſequitur, malum vero ſeruire. Si igitur uita maius bonũ eſt ꝙ honor: & gloria & miſereri minus malum ꝙ ſeruire: ſecundum vtrunq; eligibilius eſſet in bellis mori ꝙ fugere. Secundum prius vero & E
bonum & malum, demonſtrabitur vtiq; curari eligibilius eſſe ꝙ diſcere, curari enim præcedit conſulere, ipſum vero diſcere: ab ignorantia remoueri, eligibilius autem eſt conſulere ꝙ ab ignorãtia remoueri. Amplius diſciplinam ignorantia, ſanitatem morbus præcedit, eſt autem morbus minus malum ignorantia: quare ſecundum hoc eligibilius videtur ſanitas ꝙ diſciplina. Poſſumus etiam demonſtrare ſcientiam eligibiliorem eſſe voluptate: accipientes a ſcientia quidem primum ipſum ſequens: vt ipſum diſcere: a voluptate vero vltimum: vt ipſum frui: quoniam eligibilius eſt diſcere ꝙ frui, quare & ſcientia voluptate eligibilior erit.

Sed occurres, quoniam quod prius eſt, non videtur ſequens, omne enim ſequens eſt poſterius. Igitur non eſt duplex ſequens, & quod prius: & quod poſterius. Dubiũ. Dicendum: vt Alexan. inquit poſſe eſſe aliquid ſequens poſitione quod eſt prius eſſe: vt ignorare eſt ſequens poſitione ad ipſum diſcere: quod eſt prius eſſe. Vel dicendum aliquid poſſe eſſe ſequens illatione: quod eſt prius eſſe vt ignorare ſecundum eſſe prius eſt ꝙ diſcere: poſterius vero ſecundum F Solutio.
illationem. Amplius occurres: quoniam nõ videtur ad antecedens bonum ſequi conſequens malum: veluti non ſequitur ad antecedens verum conſequens falſum. Poteſt dici ad antecedens bonum ſequi conſequens malum: ſecũdum diuerſam inhęrendi rationem: quoniam ad ipſum diſcere qđ eſt bonum: non ſequitur ignorare: ſed ipſum ignorare: qui enim diſcit: ignorauit.

LOCVS VIGESIMVSQVARTVS.

Amplius plura bona: paucioribus: uel ſimpliciter, uel quando altera alteris inſunt, pauciora in pluribus.

Locus vigeſimoſquartus præceptiuus eſt a numero maiore: cuius locus præceptus eſt ſecũdum vnam recentiorũ expõnem: plura bona eligibiliora ſunt paucioribus bonis: ſiue illa pauciora ſint ſimpliciter: hoc eſt ſeorſum in ſe, ſiue G
ſint altera in alteris vt partes vel, (vt Alex. exponit,) plura bona paucioribus eligibiliora ſunt: aut ſimpliciter: quãdo videlicet ſumuntur vt differentia abinuicẽ veluti, ſanitas, & nobilitas & diuitię: & memorię eligibiliora ſunt honore: & fortitudine: quoniam hæc pauciora ſimpliciter aſſumpta ſunt: & differunt ab illis pluribus quatenus nullum eorum eſt in altero eorum: nec illa pauciora ſunt de numero illorum plurium. In aggregato enim illo ex ſanitate: nobilitate: diuitiis: & memoriis: nec cõtinetur honor nec fortitudo: aut non ſimpliciter: vtputa quando altera in alteris eſſent contenta: pauciora videlicet in pluribus: & hoc verius eſt. In ſimpliciter enim & penitus alteris non eſt verũ poſſunt enim pauciora ſecundum numerum pluribus eligibiliora eſſe, immo poteſt vnum eſſe eligibilius pluribus: modo illud vnum non contineatur in numero illorũ plurium: vnde ſi pauciora fuerint maiora: & plura fuerint minora: pauciora erunt pluribus eligibiliora verbi cauſa iu- H
ſtitia cum prudentia eligibilior eſt ſanitate: diuitiis: fortitudine pulchritudine ſimul acceptis: non autem hoc eſſet: ſi pauciora in pluribus continerentur. Sanitas enim & diuitiæ: & honor: et nobilitas ſimul ſumpta eligibiliora ſunt ſanitate & diuitiis ſimul ſumptis: quoniam hæc pauciora continentur in numero illorum plurium: vnde dicit, { amplius plura bona } eligibiliora ſunt { paucioribus, vel } hoc eſt ſiue pauciora fuerint { ſimpliciter } ſubaudi non contenta inter illa plura ſed omnino diuerſa ab eis: { vel } hoc eſt ſiue { quando altera }. ſ. { Pauciora inſunt in alteris }. ſ. { in pluribus } hoc eſt cõtenta inter illa plura: & hoc (vt Alex. loquit) eſt verius & pro maiori parte.

INSTANTIA PRIMA.

Inſtantia, ſi alicubi alterum alterius gratia. Non enim eligibiliora utraque quàm unum. Vt ſanum fieri & ſanitas, quàm ſanitas. Eo quod ſanum fieri ſanitatis gratia eligimus.

Cum aſſignaſſet locum vigeſimumquartũ: declarat hu-

I huiuſmodi locum non uniuerſaliter ualere in omnibus, quoniam habet inſtantia, non enim in omnibus plura bona eligibiliora ſont paucioribus: ſed ſeruatis conditioolbos prima φ illa pauciora ſunt de nomero plurium q̃ conditionẽ proximo textu tetigit, ſecunda φ illa plura noo ſic ſe habeant, φ alterum ſit propter alterum. Non enim ſanũ fieri, & ſanitas eligibiliora ſuot, ſanitate ſola. cauſa eſt quia ſanom fieri eſt gratia ſanitatis nec deus & mundus eligibiliora ſunt deo: cauſa quia muodus eſt gratia dei. vnde dicit. { Inſtaotia } ſubaudi adeſt contra locum aſſignatum, vtpora, { ſi alicubi, } ideſt ſi in aliqo:bus ita ſe habet, { vt alterum alterius gratia ſit }, quaodo enim accipiuntur duo bona, finis, & illud qood eſt gratia illius finis, in his plura non ſunt eligibiliora q̃ vnum, & hoc ſubſcribit, { non enim eligibiliora } ſunt lo his { vtraφ q̃ vnum, vt ſanum fieri, & ſanitas, } non ſunt eligibiliores, { q̃ ſanitas } ſola, { eo φ ſanom fieri ſanitas gratia eligimus. } Similiter ſcientia & diſciplina nõ ſont eligibiliores ſcientia, qnoniã diſciplinam
K ſcientiæ cauſam eligimus. quare, vt Alexand. inquit, locus præſens veritatem habet, in quibus plura booa continent pauciora bona, & in quibus alterum non eſt propter alterum. Ex ijs patet tone Ariſt. non ſoluere inſtantiã, quoties inſtantia ſe habet loca exceptionis, vt in caſo.

INSTANTIA SECVNDA.

ET *non bona, bonis nihil probibet eligibiliora eſſe, ut fœlicitatem, & aliud aliquid, quod non eſt bonum, iuſtitia, & fortitudine.*

Iuniores aſſignant hic locom vigeſimomquintum, & errant, non enim ipſa non bona eſſe poſſunt eligibiliora ploribus bonis, propterea, (vt Alex. exponere videtor.) Ariſto. hic ponit ſecundam ioſtantiam. Prima enim inſtantia erat contra ploralitatem bonorom, demonſtrauit enim p primam inſtantiam noo ſemper plura booa eligibiliora eſſe paucioribus bonis. Secunda nero inſtantia eſt contra bona ipſa, quooiam non ſemper bona non bonis eligibiliora ſont, interdom enim non bona eligibiliora ſunt ipſis bonis, vtputa cuoi aliquid non bonum fuerit ſimul cum aliquo magno bono aggregatum, tale enim non bonum erit bonis pluribus eligibilius, non quidem ratione ſui, ſed ratione magni boni, cum quo aggregatur. vt mollities capillorum quæ eſt paruum malum, cum modeſtia aggregata, eligibilior eſt q̃ ſanitas, & vi, & diuitijs. Nam ſi ſola modeſtia ploribos bonis eligibilior eſt, puta ſanitate, vi, & diuitijs, etiam cum paruo malo eligibilior erit, vt cum mollitiæ capillis. vnde dicit { & noo bona bonis nihil prohibet eligibiliora eſſe, } non quidem ratione ſui, ſed ratione illius boni, cum quo aſſociatur. { Vt fœlicitas, & aliud aliquid, quod non eſt bonum } videlicet mollities capillis qood eſt paroom malom, eligibiliora ſunt iuſtitia { & fortitudine } quæ ſunt plura bona, hanc inſtantiam noo ſoluit, qoemadmodom nec primam, quoniam eam vult eſſe habendam, vt exceptionem. Cũ igitur dixit plora bona paucioribus
M eſſe eligibiliora, intelligendum eſt tribos ſeruatis, & vt alterum non ſit maxime bonum, quoniam cum eo etiam noo bonom erit pluribus bonis eligibilius, & vt alterum non ſit gratia alterius, quoniam ſic poſſont eſſe plura bona, & non eligibiliora altero eorom ſolo, & vt etiam paociora ſint de numero plurium, quoniam fieri poteſt vt paociora ſint eligibiliora pluribus cum illa paocioribus nõ fuerint de numero plurium.

LOCVS VIGESIMVSQVINTVS.

Et eadem cum uoluptate magis, q̃ ſine uoluptate.

Locus iſte vigeſimoſquintus, vt Alexã. inqoit, non facit comparationem aliorum ad alia, ſed corondem. ad ſeipſa, nam eadem bona cum voloptate eligibiliora ſont q̃ ſine uoloptate, vt fortitudo cum voluptate eligibilior eſt, q̃ ſine voluptate. Poteſt & hic locus referri ad temporis circũſtãtiam, nam eadem bona tempore, quo voluptuoſiora ſunt, aligibiliora ſunt, q̃ in tempore, quo noo ſunt voluptuoſa. Veluti frui delitijs eligibilius eſt tempore iuuentę, quàm. N
tempore ſenectę, in quo non viget voluptas. Alexan. autẽ dicit, hũc vigeſimumquintum locum habere ratiooem ex loco vigeſimo quarto, dictum eſt enim plura bona eligibiliora eſſe paucioribus bonis, & propterea fortitudo cum voluptate eligibilior eſt, quoniam voluptas ſua natura bonum eſt, & ita fortitudo cum voluptate plura ſunt bona igitur eligibiliora ſunt fortitudine ſine voluptate.

LOCVS VIGESIMVSSEXTVS.

Et eadem cum indolentia q̃ cum triſtitia.

Rorſom hic vigeſimuſſextus locus non facit comparationem aliorom ad alia, ſed (vt dixit Alexand. corondem) ſeipſa. Nam bona cum indolentia eligibiliora ſont eiſdẽ bonis, cum triſtitia, & poteſt hic locus referri ad temporis circunſtantiam, eadem enim bona tempora indolentiæ eligibiliora ſunt ſeipſis, cum fuerint tempore triſtitiæ, vel doloris, per quæ innuit Ariſto. aliquid aliud eſſe indolentiam a voluptate, vt Alexan. annotauit. Eſt enim indolentia priuatio doloris, ac triſtitiæ, voluptas vero ultra priuationem addit fruitionem. Multi enim non doleot, nec triſtantur: qui tamen non ſunt in voloptate. Eſt enim indolentia qoaſi medioni inter voloptatẽ, & dolorem. Sunt qui inter hæc loca ponant differentiam, φ voloptas in cõcopiſcibili, triſtitia vero in iraſcibili virtote ſint. Tum vero hunc locum intelligas: ſiue triſtitia pro ſolicitudine atq; angoſtia ſumatur, quæ in nobis ſit priuatione rei amatæ, vel fuga rei quę ſitæ. Siue ſumatur, pro perturbatione, quæ peruenit cõtractione cordis ſacta frigiditate naturali, qualis in ſenibus eſt. Semper enim eadem bona cum idolentia eligibiliora ſunt ſeipſis cuoi triſtitia quaois. Sed occurres, quoniam non Qõnes.
videtur verum bonom cum voluptate eligibilios eſſe, cũ voluptas ſit fugiendorom nono ethi. Preterea pœnitere cũ triſtitia eligibilius eſt, quàm pœnitare com indolentia. Po P
teſt dici voluptatem corporis eſſe fugiendorum, ſed voluptas animæ, de qua hic loquitur, oon eſt fugiendorum. eſt enim voloptas animæ appetitus ratioois, qui eſt idẽ, quod voluntas, voluptas vero corporis appetitus eſt ſequẽs ſenſum. Simili ratione triſtitia quæ eſt in parte virtutis intellectiuæ eſt cum pœnitentia colligenda, quæ oero eſt in parte ſenſitiua, cum nullo poteſt eſſe bona.

LOCVS VIGESIMVSSEPTIMVS.

Et unumquodq; in quo tempore magis babet, in boc & eligibilius: ut carentia triſtitiæ in ſenectute, magis quàm in iuuentute. Magis enim in ſenectute ualet. Secundum hæc autem & prudentia in ſenectute eligibilior. Nemo enim iuuenes eligit duces. eo q, non conſtat eos prudentes eſſe. Fortitudo autem econtrario, in iuuentute enim magis neceſſaria ſecundum fortitudinem operatio. Similiter autem & intemperantia. Magis enim iuuenes quàm ſenes concupiſcentijs moleſtantur.

carentia triſtitiæ. ἀλύπως idoleotia. Iuuenes non ſunt eligendi duces.

Locos vigeſimuſſeptimus eſt, φ eligibilium vnũquodφ eligibilius ſit in illo tempore: in quo plus valet, vnde dicit. { Et vnumquodφ in quo tempore magis ualet: in hoc & eligibilius, } & ponit Ariſt. exempla, quorom primum affert, & dicit, { ut carentia triſtitiæ in ſenectute magis q̃ in iouentute. Magis enim in ſenectute ualet, } Alexand. exponit ualere onumquodφ plus, quando maxima. Eſt illius indigentia, & quia ſenes ſunt triſtiores iuuenibos (iuuẽtus enim iucunditatem habet innatam) ideo in ſenectute indoleotia (quæ græce dicitur ἀλύπως) eſt eligẽda magis, quia eſt ſenibos magis neceſſaria. Sed hæc expoſitio nõ placet, quoniam Ariſto. ait prodentiam eſſe magis eligendam in ſenectute, non quia ſit ſenibus magis neceſſaria, ſed quia ſenes ſont prudentiores. Prudentia enim ineſt magis ſenibus, quam iuuenibus: & ideo in ſenibus eligenda magis eſt. Propterea uidetur mihi Ariſto. hic loquutum eſſe de indolentia, quæ eſt ſequens motum rationis: quæ nihil aliud eſt q̃ carentia ſolicitudinis, quæ conſeqoitor priuationem rei amatæ,

Expõ Alex. Refuta.

A atnatæ, vel fugam rei quæſitæ, hæc enim indolentia magis in ſene eſt, quàm in iuuene, ſecus de indolentia ſenſitiua, quæ eſt carentia perturbationis cordis, hæc vix in ſene eſt. Sũt enim ſenes hac triſtitia triſtiores iuuenibus. Quare per plus valere, intelligit plus vigere, viget enim indolentia rationis plus in ſene quàm in iuuene, ideo in ſene eligibilior eſt. Aſſignat ſecundum exemplum propter eandem cauſam, & dicit. { Secundum hæc autem & prudentia in ſenectute eligibilior, ſecundum hæc } quidem, quoniam prudentia magis reperitur in ſenibus quemadmodum indolentia rationis, & hoc oſtendit ab vſu hominum, & dicit. { Nemo enim iuuenes eligit duces, eo quod non conſtat eos prudẽtes eſſe. } In gubernandis enim rebus publicis magis prudentia principis neceſſaria eſt, quàm alia quæuis uirtus, vt Ariſt. ait. Deinde ponit tertium exemplum, & dicit, { Fortitudo autem e contrario, } eligibilior eſt in iuuene. { in iuuentute enim magis neceſſaria, } & plus valet { ſecun-B dum fortitudinem operatio. } deinde ponit quartum exẽplum, & dicit. { Similiter autem & in temperantia. } eſt enim in ſene eligibilior, { magis enim iuuenes quàm ſenes cõcupiſcentijs moleſtantur, } quare temperantia in ſene eligibilior eſt, & plerunque reperta magis, quàm in iuuene.

Error iuniorum. Ex ijs ſequitur, quæſtiones quas mouent iuniores contra primum exemplum eſſe vanas, quærunt enim vtrum triſticia ſit magis eligenda in ſenectute, ſupponentes verba textus dicere triſtitiam eſſe magis eligẽdam in ſenectute, quod falſum eſt, verba enim textus ſunt vt ἀλύπως, in ſenectute. modo alypos, græce latine indolentiam, vel carentiam triſtitiæ ſanat. Quare fruſtra quærũt, vtrum in ſenecta magis ſit eligenda triſtitia. Verũ res ita ſe habet (vt diximus) quod ſenes triſtiores ſunt triſticia inſequente naturam, ſunt. n. ſenes natura melancholici: qui ſunt triſtes, triſtitia vero inſequente conſilium atque deliberationem rationis, ſunt minus triſtes cum ſint conſilio & deliberatione ſtabiliores.

Quærunt vtrum prudentia ſit magis in ſenecta quàm in iuuenta eligibilior? Et videtur quod in iuuenta, tum quia eo tẽpore homines magis laudatur, cum eo tempore ſit difficiC lĩmorum. Et dicendum prudentiam in vtroque tempore valere, in iuuenta quidem valet magis valore vtilitatis, cũ iuuenes ſint ad mala propenſiores, a quibus præſeruantur cum prudentes ſunt, in ſenecta vero, valet magis valore congruitatis, quia ſenibus magis congruit, atque idonea eſt prudentia, & hoc pacto Ariſtu. loquitur. Simili ratione de fortitudine aſſerendum eſt. Eligenda enim magis in iuuene fortitudo eſt valore congruitatis, vt ita loquar, quia iuuenibus magis propria fortitudo eſt, & hoc pacto Ariſt. intelligit, in ſene vero magis valore vtilitatis, quia ſenes imbecilliores ſunt, plurimum de fortitudine & appetentes, & indigentes, eadem ratione de temperantia diſſerendum eſt. In ſene enim eligibilior eſt temperantia valore, vt ita loquar, congruitatis, quia ſenibus magis propria temperantia eſt, propter hebetudinem ſenſitiuarum uirtutum, valore vero, vtilitatis in iuuenibus eligibilior eſt, & magis laudabilis, quia propenſiores ſunt ad voluptates, & Ariſto. loD quitur primo modo. Ex ijs poſſunt concordari Ariſtote. & Alexander.

LOCVS VIGESIMVSOCTAVVS.

Et quod in omni tempore, uel in pluribus, utilius, ut iuſtitia & temperantia, & fortitudine. Nam illæ ſemper, hæc autem aliquando utilis.

Locus præceptiuus vigeſimuſoctauus eſt e tempore, vnde locum præceptum aſſignat, & dicit. { Et quod in omni tempore vtilius } ſubaudi eſt, hoc eſt eligibilius, tutius vero fecit dictum (vt Alexand. inquit) addens { uel in pluribus, } aſſignat autem exemplum, & dicit, { vt iuſtitia & tẽperantia } eligibiliores ſunt { fortitudine, nam illæ } . ſ. iuſtitia & temperantia { ſemper } vtiles ſunt tam tempore belli, quàm tempore pacis. { Hæc autem } . ſ. fortitudo { aliquando utilis, } eſt, vt tempore belli. Locus autem iſte (ut Alexan. inquit) intelligitur, duobus, vel pluribus exiſtentibus apparenter æqualiter eligibilibus, nam aliquibus exiE ſtentibus apparenter æqualiter eligibilibus ſemper eligibilius eſt, quod in omni tempore vel in pluribus temporibus vtilius eſt. Quo ad exẽplum attinet, Ariſtoteles (vt Alexander exponit) comparauit iuſtitiam & temperantiam fortitudini non ſimul ſed ſeparatim quoniam & iuſtitia eligibilior eſt fortitudine, quia omni tempore eligibilior eſt, & temperantia etiam eligibilior eſt fortitudine, quia omni tempore vtilior. Simili ratione demonſtratur prudentiam eligibiliorem eſſe omnibus virtutibus, quoniam vnaquæque virtus eſt circa determinata aliqua. Prudentia vero circa omnia. & licet inſpexiſſe ad tempus, non tamẽ inſpexit ad locum, quoniam eadem ratione eſt inſpectio de loco, & de tẽpore. Sicut enim illud eſt eligibilius, quod omni, vel pluribus temporibus eſt vtilius, ſic illud erit eligibilius, quod omni vel pluribus in locis eſt vtilius. Sed occurres, quia non videtur uerum temperantiam omni tempore eſſe utilem, quoniam dormientibus non eſt vtilis. Dicendũ Ariſto. per omne tempus (vt Alexander exponit) intellexiſſe, & tempus belli, & tempus pacis, non autem ſingulas hoF ras. Amplius occurres, quoniam fortitudo omni tempore eſt eligenda, ſiquidem omni tempore timiditas eſt fugienda. Dicendum quod aſſumptum eſt falſum. eſt enim tẽpore pacis timiditas bellica non fugienda. Ariſtoteles enim loquitur de fortitudine bellica, cuius timiditas non omni tempore fugienda eſt, ſecus autem de fortitudine ſimpliciter. Hæc enim fortaſſe ſemper eligenda eſt ſaltem habitu.

Ad hæc occurres, nam uirtutes ſunt connexæ. ergo nullo tempore aliquis iuſtus eſſe poterit, vel temperans, quin ſit fortis. iſtud quod eſt de connexione uirtutũ, eſt moralis diſputatio. Forteſſe dici poteſt uirtutes connexas eſſe, quo ad formale, quod eſt recta ratio, in hac enim omnes virtutes connectuntur, quo uero ad materiale poſſunt uirtutes eſſe abiunctæ, quoniam poteſt animus affici habitu iuſtitiæ aliquo tempore quo nõ afficitur habitu fortitudinis. G

LOCVS VIGESIMVSNONVS.

Et quod cum omnes haberemus, nihil altero indigeremus, quàm quod cum haberemus, indigeremus reliquo, ut in iuſtitia & fortitudine. Nam ſi omnes eſſent iuſti, nihil utilis fortitudo. Si uero omnes eſſent fortes, utilis iuſtitia.

Locus præceptiuus vigeſimuſnonus eſt ab indigentia, locus uero præceptus eſt (ut Alex. exponit) duobus eligibilibus exiſtentibus, ſi alterum tale eſſet, ut ſi omnes ipſum haberemus, nihil altero indigeremus, alterum uero tale, vt ſi omnes ipſum haberemus, opus eſſet habere & alterũ eligibilius erit illud, quod habentes nihil altero indigeremus, cut hoc pacto formetur locus præceptus, id, quo habito ab omnibus, altero non indigeremus, magis eligendum quàm id, quo habito ab omnibus indigeremus altero per huiuſmodi locum præceptum determinetur proH blema in quo quæritur ſit ne iuſtitia eligibilior fortitudine an non? Determinatur itaque hoc problema, quod ſit iuſtitia fortitudine eligibilior, quoniam ſi omnes iuſti eſſemus, nõ eſſet utilis fortitudo, at ſi omnes fortes, adhuc iuſtitia egeremus, & quod ita ſit declaratur, nam ſi omnes eſſemus iuſti, bellum deſtrueretur, cui fortitudo eſt vtilis, bellum enim oritur aut pro repellenda iniuria, aut pro iniuria ulciſcenda, aut pro defenſione propriorum bonorum, aut pro recuperatione bonorum: quæ ei fuerunt ablata. Quæ omnia tolluntur, quando oẽs eſſemus iuſti, at ſi omnes eſſemus fortes adhuc opus eſſet iuſtitia, Vnde Ariſt. ponit locum præceptum, & dicit. { Et quod cum omnes haberemus, nihil altero indigeremus, quàm quod } cum ſubaudi omnes { haberemus indigeremus reliquo } aſſignat exemplum per quod docet determinare problema, ſit ne iuſtitia eligibilior temperantia, an non? & dicit, { ut in iuſtitia & fortitudine, } & exponit quod dixerat, & dicit. { Nam ſi omnes eſſent iuſti, nihil utilis fortitudo, } omnibus enim iuſtis exiſtentibus, tolletur bellum, quod propter iniurias

I ſemper oritur, { ſi uero omnes eſſent fortes, utilis iuſtitia. }
vnde M. Tulius libro de officijs primo inquit. In republi-
ca conſeruanda ſunt iura belli. nam cum ſint duo genera
decertandi, vnum per diſceptationem, alterum per vim,
cumq; illud proprium ſit hominum, hoc beluarum: ꝯfugien
dum ad poſterius, ſi vti non licet ſuperiore, qua ratione fit
vt bellum iuſtum ſit, aut ad recuperanda bona iniuſte abla
ta, aut ad repellendas iniurias, quibus enituntur hoſtes bel
lo bona auferre, vt vitam, patriam, libertatem, leges, &
cætera bona. Recte ergo Ariſt. inquit. Si omnes eſſemus iu
ſti, vtilem non eſſe fortitudinem, at ſi omnes eſſemus for-
tes, vtilis eſſet iuſtitia ſaltem in certamine diſceptatiuo, nõ
enim corr ŏperẽtur mutationes pro quibus ſedandis opus
eſſet iuſtitia, quin etiam in bellis opus eſſet iuſtitia. Sed
ijs occurres, nam ſi omnes eſſemus iuſti, oporteret aliquã
do reſiſtere doloribus, atq; triſtitijs quæ contingunt ex ad
verſis caſibus. Alexand. vir egregius concedit hæc, verũ
aſſerit huiuſmodi reſiſtentiam attinere ad patientiam po-
K tius quàm ad fortitudinem. Secundo occurres, nam ſi
omnes iuſti eſſemus, adhuc viribus egeremus ad portan-
dum onera, & pro alijs neceſſitatibus. Dicendum Ariſt.
loquutum eſſe de fortitudine bellica, non autem de robo
re, quod dicitur æquiuoce fortitudo, & licet Ariſtote. non
loquatur de perfectis virtutibus (vt Alex. inquit) inde hic
loquitur de fortitudine militari, & de iuſtitia cõmentatiua.

LOCVS TRIGESIMVS.

Amplius ex corruptionibus, & abiectionibus, &
generationibus, & ſumptionibus, & contrarijs. Quorum
enim corruptiones fugibiliores, ipſa eligibiliora. Similiter
autem in abiectionibus & in contrarijs. nam ſi abiectio uel
contrarium fugibilius, ipſum eligibilius. In generatio-
nibus autem & ſumptionibus, econtrario, quorum enim
ſumptiones, & generationes eligibiliores, & ipſa quo-
que eligibiliora.

Hic ponitur locus trigeſimus, vbi duo facit, quia primo
ponit locum præceptiuum. ſecundo ibi. { Quorum enim }
ponit locum præceptum, & aſſignando locum præcepti-
uum, dicit. { Amplius ex corruptionibus, & abiectioni-
bus, & ex generationibus, & ſumptionibus, & cõtrarijs. }
Qui locus præceptiuus diuiditur, in quinq;, quorum primus
accipitur ex corruptionibus, ſecundus vero ex abiectioni
bus, tertius ex generationibus. quartus ex ſumptionibus,
quintus ex contrarijs. Deinde aſſignat locum præceptum:
& dicit. { Quorum enim corruptiones magis fugibiles, ip
ſa eligibiliora, } & hic locus præceptus diuiditur in quinq;,
veluti locus præceptiuus, quorum is, qui ex corruptioni-
bus accipitur, eſt iſte. { quorum corruptiones magis fugi-
biles, ipſa eligibiliora ſunt. } per hunc locum demonſtra-
tur ſcientiam eſſe eligibiliorem ſanitate, nam ignorantia,
ſiue obliuio, quæ eſt ſcientiæ corruptio, fugibilior eſt, ægri
tudine, quæ eſt corruptio ſanitatis. ergo ſcientia eligibilior
M eſt ſanitate, etiam demonſtratur diuitias eligibiliores eſſe
ſcientia: quoniam prodigalitas, quæ eſt corruptio diuitia-
rum: fugibilior eſt obliuione, quæ eſt ſcientiæ corruptio.
ergo diuitiæ eligibiliores ſunt ſcientia. Deinde tangit ſecũ
dum & tertium locum præceptum, qui accipitur ab abie
ctione, & contrario. & dicit. { Similiter autem in abiectio-
nibus: & in contrarijs, nam ſi } alicuius { abiectio, vel } ali
cuius { contrarium, fugibilius eſt, ipſum eligibilius } erit.
Quo vero ad verba attinet. { abiectionibus } græce eſt
ἀποβολῶν, latine tum abiectionibus: tum amiſſionibus,
differt autem corruptio ab abiectione, ſiue amiſſione, nam
corruptio eorum eſt, quorum non eſt regreſſus, & hoc pa
cto corruptiones priuationes ſunt. hac ratione cæcitas, &
ſurditas corruptiones ſunt. propterea ſi cæcitas ſurditate
fugibilior eſt, viſus auditu eligibilior erit. at abiectio atque
amiſſio eorum eſt: quorum eſt recuperatio, vt in ſanitate &
diuitijs, & hac ratione ſi ſanitatis amiſſio fugibilior eſt diui
tiarum amiſſione, ſanitas diuitijs eligibilior erit. Sed oc-
curres, nam ſi per corruptiones intelligimus priuationes, N
cum virtutes ſint vitiorum priuationes, ſunt enim corru-
ptiuæ vitiorum, quonam modo virtutis eſſet corruptio?
non enim priuationis eſt corruptio. Vnde argumentũ eſt,
priuationis non eſt corruptio, alioquin corruptionis eſſet
corruptio. virtus eſt priuatio, vt patet. priuat enim vitiũ,
igitur virtutis nõ erit corruptio, quod falſum eſt. Quare p
corruptiones non priuationes eſt intelligendum. Et pro
pterea Alex. aliter exponit, & vult Ariſt. per corruptionẽ
intellexiſſe corruptionem in accidentibus inſeparabilibus;
quorum amiſſio corruptionis cauſa eſt, eo q; non ſeparari
ab ijs, in quibus ſunt, tales autem ſunt qualitates: & habi-
tus, at amiſſio in his eſt quæ ſeparari poſſunt, qualia ſunt poſ
ſeſſiones. Si enim amiſſio loci vel ciuitatis fugibilior eſt a-
miſſio domus, ciuitas domo eligibilior erit. Quare ſecun-
dum Alex. expoſitio eſt, q; Ariſt. per corruptiones intelli-
gat priuationes accidentium inſeparabilium: & per amiſ-
ſiones ſiue abiectiones: priuationes accidentium ſeparabi-
lium. Sed quouis modo exponatur, ſequetur priuationis O
eſſe corruptionẽ, & ita erit corruptionis corruptio. Qua-
re exponendum eſt, vt prius, q; Ariſt. intelligat per corru-
ptiones: proprie mutationes de eſſe in non eſſe earum re-
rum: quæ poſt corruptionem non erit regreſſus: & per a-
miſſiones: priuationes rerum recuperabilium. Tertius ve
ro locus præceptus eſt: in ipſis contrarijs, nam (vt Alex. in
quit) vel in amiſſionibus: ſic & in ꝯtrarijs: ſunt enim amiſ-
ſiones nonnullæ contrariorum præſentaneæ priuationes:
vt virtutes, quædam vero ipſa contraria vt uitia. Quare ſi-
cuti eligibilius erit: cuius amiſſio eſt fugibilior, ſic illud cu-
ius contrarium erit fugibilius, ipſum erit eligibilius: vnde
quia repleri: quod eſt ſanitati contrarium: eſt fugibibilius
ipſo latere: quod eſt contrarium ſcientiæ, ſanitas nimirum
ſcientia eligibilior erit. Amplius morbus & paupertas con
traria ſunt diuitiarum & ſanitatis, & quia morbus fugibi-
lior eſt paupertate: ideo ſanitas eligibilior erit diuitijs, qua P
re, vt in corruptionibus, & amiſſionibus: ſic & in contra-
rijs erit, nam quorum contraria fugibiliora ſunt, hæc eligi
biliora. & quorum eligibiliora contraria, hæc fugibiliora.
Sed occurres, nam morbus eſt fugibilior mala habitu-
dine: & tamẽ ſanitas non eſt eligibilior bona habitudine.
Dicendum (vt Alexander inquit,) hunc locum eſſe intel
ligendum non in ſubalternis, modo morbus eſt ſubalter-
nus malę habitudini, & ſanitas bonæ habitudini etiam ſub
alterna. Deinde tangit quartum locum, & quintum ſimul:
& dicit. { In generationibus autem, & ſumptionibus ecõ
trario, } & explicat loca præcepta, & dicit. { Quorum. n.
ſumptiones: & generationes eligibiliores, & ipſa quoq; eli
gibiliora. } & ſubaudi quorum fugibiliores: & ipſa fugibi
liora. Si enim addiſcere, quod eſt ſcientiæ generatio, eligi-
bilius eſt ipſo exerceri: quod eſt generatio ſanitatis: ſcien- De fugibi
tia erit ſanitate eligibilior, & ſi exerceri eligibilius quàm li.
lucrari: eſſet vtiq; & ſanitas diuitijs eligibilior. Sed oc-
curres: quoniam ſecundo libro eodem loco vſus eſt, do-
cuit enim ex corruptionibus: & generationibus, & effecti-
uis: & corruptiuis ſyllogizare hoc pacto, cuius corruptiua
fugibilia ſunt: hoc eligibile: & cuius effectiua eligibilia: &
ipſum eligibile, contra autem, cuius corruptiua eligibilia:
ipſum eſt fugibile: & cuius effectiua fugibilia, ipſum eſt fu-
gibile: ergo videtur ſuperflua. Alexan. innuit ſolu. quæ
mihi placet. Aſſerit enim ſecundo huius docuiſſe per illum
locum ipſum eligibile: per hũc vero docere comparati-
uum videlicet quæ magis eligibilia: & quæ magis fugibi-
lia ſunt. Quo vero ad verba attinet: verbum ſumptio-
nes: græce eſt λήψεις. latine tum ſumptiones: tum vt ita
loquar recuperationes: differunt autem generatio, & ſum
ptio, nam generatio eſt in ijs, quę neceſſario inſunt, at ſum
ptio ſiue recuperatio in ijs, quæ poſſunt abeſſe, & recupe-
rari, veluti in diuitijs: & ſanitate.

LOCVS XXXI. XXXII. XXXIII.

Alius autem locus eſt, quod propinquius bono, melius

atq;

A *atq; eligibilius. Et quod ſimilius eſt bono, ut iuſtitia iuſto, & quod meliori eorum eſt ſimilius, quemadmodum Aiacem Vlyſſe dicunt aliqui meliorem eſſe eo, quòd ſimilior eſt Achilli.*

Laburat Alexan. in commentarijs ſuis ſint ne vnus locus trigeſimuſprimus & trigeſimuſſecundus an duo Prima enim facie videntur duo, quoniam alter accipitur ab eo quod eſt bono propinquius, aliter autem ab eo, quod eſt ſimilius bono. Differunt enim propinquius bono & ſimilius bono. Ex alio videtur, ꝙ hæc ſint vnus locus, nam ſi ꝓpinquius bono eſſet alius locus ab eo, quod eſt ſimilius bono, tunc concederet locus vigeſimoſprimus cum loco ſuperius dicto, cum dixit ex duobus, quod eſt propinquius fini, eligibilius, finis enim & bonum & fœlicitas idem. Quare oportet dicere aut trigeſimumprimum concedere cum loco ſuperius aſſignato, aut cum trigeſimoſecondo eſt adhuc
B alia ratio ꝙ hæc duo ſint vnus locus, quoniam vt Alexan. animaduertit, amborum vnum exemplum aſſignauit. qua ee lege hoc pacto. { Alius autem locus } .ſ. præceptus { eſt quod propinquius bono, melius atq; eligibilius, } expõnes autem quo modo propinquius, inquit. { Et quod ſimilius eſt bono, { nam quod ſit propinquius eſt, & ſimilius bono, hoc eligibilius eſt. Deinde aſſignat vnum exemplum tantum ad demonſtrandum hæc duo vnum eſſe locum, & dicit, { vt iuſtitia } ſubaudi eligibilior eſt iuſto., nam iuſtitia exiſtens in genere virtutis propinquior eſt fœlicitati, quæ eſt ipſum bonum, quàm res iuſta, quæ non eſt ipſa virtus, ſed habens virtutem, a qua poteſt abſolui. Si vero legãtur pro duobus locis, per propinquius bono intelligit propinquius fœlicitati, & per ſimilius bono, intelligit ſimilius alijs bonis ab ipſa fœlicitate. Per primum itaq; locum demonſtraretur virtutem eſſe proſperitate eligibiliorem, nã virtus eſt fœlicitati propinquior. Per ſecundum demõſtraretur bonam gloriam eligibiliorẽ eſſe voluptate, quia bona gloria virtuti eſt ſimilior. Amplius & amicis benefacere eligibilius eſt, quàm inimicus lædere, quoniam illud ad virtutem maiorem habet ſimilitudinem, quàm illud. Am-
C plius eligibilius eſt benefacere, quàm bene pati. Fœlicitas enim in actione conſiſtit: & non in paſſione, ac benefacere actio eſt, quare ſimilius eſt bono. Sic igitur dupliciter Alexan. verba Ariſto. legit, & vtroq; modo conuenit. Deinde ponit trigeſimumtertium locum, & dicit. { Et quod meliori eorum eſt ſimilius } ſubaudi eligibilius. & aſſignat exẽplum. & dicit. { Quemadmodum Aiacem Vlyſſe dicunt meliorem eſſe, eo ꝙ ſimilius eſt Achilli, } qui eſt eorum, q fuerint in bello Troiano melior. Poteſt inter hæc loca alia poni differentia, nam primus accipitur a ſimilitudine in eſſentia, & ſubſtantia. 32. & 33. accipiuntur a ſimilitudine in actione, nam. 32 accipitur duobus comparatis ad vnum, quod eſt ſimpliciter bonum. 33. accipitur duobus comparatis ad vnum, quod eſt melius alijs, & hoc pacto differunt quicquid voluerit Alexand. vel ſic. 31. locus inſpicit in relatione boni cauſata a ſubſtantia. 32. vero inſpicit i relatione boni cauſata a qualitate. 33. inſpicit in relatione boni
D intenſi duobus comparatis ad vnum. Hæc de dĩa locorũ.

INSTANTIA.

Inſtantia huius eſt, q; non uerum ſit probibet enim nihil non qua ratione optimus eſt Achilles, eadem ſimiliorem eſſe. Aiacem, cum erit alter quidem bonus: non ſimiliter autẽ. Conſiderãdum autem ſi et in ridiculoſioribus ſit ſimile, ut ſimia homini q̃ equus, cum non ſit ſimilis. Non enim eſt ſimia melior, ſimilior tamen eſt homini.

cum erit alter quidẽ bonus τὸν ἕτερον ὄντα μετ' ἀγαθοῦ altero exiſtente bono mõ alter ſic bonus.

Hic inſtat contra locum trigeſimumtertium. verum nõ eſt clarum, quid velit, ideo vno modo exponi poteſt quòd Ariſt. duas inferet inſtantias, quarum prima eſt, quòd cum Achilles fuerit fortis. & fuerit iracundus: poterit eſſe Aiax magis Achilli ſimilis in iracundia, non autem in fortitudine: & tunc nõ ſequetur, vt Aiax ſit Vlyſſe eligibilior ac melior, quoniam Vlyxes licet in iracundia non ſit Achilli ſimilis, eſt tamen bonus quadam virtute diuerſa a fortitudine, E
vtpote iuſtus. Supponamus itaq; Vlyſſem eſſe bonum ſecũdum iuſtitiam, Achillem fortiſſimum, & periculorum mortis aggreſſorem. Amplius & iracundus, ſi ita ſupponimus, non ſequitur Aiax eſt ſimilior Achilli in iracundia, igitur eſt eligibilior Vlyxe, non enim eſt Achilli ſimilior in ea re, in qua Achilles omnes exuperauit. Vlyſſes autẽ licet Achilli non ſit ſimilis in ea re, eſt tamen bonus ſecundum iuſtitiam. vnde dicit. { Inſtantia huius eſt, ꝙ non verum ſit, } hoc eſt ꝙ non ſequatur, Aiax eſt Achilli ſimilior, ſiue propinquior Vlyſſe, ergo eſt Aiax eligibilior Vlyſſe, & ꝙ non ſequatur, probat, & dicit. { Nihil enim prohibet non qua ratione optimus eſt Achilles, eadem } ratione { Aiacem } Achilli { ſimiliorem eſſe, } cum Achilles ſit fortis, & iracũdus, poteſt Aiax Achilli ſimilior eſſe Vlyſſe in ea re in qua non eſt optimus videlicet in iracundia, & maxime non ſequitur. { cum erit alter } ſcilicet Vlyſſes, bonus, { non ſimiliter autem } ſcilicet ſecundum iuſtitiam, nam erit Vlyſſes bonus: licet non ea virtute qua Achilles. Quare F
licet Aiax ſit ſimilior Achilli, quia tamen non in ea re ſimilior Achilli eſt, in qua Achilles eſt optimus, ideo non ſequitur vt eligibilior ſit Vlyſſe, quoniam Vlyſſes bonus eſt alia bonitate ab ea, qua Achilles eſt optimus. Secunda inſtantia ponitur ibi. { Conſiderandum autem } & eſt hæc, ꝙ Aiax poteſt intelligi ſimilis Achilli in rebus ignobilioribus, vt in ridiculis: & non in rebus honeſtis: & hoc inquit. { Conſiderandum autem & ſi in ridiculoſioribus ſit ſimile, vt ſimia homini } ſimilior eſt { quàm } ſit { equus, cũ } equus homini in ridiculoſioribus { non ſit ſimilis, } quare non ſequitur ſubaudi, { non enim ſimia eſt } equo melior { ſimilior tamen eſt homini } q̃ ſit equus, hę ſunt duæ inſtãtiæ, quas Ariſt. non ſoluit, quoniam in illis locus patitur exceptionem, quando enim inſtantias Ariſto. non ſoluit, vult intelligere eas eſſe exceptiones a loco. Quare locus ſupra G
dictus intelligitur, quando id quod eſt ſimilius, eſt ſimilius in diſpoſitionibus melioribus: & nobilioribus: tunc enim eſt eligibilius. Alexan. autem, cuius expoſitionem arbitror meliorem, aliter exponit hunc locum. Vult enim Ariſtote. vnam facere inſtantiam: quæ expoſita eſt in prima parte textus. Deinde ibi { Conſiderandum autem, } vult, vt ſoluat eam: & dicat ſimilitudinem eſſe intelligendam in melioribus, & non in ridiculoſioribus, ſi debeat ſimilius meliori eligibilius eſſe, quam expoſitionem ideo puto meliorem: quia ibi. { Conſiderandum autem } Ariſto. ea dicit, quę ſolutioni accommodari poſſunt. qñ uero in verbis poteſt ſolutio inſtantiæ accommodari, tutius eſt aſſerere Ariſtote. inſtantiam ſoluiſſe, q̃ ſolutionem prætermiſiſſe.

LOCVS TRIGESIMVSQVARTVS.

Rurſum in duobus, ſi hoc quidem meliori, illud autem peiori eſt ſimilius, erit melius, quod meliori eſt ſimilius. H

Locus iſte trigeſimuſquartus præceptiuus accipitur a cõparatione duorum ad duo, nam (vt Alexan. inquit,) locus proximus præceptiuus acceptus eſt ex ſimilitudine comparatione duorum ad vnum, aut poteſt dici hunc præceptiuum locum accipi ex comparatione duorum ad vnum, ſecundũ diuerſas rationes, quarũ altera melior, altera peior eſt. Et iuxta primam expoſitionem lege ſic verba. { Rurſum in duobus } eligibilibus comparatis ad duo, quorum alterum melius, alterum peius eſt, hic eſt locus præceptiuus. Deinde ponit locum præceptum, & iuxta eandem expoſitionem lege, { ſi hoc quidem } eligibilium { meliori } ſimilius fuerit, { illud autem peiori eſt ſimilius, erit melius quod meliori eſt ſimilius, } hoc pacto legit Alexan. verbi cauſa, quoniam Aiax ſimilior eſt Achilli, & Vlyſſes Neſtori, fit vt Aiax Vlyſſe ſit melior, ſi videlicet Achilles Neſtore melior fuerit, accepit autem { ſimilibus } quod græce eſt ὁμοιοτέρων. pro ſimili, vt ſic locus præceptus, ſi duorum eligibilium alterum ſit ſimile meliori, alterum uero ſimile peiori, quod eſt meliori, ſimile, hoc eſt eligibilius, & ita Alex.

I compacatiuum pro poſitiuo legit. poteſt etiam legi comparatiuum pro comparatiuo, vt patebit ſoluendo inſtantias, iuſta vero primam expoſitionem lege verba. { Rurſum in duobus } ſubaudi eligibilibus { ſi hoc quidem meliori } .ſ. rationi, { illud autem peiori } rationi { eſt ſimilius, erit melius } & eligibilius, { quod meliori. } .ſ. rationi { eſt ſimilius, verbi cauſa, Achilles habet duas rões, ſiue duas proprietates, eſt enim fortis, & eſt iracundus, qa igitur Aiax eſt ſimilior Arhilli in ea ratione, qua eſt fortis Vlyſſes vero, in ea ratione, qua eſt iracundus, ideo Aiax melior eſt Vlyſſe. Et licet hæc expoſitio poſſit his verbis accommodari, tamen non conuenit inſtantijs, quæ ſubſcribentur.

INSTANTIA.

Habet autem & hoc inſtantiam, nihil enim probibet hoc quidem meliori parum ſimile eſſe, illud autem peiori, ualde, ut ſi Aiax quidem Achilli parum, Vlyſſes autem Ne-
K *ſtori ualde.*

Inſtat Ariſt. hic contra proximum locum, & ſupponit in inſtantia Achillem eſſe bonum in multis, Neſtorem uero bonũ in paucis, aut nõ in tot, in quoc eſt bonus Arhilles. Fuit enim Arhilles validis viribus, periculorum mortis aggreſſoc, iniuriarum ultor, iratum impatiens, aliena egens prudentia. Neſtor vero prudentiſſimus, eloquentiſſimus optimo conſilio vir, longæuus. Vixit enim annos, 300. non fuit autem fortiſſimus, nec mortis periculorum aggreſſor. Inſtat ergo Ariſto. ſit Aiax Achilli optimo, qui in tot bonus eſt, parũ ſimilis, hoc eſt nec ualde, nec in multis. Vlyſſes vero Neſtori, qui eſt bonus, licet Achille minus bonus valde ſimilis, tunc non ſequitur Aiax eſt melior ſimilis, & Vlyſſes peiori. ergo Aiax eſt melior Vlyſſe, quoniam Aiax Achilli eſt ſimilis parum, & in paucis. Vlyſſes vero Neſtori bono, licet minus bono Achille valde, & in multis. Quare non ſequitur Aiacem meliorem eſſe Vlyſſe. vnde inquit. { Habet autem & hoc } .i. hic locus trigeſimuſquartus { inſtantiam, } cuius rationem exponit. & inquit. { nihil enim prohibet hoc quidem meliori parum ſimile eſſe, illud autem peiori } hoc eſt minus bono { valde vt ſi Aiax quidem Achilli parum, Vlyſſes autem Neſtori valde. } nam ſic non ſequitur Aiacem Vlyſſe eſſe meliorem. Quo uero ad uerba attinet, uerbũ { parum } græce eſt, ὀλίγμα, latine tum remiſſe, tum in paucis, verbum autem { ualde } græce eſt σφόδρα, latine tum intenſe, tum in multis bonis, nã ſi Aiax fuerit remiſſe, Achilli ſimilis, & in paucis, Vlyſſes vero Neſtori ſimilis intenſe, & in multis bonis, eorum bonorum, quibus Neſtoc eſt bonus. Neſtor enim non eſt pœnitus malus, ſed in multis bonus, licet non ita bonus, vt Arhilles, nec in tot, non ſequitur iſto caſu poſito, vt Aiax ſit melior Vlyſſe, quoniam poteſt Vlyſſes eſſe bonus illis bonis, quibus eſt bonus Neſtoc intenſe, & in multis eorum.

INSTANTIA SECVNDA.

M *Et ſi boc quidem meliori in peioribus: illud autem peiori in melioribus, ut equus aſino, & ſimia bomini.*

Secunda Inſtantia eſt, quoniam poteſt quod eſt ſimile meliori eſſe ſimile illi in peioribus, vt Aiax Arhilli in iracundia. Illud autem peiori in melioribus, vt Vlyſſes Neſtori in prudentia, vbi patet non ſequi Aiacem meliorem eſſe Vlyſſe, vnde Ariſto. inquit. { Si hoc quidem meliori in peioribus } fuerit ſimile, vt Aiax Achilli in irarundia, { illud autem peiori in melioribus } fuerit ſimile, vr Vlyſſes Neſtori in prudentia, non ſequitur tunc Aiarem Vlyſſe eſſe meliorem Ariſt. tamen aſſignat exemplum in animalibus, & inquit. { Vt equus aſino } ſic ſimilis in melioribus, puta in bonis, quibus aſinus eſt bonus { & ſimia homini } in peioribus .ſ. in ridiculis, quibus homo eſt malus, nõ propterea ſequitur ſimiam eſſe equo meliorem, licet ſit meliori ſimilior, quoniam non in virtutibus, ſed in vitijs ſimia eſt homini ſimilis. hæ ſunt duę inſtantiæ, per quas duas exceptiones eſſe intelligendas, vt ſic loci proximi ſenſus: ſimile meliori melius eſt, quando illi fuerit intenſe ſimile, & in bonis. Hæc de locu trigeſimoquarto. N

LOCVS TRIGESIMVSQVINTVS.

Aliud, quod maxime nobile eo, quod minus tale eſt.

Locus præceptiuus trigeſimuſquintus ſumitur a cõparatione in nobilitate, locus vero præceptus (vt Alexan. exponit) eſt, duobus exiſtentibus eligibilibus, quæ in omnibus æqualiter ſe habent, quod eorum fuerit nobilius, erit eligibilius. verbi cauſa. ciuitati benefacere eligibilius eſt, q̃ benefacere vni, & benefacere dominanti q̃ idiotæ. Hoc pacto demonſtraret aliquis actiuam vitam eſſe contemplatione eligibiliorem, nam actiua nobilior ſpeculatione eſt, actiua enim ciuitati contemplatio vni benefacit, vnde inquit. { Alius } .ſ. locus trigeſimuſquintus præceptus eſt, { quod maxime nobile. eo quod minus tale eſt, } ſubaudi eligibilius eſt. Quo uero ad uerba attinet, maxime nobile græce eſt ἐπιφανέστατον, latine cum maxime notum tum maxime nobile, nam nobile a notitia dicitur. etiam & maxime inſigne exponi poteſt, nec accipit hic { maxime } ſuperlatiue, ſed comparatiue pro magis, vt patet p verba Alexand. Amplius nec nobile accipit pro eo, quod ab origine eſt nobile, vt Albertus exponit, ſed pro eo, q̃d eſt nobile ſecundum officium, non enim ſemper quod eſt genere nobilius, eſt eo eligibilius, quod eſt genere minus nobile. Vnde locus præceptus patet, ſemper enim quod officio nobilius eſt, eo eligibilius erit, quod officio eſt minus nobile, veluti ciuitati benefacere eligibilius eſt q̃ benefacere vni. Et denominanti benefacere eo, quod eſt benefacere idiotæ eligibilius, & vita actiua vita contemplatiua, propter eandem rationẽ. Hæc de loco trigeſimoquinto.

maxime nobile, maxime inſigne ἐπιφανέστατον nobiliſſimum.

O ἐπιφανέστατον nobiliſſimum, maxie noc

LOCVS TRIGESIMVSSEXTVS.

Et quod difficilius, magis enim amamus, cum babemus quæ non eſt facile ſumere.

ſumere λαβεῖν adipiſci

P Locus trigeſimuſſextus præceptiuus accipitur a comparatione duorum penes facile. & difficile, cuius locum præceptum aſſignat, & dicit. { Et quod difficilius, } ſubaudi eligibilius eo eſt, quod facilius, cuius cauſam aſſignat, & inqt. { Magis enim amamus } ea { quæ nõ eſt facile ſumere cũ habemus, } hac ratione uirtus diuitijs & ſanitate eligibilior eſſe demonſtratur, nam rarum eſt & difficile uirtutem capere. Simili ratione demonſtratur vita contemplatiua eligibilior vita actiua, quoniam rarum eſt & difficile vitam contemplatiuam capere. Sed occurres, quoniam ſuperius dixit difficilius eſſe minus eligibile. ideo annotatione dignũ, ea quæ difficile acquiruntur, bifariam eſſe. nã quædam acquiruntur cum difficultate, & poſſidentur cum delectatione. vt virtutes, quædam vero acquiruntur cũ difficultate, & non poſſidentur delectatione, vt vulnera, & plagæ, quæ multis laboribus poſſidentur. tunc locus præceptus erit, eorum, quæ acquiruntur, & cum delectatione poſſidentur, quod difficilius eſt acquiri, eligibilius. patet, quia cum id habuerimus, magis amabimus propter delectationem. eorum vero quæ acquiruntur, & ſine delectatione poſſidentur, minus difficile, eligibilius eſt, quoniam cum ipſum habuerimus, non amabimus, immo odio habebimus. Ariſt. ergo hic (vt Alex. exponit) intelligit prio modo, ſuperius vero intellexit ſecundo modo.

LOCVS TRIGESIMVSSEPTIMVS.

Et quod magis proprium eo quod communius.

Locus præceptiuus trigeſimuſſeptimus accipitur a comparatione duorum penes proprium atque commune, cuius locum præceptum aſſignat, & inquit. { Et quod magis proprium } eligibilius eſt { eo, quod communius, } proprius autem (ut Alexander exponit) eſt quod ſoli competit. hac ratione prudentia eligibilior eſt ſanitate, nam prudentia eſt hominis proprium, quippe quæ ſoli homini competit. At ſanitas commune & alijs animalibus eſt.

incõica-bilium ᾽ακοινω-το τέρον incõius

A

LOCVS TRIGESIMVSOCTAVVS.

Et quod malis incommunicabilius, nam magis eligendum quod nulla moleſtia ſequitur, quã quod ſequitur.

Alexander ex verbis præcedentis textus, & ex verbis præſentis textus facit tria loca præcepta, primus erat, id quod eſt proprium, eligibilius eſt eo, quod eſt commune. Secundus autem quod ineſt paucis, eligibilios eſt eo, quod ineſt pluribus. Hac ratione virtus eligibilior eſt nummis, & ſanitate, nam virtus paucis ineſt, nummi vero & ſanitas pluribus. Tertius vero locus qui accipitur a maiore, vel minore permiſtione cum malis & dolorificis, eſt. { Et quod malis } ideſt dolorificis ac triſtibus rebus eſt { incommunicabilius } hoc eſt minus permiſtum eo eſt eligibilius, quod eſt cum dolorificis ac triſtibus plus permiſtum. Intelligit enim per mala, ea quæ dolorem, triſtitiam, & moleſtiam inferunt, vt ſunt praua deſideria, & concupiſcentię, & id genus. Quod enim ijs malis minus permiſtum eſt, eo eſt eligibilius, quod iis eſt plus permiſtum. Et hoc probat B Ariſto. & inquit. { Nam magis eligendum quod nulla moleſtia ſequitur, quàm quod ſequitur, } id enim ad quod moleſtia ſequitur, magis permiſtum eſt malo, quàm id ad quod nulla moleſtia ſequitur. Hac ratione demonſtrabitur modeſtia eſſe eligibilior abſtinentia, nam modeſtia eſt extra omne deſiderium prauum: abſtinentia vero deſideria habet vehementia & praua, eadem ratione contemplatio vita actiua erit eligibilior, nam actiua vita multis perturbationibus permiſta eſt. hoc pacto expoſuit Alexander, & quidem optime.

LOCVS TRIGESIMVSNONVS.

Amplius ſi hoc illo melius, & ſimpliciter optimum eorum: quæ in hoc, melius eo, quod in altero optimum, ut ſi melior eſt homo quam equus, & optimus homo optimo C *equo melius.*

Locus præceptiuus trigeſimusnonus accipitur a comparatione vnius generis ad alterum alterius generis in qualitate boni, & tunc locus præceptus erit, ſi aliquid vnius generis eſt melius aliquo alterius generis, optimum illius generis erit melius optimo alterius generis, Alexander autem aliter exponit, & quidem ad verba optime, intelligit enim per { hoc } genus aut ſpeciem, & tunc intelligit. { Amplius ſi hoc } ſcilicet genus, aut ſpecies erit, { illo } ſcilicet genere aut ſpecie melius } & ſimpliciter optimum eorum quę in hoc } ideſt & quod eſt in meliori genere, aut ſpecie { optimum, melius erit eo quod in altero } eſt { optimum. } erit ergo locus præceptus (vt exponit Alexã.) ſi aliquod genus vel ſpecies aliquo genere vel ſpecie eſt melius, & quod in meliori ſpecie aut genere optimum eſt, melius erit illo quod in minore genere aut ſpecie optimũ eſt. verbi cauſa. vt ſi animatum genus inanimato genere melius, & optimum animatorum melius erit optimo inanimatorum. Ariſto vero exemplum de homine & equo aſſignat, & inquit. { Vt ſi } ſimpliciter { homo melior eſt q̃ } D ſimplr { equus, & optimus homo optimo equo melior. }

LOCVS QVADRAGESIMVS.

Et ſi optimum optimo melius, & ſimpliciter hoc illo melius: ut ſi optimus homo optimo equo melior, & ſimpliciter homo ſimpliciter equo melior.

Locus vero præceptus quadrageſimus, vt Alexan. exponit, eſt. ſi optimum eorũ, quæ ſunt in aliquo genere melius eſt eo, quod in alio genere eſt optimum, & ſimpliciter genus genere erit melius. Eſt autem hic locus quadrageſimus conuerſio proximi loci, vnde Ariſt. inquit. { & ſi optimum } ſubaudi eorum, quæ ſunt in aliquo genere { melius } eſt eo quod in alio genere { eſt optimum, ſimpliciter hoc } ſcilicet genus { illo } ſcilicet genere { melius } eſt, cuius exemplum aſſignat, & inquit. { Vt ſi optimus homo optimo equo melior } fuerit { & ſimpliciter homo } hoc eſt genere equorum { melior } erit. Amplius ſi optimus vir E optima muliere melior eſt, & vir muliere melior erit.

Sed inſtaret vtiq; aliquis dicens optimam mortem optima deambulatione meliorem eſſe. verbi cauſa. mori in bello, quæ eſt optima mors ſecundum Platonem, & Ariſt. eſt melior optima deambulatione, quæ fiebat ab Ariſto. cum diſcipulis. non tamen ſimpliciter mors ſecundum genus ſimpliciter deambulatione eſt melior. eſt non omnis mors omni deambulatione ſit melior, veluti nulla priuatio eſt melior actu. Instantia | Et dicendum non eſſe mortem optimam in ſpecie, cum ſit priuatio, quę vt priuatio nihil boni habet. at optimus homo in ſpecie hominis eſt optimus. Eſt enim optimus homo maxime homo, quoniam ſecundum hominis virtutem, & omne quod eſt in aliquo genere optimum, maxime eſt illud. at mors optima non eſt maxima mors, bene enim in morte, non qua mors eſt, ſed ſecundum præſentiam alicuius alterius eſt aliquid boni, vtpote cum ſit ſecundum virtutem, quæ non eſt mortis, ſed morientis. Mors Solutio. F enim optima aliquid miſtum eſt ex morte ipſa, & virtute eius, qui moritur, ſic igitur mors optima non per ſe melior eſt deambulatiõe, ſed propter uirtutem atq; fortitudinem morientis: quæ magnum eſt bonum. hoc modo reſpondet Alexan. poteſt tamen breuioribus reſponderi, quòd mors bifariam conſiderari poſſit, vno modo ſub ratione, qua eſt priuatio vitæ, atq; deambulationis: & omnium operationum: & ſic nec eſt optima, nec bonum. Alio modo poteſt conſiderari ſecundum eam virtutem, qua moriens moritur, & ſic optima mors erit melior optima deambulatione, immo erit melior vita deambulantis: & fugientis. quia igitur optima mors non eſt melior optima deambulatione ea ratione, qua mors, non oportet vt mors ſecundum genus ſit melior deambulatione ſecundum genus: & tunc hæc reſponſio non differt ab illa Alexandri.

G

LOCVS QVADRAGESIMVSPRIMVS.

Amplius ea, quibus eſt amicos participare eligibiliora, quam quibus non eſt.

Locus præceptiuus quadrageſimusprimus accipitur a participatione cum amicis, locus vero præceptus eſt. { Amplius ea, quibus eſt amicos participare, } ideſt quibus poſſunt amici participare { eligibiliora quàm quibus nõ eſt } ſubaudi participare, cuius loci exempla aſſignat Alexan. cum inquit, ſic demonſtraretur virtus eſſe ſanitate melior: & diuitiæ nobilitate, nam virtute & diuitiis eſt amicos participare, ſanitate vero & nobilitate impoſſibilitate. Sed occurres contra exempla, nam amici poſſunt & virtute, & ſanitate, & diuitiis & nobilitate participare, igitur non eſt impoſſibile amicos participare ſanitate, & nobilitate.

Dicendum Alexandrum & Ariſtote. per participare intellexiſſe communicare. vnde locus ſic intelligitur, quæ H poſſumus amicis communicare, eligibiliora iis ſunt, quæ non poſſumus amicis communicare, & quoniam virtutem & diuitias poſſumus amicis communicare, ſanitatem vero, & nobilitatem non, ideo virtus ſanitate, & diuitiæ, nobilitate eligibiliores ſunt. Quòd autem nec ſanitatem, nec nobilitatem communicare poſſumus, patet, nam non eſt in nobis dare amicis ſanitatem, & genus.

LOCVS QVADRAGESIMVSSECVNDVS.

Et quæ ad amicum agere malumus quam quæ ad quemlibet, illa eligibiliora ut iuſte agere, & benefacere magis quam uideri. Nam amicis benefacere uolumus magis quã uideri. quibuslibet autem econuerſo.

Locus præceptiuus quadrageſimuſſecundus ab iis ſumitur, quæ ad amicos agimus, locus vero præceptus eſt. { Et quæ ad amicum agere malumus, q̃ quę ad quẽlibet, illa eligibiliora. } cuius exemplũ aſſignat, & dicit, { vt iuſte agere } magis ſubaudi eligibile eſt { quã videri } iuſte agere,

I { & benefacere magis } eligibile eſt { ꝙ videri } benefacere. { Nā amicis benefacere } & iuſte agere ſubaudi volumus { magis ꝗ videri } benefacere, vel iuſte agere, { quibuſlibet aūt econuerſo. } Nā aliīs ſatis eſt, vt videamur iuſte agere, vel benefacere. ergo benefacere eligibilius eſt ꝗ videri benefacere, & iuſte agere ſimiliter eligibilius ꝗ videri iuſte agere. Alex. aūt inquit huiuſmodi argumentationes eſſe probabiles, & perſuaſiuas, & propterea (vt inquit) per has aliquis demonſtrabit docere eligibilius eſſe ꝗ oſtēdere, nā ducere ad amicos eligimus, oſtendere vero qbuſlibet.

ex circunſtantia ἐκ περιουσίας ex opolētia ex adiectiōe ad ſubſtātiā ex appoſitiōe boni ad neceſſarium.

LOCVS QVADRAGESIMVSTERTIVS.

Et quæ ſunt ex circunſtantia, neceſſarijs meliora, aliquādo autem & eligibiliora. Melius enim quā uiuere, bene uiuere. bene autem uiuere eſt ex circunſtantia. ipſum autem uiuere neceſſarium. Aliquando autem meliora, & non eligibiliora. non enim ſi meliora: neceſſario & eligibiliora. Philoſophari ſiquidem melius quā lucrari, ſed non magis eligendū indigenti neceſſarijs. ex circunſtantia autem eſt, quando exiſtentibus neceſſarijs, alia quædam adijciuntur bonorum. Fere autem eligibilius quod neceſſarium eſt, melius autem
K *quod ex circunſtantia.*

Locus præceptiuus quadrageſimuſtertius accipit ab ijs, quæ ſunt ex circunſtantia, ſiue ex appoſitione boni ad bonum Verū pro expoſitione huius loci, exponamus primo quæ ſunt ex circunſtantia, & quæ neceſſaria, vt ēt exponit Alex. & ipſemet Ariſ. ſic.n. patebit vſus loci, neceſſaria quidem igitur ſunt, ſiue quibus impoſſibile eſt eſſe. Ex circunſtantia vero, ſunt aliqua bona, quę cū non ſint neceſſaria, neceſſarijs exiſtentibus adduntur. vt viuere quidē neceſſarium eſt, ex circunſtantia vero bene viuere, nam pręſentia iſtius. ſ. bene, cū non ſit ad eſſe neceſſaria, ornat vitam, quæ eſt neceſſaria. Meliora aūt dicit, quę ſunt ex circunſtantia, ꝗ
L quæ ex neceſſitate, nam melius eſt bene viuere ꝙ viuere, & bene dicere ꝗ dicere. Ariſ. ergo primo aſſignat locū præceptum. & inquit. { Et quę ſunt ex circunſtantia, neceſſarijs meliora, } verbum ex circonſtantia gręce eſt, ἐκ περιουσίας, latine cum ex opolentia, tum ex additione ad ſubſtantiam, ēt ex appoſitione boni ad neceſſarium. Et quia quod eſt ex circunſtantia, eſt ex additiōe boni ſupra id, quod eſt neceſſariū, fit vt omne quod ex circunſtantia eſt, ſit melius eo, quod eſt neceſſariū ſine circunſtantia. Si.n. quod neceſſarium eſt ſine circunſtantia, eſt bonū, quod erit ex circunſtantia, erit melius, cū eſſe ex circunſtantia ſit additione boni. Addit aūt Ariſ. { aliquando aūt & eligibiliora. } non.n. ſemper quę ex circunſtantia ſunt, erunt eligibiliora, nō.n. melius ſemper eſt eligibilius, ſunt.n. quædam meliora, aliquando & eligibiliora, & ponit exemplū, & inquit. { Melius.n. ꝙ viuere bene viuere, bene aūt viuere ex circunſtātia eſt, ipſum aūt uiuere neceſſarium } & ſine circunſtātia; & ſic bene viuere erit melius, & eligibilius. melius quidem,
M qm̄ ex additione boni ſupra neceſſariū, eligibilius vero, qm̄ nobis poſſibile, & ſine impedimento. Deinde exponit, quādo ea quæ ſunt ex circunſtantia, ſunt meliora & non eligibiliora, & dicit. { Aliquando aūt } ea quæ ſunt ex circūſtātia, ſunt { meliora, & non eligibiliora, } & quia aliquis poſſet dicere, ſi ſunt meliora, ergo & eligibiliora, qm̄ ſemper melius eſt eligibilius, quaſi reſpondens. inquit. { Non.n. } ſequitur { ſi meliora, neceſſario & eligibiliora, } nā aliquid pōt eſſe melius, quod propter particulare impedimentum non eſt a nobis eligibile, & hoc exponit, & inquit. { Philoſophari ſiquidē melius ꝗ lucrari, ſed non magis eligendum indigenti neceſſarijs. } Simpliciter.n. philoſophari melius eſt, propter tamen particulare impedimentū non eſt eligibilius ꝗ lucrari. Ad hęc, vt Alex. ſuppleuit, aliquod eſt melius, quod eſt nobis impoſſibile, & hoc erit melius, non tamen eligibilius Melior.n. eſt immortalitas ꝗ longa vita, ſed nobis immortalitas non eſt eligibilior, qm̄ impoſſibilis. Sic igitur, quæ ex circunſtantia ſunt, quędā ſunt meliora & eligibiliora, quędā vero meliora & non eligibiliora, vel propter particulare impedimentū, vel propter impoſſibilitatē. deinde exponit quæ ipſe velit ex circunſtantia: & dicit. { Ex circunſtantia aūt eſt }.i. intelligo aūt aliquid eſſe ex circunſtantia, { quando exiſtentibus neceſſarijs, alia quædā bonorum adiiciunt } dico alia quædā bonorū nā male viuere ex additione eſt, non tamen boni ſupra bonū. Similiter mori ex additione eſt, cū dicitur homo mortuus, non tamen boni ſupra bonū, ideo non eſt melius. Sed occurres, cū id quod eſt ſine circunſtantia ſit neceſſariū, vtrum ſit eligibilius, ſi non fuerit melius? Reſpondet ipſe, & inqt. { Fere aūt fortaſſe eligibilius quod neceſſariū eſt, } & ſine circunſtantia: vt viuere ꝙ bene viuere, & dicere ꝗ bene dicere: & ditari ꝗ philoſophari. { Melius aūt quod ex circonſtantia, } eſt.n. ex additione boni ſupra bonū, ergo melius. dixit aūt, { fere, & fortaſſe, } qm̄ non ſemper id quod neceſſariū eſt, eligibilius eſt eo, quod ex circunſtantia eſt. Nā O
ſi quod neceſſarium eſt, fuerit cū turpitudine, non erit eligibilius. Viuere.n. cum turpitudine nec eſt melius ꝗ bene viuere nec eligibilius. Fortibus.n. viris (.3. ethic.) & melius eligibilius eſt mori ꝗ turpiter viuere. Erit igitur neceſſariū eligibilius, quando ex priuatione circunſtantiæ non relinquitur in ipſo turpitudo. Sed contra exemplum Ariſto. ſunt inſtantiæ. prima, qm̄ ex locis ſuperius aſſignatis: vnus erat: cuius oppoſitū eſt magis fugiendum, ipſum eſt magis eligendum: ſed oppoſitum ipſius viuere eſt magis fugiendum, eo oppoſito: quod eſt ad bene viuere. ergo ipſum viuere eſt eligibilius ꝗ bene viuere. Secunda vero, qm̄ illud eligibilius eſt: cuius abſentiam grauius ferimus. at ipſius viuere abſentiam grauius ferimus: quam ipſius bene viuere. Inſtantiæ

Vno modo dici poteſt loca eſſe probabilia, & ideo pro vtraq; parte poſſunt adduci. Dialecticus.n. habet viam ad vtrunq;. non.n. neceſſitatem: ſed probabilitatem inducūt loca dialectica. Aut dici poteſt ad primum minorē eſſe falſam: non enim oppoſitum ipſius viuere eſt magis fugiendū quā oppoſitū ipſius bene viuere: eligit enim fortis potius P
mori: quā fugere. ſimili ratione ad ſecundum patet ſolo. Solones.

LOCVS QVADRAGESIMVSQVARTVS.

Et quod non eſt ab alio exquirere, quā quod eſt ab alio, quale ſuſtinet iuſtitia ad fortitudinem.

exqrere πορίσασθαι poſſe

Locus præceptiuus quadrageſimuſquartus accipitur ex carentia alterius a quo accipi poſſit, vel ex priuatione alterius a quo fieri poſſit. Locus vero pręceptus vno modo exponitur: vt Iuniores intelligunt: hoc pacto quod non habet poſſe ab alio: eligibilius ē eo, quod habet poſſe ab alio. Et hoc pacto fortitudo eligibilior eſt iuſtitia, nam, vt Plato in politicis inquit, iuſtitia non pōt exercere ſuos actus ſine fortitudine, at fortitudo ſine iuſtitia pōt. ergo fortitudo ſecundum hunc locum erit eligibilior iuſtitia. legitur autem πορίσασθαι græce ſecundum hāc expoſitionem, latine poſſe. Aliter exponit Alexā. locum præceptum: vt ſit ſenſus, quod non poteſt fieri, nec exquiri ab alio quā a ſeipſo, hoc eligibilius eo eſt, quod pōt fieri, atq; exquiri ab alio quā a
Q ſe: & hoc inquit. { Et quod non eſt ab alio exquirere, } ſed ſolum a ſeipſo, eligibilius { eſt, quā } illud, quod ab alio ēt accipi, ac exquiri poteſt, & per πορίσασθαι, intelligitur accipere, atq; ſumere, eſt.n. ſenſus, { & quod non eſt }.i. quod non contingit ab alio { exquirere } hoc eſt accipere: ſed ſolum a nobis ipſis, ſubaudi eligibilius eſt, { quā quod eſt }, idest quā id quod contingit { ab alio accipe, huius loci cauſam aſſignat Alexā. ex eo quia quæ raro ſunt, eligibiliora iis videntur eſſe, quæ fiunt plerunq;, & propter hoc quod impoſsibile eſt ab alio accipere, ſed ſolum ex nobis: hoc eo eligibili eſt, quod poteſt ab alio accipi, hoc loco demonſtrabis virtutes fortunæ bonis eligibiliores eſſe. Nam virtutum quidem nobis ſolis mediantibus eſt poſſeſſio, bonorum vero fortunæ multæ aliæ poſſunt eſſe cauſæ. Sic & poſſeſſionibus & liberis maxime ſtudemus, quoniam non eſt ab alio accipere. Hanc ob cauſam etiam maximū ſtudiū eſt circa propria opera, affert autem Ariſto. exemplum, &

inquit,

A inquit, { quale ſoſtinet iuſtitia ad fortitudinem. } Nam vt Alex. exponit, iuſtus a nullo alio accipit, aut exercet ſuum actum: qui eſt ius ſuum vnicuiq; tribuere. Sed ſolum exercet iuſtitiæ opus ab ipſa iuſtitia, quã habet. At ſalus a periculis quæ fit aliquando nobis a fortitudine, pōt ēt ab alijs nobis fieri, quæ non ſunt fortia, & ideo iuſtitia eligibilior nobis eſt fortitudine, quoniam iuſtus non exquirit ſuum actum ab alio, ſed ſolum a ſe, at ſalus a periculis & a forti, & ab alijs exquiri poteſt, ergo iuſtus eligibilior eſt forti, hæc expoſitio eſt verior, quoniam ſi locus exponeretur primo modo, vix differret a loco ſequenti.

LOCVS QVADRAGESIMVSQVINTVS.

Et ſi hoc quidem ſine illo, eligendum, illud autē ſine hoc, non. Vt poteſtas ſine prudentia non eligenda, prudentia uero ſine poteſtate, eligenda.

B Locus preceptiuus quadrageſimoſquintus accipitur ab independenti electione. Secundum vero nonnullos accipere ab indepēdentia eſſendi, ideo ſecundũ hos locus præceptus erit, quod pōt eſſe ſine altero magis eligendũ, q̃ illud quod non pōt eſſe ſine altero, vt qm̃ poteſtas non poteſt eſſe ſine prudentia, prudentia vero pōt eſſe ſine poteſtate. Igitur prudentia erit eligibilior poteſtate. Alexã. vero (vt mihi videtur) locũ præceptiuũ accipi vult ab independenti eligibilitate: & propterea legit locũ præceptum, duobus eligibilibus exiſtentibus, ſi alterũ eorum ſine altero nõ fuerit eligibile, alterũ vero & per ſe & ſine altero eligibile fuerit, quod per ſe & ſine altero eligibile eſt, hoc eligibilius eſt

C vnde dicit, { Et ſi hoc quidem ſine illo eligendũ } vel eligibile eſt, { illud aũt ſine hoc, nõ } fuerit eligibile, quod ſubaudi eſt eligibile ſine altero, eligibilius eſt. Ponit exēplum, & dicit, { vt poteſtas ſine prudentia non eligenda, } nec eligibilis eſt, { prudentia vero ſine poteſtate eligenda, } ergo prudentia eligibilior poteſtate eſt, nec ſolũ in poteſtate proprie dicta (vt Alex. inquit) quæ eſt regnum, hic locus verus eſt, ſed ēt in alijs bonis: quæ poteſtates dici conſueuerunt: ſimilis eſt ratio, nihil.n. eorum aligibile eſt ſine prudētia. Sunt aũt alia bona quæ poteſtates dici conſueuerũt Tyrannicę poteſtates: de quibus quinto politic. Ariſt. hæ enim ſine prudentia non proſunt. Ideo ēt ijs prudētia eligibilior eſt. Sed ijs occurres: qm̃ quarto huius Ariſt. aſſerit, poteſtatem & eligendorũ eſſe per ſe, & bonorũ, ergo ſine prudentia eſt eligibilis. Fortaſſe Ariſt. quarto huius de ea poteſtate loquitur, quæ naturalis eſt, qualē poteſtatē ignis habet: vt comburat, hæc.n. eſt de numero eligendorũ p ſe, & bonorũ: & huiuſmodi non indiget prudentia. Hic vero loquitur de ptāte dominandi, quæ ſine prudentia friuola eſt.

LOCVS QVADRAGESIMVSSEXTVS.

D *Et duorum, ſi alterum negamus, ut reliquum uideatur nobis ineſſe, illud eligibilius, quod uolumus nobis uideri ineſſe. Vt laborē diligere negamus, ut ingenioſi eē uideamur.*

laborem diligere φιλοπονεῖν laborare ſtudere

Locus præceptiuus quadrageſimoſſextus accipitur ab eo: quod volumus videri nobis ineſſe, locus vero præceptus eſt: duorũ eligibilium ſi alterũ eorum negamus nobis ineſſe: vt alterũ videatur nobis ineſſe, quod volumus magis, vt videatur nobis ineſſe: eligibilius eſt, hoc loco, demõſtrabitur ingeniũ eligibilius eſſe labore, & ſtudio, nã negamus elaborare, atq; ſtudere, volentes videri ingenioſi: ergo ingeniũ ſtudio: ac labore eligibilius eſt, vnde inquit, { & duorũ, ſi alterũ negamus: vt reliquũ videatur nobis ineſſe, illud eligibilius eſt, quod volumus nobis videri ineſſe, } aſſignat exemplũ: & dicit, { vt laborē diligere negamus: vt ingenioſi eſſe videamur, } ergo ingeniũ eligibilius eſt ſtudio: & dilectione laboris. { Laborem diligere } græce eſt, φιλοπονεῖν, latine tum ſtudere: tum laborare ēt: proprie tamen latine eſt laborē diligere. Multi.n. negant ſtudium, vt ingenioſi videantur, qm̃ ſimpliciter ingeniũ eligibilius eſt labore, & ſtudio. Addit aũt Alex. hunc locum, & in diſciplinis, & exercitijs eſſe probabilē. negamus.n. rhetoricam, vt videamur vera perſuadere alicui. Nã vera perſuadere alicui eligibilius eſt oratiōe rhetorica. Amplius negamur ſtratagemata, vt videamur fortes, qm̃ fortitudo eligibilior eſt

E ſtratagematibus. Sed occurres, quia non videtur ingenium ſtudio eligibilius. Primo quia vt Boetius inquit, ſtudiũ redigit in facilitatē, quod poſſumus per naturã. Sed facile poſſe eligibilius eſt poſſe, eſt.n. ex circunſtantia. Poſſe aũt p ingenium eſt, facile poſſe per ſtudiũ, ergo ingenium minus ſtudio eligibile, deinde ſtudiũ eſt fini proximum. ſ. ſcientię, quæ eſt laborũ finis. Ingeniũ vero valde remotũ a fine eſt, ergo ſtudiũ ingenio eſt eligibilius. Sed delentur hæ inſtantiæ, nam ſtudiũ vno modo accipi pōt, vt Cicero inquit, pro applicatione animi cũ aſſiduitate legendi ad aliquid peragēdum: & hoc modo ingeniũ eſt ſtudio eligibilius: nã ingeniũ eſt naturalis perſpicacia, quę eſt promptitudo inueniēdi medium in non perſpecto tēpore, vt ait Ariſ. 1. poſteriorum. Alio modo ſtudium accipi pōt: pro exercitatione ſcientię prius acquiſitę, & ſic eſt fere ipſa ſcientia nondum firmata: & hoc pacto non loquitur Ariſto. Tollatur ergo prima inſtantia, quia facile poſſe eſt eligibilius ipſo poſſe non quidē per ſe ſed ratione præſuppoſiti, quod eſt ipſum poſſe. Secũda ēt nam ſtudium pro exercitatione ſcientiæ acquiſitę eſt ſcientiæ proximũ: qm̃ eſt ſcientia nondum firmata: & hoc modo non loquitur Ariſt. ſed accipit ſtudium pro aſſiduitate legendi: & hoc modo ingenium eſt eligibilius ſtudio.

Dubões. Solones. F

LOCVS QVADRAGESIMVSSEPTIMVS.

Amplius pro cuius abſentia minus increpandi ſunt moleſte ferentes, hoc magis eligendum.

Locus præceptiuus quadrageſimoſſeptimus ſumit a minore increpatione eorũ, qui moleſte ferunt rē amiſſam. Locum vero preceptũ aſſignat Ariſ. & inquit. { Amplius pro cuius abſentia minus increpandi ſunt moleſte ferētes: hoc magis eligendum. } verbum abſentia græce eſt ἀπουσία

G latine etiam amiſſiōe: vt quoniam minus increpamus moleſte ferentes filiorum amiſſionem quã nummorum: eligibiliores ſunt filij nummis: & ſanitas voluptate eadem ratione eligibilior eſt: & amici nummis. nam minus eſt increpãdus: qui moleſte fert amiſſionem amicorum q̃ nũmorum.

LOCVS QVADRAGESIMVSOCTAVVS.

Et pro cuius abſentia non moleſte ferentem magis increpandum, id eligibilius.

Locus quadrageſimoſoctauus accipitur a maiore increpatione eorum: qui non moleſte ferunt rem amiſſam. Locum vero præceptum aſſignat: & inquit. { Et pro cuius abſentia non moleſte ferentem magis increpandum: id eligibilius. } Hac ratione ſcientia ſanitate eligibilior eſt: nam magis increpamus non moleſte ferentem ignorantiam: eo qui non moleſte fert morbum. Rurſum ſanitas diuitijs eli-

H gibilior: quoniam magis increpamus non moleſte ferentem morbum: eo qui non moleſte fert paupertatem. Qua ratione fit, vt ſiquis ęgre moleſteq; fert ſe carere virtutibus: minus iure increpandus ſit eo: qui ęgre moleſteq; ferret ſe plurimas amiſiſſe oues: quoniam per hunc locũ quadrageſimumſeptimum virtus multis ouibus eſt eligibilior. Amplius ſequitur, vt ſiquis virtus aliqua ſibi deſit non ęgre fert, iure magis increpandus ſit, quàm ſi non ęgre ferret ſe non habere diuitias, quoniam per locum quadrageſimum octauum, virtus diuitijs eligibilior eſt.

LOCVS QVADRAGESIMVSNONVS.

Amplius eorum, quæ ſunt ſub eadem ſpecie, quod habet propriam uirtutem eo, quod non habet.

Locus preceptiuus quadrageſimoſnonus accipitur a virtutis proprię poſſeſſione, tunc aſſignat locum præceptum, & dicit. { Amplius eorum, quę ſunt ſub eadē ſpecie, quod habet propriam, } & peculiare { virtutem, } eligibilius { eo } eſt, { quod non habet } propriã atq; peculiarē vir

I tutem Quid vero Ariſ. intelligat per virtutem, non eſt cla
rum. Anonymus interpres per virtutẽ intelligit potentiã
generandi, nam eorũ, quę ſub eadẽ ſpecie ſunt, quod habet
propriã virtutem generandi, qua põt generare tale, quale
ipſum eſt, perfectum & nõ orbatum eſt, id vero, quod hac
generandi potentia vacat, imperfectũ eſt, & ideo quod ta-
lem habet potentiam, eligibilius eſt eo, quod hac potentia
vacat Adinolphus vero aſſerit Alexã. appellare hic virtu-
tem, formã procedendi in finẽ, ad quem eſt, quod.n. habet
hanc formã procedendi in finẽ, ad quem eſt, eligibilius eo
eſt, quod hac forma vacat. Alexã. vt mihi videtur, rectius
exponens, inquit, Ariſt. intelligere per propriã atq; pecu-
liarẽ virtutem, finem atq; perfectionem, quæ eſt peculiaris
naturæ. Eſt.n. eligibilius perfectum ſimpliciter. Ergo Alex.
per propriã virtutem, intelligit virtutẽ, quæ iam attingit
finẽ proprium propter quẽ eſt, nam ſic eſt perfectũ, & pro
pterea eorũ quę ſub eadẽ ſpecie ſunt, quod propriã habet
virtutẽ fini proprio copulatã eligibilius eo eſt, quod nõ ha
K ber. Hac ratione homo virtutẽ habens fini proprio copula
tã eligibilior homine eſt, qui talẽ virtutẽ non habet. Nam
ſub eadẽ ſpecie ſunt omnes homines: hoc ẽt modo vas qđ
peculiarẽ habet vſum: ob quẽ factũ eſt: eligibilius vaſe eſt,
quod non habet. Nã hæc eſt virtus vaſis: per hunc quidem
locũ demonſtrabis poculũ terreum quo ad bibendũ cõmo
de vti poſſumus: eſſe eligibilius q̃ poculũ argenteũ: quo vel
non poſſumus ad bibendũ, eligibilius dico, nõ ſimpliciter:
ſed in ſpecie poculorũ: quibus vtimur ad bibendũ. Quo
vero ad verba attinet, diligenter dixit Ariſ. { eorum quæ
ſunt ſub eadẽ ſpecie, } ſic.n. verus eſt locus, non.n. verum
eſſet dicere, { eorũ quę ſunt ſub eodẽ genere, quod habet
propriam virtutẽ } eligibilius eſt { eo, quod non habet, }
nam lepus habens peculiarem leporis virtutem. ſ. velocita
tem non eſt melior homo non habente propriam virtutẽ,
nullus enim lepus eſt homine melior.

LOCVS QVINQVAGESIMVS.

Vtriſq; aũt habentibus, quod magis habet, eligibilius.

L Hic pręceptiuus locus quinquageſimus accipitur a ma-
iore poſſeſſione proprię virtutis, & ideo aſſignat locũ præ
ceptum, & dicit. { Vtriſq; aũt habentibus } & ſubaudi exi
ſtentibus ſub eadem ſpecie, { quod magis habet } propriã
virtutem debitã fini copulatam { eligibilius } eſt Dato.n.
q; ſint duo viſus videntes: viſus acute videns eligibilior eſt
viſu obtuſo vidente, & vt diximus de viſu, ita de cæteris
virtutibus intelligendum.

LOCVS QVINQVAGESIMVSPRIMVS.

*Amplius ſi hoc quidem facit bonum illud. cui adeſt: illud
autem non facit, quod facit, eligibilius. Quemadmodum ca-
lidius quod calefacit eo: quod non.*

Locus præceptiuus quadrageſimuſprimus accipitur a fa
ctura operis boni, pro intellectu vero loci præcepti: diſtin
guamus bona: ut Alex. diſtinguit, q; ſint quædã bona, quæ
ſua pręſentia bonos faciunt ea habentes, ut uirtutes, quæ-
M dã uero non, ut diuitiæ, nobilitas, uoluptas: talia bonorum
eligibiliora ſunt, quę bonos faciunt: cum pręſentia ſint, ſic
omnis uirtus omni uoluptate eligibilior eſt: & omni pro-
ſperitate. Ariſ. ergo aſſignat locũ præceptũ, & dicit. { Am-
plius ſi hoc quidẽ facit bonũ illud, cui adeſt, illud aũt non fa
cit, quod facit } bonũ id, cui adeſt { eligibilius } eſt. Hũc lo
cum exẽplo ſumpto a calido declarat, & dicit, { quẽadmo
dũ calidius } eſt { quod calefacit } cui adeſt, { eo qđ nõ }
ſubaudi calefacit, cui adeſt. Vt calidior eſt ignis niue habẽ-
te & ipſa caliditate, qm ignis quidẽ calefacit, nix uero, nõ.

LOCVS QVINQVAGESIMVSSECVNDVS.

*Si aũt utrunq; facit, quod magis facit: aut quod melius,
& principalius facit bonum. Vt ſi hoc quidem animam, il-
lud autem corpus.*

Locus pręceptiuus quinquageſimuſſecundus accipitur a
factura maioris, uel melioris boni, uerũ Alexã legit uerba
Ariſ. ut ſint duo loca, quorũ quinquageſimuſſecundus ac-
cipitur a factura magis boni. Locus uero quinquageſimuſ- N
tertius accipitur a factura boni eius, quod ẽ melius & prin
cipalius, & iuſta primũ legant uerba Ari. ſic. { Si aũt utrũq;
facit } hoc eſt, ſi aũt ambo pręſentia bonos faciunt eos, q-
bos adſunt, hęc ſi cõparent, { quod magis facit } bonũ id,
cui adeſt, eligibilius eſt eo, quod minus facit. Hac rõne uir-
tus perfecta demonſtrabi eligibilior uirtute naturali, nam
ambę quidem faciunt habentes bonos, ſed magis perfecta
uirtus iuſta ſecundũ locũ dicit, { aut quod } facit bonum
id { quod } eſt { melius, & principalius, } eligibilius eſt fa
ciente bonũ id quod eſt peius, & non principale. Sic uirtus
ſanitate & robore melior ac eligibilior eſt, nã uirtus quidẽ
animã bonã facit, ſanitas uero & robur corpus faciũt, me
lius autem anima corpore eſt. Sic & ſapientia modeſtia eli
gibilior eſt, nam ſapientia intellectum: modeſtia uero, con
cupiſcibilem partem bonam facit: melior autem intelle-
ctum eſt quã pars animæ concupiſcibilis.

LOCVS QVINQVAGESIMVSTERTIVS.

O *Amplius aũt a caſibus. & uſibus: & actionibus: & ope
ribus: & hæc ab illis. Sequuntur. n. ſeſe inuicem: ut ſi quod
iuſte, eſt eligibilius q̃ quod fortiter: & iuſtitia fortitudine
eligibilior. Et ſi iuſtitia q̃ fortitudo eligibilior: & quod iu-
ſte quã quod fortiter: ſimiliter autem & in alijs.*

Hic eſt locus quinquageſimuſtertius circa quẽ Ariſto. ſic
procedit, quia primo ponit locũ præceptiuum, deinde ibi.
{ Sequuntur. n. ſeſe } ponit exemplũ & induit locũ pręce
ptum, non tamen explicat ipſum, Alex. uero explicauit, di
cit. n. prolatis ſecundũ caſum, ſi quod eſt ſecundũ alterum
caſum fuerit eligibilius: & quod ſimpliciter dicitur, cuius
eſt caſus, eligibilius erit, & econuerſo, ſi quod eſt ſimplici-
ter, eligibilius erit, & quod eſt ſecundum caſum, eligibilius
erit, hic eſt locus præceptus. Eſt aũt caſus hoc. ſ. iuſte, forti-
ter, & quot dictiones ſic formauerunt, ea uero, quorũ ſunt
caſus, ſunt ut iuſtitia, & fortitudo per uſus uero una rõne
utentes intelligimus. uerbi cauſa. per uſum iuſtitiæ intelli-
P git eum, qui utitur iuſtitia, & per uſum fortitudinis: intelli
git eũ, qui utitur fortitudine: hoc eſt intelligit iuſtũ, & for-
tẽ, per opera uero, intelligit officia, nã opus iuſtum eſt offi-
ciũ, iuſtũ & opus forte eſt officiũ forte, officium uero ipſa
uirtus eſt quę generatur ex laudabilibus actibus, quę q; ho
minẽ reddit officioſum. Per actiones uero intelligit actus
actiones. n. quę a uirtutibus proficiſcuntur: uel ex qbus uir
tutes oriuntur: dũ fiunt, actus ſunt: & operationes & iuſta
hanc expoſitionẽ Ariſ. inquit. { Amplius aũt a caſibus: &
uſibus } .i. & ab utentibus, { & ab actiõibus } .i. & ab acti
bus, { & operibus } .i. & ab officijs ſequuntur ea, quę ſim-
pliciter dicuntur, quęq; dicunt abſtracta { & hęc ab illis }
.i. & econuerſo. Nã ab his omnibus ſequuntur quę ſimpli-
citer dicuntur: & econuerſo ab his: quę ſimpliciter dicunt:
ſequuntur caſus uſus, actiones, & opera, ea quę ſimpliciter
dicuntur, ſunt, ut iuſtitia, fortitudo, & id genus, quęq; a no
ſtris abſtracta dicuntur. Hic eſt locus præceptiuus quinqua
geſimuſtertius deinde exempla aſſignat, ut habeatur locus
præceptus, & dicit. { Sequuntur. n. ſeſe inuicem, ut ſi quod Q
iuſte } ſubaudi fit, { eligibilius } eſt { quã } id, { quod for
titer fit, & iuſtitia fortitudine eligibilior, } deinde exponit
quo modo econuerſo ſequitur: & dicit, { & ſi iuſtitia { quã
fortitudo eligibilior } eſt, { & quod iuſte } fit. i. & quod
eſt ſecundũ caſum. { eligibilius } eſt { quã } id quod forti-
ter fit: qđ ẽt eſt ſecundũ caſum. { Similiter aũt & in alijs }
.i. ſicuti aũt eſt in caſibus, ſic ẽt & in uſibus. Si. n. iuſte factũ
eſt eligibilius quã id, quod fortiter fit, & iuſtus uſus eligibi
lior erit forti uſu. i. & qui utitur iuſtitia, qui eſt iuſtus, uten-
te fortitudine qui eſt fortis, & iuſtum opus. i. iuſtum officiũ
eligibilius forti opere, & forti officio, & iuſta actio forti
actione, & addit q; conuertantur hæc ab inuicem. nã quod
cunq; eorum eligibilius eſſe accipitur, & caſus qui cum illo
colligati ſunt, eligibiliores erunt. Sunt enim hęc coordi-
nata, iuſtitia, iuſtum, iuſte, fortitudo, forte, & forti-
ter. Vniuerſaliter igitur cuius uſus eſt eligibilior,

A & vtens vtente, & habitus habitu, & officium officio caſus eis correſpondens eligibilior erit, & econuerſo. Siquis autem vult poteſt diuidere hunc locum in plures vt Alex. diuidit, & erit ſecunda expoſitio, nã a caſibus locus põt eſſe alius, alius vero ab actionibus, alius ab operibus, alius ab officijs. Vſus.n.proprie vtilium dicuntur, actio vero, quæ circa vtile eſt uſus, vtilia vero dicuntur, bonorum proprie quæcunq; ſunt organica. Et ideo organica quorum vſus eligibiliores, & ipſa eligibiliora. Si enim vſus diuitiarum vſu virium eligibilior, & diuitiæ eligibiliores, & econuerſo. Alius locus eſt, qui eſt ab operibus, eſt aũt opus ſecundum hanc nouam Alexandri expoſitionem, cõmuniter quidem omnis rationabilis actio, proprie aũt quæ eſt ſecundum electionem .i. actio, quæ fit ſecundum virtutem, aut ſecundũ vitium, & ideo quorum opera eligibiliora, hæc eligibiliora, vt ſi iuſta facere eligibilius eſt q̃ fortia operari: & iuſti-
B tia fortitudine eligibilior, & econuerſo, ſi iuſtitia fortitudine eligibilior, & iuſta facere eligibilius, q̃ fortia operari. Similiter aũt & locus, qui eſt ab officijs, cuius.n.officium eligibilius, & ipſum ſimiliter & econuerſo, vt ſi officium ædificatoriæ officio fabrilis eligibilius eſt, ædificatoria fabrili eligibilior, & econuertitur, ſi ædificatoria fabrili, & officiũ officio, & quoniam amici officium eligibilius quã beniuoli officium, & amicitia quã beniuolentia eligibilior erit. Eſt autem amici officium cum uolontate operatio boni erga amicum. At beneuoli ſola boni voluntas erga beneuolum. Et econuerſo, quoniã amicitia eligibilior eſt beniuolentia, & amicitiæ officium beniuolentiæ officio, & benefacere amicis quã malefacere inimicis eligibilius. Eſt aũt benefacere
C amicis officium liberalis, malefacere vero inimicis fortis, quare liberalitas fortitudine eligibilior erit. Rurſum & econuerſo ſi medicus eligibilior ædificatore, & medici officium, eligibilius erit ædificatoris officio, eſt aũt operatio, quę tendit in finem. officium uero finis. Hæc eſt ſecunda expoſitio, quæ bene verbis Ariſ. conuenit. Quare diuidendo loca hic enumerata breuibus dicamus, omnia loca huiuſmodi eſſe ſecundo, nam a caſibus, ab vſibus, ab actionibus, ab operibus ad abſoluta loca quatuor ſunt, econuerſo vero ab abſolutis ad caſus, ad vſus, ad actiões, ad opera, ẽt tria quatuor, ergo loca ſunt octo, a caſibus vero, ab vſibus, ab actionibus ad opera loca tria, econuerſo ẽt tria. Igitur ſex. a caſibus ab vſibus, ad actiones loca ſunt duo, & econuerſo duo. Igitur quatuor. a caſibus aũt ad uſus locus eſt vnus, econuerſo ẽt vnus. Igitur duo. Quare loca omnia ſunt ſecundo, intelligit ergo ſecundum hunc tertiam expoſitionẽ Ariſto. per caſus, aduerbia, quæ cadunt ab abſolutis per vſus, intelligit actiones, quæ ſunt circa bona vtilia, per actiones: intelligit officia, quibus fungimur circa res factibilea, vt erga domus, erga amicos, erga corpora, per opera, intelligit
D actiones, quæ fiunt ſecundum virtutes, ſunt tres expoſitiones, quæ in re ſunt vna, licet quo ad expoſitionem verborum ſit aliqua differentia: vt viſum eſt.

LOCVS QVINQVAGESIMVSQVARTVS.

Amplius ſi, aliquo eodem hoc quidem maius bonum eſt, illud autem minus, magis eligendum maius. Aut ſi maiore maius fuerit alterum.

Locus præceptiuus quinquageſimuſquartus accipitur a maiore minoreue comparatis ad idem: cuius locus præceptus eſt, vt inquit. { Amplius ſi aliquo eodẽ, hoc quidẽ maius bonum eſt, illud aũt minus, } illud quod eſt { maius, magis eſt eligendũ, } verbi cauſa. vt Alex. probat, illud, quod aliqua magnitudine eſt maius, ẽt erit maius, ea magnitudine, quæ eſt minor. Vt qm̃ tricubitum bicubito maius eſt: manifeſtum qm̃ & cubito, quod minus eſt bicubito, maius erit, ſic & ſi aliquo, eſt maius bonum: erit eligibilius eo, qđ eſt illo eodẽ minus bonũ. Sic demonſtrabitur virtus voluptate eligibilior: qm̃ virtus ſuperat ſanitatẽ, quæ eſt voluptate eligibilior, deinde Ariſ. ponit eundem locũ ſub alijs verbis, & dicit, { aut ſi maiore maius fuerit alterum, } hoc ſubaudi eligibilius erit eo, quod illo maiore eſt minus, vt qm̃ virtus eſt ſanitate maior, quę eſt voluptate ẽt maior, iõ virtus voluptate erit eligibilior. Amplius quoniam diſciplina eſt virtute maior, qua. videlicet. virtute ſanitas minor eſt: erit etiam ſanitate diſciplina ipſa eligibilior. E

LOCVS QVINQVAGESIMVSQVINTVS.

Sed & ſi duo quædam uno aliquo ſint eligibiliora: quod longe eligibilius eo quod minus eſt eligẽdũ, & eligibilius ẽ.

Locus præceptiuus quinquageſimuſquintus ſumitur ab inæqualitate exceſſuũ eorũ, quę ſunt aliquo eodẽ maiora, cuius locũ pręceptũ aſſignat, & dicit. { Sed & ſi duo quędã vno aliquo ſint eligibiliora, } ſubaudi inęqualiter, qm̃ alterum magis, alterũ minus. Illud { eligibilius eſt, quod } eſt { longe eligibilius eo, quod minus eſt eligendũ, } nã (vt Alex. inquit) aliquorũ ſuperantiũ, quod magis ſuperat, eſt maius, & ita eligibilius, vt qm̃ virtus & ſanitas diuitijs ſunt eligibiliores, plus aũt eſt eminentia virtutis ad diuitias, quã F quę ſanitatis, virtus ſanitate eligibilior erit. Sic & ſcientia recta opinione, eligibilior, ambę.n. eligibiliores ſunt, ſophiſtica apparentia. magis aũt ſcientia, qua recta opinio, ergo ſcientia recta opinione eligibilior.

LOCVS QVINQVAGESIMVSSEXTVS. ſupabundantia ὑπερβολὴ exceſſus ſũmitas.

Amplius cuius ſuper abundantia eſt ſuperabũdantia eligibilior, & ipſum eligibilius: ut amicitia pecunijs. Nã eligibilior ſuperabundantia amicitiæ quã pecuniarum.

Hic locus pręceptiuus quinquageſimuſſeptimus accipit a cõparatione exceſſuũ in eligibilitate, cuius locũ pręceptũ aſſignat, & dicit. { Amplius cuius ſuperabũdantia } .i. ſummitas { eſt ſuperabundantia } .i. ſummitate { eligibilior: & ipſum eligibilius } cuius exemplum aſſignat, & dicit, { vt amicitia pecunijs. nam eligibilior } eſt { ſuperabundantia amicitiæ quã pecuniarũ. } Alex. vero aſſignat aliud exemplũ, & dicit, & qm̃ ſummitas quę eſt in ſanitate eligibilior eſt ſummitate, quę eſt in voluptate, & ſanitas voluptate eligibilior, exponit aũt Alex. quid ſummitas ſit in ſanitate, & quid ſummitas ſit in voluptate, & dicit, eſt quidẽ ſanitatis G ſummitas bona habitudo, voluptatis vero impermiſtum eſſe cum triſtitia, conſtat aũt omnibus bonã habitudinem eligibiliorẽ eſſe eo quod eſt eſſe impermiſtũ cum triſtitia, ſecundũ hanc expoſitionẽ per hyperbolẽ Ariſ. intelligit aliquod peculiare quod eſt ſummum alicui, per quod excedit aliud peculiare, quod eſt ſummum alteri, & tunc quæritur quod eſt tale ſummum in amicitia, & quid tale in pecunijs. Nec Ariſ. dixit, nec Alex. ſuppleuit. Et dicendum in amicitia talem ſummitatem eſſe poteſtatem, & vitæ ſecuritatẽ, qui enim amicis abondat, eſt aptus dominari, & vita ſecurus, in pecunijs vero, ſummitas eſt poſſeſſio pecuniarum multarum.

LOCVS QVINQVAGESIMVSSEPTIMVS.

Et id, cuius utiq; magis eliget quis: ut ipſe ſibi cauſa ſit, H *quã cuius alter. Vt amicos pecunijs.*

Locus præceptiuus quinquageſimuſoctauus accipit ab exceſſu boni, vt nos magis ſumus illius cauſa, verum non eſt locus præceptus clarus. Vno.n.modo poteſt intelligi, vt id ſit eligibilius: cuius volumus nos magis eſſe cauſa vt nobis inſit. quàm id, cuius, volumus vt ſit alter cauſa, vt nobis inſit. Amici enim nobis inſunt & pecuniæ, ſed quoniam cauſa qua inſunt nobis amici, nos volumus eſſe non enim amicos accipimus, niſi volentes, cauſa vera qua nobis inſunt pecunię, volumus vt ſit alter quoniam volumus magis vt aliũ dent, quàm vt nos demus, ideo amici eligibiliores ſunt pecunijs, dicit. { Et id cuius vtiq; magis eliget quis, vt ipſe ſibi cauſa ſit, } eligibilius ſubaudi eſt, { quã } id { cuius } eliget, vt cauſa ſit { alter, vt amicos pecunijs } eliget quis magis. Alio modo locus intelligi põt, vt id ſit eligibilius, quod per ſeipſum aliquis magis poſſidere eligit, quã quod poſſidere per alterum. Vt amicos per nos ipſos magis eligimus poſſidere, quàm per alios, pecunias autem per alios, quoniam volumus magis eas ab alijs acci-

I pere, quàm ipſi alijs dare. Et ideo amici pecunijs eligibilio-
res ſunt, & hæc eſt expoſitio Alexandri, & tu lege, { & id,
cuius vtiq; magis eliget quis, vt ipſe cauſa ſit, } vt per ſe-
ipſum poſſideat eligibilius eſt, { q̃ } id { cuius alter } eſt
cauſa.i.q̃, vt per alterum poſſideat, { vt amicos pecunijs.
Attentione dignū, amicos nos accipere, a nobis ipſis ma-
gis illos volentes, at pecunias accipimus eas magis volen-
tes ab alijs. Et propterea amici eligibiliores pecunijs ſunt,
& ideo tertia expoſitio oritur, vt id eligibilius ſit habēdū,
quod magis a nobis q̃ ab alijs accipere volumus, & hoc di
cit, { & id, cuius vtiq; magis eliget quis, vt ipſe cauſa ſit, }
ideſt &.i. eligibilius, quod magis quis a ſe eliget, { q̃ } id,
{ cuius alter } ſubaudi eſt cauſa.i.q̃ id quod ab altero eli
get. { vt amicos pecunijs } eligit quis magis a ſe, pecunias
vero ab altero. ergo amici eligibiliores ſunt pecunijs. Sed
occurres, qm̃ hic locus videtur idem cum loco quadrageſi
moquarto, cū dixit, { & quod non eſt ab alio exquirere,
quā quod eſt ab alio. } Alex. aſſerit hic Ariſt. velle id eſſe
K eligibilius, cuius cauſa eſt ipſe magis, q̃ id cuius cauſa eſt al-
ter. ſuperius vero voluit id eſſe eligibilius, quod quis nō po
teſt habere ab alio q̃ a ſe q̃ quod pōt ab alio habere quā a
ſe. Vt virtutes diuitijs: nā virtutes a ſolis nobis habemus,
diuitias aūt a multis alijs, & ſic præſens locus differt ab illo
ſolum in verbis, idē enim eſt in re non poſſe aliquid habe-
re ab alio quā a ſe, & eſſe cauſam per ſeipſum alicuius, vt
habeat, differt autem ſola appellatione nominum.

LOCVS QVINQVAGESIMVSOCTAVVS.

Amplius ex appoſitione, ſi eidem appoſitum aliquid quod totum eligibilius facit.

Locus præceptiuus quinquageſimuſoctauus accipitur ab
appoſitione comparatiua duorum eidem abſolute. Et pro
cedat Ariſ. hoc modo, quia primo præceptiuū, deinde præ
ceptum locum aſſignat, & dicit primo. { Amplius ex ap-
poſitione } ſubaudi cōparatiua duorum eidem abſolute,
deinde aſſignat locū præceptū, & ſecundum Alex. præce-
L ptus locus iſte eſt, ſi addrentur eidē aliud & aliud, & fieret
totū cum ijs, quæ adduntur, quandoq; quidem eligibilius,
quandoq; aūt minus eligibiles, id cuius appoſitione totum
cui additur, fit eligibilius, eligibilius erit altero appoſito,
cuius additione fit minus eligibile. verbi cā, ſi diuitijs ad-
deretur virtus aliquando, & aliquando ſanitas, ſintq; diui
tiæ cū virtute eligibiliores quā diuitiæ cū ſanitate, virtus
ſanitate eligibilior erit. Inſuper ſi ipſi viuere quandoq; qui
dem iuſte adderetur, quandoq; vero ſuauiter, ſi iuſte viue-
re eligibilius eſt quā ſuauiter viuere, & iuſte eligibilius eſt
quā ſuauiter, vnde dicit { ſi eidē appoſitū aliquid, } nunc.
videlicet. & aliud alias, id, { quod } ſui additione { totum
facit eligibilius, } quā alterū faceret, ſi adderetur, hoc ſub
audi eſt eligibilius. Vt qm̃ homo cū ſapientia eligibilior eſt
homine cū voluptate, igitur ſapientia voluptate eſt eligi-
bilior. Inſuper, qm̃ Cæſar cū exercitu eligibilior eſt, Cæſar
cū delitiis eſt, hoc pacto intelligendo locus pſpicuus eſt.

INSTANTIA.

M *Cauere autem oportet extendere ad ea: in quibus altero
quidem appoſitorum utitur commune, uel alio quolibet mo
do cooperatiuum eſt. Reliquo autem non utitur, neq; coope
ratiuum eſt, ut ſerra & falce cum arte fabrili. Nam eligibi-
lior ſerra conſociata. Simpliciter aūt non eligibilior.*

Ariſtoteles hic ſoluit inſtantias, qm̃ non ſequitur, libera
litas cum diuitiis eligibiliores ſunt liberalitate cum viri-
bus. Igitur diuitiæ eligibiliores ſunt viribus, neq; ſequitur,
vires cum fortitudine eligibiliores ſunt quā diuitiæ cū for
titudine, igitur vires diuitiis eligibiliores ſunt. Eſſet.n.idē
eodem magis & minus eligibile. nā in liberalitate diuitiæ
ſunt eligibiliores viribus. In fortitudine aūt vires ſunt eli-
gibiliores diuitiis, & ita diuitiæ erunt viribus magis & mi-
nus eligibiles, quod eſt abſurdum. Inſuper nec ſequitur, vi
res cum fortitudine eligibiliores ſunt, quā vires cum mo-
deſtia. Igitur fortitudo eſt modeſtia eligibilior, cauſa aūt,
quare locus non in omnibus verus eſt, hæc eſt, qm̃ in mul- N
tis cōmune, cui additio fit, altero additorum aut vtitur, ve
luti inſtrumento, aut cū eo cooperans eſt, altero vero neq;
vtitur neq; cū eo cooperans eſt. Ideo eo, quo vtitur: non
exiſtente eligibiliori, totū tamen eligibilius fit, vnde diui-
tiis quidē liberalitas vtitur, non vtens viribus ſecundū ſuā
peculiarē actionem. Rurſum fortitudo viribus, non autem
diuitiis vtitur. Adhæc vires fortitudini cooperantes ſunt,
modeſtiæ vero nullatenus, iccirco Ariſ. dixit. { Cauere au
tem oportet } ſubaudi { extendere } locum { ad ea in qui-
bus cōmune } cui ſit additio nunc vnius, nūc alterius. { vti
tur altero quidē appoſitorū } veluti inſtrumento { vel }
ſi, non vtitur, vt inſtrumento, ſaltē { quolibet alio modo
eſt cooperatiuū } cum illo addito. Liberalis.n. diuitiis vti-
tur vt inſtrumento ad peculiarē ſuam actionē, quæ eſt do-
nare. non aūt vtitur viribus, & ita licet in liberalitate diui
tiæ ſint eligibiliores viribus. Non tamen ſimpliciter diui
tiæ ſunt viribus eligibiliores. Amplius vires fortitudini co- O
operantes ſunt. Modeſtiæ vero nullatenus, & ideo licet in
fortitudine vires eligibiliores ſint, quā in modeſtia, non ta
men ſequitur vt fortitudo ſit modeſtia eligibilior, ideo ad
dit, { reliquo aūt } appoſitorū { non vtitur, neq; coopera
tiuum eſt, } in illis.n. additis, ad quæ cōmune ſic ſe habet,
vt vno vtatur, altero non: vel vt cū vno ſit cooperans: cū
altero non: locus non eſt verus: & aſſignat exemplū in ar-
te fabrili, & dicit, { vt ſerra: & falce cū arte fabrili, nā eligi
bilior ſerra } eſt { conſociata } arti fabrili, quā ſit falx: { ſim
pliciter aūt } ſerra { non } eſt falce { eligibilior, } nā ſerra
eſt inſtrumentū artis fabrilis: non aūt falx. Rurſum falx cō
ſociata arti meſſoriæ eligibilior eſt quā ſit ſerra. Simplici-
ter aūt non eſt eligibilior. Quare in ijs verus eſt locus: in q
bus appoſita ſimili ratione ſe habent ad ipſum commune:
cui adduntur: hæc ad inſtantias.

LOCVS QVINQVAGESIMVSNONVS.

*Rurſum ſi minori appoſitum aliquid, quod totum ma-
ius facit.* P

Hic locus præceptiuus quinquageſimuſnonus accipit ex
appoſitione cōparatiua in bonitate duorum ad duo. Locus
vero præceptus, vt Alex. exponit, eſt, minori bono appoſi
tum: & totū maius bonum faciens: eligibilius eſt eo, quod
maiori bono apponitur & totū primo toto minus bonum
facit: & vt locū magis intelligas, ſint duo aliqua bona: vnū
quidem maius: alterū aūt minus, & illis apponātur aliqua:
ita vt ex eorū appoſitione: illud quod eſt minus bonū, fiat
maius bonū: & quod eſt maius bonū: fiat minus bonū: mi-
nori bono additum eligibilius eſt addito alteri maiori. ver-
bi cā, bona habitudo & ſanitas duo bona ſont, ſanitas qdē
minus: bona aūt habitudo maius bonū. At bonæ habitudi
ni maiori bono exiſtenti diuitiæ. Sanitati vero minori bo-
no exiſtenti virtus addantur: qm̃ ſanitas cum virtute ma-
ius bonū eſt quā bona habitudo cū diuitijs: ideo virtus di-
uitijs eſt eligibilior. Inſuper, qm̃ dicere & tacere duo bona
ſont: & cum eligibilius ſit dicere q̃ tacere: qm̃ & plus eſt in
vſu: apponatur quidē modeſte ipſi tacere: rhetorice vero Q
ipſi dicere: quia igitur modeſte tacere eligibilius eſt quàm
rhetorice dicere, ideo modeſtia rhetorica eligibilior eſt, di
cit. { Rurſum ſi minori appoſitū aliquid } .i. ſi minori bo-
no appoſitū ſit aliquid, quod totū facit maius bonū } ſubau
di quā alterum bonum appoſitum maiori bono, quod ſub
audi minori bono additur: eligibilius eſt eo, quod additur
maiori bonum, patent igitur ex additione.

LOCVS SEXAGESIMVS.

*Similiter autem & ex ablatione. Quo enim ablato ab
eodem, quod reſtat, eſt minus, illud maius utiq; erit. Quan
do quod ablatum eſt, reliquum minus facit.*

Iſte eſt locus ſexageſimus, vbi primo aſſignat locū præ
ceptiuū, & dicit. { Similiter aūt & ex ablatione, } hoc eſt.
ſimiliter oportet argumentari ex ablatione quemadmodū
ex additione, deinde ponit locū præceptū, verum nō eodē
exponitur ab omnibus. Iuniores locū præceptū intelligunt

hoc

A hoc modo. Si quod aufertur ab aliquo, ſui ablatione, facit id, a quo aufertur minus bonum, eligibilius eſt eo a quo au fertur, & ita volunt comparationem fieri inter id, quod au fertur, & id, a quo aufertur, & hoc dicit Ariſ. { ſimiliter au tem & ex ablatione }. ſ. argumentari poterimus quemad modum ex additione, & exponit quod dixerat, & dicit, { quo. n. ablato ab eodem, quod reſtat, eſt minus, illud } ablatum ſubaudi { maius } in bonitate { vtiq; erit, } & eli gibilius. Sed occurres, nam beatitudo eſt eligibilior ap poſito ei aliquo bono externorum, & reſtat minus bonū eo ablato, & tamen illud bonum quod aufertur, non erit beatitudine eligibilior. Ad tollendam hanc inſtantiam, ſub dit, { quando quod ablatū eſt, reliquum facit minus } bo num, non quidem intenſione, ſed ſpecie, modo beatitudo eo bono ablato, non remanet minus bonum, in ſpecie. Eſt enim eiuſdem bonitatis in ſpecie cum illo & ſine illo. Li B cet ſine illo ſit minus bonum intenſione. nec Alex. diſplicet hæc expoſitio, aſſerit. n. locū hunc verum eſſe, ēt ſi vnum aliquid fuerit ipſum eligibile, quod aufertur, deinde aufe ratur ab ipſo id, cuius appoſitione fiebat eligibilius. Aliter pōt intelligi locus præceptus, vt recte Alex. ēt exponit. Ve ſi ſint duo eligibilia, & auferantur ab eodem, cui prius ad debantur, ſi illud, quod relictum eſt minus fieret alterius ablatione, q̃ alterius, cuius ablatione minus ſit, illud eſt eli gibilius altero, cuius poſt ablationē non ſit minus id, a quo aufertur. Locus iſte maxime patet in magnitudinibus, & numeris. Diminuuntur. n. decem & trium & quinq; abla tione, ſed qm̄ decem magis diminuuntur ablatione quinq; q̃ trium, ideo quinq; plura ſunt tribus, eadem ratio eſt & C in magnitudinibus. Eodem modo in eligibilibus. nam ſi ex ſanitate & diuitijs & pulchritudine fieret vnum ſimul exi ſtens, & auferatur ab illo aggregato ſanitas, qm̄ illud quod reſtat, ablatione ſanitatis, ſit minus eligibile quā ablatiōe diuitiarum. Ideo ſanitas diuitijs eligibilior eſt, & non ſolū ſanitas diuitijs eſt eligibilior, ſed pulchritudo cum ſanitate ēt eligibilior, quā pulchritudo cum diuitijs, vnde dicit, { ſi militer aūt & ex ablatione. } quemadmodū ex additione argumentari poterimus, & exponit quo modo, & dicit, { quo. n. ablato ab eodem, quod reſtat, eſt minus, } ſubau di quā ablatione alterius, { illud } cuius ablatione reſtat minus, { maius } & eligibilius { erit } altero, cuius abla tione non reſtat minus, addit, & intelligo hunc locū { quā do quod ablatum eſt, facit reliquum }. ſ. a quo aufertur, { minus } ſui ablatione, quā alterum faceret ſui ablatiōe. Quando enim locus ſic intelligitur, comparatio vertitur inter ea, quæ auferuntur ab eodem. Et non inter ablatum & id, a quo aufertur. vt voluit prima expoſitio.

D

LOCVS SEXAGESIMVSPRIMVS.

Et ſi hoc quidem propter ſe, illud autem propter gloriā eligendum. Vt ſanitas pulchritudine. Terminus autem eius quod eſt ad gloriā: eſt, quod nullo conſcio, nō ſtuderet ineſſe.

ſtudere

diligēter.

facerec.

appara-ret.

Locus præceptiuus ſexageſimusprimus ſumitur ab in ſpectione boni comparati ad finem ſpecialem, qui eſt glo ria, cuius locum præceptum aſſignat, & dicit, { & ſi } ſub audi duorum eligibilium. { hoc quidem propter ſe } eligi tur, non alterius gratia, { illud aūt propter gloriam eligē dum } eſt, quæ eſt finis quidā ſpecialis, eligibilius eſt, quod propter ſe eligimus eo, quod propter gloriam. Et aſſignat exemplum, & dicit, { vt ſanitas } eligibilior { pulchritudi ne } eſt nam ſanitatem propter ſe eligimus, quāuis eā nul lus cognoſcere deberet. At pulchritudinē propter gloriā, quæ ex ea oritur. Vana. n. pulchritudo videretur eſſe, ſi nō cognoſceretur, & q̄ ita ſit, probat ex definitione eius qđ eſt eſſe ad gloriā, & dicit, { terminus aūt eius quod eſt } eſſe { ad gloriā, } eſt { quod nullo conſcio, } nec cogno ſcente, { non ſtuderet ineſſe } . i. non diligenter fieret. nā cui color infœlix, aut cui placuiſſe labores. Hac rōne de mōſtraremus diuitias honore eligibiliores eſſe, qm̄ honor appetitur propter alterum, diuitiæ propter ſe, cum ſit ho nor honorantis, non honorati. Diuitię vero poſſidentis.

LOCVS SEXAGESIMVSSECVNDVS. E

Et ſi hoc quidem propter ſe, & propter gloriam eligen dum. Illud autem propter alterum tantum.

Locus pręceptiuus ſexageſimuſſecundus accipitur ab in ſpectione boni comparati ad finē ſpecialē, quæ eſt gloria, & ad priuationē illius ſpecialis finis, cuius locū pręceptum aſſignat, & dicit. { Et ſi hoc quidē propter ſe, & ꝓpter glo riam } eſt { eligendū, illud aūt propter alterum tantū, } ſubaudi eligibilius eſt id, quod propter ambo eſt eligibile, q̄ id, quod eſt eligibile propter ſolā gloriam. Addit Ale xan. et eſſe eligibilius eo, quod eſt propter ſe. Et ita qđ eſt propter ambo, non ſolū eo eligibilius eſt, quod eſt propter alterum tantū, ſed ēt eo, quod eſt propter ſe tantum. Nam quod eſt propter duo videtur eligibilius eo, quod eſt ꝓpter vnum ipſorū eligibile, hac rōne domus cum vtili ornatum habens eligibilior ea eſt, quæ ſolum ornatū habet, aut ſolū vtile. Similiter & veſtis, quæ exiſtēs bona viſui apparet bo F na, demonſtraretur eligibilior eſſe veſte bona tantum, & veſte apparente tantū bona. Nā licet quæ apparent in viſu bona, ſint multis, quæ latent eligibiliora, tamen, quę ſunt & apparent viſui bona eligibiliora ſunt, & ijs, quæ ſunt tā tum bona, & ijs, quę videntur tantū bona. Sunt qui di cunt id quod eſt eligibile propter ſe, & gratia alterius eli gibilius eſſe eo, quod eſt eligibile gratia alterius tantū. Nō tamen eo, quod eſt eligibile propter ſe tantum, vt voluit Alex. & hoc probat Albertus ex eo, qm̄ quod eſt eligibile propter ſe, eſt purum bonū. Quod aūt eſt eligibile ꝓpter ſe, & gratia alterius, eſt bonū cū diminutione. Nā per hoc ipſum, quod eſt eſſe propter aliud: diminuitur ratio boni: & ita redditur impurum. Et propterea volunt quod eſt bo num propter ſe, & propter alterū eligibilius eſſe eo, quod eſt bonū propter alterū tantum. Alex. aūt vult quod eſt eligibile & bonum propter duo ſemper eſſe melius atq; eli gibilius eo, quod eſt bonum, & eligibile propter vnū, ſiue illud vnū ſit eſſe eligibile propter gloriā tantum, ſiue pro pter ſe tantū, atq; propter priuationē gloriæ. Superius. n. dictum eſt duo bona eligibiliora eſſe altero bono tantum.

Quæ Albertus.

Quæ Alex. G

Quod aūt dicit Albertus, fortaſſe locū habet generatim accipiendo eligibile. Nā album purū melius eſt albo cum paruo nigro permiſto. Tamen ſpeciatim vt loquit Ariſ. & Alex. non eſt verum. Ariſ. n. & Alexā. loquuntur in bonis propter ſe, & cōparatis ad finē ſpecialē: quæ eſt gloria. mo do in bonis comparatis ad finē: quæ eſt gloria: vel honor, ſemper bonum propter ſe & propter gloriam eligibilius eo eſt, quod eſt & propter ſe tantum, & eo, quod eſt pro pter gloriam tantum. Et ſic locus eſt in eligibilibus contra ctis ad finem particularem, quæ gloria eſt, nō in bonis ſim pliciter, quæ ſunt ad finem ſimpliciter.

cōcordia Albti: & Alex.

LOCVS SEXAGESIMVSTERTIVS.

Et utrumuis magis propter ſe honorandum: hoc & me lius & eligibilius. Honorabilius utiq; fuerit ſecundum ſe, quod cum nihil aliud debeat eſſe, propter ſe eligimus magis. H

Locus præceptiuus ſexageſimustertius accipitur ab in ſpectione boni comparati ad finem, qui eſt honor. Locus vero præceptus non intelligitur eodem modo ab omni bus. Secundum ergo Anonymum locus præceptus eſt, ſi aliqua duo ſunt eligenda propter ſe, illud quod eſt inter ea magis honorandum: eſt eligibilius ut quoniam ſanitas: & philoſophia ſunt propter ſe eligibiles: & philoſophia eſt ho norabilior ſanitate: philoſophia ſanitate eligibilior eſt: & tunc verba ſic legunt, { Et vtrūuis propter ſe } eligibilium quod ſubaudi eſt { magis honorandum, } hoc & melius, & eligibilius. Hæc expoſitio corrumpit verba, vt inſpicien ti patet. Adinolphus vero exponit, ſi ſunt duo propter ſe honoranda, vt ſanitas, & philoſophia, quod eſt propter ſe magis honorandum, hoc eſt eligibilius, & hoc videtur plane. Ariſto. dicere, cum inquit, { & vtrumuis } duo rum propter ſe honorabilium, quod eſt { magis ꝓpter ſe

I honorandum,hoc & melius,& eligibilius }eſt. Alexander
veru ſi recte verba eius intellexi,exponit, & quẽadmodũ
inquit,quod eſt propter ſe,eligibile eo,quod eſt ꝓpter glo
riam eligibilius eſt, & quod ẽ propter gloriam eo,quod eſt
propter alterum tantũ,eſt eligibilius, ſic honorabile quod
eſt propter ſe honorandum,eligibilius eſt eo,quod eſt pro
pter alterum honorandum . Et quod eſt & propter ſe,& ꝓ
pter alterum honorandum,eſt eligibilius eo , quod eſt ho-
norandum propter vnum tantum. Et propterea dicit Ari.
{ & vtrum vis } .i.& quodcunq; { magis propter ſe hono
randum } ,quia tam honorandum propter ſe,q̃ honoran
dum propter ſe,& propter alterum, vtrum enim eſt per ſe
magis honorandum , { hoc & melius & eligibilius } eſt,
quaſi dicat tam id quod eſt eligibile propter ſe q̃ id quod
eſt eligibile propter ſe & propter gloriam,eſt eligibilius eo
quod propter gloriam eſt eligibile,quia magis bonum,ſic
tam id quod eſt honorandum propter ſe,q̃ id quod eſt ho-
norandum propter ſe & propter alterum,eſt eligibilius eo
K quod propter alterum eſt honorandum , quia vtrunq; eſt
magis honorandum. Vt ſi magis propter ſe honorabilium
eſt theoretica,quã practica , theoretica eligibilior erit. At
theoretica q; magis propter ſe honorabilior , patet , nam
omnis practica fieri videtur,vt aliquid dirigatur,theoreti
ca vero propter ſe honorabilis eſt, & eligibilis. Inſuper qa
prudentia propter ſe magis honorabilis fortitudine , ideo
eligibilior,prudentiæ enim operatio vbiq;,fortitudinis ve
ro in periculis tantum. Exponit aũt quid ſit honorabile ꝓ-
pter ſe,& accepit comparatiuũ pro poſitiuo,& dicit, { ho
norabilius } hoc eſt, { honorabile itaq; fuerit ſecondũ ſe,
quod cum nihil aliud debeat eſſe }cognoſcens , aut ſciens,
propter ſe eligimus magis } vt nobilitas propter ſe hono-
rabilior eſt viribus,& pulchritudine,qm̃ & ſi nihil aliud fue
rit,magis nobilitatẽ eligeremus q̃ vires,& pulchritudinẽ.

LOCVS SEXAGESIMVSQVARTVS.

Amplius diuidendum quoties quod eligendum eſt, dici-
L *tur, & quorum gratia, ut utilis, uel honeſti, uel delectabilis.*
Nam quod ad omnia, uel ad plura eſt utile, eligibilius fuerit
eo: quod non ſimiliter.

Quoniam locus præceptiuus 64. accipit a diuiſione ip-
ſius eligibilis,ideo proponit diuiſionem ipſius eligibilis , &
dicit. { Amplius diuidendũ quoties quod eligendum eſt,di
citur,& quorum gratia } vtrum gratia meliorum,vel pe-
iorum, { vt } vtrum gratia { vtilis,vel } gratia { hone-
ſti,uel } gratia { delectabilis } , quæ ſunt meliora,ante gra
tia dãnoſi,vel inhoneſti,vel dolorifici,quæ ſunt peiora. Di
xit { quoties quod eligendũ eſt,dicitur } , quoniã triplici-
ter dicitur eligibile nã honeſtũ,delectabile, & vtile eligibi-
lia ſunt. Tacuit aũt iuſtum quod,ẽt eligibile eſt,quoniã for
taſſe appellatione honeſti iuſtum ẽt intelligere voluit, licet
ſit differentia,vt primo rhetoricorũ ipſe expoſuit. Nã ho-
neſtum eligimus in genere dicendi demonſtratiuo,perſua-
demus enim in hoc dicendi genere locis ſumptis ab hone-
ſto. Iuſtum uero eligimus in genere dicendi forenſi,perſua
M demus enim in foro locis ſumptis a iuſto,delectabile & vti
le eligimus in genere dicendi deliberatiuo,nã in huiuſmo-
di dicendi genere perſuademus locis ſumptis ab vtili , & a
delectabili. Dixit, { & quorũ gratia },qm̃ licet quod eligi-
mus,nec ſit per ſe honeſtum nec vtile, nec delectabile,põt
gratia finis eligi, quando finis eſt honeſtus,vel utilis, vel de
lectabilis.propoſuit aũt Ariſto.hanc diuiſionem, quoniam
(vt Alex.inquit)ex diuiſione ipſius eligibilis accipit occa-
ſiones,& loca argumentandi . Si.n.diuidamus quot modis
eligibile dicitur,qm̃ non vno modo ſolum,abundabimus
argumentationibus ad conſtruendum eligibilius,deinde aſ
ſignat locum præceptum,& dicit, { nam quod ad omnia
vel plura eſt vtile }.i.cui hæc omnia inſunt, vel per omnia
hæc eſt eligibile,hoc eſt tam per ſe , quã gratia omniũ,eo-
rum hoc eligibilius eo eſt , cui non omnia hæc inſunt , vel
{ cui non ſimiliter }omnia inſunt. { Vel }pro & cui plura
horum inſunt,eligibilius eo eſt , cui pauciora , & intelligit
Ariſto.vt Alexan.diligenter ſuppleuit, modo cui unum,& N
cui omnia vel plura inſunt,inſunt ſimiliter,ac pariter. Quo
niam poteſt etiam quod eſt ſecundum unum eligibile, eſſe
ſecundum id nimis valde eligibile , quo caſu non ſequitur
id quod eſt ſecũdũ omnia eligibile,eſſe eligibilius eo, quod
eſt ſecundum unum eligibile.Prudentia enim per ſe ſolum
eligibilis eſt,vires vero ſunt eligibiles per omnia , quoniã
& per ſe eligibiles ſunt,& vt honeſtę,& vt vtiles, & vt de-
lectabiles.Sed quoniam prudentia ſuperat in per ſe eligibili
hæc omnia,ideo non ſequitur,vt vires prudentia ſint eligi
biliores.Simili ratione modeſtia eſt honore eligibilior, qui
eſt propter delectabile & propter vtile , hoc eſt per plura
eligibilis.Nam modeſtia eſt per ſe & proprie eligibilis val-
de nimis,adeo, vt ipſa ſecundum vnum exiſtens eligibilis
ſuper honorem qui in pluribus eſt eligibilis.Erit igitur eli-
gibilius quod eſt ſecundum omnia , quã quod eſt ſecũdum
plura eligibile,& quod eſt ſecundum plura eo, quod eſt ſe-
cundum pauciora,ſi fuerit quod eſt ſecundum omnia,& ſe
cundum plura,ſimile ei, quod eſt ſecundum pauciora , vel O
ſecundum vnum,inæqualitate eligibilitatis, quod eſt dice-
re in vtriſq; comparatis,vt cætera ſint paria. Amplius con
ſiderandum ſi pauciora in pluribus continentur,nam ſi cõ
tinentur,eſſe poteſt,vt quod per pauciora eſt eligibile, eli-
gibilius ſit eo,quod eſt per plura eligibile . Sic enim in ethi
cis demonſtrauit Ariſto. amicitiam, quæ eſt propter hone-
ſtum,eligibiliorem eſſe ea,quæ propter vtile,& delectabi-
le,quando enim propter honeſtum amicitia eſt, habet de-
lectabile,& vtile.Nam in honeſto hæc ambo continentur.
Quare locus intelligi debet modo plura in paucioribus
(vt inquit Alex.)non contineantur.

LOCVS SEXAGESIMVSQVINTVS.

Si autem eadem utriuſq; inſunt, utri magis inſunt: conſi
derandum, ut utrũ delectabile, an honeſtum, an utile magis.

Locus præceptiuus ſexageſimuſquintus accipitur a com
paratione eorum,quæ inſunt vtriſq; comparatis,cuius lo-
cum præceptum aſſignat, & dicit. { Si autẽ eadẽ vtriſq; } P
comparatis { inſunt, vtri }hoc eſt cui, nam eorum { magis
inſunt,conſiderandum.vt vtrum delectabile , an honeſtũ,
an vtile } inſit { magis } .ſ.vbi comparatorum q̃ alteri.
Nam cui magis ineſt,illud eligibilius erit . Sic demonſtrabi
tur modeſtia abſtinentia eligibilior , vtraq; enim propter
ſe eligibilis eſt,ſed magis modeſtia. Demonſtrabitur etiam
diſputare, quod eſt literaria exercitatio,eligibilius eſſe ipſo
exercere corpus. Nam licet vtrũq; ſit eligibile propter vti
le,tamen magis vtile eſt diſputare,quod eſt exercere ani-
mum,quã exercere corpus . Eodem modo demonſtrabi-
tur iuſtitia fortitudine eligibilior eſſe , nam vtraq; & pro-
pter honeſtum,& propter delectabile eſt eligibilis. Sed nõ
ſimiliter iuſtitiæ fortitudo delectationem habet , propter
vulnera,& occiſiones,quas non patitur iuſtus.

LOCVS SEXAGESIMVSSEXTVS.

Rurſum quod gratia melioris, eligibilius: ut quod uir-
tutes gratia, quã quod delectationis. Q

Locus præceptiuus ſexageſimuſſextus accipitur a com
paratione finium,ad quos eligibilia ipſa ordinantur. Pro-
poſuit enim, diuiſionem eorum, quæ eliguntur , & penes
naturas,quas habent, & propter fines , ad quos ordinan-
tur.Cum aſſignaſſet loca ex diuiſione naturarum,nunc aſ
ſignat locum ex comparatione finium,& dicit. { Rurſum
quod gratia melioris } ,ſcilicet finis,hoc { eligibilius } . Vt
diſputare magis eſt eligibile, quã exercere . Nam diſputa-
mus gratia ſcientiæ , exercemus autem corpus gratia vi-
rium. Eſt autem hic locus 66.in antedictis potentia explo-
ratus. Dictum eſt enim { quorum fines eligibiliores, eligi-
biliora ſunt & ipſa } . In hoc ergo loco præſens contine-
tur potentia . Ariſtote. autem aſſignauit exemplum , cum
inquit, { vt quod gratia virtutis } eligibilius eſt, { quàm
quod gratia delectationis } . Nam virtus eligibilior de-
lectatione eſt.

De

A

DE FVGIBILIORIBVS.

Similiter autem & in fugiendis, nam magis eſt fugiendum quod magis impedit uirtutes, ut ægritudo turpitudine Voluptatis etenim & eius quod eſt ſtudioſum eſſe, probibentior eſt ægritudo.

Nonc per eundem locum.64.&.65.demonſtrat fugibiliora, & primo proponit intentioonem, & dicic. { Similiter & in fugiendis } loca ſubaudi aſſignantur, vt in eligendis, nam & in iſtis fugibilibus, quod eſt plurium bonorum impeditiuum, & quod maiorum bonorum eſt impeditiuum, boc eſt magis fugiendum, & hoc dicit. Nam magis eſt fugiendum, quod magis } .i. quod plures { impedic virtutes }.i.bona, accepit enim { magis } ſecundo locu explicatum pro verbo plures (vt Alexan. exponit) { & virtutes } pru bonis, & ꝙ ita intelligat, exemplum loci demonſtrat, cum inquit. { Vt ægritudu } magis fugienda eſt { turpitudine. } B cuius rationem aſſignac. & inquit. { Voluptacis etenim } quod eſt vnum bonum, & eios quod eſt ſtudioſum eſſe } quod eſt alterum bonum. { prohibêtior eſt ægritudo. { At turpitudu ſolum voluptatis, ſimili ratione demonſtrabitur amiſſio diſciplinarum nummorum amiſſione eſſe magis fugienda, nam amiſſio diſciplinarum meliores eſt deſtructiua. Inſuper quod propter gloriam eſt eligibile, eſt magis eligendum quàm quod eſt eligibile propter delectabile. & propter vtile. Quare deſtructiuũ gloriæ eſt magis fugiendum ꝗ quod deſtruit delectabile & vtile.

Amplius ex ſimilitudine demonſtrari poteſt fugiendum & eligendum quod propoſitum eſt. Minus enim eligendum huiuſmodi eſt, æque & eligeret aliquis, & fugeret altero quod eligendum eſt tantum. Ad ſeinuicem igitur comparatione (quemadmodum dictum eſt) faciendum.

Docet nunc Ariſt. locum, quo accipimus aliquid eſſe minus fugiendum, & minus eligendum per ſimilitudinem ad loca, quibus docuit magis eligenda, & magis fugienda, & C primo proponit intentionem, & dicit. { Amplius ex ſimilitudine } locorum, quæ dixit de eligibilioribus & fugibilioribus { demonſtrari poteſt quod propoſitum eſt } minus { fugiendum & minus eligendum } tacuit verbũ { minus: } quoniam dedit intelligere per id quod ſubſcribit. Vel fortaſſe, quia fugiendum eſt minus eligendum, & eligendum minus fugiendum, uel forſan Ariſt. proponit demonſtrare propoſitum eſſe eligendum & fugiendum ex ſimilitudine, quam habet eligendum ad minus fugiendum, quoniam minus fugiendum, & eligendum habent ſimilitudinem. Similiter minus eligendum videtur fugiendum. habent enim minus eligendum. & fugiendum ſimilitudinem quandam. ergo { ex ſimilitudine demonſtrari poteſt fugiendum & eligendum, quod propoſitum eſt, } fugiendũ quidem ex minus eligendo. Eligendum vero ex minus fugiendo: propoſita intentione, exequitur, & dicit. { Minus enim eligendum huiuſmodi eſt, quod ęque eligeret aliquis & fugeret altero, quod eligendum eſt tantum. } D Eſt enim minus eligibile, quod ſimili ratione & eligibile & fugibile eſt, eo quod eſt ſolum eligibile. Nam ſi circa ciuitatem verſari & eligibile & fugibile eſt. Eſt enim fugibile ob turbationes, eligibile vero propter ſocietatem ciuilem, & philoſophari eligibile ſolum, ergo minus fugiendum erit philoſophari, eſſet etiam nauigare minus eligendum ꝗ agrũ colere, ob pericula quæ in mari ſunt, qui enim nauigat poteſt ſe ſeruare, & periclitari. Qui vero agrum colit, ſeruat ſe tã tum. ergo nauigare minus eligendum, ꝗ agrum colere, tũc epilogat, & dicit. { Ad ſe inuicem igitur comparationes } circa ipſa eligibilia, & fugibilia. (quemadmodum dictum eſt) faciendum, & per hæc loca propoſitis enim pluribus eligibilibus, quæ ex æquo apparent eſſe eligibilia, his locis cognoſcitur quod eorum eſt magis eligendum. declarantur enim omnes eminentiæ, quibus vnum eligibile poteſt ſecundũ rẽ alteri eminere. Nihil enim aliud eſt eligibilius, ꝗ quod una vel pluribus eminentijs, vt poſtea dicemus, alteri ſupereminet. E

DE ELIGENDIS ET FVGIENDIS.

Idem autem loci utiles, & ad demonſtrandum quoduis eligendum, & fugiendum. Nam auferre ſolum eam oportet, (quæ ad alterum eſt) præeminentiam. Si enim quod honorabilius, eligibilius, & honorabile eligendum. Similiter autem, & in alijs: quæcunque huiuſmodi habent comparationem.

Cum aſſignaſſet loca, quibus poſſibile eſt comparationes facere, quæ ſunt ſecundum eligibilius, .i. quibus argumentari poterimus duobus eligibilius propoſitis, quod eorum ſit eligibilius, oſtendit, ꝙ eadem loca ualent ad argumentandum propoſitum eſſe eligibile, ſimpliciter, & ſine comparatione. Si enim demonſtrauerimus aliquid eſſe eligibilius, vt quia vtilius, pulchrius, & melius, ſi præeminentias, & comparationes quæ ſunt eorum adinuicem, auferemus, demonſtrabimus ipſa ſimpliciter eligibilia eſſe, & quidem per eadem loca. Cauſa autem quia in comparatiuis in- F telliguntur poſitiua, non enim poteſt aliquid eſſe eligibilius quin ſit eligibile, nec aliquid poteſt eſſe honorabilius: quin ſit honorabile, nec aliquid vtilius, quin ſit vtile, nec delectabilius, quin ſit delectabile. Quare quot locis demonſtrauimus eligibiliora ſecundum comparationem, demonſtrabimus eligibilia ſimpliciter ſine comparatione, vnde dicit. { Idem autem loci vtiles } ſunt { ad demonſtrandum quoduis eligendum, & fugiendum } ſimpliciter & ſine comparatione, quibus demonſtrantur eligibilius & fugibilius ſecundum cõparationem, & aſſignat cauſam & dicit. { Nam auferre ſolum eam præeminentiam oportet, quæ ad alterum eſt, } & relinquitur ex loco ipſum eligibile ſimpliciter, & hoc exemplo oſtendit, & dicit. { Si enim quod honorabilius, eligibilius & honorabile } erit { eligendum } G In ipſo enim comparatiuo poſitiuum tanquam comparationis origo intelligitur Deinde reddens regulam uniuerſalem, dicit. { Similiter autem & in alijs } eligibilioribus, { quæcunꝗ comparationem huiuſmodi } ſecundum magis, & minus { habent. } cur vero addit, { quæcunꝗ huiuſmodi habent comparationem, { ſequenti textu exponet, nunc vero ſit hoc vniuerſalis regula, quot locis demõſtramus aliqua eſſe alijs eligibiliora, uel fugibiliora, & tot & eiſdem demonſtrare poterimus illa eadem eſſe eligibilia vel fugibilia, quoniam ablatis comparationibus, & pręeminentijs, omne eligibilius eſt eligibile. dixit. { Similiter autem & alijs: } quoniam non ſolum in honorabili, ſed etiã in vtili, & delectabili, & honeſto.

In aliquibus enim ſtatim ſecundum eam, quæ ad alterum eſt comparationem, & quoniam eligendum utrũq;, uel alterum dicimus. Vt quando hoc quidem natura bonum, il- H lud aut non natura bonum dicimus. Nam quod natura bonum, manifeſtum, quoniam eligendum eſt.

Cum dixiſſet, { ſimiliter autem & in alijs, quæcunꝗ huiuſmodi habent comparationem, } nunc exponit, cur additum eſt, { quæcunꝗ huiuſmodi habent comparationẽ, } & ait hoc eſſe additum quoniam ſunt quædam eligibilia & fugibilia ſtatim, & ſecundum eam comparationem quæ eſt ſecundum magis, & minus, vt puta quæcunꝗ ſecũdum naturam ſunt bona, hæc enim ſtatim quia ſunt natura bona, ſunt eligibilia, ſecundum comparationem quod eſt dicere eligibiliora, nam eligibile ſecundum comparationem eſt idem, quod eligibilius altero, vnde dicit. { In aliquibus.n. ſtatim dicimus & quoniam vtrunꝗ vel alterum } eſt { eligendum ſecundum eam cõparationẽ, quæ eſt ad alterũ, } ſunt enim aliqua quę ſunt eligibilia ſtatim ſecundum cõparationem & exponit quæ, & dicit. { Vt quando hoc quidem natura bonum, illud autem non natura bonum dicimus, nam quod natura bonum, manifeſtum, quoniam eligendum eſt, } ſecundum comparationem ſtatim, hoc eſt ꝙ ſit altero eligibilius, idem enim eſt dicere altero eligibilius

I & eligibile, ſecundum comparationem, ſunt autem hæc eã in quibus bonitas ineſt per ſe a natura. Exponit aotē hoc Alexand. aſſerit enim Ariſto. addidiſſe. { quæcunq; huiuſmodi habent comparationem, intelligens per { huiuſmodi } manifeſtam: quoniam aliqua habent comparationem manifeſtam, vt ternioum ad duo, eminentia maoifeſta eſt vnum. Et propterea tria manifeſta comparatione ſunt plura duobus, aliqua habent eminentiam immanifeſtam, vt ſi aliqua magnitudo excederet aliam in quodam paruo inſenſibili. Demonſtramos ergo aliquod eſſe eligibile ſecundum comparationem, locis a comparatiōe: in quibus eminentia non eſt manifeſta, nam { in aliquibus, } vt inquit, { ſtatim abſq; locorum argumentatione { dicimus & qm̄ eligendum eſt vtrunq; vel alterum, ſecundum eam comparationem, quæ eſt ad alterum, } ita enim in eis ſtatim, demonſtramus eligibile ſecuodum comparationē, ſiue locis, lege ergo copulatim cum præcedenti texto ſic. { Sicr autem & in alijs, quæcunq; habent comparationem huiuſ-
K modi } hoc erit argumentabilem per loca eminentiæ, in ijs enim ſemper demonſtramus ipſum eligibile eiſdem locis, quibus demonſtratum eſt ipſum eligibilios, dico { quæcunq; habent comparationem huiuſmodi, } hoc eſt per loca argumentabilem { enim, } nam { io aliquibus ſtatim dicimus: quoniam eligendum vtrunq; vel alternm ſecuodum eam, comparationem, quæ eſt ad alterum, } nā ſunt aliqua quæ alijs ſunt eligibiliora ſtatim ſine argumentatione per loca, & exponit quæ, & dicit. { Vt quando hoc quidem natura bonum, illud autem non natura bonum } eſt, { nam quod natura bonum } eſt, { manifeſtum } ſtatim eſt ſine locorum argumentatiooe { quoniam eligeodum eſt } ſecundum comparationē ſubaodi. i. quoniam eſt eligibilius eo, quod eſt nō natura bonum. In his vero quę ſunt bona noo oatura, oſtendimus alterum altero eligibilius argomētis per loca, vt ſuperius patuit, & his eiſdem locis demonſtramus ipſum eligibile ſimpliciter, quibus demonſtra-
L tum eſt eligibilius. Quid vero Ariſto. intelligat per natura bonum, hic noo expoſuit, nec Alexã. declarauit. ideo dicamus cum Ariſtote. primo rhetoricorum bonũ bifariam dici, alterum aperte bonum, quod & bonum ſimpliciter dicitur, utputa, quod expetitur propter ſe, & non propter aliud, & hoc dicitur bonum vt finis alterum eſt bonũ non ſimpliciter propter ſe expetibile, ſed quod expetitur propter aliud, vel alterius gratia, quatenus aut afficit, aut ſeruat, aut antecedit, vt medium bonum ſimpliciter, quod eſt bonum vt finis, bonum vero ſimpliciter ab Ariſto. ibi multifariam deſcribitur. Vno modo, vt ſit quod ſui gratia eſt expetendum. Alio modo vt ſit cuius gratia alia, quæ ad ipſum ducunt, appetimus. Tertio vt ſit quod omnia appetunt, dico omnia, vel quæ ſenſum, vel intellectum habent, vel ſi haberent, illud appeterent, & hoc dicitur bonum, vt finis, vt fœlicitas, & fœlicitatis partes, & quoniam finis eſt duplex, ſimpliciter, & alicui generi accommodatus, iđ bonum ſimpliciter, eſt vno modo abſolute ſimpliciter, qđ
M nolli generi accommodatur. Alio modo, quod alicui generi accommodatur, veluti finis particularis, quem prouidentia vnicuiq; (vt Themiſtius inquit) tanquam bonum conſtituit, hoc modo conſeruatio formicæ, quæ in hyeme fit comeſtione formenti: finis eſt eorum laborum, quibus gſtate formica colligit triticum, & creatio pullorum finis eſt aui, vt nidificet, & captio muſcarum finis eſt araneis vt telas ſtruant. Hic enim finis bonum ſimpliciter eſt, ſed nō abſolute, ſed cuidam generi accōmodatum. Ex ijs patet quid ſit bonum natura, de quo Ariſto. hic loquitur, eſt enim bonum, vt finis, quod eſt bonum manifeſte, quod eſſe bonum manifeſte, quod eſſe bonum non argumetatione per loca patet. Bonum vero non natura, eſt bonum in ordine ad finem, quod eſſe bonum argumentatione patet. Recte ergo Ariſto. inquit eſſe quædam bona, quæ ſtatim eſſe eligibiliora alijs, quæ ſunt bona non natura patet. Non autem patet in ijs, quæ ſunt bona non natura, quid eſt eligibilius, ſed locis deducitur. & quoniam bona ſecundum naturam ſunt eligibilia, ideo in illis bonis nō oportet locis probare quid N
ſit eligibile. Sunt enim manifeſte bona, ergo manifeſte eligibilia, in bonis igitur non natura eligibile eiſdem locis probatur, quibus & eligibilius probamos.

Sumendum autem quàm maxime uniuerſales locos de eo, quod eſt magis, & minus: nam ſic ſumpti ad plura utiles erunt. Fieri autem poteſt, ut eorum, qui dicti ſunt, quoſdam uniuerſales magis quis faciat parum tranſmutans ſecundum appellationem.

Cum dediſſet nobis de maiore & minore & generatim de ijs, quæ in comparatione ſunt, loca comparatiua in aliquo definito ac determinato accidente, vt io ipſo eligibili, omnes enim in hoc fecit comparationes, nam eſt locorũ traditio in aliquo determinato accidente facilior. Et quoniam non fit comparatio ſolum io ipſo eligibili, ideo mirabili arte oſtendit nobis quo eiſdem locis generatim ad omnia alia vti poterimus, in quibus ſecundum magis, & minus comparatio fit. Quoniam igitur magis comparatiuum O
exiſtens, & maius ſimiliter non ſolum in bonis, & malis, & eligibilibus, & fugibilibus dicitur, ſed etiam in alijs, maxime quidem io magnitudinibus, & numeris, & grauibus, & cæteris id genus, comparatio quę eſt ſecundum magis, vel maius fieri poteſt, ideo dicit. { Sumendum autem q̄ maxime vniuerſales locos de eo quod eſt magis, & minus } & p { magis } intelligit etiam maius. Loca enim quæ accepit, fuerunt accepta contracte, & cum additione, nunc oportet vt vniuerſaliora accipere, & aſſignat rationem, & dicit. { Nam ſic ſumpti ad plura vtiles erunt, } & non ſolũ ad eligibilia, & fugibilia, ad quæ nunc ipſis vſi ſumus. Deinde cum hoc dixiſſet, quomodo poſſibile eſt prædicta loca vniuerſaliter facere, ſupponit, & dicit. { Fieri autem pōt, vt eorum qui dicti ſunt, quoſdam vniuerſales magis quis faciat, parum tranſmutans ſecundum appellationem. P
ſi enim parum mutamus in expoſitione ipſorum communius pro ſpecialiori ponentes, fierent vtiq; loci, quibus vſi ſumus, vniuerſales, dixit autem { quoſdam, } quoniam licet omnes fieri poſſint vniuerſales, non de omnibus, ſed de quibuſdam illud exponit, & dixit. { parũ tranſmutans ſecundum appellationem: } quoniam ponendo hoc nomen tale pro hoc oomine eligibile, & hoc nomen magis tale pro hoc nomine magis eligibile, redduntur loci, quibus vſi ſumus ſpeciatim, uniuerſales & ad plura cōmunes.

Vt quod natura tale eo, quod non natura tale magis tale.

Et quod hoc fieret, per exempla in locis manifeſtat, & primo quidem in eo loco, qui proxime dictus eſt, uidelicet quod eſt natura bonum eligibilios eo eſt, quod non natura eſt bonum. Locus enim hic in bonis ſolum & horũ comparatione vtilis eſt. Quia uero non ſolum quod natura bonum eo quod non natura bonum magis bonum, & eligibile eſt, ſed etiam quod natura fugibile eo, quod non natura fugibile magis fugibile. & quod natura album eo, quod oon natura album, magis album, & in alijs ſimiliter, ſi itaq; dicamus pro eo quod eſt natura bonum, quod eſt natura tale, dicemus tunc quod eſt natura tale, eo quod nō Q
eſt natura tale, eſſet magis tale, & hoc pacto vniuerſalem locum faciemus, qua poterimus ad ea omnia uti, in quibus eſt natura, & non natura, omnia enim conceſſa ſunt, ſic loco poſito. vnde dicit. { Vt quod natura tale eo, quod non natura tale eſt, magis tale } eſt, nam mutatio facta eſt ad vniuerſales locos parua io nominibus mutatione facta, nam primo locus in terminis ſpecificis, poſtea tranſmutatione facta, in tranſcendentibus locus relinquitur.

Et ſi hoc quidem facit, (illud autem non facit, quod habet tale) cuicunq; inſit, magis tale eſt, quod interdum facit tale, q̄ quod non facit.

Nunc aſſignat ſecundum exemplum in alio loco ſuperius aſſignato, dictum enim eſt, ſi hoc quidem ſui præſentia bonos facit, nō faciente eligibilius eſt. Fit autem hoc

locus

A locus vniuerſalis, ſi acceperimus ſic locum in terminis tranſcendentibus, { & ſi hoc quidem facit, cuicunq; inſit, illud autem non facit quod habet tale, } .i.id, cuicunque inſit, { magis tale eſt, quod interdum facit tale, quã qđ nõ facit, } ſic enim locus ad terminos tranſcendentes conuerſus, ad multa valebit, ſic enim cõuerſo poterimus ad multa ipſo vti, vt ad calida, ad dulcia, ad alba, ad bona, ad magna, & ad cætera omnia, in quibus contingit dicere tale, & quale. Quo vero ad verba attinet, annotatione dignum per hæc verba Ariſto. duo loca ſignificaſſe, quorum primus eſt, duorum ſi hoc quidem ſua præſentia bonos facit, illud autem non facit. quod facit bonos, non faciente eligibilius eſt. Secundus vero, duorum ſi hoc quidẽ ſui præſentia interdum facit bonos, illud autem nunquã, quod interdum facit, nunquam faciẽte eligibilius eſt. His etiam duo loca vniuerſalia reſpondent, quorum primus eſt, duorum talium, ſi hoc quidem ſui præſentia facit tale, B illud autem non facit tale, quod ſui præſentia facit tale, non faciente tale, magis tale eſt, & hunc locum induit in primis verbis textus. Secũdus vero duorum talium, ſi hoc quidẽ ſui præſentia interdum facit tale, illud vero nunquã facit, quod facit interdum tale, nunquam faciente magis tale eſt, & hunc locum dedit intelligere per verbum { interdum, } vt perſpicuum eſt.

Si autem utrunq; facit, quod magis facit tale.

Tertium exemplum in alio loco etiam ſuperius aſſignato, dicebatur enim ſi duo inerunt alicui, & ambo illud, cui inſunt, bonum facit, quod magis idipſum bonum facit, eligibilius eo eſt, quod idem minus bonum faciet. tranſitum ergo ad generaliſſima aſſignat, & dicit. { Si autem vtrunque } ſui præſentia { facit. ſ. tale, quod magis facit tale, } ſubaudi erit magis tale, ſic enim vniuerſaliorem locum fecit, & ad longe plura vtilem, quia ad dulcia, ad calida, ad bona, ad magna, & ad ea omnia, in quibus eſt reperire tale & quale.

Amplius ſi eodem aliquo, hoc quidem magis, illud au-
C *tem minus tale.*

Hic aſſignat quartum exemplum, ſuperius enim aſſignauit ſic locum de eligibili, ſi eodem aliquo hoc quidem maius bonum eſt, hoc vero minus, quod maius, eligibilius eo eſt, quod minus. Sic enim (vt diximus) bona habitudo diuitijs eligibilior eſt, quoniam demonſtrata ſanitate, bona habitudo eſt ſanitate eligibilior, diuitiæ uero ſanitate minus eligibiles ſunt ergo bona habitudo diuitijs eligibilior, aſſignat ergo quartum exemplum, & docet hunc locum conuerti ad vniuerſalem, & dicit. { Amplius ſi eodem aliquo hoc quidem magis } tale fuerit, { illud autẽ minus tale, } ſubaudi magis tale eſt, quod eodem eſt magis tale. Sic enĩ locus ad generaliſſima cõuerſus erit communis ad calida, ad bona, ad alba, ad dulcia, & ad omnia his ſimilia, in quibus aptari poſſunt, tale, & quale.

Et ſi hoc quidem tali magis tale, illud uero non tali tale,
D *manifeſtum, quoniam primum magis tale.*

Nunc aſſignat quintum exemplum, verum locus contractus ad bona & eligibilia vno modo poteſt intelligi, duorum bonorum, ſi vnum eſt aliquo bono maius bonum, alterum vero illo eodem nõ eſt maius bonum, quod eſt maius bonum eo bono, eligibilius eſt, vt quoniam bona habitudo, magis bonum eſt ſanitate, & diuitiæ non ſunt ſanitate magis bonum, bona habitudo eligibilior diuitijs eſt, docet ergo tranſmutare hunc locum ad vniuerſalem. & dicit. { Et ſi hoc quidem. } ſcilicet bonum exiſtens { tali } bono exiſtente fuerit { magis tale, illud vero } etiam exiſtẽs bonum { non } ſubaudi fuerit { tale. } ſcilicet magis, illo { tali, } quo primum erat magis tale, { manifeſtum, quoniam primum } eſt { magis tale. } Sic enim locus communis erit ad bona, ad dulcia, ad calida, ad alba, & ad ea omnia, quibus tale & quale aptari poſſunt. Poteſt autem locus aliter legi, ſic duorum bonorum, ſi vnum quidem aliquo bono maius eſſet, alterũ vero nullo bono eſſet maius bonum, eligibilius erit, quod eſt aliquo bono maius. Si igitur ſic intelligitur locus contractus, lege verba Ariſto. ſic. { Et ſi hoc quidem } duorum bonorum { tali } .ſ. bono { magis tale } fuerit, { illud vero } bonum exiſtens { non tali } .i. nullo tali bono, { tale } .ſ. magis fuerit, { manifeſtũ quoniam primum magis tale } erit. Sic enim conuertendo locum, per eum poterimus & calidius aliud alio eſſe demonſtrare, & dulcius, & alia quamplurima his ſimilia, verum, vt Alexã. bene animaduertit, ſi locus iſte hoc pacto exponitur, videtur alius ab ijs, quæ ſuperius dicta ſunt, nõ tamen eſt curandum, quoniam hæc vt exempla inducuntur, quæ faciunt intelligere regulam Ariſto. ſuperius aſſignatam, quare ſiue ſint tranſmutationes locorum ſupradictorum, ſiue nouorum, quos nunc aſſignat, vtroq; modo intelligunt, qui diſcunt.

Amplius ex additione, ſi aliquod eidem additum, totum magis tale facit.

Nunc per ſextum exemplum docet conuertere loca ex additione, & ablatione, quæ ſuperius poſuit, quorum primus ex additione fuit, ſi aliquod eidem additum, totum magis facit bonum, eligibilius erit altero addito illud non faciente, vt quoniam virtus addita ſanitati eligibiliorem eam reddit q̃ diuitiæ ſi eidem adderentur, virtus diuitijs eligibilior erit. Docet igitur hunc locum tranſmutare ad vniuerſalem. & dicit. { Amplius ex additione, ſi aliquod eidem additum, facit totum magis tale } hoc erit non faciente, magis tale. nam hic terminus magis tale vniuerſalior eſt illo. videlicet eligibilius, quoniam iſte terminus magis tale aptari poteſt ad album, ad malum, ad dulce, & ad alia huiuſmodi eligibilius vero ſolum ad bona.

Aut ſi ei, quod minus eſt tale, additum totum magis tale facit.

G Secundus vero locus ex additiõe fuit, ſi alicui quod eſt minus bonum, adderetur aliquod bonum, quod faceret ſui additione illud magis bonum, hoc eligibilius eſſet non faciente. verbi cauſa, ſi virtus adderetur diuitijs, & robur etiam diuitijs adderetur, cum virtus reddat totum magis bonum q̃ redderet robur, virtus robore eligibilior erit. Docet ergo locum hunc tranſmutare ad vniuerſalem, & dicit. { Aut ſi ei } aliquid { additum } fuerit, { quod minus tale, } & { totum magis tale facit, } hoc erit magis tale nõ faciente. hic enim terminus (vt diximus) tale, & magis tale, vniuerſalior eſt termino eligibilius, quoniam (vt diximus) terminus ille aptari poteſt ad album, ad malum, ad bonum, ad dulce, & ad alia huiuſmodi. eligibilius vero ſolum ad bonum.

Similiter autem & ex ablatione. nam quo ablato reliquum minus tale eſt, ipſum magis tale.

H Nunc aſſignat exemplum in loco ab ablatione, fuit enĩ locus dictus in ipſo eligibili, ſic quo enim ablato ab aliquo, qđ relinquit minus eſt, eligibilius eſt eo quo ablato reliquũ non minus erit. verbi gratia. ſit vnum compoſitum ex modeſtia, diuitijs & robore, quoniam ablata modeſtia quod remanet eſt minus q̃ ſi auferatur robur, igitur modeſtia robore eligibilior. Eſt enim diuitiæ cum robore minus bonum quàm diuitiæ cum modeſtia. hunc ergo locum docet tranſmutare ad vniuerſalem, & dicit. { Similiter autẽ & ex ablatione } locus contractus poteſt reddi communis. { nam, (vt inquit) quo ablato reliquum minus tale eſt } altero ablato, { ipſum erit magis tale } cuius ablatione remanet illud minus q̃ ſi alterum auferatur. Sic enim locus vniuerſalior, erit, nam minus tale, & magis tale communiora ſunt minore & maiore bono, quibus uſus eſt, propterea loco ſic conuerſo poterimus ad plura vti.

Et quæ contrarijs ſunt impermiſtiora magis talia, ut albius quidem nigro impermiſtius.

Iſte locus tranſlatus fuit ad vniuerſaliorem ab hoc videlicet bonum quod cum malo impermiſtum eſt, eligibi-

I lius eſt eo, quod eſt permiſtum, eundem etiam dixit, cum ait. doloris expertia eligibiliora ſunt dolorificis, nunc uero hæc loca reddens vniuerſaliora, dicit, { & quæ contrarijs ſunt impermiſtiora, } hoc eſt minus permiſta cũ contrarijs, hæc ſunt magis talia, vt albius quidem nigro impermiſtius, } albius eſt, & dulce ſimiliter, poteſt etiam, (vt Alexander inquit) hic locus eſſe tranſlatus ab ultimo loco videlicet ab hoc. { Amplius ex ſimilitudine monſtrari poteſt fugiendum & eligendum, } ſed quouis e loco ſit tranſlatus, exemplum eſt clarum.

Amplius præter ea, quæ dicta ſunt prius: quod magis ſuſcipit propoſiti rationem. Vt ſi albi eſt ratio, color diſgregatiuus uiſus, albior is eſt, color magis diſgregatiuus uiſus.

Præter comparatiua loca, quæ data ſunt, proponit nũc quendam locum, qui ex definitione eſt, cuius nõ meminit in locis de eligibili ſecundum comparationem, eſt autem locus præceptus, quod magis recipit definitionem propoſiti, magis tale eſt. verbi cauſa. album quidem magis erit, K quod magis rationem albi recipit, quod enim color magis viſus diſgregationem viſus eſt, album magis eſt. Eſt. n. albi definitio, color diſgregatiuus viſus. Simili modo in dulci, dulcius enim eſſet, quod magis dulcis rationem ſuſcipit, & in ipſo eligibili, eligibilius enim eſſet, quod magis rationem eligibilis recipit, & ſuaui⁹ quod magis rationem voluptatis, vnde dicit. { Amplius præter ea, quæ dicta ſunt prius }. ſ. præter loca comparatiua de eligibili, eſt hic locus nouus, { quod magis ſuſcipit propoſiti rationẽ } ſubaudi hoc eſt magis tale, { vt ſi albi eſt ratio color diſgregatiuus viſus, albior is color eſt, } ſubaudi, qui { magis eſt diſgregatiuus viſus. { Hunc autem locum fortaſſe (ut Alexan. inquit,) ideo non tradidit in locis ſuperius aſſignatis de eligibiliori, quoniam nec boni, nec eligibilis vna eſt ratio, nam bona & eligibilia eorum ſunt, quæ multipliciter dicuntur.

L

DE PROBLEMATIBVS ACCIDENTIVM PARTICVLARIBVS.

Si autem particulariter, & non uniuerſaliter problema ponatur, primum quidem dicti uniuerſaliter conſtructiui, uel deſtructiui, loci omnes utiles. Vniuerſaliter enim interimentes, uel conſtruentes, & particulariter monſtramus. Nam ſi omni ineſt, & alicui, et ſi nulli ineſt, nec alicui.

Cum ſecũdo libro, & præſenti tertio dixiſſet de vniuerſalibus problematibus, quot de accidente habentur, ſiue vniuerſaliter problemata quæſitum ſimpliciter, ſiue comparatiuum habuerint, dixiſſetq; omnia loca, quæ aptantur ad ipſa, nũc quidem non amplius de comparatiuis problematibus dicit, ſed demonſtrat quomodo locis datis vti poterimus ad deſtructionem, & conſtructionem problematũ particularium, & primo oſtendit id, quod & in principio ſecundi libri dixit, quomodo loca vniuerſaliter dicta non ſo M lum ad vniuerſalia problemata ſunt vtilia, ſed etiã ad particularia, vniuerſali enim problemate conſtructo, & particularia, quæ illis ſubalterna ſunt, conſtruuntur. Et rurſum vniuerſali deſtructo, & particularia deſtruuntur, & ſi problema propoſitum particulare fuerit, vtilia ſunt loca vniuerſalia Si enim quæritur vtrum hæc voluptas eſt bonum uel ne, qui monſtrauit omnem voluptatem eſſe bonũ, mõſtrauit quoniam, & ea, quæ quæritur, eſt bonum, & ſi propoſitum fuerit mõſtrare aliquam voluptatem non eſſe bonum, qui monſtrauerit nullam eſſe bonum, monſtrabit, quoniam propoſita non eſt bonum. Horum autem meminit ſecundo huius parte illa, { ſunt autem ad vtraq; genera problematum communia vniuerſalia, & conſtructiua, & deſtructiua, } nunc autem idem repetit, ſed manifeſtius, cum inquit. { Si autem particulariter, & nõ vniuerſaliter problema ponatur, primum quidem dicti vniuerſaliter cõſtructiui, uel deſtructiui loci omnes utiles }. ſ. & ad uniuerſalia, & ad particularia loca, q quidem ad vniuerſalia ſint vtilia probauit ſuperius, quòd autem ad particularia, nunc N oſtendit, & dicit. { Vniuerſaliter enim interimentes, uel conſtruentes, & particulariter monſtramus, } omne enim vniuerſale monſtratum, monſtrat etiam particulare, quod eſt ſub ſe. { nam ſi omni } ſubiecto prædicatum quod eſt, { ineſt, & alicui } ſubiecto inerit. { Et ſi nulli ineſt, nec alicui, } & intelligas negatione poſtpoſita alicui non ineſſe, vt ſi album nulli coruo ineſt, & alicui coruo non inerit, nã non aliquis æquiualet nulli, quare licet Ariſt. dicat, nec alicui, tu intelligas q alicui non inſit.

Maximi autem oportuni & communes loci: qui ſunt ex oppoſitis, & coniugatis, & caſibus. Similiter enim probabile eſt exiſtimare, ſi omnis uoluptas bonum, & triſtitiam omnem malum eſſe. Et ſi aliqua uoluptas bonum, & triſtitiam aliquam eſſe malum. item ſi aliquis ſenſus non eſt poteſtas, & inſenſibilitas quædam non eſt impotentia: & ſi quædam opinatum diſciplinatum, opinio quædam diſciplina. Rurſum ſi aliquod iniuſtorum bonum, & iuſtorum ali- O *quod malum. Et ſi aliquod eorũ, quæ iniuſte malum, & aliquod eorum, quæ iuſte bonum. Et ſi quoddam delectabile fugiendum, & delectatio quædam fugienda. Secundum hæc autem ſi aliquod delectabile utile, delectatio quædam utilis.*

Nunc oſtendit, quæ loca communia ſint maxime vtilia & oportuna ad demonſtrandum problemata vniuerſalia otilis & particularia, & dicit. { Maxime autem oportuni } & utiles ſunt, { & } hi { communes loci, qui ſunt ex oppoſitis, & bonum coniugatis: & caſibus, } ſubaudi ad demonſtrandum particularia, & vniuerſalia problemata. Non enim omnia particularia problemata poſſibile eſt monſtrare per vniuerſalia. Sunt enim aliqua particularia, quæ ſunt per ſe uera, & falſa, propterea oportet ad ea habere quædam propria loca. Ad demonſtrandum enim aliquem hominem eſſe muſi P cum, impoſſibile eſt vti hoc videlicet omnem hominẽ eſſe muſicum: qm̃ non eſt verum hoc, & qm̃ quadrupliciter dicũtur oppoſita, in oĩbus ſpeciebus oppoſitis præter q̃ in oppoſitis ſecundum contradictionẽ demonſtrat eundẽ locum accommodari poſſe, ſimiliter vniuerſali & particulari problemati, & primo monſtrat hoc in contrarijs, & dicit. { Similiter enim probabile eſt exiſtimare, ſi omnis voluptas bonum, & triſtitiã omnem malum eſſe, } qui locus eſt ex contrarijs vniuerſaliter. Deinde ponit exemplum in contrarijs particularibus, & dicit. Et ſi aliqua voluptas bonum & triſtitiã aliquam eſſe malum. } Eſſet enim voluptas, quæ eſt in bonis operibus, bonum, & in eiſdem operibus triſtitia malum. Si enim quæratur in problemate vniuerſali, vtrum omnis triſtitia malum uel ne, oportet hoc probare ex contrariorum argumẽtatione ſic, ſi omnis voluptas bonum, & omnis triſtitia malum. Si autem problema fuerit particulare, vtrum triſtitia quædam malum eſt, aut nõ probabitur ex contrarij argumentatione ſic, ſi voluptas quædam eſt bonum, & triſtitia quædam malum, & dixit. { Similiter enim probabile eſt exiſtimare, quoniam locus iſte a contrarijs probabilem argumentationem facit, non Q autem demonſtratiuam. Deinde idem oſtendit in locis oppoſitis ſecundum priuationem, & habitum, hoc enim loco vti poſſumus ad vniuerſalia, & particularia problemata, verum ſolum meminit particularium, & dicit. { Si aliquis ſenſus non eſt ptãs, & inſenſibilitas quędã nõ eſt impotentia, } ſunt enim ſecundum habitum. & priuationẽ oppoſita ſenſus: & inſenſibilitas. Quare ſi voluerimus mõſtrare, q aliqua inſenſibilitas non ſit impotentia, monſtraremus accipientes quoniam aliquis ſenſus non eſt potentia at ſi nobis propoſitum fuerit monſtrare problema vniuerſale, q videlicet omnis inſenſibilitas ſit impotentia, uniuerſaliter vtiq; & oppoſitum in habitu accipiemus q omnis ſenſus ſit potentia. Quo uero ad verba attinet, cum Ariſto. dicit quendam ſenſum non eſſe poteſtatem, accepit ſenſum pro communi quodam ad potentiam naturalem ſentiendi,

A tiendi, & ad ſenſationem ipſam, quæ eſt actus ſentiēdi, modu ſic ſumendo terminum, hæc eſt uera aliquis ſenſus non eſt poteſtas, ut ſenſatio ipſa, hæc enim non poteſtas naturalis: ſed actus eſt. Simili ratione inſenſibilitas accipi poteſt pro priuatione actus, & pro priuatione potentiæ, & ſic accipiendo inſenſibilitatem pro termino communi, hæc eſt vera, quædam inſenſibilitas non eſt impotentia, quoniam priuatio actus ſentiendi, non eſt impotentia. Priuatio enim viſionis non eſt cæcitas cuius enim ſenſus habitus accipitur non eſſe potentia, eius priuatio non erit impotentia. Quare ſi monſtrare voluerimus ꝙ nulla inſenſibilitas impotentia ſit, oportet pro probabili accipere ꝙ nullus ſenſus ſit potentia. Deinde aſſignat exemplum in oppoſitis relatiue, & dicit. { Et ſi quoddam opinatum diſciplinatum, opinio quædam diſciplina, } hoc enim exemplum in particulari problemate eſt. Si enim quæratur verū aliqua opinio ſit diſciplina aut non? Sic aliquis poſſet ex oppoſito ar-
B gumentari ſumendo pro probabili, quoniam aliquod opinatum eſt diſciplinatum, ergo aliqua opinio eſt diſciplina. refertur enim opinio ad opinatum, & diſciplina ad diſciplinatum, ſi autem in uniuerſali problemate quæratur verum omnis opinio ſit diſciplina, aut non? accipiemus oppoſitū opinionis. Copinatum uniuerſaliter hoc pacto, ſi omne opinatum eſt diſciplinatum, & omnis opinio erit diſciplina. non autem meminit oppoſitorum ſecundum affirmationem & negationem, quoniam contradictio non eſt in particularibus, aliquid enim eſſe, & aliquid non eſſe, non opponuntur ſecundum contradictionem, ſed eſt in uniuerſalibus & particularibus, & propterea qui monſtrauit ꝙ falſa ſit vniuerſalis affirmatio, monſtrauit quoniam vera eſt particularis negatio in eodem, & qui monſtrat falſam eſſe negationem particularem, monſtrat ueram eſſe vniuerſalem affirmationem illi contradictoriam. Simili modo i uniuerſali negatione & particulari affirmatione, non tamen q̄ demonſtrat veram eſſe particularem affirmationem, mōſtrat falſam eſſe particularem negationem, qui enim monſtrat ueram eſſe hanc, aliquis homo eſt muſicus, non mon-
C ſtrat hanc falſam eſſe aliquis homo nō eſt muſicus, nec ecōuerſæ. Cum demonſtraſſet igitur de oppoſitis, quomodo & vniuerſalibus & particularibus poſſumus vti locis, rurſum monſtrat quomodo poſſibile eſt vti locis ex caſibus in vniuerſalibus & particularibus, ſunt enim caſus iniuſte, iuſtum verum antequam hoc exequatur. repetit exemplū in contrarijs, & dicit. { Rurſum ſi aliquid iniuſtorum bonū & iuſtorum aliquid malum, } nam ſi particulariter quæratur verum aliquod iuſtum eſt malum, vel netex contrarijs argumentari poterimus, { ſi aliquid iniuſtorum bonū, & iuſtorum aliquid malum, iterum ſi quæritur verum aliquod iniuſtum eſt bonum, uel non { & } a caſibus argumētari poterimus ſic, { ſi aliquid eorum quæ iniuſte } fiūt eſt { malum, & aliquid eorum, quæ iuſte } fiunt, erit { bonū } Si autem vniuerſaliter quæritur verum iuſtum bonū, ſimpliciter vtiq; caſus accipiatur, ſi iniuſte male, & iuſtum bonum, nam ſimile eſt vt in particulari particulare, & in vni-
D uerſali vniuerſale. Deinde locum ex coniugatis, particularibus problematibus accommodat, & dicit. { Et ſi quoddam delectabile fugiendum, & delectatio quædam fugienda, ſecundum hæc autem & ſi aliquod delectabile utile, delectatio quædam vtilis, } ſunt autem coniugata inuicem fortitudo fortis, & fortiter, rurſum voluptas, voluptuoſe, & voluptuoſum, & omnia quæ adinuicem ſic ſe habent. at ſi vniuerſaliter quæratur de omni delectatione, vniuerſaliter vtiq; accipiendum eſt, ſi omnia delectabilia fugienda, omnis delectatio fugienda: ipſe vero exemplum aſſignauit ſolum in particularibus problematibus, quoniā in vniuerſalibus ita eſſe argumentandum patet ex alijs.

Et in corruptiuis autem, & generationibus & corruptionibus ſimiliter. Nam ſi aliquid corruptiuum. delectationis, uel diſciplinæ bonum eſt, erit quædam delectatio, uel diſciplina malorum. Similiter autem & ſi corruptio quædam diſciplinæ bonorum, uel generatio malorum: erit quædam E *diſciplina malorum, ut ſi obliuiſci quæ quis turpia egit, bonorum eſt uel reminiſci, malorum, erit ſcire quæ quis turpia egit, malorum, ſimiliter autem & in alijs. in omnibus enim ſimiliter probabile.*

Nunc oſtendit loca, quæ accipiebantur ex corruptiuis, & generatiuis, & ex generationibus, & corruptionibus eſſe maxime oportuna, & utilia ad monſtrandum problemata uniuerſalia, & particularia, & primo proponit hoc, & dicit. { Et in corruptiuis autem, } & ſubaudi in generatiuis, { & generationibus & corruptionibus ſimiliter, } valent ad vniuerſalia, & particularia problemata ueluti ualent loca, quę diximus ex oppoſitis, & caſibus & coniugatis. Sunt enim loca communia, & maxime oportuna ad uniuerſalia: & particularia problemata. probabile enim ſimile eſt in vniuerſalibus, & particularibus. ſicuti enim probabile eſt hoc vniuerſale videlicet ſi omne corruptiuum voluptatis eſt bonum, omnis voluptas eſt malum, ſic probabile eſt & hoc particulare, ſi aliquid corruptiuum voluptatis eſt bo- F num, aliqua uoluptas eſt malum. Erat enim propoſitus locus, quorum corruptiua ſunt bona, ipſa mala ſunt, quorum uero mala, ipſa bona ſunt, econtrario vero in generatiuis, vnde dicit. { Nam ſi aliquid corruptiuum delectationis, bonum eſt, erit quædam delectatio malorum, vel } ſi aliquid corruptiuum { diſciplinæ } bonum eſt, erit { vel diſciplina malorum, econtrario vero in generatiuis, nam ſi aliquid generatiuum delectationis bonum: erit quædam delectatio bona, & ſi aliquid generatiuum delectatiōis malum, erit quędam delectatio mala. Deinde aptat locum qui eſt ex corruptionibus, & dicit. { Similiter autem & ſi corruptio quædam diſciplinæ bonorum, vel generatio malorum, erit quædam diſciplina malorum, } quoniam quemadmodum in corruptiuis, & generatiuis, ita in corruptionibus, & generationibus eſt argumētandum, & ponit exē- G plum, & primo in corruptiuis, & dicit. { vt ſi obliuiſci } eorum, { quæ quis turpia egit, bonorum eſt, uel reminiſci malorum, erit ſcire } ea, { quæ quis turpia egit, malorū. }

Quo uero ad verba attinet, differt corruptiuum a corruptione, obliuio enim diſciplinæ & ſcientiæ corruptiuū, ignorantia vero, corruptio eſt. Sanitas etiam corruptiuū, plenitudo humorum eſt, morbus uero corruptio, & per { ſcire, } non ſpeculari intelligit, ſed practice intelligere, qui enim ea ſcit, quæ quis turpia egit, non ſcientiam contemplatiuam, ſed practicam accipit, uel fortaſſe per ſcire intelligit cognoſcere, ſcire enim communi nomine idem q̄d cognoſcere eſt. & licet hæc exempla in problematibus particularibus ſint, & in vniuerſalibus ea intelligere poterimus ſicuti enim particulare ad particulare, ita vniuerſale ad vniuerſale. Exempla vero ex corruptionibus & generationibus vniuerſaliter quidem ſunt hæc, ſi corruptio ſcientię bonum, ſcientia malum eſt, ſi uero generatio ſcientiæ malum H & ſcientia malum. Eſt enim locus vnus quidem ex corruptionibus, cuius corruptio bona, ipſum eſt malum, & cuius corruptio mala, ipſum eſt bonum. Alter verō ex generationibus, cuius generatio mala, ipſum eſt malum, & cuius generatio bona, ipſum eſt bonum. Tacuit autem (vt diximus) exempla vniuerſalium problematum, quoniam ſimilis eſt ratio, loca enim quę vtilia ſunt ad particularia problemata, & ad vniuerſalia ſimili ratione vtilia ſunt, & (vt diximus) exempla quæ poſuit, ſunt in corruptiuis, uel dici poteſt exempla hæc eſſe in corruptiuis & corruptionibus, obliuiſci enim fortaſſe eſt corruptio, & corruptiuum, ſciētiæ, & cognitionis. vſus eſt enim communiter nomine ſcientiæ, pro cognitiōe. Similiter reminiſci eſt generatio ſciētiæ, & generatiuum etiam, quare ſi reminiſci eorum, quæ turpiter fiunt, malum eſt, & ſcire ea, quæ turpiter fiūt, malum erit. Addit { ſimiliter autem & in alijs, } vno mō exponitur, { & in alijs } hoc eſt in vniuerſalibus problematibus. Similiter enim probabile eſt in vniuerſalibus, & particularibus problematibus. Alio modo exponitur, { & in

I alijs, } hoc eſt in alijs exemplis, quoniam ea quæ dicta ſunt
non ſolum in his exemplis, quæ dicta ſunt, vera ſunt, ſed
& in alijs exemplis argumentamur verum, nam ſequitur
ſi alicuius corruptiuum eſt eligendum, ipſum eſt fugiendũ
quaſi dicat non ſolum in ſcientia, ſed etiam in alijs loca a
generatione & corruptione, & a corruptiuo & generati-
uo ſunt vtilia, vel tertio exponitur { & in alijs. } quia in
effectiuis, vſibus, acceptionibus. { In omnibus enim ſimi
liter probabile, } erat enim poſitum, cuius effectiuum bo
num, ipſum eſt bonum, & cuius vſus, & acceptio bona, ip
ſum eſt eligibile, & bonum, vel intelligit. { & alijs, } hoc
eſt locis econtrario factis, nam cuius corruptio vel corru-
ptiuum malum, ipſum bonum. { In omnibus enim } iſtis
{ ſimiliter probabile } & in vniuerſalibus & particulari-
bus problematibus.

*Amplius ex eo, quod eſt magis & minus, & ſimiliter.
Si enim magis quidem eorum, quæ ſunt ex alio genere ali-*
K *quid tale. Illorum autem nihil eſt, nec quod dictum eſt, erit
tale. Vt ſi magis quidem diſciplina quædam bonum quàm
uoluptas, nulla autem diſciplina bonum, nec uoluptas bo-
num erit. Et ex eo quod eſt ſimiliter quidem, & minus eo-
dem modo, nam erit & interimere, & conſtruere. Verun-
tamen ex eo, quod eſt ſimiliter utraq;, ex minus autem, con
ſtruere ſolum: deſtruere autem non. Si enim ſimiliter pote-
ſtas quædam bonum: & diſciplina. Eſt autem quædam po-
teſtas bonum, & diſciplina. Si autem nulla poteſtas bonum,
nec diſciplina. Si autem minus quædam poteſtas bonum q̃
diſciplina, eſt autem quædam poteſtas bonum, & diſciplina.
At uero ſi nulla poteſtas bonum, non neceſſe eſt & diſcipli-
nam nullam eſſe bonum. Manifeſtum igitur quoniam con-
ſtruere ſolum ex eo, quod minus eſt.*

L Nunc oſtendit loca, quæ accipiebantur ex magis, & mi
nus, & a ſimili eſſe maxime oportuna & utilia ad monſtrã
dum problemata vniuerſalia, & particularia, & primo pro
ponit intentionem, & dicit. { Amplius } ad problemata
omnia ſunt oportuna & utilia loca, quæ ſumuntur & { ex
eo quod eſt magis, & } ex eo, quod eſt { minus, & } ex eo
quod eſt { ſimiliter. } Hæc enim loca, quæ a maiore, & a
minore, & a ſili ſunt data, ſunt oportuna, & utilia ad om-
nia problemata & vniuerſalia, & particularia. Et tu intelli
ge modo ſumantur in communibus, atq; tranſcendenti-
bus terminis, (vt ſupra dictum eſt,) & quod ita ſit, primo
declarat hoc in loco a maiore, & quoniam hæc loca poſ-
ſunt accipi in eis, quæ ſunt diuerſorum generum, & in eis,
quæ ſunt eiuſdem generis, ideo primo declarat hæc loca
in his, quæ ſunt diuerſorum generum, deinde in his, quæ
ſunt eiuſdem generis. de prima parte dicit. { Si enim ma-
gis quidem eorum quæ ſunt ex alio genere aliquid tale }
eſt, { Illorum autem nihil eſt, nec quod dictum eſt, erit ta-
M le. } Erat enim locus propoſitus a maiore, ſi cui magis vi-
detur ineſſe, non ineſt, nec cui minus videtur ineſſe, inerit,
& aſſignat exemplum & dicit. { Vt ſi magis quidem diſci-
plina quædam } videtur eſſe { bonum q̃ voluptas, nulla au
tem diſciplina bonum, nec voluptas bonum erit. } Eſt enĩ
hoc exemplum in rebus diuerſorum generum, & in vni-
uerſalibus problematibus, nam ſi nulla diſciplina eſt bonũ
nulla etiam voluptas erit bonum. Tacuit autem exemplũ
in problematibus particularibus, quoniam non eſt aliter
deſtruere particularia affirmatiua, q̃ vel per indefinite po
ſita, cum ſimpliciter deſtruuntur, vel per vniuerſale nega
tiuum, vt Ariſt. demonſtrauit. Deinde declarat illud idem
in locis a ſimili, & a minore, aſſignat autem primo differẽ-
tiam locorum, ex eo, quoniam locus, qui eſt ex maiore ſo
lum deſtructiuus eſt, Si enim magis aliquid exiſtens non eſt
neq; vtiq; minus erit. Qui uero eſt ex minore, conſtructi-
uus, ſi enim minus aliquid exiſtens, eſt, & maius vtiq; erit.
Qui deniq; a ſimili locus eſt, ad vtraq; vtilis, quia ad con-
ſtruendum & deſtruendum, ſi enim quod ſimiliter alicui N
exiſtens eſt illud, & hoc ſimiliter exiſtens illi, erit vtiq;, &
ſi quod eſt ſimiliter alicui non eſt nec quod eſt ſimiliter ei,
erit. primo igitur proponit illud idem eſſe de loco a mino
re & a ſimili: quod eſt de loco a maiore, & dicit. { Et ex eo
quod eſt ſimiliter quidem & } ſupple ex eo, quod eſt { mi-
nus eodem modo } ſubaudi eſt dicendum vt dictum eſt in
loco a maiore. { Nam erit } per hęc loca { & interimere,
& conſtruere } & vniuerſalia, & particularia problemata,
veluti dictum eſt de loco a maiore, quoniam per eum eſt
deſtruere tantum. Aſſignat tamen differentiam inter locũ
a ſimili: & locum a minore, & dicit. { Verumtamẽ ex eo,
quod eſt ſimiliter: vtraq; } eſt facere, quia & interimere, &
conſtruere. { Ex minus autem conſtruere ſolũ, deſtrue-
re autem non, } ex maiore autem vt diximus, erit ſolum
deſtruere: conſtruere vero non. Deinde aſſignat exempla
horum, quæ dixit: & dicit. { Si enim ſimiliter poteſtas quæ
dam bonum & diſciplina: eſt autem quædam poteſtas bo-
num: & diſciplina } ſubaudi quædam erit bonum: & hoc
pacto exemplum eſt in particulari problemate: vel eſt au- O
tem omnis poteſtas bonum: ergo omnis diſciplina eſt bo-
num, & erit exemplum in vniuerſali. Deinde oſtendit in
negatiuis: & dicit. { Si autem nulla poteſtas bonum, nec di
ſciplina. } hoc eſt exemplum in vniuerſali negatiuo, tacuit
autem in particulari negatiuo, quoniam (vt dixi) particu-
lare negatiuum deſtruitur ex vniuerſali negatiuo, uel ex
indefinito negatiuo. hæc igitur ſunt exempla locorum a ſi
mili. Deinde exempla aſſignat in loco a minore: & dicit.
{ Si autem minus quædam poteſtas } videtur { bonũ }
eſſe, q̃ diſciplina, { eſt autem quædam poteſtas bonum: &
diſciplina } igitur erit bonum: hoc exemplum poteſt intel
ligi & vniuerſaliter: & particulariter, quoniam indefinitũ
eſt vtrunq;. Deinde oſtendit hunc locum non eſſe ad de- P
ſtruendum: & dicit. { At uero ſi nulla poteſtas bonum nõ
neceſſe eſt: & diſciplinam nullam eſſe bonum. } Poteſt enĩ
nulla poteſtas eſſe bonum: & tamen aliqua diſciplina eſſe
bonum, ideo concludit. { Manifeſtum igitur: quoniam cõ
ſtruere ſolum } eſt { ex eo, quod minus } eſt, & nõ deſtrue
re: hæc in rebus diuerſorum generum exempla ſunt. Et li-
cet Ariſto. hæc dixiſſet, non tamen meminit horum loco-
rum differentiæ: quod (ſuperius cum de eis dixiſſet) aſſi-
gnauit. dixit enim hæc loca vera eſſe, cum vnum de duo-
bus dicitur, & cum duo de vno, & cum duo de duobus. Hic
enim vno de duobus tantum vtitur, nam bonum de diſci-
plina & voluptate dici accepit in primo exemplo: in ſecũ-
do vero de diſciplina: & poteſtate. Qui autem vult vti aut
duo de vno, aut duo de duobus in his locis: quærat ea: quæ
ſuperius diximus, & Alex. commẽ. in hoc loco. Hæc enim
quia ſunt expoſita: bona fronte prætermiſimus.

*Non ſolum autem ex alio genere eſt deſtruere, uerum &
ex eodem dum ſumit quis, quod maxime tale eſt, ut ſi po-
ſitum eſt diſciplina quædam bonum, oſtenditur autem quo-
niam prudentia non bonum, nec alia ulla erit, quia nec, quæ
maxime uidetur.* Q

Nunc declarat quomodo loco a maiore deſtructiuo nõ
ſolum vti poſſumus in rebus diuerſorum genere, ſed etiã
in rebus eiuſdem generis. Et primo proponit intentionem
& dicit. Non ſolum autem ex alio genere } loco videlicet
a maiore { eſt deſtruere: verum & ex eodem. } deinde ex
ponit, quomodo per exemplũ, & dicit, { dum ſumit qs }
ſub eodem genere { quod maxime tale eſt, } cum enim
hoc ſumit, quod maxime videtur eſſe: & non eſt: deduce-
tur q̃ nec erit tale id, quod minus videtur. { Vt ſi poſitum
eſt diſciplina quædam bonum } ita vt ſit problema, vtrum
diſciplina ſit bonum aut non? { Oſtendatur autem quoniã
prudentia non eſt bonum } quæ maxime videtur bonum,
hoc enim oſtenſo & demonſtrato, oſtendetur, quoniam
{ nec alia ulla erit } & ſic nec diſciplina, { quia nec } pru
dentia, { quæ maxime videtur } eſt bonũ. Inſuper ſi quæ-
reretur

A rerctur utrum uirtutes ſunt ſcientiæ, aut non: terminabitur hoc problemata hoc pacto: prudentia quæ maxime videtur ſcientia: non eſt ſcientia: ergo nulla uirtus erit ſcientia. Erit enim locus: ſiquid maxime tale uidetur eſſe: & eſt tale: nec aliquid aliud aliorum, quæ ſub eodem genere ſunt: tale erit. Ad hæc ſi quæratur vtrum nulla voluptas eſt optimum: aut non: terminabitur hoc modo, voluptas animi: quæ maxime videtur optimum: nō eſt optimum: ergo nulla voluptas optimum. Et licet Ariſto. oſtendat loco a maiore nos poſſe uti deſtructiue in rebus etiam eiuſdem generis: tamen (vt Alexander docet) loco a ſimili: & loco a minore vti poterimus etiam in rebus eiuſdem generis: loco quidem a ſimili conſtructiue, & deſtructiue, loco uero a minore conſtructiue tantum. Et tu intellige tam in uniuerſalibus, quàm in particularibus problematibus. In omnibus enim his ſupradictis locis uti poſſumus in rebus diuerſorum, & eiuſdem generis. Quo uero ad exemplum textus attinet, attentione dignum

B Ariſto. ſuppoſuiſſe prudentiam & diſciplinam eſſe eiuſdem generis: & ꝙ prudentia videatur maxime bonum inter ea omnia, quæ ſunt in genere habitus intellectualis. Ex ijs ſequitur, ſed prudentia non eſt bonum. igitur nec diſciplina, vtrum autem uerum ſit: quod ſumit ꝙ. ſ. prudentia non ſit bonum: non refert ad exemplum. Ponimus enim exēpla: vt ſentiant: qui diſcunt primo priorum.

probātes ἀξιοῦντες postulantes, pro dignitare, petentes.

Amplius ex ſuppoſitione ſimiliter probantes, ſi uni, & omnibus ineſſe, uel non ineſſe. Vt ſi hominis anima immortalis, & alias. Si autem hæc non, nec alias.

Expoſuit Ariſt. quæ loca vtilia ſunt ad problemata particularia: & primo declarauit, quoniam per quæ loca vniuerſalia demonſtrantur, per hæc & particularia demōſtrari poterunt, quia particularia ſub vniuerſalibus ſunt. Secūdo expoſuit, quoniam ſimile probabile habent loca in vniuerſalibus, & particularibus problematibus. Cū igitur mōſtraſſet a locis prædictis ſimiliter nos poſſe ad vniuerſalia: & particularia argumentari, nunc tranſit ad eum locum: qui eſt ex ſuppoſitione, & declarat quo modo eſt vtilis ad

C vniuerſalia & particularia problemata. Et primo exponit: qui locus ex ſuppoſitione eſt: & aſſerit locum ex ſuppoſitione eſſe, quando pro dignitate ſupponitur: ſi vni ineſt: omnibus ineſſe ſimiliter. Eſt enim locus conſtructiuus, & deſtructiuus, conſtructiuus quidem: quando ſupponitur ſi uni ineſt: omnibus ineſſe ſimiliter: deſtructiuus uero, quando ſupponitur, ſi uni non ineſt, nulli ineſſe ſimiliter. Eſt enim hypotheſis affirmatiua: ſi vni ineſt, omnibus ineſt, negatiua autem, ſi uni non ineſt: nulli ineſt. Si enim quæſitum fuerit utrum omnis anima eſt immortalis aut non. hoc enim problema vniuerſale eſt: ad terminandum igitur problema vniuerſale vtemur loco ex ſuppoſitione, putantes: ſi vna monſtratur immortalis: & omnes ſic ſe habere, monſtrantes enim quoniam hominis anima eſt immortalis, demonſtrabimus per ſuppoſitiōem omnes eſſe immortales. Si autem deſtruemus accipientes: quoniam vna non eſt immortalis: concludemus deſtructiue, quoniam nulla eſt

D immortalis Monſtrantes enim quandam non eſſe immortalē vel quæ eſt hominis, uel quæ eſt alterius animalis, vniuerſaliter demonſtrabimus: quoniā nulla. Patet igitur quo modo utilis eſt ad vniuerſalia problemata hic locus, qui ex ſuppoſitione eſt. At ſi quæſitum eſt: vtrum aliqua anima eſt immortalis, aut non: problema eſt particulare. Demōſtrabimus autem hoc particulare ſimiliter vtentes loco ex ſuppoſitione, & accipientes: ſi eſt immortalis: & omnis anima eſt immortalis: hæc enim eſt ſuppoſitio, monſtrantes autē aliquam eſſe immortalem: per hoc ipſum & omnem immortalem eſſe demonſtratum accipiemus. Accipientes vero demonſtratum omnem eſſe immortalem: & aliquam immortalem eſſe erit demonſtratum· quod erat problema propoſitum Inſuper quoniam aliqua non eſt immortalis mōſtrātes, & quoniā nulla haberemus vtiꝗ. Ex quo deducemus: quoniā aliqua non eſt immortalis: de qua fuit problema.

E Patet ergo ex his locum, qui ex ſuppoſitiōe vtilem eſſe ad vniuerſalia: & particularia problemata. Non tamen eodē modo, eſt enim vniuerſalis ad vniuerſale problema, quando ſuppoſitio eſt ſi vni ineſt, ſimiliter omnibus ineſt: & poſitum ſit vni ineſſe, ſequitur enim omnibus ineſſe. In deſtructione vero cum fuerit ſuppoſitio, ſi vni non ineſt: nulli ineſt: & poſitum ſit ſed vni non ineſt, ergo nulli. Ad particulare vero vtilis eſt hic locus, quādo ex ſuppoſitione acceperimus ꝙ & omni inſit, ſequitur enim ꝙ alicui inſit, uel acceperimus ꝙ nulli inſit, nā ſequitur alicui nō ineſſe. Quare per hunc locum monſtramus vniuerſale, quando ex hypotheſi ſumpta: ponimus particulare, quando uero deducimus vniuerſale eſt illud ponimus, monſtramus particulare, dicit. { Amplius ex ſuppoſitione } locus erit, quando erimus } ſimiliter probantes: ſi vni: & omnibus ineſſe: uel non ineſſe, } hoc eſt nulli ineſſe. Ergo locus ex ſuppoſitione eſt, quando ſuppoſitio fuerit ſi vni ineſt ſimiliter omnibus ineſt, uel quando ſuppoſitio fuerit. { ſi vni } ſubaudi nō ineſt, nulli ſimiliter ineſt. Et aſſignat exemplum, & dicit,

F { vt ſi hominis anima immortalis } eſt ſupponamus ſimiliter { alias etiam } omnes eſſe immortales. { Si autē hæc non } fuerit immortalis, ſupponamus { nec alias } hoc eſt nullam aliam immortalem eſſe. Vbi patet in argumentatione ex ſuppoſitione aliud eſſe ſuppoſitionem: aliud vero poſitum, eſt enim ſuppoſitio, ſi hominis anima immortalis: ſimiliter omnes vel ſi anima hominis non immortalis ſimiliter nulla, poſitum vero eſt antecedens ſuppoſitionis cum ponitur videlicet, ſed hominis anima eſt immortalis, nam ex hoc poſito, & conceſſo, ſequitur, ergo omnis anima immortalis. Amplius ſi ponitur, ſed hominis anima non eſt immortalis, ſequitur: ergo nulla anima eſt immortalis.

Si igitur ineſſe alicui poſitum eſt, oſtendendum, quoniā alicui non ineſt, nam conſequetur per hypotheſim nulli ineſſe. Si alicui ineſſe. Si autem alicui non ineſſe poſitum eſt, G *oſtendendum, quoniam ineſt alicui. Nam & ſic conſequetur omnibus ineſſe. Manifeſtum igitur eſt, quoniam qui hypotheſi utitur: facit problema uniuerſale particulariter poſitum. Nam particulariter confitentem, uniuerſaliter probabit confiteri, quoniam ſi uni, & omni ſimiliter probabit ineſſe.*

Vt Alexan. exponit, Ariſto. oſtendit quo modo vniuerſale problema per locum ex hypotheſi terminatur, & primo quo modo terminatur vniuerſale negatiuum & per { poſitum, } intelligit problema quæſitū, lege igitur. { Si igitur ineſſe alicui } pro problemate { poſitum eſt, } vt utrum alicui ineſt, aut nulli: hoc enim eſt problema poſitū. Tunc docet quo modo problema iſtud } vniuerſale ſit terminandum, & dicit, { oſtendendum } pro terminatio

H ne huius negatiui vniuerſalis problematis: { quoniam alicui non ineſt, nam conſequetur per hypotheſim, } quę eſt, ſi alicui non ineſt, nulli ineſt, { nulli } ſubiecto { ineſſe } accidens prædicatum. & hoc pacto problema vniuerſale negatiuum terminabitur. Deinde demonſtrat, quomodo problema uniuerſale affirmatiuum terminatur, & dicit, { ſi autem alicui ineſſe } pro problemate { poſitum eſt, } vt vtrū alicui non ineſt vel omni ineſt, ad terminandum uniuerſale affirmatiuum hoc problema, { oſtendendum, quoniam ineſt alicui, nam & ſic conſequetur omnibus ineſſe } per hypotheſim: quæ eſt ſi alicui ineſt, omnibus ineſt. Ex ijs Ariſt. infert quale problema facit, qui ad argumentandum vtitur hypotheſi. Et aſſerit eum: qui hypotheſi vtitur: formare problema, quod terminabitur uniuerſaliter, ſub forma particulari. Quærit enim utrum alicui ineſt, aut non. Hæc enim quærendi forma particularis eſt, uerum terminatur vniuerſaliter, quoniā ſi alicui ineſt, omni ineſt, ſi alicui non ineſt, nulli ineſt per hypotheſim: vnde dicit, { manifeſtum igitur eſt, quoniam qui hypotheſi vtitur } ad terminandū problemata vniuerſalia, { facit problema uniuerſale } in

I conclusione, { particulariter poſitum, } quando quæritur atq; proponitur. Nam proponitur particulariter, terminatur, uero uniuerſaliter. { Nam particulariter conſitentē, } qui hypotheſi vtitur, { probabile vniuerſaliter conſiteri, } quia ſequitur alicui ineſt: ergo omni ineſt: & etiam ſequitur alicui non ineſt, ergo nulli ineſt, { quoniam ſi vni } ineſt, { & omni ſimiliter probabile ineſſe, } quare qui utitur hypotheſi, problema quod particulariter proponitur: vniuerſaliter terminat. Sed occurres, quoniam uidetur circulus ſi uerba exponuntur: vt Alexan. aſſerit, quoniā Alexan. uult Ariſto. hic docere quomodo locus ex hypotheſi vtilis ſit ad ꝓblemata vniuerſalia: & particularia, ꝙ vtilis ſit ad vniuerſalia, omnes expoſitores ſentiunt: quoniam ſi hypotheſis vera eſt: ꝙ ſi vni inſit, uel non inſit, omnibus ſimiliter: vel nulli ineſſe oporteat, & ſit conceſſum vni ineſſe, uel uni non ineſſe: ſecundum omnes ſequitur vel omnibus: uel nulli ineſſe, & ſic ſecundum omnes: patet, utilem eſſe hunc locum ad vniuerſalia. Sed ꝙ non ſit utilis ad par

K ticularia, patet, quoniam eſſet circulus: vel petitio principij. Aſſumeretur enim alicui non ineſſe vel alicui non ineſſe: & inferretur etiam alicui ineſſe, uel alicui non ineſſe, & ſic idem per idem. Et per hanc rationem expoſitores latini aſſerunt hunc locum ſolum utilem eſſe ad vtilia problemata. Sed expoſitio Alexan eſt uera, quoniam ad probādum alicui ineſſe uel alicui non ineſſe, non accipitur pro conceſſo alicui ineſſe, uel alicui non ineſſe, ſed accipitur in ſingulari huic non ineſt, uel huic ineſt, nam hypotheſis erat, ſi uni ineſt, omnibus ineſt, & ſi uni non ineſt, nulli ineſt. Modo ille terminus uni diſcrete accipitur, & ita conceſſo quoniā vni ineſt, uel uni non ineſt, ſtatim ſequitur omnibus, uel nulli ineſſe. Hoc autem conceſſo, ſequitur problema particulare vt alicui inſit, uel non īſit. Sic enim non erit idem cōceſſum, & quæſitum, quoniam primum conceſſum eſt propoſitio ſingularis, conceſſum uero immediatum eſt propoſitio uniuerſalis. At quæſitum eſt particularis oratio, & ſic

L non eſt idem conceſſum & quæſitum.

Cum autem indefinitum eſt problema, uno modo deſtruere contingit. Vt ſi dixerit uoluptatem bonum eſſe, uel non bonum, & nihil aliud quicquam determinauerit. Nam ſi aliquam uoluptatem dixerit bonum eſſe oſtendendum uniuerſaliter, quoniam nulla: ſi debeat interimi propoſitum. Similiter & ſi aliquam dixerit uoluptatem non eſſe bonum, oſtendendum uniuerſaliter, quoniam omnis. Aliter uero non. Cōtingit interimere. Si enim oſtenderimus quoniam eſt quædam uoluptas bonum, uel non bonum: nondum interimitur propoſitum. Manifeſtum igitur, quoniam interimere quidem uno modo dicitur. Conſtruere autem, dupliciter. Siue enim uniuerſaliter oſtenderimus, quoniam omnis uoluptas bonum, ſiue, quoniam eſt quædam uoluptas bonū, oſtenſum erit, quod propoſitum eſt.

M

Docet hic Ariſtote. terminare problemata indefinita, & vult indefinitum problema tantum deſtrui per ſuum contradictorium, conſtrui vero dupliciter. Verum antequam ad textum veniam, quæ Alexan. præaccipit, breuibus reſumamus, ſunt enim vtilia. accipiamus igitur primo, problema multiplex eſſe, vniuerſale, particulare, & indefinitum. Vniuerſale quidem, vt omnis virtus eſt bonum, aut nulla voluptas eſt bonum. Particulare vero, dupliciter, aut indeterminatum, ueluti aliqua voluptas eſt bonum. Vel aliqua voluptas non eſt bonum, aut determinatum, vt modeſti voluptas eſt bonum, immodeſti voluptas non eſt bonum. Hæc enim particularia ſunt, cum determinatione aliqua, quoniam modeſti, uel immodeſti determinatione determinantur. At indefinitum problema eſt, quod nec determinatione ſigni nec determinatione caſus eſt definitum, vt voluptas eſt bonum, voluptas non eſt bonum. Hæc enim proprie indefinita ſimpliciter dicuntur. Particularia autem indeterminata, nō proprie indefinita ſimpliciter dicuntur, N cum ſaltem ſigno ſint determinata, dicuntur autem ab Alexandro indefinita in parte. De ſingularibus uero problematibus non loquitur Alex. quoniam illa ſunt præter artes & doctrinas. Secundo accipiamus, omne genus problematis reperiri in accidentibus: & vniuerſale, & particulare, & indefinitum, omnis enim nix alba eſt, & nullus coruus rubeus, vniuerſalia problemata in accidentibus ſunt. Aliquod animal eſt muſicum, aliquod animal non eſt muſicum particularia indefinita ſunt. Voluptas eſt bonum, voluptas nō eſt bonum, indefinita ſimpliciter ſunt, uoluptas modeſti eſt bonum, voluptas immodeſti eſt malum: particularia ſunt definita, ĳs declaratis, ueniamus ad textum: & dicamus ꝙ Ariſt. oſtendat primo. indefinitum problema, cum deſtruitur, vno modo tantum deſtrui videlicet per ſuum contradictorium, cum uero conſtruitur, dupliciter conſtrui, & ꝑ vniuerſale, & per particulare, de prima parte dicit. { Cum autem indefinitum eſt problema, } ſiue ſit indefinitum ſimpliciter, ſiue indefinitum in parte, { vno modo deſtruere contingit } .ſ. per ſuum contradictorium. Deinde exponit O per exempla, quid intelligit per problema indefinitum: & exempla, quæ ponit, ſunt problemata indefinita ſimpliciter: & dicit, { vt ſi dixerit } .ſ. reſpondens { uoluptatem bonum eſſe, } uel uoluptatem { non bonum } eſſe, { & nihil aliud quicquam } videlicet aut per caſum, aut per ſignū { determinauerit. } Nam ſic dicendo problemata facit ſimpliciter indefinita. Deinde reddit cauſam quare problema indefinitum ſolum uno modo deſtruatur. ſ. per contradictorium, & aſſignando cauſam, vtitur exemplis in problematibus indefinitis in parte: & dicit, { nam ſi } reſpondēs { dixerit aliquam uoluptatem bonum eſſe, } hoc problema eſt indefinitum in parte, & deſtruitur per ſuum contradictorium: & hoc dicit, { oſtendendum vniuerſaliter, quoniam nulla } .ſ. voluptas eſt bonum, { ſi debeat interimi propoſitū, } ſequitur enim uoluptas eſt bonum. Ergo non aliqua voluptas eſt bonum. Ecce quo modo per contradictorium deſtruitur. { ſimiliter & ſi aliquam dixerit voluptatem non eſſe bonum, } eſt enim hoc problema indefinitum negatiuum in parte. Si igitur reſpondens ſic dixerit { oſtendendum } ab opponente { vniuerſaliter quoniam omnis } voluptas eſt bonum. { Aliter vero non contingit interimere. } hoc eſt per ſuum ſubcontrarium. { Si.n. oſtenderimus, quoniam eſt quædam voluptas bonum, nōdum interimitur propoſitum } .ſ. illud, aliqua voluptas nō eſt bonum, in accidentibus enim ambæ ſubcontrariæ ſunt ſimul verę, & ſi oſtenderimus quoniam quædam uoluptas { non eſt bonum, } nondum interimitur propoſitum illud aliqua uoluptas eſt bonum, quia poſſunt eſſe ſimul veræ, vt dictum eſt. Dixit igitur Ariſto. recte, { quoniam eſt quædam voluptas bonum uel non bonum } ad oſtendendum ſubcontrarium nullum eſſe utile ad interimendum ſuum proprium correſpondens ſubcontrarium. Nō enim affirmatiuum deſtruit negatiuum, nec negatiuum affirmatiuum, quoniam in accidentibus prædicatis poſſunt eſſe ſimul vera. Ex ĳs concludit primum, quod propoſuerat, & Q dicit, { manifeſtum igitur quoniam interimere quidem } problema indefinitum in parte, { vno modo dicitur } .ſ. per ſuum contradictorium. Deinde concludit ſecundum, & dicit { conſtruere autem dupliciter, } quoniam & per vniuerſale, & per particulare determinatum caſu, uel ſuppoſito, & hoc exponit, & dicit, { ſiue enim vniuerſaliter oſtenderimus: quoniam omnis voluptas bonum, ſiue quoniam eſt quædam voluptas bonum } vt modeſti, vel Socratis, { oſtenſum erit, quod propoſitum eſt } .ſ. quoniam quædam voluptas eſt bonum.

Similiter autem & ſi oporteat differere, quoniam eſt quædam uoluptas non bonum: ſi oſtenderimus: quoniam nulla bonum, uel quoniam quædam non bonum: oſtendenteserimus utroq; modo, & uniuerſaliter, & particulariter quoniam eſt quædam uoluptas non bonum.

A Et quia ſunt etiam quędam problemata indefinita in parte affirmatiua de prædicatis infinitis, nunc Ariſtot. oſtendit etiam hæc dupliciter conſtrui, quoniam ſunt affirmatiua, licet habeant prædicata negata, vel indefinita: & dicit, { ſimiliter autem & ſi oportet differere }& conſtruere problemata indefinita in parte, quæ ſunt affirmatiua de prædicatis negatis, vt ſunt, { quoniam eſt quædam voluptas non bonum, } hoc enim problema affirmatiuum indefinitum in parte eſt, ſi enim huiuſmodi problemata oportet differere. ita hæc conſtruenda ſunt dupliciter vt ea quæ dicta ſunt & exponit, hoc, & dicit, { ſi oſtenderimus, quoniam nulla bonum, vel quoniam quædam }. ſ. illa immodeſti, { eſt non bonum, oſtendentes erimus vtroque modo, & vniuerſaliter & particulariter, quoniam eſt quædam voluptas non bonum. } Quare hoc problema quædam voluptas eſt nõ bonum, dupliciter conſtruitur: & per vniuerſale, & per particulare determinatum caſu, vel ſuppoſito, tacuit autem modum, quo problemata ſimpliciter indefinita terminentur.
B Quoniam ſicuti in his: quæ diximus: ita in illis dicendũ eſt, de ſimilibus enim eadem ratio eſt.

Cum autem determinata fuerit poſitio: dupliciter interimere erit. Vt ſi ponatur alicui quidem ineſſe uoluptati bonum eſſe, alicui autem non ineſſe, nam ſiue omnis oſtendatur uoluptas bonum, ſiue nulla, interemptum erit propoſitum.

Docet nũc interimere poſitionem, ſiue problema, quod eſt poſitio (vt Alexan. exponit) vocat autem Ariſt. problema, quod eſt determinata propoſitio, hanc poſitionem aduerſatiuam aliqua voluptas eſt bonum, aliqua vero voluptas non eſt bonum, & dicit Alexã. in hac aduerſatiua propoſitione, addidiſſe illam, { Aliqua vero voluptas non eſt bonum, } non q debeat omnino in propoſitione determinata iacere. Sed vt manifeſtatiuum propoſitionis particularis, quæ eſt poſitio. Hæc enim aliqua voluptas eſt bonũ,
C non eſt manifeſta quo ad ſuam particularitatem, niſi adderetur aliqua vero non, per hanc enim additionem propoſitio illa aliqua voluptas eſt bonum, cognoſcitur, quoniã eſt vera in parte. Si enim illę propoſitiones eſſent duę particulares diuerſæ, nulla earum deſtrueretur duobus modis, qa per quam conſtruitur propoſitio, per illam non deſtruitur. At hæc aliqua voluptas eſt bonum: conſtruitur per vniuerſalem, ſequitur enim omnis voluptas eſt bonum, ergo aliqua voluptas eſt bonum. Similiter ſequitur nulla voluptas eſt bonum. ergo aliqua voluptas nõ eſt bonum. Quare nulla earum interimitur: dupliciter, ergo Ariſt. per problema, quod eſt poſitio, intelligit hanc aduerſatiuam propoſitionem: aliqua voluptas eſt bonum: aliqua vero voluptas non eſt bonum. Per hanc enim aduerſatiuam ſcimus vtrãque partium eius eſſe determinatam ad partem, ſcimus enim hanc eſſe veram in parte quędam voluptas eſt bonum, quoniam aliqua non eſt bonum, & ſcimus etiam hanc eſſe veram in parte, quædam voluptas non eſt bonum, quoniam
D aliqua eſt bonum. Altera igitur pars ponitur: vt manifeſtatura alterius. Recte igitur Alexander per determinatam poſitionem intelligit propoſitionem aduerſatiuam compoſitam ex duabus particularibus ſub contrarijs: quæ coniunguntur per notam aduerſatiuam, quæ eſt autem, vel vero. De hac enim loquens Ariſto. dicit, { cum autẽ determinata fuerit poſitio, } quæ eſt propoſitio aduerſatiua ex duabus particularibus ſubcontrarijs per notam aduerſationis inuicem coniunctis, { dupliciter interimere erit, vt ſi ponat } determinata poſitio pro exemplo { alicui quidem ineſſe voluptati bonum eſſe, alicui aũt non ineſſe, } ita ſit determinata poſitio hęc, aliqua voluptas eſt bonum, aliqua aũt non eſt bonum. Nam ſiue omnis oſtendatur voluptas bonũ: ſiue nulla, interemptum erit propoſitum. } Semper enim ſequitur, omnis voluptas eſt bonum, ergo non quædam voluptas bonum, quæ aũt non bonum. Omni enim voluptate bona monſtrata, deſtruitur hæc, aliqua quidẽ voluptas eſt bonum, aliqua vero non eſt bonum. Et ſi nulla monſtrabit bonũ eſſe, ſimiliter illa deſtruet. Impoſſibile. n. eſt nulla voluptate bona exiſtente, aliquam quidem bonam eſſe, aliquã vero non bonam eſſe. Si igitur ſic ſe habet particularis poſitio, patet quomodo deſtruitur. E

Si autem unam ſolam uoluptatem poſuerit bonum eſſe, tripliciter contingit interimere, oſtendentes. n. quoniã omnis: uel quoniam nulla, uel quoniam plures q̃ una bonum: interimentes erimus, quod propoſitum eſt.

Nunc docet interimere poſitionem, quæ eſt determinata duabus determinationibus, & vult problema, quod eſt poſitio duabus determinationibus determinata, trifariam eſſe deſtruendum, vt tantum vna voluptas eſt bonum, deſtruitur primo per hanc, nulla voluptas eſt bonum: deinde per hanc omnis voluptas eſt bonum. Et tertio ẽt per hanc plures voluptates q̃ vna ſunt bonum, vnde dicit. { Si aũt } reſpondens { vnam ſolam voluptatem poſuerit bonum F eſſe, } quæ eſt poſitio duabus determinationibus determinata, { tripliciter contingit interimere, oſtendentes enim quoniam omnis } voluptas eſt bonum: deſtruitur hęc vna ſola voluptas eſt bonum, { vel quoniam nulla } voluptas eſt bonum, ſi. n. nulla eſt bonum, neque vna ſola erit bonum, { vel quoniam plures q̃ bona } ſunt { bonum, interimẽtes erimus. quod propoſitum eſt }. ſ. illam, vna ſola voluptas eſt bonum. Sequitur. n. plures quã vna voluptas ſunt bonum, Ergo non vna ſola. Sorticolæ vero aſſerunt hoc ꝓblema, quod eſt poſitio duabus determinationibus determinata. videlicet tantum vna voluptas eſt bonum, deſtrui tripliciter, primo per hanc, nulla voluptas eſt bonum, deinde per hanc non vna voluptas eſt bonum Tertio ẽt ꝑ hanc non tantum vna voluptas eſt bonum. Ego vero dicerẽ his etiam modis illam poſſe deſtrui, ſed quoniam omnis deſtructio eſt per notius, quales non ſunt deſtructiones Sorticolarum, iure Ariſt. & Alex. pretermiſerunt illas. Adhuc occurres, quo modo deſtruitur hæc, vna ſola voluptas nõ G eſt bonum, de qua Ariſto. & Alexander nihil dixerunt, tamen dici poteſt hanc poſſe deſtrui quadrupliciter, ſi enim vna ſola ſit bonum, ſi omnis ſit bonum, ſi nulla ſit bonum, ſi plures nõ ſint bonum, deſtruit illa, vna ſola nõ eſt bonũ.

In pluribus uero poſitione determinata (ut quoniam prudentia ſola uirtutum ſcientia eſt) quadrupliciter eſt interimere. Oſtenſo enim quoniam omnis uirtus ſcientia, uel quoniã nulla, uel quoniam & alia quædam, ut iuſtitia, uel quoniam eadem prudentia non eſt ſcientia, interemptũ erit propoſitũ.

Nunc docet interimere problema, quod eſt poſitio tribus determinationibus determinata, vt iſtud prudentia ſola virtutum ſcientia eſt. & dicit. { In pluribus vero } quia tribus { poſitione determinata, } (vt quoniam prudentia ſola virtutum ſcientia eſt) quadrupliciter eſt interimere, } & exponit quo modo, & dicit, { oſtenſo enim quoniã omnis virtus eſt ſcientia, vel quoniã nulla } virtus eſt ſcientia, H { vel quoniam & alia quędam } eſt ſcientia, hoc eſt vel quoniam plures virtutes ſunt ſcientiæ. { vt } prudentia & { iuſtitia, vel quoniam eadem prudentia non eſt ſcientia, } hoc eſt vel quoniam prudentia ipſa non eſt ſcientia, omnibus his demonſtratis, { interemptum erit propoſitum } videlicet prudentia ſola virtutum ſcientia eſt. Sequitur. n. omnis virtus eſt ſcientia, ergo non ſola prudentia, amplius ſequitur nulla virtus eſt ſcientia, igitur non prudentia eſt ſcientia, quare nec ſola prudentia erit ſcientia, Inſuper ſequitur plures virtutes ſunt ſcientia, igitur nõ ſola prudentia. Adhæc ſequitur prudentia non eſt ſcientia: igitur non ſola prudentia eſt ſcientia. Sed ſi problema ſit, tantum tres virtutes videlicet prudentia, iuſtitia, & fortitudo ſunt ſcientia, quæritur quot modis interimitur? Dicendum hoc interimi quinque modis, quoniam quatuor determinatur determinationibus, ſi enim omnis virtus, ſi nulla virtus, ſi plures quàm tres, ſi pauciores quàm tres, ſi nec prudentia, nec iuſtitia, nec fortitudo fuerint ſcientiæ, problema

I propoſitum.videlicet.tantum tres virtutes prudentia, iu-
ſtitia,& fortitudo ſunt ſcientia interimitur.Simili modo ſi
quinq; determinationibus determinetur poſitio, ſex mo-
dis interimitur:& ita quaſi pro regula ponitur ab Alexā.
quot poſitio determinatur determinationibus,tot modis,
vno addito problema huiuſmodi interimitur. Cauſa autē,
quoniam ſupra inhęrentiam prædicati ad ſubiectum deter
minatio ponitur:quare quot determinationes tot deſtru-
ctiones eſſe oportet:& vltra determinationes eſt inhęrētia
prædicati ad ſubiectum,quæ habet ſuum proprium modū
deſtruendi,igitur toties deſtruitur vno modo addito . De
his modis deſtruendi poſitionem determinatam vna vel
pluribus determinationibus Theophraſtus videtur ſcripſiſ
ſe in fine de affirmatione,verū nos volumus hęc ſatis eſſe.

*Vtile autem & inſpicere in ſingularibus in quibus ineſ
ſe aliquid,uel non dictum eſt, quemadmodum in uniuerſali-
K bus problematibus.*

Nunc vero docet conſtruere , & interimere problema
indefinitum,quod eſt in parte,per inſpectionem ad ea,quę
ſunt ſub ſubiecto,& ſub prædicato problematis : & primo
per inſpectionem ad ea,quæ ſunt ſub ſubiecto,ſecunda ibi
{ amplius in quibus poſſibile , } per inſpectionem ad ea,
quæ ſunt ſub prædicato.inſpiciendo autem ad ea,quę ſunt
ſub ſubiecto,primo docet inſpicere ad ea, q̃ ſunt ſub ſubie
cto,quando ſubiectum eſt ſpecies, deinde quando ſubiectū
eſt genus. De prima parte dicit, { vtile aūt } ad conſtruen
dum & deſtruendū,problema indefinitum in parte vel ſim
pliciter, { & inſpicere } ſubaudi quando problematis ſub
iectum eſt ſpecies, { in ſingularibus } quæ continentur ſub
ſubiecto,quod eſt ſpecies. { In quibus } tertio libro ineſſe
aliquid { vel non } ineſſe aliquid dictū eſt.quēadmodum in
vniuerſalibus problematibus { tertio lib. docuimus. Secū
do.n.libro huius diximus quando volumus vniuerſaliter
L conſtruere,aut deſtruere problema eſſe ad ſingularia , aut
ad ea.quę ſunt ſub vniuerſali inſpiciendū.Nam ſi multis eo
rū,quę ſub ipſo ſubiecto vniuerſali ſunt,prędicatū inuenit
non ineſſe,vſ̃r accipiendū,q̃m nulli ineſt, aut ſi multis inue
nitur ineſſe,q̃m omnibus oportet ponere,aut afferre inſtā
tiā in aliquo non ſic ſe habente,ſic inquit oportet facere in
problematibus indefinitis,quę ſunt in parte.Nā ſi fuerit po
ſitū,q̃m aliqua voluptas eſt bonū, oportet inſpicere ad vo
luptates,quæ ſub voluptate,quę eſt ſubiectū,continentur,
quęq; particulares voluptates dicuntur, oportet dico inſpi
cere ad particulares voluptates quēadmodum eſſet poſitū,
q̃m omnis voluptas eſt bonum , & ſi inuenietur in hac in-
ſpectione,q̃m aliqua voluptas eſt bonum,eſſet vtiq; proble
ma propoſitū conſtructum,& monſtratum. At ſi in multis
non ſic ſe habere inueniret,vniuerſaliter putabimus,quo-
niam nulla voluptas eſt bonum . Et tunc deſtruemus pro-
poſitum,quod erat particulare vniuerſalis enim negatiua
deſtruit particularem affirmatiuam . Quare hæc inſpectio
vtilis eſt communiter & vniuerſalibus , & particularibus
M problematibus.

*Amplius in generibus inſpiciendum, diuidenti ſecundū
ſpecies uſq; ad indiuidua,ſicut prius dictum eſt.Nam ſi om
ni appareat ineſſe, ſiue nulli multa proferenti , poſtulandū
uniuerſaliter confiteri,aut ferre inſtantiā in aliquo nō ſic.*

Nunc docet inſpicere ad ea,quæ ſunt ſub ſubiecto,quan
do ſubiectum eſt genus.Fuit aūt & hoc in vniuerſalibus ꝓ
blematibus dictum tertio libro, ibi.n.dictum eſt, quando
in aliquibus problematibus accipitur ſubiectū genus,opor
tere facere illius diuiſionem in ſpecies,& rurſum in ea,quę
ſunt ſub ſpeciebus vſq; ad indiuidua & inſpicere ſi unicuiq;
eorum ineſt prædicatum,quod in problemate ponebatur,
vt ſi fuerit problema,vtrum oppoſitorū eadem eſt ſcien-
tia,aut non?q̃m oppoſita ſunt multipliciter , oportet vnū
quod eorū ſeorſum accipere,deinde ea, quæ ſunt ſub vno
quoq; eorū ſeorſum,& inſpicere ſi in vnoquoq; eorum eſt
eadem ſcientia.eſt aūt hęc inſpectio vtilis ad deſtructionē, N
& ad conſtructionē,dicit igitur. { Amplius in generibus }
.ſ.quando ſubiecta in problematibus indefinitis ſunt gene
ra { inſpiciendum diuidenti ſecundum ſpecies vſq; ad indi
uidua. Sicut prius } tertio libro { dictū eſt, } q.d. quemad-
modum in vniuerſalibus,ſic oportet facere in particulari-
bus problematibus,quando ſubiectū eorum fuerit aliquid
generale,& repetit,quæ dicta ſunt tertio lib. de vniuerſali
bus problematibus,& dicit,nā ſi omni appareat ineſſe,ſiue
nulli multa proferenti } .i.ei,qui multis ineſſe vel nō ineſ-
ſe profert, { poſtulandū vniuerſaliter confiteri hoc eſt de
bemus ſumere pro dignitate , q̃m omnibus vel nulli ineſt,
{ aut ferre inſtantiam in aliquo non ſic. } Hæc fuerunt ſe
cundo huius dicta in vniuerſalibus problematibus.Eodem
modo aſſerit eſſe faciēdū in particularibus problematibus,
quando ſubiectū fuerit genus,aut aliquod generale,vt ſi ꝓ
blema fuerit,aliquorū oppoſitorum eadem eſt ſcientia,di-
uidendū ſimiliter oppoſita , & in vno quoq; aſpiciendum,
& ipſa,& quæ ſub ipſis,& ſi in multis apparet ſic ſe habere, O
oportat conſtruere problema vt fiebat in vniuerſali ꝓble
mate.Cum vero in problemate fuerit poſitū alicui ipſorū
non ineſſe.ſi in multis non ſic ſe habere,inuenietur , rur-
ſum putare debemus,q̃m nulli,& ita deſtruendū eſt proble
ma,ſimili ratione ſiquis diceret virtutem ſcientiam eſſe,di
uidendū eſt primum quidem ad rationales,& morales,de-
inde ſit rurſum morales ſeorſum,& rationales eodē modo
monſtrantes.n.ſemper augendo,quoniam non ſunt ſcien
tiæ oportet vniuerſaliter accipere quoniam nulla,& ſic de
ſtruemus aliquam virtutem eſſe ſcientiam. Alexander an
notauit hic differentiam inter hunc locum, & locum pro-
ximè aſſignatum,nam pręſens locus facit diuiſionem ge-
neris in ſpecies,poſtea ſpecierum vſq; ad indiuidua. At lo-
cus qui proxime aſſignatus eſt ſactum aſpiciebat ad indiui
dua,quæ ſunt ſub ſubiecto. Cauſa autē,vt diximus,eſt,quo P
niam in priori loco voluit ſubiectum problematis eſſe ſpe
ciem,in ſecundo aūt voluit ſubiectum eſſe genus.

*Amplius in quibus poſſibile eſt aut ſpecie , aut numero
determinare accidens,inſpiciendum, ſi nullum horum ineſt.
Vt quoniam tempus non mouetur,nec eſt motus,annumerā
ti quot ſunt ſpecies motus. Nam ſi nulla earum ineſt tempo-
ri manifeſtum,quoniam non mouetur,nec eſt motus. Simili-
ter autem & quoniam anima non eſt numerus : diuidenti,
quoniam omnis numerus aut impar, aut par . Si enim ani-
ma neq; impar,neq; par,manifeſtum , quoniam non eſt nu-
merus . Ad accidens igitur per talia , & hoc modo argu-
mentandum .*

Cum ſuperius dixiſſet, quoniam oportet diuidere ſubie
ctum terminum in problematibus,in quibus prædicat ac-
cidens,ſimiliter in vniuerſalibus & particularibus,& ſi fue
rit genus in ſpecies vſq; ad indiuidua, ſi fuerit ſpecies, ſta- Q
tim ad indiuidua,nunc de prędicato,quod ſubiecto accidit
dicit,& in vniuerſalibus & particularibus, in quibus poſſi-
bile eſt,& dicit. { Amplius in quibus poſſibile eſt aūt ſpe-
cie,aut numero determinare accidens } quod eſt prędica-
tum, { inſpiciendum,ſi nullum horum } ſubiecto { ineſt }
dixit { ſpecie, } quando prędicatum eſt accidens , genus,
dixit { aut numero, } quando prędicatum fuerit ſpecies.
Si.n.aliquod eorum, quæ ex diuiſione ſunt , ſubiecto ineſt
erit conſtructum problema particulare, ſi vero nullum eo
rum inuenitur ineſſe,erit deſtructum, ſubdit Ariſt. exem-
plum in particulari negatiuo , { vt quoniam tempus non
mouetur,nec eſt motus, } quaſi dicat, vt ſi quæratur vtrū
tempus mouetur,vel non? { Annumeranti quot ſunt ſpe
cies motus, (nam ſi nulla earum ineſt tempori) manife-
ſtum quoniam non mouetur, nec eſt motus , } quoniam
motus multipliciter dicitur , diuidendum eſt , & accipere
oportet ſpecies motus . Eſt enim motus aut ſecundum
locum latio , aut ſecundum quantum augumentatio ,
& diminutio,

A & diminutio, aut ſecundum quale, alteratio, aut ſecundum
ſubſtantiam generatio & corruptio, vnūquodq; igitur mo-
tum accipiendum eſt, & quærendum, ſi aliquo eorum poſſi
bile eſt tempus moueri, & ſi videbitur nec loco moueri,
quod.n.non permanet, impoſſibile eſt mutare locum, nec
ſecundum magnitudinem, ſimiliter quia nō permanet, nec
ſecundum qualitatem ſimili ratione, nec ſecundum aliam
quāuis ſpeciem, deſtruetur problema quod erat, tēpus mo
uetur. Simili ratione, ſi quæretur vtrum tempus eſt motus,
aut non: monſtrabitur quoniā non eſt motus, quia nec lo-
calis, nec alteratio, nec quātitatiuus ſi.n.tempus aliquis iſto
rum motuum fuerit, omne quod in tempore eſt, in motu
aliquo iſtorum erit. Similis ratio erit in anima, ſi quæratur
vtrum moueatur aut non? Amplius & ſi quæratur verū eſt
numerus, aut non: quoniam omnis numerus aut par, aut
impar, ſi anima nec fuerit par, nec impar, neq; vtiq; nume
rus erit. Et hæc diuiſio generis in ſpecies eſt, ſecundum aūt
indiuidua eſſet, ſi vnūquodq; eorum ſubdiuideremus in ea,
B quæ ſunt ſub ipſis. Nam ſi anima eſſet par, aut duo, aut qua
tuor, aut ſex, aut octo, aut decem.erunt. Si vero impar,
aut tria, aut quinq;, aut 7. aut 9. quorum numerorum di-
cere quandam animam, abſurdum eſt. Quare nec par, nec
impar numerus eſt anima, & ſi non eſt aliquis horum, nec
omnino numerus erit. Tunc epilogat, & dicit, ad accidens
igitur per talia } loca, { & hoc modo } per illa, vt dixi-
mus, { argumentandum. } Illud tamen attentione dignū
Ariſtotelem hic per exempla vniuerſalium problematum
non particularium meminiſſe, verum quæ dixit de vniuer
ſalibus, & de particularibus vult eſſe intelligendum. Hæc
de tertio libro ſatis.

INCIPIT LIBER QVARTVS Topicorū, cum eiuſdem Auguſtini Niphi Medices Commētariis.

C

POST HAEC AVTEM DE
*ijs, quæ ad genus, & proprium in-
ſpiciendum. Sunt autem hæc elemen
ta eorum, quæ ſunt ad terminos. De
his ipſis autem raro conſiderationes
fiunt diſputantibus.*

POSTQVAM IN SECVNDO, ET
tertio libro Topici negotij Ariſto. loca no
bis tradidit, per quæ ad problemata de ac-
cidente deſtructiue & conſtructiue argumē
tari poſſumus, ſiue ſimpliciter quærat verū
accidens inſit, aut non inſit ſubiecto, ſiue
D etiam comparatiue ad aliud: quoniam comparatiua proble
mata coordinabantur his, quæ de accidente ſunt, nūc vult
loqui de alijs problematum generibus, qualia ſunt, quæ de
genere, & proprio, & definitione quæruntur. In his.n. ſunt
omnia dialectica problemata, nam propter quid eſt aliqd,
vt propter quid mundus eſt ſphæricus, aut luna deficit, quæ
ſita ſunt, non tamen problemata dialectica, quæſitum enim
cauſæ eſt ſcientificum. Similiter quærere quid eſt hoc vt qd
eſt anima, aut quæ natura eſt aquarum, quæſita ſunt, non au
tem interrogationes dialecticæ, quippe cum interrogatio
dialectica (vt diximus) contradictiōis eſt interrogatio. Sed
quid eſt, vel propter quid eſt, nec contradictio, nec omni-
no oratio negatiua eſt. Tradit autem Ariſ. prius loca & cō-
ſiderationes problematum de genere. Poſt.n. accidens cō-
munius eſt genus ſiquidem accidens communiſſimū & ſim
pliciſſimum prædicatum eſt, cuius accidentis eſſe ſolum ſit
in exiſtentia. At generis, proprij, & definitionis eſſe non ſo
lum inexiſtentia eſt. Non enim ſufficiens eſt ſolum ineſſe ad
hoc vt aliquid ſit genus, aut proprium, aut definitio, quem
admodum erat accidenti ſufficiens. Sed oportet etiam pro
prium ac peculiarem modum inexiſtentiæ cuiuſq; horum E
in conſtructione monſtrare, quæ enim ſic inſunt, habent
quandam peculiaritatem ad ſubiectum, cui inſunt, quam
non habet accidens. Sed quoniam genus communius eſt,
prædicatur enim de pluribus & differentibus ſpecie, pro-
prium autem & definitio non de pluribus differentibus ſpe
cie, ſed de contigua aliqua natura. Communia autem pro-
prijs priora ſunt, ideo prius loca tradit, quæ ſunt ad pro-
blemata de genere. Eſt enim genus communius proprio, &
definitione, coordinauit autem cum problematibus de ge
nere ea, quæ de differentijs quæruntur, ſicuti primo libro
dictum eſt. Eſt enim differentia in ſubſtantia rei, cuius eſt dif
ferentia, ſicuti & genus, & communis & ipſa ſicuti genus.
Coordinabit etiam problemata de ſpecie (ſi qua ſunt) cum
problematibus de genere, quoniam ſpecies de pluribus in
eo quod quid eſt, prædicatur, ſicuti genus. vnde dicit. { Poſt
hæc autem de ijs } locis & conſiderationibus { inſpicien- F
dum, quæ ad genus & ad proprium } ſpectant, & per { pro
prium } etiam definitionem intelligit. Cur vero de conſide
rationibus & locis, quæ ſpectant ad genus & ad proprium
prius quam de conſiderationibus & locis, quæ ſpectant ad
definitionem Ariſt. (vt Alexan. exponit) aſſignat cauſam,
& dicit, { ſunt autem hæc, elementa eorum quæ ſunt ad
terminos } ideſt ad definitiones, & Alexander per { hæc, }
intelligit loca, quibus ad genus & ad proprium argumenta
mur conſtruentes, aut deſtruentes. Nam hæc loca & conſi-
derationes quæ ſunt ad genus & ad proprium, elementa &
principia ſunt argumentationum, quæ ſunt ad definitiōes.
Et quod ita ſit, Alexan. perpulchre declarat, ex eo, quia opor
tet definitionem non ſolum genus habere, ſed eſſe rei pro-
prium, cuius aſſignatur definitio loca generum & proprio
rum conſtructiua vtilia ſunt definitionum, conſtructioni-
bus, & deſtructiua deſtructioni, qui enim monſtrauerit in
ratione data eſſe genus & rationem propriam rei, erit de-
monſtratiuus: quoniam ratio data eſt definitio. Qui vero mō G
ſtrauerit quod in ratione data nec ſit genus, nec propria ratio
rei, deſtruxit rationem datam eſſe definitionem, item qui
monſtrauerit quod ratio data non ſit proprium, deſtruat eam
eſſe definitionem Sic igitur patet loca & conſiderationes,
quæ ſunt ad problemata de genere, & de proprio, eſſe prin
cipia & elementa ad deſtruendum, & conſtruendum defini
tiones, & ſic patet Ariſt. per { hæc } intellexiſſe loca & con
ſiderationes, quæ ſunt ad problemata de genere & de pro-
prio patet et verbum { autē } non teneri hic aduerſatiue,
ſed cauſaliter: quoniam (vt Alexander inquit) per hæc ver
ba, quæ Ariſto. ſubſcripſit, aſſignat cauſam ordinis, vel for
taſſe per { hæc, } Ariſto. genus & proprium intelligit. q.d.
{ autem, } nam { hæc } .ſ. genus & proprium { elemen-
ta eorum } ſunt, { quæ ſunt ad terminos. } Hoc eſt ele-
menta definitionum, cuius expoſitionem Alexander etiā
aſſignat: quoniam (vt inquit) oportet definitionem conſta
re ex genere & proprio, hoc eſt ex communi genere, & dif H
ferentia propria, differentia enim propria proprium eſt
Ego vero probo primam expoſitionem, dicit enim Ariſt.
{ ſunt autem hæc elementa eorū, quæ ſunt ad terminos, } .
ea quæ ſunt ad terminus, genus & proprium ſunt, modo
genus & proprium, idem enim eſſet ad idem, quare melius
per { hæc } intelligit loca, quaſi dicat, diximus prius eſſe
agendum de locis ad problemata de genere, & de proprio:
quoniam hæc loca ſunt elementa eorum ex quibus con-
ſtant termini, nam ſunt principia, quibus intelligimus ge-
nus, & proprium, ex quibus conſtant definitiones, Alexā.
tamen defendit vtrāq; expoſitionem. Cum aſſignaſſet cau
ſam, quare prius vult dicere de locis, quæ ſunt ad proble-
mata de genere & proprio, aſſignat cauſam cur vult dicere
de locis & conſiderationibus ad problemata de genere, &
de proprio, vt non ſolum ordinis, ſed rei cauſa pateat, &
dicit, { de his ipſis aūt raro conſiderationes fiunt diſputan
tibus } vbi patet verbū { aūt } nō aduerſatiue, ſed cauſali
ter teneri, vt Alex. indicat Dixit aūt { raro } quoniam plura pro
blemata dialectica de accidente quæritur, vt ſi eligibile

I eſt vxorem ducere, aut in ciuitate verſari, aut ſi bonũ ſunt
diuitiæ, aut ſanitas problemata vero quæ ſunt de generi-
bus, proprijs, & definitionibus, diligentiori quàm dialecti-
ca indiget methodo ſpectant enim ſolum ad ſapientes. At
problemata de accidente ad omnes.

LOCVS PRIMVS.

*Si ergo ponatur genus alicuius exiſtentium, primum
quidem inſpiciendum ad omnia, quæ cognata ſunt ei: quod
dicitur: ſi de aliquo non prædicatur, quem ad in accidente.
Vt ſi uoluptatis, bonum ponatur genus: ſi aliqua uoluptas
non bonum. Nam ſi hoc manifeſtum eſt, quoniam non genus
bonũ uoluptatis genus enim de omnibus, quæ ſunt ſub ipſo
ſpeciebus, prædicatur.*

Cum aſſignaſſet intentionem libri quarti, ordinem, &
cauſas ordinis, & intentionis, nunc tranſit ad narrationem
locorum, fuit.n.pars aſſignata, vt procœmium, hæc autem
K eſt narratio, incipit igitur narrare loca, & quoniam locus
(vt ſuperius diximus de intentione Alexandri) eſt duplex,
præceptiuus, & eſt terminus, vel termini, a quo vel quibus
ſumitur conſideratio. Locus vero præceptos eſt ipſa conſi
deratio, vel maxima, quę habetur, vt Topica dignitas, Ari
ſtoteles igitur hic ponit locum pręceptum, non aũt locum
præceptiuum. Locus vero præceptus vno modo intelligi-
tur ſic, ſi aliquid vt genus alicuius entis aſſignatur, inſpiciẽ
dum eſt ad ſpecies, cognatas illi. cuius fuit aſſignatum ge-
nus. Nam ſi de earum aliqua nõ pędicatur, quod vt genus
eſt aſſignatum interimendum eſt problema, & dicendum
illud aſſignatum non eſſe genus. Verum huic expoſitioni
non eſt conſonum exemplũ Ariſt. vt intelligenti patet. Ali
ter igitur exponitur, ꝙ ſi aliquid aſſignatur genus alicuius
entis, inſpiciendum eſt ad ea omnia, quæ continentur ſub
illo ente, quã ſi de aliquo, eorum non pędicatur, interimen
dum eſt problema, vnde dicit. { Si ergo ponatur genus }.
aliquid ſubaudi { alicuius exiſtentius }.i. alicuius eorũ, quæ
L ſunt ſub ente, { primum quidem inſpiciendum ad omnia,
quæ cognata ſunt ei, quod dicitur } ens vnum de numero
exiſtentium, & per { cognata } intelligit ea quę ſunt cogna
ta ſub eadem natura illius, cuius aſſignatur genus. q.d. pri-
mum inſpiciendum ad omnia contenta, ſub eo, quod dici
tur vnum entium. Contenta.n. ſunt cognata & eiuſdẽ na-
turæ, { ſi de aliquo } eorum { non pędicatur, } & ꝙ per
{ cognata, } intelligat contenta, id, quod ſubſcribit, ma-
nifeſtat, dicit.n. { quemadmodũ in accidente } ſubaudi fa-
ctum eſt, nam & in problematibus de accidente hortabat
aſpicere ad omnia contenta ſub ſubiectu, cui ineſſe aſſigna
bitur accidens, vt patuit in fine proximi libri. Verũ dif-
fert hic locus ab illo accidentis, quoniam in illo ſufficiebat
ad conſtruendum, vt vni ex ipſis inſit, quoniam omnibus
ineſſe conſtruitur, vel vt vni nõ inſit, quoniam nulli ineſſe
patebit. At in genere niſi omnibus contentis ineſt, impoſſi
bile eſt ipſum eſſe genus illius, cuius aſſignatum eſt genus.
Ad hæc exemplũ, quod affert, demonſtrat hanc expoſitio-
M nẽ eſſe rectam, dicit.n. { vt ſi bonum ponatur genus volu
ptatis, ſi aliqua voluptas non bonum, } vt immodeſtorum
voluptas, { nam ſi huc }.ſ. immodeſtorum voluptas non
eſt bonum, { manifeſtũ eſt, quoniã bonum non eſt genus
voluptatis, } vt Plato in Philebo argumentatus eſt, { ge-
nus.n. de omnibus ſpeciebus, quæ ſunt ſub ipſo } de quo
dicitur genus { pędicatur } eadẽ rõne monſtratur, quoniã
ſcientia non eſt genus virtutis, nam ſcientia eſt neceſſario-
rum, virtus vero circa contingentia eſt. Eſt ẽt hic locus vti
lis ad conſtructionem, qm̃ ſi omnibus ſimilaribus ineſt, ne-
ceſſe eſt ipſum eſſe genus. Sed de loco pręceptiuo Ariſt. ni-
hil dixit, Albertus dicit hunc locũ accipi ab ea generis defi
nitionis parte, quæ dicit genus eſſe, quod de omnibus ſpe-
ciebus, & de omnibus ſpecierum indiuiduis pędicat. Qua-
re locus accipitur a pędicari de omnibus ſpeciebus, & de
omnibus quæ ſub ſpeciebus continentur. Melius aũt dico
& breuius locum accipi ab inſpectione eorũ, quæ continẽ-
tur ſub ente, de quo genus aſſignatur, & quod ita ſit, patet,
quoniam Ariſt. dicit { quemadmodum in accidente } mo- N
do in accidente inſpectio fuit ad contenta ſub ſubiecto cui
accidens ſumebatur ineſſe, ergo in præſenti loco inſpectio
erit a contenta ſub eo ente, cuius aſſignatur genus.

LOCVS SECVNDVS.

*Deinde ſi non in quid eſt, prædicatur: ſed ut accidens.
Quemadmodum album de niue, uel de anima a ſeipſo mo-
tum. Neq; enim nix quod quidem eſt album. Quapropter
non eſt genus album niuis. Neq; anima quod quidem motũ,
nam accidit ei moueri: quemadmodum & animali frequen-
ter & ambulare, & ambulans eſſe. Amplius motum non
quid eſt (ſed quid faciens uel patiens) ſignificare uidetur. Si-
militer autem & album. Non.n. quid eſt nix, ſed quale quid
eſt, indicat, quare neutrum horum in quid eſt prædicatur.*

Hic eſt ſecundus locus, & accipitur ab eo, quod eſt pędi O
cari in quid. Nam ſi aliquid aſſignetur pro genere alicuius,
conſiderandum verũ pędicetur in quid, nã ſi non pędicat
in quid, problema eſt deſtruendum, vnde dicit. { Deinde }
ſubaudi deſtruendũ eſt problema, { ſi } illud, quod eſt aſſi-
gnatũ pro genere, { non in quid eſt pędicatur, ſed vt acci
dens } hoc eſt ſed in quale, vt prædicatur accidens de eo,
cuius eſt accidens, & addit { ſed, vt accidens, } qm̃ põt ali-
quid omnibus ſimilaribus ineſſe, non aũt, vt genus, ſed vt
accidens, & ita non erit genus, licet omnibus ſimilaribus
inſit. Eſt.n. generi peculiare, ac propriũ in eo quod qd eſt
prædicari, ſi igitur aſſignatum pro genere non ſic pędica-
retur, monſtraretur, quoniã non eſt eius genus, cuius aſſi-
gnatũ eſt deinde aſſignat exemplũ & dicit, { quẽadmodũ
album de niue, } vt Empedocles genus aſſignauit, { vel
de anima a ſeipſo motũ, } vt aſſignauit Plato. ꝙ aũt albũ
non in eo quod quid eſt pędicetur de niue, probat primo
ex parte niuis, quæ ſubijcitur, & dicit, { neq;.n. nix } ſub- P
audi eſt, { quod quidem eſt albũ, } ergo albũ non pędicat
in eo quod quid eſt de niue. { Quapropter non eſt genus
albũ niuis. } ꝙ vero nix non ſit quod quidẽ eſt albũ, probat
Alexander, & quidẽ recte, qm̃ ſi nix eſſet quod quidem al-
bũ, cum albũ ſit quod quidẽ color, color vero quod quidẽ
qualitas, erit vtiq; nix quod quidẽ qualitas, qñ.n. alterũ de
altero prædicatur, vt de ſubiecto, tot de ſubiecto pędicaa
tur, quot de pędicatu dicuntur, ꝙ ẽt nec a ſeipſo motum
pędicetur de anima in eo, quod quid eſt, probat ẽt ex par
te animę, quę ſubijcitur, & dicit { neq; anima eſt quod qui
dem motũ } a ſeipſo. ꝙ vero anima non ſit quod quidẽ mo
tum a ſeipſo, probat Alexander, qm̃ ſi anima eſſet quod q-
dem motũ a ſeipſo, anima eſſet quod quidẽ moueri a ſeip-
ſo, ſi anima eſſet quod quidẽ moueri a ſeipſo, anima eſſet
quod quidem motus, ac motus imperfecta eſt actio, quare
erit anima quod quidẽ imperfecta eſt actio, quod abſurdũ
videtur. Non igitur anima eſt quod quidẽ motũ a ſeipſo. ꝙ
vero ex ſe moueri non ſit genus animę, Ariſtot. probat ex
parte pędicati, vt Alexandro videt, & dicit, { nam accidit Q
ei moueri, quẽadmodum & animali } accidit { frequẽter &
ambulare & ambulans eſſe, } igitur ex ſe moueri non eſt
genus animę. ſecundo idẽ probat ẽt eſſe parte pędicati, &
dicit, { Amplius motũ non quid eſt, ſed quid faciens vel pa
tiens ſignificare videt, } inquantũ.n. moueri dicit anima,
patitur, inquantũ vero ex ſeipſa facit motũ, facit. { Simi-
liter aũt & album } non eſt genus niuis, { non.n. quid eſt
nix, ſed quale quid eſt, indicat } ecce quod prima ratio ex
parte ſubiecti ſit habenda, cũ dixit { neq;.n. nix quod quidẽ
eſt albũ, neq; anima eſt quod quidẽ motum, } ſecunda ve-
ro ratio ex parte prædicati, quod eſt albũ de niue, & ex ſe
moueri de anima. Hanc differentiã Alexander animaduer-
tit, cum dicit, differt iſte locus a prædicto, hoc eſt hęc ſecun
da rõ a prima, nã per primã rõnem monſtrabantur ea non
eſſe genera ex parte ſubiecti, quoniam nec nix eſt quod q-
dem album, nec anima quod quidem moueri ex ſe per ſe-
cundam vero contra ex parte pędicati, qm̃ nec albũ ſigni
ficat quid eſt niuis, neq; ex ſe moueri quid eſt animæ.

Locus

A

LOCVS TERTIVS.

Maxime autem in accidentis definitione eſt inſpiciendũ, ſi aptatur ad dictum genus. Vt & ad quæ nunc dicta ſunt. Contingit enim quippiam mouere ſeipſum, & non. Similiter & album eſſe & non. Quare neutrum horum genus. ſed accidens, eo q. accidens dicimus quod contingit idem ineſſe alicui, & non.

Fortaſſe hæc eſt tertia ratio ad probandũ albũ nõ eſſe niuis genus, nec ex ſe moueri genus animæ, quæ rõ ſumit ex pte definitionis accidentis, ſed melius eſt dicere q̃m hic eſt tertius locus, qui accipitur a definitione accidentis, vnde inquit. { Maxime aũt in accidentis definitione eſt inſpiciendum, ſi aptatur ad dictũ genus } .i. ſi alicui eorum, quæ vt genera conceduntur, ineſt { vt } ſi aptatur, { & ad ea, quæ dicta ſunt, } videlicet. albo, quod ponitur genus niuis, & ex moueri, quod ponitur genus animæ. Eſt aũt accidentis definitio hęc, accidens eſt, quod contingit idẽ alicui ineſſe, B & non ineſſe, modo hæc vnicuiq; eorũ aptatur, quod probat, & inquit, { contingit. n. quippiã, } vt animal { mouere ſeipſum, & non } mouere ſeipſum, { Similiter } contingit quippiã vt animal { eſſe albũ, & non } eſſe albũ, { quare neutrum horũ genus, } quia nec album niuis, nec ex ſe moueri animæ, { ſed accidens, } tunc explicat definitionẽ accidentis, & dicit, { eo quod accidens dicimus quod cõtingit idẽ ineſſe alicui & non } ineſſe. Sed quęret aliquis quo modo aut niui albũ, aut animæ ex ſe moueri poſſibile eſt ineſſe, & non ineſſe, ſecundum eos, qui ponunt animam ſemper moueri. Alex. mouet hanc quęſtionẽ, ſed in ſolutione confuſe loquitur, quicquid ſit dico q definitio accidentis debet ſic intelligi, accidens quod idẽ ſpecie contingit alicui ineſſe, & eidem numero vel ſpecie non ineſſe, licet igit niui album inſit inſeparabiliter, tamẽ aquę, & eis, quę ſunt eiuſdem ſpeciei cum miſtura niuis põt non ineſſe. Vel dicẽ- C dum q licet ex parte ſubiecti, vt niuis, vel animæ, aliquod accidens inſit ſemper, & neceſſario, tamen ex parte prædicati non. Põt. n. album, vt album niui ineſſe, & non ineſſe; moueri ex ſe, vt moueri ſe animæ, & non ineſſe. Signum aũt: quoniã album idem ſpecie ineſt alijs ſubiectis a niue, & moueri ex ſe alijs ſubiectis ab anima, & propterea Ariſ. addit { quod contingit idem } .ſ. ſpecie & ratione { ineſſe alicui } ſubiecto, { & non ineſſe } eiſdem ſed alteri etiam.

LOCVS QVARTVS.

Amplius ſi non in eadem diuiſione eſt genus & ſpecies, ſed hæc quidem ſubſtãtia illud autem, quale. Aut hæc quidem ad aliquid, illud autem, quale. ut nix quidem & cygnus ſubſtãtia. album uero non ſubſtãtia, ſed quale. Quare non eſt genus album niuis, neq; cygni. Rurſum diſciplina quidem ad aliquid, bonum autem, & pulchrum quale. quare non eſt genus pulchrum uel bonum diſciplinæ, genera enim eorũ, quæ D *ſunt ad aliquid, & ipſa ad aliquid oportet eſſe. ut in duplici. Etenim multiplex eſt genus duplicis, & ipſum eorũ, quæ ſunt ad aliquid eſt. Vt autem generatim dicatur, in eadem diuiſione oportet genus eſſe ſpeciei. Nam ſi ſpecies ſubſtãtia & genus, & ſi quale quippiam ſpecies eſt, & genus quale quippiam, ut ſi album quale quippiam, & color. Similiter autem & in alijs.*

Hic eſt locus quartus, qui accipitur ab identitate prædicamenti, cuius locus præceptus eſt, quando aliquid aſſignatur pro genere alicuius, conſiderandum eſt ſi aſſignatum, & id, cui aſſignatur genus, ſint eiuſdem prædicamenti: q̃m ſi non ſunt eiuſdem prædicamenti, interimendum eſt problema, vnde dicit. { Amplius ſi non in eadẽ diuiſione eſſet genus, & ſpecies, ſed genus aſſignatum in alio prędicamento eſſet, & in alio ſpecies, cuius vt genus eſt aſſignatum q̃m { hęc quidem } .ſ. ſpecies eſt { ſubſtantia, illud aũt } .ſ. genus eſt quale, { aut hęc } .ſ. ſpecies { ad aliqd, } illud aũt. ſ. genus { quale, } non erit ſubaudi id, quod eſt aſſignatũ genus, vere genus, demonſtrat hoc, quod dixit per exẽpla, & E dicit. { Vt nix quidẽ & cygnus ſubſtantia, albũ vero non ſubſtantia, ſed quale, quare nõ eſt genus albũ niuis, neq; cygni. } Pręterea ẽt nec motus genus animæ eſſe põt. Siqdem anima ſubſtantia, motus aũt non ſubſtantia, ſed aut paſſio aliqua, aut qualitas, aut ad aliquid, aut quantũ. Deinde aſſignat ſecundũ exẽpliũ, & dicit. { Rurſum diſciplina qdẽ ad aliquid, bonũ aũt & pulchrũ quale quare non eſt genus pulchrũ vel bonũ diſciplinę. } Quęret aliqs quo modo ſciẽtia erit genus geometrię, muſicę, & aliarũ ſcientiarum, ſiqdem ſcientia eſt ad aliquid, illę vero qualitates. Dicendũ ſcientiã & qualitatẽ eſſe, quatenus eſt habitus, & ad aliqd. Erit igitur genus illarũ quatenus eſt qualitas, quatenus vero eſt ad aliquid non eſt genus earũ. hoc pacto virtus genus eſt modeſtię, & fortitudinis, non inquantũ eſt ad aliqd, ſed inquantũ eſt habitus, & qualitas. Vel dicendũ, vt Alex. in- F duit ſcientiã eſſe ſecundũ rem, & id quod eſt in prędicamẽto qualitatis. Secundũ vero rõnem, & ſecundum dici eſſe in prędicamento relationis, ſcientia igitur erit genus earũ ſecundũ id quod eſt in re, non aũt ſecundũ id, quo dicitur ad aliud, deinde Ariſ. reddit cãm eorũ, quę dixit, & inqt. { Genera. n. eorũ quę ſunt ad aliquid, & ipſa } quorũ aſſignant genera, { ad aliquid oportet eſſe, vt in duplici, etenim multiplex eſt genus duplicis, & ipſum } .ſ. multiplex { eorum q̃ ſunt ad aliquid eſt, } vtrunq;. n. ad aliquid oportet eſſe. Deinde quaſi affert dignitatem, in qua locus firmatur, & dicit. { Vt aũt generatim dicatur } .ſ. pro maxima, & dignitate. { in eadẽ diuiſiõe } hoc eſt in eodẽ prędicamẽto { oportet genus ſpeciei eſſe, nã ſi ſpecies eſt ſubſtantia, & genus } oportet eſſe ſubſtantiã { & ſi quale quippiam ſpecies eſt, & genus quale quippiã } oportet eſſe. } vt ſi albũ quale quippiã, & color, ſimiliter aũt & in alijs, } per hunc locũ monſtramus, q̃m ſymitas non eſt genus naſi eius, ſiquidẽ naſus ſubſtantia, ſymitas vero non eſt ſubſtantia, ſed qualitas. eſt G enim ſymitas quędã paſſio. Iccirco rõnabilius eſt dicere ſymitatẽ eſſe paſſionẽ in naſo. Eſt aũt (vt Alexã. inquit) locus hic ſolum ad interimendũ vtilis, ſi. n. prędicatũ non eſt in eodem prædicamento cum ſubiecto, ſequitur non eſſe illius ſubiecti genus, non tamen ſi vtraq; eiuſdem generis eſſent, ſequitur, vt alterum alterius ſit genus.

LOCVS QVINTVS.

Rurſum ſi neceſſe fuerit, uel ſi contingerit genus participare, quod poſitum eſt in genere, terminus autem eius, quod eſt participare, eſt ſuſcipere participati rationem. Manifeſtum igitur: quoniam ſpecies quidem participant genera. Genera aũt ſpecies non. nam ſpecies ſuſcipit generis rationem, genus aũt ſpeciei non. Conſiderandum igitur ſi participat, uel ſi contingit aßignatum genus participare ſpeciem. ut ſi quis entis, uel unius genus quippiam aßignauerit. Accidet H *enim genus participare ſpeciem. Nã de omnibus, quæ ſunt, ens & unum prædicantur, quare & ratio eorum.*

Hic eſt locus quintus, qui accipitur a definitione ipſius participare, vnde dicit. { Rurſus ſi neceſſe fuerit, vel ſi contingerit genus } hoc eſt aſſignatum pro genere participare, { quod poſitum eſt in genere, } cũ ita contingit, interimendum eſt problema, nam ſpecies debet genus participare, & non genus ſpeciem, pro intellectu vero loci, & pro ratione, qua pateat locus, exponit quid ipſe velit intelligere per participare, & dicit. { Terminus autem } .i. definitio { eius, quod eſt participare, eſt ſuſcipere rationem participati } ſubaudi tanquam partem ſuę definitionis, ratio. n. rei participatæ ponitur in definitione rei participantis, vt pars, veluti ratio animalis in definitione hominis, nam ſi animal vt pars, & rõ animalis, vt pars ponitur, quid ſit igit participare, ex hiſce patet, tunc ex hac definitione concludit ſpeciẽ participare genus, & nõ ecõuerſo, & dicit. { Manifeſtum igitur, quoniam ſpecies quidẽ participant genera, Genera autem ſpecies non, } & reddit cauſam, & inqt.

I { Nam ſpecies ſuſcipit generis rõnem } tanq̃ partem ſuæ definirionis. { genus aurem ſpeciei non , } & ſic patec id, quod de ſpecie illarum eſt. Ex hoc manifeſto repetit locũ, vt ſimul locus, & loci cauſa pareant, & dicit. { Conſiderandum igirur } quando aliquid aſſignatur pro genere alicuius ſpeciei, { ſi participat vel ſi contingit aſſignatum genus participare ſpeciem, } cuius aſſignatur genus, nam ſi contingat participare, aſſignatum genus non erit genus, & ponit exemplum in opinione Stoicorum, & dicit. { Vt ſiqs entis vel vnius aſſignaoerit genus } hoc. videlicet. { quippiam. } Stoici. n. genus entis, ponunt ipſum qoid, vel ipm quippiam, quod idem eſt. Reprobat hanc opinionem, & dicir. { Accidet. n. genus participare ſpeciẽ, } quod probat, & dicit. { Nã de omnibus, quę ſunt } in rerũ natura, { ens & vnum prędicantur, quare & ratio eorũ } ẽt de omnibus, quæ ſunt prędicaotur. non ergo quid erit genus entis vel vnius, nam cũ ipſum quid ſit ens, accidet genus participare K ſpeciem, accider. n. quid, quod ponitur a Stoicis genus entis participare ens, quod ponitur ſpecies ab eis. Simili rõne ipſum quid non poteſt eſſe genus ipſius vnius, qm̃ vnum & generalius ipſo quid, ipſum. n quid rõnem vnius ſuſcipit, & non econuerſo. Alexander defendit Stoicos, dicit. n. Stoicos poſuiſſe ipſum ens, ſolũ de corporeis dici, ipſum autem quid non de corporeis ſolũ, ſed ẽt de incorporeis, & hoc pacto quid erit ipſo ente generalius, per hunc modũ monſtrabimus multitudinem non eſſe genus numeri, qm̃ multitudo numerus eſt, e numeri rõ aptatur ipſi multitudini. Quare non recte definiunt numerũ dicentes eſſe multitudinem vnitatum, cũ ipſa multitudo ſic vnitates multæ. Sed occurres, qm̃ Ariſt. dixit entis & vnius rões, & definitiones eſſe, cũ ſit falſum, nam æquiuocorũ neq; rõ eſt, neq; definitio, at ens, & vnũ ęquiuoca eſſe nemo eſt, q dubitat. Reſpondet Alex. ens & vnum non eſſe pure ęquiuoca, ſed ſic multipliciter dicuntur, quia ſunt ab vno, & ad hoc eſt analoga, modo analogorũ eſt aliquo modo rõ aliter reſpõdet, L aſſerit. n. Ariſt. eſſe loquutũ ſecundũ Stoicos qui concedũt ipſum quid eſſe genus entis, & vnius. Si. n. ſic dicatur, entis & vnius eſt aliqua ratio Iuniores metaphyſici dicunt Ariſ. per rõnem intellexiſſe conceptũ obiectiuum, quem ens, & vnum dicere intellectui opinantur. ſed hæc negotium noſtrum tranſcendunt. Inſuper occurres, qm̃ theologi aſſerunt omnem rẽ creatã dei eſſentiã participare, & tamẽ cõſtat nullam rẽ creata ſuſcipere rõnem eſſentiæ diuinę tanq̃ partem ſuæ definitionis. Dicendum ſecundum Theulogos participare eſſe biſariã formaliter, & hoc pacto nulla res creata participat dei eſſentia, & uirtualiter ſiue eminẽter, & ſic vnaquęq; res creata participat dei eſſentia. Ariſt. vero diceret nullam rem creatam participare dei eſſentia, quoniam ipſe non nouit ipſum participare virtualiter, ſed ſolum ipſum participare formaliter, vt ex definitione, quã aſſignat, perſpicuum eſt.

M

LOCVS SEXTVS.

enim ἀλ' aũt γα`ρ *Amplius ſi de aliquo aſſignata ſpecies uera eſt, genus autem non. Vt ſi ens, aut ſcibile opinabilis genus ponatur. nã de non ente opinabile prædicabitur. Multa enim non entia opinabilia ſunt, ſed q ens, uel ſcibile non prædicetur de non ente, manifeſtum. Quare non eſt genus ens, neq; ſcibile opinabilis. De quibus enim ſpecies prædicatur, & genus oportet prædicari.*

Hic eſt locus ſextus, qui ſumitur a proprietate ſpeciei, quã habet ad genus, quæ eſt, vt de quibus ſpecies prædicetur, & genus ẽt prędicetur, vnde dicit. { Amplius ſi de aliquo aſſignata ſpecies vera eſt, } hoc eſt vere prędicat, { genus aũt non, } ſubaudi interimẽdum eſt problema, & hoc exponit exemplo, & dicit, { vt ſi ens, aut ſcibile opinabilis genus ponatur, } vt aſſerit Prothagoras, nam de non ente opinabile prędicabitur, } opinamur. n. de non ente, qm̃ nõ eſt, vt libro de interpretatione dixit. nõ tamẽ ens, aut vnũ, aut bonum, aut ſcibile de non ente verum eſt. Ariſ. tamen probat aliter id, quod aſſumpſit dicit. n. multa. n. non entia N opinabilia ſunt, vt terram eſſe ſole maiorẽ, & lunam qualibet ſtella. { Sed qm̃ ens vel ſcibile non prędicatur de non ente, manifeſtum, quare non eſt genus ens, neq; ſcibile opinabilis, } cuius maximã ponit, & aſſignat proprietatẽ ſpeciei, quam habet cum genere, e qua ſumitur locus, & dicit. { De quibus. n. ſpecies prędicatur, & genus oportet prędicari, } per hunc locũ monſtratur bonum non eſſe voluptatis genus, nam voluptas de immodeſtorũ voluptate prędicatur, bonum aũt non. Inſuper monſtratur qm̃ ſcientia nõ eſt virtutis genus, qm̃ virtus vera eſt de his, quę poſſunt aliter ſe habere, ſcientia vero haud q̃q̃, eſt hic locus, vt Alexãder etiam animaduerrit, deſtructiuus.

LOCVS SEPTIMVS.

Rurſum ſi nullam ſpecierum cõtingit participare, quod poſitum eſt in genere. impoſsibile. n. eſt participare genus, O *quod nullam ſpecierum participat, niſi aliqua ſecũdum primam ſpecierum diuiſionem ſit. illæ. n. genus ſolum participant. Si igitur motus genus uoluptatis ponatur, conſiderandum ſi neq; corruptio, neq; alteratio uoluptas, neq; ullus cæterorum, (qui aſsignari ſolent) motum. Manifeſtum enim quoniam nullam ſpecierum participabit, quare neq; genus, eo q necessarium eſt, quod genus participat, & ſpecierum aliquam participare, nõ erit igitur ſpecies motus uoluptas, neq; indiuiduorum, neq; eorum quicquã quæ ſub ſpecie motus ſunt. etenim indiuidua participant ſpeciem & genus, ut quidam homo & hominem participat, & animal.*

Hic eſt ſeptimus locus, qui accipitur a participatione ſpecierũ, quę ſunt ſub aſſignato genere, & dicit. { Rurſum ſi nullam ſpecierũ contingit participare, quod poſitũ eſt in genere, } problema ſubaudi interimitur, & aſſignat rõnem, & dicit. { Impoſſibile. n. eſt participare genus, quod P nullam ſpecierũ participat. } Sed occurres: qm̃ ſi quicqd participat genus, oportet ſpecierũ illius aliquã participare, ſed primę ſpecies vt corporeũ, & incorporeũ participant genus. ſ. ſubſtantiam, igitur participabunt aliquã ſpecierũ ſubſtantię, & ita oportebit eas participare ſeipſas. Ad tollendã hanc obiectionẽ dicit, { niſi aliqua ſecundum primã ſpecierũ diuiſionem ſit. illę. n. } quę ſunt primę generis ſpecies, ſolũ genus participant, } & nullã generis ſpeciẽ oportet participare, qm̃. n. genera diuiduntur ad aliquas ſpecies immediatas, & illę rurſum ſpecies, quę ſub illo genere ſunt ẽt diuiduntur in alias ſpecies, ſunt. n. & ipſæ aliquorum genera, nihil. n. prohibet ſpecies aliquorũ eſſe, aliorũ vero genera, vt auis ſe habet, non. n. in genera auis diuiditur, ſed in ſpecies, vt ad coruũ, & ad cygnum, & ad alia ſit ſimiliter. Hæc aũt rurſum ad indiuidua, manifeſtum, qm̃ quæ ſub genere ſunt non ſecundũ primam diuiſionem, ſed ſub aliqua generis ſpecierũ, neceſſe eſt aliquam ſpecierum participare recipereq; ſpecierũ alicuius rõnem, quãdo quod datur, eſt Q ſub genere, ſpecies. n. quæ ſub genere immediatę ac contiguæ ſunt, ſolum genere participant, & ſolum illius recipit rõnem. Quę vero non ſunt ſub genere ipſo immediatę, ſed plus ab eo diſtantes, neceſſe eſt vt participent aliquam ſpecierum earum, quæ ſunt primo ſub genere, & rõnem alicuius earum recipere, ſi debet illud, quod eſt aſſignatum eſt earum genus, eſſe genus. Si igitur aliquid vt genus alicuius dabitur, quęrendum eſt, ſi hoc, cui genus aſſignatũ eſt, participat aliquã generis ſpeciẽ, nam ſi nec ſecundũ primã diuiſionẽ conceſſum genus participat, nec aliquã ſpecierum ipſius impoſſibile erit quod pro genere aſſignatum eſt, eſſe genus. Deinde quod dixit, per exemplum declarat, & dicit. { Si igitur motus genus voluptatis ponatur, conſiderãdum, ſi neq; corruptio, neq; alteratio } ſit { voluptas, neq; vllus motus cęterorũ qui aſſignari ſolent, } hoc eſt neque generatio, neq; auctio, neq; diminutio, qm̃. n. non ſm primã motus diuiſionẽ voluptas, vt ſumit ꝓ conceſſo, eſt motus, nã motus immediate diuidit in eũ, qui eſt ſm locũ, & in

A eum, qui eſt ſecundum quantum, & in eum, qui eſt ſecũdũ
qualitatẽ, & in eum, qui eſt ſecundum ſubſtantiã, non autẽ
ad voluptatem, oportet voluptatẽ, ſi eſt ſub genere motus
aliquã ſpecierum motus participare, eſſeq; ſub mutatione.
quæ eſt ſecundũ locũ, aut ſecundum quantum, aut ſecũdũ
quale, aut ſecundũ ſubſtantiã, ſupponatur.n.nunc genera-
tionẽ & corruptionẽ motus eſſe, quare ſi voluptas ſub nul-
lo horũ fuerit, nec ſub motu erit. Ariſto. igitur rõnem eius
reddit, quod dixit, & inquit. { Manifeſtũ.n. quoniã } volu-
ptas { nullã ſpecierum } motus { participabit. quare neq;
genus }.ſ motũ { eo q necessariũ eſt quod genus partici-
pat, & ſpecierũ aliquam participare, non erit igitur ſpecies
motus voluptas } & ita neq; motus. Supponit aũt Ariſto.
voluptatẽ nullam ſpeciem motus eſſe, Alex. vero probat,
nã q voluptas nec ſit diminutio, nec augmentũ, perſpicuũ
eſt. Quia vero nec generatio, nec corruptio, ex eo patet,
qm̃ voluptas non eſt ſecundũ ſubſtantiã mutatio, neq; dici
põt voluptatem eſſe eã generationẽ, quæ dicitur repletio,
B vel perfectio, nõ.n. voluptas repletio, ſed in repletione eſt.
non.n. qui lętatur, repletur. Eſt.n. repletio corporis, volo-
ptas vero animi. Inſuper nec voluptas eſt alteratio, nã alte
ratio eſt tranſmotatio in paſſione, aut tranſitus ſecundum
paſſionẽ, voluptas vero non. Eſt.n. paſſio exiſtens, atq; per
manens voluptas. Differt aũt paſſio ſecundum tranſitu, &
paſſio permanens, veluti albedo & albificatio, caliditas &
calefactio, ſic igitur voluptas non eſt alteratio, cum dixiſſet
voluptatem non eſſe ſpeciem motos, Addit. { neq; eorum
quicquam, quæ ſub ſpecie motus ſunt, } nã ſub ſpeciebus
motus indiuidua ſunt, quę etiã ſunt ſub moto. Et aſſignat
cauſam, cur voloptas non eſt aliquod indiuidoum motus,
{ etenim indiuidua participant ſpeciẽ, & genus vt quidam
homo, } qui eſt indiuiduũ participat { & hominem, } qui
ſpecies eſt, { & animal, } quod eſt genus, oportet ſi volu-
ptas eſt aliquod indiuiduũ ſpecierũ motus, vt participet, &
C aliquam motus ſpeciem, & ipſum motũ, ſed ſubaudito, vo
luptas nec participat aliquam ſpeciẽ motus, nec motũ, nõ
enim ſuſcipit rõnem alicuius ſpeciei motus, nec ipſius mo-
tus. igitur voloptas non eſt ſub genere motus, hac ratione
monſtrabitur nec numerus animæ genus eſſe, non.n. ani-
ma ſub prima numeri diuiſione eſt. Eſt.n. prima numeri di
uiſio in impar, & par, at anima nec eſt par, nec impar, nec
rationem alicuius horum participat, non.n. paris aut impa
ris rõnem ſuſcipit. Simili ratione nec dei genus eſt animal,
ſi deus nec pedeſtre, nec volatile, neq; aquatile animal eſt.
Inſuper eadem ratione quantum non eſt animæ genus, cũ
anima non ſit punctum, neq; nunc, nec quãtum continuũ,
neq; diſcretum, in quæ eſt prima quanti diuiſio.

LOCVS OCTAVVS.

*Amplius ſi de pluribus dicitur quã genus, quod in gene
re poſitum eſt. Vt opinabile quã ens. nam & ens, & nõ ens
opinabile, quare non erit opinabile ſpecies entis. De pluri-*
D *bus enim ſemper genus quã ſpecies prædicatur.*

Hic eſt locus octauus, qui accipit ab eo, quod eſt genus
prędicari de pluribus q̃ prędicetur ſpecies, vnde dicit. { Am
plius ſi de pluribus dicitur q̃ genus, quod in genere poſitũ
eſt, } ſubaudi interimendum eſt problema. Exemplum hu
ius aſſignat, & dicit. { vt opinabile q̃ ens, } poſuit.n. Py-
thagoras ens genus eſſe ad opinabile, quod interimitur ex
eo, quia opinabile in plus eſt q̃ ens, { nã & ens, & non ens
opinabile } eſt, quare non erit opinabile (vt dixit Pythago
ras.) { ſpecies entis, } cuius cãm, & quidẽ maximã ponit
& dicit. { De pluribus.n. ſemper genus q̃ ſpecies prędica-
tur, } hoc loco monſtratur vtiq; qm̃ nõ põt animal anima
ti genus eſſe, nã in plus eſt animatũ q̃ animal, ſiquidem ani
matũ ẽt de plantis dicitur, quę nõ ſunt ſenſitiuę, animal aũt
non. Videbitur aũt locus iſte idẽ cũ loco ſexto. vbi dictũ
Dubiũ. eſt, ſi de aliquo ſpecies data vera eſt, genus aũt non, & ma-
xime hic locus illi idẽ videtur, qm̃ eodẽ exemplo in ambo
Solutio. bus vſus eſt. Sed tamen eſt vtiq; aliqua differentia, in pri
mo.n. loco non qm̃ in plus dicitur aſſignata ſpecies q̃ ge-
nus, deſtructum eſt genus, ſed qm̃ in aliquibus aſſignata ſpe E
cies vera eſt, in quibus non genus verum eſt. Põt autem de
pluribus prędicari, quod datũ eſt alicuius, vt genus, non ta
men de aliquibus prędicari de quibus data ſpecies prędica-
bitur. verbi cã, continuum de pluribus prędicatur q̃ quan
tum non cõpoſitum ex habentibus poſitionem, continuũ
enim prædicatur de quinq; videlicet. de linea, ſuperficie,
corpore, loco, & tẽpore, quantũ vero non compoſitum ex
habentibus poſitionẽ, ſolum de tribus, qm̃ ſolum de nume
ro, de tẽpore, & oratione. Et tamen non de quibus prædi-
catur, quantũ non cõpoſitũ ex habentibus poſitionẽ, præ-
dicatur continuũ. non.n. continuum de numero, aut ora-
tione prędicatur. Ideo impoſſibile eſt continuũ genus eſſe
quanti non cõpoſiti ex habentibus poſitionẽ, nã quantum
non cõpoſitum ex habentibus poſitionem de aliquibus prę
dicatur, de quibus continuũ non prędicatur. Oportet.n. de
quibus ſpecies prędicatur, & genus prędicari. At locus præ F
ſens deſtruit genus eo qm̃ in plus dicitur ſpecies q̃ aſſignatũ
genus, vt eſt animatũ de animali. hac rõne bonum fuit exẽ
plum opinabilis, eſt.n. opinabile in plus q̃ ens. ſiquidem de
omnibus entibus & de non entibus prędicatur, & quantũ
ad hoc ſeruit loco prędenti, ex eo vero, qm̃ non omnia en
tia opinabilia ſunt, Seruit loco ſexto ſuperius aſſignato. eſt
igitur vſus eodẽ exemplo alia atq; alia rõne, hanc expoſi-
tionẽ & Alexander ſecutus eſt, & eſt optima. Albertus aũt
dixit illum locum differre ab hoc loco, qm̃ ille deſtruit ge-
nus aſſignatũ ex eo, quia de aliquo ſpecies prędicat, de quo
non prędicatur genus, hic vero deſtruit genus, ex eo quia
de pluribus aſſignata ſpecies prędicatur q̃ aſſignatũ genus,
qm̃ oportet ſemper vt de pluribus genus q̃ ſpecies prędice
tur. Verũ non expoſuit, quo modo fieri poſſit, vt aliqd de
pluribus prędicetur q̃ aliud, & tamen non de quibus præ-
dicatur illud, ipſum prędicatur. Hoc.n. Alexã. expoſuit, nã
continuũ prędicatur de quinq; quantitatibus, diſcretũ ve-
ro de tribus, & tamen continuũ non eſt genus diſcreti quã G
ti, qm̃ non de quibus prędicat diſcretũ, continuũ prędicat.
Intelligit aũt Alex. per non cõpoſitũ ex hñtibus poſitionẽ,
idẽ qđ diſcretũ, & p ꝯpoſitũ ex habẽtibus poſitionẽ ꝯtinuũ.

LOCVS NONVS.

*Rurſum ſi de æqualibus genus & ſpecies dicitur, ut ſi eo
rum, quæ omnia conſequuntur, hoc quidem genus, illud aũt
ſpecies ponatur, quemadmodum ens, & unum. Omne.n. ens
& unum. quare neutrum neutrius genus eſt. De æqualibus
enim dicuntur. ſimiliter aũt & ſi primum, & principium,
primum, ad ſeinuicem ponantur, nã & principiũ primum,
& primum, principium. Quare aut utraq; quæ dicta ſunt,
idem ſunt, aut neutrum neutrius genus. Elementum aũt eſt
ad omnia huiuſmodi de pluribus genus q̃ ſpeciẽ & differen
tiam dici. de paucioribus.n. ẽt differentia q̃ genus dicitur.* H

Hic eſt locus nonus, qui ſumitur ab ęqualitate prędicatio
nis, vnde dicit. { Rurſum ſi de æqualibus genus & ſpecies
dicitur, } ſubaudi interimendũ eſt problema, & ponit exẽ-
pla, & dicit, { vt ſi eorũ, quę omnia conſequuntur, hoc qui
dem genus, illud aũt ſpecies ponatur. } & exponit q̃ ſunt
illa, quę omnia conſequuntur, & dicit, { quẽadmodũ ens &
vnũ, } & vt Auicenna addit, ſunt res, bonũ, & aliqd, quęq;
ab eo tranſcendentia dicuntur. Hæc.n. prędicantur de om
nibus, & ad omnia, vt prędicata conſequunt. { Omne.n. }
quod eſt, { ens } eſt, { & vnũ, } res ẽt bonum, & aliquid.
Quare ad omnia, vt prędicata conſequuntur, & de omni-
bus dicuntur, hinc concludit intentũ in exemplo, & dicit.
{ Quare neutrum neutrius genus } eſt. { de ęqualibus.n. di
cuntur, } & ad omnia ſequunt. per hunc locũ refellit poſi
tio Platonicorũ quorundã qui dixerunt vnũ eſſe genus en
tis. Refellitur.n. qm̃ ens de æqualibus prędicatur, de quot
ẽt vnũ dicitur. deinde aſſignat ſecundũ exemplũ, & dicit,
{ Similiter aũt & ſi primũ, & principiũ ad ſeinuicem } al-
terum vt genus, alterũ vt ſpecies { ponantur, erit ẽt error,

I { nam & principium primum } eſt, { & primum } eſt { principium, quare aut vtraq; quæ dicta ſunt }.ſ. principium & primum { idem ſunt, aut neutrũ neutrius genus } eſt, ſic nec animal ſenſitiui genus eſt, etenim hæc æqualiter ſunt, deinde ponit elementum talium locorum, & dicit. { Elementum autem ad omnia huiuſmodi loca, } quæ dicta ſunt ad interimendum genus, { eſt de pluribus genus quàm ſpeciem, & differentiam dici. } & quia addit genus dici in plus quam differentiã, quaſi extra propoſitum, reddit rationem, & dicit. { De paucioribus enim etiam differentia quã genus dicitur, } nam (vt Alex. inquit,) genera a differentijs ſecantur, & ex vnaquaq; differentia ſpecies quædam circũſcribitur. ergo differentia de paucioribus q̄ genus dicitur, ideo dixit elementum talium locorum eſſe in plus debere dici genus quã ſpeciem & differentiam, & per elementum } principium exponit Alex. eſt autẽ principium maxima propoſitio, quæ in dialecticis vaga, & cõ-
K munis, in ſcientijs vero propria propoſitio eſt. Sed ijs, quæ dixit de vno & ente, occurres, quoniam vnum diuidit ens. Ens enim prima ſui diuiſione diuiditur per vnum & multa, & nihil conuertitur cum aliquo membro ſuæ diuiſionis, quare ens non conuertitur cum vno. Auerro. in commentarijs metaphyſicis aſſerit vnum trifariam dici, tranſcendenter, & hoc pacto conuertitur cum ente, & (vt Ariſto. inquit.) non eſt genus entis prædicamentaliter, & ſic diſtinguitur contra numerum, qui fit ex diuiſione continui, & ſic nec diuidit ens, nec conuertitur cum ente. Tertio modo accipitur vnum quaſi mediocriter, vt eſt ad multitudinem diſtinctum, & ſic diuidit ens, & non conuertitur cum ente. ſed hæc res metam noſtram tranſcendit.

LOCVS DECIMVS.

Videndum autem & ſi alicuius eorum, quæ non differũt ſpecie, non eſt genus quod dictum eſt, uel non uideatur utiq;. Conſtruenti autem, ſi eſt alicuius. idem enim omnium eorũ,
L *quæ non differunt ſpecie, genus eſt. Si igitur unius monſtretur, manifeſtum, quoniam omnium: & ſi unius non: manifeſtum, quoniam nullius, ut ſiquis inſecabiles ponens lineas, indiuiſibile genus earum dicat eſſe. Nam linearum habentium diuiſionem non eſt genus, quod dictum eſt, cum ſint indifferentes ſecundum ſpeciem. Indifferentes enim ſibiinuicẽ ſecundum ſpeciem, rectæ lineæ omnes.*

Locum hunc decimum accipit a ratione prędicandi de Indiuiduis, quæ eiuſdem ſpeciei ſunt, & dicit. { Videndum autem, & ſi alicuius eorum quæ non differunt ſpecie, non eſt genus, quod dictum eſt } pro genere, { vel non videatur vtiq; eſſe genus, & per ea, quæ non differunt ſpecie, intelligit indiuidua eiuſdem ſpeciei, quæ ſolo numero differunt. Si igitur quod aſſignatum eſt genus alicuius, non ſit, vel non videatur eſſe genus alicuius indiuidui eorum, quæ ſub illa ſpecie non differunt, niſi numero, illud quod aſſi-
M gnatum eſt vt genus illius, non erit genus. Secundum vero Alexã. locus eſt, ſi aliquid quod aſſignatum eſt vt genus alicuius, nec ſit, nec videatur eſſe genus alicuius eorũ, quæ ſunt illi, cuius aſſignatum eſt, ſimilaria, & eiuſdem ſpeciei, nec illius erit genus, quoniam omnia indifferentia ſpecie adinuicem ſub eodem genere ſunt. verbi cauſa. ſi aliquis nigrum ethiopis genus eſſe dicat, quoniam indifferentes ſpecie ſunt ethiopes homines cum ſcythis, omnes enim homines eiuſdem ſpeciei ſunt, non prędicatur aũt nigrum de ſcythis vt genus, nec igitur de ethiopibus vt genus prędicabitur. Sed videtur hic locus decimus concidere cum primo loco, vbi hortabatur inſpicere ad cognata ei, cuius aſſignatur genus. Fortaſſe hæc differentia, quoniam in primo loco hortabatur inſpicere ad ſimilaria genere, hic aũt ad indiuidua, quæ ſunt ſimilaria eiuſdem ſpeciei, deſtruenti igiẽ ſic eſt faciendum. Deinde oſtendit, quid agendum conſtruẽti, & dicit. { Conſtruenti aũt ſi eſt alicuius } genus, quod ꝑ genere eſt aſſignatum, videndum eſt, nam ſi eſt genus alicu-
N ius eorum quæ non differunt ſpecie, erit & genus illius, cuius aſſignatum eſt genus, cuius cauſam dicit. { Idem enim omnium eorum, quæ non differunt ſpecie, genus eſt. } ꝓpterea recolligit breuibus, quod dixerat, & dicit, { Si igitur } quod aſſignatum eſt genus, { vnius } eorum { monſtraretur } eſſe genus, { manifeſtum, quoniam omnium, & ita illius, cuius aſſignatum erat genus, { & ſi vnius nõ, } eſt genus. { manifeſtum, quoniam nullius } eorum, quæ eiuſdem ſpeciei ſunt, & ita nec eius, cuius erat aſſignatum genus. Ponit exemplum in ſecunda parte, & dicit, { vt ſi quis inſecabiles ponens lineas } ſaltem aliquas, { dicat genus earum eſſe, indiuiſibile, } errat, quia quod aſſignatur, vt genus, non eſt genus. { nam } indiuiſibile, { quod dictum eſt } eſſe genus linearum inſecabilium, { non eſt genus, quod probat, cum dicit. } cum ſint indifferentes ſpecie } ſubaudi omnes lineæ, nam omnes lineæ omnibus li-
O neis eiuſdem ſpeciei ſunt { Indifferentes enim ſecundum ſpeciem ſunt, rectę lineę omnes, } immo non ſolum rectę, ſed (vt Alex. inquit) omnes lineæ. Quare ſi indiuiſibile non eſt genus linearum ſecabilium, nec erit genus linearum inſecabilium, omnes enim omnibus eiuſdem ſpeciei ſunt.

Quo vero ad rationem attinet, Platonici dixerunt bifariam lineas rectas eſſe, aliquas, quæ ex punctis componuntur, & harum genus poſuerunt indiuiſibile. Aliquas vero, quæ componuntur ex lineis, & harum genus poſuerunt diuiſibile. Ariſt. aũt ex vi huius loci probauit indiuiſibile non eſſe genus linearum rectarum inſecabilium, quoniam non eſt genus linearum rectarum ſecabilium. quod enim nõ eſt genus vnius ſimilaris in ſpecie, nec aliorum eiuſdem ſpeciei genus erit. Sunt aũt omnes lineæ ſaltem rectę eiuſdem ſpeciei, de quibus Platonici loquebantur. Alexander vero aſſerit omnes lineas eſſe eiuſdem ſpeciei, quod intelligendum eſt, vt quatenus lineæ.

LOCVS VNDECIMVS. P

Conſiderandum autem & ſi quod aliud genus eſt aſſignatæ ſpeciei, quod neq; continet aſſignatum genus, neq; ſub illo eſt, ut ſiquis iuſtitiæ ſcientiam ponat genus. Eſt enim uirtus genus, & neutrum generum reliquum continet. quare non erit ſcientia genus iuſtitiæ. Videtur enim quando ſpecies una ſub duobus generibus eſt, alterũ ab altero cõtineri.

Hic eſt vndecimus locus, qui ſumitur a continentia ſub alio genere, vnde dicit. { Conſiderandum autẽ & ſi quod aliud genus eſt aſſignatę ſpeciei, quod neq; continet aſſignatum genus, neq; ſub illo eſt, } nam ſi ita eſt, deſtruendum eſt problema, & monſtrandum, quoniam non eſt genus, quod datum erat, vt genus. non enim poſſibile eſt eſſe duo genera eiuſdem niſi eſſet alterum eorum ſub altero. Idcirco aquilę & auis & animal genera ſunt, quoniam auis ſub animali eſt. Deinde ponit exemplum, & dicit. { vt ſiqs iuſtitiæ ſcientiam ponat genus, vt Socrates poſuit } errat
Q ſubaudi, cuius rationem ſubſcribit, & dicit. { Eſt.n. virtus genus } iuſtitiæ, { & neutrum generum reliquum continet, } non enim virtus ſub ſcientia eſt, cum non omnis virtus ſcientia ſit, nec ſcientia ſub virtute. Geometria.n. ſcientia exiſtens non eſt virtus, { quare } vt concludit { nõ erit ſcientia genus iuſtitiæ. } Deinde aſſignat rationem, & maximam, & dicit. { Videtur.n. quando ſpecies vna ſub duobus generibus eſt, alterũ ab altero cõtineri, } vt quoniam aquilæ & auis, & animal genera ſunt, auis ſub animali eſt.

DVBITATIO.

Habet autem dubitationem in quibuſdam hoc tale. Nam uidetur quibuſdam prudentia, & uirtus, & ſcientia eſſe: & neutrum genus, a neutro contineri. Nam tamen ab omnibus conceditur prudentiam ſcientiam eſſe. Si igitur quis admittat quod dictum eſt, uerum eſſe: attamen ſubalterna, uel ſub eodem ambo fieri, quæ eiuſdem ſunt genera, neceſſarium uidebitur eſſe, quemadmodum & in uirtute, & in ſcientia accidit,

quod eſt hoc tale τὸ τοιοῦτον

A *cidit, utraq; enim ſub eodem genere ſunt, nam utrunq; corũ habitus & diſpoſitio eſt. Conſiderandum igitur ſi neutrum eſt in aſſignato genere, ſi enim neq; ſubalterna ſunt genera, neq; ſub eodem ambo, non erit genus, quod aſſignatum eſt.*

Contra maximam aſſignatam Ariſt. oone affert inſtantiam, quoniam videtur prudentia & ſcientia, & uirtus eſſe, & ſit eſt doobus generibos, quæ non ſunc ſubalterna, vnde dicit. { Habet aũt dubitationẽ in quibuſdã hoc tale. } i. hæc talis maxima, qui proxime dicta eſt. { Nam uidetur quibuſdam } vt Socrati, { prodentia & uirtus, & ſrientia eſſe, & neutrum genus a neutro rontioeri. } ſoluit Ariſto. primo & dicit, { Noo tamen ab omnibus conreditur prudentiam ſcientiam eſſe, } quoniam non a Peripateticis, ſi enim prudentia eſt rirca contingentia, & quandoq; aliter ſe habentia non erit vtiq; prudentia ſcieotia, deinde reſpõdet in opinione Sorratis, & dicit. { Si igitur quis, } vt Socrates, admittat, quod dictum eſt, verum eſſe, } nam So- B crates omnes virtutes ponit eſſe ſrientias, tunc dat ſolotionem ronreſſa har opiniones, & dicit. { Attamen ſubalterna } hor eſt alteroni ſob alrero, { vel ſub eodem } rõmuni genere { ambo fieri neceſſarium uidebitur eſſe } quaſi dicat. ſi prudentia eſt ſcientia, & uirtus, oportet ſrientiam & virtutem uel eſſe genera ſubalterna, vel ſaltem ambas eſſe ſub rommoni ono genere, & de his duabus diſiunctioq; partibus, derlarat ſecundam, & dicit. { quemadmodum & in uirrute, & in ſrientia accidit. Vtraq; enim ſub eodem genere ſunt, nam otrũq; eorum habitus & diſpoſitio eſt. } Quare ſi non ſub generibus ſobalternis, nec ambo ſub unu aliquo commoni genere fuerint, impoſſibile ambo ipſa genera eſſe propoſiti, tonc recolligit lorom, & dicit. { Conſiderandum igitor ſi neutrum } hoc eſt neq; uirtus neq; ſciencia { eſt in } coommuni { aſſignato genere, } quia nõ ſunt in habitu. vt in communi genere. Per aſſignatum enioi genus habitum vel diſpoſitiooem intelligit. ideo dicit. { Conſiderandum igitur ſi neutrum eſt in aſſignato genere. } ita vel ne, { ſi enim neq; ſubalterna ſunt genera, } neq; { ſob C eodem } commoni genere { ambo, non erit genus, good } pro genere aſſignatum { eſt, } ſi enim ſcientia & virtus neque iune ſubalterna genera, neq; ſub commuoi genere, ſcientia quæ aſſignatur prudentiæ genus, non eeit genus, nã prudentia eſt in genere virtutis. Sed occorres, quia vnũ numero eſt ſubſtantia & quantum. Eſt quantum, quooiam eſt numeri quanti aogomenratinum, ſiquidem omne qood augetur, quud eſt ſui generis augetur. Eſt etiam ſubſtantia, quoniam vnom numero eſt rontrariorum, quud eſt proprium ſubſtantiæ, igitur idem erit ſub ſubſtantia, & ſub quanto, quæ genera ſunt nec ſobalterna, nec ſub aliqoo cõmuni genere contenta. Soluitur (vt Alexan. ſoloit) vnũ numeru dictum non ſerondum eaodem rationem eſſe in genere ſubſtantiæ, & in genere quanti, ſed ſecuodum aliod, & aliud, hoc pacto ſcientia eſt in genere qualitaris, & relationis.

LOCVS DVODECIMVS.

D *Conſiderandum autem & genus aſſignati generis & ſic ſemper ſuperius genus, ſi omnia prædicantur de ſpecie, & ſi in eo, quod quid eſt, prædicantur. Nam omne ſuperius genus prædicari oportet de ſpecie in eo quod quid eſt. ſi ergo alicui diſſonet, manifeſtum quoniam non eſt genus, quod aſſignatum eſt.*

Hic eſt locus doodecimus, quem ſomit ab ordine generuoi ſuperiorum prædicantium in quid, & dicit. { Cooſiderandum aotem & genos aſſignati generis, & ſic ſempec ſuperius genos, ſi omnia prædicaotur de ſpecie, } cuius genus aſſignatum eſt, { & ſi in eo quod quid eſt } omnia prædicentur. Quoniam ſi noo omnia prædicantur, uel ſi omnia prædiceotor, ſed non omnia in quid, interimendom eſt problema, & direndum nõ eſſe genus, quod pro genere eſt aſſignatum. Cuius maximam & caoſam aſſignat, & dicit { nam omne ſuperios genus prædirari oportet de ſpecie E in eo qood quid eſt, } Tunc quaſi epilogat, & inquit. { Si ergo alicui diſſonet } ita vt uel non omniá ſuperiora prædicentor, uel ſi prædicentor omnia, nõ omnia io quid prædicentur, { manifeſtum, quoniam non eſt genos, quod aſſignatum eſt } pro genere. Oportet enim genos de aliquo, & de his omnibus quæ ſub illa ſpecie ſiue genere ſunt in eo quod quid eſt prædicari. genus enim auis de omnibos, & de ſpeciebus ſub aui, & de indiuiduis non ſolum prædicatur, ſed in eo, quod quid eſt prædicantor. Per hoor locum monſtratur verecondiæ non eſſe genus virtotem. Nã virtutis genus habitus eſt, qoi non prædicatur de oerecuodia non enim eſt habitus verecundia, ſed paſſio. Monſtratur & φ virtos non ſit genos abſtinentię, quoniam optimus habitus noo prædicatur de abſtioentia, non enim optimos habitus eſt, qui eſt in prauis deſiderijs, de omni uero uirtote optimus habitus prædicatur, non enim ſolom habitus eſt virtos, ſed optimus, uitium enim habitus eſt, ſed non optimus. Sed nec de nioe album, non eoim qoalitas, quæ eſt genus albi, de niue prædicator, nec dulce genus eſt mellis, F quuniam oec ſuccus in quid de melle dictoe, qui eſt genus dulcis. Attentione tamen dignom, quoniam uerum eſt, genera aſſignati generis omnia debere in eo quod qoid eſt prædicari de eo, cuius eſt aſſignatum genus, non tamen conuerti enim ſi aliquod ſoperiorum in eo quod quid eſt de aliquo prædicatur, oporter omnia quæ ſunt ſub illo in eo quod quid eſt de eodem prædicari. Nam contraria ſub eodẽ ſunt geoere, & de rontrarijs in eo qood quid eſt prædicantue, non tamen & contraria ambo, quorum eſt genus illod, ſi enim & de albo color in eo qood quid eſt prædicatur, non tamen & nigrum de eodem albo prædicabitur, quamuis & de nigro etiam color prædiretur. Eſt eoim genus nihil minus ad illud. Similiter & de iniuſtitia habitus prædicator, non tamen virtus, quæ ſob habitu. Quare licet genera omnia ſuperiora aſſigoari generis uporteat de eo cuios aſſignatur G genus, prædicari, noo tamen ſi aliquod ſuperiorum in eo quod quid eſt de aliquo prædiratur, oportet omnia inferiora ad illud de eodem prædicari, quam regulam Alexander ſic expoſuit.

LOCVS DECIMVSTERTIVS.

Rurſum ſi genus participat ſpeciem, uel ipſum, uel aliquod ſuperiorum generum. Nam nullum ſuperiorum participat quod inferius eſt. Deſtruenti igitur quemadmodum dictum eſt, utendum. Aſtruenti tautem ſi confiteatur quidem ineſſe ſpeciei, quod dictum eſt genus, ſed quod ut genus inſit dubitetur, ſufficit oſtendere aliquid ſuperiorum generum in eo quod quid eſt de ſpecie prædicari. Vno enim in eo quod quid eſt prædicato, omnia & ſuperiora illius, & inferiora (ſi prædicantur de ſpecie) in eo quod quid eſt prædicabuntur. H Quare & aſſignatum genus in eo quod quid eſt prædicabitur. Quia autem in eo quod quid eſt prædicato omnia etiam reliqua (ſi prædicantur) in eo quod quid eſt prædicabuntur, per inductionem ſumendum. Si autem ſimpliciter ineſſe dubitetur aſſignatum genus, non ſufficit oſtendere aliquod ſuperiorum generum in eo quod quid eſt de ſpecie prædicari, ut ſi ambulationis genus quiſpiam aſſignauit lationem, non ſufficit oſtendere q motus ſit ambulatio ad oſtendendum q latio ſit. eo q alij motus ſunt. Sed oſtendendum, quoniam nullum participat ambulatio eorum, quæ ſunt ſecundum eandem diuiſionem, niſi lationem, nam neceſſe eſt quod genus participat, & ſpecierum aliquam participare ſecũdum primam diuiſionem. Si enim ambulatio neque augumentationem, neq; diminutionem, neq; alios motus participat, manifeſtum, quoniam lationem participabit, quare erit genus latio ambulationis.

I Locus tertius decimus hic eſt, quem accipit a partici-
patione ſpecici, & dicit. { Ruríuos ſi genus participat ſpe-
ciem, } & addit dico ſi participat ſpeciem, { vel ipſom oel
aliqđ ſuperiorum generum } ad ipſum. Nam ſi ipſum quod
aſſignatur pro genere, participat eam ſpeciem, coios aſſi-
gnatur genus, uel aliquod ſuperiorum generom ad ipſum
quod aſſignatum eſt pro genere, non eſt genus, ſic Aquila
non poteſt eſſe genus animalis, quoniam Aquila nõ ſolum
animal participat, ſed etiam genera, quæ ſunt ſupra, & in-
fra animal, Aquila enim participat animal volatile. & auẽ,
& animalis genera, quæ in recta linea prædicamentali ſunt
ſupra animal. Quare Aquila non eſt genus animalis. Quòd
vero nec ipſum genus, nec aliqoud ſuperiorum generũ de
beat participare ſpeciem, probat, & dicit. { Nam nullum
ſuperiorum participat, quod ioferius eſt, } quoniam nulliũ
ſuperiorum ſoſcipit rationem ſui inferioris tanquam par-
tem ſuæ definitionis. Sed occurres, quoniã videtor Ari-
Dubĩ. ſtote. hunc locum dixiſſe in quinto loco, dixit eoim. { Rur
K ſom ſi neceſſe fuerit, vel ſi cõtigerit genus participate, qđ
poſitum eſt in genere, } ponitur autem in genere ſpecies.
Quare hic locus cõtinetur in qointo loco. igitur ſuperfluos
Solutio hic tertiusdecimos videtur. Alexan. reſpondet, ꝙ hic lo
Alexãdri cus differt ab illu additione huius, quod addit { vel ipſum,
vel aliquod ſuperiorum generum, } in quinto enim loco
dixit deſtruendum eſſe problema ſi genus participat ſpe-
ciem, cuius genos eſt aſſignarum. Hic vero dicit deſtruen-
dom eſſe problema ſi genos vel aliquod ſuperiorum ad ge
nus participat ſpeciem, cuius eſt aſſignatum genus. Aliter
dicit Alex. ait enim honc locum eſſe deforis interpoſitom,
& non io textu. Nam hic locus partim in quinto, partim in
duodecimo enim loco dixit. { Conſiderandum autem &
genus aſſignati generis, & ſit ſemper ſuperius genos } & re
liqua. Quare cum hic locus pro qoalibet ſui parte in aliis
ſit contentus, uidetur non in textu contineri, ſed extra q̃ſi
gloſſema. Com igitur loca dixiſſet, quibus deſtruitur pro-
L blema de genere, nunc aſſignat loca, qoibus conſtruitur,
& primo epilogat, & dicit. { Deſtruenti igitur quemadmo
dom dictum eſt, vtendum. } Deinde docet conſtruere. eſt
autem hæc conſtructio econoerſo ſe habens deſtructioni,
quæ facta eſt ioco duodecimo deſtructiuo enim duodeci-
mo loco facta, fuit, ſi aliquod eorum prædicatorum, quæ
de dato genere prædicantur, in eo quod quid eſt, non præ-
dicaret de ſpecie, aſſignatum genos nun erit genus. Con-
ſtructio vero quæ nunc dicitur, eſt, ſi datum alicuius genus
prædicetur quidem de eo, cuius eſt datom genus, dubite-
tur vero ſi ut genus, & in eo quod quid eſt, prædicetur, &
ſic conſtructio unom præſupponit, alterum quærit. Pręſup
ponit enim aſſignatum genus de ſpecie prædicari, quæri-
tur aotem ſi ut genus, & in quid prædicetur. Ad uidendom
ſi, vt genus, & in quid prædicetur, dicit eſſe quærendum ſi
aliquid eurum, quæ ſunt ſuperiora ad aſſignatum geous, in
quid prædicetur de ſpecie, cuius eſt aſſignatum genus. i. ui
dendum eſt. Si aliquod genus prædicari, quod ut genus aſ-
ſignatur, prædicetor in eo, quod quid eſt de ſubiecto, cuius
M aſſignator genus, ſi enim ſic aliquid eorum prædicari inue
nietur, id quod eſt datum, vt genus in eo quod quid eſt, &
vt genus prædicabitor. Si enim aliquod ſuperiorum in qđ
eſt, & vt genus prædicabitor. Si enim aliquod ſuperiorum
in quid pręḋicaſ de aliquo ſubiecto ad aliquod genus, opor
tet illud genus de eodem ſubiecto prædicari etiam in quid:
vnde dicit. { Aſtruenti autem, } ſi aliqois { cõfiteatur qui
dem ineſſe ſpeciei, } & prædicari de ſpecie, { quod dictum
eſt genus, ſed quod, vt genus inſit. } & in quid prædicetor
{ dubitetur, ſufficit oſtẽdere aliquid ſuperiorum generum
in eo quod quid eſt de ſpecie prædicari, } cuios eſt aſſigna-
tum genus. dicit { ſuperiorum generum } quia non opor-
tet, ut quodlibet ſuperius prædicetur in quid, niſi ſit de ſu-
perioribos generibus in recta linea prædicamentali. Dein
de aſſignat maximam pro cauſa eius, quod dixerat, & in-
quit. { Vno enim } genere { in eo quod qoid eſt prædica-
to } de aliqua ſpecie, { omnia & ſuperiora illius } prædi-
cati, { & inferiora } dico inferiora, { ſi prædicãtur de ſpe N
cie, } cuios eſt aſſignatom genus, { in eu quod quid eſt, pͤ
dicabuntur, quare & aſſignatum genus in eo quod quid eſt
prædicabitor. } Dixit autem Ariſto. ſi inferiora prædican
tur de ſpecie, quoniam homo inferiora ad animal nõ præ
dicatur de animali. Maxima igitur intelligitur de omnibus
generibus ad prædicatum ſuperioribus, & de omnibus ge
neribus ad prædicatum inferioribus, modo hæc ioferiora
ad prædicatum, prædicentur de ſpecie, cuius prædicatum
aſſignatur genos. Deinde exponit quomodu hæc maxima
pateat, & dicit. { Quòd autem in eu, quod quid eſt prædi-
cato, omnia etiam reliqua } & ſuperiora & inferiora { ſi }
inferiora { prædicantur, in eo quod quid eſt prædicabun-
tur, per inductionem iomendum. } Si enim (vt Alexã. in-
quit ens,) aliquid, unum, bonum, & verum aut de ſuperio
ribus generibus dati generis, aut de ioferioribus ſpeciebus
eiuſdem dati generis prædicantur in eo quod quid eſt, ne
ceſſe eſt omnia alia ſic ſe habere, modo prædicentur de eo
ſubiecto, cuius aſſignatum eſt genus. vnde ſi inductio in oĩ- O
bus ſiat, nullo pactu diſſupans inuenietor, ſic monſtrabitur
diſpoſitio eſſe genus virtutis. Nam diſpoſitio de virtute pͤ-
dicatur, ꝙ autem prædicetur in eo quod quid eſt, patet ex
eo, quia qualitas eſt diſpoſitionis genus, & de diſpoſitione
prædicatur in eo, quod quid eſt, prædicatur etiam in eo qđ
quid eſt de ipſa virtute, eſt enim virtus qualitas. Sic etiam
monſtratur auis eſſe aquilæ geous, quoniam genus auis. ſ.
animal in eo quod quid eſt de aqoila prædicatur, & cum
munſtraſſet ſi ineſſe quidem concederetur aſſignatum ge-
nus alicuius dubitaretur vero, ſi in eo quod quid eſt de ip-
ſo prædicetur, & uere genus, quomodo poſſibile eſt mon-
ſtrare, ꝙ & in eo quod quid eſt, & vt vere genus de illo pͤ-
dicetur. Monſtrat nunc & ſi hoc ipſum quud aſſignatur, ut
genus, dubitaretur ineſſe, quomodo poterimus ipſum mõ P
ſtrare ineſſe, & in eo quod quid prædicari: & dicit. { Si au
tem quod aſſignator pro genere } alicuius ſpeciei, { ſimpli
citer ineſſe } illi { dubitetur, } ita, vt ſit duplex dubitatio,
vtrum inſit, uel ne, & dato ꝙ inſit, utrũ prædicetur de illo
inquit, uel ne. Tunc reſpondet in caſu, quot requirũtur ad
terminandom hoc problema, in quo eſt duplex dubitatio,
& primo exponit quod non ſufficit, indueos hoc, quod nõ
ſufficit, eſſe vnom de requiſitis, & dicit. { Non ſufficit oſtẽ-
dere aliqood ſuperiorum generum in eo quod quid eſt præ
dicari de ſpecie, } cuius erat datum genus, aſſignatum non
enim ualet conſequentia, motus de ambolatiune prædica-
tor in quid. igitor latio eſt genos ambulationis, & prædica-
tur in quid de ambulatiõe, oportet enim addere ꝙ motus
prædicetur in quid de ambolatiõe: & nulla alia ſpecies oio
tus de ambulatione prædicetur in quid, & hoc dicit, { vt ſi
ambulationis genus quiſpiam aſſignaoit lationem, nõ ſuf-
ficit oſtendere ꝙ ambulatio ſit motus } .i. ꝙ motus prædi
cetur de ambulatione, licet ſit requiſitom, { ad oſtẽdẽdum
ꝙ } ambulatio { latio ſit } .i. ad oſtendẽdum ꝙ latio ſit ge
nos ambulationis, cuius cauſam aſſignat, & dicit, { eo ꝙ
alij motus ſunt, } hoc eſt, quia ſub motu ſunt alia genera
motus præter lationem, ſunt enim alteratio, motus in quã Q
to, & motatio in ſubſtãtia, & ita poſſet dubitari an aliquod
aliorum generum, quæ ſub motu ſunt, ſic genus ambula-
tionis, & propterea ſubſcribit, quid requiritur & ſufficit, &
dicit. { Sed oſtendendum, quoniam ambulatio nullũ } mo
tum participat, { eorum } motuum, ſeu eorum generum
motuum { quæ ſunt ſecondum eandem diuiſionem, } quu
motus diuiditur in lationem { niſi lationem, } quæ eſt mo
tus in loco, genera enim motus, quæ ſunt ſecundum ean-
dem diuiſionem cum latione, ſunt motus in quali, motus
in quanto, & motus in ſubſtantia, nam hæc contradiuidon
tur lationi. Motus enim prima diuiſione his quatuor gene
ribus motus diuiditur, & quia aliquis poſſet dicere motum
prædicari de ambulatione, nulla ſpecie ootus de ambula-
tione prædicante, ad refellendum hoc dicit. { Nam neceſ-
ſe quod genus participat, } & de qoo genus prędicaſ, { &
ſpecierum aliqoam participare, } dico ſpecies, quæ ſunt ſe
cundum

A cundom { primam diuiſionem. } ut quoniam ambulatio participat motum, oportet etiam. vt participat aliquã primarom ſpecierum motus. Eſt enim dictũ ſuperius, de quo genus prædicator, oportet vt aliqua ſpecierum prædicet, modo ſint de primis ſpeciebus, & ipſum de quo prędicatur genus, non ſit aliqua prima ſpecies. tunc quaſi recolligens locum totum, dicit. { Si enim ambolatio neq; augomentationẽ, neq; diminutionem, neque alios motus participat } ita vt nullom aliud genus motus de ambulatione prædicetur in eo quod quid eſt, & ſubaudi participat motum. { manifeſtum, quoniam lationem, } ut propriom genus { participabit, } per hæc enim duo ſimol copolata, patent duo, & quod latio prædicetur de ambulatione, & ꝙ prędicetur in quid & vt genus. Sequitur enĩ ambolatio participat motom, & nollum genus motus de ambulatione prędicatur in qoid. igitur latio eſt genus & prædicatom in quid de ambulatione, propterea concludit, { quare erit genus latio am-

B bolationis } eſt igitur tota ratio hæc, ambulatio eſt motus aut igitor augumentatio, aot diminotio, aut alteratio, aut generatio, aut corruprio, aut latio: ſed oon eſt auctio, nec diminutio, nec alteratio, nec generatio, nec corruptio, igitur eſt latio, ſi enim oon eſſet latio, nec motus eſſet, qood enim in aliquo genere eſt, neceſſe eſt aliqoam ſpeciem illius participare. Sic monſtrabitur iuſtitia eſſe virtus, habitus. n. electiuos de iuſtitia prædicat, qood eſt oirtutis, & vitij genus. ſi igitur iuſtitia non eſt uitiom, erit uirtus. Sic etiã monſtrabitur tria eſſe nomerum imparem, quoniam tria ſunt numerus, & non par, igitur impac, ſic monſtrabitur, animam eſſe focmam, eſt eoim anima ſubſtantia, & nõ eſt materia, igitoc eſt forma. Sed occurres. primo contra pri-

Dubõnes

mom locom conſtruendi, nam conceſſo, quoniam homo ineſt animali, & quoniam aliquod ſuperius ad hominẽ prædicatur in quid de animali, non ſequitur hominem eſſe genus animalis. Inſuper contra ſecundum locum conſtruendi, quoniam dubitato vtrom homo inſit viro, nõ ſequitor animal ineſt viro, & nulla ſpecies animalis contra diuiſa ho-

C mini ineſt viro, igitor homo eſt genus uiri, nec ſequitor dubitato vtrum homo inſit ethiopi, animal ineſt ethiopi, & nulla animalis ſpecies, quę homini ſub animali primo contradiuiditur, prędicatur de ethiope. igitur homo eſt genos ethiopis. Ad primam inſtantiam Adinolphus dicit Ariſto. per ineſſe, intellexiſſe prædicari ad modum, quo ſuperius prædicatur de inferiori: hoc enim modo pro conceſſo in primo conſtruendi loco ſupponit aſſignatum genus ineſſe ſpeciei. Sed hæc expoſitio petit quod quæritur in principio, quærimus enim utrum prædicetur, ut genus, ſi igitur ſupponit prędicari aſſignatum genus de ſpecie, ut ſuperios erit petere aſſignatum genus eſſe genos. Aliter ergo dicendum Ariſto. per ineſſe, intellexiſſe prædicari. Supponit enim aſſignatũ genus de ſpecie prædicari, hoc eſt eſſe vnum quatuor prædicatorum, de quibus primo huius dictum eſt, ſi igitur aſſignatum genus eſt vnum prædicatorũ de ſpecie, & aliquod ſuperius genos ad aſſignatom genus ꝑdicatur in quid de illa ſpecie, cuius erat genus aſſignatum.

Adinolphus.

D Igitoc genus aſſignatum erit genus ſpeciei, cuius erat aſſignatum, quoniam ſi genus illius prædicatur de ea ſpecie, oportet vt genus aſſignatum prædicetur in quid, & cum ſit prędicatum, & in quid, igitur genus, & hæc eſt expoſitio Alex. Secunda inſtantia ſoluitur, nã ſi dubitauerimus vtrũ homo inſit viro vel ethiopi, dubicare debemus vtrum homo ſit prędicatum vt pars de uiro, & de ęthiope. Modo homo non ut pars, ſed, ut totom de uiro, & ęthiope prędicat, & ſic non eſt ad propoſitum inſtantia.

LOCVS DECIMVSQVARTVS.

Rurſum de quibus ſpecies, quæ poſita eſt, ut genus, prædicatur, conſiderandum, ſi & aſſignatum genus in eo quod quid eſt de ipſis eiſdem prædicatur quemadmodum, & ſpecies: ſimiliter autem & ſi omnia, quæ ſupra genus ſunt. Nam ſi alicubi diſſonat, manifeſtum, quoniam non eſt genus, quod aſſignatum eſt. Si enim eſſet genus, omnia & ſuperiora illius, & ipſum, in eo quod quid eſt prædicarentur de iis, de quibus & ſpecies in eo quod quid eſt prædicatur, deſtruenti igitur utile, ſi non prædicetur genus in eo quod quid eſt, de quibus & ſpecies prædicatur. Aſtruenti uero, ſi prædicetur in eo quod quid eſt, utile. Accidet enim genus, & ſpeciem de eodem in eo quod quid eſt prædicare. Quare & idem ſub duobus generibus ſit, neceſſe igitur ſubalterna genera eſſe. Si igitur oſtendatur quod uolumus genus aſtruere, non eſſe ſub ſpecie: manifeſtum, quoniam ſpecies ſub hoc erit. Quare oſtenſum erit, quoniam genus hoc. E

Hic eſt locus decimuſquartus, quem accipit ſubalternatione generum per comparationem ad ſpeciem, & ad contenta ſub ſpecie, & primo quidem deſtruendo, ſecundo autem ibi { aſtruenti vero, } conſtruendo. Alex. autem aliter continuare videtor textum, dicit enim Ariſt. huc uſque per data genera, vt genus monſtraſſe quomodo deſtruere F & conſtruere poterimus genus eſſe propoſiti, quod, ut genus datum eſt. Nunc econuerſo ab eo, quod ut ſpecies datum eſt, loca tradit, per quæ conſtruere & deſtruere poterimos datum ipſum genos. Secundom igitur Alex. hic locus accipitur a data ſpecie, cuius aſſignator genus. Nam ſi ſpecies, quæ in aliquo genere ponitur, ipſa eſſet genus aliquorum, oportet aſpicere ſi quorom hoc genus eſt, de eis etiam eius datum genos in eo quod quid eſt prædicetuc, & omnia, quæ ſupra genus ſunt, & hoc dicit. { Rurſum de quibus ſpecies, quæ poſita eſt vt genus prędicatur, conſiderandum, ſi & aſſignatum genus in eo quod qoid eſt de ipſis eiſdem prædicetur quemadmodum & ſpecies } .ſ. in quid. Dixit { quæ poſita eſt vt genus, } quia oportet, ut ipſa ſit genos aliquorum, & ſpecies dati generis, & non ſolum conſiderandum ſi aſſignatum genus prædicetuc in quid, ut ſpe- G cies prædicator, cuius genus eſt aſſignatom. { Sed ſimiliter & ſi omnia quæ ſupra genus } datum { ſunt, } ſubaudi in eo quod quid eſt, prædicantur, ut ſpecies, quæ erat ſpecies, & genus, prędicabatur. { Nã ſi alicubi diſſonat, } hoc eſt, vel quia aſſignatom genus de eiſdem non prædicatur, de quibus aſſignata ſpecies, uel ſi prædicatur, non prædicatur in eo quod quid eſt, vel ſuperiora genera dati generis nõ prædicantor de quibus ſpecies prædicabatur, uel ſi prædicant, non in eo quod quid eſt, prædicantuc { manifeſtum, quoniam non eſt genus, quod aſſignatum eſt, } ut genus illius ſpeciei, deinde aſſignat cauſam, & ponit maximam, in qua firmatur locus, & dicit, { ſi enim eſſet genus } ſubiecti, quod ponitur ſpecies, { omnia & ſuperiora } .ſ. genera { illius } dati generis { & ipſom } .ſ. datum genus, { in eo quod quid eſt prædicarentur de iis, de quibus & ſpecies in eo quod quid eſt, prædicatur. } Nam ut libro Porphyrij dictum eſt omnia generaliſſima de vltimis, & in eo quod quid eſt prædi- H cantur. Tunc epilogat, & dicit, } deſtruenti igitur utile, ſi non prædicetor genus } aſſignatum { in eo quod eſt } de ſubiectis, quæ ſub data ſpecie ſunt, { de quibus & ſpecies prædicatur, } dico ſi non prędicetur genus, aut ipſum, aut aliquod generum ſuperiorum ad ipſum. Sic mõſtratur ſciẽtia non eſſe genos virtutis, quoniam nõ prædicatur de ſpeciebus quæ ſunt ſub virtute, quoniam non prædicatur in eo quod quid eſt. immo nullo modo prædicatur de fortitudine, neq; de modeſtia, neq; de alia virtute earum, quæ ſub virtute vt ſpecies habentur, deinde docet cõſtruere, & primo proponit intentum, & dicit, { aſtruenti vero, ſi } genos datum prædicetur in eo { quod quid eſt } de iis, quæ ſunt ſub ſubiecta ſpecie, & ꝙ utile ſit ad conſtruẽdum hoc, quod dictum eſt, probat, & dicit, { accidet enim } ſubaudi ſi poſitom, ut ſpecies de ſuis ſubiectis in eo quod quid eſt prædicaretur, & quod datur, ut genus illius ſpeciei etiam ſi de eiſdem in eo quod qoid eſt prędicaretur, { genus & ſpeciem de eodem } vel de eiſdem prædicari. Tũc ulterius infert, { quare & idem ſub duobus generibus ſit, } idem di

I eo, de quo datum genus & data ſpecies in eo quod quid eſt prædicatur. Tunc ulterius infert, { neceſſe igitur } ea ambo quæ de eodem in eo, quod eſt prædicantur, { ſubalterna genera eſſe } ita, ut alterum ſub altero ſit, quia quando aliquid fuerit in pluribus generibus ita, ut illa ſit illius genera, oportet ſubalterna eſſe, vt libro prædicamentorum ſatis patet. Tunc ulterius infert. { Si igitur oſtendatur, qđ volumus genus aſtruere, non eſſe ſub ſpecie, } cuius erat datum genus { manifeſtum, quoniam ſpecies } data { ſub hoc } dato genere { erit, quare oſtenſum erit, quoniam genus hoc } .ſ. quod eſt datum ſit genus datę ſpeciei, & ita habetur intentum. Eſt igitur hic idem locus utilis ad cõſtruẽdum, ſed per plures illationes, ad deſtruendum vero, non per tot illationes, hoc Alex. exemplo declarat, nam ſi quæratur utrum volatile animal ſit genus auis, cum auis ſit genus aquilę, & corui, & aliorum, quæ his contradiuidũtur, & de his in eo qđ quid eſt volatile animal prædicatur quem-
K admodum & auis igitur volatile animal genus eſt auis, probatur hoc pluribus illationibus, quoniam cum auis, & uolatile animal eiuſdẽ ſint genera, oportet ut ſubalterna ſint genera, & alterum ſub altero eſſe, non eſt autem uolatile animal ſub aui, quoniam uolatile animal in plus eſt, q̃ auis, relinquitur igitur, ut auis ſit ſub volatili animali tanquam ſub genere, & ſic pluribus illationibus patet conſtructio.

Sed dubitatur, quoniam præſens locus deſtructiuus concedere videtur cum primo loco, vbi hortabatur aſpicere ad omnia quæ cognata ſunt ei, quæ ut ſpecies alicuius generis ponuntur, ſi de aliquo ipſorum datum genus non prædicetur, ergo ſuperfluit. Dicendum vt recte Alexã. inquit, hunc locum differre ab illo, quia in hoc additur, eſſe aſpiciendum ad genus datum, & ad genera ſuperiora generis dati, non ſolum ſi prædicantur, ſed ſi prædicantur in eo quod quid eſt de ijs omnibus, de quibus ſpecies data p̃dicatur, hoc pacto (vt Alex. innuit) differt hic deſtructiuus locus a primo, per hunc locum monſtratur numerus non
L eſse animę genus, quoniam nulli animæ genus numeri cõpetit uidelicet multitudo, anima uero competit omnibus ſpeciebus animæ. Alterationis vero monſtratur genus eſſe motus, quoniam motus prædicatur in eo quod quid eſt de omnibus ſpeciebus alterationis, prædicatur enim motus de albificatione, & de nigrificatione, ſimiliter autem & de alijs ſpeciebus alterationis, igitur motus eſt genus alterationis.

LOCVS DECIMVSQVINTVS.

Conſiderandum autem & rationes generum aptantur & ad aſsignatam ſpeciem, & ad participantia ſpeciem. Neceſſe eſt enim generũ rationes prædicari de ſpecie, & de ijs, quæ participant ſpeciem. Si igitur in aliquo diſſonet, dilucidum, quoniam non eſt genus, quod aſsignatum eſt.

Hic eſt locus decimuſquintus, qui accipitur a ratione generis, cum enim docuiſſet ex eo quod eſt prædicari, aut nõ
M prædicare conſtruere uel deſtruere genus, quoniam genera de ſpeciebus non ſolum in eo quod quid eſt prædicãtur, ſed vniuoce hoc eſt ſecundum eandem rationem, ideo dicit. { Conſiderandum autem & rationes generum } .ſ. tã dati generis, q̃ rationes eorum generum, quę ſecũdum rectam lineam ſunt genera dati generis, ſi aptentur & ad aſſignatam ſpeciem, & ad participãtia ſpeciem } quę ſunt ſub ſpecie, cuius eſt datum genus. Tunc ponit maximam, quæ eſt cauſa conſiderationis, & dicit. { Neceſſe eſt enim generum rationes } .ſ. tam dati generis, quam cæterorum oium quæ genera ſunt dati generis prędicari de ſpecie, & de ijs, quę participant ſpeciem, } nam (vt Alex. inquit) non ſolũ in quid de ſpecie, & de cõtentis ſub ſpecie prędicari debet, ſed vniuoce. Tunc colligit locum, & dicit. { Si igitur in aliquo diſſonet, quia vel ratio dati generis non prædicetur de ſpecie, vel de contentis ſub ſpecie, aut ratio alicuius generis dati generis non prędicetur de eiſdem, } dilucidum, quoniam non eſt genus quod aſſignatum eſt } pro genere

& ſi nullo diſſonat, aſſignatum pro genere erit genus, ut ſi N
ratio auis, prędicetur de aquila, & de contentis ſub aquila & ratio animalis volatilis de aquila & de contentis ſub aquila, & ratio animalis ſimiliter, eſset monſtratum autem eſse genus aquilę, & animal volatile genus auis. at ſi ratio aialis volatilis, vel ratio animalis non conſonat aquilę, non erit auis genus aquilę uel non erit animal volatile genus auis. Sic etiam monſtratur numerus non eſse genus animę: quia nulli animę ratio numeri competit, nulla enim anima multitudo eſt ex unitatibus compoſita, animæ vero ratio quęcũq; fuerit vnicuiq; animę competit, ſic etiam monſtratur motus genus eſse alterationis, ratio enim motus ijs omnibus competit, quæ ſub alteratione comprehenduntur. Nã de ipſa albificatione, & de nigratione ratio motus prædicatur, atq; de cæteris alterationibus. Sed occurres, quoniam ſecundum hęc nullum generaliſſimum erit genus alicuius ſpeciei, nullum enim tale habet definitionem. Boetius in prædicamentis aſſerit omne generaliſſimum habere definitionem, & ſi non quæ proprie dicitur, ſaltem quæ eſt quædam deſcriptio, vel expoſitio nominis, & ſic fortaſ- O
ſe Ariſto. hic intelligit.

LOCVS DECIMVSSEXTVS.

Rurſum ſi differentiam, ut genus aſsignauit, ut ſi immortale genus dei. Differentia enim eſt animalis immortale, quoniam animalium alia mortalia, alia immortalia. Manifeſtum igitur quoniam peccant. nullius enim differentia eſt genus. Quia autem hoc uerum, manifeſtum. Nulla enim differentia ſignificat quid eſt, ſed magis quale quid, ut greſsibile, & bipes.

Hic eſt locus decimuſſextus, quem accipit a differentia P
& via prędicationis, & dicit. { Rurſum ſi differentiam } .ſ. ſpecificam alicuius { aſſignauit, vt genus } illius, cuius eſt ſpecifica differentia, ſubaudi peccauit in aſſignatione, deinde ponit exemplum in doctrina Platonis, & dicit. { vt ſi immortale genus dei { ſubaudi aſſignauit, hic peccauit, cuius rationem aſſignat, & dicit. { Differentia enim eſt animalis .ſ. diuiſiua { immortale, } ſpecifica vero dei, & q̃ immortale ſit differentia ſpecifica dei. & diuiſiua animalis, exponit. & dicit. { quoniam animalium alia mortalia, alia immortalia. } ergo immortale differentia diuiſiua eſt animalis. Tunc concludit locum deſtructiuum, & dicit. { Manifeſtum igitur, quoniam peccant } aſſignando videlicet differentiam pro genere. { nullius enim differentia } ſpecifica { eſt genus } illius, cuius eſt ſpecifica differentia, & q̃ ita ſit probat, & dicit. { Quod autem hoc verum, manifeſtum, nulla enim differentia ſignificat quid eſt } ſcilicet ſubiectum, cuius eſt ſpecifica differentia, { ſed magis quale quid } eſt ſubiectum, cuius, eſt ſpecifica differentia { vt greſſibile, & bipes, } addidit autem { magis, } quoniam non eſt ſimpliciter quale differentia. Differentia enim quæ eſt in ſubſtantia, licet ſit ſubſtantia, tamen circa ſubſtantiã quale determinat, & ſi ipſa non ſit quale, ſic nec hominis Q
mortale eſt genus nec impar trinitatis, nam impar trinitatis, mortale vero hominis differentia eſt ſpecifica.

LOCVS DECIMVSSEPTIMVS.

Et ſi differentiam in genere poſuit, ut ſpeciem, ut imparem quidem numerum. Differentia enim numeri, & non ſpecies eſt, neq; uidetur participare differentia genus. Omne enim quod participat genus, aut eſt ſpecies, aut indiuiduum. Differentia autem neq; ſpecies, neq; indiuiduum eſt. Manifeſtum igitur, quoniam non participat genus differentia, quare neq; impar ſpecies, ſed differentia erit, quoniam non participat genus.

Impacem quidẽ numerum τὸ περιτ-τὸν ὅπερ ἀριθμὸν abundans quod quidem numerum

Hic eſt locus decimuſſeptimus, quem Ariſt. accepit a differentia, ſed uia ſubiectionis, & dicit. { Et ſi differentiam in

genere

A genere poſuit, } cuius eſt diuiſiua, { vt } illius { ſpeciē, } hic peccat, quooiam male aſſignauit genus illios differentiæ, peccat igitur quatenus aſſignauit genus illius differentiæ, { vt ſi imparem } quis dicat { numerum quidē } hoc eſt ſpeciem numeri, hic peccat, { differentia enim numeri, & non ſpecies eſt } impar ſubaudi quando accipitur de per ſe, nam quando ponitur cum numero videtur ſpecies numeri. Impar enim numerus videtur ſpecies numeri, ſed impar de per ſe eſt differentia numeri diuiſiua, ſed ſpecifica ſpeciei. Secundo idem probat alia ratione, & dicit. { Nec videtur differentia participare genus, omne.n. quod participat genus, aut eſt ſpecies, aut indiuiduum } quoniam ſpecies aut indiuiduum ſuſcipit rationem generis, & non differentiæ. { Differentia autem neq; ſpecies, neq; indiuiduū eſt, manifeſtum igitur quoniam non participat genus differentiā, } tunc concludit propoſitum, & dicit. { Quare neq; impar ſpecies ſed differentia } numeri { erit, quoniā
B non participat genus } .ſ. numerum ipſum, & ſi vis potes reſoluere hunc textum ad artem prioriſticam, hoc pacto, omnis ſpecies vel indiuiduum numeri participat numerū. Impar non participat numerum, igitur impar non eſt indiuiduum neq; ſpecies numeri. Sed occorres, quoniam hoc quod Ariſt. dixit, econtrario eſt, non enim quoniā nō participat iccirco eſt differentia, ſed quoniam eſt differentia, ideo non participat genus. notius enim eſt impar, differentiam eſſe q̃ non participare numerum. Alexander aſſerit Ariſt. vt conceſſum accepiſſe ipſum impar eſſe differentiam numeri, & propterea addit, neq; videtur participare differentia genus, } quoniam licet impar eſſe differentiam numeri ſit notius q̃ non participare numerum, tamen ex hypotheſi ſyllogiſmus eſt. Supponitur enim ut cōceſſum, omnem ſpeciem numeri numerum participare, & impar non participare numerum, his enim vt conceſſuṡ ab aduerſario vtitur.

LOCVS DECIMVSOCTAVVS.

Amplius ſi genus in ſpecie poſuit ut contiguitatem idipſum quod eſt continuitatem, aut miſturam idipſum quod
C *eſt temperamentum, aut (ut Plato definiuit) lationem ſecundum locum mutationem. Non enim neceſſarium contiguitatem continuitatem eſſe. ſed econuerſo continuitatem contiguitatem. Non enim omne contiguum cōtinuatur, ſed quod continuatur contiguum eſt. Similiter autem & in alijs. Nā neq; miſtura omnis temperamentum. Siccorum enim miſtura non eſt temperamentum, neq; ſecundum locum mutatio omnis latio. Ambulatio enim non uidetur latio eſſe. Pene enim in ijs, quæ inuoluntarie locum ex loco permutant, dicitur latio, quemadmodum inanimatis accidit. Manifeſtum autem, quoniam & de pluribus ſpeciebus dicitur genus in aſſignatis, cum oporteat econtrario fieri.*

D Hic eſt locus decimuſoctauus, qui ſumitur a comparatione ad ſpeciem, & dicit. { Amplius ſi genus in ſpecie poſuit, } hic ſubaudi errat. Nam quod in minus dicitur, illius genus aſſignat, quod eſt in plus, & aſſignat exemplum, & dicit, { vt } qui { contiguitatem idipſum quod eſt continuitatem } .i. qui continuitatem genus contiguitatis ponit, hic enim errat, quoniam continuitas ſpecies contiguitatis eſt, { aut } etiam peccat, qui ponit { miſturam idipſum quod temperamentum } .i. qui ponit miſturę genus eſſe tēperamentum, hoc enim ſub ſpecie ponit genus, quoniam in plus eſt miſtura q; temperamentum, { aut } etiam peccat, vt Plato definiuit lationem ſecundum locum mutationem } .i. aut peccat, qui ponit lationem genus loci mutationis, qm̃ in plus eſt loci mutatio q̃ latio. deinde reddit rōnem horum exemplorū, & dicit. { Noo enim neceſſarium contiguitatē continuitatem eſſe } .i. non enim neceſſariū eſt dicere contiguitatem eſſe continuitatis genus, { ſed econuerſo continuitatem } eſſe { continuitatem } .i. ſed econuerſo continuitatem eſſe genus contiguitatis, cuius rationem ſubſcribit argumentando a coniugatis, & dicit. { nō E
enim omne contiguum { continuatur, ſed quod continuatur } ſubaudi omne, contiguum eſt. ſic igitur, quia contiguum in plus eſt q̃ continuum, ſit, vt continuitas potius cōtiguitatis ſpecies ſit, q̃ econuerſo. deinde tranſit ad alia exēpla, & hoc proponit, & dicit. { Similiter autem & in alijs } eſt ita, vt diximus, & exponit ſe, & dicit. { Nam neq; miſtura omnis temperamentum } eſt, { ſiccorum enim miſtura non eſt temperamentum. } quare qui miſturæ temperamentum genus dicit, ſub ſpecie ponit genus, eſt enim temperamentum ſpecies miſturæ. Deinde exponit tertiū exemplum, & dicit. { Neq; ſecundum locum mutatio omnis eſt latio. } in plus enim eſt ſecundum locum mutatio q̃ latio, continet enim ſecundum locum mutatio lationem & ambulationem, vt ſpecies diuerſas, { ambulatio enim non videtur latio eſſe, } cuius rationem affirmat, & dicit, { pene enim in iſs, quæ inuoluntarie locum ex loco permutant, dicitur latio, quemadmodū in animatis accidit. } Quare qui dicit lationem genus eſſe motus ſecundum locum, genus in ſpecie ponit. Quo uero ad verba attinet. F
Ariſto. dixit inuoluntarie, græce ἀκουσίως, pro non uoluntarie, inanimata enim ut grauia & leuia permutant locum non quidem inuoluntarie, ſed non uoluntarie, quæ enim inuoluntarie mouentur, apta ſunt voluntarie moueri, vt ambulantia.

LOCVS DECIMVSNONVS.

Rurſum ſi differentiam in ſpecie poſuit, ut immortale id ipſum quod eſt deum. Accidit enim de æqualibus, aut pluribus q̃ ſpeciem dici. differentia enim ſemper de æqualibus, aut de pluribus q̃ ſpecies dicitur.

Hic eſt locus decimuſnonus, quem accipit per comparationem differentiæ ad ſpeciem, & dicit. { Rurſum ſi differentiam in ſpecie poſuit } etiam peccat, nam quemadmo- G
dum qui genus in ſpecie ponit, peccat, ex eo quia quod in plus eſt, illi ſupponit, quod eſt in minus, ſic peccat qui differentiæ dat genus ſpeciem, quoniam quod eſt in plus, uel in æquo, illi ſupponit, quod eſt in minus, vel in æquo. Peccat autem hic dupliciter. primo quia quod eſt in plus, vel in æquo aſſignat ſub eo, quod eſt in minus vel in æquo. ſecundo peccat in aſſignatione generis, quod dabatur illius ſpeciei, uel illius differentiæ. Non enim datum genus poteſt eſſe genus ſpeciei, quando differentia ponitur ſub illius ſpecie, quooiam oportet differentiam, qua diuiditur genus eſſe, vel in plus vel in æquo q̃ ſit ſpecies, cuius eſt datum genus. Deinde ponit exemplum, & dicit. { Vt } peccat ſubaudi, qui dicit immortale idipſum quo eſt deum } eſſe.i. vt peccat, qui de immortali prædicat deum. Eſt enim immortale differentia, deus autem ſpecies, & in plus eſt immortale, ſi quidem non omne immortale deus, & qui de rationali hominem, etiam peccat. Deinde reddit rōnem eius quod H
dixerat, & dicit. { accidit enim de æqualibus, aut pluribus q̃ ſpeciem dici. } dixit autem hęc non q; genus æqualiter aliquando cum ſpecie dicatur, ſed quoniam omne, quod prædicatur de aliquo vere, aut eſt æqualiter cum ipſo, aut in plus. Si igitur aliquis prædicat ſpecie de differentia, diceret vtiq; aut æqualiter aut in plus eſſe ſpeciem q̃ differentia. Eſt autem non ſic, nam differentia, aut æqualiter eſt cū ſpecie de qua prædicatur, quando propria & ſpecifica differentia ſpeciei eſſet, ſic pedeſter ſpecifica differentia eſt pedeſtris animalis. Pedeſter enim animal ſpecies animal animalis eſt, cuius æqualis ea ſpecie eſt pedeſtre, aut eſt in plus vt hominis bipes, vel rationale. Eſſet enim æqualiter homini diſciplinæ ſuſceptiuum, ſi diſciplinæ ſuſceptiuum ſit differentia. Sic igitur argumentum erit, omne vere prædicatum dicitur in plus vel in plus vel in æquo cum eo, de quo prædicatur, & hanc maiorem Ariſto. poſuit, tunc dat maiorem, & dicit. { Differentia enim ſemper de æqualibus aut de pluribus q̃ ſpecies dicitur, } ſubaudi igitur eſt vere prædicatum, quare non ſubijcitur ſpeciei. Peccat igitur

I qui ponit differentiam ſub ſpecie. Sed dices ſyllogiſmus ille eſt in ſecunda figura ex vtriſq; affirmatiuis. Dicendũ hoc eſſe poſsibile, quandu maior conuertitur in terminis, vt eſt in caſu, non facta conuerſione ſyllogiſmus relinquetur in prima figura. Alexan. addit aliam rationem, contra eos, qui ſub ſpecie ponunt differentiam, argumentatur.n. ſi de differentia ſpecies prædicetur, & de ſpecie prædicatur genus in eo quod quid eſt, & de differentia genus prædicabitur in eo quod quid eſt. Sed hoc eſt impoſsibile, non enim differentia participat genus. ergo aliqua propoſitionum, non minor, ergo maior erit impoſsibilis, quæ eſt ꝙ differentia ponatur ſub ſpecie, vel quòd ſpecies prædicetur de differentia.

LOCVS VIGESIMVS.

Inſuper ſi genus in differentiis, ut colorem quod quidem eſt congregatiuum, aut numerum, quod quidem impar.

K Hic eſt locus vigeſimus, quem ſumit per comparationẽ generis ad differentiam, & dicit. { Inſuper ſi genus } poſuit vt ſpeciem { in differentia } ſiue ſub differentia, ita ut genus ſit ſpecies, differentia autem genus iſte ſic ponẽs peccat, nam quod eſt in maius, ponit ſub eo, quod eſt ĩ minus. Eſt enim differentia in minus q̃ genus. Præterea, ut dixit loco decimoſexto, qui ponit differentiam ſub genere etiam errat, quoniam genus non in eo quod quid eſt de differentia prædicat. Quanto magis errabit qui genus ſub differentia poſuit, quandoquidem quod eſt in maius ſub eo ponit, quod eſt in minus. Eſt autem hic locus econuerſo poſitus loco decimoſexto, (vt Alex. animaduertit,) tunc Ariſt. aſſignat exemplum, & dicit, { vt } errat, qui { colorem } poſuit { quod quidem congregatiuum. } nam color genus eſt congregatiuum vero differentiam coloris, colorum.n. alij congregatiui ſunt, ut nigrum, alij vero diſgregatiui viſus, vt album, { aut } etiam peccat, qui ponit { numerum quod quidem impar } .i. qui ponit numerum ſub impari, L nam impar numeri differentia eſt, cum numerorum alij pares, alij impares ſunt.

LOCVS VIGESIMVSPRIMVS.

Et ſi genus ut differentiam dixit. Poſsibile eſt enim aliquem & tale ſuſcipere poſitionem. ut temperantiæ miſturã differentiam, aut lationis, ſecundum locum mutationem.

Hic eſt, locus vigeſimuſprimus quem ſumit per comparationem generis ad differentiam, & dicit. { Et ſi genus, ut differentiam dixit, } peccat, nam quod in plus de aliquo dicitur, & in eo quod quid eſt, prædicatur, vt diuidens accipit. Deinde ſecundum Iuniorum expoſitionem Ariſto. remouet dubitationem, nam forte aliquis haberet pro inopinabili genus poni loco differentiæ. Reſpondet, & inquit. { Poſsibile eſt enim aliquem } virum { & talem ſuſcipere poſitionem } quaſi dicat non eſſe impoſsibile genus aliquãdo ſumi pro differentia, cuius cauſam dicit Albertus, quoniam cum differentia ſit generalis cum genere collocanda M eſt. Poteſt enim volatile differentia animalis eſſe, & ſumi pro genere auis, & ſic licet non ſit genus, pro genere aliquãdo poni poteſt. nõ tamen reſpectu eiuſdem, nam ad vnum poteſt eſſe differentia, vt ad animal, ad alterum vero genus vt ad auem. Præterea animatum poteſt eſſe genus differentia, eſt differentia reſpectu corporis, genus vero eorũ, quæ viuunt. Quare poſsibile eſt aliquem philoſophum & talem poſitionem ſuſcipere reſpectu diuerſorum, non autem reſpectu eiuſdem, & ꝙ nõ reſpectu eiuſdem per exemplum exponit (vt Alexan. animaduertit) nam peccat, & qui miſturam dicit eſſe differentiam temperantiæ. Siquidem temperantia ſpecies, miſtura vero, vt dictum eſt, genus eſt, & hunc dicis { ut } peccat, qui dicit, { temperantię, miſturam differentiam. } Similiter peccat qui differentiam lationis eſſe ſecundum locum mutationem dicit, nam quod in plus de aliquo dicitur, & in eo quod quid eſt, prædicatur, ut diuidens ipſum accepit. Quæret vtiq; aliquis in quo differt ponere genus in ſpecie, & genus vt differentiam ſpeciei dare. Videntur enim eadem, quoniam Ariſt. eiſdem exemplis in vtriſq; vtitur, hæc quæſtio Alexan. quæ meo iudicio N non videtur rationalis, quoniam differentia locorum perſpicua eſt omnibus, & nullam quæſtionem habet, nam qui ponit genus in ſpecie, ponit miſturam eſſe temperantiam, qui vero ponit genus, vt differentiam, ponit miſturam differentiam temperantiæ, vt vtroq; modo dicens, peccat.

Inſpiciendum autem omnia, quæ ſunt huiuſmodi per eadem. Communicant enim loci, de pluribus enim genus quàm differentiam oportet dici, & non participare differentiam. Sic autem aſsignato, neutrum eorum, quæ dicta ſunt, poſsibile eſt accidere. nam & de paucioribus dicetur, & participabit genus differentiam.

Cum expoſuiſſet loca, quibus patet nec genus ſub differentia, nec genus loco differentiæ accipi poſſe, nunc exponit maximas communes, quibus hæc loca patent, & ſunt duæ maximæ: quarum prima eſt, ꝙ genus dicitur in plus q̃ differentia. ſecunda ꝙ genus non participat differentiã, O hoc eſt ꝙ genus non ſuſcipiat rationem differentiæ. Ariſt. igitur primo proponit, quæ intendit, & dicit. { Inſpiciendum autem omnia } loca, { quæ ſunt huiuſmodi, per eandem, } hoc eſt per eaſdem maximas, loca vero huiuſmodi ſunt, ꝙ genus non ponatur ſub differentia, quoniam eſt error, & ꝙ non ponatur vice differentiæ, quoniam, vt diximus, eſt error, dico inſpicienda hic eſſe per eaſdem maximas, quoniam { loci } tales { communicant } in eiſdẽ maximis, & exponit maximas, per quas oportet inſpicere, & arguere, quæ dicta ſunt, & dicit. { de pluribus enim genus q̃ differentiam oportet dici, } hæc eſt prima, { & } genus { non participare differentiam, } hoc eſt non ſuſcipere rationem differentiæ. Hæc eſt ſecunda. tunc per has maximas verificat, loca prædicta, & dicit. { Sunt autem aſsignato } .ſ. genere reſpectu differentiæ, ꝙ .ſ. ſit in plus q̃ differẽtia, & ꝙ non participet differentiam, { neutrum eorum, P quę dicta ſunt, poſsibile eſt accidere, } quia nec accipere poterit, vt genus ſit ſub differentia, nec, vt vice differentię ponatur, { nam } quodcunq; horum accidet, { & } genus { dicetur de paucioribus, & genus participabit differentiam, } Si enim ponatur genus ſub differentia, nemo dubitat ea accidere, ſtatim enim ſequitur ſi genus ponitur ſub differentia, ꝙ ſit illius ſpecies igitur de paucioribus q̃ differentia prædicatur. Sequitur etiam ꝙ illius rationem ſuſcipiat, quoniam ſemper quod ponitur, vt ſpecies alicuius, participat illud, & illius rationem, ſub quo vt ſpecies ponitur. Sed quæres quo modo ſi vice differentiæ genus Dubiũ. poneretur, ſequitur genus de paucioribus dici q̃ differẽtia, & differentiam participare. Dicendum hæc ſequi, quo- Solutio niam ſi genus ponitur vice differentiæ, ponetur, vt diuiſiuum, veluti qui dicit colorem differentiam congregatiui, hic enim ſtatim dicet genus in minus q̃ differentiam, colorem enim in minus q̃ congregatiuum facit. Amplius ſi genus nunc eſt tẽperantia, miſtura vero differentia eius, quoniam temperantia in minus eſt q̃; miſtura erit in minus genus q̃; differentia. Amplius quoniam miſtura in eo quod quid eſt prædicatur de temperantia & parte miſtura eſt differentia temperantiæ, participabit genus differentiam, quia participabit miſtura temperantiam, cuius eſt differentia, ſic Alexan. dedocit locum hunc. Melius autem dicerem non eſſe dubium, quando genus ponitur vice differentiæ, ꝙ ſit in minus, quando enim color poneretur vice differẽtiæ eius, quod eſt congregatiuum, manifeſtum eſt quoniã Q eſt in minus. Similiter quando miſtura poneretur vice differentiæ temperantiæ, & motus ſecundum locum vice differentiæ lationis. In omnibus enim his patet genus eſſe in minus ſed quo modo participabit color, ſi uice differentiæ poneretur, eius quod eſt congregatiuum, ipſum congregatiuum, & miſtura temperantiam, & motus ſecundum locũ lationem, non eſt clarum. Poteſt autem dici ꝙ cum color ponitur vice differentiæ congregatiui, non eſt vera illius differentia

A differentia,non enim quod eſt vice talis,eſt tale vere. Et ſi
ponitur uice differentiæ erit ſpecies,nam ſpecies vice diffe
rentiæ ponitur ſub genere,& color erit ſpecies congrega
tiui,tunc participabit illud, hoc pacto mihi videtur. Quia
ſi tibi aliter appareat,placebit.

LOCVS VIGESIMVSSECVNDVS.

*Amplius ſi nulla generis differentiam prædicatur de aſſi
gnata ſpecie,nec genus prædicatur,ut de anima neq; impar
neq; par prædicatur,quare neq; numerus.*

Hic eſt locus vigeſimuſſecundus, quem accipit ab inſpe
ctione plurium differentiarum,quibus diuiditur genus, &
aſſerit quando dabitur aliquod genus alicuius, quærēdum
eſt,quæ differentiarum dati generis diuiſiuarum prædican
tur de eo,quod ponitur, vt ſpecies. Si enim nulla differen-
tia dati generis prædicaretur de eo,quod poſitum eſt, vt
ſpecies,quod datum eſt vt genus,non erit genus,vnde di-
B cit. { Amplius ſi nulla generis differentia prędicatur de aſ
ſignata ſpecie,nec genus prædicabitur, } quare datum ge
nus non erit genus,quoniam enim ex genere diuiſo ſecun
dum differentias fit ſpecierum illius generatio, manifeſtū,
quoniam omnis ſpecies alicuius generis habet & aliquam
differentiam, iccirco & definitio ex genere & differentijs
eſt,vt eſt hominis animal genus,& propterea rationale &
mortale animalis differentiæ exiſtentes prædicantur de ho
mine,quot enim prædicati differentiæ,tot (vt dixit in prę
dicamentis) & ſubiecti erunt, generis enim differentiæ in
ſubiectis generis omnibus ſunt,alię videlicet in alijs,ſecun
dum quas ſpecificatur vnumquodq; eorum, quæ ſunt ſub
ipſo. Quare recte dicit non eſſe genus datum genus alicu-
ius,ſi nulla ſpecies de illo prædicatur,& ponit exemplum,
& dicit. { Vt de anima neq; impar, neq; par prædicatur,
quare neq; numerus, } (vt Plato inquit) prædicabitur de
anima.monſtrabitur enim quoniam numerus non eſt ani
mæ genus,nam nulla numeri differentia prædicabitur de
anima. Differentiæ enim numeri ſunt par & impar,quorū
neutrum de anima prædicatur,ſic monſtrabitur,quoniam
mundus non eſt animal, nec aſtrorum aliquod, quoniam
C nulla animalis differentia prædicatur de mundo, nec de a-
ſtrorum aliquo,neq; enim volatile,neq; aquatile,neq; ter
reſtre quæ ſunt animalis differentiæ de eis prędicant,neq;
de eis prædicatur generabile,vel ſenſitiuum,quæ ſunt aliæ
differentiæ animalis. Æquiuoce enim diuina cum iſtis ani-
malia ſunt,eſt enim illorum uita alterius rationis,ſic mon
ſtratur,quoniam nec annus eſt motus,quoniam differen-
tiæ quidē motus ſunt velox & tardum,quæ de anno haud
quāq; prædicantur, & quoniam differentiæ motus nec de
voluptate prædicantur,fit,vt motus non ſit voluptatis ge
nus,ſic monſtratur quoniam vnitas non eſt quantum,quo
niam nec continuum,nec diſcretum de vnitate prædican
tur. Et licet Ariſto. locum hunc deſtructiuum fecerit, po-
teſt,(vt inquit Alexand.) conſtructiuus eſſe,nam ſi aliquæ
differentiæ dati generis videntur de ſubiecto prędicari,ſta
D tim ſequitur,vt illud ſubiectū ſit ſpecies dati generis. Qua-
re datum genus erit genus aſſignatæ ſpeciei, non opor-
tet autem intelligere differentiam prædicari de ſpecie in
eo quod quid eſt, quoniam monſtrauit, ſuperius nullam
differentiam prædicari in eo quod quid eſt de aliquibus exi
ſtentibus ſub genere, quando differentia per ſe accipitur,
nec aliquid exiſtens ſub genere aut genus ipſum de ipſa dif
ferentia. Hæc licet Alexand. dicat, ex ijs,quæ ſuperius di-
ximus,patent.

LOCVS VIGESIMVSTERTIVS.

*Amplius ſi prius natura ſpecies, & ſimul interimit ge-
nus. Videtur enim contrarium.*

Hic textus poteſt exponi vno modo,ꝙ hic Ariſto. po-
nat vigeſimumtertium locum tātum, quem accipit ab or
dine generis ad ſpeciem,& tunc lege ſic, { Amplius ſi } aſ
ſignata { ſpecies } fuerit { prius natura } dato de ea gene-
re, { & } pro ita,vt ea, interempta { ſimul interimat ge-
nus, } quando ſic data ſpecies ad datum de ipſa genus ſe E
habuerit interimendum eſt problema,cuius rationem di-
cit. { Videtur enim } inquit { contrarium, } eſt enim ge
nus natura ſpecie prius, quo videlicet interempto ſpecies
interimitur,hoc pacto Alexan. exponit. Aſſerit enim hunc
locum perſpicuum eſſe, eſt enim manifeſtum genera natu
ra priora ſuis ſpeciebus,genera enim,cum deſtruuntur ſpe
cies deſtruunt,econtrario vero ſpecies non deſtruit gene-
ra. Quare ſi poſita ſpecies deſtruit id, quod vt genus datū
eſt,non erit illius ſpecies, ſic nec miſturæ temperantia eſt
genus,nec latio motus ſecundum locum, nec contiguitas
continuitatis,nec ictus ſtrepitus,nam deſtructo motu ſecū
dum locum deſtruitur & latio, ſed motus ſecundum locū
non deſtruitur deſtructa latione. Et dicit Alexander hunc
locum potentia eundem eſſe cum loco decimoſeptimo.
{ Amplius ſi genus in ſpecie poſuit. } differt autem addi-
tione illius verbi,& ſimul interimit genus,quod non pone
bat in loco decimoſeptimo. Eſt autem hic locus ſolum de-
ſtructiuus, & nullo pacto conſtructiuus, non enim ſi aliqd
natura prius aliquo eſt,erit illius genus,ſubſtantia enim cę F
teris generibus prius natura eſt, & tamen non eſt genus il
lorum. Inſuper vnitas omni numero prior natura eſt,non
tamen eſt genus numerorum, ad hæc vegetatiua anima
prior natura eſt cæteris animabus, non tamen eſt earum
genus, hæc eſt vna expoſitio textus, poteſt etiam exponi
reſoluendo verba Ariſto. in duo loca, quorum primus eſt
ab ordine generis ad ſpeciem,ſecundus vero eſt ab interi-
tu,nam ſi aliquid aſſignatur pro ſpecie alicuius dati gene-
ris,conſiderandum eſt,vtrum corrupto eo quod aſſigna-
tur pro ſpecie,interimatur & id, cuius aſſignatur ſpecies,
nam ſi ſic,problema eſt interimendum, ponitur autem lo
cus ſecundus ibi, { & ſimul interimit. } Alexander tamen
exponit primo modo.

LOCVS VIGESIMVSQVARTVS. G

*Inſuper ſi contingit relinquere dictum genus, uel diffe-
rentiam (ut animam moueri,uel opinionem uerum & fal-
ſum) neutrum erit dictorum genus, uel differentia. Vide-
tur enim genus, & differentia ſequi quandiu fuerit ſpecies.*

Hic eſt locus vigeſimuſquartus,qui accipitur a neceſſa-
ria conſecutione generis,vel differentiæ ad ſpeciem. Eſt.n.
peculiaris proprietas generis & differentiæ,vt ne ſeparabi
les ſint a ſpecie,accipiuntur enim in cuiuſq; ſpeciei ſubſtan
tia,cum definitio ex ijs conſtet,& quoniam quæ accipiun-
tur in ſubſtantia atq; definitione alicuius,ab eo inſeparabi
lia ſunt,ideo ſi dabitur aliquid, vt genus alicuius, uel dif-
ferentia,& contingit ipſum ab eo ſeparari, cuius dabatur
genus vel differentia,quod dabatur,vt genus, non erit ge
nus,nec quod dabatur,vt differentia,erit differentia, vn-
de dicit. { Inſuper ſi dictum genus,vel } datam { differen
tiam contingit relinquere } id, cuius aſſignatur vt genus H
vel,vt differentia,ſubaudi non erit genus, nec differentia
illius. Et ponit exemplum, { vt } ſubaudi ſi contingit { mo
ueri } derelinquere { animam, } non erit motus genus,
nec differentia animæ, ſicut putant dicentes animam eſſe
ſubſtantiam per ſe motam, nam contingit ipſam eſſe ſine
motu, quoniam per accidens mouetur, corpore cuius eſt
anima,moto.ſed cum corpus quieſcit, patet nec animam
moueri. Ponit ſecundum exemplum,& dicit { vel } ſi { ſi
opinionem } derelinquat { uerum & falſum, } non erunt
verum & falſum,nec genus,nec differentia opinionis,p-
pterea ſunt { neutrum erit dictorum genus vel differen-
tia, } quoniam nec motus animæ, nec uerum & falſum
opinionis. Videtur autem futurorum opinio talis eſſe,quo
niam opinio futurorum neutrum eorum determinate. Sic
nec graue & leue corporis ſunt differentiæ,quoniam con-
tingit corpus eſſe,& neutrum horum habere. Deinde po-
nit maximam, in qua locus firmatur, & dicit. { Videtur
enim genus & differentia ſequi } neceſſario ſpeciem, { quā
diu fuerit ſpecies. } Quare cum aliquid aſſignatum pro ge

I nere, uel pro differentia neceſſario non ſe quetur illud, cuius aſſignabitur pro genere, uel differentia, non erit illius genus, nec differentia.

LOCVS VIGESIMVSQVINTVS.

Inſpiciendum autem & ſi quod in genere poſitum eſt, participat aliquod contrarium generi, aut contingit participare. Idem enim ſimul contraria participabit, quoniam ipſum genus quidem nunquam relinquit, participat autem & contrarium, aut contingit participare.

Hic eſt locus vigeſimuſquintus, quem accipit a comparatione contrarij eius generis, quod aſſignatur, cuius locus præceptus eſt, ſi aliquid aſſignetur genus alicuius, inſpiciendum eſt, ſi dati generis ſpecies poteſt participare contrarium dati generis, nam ſi ſic, non erit genus, quod poſitũ eſt pro genere. Si enim erit genus, idem ſimul contraria participabit, eo ꝙ ſpecies dati generis nunquam amittet K ſuum genus, quare ſi participabit contrarium illius dati generis, ſimul participabit contraria, quia genus, & contrarium dati generis. Ariſt. igitur primo ponit locum præceptum, & dicit. { Inſpiciendum autem, } quando aliquod aſſignatur genus alicuius, & ſi quod in genere } dato { poſitum eſt, } vt ſpecies, participat, aut contingit participare aliquod contrarium generi dato, } nam ſi ſubiectum datum, vt ſpecies poteſt contrarium dati generis, datum genus non erit eius ſubiecti aſſignati vt ſpecies, vere genus, deinde probat locum deducendo ad impoſſibile, & dicit. Si ſubiectum dati generis poteſt participare contrariũ illius generis. { Idem enim ſimul cõtraria participabit, } deinde deducit conſequentiam ſumendo maximam propoſitionem, & dicit, { quoniã } ſpecies { ipſum genus nunquã relinquit } donec eſt ſpecies, quia ſemper genus ſpeciẽ ſequitur, donec eſt ſpecies, ergo ſi datum genus eſt genus, data ſpecies ſemper participabit illud, & nunquam ipſum L relinquet, { participat autem } per te { & contrariũ, aut contingit participare, } igitur data ſpecies participabit contraria videlicet datum genus, quia tu ponis illud eſſe genus, & contrarium dati generis, quia tu ponis contrarium dati generis ſpeciem participare, quod cum ſit impoſſibile, erit impoſſibile datum genus eſſe genus datæ ſpeciei. Sic monſtrabitur neceſſarium non eſſe in ipſo poſſibili, vt in genere, quoniam & neceſſarium participat & impoſſibile, quod contrarium eſt poſſibili. quod enim eſt neceſſarium non eſſe impoſſibile eſt eſſe. Sic etiam monſtrabitur quoniam generatio non eſt in congregatione, vt in genere, quoniam aliqua generatio participat ſegregationẽ, quæ eſt contraria congregationi, vt mutatio craſſorũ corporum ad tenuiora eſt generatio, quæ tamen ſegregatio eſt. ſic etiam monſtrabitur quòd amor non ſit in amare vt in genere, quoniam & odio aliquando amantes ſe habent. Sic etiam monſtrabitur, quòd tyrannis non ſit in bono, vt genere, quoniam tyrannis participat malum, vt iniuſtum quod eſt malum.
M

LOCVS VIGESIMVSSEXTVS.

Inſuper ſi quippiam communicat ſpecies, quod impoſſibile eſt omnino ineſſe ijs, quæ ſunt ſub genere, ut ſi anima uitæ communicat, numerorum autem nullum poſſibile eſt uiuere, non erit ſpecies numeri anima.

Hic eſt locus vigeſimuſſextus, quem accipit ab eo, quod coniungitur ſpeciei, & dicit. { Inſuper ſi quippiam communicat } .i. participat { ſpecies, vt exponit Alexan. qui communicat, pro participat exponit, { quod impoſſibile eſt omnino ineſſe ijs, quæ ſunt ſub genere } dato, datũ genus non erit genus datę ſpeciei. nam genus (vt Alexan. inquit) eorum omnium receptiuũ eſt, quæ ſpeciebus inſunt. Deinde ponit exemplum, & dicit. { vt ſi anima vitæ communicat } hoc eſt vitam participat, { numerorum autem nullum poſſibile eſt viuere, non erit ſpecies numeri anima, } ſic etiam monſtrabitur ꝙ nec ſcientia virtutis ſit genus, ſiquidem virtus opus participat, virtutes enim operatiuæ ſunt, at ſcientia nulla operatiua eſt. N Sed occurres, quoniam riſibile nulli eorum, quæ ſub genere animalis ſunt ineſt, & tamen animal eſt genus hominis. Hæc eſt dubitatio Alexan. Dicendum locum hunc hortari ut vniuerſaliter inſpiciantur ea, quæ inſunt ſpeciei, non quæ propria ſunt ſpeciei, nam quando quæ vniuerſaliter inſunt ſpeciei, nulli eorum inſunt, quæ ſunt ſub dato genere, genus datum non eſt genus.

LOCVS VIGESIMVSSEPTIMVS.

Conſiderandum autem & ſi æquiuoca ſit ſpecies generi: elementis utenti ijs, quæ dicta ſunt ad æquiuocum. Vniuocum enim genus & ſpecies.

Hic eſt locus vigeſimuſſeptimus, quem accipit ab æquiuocatione dati generis, & dicit. { Conſiderandum autem, ſi æquiuoca ſit ſpecies generi } .i. quãdo aſſignatur aliquod vt genus alicuius ſubiecti, conſiderandum ſi data ſpecies ſit æquiuoca dato generi, ſic (vt Alexander exponit) æquiuoca, vt genus non prædicetur de data ſpecie vniuoce ſecundum eandem rationem, & idem nomen, nam ſi ſic, datum genus non erit genus. Oportet enim genera de ſpeciebus vniuoce prædicari, recipereq́ſpecies generum rationes. O Addit hic eſſe conſiderandum vtenti ijs, quæ dicta ſunt ad æquiuocum, } vt { elementis } & principijs. dixit, { quæ dicta ſunt ad æquiuocum. } .ſ. in definitione æquiuoci, dictum eſt { enim } ibi { vniuocum genus & ſpecies } eſſe, aut dixit, { quæ dicta ſunt ad æquiuocum } .ſ. in primo huius, vbi data ſunt loca ad inuentionem, atq; cognitionem æquiuocorum, quæ Alexand. hic enumerat, ſic monſtrabitur ꝙ color non ſit genus vocati in melodia coloris, nã color æquiuoce dicitur de eo, & de alijs coloribus, ſic etiã monſtrabitur nigrum colorem non eſſe genus atramenti, quo ſcribimus, quoniam æquiuoce de eo, & alijs nigris dicitur. Sic inſuper monſtrabitur ens non eſſe genus ſubſtantiæ. P dicitur enim de ſubſtantia, & de cæteris prædicamentis æquiuoce.

LOCVS VIGESIMVSOCTAVVS.

Quoniam autem omnis generis plures ſpecies ſunt, conſiderandum ſi non contingit alteram ſpeciem eſſe dici generis. Nam ſi non eſt, manifeſtum, quoniam non erit genus omnino quod dictum eſt. cõſiderã- dũ inſpiciendum.

Hic eſt locus vigeſimuſoctauus, & qui accipitur ab vnitate ſpeciei, vnde dicit. { Quoniam autem omnis generis plures ſpecies ſunt, } nam genus eſt quod de pluribus, & differentibus ſpecie in eo quod quid eſt prædicatur. { Cõſiderandum ſi dati generis non contingit alteram ſpeciem eſſe præter eam, quæ aſſignata eſt, nam ſi non eſt } ſpecies pręter aſſignatam in dato genere. { manifeſtum: quoniam non erit genus omnino, quod dictum eſt } eſſe genus, ſic monſtrabitur longitudo non eſſe genus lineæ. contra eos qui dicunt lineam eſſe longitudinem ſine latitudine, non enim eſt alia longitudo pręter lineam. Superficies enim lõgitudinem quidem habet, non eſt tamen lõgitudo, ſed eſt ex longitudine & latitudine. Recte autem monet Albertus non eſſe ita de genere dicendum, vt de ſpecie, nam ſpecies eſſe poteſt, cuius non eſt pluſquam vnum indiuiduũ vt cum illud conſtat ex tota materia, vt de mundo dixit Ariſt. cuius nullum aliud indiuiduum eſt præter hunc mundum, ratio autem: quoniam definitio ſpeciei non eſt, vt prædicetur de pluribus, ſed vt ſit ſub genere, & vt de ea genus Q vniuoce prædicetur. At generis definitio eſt, ut prædicetur de pluribus ſpeciebus.

LOCVS VIGESIMVSNONVS.

Conſiderandum etiam eſt. ſi quod translatiue dictum eſt, ut genus aſſignauit, ut temperantiam conſonantiam. Nam omne genus proprie de ſpeciebus prædicatur. Conſonantia uero de temperantia non proprie, ſed translatiue. Omnis enim conſonantia in ſonis. tẽperãtiã σωφροσύνη modeſtiã

A Hic eſt locus vigeſimuſnonus, quem accepit a modo prędicandi ſecundũ metaphorã, ſiue a tranſlatiua prędicatiõe, & dicit. { Conſiderãdum ẽt eſt, ſi quod tranſlatiue dictum eſt, vt genus aſſignauit, } nã ſi eſſet ſic dictũ, non eſſet vtiq; genus: qm̃ genus proprie, & in eo quod quid eſt, prędicat. Quod vero tranſlatiue dicitur, nec proprie, nec in eo quod quid eſt, prędicatur. Huius exẽplum aſſignat, & dicit. { vt temperantiã conſonantiam, } hoc eſt veluti errat, qui conſonantiam genus tẽperantiæ dicit, vt Socrates. Quia vero ſic dicens erret, exponit, & inquit. { Nã omne genus proprie, } & in eo quod quid eſt { de ſpeciebus prędicatur, cõſonantia vero de tẽperantia non proprie, } nec in eo quod quid eſt, { ſed tranſlatiue } prędicatur. { Omnis.n.conſonantia in ſonis eſt, } tẽperantiã vero in voluptatibus, & concupiſcentijs. Alexan. aſſignat ſecundam rõnem eo quia, qui conſonantiam genus tẽperantiæ dicunt, non ex eadem diuiſione, atq; eodem prędicamento ſpeciem & genus accipiunt. nam tẽperantia quidem eſt qualitas, cũ ſit habitus. cõ-

B ſonantia vero ad aliquid, eſt.n. aliquorum. Quo vero ad verba attinet, verbum tẽperantiam græce eſt σωφροσύνην, latine ẽt modeſtiam. Eſt aũt tẽperantia virtus moralis, qua concupiſcentias, quæ pertinent ad tactum, & ad guſtũ (vt Ariſt. inquit.) moderamus. modeſtia vero virtus eſt, qua fere omnes actus, qui deturpant vitam, coercemus. vtraque virtus tranſlatiue ponitur conſonantia, vere aũt haud quoquã. Nam conſonantia grauium & acutorum phthongorũ emodulata voculatio, cuius ſpecies ſunt diateſſeron, diapẽte, diapaſon, diſdiapaſon, vt in muſicis agnoſcuntur.

LOCVS TRIGESIMVS.

Inſuper ſi ſit contrarium alicui ſpecies, conſiderandum. Eſt autem multipliciter conſideratio, primum quidem ſi in eodem genere & contrarium, cum non ſit contrarium generi. Oportet enim contraria in eodem genere eſſe, ſi nihil con-

C *trarium generi ſit.*

Hic eſt locus trigeſimus, & quidem deſtructiuus, quem accipit a contrarijs, cuius locus preceptus eſt, ſi ſpecies alicuius dati generis habet contrarium, datum vero genus, non conſiderandũ ſi contrariũ datę ſpeciei ſit in eius dato genere: qm̃ ſi non fuerit in eius dato genere, interimitur problema, nã hæc eſt maxima, contraria ſunt, quæ ſunt in eodem genere, quando genus non habet contrarium. vnde dicit. { Inſuper ſi ſpecies } alicuius dati generis { ſit alicui contrarium, conſiderandum, eſt aũt multipliciter conſideratio, } & plures locorũ occaſiones eſt accipere, nã contrarium multiplex eſt, vt poſtea patebit. verbum { aũt } (vt mihi videtur) non aduerſatiue, ſed cauſaliter tenetur: qm̃ Ariſt. reddit cauſam, cur ſi ſpecies ſit alicui contrarium, ſit opus conſideratione. Tunc explicat primum locum deſtructiuum, qui accipitur a contrarijs, & dicit. { Primum quidem ſi in eodem genere & contrarium } datæ ſpeciei ſit, { cum } tale ſpeciei contrarium { non ſit generi contrariũ. Eſt igitur primum conſiderandũ, quando ſpecies eſt cõtra-

D rium alicui, quod non eſt dato generi contrariũ, verũ tale contrarium ſit in eodẽ dato genere, in quo eſt data ſpecies: qm̃ ſi non fuerit in eodem dato genere, problema interimitur, quia quod dabatur pro genere datę ſpeciei, non eſt genus, deinde ponit rõnem & maximam, & dicit. { Oportet.n. contraria in eodem genere eſſe, } quando ſpecies eſt alicui contrarium, { ſi nihil contrariũ generi } dato { ſit. } quare ſi contrariũ ſpeciei non eſt in eodẽ dato genere cum ſpecie, quod dabatur pro genere non eſt genus. Quo vero ad verba attinet, dixit. { Oportet.n. contraria in eodẽ genere eſſe, ſi nihil contrariũ generi ſit, } qm̃ contraria aut ſunt in eodem genere, aut in contrarijs generibus, aut ipſa genera contrariorum, & quia ſpecies data, & ſpeciei cõtrarium non ſunt genera contraria, nec in contrarijs generibus, alioquin generi eſſet aliquid contrarium, quod nõ ſupponitur. Supponit.n. in maxima, q; nihil generi contrariũ ſit, relinquitur igitur contrarium datę ſpeciei in eodem eſſe genere, & ſic patet maxima. Quare ſi contrarium ſpeciei E datæ non erit in eodem genere, quod dabatur pro genere illius ſpeciei, non erat genus. in quo enim eſt album. in illo & nigrum eſt, ambo.n. in colore ſunt, cum nihil colori cõtrarium ſit. Similiter qm̃ impar in numero contrarium, & par ẽt in numero eſt, per hoc monſtraret aliquis vtiq; amicitiam non eſſe ſub genere ſcilicet ſub ſimili more, vt in genere, quoniam inimicitia contrarium amicitiæ non eſt ſub ſimili more, vt in genere.

LOCVS TRIGESIMVSPRIMVS.

Cum autem eſt contrarium generi, conſiderandum ſi contrarium in contrario eſt, neceſſe eſt enim contrarium in contrario eſſe, ſi ſit contrarium quidem generi. Manifeſtum autem eſt unumquodq; eorum per inductionem.

Cum aſſignaſſet trigeſimum locum ſupponendo ſpeciẽ datam eſſe alicui contrarium, & generi nihil, nunc aſſignat F trigeſimumprimum locum ſupponendo generi datę ſpeciei eſſe aliquid contrarium. Dixit.n. ſuperius multiplicem eſſe conſiderationem, quando ſpecies data eſt alicui cõtrarium, ergo cum aſſignaſſet primum modum conſiderandum, qui erat ſupponendo generi nihil eſſe contrariũ, nũc aſſignat ſecundum modum, in quo ſupponit generi datæ ſpeciei eſſe aliquid contrarium, immo, vt iuniores dicunt, in hoc ſecundo modo, Ariſtot. ſupponit non ſolum datam ſpeciem eſſe alicui contrarium, ſed datum genus, cuius locus preceptus eſt, ſi tam datum genus, q; data ſpecies habent contrarium, conſiderandum ſi contrarium ſpeciei ſit in contrario genere, quia ſi non, interimitur problema, vnde dicit. { Cum aũt eſt contrarium generi, } & ſubaudi cõtrarium acceptę ſpeciei, vt Alex. ſuppleuit, { conſiderandum ſi contrarium } acceptæ ſpeciei ſub { contrario eſt } genere quoniam ſi non, interimendum eſt problema. Deinde aſſignando rõnem, ponit maximam, & dicit. { Neceſſe eſt, enim contrarium } datæ ſpeciei { in contrario eſſe } G accepti generis, { ſi ſit contrarium quidem } aliquod ipſi { generi, } & ſubaudi ſpeciei, oportet.n. contraria ſub eodem genere eſſe, ſi nihil generi ſit contrarium, ſub contrarijs vero generibus, ſi fuerit ẽt generi aliquid contrarium. Non enim poſſunt contraria adinuicem ſub eodem eſſe genere ſi genera contrarietatem habuerint, ſic iuſtitia in virtute eſt, vt genere, quoniam & iniuſtitia exiſtens ipſi contraria in vitio eſt, quod eſt virtuti contrarium, ſic monſtraretur incontinentiam non eſſe vitium, quoniam eius contrarium continentia.ſ. nec ſub vitio eſt, nec ſub contrario vitij.ſ. in virtute, non enim eſt virtus continentia ob turpes concupiſcentias, quas continens habet, ſic monſtraretur etiam virtus non eſſe in ſcientia, quoniam nec vitium eſt in ignorantia & quia accepit duo, & q; contrarium ſpeciei, quando genus nihil habet contrarium, ſic in eodẽ genere, & q; contrarium ſpeciei, quando genus habet contrarium, ſit in contrario genere, quorum nullum aliter pbauerat, ideo ſubdit. { Manifeſtum autẽ eſt vnumquodq; H eorum, } quæ ſine probatione aſſumpta ſunt, { per inductionem, } ſi quis enim in omnibus voluerit inducere, inueniet ita eſſe.

LOCVS TRIGESIMVSSECVNDVS.

Rurſum ſi omnino in nullo genere, quod ſpecici eſt contrarium, ſed ipſum genus. ut bonum. Nam ſi boc non in genere, nec contrarium huius in genere erit, ſed ipſum genus, quemadmodum in bono, & malo accidit. Neutrum enim bonorum in genere, ſed utrunq; eorum genus.

Cum dixiſſet multiplicem eſſe conſiderationem, quando ſpecies data eſt alicui contrarium, & accepiſſet duas conſiderationes, nunc aſſignat tertiam, quæ talis eſt, ſi contrarium aſſignatæ ſpeciei non ſit in genere, ſed ipſum ſit genus, nec ſpecies propoſita in genere erit, ſed magis erit genus. Quod ſi aſſignata ſpecies non fuerit in genere, nec illius datum genus erit genus, & ſic interimitur problema, vnde dicit. { Rurſum } ex conſideratione

I ſi eſt aliquid contrarium datæ ſpeciei, tertius locus eſt, ſi omnino in nullo genere eſt, } quod datæ { ſpeciei eſt contrarium, ſed } eſt { ipſum genus, nec ſubaudi ipſum datū, vt ſpecies in aliquo genere erit, ſed ipſum erit genus etiā. Quorum enim (vt Alexan. ſuppleuit) alterum contrarium ſub nullo eſt genere, neceſſe eſt & alterum ſub nullo eſſe genere, quoniam contraria aut in eodem genere ſunt, aut in contrarijs generibus, aut ipſa genera ſunt, vt in prędicamētis dictum eſt. Et exemplum affert, & inquit. { Vt bonū. } deinde aſſignat maximam pro ratione loci, & dicit. { Nā ſi hoc } .ſ. alterum contrariorum { non in genere } eſt, ſed ipſum fuerit genus, { nec contrarium huius } .ſ. alterum contrariorum { in genere erit, ſed ipſum genus, quemadmodum in bono & malo accidit, neutrum enim horum genus, ſed vtrunq; eorum eſt genus, } ergo propoſita ſpecies non ſpeciee erit aſſignati generis, ſed genus erit. Et ſic aſſignatum genus non erit genus, quoniam aſſignata illius ſpe-
K cies, non erit ſpecies. Quo ad exempla attinet, bonum non eſt in genere aliquo, ſed ipſum eſt genus, & propterea (vt inquit Alex.) nec malum erit in aliquo genere, ſed erit ipſum genus. Sed dices ꝙ mos ſit boni & mali genus.

Dicendum (vt Alex, recte inquit.) Morem æquiuoce dici de bono & malo, vt in libris ethicorum monſtrauit Ari. ſiquis autem vult aſſignare exemplum eorum contrariorum, quæ ſunt genera, poterit, nam facere & pati ſunt genera, & contraria, ſiquidem nec ſub eodem, nec ſub cōtrarijs generibus ſunt, nec omnino eſt aliquod eorum ſub genere, ſed ipſa genera ſunt inter prima decem prædicamenta. Hinc quiſpiam fortaſſe dicere poterit ꝙ priuatio non ſit formæ contrarium, nam forma in ſubſtantia eſt. priuatio autem in nullo genere eſt. quod. n. ſimpliciter nihil eſt, impoſſibile eſt in aliquo genere eſſe. Præterea priuatio nō eſt formæ contrarium, quoniam ſubſtantia nulli habet cōtrarium, ſub qua forma eſt, ſunt qui dicunt, cum Ariſt. dixiſſet bonum & malum eſſe genera, non de logico genere in-
L tellexiſſe, nam & bonum & malum in qualitate ſunt, quod eſt genus logicum, ſed de genere primo in conſideratione, vt Albertus exponit, omnis. n. ſcientia habet quædam ſumma & prima conſiderata, quę primo conſiderat, vt dialectica, definitionem, diuiſionem, & argumentationem, muſica, conſonantiam & inconſonantiam, ſic moralis philoſophia prima conſiderata habet bonum & malum, ſub qbus quęcunq; conſiderat, continentur. Quare ad hunc modum genera erunt, hoc enim pro exemplo ſatis eſt Ariſto.

LOCVS TRIGESIMVS TERTIVS.

Deinde ſi contrarium alicui & genus, & ſpecies eſt. Et horum quidem eſt aliquod medium, illorum autem, non. Si enim generum eſt aliquod medium, & ſpecierum, & ſi ſpecierum, & generum. ut in uirtute, & uitio, & iuſtitia & iniuſtitia. Vtrorumq; enim eſt aliquod medium.

Hic eſt locus trigeſimuſtertius, quē accepit ab eo, quod eſt medium inter contrarias ſpecies, & contraria genera,
M oportet. n. quærere, ſi ſimiliter & ſpecies, & genera adinuicem contraria ſunt, dico aūt ſi ſimiliter, vt ſi ambo ſunt cōtraria mediata, aut ambo contraria immediata. Nam ſi horum quidem eſt aliquod medium, horum vero nullum, nō videbuntur datæ ſpecies ſub datis generibus eſſe. Videt. n. probabilis maxima eſſe, ſimiliter in ambobus ſe habere. Ariſt. igitur primo ponit locum, & dicit. { Deinde ſubaudi conſiderandum eſt, { ſi contrarium alicui & genus, & ſpecies eſt, & horum quidem } .ſ. generum { eſt aliquod medium, illorum aūt non } hoc eſt ſpecierum aūt non, vel ecōuerſo, ſpecierum quidem eſt medium, generum vero non, nam ſi ſic, non erunt genera aſſignata ſpecierum datarum genera, nec datæ ſpecies datorū generū erunt ſpecies. Deinde aſſignat maximā pro ratione loci, & dicit, { ſi. n generū } contrariorū { eſt aliquod mediū, & ſpecierū } contrariarū, quę ſub eis ſunt oportet mediū eſſe. { & } econtrario { ſi ſpecierū } eſt aliquod medium, { & generū } oportet mediū eſſe, ſub quibus ſpecies datæ ſunt. Hanc maximā per exemplū monſtrat, & dicit. { vt in virtute & vitio, & iuſtitia & iniuſtitia, vtrorūq;. n. eſt aliquod mediū, } inter virtutem. n. & vitium mediū eſt, quod neq; virtus eſt, neq; vitiū, ſimiliter inter iuſtitiā, & iniuſtitiā medium eſt, quod neq; eſt iuſtitia, neq; iniuſtitia. Alex. hic probauit maximā, N quā Ariſt. accepit in probatione loci, dicit. n. ſi generū contrariorū erit aliquod mediū, ſpecierum vero, quę ſunt ſub eis, nullo pacto, illud medium generū de quibus prędicabitur? Oportet. n. ipſum mediū, cum ſit genus, de aliquibus prędicari. non. n. prędicabitur de ſpeciebus, cū ſint contrarię ſine medio, vt ponit aduerſarius. Si vero econtrario cōcedatur. ſ. ꝙ ſpecierū ſit aliquod mediū, generum aūt, quæ de eis prędicantur, non, oportet tale ſpecierum contrariarum medium, ſub aliquo genere ſit, non. n. eſſe poteſt ſub aliquo generum contrariorum ſine medio, nam contrarię ſpecies ſunt ſub his. ergo erit tale medium in rerum natura, & ſub nullo genere collocatum. Quare oportet ſi gene- O rum ſit medium, & ſpecierum, & ſi ſpecierum, & generum quæ fuit maxima.

INSTANTIA.

Inſtantia huius, quoniam ſanitatis & ægritudinis nihil eſt medium. Mali uero, & boni aliquid medium.

Contra locū trigeſimumtertium, affert inſtantiam, & dicit. { Inſtantia huius eſt, qm̄ ſanitatis & ęgritudinis nihil eſt mediū, } quę ſunt ſpecies contrarię. { Mali vero & boni, } quę ſunt genera contraria, ſub quibus eſt ſanitas, & ęgritudo, { aliquid mediū eſt, hanc inſtantiā non ſoluit, quia (vt Alex. inquit.) Ariſt. induxit illā vt oſtendat locū eſſe probabilē ac perſuaſiuū ſolum, non aūt verū. Aliter ēt Alexan. innuit ſolutionē. Dicit. n. oportet aūt intelligere bonū & malum corporalia, quę dicuntur de ſano & ægro. At bonum & malum inter quę eſt medium, ęquiuoce dicuntur cū bono & malo corporalibus: vel tertio negat bonum & malū P eſſe genera ſani & ægri. Verum ſi regula ſuperius aſſignata a nobis eſt vera, poſſumus dicere, Ariſt. in his non diluece inſtantiam, quoniā in talibus locus patitur exceptionē. Fuit. n. regula, quando Ariſto. non diluit inſtantias, intelligendum eſt inſtantias exceptiones eſſe a loco, quā regulam Alexan. etiam ſuperius probauit.

LOCVS TRIGESIMVS QVARTVS.

Inſuper ſi eſt quidem aliquid utriſq; medium & ſpeciebus, & generibus, non ſimiliter autem, ſed horum quidem ſecundum negationem, illorum uero, ut ſubiectum, probabile. n. ſimiliter & in utriſq;, ut in uirtute & uitio, iuſtitia & iniuſtitia. Vtriſq; enim ſecundum negationem medium.

Hic eſt locus trigeſimuſquartus, quem ſumit ab vniformi ratione accipiendi medium, & dicit. { Inſuper ſi eſt quidem aliquid vtriſq; medium, } dico vtriſq; { & ſpeciebus, & generibus, non ſimiliter aūt, ſed horum quidem ſecundum negationem } .ſ. extremorū { illorum vero, & ſubie- Q ctum } hoc eſt ſecundum affirmationē, vt exponit Alexā. vel ſecundū extremorū participationē, quod fere idē eſt, nā id quod extrema participat, ſubijcitur illis extremis tā quā principijs conſtituentibus ipſum, ſi itaq; non ſimiliter medium vtrorūq; fuerit, non erunt ſub alteris, vt in generibus, deinde ponit maximam pro confirmatione loci, & dicit. { probabile enim } ſubaudi videtur, { ſimiliter } eſſe { & in vtriſq; } hoc eſt ſimiliter in vtriſq; ſe habere media, & aſſignat exemplum, & dicit. { vt in virtute, & vitio } quæ ſunt genera, { iuſtitia & iniuſtitia, } quæ ſunt illorum ſpecies. Vtraq; enim contraria extremarum negationum media habent manifeſta dixit autem. { probabile enim ſimiliter & in vtriſq;, } quia locus nō eſt in omnibus neceſſarius, habet enim inſtantiam, quoniam mediocriter videre medium eſt inter obtuſe videre, & acute videre, qđ tamen affirmatione manifeſtatur. boni autem & mali ſub quibus hæc, vt ſpecies ſunt, per negationem. Præterea gloriæ & ingloriæ ſiue honoris, & vituperationis medium

affirmatione

A affirmatione oſtenditur, eſt enim medium inter hæc velle in ciuitate mediocritet eſſe, boni aotem & mali, ſub qoibus hæc vt ſpecies ſunt, per negationem monſtrantur.

LOCVS TRIGESIMVSQVINTVS.

Præterea quando non eſt contrarium generi, conſiderandum non ſolum ſi contrarium in eodem genere, ſed et mediū. In quo.n.extrema & medium, ut in albo & nigro. Eſt.n.color genus & horum, & mediorum colorum omnium.

Hic eſt locus trigeſimuſquintus, quem ſomit a oiedio p comparationem ad contrariam ſpeciem, & dicit. { Præterea quando non eſt contrariom generi, } ſpecierum ſubaudi & contrarium, & medium, { conſiderandum, non ſolū ſi contrarium in } eodem genere eſt, { ſed & medium, } & per hanc partieulam(& medium)differt pręſens locus a loco trigeſimoprimo. nam ibi inſpexit ſolom ad contrariū ſpeciei, hic aūt inſpicit ad contrarium & medium. Nam ſi mediom extremorum non fuerit in eodem genere cū ex- B -tremis, problema eſt interimeodom. Deinde probat hunc locum aſſignando maximā, & dicit. { In quo.o.extrema } ſunt, vt in genere, & medium } oportet eſſe, quoniā ſi ſpeciei fuerit aliquod contrarium & mediū, generi vero non, non ſolum contraria oportet ſob eodem genere eſſe, ſed & medium, ſi eorum fuerit aliquid medium. { In quo enim } genere { extrema } .i.contraria ſunt, in eo { & medium } eorom erit, ſi ipſorum datur medium, vt Alex.recte ſopple uit. Exponit hanc maximam exēplo, & dicit. { vt in albo & nigro } patet maxima. { Eſt.n.color genus & horū, & mediorum colorū omniū, } ſimilitet ſapor genus exiſtēs contrariorū dulcis, & amari, & eorū, q̄ ſunt in medio genus ē.

INSTANTIA.

Inſtantia, quoniam defectus quidem & ſuperabundātia in eodem genere, (in malo.n.ambo,) mediocre autem (cum ſit medium horum)non in malo, ſed in bono eſt.

C Contra hunc locom affert inſtantiam, & dicit. { Inſtaotia } ſobaudi eſt contra locum pręſentem, qm̄ in moralibus virtutibus { defectus quidem, & ſuperabundantia } ſiue exceſſus, contrariꝗ exiſteoces adinuicem, { in eodē genere } ſunt, { in malo.n. } hoc eſt in vitio { ambo } ſont. { Mediocre aūt, cum ſit medium horom, non in malo, ſed in bono } hoc eſt, in virtute, vt ingenere eſt. Ariſt.nō ſoluit inſtantiam, vel quia vult in talibus locum pati exceptionē, vel(vt Alex.ioquit,)quia in loco Ariſt. accepit medium ſecundum permiſtionem extremorū, tale.n.neceſſe eſt in eodem genere eſſe cum extremis. at virtus non eſt ſic malorum medium, dicitur.n.mediom ęquiuoce, dicitur.n & in circulo medium centruoi, & ſyllogiſoio dicitur medium quod inter terminos eſt medium. Præterea vt Alex.inquit. In præſenti loco ſoppoſitum fuit, quando nihil generi contrarium fuerit, modo vitio ſiue malo, quod eſt genus defectos, & exceſſus, contrarium eſt virtus ſiue bonom, quare inſtaotia non eſt ad propoſitom.

LOCVS TRIGESIMVSSEXTVS.

D *Conſiderandum etiam, ſi genus quidem contrarium eſt alicui, ſpecies autem nulli. Nam ſi genus eſt contrarium alicui, & ſpecies, quemadmodum uirtus & uitium, & iuſtitia & iniuſtitia. Similiter autem & in alijs conſideranti manifeſtum uidetur eſſe huiuſmodi.*

Hic eſt locus trigeſimoſſextos, quem ſumit a contrario generi. hortatur enim per ipſum conſiderare ſi eſt aliquod contrariom ei, quod pooitur vt genus, & ſpeciei non, quo oiam ſi ſic, quod dabatur, vt genos non erit genus. vnde dicit. { Conſiderandum etiam, ſi genos quidem cootrarium eſt alicui, ſpecies aotem, } quæ datur in eo genere, { nolli } eſt contrarium, ſic enim problema erit interimendom, quia datum vt genus, non erit genus. Deinde aſſignando rationem loci, ponit probabile, quæ dicitur maxima, & dicit. { Nam ſi genus eſt contrarium alicui, & ſpecies } opoetet, vt ſit contrarium alicui. Quaee per locum ecootrario ſi genus ſit contrarium alicui, & ſpecies nulli, quod dabatur, E vt genus non erit genus. Deinde declarat maximam per exemplum, & dicit. { Quemadmodom virtus & vitiom } quia contraria ſunt, & genera, { & iuſtitia, & iniuſtitia contraria } erunt, & ſpecies. { Similiter autem & in alijs } generibus & ſpeciebus { conſideranti manifeſtum eſſe videtur huiuſmodi } probabile, quod dicitur maxima. In omnibus enim ſi genus fuerit alicui cōtrariom, oportet ot ſpecies illios ſic contraria alicui. ſed (vt Alexander inqoit)nō econuerſo, poſſuot enim concraria ſub eodem genere eſſe, ſic igitur, quoniam harmoniæ quidem inconſonantia eſt contraria, anima autem oihil eſt contrarium, non erit harmonia genus animæ, vt Plato argumentatus eſt in Phædone contra Empedoclem, eodem loco monſtraret vtiq; aliquis principium non eſſe genus elementi. Principio.n.contrarium eſt finis, elemento aotem nihil eſt contrarium, ſic etiam monſtraret nec vacuum genos eſſe loci, ſiquidē vacuo plenum eſt contrarium, loco aūt nihil contrarium. F

INSTANTIA.

Inſtantia in ſanitate et ægritudine eſt, ſimpliciter enim ſanitas ægritudini contraria eſt, aliqua autem ægritudo exiſtens ſpecies ægritudinis nulli contrarium eſt, ut febris et ophthalmia, et unaqueq; aliarum.

Inſtantiam affert ad locom, & dicit. { Inſtaotia in ſanitate & ægritudine eſt, } quæ ſunt genera contraria, { ſanitas ſimpliciter } .ſ.in genere conſiderata { ægritudini } in genere conſideratæ contraria eſt, aliqua autem ægritudo exiſtens ſpecies ægritudinis, nolli contraria eſt, vt febris { quæ eſt ſpecies ægritudinis nulli ſpeciei ſanitatis cootraria eſt, { & ophthalmia, } quæ ægritudo oculorum ſpecies ægritudinis oulli ſanitati contraria eſt. { & vnaquæq; aliarum } ſpecierum ægritudinis nulli ſpeciei ſanitatis contraria repe ritur, vt peripleumonia, quæ eſt ſpecies ægritudinis in pul- G mone nulli ſanitati cootraria eſt. Adinolphus in commeotarijs huius loci, dicit locom eſſe intelligēdum ſi genere habente contrarium. data ſpecies, nec ſecundum ſe, nec ſecūdum genus ſuum habeat, datum genus non eſſe genus, & ſic iotelligit locum. Anonymus topicorum interpres, dicit ſanitatem & ægritudinem non eſſe genera, & ſic vult inſtantiam non eſſe ad propoſitum. Sed hę expoſitiones friuolæ videntur, prima quidem, quoniam Ariſto. vt ſuperius expoſuit Alex. intelligit de proprijs contrarijs, & ita ſic intelligit hic, nō enim poteſt eſſe genos alicoius ſpeciei, ſi ipſum habuerit proprium contrarium, ſpecies varo noo habuerit proprium contrarium, & q̄ ita intelligat Ariſtote. exemplum(quod affert)demonſtrat, dicit enim quia virtus habet vitiom pro proprio contrario, ideo iuſtitia habet iniuſtitiam pro proprio contrario. Secunda vero etiam friuola videtur quoniam nemo dubitat ſanitatem eſſe genus omnium ſanitatom, vt ſanitatis in compoſitione, in com- H plexione, & in vnitate, & ęgritudinem eſſe geous omnium ægritudinum, vt ægritudinis in complexione, in compoſitione, & in vnitate. Præterea, quis dubitat febrem eſſe ſpeciem omnium febrium, ophtalmiam omniom morborū in oculo, quæ dicuntur apoſtemata. Alexander igitur dicit, Ariſtote. non ſoluere inſtantiam, vt demonſtraret locum non eſſe neceſſarium, ſed probabilem. Dicit etiam in morbis ſecundum ſpeciem eſſe contraria, quoniam ſecondum vnamquamq; ægritudinem eſt ſanitas, verum ea contraria ſunt innominata.

Interimenti igitur tot modis inſpiciendum, ſi enim non inſint, quæ dicta ſunt, manifeſtum eſt non eſſe genus, qood aſsignatum eſt.

Nunc epilogat, nam cum plura dixiſſet a contrariis eſſe loca, ſunt.o.quę expoſuit, nunc aūt epilogando dicit omnia hęc loca eſſe deſtructiua. & inquit. { Interimenti igiť } .i.ei, qui vult interimere problema de genere inſpiciendo in cootrariis, & mediis, tot modis, vt dixit, eſt { inſpiciendū

I ſi.n.non inſint } generi vel ſpeciei ſecundum inſpectionem ad contraria, vel media { quæ dicta ſunt, manifeſtum eſt non eſſe genus quod eſt aſſignatum } pro genere.

LOCVS TRIGESIMVS SEPTIMVS.

Conſtruenti uero, tripliciter. Primum quidem ſi contrarium ſpeciei ſit in dicto genere, cum non ſit contrarium generi. Nam ſi contrarium in hoc, manifeſtum, quoniam & quod propoſitum eſt.

Hic eſt locus trigeſimoſſeptimus enumerando loca generis, primus vero conſtructiuus eorom quæ ſumuntur a contrarijs, quem Ariſ. accepit a contrario ſpeciei, cuius locus præceptus talis eſt, ſi ſit aliquod ſpeciei datæ contrariũ, generi vero nullum, conſideraudum ſi contrarium ſpeciei ſit in genere aſſignato, qm̃ ſi ſic, conſtruitur problema. vnde dicit. { Conſtroenti vero tripliciter } inſpiciendum, in contrariis, & mediis, & expooit hæc loca per ordineoi, & K primo primum, & dicit. { Primum quidem, ſi contrariũ } datæ { ſpeciei, ſit in dicto } ac in dato illius genere, { cum non ſit contrarium generi. } hoc eſt ſupponendo geous datæ ſpeciei non habere contrarium. { Nam ſi contrarium } datæ ſpeciei fuerit { in hoc } genere, in quo eſt data ſpecies { manifeſtum, qm̃ & quod propoſitum eſt } pro ſpecie, erit in eodem geoere, ſic quod dabatur vt genus, eſt genus. Eſt enim maxima probabilis, quam Alex. ſuppleuit, contraria eſſe, quæ ſunt ſub eodem genere, vt quoniã multa paocis contraria ſunt, & eſt multorum genus multitudo, erit etiam genus paucorum.

LOCVS TRIGESIMVS OCTAVVS.

Inſuper ſi medium in dicto genere, in quo enim medium, & extrema.

Hic eſt trigeſimuſoctauus locus, & ſecundus ex conſtructiuis, quem accepit ex mediis inter contraria, qui talis eſt, ſi ſpecies habeat contrarium, genus vero, non, & ſpeciei, & ſui contrarii ſit medium, conſiderandum, ſi illud mediũ eſt L in aſſignato genere, qm̃ ſi ſic, tunc problema conſtruetor, vnde dicit. { Inſuper ſi medium } inter ſpeciem, & ſpeciei contrarium fuerit { in dicto genere, } in quo ponebatur data ſpecies, genus datum erit genus datę ſpeciei, cuius maximam aſſignat, & dicit. { In quo enim medium } eſt, vt in genere, { & extrema } in eo eronc, vt in genere, & p medium (vt Alex. exponit) intelligit proprie medium, quod eſt ſecundum permiſtionem extremorom, In quo.n. vox media eſt, vt in genere, in eo ſont acuta, & grauis, & in quę fuſcum, in eo album, & nigrum, non tamen in quo eſt fortitudo, in eo eſt audacia, & timiditas, quoniam virtus non eſt medium malorum ſecundum miſtionem.

LOCVS TRIGESIMVS NONVS.

Rurſum ſi ſit contrarium quidem generi, conſiderãdum ſi & contrarium in contrario. Nam ſi ſit, manifeſtum, quoniam & propoſitum in propoſito eſt.

Hic eſt trigeſimuſnonus locus, qui eſt tertius conſtructiuorum, qui ſumitur a contrariis generi, & ſpeciei, qui talis M eſt, ſi tam generi q̃ ſpeciei ſit aliquod contrarium, conſiderandom in contrarium datæ ſpeciei ſit io contrario genere dati generis, quoniam ſi ſic, tunc conſtruitur problema, vnde dicit. { Rurſum ſi ſit contrarium quiddam generi, } ſub audi, & et̃ ſpeciei ſit proprium contrarium, { conſiderandum, & ſi contrariom } datæ ſpeciei, ſit in contrario genere dati generis, { oam ſi ſit } contrarium ſpeciei in contrario genere dati generis, manifeſtom, quoniam & propoſitum } pro ſpecie { erit in propoſito } pro genere, ſi enim quæritur vtrum genus morbi ſit incõmenſuratio, aut nõ, monſtrantes, quoniam ſanitatis quæ eſt morbo contraria genus eſt commenſuratio, quæ eſt contraria incommenſurationi, monſtrabimus, quoniam incommenſuratio erit geous morbi.

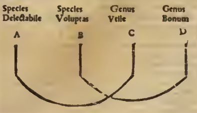
LOCVS QVADRAGESIMVS.

Rurſum in caſibus, et coniugatis, ſi ſimiliter ſequuntur, & interimenti, & conſtruenti. Simul enim uni, & omnibus inſunt, uel non inſunt. ut ſi iuſtitia ſcientia quædam, & iuſte ſcienter, & iuſtus ſciens. Si autem horum aliquid non ineſt, nec reliquorum ullum. N

Hic eſt locus quadrageſimos, quem accipit a caſibus & coniugatis, nam (vt Alex. inquit.) quemadmodum in problematibus de accidente, dedit quædam loca cooſtructiua, & deſtructiua, a caſibus, & cõiugatis, ſic in problematibus de genere ex eiſdem aſſignat loca conſtructiua, & deſtructiua. Cõoiunia.o. & conueoientiſſima ad omnia loca ſunt, q̃ coniugata dicontur, & caſus. Si.n. aliquid genus alicuius, oportet inſpicere ſi & coniugata in genere ſunt cooiugatorum in ſpecie, & ſiquidem fueriot, conſtructur probleoa, ſi vero non fuerit, deſtruetur. Si.n. ſimiliter ſequitur poſitũ genus poſitam ſpeciem, & generis caſus ſpeciei caſum, erit vtiq; datum genus conſtructum, vnde dicit. { Rurſum in caſibus, & coniugatis, ſi ſimiliter ſequuntur, } videlicet poſitum genus poſitã ſpeciem, & generis caſus ſpeciei caſum, O { & interimenti & conſtruenti, } eſſet vtiq; genus conſtructum, vel deſtructum cuius maximam affert, & dicit. { Simul.n. vni, & omnibus inſunt, vel non inſunt, } quæ ſic ſe habent, & ponit exemplum, & dicit. { vt ſi iuſtitia ſcientia eſt quædam } ita vt ſcientia ſit genus iuſtitiæ, { & iuſte } .ſ. fieri erit { ſcienter } fieri, ita vt ſcienter fieri ſit genus ad iuſte fieri. { & iuſtus } erit { ſciens } eodem modo, & ſic conſtructiue habetur locus, q vero deſtructiue, declarat. & inquit. { Si autem horum aliquid oon ineſt } .ſ. genus ſui coordinati, { nec reliquorum vllum } erit genus ſui correſpõdens ſecundũ caſum & coniugatum. verbi cauſa, in magnanimitate caſus eſt magnanime, in impaſſibilitate impaſſibiliter. Quare ſi magnanime agere ẽ impaſſibiliter agere magnanimitas erit impaſſibilitas, ſed cũ primũ ſit, ſecundum erit. Inſuper deſtruimus a caſibus ſic, ſit propoſitũ mõſtrare, qm̃ non eſt boni ingenii genus uelocitas, accipienius a caſibus conſequentiã talẽ, ſi bonũ ingenium eſt velocitas, P erit ingenioſe agere velociter agere, non eſt aũt iogenioſe velociter, bene.n. magis eſt, non aũt eſt velociter. igit nec bonũ ingeniũ erit velocitas, ſic quidẽ a caſibus. A coniugatis vero, conſtruemos ſic, intelligo per coniugata, vt ſunt fortitodo & forte. Amplius fortiter & forte, etenim caſos fortiter in coniugatis eſt, icirco loca, quę ſunt ex coniugatis continent loca, quę ſunt a caſibus, & Ariſ. exẽplis ſimul in oomibos vſus eſt. Similiter ẽt coniugata ſunt iuſtitia, iuſtus, iuſte. Accipientes igit qm̃ iuſtitia ſub virtute eſt, ut in genere, dicemus ſi iuſtũ enareton hoc eſt, vt ita loquar, eſt virtuoſum, & iuſte virtuoſe, vt ẽt ita loquar, & iuſtitia erit uirtus, ſed antecedentia ſont oera, igitur & conſequens, ſic quidẽ conſtruemos, deſtruemos uero, uoluptatem eſſe ſub utilitate ſic, ſi uoluptas utilis, & uoluptifice utiliter, & oolu ptificum utile erit, nõ eſt aũt uoluptificum utile, igitor nec uoluptas erit utilitas.

LOCVS QVADRAGESIMVS PRIMVS.

Rurſum in ijs, quæ ſimiliter ſe habent adinuicem. ut delectabile ſimiliter ſe habet ad uoluptatem, & utile ad bonum. utrunq;.n. utriuſq; effectiuum eſt. Si igitur uoluptas eſt quædam bonum, & delectabile quiddam utile erit. Manifeſtum enim quoniam boni erit effectiuũ, quoniã uoluptas eſt bonũ. Q

A Hic eſt locus quadrageſimusprimus, qui accipitur a ſimili, qui talis eſt, ſi ita ſe habet delectabile ad voluptatẽ, ſicut vtile ad bonũ delectabile erit vtile, ſed delectabile ad voluptatẽ ita ſe habet vt vtile ad bonũ, igitur delectabile eſt vtile. maior patet, qm̃ ſi aliqua ſimiliter ſunt adinuicẽ, ſi alterũ eorũ, quę ſimiliter ſe habent, alterius fuerit genus alterum & erit alterius genus, vt qm̃ delectabile ſimiliter ſe habet ad voluptatẽ, & vtile ad bonũ, nã ſicuti delectabile eſt effectiuũ voluptatis, ſic vtile erit boni effectiuũ. fit vt ſi bonum ſit genus voluptatis, vtile ſit genus delectabilis, & ſic patet maior, & minor vero in textu declaratur. Pōt & ratio fieri ꝑ proportionẽ, nã ſi ſicuti bonũ ad vtile, ſic voluptas ad delectabile, & conuerſim ſicuti, bonũ ad voluptatẽ, ſic vtile ad delectabile. Si igitur bonum eſt genus voluptatis, vtile erit vtiq; genus delectabilis. Ariſ. tamen non vſus eſt cõmutata proportione (vt Alex. inquit.) ſed ſimilitudine duorum ad duo hoc modo dicens. { Rurſum in ijs, quę ſimiliter ſe habent adinuicẽ } ſubaudi eſt deſtruere & conſtruere proble- B ma de genere, & exponit q̃ſo a ſimili, & dicit. { Vt qm̃ delectabile ſimiliter ſe habet ad voluptatẽ & vtile ad bonũ } hęc eſt poſitio antecedentis, cuius hypothetica erat, ſi ita ſe habet delectabile ad voluptatẽ ſicuti vtile ad bonum, vtile erit genus delectabilis, & patet hypothetica, quia bonũ eſt genus voluptatis. tacuit ergo hypotheticam, & poſuit illius hypothetice poſitionẽ antecedentis, & dixit { vt qm̃ delectabile ſimiliter ſe habet ad voluptatẽ, & vtile ad bonũ, } hęc eſt poſitio antecedentis, cuius probationẽ ſubſcribit, & dicit. { Vtrũq; n. vtriuſq; effectiuũ eſt }. ſ. delectabile voluptatis, & vtile boni. Quod. n. delectabile ſit voluptatis effectiuũ, perſpicuũ eſt, qm̃ nemo dubitat delectabile inducere voluptatẽ. Quòd aũt vtile ſit boni effectiuũ, patet ẽt, qm̃ vt in rhetoricis dixit, bonũ vtile, ideo bonum, qm̃ vtile eſt ad inducendũ fine, qui eſt bonũ ſimpliciter. Ariſ. ergo ponẽdo antecedẽs conuerſim inductũ, infert intentũ, & dicit. { Si C igitur voluptas eſt quoddã bonũ, } ita ꝙ bonum ſit genus voluptatis, & delectabile quoddã vtile erit, } itaq; vtile ſit genus delectabilis. vnde breue Ariſ. enthymema eſt, ita ſe habet delectabile ad voluptatẽ, & vtile ad bonũ, ergo cum voluptas ſit quoddã bonũ, delectabile erit quoddam vtile.

Quo vero modo talis componi poſſit, ex commentarijs Alexandri patet, non contentus locũ a ſimili, probat & vtile eſſe genus delectabilis per rationẽ, nã cũ voluptas ſit bonũ, vt patet effectiuum voluptatis erit vtile, quoniã omne boni effectiuum eſt vtile, & in genere vtiliũ, vt primo rhetoricorum perſpicuum; & quia delectabile eſt voluptatis effectiuum, quæ eſt bonum, fit vt delectabile ſit vtile & hoc dicit. { Manifeſtum enim } eſt id, quod concluſum eſt. ſ. delectabile eſſe vtile, { quoniam boni erit effectiuum, videlicet voluptatis, quæ eſt bonum, } quare cum delectabile ſit voluptatis effectiuum, quæ eſt bonum delectabile erit vtile, & ſic concluſio inducta loco a ſimili fuit vera, nec ſine occaſione Ariſto: probauit concluſionem inductam ꝑ locum a ſimili eſſe veram, quoniam nonnulli locum a ſimili inutilem eſſe putarunt ad veras concluſiones. Attende D vero, vt Alex. monet locum hunc eſſe & conſtructiuũ, vt patuit, & deſtructiuum, nam ſi voluptas non eſt in genere boni, nec vtiq; delectabile erit in vtili vt in genere. Et ſi, vt exerceri ad ſanitatem, ſic diſcere ad ſcientiam, non eſt autẽ exerceri ſub diſcere, igitur nec ſanitas ſub ſcientia erit, quare locus & deſtructiuus eſt. Quo ad rationem, & exemplum attinet, annotatione dignum expoſitores non eodẽ modo cõpoſuiſſe ſyllogiſmũ, nam alij putant eſſe ſyllm̃ a cõmutata proportione, quod Alex. negat, alij vero aliter deduxerunt. Ego vero ſic ſyllogizo, ita ſe habet delectabile ad voluptatem, & vtile ad bonum. ergo permutatim ſicuti voluptas ad bonũ, ita delectabile ad vtile, ſed voluptas eſt in bono, vt in genere, igitur delectabile eſt in vtili, vt in genere. Eſt. n. argumentum a ſimilitudine duorum ad duo.

LOCVS QVADRAGESIMVSSECVNDVS.

Similiter autem & in generationibus, & corruptionibus, ut ſi ædificari eſt operari, ædificaſſe, operatum eſſe. Et E *ſi diſcere eſt reminiſci, & didiciſſe, recordatum eſſe. & ſi diſſolui eſt corrumpi, & diſſolutum eſſe. corruptum eſſe. & diſſolutio, corruptio quædam. Et in generatiuis uero & corruptiuis, ſimiliter & in potentijs, & uſibus, & omnino ſecundum quamlibet ſimilitudinem & interimenti & conſtruenti inſpiciendum, quemadmodum in generatione & corruptione diximus. Nam ſi corruptiuum, diſſolutiuum, & corrumpi, diſſolui. Et ſi generatiuum eſt effectiuum, & generari, fieri, & generatio factio. Similiter & in potentijs & uſibus. & omnino ſi potentia eſt diſpoſitio, & poſſe diſponi. Et ſi alicuius uſus eſt actus, & uti agere, & uſum eſſe egiſſe.*

Quidam in hoc textu volunt, vt ponatur vnus locus, qui arripitur a generationibus, & corruptionibus. Adinol- F phus reſoluit textum in duo loca nam primum vult, vt ſumatur a generationibus & corruptionibus. ſecundum vero, qui ponitur ibi & in generatiuis vero, vult eſſe ſumptũ, a generatiuis & corruptiuis. Anonymus aũt reſoluit textũ in tria loca. Nam dicit tertium ſumptum eſſe a potentijs & vſibus, & ponitur ibi. { Similiter & in potētijs, & vſibus } Siquis autem vult, poteſt reſoluere textũ in tot loca, quot ponit terminos, nam vnus accipi poteſt a generatione, qui in ordine locorum erit quadrageſimuſſecundus alius vero a corruptione, & erit quadrageſimuſtertius. alius a generatiuis, & erit quadrageſimuſquartus. alius a corruptiuis, & erit quadrageſimuſquintus. alius a potentijs, & erit quadrageſimuſſextus. alius ab vſibus, & erit quadrageſimuſſeptimus. verum omnes hi loci, vt Alex. inquit,) poſſunt coaptari cum locis ex coniugatis, nam ædificare eſt coniugatũ cum ædificaſſe, & operari cum operatum eſſe. Ariſtot. aũt in textu videtur coaptare omnia hæc loca cum locis ex ſimili, & quouis modo fiat coaptatio, Ariſto. inquit. { Simili- G ter aũt & in generationibus & corruptionibus } loca accipiuntur & conſtructiua & deſtructiua, quorum exẽpla ſubſcribit, & dicit. { Vt ſi ædificari eſt operari, ædificaſſe } eſt { operatum eſſe, & ſi diſcere eſt reminiſci, & didiciſſe } erit { recordatum eſſe, } hæc ſunt exempla locorum, quæ a generatione ſumuntur. Quo vero ad exempla attinet, per ædificari eſſe operari, & ædificaſſe eſſe operatum eſſe intelligit operari eſſe genus ipſius ædificari, & operatum eſſe genus ipſius ædificaſſe, vt ſit ſenſus, { vt ſi ædificari eſt operari } ideſt in ipſo operari, vt in genere, { ædificaſſe } erit { operatum eſſe } ideſt in ipſo operatum eſſe, vt in genere ſimili modo, & ſi diſcere eſt in ipſo reminiſci, vt in genere, & didiciſſe erit in ipſo recordatum eſſe, vt in genere. Poſuit autem diſcere ſub reminiſci, vt in genere, & didiciſſe ſub recordatum eſſe, vt in genere, more Platonis, qui opinatus eſt diſciplinas eſſe reminiſcentias (ut Alexan. annotauit.) Præterea accepit ædificare & ædificaſſe, (ut etiã H Alexan. annotauit) ac ſi eſſent generationes, altera quidem ædificati, altera autem eius, qui didicit, ut ſit ſenſus, ſi ædificationis genus eſt operatio, ædificati genus erit operatũ, & ſi diſciplinæ genus eſt reminiſcentia, ipſius didiciſſe genus erit recordatum eſſe. Quòd ſi hæc loca ſumuntur a cõiugatis (ut Alexan. inquit) exempla erunt, ſi iuſtitiæ generatio non eſt diſciplina, nec iuſtitia erit ſcientia, ſed primũ eſt, igitur & ſecundum ſic etiam monſtraret aliquis, ꝙ ſciẽtia non ſit ſenſus genus, ſi enim ſenſus eſt naturalis generatio, & ſcientię generatio non naturalis, ſenſus non erit ſciẽtia. Manifeſtum aũt, quoniam locus conſtructiuus eſt, ſi. n. generatio geometrię diſciplina eſt, geometria ſcientia erit, hæc de exemplis locorũ, quæ ſumuntur a generatione deinde ponit exempla locorum, quæ ſumuntur a corruptionibus, & dicit. { Et ſi diſſolui eſt corrumpi, & diſſolutũ eſſe } erit { corruptũ eſſe, & diſſolutio corruptio quędã hoc eſt, ſi diſſolui eſt in corrũpi vt in genere, diſſolutum eſſe erit in ipſo corruptũ eſſe, vt in genere. & diſſolutio in corruptiõe vt in genere. Similiter. n. ſe habet diſſolui ad diſſolutũ eſſe,

I & corrūpi ad corruptū eſſe quare ſi alterū eſt alterius genus
& alterū alterius genus erit. Et licet in ijs, in quibus Ariſto.
exēpla attulit, non ſint veræ genera, & ſpecies, tamen ſatis
eſt, vt ſe habeant veluti gña, & ſpecies, qm̄ exēpla ponimus
non, vt ita ſint primo priorū.: ſed vt ſentiant, qui diſcunt.
Deinde aſſignat loca, quę ſumunt a gñatiuis & corruptiuis
& ab alijs, & dicit. { Et in gñatiuis vero & corruptiuis, }
ita ſubaudi eſt dicendū vt dictū eſt in gñationibus & corro
ptionibus. Eodē.n. modo argumentandū eſt ex vtriſq; de-
inde aſſignat loca, quę ſumunt a potentijs, & vſibus, & di-
cit. { Similiter in potentijs, & vſibus, & omnino ſm̄ quāli-
bet ſimilitudinē & interimenti & conſtruenti eſt inſpicien-
dum, quēadmodū in gñatione & corruptione diximus. }
nā ſimiles ſunt, & in omnibus his argumentationes. non tñ
ſm̄ idem, qm̄ gñatio eſt tranſmutatio, gñatiuum vero hu-
iuſmodi tranſmutationis cā, eadem rō eſt & in corruptiōe
& corruptiuo dixit { & omnino ſecundū quālibet ſimilitu
K dinē, qm̄ omnia talia ſimilitudinē habent & adinuicē, & ſe
cundū proportionē. ſicuti.n. fieri ad factū eſſe, ſic facere ad
factū eſſe, & vt corrūpi ad corruptū eſſe, ſic diſſolui ad diſ-
ſolutū eſſe, & vt corruptiuū ad corrūpi, ſic diſſolutū ad diſ
ſolui. quare ſi alterū ſub altero vt ſub genere fuerit, & alte
rū ſub altero erit, vt ſub genere, ſimilis modo & in cęteris.
Omnia.n. quę ſic dicuntur, quia ad vnū quoddā habent re
lationē ſimilia ſunt. Etenim generatiuū ad factū, & gñatio
ad factū, & corruptio ad corruptum, & potentia ad potēt,
& vſus quidē, & vnumquodq; ipſorum ſimiliter ad vnum-
quodq; habet reſpectū, iccirco in omnibus ſimilis eſt demō
ſtratio & per inuicem proportionē, ſecondū.n. eundem ca
ſum ſimiliter inducentur. Et propterea exempla in corru-
ptiuis ſubſcribit, & dicit. Nam ſi corruptiuum diſſolutiuū,
& corrūpi diſſolui { erit, ſubaudi & corruptio diſſolutio. De
inde in generatiuis, & dicit. & ſi generatiuū eſt effectiuū, &
generari } erit { fieri, & generatio erit factio. } & ſi nullum
horū eſt, nec alia erunt, aſſimilantur.n. omnia hęc loca ijs,
L quę ex coniugatis ſunt, vt dicit Alex. Deinde aſſignat exē-
pla locorum quæ ſumuntur a potentijs & vſibus, & dicit,
{ Similiter & in potentijs, & vſibus, & omnino ſi potentia
eſt diſpoſitio, } hoc eſt ſub diſpoſitione, vt ſub genere, { &
poſſe } erit { diſponi, } hoc eſt ſub diſponi, vt ſub gñe, { &
ſi alicuius vſus } .ſ. ſi verbo vti { eſt actus & vti } .ſ. verbo
erit { agere, & vſum eſſe } .ſ. verbo erit { egiſſe, } hoc eſt
ſub egiſſe, va ſub genere. Similiter ſi virtutis vſus eſt actio,
& virtute vſum eſſe erit operatum eſſe.

LOCVS QVADRAGESIMVSTERTIVS.

*Si autē priuatio ſit, quod opponitur ſpeciei, duobus mo-
dis eſt interimere. Primum quidem ſi in aſſignato genere eſt
oppoſitum. Nam aut ſimpliciter in nullo genere eodem pri-
uatio, aut non in ultimo, ut ſi uiſus in ultimo genere eſt ſen-
ſu, cæcitas non erit ſenſus.*

Cum prius aſſignaſſet loca ex contrarijs, nam ex eo, q̄
aliquid contrarium eſt generi, vel ſpeciei, deſtructio & con
M ſtructio fiebat, nunc & ab alijs oppoſitis loca tradit, & pri-
mum ex his quæ ſecundum habitum & priuationem ſunt,
& duo ait eſſe loca deſtructiua ex oppoſitis ſecundum pri-
uationem & habitum, & primum tradit ex his oppoſitis ſe
cundum priuationem & habitum, quæ ſunt in eodem gene
re cum habitu, vt ſpecies, qui talis eſt, ſi priuatio oppoſita
ſpeciei datæ ſub eodem proximo genere ponitur, in quo
ponebatur ſpeciei, quæ eſt habitus illius priuationis, quod
aſſignabatur, vt genus datæ ſpeciei, non eſt genus, vnde di
cit. { Si aūt quod opponitur ſpeciei, } & non generi, { ſic
priuatio, duobus modis eſt interimere, } dixit. { quod op-
ponitur ſpeciei, } quoniam prima hæc conſideratio, eſt a
priuatione, quæ ſpeciei opponitur, & non generi, & quia di
xit { duobus modis eſt interimere, } exponit, primum &
dicit. { Primū quidē, ſi in aſſignato genere eſt oppoſitū, }
hoc eſt priuatio, in quo ponebatur habitus, nam ſi ſic, datū
genus non erit genus, deinde aſſignat maximam, quæ eſt
ratio loci, & dicit. { Nam priuatio aut ſimpliciter in nullo

eodem genere } eſt cū ſuo habitu, { aut } ſi eſt in genere eo N
dem, { non } eſt { in vltimo, } hoc eſt in proximo gene-
re, & immediato cum ſuo habitu, { vt ſi viſus in vltimo
genere eſt ſenſu, cæcitas non erit ſenſus. } Senſus enim non
pōt eſſe proximum genus viſus, & cæcitatis, & dixit { aut
ſimpliciter in nullo eodem genere, aut non in vltimo, }
quoniā duplex eſt priuatio, altera ſimpliciter, quæ priuat
genus omne, & ſpeciem, vt ipſum nihil. Et hæc, quia priuat
ſpeciem, & omne genus, dicitur priuatio ſimpliciter, alte-
ra vero eſt priuatio ſecundum, quid, vt cæcitas, quæ eſt in
catulis antequā incipiant videre, hæc enim priuatio ſecun-
dum quid eſt, quia priuat viſum, non tamen priuat poten-
tiam videndi priuatio ēt, quæ eſt poſt corruptionē formæ
eſt priuatio ſecundum quid, quoniam licet priuet actum &
potentiā non priuat tamen aptitudinem, & ſic prima pri-
uatio, quæ priuat actum tantum, eſt in eodem genere cum
viſu, quoniam eſt in potentia, non tamen in eodem proxi O
mo genere, non enim eſt in ſenſu. ſecunda etiā quæ priuat
actum & potentiam, eſt ēt in eodem genere cum viſu, ſed
in eodem remoto, quoniam in aptitudine, non enim eſt in
potentia, nec in ſenſu, vt in genere proximo, at priuatio
ſimpliciter, quæ priuat ſpecie, & omne genus, in nullo ge-
nere eſt cū ſuo habitu, neq; proximo, neq; remoto, ſic mō
ſtrabimus habitum non eſſe genus ignorantię, quoniā ha-
bitus eſt ſcientiæ genus, cuius priuatio eſt ignorantia, eodē
modo vitium non eſſe virtutis priuationem, quoniā habi-
tus eſt proximū genus vtriuſq;, & quia cęcitas eſt in inſenſi
bilitate vt in ꝓximo genere viſus nō erit in inſenſibilitate.

LOCVS QVADRAGESIMVSQVARTVS.

*Secundo autem ſi & generi, & ſpeciei opponitur priua
tio, non eſt autem oppoſitum in oppoſito, nec quod aſſigna-
tum eſt in aſſignato erit. Interimenti igitur, quemadmodum
dictum eſt, utendum.* P

Hic eſt quadrageſimuſquartus locus, ſecundus vero ex
priuationibus, quē deſtructiuum tradit, qui ſumitur a pri-
uatione, quę opponit ſpeciei, & generi, qui talis eſt, ſi ta ge
neri q̄ ſpeciei aliqua priuatio opponitur, conſiderandum ſi
priuatio ſpeciei ſit in priuatione generis, quia ſi nō, nec ſpe
cies propoſita erit in genere propoſito, vnde dicit. { ſecun
do aūt modo } ſi & generi & ſpeciei opponit priuatio, { nō
eſt aūt oppoſitū } ſecundū priuationē, { in oppoſito } gñe
ſecundū priuationē, { nec quod aſſignatū eſt, } vt ſpecies,
{ in aſſignato } vt gñe { erit. } Videt.n. (vt in contrarijs)
ſi oppoſitū in oppoſito eſt, & oppoſitū in oppōſito eſſe, hęc
enim eadem maxima eſt vera in contrarijs, & oppoſitis ſe
cundū priuationem, ſic monſtrabitur viſum eſſe in ſenſu,
qm̄ cęcitas eſt in inſenſibilitate, nō aūt viſus eſt ſcientia, qm̄
cæcitas non eſt ignorantia, quę eſt priuatio ſcientiæ. Tunc
epilogat, & inquit. { Interimenti igitur quemadmodum di
ctum eſt, vtendum, } hoc eſt his duobus modis. Q

LOCVS QVADRAGESIMVSQVINTVS.

*Conſtruenti autem uno modo, nam ſi oppoſitum in oppo
ſito, & propoſitum in propoſito erit. Vt ſi cæcitas inſenſibi
litas quædam, & uiſus ſenſus.*

Hic eſt locus quadrageſimuſquintus, qui ſumitur ab op-
poſito quod eſt oppoſitū generi, & dicit. { Conſtruenti aūt
vno modo, } & exponit hunc modū, & dicit. { Nā ſi oppo
ſitum } hoc eſt ſi oppoſita ſpecies, { in oppoſito } .ſ. gñe eſt,
{ & propoſitū } hoc eſt, & propoſita ſpecies { in ꝓpoſito }
gñe { erit } vt ſi auditus eſt in ſenſu, ſurditas erit in inſenſi-
bilitate, & econuerſo, ſi ſurditas eſt in inſenſibilitate, audi-
tus eſt in ſenſu, ꝑ quę patet illā maximā, quæ eſt, vt oppoſi-
tū in oppoſito, ita ꝓpoſitū in ꝓpoſito, eſſe intelligendā tā
in contrarijs, q̄ in oppoſitis ſecundū priuationē, & habitū.

LOCVS QVADRAGESIMVSSEXTVS.

Rurſum in negationibus conſiderandum econuerſo, quē

A *admodum in accidente dicebatur. Vt ſi delectabile, quod quidem bonum, quod non bonum, non delectabile. Si enim non ita ſe habet, erit contra non bonum delectabile. At impoßibile eſt, ſi bonum eſt genus delectabilis, eſſe quicquam non bonum delectabile. de quibus enim genus non prædicatur, nec ſpecierum ulla. & conſtruenti ſimiliter inſpiciendum, quoniam ſi non bonum non delectabile, delectabile bonum, quare genus bonum, delectabilis.*

Tranſit ad oppoſita ſecundum contradictionem, & oſtẽdit quomodo ex oppoſitis ſecundum contradictionem cõſtruere genus poterimus, & primo proponit locum, & dicit. { Rurſum in negationibus conſiderandũ econuerſo, } vt ſi affirmatio generis eſt genus affirmationis ſpeciei, negatiu ſpeciei erit genus negatiõis generis ſemper enim terminus inferior cum negatur, vniuerſalior eſt terminu ſuperiore cum negatur, non homo enim vniuerſalior eſt nõ animali, vt dicitur in libro perihermenias. Addit { quẽadmodum in accidente dicebatur, } B nam tradens locum ad accidens ex contradictione in ſecondo libro dixit, quoniã ſont oppoſitiones quatuor, oportet conſiderare ex contradictionibus quidem econuerſo ex conſequentia ſi deſtruentem & conſtruentem, hoc aũt reuocat in memoriam nũc, cum dicit. { quemadmodum in accidente dicebatur. } deinde loci propoſiti exemplum aſſignat, & dicit. { Vt ſi delectabile quod quidem bonum } hoc eſt { ſi bonum } eſt genus delectabilis, eſt enim bonum affirmatio generis, delectabile aũt, affirmatio ſpeciei. q. d. ſi affirmatio boni genus eſt affirmationis delectabilis, quod non bonum nõ delectabile, hoc eſt erit negatio ſpeciei, quę eſt non delectabile, genus negationis generis, quæ eſt non bonum. Quòd autem ſequatur, ſi delectabile bonum eſt, econuerſo non bonum non delectabile, aſſignat cauſam prioriſticam ex oppoſito conſequentis, nã ſi non ſequitur conſequentis oppoſitum C ſtabit cum antecedente, & ita non bonum erit delectabile, hoc enim eſt oppoſitum conſequentis, quod falſum eſt. vnde dicit. { Si enim non ita ſe habet, erit contra } .ſ. oppoſitum conſequentis .ſ. { non bonum delectabile, } hoc enim eſt oppoſitum conſequentis. { At impoſſibile eſt ſi bonum genus eſt delectabilis, eſſe quicquam non bonum delectabile, de quibus .n. genus non prædicatur, nec ſpecierum vlla prędicabitur. }

Dubiũ. Sed occurres, quoniam non videtur propoſitio illa, non bonum eſt delectabile, oppoſitũ conſequentis, hęc .n. non contradicunt, non bonum eſt nõ delectabile, & non bonum eſt delectabile, ambæ .n. affirmationes ſunt.

Solutio. Fortaſſe dicendum illas contradicere ſaltẽ ſecundum partem, hoc eſt ſecundũ prędicatum. Nã delectabile & non delectabile contradicunt ſecundum terminos. Vel fortaſſe Ariſt. non probauit locũ per regulam prioriſticam, quæ eſt per oppoſitum conſequentis ſed per regulam topicam, quæ eſt, quia nihil eſt ſub genere, quod nõ eſt ſub aliqua ſpecie, quare ſi non bonũ erit delectabile oportet, vt aliqua ſpecies non boni ſit delectabile, quod eſt impoſſibile, D quoniam tunc aliquod non bonũ eſſet bonũ, quia quod eſt ſub ſpecie, oportet eſſe ſub genere. Pręterea propoſitio de ſubiecto infinito infere negatiuã, quia ſequitur non bonum eſt delectabile, igitur nullum bonum eſt delectabile. dicere aũt, ꝙ delectabile ſit bonũ, & ꝙ nullũ bonũ ſit delectabile non ſtant ſimul, qm̃ ſequitur nullũ bonum eſt delectabile. igitur nullũ delectabile eſt bonum per conuerſionem in terminis, & vltra ſequitur. igitur aliquod delectabile non eſſe bonum, quod eſt contradictorium. Quare ſi delectabile eſt bonum, non bonum erit non delectabile. ſic monſtrabis, ſi boni genus eſt laudabile, quod non eſt laudabile, nõ bonũ, hoc eſt non bonum eſſe genus non laudabilis, deinde dat locum ẽt conſtructiuũ, alio modo, vt patebit, & dicit. { cõſtruenti ẽt ſimiliter eſt inſpiciendũ, } qm̃ ſi negatio ſpeciei genus eſt negationis generis, affirmatio generis erit genus affirmationis ſpeciei, { quoniam ſi non bonum, } quod eſt negatio generis, { non delectabile } hoc eſt ponitur in genere non delectabilis, { delectabile } quod eſt affirmatio E ſpeciei, erit { bonum, } quod eſt affirmatio generis. { quare bonum } erit { genus delectabilis, } nã ſi negatio genus eſt negationis, ſecundũ conſequentiã econuerſo factã affirmatio genus erit affirmationis. Quo vero ad loca attinet, animaduerte tã primũ, qui incipit ab affirmatione quã ſecundũ locum, qui incipit a negatione, eſſe conſtructiuũ, & propterea dixit, conſtruenti ẽt ſimiliter inſpiciendũ, } dans intelligere per verbum { ẽt } vtrunq; locũ eſſe conſtructiuũ, licet (vt Alex. inquit.) ſit differentia, quia primus incipit ab affirmatione. Secũdus vero a negatione, & vterq; eſt per conſequentiam econtrario factam vt libro ſecũdo dictum eſt. vtitur aũt Ariſ. verbo genus pro omni eo, quod eſt cõmunius, non .n. negatio ſpeciei põt eſſe vere genus negationis generis, ſed bene eſſe poteſt quid cõmunius, & hoc ſatis eſt ad topicas argumentationes.

LOCVS QVADRAGESIMVS SEPTIMVS. F

Si autem ſit ad aliquid ſpecies, conſiderandũ ſi & genus eſt ad aliquid. Nã ſi ſpecies ad aliquid, & genus: ut in dupli ci & multiplici. utrunq; .n. ad aliquid. Si autem genus ad aliquid, non neceſſario & ſpecies diſciplina enim ad aliquid grammatica autem non.

Tranſit nunc ad oppoſita relatiõe, & dat ex his plura loca, quorum primus eſt ex oppoſito ſpeciei qui talis eſt, ſi id, quod ponitur, vt ſpecies in aliquo genere, fuerit ad aliqd, genus aũt datũ non, quod aſſignabatur, vt genus, non erit genus, vnde dicit. { Si aũt ſit ad aliquid ſpecies } datur quę ſub aliquo genere, { conſiderandũ, ſi & genus eſt ad aliqd } non .n. genus non fuerit ad aliquid, data vero ſpecies eſt ad aliquid, quod dabatur vt genus, non eſt genus. Deinde ponit maximam pro verificatione loci, & dicit, { nam ſi ſpecies } eſt { ad aliquid, & genus } ẽt oportet eſſe ad aliqd. Hoc aũt exemplo dilucidat, & dicit, { vt in duplici, & multiplici. } Eſt .n. duplũ ſub multiplici, vt in genere. { vtrũq; G enim ad aliquid eſt, } multiplex quidem ad ſub multiplex, duplum vero ad dimidium. Et ſcientia ad aliquid exiſtens ſub cognitione eſt, quę ẽt ad aliquid eſt. Sic monſtrabiẽ ęquale non eſſe ſub quanto, vt ſub genere, qm̃ ęquale ad aliquid eſt, quantum vero non ad aliquid. Deinde declarat maximam, quã aſſignauerat, non conuerti neceſſario, & dicit, { ſi aũt genus, ad aliquid, non neceſſario & ſpecies } erit ad aliquid. { Diſciplina .n. ad aliquid } eſt, { grãmatica autem } quę eſt ſpecies diſciplinæ { non } eſt ad aliquid. Simili ratione nec muſica, nec geometria ad aliquid ſunt, quæ ſunt ſpecies diſciplinæ. Quo vero ad locum attinet, dicamus locum eſſe ſolum ad deſtructionem vtilem. ad cõſtructionem vero haud q̃q̃. Non enim ſi ambo accepta ad aliquid ſunt, alterum alterius genus erit, quemadmodum & ſcientia, & duplum.

INSTANTIA.

An nec quod prius dictum eſt, uerum utiq; uidebitur. Nã uirtus quod quidem bonum, & quod quidem honeſtum. Et H *uirtus quidem ad aliquid, bonum uero, & honeſtum non ad aliquid, ſed qualia.*

Contra maximam inſtat, quia non videtur ſi ſpecies eſt ad aliquid, vt ſemper genus ſit ad aliquid, & hoc proponit, & dicit. { An nec quod prius dictum eſt } .ſ. maxima, quæ prius eſt aſſumpta { verũ vtiq; videbitur, } deinde aſſignat inſtantiam, & dicit, { nã virtus } eſt { quod quidẽ bonũ, & quod quidem honeſtum, } hoc eſt, ſpecies boni, & ſpecies honeſti, { & virtus quidem ad aliquid } eſt. { Bonum vero, & honeſtum non ad aliquid, ſed qualia } ſunt. Alexander ſoluendo inſtantiam aſſerit virtutẽ eſſe magis ſub quali, q̃ ſub ad aliquid, & ſic negat aſſumptũ. ſecũdo aſſerit bonum & honeſtum non eſſe virtutis genera. bonũ quidẽ nõ, quoniam bonum eſt æquiuocum. honeſtum vero nequaq̃. Siquidem virtus prior eſt, q̃ operationes honeſtę, quæ ſunt ſecundum virtutem. verum de inſtantia, multa ſuperius diximus, quæ valent ad omnem inſtantiam, quando eã Ariſ. ponit, & non ſoluit, ideo de his hactenus.

I LOCVS QVADRAGESIMVSOCTAVVS.

Rurſum ſi non ad idem dicitur ſpecies, & ſecundum ſe, & ſecundum genus, ut ſi duplum dimidij dicitur duplum, & multiplum dimidij oportet dici. Si autem non, erit multiplum genus dupli.

Hic eſt quadrageſimuſoctauus locus, ſecundus vero eorum, quæ ſumuntur ab oppoſitis relatiue, quem accepit a comparatione generis, & ſpeciei ſecundum aliquid idem, qui talis eſt, ſi data ſpecies non dicitur ad idem ſecundum ſe, & ſecundum ſuum datum genus, quod dabatur, vt genus, non erat genus, dicit. { Rurſum ſi non ad idem dicitur ſpecies, & ſecundum ſe, & ſecundum genus } datum, genus datum non erit ſupple genus. Eſt enim hæc maxima (vt Alexander exponit) ad quod ſpecies ſecundum ſe dicitur, ad hoc idem oportet & ſecundum genus datum dici, deinde probat hoc exemplo, & dicit, { vt ſi duplum K dimidij dicitur duplum, & multiplum, } quod eſt genus dupli, { dimidij oportet dici. } Cuius probationem & locum explicat, & dicit, { ſi autem non } dicatur multiplum dimidij multiplum, { non erit multiplum genus dupli. } Sic demonſtrabitur potentia non eſſe genus viſionis, quoniam viſio ſecundum ſe quidem viſibilis dicitur. non tamen ſecundum potentiam. Non enim dicitur viſio potentia viſibilis. Sic monſtrabitur etiam habitum non eſſe viſionis genus, quoniam viſio ſecundum ſe dicitur viſibilis, non tamē habitus viſibilis dicitur.

LOCVS QVADRAGESIMVSNONVS.

Inſuper ſi non ad idem & ſecundum genus dicitur, & ſecundum omnia generis genera. Si enim duplum dimidij multiplum eſt, & abundans dimidij dicetur. Et ſimpliciter ſecundum omnia ſuperiora genera ad dimidium dicetur.

Hic locus quadrageſimuſnonus, tertius vero eorū, quæ ſumuntur a relatiue oppoſitis, quem Ariſtu. ſumit a relatio L ne omnium ſuperiorum etiam, & eſt hic locus talis, conſiderandum ſi data ſpecies dicatur ad idem ſecundum ſe, & ſecundum datum genus, & ſecundum omnia ſuperiora genera dati generis, quoniam ſi non, datum genus non erit datæ ſpeciei genus, vnde dicit, { Inſuper ſi non ad idem dicatur } ſpecies, { & ſecundum genus } datum, { & ſecundum omnia } dati { generis genera, non erit datum genus illius datæ ſpeciei genus, eſt enim hæc maxima (vt Alexan. exponit) oportere non ſolum ſecundum genus ad idem dici, ſed ſecundum omnia generis genera, & hoc per exemplum dilucidat, & dicit, { ſi enim duplum dimidij multiplum eſt, & abundans, } quod eſt genus multipli, dimidij dicetur. & ſimpliciter ſecundum omnia ſuperiora genera ad dimidium dicetur, } quoniam & maius quod eſt genus abundantis dimidij dicetur, nō eſt igitur ſufficiens ad monſtrandum ſcientiam, genus eſſe viſionis, vt dicatur viſionē ſcientiam eſſe viſibilis, nam diſpoſitio quæ genus eſt ſcientiæ, non dicitur viſibilis diſpoſitio. Quare ſcientia non erit genus viſionis.

M INSTANTIA.

Inſtantia, quoniam non neceſſe eſt ſecundum ſe, & ſecundum genus ad idem dici. Scientia enim ſcibilis dicitur. Habitus autem, & diſpoſitio non ſcibilis, ſed animæ.

Contra maximam aſſignatam adducit inſtantiam, & dicit. { Inſtantia, } ſubaudi eſt contra maximam, { quoniā non neceſſe eſt ſecundum ſe, & ſecundum genus } ſpecies { ad idem dici. Scientia enim ſcibilis dicitur } quæ eſt ſpecies. { Habitus autem & diſpoſitio, } quæ ſunt genera ſciētiæ, non dicuntur { ſcibilis, ſed } habentis ſcilicet { animæ } Alex. per diſpoſitionē intelligit genus habitus, & per habitum, genus ſcientiæ, non ſoluit autem Ariſtot. inſtantiam, quia non vult locum eſſe verum & neceſſarium, ſed probabilem. Quo vero ad exemplum attinet, ſcientia addit ſupra habitum reſpectum ad id, de quo eſt, quod non facit habitus, qui non ponit reſpectum, niſi cuius, ve ſubiecti, eſt habitus. & propterea ſcientia, non ſecundū id, quod N eſt, ad aliquid eſt, ſed ſecundum dici.

LOCVS QVINQVAGESIMVS.

Rurſum ſi ſimiliter dicitur genus, & ſpecies ſecundum caſus. Vt ſi alicui, aut alicuius, aut quolibet modo aliter dicitur. Nam ut ſpecies, & genus. Velut in duplo & in ſuperioribus. Alicuius enim & duplum & multiplum. Similiter autem. & in ſcientia, alicuius enim & hæc, & genera, ut diſpoſitio, & habitus.

Hic eſt locus quinquageſimus, quem accipit a relatione, qua referuntur genus & ſpecies ad idem ſecūdum caſum, qui talis eſt, conſiderandum ſi ſpecies & genus ad idem dicantur, vtrum ſimiliter dicantur ſecundum caſum, quia ſi non, interimitur genus. vnde dicit. { Rurſum } ſi ſpecies, & genus ad idem dicantur ſubaudi, conſiderandum, { ſi ſimiliter } & datum { genus, & } data { ſpecies } dicitur ſe- O cundum caſus, & exponit, quomodo ſimiliter { ſecundum caſus } & dicit, { vt ſi alicui }. ſ. ſimiliter dicantur in datiuo, aut ſi ſimiliter dicantur { alicuius } ſ. in genitiuo, aut quomodolibet modo aliter dicitur { . ſ. in accuſatiuo, nam ſi ſecundum caſus non ſimiliter dicantur, datum genus non erit genus, deinde aſſignans loci rationem, ponit maximam, & dicit, } nam, vt ſpecies refertur, { & genus } in eodem caſu refertur, hæc enim eſt maxima, quam exemplis probat, & dicit, { velut in duplo, & in ſuperioribus } generibus ad duplum, { alicuius enim & duplum, } quod eſt ſpecies dicitur. ſ. dimidij, { & multiplum, } quod eſt genus etiam dicitur ſcilicet dimidij. ſimiliter & genera ſuperiora ad multiplum alicuius dicuntur, vt maius, & excedens, nam maius minoris & excedens exceſſi dicitur. { ſimiliter autem & in ſcientia. alicuius enim } ſ. ſcibilis { & hæc } dicitur, & genera, vt diſpoſitio, & habitus. } nam & diſpoſitio, & habitus alicuius ſunt. Præterea ſi alicui, & reli- P qua ſimiliter. Sicut enim ſcibile alicui. ſ. ſcientiæ ſic & habitum habitui, & apprehenſum apprehenſioni, quæ ſunt genera ſcibilis. Sic monſtrabimus non eſſe amici genus, quoniam non ſecundum eundem caſum dicuntur. Voluntas enim alicuius ſcilicet voliti in genitiuo dicitur. Amicus vero amico in datiuo refertur.

INSTANTIA.

Inſtantia autem, quoniam aliquoties non ſic. Nam differens. & contrarium alicui, diuerſum autem, (quod eſt genus horum) non alicui, ſed ab aliquo. Diuerſum enim dicitur ab aliquo.

Adducit inſtantiam contra locum, & dicit. { Inſtantia autē }. ſ. eſt contra locum. { quoniam aliquoties non ſic, } non enim in omnibus ad ſimiles caſus, & genus & ſpecies referuntur, { nam differens & contrarium } quæ ſunt ſpecies, { alicui } dicuntur. Nam contrarium contrario, & differens differenti dicuntur in datiuo, & diuerſum aūt. quod Q eſt genus horum } amborum, { non alicui, ſed ab aliquo } dicitur. { diuerſum enim dicitur ab aliquo, } non ſoluit autem inſtantiam, vt demonſtraret locum non eſſe verū, & neceſſarium, ſed probabilem, verūq; plerunq;, quod ſufficit pro argumentis Topicis. Sed occurres, quoniā græci carent ablatiuo. Igitur diuerſum non dicitur ab aliquo in ablatiuo. Niſi dicatur græcos vti genitiuo loco ablatiui, & hoc ſatis eſt.

LOCVS QVINQVAGESIMVSPRIMVS.

Rurſum ſi ſimiliter ad aliquid ſecundum caſus dicta non ſimiliter conuertuntur. Quemadmodum in duplo, & multiplo. Vtrunq; enim horum alicuius, & idem etiam ſecundū conuerſionem dicitur. Alicuius enim & dimidium, & ſubmultiplum. Similiter autem & in diſciplina, & opinione. Nam hæ alicuius, & conuertitur ſimiliter. etenim opinabile, & diſciplinatū alicuius. Si igitur in aliquo non ſimiliter cōuertitur: manifeſtū eſt, quoniā nō alterū alterius genus eſt.

Hic

A Hic locus quinquageſimus primus eſt, quem accipit ab
vniſormi ſecundum caſus conuerſione relatiua enim dicũ
tur ad conuertentiam, quæ ſi conuertantur non ſeruata
identitate caſus, non poterit eſſe alterum alterius genus.
Si igitur datum genus, & data ſpecies dicantur ad idem, &
in conſimili caſu, conſiderandum ſi conuertuntur in conſi
mili caſu, in quo dicuntur. nam ſi alterum eorum cum ſuo
correlatiuo in conſimili caſu conuertitur, alterum vero cũ
ſuo correlatiuo non conuertitur in conſimili caſu, nõ erit
alterum, alterius genus. vnde dicit. { Rurſum ſi ſimiliter
ad aliquid ſecundum caſus, dicta non ſimiliter conuertun-
tur } cum ſuis correlatiuis. Si enim non ſimiliter ad eoſdem
caſus conuertuntur non erit genus, quod datur, vt genus.
Eſt enim maxima, quam tacuit, oportere genus & ſpeciem
conuerti cum ſuis correlatiuis ad eoſdem caſus, quam exẽ
plo demonſtrat, & dicit, { quẽadmodum in duplo & mul
tiplo, vtrũq; enim horum, } cum refertur in ſuum corre-
B latiuum, dicitur { alicuius, } vt duplum dimidij, & multi-
plum ſubmultipli. { & idem etiam, } & ad eoſdem caſus
{ ſecundum conuerſionem dicitur, alicuius enim } .ſ. du-
pli { & dimidium, & ſubmultiplum } etiam alicuius dici-
tur, vt multipli. ecce, quoniam vnumquodq; horum cum
ſuo correlatiuo conuertitur in conſimili caſu. Quare ma-
xima vera eſt. Deinde aſſignat ſecundum exemplum, & di
cit. { ſimiliter autem in diſciplina & opinione, nam hæ ali
cuius, } vt diſciplina diſciplinati, & opinio opinabilis dici-
tur, { & conuertitur } vnumquodq; cum ſuo correlatiuo
ſimiliter ad eoſdem caſus, { & enim opinabile & diſcipli-
natum alicuius, } nam opinabile opinionis, diſciplinatum
autem diſciplinæ dicitur. Tunc ex declaratione maximæ
colligit locum, & dicit. { ſi igitur in aliquo ſimiliter non
conuertitur } .ſ. ad eoſdem caſus, manifeſtum eſt, quoniã
alterum alterius non eſt genus. } Sed contra, quoniam in
aliquibus ad alium caſum genus & ſpecies dicitur, ad aliũ
vero ea, cum quibus conuertuntur, vt in ſcientia, & cogni
tione. Nam ſcientia alicuius. ſ. ſcibilis, & cognitio, quæ eſt
ſcientiæ genus, etiam alicuius dicitur, quoniã cogniti, quæ
vero cum his conuertuntur ad alios caſus conuertuntur.
C Scibile enim quod ad ſcientiam conuertitur, ad datiuũ ca-
ſum conuertitur, & opinabile quod ad opinionem conuer
titur, etiam ad datiuum caſum conuertitur, dicimus enim
ſcibile ſcientia ſcibile, & opinabile opinione opinabile, &
cognitum, quod eſt genus eorum, cognitione cognitum, ꝑ
quam inſtantiam, Alexan. vt arbitror, vult innuere locum
non eſſe verum, & neceſſarium, ſed probabilem, vt ſæpe
diximus. Per hunc probabilem locum deſtruetur genus
maioris eſſe ſupereminens, quoniam licet maius. dicatur
ad minus ſecundum genitiuum, eſt enim maius minoris,
& ſupereminens ad ſuperatum ſecundum genitiuum, quia
ſupereminens eſt ſuperati ſupereminens, quoniam hæc cũ
ſuis correlatiuis non conuertuntur ad conſimiles caſus,
nam licet minus maioris dicatur, non tamen ſuperatum ſu
pereminentis dicitur, ſed ſupereminenti in datiuo. Quare
D deſtruetur ſupereminens eſſe genus maioris.

LOCVS QVINQVAGESIMVSSECVNDVS

Rurſum ſi non ad æqualia ſpecies & genus dicitur. Similiter enim & æqualiter utrunque uidetur dici: quemadmodum in dono, & datione. Etenim donum alicuius, & alicui dicitur. Et autem datio alicuius, & alicui dicitur. Eſt autem datio genus doni. donũ enim datio eſt irredibilis.

Hic eſt locus quinquageſimuſſecundus, qui accipitur ab
æqualitate & æquali numero caſuum ſecundum quos rela
tiua referuntur, nam cum eorum, quæ ad aliquid dicun-
tur, alia ad vnum, alia ad plura dicantur, ad vnum quidem
duplum & multiplum, duplum enim ad dimidium ſolum,
multiplum vero ad ſubduplum, id quod plures habet par-
tes. Ad plura vero, ſupereminens, & enim alicuius, & ali-
quo dicitur, ſupereminens enim ratiõe habita ad id, quod
excedit, dicitur in genitiuo illius eſſe ſupereminens, ratio-
ne eius, quo excedit, vt palmo vel digito, in ablatiuo dici- E
tur ſupereminens, nam licet græci ablatiuum non habeãt,
vtuntur ipſo datiuo loco ablatiui. Cum itaq; ita ſit, ſi non
ad æqualia genus & ſpecies dicantur, ſed alterum ad plu-
ra, alterum vero ad vnum, quod dabatur, vt genus, non
erit genus, vnde dicit { rurſum quando genus & ſpecies ad
idem referuntur, & ſecundum conſimiles caſus } in conuer
ſa & conuertente, { ſi non ad æqualia genus & ſpecies di-
citur, datum genus non erit datæ ſpeciei genus, deinde aſſi
gnando rationem loci, ponit maximam, & dicit, { ſimili-
ter enim } ſecundum caſus, { & æqualiter } pro numero
caſuum { vtrunq; } .ſ. tam genus, q̃ ſpecies { videtur di-
ci, } deinde exemplo maximam declarat, & dicit, { quem
admodum in dono, & datione, & enim donum } & { ali-
cuius } .ſ. rei donatæ, { & alicui } .ſ. perſonæ, cui donatur
vt regi { dicitur, } & { datio } ſimiliter { alicuius } .ſ. rei
datæ, { & alicui } .ſ. perſonæ, cui datur, { dicitur. } Iccir-
co non deſtruetur dationem genus doni eſſe, & hoc ſubſcri
bit, & inquit, { eſt autem datio genus doni, donum enim
datio eſt irredibilis, hoc eſt, donum eſt datio gratis datã, F
cuius redditio non expectatur. At datio ſiue ſit gratuita, ſi-
ue ſit ſpecie reditus, aut lucri facta, dicitur datio, hoc igi-
tur loco vtentes, ſi ponatur appetitus genus eſſe iræ, de-
ſtruemus, quoniam appetitus quidem ad vnum dicitur, nã
alicuius, vt cibi, vel potus, vel viſionis, aut alicuius id ge-
nus. Ira autem & aliquo, & alicui, iraſcimur enim aliqua in
iuria nobis illata, & alicui, qui nobis iniuriam intulit. Qua-
re non eſt iræ genus appetitus. Similiter monſtrabimus,
quoniam laus non eſt verbum. Verbum enim ſolum alicu
ius eſt, laus vero, & alicuius, & aliquo.

INSTANTIA.

In aliquibus autem non accidit ad æqualia dici, nam duplum alicuius duplum, abundans autem, & maius alicuius & aliquo. Omne enim abundans, & maius aliquo abun- G
dat, & alicuius abundat, quare non ſunt genera quæ dicta ſunt, dupli. Eo quòd non ad æqualia dicuntur ſpeciei. Aut non uniuerſaliter uerum ad æqualia ſpeciem, & genus dici.

Cum aſſignaſſet locum, nunc ponit inſtantiam, quoniã
duplum dicitur alicuius duplum, hoc eſt in genitiuo tantũ.
At abundans & maius, quæ ſunt illius genera, dicuntur ali
cuius & aliquo, hoc eſt in genitiuo, & datiuo. Quare hęc nõ
ſunt genera dupli, vel non eſt vniuerſaliter verum, ꝙ ge-
nus & ſpecies ad æqualia dicantur. vnde dicit. In aliquibus
autem non accidit } genus & ſpecies { ad æqualia dici, nã
duplum, } quod eſt ſpecies, { alicuius duplum } dicitur in
genitiuo tantum { abundans autem & maius } quæ ſunt il-
lius genera, { alicuius & aliquo } dicuntur, { omne enim
abundans & maius aliquo abundat, & alicuius abundat.
Quare non ſunt genere quæ dicta ſunt dupli, eo ꝙ non ad
æqualia } ipſi { ſpeciei } .ſ. { duplo dicuntur, } ſoluit, & di H
cit, { aut non vniuerſaliter verum ad æqualia ſpeciem, &
genus dici, } dicit autem ſic Ariſto. (vt Alexan. indicat) vt
oſtenderet locum hunc non eſſe verum & neceſſarium, ſed
probabilem. Eſt enim conceſſum eſſe genera aliquorum,
quæ non æqualia cum ipſis ſpeciebus dicuntur. Quo ve
ro ad verba attinet, abundans & maius quæ græce ὑπερέ-
χον, καὶ μεῖζον dicuntur, apud græcos ad genitiuum & dati-
uum, loco cuius nos ablatiuum ponimus, dicuntur. Maius
tamen apud romanos potius habet ablatiuum, de abundã
ti vero vſu romano vtrunq; & genitiuum & ablatiuum ca
ſum habere certum eſt. Iccirco ſi exempla in pleriſq; lo-
cis non ſunt ita accommodata, hoc facit linguarum dif-
ferentia. Non enim ſemper in earundem rerum vocabu-
lis Græcæ, & Romanæ locutionis eadem proprietas eſt,
nec etiam multa cura eſt exemplorum, cum ponantur,
vt diſcamus.

LOCVS QVINQVAGESIMVSTERTIVS.

Videndum autem & ſi oppoſiti, eſt oppoſitum genus. Vt ſi dupli multiplum, & dimidij ſub multiplum. Oportet

I *enim oppoſitum oppoſiti genus eſſe. Si igitur ponat aliquis ſcientiam quod quidē ſenſum, oportebit & ſcibile quod quidem ſenſibile eſſe, non eſt autem, non enim omne ſcibile, ſenſibile, etenim intelligibilium quædam ſcibilia quare non eſt genus ſenſibile, ſcibilis. Si autem hoc non, neque ſenſus ſcientiæ.*

Hic eſt locus quinquageſimoſtertius, qui accipitur in generibus & ſpeciebus relatiuis inſpiciendo ad eorum oppoſita, qui talis eſt, ſi aliquid aſſignetur genus alicuius ſpeciei, conſiderandum ſi oppoſita ſpecies eſt ſub oppoſito genere. nam ſi non, nec propoſita ſpecies erit ſub propoſito genere, vt ſi aliquis poſuerit ſenſum ſcientiæ genus, peccat, quia ſic ſenſibile eſſet genus ſcibilis, quod falſum eſt, nam intelligibilium nonnulla ſcibilia ſunt, quæ tamen non ſunt ſenſibilia, quare ſenſibile non eſt ſcibilis genus, & ideo nec ſenſus eſt ſcientię genus, vnde dicit, { videndum autem &
K ſi oppoſiti. } hoc eſt, ſi oppoſitę ſpeciei { eſt oppoſitum genus, } ſi enim ponatur aliquid genus alicuius, & ambo fuerint ad aliquid, ſi oppoſitum ſpeciei eſt ſub oppoſito genere, quod dabatur, vt genus, eſt genus. Si autem non iſtud, nec oppoſitum oppoſiti genus erit. Videtur enim ſemper oppoſitum ſpeciei in oppoſito genere eſſe, quando fuerit ei aliquod oppoſitum habent autem oppoſita, quæ dicuntur ad aliquid, hęc ad quæ dicuntur. Quæ dixit, per exempla exponit & dicit, { vt ſi dupli } ſit genus { multiplum, & dimidij ſubmultiplum } erit genus, deinde rationem aſſignando ponit maximam, & dicit, { oportet enim oppoſitum oppoſiti genus eſſe, } ſimili modo ſcientię cognitio genus eſt, quoniam & ſcibilis cognitum genus eſt, deinde ponit exemplum loci, quando interimitur genus, & dicit, { ſi igitur ponat aliquis ſcientiam, quod quidem ſenſum } hoc eſt in ſenſu, vt in genere, poterimus deſtruere vtentes hoc loco, { quoniā oportebit & ſcibile, quod quidē ſenſi-
L bile eſſe, } hoc eſt poni ſub ſenſibili, vt ſub genere, tenet argumentum vi loci, deinde deſtruit conſequens, & dicit, { non eſt autem } .ſ. ſenſibile genus ſcibilis { non.n. omne ſcibile ſenſibile eſt, & enim intelligibilium quædam ſcibilia } ſunt, vt ſubſtantiæ intellectuales, quæ non ſunt ſenſibiles. { Quare non eſt genus ſenſibile ſcibilis, quoniā non prędicatur de omnibus ſcibilibus tunc recolligit locum deſtructiuum, & dicit. { ſi autem hoc non } hoc eſt, ſi ſenſibile non eſt genus ſcibilis, { neq; ſenſus } erit { genus ſcientiæ } (& vt Alex. inquit) poteſt aliquis & iſto loco ad conſtructionem vti. Si enim monſtrabitur oppoſitum eius quod ponitur vt genus, genus eſſe oppoſitæ ſpeciei, demonſtrabitur propoſitum eſſe genus propoſitæ ſpeciei.

LOCVS QVINQVAGESIMVSQVARTVS

Quoniam autem eorum, quæ ad aliquid dicuntur: alia quidem ex neceſſitate in eis, aut circa ea ſunt, ad quæ dicuntur. Vt diſpoſitio, & habitus, & commenſuratio. In alio.n.
M *nullo poſſibile eſt eſſe, quæ dicta ſunt, q̄ in eis, ad quæ dicuntur. Alia autem non neceſſe eſt in eis eſſe, ad quæ dicuntur. Contingit autem, quemadmodum ſcibile eſt in anima. Nihil enim prohibet ſui ſcientiam habere animam. Non neceſſarium autem. Poſſibile eſt enim & in alio eſſe hanc eandem. Alia uero ſimpliciter non contingit in eis eſſe, ad quæ dicuntur, ut contrarium in contrario, neq; ſcientiam in ſcibili, niſi ſit ſcibile anima, uel homo: conſiderare oportet, ſi quis in genere ponat, quod tale eſt, in non tali, ut ſi memoriam manſionem ſcientiæ dicat. Omnis enim manſio in manente, et circa illud, quare & ſcientiæ manſio in ſcientia. Memoria igitur in ſcientia, eo q; manſio ſcientiæ eſt. Hoc autem non contingit memoria enim omnis in anima. eſt autem qui dictus eſt locus, & ad accidens communis. Nihil enim refert memoriæ genus manſionem dicere, aut accidere dicere illi hoc. Nā*

Scibile ἐπιστητόν ſcientia

ſi quouis modo eſt memoria manſio ſcientiæ, eadem aptabitur de ipſa ratio. N

Hic eſt locus quiquageſimuſquartus, qui accipitur a correlatiuis, cum conſiderantur, vt ſubiecta, vel, vt non ſubiecta, & tria facit, quia primo aſſignat quādam relatiuorum diuiſionem. Secunda ibi. { Conſiderare oportet } ex diuiſione aſſignata conſtituit locum. Tertia ibi. { eſt autem, q dictus eſt locus, } aſſignat vtilitatem loci, particula vero { quoniam autem } in principio textus tenetur ſuſpenſiue, nam terminatur ſuſpenſio ſecunda parte ibi { conſiderare oportet } eſt autem diuiſio trimembris talis eorum, quæ ad aliquid dicuntur, alia quidem ex neceſſitate ſunt in illis vel circa illa, ad quæ dicuntur. hoc eſt alia quidem, vt in ſubiectis, vel vt in denominatis ſunt in ſuis correlatiuis. Et hoc membrum ponit, & dicit, { quoniam autem eorū quę ad aliquid dicuntur alia quidem ex neceſſitate in eis, vel circa ea ſunt, ad quæ dicuntur. } hoc eſt in ſuis correlatiuis, vel ſecundum inhærentiam, vel ſecundum denominatio- O
nem, & ideo dixit { vel circa ea, } quoniam aliq̄ relatiua non ſunt in ſuis correlatiuis ſecundum inhærentiam, ſed ſecundum denominationem, vt compoſitio, quæ refertur ad compoſitum, non eſt ſecundum inhærentiam in compoſito, eſt enim in materia ſecundum inhærentiam, ſed in compoſito eſt ſecundum denominationem, veluti dextrū in columna ſecundum denominationem eſt, in animali autem ſecundum inhęrentiam. Ipſe tamen ponit exemplum eorum, quæ ſunt in ſuis correlatiuis ſecundum inhęrentiā, & dicit, { vt diſpoſitio & habitus, } qui ſunt in habente, ad quod referuntur, ut in ſubiecto. Sunt enim inhærenter in anima, quæ eſt habens, { & commenſuratio } quæ inhęrenter eſt in commenſurato, ad quod refertur. Similiter expectatio eſt in expectante ad quod refertur, in alio enim nullo poſſibile eſt eſſe, quæ dicta ſunt, q̄ in eis } correlati- P
uis, ad quæ dicuntur. } Quare ex neceſſitate ſuis correlatiuis inſunt, hoc eſt primum membrum. Sed dices habitus dicitur habiti non tamen eſt in habitu ſed in aīa. Alexā. reſpondens dicit habitum dici ad habens ipſum, non autē ad habitum, ut pauloante dixit Ariſto. verum vero habitus habiti dicatur, non eſt diſputandum, quoniam exemplorum non requiritur veritas, ſed expoſitio. Hæc de primo membro. deinde Ariſt. aſſignat ſecundum membrum, & dicit, { alia autem non neceſſe eſt in eis eſſe, ad quæ dicuntur, contingit autem } in eis eſſe, ad quæ dicitur. Sunt enim quædam relatiua, quæ poſſunt ineſſe, & nō ineſſe ſuis correlatiuis, quemadmodum ſcientia in ſcibili. Scientia.n. ad ſcibile dicitur, & poteſt ſcibili ineſſe aliquando, & aliquādo non ineſſe, poteſt enim ſcibili ſcientia, quando idem eſt ſciens, & ſcibile, veluti cum anima ſcientiam habet ſui, tūc enim ſcientia de anima eſt in ipſo ſcibili, quoniam eſt in anima, quæ eſt ipſum ſcibile. Qñ vero ſciens & ſcibile differunt, ita vt anima ſit ſciens, triāgulum vero habere tres angulos & reliqua, ipſum ſcibile, ſcientia de triangulo erit in ſciente .ſ. in anima, & non ipſo ſcibili .ſ. in ipſo triangulo ſimili ratione ſcientia muſicorum dicitur ad ſcibilia muſica. non tamen in ſcibilibus muſicis eſt. Si quidem oīs ſcientia in anima eſt, & hoc dicit, { quemadmodum ſcibile eſt Q
in anima, } verbum vero ſcibile græce ἐπιστητὸν eſt, quod etiam aliquando apud gręcos pro ſcientia accipitur, vt hic Alexan. legit, { quemadmodum ſcibile } hoc eſt ſcientia eſt in anima, hoc eſt in ſcibili quod eſt anima, quam ſcientia fuerit ipſius animæ, { nihil enim prohibet ſui ſcientiā habere animam, { & tunc quia idem eſt ſciens, & ſcibile, ſciētia de anima erit in ipſo ſcibili, vt in anima, quæ ſcibile eſt, quia dixit non eſſe hoc neceſſarium, exponit quomodo nō eſt neceſſarium, & dicit, { non neceſſarium autē } eſt ſubaudi, vt anima habeat ſcientiam ſui, { poſſibile enim eſt & in alio } homine eſſe { hanc eandem } ſcientiā { eſſe, } ſcientia .n. aīæ meæ poteſt eſſe in Socrate, & ita ſcientia animæ meæ non erit in ſuo ſcibili. Vel poteſt aliter legi (vt Alex. legit,) { poſſibile enim eſt & in alio } .ſ. ſcibili .ſ. triangulo

vel

A vel in muſicis { hanc eandem } ſcientiam { eſſe. } Hoc eſt
poſſibile enim eſt hanc eandem ſcientiam, quæ eſt de ani-
ma, eſſe de alio ſcibili, vt de triangulo, & de re muſica, quo
in caſu, ſcientia non erit in ſcibili, ſed in ſciente, & p { hãc
eandem, } non hanc eandem numero intelligit, ſed hanc
eandem relationem, quę dicitur ſcientia deinde accedit ad
tertium mẽbrum, & dicit. { Alia vero } relatiua ſunt quæ
{ ſimpliciter non contingit in eis } coerelatiuis { eſſe }
nec ſecundum inhærentiam, nec ſecundum denominatio-
nem { ad quæ dicuntur, vt contrarium } quod nec ſecun-
dum inhærentiam, nec ſecundũ denominationem eſt { in
contrario, } ad quod dicitur, alioquin eſſent contraria ſi-
mul, nec duplum in dimidio, nec ſuperans in ſuperato.
{ Neq; ſcientiam } contingit eſſe { in ſcibili, niſi ſit ſcibile
anima vel homo, } nam tunc dixit, ſcientia eſt in ſcibili,
quando autem ſciens & ſcibile differunt, tunc ſcientia non
erit in ſcibili. Hac diuiſione præmiſſa, patet primo ſi ſpẽs
B ex neceſſitate inſunt illis, ad quæ dicuntur, & genera ſimili
ter in illis ineſſe oportere. Si autem non inſunt neceſſario
eis, ad quæ dicuntur, & genera ſimiliter, vt commenſura-
tio & complexio, ambæ enim in eis ſunt ad quæ dicuntur,
& habitus & diſpoſitio, & enim hæc in quibus ſunt, ad hæc
dicuntur. Rurſum ſcientia & notitia, neutrum enim horũ
ex neceſſitate ineſt in eis, ad quę dicuntur. Contingit autem
aliquando vtrunq; ipſorum ineſſe eis, ad quæ dicuntur. Si-
militer & ſenſus, & comprehenſio Duplum vero ſub mul-
tiplo, & ſub ſuperante, & contrarium ſub oppoſito, quoniã
in his nullum eſſe poteſt in eo, ad quod dicitur. Quare ſi da
tum genus alicuius datæ ſpeciei fuerit in eo, ad quod dici-
tur, data vero ſpecies non, aut econuerſo ſit, datum genus
non erit genus. Oportet enim talem ſpeciem ad tale, & ad
ſimile genus dici, & hoc dicit, quoniam talis eſt in iis, quæ
ad aliquid dicuntur, differentia, { conſiderare oportet, }
& hic terminatur ſuſpenſio, { ſi aliquis in genere ponat ali
quid pro ſpecie { quod tale eſt } .ſ. relatiuum in ſuo corre-
latiuo, { in aliquo dato genere { non tali, } hoc eſt in ge-
nere, quod non eſt in ſuo correlatiuo, nam ſi ſpecies eſt in
C ſuo correlatiuo, genus autem non, vel econuerſo, genus
eſt in ſuo correlatiuo, ſpecies autem non genus datum nõ
erit datæ ſpeciei genus. Oportet enim tale genus eſſe re-
ſpectu ſui correlatiui, qualis eſt ſpecies reſpectu ſui, & eco-
uerſo, hæc enim eſt maxima, deinde ponit exemplum, &
dicit, { vt ſi memoriam manſionem ſcientiæ dicat, } vt in
genere, hic peccat. { Omnis enim manſio } in ſuo corre-
latiuo { eſt } .ſ. { in manente } ſecundum inhærentiam,
{ & circa illud, } hoc eſt vel circa manens ſecundum deno
minationem. { Quare & ſcientiæ manſio in ſcientia } erit.
Scientia enim eſt id, circa quod manet manſio ſcientiæ,
{ memoria igitur in ſcientia, eo q; } manſio ſcientiæ eſt,
quæ manet, vnde ratio hæc eſt, manſio ſcientię eſt in ſcien
tia, memoria eſt manſio ſcientiæ. igitur memoria eſt in ſciẽ
tia, maior patet quoniam manſio ſcientiæ eſt in manente,
ſcientia eſt, quæ manet, & ſeruatur in anima, minor eſt de-
D finitio memorię, de qua, in libro de memoria ſatis, deſtruit
conſequens, & dicit { hoc autem non contingit, memoria
enim } omnis in anima eſt, { non autem in ſcientia cuius
eſt memoria. } Sic mõſtraret aliquis, quando memoria non
eſt falſus ſenſus. Salus enim ſenſus in ſenſu eſt, omnis enim
ſalus in eo eſt, cuius eſt ſalus. Memoria vero non in ſenſu,
ſed in anima non enim ſenſus memorat, ſed anima, deinde
oſtendit vtilitatem huius loci, & dicit, { eſt autem, qui di-
ctus eſt locus, & ad accidens communis, nihil enim refert }
quantum ad interemptionem { dicere manſionem genus
memoriæ, aut dicere hoc } .ſ. manſionem { accidere illi .ſ.
memoriæ, { nam ſi quouis modo memoria eſt ſcientię mã
ſio, } hoc eſt aut, vt ſpecies generis ſiue, vt ſubiectum acci-
dentis, { eadem ratio } ſiue locus { aptabitur } ad interi-
mendum. Per eundem enim locum interimi poteſt man-
ſionem eſſe genus, & accidens memoriæ, nam ſi manſio eſt
accidens memoriæ, cum manſio accidat ſcientiæ, vt dictũ
eſt, quia manſio accidit manenti, memoria accideret ſcien
tiæ, vel eſſet idem quod ſcientia. non enim poteſt manſio E
duobus diuerſis accidere quod abſurdum eſt. Eſt enim me-
moria in anima, & non in ſcientia, nec idem, quod ſciẽtia.
Circa hæc quæ Ariſt. dixit, primo annotatione dignum eſt
locum, quem accepit ab inhærentia relatiui in ſuo correla
tiuo, poſſe reſolui in tria loca pro numero membrorum di
uiſionis, quam aſſignauit, quorum primus talis eſt, ſi data
ſpecies ineſt ex neceſſitate ſuo correlatiuo, genus vero, nec
neceſſario ineſt, nec vllo pacto ineſt, vel econuerſo genus
ex neceſſitate ineſt, ſpecies vero nulla ratione, datum ge-
nus non eſt datæ ſpeciei genus. Secundus vero talis, ſi ſpe-
cies contingit ineſſe ſuo correlatiuo, genus vero haud q̃q;
contingit, vel econuerſo, datum genus non eſt datę ſpeciei
genus tertius talis, ſi ſpecies ſuo correlatiuo ſimpliciter nõ
contingit ineſſe, genus autem contingit, vel econtrario, da
tum genus non eſt datæ ſpeciei genus. Locus vero iis om-
nibus communis talis eſt, ſi quis ponat aliquod eſſe genus
cuius ſpeciei, quod genus non eſt in eodem diuiſionis mem
bro, in quo ſpecies eſt, quod ponit. vt genus nõ eſt genus.
Vtilitas vero loci eſt, quoniam ex hoc loco non ſolum pa-
tet manſionem ſcientiæ non eſſe genus memoriæ, ſed nec F
accidens q; manſio ſcientiæ nõ ſit genus memoriæ, patuit,
quia non ineſt, ei, cui ineſt memoria. Quod autem manſio
ſcientiæ non ſit accidens memoriæ, eodem loco perſpicuũ
eſt, nam manſio ſcientiæ accideret omni illi, cui memoria
accidit, eſt enim maxima, cui accidit aliquod accidens, eidẽ
accidit omne id, quod illi accidenti accidit, vt cui accidit ſu
perficies, eidem accidit, & album, & dextrum, & id omne,
quod ſuperficiei accidit. At memoria animæ accidit, man
ſio autem ſcientiæ, accidit ſcientiæ, manſio enim manenti
accidit. ſcientia autem eſt manens. Quare manſio ſcientiæ
ipſi ſcientiæ manenti accidit. Quare manſio ſcientiæ nõ eſt
accidens memoriæ, hæc ſunt, quæ Ariſt. ait.

LOCVS QVINQVAGESIMVSQVINTVS

Rurſum ſi habitum in actu poſuit, aut actum in habitu, G
non eſt genus, quod tale eſt. Vt ſi ſenſum motum per corpus.
Siquidem ſenſus habitus, motus autem actus. Similiter autẽ
& ſi memoriam habitum contentiuum opinionis dixerit.
Nulla enim memoria habitus, ſed magis actus eſt.

Hic eſt locus quinquageſimuſquintus, qui accipitur ab
ea differentia, quia eſt habitus ad actum. Videtur enim ha-
bituum quidem habitus eſſe genus, actuum ſiue actionum
actus, vel actio. Si igitur aliquis mutauerit. dederitq; aut
actionem habitus genus, aut actionis habitum, deſtruet ge
nus datum: vnde dicit. { Rurſum ſi habitum in actu, } vt
in genere { poſuit, aut } econtrario { actum in habitu, }
vt in genere { non eſt genus, quod tale eſt } datũ. Eſt enim
maxima, vt habituum habitus, & actuum actus genus ha-
beatur. Hoc quod dixit, exemplis manifeſtat, & dicit, { vt
ſi ſenſum, motum per corpus } hoc eſt in motu corporeo H
vt in genere aliquis ponat, hic peccat, { ſiquidem ſenſus
habitus, motus autem } corporeus { actus } eſt. Quo ve-
ro ad verba attinet, habitus græce ἕξις, dicitur, quod no-
men Ariſt. etiam ad naturales potentias extendit, q; ſ. ſem
per habeantur. Actus vero græce eſt, ἐνέργεια, latine tum
actus, tum actio, quæ differt ab habitu, cum actio non ſem-
per habeatur. Recte igitur dixit, ſenſum non eſſe in motu,
vt in genere, quoniam ſenſus eſt habitus naturalis, motus
vero actio, quæ non ſemper habetur, deinde ponit ſecun-
dum exemplum, & dicit, { Similiter autem & ſi memoriã
dixerit eſſe habitum contentiuum } ſiue ſeruatiuũ { opinio
nis } vel ſcientiæ, quam quis didicit, etiã peccat, & aſſignat
cauſam cur peccet, & dicit { nulla enim memoria habitus,
ſed magis actus eſt, } peccat igitur ille qui ſic ponit, quia
actum in habitu, ut in genere ponit. Quod autem memo
ria actus ſit, probat Alexan. quoniam memoria eſt actio fa
cta ab ipſa reminiſcentia.

LOCVS QVINQVAGESIMVSSEXTVS.

Peccant autem & qui habitum in conſequentem poten-

I *tiam ordinant manſuetudinem continentiam iræ. & fortitudinem, & iuſtitiam, timorum, & lucrorum continentiam. Siquidem fortis, & manſuetus perturbatione uacans dicitur. Continens autem, qui perturbatur, & non ducitur. Fortaſſe igitur talis potentia ſequitur utrunq; ; ut ſi perturbetur, non ducatur. Verum continere non hoc eſt, hunc quidem fortem, illum autem maniſeſtum eſſe, ſed omnino perturbari ab huiuſmodi nihil.*

Hic eſt locus quinquageſimuſſextus, qui accipitur ab ea differentia, quæ eſt habitus ad habitum, qui talis eſt, ſi habitus vnius rationis ponatur in habitu ſiue potentiæ alterius rationis, vt in genere, interimitur problema. vnde dicit. { Peccant autem, & qui habitum } .ſ. vnius rationis { ordinant, vt in genus { in potentiam conſequentem, } hoc eſt quæ ſequitur ſecundum prædicationem ad habitū. Non
K enim omne ſequens ad alterum ſecundum prædicationem eſt illius genus, & per potentiam habitum etiam intelligit alterius rationis, quaſi velit dicere eos peccare, qui habitū vnius rationis poſuerint, vt in genere in habitu alterius rationis, quoniam licet habitus alterius rationis ſequi poſſit prædicatione ad habitum alterius rationis, non propterea erit genus illius. Sunt enim quædam ſiue potentiæ, ſiue habitus, qui videntur ſequi quoſdam habitus, quæ tamen nō ſequuntur reuera, deinde ponit exempla, & dicit, { vt } ſubaudi peccant, qui { manſuetudinem continentiā iræ } ponunt, non enim continentia iræ eſt genus manſuetudinis, { & } ſubaudi peccant qui { fortitudinem, timorum continentiam } ponunt, & { iuſtitiam lucrorum } continentiam, non enim continentia timorum eſt genus fortitudinis nec continentia lucrorum genus iuſtitiæ. Quod vero continentia iræ non ſit genus manſuetudinis, nec cōtinentia timorum genus fortitudinis, nec continentia lucrorum genus iuſtitiæ, probat, & dicit { ſiquidem fortis &
L manſuetus perturbatione, } atq; paſſione { vacans dicitur } non enim fortis a timoribus patitur, cum habeat habitum, quo a timoribus non eſt aptus pati. Nec manſuetus ab ira, habet enim habitum, quo ab ira non eſt aptus pati, ſimiliter nec iuſtus patitur a deſiderijs lucrorum, habet .n. habitum, quo eſt pati ineptus. { continens autem, } vt dicitur ſeptimo ethico. eſt, { qui a concupiſcentijs { perturbatur, & non ducitur, } nec vincitur ab illis, non ergo poteſt continentia, eſſe genus eorum habituum, cum ſit habitus alterius rationis ab illis. Eſt enim continentia habitus, quo non vincimur a deſiderijs. Cæteræ vero virtutes habitus ſunt, quibus non patimur ab extremis, deinde oſtendit qua ratione continentiæ prædicatione poteſt ſequi virtutes prædictas, & dicit, { fortaſſe igitur talis potentia } .ſ. continentiæ ſequitur { vtrunq; } .ſ. fortem & manſuetū, quando fortis & manſuetus accipiūtur, vt ſunt tales ex ſuppoſitione, manſuetus quidem, vt poſſit retinere iram exceſſiuam, ſi aliquando contingerit. Fortis vero, vt poſſit re
M tinere motus terribiles, ſi aliquando acciderint. Si igitur ſumantur hoc pacto manſuetus & fortis, vt poſſint continere ſe ab extremis, ſi acciderint, continentia ſequetur ſecūdum prædicationem huiuſmodi habitus, & hoc ſubſcribit; { fortaſſe igitur talis potentia } .ſ. { continentia ſequitur vtrunq; } ſecundum prædicationem videlicet fortem, & manſuetum, { vt ſi perturbetur } .ſ. fortis vel manſuetus ab extremis, { non ducetur } nec vincetur. hoc modo cōditionaliter ſequitur. Si enim fortis ab extremis patitur, & non vincitur, eſt continens, & ſi manſuetus patitur ab extremis, & non ſuperatur, eſt continens. Sed quia ſtat cōditionalem eſſe veram, cuius antecedens, & conſequens ſunt falſa, oſtendit tam antecedens, q̄ conſequens eſſe falſa, & dicit, { verum continere non hoc eſt, } non enim eſt { hunc quidem fortem eſſe } ex ſuppoſitione ſi patitur, nō vinci, { illum autem manſuetum eſſe } .ſ. patitur ab ira nō vinci, aut exponatur ſic, { verum hoc } .ſ. { hūc quidem fortem eſſe, illum autem manſuetum eſſe, non eſt continere. } quoniam licet ex ſuppoſitione fortis contineatur, & N
manſuetus, tamen fortis abſolute non continet timorem, nec manſuetus iram. Cum ex habitu virtutum effecti ſint impaſsibiles. Ideo ſubſcribit, { ſed } ſubaudi hunc fortem eſſe, illum vero eſſe manſuetum, eſt { ab huiuſmodi } paſſionibus { omnino nihil perturbari, } quare in ſenſu categorico nec fortis eſt continens, nec manſuetus eſt continens. Ex his ſequitur hanc hypotheticam eſſe neceſſariam, ſi fortis patitur a terroribus, & non vincitur ab illis, eſt continens. ſimiliter ſequitur, ſi manſuetus patitur ab ira, & nō vincitur, eſt continens, & quia conſequens eſt impoſſibile, vt ex definitione continentiæ & illarum virtutum patet, ideo ſimpliciter, nec fortis, nec manſuetus eſt continens, hoc pacto, vt mihi videtur, Alexander hunc textum expoſuit.

LOCVS QVINQVAGESIMVSSEPTIMVS.

Aliquoties autem & quod ſequitur quouis modo, ut genus ponunt. Vt triſtitiam, iræ, & opinionem fidei. Vtraque enim prædicta ſequuntur quidem quodam modo aſſignatas O
ſpecies: neutrum tamen eorum genus eſt. Nam qui iraſcitur, contriſtatur: priore in eo triſtitia facta, non enim ira triſtitiæ, ſed triſtitia iræ cauſa eſt. Quare ſimpliciter ira non eſt triſtitia. ſecundum autem hæc, neq; fides opinio. Contingit enim eandem opinionem etiam non credentem habere, non contingeret autem hoc, ſi fides eſſet ſpecies opinionis. Non enim contingit idem amplius permanere, ſi ex ſpecie omnino permutatum ſit: quemadmodum nec idem animal quandoq; hominem eſſe, & quandoq; non. Siquis autem dicat ex neceſſitate opinantem etiam fidem habere, de æqualibus opinio et fides dicetur. Quare nec ſic erit genus. de pluribus.n. oportet dici genus.

Hic eſt locus quinquageſimuſſeptimus, qui ſumitur a quo- P
modolibet conſequente. Nam cum genus ſpeciem ſequitur, ſi aliqui quod quomodolibet ſequitur ad aliquid, genus illius ponant, peccant, non enim quod quomodolibet ſequitur ad aliquid, eſt illius genus, triſtitia enim ſequitur iram; non tamen, vt aliqui opinantur, ſequitur, vt genus. Non enim ira eſt triſtitia, ſunt enim effectus omnino diuerſi, quorum licet alter alterum ſequatur, non tamen alter de altero prædicetur, vnde dicit. } Aliquoties autem & quod ſequitur quouis modo, ut genus ponunt, } ſubaudi, & hi peccant, non enim quomodolibet ſequens eſt illius genus, ad quod ſequitur, non enim quod ſequitur; vt propria paſſio alicuius ſubiecti eſt genus illius ſubiecti vt riſibile hominis, nec quod ſequitur ſecundum conſequentiam, ſemper eſt genus eius, ad quod ſequitur. Cauſa enim efficiens ſequitur ſecundum conſequentiam ſuum effectum, & non eſt illius genus. Calefactio enim ſanguinis, circa cor effectrix cā eſt iræ, & ſequitur eſt ira in corde. Igitur ſanguinis ſupercalefactio, non tamen calefactio ſanguinis eſt genus iræ. Inſuper nec quod ſequitur; vt coniunctum, eſt genus illius, cui coniungitur. non enim dulce eſt genus albi, uel econuerſo, licet in lacte neceſſario coniungantur. Nec quod ſequitur ſecundum prædicationem, ſemper eſt genus eorum, quæ Q
ſequitur, ens enim & vnum omnia ſecundum prædicationem ſequuntur, non tamen ſunt genera aliquorum deinde ponit exempla, & dicit { vt } ſubaudi peccant, qui { triſtitiam. iræ, & opinionem, fidei } genera ponunt, quia ſequūtur. { Vtraq; enim prædicta ſequuntur quidem quodam modo aſſignatas ſpecies } .ſ. triſtitia iram, & opinio fidem. ſequitur enim in hoc eſt ira. Igitur in hoc eſt triſtitia, inſuper ſequitur, in hoc eſt fides, igitur opinio. { neutrum autem } neutrum { genus eſt, } quoniā nec triſtitia iræ, neq; opinio fidei, non enim ira eſt triſtitia, cum ſint diuerſi affectus. Nec opinio fides eſt cū ſint diuerſi habitus. Sed dices duplex eſt ira, altera ſimplex, quæ oritur ex appetitu vindictæ, altera, q̄ triſtitia præcedit in eodem ſubiecto. Dicet igitur aliquis triſtitiam eſſe genus iræ, non eius iræ, quæ ſim

plex

A plex eſt, ſed eius iræ, cum qua eſt triſtitia permiſta, Ariſto. igitur, vt Alexan. exponere videtur, oſtendit ꝙ nec triſtitia, quæ eſt cum ira, ſit genus iræ, & inquit, { nam qui iraſcitur, contriſtatur, { hoc eſt dico triſtitiam quæ eſt cum ira, non eſſe genus iræ. { nam qui iraſcitur, } prius tempoce { contriſtatur, priore } ſecundum tempus { triſtitia facta in eo. } cum enim aliquis triſtatur, propter iniuſtitiam ſibi illatam, iraſcitur, verum prius tempore triſtatur, & cauſam aſſignat, & dicit, { non enim ira triſtitiæ, ſed triſtitia iræ cauſa eſt, } vt efficiens, loquor autem de ira, quę cū triſtitia permiſta eſt, & quia triſtitia eſt cauſa iræ, vt efficiēs ideo prius tempore eſt facta triſtitia in nobis, q̄ ira, tunc cōcludit exemplum, & dicit, { quare ſimpliciter ira nō eſt triſtitia. } Hoc eſt, quare triſtitia non eſt aliquo pacto genus iræ, nam cauſa effectiua alicuius, quæ ſecundum tempus præcedit, non eſt genus eius, tale enim non eſt genus, vt prius ipſe ſit ſpecie, non.n. prius animal ſit, deinde ex hoc
B homo. Sed homo ſimul & animal eſt, & homo. Deinde trāſit ad ſecundum exemplum, { ſecundum autem hæc, neq; fides opinio, } hoc eſt neq; opinio eſt genus fidei, licet opinio ſequatur in eodem ſubiecto fidem. Impoſſibile enim eſt (vt Alexand. inquit) ſine opinione fidem fieri in aliquo. Non tamen opinio genus eſt fidei, quod Ariſt. demonſtrauit raptim ex eo quia contingit habentem opinionem eādem quandoq; credere, & quandoq; non credere in ea qđ in genere eſt impoſſibile, impoſſibile enim eſt idem numero animal aliquando quidem hominem eſſe, aliquando autem non, eundem colorem numero aliquando album eſſe aliquando non, nam & homo cum tranſmutatur, nec animal eſt amplius, quare nec opinio eadem permaneret non exiſtens cum fide. Corrumpitur enim genus vno quoq; deſtructo, in quo eſt. Opinio vero & prius fuit, & ſine fide. & rurſum cum tranſmutatur opinans, fides eſt, & ſi non amplius fides eſt, adhuc opinio permanet, non enim prohibetur aliquis eandem de aliquo opinionem habens, aliquando quidem credere in ea, aliquando vero non. Vt opinionem habens de anima ꝙ ſit immortalis, non prohibetur prius credere in ipſa. Poſtea propter nōnullas rationes, nō
C credere, & hoc quod dixit in opinione & fide, idem eſt cum eo, quod dictum eſt de ira & triſtitia. Contingit enim eundem, qui triſtatur, & ſine ira, & cum ira eſſe, & propterea dixit, { ſecundum autem hæc, neq; fides opinio } quaſi demonſtrans eandem rationem eſſe de vtroq;, vnde dicit, { contingit enim eandem opinionem } habere, quā prius habebat { non credentem } in ea, & ſic contingit cum q eandem opinionem habet, quam credebat, poſtea ſeruata eadem opinione, non credere in illa, & ita contingit vt eadem opinio ſtet in aliquo modo cum fide, modo ſine fide. { non contingit autem hoc } .ſ. opinionem eandem eſſe cum fide, & ſine fide, { ſi fides eſſet ſpecies opinionis, non enim cōtingit idem amplius permanere, ſi omnino ex ſpecie permutatum ſit, } nam & homo, cum tranſmutat, nec animal eſt amplius, & hoc dicit, { quemadmodum nec idē
D animal } contingit { quandoq; hominem eſſe, & quādoq; non, } ita eundem opinantem non contingeret, quādoq; fidem habere, quandoq; non, deinde remouet vnū dubiū, quoniam aliquis non conceder eandem opinionem habentem aliquando quidem credere, aliquando vero nō, quoniam dicet omnem opinantem credere, vnde dicit, { ſiquis autem dicat ex neceſſitate opinantem } .ſ. omnem & fidem habere, } contra obijcit, quoniam tunc { de æqualibus opinio, & fides dicetur, } omnis enim opinans credit, & omnis credens opinatur, tunc infert peccatum, & dicit, { quare nec ſic erit genus } opinio fidei, nec contra fides opinionis, { de pluribus enim oportet dici genus, } non enim genus æquale eſt ſecundum prædicationem cum ſpecie.

LOCVS QVINQVAGESIMVSOCTAVVS

Videndum autem, & ſi in aliquo eodem nata ſint utraq; fieri. In quo enim ſpecies, & genus. Vt in quo album, & color. Eſt in quo grammatica & diſciplina. Si igitur quiſpiam uerecundiam, timorem dixit, aut iram, triſtitiam. nō accidit in eodem ſpeciem, & genus eſſe, nam uerecundia quidem in rationali, timor autem in iraſcibili. At triſtitia in cōcupiſcibili. in hoc enim & uoluntas. Ira uero in iraſcibili, quare non ſunt genera, quæ aſſignata ſunt, non enim in eodem cum ſpeciebus nata ſunt fieri. Similiter autem & ſi amicitia in concupiſcibili, non erit uoluntas quædam. Omnis enim uoluntas in rationali. utilis autem hic locus, & ad accidens, & ad id, cui accidit. In eodem enim accidens, & cui accidit. Quare niſi in eodem uideatur, manifeſtum, quoniam non accidit. E

Hic eſt locus quinquageſimusoctauus, qui accipitur ab eo, in quo genus, & ſpecies apta ſunt fieri, ſunt autem ea, in quibus apta ſunt fieri, bifariam alia quidem potentię, quibus inſunt animæ, & ſic locus iſte ſeruit virtutibus moralibus. Alia vero ſubiecta, in quibus apta ſunt fieri, & ſic ſeruit & generibus & ſpeciebus, quæ ſunt accidentia, & ipſis accidentibus, vt ſunt prædicata diuerſa generibus & ſpeciebus, vnde dicit, aliquo genere dato, & aliqua ſpecie data illius dati generis, { videndum, & ſi in aliquo eodē nata ſunt utraq; fieri } .ſ. & genus datum, & illius dati generis data ſpecies, dico { in aliquo eodem, } aut potentia, per quā animæ inſunt, aut ſubiecto, cui inſunt, nam ſi datum alicuius genus non fieret in eodem, in quo ſpecies, ſed in alio, deſtruetur ſecundum hunc locum genus illud, deinde aſſignat maximā, quæ eſt loci ratio, & dicit, { in quo enim ſpecies } eſt, vel vt in potentia, vel vt in ſubiecto, { & genus } erit, econuerſo autem non oportet, quoniam genus in aliquo aptum eſt ineſſe, in quo ſpecies non apta erit ineſſe, virtus enim apta eſt fieri in parte rationali, in qua non eſt apta fieri fortitudo deinde ponit exemplum, & dicit, { vt in quo G album } quod eſt ſpecies, { & color, } qui genus eſt, ambo enim in corpore, eſt autem exemplum hoc ſubiecti, color enim & album in corpore ſunt, vt in ſubiecto, & in quo grammatica, & diſciplina, } nam ambæ in anima, & ſic ēt hoc exemplum erit ſubiecti, quoniam grammatica & diſciplina in anima ſunt, vt in ſubiecto, & ſic Alex. exponit. Vel fortaſſe erit hoc exemplum potentiæ, quoniam ſi diſciplina & grammatica ſunt in anima, & anima eſt in corpore, erunt diſciplina, & grammatica in corpore, quod falſum eſt, & propterea exemplum eſſe potentiæ aſſerunt iuniores, nam diſciplina & grammatica in intellectu ſunt, vt in potentia, & quia intellectus eſt in anima, ideo diſciplina & grammatica erunt in anima, non autem in corpore, q̄m intellectus, & ſubiectum, cui ſine medio inſunt, non ineſt corpori immediate, deinde per exempla demonſtrat uſum loci, & dicit, { ſi igitur quiſpiam verecundiam timorem dixit, } ita vt velit timorem verecundiæ genus eſſe, { aut H iram triſtitiam } ita vt velit triſtitiam eſſe genus iræ, nō bene aſſignabit, quoniam { non accidit in eodem ſpeciem & genus eſſe, nam verecundia quidem in rationali } potentia eſt. Eſt enim verecundia, vt Auicenna ſcribit, primum rationis ſignum hac ratione ſit, vt nullum animal brutum verecundia afficitur. { timor autem in iraſcibili, quoniam in iraſcibili eſt audacia, quæ eſt timori in extremo contraria, eſt enim timor fuga cordis ſecundum ſanguinis contractionem. Audacia vero proſecutio cordis ſecundum ſanguinis amplificationem. Deinde pertractat ſecundum exemplum, & dicit. { At triſtitia in concupiſcibili } potentia eſt, quod per ſuum contrarium demonſtrat, & dicit. { in hoc enim & voluptas: ira vero in iraſcibili } eſt.n. triſtitia conſtrictio cordis ex abſentia delectabilis: & præſentia contrarij quod in concupiſcibili eſt, ira vero ebullitio ſanguinis circa cor propter vindictæ appetitum. Appetitus autem vindictæ in iraſcibili eſt, tunc concludit propoſitum & dicit. Quare non ſunt genera, quæ aſſignata ſunt } vt genera: quia nec timor verecondiæ, nec triſtitia irę ge-

I nus eſt. { Non enim in eodem cum ſpeciebus nata ſunt fieri, } deinde aſſignat tertium exemplum, vt vſum loci dilucidius pateat, & dicit. { Similiter autem & ſi amicitia } eſt { in concupiſcibili } virtute, vt nonnulli aſſignant, & nunc pro exemplo ſupponatur, cum enim amor in concupiſcibili ſit, erit etiam amicitia in concupiſcibili. Quod ſi non ita ſit, ſupponatur, ſi igitur amicitia in concupiſcibili virtute eſt, non erit voluptas quædam, } hoc eſt non erit voluptas genus amicitiæ. { Omnis enim voluntas in rationali } virtute eſt. Sequitur enim intellectum ſicut vmbra corpus (vt Auerroes inquit.) eodem modo nec ſcientia eſt genus fortitudinis. nam fortitudo eſt in iraſcibili, in qua ſunt timor & audacia. Scientia vero in rationali. Sed quæret aliquis, quo modo Ariſtote. dixit verecundiam in rationali eſſe, ſi eſt paſſio. nam paſſiones non in rationali, ſed in paſſibili ſunt. Alexander, reſpondendo, vt mihi videtur, vult Ariſto. vſum eſſe exē K plo ſimpliciter atq; communiter. Intellexit enim per verecundiam, omne mixtum, cum verecundia. Modo videl verecundia cum ratione aliqua mixta eſſe, & hoc ſatis pro exēplo. Præterea dato q ipſa verecundia non ſit in rationali, erit ſaltem in concupiſcibili, timor vero, vt diximus, in iraſcibili. igitur adhuc timor non erit genus verecundię, deinde Ariſt. aſſignat vtilitatem loci, & dicit. { Vtilis autem hic locus, & ad accidens, & ad id, cui accidit, } ſi enim non in eodem fuerit accidens, in quo eſt id cui accidit, aſſignatū pro accidente non erit illius accidens, cuius maximā ſubſcribit, { in eodem enim accidens eſt, & id cui accidit, } in eodem enim album, & ſuperficies. Vtrunq; enim in corpore. { Quare niſi in eodem videatur } ineſſe accidens, & id cui accidit. { manifeſtum, quoniam non accidit } ei, cui ineſſe ſumebatur ineſſe. Sed contra maximam videtur, quoniam non in eodem eſt color, & corpus, nec in eodem eſt ſuperficies, & corpus. Alexander maximam exponit, acci L dentibus in his habere locum, in quibus & ſubiecta apta nata ſunt fieri, non enim corpus, & color in eodem. In quo enim ira, in eodem violentia, quæ accidit iræ. Et in quo ſuperficies, in hoc & color eſt, qui accidit ſuperficiei. Quare non ſolum in habitibus & paſſionibus probabilitatem habet hic locus, ſed etiam in iȷs vniuerſaliter, quæ & ipſa in aliȷs apta ſunt fieri. igitur ſi aliquid fuerit datum alicui accidens, quod non eidem ineſſet datum accidens non erit illius accidens quo modo prudentibus rubeſcere. Non enim in eodem ſiquidem rubeſcere in ſuperficie, pudere autem nō in ſuperficie, aut timentibus rigeſcere, nam rigeſcere in membris, timor autem in iraſcibili virtute eſt.

LOCVS QVINQVAGESIMVSNONVS.

Rurſum ſi ſecundum quid, ſpecies dictum genus participat. Non enim uidetur ſecundum quid participari genus. Siquidem non eſt homo ſecundum quid animal, neq; grammatica ſecundum quid diſciplina. ſimiliter autem et in aliȷs. M *Conſiderandum igitur ſi in aliquibus ſecundum quid participatur genus, ut ſi animal quod quidem ſenſibile, uel uiſibile dicitur. Secundum quid enim ſenſibile, uel uiſibile animal. Secundum corpus enim ſenſibile, & uiſibile. Secundum animam autem non, quare non erit genus corpus uiſibile & ſenſibile animalis.*

Hic eſt locus quinquageſimuſnonus, qui ſumitur a modo quo ſpecies genus participat, & proponit locum, & dicit. { Rurſum ſi ſecundum quid ſpecies dictum } vel datum { genus participat } ſubaudi etiam interimitur problema. Deinde aſſignat maximam, per quam patet locus, & dicit. { Non enim videtur ſecundum quid participari genus } a ſpecie, hanc probat inductione, & dicit. { Siquidē non eſt homo ſecundum quid animal, neq; grammatica ſecundum diſciplina, ſimul autem & in aliȷs } quoniam nec iuſtitia eſt ſecundum quid virtus, nec prudentia ſecundum quid bonum. deinde recolligit locum ex hac maxima, & dicit. { Conſiderandum igitur, ſi in aliquibus ſecundum qd participatur genus, vt ſi animal, quod quidem ſenſibile vel N viſibile dicitur, } conſiderandum vtrum ſecundum quid, vel ſimpliciter ſenſibile, vel viſibile dicatur. Deinde oſtendit animal ſecundum quid eſſe ſenſibile, vel viſibile ut oſtēdat propoſitum, & dicit. { Secundum quid enim ſenſibile vel viſibile animal, ſecundum corpus enim ſenſibile, & viſibile, ſecundum animam autem non } tunc concludit exēplum & dicit. { quare corpus viſibile & ſenſibile non erit animalis genus } Quo vero ad locum attinet, annotatione dignum non ſimiliter aliquid genus participare, & accidens. In accñtibus enim poſſibile eſt aliquid participare accidens ſecundū quid, vt album corpus, & homo participant. At in generibus impoſſibile, non enim homo participare poteſt animal ſecundum quid, nec grammatica ſcientiam.

LOCVS SEXAGESIMVS.

Latent autem quandoq; et totum in partem ponentes, ut animal corpus animatum. Nullo enim modo pars de toto prædicatur. Quare non erit genus corpus animalis, eo quod pars eſt.

latent λανθάνουσι peccant. O

Hic eſt locus ſexageſimus quē accipit ab ipſa parte prædicante, & dicit. { Latent autem } decipiendo ſiue { peccant autem { nam λανθάνουσι enim grece, licet pro latent, tamen hic pro peccant accipitur, nam qui latet decipiēdo peccat. Si igitur peccant { quandoq; & totum ponentes partem } vt genus, { vt animal corpus animatum } totum exiſtens, eſt enim corpus animatū totum animal, ſubaudi ponentes in corpus, quod eſt pars animalis, vt in genus, hic peccat, { nullo enim modo pars de toto prædicatur } ſubaudi, vt genus { de toto, } tunc concludit propoſitum, & dicit. { quare non erit genus corpus animalis eo q } corpus { eſt pars } animalis, quod eſt ſm totum aīatum corpus. dixit autem { quandoq;, } quoniam ſemper latent, decipiendo, qui ponunt totum in parte vt in genere, quoniam in aliquibus eſt error manifeſtus. Qui eni po- P neret caput genus hominis, hic non lateret decipiēdo, quia omnibus error patet. Sed qui ponit corpus genus animalis, hic latet decipiendo, quoniam error non eſt omnibus perſpicuus. Porphyrius enim poſuit corpus genus animalis. ſi forte penuria vocabulorum hoc dixit, non enim facile inuenitur nomen illi communi, quod eſt genus animalium, & plantarum, & elementorum. Ideo penuria vocabulorum quaſi ex licentia Porphyrius corpus genus dicit animalium, & inanimatorum. Differt hic locus a loco proxime aſſignato, quoniam hic reſpicit ad partem integralem, locus vero proximus ad partem eſſentialem.

LOCVS SEXAGESIMVSPRIMVS.

Videndum autem quid uituperandorum aut fugiendorum in poteſtate, aut in potente poſiti, ut ſophiſtam, aut ſeductorem, aut furem eum, qui poſsit aliena latenter ſurripere. Nemo enim prædictorum in eo quod poſsit horū aliquid, talis dicitur. Poteſt enim deus, et ſtudioſus praua agere. non ſunt autem tales, ſiquidem omnes praui ſecundum electionem dicuntur. Inſuper omnes poteſtates eorum, quæ ſunt eligenda. Prauorum enim poteſtates eligendæ, eo quod deum et ſtudioſum habere dicimus eas. Potentes enim dicimus eos eſſe, praua agere. Quare nullus uituperandi genus erit poteſtas. Si autem non, accidet uituperandorum quiddam, eligēdum eſſe. Nam erit quædam poteſtas uituperabilis.

Q ſeductorem calūniatorē διάβολον detractorē, tēptatorem κλέπτην furem

Hic eſt locus vigeſimuſprimus, quem Ariſt. accepit a poteſtate quæ dicitur bonum eſſe ſecundum ſuam naturam. Ex hac enim locum quendam ad generum deſtructionem vtilem tradit, qui talis eſt, ſi aliquis ponat quempiam actu vituperanda vel fugienda facientem in potente facere vituperanda vel fugienda vt in genere, peccat. non enim potentes facere praua, eſt genus eorum qui acto praua faciūt vt ſi ſophiſtę, vel calūniatori, vel furis, qui actu praua agūt

potentem

A potentem hæc facere genus ponat, errat. non enim poſſibile eſt mali genus bonum eſſe. At potens praua facere, bonus eſt, qui facit praua malus eſt, non ergo potens praua facere eſt genus eius, qui actu praua facit. Siquis enim furem aut ſophiſtam, aut ſeductorem definiens dicat, ſeductorem quidem eſſe eum qui poteſt ſeducere, & amicos inimicos facere, furem vero eum, qui poteſt clam aliena ſurripere, ſophiſtam autem potentem ex apparenti ſapientia decipere, male definit. Nullus enim horũ eſt talis ex poteſtate faciendi, ſed ſophiſta eſt ſophiſta ex eo quia actu eligit decipere, & fur eſt fur ex eo, quia actu eligit clam ſurripere, & ſeductor eſt ſeductor, quia actu eligit ſeducere, non autem ex eo quia poſſunt hæc facere, nam & boni poteſtatem habent praua agendi, non autem ea agunt, eo quia non actu eligunt ipſa, dicit. { Videndum autem ſi quid vituperandorum aut fugiendorum } .i. ſi aliquem qui ex electione actu vituperanda, aut fugienda agit quiſpiam { in poteſtate, aut B in potente } agere vt in genere { poſuit, } nam qui ponit actu ex electione vituperanda aut fugienda facientem in potentem hæc facere, vt in genere, peccat, quia malum in bono vt in genere poſuit. Deinde exempla aſſignat, & dicit. { vt } videlicet peccat, qui ponit { ſophiſtam, aut ſeductorem, aut furem eum qui poſſit aliena latenter ſurripere. Nemo enim prædictorum in eo quod poſſit horũ aliquid, talis dicitur. } Non enim ſophiſta dicitur ſophiſta ex eo quia poteſt decipere, nec ſeductor ex eo quia poteſt ſeducere, nec fur quia, poteſt clam ſurripere, { poteſt enim & deus, & } vir { ſtudioſus } atq; bonus { praua agere, nõ ſunt autem tales } .ſ. praui, vel mali. { Siquidẽ omnes praui } ac mali { ſecundum electionem } actu factam, { dicũtur } igitur per electionem praua agens non eſt in potente vt in genere. Deinde hoc idem probat rationibus, quarum prima eſt oſtenſiua ſic, poteſtates ac potentes ſunt eligibiles, electiones prauorum non ſunt eligibiles, igitur electiones prauorum non ſunt poteſtates. De ratione tangit maiorem, & dicit. { Inſuper omnes poteſtates, eorum ſunt, quæ ſunt eligenda } dico omnes poteſtates, { nam } etiam { prauorum poteſtates } ſunt { eligendæ, } deinde probat C maiorem primo exemplo, & dicit. { eo quod deum & ſtudioſum habere dicimus eas, potentes enim dicimus eos eſſe praua agere, } licet per electionem nunq̃ praua agent, & quo poſſunt praua agere ſunt boni & laudabiles, hæc eſt maioris probatio, deinde dat cõcluſionem, & dicit. { Quare nullus vituperandi genus erit poteſtas, } deinde ponit ſecundam rationem per impoſſibile, & dicit. { Si autem non } eſt ita, ſed poteſtas eſt genus vituperandi, cum poteſtas ſit eligibilis, vituperandum erit eligibile. Vnde ſyllogiſmus componitur ſic, poteſtas eſt eligibile, vituperãdum eſt poteſtas, quia per te eſt in poteſtate vt in genere, igitur vituperandum eſt eligibile, concluſio, eſt impoſſibilis, & non pro maiore igitur pro minore. hoc dicit. { Si autem non } fuerit ita, ſed fuerit vituperandi genus poteſtas, { accidet vituperandorum quiddam eligendum eſſe, nam erit quædam D poteſtas vituperabilis, } erit enim vituperabile in genere poteſtatis. Quo vero ad verba attinet, verbũ { ſeductorem } græce eſt διάβολον, latine etiam calumniatorem, & licet ſeducere ſit quandoq; in bonam partem, tamen plerunq; ſeducere eſt decipere, vt Terentius in Andria, etiam nunc me ſeducere iſtis dictis poſtulas, calumniator vero eſt, qui falſum crimen obijcit. Melius ſeductorem q̃ calumniatorem tranſtuli, quia magis ad propoſitum, & cum dixiſſet { vt ſophiſtam, aut ſeductorem, aut furem, } ſolum de fure (vt Alex. inquit) exemplum expoſuit, dans intelligere cum illa expoſitione, hoc. ſ. potentem clã aliena ſurripere, & hoc. ſ. potentem ex apparenti ſapientia decipere, quæ ſunt definitiones aliorum exemplorum. Quo vero ad exempla attinet, attentione dignum, nullum eſſe prauum, hoc eſt ſophiſtam, ſeductorem vel furem, qui per electionem non ſit talis, & actu praua agat. Qui vero poteſtate eſt talis, hic per electionem non praua agit, ſed poteſt praua agere, quoniam (vt Alexan. inquit) poteſtas eſt oppoſitorum, & quatenus praua agere poteſt, nunquam tum eli- E
git praua, ideo ſumme laudatur, qui poteſt praua agere, & non agit. Vtrum vero deus poſſit praua agere. Ariſto. dicit, & Alexand. probat, quoniam deus poteſt bona agere, ergo & mala, quia oppoſitorum vna eſt potentia. Et ſi occurres, quoniam tunc deus poſſet eſſe prauus, negarent conſequentiam, quoniam poſſe praua agere per electionẽ, hoc eſt poſſe eligere praua, arguit eum fieri poſſe prauum. Poſſe vero praua agere potentia communi, quæ eſt oppoſitorum non facit, vt deus aliquando ſit prauus. onde Albertus concedere videtur deum poſſe praua agere, nõ tamen praua velle, quoniam velle praua eſt impotentia potius, & defectus. Alij dicunt deum nec poſſe praua facere, nec velle praua facere, cum ſit per eſſentiam optimũ. Ariſto. vero intellexiſſe de dijs gentium, quos poſſe praua agere poetæ affirmant, ſecundum quorum forte morem Ariſto. hic locutus eſt, verum ad theologica te mitto. Inſuper quæres vtrum ſophiſta ſit. qui ſemper decipit, & fur, q̃ ſemper ſurripit, & ſeductor qui ſemper ſeducit. Videtur. n. q̃ ſic q̃m vnuſquiſq; talis eſt per electionem. ergo vnuſquiſ- F
que talis eſt ſemper in actu. Dicendum ſophiſtam nõ ſemper decipere, ſed eſſe eum, qui eligit, vult, & appetit ſemper decipere, & licet appetat ſemper decipere, non tamen ſemper decipit, prauus enim ex habitu ſemper appetit praua agere non tamen ſemper praua agere videtur. Aut forte dicendum Ariſto. per ſophiſtam, ſeductorem, furem eos intelligere, qui vt diximus, per electionem & appetitũ actu praua agunt, quos dicit non eſſe in potente vt in genere, & hoc ſufficit pro textus expoſitione.

Vtrũ deus poſſit praua agere.

LOCVS SEXAGESIMVS SECVNDVS.

Et ſi quid propter ſe honorabilium, uel eligibilium, in poteſtate, uel potente, uel effectiuo poſuit. Omnis enim poteſtas, & omne potens, aut effectiuum propter aliud eligendum. G

Hic eſt locus ſexageſimusſecundus, qui ſumitur ex comparatione eius, quod eligitur propter ſe, ad id, quod eligitur propter alterum, qui talis, ſiquis honorabile, vel eligibile propter ſe poſuerit in poteſtate, vel potente, vel effectiuo, vt in genere peccat, non ſolum enim vituperabilia non oportet in poteſtate vt in genere ponere, ſed nec quæ propter ſe honorabilia & eligibilia ſunt. vnde dicit. { Et ſi quid propter ſe honorabilium, vel eligibilium, in poteſtate, vel potente vel effectiuo poſuit, } etiam peccat. Cuius cauſam aſſignat, & dicit. { Omnis enim poteſtas, & omne potens, aut effectum } rerum honorabilium, & eligibilium { propter aliud eligendum. } poteſtates enim & potentes & effectiuæ cauſæ rerum bonarum inſtrumentale bonum ſunt. Omne autem tale propter aliud eſt eligibile, hoc eſt propter id, quod ab ipſo fit. iccirco eorum, quæ per ſe eligibilia ſunt, & honorabilia, non eſt genus poteſtas, vel H potens, vel effectiuum, quod potentiam habet efficiendi bonum. Nam hæc vt diximus, propter aliud ſunt eligibilia, & honorabilia, non tamen ſemper eligibilium propter ſe genera ſunt ea, quæ ſunt eligibilia propter ſe. Virtutis enim quæ per ſe eligibilis eſt, habitus eſt genus, qui tamen propter ſe non eſt eligibilis. Si enim habitus eſſet propter ſe eligibilis, quare & vitium, quod eſt habitus, eligibile per ſe erit. Alexand. vero componit ſyllogiſmum textus hoc pacto, omnis poteſtas propter aliud eligibilis, nihil propter ſe eligibile eſt propter aliud eligibile. Non igitur eligibilium propter ſe poteſtas eſt genus. dixit autem manifeſte Ariſt. quonam modo ſunt bona, quæ ſunt, vt poteſtates, & aſſerit ea bona eſſe vt organa, hoc pacto dicet quiſpiam prudentiam utilem eſſe propter aliud, quoniam eſt potentia effectiua rei vtilis.

LOCVS SEXAGESIMVS TERTIVS.

Aut ſi quid eorum, quæ ſunt in duobus generibus, uel pluribus, in altero poſuit. Quædam enim non eſt in uno genere ponere, ut fraudulentum, aut ſeductorem. Neq; enim

I *qui eligit, impotens autem, neq; qui poteſt, at non eligens, ſeductor, aut fraudulentus. Sed qui utraq; hæc habet. Quare non ponenda ſunt in uno genere, ſed in utroque eorum, quæ dicta ſunt.*

Hic eſt locus ſexageſimuſtertius, qui ſumitur a ſubſiſtentia, qua aliqua ſpecies ſubſiſtit ſub duobus ſpeciebus generibus, qui talis eſt, ſi aliquis poſuerit quædam quæ in duobus generibus, ſunt, ſubaltero eorum tantum, non bene genus aſſignaret, vnde dicit, { Aut ſi quid eorum, quæ ſunt in duobus generibus, vel pluribus, in altero } eorum duntaxat, { poſuit, } peccat: & quia aliquis dicere poſſet nihil poſſe eſſe ſub duobus generibus, ideo dicit. { quædam.n.non eſt in vno genere ponere, ſed in pluribus, { vt fraudulentū, aut ſeductorem. } Eſt enim fraudulentus, qui poteſt & eligit, ſub latenti inſidia alterum decipere, ſeductor vero, q poteſt, & eligit alterum ſub apparenti bono ad malum du- K cere. Et ita fraudulentus eſt in duobus generibus, quoniam potens, & eligens genera ſunt fraudulenti. Simili ratione; potens, & eligens genera ſunt ſeductoris. { Neq; enim qui eligit, } vel appetit { impotens autem decipere, vel ſeducere, { neq; qui poteſt, at non eligens } decipere, vel ſeducere { ſeductor, aut fraudulentus } eſt. { Sed qui vtraque hæc habet } .i. ſed qui poteſt, & eligit. { Quare non ponēda ſunt in vno genere, ſed in vtroq; eorū, quæ dicta ſunt. } Idem & in fure intelligendum eſt. Quæret autem aliquis vtrum aliquid poſſit eſſe in duobus generibus, quæ nō ſunt ſubalterna. Videtur enim q non, quoniam diuerſorum generum non ſubalternorum diuerſæ ſunt ſpecies, & differētiæ. At poteſtas, & electio genera ſunt diuerſa, quæ nō ſubalternatim ponuntur. Alexan. innuit duas ſolutiones, quarum prima eſt poſſe vnum & idem eſſe ſub pluribus generibus, quando illa plura genera ſub vno communi genere collocantur, vt ſub qualitate, uel aliquo alio. Secunda vero L eſt, idem poſſe eſſe ſub duobus generibus, quando illa duo genera compoſita nominant vnum genus innominatum. Multa enim genera vno nomine innominata ſunt, & ita aliquid poteſt eſſe ſub duobus generibus, quæ pluribus nominibus vnum genus ſignificant. Quare ſi quis ponat ſpēm quæ eſt in duobus generibus, nominantibus vnum genus, altero eorum, peccat.

LOCVS SEXAGESIMVSQVARTVS.

Inſuper aliquoties econuerſo, genus quidem, ut differentiam, differentiam autem, ut genus aſſignant. Vt ſtuporem, ſuperabundantiam admirationis, & fidem uehementiā opinionis. Nam neq; ſuperabundantia, neq; uehementia genus, ſed differentia. Videtur enim ſtupor admiratio eſſe ſuperabundans: & fides opinio uehemens. Quare genus admiratio & opinio eſt. Superabundantia autem, & uehementia, differentia. Præterea ſiquis ſuperabundantiam, & uehemētiam, ut genus aſſignet, inanimata fidem facient, & ſtupefacient. Cuiuſq; enim uehementia, & ſuperabundantia illi adeſt, cuius eſt ſuperabundantia, & uehementia. Si ergo ſtupor ſuperabundantia eſt admirationis, aderit admirationi. Quare admiratio ſtupefaciet. Similiter autem & fides aderit opinioni, ſi uehementia quidem opinionis eſt. Quare opinio fidem faciet. Præterea accidet ſic aſſignanti uehementiam uehementem dicere, & ſuperabundantiam ſuperabundantem. Eſt enim quædam fides uehemens, ſi ergo fides uehementia eſt, uehementia erit uehemens. Similiter autem et ſtupor quidam eſt ſuperabundans. Si ergo ſtupor eſt ſuperabūdantia, ſuperabundantia erit ſuper abundans. Videtur autē neutrum horum: quemadmodum nec diſciplina diſciplinatū nec motus motum.

aſſignant ἀποδίδωσι determinant. Fidem facient πιστεύσει credent, ſtupefacient ἐκπλαγήσεται ſtupeſcēt.

Hic eſt locus ſexageſimuſquartus, quæ ſumitur a comparatione generis & differentiæ, qui talis eſt, qui in definitionibus genus, vt differentiam, vel econuerſo differentiā vt genus aſſignant, peccant, vnde dicit. { Inſuper aliquoties econuerſo genus quidem, vt differentiam, differentiā autem, vt genus aſſignant, } cum ſubaudi definiunt, & tūc peccant. Non enim in definitionibus quod eſt genus, pro differentia, vel differentia pro genere poni debet. Et licet ſuperius monſtratum ſit eos peccare, qui ſpeciem in differentia ponunt, vt in genere, quoniam genus in quid, differentia in quale prædicatur, nunc tamen non ſimpliciter dicit eos peccare, qui ſpeciem in differentia, vt in genere ponunt: ſed qui in definitionibus aſſignant differentiam pro genere, vel econuerſo. Quare differt hic locus (vt Alexan. inquit) a loco ſuperius pertractato. Ille enim ſumebatur a comparatione generis & differentiæ ſimpliciter, hic autē ſumitur a comparatione generis & differentiæ in definitionibus, & propterea vſus eſt verbo, { aſſignant, } quod ꝓpriæ in definitionibus habet locum, deinde hæc, quod dixit per exempla monſtrat, & dicit. { Vt } ſubaudi peccant qui definiendo dicunt { ſtuporem ſuperabundātiam admirationis, & fidem vehementiam opinionis. } errant enim O iſti, quoniam in huiuſmodi definitionibus vtuntur differentia pro genere, & econuerſo genere pro differentia. { nā } (vt inquit) { neq; ſuperabundantia } eſt { genus } ſtuporis, { neq; vehementia genus fidei, ſed differentia. Videtur enim ſtupor admiratio eſſe ſuperabundans, & fides, opinio vehemens, quare genus admiratio & opinio eſt, ſuperabūdantia autem & uehementia differentia. } Quod autem ſuperabundantia ſit differentia, admirationum, & non admiratio ſuperabundātiæ, probauit Alex. quoniā admirationū aliæ ſunt ſuperabundantes, aliæ vero mediocres, quæ ſunt ſuperabundantes, ſtupores ſunt. ergo ſuperabundantia eſt differentia, quæ admiratio contrahitur ad ſtuporem. Similiter opinionum aliæ ſunt vehementes, aliæ mediocres, vehementis ſunt fides. igitur opinio contrahitur ad fidem per vehementiam, & ſic vehementia erit differentia, & non genus fidei Omne enim id quo magis commune contrahitur ad minus commune, differentia eſt. At admiratio vniuerſalior eſt ſtupore. ſiquidē omnis ſtupor admiratio, & nō econuerſo omnis admiratio ſtupor, ſed admiratio ſuperabundans eſt ſtupor. Similiter opinio contrahitur ad fidem per vehementiam ſimili ratione tanquam per differentiā, qua contrahitur magis commune ad minus commune. Quod autem vehementia & ſuperabundantia non ſint eorū, quæ dicta ſunt genera, monſtrat primo ſic, quoniam ſuperabūdantia & vehementia in illis, ſunt, quorum ſunt. Omnis.n. vehementia in eo eſt, cuius eſt vehementia, vt venti vehementia in vento, & ſagittæ vehementia in ſagitta. Similiter & in ſuperabundantia, nam albi ſuperabundantia in albo eſt, & delectabilis in delectabili. Alicuius enim vehemētia in illo eſt, cuius eſt vehementia, & alicuius ſuperabundātia ſimiliter in eo eſt, cuius eſt. Quare ſi ſtupor admirationis ſuperabundantia eſt ſtupor aderit admirationi, & ſic admiratio ſtupefaciet, vel obſtupeſcet, & conſequenter res inanimata qualis admiratio eſt, ſtupefaciet, vel obſtupeſcet. Q Simili ratione vehementia in opinione erit, & ſic opinio fidem faciet, vel credet inanimata exiſtens, vnde dicit. { Præterea ſiquis ſuperabundantiam & vehementiam vt genus aſſignet } .i. ſuperabundantiam ſtuporis, vehementiam fidei, { inanimata fidem facient, & ſtupefacient. } & intelligit per fidem facere, credere, & per ſtupefacere obſtupeſcere. Non enim abſurdum eſt inanimata facere nobis fidē vt vrina fidem facit de febre, quę vrina eſt inanimata. Nec abſurdum eſt rem inanimatam nobis ſtuporem facere, vt cum eſſet zephyrus præter morem maximæ magnitudinis, πιστεύσει enim græcæ latine credent, & ἐκπλαγήσεται, latine obſtupeſcent. Deinde deducit abſurdum, & accipit propoſitionem, quæ poteſt eſſe maior, & dicit. { Cuiuſq; enim vehementia eſt ſuperabundantia illi adeſt, cuius eſt ſuperabundantia, & vehementia, } hæc maior patet inductione, & primo de ſuperabundantia, nam albi ſuperabundantia in albo eſt, & dulcis ſuperabundantia in dulci, & in alijs ſimiliter

A militer. Deinde ſimul aſſignat minorem & ſyllogiſmi con-
cluſionem, & dicit. { Si ergo ſtupor ſuperabundantia eſt
admirationis, } hæc eſt minor quæ patet ex conſenſu ad-
uerſarij { aderit admirationi, } hæc eſt concluſio, tunc ex
hac concluſione infert aliam concluſionem non ſub acci-
piendo, & dicit. { Quare admiratio ſtupefaciet } hoc eſt,
obſtupeſcet. Hæc concluſio poteſt per ſub acceptionem ſic
deduci. id, cui adeſt ſuperabundantia admirationis obſtupe
ſcit, admirationi adeſt ſuperabundantia admirationis, vt
erat concluſio primi ſyllogiſmi. igitur admiratio obſtupe-
ſcit, quod erat concluſio ſub accepta. Deinde dat aliam con
cluſionem ex primo ſyllogiſmo, & componitur ſi cuius eſt
vehementia, in illo eſt, vt patet etiam inductione, nam ven
ti vehementia eſt, & eſt in vento, & ſagittæ vehementia eſt
& eſt in ſagitta. Sed vehementia eſt opinionis, ſi fides vehe
mentia eſt opinionis, igitur fides adeſt opinioni, tangit au-
tem primo concluſionem. { Similiter autem & fides aderit
opinioni, } hæc eſt concluſio, ſi fides { vehementia quidem
opinionis eſt, } hæc eſt minor quæ ex conſenſu accipitur,
maiorem autem poſuit in priori ſyllogiſmo, eſt enim illa
B maior communis vtriq; ſyllogiſmo. Tunc ex hac conclu-
ſione alteram infert, & nec ſub accipit, & dicit. { Quare
opinio fidem faciet, } hoc eſt quare opinio credet, deduci-
tur autem eodem modo, vt prior. Ex ijs deducitur abſur-
dum ſic, admiratio obſtupeſcit, & opinio credit. Admiratio
& opinio ſunt inanimatæ. igitur inanimata credunt, & ob
ſtupeſcunt, quod erat abſurdum. maior patuit ex ſyllogiſ-
mis, minor probatur, quoniam admiratio & opinio qua-
litates ſunt, & ita inanimatæ. quare nec ſuperabundantia
ſtuporis, nec vehementia fidei genus erit. Deinde adducit
ſecundam rationem ad idem etiam ducentem ad abſur-
dum, & dicit. { Præterea accidet ſic aſſignanti vehemen-
tiam vehementem dicere, & ſuperabundantiam } dicere
{ ſuperabundantem } ideſt accidet vehementiæ vehemen
tiam. & ſuperabundantiæ ſuperabundantiam eſſe. Pro de-
ductione huius ſumit pro conſtanti, quod ſit quædam fides ve
hemens, differentia enim fidei eſt eſſe vehemens, nam fides
aliæ vehementes ſunt, aliæ autem non vehementes. vnde
dicit. { Eſt enim quædam fides vehemens, quoniam alia eſt
C non vehemens, ſed mediocris. Tunc accipit minorem ex
conſenſu aduerſarij, & dicit. { Si ergo fides vehementia
eſt, } hæc eſt minor in tertia figura concludetur quoniam
{ vehementia erit vehemens. } vnde ſyllogiſmus eſt. Quę
dam fides vehemens, patet ex diuiſione fidei, omnis fides
eſt vehementia, hæc eſt ex conſenſu aduerſarij, igitur ve-
hementia eſt vehemens. Non eſt autem petitio principij
in maiore cum ſumit quandam fidem eſſe vehementem,
quoniam illa maior patet ex diuiſione fidei. Eſſet enim pe-
titio principij, quando ſumeretur, & non poſſet ſtatim ra-
tione conſtare. deinde deducit idem deducit abſurdum de
ſtupore, & ſumit maiorem quę etiam diuiſione patet, & di
cit. { Similiter autem & ſtupor quidam eſt ſuperabun-
dans. } patet etiam quoniam ſtuporum alius ſuperabun-
dans eſt, alius autem non ſuperabundans. deinde ſumit mi-
norem ex conſenſu aduerſarij, & dicit. { Si ergo ſtupor eſt
ſuperabundantia, } hæc eſt minor, & conceſſa ab aduerſa-
D rio, deinde dat concluſionem, & dicit. { Superabundantia
erit ſuperabundans, deinde deſtruit concluſiones, & dicit.
{ Videtur autem neutrum horum } eſſe, { quemadmo-
dum nec diſciplina } eſt { diſciplinatum, nec motus } eſt
{ motum, } non enim diſciplina eſt diſciplinatum, ſed diſci
plinati, nec motus eſt motum, ſed moti. eodem modo nec
ſuperabundantia eſt ſuperabundantiæ, ſed ſuperabundan-
tis, nec vehementia vehementiæ, ſed vehementis. Omnia
enim huiuſmodi aliorum ſunt, & in alijs. nihil enim ipſum
in ſeipſo eſt, ſed in altero, cuius eſſe dicitur. Nec videtur ali
quod eorum, quæ alicui ineſt, ſibiipſi id afferre, quod ei af-
fert, vt ſcientia habenti quidem ipſam affert ſcientem eſſe,
ipſa vero ſibiipſi non affert. non enim ſcientia eſt ſciens. Si-
militer autem & motus & ſuperabundantia, & vehemen-
tia, etenim ſi ſibiipſis tulerint hæc, quæ his afferunt, in qui- E
bus ſunt. in infinitum ibitur, vt in naturali auſcultatione
monſtratum eſt. Si enim vehementiæ vehementia eſt, & il-
lius rurſus vehementiæ erit vehementia, & hoc in infini-
tum, ſimiliter & de ſuperabundantia deduci poterit. Quare
cum huiuſmodi ſyllogiſmorum concluſiones ſint impoſſi-
biles, & non maiores, quæ patent ex diuiſionibus aſſigna-
tis erunt minores falſæ, quæ ex conſenſu aduerſarij ſume-
bantur, & ita nec vehementia fidei, nec ſuperabundantia
ſtuporis genus erit.

LOCVS SEXAGESIMVSQVINTVS.

*Quandoque autem peccant, & paſsionem in genus quod
paſſum eſt, ponentes, ut immortalitatem uitam ſempiter-
nam dicentes eſſe. Paſsio enim quædam uitæ, & accidens
immortalitas uidetur eſſe. Quod autem uerum ſit, quod
dicitur manifeſtum fiet, ſi quis amittat aliquem ex mortali* F
*fieri immortalem. Nullus enim dicit aliam uitam eum ſu-
mere, ſed accidens aliquod, uel paſsionem eidem aduenire.
Quare non genus uita immortalitatis.*

Hic eſt locus ſexageſimuſquintus, qui accipitur a paſſio-
ne, quatenus accipitur vt ſpecies eius, quod patitur, hoc eſt
ſui ſubiecti, qui talis eſt, ſi aliquis poſuerit ſubiectum paſſio-
nis, pro genere paſſionis, peccat. veluti ſi aliquis coloris ge
nus corpus diceret. Paſſio enim corporis eſt color, idcirco
corpus non eſt coloris genus. Simili ratione nec ſcientiæ,
nec notitiæ, nec deſiderij, nec triſtitiæ, nec iræ genus eſt
anima, ſed ſubiectum, quod patitur hæc. vnde dicit. { Quã-
doque autem peccant, & paſſionem in genus quod paſſum
eſt, ponentes } ideſt ponentes paſſum genus paſſionis, &
per paſſum. Alexan. ſubiectum, cuius eſt paſſio, exponit,
per paſſionem vero, accidentis. hoc modo corpus coloris
paſſum dicitur, & color corporis paſſio. Simili modo ani-
mam paſſum dicit, ſcientiam, notitiam, iram, concupiſcen G
tiam, & cætera id genus paſſiones, quæ ſunt accidentia ani
mæ. Deinde ponit exemplum, & dicit. { Vt, } ſcilicet
peccant { dicentes immortalitatem } quæ eſt paſſio vitę
{ eſſe vitam ſempiternam, } ita quod vita ſit immortalita-
tis genus, quæ vita eſt paſſum, & ſubiectum immortalita-
tis. Si enim peccant, quoniam dederunt genus immorta-
litatis vitam. Eſt autem paſſio, aut quoddam accidens im-
mortalitas vitæ, & hoc dicit. { Paſſio enim quædam vitę,
& accidens immortalitas videtur eſſe. } Quo vero ad
verba attinet, accidens græce eſt συ'μπτωμα, quod non
pro caſu. de quo in phyſica auſcultatione, ſed pro acciden
te intellexit, & accepit. deinde declarat exemplum ex ſup
poſitione, & dicit. { Quòd autem verum ſit, quod dici-
tur, } hoc eſt quod paſſio aliqua & accidens vitæ ſit im-
mortalitas, { manifeſtum fiet, ſi aliquis amittat aliquem }
hominem { ex mortali } ſtatu { fieri immortalem, }
vt putauit vanitas gentium, quæ homines mortales putat
ex beneficijs nobis collatis fieri poſſe deos. { nullus enim } H
hac ſuppoſitione conceſſa { dicit aliam vitam } ſecundum
ſubſtantiam, & genus { eum ſumere. } ſed accidens ali
quod, vel paſſionem } nulla. videlicet facta mutatione
ſubſtantiali in vita { eidem aduenire. } Suppoſitione
enim hac conceſſa, eadem vita patiens, quæ primo mor-
talis erat immortalis fit. Quare immortalitas vitæ paſſio
& accidens eſt. adeſt enim & abeſt præter vitæ corruptio
nem. Si igitur immortalitas vitæ paſſio eſt, & accidens,
vita non erit immortalitatis genus, nec dulcedinis cor-
pus eſt genus, nec voluptatis vel triſtitiæ anima. ideo con
cludit. { Quare non genus immortalitatis vita. } Sed
ſi non concederet aliquis ſuppoſitionem. videlicet, quod
aliquis homo de mortali fieri poſſit immortalis. Adhuc
locus verus eſt, quoniam alijs exemplis probari po-
ceſt, tamen exemplum cauſam haberet, quoniam ſi non
paſſio eſt immortalitas ipſius vitæ, erit ſaltem differentia.
Nam ſpecies animalis rationalis ſunt homo & deus. differẽ

I tiæ vero eorum ſunt mortale. Quòd ſi immortalitas eſt dif
ferentia vitæ, nec ipſius immortalitatis genus erit vita. Di
ctum eſt enim eos peccare, qui differentiam in ſpecie po-
nūt. Verum licet illa ſuppoſitio eſſet falſa, nihil tamen pro
hibet falſum eſſe ſignum alicuius veri. Vbi enim immorta
lis fieri poſſit eadem vita, ſignum nobis erit, quoniam vita
nec eſt genus, nec ſpecies immortalitatis. Non enim idem
ſecundum ſubiectum & numerum poteſt manens idē tranſ
mutari ſecundum ſubſtantiam, de genere in genus, vel de
ſpecie in ſpeciem, non enim ſupponi poteſt hominem ad
equum tranſmutari. Non enim idem animal quod in homi
ne manet ſecundum numerum, fieri poteſt equus. Bene ta-
men idem homo, & idem animal manens mutari poteſt ad
oppoſitum accidens, licet igitur ſuppoſitio eſſet falſa, pōt
eſt ſignum quoniam locus eſt verus. Loco enim illius ſup
poſitionis accipi poteſt alia vera ſuppoſitio, quoniam id, in
quo fundatur ſuppoſitio, verum eſt.

K

LOCVS SEXAGESIMVSSEXTVS.

Rurſum ſi paßionis, cuius eſt paßio, illud genus dicit eſſe ut uentum aerem motum. Magis enim motus aeris uentus. Aer enim idem permanet, & quando mouetur, & quando ſtat. Quare non eſt omnino aer uentus. Eſſet enim & non moto aere uentus. ſiquidem idem aer permanet, qui quidem erat uentus. Similiter autem & in alijs huiuſmodi.

Hic eſt locus ſexageſimusſextus, qui ſumitur ēt ab ipſa
paſſione, quatenus accipitur, vt ſpecies eius, quod patitur,
& non differt ſecundum Alexan. a primo loco niſi ſolo ac-
ceptionis modo. In proximo enim loco ſimpliciter dictum
fuit, ſi paſſum genus paſſionis ponūt, peccant, erant enim
hæc verba, { quandoq; autem peccant, & paſſionem in ge
nus quod paſſum eſt ponentes. } hoc eſt quandoq; peccāt,
qui ponunt paſſum genus paſſionis. In præſenti vero loco
L addit modum acceptionis, quo paſſio accipitur, dicit enim
{ Rurſum ſi paſſionis, cuius eſt paſſio illud genus dicit eē. }
& intelligit in definitionibus, quaſi dicat, rurſum peccat,
{ ſi paſſionis } cum definitur, paſſum { cuius eſt paſſio, il-
lud genus dicit eſſe. { quare differt hic locus a proximo ſe
cundum Alexan. quoniam proximus locus ſimpliciter pro
latus eſt, tam in paſſionibus, cum definiuntur, quàm ſimpli
citer cum paſſum prædicatur de eis. In præſenti vero locō
ſolum de paſſionibus intelligit, cum definiuntur. Præterea
in præſenti loco addit, } cuius eſt paſſio, illud genus dicit
eſſe, in proximo vero non addit, hæc verba { cuius eſt paſ
ſio, } ſed ſimpliciter dicit. { quandoque autem peccant &
paſſionem in genus quod paſſum eſt ponentes { ideſt pec-
cant qui ponunt paſſum genus paſſionis, & ſic hęc loca dif
ferunt verbis, & re, re quidem, quoniam hic locus limita-
tur in definitionibus, ille vero intelligitur ſimpliciter. ver-
bis vero, quia in illo loco non ponuntur verba, quę limitāt
paſſionem ad illud, cuius eſt paſſio. In pręſenti vero verba
huiuſmodi ponuntur, hęc ex commentarijs Alexandri. per
M quæ patet error Iuniorum, qui volunt hunc locum eſſe ecō
uerſo priori aſſignatum. Euenit aūt his error propter cor-
Error ruptionem textus, quā habebant. textus enim græcus hic
iuniorū eſt, ἔτι εἰ τοῦ πάθους ᾧ ἐστι πάθος ἐκεῖνο γένος φασὶν εἶναι.
Rurſum ſi paſſionis cuius eſt paſſio, illud genus dicit eſſe. }
Eſt igitur locus talis. ſi paſſionis cum definitur, quis dixerit
illud paſſum eſſe genus, cuius eſt paſſio, hic peccat, etiam vt
peccauerunt, qui ſimpliciter paſſionis paſſum genus eſſe po
nunt. Quare ſi ventus paſſio aeris eſt, vt Ariſto. putat, mani
feſtum, quoniam qui ventum eſſe aerem motum definien-
do dicit, peccat, quoniam paſſionis paſſum genus dicit. pa
tiens enim aer eſt, patitur enim cum mouetur. Quòd autē
ventus aere paſſio fiat, demonſtrat Ariſtot. quoniam idem
aer numero ſeruatus ſecundum ſubſtantiam manet, quādo
mouetur, & quando non mouetur. vnde dicit. { Vt } .vi-
delicet peccat, qui definiendo dicit { ventum } eſſe { aerē
motum } vt Empedo. dixit. { magis enim motus aeris ven N
tus eſt, } & non aer. eſt enim aer potius ſubiectum quā ge-
nus, & ventus paſſio aeris, quia illius motus. { aer. n. idē }
numero permanet { & quando mouetur, & quando ſtat. }
ergo eſt ſubiectum, & non genus, quare nō eſt omnino aer
ventus, } ita q; aer ſit venti genus. { Eſſet enim & non mo
to aere ventus } .i. quia ſi aer eſſet genus venti, aer prædi-
caretur de vento omni eo ab aere circūſcripto, quod non
eſt in ſubſtantia aeris, & ita aer prædicaretur de vento, cir-
cūſcripto ab aere motu, qui non in ſubſtantia venti, { ſiqui
dem idem aer permanet } ſecundum ſubſtantiam, { qui q-
dem erat ventus } .i. qui erat genus venti. { Similiter autē
& in alijs huiuſmodi } eſt dicendum, nam nullarum paſſio-
num paſſum eſt genus propter eandem rationem. Hæc eſt
vna expoſitio Alexan. q. videlicet hic locus a priori diffe-
rat ſolum in verbis. Aliter tamen exponit, & aſſerit eos q
ponunt paſſum genus paſſionis, peccare per ignorantiam. O
Ignorauerunt enim quid paſſum ſit, eos vero, qui paſſum
genus putant paſſionis in præſenti loco, peccant ex ſcien-
tia, quoniam ſciunt quid ſit paſſum, & quid paſſio, & tamē
alterum paſſum eſſe genus paſſionis, aſſerentes ventum eſſe
aerem motum, quos hoc pacto arguit, quoniam aer idem
numero permanet cum vento, & ſine vento. igitur aer nō
genus, ſed potius ſubiectum eſt venti. Ventus autem aeris
paſſio. Quo vero ad rationem attinet, attentione dignū
Ariſto. tetigiſſe duas rationes, quibus probauit aerem non
eſſe genus venti. Prima eſt, quoniam aer eſt ſubiectum, cui
adeſt, & abeſt ventus ſine corruptione aeris. igitur non eſt
genus. vnde ſyllogiſmus eſt, nullum ſubiectum venti eſt ge
nus venti, aer eſt ſubiectum venti. igitur aer non eſt genus
venti. de ratione tangit probationem minoris ibi. { Aer
enim idem permanet, & quando mouetur. & quando ſtat.
{ Hæc enim eſt minoris probatio. Secundo tangit conclu
ſionem, cum dicit. { quare non eſt omnino aer ventus, } P
hoc eſt, quare aer non eſt genus venti. ſecunda vero ratio
eſt ducens ad impoſſibile. ſi aer eſſet genus venti, igit non
moto aere eſſet ventus, cuius conſequentiæ probationem
aſſignat, & dicit ſiquidem idem aer permanes, qui eſt genus
venti. Sed hęc probatio friuola videtur, quoniam licet
idem animal maneret corrupto rationali, tamē animal eſt
genus hominis. Eſt enim homo animal rationale, & quia ra
tionali non exiſtente, animal eſſe poteſt, videbitur animal
non eſſe genus hominis. Dicendum non eſſe ſimile de
aere reſpectu motus, & venti, & de animali reſpectu homi
nis, & rationalis, quoniam aer ſublato motu ab ipſo, ma-
net idem numero ſecundum eſſentiam & ſubſtantiam, ſi-
mili modo manet idem omnino etiam vento ceſſante. At
animal quod eſt genus hominis, non manet corrupto ra-
tionali, & corrupto homine, quia (vt Alexan. inquit) gene
ra non per ſe ſubſiſtunt alicubi, nec ſunt nudæ intentiones Q
ſine exiſtentia, vt eſt hippocentaurus, ſed eorum ſubſiſten-
tia in ijs eſt, de quibus prædicantur, nam eis corruptis ne-
ceſſe eſt, vt genera, quæ in illis ſunt, corrumpantur. Sub-
ſtantia enim animata ſenſitiua, quæ in Socrate corrumpi-
tur Socrate corrupto, & ſi anima quæ ſub genere ſunt, cor
rumpantur, nec genus erit, & ſi vnum ſolum aut ſecundū
numerum, aut ſecundum ſpeciem eorum quæ ſub genere
ſunt, ſeruaretur, genus corrumperetur, licet animal non
corrumperetur. Seruato enim vno animali ſeruatur ani-
mal, quod eſt ſubſtantia animata ſenſitiua, non tamen ſer-
uaretur animal, vt genus, quoniam animal non eſſet natu
ra communis in pluribus ſpecie differentibus, quæ eſt ra-
tio generis. quia igitur corrupto motu, manet aer ſecun-
dum ſubſtantiam, & numerum & magnitudinem, & ſecun
dum rationem generis, & in nullo ſubſtantialiter corrum
pitur, manebit aer etiam vt genus. Quare aer corrupto
motu, manebit genus venti, non ſic eſt de animali reſpectu
rationalis & hominis, quia corrupto rōnali, non manet idē
numero & ſpecie animal, & ita oportet ēt, vt corrūpatur, &
homo, & animal, & ſi non ſecundum cōem naturā, ſaltem
ſecundum

A ſecundum eam, per quam ad hominem erat contractum, hac ratione aqua non eſt genus vndę, quoniam poteſt aqua eadem numero ſeruari corrupta vnda. ſimili ratione aer non eſt genus vocis, quoniam aer manet idem omnino corrupta voce. Alexander autem in præſenti loco prolixe diſputat, nos vero breuibus reſpondemus negando ſimilitudinem. quoniam corrupto rationali, animal corrumpitur ſecundum ſubſtantiam, aer vero motu corrupto, manet ſecundum ſubſtantiam, & ſic corrupto motu, poteſt remanere genus venti, animal autem corrupto rationali, non poteſt remanere genus hominis. non enim ita aer ad motum ſe habet, vt animal ad rationale.

Si igitur & in hoc oportet amittere, quoniam aer motus eſt uentus, non tamen de omnibus huiuſmodi eſt aßignandum, de quibus non uerificatur huiuſmodi genus ſed de quibuſcunque uere prædicatur aßignatum genus. Nam in quibuſdam non uidetur uerificari, ut in luto, & niue. Niuem enim dicunt eſſe aquam coagulatam. Lutum autem terram B *humido temperatam. Eſt autem, neque nix aqua. neque lutum terra. Quare neutrum aßignatorum generum erit genus. Oportet enim genus ſemper uerificari de omnibus ſpeciebus. Similiter autem neque uinum eſt aqua putrefacta, ſicut Empedocles dicit, in ligno putruit unda, nam ſimpliciter non eſt aqua.*

Hæc eſt alia argumentatio (vt Alexan. exponit) quæ eſt talis, ſi aer eſt genus venti, pari ratione aqua erit genus niuis, & terra genus luti, tenet argumentum, quoniam ſicut ventus eſt aer motus, ita nix eſt aqua coagulata, & lutum terra humido temperata, ſed aqua non eſt genus niuis, nec terra genus luti. igitur aer non eſt genus venti. Circa hanc rationem ſic procedit, quia primo videtur quaſi introducere dubitationem, & dicit. { Si igitur & in hoc } exemplo { oportet amittere, quoniam ventus eſt aer motus, } oportet dico amittere ventum eſſe aerem. In quibuſdam enim conceditur ex conſuetudine materiam prædicari de eo cuius eſt materia, veluti ex auro vas aurum dicimus, eodem C modo, quia ventum ex aere fieri putant, ventum aerem eſſe concedunt. Introducta dubitatione, quæ oritur ex vſu loquentium, ſtatim ſoluendo dubitationem, inducit aliā argumentationem, & dicit. Licet ex vſu loquentium in quibuſdam materia prædicetur de eo cuius eſt materia, { non tamen de huiuſmodi omnibus } effectibus { eſt aſſignandum, } id quod eſt materia, vt prædicetur vera prædicatione, quia ſupple non { de quibus non verificatur } ex vſu loquentium { huiuſmodi genus, } hoc eſt huiuſmodi materia, de quibus enim materia ex vſu loquentium non verificatur, de eis vera prædicatione datum genus non prædicabitur. Quòd autem non in omnibus verificetur, declarat, & perficit argumentationem, & dicit. { Nam in quibuſdam } materia, quæ datur, vt genus { non videtur verificari, vt in luto, & niue, niuem enim dicunt eſſe aquam coagulatam, lutum autem terram humido temperatam. Eſt autem neque nix aqua, neque lutum terra, quare neutrum D aſſignatorum generum erit genus, } quia neq; aqua genus niuis, neq; terra genus luti, igitur neq; aer erit genus venti. Quòd autem neq; aqua niuis, neque terra luti genus ſit, oſtendit, & dicit. { Oportet enim genus verificari ſemper de omnibus ſpeciebus. } Vltimo idem monſtrat in exemplo Empedoclis, & dicit. { Similiter autem neq; vinum eſt aqua putrefacta (ſicut Empedo. dicit in ligno putruit vnda) nam } vinum { ſimpliciter non eſt aqua. } Ex his patet ſolutio dubitationis, & tertia argumentatio, per quam probauit aerem non eſſe venti genus.

LOCVS SEXAGESIMVS SEPTIMVS.

Inſuper, ſi omnino (quod aßignatum eſt) nullius eſt genus, manifeſtum enim quoniam neq; eius, quod dictum eſt. Conſiderandum autem ex eo, quoniam nullum eorum differt ſpecie, quæ participant aßignatum genus. ut alba. Non. n. differunt ſpecie hæc adinuicem. Omnis autem generis ſunt E *ſpecies differentes. Quare nullius erit album genus.*

Hic eſt locus ſexageſimuſſeptimus, qui accipitur ab ijs de quibus prædicatur. cum enim alicuius genus, & genus ſit, ſi aliquod datum alicuius, vt genus nullius omnino ſit genus, nec huius erit genus cuius genus datum fuit. Talia autem ſunt ſpecies ſpecialiſſime, quarum ſubiecta non differunt ſpecie, vnde dicit. Inſuper ſi quod aſſignatum eſt } vt genus, { nullius omnino eſt genus, manifeſtum enim quoniam { neq; eius } erit genus, { quod dictum eſt eſſe ſpeciem eius. Quo modo vero cognoſci poſſit aliquod omnino nullius eſſe genus, ipſe docet, ſic ſi ea omnia, quæ participant id, quod vt genus datum eſt, nequaquam ſpecie differunt. id quod datum eſt vt genus, impoſſibile eſt eorum eſſe genus, quid autem participare ſit, ſuperius expoſuit, eſt participare definitionem alicuius recipere, vt quoniam animal ſpecies participantes, mutuo differunt, ideo animal F eſt genus. Simili ratione de aue, & alijs generibus quia, vero qua hominem participant, non ſecundum ſpeciem mutuo differunt, nec quæ equum, neq; quæ album, aut id genus participant, non mutuo ſpecie differunt, ideo neq; homo, neq; equus, neq; album poteſt eſſe genus, vnde dicit. { Conſiderandum autem } ſubaudi quo modo cognoſci poſſit aliquod omnino nullius eſſe genus { ex eo, quoniam nullum eorum, quæ participant aſſignatum genus, differt ſpecie } ab altero, vt alba, } deinde ſyllogizat exemplum. & primo ſumit minorem, & dicit. { Non enim differunt ſpecie hæc adinuicem, } eſt igitur minor, alba non differunt ſpecie. Deinde dat maiorem, & dicit. { Omnis autem generis ſunt ſpecies differentes, } tunc dat concluſionem, & dicit. { Quare nullius erit album genus. } vnde ſyllogiſmus eſt, omnes generis ſpecies ſpecie differunt, alba non differunt ſpecie, igitur in ſecunda figura, alba non ſunt alicuius generis ſpecies, & ſi paret exemplum, q. videlicet al G bum non ſit genus alborum. Si igitur aliquis dabit tale genus alicuius, manifeſtum, quoniam problema interimitur. Sed occurres, quoniam nonnulli aſſerunt animatum, & inanimatum albi differentias eſſe. Contra obijciemus, quoniam prædictis differentijs nigrum etiam differt, vt pix. & coruus. non eſt autem poſſibile contrariorum eaſdem eſſe differentias. Inſuper occurres dicendo hominem eſſe genus ſtudioſi & praui, autem viri & mulieris, dicemus nec hæc eſſe ita, quoniam hæc non differunt ſpecie, non enim differunt in ratione hominis, ſed per aliqua accidentia. Oportet autem albi non æquiuoce dicti, ſed eius, quod eſt in colore, hæc intelligere. Album enim de luce, & colore dicitur, ſed æquiuoce, & ita licet lux & color albus differant ſpecie, non tamen album erit genus, quoniam æquiuoce de eis dicitur.

LOCVS SEXAGESIMVS OCTAVVS.

Rurſum ſi quod omnia ſequitur, genus, uel differentiam dixit. Plura enim ſunt, quæ omnia ſequuntur ut ens, & H *unum, eorum ſunt, quæ omnia ſequuntur. Si igitur ens genus aßignauerimus, manifeſtum, quoniam omnium erit genus, ſiquidem prædicatur de eis. De nullo enim genus, niſi de ſpeciebus prædicatur. Quare & unum ſpecies erit entis. accidit igitur de omnibus, de quibus genus prædicatur, & ſpeciem prædicari, quoniam ens & unum de omnibus ſimpliciter prædicantur: oportet autem de paucioribus ſpeciem prædicari. Si autem quod omnia ſequitur, differentiam dixit, perſpicuum, quoniam uel de æqualibus, uel de pluribus differentia quam genus dicetur. Nam ſi & genus omnia ſequitur, de æqualibus. Sin uero non omnia ſequatur genus, de pluribus differentia dicetur quam ipſum genus.*

Hic eſt locus ſexageſimuſoctauus, qui accipitur a prædicatione vniuerſali, quæ talis eſt ſi aliquis dixit quod omnia ſequitur ſecundum prædicationem eſſe genus, vel differen

I tiam,peccauit , quoniam plura ſunt , quæ prædicantur de
omnibus.quorum nullum eſt genus.vnde dicit. Rurſum ſi
quod omnia ſequitur,genus vel differentiam dixit, { pec-
cauit.& ꝙ peccauerat,exponit , & dicit. Plura enim ſunt,
quæ omnia ſequuntur,vt ens,& vnum , } res bonum,&
aliquid,{ eorum ſunt,quæ omnia ſequuntur,} & perſequi
omnia intelligit,vt primo priorum patet prædicari de om
nibus,ibi enim prędicatum conſequens ſubiectum vero an
tecedens intelligis.Deinde declarat ens , & vnum non eſſe
genera,licet prędicentur de omnibus,& dicit. { Si igiẗ ens
genus aſſignauerimus,manifeſtum quoniam omnium erit
genus,ſiquidem prędicatur de eis }omnibus , tunc proce-
dit ad deſtructionem conſequentis,& dicit. { De nullo.n.
genus niſi de ſpecie prædicatur } quando videlicet prædi-
catur vniuoce. { quare & vnum ſpecies erit entis, } prędi
catur enim ens de vno. Vnum enim eſt ens , tunc deſtruit
hoc conſequens,& dicit. { accidit igitur } ſi vnum eſt ſpe-
K cies entis, { de omnibus , de quibus genus prædicatur , &
ſpeciem prædicari,quoniam ens & vnum de omnibus ſim
pliciter prædicantur, } quorum alterum ſpecies , alterum
genus eſt,tunc deſtruit hoc vltimum conſequens , & dicit.
{ Oportet autem de paucioribus ſpecię̃ prædicari, } qua-
re vnum non erit entis ſpecies,& ita nec ens erit genus om
nium,cum monſtraſſet genus non eſſe id, quod omnia ſe-
quitur,monſtrat ꝙ nec differentia ſit,quę omnia ſequitur,
& dicit.{ Si autem quod omnia ſequitur , differentiam di-
xit,perſpicuum,quoniam vel de ęqualibus,de pluribus dif
ferentia quam genus dicetur , } quæ ambo abſurda ſunt.
{ Nam ſi & genus } cuius eſt differentia, { omnia ſequit,
de ęqualibus } differentia dicetur veluti ſi ens genus vnum
vero differentiam entis aliquis diceret. { Sin vero nō om-
nia ſequatur genus }cuius eſt differentia, { de pluribus dif
ferentia dicetur quàm ipſum genus } cuius eſt differentia,
ſic peccat,qui entis differentiam opinabile tradit.nam opi
nabile in plus eſt ꝙ̃ ens,ſiquidem opinabile eſt & non ens.
L

LOCVS SEXAGESIMVSNONVS.

*Inſuper ſi in ſubiecta ſpecie eſt,quod aſsignatum genus di
citur.ut album in niue . Quare manifeſtum , quoniam non
erit genus. De ſubiecta enim ſpecie ſolum genus dicitur.*

Hic eſt locus ſexageſimuſnonus , qui accipitur ab ineſſe
& a dici de. Nam cum genere de ſubiectis ſpeciebus dican-
tur, non ſint in ſubiecto,manifeſtum,ſi aliquis genus alicu
ius dabit,in quo vt in ſubiecto eſt,quoniam deſtruimus ip-
ſum vtentes hoc loco,eſſe enim in ſubiecto deſtruit genus,
accommodatur enim potius accidenti , cui proprium eſt
eſſe in ſubiecto . vnde dicit. { Inſuper ſi in ſubiecta ſpecie
eſt,quod aſſignatum genus dicitur] } ſubaudi]deſtruemus
eſſe genus. { vt }ſi poſuerimus { album eſſe } in niue, { de
ſtruemus album eſſe genus propterea concludit , { quare
manifeſtum,quoniam }album{ non erit genus } .ſ.niuis,
deinde tangit maximam ex qua locus habet ſuam proba-
bilitatem,& dicit, { de ſubiecta enim ſpecie ſolum genus
M dicitur. } & non eſt in ſubiecta ſpecie , dici enim de altero
generi proprium eſt,eſſe in altero accidenti,ſic monſtratur
nigrum non eſſe genus picis , nec ſcientia , aut virtus ge-
nus animæ .

LOCVS SEPTVAGESIMVS.

*Conſiderandum autem,& ſi non uniuocum ſit genus ſpe
ciei. De omnibus enim ſpeciebus uniuoce genus prædicatur.*

Hic eſt locus ſeptuageſimus,|qui ſumitur a modo prædi
candi vniuoce,& æquiuoce[,,]& locus præceptus clarus eſt,
dicit enim.{ Conſiderandum autem & ſi non vniuocũ , ſit
genus ſpeciei } ſed æquiuocum nam ſi ſic deſtruemus ge-
nus,deinde ponit maximam,in qua firmatur locus , & di-
cit, { de omnibus enim ſpeciebus vniuoce genus prędica-
tur. } Sic monſtratur nec vnum,nec ens eſſe genus decem
prædicamentorum , quoniam tam ens ꝙ̃ vnum æquiuoce
dicitur de decem prędicamentis . Alexander tamen aſſerit
hunc locum eſſe poſitum in ijs,quæ ſunt ſubiecta paſſionū, N
& accidentium,& erit ſecundum eius expoſitionem locus
talis,ſi aliquod ſubiectum vt genus de eo.aſſignatur, quod
eſt in ſubiecto,ſi non eſt vniuocum,non erit genus ſic mon
ſtratur manum non eſſe genus cæſtus , nam cæſtus non eſt
manus,ſed in manu, ſicuti in ſubiecto . Eſt enim cęſtus ge-
nus clauę,quo Daretem & Entellum pugnaſſe legimus. Vir
gilius lib.quinto. Sin crudo ſidit pugnam committere cæ-
ſto. Sic etiam monſtratur aerem vel materiam non eſſe ge
nus qualitatis. Eſt enim qualitas in his , vt in ſubiectis. eſt au
tem hic potentia eactus ſuperius ibi { quandoq; autem pec
cant & paſſionem in genere eius,quod paſſum eſt,ponen-
tes. }Hæc tamen Alexandri expoſitio,licet ſit vera , tamē
non facile verbis Ariſto.accommodatur.

LOCVS SEPTVAGESIMVSPRIMVS.

*Adhæc ſi generi,& ſpecies contrarium eſt, quando quod
melius contrariorum eſt,in peiori genere ponit . Accidet.n.* O
*reliquum in reliquo eſſe:ſiquidem contraria in contrarijs ge
neribus ſunt. Quare quod deterius eſt,in meliori erit. At ui-
detur melioris, & genus melius eſſe.*

Hic eſt locus ſeptuageſimuſprimus , qui ſumitur a cōtra
rijs,comparatione habita duorum ad duo , qui talis eſt ſic
cum genus ꝙ̃ ſpecies contrarium habuerit,fueritq; eorum
cōtrariorum alterum melius,alterum deterius, ſi deterius
contrarium ponitur ſpecies melioris contrarij. Melius ve-
ro,peioris,quę dantur vt eorum genera,non ſunt genera,
vnde dicit. { Adhęc ſi generi contrarium eſt,& ſpeciei }ſi-
militer contrarium eſt, { quando quod melius contrario-
rum eſt ponit in peiori } contrarium,vt in{ genere, } ſubau
di interimitur problema,quia quod datum eſt vt genus,nō
eſt genus,& ꝙ interimendum ſit problema , argumentaſ
ducendo ad impoſſibile, & dicit, { accidit enim reliquū }
.ſ.deterius contrarium { in reliquo eſſe }.ſ.in meliori eſſe, P
vt in genere, {ſiquidem contraria in contrarijs generibus
ſunt.Quare } contrariorum aſſignatorum, { quod dete-
rius eſt,in meliori erit, } & econuerſo, quod melius, in de
teriori,tunc deſtruit conſequens,& ponit maximam, & di
cit, { at videtur melioris }.ſ.contrarii, { & genus melius
eſſe, } eſt enim hæc maxima,duorum,contrariorum,quo
rum alterum melius,alterum peius eſt,ſi generi alterius cō
trarium ponitur ſemper quod melius in meliori , & quod
peius in peiori,vt in genere,ponitur. Quæ enim ſub virtu
te ſunt,ijs meliora ſunt,quæ ſunt ſub vitio. Si igitur aliquis
iniuſtitiam virtutem dixerit hic dicet iuſtitiam vitium.& ſi
ſegnitia eſt eligibilis,operari fugibile eſt,& ſi voluptas ma-
lum,dolor bonum erit , quæ cum ſint abſurda genera in-
terimenda ſunt.

LOCVS SEPTVAGESIMVSSECVNDVS.

Et ſi eodem ſimiliter ad utraq; ſe habente:in peiore, & Q
non in meliore genere ponit,ut animam quod quidem agita agitationem
tionem , aut agitatum . Nam pari modo eadem ſtatiua , & κίνησιν
agitatiua eſſe uidetur . Quare ſi melius ſtatio,in hoc opor- motum
tet genere ponere. agitatum

Hic eſt locus ſeptuageſimuſſecundus, qui ſumitur a com κινούμενον
paratione eiuſdem ſpeciei ad duo contraria , quia talis eſt, mobile
ſi data ſpecies ſimiliter ſe haberet ad duo genera , quorum motum
alterum melius,alterum peius eſt, ſi ſub peiore genere or- ſtatica
dinetur,genus male aſſignatur,vnde dicit { & ſi eodem, } στατικὸν
hoc eſt,& ſi eadem ſpecie { ſimiliter ad vtraq; } contraria quieſcibi-
{ ſe habente , } quorum alterum peius alterum melius lis ſtatio
eſt,ita vt videatur ſub vtroque } vt in genere pari ratione στάσις
ponenda, { ſi in peiore , non in meliore genere ponit , } quies
male aſſignat genus , rationalibus enim ipſam in meliore
magis quam in peiore ponere oportet , ut quoniam me-
dicinalem facultatem videmus morbum , & ſanitatem
poſſe facere , non morbi , ſed ſanitatis effectiuam dici-
mus . In meliore enim (quando fieri poteſt) vnum-
quodque eſt, vnde ſicut natura eligit de poſſibilibus, quod
melius

A melius eſt, ita ait, quando eadem ſpecies eſſe poteſt ſub duobus generibus, quorum alterum melius, alterum peius eſt, reponere debet eam ſub meliore genere. Et intelligendum eſt, quando ex apparenti pari rōne vna ſpecies pōt eſſe ſub contrarijs generibus, qm̄ revera nulla ſpecies eadē pōt eſſe ſub cōtrarijs generibus, oppoſitorū.n. generū ſpēs, & differentiæ oppoſitæ ſunt. Aut intelligendum hypothetice, ſi cōtingat eandem ſpeciem ſub contrarijs generibus poni, deinde exemplum affert, & dicit { vt } ſi { animam } aliquis dixerit { quod quidem agitationem } ideſt ipſam agitationem ὅ ν, enim græce oſtenſiuum. Signum eſt, vt apud ſorticolas ly vnde dicit, vt ſi animam aliquis dixerit ly, { agitationem, aut agitatum } ſupple errat. { Nam }, vt inge, { pari modo eadem ſtatiua, & agitatiua eſſe videtur, } anima enim ſimiliter ſe habet ad motum & ad ſtatum. Etenim ipſa amborum cauſa in animali, nam vt animalia mouentur per animam, ſic & per animam quieſcunt, tunc dat concluſionem, & dicit { quare ſi melius ſtatio, in genere hoc oportet } animam { ponere, } eſt autem ſtatio melior mo-
B tu. Motus enim ſi eſt in quibus eſt ſtatio, ob ſtationem eſt. Eſt enim ſtatio finis motus, in corporibus enim corruptibilibus in quibus motus & ſtatio ſunt, ſemper ſtatio eſt finis motus. In æternis vero, in quibus non eſt ſtatio, motus melior eſt. ſimili ratione finis addiſcentis eſt addiſcere, in quo eſt ſtare, ſi igitur hæc ita ſe habent, non recte fecerunt, qui animam in motu, vel agitatione, vt in genere poſuerunt, melius poſuiſſent in ſtatione, vt in genere. Quo vero ad verba attinet, dixit { agitationem, aut agitatum, } nam aliqui animam poſuerunt eſſe agitationem per ſe. Aliqui vero dixerunt animam eſſe numerum ſeipſum agitatum. Verū quouis modo dicatur, non recte ponit, vt Ari. demōſtrauit.

ἄ νε
ly
quod qdē
hoc ipm

LOCVS SEPTVAGESIMVSTERTIVS.

Præterea ex magis & minus: deſtruenti quidem, ſi genus ſuſcipit magis, ſpecies autem non ſuſcipit, nec ipſa, nec quod ſecundum ipſam dicitur, ut ſi uirtus ſuſcipit magis, & iuſtitia, & iuſtus. Dicitur enim iuſtus magis alter altero. Si igitur aßignatum quidem genus magis ſuſcipit, ſpecies autē
C *non ſuſcipit, neq; ipſa, neq; quod ſecundum ipſam dicitur; non erit genus, quod aßignatum eſt.*

Quemadmodum quando de accidente rationem fecit, ſimpliciter & comparatiua ex magis, & minus & ex ſimili, duo quidem loca deſtructiua, vnum vero conſtructiuum, tradidit. Cōmunia vero, ſicuti quę ex caſibus, & coniugatis, & generationibus, & corruptionibus & oppoſitis, ſic ea quæ hic tradit, vnus quidem deſtructiuus eſt ex magis, & minus, & dicit. { Præterea ex magis & minus } locus ſeptuageſimuſtertius ſumitur, deinde dat locum pręceptum, & dicit, { deſtruenti quidem } locus ſupple pręceptus ſit iſte, { ſi genus ſuſcipit magis ſpecies autem } non ſuſcipit, { nec ipſa } .ſ. in ſe, { nec quod ſecundum ipſam dicitur, } hoc eſt nec in concreto, quod dabatur, vt genus, non eſt genus, hæc enim eſt maxima in quibus genus magis, & minus ſuſcipit, & ſpecies ipſa in ſe, & quæ ſecundum ſpeciem dicun-
D tur ſcilicet denominatiua, quæ concreta dicuntur, magis & minus ſuſcipient, & econuerſo rationabile eſt. { Vt ſi virtus ſuſcipit magis } vel minus, { & iuſtitia, } quæ eſt ſpecies virtutis, { & iuſtus } vel iuſtum quod denominatiuum eſt a iuſtitia, etiam magis & minus ſuſcipiet. { dicitur enim iuſtus magis altero alter, } tunc reſumit locum, & dicit, { ſi igitur aſſignatum quidem genus magis ſuſcipit, ſpecies autem } quæ ſub illo aſſignatur, non ſuſcipit, { neq; ipſa, neq; quod ſecundum ipſam dicitur, non erit genus quod aſſignatum eſt } pro genere. Sic monſtraret vtiq; quiſpiam dubitationem non eſſe in æqualitate vt in genere, quemadmodum definientes ipſam dicunt æqualitatem eſſe contrariarum cogitationum, nam dubitatio magis, & minus ſuſcipit ipſa, & quod denominatur ab ipſa. At æqualitas nec ipſa, nec æqualia. Non enim ſunt magis, & minus aliqua ęqualia. Præterea nix quidem non ſuſcipit magis & minus albū

E vero ſuſcipit, ideo non eſt genus niuis album. Ad hæc harmonia ſuſcipit magis, & minus, anima vero non, ideo anima non eſt harmonia.

LOCVS SEPTVAGESIMVSQVARTVS.

Rurſum ſi quod magis uidetur, uel ſimiliter, non eſt genus: manifeſtum, quoniam nec quod aßignatum eſt. Vtilis autem hic locus in talibus maxime, in quibus plura uidētur de ſpecie in eo, quod quid eſt prædicata, & non determinatū eſt, neq; habemus dicere quale nam eorum eſt genus. Vt de ira, & triſtitia, & opinio paruipendentiæ in eo quod quid eſt prædicari uidentur. Contriſtatur enim iratus, & opinatur paruipendi.

Hic eſt locus ſeptuageſimuſquartus, qui ſumitur a maiore, & a ſimili ſecundum apparentiam in quo loco compa-
F rat plura genera ad eandem ſpeciem, qui talis eſt, ſi illud, quod videtur magis eſſe genus datæ ſpeciei, quā alterum, vel videtur eſſe ſimiliter genus datæ, ſpeciei, ſicut alterum, non eſt genus, nec alterum erit genus, quod minus, vel ſimiliter genus eſſe videtur. Poteſt autem hic locus reſolui in duo, quorum primus talis eſt, ſi quod magis videtur eſſe genus alicuius datæ ſpeciei, non eſt genus, nec quod minus videtur eſſe, vtiq; erit. ſecundus vero talis, ſi quod ſimiliter videtur eſſe genus alicuius datæ ſpeciei, illius non eſt genus nec vtiq; erit genus quod ſimiliter. Copulauit tamen hęc loca in vnum breuitatis cauſa, & dicit. { Rurſum ſi quod magis videtur, vel ſimiliter, non eſt genus, manifeſtum, quoniam } non erit genus, { quod aſſignatum eſt } pro genere, deinde declarat in quibus potiſſimum hic locus eſt vtilis, & dicit, { vtilis autem hic locus in talibus maxime, in quibus plura videntur de ſpecie in eo quod eſt prædicata, & non determinatum eſt, neq; } facile ac prompte { habemus dicere, quale nam eorum prædicatorum eſt genus, }
G & aſſignat exemplum, & dicit, { vt de ira } ſunt plura prædicata in eo quod quid eſt, nam { & triſtitia, & opinio paruipendentiæ in eo quod quid eſt prædicari videntur. Contriſtatur enim iratus, & opinatur paruipendi. } Quoniam igitur hæc ambo de ira in eo quod eſt prædicari videntur, & non eſt manifeſtum quale nam eorum eſt genus. Accipiēdum eſt quod videtur eſſe magis eorum genus, & argumētandum, ſi quod magis videtur eſſe genus, non eſt genus, nec reliquum erit genus quod minus videtur. Si enim triſtitia videtur magis genus iræ quàm opinio paruipendentię, & non eſt genus, neq; vtiq; opinio paruipendentiæ erit irę genus. Præterea ſi ambo ſimiliter viderentur eſſe iræ genera, & monſtrabitur alterum non eſſe iræ genus, erit monſtratum, quoniam nec alterum, quod videtur ei ſimile. Sic monſtrabimus tempus non eſſe in numero, vt in genere. Si enim tempus videtur magis eſſe motus quam numerus (probabile enim eſt continui cōtinuum magis eſſe genus) ſed tempus non eſt motus omnis enim motus aliquid alicu-
H ius eſt & ad aliquid. At tempus non eſt ad aliquid, tempus igitur non eſt motus. Quare nec numerus erit tempus. Rurſum ꝙ non ſit genus deſiderij triſtitia, monſtrabimus etiā, ſi enim magis deſiderium eſt indigentia quam triſtitia non eſt deſiderij indigentia genus, igitur nec triſtitia erit vtiq; genus. Quòd autem indigentia non ſit genus deſiderij, ex eo patet quia genus nullius ſpeciei eſt cauſa. At indigentiā cauſa eſt deſiderij. Similiter in exemplo Ariſtote. monſtratio procederet, ſi ſimiliter iræ, & triſtitia, & opinio paruipendentiæ, genus videretur, quoniam ſi non eſt genus iræ opinio paruipendentiæ, nec triſtitia erit vtiq; genus irę.

Eadem autem conſideratio & in ſpecie ad aliud aliquid comparanti. Si quod magis, uel ſimiliter uidetur eſſe in aßignato genere non eſt in genere, manifeſtum, quoniam neq; aßignata omnino ſpecies erit in genere.

Eodem loco vtitur, & in ſpecie, quoniam eſt eadem conſideratio. Si.n. quæ magis videtur eſſe ſpecies alicuius dati generis, non eſt illius, ſpecies nec hęc erit eiuſdem ſpecies,

I quæ minus videtur ſpecies propoſiti generis, vnde dicit, { eadem autẽ conſideratio } erit ipſi { comparatiui & in ſpecie ad aliquid aliud } quod ẽt videtur ſpecies eiuſdẽ quæ fuit plurium generum ad candẽ ſpeciem, & exponit eam, & dicit, { ſi quod magis, vel ſimiliter videtur eſſe aſſignato genece, non eſt in } eo { geuere, manifeſtum, qm̃ neq; aſſi gnata omnino ſpecies erit in } illu genere. Vt ſi magis videtuc virtus ſpecies continentia q̃ manſuetudo non eſt autẽ continentia victutis ſpecies, igitur nec manſuetudo. Ex ſimili veco eodem modo, ſi ſimiliter continentia, & conſtantia videntur virtutis ſpecies, non eſt aũt conſtantia virtutis ſpecies, igitor nec continentia.

Interimenti igitur quemadmodum dictum eſt, utendum. Aſtruenti uero, ſi quidem ſuſcipit magis, quod aßignatum eſt genus & ſpecies, non utilis locus. Nihil enim probibet utrorumque ſuſcipientium non eſſe alterum alterius genus. K *Nam bonum & album ſuſcipit magis, & minus, & neutrum eſt neutrius genus.*

Nuuc oſtendit quo modu loca prędicta vtilia & inutilia ſunt, & primo quaſi epilogando oſtendit ea eſſe vtilia volẽti deſtruere & dicit. { Interimenti igitur, quẽadmodum dictum eſt, vtendum } &.ſ. locis, & conſiderationibus, quas diximus. Quu vecu modo, vtiles ſint vel non ſint conſtruẽti, deinceps demonſtcat, & primo declarat locum ſeptuageſimumtertiũ non eſſe vtilem ad conſtruendũ. verum cepetendo locũ dicit, { aſtruenti vero non eſt vtilis locus } ſeptuageſimuſtertius erat ſiquidem ſoſcipit magis, { quod aſſignatum eſt genus & ſpecies } ẽt ſuſcipit magis hic locus tamen uon eſt vtilis conſtruenti. { enim } nã licet ſi genus ſuſcipit magis, oportet ſpeciẽ ſuſcipere magis, { nihil } tamen { prohibet vtrurumq; ſuſcipientiũ nou eſſe altecũ alterius genus. } quare ſolum ad deſtruendũ vtilis erit, bene enim ſequitur genus ſuſcipit magis & data ſpecies non. Igi L tuc genus non erit datę ſpeciei genus, & econuerſo ẽt, ſi ſpecies ſuſcipit, & genus non ſuſcipit, igitur datæ ſpeciei datũ genus non erit genus. Ad conſtcuendum vero non vtilis, quia non ſequitur genus, & ſpecies ſuſcipiunt magis, igitur alterum alterius eſt genus, & hoc exemplo monſtrat, & dicit, { nam bonum & album ſuſcipit magis, & minus, & } tamen { neutrum eſt neutcius genus, } locus igitur ſeptuageſimuſtertius ad conſtruendum non eſt vtilis.

Generum autem & ſpecierum ſe inuicem comparatio utilis ut ſimiliter hoc & hoc genus, ſi alterum genus, & alterum. Similiter autem, & ſi quod minus & quod magis. Vt ſi continentiæ magis poteſtas quam uirtus genus, uirtus autem genus & poteſtas. Eadem autem & de ſpecie conuenit dici. Nam ſi ſimiliter hoc & hoc propoſiti eſt ſpecies, ſi alterum ſpecies, & reliquum. Et ſi quod minus uidetur, ſpecies eſt, & quod magis.

Nunc oſtendit locum ſeptuageſimumquartum vtilẽ eſſe M volenti deſtruere, & volenti cunſtruere, & dicit. { Generũ autem & ſpecierum ad ſe inuicem comparatio } hoc eſt locus ſeptuageſimuſquartus, qui ſumitur a comparatione plurium generum ad eandem ſpeciem, vel a cõparatione plurium ſpecierum ad idem genus ad conſtruendum eſt { vtilis, } & exponit ſe, & dicit, { vt ſimiliter hoc, & hoc } videtur eſſe genus alicuius datæ ſpeciei, { ſi } eorum duorũ, quæ videntur genera ſimiliter alicuius datæ ſpeciei, { alterum } eſt { genus, & alterum } erit genus eiuſdem ſpeciei. { Similiter autem & ſi quod minus } videtur eſſe genus, eſt datę ſpeciei genus { & quod magis } videt illius genus, erit illius genus { vt ſi continentiæ magis poteſtas quã virtus genus } videtuc eſſe, videtur enim continens ſecundum aliquam poteſtatem reſiſtere concupiſcentijs, { virtus autem genus, } eſt continentiæ. Igitur { & poteſtas. } Quòd vero virtus ſit genus, quoniam continentia eſt habitus laudabilis. Quòd vero hic locus vtilis ſit vtilis ex parte ſpecierũ, demonſtcat. & dicit, { eadem autem & de ſpecie conuenit dici, nam ſi ſimiliter hoc & hoc } videtur { eſſe propoſiti ſpe N cies, ſi alterum } eſt { ſpecies } propoſiti generis, { & reliquum } erit ſpecies propoſiti generis, { & ſi quod minus videtur } ſpecies propoſiti generis, { eſt ſpecies } illius, { & quod magis } videtur propoſiti generis ſpecies erit ſpecies. Vt ſi minus videtur eſſe in virtute vt in genere continẽtia quã conſtantia, & continentia eſt in virtute, vt in genere, igitur & conſtantia, eadem enim ratio eſt ſiue in generibus ſiue in ſpeciebus ſimile accipitur. Quovero modo vtiles ſint ad conſtruendum, loci prædicti, perſpicuum.

LOCVS SEPTVAGESIMVSQVINTVS.

Inſuper ad conſtruendum, perſpiciendum, ſi de quibus aßignatum eſt genus, in eo quod quid, eſt, prædicatur: nõ una exiſtente aßignata ſpecie, ſed & p'uribus, & differentibus: nam manifeſtum, quoniam erit genus. Si autem in aßignato. ſpecies eſt, conſiderandum & ſi de alijs ſpeciebus genus O *in eo quod quid eſt prædicatur. Accidet enim rurſus de pluribus, & differentibus idem prædicari.*

Hic eſt locus ſeptuageſimuſquintus, qui ſumituc a comparatione generis ad pluces ſpecies, quo ad prædicari in quid, ex parte generis, & eſt conſtructiuus. aut poteſt dici Ariſtote. ponere duo loca conſtructiua, quæ ambo ſumuntur ab eo, quod eſt prædicari in quid, verum in primo ſupponit genus de pluribus, & diffecentibus ſpecie prædicari, & quærit, ſi in eo quod quid eſt prædicetur in ſecundo vero ſupponit genus prædicari in quid de data ſpecie, & quærit vtrum prædicetuc & de alijs pluribus. De primo dicit. { Inſupec ad conſtruendum, perſpiciẽdum. ſi de quibus aſſignatum eſt genus, in eo quod quid eſt prædicatuc, non vna exiſtente ſpecie aſſignata, ſed & pluribus, & diffecentibus } hoc eſt modu ſupponatur, non vnam eſſe ſpeciem, ſed plures, & differentes. { nam manifeſtum } ſi ita fuerit, { quoniam } datum genus { erit genus, } vt ſi animal, de homi- P ne, & equo. Et (vt Alexand. inquit) hoc idem vtile eſt & ad deſtructionem, ſi enim non. eſſet in eo quod quid eſt prædicatum, non eſſet genus. deinde tangit ſecundum locum, in quo ſupponit datum genus prædicaci de ipſa data ſpecie in eo quod quid eſt, & quærit ſi etiam de alijs differentibus ſpecie ſimiliter prædicetur, vt ſi animal datum ſit hominis genus. Conſiderandum ſi de equo, & alijs ſimiliter pcædicet, quoniam ſi ſic, datum genus erit genus, & dicit, { ſi autem in aſſignato } genere { ſpecies eſt, } hoc eſt, ſi autem ſupponituc datum genus eſſe datæ ſpeciei genus, { conſiderandum & ſi de alijs ſpeciebus genus in eo quod quid eſt, prædicatur, } nam ſi ſupple ſic prædicatur de alijs, vt illa, erit genus, quod datur, vt genus. Cuius rationem aſſignat, & dicit. { accidet enim rurſus de pluribus, & differentibus idẽ } genus { prædicari. } Quare erit genus, eſt autem hoc idem vtile ad deſtruendum, quoniam ſi non de alijs in eo quod quid eſt, prædicatur, non erit genus, quod dabatur, vt genus, non.n. pcędicabituc de pluribus differentibus ſpecie. Q

Quoniam autem uidetur quibuſdam & differentia in eo quod quid eſt ſpeciebus prædicari, ſeparandum eſt genus a differentia utenti ijs, quæ dicentur elementis. Primo quidẽ, quoniam genus de pluribus dicitur, q̃ differentia dicitur.

Cum dixiſſet in primo libro differentiam, & problemata de differentia oportere cum genere ordinari, quoniam eadem loca ſunt vtilia ad problemata de differentia, quæ ſunt vtilia ad problemata de genere, ideu docet tunc ſeparare genus a differentia, & primo oſtendit cauſam, quare debet ponece loca, quibus ſciemus ſepacace genus a differentia, & dicit. { Quoniam aũt videtur quibuſdã } auctoribus, { & differẽtia in eo quod qd eſt de ſpẽbus prędicari, } & de pluribus differẽtibus ſpẽ, maxime dña quę conſtituit genus, vt ipſum ſenſitiuum. Videtur dico in eo quod quid eſt de ſpeciebus prædicari primo quia eſt prædicatum vni uocum vt genus, ſecundo quoniam ponituc in definitione ſpeciei, quia ita quibuſdam videtuc, { ſeparandum eſt genus a diffecentia vtenti ijs, quæ dicentur elementis, } hoc

eſt

A eſt locis, quæ ſunt tria, quorum primū accipit ab eo, quod eſt de pluribus prædicari, & dicit, vtenti { primo quideoi } loco { quoniam genus de pluribus ꝙ de differentia dicit, } eſt autem veros hic locus de differeotia diuiſioa. Eſt.n. differentia diuiſiua, vt pars generis.

Deinde quoniam ſecundum ipſius quid eſt aſsignationem magis conuenit genus quam differentiam dicere. Q_ui enim animal dicit hominem, magis indicat quid eſt homo, quam qui greſsibile.

Hic ſecundus locus, quo ſeparamos geous a differentia, ſumitur a modo ſignificandi quid eſt, nam licet differentia videatur in eo quod quid eſt de ſpecie prędicari, ſi enim definitio io eo quod quid eſt prædicatur, cum differentię io definitione ſpeciei ponatur, etiam in eo quod quid eſt prædicaotur tamen magis genus congruit interroganti de ſpecie quid eſt, dare quā differentiam. vnde dicit. { Deinde } licet differentia videatur de ſpecie in eo quod quid eſt prędicari, quoniam } tamen { lecondum ipſtos quid eſt aſſi-

B gnationem magis conuenit } interroganti de ſpecie quid eſt { genus quā differentiam diceretur, qui enim } interrogatus quid eſt, homo, { dicit hominem } eſſe { animal magis indicat quid eſt homo } ſic reſpondendo, { quàm qui greſſibile } dicit, & hic locus intelligitur tam de differeotia diuiſiua generis, quā conſtitutiua generis.

Et quoniam differentia quidem qualitatem generis ſemper ſignificat, genus autem differentiæ, non. Q_ui enim dicit greſsibile: quale quid dicit animal. Q_ui vero animal dicit, non dicit quale quid greſsibile. Differentia igitur a genere ſic ſeparanda.

Hic eſt locus certius, qui ſumitur a modo dicendi quale nam differentia qualitatem generis, cuius eſt differentia diuiſiua, dicit. Eſt enim qualitas animalis rationale, genus au-

C tem non dicit quale differentiæ nullius enim differentiarū, quibus diuiditor, qualitas eſt animal, vnde dicit. { Et quoniam differentia quidem qualitatem generis ſemper ſignificat genus aotem differentię, non } ſignificat qualitatem, Qui eoim dicit greſſibile } vt hominem eſſe greſſibilem, { dicit animal quale quid, } dicit quid dicendo animal, dicit quale, dicendo greſſibile. { Qui vero } hominem { dicit animal, non dicit quale quid greſſibile. } tunc epilogat, & dicit. { Differentia igitur a geoere ſic ſeparanda } dixit differentiam eſſe generis qualitatem, quia dicit formā ſpeciei qualificando genus qui enim dicit animal rationale formam hominis completiſſimam dicit, circūloquendo eam per hoc totum animal rationale, aut dicendom genus comparari ad differentias, quibos diuiditur, vt potentia ad actū modo actus eſt eſſentialis qualitatis ſuæ potentiæ, potentia autem non eſt qualitatis ſui actus.

LOCVS SEPTVAGESIMVSSEXTVS.

D *Quonian autem uidetur muſicum, qua muſicum eſt, ſciens eſſe, & muſica ſcientia quædam eſt, & ſi ambulans, qua ambulat, mouetur, ambulatio motus quidam eſt! Conſiderandum in quo genere uult quippiam conſtruere, dictum modum. Vt ſi ſcientiam, quod quidem fidem, ſi ſciens quatenus ſcit, fidit. Manifeſtum enim, quoniam ſcientia fides quædam erit. Eodem autem modo & in alijs huiuſmodi.*

eſt eſſe
ἐστὶ vai
eſt
εἶ

Hic eſt locus ſeptuageſimuſſextos, per qoem docet conſtruere genus, & ſumitur a coniogatis, vel a denominatiuis, a denominatiuis enim ad principalia locus eſt probabilis ad terminandum problema affirmatiuum de genere. Et procedit ſuſpenſiue primo procedēdo per inductionem ſecunda ibi. { Conſiderandum } terminat ſuſpenſionem, & aſſignat locum per virtutem inductionis, & dicit. { Qooniā aūt videtur muſicom qua muſicum eſt, ſciens eſſe, } & ex hoc ſequitur, quoniam { muſica ſcientia quędam eſt, & } quoniam ſobaudi ſi ambulaos, qua ambulans, mouetor, ſequitur quoniam { ambulatio quidam motus eſt, } & ſequitur ex denominatiuis ſemper idem in principalibus, cum ex inductiooe hoc pateat, { conſiderandū dictum modū } ex denominatiois ad principalia { in quo genere } aliquis { vult quippiam conſtruere, } per hunc enim modum poterit conſtruere illius genus, { vt ſi } vult { ſcientiam quod quidem fidem } conſtruere, hoc, vt ſi voluerit probare fidem eſſe genos ſcientiæ, conſiderandum ſubaodi, { ſi ſciēs quatenus ſcit, fidit, manifeſtum enim } ſi ita fuerit, { quoniam ſcientia fides qoædam erit, eodem aūt modo io alijs huioſmodi } argumentandum, nam ſi delectans inquantū delectans in bono eſt, voloptas bonum erit. Et ſi qood audit inquantum audit, ſentit, & auditus erit ſenſus, addit autem Ariſt. ipſum { inqoantom, } quoniam non ſequit̄ dulce eſt albom, ergo dulcedo eſt albedo, niſi dicat dulce eſſe album quo eſt dulce. Modo hoc non eſt verum, & ideo nec dulcedo erit albedo. Quo vero ad verba attinet animaduerſione dignom, in codicibus græcis noſtris verbuoi eſt,

E

F

cum dicitur { & muſica ſcientia quædam eſt, } & verbum eſt cum dicitur, { motus quiddam } eſt in antiqois græcis codicibus legi εἶναι, quod Alexaoder aduertit, & tunc pro eſſe legendom eſt, nam ſic textus perſpicous eſt.

LOCVS SEPTVAGESIMVSSEPTIMVS.

Inſuper quoniam quod ſequitur aliquid ſemper, & non conuertitur, difficile eſt ſeparare ab eo, quod eſt genus, ſi hoc quidem illud ſequitur omne illud uero hoc non omne, ut tranquillitatem quies, & numerum diuiſibile, econuerſo autem, non. Nam diuiſibile non omne numerus, neq; quies omnis, tranquillitas: ipſo quidem eſt utendum, ut genere, quod eſt ſemper conſequens, cum non conuertatur alterum. Cum uel enim alterum ſe extendit non in omnibus obſequendum.

Ab eo qđ eſt genus
τοῦ μὴ γένος εἶναι
ꝙ non ſit genus ab eo, qđ nō eſt genus

Hic eſt vltimus locos ad conſtruendum genos, qui non eſt neceſſarius, ſed probabilis, nec eſt vtilis vniuerſaliter cōſtruendum verum genus, ſed ad conſtruēdum aliquod prędicatum, quod conſequitur ad aliquod ſubiectum, vt genus. Cum enim genus ſequatur ſpeciem ſecondom conſequentiam, & non econuerſo, vt ſi quidem homo, eſt animal, non aotem ſi animal, eſt homo, oportet, vt inquit, in quibus talis ordo eſt, vt alterum ſequator alterom, & non econuerſo, accipere alterum quidem, vt ſpeciem, alterum vero vt geous. Sumitur igitur hic locus a non conuerſiua conſequentia, & hunc ponit diceos, & legatur ſuſpenſiue vſq; ibi { ipſo quidem inſoper, qooniam quod ſequitur aliquid ſemper & oon conuertitur, difficile eſt ſeparare ab eo quod eſt genus, ſi hoc quidem illud ſeqoitor omne, illud vero hoc non omne. } eſt enim illod ſequens valde generi ſimile, & ſubiectum ad quod ſeqoitur, valde ſpeciei ſimile, adeo, vt tale ſeqoens difficile ſit ſeparare a genere. & ponit exemplom & dicit, { vt tranquillitatem } ſequitur { qes, & numerum } ſequitur { diuiſibile, econuerſo aūt nō nam diuiſibile non omne numerus, neq; quies omnis eſt tranquilitas, } ſolom enim in mari quies eſt tranquillitas, tunc terminando ſuppoſitionem, aſſigoat locum probabilem, & dicit, { ipſo quidem } .ſ. prędicato conſequeote non conuerſim, { vtendum, vt genere quod eſt ſemper conſequens, cū noo conuertator alterum } .ſ. ſobiectum com ipſo prędicato, non ꝙ ſit verum, & propriom genus { com.o. } vt inquit { alterum non ſe extendit in omnibus } in quibus ſe extendit prędicatom conſequens, ab ipſo reſpondente { obſequendum } atq; obediendom ipſi oppooenti, qui propoſuit reſpondenti tale ſequens eſſe genus. nam licet non ſit proprie & vere genus, concedendum eſt opponenti vt ſaltem habeatur pro genere, vt propoſuit.

G

enim γὰρ
aūt δὲ
obſequendum
ὑπακουέον
obediēdū

H

INSTANTIA.

Inſtantia autem huius, quoniam non ens ſequitur omne, quod fit. (Nam quod fit, non eſt) & non conuertitur. (Non enim omne quod non eſt, fit) attamen non eſt genus non ens eius, quod fit. Simpliciter enim non ſunt entis ſpecies. De genere igitur (quemadmodum dictum eſt) tranſeundum.

I Quia dixit locum eſſe probabilem, & non vniuerſaliter
verum, dat inſtantiam, & non ſoluit, vt demonſtret locum
eſſe probabilem, & non in omnibus verum, vt Alexander
expoſuit, & dicit. { Inſtantia autem huius } loci eſt, per pa
cebit eum non eſſe vniuerſalem. { quoniam non ens ſequi
tur omne, quod ſit, nam quod ſit } omne, { non eſt, & non
conuertitur, non enim omne quod non eſt ſit, } tragela-
phus enim non eſt, quod tamen non ſit. Quare licet non
ens ſequatur omne quod ſit, econuerſo tamen nequaquam
ſequetur, deinde declarat nõ ens non eſſe genus eius quod
ſit, & dicit, { attamen non eſt genus nõ ens eius, quod ſit }
licet ſequator ad omne quod ſit, & ꝙ non ens non ſit eius
quod ſit, genus, declarat, & dicit, { ſimpliciter enim, } &
omnino { non ſunt non entis ſpecies, } non entis enim im
poſſibile eſt ſpecies aliquas eſſe. De nullo enim non ens in
eo quod quid eſt prædicatur, & hac ratione nec priuationis
ſunt aliquæ ſpecies. Præterea genus exiſtentiam & formã
K dicit, non ens autem ſine exiſtentia eſt, non igitur non ens
genus entis eſſe poteſt. Oportet enim genus in quadam exi
ſtentia conſiſtere, & ſi non placet hæc Ariſtotelis inſtantia,
ſunt & aliæ, nam album omnem cygnum ſequitur, & om-
nem niuem, & album non eſt genus niuis, nec cygni. Præ-
terea nigrum omnem coruum & omnem picem conſequi
tur, & tamen nigrum nec corui, nec picis genus eſt, quare
non omne conſequens non conuerſim erit genus. Poteſt
tamen haberi loco generis, hæc Ariſtoteles, & de libro
quarto hactenus.

INCIPIT LIBER QVINTVS Topicorũ, cum eiuſdem Auguſtini Niphi Medices Commẽtariis.

L *VTRVM AVTEM PRO-
prium an non proprium eſt, quod
dictum eſt, per hæc conſiderandum.
Aſsignatur autem proprium aut ꝑ
ſe, & ſemper aut ad aliud, & ali-
quando. Per ſe quidem, ut hominis,
animal mãſuetum natura. Ad aliud
autem, ut animæ ad corpus, quoniam illa imperare nata,
hoc autem parere. Semper autem, ut dei animal immortale.
Aliquãdo uero, ut alicuius hominis ambulare in gymnaſio.*

CVM ASSIGNASSET NOBIS
libro quarto loca topica, quibus poſſibile
eſt ad problemata de genere argumentari
conſtructiue, & deſtructiue, tranſit in præ-
ſenti libro quinto ad problemata de pro-
prio, & tradit quo modo oporteat ad hæc argumentari, ac
cipit autem primo quot modis dicitur proprium quoniam
M quadrupliciter, & quid vnumquodq;, & quę ad inuicem ho
rum differentia. Conuenienter autem propoſita fuerunt
problemata de genere problematibus de proprio, & quæ
ſunt de proprio iis, quæ ſunt de definitione. Quoniam qui-
bus locis monſtramus, quoniam hoc huius genus eſt, eiſdẽ
met monſtramus, quoniam genus datum in definitione ge
nus eſt definitionis. Et per deſtructiua rurſum mõſtrantes,
quoniam datum genus non eſt genus monſtrabimus, quo-
niam nec definitionis eſt genus. Recte ergo problemata de
genere propoſuit problematibus de definitione. Propoſuit
uero loca problematum de genere iis locis, quæ ſunt pro-
blematum de proprio, quoniã problemata de genere ſub-
ſtantialia ſunt problemata vero de proprio, ſuper ſubſtan
tialia. Si autem ſubſtantialia priora non ſubſtãtialibus. Pro
poſuit etiam problemata de proprio, iis problematibus,
quæ ſunt de definitione, quoniam loca problematum de ꝓ
prio vtilia ſunt locis problematum de definitione, quibus
enim locis monſtrauimus quoniam hoc non eſt huic pro- N
prium, per eadem monſtrabimus, quoniam nec definitio
eſt hoc illius, verbi cauſa, monſtramus quoniam non eſt ꝓ
prium huius, ſi datum proprium fuerit ſubiecto, cuius da-
tur, non manifeſtius, vt ſi datum proprium igni ſit eſſe animę
ſimile, cum ſubiectum ſcilicet ignis manifeſtius ſit quã pro
prium, datum proprium non erit proprium. Aut monſtra
bimus non eſſe proprium, ſi æquiuocam vocem habet, vt
ſi proprium animæ moueri quis dixerit. Cum enim motus
vox ſit æquiuoca, motus non erit animæ proprium. Aut ſi
non conuertitur quod datur proprium cum ſubiecto, vt ſi
daretur bipes proprium hominis. Cum enim non concur-
ritur, non eſt hominis proprium, per hæc eadem monſtra-
bimus definitionem datam non eſſe definitionem. Nam ſi
definito dato non eſſet data definitio notior, non erit illius
definitio. Similiter ſi non conuertitur cum definitio, inſu-
per ſi æquiuocam habuerit vocem, non erit definito dati O
definiti oportet enim definitionem notiorem eſſe, & con-
uerti & vniuocam eſſe cum definito, veluti ipſum propriũ.
Recte igitur loca problematum de proprio locis proble-
matum de definitione præpoſuit. Ariſtote. igitur præmittit
procemium, & dicit. Vtrum autem proprium at non pro-
prium eſt, quod dictum eſt, } & prædicatur de ſubiecto, { ꝑ
hæc } ſcilicet loca in hoc quinto libro diſcutienda { conſi
derandum }, vel procemium huiuſmodi continuetur cum
epilogo ſic, de genere igitur, quemadmodũ dictum eſt, }
hoc eſt per loca & conſiderationes aſſignatas, { tranſeun-
dum, vtrum autem } genus { quod dictum eſt, } ſit { pro-
prium an non proprium eſt, per hæc, } loca quę dicentur,
conſiderandum. } Hoc eſt procemium, deinde proſequen
do diſtinguit proprium, & dicit, { aſſignatur autem pro-
prium } quadrupliciter, aut per ſe, { & } aut { ſemper, aut
ad aliud, & aut aliquando. } proprium per ſe eſt, quod ma
xime proprium dicitur, vt Porphyrius libro de quinq; vo P
cibus dixit, & hoc eſt, quod ſoli, & omni, & ſemper ineſt.
Ipſe tamen exponit, & dicit, { per ſe quidem, vt hominis,
animal manſuetum natura, } mãſuetum enim natura om
ni homini, ſoli homini, & ſemper homini ineſt. dixit { natu
ra, } quoniam animal eſſe mãſuetum competit etiam bru
tis, non tamen eis natura competit, ſed aſſuetudine, & edu
catione. Inſuper licet auibus quibuſdam natura compete-
ret eſſe manſuetum, non tamen omnibus, hominibus autẽ
omnibus, deinde definit proprium ad aliud, & dicit, { ad
aliud autem, vt animæ ad corpus, } vt eſſe imperatiuum,
{ quoniam illa imperare nata, hoc autem parere. } ſimili
modo corpori proprium eſt ad alterum, videlicet obedire
eſſe enim aptum obedire ad animam eſt. Simili modo ho-
minis proprium eſt bipes, ad quadrupes enim dicitur bipes
deinde exponit proprium quod dicitur ſemper, & dicit,
{ ſemper autẽ, vt dei animal immortale, } hoc enim ſem-
per deo ineſt, non ſoli autem, quoniam & angeli, & animę
ſunt immortales, deinde exponit proprium aliquando, & Q
dicit { aliquando vero vt alicuius hominis ambulare in
gymnaſio } hoc enim dicetur proprium alicuius hominis,
ſed quandoq; ſcilicet dum deambulat, per gymnaſium, nõ
enim ſemper per gymnaſium deambulat. Ex iis ſequitur ꝙ
in plus eſt ſemper quàm per ſe, nam quod eſt propriũ per
ſe, omni, ſoli, & ſemper ineſt, quod autem alicui ineſt ſem-
per, non ſemper ineſt omni, & ſoli ſimiliter ꝓprio ad aliud
quod eſt quandoq;, in plus eſt. Quod enim eſt ad aliud pro
prium aut in omnibus, & ſemper, aut in multis eſt, quod
autem quandoq; poteſt eſſe in omnibus, poteſt eſſe ſemꝑ,
& poteſt eſſe quandoq;. Inſuper proprium ſemper in plus
eſt proprio ad aliud, quoniam quod ſemper poteſt eſſe ad
aliud, & non ad aliud. Item per ſe proprium differt a pro-
prio ad aliud, quoniam proprium per ſe, omnibus compe-
tit, ad aliud vero, poteſt eſſe non omnibus exiſtens, hæc de
diuiſione. Ex qua patet quadrifariam dici proprium, quo-
niam aut per ſe, aut ad aliud, aut ſemper, aut aliquando.

Sunt autem proprij, quod ad alterum aſsignatum eſt aut

duo

A *duo problemata, aut quatuor. Si enim de hoc quidem aßignatum quippiam fuerit, de illo uero negatum idipſum: duo duntaxat problemata fiunt, quemadmodum hominis ad equum proprium eſt, quoniam bipes eſt. Nam & quoniam homo, non bipes eſt, argumentabitur quiſpiam, & quoniam equus bipes. Vtrinq; utiq; remouetur proprium. Sin uero de utroq; utrunq; aßignatum fuerit, & de utroq; negatum, quatuor problemata erunt, ut hominis proprium ad equũ, quoniam ille quidem bipes, hic autem quadrupes eſt. nam & quoniam homo non bipes eſt, & quoniam eſſe quadrupes natus eſt, argumentari eſt, & quoniam equus bipes, & quoniam non quadrupes, poßibile eſt argumentari. Quolibet igitur modo oſtenſo, interimitur, quod propoſitum eſt.*

Antequam exponat diuiſionem, quam aſſignauit de ꝓ-
B prio, præmittit quandam peculiaritatem, quã habet proprium quod dicitur ad alterum inter cætera propria, & eſt hæc peculiaritas, quoniam de proprio ad alterum interdũ duo, interdum quatuor diſputantur problemata & hoc ꝓponit, & dicit. { Sunt autem proprij, quod ad alterum aſſignatum eſt, aut duo problemata, aut quatuor } .ſ. in diſputationibus contingentia, & exponit quando duo, & quãdo quatuor, & primo exponit quando duo, & dicit. { Si enim ſic } ſubaudi vnum quippiam proprium ad alterum, quod { de hoc quidem } ſubiecto .i. homine { fuerit aſſignatum, { hoc eſt datum & conceſſum, vt bipes de homine aſſignatum & conceſſum & affirmatum a reſpondente, de { illo vero, } vt de equo ab eodem reſpondente { id ipſum } proprium, quod eſt bipes, { negatum, duo duntaxat problemata fiunt, quemadmodum } ſi { hominis ad equum proprium eſt, quoniam bipes eſt, } cum de homine affirmetur, & de equo negetur, duo problemata fiunt, { nam } alterum eſt contra affirmationem de homine, { & quoniam homo non bipes eſt, argumentabitur quiſpiã, } & ſic erit vnum problema. Contra vero negationem de equo argumentabitur quiſpiã { & quoniam equus bipes }
C & erit alterum problema. Et quia ita eſt { utrinq; } hoc eſt tam in primo, ꝙ̃ in ſecundo problemate { remouetur proprium. } ab homine enim in primo remouetur bipes, qđ aſt homini proprium, ab equo autem ſecundo remouetur non bipes, quod etiam eſt equo proprium. Proprium enim a quo eſt, non eſſe bipes, quare, quando vnum eſt propriũ, duo ſunt problemata, deinde declarat, quando ꝗtuor ſunt problemata, & dicit, { ſi vero } fuerint duo propria duorum ſubiectorum, { & de vtroq; vtrunq; aſſignatum } ac affirmatum { ſuerit, } vt de homine ꝙ ſit bipes, de equo vero, ꝙ ſit quadrupes, { & de vtroq; negatum, } quoniã de homine ꝙ non ſit quadrupes de equo autem ꝙ non ſit bipes, quatuor { problemata erunt. } & ponit exemplũ, & dicit vt hominis proprium ad equum, { quoniam ille } ſ. homo { quidem bipes, hoc autem } .ſ. equus, { quadru-
D pes eſt, nam argumentari eſt } de homine, contra affirmationem quidem, { & quoniam homo non bipes eſt, } contra negationem vero, { & quoniam natus eſt eſſe quadrupes, } & ſic duo erunt problemata ex parte hominis, ex parte vero equi duo, etiam, { & quoniam equus bipes } contra negationem, contra affirmationem vero, { & quoniam nõ quadrupes poſſibile eſt argumentari, } quare ex parte equi erunt etiã duo & ita omnia erunt quatuor. Oſtẽdit qualia hæc problemata ſint, & dicit, { quolibet igitur modo } horum quatuor { oſtenſo interimitur quod proprium eſt, } ſi enim argumentamur, quoniam homo non bipes eſt, interimitur hominis proprium, quod eſt eſſe bipes, & ſi argumentamur, quoniam homo eſt quadrupes, & interimitur hominis proprium, quod eſt non eſſe quadrupes. Simili modo ſi de equo argumentamur, quoniã equus non eſt quadrupes, interimitur equi proprium, quod eſt eſſe quadrupedum. Et ſi argumentamur, quoniam equus eſt bipes, deſtruitur etiam equi proprium, quod eſt non eſſe bipedem. Quare in ijs quatuor problematibus ſemper interimitur proprium. Hæc de peculiaritate proprij ad alterum dicta ſatis. E Verum non eſt hoc peculiaritas ſine dubitatione. videtur enim conuenire proprio per ſe, nam, vt patebit, proprium per ſe eſt, quod omni conuenit, & a quolibet alio ſeparat. Quare de eo duo poſſunt eſſe problemata alterum ſi non conuenit omni alterum autem ſi non ſeparat a quolibet alio. Vtroq; enim modo deſtruitur. Quare de proprio per ſe duo problemata eſſe poſſunt. Cur igitur de proprio ad alterum dicit magis eſſe duo problemata ꝙ̃ de proprio per ſe? Præterea Ariſto. aſſerit de proprio ad alterum quatuor poſſe fieri problemata, quod non videtur verum, quia proprium ad alterum aut affirmatur, aut negatur. Sed affirmatio & negatio plura problemata facere non poſſunt ꝙ̃ duo. Igitur de proprio ad alterum nõ quatuor quæri poſſunt problemata. Sed deletur prima dubitatio ex eo, quia de proprio ad alterum ſua denominatione, vi ſui nominis explicatur dic illo poſſe eſſe duo problemata, eſt enim proprium ad alterum, quod vi ſuæ denominationes conuenit vni, & alteri, ad quod dicitur, non cõuenit. de proprio vero per ſe licet quæri poſſunt duo illa ꝓblemata, vt argumentum cogit, nõ tamen explicantur ex vi denominationis proprij per ſe. iõ dicit ea magis de proprio ad alterum, ꝙ̃ de proprio per ſe. Deletur etiam ſecunda. nam affirmatio & negatio ſi accipiuntur reſpectu eiuſdem, ſic faciunt duo problemata. Si autem accipiantur reſpectu diuerſorum, vt in textu expoſitum eſt, ſic faciũt quatuor problemata.

Dubõnes

Solutiones.

F

Eſt autem per ſe quidem proprium, quod ad omnia aßignatur, & ab omni ſeparat. Quemadmodum hominis animal mortale diſciplinæ ſuſceptiuum.

Cum aſſignaſſet proprij diuiſionem. nunc definit membra illius, & primo definit proprium per ſe, quod eſt proprie proprium, & dicit, { eſt autem per ſe quidem propriũ G quod ad omnia aſſignatur } , hoc eſt quod competit omnibus particularibus, quæ ſub ſubiectu continentur, ut quod competit omnibus particularibus, hominibus, qui ſub homine continentur. { & ab omni ſeparat, } hoc eſt, & ſeparat ſubiectum, vt hominem, ab omnibus alijs quæ non ſunt ſubiectum, vt hominem ab omnibus animalibus, quę ſunt homo, & ponit exemplum, & dicit, { quemadmodũ hominis } proprium eſt, { animal mortale diſciplinæ ſuſceptiuum. } Hoc enim competit omnibus particularibus hominibus, & ſeparat hominem ab omnibus animalibus, quæ non ſunt homo. Ergo eſt proprie proprium. Sed occurres, quoniam omnia animalia quæ auditum habẽt, ſunt diſciplinæ ſuſceptiua, vt in libro de animalibus dictum eſt. Quare exemplum non ualet. Dicendum animalia quæ auditum habent eſſe ſuſceptiua diſciplinæ, non quidem diſcurſu rationis, ſed quadam aſſuefactione, Ariſto. intelligit H primo modo, illud enim pro exemplo ſatis eſt.

Ad aliud autem, quod non ab omni, ſed ab aliquo ſtatuto determinat. Vt uirtutis ad diſciplinam. Quoniam illa quidem in pluribus, hæc autem in rationali ſolo, & in habentibus rationem nata eſt fieri.

Nunc definit proprium ad aliud, & dicit. { Ad aliud autem } proprium eſt, { quod non ab omni } alio, { ſed ab aliquo ſtatuto } ac determinat { determinat, } hoc eſt ſeparat. Quod enim non ſeparat ſpeciem, cuius eſt propriũ, ab omnibus alijs quę non ſunt ipſa ſpecies, ſed ab aliquibus ſtatutis, ac determinatis, hoc proprium eſt ad aliud, vt bipes, ſeparat enim hominem ab omnibus quadrupedibus, non tamen ab omnibus alijs animalibus, quia non ab auibus. Ariſto. tamen aſſignat exemplum obſcurum, & dicit, { vt virtutis ad diſciplinam, } ſubaudi proprium eſt eſſe in pluribus, { quoniã illa quidem } .ſ. virtus { in pluribus } eſt, { hęc autem in rationali ſolo, & in habentibus rationẽ nata eſt fieri. } Hoc exemplum exponitur uno modo, quoniam virtutum quædam in iraſcibili, quædam in concupi-

I ſcibili, & quædam in rationali eſt, quare proprium virtutis eſt eſſe in pluribus diſciplina autem omnis in rationali, aut potius in parte contemplatrice, cum ſit virtus intellectiua; ergo eſſe in pluribus proprium eſt ad alterum. Alexan. vero melius exponit, aſſerit enim virtutem eſſe in pluribus, quoniam in paſſibili & rationali, diſciplinam autem in ſolo rationali. Virtus enim non in aliquibus determinatis dicitur, ſed in artificialibus, & naturalibus, immo in omnibus paſſibilibus & rationalibus, hominis. n. virtus eſt operari ſecundum intellectum, equi autem bene currere, domus vero bene nos tueri a pluuijs, & caloribus. At diſciplina in ſtatutis & determinatis videtur, vt videlicet in ſolis rationalibus hoc eſt hominibus, & ſic ſecundum Alexan. expoſitionem accepit virtutem pro virtute naturali, quæ eſt vltimum terminus ſecundum optimum actum cuiuſq; ſpeciei. Diſciplinam vero pro ſcientia, qua ſpeculamur verũ. Dicit etiam Alexan. Ariſt. non accepiſſe virtutem & diſci-
K plinam vt propria hominis, vel alicuius animalis. Sed ſolũ ea accipit ad demonſtrandum, quæ videntur ineſſe determinatis, quæ vero non. Nam virtus exemplum eſt eorum quæ non inſunt determinatis. Ineſt enim pluribus quoniã paſſibili & rationali. Diſciplina autem exemplum eſt eorũ, quæ inſunt ſtatutis, & determinatis, quoniam ſolis rationalibus. Ego vero dico, q licet Ariſt. virtutem & diſciplinam non acceperit, vt hominis propria, quæ ſunt ad alterum, tamen in virtute accepit exemplum proprij, quod eſt ad alterum. Ineſt enim virtuti eſſe in pluribus, quod proprium eſt virtuti reſpectu diſciplinæ, eſt enim virtus in pluribus; diſciplina in ſolo rationali, & ſic exemplum poteſt eſſe ad propoſitum.

Semper autem, quod ſecundum omne tempus uerificatur, & nunquam relinquitur. Quemadmodum animalis ex anima, & corpore compoſitum eſſe.

L Nunc definit proprium ſemper, & dicit. { Semper autem } proprium eſt, { quod ſecundum omne tempus verificatur } de ſpecie, cuius eſt, { & nunq; relinquitur } ab ea, nec in præterito, nec in futuro, quemadmodum } proprium { animalis } eſt { ex anima & corpore cõpoſitum eſſe. { Hoc enim ſecundũ omne tempus uerificatur de animali, { & nunquam relinquitur } ab animali, nec in præſenti, nec in futuro, nec in præterito.

Aliquando uero, quod ſecundum aliquod tempus uerificatur, & non ex neceſſitate ſemper conſequitur, ut alicuius hominis deambulare in foro.

Deinde deſcribit proprium aliquando, & dicit. { Aliquã vero } proprium eſt, { quod ſecundum aliquod tempus verificatur } de ſpecie, cuius eſt proprium, & ad differentiam cæterorum addit, { & non ex neceſſitate { vt proprium p ſe, & proprium ad alterum, { ſemper, } vt proprium ſemper, ſpeciem cuius eſt proprium, conſequitur. { Vt alicuius hominis deambulare in foro } hoc enim proprium eſt
M ei, cum ſolus tunc ambulauerit.

Vt plerũque ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ut multũ

Eſt autem ad aliud proprium aſsignare, differentiam dicere, aut in omnibus, & ſemper, aut ut plerunq;, & in plurimis. Vt in omnibus quidem & ſemper, quemadmodum hominis proprium ad equum, quoniam bipes. Nam homo quidem & omnis, & ſemper eſt bipes, equus autem nullus eſt bipes, & nunquam. Vt plerunq; uero, & in plurimis, quemadmodum rationalis proprium eſt imperare ad concupiſcibile, & iraſcibile. eo quod illud quidem imperat, hæc autem parent. Neq; enim rationale ſemper imperat, ſed quandoq; illi imperatur. Neq; concupiſcibili, & iraſcibili ſemper imperatur, ſed etiam imperant quandoq;, cum fuerit flagitioſa anima hominis.

Iis definitis, nunc ſubdiuidit proprium ad alterũ, & dicit. Eſt autem ad aliud proprium aſſignare differentiam } eius per diuiſionem dicere, dico differentiam eius dicere p diuiſionem, quoniã alterum eſt, quod } in omnibus & ſemper } ſpeciei ineſt, { aut } quod ſpeciei ineſt { vt plerunque & in plurimis } deinde exponit membra, & dicit. { Vt in omnibus quidem & ſemper, quemadmodum hominis proprium ad equum, } eſt { quoniam bipes, nam homo quidẽ & omnis, & ſemper eſt bipes, equus autem } ad quem dicitur, { nullus eſt bipes & nunquam. } Deinde exponit ſecũdum membrum, & dicit. { Vt plerunq; vero & in plurimis, quemadmodum rationalis } . ſ. virtutis, { ad concupiſcibile & iraſcibile } referendo, proprium { eſt imperare, eo quod illud quidem } . ſ. rationale { imperat, hæc autẽ } ſ. concupiſcibile & iraſcibile, { parent, } verum nec hoc nec illud eſt in omnibus & ſemper quod declarat, & dicit. { Neq; enim rationale ſemper } . ſ. illis, { ſed quandoq; } rationali imperatur. ſ. ab illis. { Neq; concupiſcibili & iraſcibili } a rationali { ſemper imperatur, ſed etiam imperãt quandoq; ſubaudi ipſi rationali, { cum fuerit flagitioſa } ac vitijs affecta { anima hominis. N

orationes λόγοι dialecticæ diſputationes argumentationes cui αὐτῷ ipſi

Propriorum autem, ea maxime logica ſunt, quæ per ſe, & ſemper, & quæ ad alterum. Nam eius quidem, quod ad alterum eſt proprium plura problemata ſunt, quemadmodum diximus & prius: Siquidem aut duo, aut quatuor ex neceſſitate fiunt problemata. Plures igitur orationes fiunt ad hæc. quod autem per ſe, & ſemper eſt, ad multa eſt argumentari, & ad plura tempora obſeruare. Quod per ſe quidem ad multa; quoniam ad unumquodq; eorum, quæ ſunt, cui oportet ineſſe proprium. Quare ſi non ab omni ſeparat, non erit bene aſsignatum proprium. Quod autem ſemper, ad plura tempora eſt obſeruare, & ſi non ineſt, & ſi non inſuerit, & ſi non inerit, non erit proprium. Quod uero aliquando, non ad alia quàm ad illud, quod nunc dicitur tempus, conſideramus. Non igitur ſunt orationes ad ipſum plures. Logicum uero hoc eſt problema, ad quod orationes fiũt utiq;, & crebræ, & bonæ. Ad alterum igitur proprium dictum, ex ijs, quæ ſunt de accidente locis inſpiciendum eſt, ſi huic quidem accidit, illi uero non. De ijs autem, quæ ſemper & quæ per ſe, per hæc conſiderandum. O P

Iis declaratis, nunc tranſit ad exponendum quæ & quot ſunt logica propria, præmittit autem hoc, vt eligat, de quibus proprijs eſt præſens liber, & dicit. { Propriorum autem } . ſ. eorũ quæ diſtinximus, { ea maxime logica ſunt, quæ per ſe, & } quæ { ſemper, & quæ ad alterum } ſolum excludit, proprium quandoq;. Hæc enim tria propria capacia ſunt multarum argumentationum. Quod hęc tria capacia ſint, multarum argumentationum, per ordinem exponit, & primo de proprio ad alterum, & dicit. { Nam eius quidem, quod ad alterum eſt proprium, plura problemata ſunt, quemadmodum diximus & prius, ſiquidem aut duo, aut quatuor fiunt } problemata, & quia duo aut quatuor ſiunt problemata de proprio ad alterum, concludit, { plures igitur orationes fiunt ad hæc } problemata, igitur proprium ad alterum eſt logicum, & per orationes. intelligit diſputationes, uel argumẽtationes. Cum enim de proprio ad alterum, plura fiant problemata, ad quorum vnumquodq; plures argumentationes fieri poſſint, in te proprium ad alterum diſputabile eſt, & ita logicum. Deinde oſtendit q proprium per ſe, ſit logicum, & etiam q proprium ſemper, & primo proponit hoc, & dicit. { Quod autem per ſe, & ſemper eſt, ad multa eſt argumentari, & ad plura tempora obſeruare, } & ita proprium per ſe, & proprium ſemper logica ſunt quoniam ſunt capacia multarum argumentationum. cum hæc duo propoſuiſſet, primo declarat proprium per ſe eſſe logicum: quia de eo fieri poſſunt plura problemata hinc inde diſputabilia: & dicit. { Quod per ſe quidem ad multa } eſt argumentari { quoniam ad vnumquodq; eorum quæ ſunt } ſub ſpecie: cuius eſt proprium per ſe: { cui oportet ineſſe proprium. } Primo enim de homine Q

argumentari

A argumentari poſſumus: quoniam non eſt diſciplinę capax.
Deinde argumentari poſſumus, quoniam homo per hu-
iuſmodi proprium ſeparatur ab equo, & a leone, & ab alijs
alterius ſpeciei. Sic enim ſeparantes hominem ab omnibus
alijs ſimilaribus facimus multas argumentationes, & pro
pterea concludit. { Quare ſi non ab omni ſeparat, nō erit
bene aſſignatum proprium. } & ſic plures argumentatio-
nes fieri poſſunt de tali proprio, vt vel quia non ſeparat ab
omni alia, vel quia non competit omnibus, quæ ſub ſpecie
continentur. Præterea proprium per ſe logicum eſt, quo-
niam multas argumentationes accipit. Qui enim conſtruit
riſibile demonſtrando ipſum eſſe proprium hominis mon-
ſtrat ipſum cum homine conuerti, & ſoli, & omni, & ſem-
per ineſſe homini. Deinde declarat, ꝙ proprium ſemper ſit
logicum propter eaſdem rationes, & dicit. { Quod autē }
eſt proprium ſemper eſt logicum, quoniam eſt { ad plura
tempora obſeruare. } & exponit tempora, & dicit. { Et ſi
B non ineſt } nunc de præſenti ſpeciei. { & ſi non infuerit }
de præterito, { & ſi non erit de futuro, non erit propriū }
ſicuti qui dixerit deum animal immortale eſſe, & propriū
eſſe deo, monſtrabit & in præterito tempore, & in præſen
ti, & in futuro ſemper immortale eſſe. Nam ſi hoc deo nō
competit ſecūdum aliquod talium temporum, deſtruetur
problema. Oportet autem ſcire, vt ſuperius annotauimus
ſemper proprium in plus eſſe q̃ per ſe, nam omne propriū
per ſe, eſt proprium ſemper, vt diſciplinæ capax eſt pro-
prium per ſe, & proprium ſemper, & riſibile eſt proprium
per ſe, & proprium ſemper. Non tamen ſemper proprium
eſt per ſe proprium. Bipes enim ſemper ineſt homini, non
per ſe tamen proprie, ineſt enim auibus. Patet igitur pro-
prium ſemper logicum eſſe, & diſputabile, nam capax eſt
plurimarum argumentationum. Deinde declarat propriū
aliquando, non eſſe logicum, quoniam non eſt capax plu-
rimarum argumentationum, & dicit, proprium { vero }
ꝙ eſt { aliquando, non ad alia } tempora, { q̃ ad illud, qd̄
nunc dicitur tempus, conſideramus. } Quare non dicitur
proprium logicum, non enim multarum rationum eſt ca-
pax. Solum enim ex temporibus argumentamur deſtruen
C do, vel conſtruendo nunc eſſe, vt in ſenectute hominem ca
neſcere, conſtruimus ſi & tempore ſenectutis omnes mon
ſtramus caneſcere. Si autem tempore ſenectutis monſtra-
uerimus hominem non caneſcere, deſtruemus. tunc con-
cludit ipſum non eſſe logicum, & dicit. { Non igitur ſunt
orationes } hoc eſt argumentationes { ad ipſum plures, }
& ita non erit logicum proprium. Semper enim proprium
multas obſeruationes dat obſeruanti, & reſpicienti ad om
nia tempora. Oportet enim reſpicere ſi ſedere nō ineſt nūc
Socrati, aut non infuit, aut non inerit, ſi enim non ineſt,
vel ineſt, & nō infuit, vel ineſt, & infuit, & non inerit, ſede
re non eſt proprium Socrati. Quia vero ad proprium quā-
doq; ſolum ad pręſens tempus inſpicimus, non plures ſunt
argumentationes. Solum enim inſpicimus, ſi Socrates nūc
ſedet, ſi enim nunc ſedet, erit eius proprium, ſi autem non
D ſedet nunc, non erit vtiq; proprium. In præterito enim &
futuro quandoq; non conſideramus, ſed ad ipſum nūc. Ad
hoc enim tēpus, in quo ineſt ei, dicitur quandoq; propriū,
cum declaraſſet, quæ propria ſunt logica, & quæ non, nūc
exponit, quid eſt problema logicum, & dicit. { Logicum
vero problema hoc eſt, ad quod orationes { hoc eſt argu-
mentationes { fiunt vtiq;, & crebræ } .ſ. numero multę,
{ & bonæ } hoc eſt qualitate efficaces. Expoſuit autē pro-
blema logicum obiter, quoniam expoſuit proprium logi-
cum, vt intelligatur problema logicum ſolum fieri de pro
prijs per ſe, & ſemper, & ad alterum, non autem de pro-
prio quādoq;. Deinde eligit propria, de quibus loca in hoc
libro vult ponere, & dicit. { Ad alterum igitur proprium
dictum, ex ijs, quæ ſunt de accidente locis, inſpiciendum
eſt. } dixit enim libro primo accidentia ſæpe numero pro
pria fieri ad aliquid, & propterea de proprijs ad alterū opor
tet argumentationes accipere, ex locis, quæ dicta ſunt de
accidente, nam { ſi huic quidem accidit, } vt ſi album ac-
cidat cygnis, { illi vero nō accidit } .ſ. coruo proprium ad E
alterum conſtruet. Vel ſi album accidit corporibus, non q
dem omnibus, ſed huic quidem ſic illi vero, non proprium
erit ad alterum. Simili modo, ſi nigrum animalibus ineſt,
non autem omnibus, ſed quibuſdam accidit, quibuſdam
autem non accidit, autem erit proprium ad alterum. recte
ergo inquit. { Ad alterum igitur proprium dictum, ex ijs
locis, quæ ſunt de accidente inſpiciendum eſt ſi huic quidē
accidit, illi vero non } accidit nam accidentia in quantum
quibuſdam accidunt, & quibuſdam non accidunt, propria
ſunt alterum. { De ijs autem } proprijs { quæ per ſe, &
quæ ſemper, per hæc } loca, quæ dicemus in hoc libro con
ſiderandum. De proprio autem quandoq;, nō aſſignat hic
loca, aut quia eadem loca, quæ ſunt de problematibus acci
dentis ſunt vtilia ad problemata de proprio quandoq;, vel
quia proprium quandoque non eſt logicum, nec proble-
mata de proprio quandoque ſunt logica, ideo de eo non F
ſunt dicenda loca.

LOCVS PRIMVS.

Primum quidem ſi bene aſſignatum eſt proprium an non procemiū
bene. Eius autem quod eſt bene, aut non bene, eſt unum qui- pm° loc°.
dem, ſi non per notiora, aut per notiora poſitum eſt pro-
prium deſtruenti quidem, ſi non per notiora. conſtruenti ue
ro: ſi per notiora. Eius autem, quod non per notiora, eſt hoc
quidem, ſi omnino ignotius poſitum eſt proprium, quod aſ-
ſignauit, illo cuius proprium dixit. Non enim erit bene po-
ſitum proprium. Siquidem propter notitiam proprium fa-
cimus, diſcendi enim cauſa & proprium & definitiones fa-
cimus. Per notiora igitur accipiendum. Sic enim magis erit
ſufficientes cognoſcere, utputa, qui poſuit ignis proprium
eſſe ſimillimum animæ, ignotiore q̃ ignis ſit, utitur anima.
Magis enim ſcimus quid eſt ignis q̃ quid anima. Non igitur G
erit bene poſitum proprium ignis, ſimillimum animæ.

His præmiſſis, nunc accedit ad ponenda loca, & primo
præmittit particulare procemium, poſtquam poſuit vni-
uerſalem procemium. ſecundo ibi. { Eius autem, quod nō
per notiora, } exequitur de intentione particulari, quā po
ſuit in procemio. De prima vero parte, dicit, cum conſide
randum ſit de ijs proprijs, quæ per ſe, & ſemper ſunt pro-
pria, { primum } cōſiderandum, { ſi bene aſſignatum eſt
proprium, an non bene, } hæc eſt intentio, deinde magis
ſpecificando intentionem, dicit. { Eius autem, quod eſt be
ne, aut non bene, eſt vnum quidem } .ſ. elementum, ſiue
locus, qui accipitur a notioritate, vel (vt ita dixerim) igno
tioritate, { ſi. } videlicet. { non per notiora, aut per no-
tiora poſitum eſt proprium, deſtruenti quidem, ſi non per
notiora, conſtruenti vero, ſi per notiora, } hoc eſt proce-
mium, in quo intentio particularis poſita eſt, tum in vni-
uerſali, tum in ſpeciali. Deinde proſequitur, & primo pro- H
ſequitur locum deſtructiuum, & duo facit, quia primo pro
ſequitur locum deſtructiuum, ſecundo probat per maxi-
mam, & per exemplum. ibi { ſiquidem per notiora, } lo-
cum vero deſtructiuum, qui eſt per ignotiora, hi duo diui-
dit, nam quando proprium eſt ignotius eo, cuius eſt pro-
prium dupliciter contingit (vt Alexander inquit) aut quia
proprium penitus ignotius eſt eo, cuius eſt proprium, aut
quia, licet ambo ſint nota, proprium tamen non eſt notius
eo, cuius eſt proprium. Oportet enim non ſolum notius eſ
ſe proprium re, cuius eſt proprium, ſed quoniam huic in-
eſt, notius eſt. Qui enim neſcit hoc huic ineſſe, nec ſi huic ſo
li ineſt, cognoſcet. Oportet enim conſtruentem per notio
ra vtroq; modo proprij conceſſionem facere, eo quia pro
prium notius eſt ipſa re, & eius exiſtentia. Si enim aliquid
horum defecerit, immanifeſta erit eius aſſignatio, vnde di
cit. { Eius autem } elementi, & loci, { quod non per no-
tiora } ſumitur, dupliciter eſt, & exponit quomodo dupli-
citer, & primo aſſignat vnum modum, & dicit. { Eſt hoc
quidem ſi omnino ignotius poſitum eſt proprium, quod

I aſſignauit illo, cuius proprium dixit, nõ erit bene poſitum proprium. } dico { omnino ignotius, } ita vt res cuius eſt proprium, ſit nota, & ipſum omnino ignotum. Accepit. n. comparatiuum pro poſitiuo. Deinde aſſignando cauſam ꝓ babilitatis loci, ponit maximam, & dicit. { Siquidem per notiora proprium facimus, diſcendi enim cauſa, & proprię & definitiones facimus, per notiora igitur accipiẽdum, ſic enim erit magis ſufficienter cognoſcere, cum ſcilicet proprium erit notius re, cuius eſt proprium. Deinde reprehendendo, Democritum, & Leucippum idem per exemplum exponit, & dicit. { Vt puta qui ponit ignis eſſe proprium ſimillimum animæ, ignotiore q̃ ignis ſit, vtitur anima. } Deinde declarat quod dixit, & inquit. { Magis enim ſcimus qd eſt ignis, } cum ſit nobis ſenſu notus, { q̃ quid } ſit { anima, } cum ſenſus noſtros fugiat. Tunc concludit exemplũ & dicit, { non igitur erit bene poſitum proprium ignis ſimillimum animæ, } cognoſcimus enim magis ignis naturam, q̃ animam. Sed occurres, quoniam nõ videtur pro
K prium debere ſubiecto eſſe notius, tum primo, quia proprium habet cauſam in ſubiecto at cauſa ſemper prior, & notior eſt ſuo effectu, tum etiam quia proprium definitur per ſuum ſubiectum, vt patet primo poſteriorum. At omnis definitio notior eſt definito, vt in textu patet. Licet de hac dubitatione fortaſſe poſtea ſit diſſerendum, tamen nunc dicendum hæc argumenta concludere ſubiectum eſſe notius proprio ſimpliciter, cum quo ſtat, vt proprium ſit ſubiecto notius, quo ad nos. Verum de hoc dicemus poſtea.

LOCVS SECVNDVS.

Aliud autem, ſi non notius eſt hoc huic ineſſe. Oportet enim non ſolum notius eſſe re, ſed huic ineſſe notius eſſe. Nã qui non ſcit, ſi huic ineſt, neq; ſi illi ſoli ineſt, cognoſcet. Quare cum quoduis horum acciderit, obſcurum ſit proprium.
L *Vt quia qui ponit ignis proprium, in quo primo anima nata eſt eſſe, ignotiore utitur q̃ ſit ignis. Eo quia ignotius eſt, ſi in hoc eſt anima, & in hoc primo eſt. Non erit itaq; bene poſitum proprium ignis, in quo primo anima nata eſt eſſe.*

Hic eſt ſecundus locus deſtructiuus, qui ſumitur ab ignotioritate inerendi determinato ſubiecto. Si enim dubitatur proprium inhærentiam habere in hoc determinato ſubiecto, datum proprium non erit bene aſſignatum ineſſe illi ſubiecto, vt ſi aliquis poneret ignis proprium eſſe hoc. ſ. in quo primo nata eſt eſſe anima. Dubitatur enim ſi in naturali calido eſt anima quippe cum alij in ſpiritu, alij in corde, animam poſuerunt. Quare non bene habet datum igni proprium. oportet enim non ſolum notius eſſe proprium ſubiecto, ſed quoniam & notius, & non dubitatum ineſſe huic determinato ſubiecto. Qui enim non ſcit, ſi riſibile ineſt homini, nec ſciet ſi omni, ſoli, & ſemper ineſt. proprie enim proprium ſic ineſt ei, cuius eſt proprium. vbi atten-
M tione dignum in hoc loco ſupponendum eſſe tam ſubiectum q̃ proprium eſſe nota, verum quando dubitatur ſubiectum determinatum, cui ineſt proprium, tunc erit male aſſignatum. verbi cauſa. qui dicit proprium ignis eſſe in eo ſubiecto in quo eſt anima, habet de proprio, & de ſubiecto quandam notitiam, ſcit enim ſubiectum eſſe idẽ ignis, & animæ. Quia vero ignorat quid ſit illud ſubiectum, utrũ ſpiritus, an cor, proprium. quod eſt eſſe in ſubiecto, in quo eſt anima, male aſſignatur de igne, quia non ſolum oportet proprium notius eſſe ſubiecto, ſed non dubitari de eo proprium & determinatum ſubiectum, vnde dicit. { Aliud autem } elementum & ſecundum eſt, { ſi hoc }. ſ. propriũ datum { non notius eſt huic } ſubiecto determinato ineſſe, & Alexan. per notius exponit, dubitatum, vt ſit ſenſus, alius locus eſt deſtructiuus ſi proprium fuerit dubitatũ an huic determinato ſubiecto ineſſe. Eſt enim certum ignem ineſſe in eo ſubiecto, in quo eſt anima. Sed quia dubitatur vtrum in ſpiritu, vel in corde, ideo eſſe in ſubiecto, in quo eſt anima, non bene aſſignatur proprium ignis. Omne. n. proprium habet ſubiectum, & determinatum ſubiectum, N
cui determinate & ſoli, & ſemper, & omni ineſt; & ſi ſic exponitur, debemus eodem modo intelligere primum locũ, & ſic proprium erit male aſſignatum, vel cum non erit notius ſubiecto, hoc eſt vel cum de proprio dubitatur ſubiectum communiter, ſumptum, vel iuxta ſecundum locum, cum proprium non erit notius huic ineſſe, hoc eſt vel cum de proprio dubitatur ſuum determinatum & præciſum ſubiectum, & ſi hoc modo intelligantur loca, ceſſat ois quæſtio, quę fit a Iunioribus. Quare lege verba hoc mõ, { aliud autem } elementum { ſi hoc }. ſ. proprium { nõ notius } hoc eſt non notum, ſed dubitatum eſt { huic }. ſ. ſubiecto determinato ineſſe. nam ſi illius ſubiectum determinatum fuerit ignotum, male proprium erit aſſignatum. deinde ꝓ huius loci confirmatione ponit maximam, & dicit. { Oportet enim }. ſ. proprium { non ſolum notius eſſe re, } hoc eſt non ſolum non eſſe dubitatum & obſcurũ, quo ad eius ſubiectum ſimpliciter, iuxta primum elementum { ſed huic } determinato ſubiecto { ineſſe notius eſſe { hoc eſt non O
dubitatum, & aſſignat rationem, & dicit. { Nam qui non ſcit, ſi huic } determinato ſubiecto { ineſt, neq; ſi illi ſoli } & ſemper, & omni { ineſt ſcit, } vel cognoſcet. Ecce quomodo Ariſto. expoſuit notius pro non dubitato, & non notius pro dubitato. dicit enim. { Nam qui non ſcit, & nõ dixit, nam quibus non eſt notius, { ſi huic ineſt, } tunc quaſi epilogando vtrunq; locum, dicit, { quare cum quoduis horum acciderit, } vel vt ſit de proprio dubitatum ſubiectum ſimpliciter, vel dubitatum ſubiectum determinatum { obſcurum } & male aſſignatum eſt proprium. Qui enim ſit animal ſubiectum eſſe eius, quod eſt riſibile, commune ſubiectum non ignorat illius proprij, ſcit enim riſibile non ineſſe non animali, verum non ſufficit, ideo oportet ſcire riſibile ineſſe homini determinate, & nulli alteri. Deinde reprehendit Democritum & Leucippum, qui dixerunt ſubiectum ignis eſſe illud, quod eſt animæ ſubiectum, & vt mihi videtur, vſus eſt igne pro proprio, quoniam exemplorũ P
non requiritur ueritas, ſed declaratio, & dicit. { Vt quia q ponis ignis proprium } ſubiectum & determinatum, dicendo illud, eſſe { in quo primo anima nata eſt eſſe, ignotiore } ſubiecto { vtitur q̃ ſit ignis, eo quia ignotius eſt, ſi in hoc eſt anima, & } pro. i. { ſi in hoc primo } eſt anima, hoc eſt ſi in hoc determinato ſubiecto eſt anima. Eſt enim dubium vtrum in ſpiritu, vel in corde, ideo concludit, nõ erit itaq; bene poſitum proprium. ſ. determinatum. ſubiectum { ignis, in quo primo anima nata eſt eſſe, } quoniam cum tale ſubiectum ſit obſcurum de anima, erit obſcurum de igne. Quare duo ſunt elementa, quibus deſtruitur propriũ primo ſi de proprio dubitatum fuerit ſubiectum ſimpliciter, ſecundum vero ſi de proprio fuerit dubitatum ſubiectum proprium ac determinatum. Quando igitur in primo loco dixit proprium debere eſſe notius ſubiecto, intellige, de proprio non debere eſſe dubitatum ſubiectum ſimpliciter. Quando vero dixit in ſecundo loco proprium debere eſſe notius huic ineſſe, intelligas de proprio debere eſſe non dubitatum ſubiectum proprium. Nam quando ſu Q
biectum ſimpliciter eſt dubium, vel ſubiectum determinatum dubium, proprium non eſt bene aſſignatum, hoc pacto legendo hæc uerba Ariſto. ceſſant omnes dubitationes, quæ fieri ſolent contra Ariſto. Alexand. etiam in prioribus commentarijs etiam dixit de proprio non ſolum debere eſſe notum ſubiectum ſimpliciter, & ſubiectum determinatum ſed ipſum proprium debere eſſe notius ſubiecto ſimpliciter, & ſubiecto determinato. nam per proprium intelligit proprium per circumlocutionem quod, vt mihi videtur, eſt deſcriptio ſubiecti modo deſcriptio datur per notiora deſcripto, ceu definitio per notiora definito.

Conſtruenti autem, ſi per notiora poſitum eſt proprium & ſi per notiora ſecundum utrunq; modum. Erit enim bene ſecundum hoc propoſitum proprium. nam conſtructiuorum locorum eius, quod bene, alij quidem ſecundum hoc ſolum,

A *lum, alij autem ſimpliciter monſtrabunt, quoniam bene: ut quia qui dixit animalis proprium ſenſum habere, per notiora, & notius aßignauit proprium ſecundum utrũq; modum, erit utiq; bene aßignatum ſecundum hoc animalis proprium ſenſum habere.*

Ex eiſdem locis contrario modo poſitis nunc docet cõſtruere proprium quo ad bonitatem, & dicit. { Conſtruenti autem } ſubaudi conſiderandum, { ſi per notiora poſitum eſt proprium } hoc eſt ſi notius, & manifeſtius, ſit ipſum datum proprium eo ſubiecto, cuius aſſignatur, & hoc per contrarium primi loci, { & ſi per notiora ſecundum vtrunq; modum } .ſ. quæ ad rem, & quo ad ineſſe, & hoc per contrarium ſecundi loci. Et ne tu credas per hæc duo loca eſſe proprium ſimpliciter bene aſſignatum, & dicit. { erit enim bene } aſſignatum non ſimpliciter { propoſitum proprium, } ſed { ſecundum hoc, } hoc eſt, ſed quo B ad hoc .ſ. quo ad eſſe manifeſtum & clarum ſecundum rẽ, & ſecundum inhærentiam erit bene datum proprium, quo vero ad alios modos, fortaſſe non bene, vt ſi non conuertitur, ſi non ſoli ineſt, ſi non omni, ſi non ſemper: ideo ſubdiuidit loca conſtructiua. & dicit, { nam conſtructiuorum locorum eios, quod bene, } bifariam ſunt, { alij quidam ſecundum hoc ſolum } .i. quo ad hoc ſolum conſtruunt ipſum eſſe bene datum .ſ. ſecundum manifeſtum, & notum eſſe proprium, & ſecundum manifeſtam eſſe eius inhærentiam, ſecundum vero alios modos, ut ſecundum conuerti, & ſoli, & omni, & ſemper ineſſe fortaſſe non monſtrant eſſe bene datum. Stat enim proprium eſſe bene datum ſecundum primas conditiones, non autem ſecundum alias omnes. { Alij autem ſimpliciter } & quo ad omnes conditiones, & modos quos conſtruitur proprium eſſe bene datum, monſtrabunt, quoniam bene datum eſt propriũ. Deinde ponit exemplum, & dicit. { Vt quia qui dixit, animalis proprium ſenſum habere, per notiora } quo ad eſſe { & per notius ſecundum utrunq; modum } .ſ. quo ad eſſe, & quo ad inhærentiam, { proprium aſſignauit, } quia ijs duobus modis erit aſſignatum proprium, { erit vtiq; bene aſ- C ſignatum ſecundum hoc } .i. quo ad has duas partes { animalis proprium ſenſum habere, } ſimpliciter autem quo ad omnes fortaſſe poterit eſſe non bene aſſignatum. veluti qui ponit proprium ignis id, in quo primo apta nata eſt eſſe anima, non bene dedit proprium quo ad hoc .i. quo ad ambos modos. Nam anima immanifeſtior eſt igne, & etiã non eſt clara ſubſiſtentia eius. immanifeſtum enim eſt, ſi anima primo eſt in calido, vt quidam putauerũt ex eo quia anima apparet in calido, cum ſine ipſo non poſſit operari, frigidum enim quia eſt mortiferum, & immobilitatem faciens, per ipſum non operatur: vel primo eſt in corde, quidam enim animam poſuerunt in corde primo. ergo qui ponit ignem in eo in quo primo eſt apta eſſe anima, non bene quo ad ambos modos aſſignat proprium.

LOCVS TERTIVS.

D *Deinde deſtruenti quidem, ſi aliquod nominum, quæ in proprio ſunt aßignata, multipliciter dicitur, uel etiam tota oratio plura ſignificat. Non enim erit bene poſitum proprium, ut quoniam ſentire multa ſignificat, unum quidem ſenſum habere, alterum autem ſenſu uti, non erit animalis proprium bene poſitum, quod natum eſt ſentire. Quapropter non utendum eſt, neq; nomine, quod multipliciter dicitur, neq; oratio proprium ſignificante, quæ plura ſignificet, quia quod multipliciter dicitur, obſcurum facit, quod dictum eſt, dubitante eo, qui debet argumentari quidnam dicit eorum, quæ multipliciter dicuntur. nam proprium diſcẽdi gratia aßignatur.*

Hic eſt tertius locus, qui ſumitur ab æquiuocatione vel vniuocatione nominis vel orationis, quæ proprium ſignificat, & multiplicat eum in duo, quia primo ponit locũ deſtructiuum. ſecunda ibi. { Conſtruenti autem, } ponit lo- E cum conſtructiuum, de prima parte, primo ponit locum, & dicit. { Deinde deſtruenti quidem } conſiderandum ſubaudi eſt, { ſi aliquod nominum, quæ in proprio ſunt aſſignata, multipliciter dicitur, vel etiã tota oratio } aſſignata pro proprio, { plura ſignificat, nam } ſi primo, vel ſecũdo modo fuerit, { non erit bene poſitum proprium. } Propriũ enim quandoq; vna voce ſignificatur, ut ſentire, quod ſignificat proprium animalis, quandoq; oratione quæ pluribus nominibus conſtat. ideo dicit. { Si aliquod nominũ, quæ in proprio ſunt aſſignata } eorum ſubaudi ex quibus fit oratio, per quam circumloquimur, proprium. { vel & tota oratio, } per quam proprium circumloquimur, qualis eſt hæc oratio, diſciplinæ ſuſceptiuum, qua proprium hominum circumloquimur, fuerit æquiuoca, proprium non bene aſſignatur. Tacuit autem vocem vnam, quæ propriũ ſignificat, nam per exemplum patebit, proprium etiam nõ F bene aſſignari, quando vox vna ipſum ſignificans, fuerit æquiuoca. Quare ſi vox quæ proprium ſignificat, vel ſi aliquod nominum ex ijs, quæ oratio cõſtat, vel tota ipſa oratio proprium circumloquens erit æquiuoca proprium non bene aſſignatur. deinde ponit exemplum, & dicit. { Vt quoniam ſentire multa ſignificat, vnũ quidem ſenſum habere } ſaltem potentia. { Alterum autem ſenſu uti, } quod eſt ſenſum habere actu, etenim dormiens videtur ſenſum habere, ſed potentia, non tamen actu, & qua vigilat, habet ſenſum actu, { non erit animalis proprium bene poſitum quod natum eſt ſentire } .i. ſenſum habere, tunc concludit & dicit. { Quapropter non vtendum eſt neq; homine, q̃d multipliciter dicitur, } proprium ſignificante, { neq; oratione proprium ſignificante, quæ plura ſignificat, } & non contentus exemplo probat rationibus, primam ponit, & dicit, quia quod multipliciter dicitur, { obſcurum facit } proprium { quod dictum eſt } .ſ. ipſum ſenſum habere, immanifeſtum enim ad quod ſignificatum accepit hoc videlicet ſenſum habere, vtrum in potentia aut in actu, { dubi- G tante eo, qui debet argumentari } ad conſtruendum proprium { quidnam } eſt quod dicit nomen de numero { eorum quæ multipliciter dicuntur. } Eo enim dubitante de ſignificato nominis non poteſt argumentari ad conſtruendum proprium, quod ſubaudi contra rationem proprij ſit { nam } vt inquit. { Proprium diſcendi gratia aſſignatur. } Quo vero ad uerba attinet, dixit. { ſi aliquod nominum, vel tota oratio, } quoniam non ſolum in vocibus ſimplicibus inuenitur multipliciter dici, ſed in oratione, q̃d vocatur amphibulogia, poteſt enim & per orationem proprium ſignificari, vt per hanc, quæ eſt diſciplinæ ſuſceptiuum, oportet igitur inquit conſiderare ſi per æquiuocam vocem datum eſt proprium, aut per orationem amphibologicam, nam ſic monſtrabitur non bene datum eſſe proprium.

Inſuper autem ad hæc neceſſarium eſt redargutionũ ali- H quam fieri ijs, qui ſic aßignant proprium, quando in diſsidente quiſpiam conficiet ſyllogiſmum de eo, quod multipliciter dicitur.

Hic adducit ſecundam rationem, quæ talis eſt, ſi vox, vel oratio proprium ſignificans eſſet æquiuoca, hæc æquiuoca aſſignatio occaſiones elenchi tribueret. Cum n. non ſecundum omnia æquiuoci ſignificata proprium manifeſtatur, oportet transferentes nomen aut orationẽ in aliud quoddam ſignificatum, quod non eſt proprium, deſtruere ſecuti nõ proprium. Eſt autem elenchus, quæ latine dicitur redargutio, quoties opponens ducit reſpondentem ad cõtradictionem. In proprij enim aſſignatione per æquiuocas dictiones, quale eſt ſenſum habere, fortaſſe reſpondens accepit hoc in potentia, vt & propter hoc dicat dormiẽtem ſenſum habere, at interrogans, qui ſyllogiſmum facit, non in eo, quod eſt in potentia accipiet hoc, ſed in eo, quod eſt in actu differente ab eo, quod eſt in potentia, & ſyllogizabit ſic redarguendo reſpondentem. Dormiens non opera

I bitur ſecundum ſenſum. at qui non operatur ſecundum ſenſum, non videt, dormiens igitur non videt. Quomodo itaq; dicis dormientem ſentire, ſi enim ſentiret, & videret, vnde dicit. { Inſuper autem ad hæc neceſſarium eſt } ſubaudi ſi vox vel oratio, quæ proprium ſignificat, eſt æquiuoca { redargutionem aliquam fieri ijs } .ſ. reſpondẽtibus, { qui ſic } per voces æquiuocas { aſſignat propriũ, quando quiſpiam } .ſ. opponens { in diſſidente, } hoc eſt in differente ſignificato ab eo, in quo vocem accepit reſpondens, { conficiet ſyllogiſmum de eo, quod multipliciter dicitur, } vt ſi reſpondens intelligat dormientem ſenſum habere in potentia, opponẽs autem accipiens ſenſum habere in actu, ſic ſyllogizaret, qui non operatur ſecũdum ſenſum, non videt, dormiens non operatur ſecundum ſenſum, igitur dormiens non videt. ergo nõ potes dicere dormientem ſentire, ſic enim poſſes dicere eum videre. Bene ergo dictum eſt vocem, vel orationem, quæ ſignificat pro
K prium non eſſe æquiuocam, alioquin præberet occaſionẽ ipſi opponenti redarguendi reſpondentem. Et ſic de materia topica tranſitus fieret in ſophiſticam, quod eſt cõtra ordinem diſputandi.

Conſtruenti autem, ſi nõ plura ſignificat neq; nominum quippiam, neq; tota oratio. Erit enim ſecundum hoc bene poſitum proprium, ut quia neq; corpus plura ſignificat, neque mobiliſſimum in ſuperiorem locum, neq; totum, quod ex his compoſitum eſt, erit bene poſitum ſecũdum hoc ignis proprium, corpus mobiliſſimum in ſuperiorem locum.

Cum aſſignaſſet locum deſtructiuum, qui ſumitur ab æquiuocatione vocis, vel orationis, quæ proprium ſignãt, hic ponit locum conſtructiuum, qui ſumitur ab vniuocatione vocis, vel orationis, quæ proprium ſignificat, correſpondentem videlicet loco deſtructiuo, qui talis eſt, ſi datum pro
L prium neq; per æquiuocã datum eſt vocem, neq; per orationem multipliciter dictam, quantum ad hoc bene aſſignatum eſt proprium, vnde dicit. { Conſtruenti autem } conſiderandum, { ſi non plura ſignificat, neq; nominum quippiam } ex his, ex quibus conſtat oratio, { neque tota oratio, } quæ proprium ſignificat. { Erit enim ſecundum hoc } .i. quantum ad hoc { proprium bene poſitum, } & dixit { ſecundum hæc, } quoniam contingit dari aliquod pro proprio alicuius ſine amphibologia, & æquiuocatione quod non eſt proprium, quia contingit peccare eum, qui aſſignat proprium ſecundum aliquod aliud peccatũ. Quare quod neq; per æquiuocatum datum eſt uocem, neq; per orationem multipliciter dictam, eſt datum proprium, nõ erit ſimpliciter proprium, ſed quantum ad hoc vera eſt cõceſſio, diximus enim ſuperius aliquod poſſe eſſe proprium quo ad nonnullas conditiones, quod non erit propriũ, quo ad alias, vt licet aliquod eſſet proprium, quo ad hoc, quod nec voce æquiuoca, neq; oratione multiplici ſignificetur
M tamen quo ad ineſſe omni, ſoli, & ſemper poterit non eſſe proprium, hac ratione addidit κατὰ ταῦτα, hoc eſt ſecundũ hoc, quod intelligi vult Alexã. quo ad hoc, quoniam non oportet omnino proprium eſſe, niſi cætera affuerint, quæ proprio, bene aſſignato ineſſe deſiderantur, deinde exponit, quæ dixerat exemplo, & dicit. { vt quia neq; corpus plura ſignificat, neq; mobiliſſimum in ſuperiorem locũ } plura ſignificat, { neq; totum } complexum, vel oratio, { quæ ex his componitur } plura ſignificat, { erit bñ poſitum ſecundum hoc } .i. quo ad hoc { ignis proprium } illud videlicet totum complexum, { corpus mobiliſſimum in ſuperiorem locum, } per quod circumloquimur proprium ignis. Quo vero ad locum attinet illud attentione dignum vt Theophraſtus in libro de multiplici dicit, eſſe aliqua per ſe dicta, quæ non plura ſignificant, compoſita vero multiplicia eſſe, vt Dionem verberare Platonem. Nam omnia non multiplicia ſunt, at oratio compoſita ex ijs amphibologica eſt. Inſuper in his Aquila volat, canis latrat, nomina ſunt æquiuoca, orationes vero non, & quia ita eſt, dixit: neq; nomina quippiam neq; tota oratio. N

LOCVS QVARTVS.

Deinde deſtruenti quidem, ſi multipliciter dicitur illud, cuius proprium aſſignatur, non determinatur autem, cuius eorum ponatur proprium. Non enim erit bene aſſignatum proprium: ob quas autem cauſas non immanifeſtum eſt ex ijs quæ prius dicta ſunt. Nam eadem accidere neceſſariũ eſt. ut quia ſcire hoc plura ſignificat, unum enim ſcientiam habere hoc, alterum autem ſcientia uti hoc, aliud uero ſcientiam eſſe huius, aliud autem ſcientia uti hoc huius: non erit eius, quod eſt ſcire hoc, bene aſſignatum proprium ullũ, non determinato, cuius horum ponitur proprium.

Hic eſt locus quartus, qui ſumitur ab æquiuocatione ſubiecti, cuius aſſignatum proprium eſt, & diuiditur in duo, quia primo ponit locum deſtructiuum qui accipitur a multiplicitate ſubiecti, cuius aſſignatur proprium: ſecunda ibi.
{ Conſtruenti vero, } ponit locum conſtructiuum, qui ſu O
mitur ab vniuocatione ſubiecti, cuius eſt proprium. primus itaq; locus talis eſt, ſi ſpecies, cuius proprium aſſignatur, dicitur multipliciter, & non determinatur in quo ſignificato accipitur ſubiectum ſiue ſpecies, cuius eſt proprium, male aſſignatur proprium, vnde dicit. { deinde } quarto { deſtruenti quidem } conſiderandum, { ſi multipliciter dicitur illud } .ſ. ſubiectum, vel ſpecies, { cuius proprium aſſignatur, autem } pro & { non determinatur, cuius eorum ſignificatorum } ſubiecti { ponatur proprium, non enim erit bene aſſignatum proprium, } ſi videlicet ſubiectum fuerit multiplex, & non determinatum fuerit, ſignificatũ ſubiecti, cuius aſſignatur proprium. Addit autem hoc, quoniam poteſt ſubiectum eſſe multiplex, & illius bene aſſignari proprium, quando videlicet determinatur ſignificatum ſubiecti, cuius ponitur proprium, quia vero hic locus patet ijs met rationibus, quibus patuit locus proximus, ideo
dicit. { ob quas autem cauſas } locus iſte probabilitatem P
habet, { non immanifeſtum eſt ex ijs } rõnibus, { quę prius dicta ſunt, nam eadem accidere neceſſarium eſt } his, qui ſic dicunt, quæ accidunt illis, qui dicunt ea quæ in proximo loco dicta ſunt, vt q; proprium non detur innoteſcendi cauſa, & q; præbeatur opponenti occaſio redarguendi reſpondentem. deinde per exemplum exponit, quod dixerat, & inquit. { Vt quia ſcire hoc, plura ſignificat, vnum enim } ſignificatum eſt, { ſcientiam habere hoc } .i. vt hoc ſiue animal, ſiue homo ſcientiam habeat, ita vt pronomẽ hoc ſit nominatiui caſus, vel loco nominatiui caſus. { alterum autem } .ſ. ſignificatum etiam intelligendo pronomen hoc pro nominatiuo, eſt { hoc vti ſcientia } .i. ut hoc vtatur ſcientia. Sic igitur pronomen hoc, vel intelligitur pro nominatiuo demonſtrante perſonam ſciẽtem, & erit dupliciter, aut quæ ſcit habitu & potentia, aut quæ ſcit actu, & vſu. aut intelligitur pro accuſatiuo demonſtrante rẽ ſcitam, & iterum ſubdiuidit, & dicit. { Aliud vero ſcien-
tiam } potentia, vel habitu { eſſe huius, } ita, vt per pro- Q
nomen demonſtretur res, quæ ſcitur potentia, vel habitu. { aliud autem } ſignificatum quando pronomen hoc demonſtrat rem quæ ſcitur eſt { vt ſcientia huius } .ſ. rei ſcibilis, tunc terminando ſuſpenſionem complet exemplum, & dicit. { Non erit eius, quod eſt ſcire hoc, bene aſſignatũ proprium vllum non determinato, cuius horum } ſignificatorum ſubiecti, { ponitur proprium. } Albertus dicit, pronomen hoc accipi pro ſubiecto multiplici, quod poteſt intelligi in caſu nominatiuo, & in caſu accuſatiuo, ipſum vero accipi proprio. quod poteſt intelligi actu, vel potentia, quod mihi non placet, quoniam tunc Ariſtote. aſſignaſſet exemplum ſubiecti multiplicis, & proprij multiplicis, quod non propoſuit. Melius igitur Alexander ait totum hoc cõplexum, quod eſt ſcire hoc, Ariſtote. accepiſſe pro exemplo ſubiecti multiplicis, quia licet non ſit ſubiectum, tamen ex eo pro ſubiecto multiplici ſumpto ſentiet, qui diſcit, & & hoc ſufficit.

A *Conſtruenti uero, ſi non dicitur multipliciter hoc cuius proprium ponitur, ſed eſt unum, & ſimplex. Erit enim bene poſitum ſecundum hoc proprium, ut quia homo ſimpliciter dicitur, erit bene poſitum ſecundum hoc hominis proprium, animal manſuctum natura.*

Hic eſt locus conſtructiuus, qui ſumitur per oppoſitum ſ. ab vniuocatione ſubiecti, & dicit. { Conſtruenti vero } ꝯſiderandum, { ſi non dicitur hoc multipliciter, cuius proprium, ſed eſt vnum } nomine. { & ſimplex } ſignificatione, { erit enim bene poſitum ſecundum hoc } .i. quo ad haur conditionem. { proprium, } cuius exemplum aſſignat, & dicit. { Vt quia homo ſimpliciter dicitur, erit bene proprium ſecundum hoc poſitum, animal manſuetum natura, } quod eſt quoddam complexum, per quod circũloquimur proprium hominis. Hæc de loco quarto.

LOCVS QVINTVS.

B *Deinde deſtruenti quidem, ſi frequenter dictum eſt idem in proprio. Sæpe enim latent hoc facientes & in proprijs, quemadmodum & in terminis. Non erit autem bene poſitũ quod hoc ſuſtinet, proprium. Conturbat enim audientem, quod frequenter dicitur. Obſcurum igitur neceſſe eſt fieri, & ad hæc, nugari uidentur. Eueniet autem frequenter idem dicere duobus modis: uno quidem, quando nominauerit frequenter idem, ut ſi quis proprium aſſignet ignis, corpus tenuiſſimum corporum. Hic enim frequenter dixit corpus. Secundo autem ſi quis aſſumat orationes pro nominibus, ut ſi quis reddat terræ proprium, ſubſtantiam, quæ maxime corporum ſecundum naturam fertur in inferiorem locum. Deinde aſſumat pro corporibus, huiuſmodi ſubſtantias. Vnum enim & idem eſt corpus, & huiuſmodi ſubſtantia. erit ergo hoc modo ſubſtantia frequenter dicta. Quare neutrum erit bene poſitum proprium. Conſtruenti uero, ſi nullo utitur frequenter nomine eodem. Erit enim ſecundum hoc bene*

C *aſsignatum proprium, ut quia qui dixit hominis proprium, animal diſciplinæ ſuſceptiuum, non uſus eſt frequenter eodem nomine: erit utiq; ſecundum hoc bene aſsignatum hominis proprium.*

ſuſtinet ὑπομένει paſſum Nugari ἀδολεσχεῖν garrire, multa dicere, eacere, cōtēplari. Ad hæc πρὸς τούτοις præter hęc vltra hæc orationes λόγους definitiones.

Hic eſt locus quintus, qui ſumitur a repetitione multiplici, quæ fieri ſolet in circumlocutione proprij, proprium enim aliquãdo vno nomine appellatuc, & in hoc proprio non cadit talis lorus, noo enim pluribus vocibus tale proprium circumloquimur, aliquando pluribus nominibus, ſiue quadam oratione proprium circumloquimur, & de huiuſmodi proprio aſſignat talem locum, & duo facit, quia primo docet deſtruere, ſecunda ibi. { Conſtruenti vero } docet conſtruere. De prima parte locus ronſtructiuus eſt talis, ſi io rircumlocutione alicuius proprij, quod aſſignatur de aliqua ſpecie, idem frequentec dicitur, male aſſigna-

D tur propcium circa hunc locũ ſic procedit, quia primo ponit locum, & dicit. { Deiode deſtruenti quidem, ſi frequẽter dictum eſt idem lo proprio } hoc eſt in circumlocutione proprij, ſubaudi tale proprium erir male aſſignatũ, deinde aſſignat rationem, & dicit. { Sępe enim latent hoc facientes & in proprijs, } quando circũloquuntur propria. { Quemadmodum & in terminis } hoc eſt in definitionibus, vt enim definitio eſt obſcura, in qua idem frequenter dicitur, ita in proprij circumlocutiooe pcoprium redditur obſcurum, cum io illa idem frequenter dicitur. Sed nõ cõtentus hac breui ratione, diffuſius hanc rationem explicat & primo proponit quod vult pcobare, & dicit, { non erit autem bene poſitum proprium, quod hoc } .i. quod hanc multiplicitatem { ſuſtinet } .i. patitur, vt verba græca ſonant. deinde propoſito eo, quod intendit manifeſtare ſtatim repetit rationem tactam diffuſius, & addit nouam rationem, & dicit, { Conturbat enim audientem, quod frequenter dicituc, } & quia nullus conturbatuc ex auditis,

E niſi ex obſcuritate, quia turbatus non percipit, quæ audit, ideo ronrludit, { obſcurum igitur neceſſe eſt fieri } eum. ſ. qui audit frequenter dicta, & non ſolum fit obſcurus, qui audit frequenter dicta, ſed { & ad hær, } ſiue præter vltra hæc { videntur nugari } ſubaudi, qui illa dicunt. dixit { videntur nugari, } & non dixit nugantur, quia ſi nugarẽtur non ſolum bonitatem, ſed entitatem proprij interimerẽt, oon nugantuc autem vere, quia alterum, vt alterius pars accipitur, at in nugatio idem & eodem modo repetif. quid autem ſit proprie nugari, alias dicemus, nunc vero nobis ſatis eſt dicere huiuſmodi proprium non eſſe bene aſſignatum, tum propter obſcuritatem. tum quia talis multiplicitas videtur ad accedere ad nugationem: deinde obiter exponit, quot modis idem frequẽter dicitur, & inquit. { Eueniet autem } ſiue contingit { frequenter idem dicere duobus modis, vno quidem } explicite, { quando } explicite

F { nominauerit frequenter idem, } cuius exemplum aſſignat dicens, { ut ſi quis proprium aſſignet ignis, corpus tenuiſſimum corporum, hic enim in proprij aſſignatiõe { frequenter dixit corpus } direns idem voce, liret non dicat idem modo ſignificandi eodem. Deinde dat ſecundum modum, & dicit. { Secundo autem } implicite, quod rognoſcitur ſubaudi { ſi aliquis aſſumat orationes } .i. definitiones, ſiue deſcriptiones { pro nominibus, ut ſi aliquis ceddat terræ proprium, ſubſtantiam, quæ maxime corporum ſecundum naturam fertur in inferiorem locum. } hic idem frequenter dicit implicite, quod cognoſcitur ſi { deinde ꝓ corporibus, } hoc eſt loco corporum { huiuſmodi ſubſtãtias } .i. corporeas ſubſtaotias. { vnum enim & idem eſt corpus, & huiuſmodi ſubſtantia } .i. & corporea { ſubſtantia, erit ergo hoc modo ſubſtantia frequenter dicta } nam ſic circumloquamur dicendo proprium terræ eſſe ſubſtantiam, quæ maxime ſubſtantiarum corporearum ſecũdum

G naturam fertur in inferiorem lorum, ideo concludẽdo dicit. { Quare neutrum } .i. nec proprium, quod circumloquimur per multiplirem eiuſdem repetitionem implicitã, nec proprium, quod circumloquimur per multiplirẽ eiuſdem repetitionem explicitam, { erit bene poſitum proprium, } nam vtroq; modo redditur auditor obſcucus, & vtroq; modo videtur committi nugatio, deinde docet rõſtruere ab eodem loro præceptiuo, & dicit. { Conſtruenti vero } ſubaudi conſiderandum, { ſi nullo vtitur frequenter nomine eodem } . ſ. nec primo, nec ſerundo modo, cuius ratlonem aſſignat, & dicit. { Erit enim ſecundũ hoc } i. quo ad hoc, & non ſimpliriter quo ad omnia { beoe aſſignatum proprium, vt quia qui dixit hominis propriũ, animal diſciplinæ ſuſreptiuum, non vſus eſt frequenter eodẽ nomine, } ner primo, ner ſecundo modo, { erit vtique ſecundum hoc hominis proprium bene aſſignatum, } non tamen quo ad omnia, ſed quo ad hoc ſolum, quod eſt non

H per frequenter dicta circumloqui. ooo aotem ſimplicitec quo ad omnia.

LOCVS SEXTVS.

Deinde deſtruenti quidem, ſi tale aliquod aſsignauit in proprio nomen, quod omnibus ineſt: inutile enim erit, quod non ſeparat ab aliquibus. Quod autem in proprijs dicitur, ſeparare oportet, quemadmodum, & quæ in terminis. non igitur erit bene poſitum proprium: ut quia qui poſuit ſcientiæ proprium opinionem indiſſolubilem a ratione unum exiſtens, tali aliquo uſus eſt in proprio (uno inquam) quod omnibus ineſt, non erit, utiq; bene poſitum ſcientiæ proprium. Aſtruenti autem, ſi nullo uſus eſt communi, ſed quod ab aliquo ſeparat, erit bene poſitum ſecundum hoc proprium, ut quia qui dixit animalis pcoprium animam habere, nullo uſus eſt communi erit ſecundum hoc bene poſitum propriũ animalis, animam habere.

aiam, ſenſum

Sextus locus ſumitur a communitate ac tranſcendentia

I nominum, quæ accipiuntur in circumlocutione proprij,
& dicit. { Deinde deſtruenti quidem } conſiderandum, { ſi
tale aliquod nomen aſſignauit in proprio, quod omnibus
ineſt, } vt tranſcendens, nam ſi ſic male eſt aſſignatum pro
prium, deinde probat eſſe male datum proprium per ra-
tionem, & dicit. { Inutile enim erit } quod ponitur in ꝓ-
prio, { quod non ſeparat ab aliquibus, oportet autē quod
in proprijs dicitur, ſeparare, quemadmodum & quæ in ter
minis } hoc eſt definitionibus dicuntur. Nam quemadmo
dum definitio oportet, vt ſoli definito inſit, ita oportet ꝓ
prium ſoli ſubiecto ineſſe, cuius eſt propriū, & ſeparare ip-
ſum ab omnibus diſſimilaribus, vt ſi dixero definiendo ho
minem, ꝙ ſit animal rationale mortale, per animal ſepara
uero hominem ab eis, quæ ſunt aliorum prædicamentorū
generūq;, non autē a ſubſtantia. Per rationale vero, a bru-
tis, quæ ſunt animalia, ſed non rationalia. Per mortale de-
niq; a dijs, quæ vt Platonice loquar, licet ſint animalia ra-
K tionalia, non tamen ſunt mortalia. Simili modo pro-
prium aſſignari debet. ideo concludendo dicit. { Non igi-
tur erit bene poſitum proprium, } quando in eo nomina
tranſcendentia, quæ ſunt vnum & ens, ponuntur. hoc exē
plo monſtrat, & dicit. { Vt quia qui poſuit ſcientię propriū
opinionem indiſſolubilem a ratione vnum exiſtens, tali ali
quo }. ſ. nomine tranſcendenti { vſus eſt in proprio, vno
inquam } quod eſt tranſcendens, { quod omnibus ineſt,
non erit vtiq; poſitum ſcientiæ proprium. } Quo vero
ad verba exempli attinet, verbum { vnum exiſtens } con
ſtrui debet cum verbo proximo, vt ſit ſenſus, vt qui poſuit
ſcientiæ proprium vnum exiſtens. i. vnam exiſtentem opi
nionem indiſſolubilem a ratione, ita vt proprium ſcientię
ſit vna opinio exiſtens indiſſolubilis a ratione. Nam licet
vnum exiſtens ſit generis neutrius, & opinionem ſit gene
ris fœminini, non refert, quoniam in verbo vnum exiſtēs
concipitur fœmininum genus, & dixit { indiſſolubilis a ra
L tione, } quoniam opinio dialectica & ſcientia differūt, opi
nio enim dialectica quæ diſtinguitur contra ſcientiam, po-
teſt diſſolui a ratione, at ſcientia haud quaquam. Opinio
enim dialectica fit ex probabilibus ſyllogiſmis, ſciētia ve-
ro ex demonſtrationis. Quando vero opinio communiter
ſumitur eſt genus ſcientiæ, & opinionis dialecticæ. Quādo
vero in ſpecie accipitur pro dialectica opinione, differt a
ſciētia modo, quo diximus. Quod vero vnum in omnibus
ſit, declarat Alex. quoniam aut genere dicuntur vnum. vt
bos, equus, & homo, aut ſpecie vnum, vt Socrates & Pla-
to, aut numero, vt vnitas, & hoc aliquid indiuiduum, aut
continentia, ut totus mundus. Quare non bene quantū ad
hoc datum eſt proprium, nam proprium gratia cognitio-
nis rei accipitur, cuius eſt proprium, & oportet ſeparare
ſpeciem cuius eſt proprium ab alijs ſpeciebus, ſicuti & defi-
nitio, at vnum & ens cum ſequantur ad omnia entia, non
diuidunt ſpeciem ab aliquibus, deinde docet ab eodem lo-
co conſtruere, & dicit, { aſtruenti etiam, ſi nullo vſus eſt
M communi, ſed } eo { quod ab aliquo ſeparat, erit bene po
ſitum ſecundum hoc proprium, } dixit quo ad hoc, quia
non erit bene poſitum quo ad omnia alia, quæ proprio cō
petunt. Deinde exemplo declarat, & dicit { vt quia, dixit
animalis proprium, animam habere, nullo vſus eſt commu
ni, erit ſecundum hoc bene poſitum proprium animalis,
animam habere, } corrigit autem Alex. errorem, qui con
tingit in verbis ſcriptis in textu, non enim ignorauit Ari-
ſto. non eſſe proprium animalis animam habere, cum hoc
ſit commune animalibus & plantis. Propterea dicit, iace-
re in textu debere animalis proprium ſenſitiuum eſſe, quo
niam ſenſitiuum ſoli animali competit, vel ſeorſum habere
nam ſenſum habere ſoli animali competit.

LOCVS SEPTIMVS.

*Deinde deſtruenti quidem, ſi plura propria aſſignat eiu
ſdem non determinans, quoniam plura ponit. Non enim erit
bene poſitum proprium. Nam quemadmodum in terminis
oportet præter eam (quæ indicat ſubſtantiam) orationem
adiūgere quippiam pluſculum, ſic nec in proprijs præter eā* N
*(quæ facit proprium, quod dictum eſt) orationem quicquam
aſſignandum inutile enim fit eiuſmodi, ut quia qui dixit pro
prium ignis, tenuiſſimum, & leuiſſimum, plura aſſignauit
propria, (utrunque enim de ſolo igne uerum eſt dicere) non
erit bene poſitum proprium ignis, corpus ſubtiliſſimum, &
leuiſſimum. Aſtruenti uero, ſi non plura eiuſdem propria
aſſignauit. Sed unum. erit ſecundum hoc bene poſitum pro-
prium, ut quia qui dixit humidi proprium, corpus, quod
in omnem figuram ducitur, unum aſſignauit proprium,
& non plura, erit ſecundum hoc bene poſitum, huiuſmo-
di proprium.*

Hic eſt locus ſeptimus, qui accipit a pluralitate proprio
rum, & dicit. { Deſtruenti quidem } conſiderandum ſub-
audi { ſi plura propria aſſignat eiuſdē, non determinans }
nec oſtendens, { quoniam plura ponit, } quoniam ſi ſic, O
male ponit. Nemo enim dubitare debet plura propria poſ
ſe eſſe eiuſdem rei, vt dicitur primo priorum, verum illa
non ſunt eiuſdem rei æque primo, nec ſubuenit rationem
vnam, quare intellige ſic locum: { ſi plura propria aſſignat
eiuſdem } rei, ac ſi ex illis fiat vna oratio ſignificans vnum
proprium, & { non determinans, quoniam plura, } pec-
cat. { non enim erit bene poſitum proprium } quoniam
alterum ſuperfluit pro explicatiōe alterius, neutrum enim
neutrum explicat, ideo ſi alterum ponitur, vt explicans al
terum, ſuperfluit, ſi vero dicat, ꝙ ignis proprium ſit tenu-
iſſimum, & ꝙ ignis proprium ſit leuiſſimum, non peccat,
quoniam ſic præoſtendit illa eſſe plura, & non alterum po
ni, vt explicatiuum alterius. Igitur non errat inquantum
eiuſdē rei ponit plura propria, modo oſtendat illa eſſe plo-
ra, ſed inquantum ponit ea in oratione vna, & alterum, vt
alterius explicatiuum, alterum enim pro explicatione al-
terius ſuperfluit, cum ſint diuerſa propria, ueluti errat, qui P
ponit diſciplinabile explicatiuum riſibilis, ſed qui riſibile
eſſe proprium hominis, & diſciplinabile eſſe proprium ho
minis ponit cum vt ſic ponat ea, vt plura, non errat, ergo
peccatum eſt ponere plura propria in vna oratione ſignifi
cante vnum proprium, quando alterum ponitur, vt expli
catiuum alterius, quoniam alterum ſuperfluit pro explica
tione alterius. Sunt enim diuerſa: hoc autem oſtendit per ſi
mile in definitionibus, & dicit, { Nam quemadmodum nec
in terminis } hoc eſt in definitionibus, { oportet præter
eam orationem quæ indicat ſubſtantiam adiūgere quippiā
pluſculum, ſic nec in proprijs præter eam orationem, quę
facit } & explicat proprium, quod dictum eſt, { quicquam
aſſignandum } quod videlicet ſit ſuperfluum ad explica-
tionem alterius { inutile enim fit huiuſmodi, } cum enim
ſit diuerſum ſecundum a primo, vel primum, vel ſecūdum
ſuperfluit ad explicationem alterius. Non enim ſuperfluit
quo ad eſſe, ambo enim ſunt propria, ſed quo ad explica-
tionem. Ergo intellectus loci eſt, ſi vna oratione ponātur
duo propria diuerſa, vt explicantia alterum eorum, vel Q
vnum tertium proprium diuerſum ab illis, peccatum eſt,
demonſtrat hoc per exemplum, & dicit, { vt quia qui di-
xit proprium ignis, tenuiſſimum & leuiſſimum plura aſſi-
gnauit propria } in vna oratione quorum alterum nō ex-
plicat alterum, nec ambo explicant tertium proprium,
{ vtrunq; enim de ſolo igne verum eſt dicere } ſeorſum &
alterum non alterius explicatiuum, nec ambo tertij expo
ſitiua, { non erit bene poſitum proprium ignis, corpus
ſubtiliſſimum, & leuiſſimum, } hæc nec explicāt tertium
proprium, nec alterum, alterum igitur oportet alterum ſu
perfluere. Patet igitur non eſſe peccatum ponere plura ꝓ-
pria eiuſdem, vt hominis riſibile, & diſciplinabile & bipe-
dem, ſed plura propria ponere in vna oratione, quæ expli
cent vnum tertium proprium aliud ab eis, vel quorum al
terum explicet alterum, eſt peccatum non quo ad eſſe, ſed
quo ad explicationem. Hoc pacto peccat, qui dixit aquam
eſſe

A eſſe corpus humidum, in alieno loco bene viſibile nã dedit duo propria diuerſa, alterum corpus humidum, alterũ aũt in alieno loco bene viſibile. Aqua.u.in proprio loco inuiſibilis eſt, in alieno videtur, vt in Cyatho, vel alio quodam. Hic.n.peccat, quoniam alterum non ponitur, vt explicatiuum alterius, nec ambo vt explicatiua tertij. Ergo alterum ſuperfluit deinde ponit conſiderationem conſtructiuã huic correſpondentem, & dicit. { Aſtruenti vero } ſubaudi conſiderandum, { ſi non plura }.ſ.in vna oratione { eiuſdem propria aſſignauit, ſed vnũ } vel vna voce, vel vna oratione, in qua nihil ſuperflui ponitur. nam ſi ſic, erit proprium bene aſſignatum, quo ad hoc, non tamẽ quo ad omnia alia qui proprio competunt, { vt quia qui dixit humidi ꝓpriũ, corpus quod in omnẽ figurã ducitur, vnum aſſignauit proprium, & non plura, } eſt.n. vna oratio, qua circũloquitur vnum proprium, in qua nihil ſuperflui ponitur, { erit ſm hoc bene poſitum huiuſmodi propriũ, } nã licet plura po- B nantur in oratione, omnia ponunt ad explicationẽ alterius & nihil ſuperflui continet. Quo vero ad exẽplũ attinet, attentione dignum humidum eſſe corpus, quod figura continentis figurat, nã ſi ponitur in aliquo rotundo rotundi ſpeciẽ accipit, & ſi in quadrangulo quadranguli formã ſumit, & ſimiliter ſi poneret in aliquo alio cuiuſuis figurę exiſtẽte.

LOCVS OCTAVVS.

Deinde deſtruenti quidem, ſi eodem uſus eſt, cuius proprium aßignauit, aut aliquo eorum, quæ ſunt illius. Non.n. erit bene poſitum proprium. nam diſcẽdi gratia aßignatur proprium, idem autem eidem ſimiliter ignotum eſt, id autẽ quod aliquid eorum eſt, quæ ſunt eius, poſterius eſt. Non igitur eſt notius. Quare non fit, ut per hæc quiſpiã magis quippiam diſcat, ut quia qui dixit animalis proprium, ſubſtantiam, cuius ſpecies eſt homo, aliquo uſus eſt eorum, quæ ſunt animalis, non erit bene poſitum proprium. Conſtruenti autem ſi neq; eodem, neq; eorũ quæ ſunt ipſius aliquo, utitur. Erit enim bene ſecundum hoc proprium poſitum. Vt quia qui poſuit animalis proprium, ex anima & corpore com- C *poſitum eſſe, neq; eodem, neque eorum, quæ ſunt ipſius aliquo utitur, erit utique bene ſecundum hoc aßignatum animalis proprium.*

Hic eſt locus octauus, qui ſumitur a ſubiecto proprij, qui talis eſt, ſi ſubiectũ, cuius eſt propriũ, vel aliqua pars ſubiectiua ſubiecti, cuius eſt proprium, ponitur in aſſignato proprio, non bene aſſignatur propriũ. vt ſi hominis proprium animal rationale aſſignatur, ipſum ſubiectũ accepit in proprio, & erit ipſum ignotũ & quęſitũ ſimiliter, vt ſubiectum; at propriũ non debet eſſe ignotũ, nam gratia cognoſcendi ſubiectũ acceptum eſt. Similiter & ſi accipiatur aliquid eorũ quę ſubiecti ſunt, vt propriũ, ẽt male datur, quoniã eſt poſterius, hoc eſt poſt ipſum ſubiectũ factum, & poſteriora fidẽ, ex primis accipiunt, non aũt prima ex poſterioribus. Si igitur accipiemus aliquod ſubiecti poſterius vt propriũ D ipſius, non erit notius ſic propriũ, non.n.fieret nobis ſubiectum notũ per tale proprium, vnde dicit, { deinde deſtruẽti quidẽ, } ſubaudi conſiderandũ, { ſi eodem }.ſ.ſubiecto { vſus eſt } in proprij aſſignatione, vel circumlocutione, { cuius proprium aſſignauit } aut aliquo eorũ quę ſunt illius { aut ſpecies, aut partes ſubiectiuę. } Enim { quia ſi ſic erit poſitum, non erit bene poſitum proprium } deinde declarat, quod dixit, & inquit, { nã diſcendi gratia aſſignatur proprium, { vt.ſ per ipſum innoteſcat ſubiectũ. } Idẽ aũt eidẽ { comparatũ } ſimiliter, & ęqualiter { ignotũ eſt, } nihil.n.ſeipſo notius eſt. Quare ſubiectũ non põt poni in aſſignatione ſui proprij, ꝙ aũt nec ſpecies, vel pars ſubiectiua ſubiecti, ẽt declarat, & dicit, { id aũt, quod aliquid eorum eſt, quę ſunt eius } ſiue ſpecies, ſiue pars ſubiectiua, { poſterius eſt, non igitur eſt notius, } poſteriora.n.per priora innoteſcunt. { Quare, vt concludit { non fit vt per hęc } poſteriora { magis diſcat quiſquã quippiam } ſiue ſubiectũ, ſiue prius. Non.n.fiet nobis notum per tale propriũ, exponit E hoc, exẽplo, & dicit, { vt quia qui dixit animalis, propriũ ſubſtantiã, cuius ſpẽs eſt homo, aliquo vſus eſt eorum quæ ſunt animalis, non erit bene poſitũ proprium, } eſt.n.pars ſubiectiua animalis homo, & poſterius animali natus, ideo per ipſum non fit nobis notũ animal. Deinde aſſignat locũ conſtructiuũ huic correſpondentẽ, & dicit, { conſtruenti aũt, } ſubaudi conſiderandũ { ſi neq; eodẽ }.ſ.ſubiecto, cuius eſt propriũ, { neq; eorũ aliquo, quę ſunt ipſius, } aut ſpecies, aut partes ſubiectiuę, vtiſ, { erit.n. } ſi ſic vtat qſpiã, { bene ſecundũ hoc propriũ poſitum } non aũt ſimpliciter quo ad omnia, quę proprio cõpetunt, { vt quia qui poſuit animalis propriũ, ex anima & corpore cõpoſitũ eſſe, neq; eodẽ }.ſ.ſubiecto, { neq; eorum aliquo vtitur quę ſunt ipſius }.ſ.ſubiecti vel ſpẽs, vel partes ſubiectiuæ, { erit vtiq; bene ſecundũ aſſignatũ animalis propriũ, non tamen quo F ad omnia, quę proprio cõpetunt. Sed dubitaſ, quoniam anima & corpus vtrũq; aliquid animalis eſt, quare non erit bene datũ propriũ animalis, eſſe cõpoſitũ ex anima & corpore. Soluit hanc inſtantiam Alex. aſſerens ꝙ quauis ſint animalis partes corpus & anima, non ſunt tamen nata poſterius animali, ſed vt ſimul, non.n. eſt poſſibile intelligere animal non illico cointellectis anima & corpore. Aut dici põt Ariſ. per ea, quę aliquid eius, intellexit quę ſunt ſpecies ſubiecti, aut quę ſunt partes ſubiectiuę, modo anima & corpus ſunt partes eſſentiales. Amplius põt quęri & dubicari contra ea, quę dixit, qa licet pars ſit poſterior toto quo ad naturã, eſt prior quo ad nos, ergo notior, & ita poterimus vti ea in aſſignatione proprii. Dicendũ nihil abſurdi eſſe in aſſignatione proprii vti aliquo, quod eſt poſterius cauſalitate, cum.n.proprium cauſalitate ſit ſubiecto poſterius, ẽt ea, quę in proprii aſſignatione ponuntur, erunt poſteriora cauſalitate. Sed abſurdum eſt in aſſignatione proprii vti eo, quod eſt poſterius prædicatione, & factura, vt G dixit Alex. nam proprium eſt prædicatione æquale ſubiecto, & non prædicatione minus, & factura poſterius, ſicuti eſſet, ſi in aſſignatione proprii poneretur ſpecies ſubiecti, quæ eſt prædicatione, & factura poſterior.

Dubõ.
Solutio.
Alexan.

LOCVS NONVS.

Eodem autem modo, & in alijs conſiderandum eſt, quæ non faciunt, uel faciunt notius, deſtruenti quidem, ſi aliquo uſus eſt, aut oppoſito, aut omnino ſimul natura, aut poſteriore aliquo. Non.n.erit bene poſitum proprium. Nam oppoſitum ſimul natura, quod autem ſimul natura, & poſterius, non efficit notius. Vt quia qui dixit boni propriũ, quod malo maxime opponitur, oppoſito eſt uſus boni, nõ erit profecto bene aßignatum boni proprium: conſtruenti autem, ſi nullo uſus eſt, neq; oppoſito, neq; omnino ſimul natura, neque poſteriore. Erit.n.ſecundum hoc bene aßignatum proprium. Vt quia qui poſuit diſciplinæ proprium, opinionem H *maxime facientem fidem, nullo uſus eſt neq; oppoſito, neq; omnino ſimul natura, neq; poſteriore, erit ſecundum hoc bene poſitum diſciplinæ proprium.*

Hic eſt locus nonus, qui accipiſ ab eo, quod nõ facit ſubiectũ notius, vel ab eo, quod facit ſubiectũ notius, & primo proponit locũ pręceptiuũ, & dicit. { Eodem aũt modo & in aliis conſiderandũ eſt, quę non faciunt } proprium { notius ſuo ſubiecto, vel quę { faciunt } proprium { notius } ſuo ſubiecto. nã quę non faciunt propriũ notius ſuo ſubiecto, accipienda ſunt in aſſignatione proprii ad deſtruendũ ipſum proprium. Quę vero faciunt ꝓpriũ notius ſuo ſubiecto, accipienda ſunt in aſſignatione proprii ad conſtruendum. Si enim quæ accipiuntur in proprij aſſignatione, faciunt proprium notius re, cuius eſt proprium, bene datum eſt proprium, ſi autem non faciunt proprium notius re, cuius eſt proprium, non bene datum eſt proprium. Deinde deſcendit ad loca præcepta, & primo ad eum, qui accipitur ab oppoſito, vel ab eo, quod eſt ſimul natura, vel poſterius,

I & dicit. { deſtruenti quidem } ſubaudi conſiderandum,
{ ſi aliquo vſus eſt } in aſſignatione proprij, { aut op-
poſito, aut omnino ſimul natura, aut poſteriore aliquo.
non enim,erit bene poſitum proprium ſi ſic aſſignetur } de
inde dat rationem,& dicit, { nam oppoſitum } cum ſuo
oppoſito eſt ſimul natura,quod autem { eſt } ſimul natu-
ra & { etiam quod eſt } poſterius,non efficit notius { ſci-
licet ſubiectum cum quo eſt ſimul natura,vel poſterius. De
inde aſſignat exemplum,& dicit, } vt quia qui dixit boni
proprium,quod malo maxime opponitur, oppoſito boni
eſt vſus in { aſſignatione proprij, quod bonum eſt ſubie-
ctum, } non erit profecto bene aſſignatum boni pro-
prium, { oportebat enim ipſum accipere prius natura &
notius in proprij aſſignatione, ſimili ratione ſi in proprij
aſſignatione acciperetur id,quod ſubiecto poſterius eſt,ma
le aſſignatur proprium, vt ſi aliquis diceret hominis pro-
prium ſcientię ſuſceptiuum,aut in ſenectute caneſcere,ma
K le aſſignaret,hæc enim poſteriora homine ſunt. Simul au-
tem natura nam ſolum oppoſita ſunt ſecundum oppoſitio
nem contrariorum,ſed ſecundum oppoſitionem relatiuo
rum In oppoſitione vero cōtradictoria, & priuatiua prius
eſt vnum, alterum vero poſterius, in contradictoria qui-
dem affirmatio negatione, in priuatiua autem habitus pri
uatione priores ſunt. Sed occurres, quoniam in his, quę
ad aliquid ſunt, aſſignatio definitionis & proprij fit per op
poſita, quoniam eſſe relatiuorum eſt ad aliud ſe habere, &
tamē ſunt ſimul natura, quare nihil prohibet aſſignari pro
prium & definitionem per ea,quæ ſunt ſimul natura. Di
cendum,locum hunc non eſſe neceſſarium, ſed probabilē,
& ſolum eum oportet attendere in his, quæ ſe habent, vt
ea, quæ diximus. Quo vero ad verba attinet dixit, }
aut omnino ſimul natura, { quoniam qui in proprij aſſi-
gnatione vtitur eo,quod eſt omnino ſimul natura cum re,
cuius eſt proprium, male aſſignat proprium. Sunt autem
omnino ſimul natura, ea quæ ſub eodem genere ſimul na-
tura contradiuiduntur, vt differentiæ,quæ ex ęquo genus
L ipſum diuidunt. Deinde aſſignat locum conſtructiuum huic
correſpondentem, & dicit conſtruenti autem { ſubaudi
conſiderandum, } ſi nullo vſus eſt { in aſſignatione pro
prij } neque oppoſito,neque omnino ſimul natura, neq;
poſteriore,erit enim ſecundum hoc bene aſſignatum pro-
prium,vt quia qui poſuit diſciplinæ proprium, opinionem
maxime facientem fidem nullo vſus eſt neque oppoſito,
neque omnino ſimul natura,neq; poſteriore, { erit ſecun-
dum hoc bene poſitum diſciplinæ proprium, } non tamē
ſimpliciter quo ad omnia alia, quæ proprio competunt.
Sed occurres contra hæc, quoniam proprium eſt poſte-
rius ſubiecto, ergo non erit abſurdum ſumere in proprij aſ
ſignatione ea, quæ ſunt poſteriora ſubiecto. Fortaſſe di-
cendum propria eſſe poſteriora ſubiectis cauſalitate, non
autem factura & tempore, vt Alexander dixit. Et ſic non
erit abſurdum accipere in aſſignatione proprii ea, quę ſunt
ſubiecto poſteriora cauſalitate, modo non ſint poſteriora
tempore,& generatione. Vel dicendum proprium eſſe po
ſterius ſubiecto cauſalitate,non autem prædicatione,& eo
M dem modo non erit abſurdum ea accipere in aſſignatione
proprii, quæ ſunt poſteriora ſubiecto cauſalitate,modo nō
ſint poſteriora prædicatione.

LOCVS DECIMVS.

*Deinde deſtruenti quidem: ſi non quod ſemper ſequitur,
proprium aßignauit, ſed id, quod fit quandoque non pro-
prium. non enim erit bene dictum proprium. Nam neque
in quo comprehendimus ineſſe ipſum, de hoc & nomen ex
neceßitate uerificatur, neque in quo comprehenditur non
ineße, de hoc ex neceßitate non dicetur nomen. Quare non
erit bene poſitum proprium. Inſuper autem adhæc, neque
quando quiſquam aßignauerit proprium, erit manifeſtum
ſi ineſt, ſiquidem tale eſt, ut quod ipſum relinquere poßit.
Non igitur erit clarum eſſe proprium. Vt quia qui poſuit
animalis proprium moueri quandoque, & ſtare, tale aßi-* N
*gnauit proprium. quod eſt quandoque non proprium, ne-
quaquam erit bene poſitum proprium. Aſtruenti uero, ſi
quod ex neceßitate ſemper eſt, proprium aßignauit. Erit
enim bene poſitum ſecundum hoc proprium. Vt quia qui
poſuit uirtutis proprium, quod habentem facit ſtudioſum,
quod ſemper ſequitur, proprium aßignauit, erit utique ſe
cundum hoc bene aßignatum uirtutis proprium.*

Hic eſt locus decimus, qui ſumitur a tempore, cum enī
declaraſſet propria nec ex iis eſſe, quæ ſunt ſimul, nec ex
iis, quæ ſunt poſteriora, nunc loca tradit proprii bene aſſi-
gnati, vel non bene aſſignati, quæ ſumuntur a tempore cō
ſequendi, & dicit, { deinde deſtruenti quidem } ſubaudi
conſiderandum, { ſi non quod ſemper ſequitur,proprium
aſſignauit, ſed id, quod fit quandoque non proprium non
enim erit bene dictum proprium, } ſi aſſignatum fuerit
proprium quod non ſemper ſequitur eum, cuius eſt pro-
prium,ſed id, quod quandoque quidem ineſt, quandoque O
vero non ineſt. Huiuſmodi enim accidens eſt,& non pro-
prium,vt autem diceret, quod aliquando non ineſt, loco
huius dixit, { quod fit quando non proprium } nam tale,
nec quando ineſt,proprium eſt. Non enim conuertitur cū
eo,cuius datum eſt proprium. Deinde aſſignat rationes,
quarum primam ponit,& dicit, { nam & neq; nomē } rei,
cuius datum eſt proprium, { ex neceſſitate verificatur de
hoc,in quo comprehendimus ineſſe ipſum } ſiquidem aliis
ineſt, { neq; ex neceſſitate non dicetur nomen } rei { de
hoc,in quo comprehenditur non ineſſe, } nam cui non in
eſt contingit ineſſe. At propria ſunt, quæ cum prædicātur
de aliquo vere,etiam & nomen rei omnino prædicatur de
eodem,& in quibus non vere ineſt proprium, nec nomen
rei ineſt,cuius eſt proprium,& quidem iure, ſi quidem pro
prium ſoli ei ineſt,cuius eſt proprium. Deinde ponit ſecun
dam rationem, & dicit, { inſuper autem adhæc, neque
quando quiſquam aſſignauerit proprium,erit manifeſtum P
ſi ineſt } tunc ei,cuius eſt datum { ſiquidem tale eſt, vt ip-
ſum } cui aſſignatur, { relinquere poſſit } ſi enim tale fue
rit proprium vt aliquando quidem ineſſe, aliquando vero
non eſſe poſſit rei cuius eſt datum proprium, nec quando
aſſignatur alicui,erit manifeſtum,ſi tunc ineſt ei,abſurdum
enim eſt dicere proprium,quod aliquando non ineſt. Nam
quod aliquando eſt proprium,non ſimpliciter eſt propriū,
ſed additione verbi aliquando,ideo concludit, { non igi-
tur erit clarum eſſe proprium, } deinde exponit quod di-
xerat,per exemplum,& dicit { vt quia qui poſuit animalis
proprium moueri quandoque,& ſtare tale aſſignauit pro-
prium,quod eſt quandoq; non proprium, } ſed accidens,
quod aliquando ineſt,aliquando non ineſt, { nequaquam
erit bene poſitum proprium. } Non enim eſt manifeſtum,
atq; notum proprium animalis, quod fit quandoq; nō pro
prium animalis. Iſte autem locus,vt Alex. inquit, non ſolū
demonſtrat bene aut non bene accipi proprium,ſed ſi pro Q
prium eſt,aut non. Deinde ponit locum conſtructiuū huic
correſpondentem,& dicit, { Aſtruenti vero } ſubaudi cō-
ſiderandum, { ſi quod ex neceſſitate ſemper eſt } propriū,
& non accidens,proprium aſſignauit, { erit enim bene po-
ſitum ſecundum hoc proprium } non ſimpliciter, poteſt. n.
ineſſe ſemper,& non ſoli, { vt quia qui poſuit virtutis pro
prium,quod habentem facit ſtudioſum, quod ſemper ſe-
quitur proprium aſſignauit,erit vtiq; ſecundum hoc bene
aſſignatum virtutis proprium, } non autem quo ad om-
nia,non enim ſi ſemper ineſt,ſoli ineſt, bipes enim homini
ſemper ineſt, quia vero non ſoli homini ineſt, non eſt pro-
prium hominis ſimpľr,ſed quo ad hoc,quod ſemꝑ ineſſe.

LOCVS VNDECIMVS.

*Deinde deſtruenti quidem, ſi quod eſt nunc proprium
aßignans, non determinauerit, quoniam nunc proprium
aßignat, non enim erit bene poſitum proprium. Primum
quidem, quia quod præter conſuetudinem fit omne, ſemper*

determinatione

A *determinatione indiget. Solent autem ut plurimum omnes, quod ſemper ſequitur, proprium aſsignare. Secundo autem, quia immanifeſtus eſt, qui non determinauerit, ſi quod nunc eſt proprium, uoluerit ponere. Non igitur danda eſt increpationis occaſio. Vt quia qui poſuit alicuius hominis proprium ſedere cum aliquo homine quod nunc proprium eſt, poſuit, non bene proprium aſsignabit, ſi non determinans dixerit, quoniam nunc. Conſtruenti autem ſi nunc proprium aſsignans determinando poſuit, quoniam nunc proprium poſuerit. Erit enim bene poſitum ſecundum hoc proprium. Vt quia qui dixit cuiuſdam hominis proprium ambulare nunc alicubi, diſtinguens poſuit hoc bene erit poſitum proprium.*

Increpationis ἐπιτιμήσεως obiurgationis

Hic eſt locus vndecimus, qui ſumitur a diminutione, vel additione particulæ, quæ ſignificat, vt nunc, & diuiditur in
B duo quorum primus deſtructiuus talis eſt, ſi aliquis quod vt nunc proprium eſt aſſignans, non determinauerit per aliquid in circumlocutione poſitum, quoniam vt nunc, & nõ ſimpliciter proprium aſſignauit, non bene aſſignauit tale proprium, vnde dicit, { deinde deſtruenti quidem } ſubaudi conſiderandum, { ſi quod eſt vt nunc proprium aſſignans, } & non quod eſt ſemper, ſicuti Socratem ſedere non ſemper eſt proprium, ſed nunc quando ſedet, { non determinauerit, quoniam nunc proprium aſſignat } id eſt non determinauerit in circumlocutione proprij per aliquã particulam vel dictionem in circumlocutione poſitam, { quoniam nunc proprium aſſignat, non enim } ſic { erit bene poſitum proprium, } deinde per duas rationes locum demonſtrat, prima eſt, quoniam ſi dictionem nunc nõ poſuiſſet in circumlocutione proprij vt nunc, ſed abſolute protuliſſet proprium eſſe Socrati ſedere, videretur opinari, ſedere ſemper proprium eſſe Socratis, nam aſſuerimus, cum abſolute propria proferuntur, intelligere quæ ſemper inſunt propria, hoc enim eſt potius proprij ſignificatum. Si igitur dicendo ſedere proprium eſſe Socratis, non addiderit nunc quando ſedet, oporteret intelligere
C ſemper proprium, quare ſi ſedere eſt proprium vt nunc, oportet addere in circumlocutione dictionem, vt nunc, vt manifeſtum faciat quale proprium aſſignauit, vnde dicit, { primum quidem, quia omne, quod præter conſuetudinem ſit, ſemper determinatione indiget, } qua intelligatur illud non eſſe accipiendum, vt conſuetum eſt accipere. Si enim determinatione non limitetur, ſemper intelligitur in conſueto ſignificato. { Solent autem, vt plurimum omnes. } cum abſolute proprium proferunt, { proprium aſſignare, quod ſemper ſequitur. } Quare niſi determinatione limitetur, cum dicitur ſedere eſſe proprium Socrati, de eo proprio, intelligitur. quod ſemper proprium eſt. ſecundam rationem ponit, & dicit. { Secundo autem, quia immanifeſtus eſt, qui non determinauerit, ſi } dicendo ſedere eſſe Socratis proprium { quod nunc eſt proprium vo
D luerit ponere, } an quod eſt proprium ſemper? Et ideo iſte dedit occaſionem ipſi opponenti increpandi reſpondentem, & ideo concludit, { non igitur danda eſt increpationis occaſio, { qualis daretur opponenti, niſi addatur in circumlocutione proprij aliqua dictio, quæ contrahat proprium ad idipſum proprium vt nunc. Tunc dat exemplum & dicit, { vt quia qui poſuit alicuius hominis proprium, ſedere cum aliquo homine, quod nũc proprium eſt, poſuit } non addendo in circumlocutione dictionem nunc, ſed ſimpliciter dicendo ſedere eſſe, proprium alicuius hominis, { non bene proprium aſſignabit, ſi non determinans dixerit } in circumlocutione { quoniam nunc } eſt proprium. Deinde aſſignat locum conſtructiuum, & dicit. } conſtruenti autem } ſubaudi conſiderandum { ſi nunc proprium aſſignans, determinando, poſuit, quoniam nunc proprium poſuerit } ſedere cum aliquo homine Socratis eſſe. { Erit enim bene poſitum ſecundum hoc } ideſt quo
E ad hoc tale { proprium. Vt quia qui dixit cuiuidam hominis proprium ambulare nunc alicubi, diſtinguens } & determinans { poſuit hoc, ideſt hanc dictionem nunc, { bene erit poſitum proprium } non enim eſt dictum ambulare eſſe proprium hominis cuiuſdam, ſed eſſe proprium nunc hominis cuiuſdam. Quare quo ad hoc erit bene aſſignatum proprium.

LOCVS DVODECIMVS.

Deinde deſtruenti quidem, ſi tale aſsignauit proprium, quod manifeſtum non eſt aliter ineſſe, quam ſenſu. Non enim erit bene poſitum proprium. Nam omnes ſenſibile extra ſenſum factum, immanifeſtum fit. Latens enim eſt ſi adhuc ineſt: eo quia ſenſu ſolum cognoſcitur. Erit autem uerum hoc in ijs, quæ non ex neceſsitate ſemper conſequuntur. Vt
F *quia qui poſuit ſolis proprium, aſtrum, quod fertur ſuper terram lucidiſsimum, tali uſus eſt in proprio (ſuper terram inquam ferri) quod ſenſu cognoſcitur, non erit utiq; bene ſolis aſsignatum proprium. Immanifeſtum enim erit, cum accidet ſol, ſi adhuc feratur ſuper terram: eo quia nos tunc deſeruimus ſenſum. Conſtruenti uero ſi tale aſsignauit proprium, quod non ſenſu eſt manifeſtum, aut cum ſit ſenſibile, ex neceſsitate ineſſe manifeſtum eſt. Erit enim ſecundum hoc bene poſitum proprium. Vt quia qui poſuit ſuperficiei proprium, quod primum coloratum eſt, ſenſibili quidem aliquo uſus eſt (coloratum eſſe inquam) tali quidem, quod manifeſtum eſt ineſſe ſemper, erit ſecundum hoc bene aſsignatum ſuperficiei proprium.*

Hic eſt locus duodecimus, qui a ſenſitiua inſpectione accipitur, vnde dicit, { deinde aſtruenti quidem } ſubaudi
G conſiderandum, { ſi } aliquis { tale aſſignauit proprium, quod manifeſtum non eſt aliter ineſſe ſubaudi ſubiecto, quã ſenſu } quia. videlicet nec imaginatione nec intellectu, ſed ſolo exteriore ſenſu vt viſu, vel aliquo alio huiuſmodi. { nõ enim } vt inquit, ſi hoc pacto aſſignetur proprium { erit bene aſſignatum proprium, } cuius rationem ſubſcribit, & dicit, { nam omne ſenſibile extra ſenſum factum, immanifeſtum fit, } hæc eſt maior, quam exponit, & dicit, { latens enim eſt } cum ſit abſens a ſenſibus, { ſi adhuc ineſt } ſubiecto, eo quia ſenſu ſolo cognoſcitur } abeuntibus enim ſenſibilibus a ſenſu, immanifeſtum eſt verum ſint vel ne, vt ſeptimo metaphyſicæ dicitur. addit autem { eo quia ſolo ſenſu cognoſcitur, } quia ſi ſenſu cognoſceretur initiatiue, poſſet intellectu cognoſci, & notius eſſe ſuo ſubiecto perfectiue, etiam abeunte ſubiecto & proprio a noſtris ſenſibus. Multorum enim accipimus cognitionem a ſenſibus, quorum cognitio remanet in intellectu, qua poſtea illa patent, & manifeſtiora ſunt eis quibus inſunt, ſic igitur maior ſic in ſyllogiſmo accipiatur omne ſenſibile, quod non
H aliter eſt aptum cognoſci niſi ſolo ſenſu, extra ſenſum factum immanifeſtum fit. Exponit autem Ariſtote. in quibus hæc maior habet locum, & dicit, { erit autem verum hoc } ideſt erit autem vera hæc maior { in ijs } ſiue proprijs ſiue accidentibus. { quæ non ex neceſſitate ſemper conſequuntur, } qualia ſunt propria vt nunc, quæ ſunt accidentia, ſuperius dicta propria quandoq;. Si enim dum ſentiuntur, ſolum propria ſunt, non erunt propria, niſi vt nunc, dum ſentimus, & ſic erunt accidentia. Huic maiori ſic expoſitæ & intellectæ addo hanc minorem, ſed aliquod proprium eſt ſenſibile, quod non aliter eſt aptum cognoſci, niſi ſolo ſenſu, vt aduerſarius aſſerit. Igitur aliquod eſt proprium, quod extra ſenſum factum immanifeſtum fit. Concluſio falſa eſt, & non propter figuram ſyllogiſmi, ergo propter propoſitiones, & non propter maiorem, eſt .n. maior expoſita, & declarata, igitur ꝓpter minorẽ. Igit̃ nullum erit proprium ſenſibile, quod nõ aliter eſt aptũ co-

I gnoſci, niſi ſolo ſenſu. De ſyllogiſmo autem Ariſtote. ſo iam maiorem accepit, & declarauit, cætera omittens nobis conſiderare. Deinde ponit exemplum, vt manifeſtius fiat quod acrepit, & dicit { vt quia qui poſuit ſolis proprium, aſtrum quod fertur ſuper rerram lucidiſſimum tali } aliquo { vſus eſt in proprio } ideſt in proprij aſſignatione, { ſuper terram inquam ferri, quod } ſolo { ſenſu, } & non aliter { cognoſcitur vt ſaltem ſupponamus per exemplo, quia vtrum verum ſit, poteſt diſputari, { nõ erit vtiq; bene ſolis proprium aſſignatum, in manifeſtum enim erit, cum occidet ſol, ſi adhuc } ideſt verum adhuc { feratur ſuper terram, ſi ſolo ſenſu & nullo alio modo cognoſcatur, { eo quia nos tunc } occidente ſole { deſerulmus ſenſum, } at ſi eſſet proprium, quod ſemper ineſt rei, cuius eſt proprium, & ſolo ſenſu motum eſſet, quoniam eſt proprium, non eſſet maoifeſtum, ſi ſemper ineſt rei, ſiue non, quod abſurdum eſt. Si enim eſſet notum ipſum ſeoſibi
K le ſequi rem, ex neceſſitate, aſſignatum non deſtrueretur, etiam abeunte a ſenſibus. Deinde ponit locum conſtructionum huic correſpondentem, & dicit, { conſtruenti vero } ſubaudi conſiderandum, { ſi tale aſſignauit proprium, quod non ſenſo ſed intellectu, vel non ſenſu ſolo { eſt manifeſtum vt diſciplinæ ſuſceptiuum, vel riſibile hominis, quæ non ſunt ſenſibilia, ſed intellectu notiora re, cuius ſunt propria, nam quo ad hoc bene aſſignatum eſt proprium, addit, { aut } ſubaudi conſiderandum, { cum ſit ſenſibile, ex neceſſitate ineſſe manifeſtum eſt, enim } nam ſi eſt ſenſibile, & neceſſario ineſſe manifeſtum eſt, { erit ſecundum hoc bene poſitum proprium, } non enim erit ſolum proprium dum ſentitur ineſſe, ſed ſemper, quia neceſſario ineſt, & dat exemplum, & dicit, { vt quia qui poſuit ſuperficiei propriom } quod primum & immediate { coloratum eſt, } in tali proprij aſſignatione, duobus neceſſarijs ad rationem proprij { vſus eſt, ſenſibili quidem aliquo, coloratum eſſe inquam, } coloratum enim eſſe viſu patet, & hoc eſt vnum neceſſarium dat ſecundum neceſſarium, & dicit,
L { tali quidem, quod manifeſtum eſt ineſſe ſemper } & non vt nunc, { erit ſecundum hoc } vel quo ad hoc { bene aſſignatum ſuperficiei proprium } quoniam tale proprium eſt ſenſibile, & manifeſtum ſemper ineſſe rei, cuius eſt proprium. non tamen eſt ſimpliciter quo ad omnia bene aſſignatum, quia non quo ad ea omnia, quæ proprio competunt. Quo vero ad exemplum attinet, attentione dignũ in omni coloratione primum quod coloratum eſt, eſſe ſuperficiem, quoniam ſuperficiei, quæ in omni corpore eſt, primo accipitur ſenſus, & per ſuperficiem dicitur corpus videri, & propterea dicitur in libro de ſenſu, & ſenſibili, colorem eſſe extremitatem ſuperficiei in corpore terminato, & miſto.

LOCVS DECIMVSTERTIVS.

Deinde deſtruenti quidem, ſi terminum ut proprium aſſignauit. Non enim erit bene poſitum proprium, nam non oportet indicare quod quid eſt eſſe, proprium. Vt quia qui dixit hominis proprium, animal greßibile bipes, quod quid
M *eſt eſſe ſignificans aßignauit, hominis proprium, non utique erit hoc hominis proprium bene aßignatum. Conſtruenti autem, ſi quod conuerſim quidem prædicatur, aßignauit proprium, non autem quod quid eſt eſſe indicans. Erit enim ſecundum hoc bene aßignatum proprium: ut quia qui poſuit hoc proprium animal manſuetum natura, quod conuerſim quidem prædicatur aßignauit proprium, non quod quid eſt eſſe quidem indicans, erit ſecundum hoc bene aßignatum proprium hominis.*

Hic eſt locus decimuſtertius, quem accepit per inſpectionem definitionis, & dicit. { Deinde deſtruenti quidẽ } ſubaudi conſiderandum, definitionem, quæ dicitur terminus, { ſi terminum, vt proprium aſſignauit non enim } aſſignatum proprium hoc pacto, { erit bene poſitum proprium, } & ſic deſtruetur huiuſmodi proprium, vt non N
bene aſſignatum cuius rationẽ ſubſcribit, & dicit, { nam non oportet indicare quod quid eſt eſſe proprium, } ſed ſuper ſubſtantiale, qui enim aſſignat proprium ideæ eſſe cauſam operationum, & eorum quæ ſunt in motu, & qui aſſignat proprium ſcientiæ, eſſe ignorantiæ expulſionem, errat, quoniam in iis omnibus deſtruetur aſſignatum proprium, quoniam non propria, ſed definitiones ſunt. hic ipſe tamen aſſignat exemplum, & dicit, { vt quia qui dixit hominis proprium, animal greſſibile bipes, quod quid eſt eſſe ſignificans aſſignauit, } vt gratia exempli ſupponamus, licet fortaſſe aliter ſit, aſſignauit dico { hominis proprium, non vtique erit hoc hominis proprium bene aſſignatum, } quoniam ſignificat quod quid eſt eſſe hominis, vt nunc ſupponamus. Deinde dat locum conſtructionum huic correſpondentem, & dicit, { conſtruenti autem } ſubaudi conſiderandum { ſi quod conuerſim quidem prædicatur, aſſignauit propriom, non autem quod quid eſt eſſe indicans, O
erit enim proprium } hoc pacto datum { ſecundum hoc bene aſſignatum, } non tamen quo ad omnia, quia poteſt eſſe proprium prædicatum conuerſim non eſſentiale, & quo ad omnia non eſſe bene datum, quia eſſe poteſt, vt nõ ſit ſuo ſubiecto notius, & ponit exemplum, & dicit, { vt quia qui poſuit hominis proprium, animal manſuetum natura, quod conuerſim quidem prædicatur, aſſignauit proprium, non quod quid eſſe quidem indicans, erit ſecũdum hoc, ideſt quo ad hoc { bene aſſignatum proprium hominis } ſimpliciter autem quo ad omnia, quæ proprio competunt, non bene. Poteſt enim vt dixi aliquod conuerſim de re prædicari, non indicando illius quod quid eſt, quod tamen non erit notius re, cuius eſt propriom. Et ſic nõ erit ſimpliciter quo ad omnia proprium.

LOCVS DECIMVSQVARTVS.

Deinde deſtruenti quidem, ſi non in quod quid eſt ponens, aßignauit proprium oportet enim in proprijs, quem P
admodum in terminis, primo aßignari genus, deinde ſic iam addere reliqua, & ſeparare. Quare quod non hoc modo poſitum eſt proprium, non erit bene aßignatum. Vt quia qui dixit animalis proprium, animam habere non poſuit in quod quid eſt animal, non erit bene poſitum animalis proprium conſtruenti uero, ſi quis in quod quid eſt ponens eius, cuius proprium aßignauit, reliqua adiungit. Erit enim ſecundum hoc bene aßignatum proprium. Vt quia qui poſuit hominis proprium, animal diſciplinæ ſuſceptibile, in quod quid eſt ponens, aßignauit proprium, erit ſecundum hoc bene poſitum proprium hominis. Vtrum igitur bene, an non bene aßignetur proprium, per hæc inſpiciendum.

Hic eſt locus decimuſquartus, qui accipitur a genere ſub Q
iecti, cuius proprium datur, & quoniam omnia loca fere, quæ aſſignauit, ſunt de proprio aſſignato per circumlocutionẽ, quod eſt propriom complexum quaſi ſubiecti deſcriptio, ideo in hoc vltimo loco docet inſpicere genus rei, cuius eſt proprium aſſignatum, & dicit. { Deinde deſtruenti quidem } conſiderandum ſubaudi quod quid eſt, ſcilicet genus ſubiecti, cuius datur proprium { ſi non id quod quid eſt ponens } ideſt in genere ſubiecti, quod eſt quod quid eſt ſubiecti, { aſſignauit proprium, } in toto enim hoc textu per quod quid eſt, vt Alexan. expoſuit, intellexit, genus in quo ponitur ſubiectum propriom. nam ſi in deſcriptione proprii non ponitur genus ſubiecti, cuius eſt proprium, male aſſignatur propriom quod. videlicet circomlocutione dicitur proprium, ſecus eſt de proprio, quod vna voce dicitur, vt riſibile. nõ. n. de hoc loquutus eſt, & dat rationẽ, & dicit, { oportet. n. in propriis } quę circũlocutione deſcribunt, { quẽadmodũ, in terminis prio

aſſignari

A aſſignari genus } ſcilicet ſubiecti, cuius eſt proprium { deinde ſic iam addere reliqua, & ſeparare ſubiectum, cuius eſt proprium ab aliis, a quibus differt. Debemus enim in proprio ea accipere cum genere ſubiecti, quæ poſſunt ſeparare ſubiectum ab omnibus aliis, tunc concludit locum, & dicit, { quare quod non hoc modo poſitum eſt] proprium, in quo. videlicet non acceptum eſt, ſubiecti genus, non erit bene aſſignatum } & hoc exemplu demonſtrans, dicit, { vt quia qui dixit animalis proprium, animam habere, non poſuit animal } quod eſt genus proprij { in quod quid eſt anima } .i. in genere animalis { non erit bene poſitum animalis proprium, } ſic enim debuit dicere ſubſtantiam animatam aptam naſci, deinde ponit locum conſtructiuum & dicit. { conſtruenti vero } conſiderandum, { ſiquis in quod quid eſt } id eſt in genere { eius, cuius proprium aſſignauit reliqua } vt differentias { adiungit, erit ſecundum hoc bene aſſignatum proprium } quod exemplu demonſtrat, & dicit { vt quia qui poſuit hominis proprium, animal diſciplinæ ſuſcepibile, in quod quid eſt } B ideſt in genere ſubiecti { ponens aſſignauit, proprium, erit ſecundum hoc bene poſitum proprium, } non tamen ſimpliciter quo ad omnia. Demum epilogat, & dicit, { vtrum igitur bene, an non bene aſſignetur proprium, per hæc, } quæ dicta ſunt, { inſpiciendum } in quibus perſpicuum eſt, in ijs locis Ariſto. locutum eſſe de proprio complexo, quod iuniores appellant proprium per circumlocutionem. Alij vero proprium de quo locutus eſt Ariſtoteles, dicunt eſſe deſcriptionem ſubiecti, quia aſſerit tale proprium non eſſe bene aſſignatum, niſi ponatur genus eius, cuius eſt propriũ vt Alexan. exponit, & reliqua, quæ ſeparant ſubiectum ab alijs. Hoc autem complexum nõ eſt niſi deſcriptio, qua deſcribitur ſubiectum proprij. Eſt tamen verum Ariſto. nonnulla loca tradidiſſe, quæ communia ſunt proprio incomplexo, quod vna voce appellatur, & proprio complexo, quod complexu vocum explicatur, vt patet conſideranti loca.

*Vtrum uero proprium eſt omnino, quod dictum eſt, an non proprium, ex his conſiderandum. Nam ſimpliciter con*C *ſtruentes proprium, quoniam bene poſitum eſt, loci idem erunt ijs, qui propriũ omnino faciũt. In illis igitur dicentur.*

Conſtruentia loca quidem, quoniam proprium quo ad hoc bene aſſignatum eſt, iam dicta ſunt, vt nõ accipere voces æquiuocas, conuerſi aſſignatum proprium ſubiecto, aſſignari per notiora ſubiecto, ſimul autem cum his & deſtruentia loca ſunt aſſignata, quibus deducitur, quoniam propria data non ſunt bene aſſignata quo ad hoc, vt ſi dantur per æquiuocas voces, ſi non conuertuntur cum ſubiecto, ſi non aſſignantur per notiora ſubiectu, & alia, quibus probatum eſt eſſe, aut non eſſe bene aſſignatum proprium, quo ad hoc. Nunc vero proponit dicere de locis, quibus deſtruitur aut conſtruitur proprium quo ad eſſe proprium. Per hæc enim loca quæ dicturus eſt, patebit vtrum aſſigna D tum proprium ſit, vel non ſit proprium, an non, & dicit. { Vtrumvero proprium eſt omnino, quod dictum eſt proprium, an non } eſt proprium, quod aſſignatum eſt proprium, { ex his, } quæ ſtatim ſubſcribemus, { conſiderandum. } Sed occurret, quoniam de proprio triplex diſceptatio contingit, prima vtrum proprium ſit bene aſſignatum quo ad hoc an non, ſecunda vtrum proprium ſimpliciter bene aſſignatum ſcilicet quo ad bene eſſe ſimpliciter an non, tertia vtrum aſſignatum proprium ſit proprium quo ad eſſe proprium, an non ſit proprium, quod aſſignatum eſt proprium. Videtur igitur Ariſtote. diminutus, quoniam cum egiſſet de bene eſſe proprij quo ad hoc, tranſit ad dicendum de eſſe proprii, nihil dicens de bonitate ſimpliciter ipſius proprij, ideo ſe excuſando, atq; reſpondendo dicit, { nam conſtruentes proprium, quoniam ſimpliciter bene oppoſitum eſt } ideſt quo ad bonitatem ſimpliciter dictã, { loci idem erunt ijs, qui proprium omnino faciunt } ideſt qui proprium quo ad eſſe omnino proprium conſtruunt. E Propterea concludit { in illis igitur dicentur, } hoc eſt, in locis igitur dicendis monſtrabitur bonitas proprii ſimpliciter dicta, ideo non oportet tractare de ea ſeorſum. tunc.n. proprium alicuius aſſignatum eſt, quoniam eſt proprium, quando aſſignatum eſt, quoniam ſimpliciter bene & ſine peccato aſſignatum eſt. Nam ſicuti ſimpliciter bene demõſtrare nihil plus eſt quam demonſtrare, & ſimiliter ſimpliciter bene conſiderare nihil plus eſt quam cõſiderare, ſic ſimpliciter bene aſſignatum proprium, nihil plus habet quam proprium, iccirco qui in ſimpliciter bono peccat, peccat etiam in re. In locis igitur dicendis de eſſe proprii, ſimul dicetur de ſimpliciter dicta proprii bonitate. Vnus enim locus dabit vtrunq;.

LOCVS DECIMVSQVINTVS.

Primum ergo, deſtruenti quidem inſpiciendum ad unumquodq; eorum, cuius proprium aſſignauit. Vt ſi nulli ineſt, F *aut ſi non de hoc uerificatur, aut ſi non eſt proprium, cuiuſq; eorum ſecundum illud, cuius proprium aſſignauit. Non.n. erit proprium, quod poſitum eſt eſſe proprium. Vt quia de geometra non uerificatur indeceptibilem eſſe ab oratione, (nam decipitur geometra cum pſeudographiam facit) non erit hoc ſcientis proprium non decipi ab oratione. Conſtruẽti autem, ſi de omni uerificatur, & qua de hoc uerificatur. Erit enim proprium, quod poſitum eſt eẽ proprium. ut quia animal diſciplinæ ſuſceptiuum de omni homine uerificatur, & qua homo, erit hominis proprium animal diſciplinæ ſuſceptiuum.*

Hic eſt locus primus, & locus decimuſquintus aliter & aliter, eſt enim primus locorum, quibus deſtruitur vel deſtruitur proprium eſſe proprium. Eſt autem decimuſquintus in ordine ad cætera, quæ in præcedentibus ſunt enume G rata. Ariſto. igitur primo aſſignat locum præceptiuum, ſecunda ibi, { vt ſi nulli ineſt, } aſſignat locum præceptum, de prima parte dicit, { primum ergo deſtruenti quidem inſpiciendum ad vnumquodque eorum, } ſubaudi quæ continentur ſub eo ſubiecto, { cuius proprium aſſignauit, } hic eſt locus præceptiuus, reſpicere. videlicet ad ea, quæ ſub ſubiectu proprii continentur. Deinde tradit locum præceptum, qui talis eſt, ſi proprium aſſignatum nulli contentu ſub ſubiectu competit, cuius proprium aſſignatum eſt, aut ſi competit alicui. tamen non omnibus, quia alicui non, aut ſi omnibus, non tamen reduplicationem ſubiecti, ſub quo continentur, non erit proprium, quod aſſignatum eſt proprium, vnde dicit, { vt ſi nulli } ſubaudi eorum { ineſt, } quæ ſub ſubiectu continentur, cuius aſſignatum eſt proprium { aut } ſi ineſt alicui eorum, { nõ de hoc verificatur; } non ineſt omnibus, quoniam de aliquo non verificatur. { aut ſi } ineſt omnibus, { non eſt proprium cuiuſque eorum } ideſt non ineſt cuilibet eorũ, H { ſecundum illud } ideſt per rationem, atque reduplicationem illius, { cuius proprium aſſignauit, non enim erit proprium, quod poſitum eſt proprium, } ſic enim non competeret ſoli rei, cuius datum eſt proprium, horum autem ſolius primi exemplum affert (vt Alexand. putat) oſtendens per tale exemplum non eſſe proprium eius, cuius datum eſt proprium, ſi nulli eorum ineſt, quæ ſub eo continentur, & dicit { vt quia de geometra non verificatur indeceptibilem eſſe ab oratione } ideſt ab aliqua falſa ratiocinatione, & paralogiſmo { nam decipitur geometra in pſeudographando } ideſt a phalſigrapho, qui quandoque demonſtrat duas coſtas triangulis maiores vna, quandoq; autem vnam maiorem reliquis. Quia igitur geometræ competit hoc, videlicet non decipi a phalſigrapho, { non erit hoc ſcientis proprium non decipi ab oratione } ideſt a phalſigrapho, aut fortaſſe hoc exemplum non erit primi, ſed ſecundi, dictum enim eſt ſi alicui contentorum competit, & non omnibus ijs, quæ ſub ſubiectu hu-

I lus ponit exemplum, vt continentur, non erit proprium,
quod aſſignatum eſt proprium, quod ſi aliquis aſſignaret
proprium ſcientis, indeceptibilem eſſe a falſa ratiocinatio-
ne, peccat, quoniam alicui contento ſub ſciente non com-
perit indeceptibilem eſſe a falſa ratione, vt geometrę, nam
decipi poteſt geometra a ſalſigrapho, vt dictum eſt. igi-
tur indeceptibilem eſſe ab oratione, non eſt proprium ſcię
tis, & hæc expoſitio videtur verior. Exemplum vero ter-
tij eſt, ſi aliquis aſſignauerit proprium hominis, greſſibile,
peccat, quoniam licet omni quidem homini inſit, non ta-
men in eo ꝙ ſunt homo, quoniam non ſoli homini compe
tit, nam & alia animalia greſſibilia ſunt. Exemplum vero
primi eſt, ſi aliquis dixerit proprium eſſe geometræ indece
ptibilem eſſe ab oratione, peccat, quoniam indeceptibilem
eſſe ab oratione nulli geometrę competit, vt perſpicuum
eſt, per ea, quæ diximus. Quo vero ad verba attinet, cū
dixit, { aut ſi non de hoc verificatur, } intelligit, ſi non ſo
K li ineſt ipſi, ſed etiam alijs ſpeciebus. Cōtingit enim datum
proprium alicuius omni quidem ineſſe illi ſpeciei, cuius da
tum eſt, nō tamen illi ſoli ineſſe, vt de greſſibili dictum eſt.
Cum vero dixit, { ſecundum illud, cuius proprium aſſigna
uit } intelligit ſi non eſt proprium per ſe, vt ſi aliquis dixe-
rit proprium hominis eſſe ſubſtantiam animatam ſenſiti-
uam, peccat, quoniam huiuſmodi proprium non habet ho
mo, vt homo, ſed vt animal. Deinde ponit locum conſtru-
ctiuum, & dicit, { conſtruenti autem } ſubaudi inſpicien-
dum, { ſi de omni verificatur } eorum, quæ ſub ſubiecto
continentur, & qua de hoc, verificatur } ideſt in quantum
eſt ſubiectum, quod eſt idem ei, quod eſt ſoli ineſſe. { Nam
ſi omnibus ineſt, & ſolis { erit proprium, quod poſitum eſt
proprium, vt quia animal diſciplinæ ſuſceptiuum de omni
homine verificatur, } omnis enim homo animal eſt diſci-
plinæ ſuſceptiuum, { & qua homo, erit hominis propriū,
animal diſciplinæ ſuſceptiuum. } Ex ijs quæ Alexand. dicit
in commentarijs, colligitur reduplicationem, quando ca-
dit ſupra terminum, qui ſubijcitur in aliqua propoſitione,
L nihil aliud ſignificare, quam prædicatum ineſſe ſoli ſubie-
cto. dicit enim Alexander in quantum cadens ſupra ſubie-
ctum, eſſe æquale, ideſt æqualiter ei, quod eſt ſoli ineſſe, &
econuerſo ſoli ineſſe, ei quod eſt inquantum cadens ſupra
ſubiectum. Vnde quia aquilinitas ineſt ſoli naſo, ideo ineſt
naſo inquantum eſt naſus, & quia aquilinitas ineſt naſo in-
quantum eſt naſus, ideo ſoli naſo ineſt. Non tamen ſequi-
tur, quia aquilinitas ineſt naſo inquantum naſus eſt, vt om-
ni naſo inſit, ſed ſolum ꝙ inſit naſo, & nulli alteri a naſo,
quod æquiualet ei, quod eſt ſoli naſo ineſſe. Verum de pro
poſitionibus redoplicationis diximus libro priorum, nunc
vero ſatis ſit monſtraſſe locum.

LOCVS DECIMVSSEXTVS.

*Eſt autem locus hic deſtruenti quidem, ſi non de quo no-
men, & oratio uerificatur. Et ſi non de quo oratio, & no-
men uerificatur. Conſtruenti autem, ſi de quo nomen, & ora
tio, & ſi de quo oratio, & nomen prædicatur.*

M Quidam, vt Adinolphus, non locum, ſed methodum, ſi-
ue idoneitatem prioris loci hunc eſſe tradit. Nam cum di-
xiſſet proprium oportere ineſſe omnibus, quæ ſub ſubie-
cto continentur per naturam ſubiecti, oſtendit quando re-
periri poteſt ſic eſſe, nos vero appellemus locum deci-
mumſextum de licentia, qui ſumitur a conuerſione ſubie-
cti cum proprio, vel proprij cum ſubiecto. Vocat autem in
præſenti loco, & etiam in ſequenti ſubiectum, nomen, pro
prium vero, orationem. nomen quidem eſt homo, oratio
vero, vt animal ſuſceptiuum diſciplinæ, quæ & deſcriptio,
& proprium per circumlocutionem dicitur, vnde dicit.
{ Eſt autem locus hic } ſubaudi qui accipitur ab eo, quod
eſt conuerſim prædicari, deſtruenti quidem, ſi non verifica
tur oratio { ideſt proprium, de quo nomen } prædicatur
veluti, ſi aliquis aſſignauerit proprium hominis muſicum
eſſe, deſtruetur. nam de Socrate non verificatur muſicum
eſſe, cū fuerit Philoſophus de quo prædicatur homo { & } N
econuerſo { ſi nomen non verificatur, de quo oratio } prę
dicatur. Vt ſi aliquis proprium hominis aſſignauerit ſubſtā
tiam animatam ſenſitiuam, oratio quidem, ſcilicet ſubſtan
tia animata ſenſitiua verificatur de boue, & equo. At homo
de eis non prædicatur. Deinde aſſignat locum conſtructi-
uum, & dicit. { Conſtruenti autē } locus eſt, { ſi de quo no
men } prædicatur, { & oratio } prædicatur, & ſi de quo
oratio, & nomen prædicatur, vt ſi aliquis aſſignauerit ho-
minis proprium, ſcientiæ ſuſceptiuum. Nam de Socrate, &
homo prædicatur, & oratio verificatur, ſcilicet ſcientiæ
ſuſceptiuum & econuerſo.

LOCVS DECIMVSSEPTIMVS.

*Deinde deſtruenti quidem, ſi non de quo oratio, & nomē
uerificatur, & ſi non de quo nomen, & oratio uerificatur.
Non enim erit proprium, quod poſitum eſt proprium. Vt
quia animal quidem diſciplinæ ſuſceptiuum uerificatur de
deo, homo autem non prædicatur, non erit hominis pro-* O
*prium, animal diſciplinæ ſuſceptiuum. Conſtruenti autem,
ſi de quo oratio, & nomen prædicatur, & ſi de quo nomen,
& oratio prædicatur. Erit enim proprium, quod poſitum
eſt proprium, ut quia de quo animam habere, uerificatur
animal, & de quo animal, animam habere, erit animam ha
bere animalis proprium.*

In codicibus Alexandri hæc verba, nec expoſita inueni,
nec legi. Nec iniuria quidem, quoniam hic locus a præce-
denti non videtur diuerſus. Sunt qui differentiam aſſignant
ex eo, quia locus præcedens eſt ſine exemplis vnde tradi-
tus, locus vero pręſens eſt aſſignatus per exempla, vt ſit
hic locus expoſitiuus prioris, quia in hoc prior latius expli
catur. Poteſt etiam dici præſentem locum a priore differ-
re, ꝙ hic locus incipiat a proprio, tendatq; in nomen ſi re
dit in proprium. Prior vero econuerſo incipit a nomine,
tenditq; in proprium ſi redit in nomen, vt diſcurrenti pa- P
tet, in vtroq; tamen hæc eſt maxima, quòd nomen ad ora
tionem, & oratio ad nomen recurrat, conuertaturq;, vn-
de dicit. { Deinde deſtruenti } hic eſt locus, ſi nomen nō
verificat, { de quo oratio } prædicatur, vt quia ſubſtantia
animata ſenſitiua de boue & equo prædicatur, de quo ho-
mo non verificatur, ideo ſubſtantia animata ſenſitiua non
eſt hominis proprium. Hæc eſt prima pars, deinde dat ſe-
cundam, & dicit. { Et ſi oratio non verificatur, de quo no
men } prædicatur etiam deſtruitur problema. vt quia eſſe
muſicum de Socrate Philoſopho non verificatur, homo
vero de Socrate prædicatur, ideo eſſe muſicum non erit
hominis proprium. Ariſtoteles tamen exemplum Platoni
cum affert primę partis, & dicit. { Vt quia animal quidem
diſciplinæ ſuſceptiuum verificatur de deo. homo autem nō
prædicatur } ſcilicet de deo, { non erit hominis proprium
animal diſciplinæ ſuſceptiuum. } Exemplum vero ſecun-
dę partis tacuit, quia clarum eſt. Deinde aſſignat locum Q
conſtructiuum, & dicit. { Conſtruenti autē, } erit hic lo-
cus, { ſi & nomen prędicatur, de quo oratio } prædica-
tur, & ſi & oratio prædicatur de quo nomen } prædica-
tur, conſtituitur problema. { Erit enim proprium, quod
poſitum eſt proprium, vt quia verificatur animal, de quo
animam habere } prædicatur, { & } econuerſo { ani-
mam habere, de quo } prædicatur { animal, erit animam
habere animalis proprium. } De hoc exemplo ſuperius
dictum eſt. Non enim verum eſt, Ariſtoteles tamen eo vti
tur more Democriti qui omne animatum aſſerit eſſe ani-
mal, vt plantas, & cætera id genus. In hoc vero exemplo
particulam, quæ in quid prędicatur, ſuppreſſit, debuit enim
dicere corpus animam habens, ſed quia facile erat eam in-
telligere, bona fronte prætermiſit, expetens ſuorum dicto
rum rectam intelligentiam potius, quam inanem conten-
tionem. Accedit ꝙ ſuperius eam ſubintelligēdam eſſe edo
cuerit, ideo non refert, ſi nunc prætermiſit.

locus

A **LOCVS DECIMVSOCTAVVS.**

Deinde deſtruenti quidem, ſi ſubiectum proprium aßignauit eius, quod in ſubiecto eſſe dicitur. Non enim erit proprium quod poſitum eſt eſſe proprium. Vt quia qui poſuit proprium ſubtilißimi corporis ignem. ſubiectum aßignauit prædicati proprium, nõ erit ignis corporis ſubtilißimi proprium. Propter hoc uero non erit ſubiectum eius quod in ſubiecto eſſe dicitur, proprium, quoniam idem eſſet pluriũ, & differentium ſpecie proprium. Eidem enim plura quædam diſcrepantia ſpecie inſunt, de ſolo dicta, quorum erit omnium proprium, quod ſubiectum eſt, ſiquis hunc in modum ponat proprium. Conſtruenti uero, ſi quod in ſubiecto eſt, aßignauit proprium ſubiecti. Erit enim proprium, quod poſitum eſt. non eſſe proprium, ſi quidem de ſolo prædicatur (ut dictum eſt) proprium ut quia qui dixit terræ proprium, corpus grauißimum, ſpeciei ſubiecti aßignauit proprium, B *quod de ſola dicitur re, & ut proprium prædicatur, erit terræ proprium recte poſitum.*

Hic eſt locus decimuſoctauus, qui ſumitur a ſubiecto ꝓprĳ, & dicit. { Deinde deſtruenti quidem } ſubaudi conſiderandum eſt ſubiectum proprĳ, ſi ſubiectum proprium aſſignauit eius, quod in ſubiecto eſſe dicitur, } nam ſi ſic deſtruitur, problema, { non enim erit proprium quod poſitum eſt eſſe proprium. Proprium enim oportet, vt alteri inſit, non autem, vt alterum ipſi. Declarat exemplo & dicit. { Vt quia qui poſuit proprium ſubtiliſſimi corporis ignem, ſubiectum } ſcilicet ignem { aſſignauit prædicati } ſcilicet ſubtiliſſimi corporis { proprium, } eſt enim ignis ſuapte natura ſubiectum, ſubtiliſſimum corpus prædicatum, { non erit ignis proprium corporis ſubtiliſſimi, } ſed non contentus exemplo, idem ratione demonſtrat, & dicit. { Propter hoc vero non erit ſubiectum eius quod in ſubiecto eſſe dicitur proprium, quoniam idem eſſet plurium & differentium ſpecie proprium, } & deducit conſequentiam, & dicit. { Eidem enim } ſcilicet ſubiecto { plu-C ra quædam diſcrepantia ſpecie } propria { inſunt de ſolo } tali ſubiecto { dicta, } & de nullo alio. Nam de igne non ſolum ſubtiliſſimum, ſed leuiſſimum, & calidiſſimum dicuntur, quæ ſpecie diſcrepantia de ſolo igne prædicantur, { quorum erit omnium proprium, quod ſubiectum eſt, ſi quis hunc in modum ponat proprium. } ſi enim aliquis dixerit, ignem eſſe proprium corporis ſubtiliſſimi, quare & non leuiſſimi & calidiſſimi, & omnium ſimpliciter eorum, quæ ipſi inſunt hunc in modum. Quare erit plurium, & differentium ſpecie idem proprium, hoc autem abſurdum eſt. Oportet enim differentium differentia eſſe propria. Deinde conſtructiuum locum aſſignat, & dicit. { Conſtruenti vero } ſubaudi conſiderãdum etiam eſt ad ſubiectum { ſi } non ſubiectum, ſed { quod in ſubiecto eſt aſſignauit proprium ſubiecti, } nam ſi ſic conſtruetur problema, modo D ſeruentur aliæ conditiones, quæ ſuperioribus locis ſunt cõprehenſæ. { erit enim proprium, quod poſitum eſt nõ proprium } ab aduerſario, modo addantur aliæ conditiones, quas explicat, & dicit, { ſiquidem de ſolo } ſubiecto { prædicatur, vt dictum eſt, proprium, } & vt aptum eſt prædicari ſcilicet conuerſim, ſic enim erit proprium bene aſſignatum. Deinde exemplo oſtendit, quod dixit, & inquit. { Vt quia qui dixit terræ proprium, corpus grauiſſimum ſpeciei ſubiecti, } cuius eſt proprium, { aſſignauit propriũ, quod de ſola re dicitur, } ſcilicet terra { & vt proprium prędicatur } .ſ. conuerſim, { erit terræ proprium recte poſitum.

LOCVS DECIMVSNONVS.

Deinde deſtruenti quidem, ſi ſecundum participationem aßignauit proprium. Non enim erit proprium, quod poſitum eſt eſſe proprium. Nam quod ſecundum participationem ineſt, in quod quid erat eſſe conducit. Erit autem huiuſmodi differentia quædam de aliqua ſpecie dicta. Vt quia qui E *dixit hominis proprium, greßibile bipes. Secundum participationem aßignauit proprium non erit utique proprium hominis greßibile bipes. Conſtruenti autem, ſi non ſecundum participationem aßignauit proprium, neq; quod quid erat eſſe indicans cõuerſim prædicata re. Erit. n. proprium, quod poſitum eſt eſſe proprium. Vt quia poſuit animalis proprium, quod natum eſt ſentire, neq; ſecundum participationem aßignauit proprium, neque quod quid erat eſſe indicans, conuerſim re prædicata, erit utiq; quod ſentire natum eſt, animalis proprium.*

Hic eſt locus decimuſnonus, qui ſumitur a participatione eius, quod aſſignatur, vt proprium. Nam ſi aliquis aſſignabit alicuius proprium, cui ineſt ſecundum participationem, interimitur problema. nam tale differentia eſt quæ F ſubiecto eſſentialiter ineſt, quæq; ad eſſentiam atq; definitionem, quæ ſubiecti ſubſtantiam ſignificat, conducit. Quare non erit proprium quod ſic aſſignatur, ſed differentia ſubſtantialis, quæ licet vni ſoli ſpeciei inſit quia tamen facit ad eſſentiæ rationem, non erit differentia proprium, vnde dicit. { Deinde deſtruenti quidẽ } ſubaudi conſiderandum ad participationem, { ſi aſſignauit proprium } alicuius ſpeciei, quod ei ineſt { ſecundum participationem, } aut ſi in oratione, qua circũloquimur proprium, ponitur aliquid, quod participatur a ſubiecto, vt differentia. nam ſi ſic interimendum eſt problema. { Non enim erit proprium, quod poſitum eſt eſſe proprium, } ſed differentia deinde probat qđ dixerat, & dicit. { Nam quod ſecundum participationem ineſt } ſubiecto, ſiue ſpeciei, { in quod quid erat eſſe conducit } id eſt definitionem, quæ ſignificat ſubſtantiam, & quod quid erat eſſe. Conducit dico modo quo pars eſt vtilis toti. { Erit autem huiuſmodi, } quod definitioni vtile eſt vt pars, G { differentia quædam de aliqua ſpecie dicta } & non proprium, quare non debet proprium aſſignari, quod participatur a ſpecie, & ſubiecto. Poteſt autem ſyllogiſmus reduci ad artem prioriſticam hoc pacto, omne participatum, vt pars definitionis eſt differentia, proprium per aduerſarium participatur, vt pars definitionis igitur proprium eſt differentia ſpeciei, & non proprium. concluſio eſt falſa & non ꝓpter figuram ſyllꝰ, neq; propter maiorem igitur propter minorem, & ſic minor eſt falſa, non igitur proprium participatur a ſpecie, cuius aſſignatur proprium, de ſyllogiſmo primo tetigit minorem, deinde maiorem, cætera aũt omiſit nobis conſiderare. Deinde ponit exemplũ, & dicit. { Vt quia qui dixit hominis proprium, greſſibile bipes, ſecundũ participationem aſſignauit proprium, } quod idã ſignificat ſubſtantiam hominis, { non erit vtiq; hominis proprium, greſſibile bipes, } ſed differentia propria homini, deinde aſſignat locum conſtructiuũ huic correſpondentem, & dicit. { Conſtruenti aũt } conſiderandum ſubaudi, { ſi aſſignauit proprium, } quod ineſt ſpeciei, { non ſecundum participa- H tionem, neq; quod quid erat eſſe indicans, } vt ſit ſecundũ verborum expoſitio primi. Idem. n. eſt ineſſe ſecundũ participationẽ, & quod quid erat eſſe indicare. Nã ſi ſic conſtruit problema, modo ſeruetur alia conditio, quã explicat, & dicit. { Conuerſim re } .ſ. ſpecie { prædicata } de eo qđ proprium aſſignatur. nam ſi aliquid detur vt proprium, & non participatur a ſpecie, & ſpecies, & proprium ſecundũ prędicationem conuertuntur, problema cõſtruetur. { Erit. n. proprium, quod poſitum eſt eſſe proprium, } & ponit exẽplum, & dicit. { Vt quia qui poſuit animalis propriũ, quod natum eſt ſentire, neq; ſecundum participationem aſſignauit proprium, neq; quod quid erat eſſe indicans, } vt ſit ſecundũ verbũ expoſitio primi, modo ſeruetur alia conditio dicta in alĳs locis, quã exponit, & dicit. { Conuerſim re } ſpeciei de proprio { prędicata, erit vtiq; quod ſentire natum eſt, animalis proprium, } quoniam ab animali non participatur, & animal conuerſim de eo prædicatur. Sed occurres, quoniam Ariſtote. in locis ſuperius aſſignatis vo-

I luit in circumlocutione proprij eſſe ponēdum genus eius, cuius aſſignatur proprium. ſed genus participatur a ſpecie. igitur nihil prohibet in circumlocutione proprij, poni aliquid, quod participatur ab eo, cuius aſſignatur proprium.

Dicendum Ariſtotelem hic loqui in ijs, quæ conuertuntur cum ſubiecto dati proprij. Quando enim aliquid eſt, quod conuertitur cum ſubiecto dati proprii, conſiderandum, ſi pertinet ad eſſentiam. Si enim pertinet ad eſſentiā, datum proprium non erit proprium. Erit enim differentia eſſentialis, quæ non eſt proprium. At ſuperius in loco decimoquarto loquitur indifferenter, ſiue conuertantur, ſiue non. Si enim aliquid non conuertitur cum ſubiecto, ponitur in circumlocutione proprii vt genus additis aliis pro differentia, recte aſſignatur proprii circumlocutio, & ſic hæc loca non aduerſantur.

LOCVS VIGESIMVS.

K *Deinde deſtruenti quidem, ſi non contingit ſimul ineſſe proprium ſed uel poſterius, uel prius quam nomē, cuius eſt. Non enim erit proprium quod poſitum eſt eſſe proprium: aut nunquam, aut non ſemper. Vt quoniam contingit alicui prius fore, & poſterius ambulare per forum, quam quod homo, non erit ambulare per forum hominis proprium, aut nunquam, aut non ſemper Construenti aut[em], ſi ſimul ex neceſſitate ſemper ineſt, cum neq; terminis neq; differentia ſit. Erit enim proprium, quod poſitum eſt forſitan non eſſe proprium, ut quia animal diſciplinæ ſuſceptiuum ſimul ex neceſſitate ſemper eſt, & id, quod eſt homo, cum neq; differentia ſit, nec terminus, erit animal diſciplinæ ſuſceptiuum hominis proprium.*

viri βροτός terrigene mortalia

Iſte eſt locus vigeſimus, qui ſumit ab eo quod eſt ſimul, non enim eſt propriæ proprium quod prius, aut poſterius eſt ſubiecto, ſed quod ſimul eſt, & ſemper ineſt. Propriū.n. nec definitio, nec differētia eſt, quæ ſunt priora natura ſubiecto, ſed ſimul eſt cum re, cuius eſt proprium, & ei ſemper

L ineſt, vnde dicit. { Deinde deſtruenti quidem } ſubaudi conſiderandum. { ſi non cōtingit ſimul ineſſe proprium. } ſecundum tempus cum re cuius eſt proprium. { Sed vel poſterius, vel prius } .ſ. tempore, vel conſequentia { quā nomen cuius eſt } proprium interimitur problema. { Non enim erit proprium, quod poſitum eſt eſſe proprium. } dico non erit proprium, quia vel { nunquam } erit propriū, aut } ſi erit, { non } erit proprium { ſemper, } ſed propriū quandoq;. Eſt enim hæc negationum auxeſis, quæ eſt conſueta in libris Ariſtote. ac ſi ſimplici negatione dicamus, aut nunquam erit proprium, aut non ſemper. ponit exemplū eius dati proprii, quod eſt poſterius tempore, re cuius eſt datum proprium, & dicit. { Vt quoniam cōtingit alicui } ſcilicet homini { prius fore, & poſterius ambulare per forum quā { quod ſit id } quod eſt homo. { quia igitur in hoc caſu prius eſt homo, deinde ambulare per forum, { non erit ambulare per forum hominis proprium, } dico non erit, quia { vel nunquam } erit hominis porprium, { aut } erit, ſed { non ſemper, } non enim ſtatim cum homo eſt,

M ambulat per forum. Poteſt autem dari exemplum eius dati proprii, quod prius eſt re, cuius datum eſt proprium, vt Alexander fecit, vt ſi aliquis poneret hominis propriū eſſe animatum, quoniā animatum eſſe competit fœtui, qui eſt in vtero nondum homo exiſtens, ideo animatum eſſe non erit proprium hominis, eſt enim tempore prius homine. Deinde aſſignat locum conſtructiuum huic correſpondentem, & dicit. { Conſtruenti autem } ſubaudi conſiderandum, { ſi ſimul ex neceſſitate ſemper ineſt, } nam ſi ſic problema conſtruitur, { cum neq; terminos, nec differentia ſit, erit enim proprium, quod poſitum eſt forſitan } ab aduerſario { non eſſe proprium, } proprie enim proprium & ſoli debet ineſſe, cuius eſt proprium, & ſemper, deinde exemplum affert, & dicit. Vt quia animal diſciplinæ ſuſceptiuum, ſimul ex neceſſitate ſemper eſt, & id quod eſt homo, cum neq; differentia ſit, neq; terminus, erit animal diſciplinæ ſuſceptiuum hominis proprium. } N Quo vero ad verba attinet Ariſto. addidit, { cum neq; differentia ſit neq; terminus, } quoniam differentia, & definitio ſoli ſubiecto inſunt, & ſemper, veluti propria, quæ tamen nō ſunt propria, vt ſit ſenſus, ſi datum proprium nec prius eſt, nec poſterius ſubiecto, ſed ſimul cum hoc, & ſemper, & nec differentia eſt, nec definitio, erit vtiq; datum proprium, vere proprium. Potiſſimum, ſiquis poneret, vt Alex. addit non eſſe genus. Quare per hæc conſtruetur locus.

LOCVS VIGESIMVSPRIMVS.

Deinde deſtruenti quidem ſi eorundem qua eadem ſunt, non eſt idem proprium. Non enim erit proprium quod poſitum eſt eſſe. Vt quia non eſt proprium proſequendi, apparere quibuſdam bonum. neq; eligendi erit utiq; proprium, apparere quibuſdam bonum. Idem enim eſt proſequendum, & eligendum. Conſtruenti autem ſi eiuſdem quatenus idem eſt, idem eſt proprium. Erit enim proprium, quod poſitum eſt non eſſe proprium. Vt quoniam hominis, qua homo eſt. dicitur proprium tripartitam animam habere, & uiri, quatenus uir eſt, erit utiq; proprium hominis tripartitam animā habere. Vtilis autem locus hic & in accidente eſt, nam iiſdē in eo quod eadem ſunt, eadem oportet ineſſe, uel non ineſſe. O

Hic eſt locus vigeſimuſprimus, qui accipitur ab eiſdem, dicuntur enim eadem, aut genere, vt homo & equus, aut ſpecie, vt Socrates & Plato aut numero, vt proſequēdum, & eligendum, & vt homo, & vir, aut ſecundum analogiā, vt octo & ſedecim, nam eadem proportione ſunt octo ad quatuor, & ſedecim ad octo, vel vt decem prædicamenta, eſt igitur maxima, ſi alicui generi aſſignetur aliquod ꝓprium, neceſſe eſt ipſum earum ſpecierum omnium eſſe, quæ ſub illo genere ſunt, ſi autem ſpeciei alicui, omnium P indiuiduorum, quæ ſunt ſub eadem ſpecie. Si alicui indiuiduo omnium eorum, quæ ſunt numero eadem illi Ariſtot. tamen ponit locum, vt mihi videtur, inſpiciendo ad ea, quæ numero eadem ſunt, & dicit. { Deinde deſtruenti quidem } conſiderandum { ſi eorundam } ſcilicet numero ea ratione, { qua eadem } numero ſunt, { non eſt idem proprium. } Si enim non eſt idem proprium, deſtruitur problema. { Non enim erit proprium, quod poſitum eſt eſſe proprium. { intelligit autem per eadem, quæ numero eadem ſunt, ſolo nomine diſcrepantia, vt tunica, & veſtis. homo & vir, fœmina & mulier, & affert exemplum, & dicit. { Vt quia non eſt proprium proſequendi, apparere quibuſdam bonum. } Non enim apparens bonum non exiſtens bonum, eſt proſequendum, { neq; eligendi erit vtiq; proprium apparere quibuſdam bonum, idem enim eſt proſequendum, & eligendum } numero, & re, ſed ſolo nomine differunt. Non enim quod aliquibus bonum videtur, eligibile eſt, ſed quod ſuapte natura bonum eſt. Deinde aſſignat Q locum conſtructiuum huic correſpondentem, & dicit. { Conſtruenti autem } conſiderandum, { ſi eiuſdem } ſcilicet re & numero, { quatenus idem eſt } re, & numero, { idem eſt proprium, erit enim proprium quod poſitum eſt } ab aduerſario { non eſſe proprium. } Deinde affert exemplum, & dicit. { Vt quoniam hominis qua homo eſt, dicitur proprium animam tripartitam habere, & viri quatenus vir eſt, erit vtique proprium hominis tripartitam animam habere. } Dicitur autem hominis anima tripartita quòd tres appetendi vires habeat, iraſcibilem, concupiſcibilem, & rationalem, aut quòd tres grados, vitalem, ſenſitiuum, & intellectiuum. Quo vero ad uerba attinet, vir græce eſt βροτός, latine eſt nomen ſynonymum homini, apud enim græcos βροτός, & ἄνθρωπος ſynonyma ſunt, vt apud nos vir & homo, licet vir apud græcos alio nomine ἀνὴρ dicatur, & βροτός proprie pro mortali, & terrigina homine accipiatur, placuit tamē mihi pro

A bi pro viro transferre, quoniam exemplo melius conue-
nit,& quoniam vtitur exemplo in ijs,quæ numero ſunt ea
dem,& ſolo nomine differentia,ideo locus ab ijs,quæ nu-
mero eadem ſunt accipitur. Addit autem Ariſt. vtilitatem
huius loci,& dicit. { Vtilis autem & locus hic in accidente
eſt, { cuius cauſam aſſignat,& dicit. { Nam eiuſdem in eo
quod eadem ſunt,eadem } accidentia { oportet ineſſe vel
non ineſſe, { quare ſi vni eorum ineſt,& alteri,quod eſt idē
numero illi,oportet ineſſe,& ſi alteri non ineſſe, nec alteri
inerit,quod ab eo ſolo nomine differt.

LOCVS VIGESIMVSSECVNDVS.

Deinde deſtruenti quidem, ſi eorum quæ ſunt eadem ſpe
cie , non idem ſemper ſpecie proprium eſt. Neque enim eius
quod dictum eſt , erit proprium . quod poſitum eſt eſſe pro-
prium. Vt quia idem eſt ſpecie homo, & equus. Non ſemper
autem equi eſt proprium ſtare a ſe : nec hominis erit pro-
B *prium moueri a ſe. idem enim eſt ſpecie moueri, & ſtare a ſe*
quatenus utriq; eorum, ut animal eſt, accidit. Cōſtruenti ue
ro ſi eorum,quæ ſunt eadem ſpecie , idem ſemper ſpecie , ſit
proprium. Erit enim proprium, quod poſitum eſt non eſſe
proprium. Vt quia hominis eſt proprium eſſe greſſibile bi
pes , & auis erit propriū eſſe uolatile bipes. Vtrunq; enim
horum eſt idem ſpecie, quatenus illa quidem ſub eodem ſunt
genere ſpecies, cum ſint ſub animali, hæc autem, ut generis
differentiæ animalis.

Hic eſt locus vigeſimusſecūdus,qui accipitur ab eis quæ
genere ſunt eadem. Eſt autem locus hic (vt Alexā. inquit)
obſcure traditus,& aliqua ex parte falſus,ut ipſe dicet. Vbi
ſpeciem pro genere accepit,vt in fine locorum,quę hic aſ-
ſignat,patet,vnde aliqui dixerunt in fine præſentis textus
Ariſto. addere ſe ſpeciem pro genere accepiſſe,dilucidatio
nis gratia. Eſt igitur locus deſtructiuus talis,quoniam eorū
dem genere neceſſe eſt & propria eadem genere eſſe. (dico
autem eadem genere, quæ ſecundum ſe mutuo differunt,
C & in communi genere conueniunt) ſi contradiuiſę ſpeciei
contradiuiſum proprium eſt,& contradiuiſæ contradiui-
ſum proprium erit,quare ſi non illud,nec iſtud,vnde dicit
{ Deinde deſtruenti quidem } conſiderandum ea quæ ge
nere eadem ſunt,ſpecie vero mutuo differunt.nam { ſi eo
rum quæ ſunt eadem ſpecie } hoc eſt genere { non idē ſem
per ſpecie } .i. genere { proprium eſt, } hoc eſt,ſi contra-
diuiſæ ſpeciei contradiuiſum proprium, nō eſt proprium,
ſubaudi nec contradiuiſum proprium erit proprium con-
tradiuiſæ ſpeciei,& hoc ſubſcribit,& dicit. { Neq; .n. eius,
quod dictum eſt } .i. eius contradiuiſæ ſpeciei, { erit pro-
prium,quod poſitum eſt eſſe proprium } .i. erit proprium
contradiuiſum proprium. vbi Ariſt. ſub eodem genere ſup
punit duas contradiuiſas ſpecies, vel plures , vt hominem,
& equum,& ait ſi equi homini contradiuiſi nō eſt propriū
ſtare,neq; hominis equo contradiuiſi erit proprium mo-
ueri,quod ipſi ſtare contradiuiditur,nam,vt ſpecies ſub eo
D dem genere contradiuiſæ eadem ſunt, ita ſtare & moueri
contradiuiſa eadem genere ſunt , & hoc dicit , { Vt quia
idem eſt ſpecie } .i. genere { homo, & equus, } ſunt enim
ſpecies ſub animali contradiuiſæ, { non ſemper autē ,equi
eſt proprium ſtare a ſe, } non enim ſtare a ſe eſt proprie ꝓ
prium equi, { nec hominis erit proprium moueri a ſe. }
Deinde exponit moueri & ſtare propria eſſe contradiuiſa
ſub animali,vt ſunt homo & equus ſpecies contradiuiſæ,
& dicit. { Idem enim eſt ſpecie } .i. genere { moueri & ſta
re a ſe, } ſunt enim moueri & ſtare a ſe contradiuiſa prædi
cata de homine & equo quæ ſunt ſpecies contradiuiſæ ſub
animali, { quatenus vtriq; eorum } .ſ. homini & equo,vt
{ animal eſt, } vtrunq; eorum. ſ. ſtare a ſe , & moueri a ſe
{ accidit. } equus enim quatenus animal ſtat a ſe,& homo
quatenus animal mouetur a ſe. Nam ſenſitiuum eſt princi
pium motus & ſtatus. Quare ſi ſtare a ſe non eſt proprie ꝓ
prium equi,nec moueri a ſe erit proprie proprium homi-
nis,hoc pacto Alex. exponit hunc locum,& (vt mihi vide E
tur) eſt optima expoſitio,non autem qualis Iuniorum de-
clarariu,quæ nullu pacto verbis Ariſto. conuenit. Deinde
ponit locum conſtructiuum,qui huic correſpondet,& di-
cit. { Conſtruenti vero } cōſiderandum ſubaudi etiam ad
eadem genere, { ſi eorum quæ ſunt eadem ſpecie } hoc ē
genere, { idem ſemper ſpecie } .i. genere { ſit propriū, }
hoc eſt contradiuiſę ſpeciei contradiuiſum propriū,& con
tradiuiſum contradiuiſæ. Nam ſi ſic,erit problema cōſtruē
dum. { Erit enim proprium,quod poſitum eſt non eſſe ꝓ
priū } ab aduerſario. { Vt quia hominis } ſpeciei contra-
diuiſæ aui { eſt proprium eſſe greſſibile bipes } contradiui
ſum volatili bipedi, { & auis } ſpeciei homini contradiui
ſæ { erit propriū eſſe volatile bipes } contradiuiſum greſ-
ſibili bipedi. Nam contradiuiſarum ſpecierum ſub eodem
genere contentarum contradiuiſa debent eſſe propria ſub
eodem genere contenta,& quoniam accepit ſpeciem pro F
genere , nunc dilucidationis gratia hoc exponit , & dicit.
{ Vtrunq; enim horum } .ſ. homo & auis, { eſt idem ſpe
cie } ſumendu ſubaudi ſpeciem pro genere, { quatenus il
la quidem } .ſ. homo & auis { ſunt ſpecies ſub eodem ge-
nere,cum ſint ſub animali, } & ſic ſunt ſpecies contradiui
ſæ ſub eodem genere. { hæc autem } .ſ. greſſibile bipes, &
volatile bipes, { ſunt vt differentiæ generis animalis, }
hoc eſt propria contradiuiſa ſub animali,quæ (quia ſunt cō
tradiuiſa ſub animali) videntur vt differentiæ animalis,li-
cet non ſint proprie differentiæ. Quare ſpeciem pro gene
re intelligendum eſt,& per ſpecies ſub eodem genere,con
tradiuiſas ſpecies,& per propria, quæ ſunt, vt differentiæ
cōtradiuiſa propria ſub eodem genere. Nam maxima eſt,
vt contradiuiſarum ſpecierum ſub eodem genere conten
tarum contradiuiſa ſint propria ſub eodem genere ꝯtenta.

INSTANTIA.

Hic autem locus falſus eſt, quando alterum quidem eorū G
quæ dicuntur, uni alicui ſoli ſpeciei ineſt, alterum uero ineſt
pluribus, quemadmodum greſſibile quadrupes.

Hic affert contra locum inſtantiam,quia nō videtur lo-
cus hic in omnibus conſtruendus. Nam quando vnum qui
dem dictorum propriorum vni ſoli ſpeciei inerit,vt greſſi
bile bipes ſoli homini,alterum vero ei contradiuiſum,plu
ribus,vt greſſibile quadrupes,equo, & boui , & cæteris id
genus,locus non poteſt cōſtrui. Nam licet greſſibile bipes,
& greſſibile quadrupes ſint propria cōtradiuiſa ſub anima
li,& homo & equus etiam ſpecies contradiuiſæ ſub anima
li,quia tamen greſſibile bipes vni ſpeciei,ſcilicet homini ſo
li ineſt,greſſibile vero quadrupes, pluribus , non ſequitur
greſſibile quadrupes eſſe proprie proprium equo,vt greſſi
bile bipes eſt proprie proprium homini . non igitur locus
ſemper conſtruitur , vnde dicit. { Hic autem locus falſus
eſt } ſubaudi aliqua ex parte,quia non in omnibus eſt con
ſtruendus,quia non { quādo alterum quidem eorum quæ H
dicuntur } propria ſub eodem genere contradiuiſa, { uni
alicui ſoli ſpeciei ineſt, } ſcilicet homini,vt greſſibile bipes
hoc enim ſoli homini competit, Auis enim eſt bipes,nō au
tem greſſibilis,ſed uolatilis , maxime ſi pygmei non repe-
riuntur. { Alterum vero ineſt pluribus, } quod eſt greſſibi
li bipedi contradiuiſum, { quemadmodum greſſibile qua
drupes, } quod ineſt equo,boui,& alijs. Nam quando alte
rum eorum vni ſpeciei ſoli,alterum vero pluribus ineſt,lo
cus non conſtruitur quia non ſequitur greſſibile bipes eſt
proprie proprium homini,igitur greſſibile quadrupes pro
prie proprium equo. Nam licet ſpecies ſint ſub eodem ge-
nere contradiuiſæ , & propria etiam quia tamen alterum
eorum propriorum pluribus ineſt quàm alterum,locus nō
eſt conſtruendus. Erit igitur locus vtilis (vt Alexander in-
quit) quando alterum propriorum ſub eodem genere con
tentorum non pluribus ſpeciebus eiuſdem generis ineſt,
quàm alterum.

LOCVS VIGESIMVSTERTIVS.

Quoniam autem idem et diuerſum multipliciter dicitur,

I *labor eſt ſophiſtice aſſumenti unius aßignare & ſolius alicuius proprium. Nam quod ineſt alicui, cui accidit aliquid, & accidenti inerit ſumpto cum eo, cui accidit. Vt quod ineſt homini, & albo homini inerit, ſi fuerit albus homo, & quod albo homini ineſt, inerit & homini.*

labor ἔργον opus officiū munꝰ

Hic locus obſcurus eſt, vt diuerſitas exponentium demonſtrat, Iuniores dicunt Ariſtotelem primo proponere, ꝙ nullum proprium aſſignari poſſit ſolius ſubiecti, quin ſecundum ſophiſtas aſſignetur alterius. ſ. accidentis, quod ei accidit, & dicit. { Quoniam autem idem & diuerſum multipliciter dicitur } nam & genere, & ſpecie, & numero, & analogia, { labor eſt } hoc eſt arduum ac difficile { eſt, ſophiſtice aſſumenti vnius aſſignare proprium } . ſ. ſubiecti, { & ſolius alicuius, } quia non poteſt aſſignari proprium ſubiecti, ita vt ſit illius tantum, & nullius alterius, & ꝙ ſit difficile aſſignari proprium ſolius ſubiecti, quod nullius alterius eſt proprium, probat, per locum ſophiſticum, quem
K aſſignat, cum dicit. { Nam quod ineſt alicui, cui accidit aliquid, & accidenti inerit ſumpto cum eo, cui, accidit. } Eſt enim ſophiſticus, quod ineſt alicui ſubiecto abſolute ſumpto, ineſt eidem ſumpto cum ſuo accidente, & econuerſo. { Vt quod ineſt homini, & albo homini inerit, ſi homo fuerit albus, } & ſi fuerit rubeus, inerit rubeo homini. { & } econuerſo, { quod albo homini ineſt, inerit & homini, } hoc pacto expoſuerunt Iuniores, acceperunt enim laborē pro difficili. Alexan. vero aſſerit Ariſt. hic aſſignare primo locum ſophiſticum, poſtea inſtantiam, locus autem ſophiſticus ſecundum Alexan. eſt talis, omne aſſignatum alicuius proprium ſoli ei ineſt, cui aſſignatum eſt proprium, probatur, nam eadem & diuerſa multipliciter dicuntur, & genere, & ſpecie, & numero, & analogia, & quæ dicuntur eadem numero, dupliciter dicuntur, aut ſubiecto, & ratione, vt tunica, & veſtis, ſunt enim ſubiecto eadem ac ratione, veluti aſcenſus, & deſcenſus, nam ſcala quidem eadem
L ſunt, eſt enim ſcala vnum idemq́; ſubiectum eorum, ratione vero differunt, quoniam definitio aſcēſus altera eſt à definitione deſcenſus. Cum igitur ita ſit, omne aſſignatum alicui proprium ſoli ei videtur ineſſe, quoniam ſi ineſt alteri, illud aliqua ratione videtur idem ei, cuius aſſignatur ꝓprium, quare videtur ſoli illi ineſſe, cum non detur alterū, quin ſit aliqua ratione idem. Et tunc iuxta hanc expoſitionem verbum labor, pro officio legendum eſt, nam græcum uerbum ἔργον, eſt etiam latine, tum opus, tum officium, tū munus, lege igitur, { Quoniam autem idem, & diuerſum multipliciter dicitur } . ſ. genere, ſpecie, numero, & analogia, { labor eſt, } hoc eſt munus eſt } ſophiſtice aſſumenti } . i. ſophiſtæ conueniens, { vnius aſſignare proprium, & ſolius alicuius } . i. & ſolius illius, quoniam nihil poteſt dari diuerſum ab eo, cuius aſſignatur proprium, quin aliqua ratione ſit illi idem quod exponit, & dicit. { Nam quod ineſt alicui, cui accidit aliquid, & accidenti } ſecundum ſophiſtas { inerit ſumpto cum eo, cui accidit, } ergo ſi ineſt pro-
M prium alicui, oportet vt ſoli illi inſit, cum non detur aliqd diuerſum ab eo, ſecundum ſophiſtas. Aliter (vt mihi videtur) Alex. exponit, & magis ad mentem Ariſt. ſumit enim laborem pro difficili, vt ſit ſenſus quoniam idem & diuerſum multifariam dicuntur, difficile videtur aſſignare proprium, quod ſit proprie proprium apud ſophiſtas, dico proprie proprium, ita vt ſoli illi inſit, & nulli alteri, nam ſecundum ſophiſtas ſi proprium ineſt ſubiecto, ineſt accidēti, modo accidens eſt diuerſum quid a ſubiecto. ſ. ſpecie vel ratione, ergo non poteſt aſſignari proprium ſubiecto ſoli, ſecundum hanc ergo expoſitionem, primo proponit difficultatem, & locum ſophiſticum, poſtea ibi. { Calumniabitur autem, } ponit inſtantias contra locum, vnde dicit. { Quoniam autem idem & diuerſum multipliciter dicitur, labor eſt } id eſt difficile eſt { ſophiſtice aſſumenti. i. ei qui vtitur loco ſophiſtico, { aſſignare alicuius vnius proprium & ſolius } . i. & dicere ꝙ ſolius illius ſit, deinde aſſignat rationē & ponit locum ſophiſticum, & dicit. { Nam quod ineſt alicui, cui accidit aliquid, & accidenti inerit ſumpto cum eo, N cui accidit. Quare non poteſt aſſignari aliquod proprium alicui, quod ſit ſoli illi competens, & ita non poteſt aſſignari proprium alicui, quod ſit illius proprie proprium, quod dixerat de loco ſophiſtico exemplo monſtrat, & ex dictis patet. Ex iis patet quis ſit locus ſophiſticus, ex quo difficile eſt aſſignare aliquod eſt proprie proprium alicuius. Eſt enī locus ſophiſticus, quod ineſt alicui, ineſt omni ei, quod accidit illi. ex hoc ſequitur nullum poſſe eſſe proprium alicui ſubiecto, quin inſit ei, quod ſubiecto accidit.

INSTANTIÆ.

Calumniabitur autem aliquis multa propria, ſubiectum alud quidem per ſe faciens, aliud autem cum accidente. Vt aliud quidem hominem eſſe dicens, aliud uero album hominem. Inſuper etiam diuerſum faciens habitum, & quod ſecundum habitum dicitur. Nam quod habitum ineſt, & ei quod ſecundum habitum dicitur, inerit. Et quod ei (quod ſecundum habitum dicitur) ineſt, & habitui inerit. Vt quoniam ſciens ſecundum ſcientiam dicitur affici, non erit ſcientiæ proprium indiſſolubile a ratione, nam & ſciens erit indiſſolubilis a ratione. O

calumniabitur διαβάλλει accuſabit

nam γὰρ alioquin

Quia ſophiſtæ dicunt idem eſſe proprium ſubiecti, & accidentis, vt hominis, & hominis albi, ideo Ariſtote. contra hunc ſophiſticum locum fert inſtantias. Quarum prima talis eſt, ſi idem eſt proprium ſubiecti, & accidentis, vt hominis, & albi hominis, tunc diuerſorum erit idem proprium, hoc autem abſurdum eſt, nam ſi diuerſorum erit idē proprium, neutri eorum cōpeteret ſoli, & ſic neutrius erit proprie proprium. Conſequentia vero deducitur, quoniam licet ſubiectum, & accidens ſint idem ſubiecto numero, tamen differunt ratione & eſſe, & ſic ſunt diuerſa. Quare ſi ſubiecti & accidens idem fuerit proprium, diuerſorum idē proprium, quod erat abſurdum, vnde dicit. { Calumniabitur autem aliquis multa propria, } ſi quod ſophiſtæ dicūt, P ſit verum videlicet quod idem ſit proprium ſubiecti, & accidentis, quod ei accidit. calumniabitur inquam { faciens ſubiectum quidem aliud per ſe } ſumptum, { aliud autem cum accidente, vt aliud quidem hominem eſſe dicēs, aliud vero album hominem, } quare ſequetur ad locum ſophiſticum idem proprium eſſe diuerſorum ſubiecti, videlicet & accidentis, quæ ſunt diuerſa. Hæc eſt prima inſtantia. Deinde affert ſecundam inſtantiam, & dicit. { Inſuper etiam } contra id, quod ſophiſtæ dicunt, videlicet quòd idem proprium ſit ſubiecti, & accidentis obiicit { faciens diuerſum habitum, & } id, { quod ſecundum habitum dicitur } . i. occurret ei quod ſophiſtæ dicunt per hoc quod habitus, & habens habitum ſunt diuerſa, & tamē habitus eſt accidēs, & habens habitum ſubiectum habitus. Deinde exponit illud, in quo occurret contra ſophiſtas, & dicit, { nam } ſequetur ſecundum ſophiſtas ꝙ id { quod habitui ineſt, & ei quod ſecundum habitū dicitur inerit, & } econuerſo { quod ei (quod ſecundum habitum dicitur) & habitui inerit. } Eſt enim habitus accidens, & habens habi- Q tum eſt ſubiectum, vt ſit inſtantia, ſi idem proprium eſt ſubiecti & accidentis quod ſubiecto accidit, tunc idem erit ꝓprium habitus, & habentis habitum. Hoc autem abſurdū eſt, quoniam habitus & habens habitum ſunt diuerſa, ut ꝓpoſuit, & hoc eſſe abſurdum exemplo monſtrat, & dicit. { Vt quoniam ſciens ſecundum ſcientiam dicitur affici, } eſt enim ſubiectum ſcientiæ, & illius proprium per aduerſarium eſt { indiſſolubile } a ratione, ſcientia vero afficit ipſum ſcientem, vt ſubiectum, & ita differt a ſciente, cum igitur ſcientia differat a ſciente, { non erit ſcientiæ proprium indiſſolubile a ratione, nam & ſciens } ſecundū aduerſarium { erit indiſſolubilis a ratione, } vt ſit ratio exēplaris, ſciens differt a ſcientia, & ſcientis proprium eſt { indiſſolubile } a ratione ergo non ſcientiæ, alioquin diuerſorum erit idem proprium. Quo uero ad exemplum attinet, Socrates, & veteres Academici ſenſerunt virtutes

eſſe

A eſſe ſcientias quaſdam, ſtudioſos vero ſcientes qui propter
virtutes a recta ratione ſunt indiſſuaſibiles, } ex quorum
verbis id iuſertur ſcientis proprium eſſe { indiſſuaſibile }
eſſe a ratione, & cum ſriētia differat a ſcienre, non erit pro
prium ſcientiæ { indiſſuaſibile } a ratione, alioquin { di-
uerſorum } idem erit proprium. Hæc mihi videtur ex-
poſitio, nam Alexander ſic videtur intelligere, licet cala-
mum retinuerit.

DILVTIO INSTANTIARVM.

*Conſtruenti autem direndum: quoniam non eſt diuerſum
ſimpliciter id cui accidit, et accidens cum eo, cui accidit ſum
ptum. Sed aliud diritur, eo q. diuerſum ſit ipſis eſſe. Non. n.
eſt idem homini, & eſſe homini, & albo homini, & eſſe albo
homini. Præterea autem conſiderandum eſt ad caſus direnti
quoniam neq; ſciens eſt indiſſuaſibile a ratione, ſed indiſſua
B ſibilis a ratione, neque ſcientia indiſſuaſibile, ſed indiſſua-
ſibilis a ratione. Nam ei qui omnino inſtat, omnino eſt
aduerſandum.*

Nunc ſoluit inſtantias, & primo ſoluit eas ſimul, ſecun-
da vero ibi. { Præterea autem } dat quoddam documen-
tum aduerſus ſophiſtas, quam cautelam appellant, & for-
taſſe dat ſolutionem ad ſecundam inſtantiam quo ad uer-
ba. Reſpondet igitur ad primã & ad ſecundam ſimul quo
ad rem, & tenet idem eſſe proprium ſubiecti, & accidentis
ſumpti cum ſubiecto, vt hominis, & hominis albi, & habē
tis, & habitus cum habente ſumpti, & cum opponebatur,
q tunc diuerſorum eſſe idem proprium. Reſpondet, & di-
cit. { Conſtruenti autem dicendum, quoniam non eſt di-
uerſum ſimpliciter id cui accidit } .i. ſubiectum, ſiue habēs
habitum, { & accidens ſumptum cum eo } ſubiecto, { cui
accidit, vel habitus cum habente ſumptus. Sunt enim idē
in ſubſtantia (vt Alex. inquit) nam homo, & albus homo
idem ſunt ſubſtantia. { Sed aliud dicitur, eo q diuerſum ſit
ipſis eſſe, } hoc eſt, ſed differunt ratione, atq; definitione,
C quod declarat, & dicit. { Non enim eſt idem homini & eſ-
ſe homini, } nam homo ſubſtantia eſt, eſſe hominis ratio
atq; definitio hominis, quæ differũt, ſimpliciter differunt
albus homo, & eſſe albo homini, nam { & albo homini, &
eſſe albo homini } diuerſum eſt, vt definitum, & definitio.
Quòd ſi ita eſt, homo & homo albus etiam differunt ratio
ne, nam (vt Alexand. exponit) homo eſt animal rationale
mortale ſcientiæ ſuſceptiuum. Homo autem albus hæc ha
bet & plus, quoniam eſt ſuſceptiuus coloris, qui diſgregat
viſum, vt ſit hoīs albi. hęc definitio, animal rationale mor-
tale diſciplinæ ſuſceptiuum, & coloris diſgregantis viſum,
quæ differunt, per quæ induit q eo modo, quo ſubiectum,
& accidens cum ſubiecto ſumptum ſunt idem, idem habēt
proprium, eo vero modo quo ſunt diuerſa, diuerſum ha-
bent proprium. Simili ratione dicendum de habitu, & ha-
bente habitum. Hæc eſt communis ſol. ad vtranq; inſtan-
tiam, deinde ſpeciatim reſpondet ad ſecundam quo ad ver
ba, quia ſophiſtice opponenti eſt ſophiſtice reſpondēdum,
D & hoc modo exponit Alexan. & placet. Propterea Ariſto.
ad ſecundam dicit q nec eadē definitio eſt ſcientiæ, & ſcien
tis ſecundum caſus, quoniam ſcientia eſt, quæ nō poteſt ali
ter credi, ſciens autem, qui non aliter credit. Modo hæ defi
nitiones differunt ſaltem ſecundũ caſus, vnde dicit. { Præ
terea autem conſiderandum eſt ad caſus } .i. ad finales di-
ctionum terminationes, { quoniam } ſi idem ſit propriũ
ſcientiæ & ſcientis, { neq; ſciens eſt indiſſuaſibile a ratio-
ne, ſed indiſſuaſibilis a ratione, } quia ſic denominatur ſci-
entia, { neq; ſcientia indiſſuaſibile, ſed indiſſuaſibilis a ra-
tione, } & ſic non conueniunt in caſibus, nam ſciens eſt in
diſſuaſibile, ſcientia indiſſuaſibilis, quæ vocum terminatio
ne differunt. At ſi idem eſſet proprium, oporteret, vt &
ſciens & ſcientia ſit vel indiſſuaſibile, vel indiſſuaſibilis a ra-
tione, quod falſum eſt, nam ſciens eſt diſſuaſibile, ſcientia
indiſſuaſibilis a ratione. In veteribus tranſlationibus clare
hæc verba leguntur, ſunt enim hæc, { quoniam neq; ſciēs
eſt indiſſuaſibilis a ratione, ſed indiſſuaſibile a ratiōe, neq; E
ſcientia indiſſuaſibile, ſed indiſſuaſibilis a ratione, } & ſic
differunt ſciens, & ſcientia definitione ſaltem quo ad caſus
& hoc pacto verba Ariſto. legit Alexan. Sed dices hęc ſo
lũ. eſt ad verba, & ita ſophiſtica, quæ non conuenit topicis.
Reſpondet & dicit, non eſſe abſurdum ſophiſtice opponē-
ti reſpondere ſophiſtice, { nam ei, qui omnino } .i. omni
modo quo poteſt { inſtat, } vt ſophiſta, qui re & voce in-
ſtat, { omnino } .i. omni modo quo fieri poteſt, { eſt ad-
uerſandum, } & a caſibus, & ab omnibus modis, a quibus
utiq; quis potuerit.

LOCVS VIGESIMVSQVARTVS.

*Deinde deſtruenti quidem, ſi quod natura ineſt, uolēs aſ-
ſignare, hoc modo ponit ſecundum locutionem, ut quod ſem-
per ineſt, ſignificet. Videbitur enim moueri quod poſitum
eſt, proprium eſſe. Vt quia qui dixit hominis proprium bi- F
pes, uult quidem quod natura ineſt, aſsignare, ſignificat au-
tem locutionem quod ſemper ineſt, non erit hominis pro-
prium bipes. Non enim omnis homo eſt duos pedes habens.
Conſtruenti autem, ſi uult quod natura ineſt, proprium aſſi
gnare, & locutione hoc modo ſignificat. Non enim mouebi-
tur ſecundum hoc proprium, ut quia hominis proprium aſ-
ſignauit animal diſciplinæ ſuſceptiuum, & uult, & dictio-
ne ſignificat id, quod natura eſt proprium, non mouebitur
ſecundum hoc, ut non ſit hominis proprium animal diſcipli
næ ſuſceptiuum.*

Hic eſt locus vigeſimusquartus, qui ſumitur a corre-
ſpondentia ſermonis cum proprio naturali, qui talis eſt, ſi
aliquis aſſignat proprium quod naturaliter ineſt, per ſer-
monem, qui non ſignificat, quoniam naturaliter ineſt, ſed
quoniam ſemper ineſt, ſermo ſiue oratio, qua illud aſſignat
non erit proprium. Non enim eſt neceſſe quod naturaliter G
ineſt, ſemper ineſſe, vnde dicit. { Deinde deſtruenti qui-
dem, } conſiderandum ſubaudi, { ſi quod natura ineſt, uo
lens aſſignare } pro proprio illius, cui natura ineſt, { hoc
modo ponit ſecundum locutionem, vt quod ſemper ineſt,
ſignificet, } nam ſi ſermo, ſiue oratio, quæ proprium ſigni
ficat, ſignificat ſemper proprium ineſſe, proprium vero nō
ſemper ineſt, ſed natura ineſt, quod nec ſemper nec neceſ-
ſario ineſt, quæ talis oratio, ſignificat proprium, non erit
proprium. Quod probat, & inquit. { Videbitur enim mo
ueri } quod natura ineſt animali, vel elemēto, quodq; { po
ſitum eſt } pro proprio, { eſſe proprium } quaſi dicat ſi ita
eſt, tunc moueri quod naturaliter ineſt corpori naturali,
eſſet, proprium, quod eſt abſurdum. Nam moueri nulli in-
eſt ſemper, & ex neceſſitate, loquor de corporibus elemen
taris, nam cœleſtibus & ſemper, & neceſſario ineſt. Expo
nit autem Alexan. hic, quæ ſunt, quæ natura ineſſe dicun-
tur, & dicit ea ineſſe aliquibus natura quorum ſubiecta, q- H
bus ſic dicuntur ineſſe, receptiua ſunt eorum. i. apta recipe
re, modo nec ſemper, nec ex neceſſitate actu inſit, hac ra-
tione moueri non natura ineſt cœlo, quoniam licet cœlũ
aptum ſit recipere motũ, tamen cœlo motus ineſt, & ſem-
per: & ex neceſſitate: ſic (vt inquit) natura ineſt homini ſci
entia: quoniam homo aptus eſt eam recipere: & non ſem-
per, nec ex neceſſitate eſt ſciens. Quare ſi quod natura in-
eſt alicui, vt proprium aliquis aſſignauerit cum ea dictione
videlicet quę actu ei, & ſemper: & ex neceſſitate ineſſe ſigni
ficat, hoc eſt non addito illi dictioni, ſiue orationi hoc. ſ. na
tura, aut alio quodam potente monſtrare illud, cui ineſt, ſu
ſceptiuum eſſe rei illius, non bene aſſignauit proprium, &
aſſignat exemplum, & dicit. { Vt quia qui dixit hominis ꝓ
prium bipes, vult quidem quod natura ineſt } pro proprio
aſſignare { ſignificat autem } per hęc uerba { locutionem
quod ſemper ineſt, } nam in ea oratione non ponitur ver
bum natura, immo ponitur verbum proprium quod ſigni
ficat prædicatum ſemper & ex neceſſitate ineſſe, & non:
quoniam ineſt natura, ideo { non erit hominis proprium

I bipes: non enim omnis homo: } & ſemper: vel ex neceſſitate { eſt duos pedes habens: } intellexit autem Ariſt. appellatiõe bipedis: etiam greſſibile. q. d. ſi aliquis dixerit ſimpliciter nihil addendo proprium hominis eſſe greſſibile bipes: cum videatur accipere greſſibile bipes: vt ſemper: & ex neceſſitate ineexiſtens: peccauit, quoniam non ſic ſe habet in natura: eſt enim aliquis homo nõ bipes. Similiter errat: qui dixit ſcire eſſe proprium hominis: dicit enim proprium eſſe, quod in natura non eſt ſic. Eſt enim aliquibus homo non ſciens. deinde aſſignat locum conſtructiuum, & dicit. { Conſtruenti autem } conſiderandum, { ſi vult q̃d natura ineſt: proprium aſſignare & locutione hoc modo ſignificat: non enim mouebitur } .i. tolletur { ſecundum hoc } per hanc orationem { proprium, } quia igitur oratio ſignificans proprium: correſpondet proprio in natura: bene aſſignauit, & aſſignat exemplum, & dicit. { Vt quia qui hominis proprium aſſignauit: animal diſciplinæ ſuſce- K ptiuum, & vult } animal diſciplinæ ſuſceptiuum eſſe propriũ: { & dictione ſignificat id: quod natura eſt propriũ: } hoc eſt cum correſpondentia in re: { non mouebitur } hoc eſt, non tolletur: { ſecundum hoc, vt non ſit propriũ hominis: immo ſignificatur eſſe proprium hominis { animal diſciplinæ ſuſceptiuum: } quare bene eſt aſſignata oratio: quę proprium ſignificat. Quo vero ad verba attinet Ariſt. cum dixit. { non mouebitur ſecundum hoc, vt non ſit proprium hominis animal diſciplinæ ſuſceptiuum } auxeſim negationum fecit. Superfluit enim ſecunda negatio vnde verba ſic legantur, { non mouebitur ſecundum hoc vt ſit proprium hominis, } & reliqua, quoniam ea oratio ſignificat eſſe proprium hominis quod in natura eſt proprium hominis. Inſuper [illegible] græce etiam remouebitur interpretatur, & tolletur, & tunc clara ſunt verba Ariſtotelis.

Inſuper quęcunq; dicuntur, ut ſecundum aliud aliquid L *primum, aut ut primum ipſum, labor eſt aſsignare talium proprium. Nam ſi eius proprium aſſignauit, quod eſt ſecundum aliud aliquid, & de primo uerificabitur. Si autem primi poſuerit, & de eo prædicabitur, quod eſt ſecũdum aliud. Vt ſi quis aſsignet ſuperficiei, proprium coloratum eſſe, & de corpore uerificabitur coloratum eſſe. Si autem corporis & de ſuperficie prædicabitur. quare non de quo oratio, & nomen uerificabitur.*

Hic iuniores deſignant locum vigeſimumquintum deſtructiuum, qui accipitur ab ordine eorum, quibus datum proprium ineſt, qui ſecundum eos talis eſt. ſi aliqua duo ſe habent vt prius & poſterius, & aſſignetur proprium prioris tantum, vel poſterioris tantum, male aſſignatũ eſt proprium. Quoniam ſi tale proprium aſſignatur de poſteriore, verum erit de priore, & ſi de priore, verum erit de poſteriore, ergo male aſſignatum proprium alterius tantum male etiam aſſignatur de vtroq;, quoniam non de quo ve- M rificaretur proprium, verificaretur ſubiectum illius, & hic iſti per laborem non difficultatem, ſed impoſſibilitatem intelligunt, vnde dicit Ariſto. { Inſuper quæcunq; dicũtur, vt ſecundum aliud aliquid primum, aut, vt primum ipſum } .i. in his quæ dicuntur ſecundum poſterius, & prius { labor } .i. { impoſſibile eſt aſſignare talium proprium } ſubaudi ſeorſum, & ſine additione aliquorum uerborum, quibus patent quo modo proprium ſit cuiuſq; eoꝝ. Quod exponit, & dicit. { nam ſi eius proprium aſſignauit } ſeorſum tantum, { quod eſt ſecundum aliud aliquid } .i. poſterius, nullo uerbo addito in oratione proprium ſignificante, quo exprimatur modus, quo datum proprium eſt illius proprium, cuius datum eſt proprium, male aſſignatur, quoniam non ſolum de illo poſteriore verificatur, ſed { & de primo verificabitur, } & ſic non erit poſterioris ſolũ proprium. { Si autem primi poſuerit } proprium ſeorſum ét nullo verbo in oratione proprium ſignificante addito ad modificandum proprium, etiam male aſſignabitur, quoniam { & de eo prædicabitur, quod eſt ſecundum aliud, } N hoc eſt de ſecundo & ſic non ſolum de primo, quare non ſolum erit proprium primi. Ad huius rei declarationem, aſſignat exemplum, & dicit, { vt ſi quis aſſignet ſuperficiei proprium coloratum eſſe, } tanquam primi, eſt enim ſuperficies, cui primo competit coloratum eſſe non ſolum de ſuperficie { verificatur coloratum eſſe, } ſed { de corpore verificabitur coloratum eſſe, } quod eſt poſterius, nam corpori competit coloratum eſſe mediante ſuperficie, { ſi autem corporis } proprium aſſignetur coloratum eſſe, { & de ſuperficie, } quæ eſt prior, { verificabitur, } quare nõ erit proprium ſolius corporis. Nec poteſt eſſe vtriuſq; proprium, quia tunc non de quo verificatur proprium verificaretur ſubiectum illius, proprium enim verificaretur de corpore, eſt enim corpus coloratum, de quo non verificatur ſuperficies, non enim corpus eſt ſuperficies, inſuper coloratum verificatur de ſuperficie, de qua non verificatur O corpus, non enim eſt ſuperficies corpus, & propterea dixit quare ſubaudi ſi datum proprium vtriuſq; ſit propriũ corporis, & ſuperficiei, { non de quo oratio } .i. propriũ { verificabitur, nomen } .i. ſubiectum verificaretur. Alexã. vero non locum deſtructiuum, ſed difficultatem deſtructiui loci in talibus Ariſto. aſſignaſſe aſſerit, nam eorum, quibus aliqua inſunt, quædam ſunt, quibus illa primo inſunt, quædam autem, quibus non primo, ſed ſecundum aliud inſunt. Vult igitur Alexan. in talibus ſic ſe habentibus difficile eſſe aſſignare proprium, nullis verbis additis in oratione ſignificante proprium, quoniam ſi proprium detur in eo, quod primo eſt, etiam congruit ei, quod nõ primo eſt, & econuerſo, ſi proprium detur ei, quod poſterius eſt, etiã congruit ei, quod primo eſt difficile eſt etiam aſſignare ipſum de vtroq;, alioquin non cui competit proprium ſubiectum competeret, & propterea Alexan. concludit opus eſſe in oratione ſignificante proprium addere nonnulla verba, quibus determinetur modus, quo propriũ eſt propriũ, vt per ea, quæ dicenda ſunt, monſtrabitur. Et propterea Ariſto. dixit, { labor eſt aſſignare talium proprium. } eſt P enim labor illis præcipue, qui particulas, quibus oportet exprimere proprium, non exprimunt, ut aut primum, aut natura, aut ſpecie, aut omnino, aut ſecundum aliud, aut ve aliquid habens, aut ut participans, aut cætera id genus. Qui enim dicit ſuperficiem quantitatem eſſe, quæ primum colorata eſt, & corpus, quod non primum ſed ſubinde coloratum eſt bene aſſignauit proprium.

Expoſitio Alexan.

Accidit autem in quibuſdam proprij plerunq; fieri aliquid peccatum, propter hoc q; non determinetur, quo modo, & quorum ponit quis proprium.

Hic aliqui deſignant locum vigeſimumquintum, ſed nõ eſt ita, ſed recte, (vt Alexand. inquit) Ariſt. enumerat omnes modos, quibus accidit peccare in aſſignatione proprij & primo præmittit prooemium, dicit, { accidit autem in quibuſdam proprijs plerunq; fieri aliquid peccatum, } q̃d peccatum exponit, & dicit, { propter hoc q; non determinetur quo modo, & quorum ponit quis proprium, } quaſi Q dicat quod peccatur fit dupliciter, aut ex parte modi aſſignandi, aut ex parte ſubiecti, cuius aſſignatur { non determinetur } dico in oratione ſignificante proprium { quo modo } .ſ. aſſignetur proprium, { & quorum .ſ. ſubiectorum { ponit quis proprium, } hæc eſt intentio, & prooemium eorum, quæ vult dicere.

Omnes enim conantur aſſignare proprium, aut quod natura ineſt ut homines bipes, aut quod nunc ineſt, ut hominis alicuius quatuor digitos habere, aut ſpecie, ut ignis ſubtiliſſimum, aut ſimpliciter, ut animalis uiuere.

Cum propoſuiſſet prooemium & intentionem, nũc exequitur, & primo aſſignat peccata quatuor iuxta quatuor modos aſſignandi proprium, ſecunda ibi { aut ſecundum aliud } enumerat ſex peccata ex parte ſubiectorum, quorum aſſignatur proprium, nam primi quatuor modi accipiuntur

A tur a conditionibus proprij. Secundi vero ſex accipitur a conditionibus ſubiecti. pro prima igitur parte aſſignat omnes modos quibus ſolent proprium aſſignare ex parte conditionum proprij, & dicit, { omnes enim conantur aſſignare proprium } alicuius ſubiecti { aut } ſecundum primum modum, { quod natura ineſt, vt hominis bipes } oẽ enim quod natura ineſt ſubiecto, ſolent dicere proprium ſecundum primum modum, & quoniam bipes natura ineſt homini, ideo bipes aſſignatur proprium hominis, deinde ponit ſecundum modum, & dicit { aut quod nunc ineſt } ſiue inſit natura, ſiue non ſecundum naturam, { vt hominis alicuius quatuor digitos habere } hoc enim pro tempore præſenti ineſt, & quatenus ineſt pro tempore præſenti, dicitur proprium ab eis. deinde ponit tertium modũ & dicit, { aut } quod ineſt ſubiecto { ſpecie } .i. non ratione indiuidui ſed conſequendo ſpeciem, vt ignis proprium dicunt eſſe } ſubtiliſſimum, } tenuiſſimum, & rariſſimum B hoc enim nõ ineſt igni propter indiuiduum aliquod, quod ſub igne continetur, ſed propter ſpeciem ignis. Deinde ponit quartum modum, & dicit { aut } .ſ. quarto modo dicunt proprium, quod { ſimpliciter } .i. vniuerſaliter ineſt ſubiecto, (vt viuere animalis) proprium dicunt, quia vniuerſaliter omni animali competit, licet non ſoli, cum competat plantis. Hi ſunt quatuor modi aſſignandi, qui accipiũtur a quatuor conditionibus proprij.

Aut ſecundum aliud, ut animæ prudens, aut ut primum, quemadmodum ratiocinatiui prudens, aut in eo, quod habet, ut ſcientis indiſſuaſibile a ratione (nihil enim aliud q̃ habendo aliquid erit indiſſuaſibile a ratione) aut in eo q̃ habetur, ut ſcientiæ indiſſuaſibile a ratione. aut in eo quod participatur, ut animalis ſentire. (Sentit enim & aliud quid, ut homo) ſed participans iam hoc ſentit, aut in eo quod participat, ut alicuius animalis uiuere.

Cum aſſignaſſet quatuor propria ex parte modorum aſſignandi, qui accipiuntur ex conditionibus proprij, nunc aſ C ſignat ſex alia propria, quæ accipiuntur ex parte conditionum ſubiecti, & dicit, { aut } aſſignant proprium id, quod cõpetit ſubiecto non per ſe primo, ſed { ſecundum aliud } cui primo competit, ut prudens aſſignant proprium { animæ } hoc modo non enim ineſt animæ primo, ſed ratione alterius, cui primo competit. Deinde exponit cui primo competit prudens, & dat ſecundũ modum, & dicit, { aut } aſſignant proprium id, quod competit ſubiecto { primũ } & ratione alterius, { ut prudens } aſſignant propriũ, { ratiocinatiui } hoc modo, ineſt enim ratiocinatiuo primo, & ratione ratiocinatiui ineſt omnibus, quibus ineſt. Deinde aſſignat tertium modum, & dicit, { aut } proprium aſſignant id, quod competit alicui { vt in eo quod habet } .i. quia habet ipſum, { vt ſcientis } aſſignant proprium { indiſſuaſibile a ratione, nihil enim aliud } ſubiectum { erit indiſſuaſibile a ratione q̃ habendo. } vnde ſicuti corpus eſt diſgregatiuum viſus habendo album, ſic ſciens eſt indiſſua D ſibile a ratione habendo ſcientiam: deinde aſſignat quartũ modum, & dicit, { aut in eo quod habetur } aſſignatur ꝓprium alicuius, { vt indiſſuaſibile a ratione } aſſignatur ꝓprium { ſcientiæ, } quia habetur a ſciente, qui eſt a ratione indiſſuaſibilis. Deinde aſſignat quintum modum, & dicit, { aut } aſſignant id proprium, quod competit alicui, { in eo quod } id cui competit { participatur vt animalis } proprium aſſignant { ſentire } hoc modo, quoniam omne quod ſentit, ſentit, ut participans animal, & animal ſentit, quatenus participatur ab ijs, quæ cõtinentur ſub animali, & hoc dicit, { ſentit enim & aliud quid } quod ſub animali continetur, { vt homo, ſed participans iam hoc } ſ. animal { ſentit } homo enim ſentit quo animal participat, & ſentire competit animali, quo participatur ab homine, vel a cæteris, quæ ſub animali continentur: deinde aſſignat ſextum modum, & dicit, { aut } aſſignant proprium alicuius, quod competit ei, { in eo, quod participat } aliud commune, { vt viuere } aſſignant propriũ { alicuius ani- E malis } .ſ. hominis vel equi, quatenus homo vel equus participat vegetatiuum, ratione cuius viuit omne viuens, quare decem ſunt propria, quorum numerum & ſufficientiam aſſignat Albertus, qui curam habet talium.

LOCVS VIGESIMVSQVINTVS.

Qui igitur non addit natura, peccat, eo q̃ contingit quod natura ineſt, non ineſſe illi, cui natura ineſt, ut hominis duos pedes habere.

Enumeratis proprijs, nunc colligit decem peccata, quæ cõtingunt in aſſignatione proprij, quorum primum in ordine locorum eſt locus deſtructiuus vigeſimuſquintus, qui talis eſt, ſi aliquis aſſignat proprium quod ſubiecto ineſt natura, & in oratione quæ ſignificat proprium, nõ addit hãc determinationem quoniam ineſt natura, peccat, quoniam contingit quod natura ineſt, non ineſſe illi cui natura ineſt F ſed contingit ineſſe ei ſimpliciter, cum enim aliquis dicit bipes proprium eſſe hominis, ſi nihil addiderit, intelligitur eẽ ꝓprium ſimpliciter, modo propriũ ſimpliciter eſt aliud ab eo proprio, quod competit naturaliter ſubiecto. Proprium enim ſimpliciter eſt quod competit omni ſoli, & ſemper, & ꝓprium naturale nõ competit ſemper. vnde dicit { qui igitur } proprio naturali { non addit } in oratione quæ illud ſignificat { natura } hoc eſt hanc determinationem natura, { peccat, eo q̃ contingit } proprium { quod natura ineſt } ſubiecto, cui aſſignatur proprium { non ineſſe illi } ſubaudi natura ineſt, } ſed ſimpliciter, { vt } ſi quis dicat { hominis } proprium eſſe { duos pedes habere } non addens in oratione natura, peccat, quoniam intelligitur eſſe ſimpliciter proprium, & ſic illud quod dixit proprium, nõ erit proprium per illum modum, quo dixit proprium.

LOCVS VIGESIMVSSEXTVS.

Qui uero non determinat, quoniam nunc ineſt, quod ineſt nunc aſſignat, quoniam non erit tale, quale nunc ineſt id. Vt G *quatuor digitos habere hominem.*

Hic ponitur ſecundum peccatum, & eſt locus deſtructiuus vigeſimuſſextus, qui talis eſt, ſi aliquis aſſignat propriũ vt nunc, & in oratione ſignificante illud nihil ponitur per quod intelligatur illud eſſe proprium vt nunc peccat, quoniam quod proprium vt nunc, intelligitur proprium ſimpliciter, & ſic quod eſſet proprium, vt nunc non eſſet proprium vt nunc, ſed ſimpliciter, & hoc dicit { qui uero nõ determinat } in oratione ſignificante proprium, { quoniam } proprium { nunc ineſt, quod ineſt nunc, } hic ſic dicens { aſſignat, quoniam non erit tale proprium quale id nunc ineſt, } ſed intelligetur eſſe proprium ſimpliciter & ſic quod eſſet proprium vt nunc, non eſſet propriũ, vt nunc, ſed proprium ſimpliciter. { vt quatuor digitos habere hominem, } hoc eſt ſi quis dixerit hominis proprium eſſe habere quatuor digitos, non addens ut nunc, nam ſic dicens, proprium ut nunc non dicet eſſe proprium, ut nũc ſed ſimpliciter. H

LOCVS VIGESIMVSSEPTIMVS.

Qui autem non indicat, quoniam ut primum, aut ut ſecundum aliud ponit, quoniam non de quo oratio, & nomen uerificabitur. Vt coloratum eſſe, ſiue ſuperficiei, ſiue corporis aſſignauerit proprium.

Hic eſt locus deſtructiuus vigeſimuſſeptimus, qui eſt peccatum contra ſeptimum, & octauum modũ accipiendi proprium, non enim Ariſto. ſeruat ordinem locorum, qualem ſeruauit in modis accipiendi proprium qui talis eſt, ſi aliquis aſſignauerit proprium, quod ſubiecto ineſt primo, vel ſecundo, & in oratione ſignificante proprium nihil ponitur, per quod intelligitur proprium ineſſe ſubiecto primo, vel ſecundo, hic peccat, quia quod eſt proprium primo vel ſecundo. intelligeretur proprium ſimpliciter, aut aliter, ſi aliquis aſſignauerit proprium, quod ſubiecto ineſt primo, vel ſecundo, & in oratione ſignificante tale proprium nihil ponitur, per quod intelligitur proprium huiuſmodi ineſſe

I ſubiecto primo, vel ſecundo, hic peccat, quoniam non de quo oratio prædicaretur .i. pcoprium diceretur, de eo verificaretuc nomen. i. ſubiectum pcoprij. nam coloratum dicitur primo de corpoce, vel de ſuperficie, & tamen nec ſuperficies de corpore, nec corpus de ſuperficie dicitur. Simili catiooe ſi coloratum diceretur de ſecundo cocpoce vel ſuperficie, minime dicetur nomen, de quo oratio dicituc, unde dicit, { qui autem non indicat } in ocatione ſignificante, pprium, { quoniam ponit alıud } .i. proprium { vt pcimũ, aut vt ſecundum } peccat ſubaudi, { quoniam } ſic proferendo ſine determinatione { non de quo oratio } .i. proprium, { & nomen } .i. ſubiectum { verificabitur, vt coloratum eſſe ſiue ſuperficiei, ſiue corporis aſſignauerit pcoprium, } non addendo primo vel ſecundo, de altero eorum prædicabitur colocatum, quod eſt pcoprium, de quo non verificabituc alterum eorum, verificabitur enim de cocpore, eſt enim corpus colocatum, de quo non verificabitur ſuperficies, non enim corpus eſt ſuperficies.

K

LOCVS VIGESIMVS OCTAVVS.

Qui etiam non prædicit, quoniam aut in eo quod eſt habere, aut in eo, quod eſt haberi, proprium aßignauit non enim erit proprium, quod aßignatum eſt. Nam inerit (ſi in eo quod habetur, aßignauit proprium) etiam habenti. Si autem habenti, & ei, quod habetur, ut indißuaſibile a ratione ſcientiæ uel ſcientis poſitum proprium.

etiam δὲ autem enim δ' ὅτι ideo qm̃ eo ꝙ

Hic eſt locus deſtructiuos vigeſimuſoctauus, qui talis eſt ſi aliquis aſſignauerit pcoprium eius quod habet, vel eius quod habetuc, & in ocatione ſignificante tale proprium nihil ponitur, pec quod intelligitur proprium eſſe eius, q̃d habet, vel eius, quod habetuc, peccat, quoniam accidit proprium prædicari de aliquo, de quo non prædicabitur ſubiectum, vnde dicit, { qui autem non prædicit } in ocatione ſignificante pcoprium, { quoniam aſſignauit proprium auc
L in eo quod eſt habere } .i. eius quod habet, { aut in eo, q̃d eſt haberi } .i. aut eius quod habetur, peccat ſubaudi, { nõ enim erit proprium, quod aſſignatum eſt } eſſe pcoprium, quia non de quo pcoprium dicitur, & ſubiectum diceruc. Cuius cationem exponit, & dicit { nam inerit etiam habẽti, ſi in eo quod habetur } .i. ſi eius quod habetuc, { aſſignauit proprium, & ita pcoprium pcędicabituc de habente, de quo non prædicabituc ſcientia, quę habetur. { Si autem } inerit { habenti, } inerit { & ei, quod habetuc & ita pcædicabitur de eo quod habetuc, de quo non prædicabitur habens, cuius aſſignatur pcoprium { vt } ſi { indiſſuaſibile a ratione ſcientiæ vel ſcientis poſitum eſt propcium, } ſi.n. poſitum eſt proprium ſcientiæ, & nulla determinatione id ſignificatur, prædicabituc etiam de ſciente, de quo non prædicatur ſcientia, ſimili modo ſi ponitur pcopcium ſcientis dicendum eſt.

LOCVS VIGESIMVS NONVS.

Qui etiam non præſignificat in eo quod participat aut
M *participatur nam & alijs quibuſdam inerit proprium. Si enim in eo quidem, quod participatur, aßignauit participantibus inerit. Sinautem in eo, quod participat, ijs, quæ participantur. Vt ſi alicuius animalis poſuerit uiuere proprium.*

Hic eſt locus deſtcuctiuus vigeſimuſnonus, qui talis eſt, ſi aliquis aſſignauerit pcoprium eius, quod participat, aut eius, quod participatur, & in oratione, quę propriom ſignificat, nihil ponitur, per quod tale pcoprium ſignificet, peccat, quoniam aliquibus competeret proprium, quibus non competeret ſubiectum, cuius datum eſt proprium, vt eſt deductum, vnde dicit. { qui etiam } ſubaudi aſſignat pcoprium alicuius in eo quod participat aliquod commone, aut in eo quod participatuc ab aliqbus inferioribus, & { nõ præſignificat } in oratione illud. ſ. { in eo quod participat aut participatoc } .i. & non præſignificat in ocatione ꝙ ſit pcoprium in eo quod participat, aut participatur, peccat ſubaudi, { nam, & alijs quibuſdam inerit proprium, } quibus ſubaudi non inecit ſubiectum. Quod exponit, & dicit, N
{ ſi enim aſſignauit } pruprium { in eo quod participatur participantibus inerit, } quibus non ineſt ipſum participatum. { Sinautem } aſſignauit proprium { in eo, quod participat, ijs } competit, { quæ participantuc, } quibus fortaſſe non ineſt ipſum participans, vel ſi ineſt, non oportet ineſſe. { Vt ſi alicuius animalis } aliqs { poſuerit viuere pprium, } tale pcoprium competet animali participato, cui non competit animal participãs, cuius eſt datum propriũ. Eſt autem animal participans homo, vel equus, vel omne animal, quod ſub animali continentur, animal uero participatum eſt animal in genere, quod participatur ab inferioribus animalibus, hæc de loco vigeſimonono.

LOCVS TRIGESIMVS.

Qui non diuidit etiam id, quod ſpecie ineſt. Quoniã uni O
ſoli inerit eorum quæ ſub eo ſunt, cuius proprium ponit. Nã quod eſt ſecundum ſuperabundantiam, uni ſoli ineſt, ut ignis leuißimum.

Hic eſt locus deſtructiuus trigeſimus, qui talis eſt, ſi aliquis aſſignauerit propcium alicuius, quod ſequituc ad illud ſecundum ſpeciem, & non ponit in ocatione aliquid, per quod ſignificetur tale proprium ineſſe ſecundum ſpeciem peccauit. quoniam tale proprium intelligetuc eſſe ſimpliciter, pcopcium, & ſic competit omnibus Quia vero competet ſecundum ſpeciem, non competet omnibus, quoniã quod ſecundum ſpeciem competit, non competit omnibus contentis ſub genere ſed vni ſoli, & ſic erit proprium & non proprium, proprium quidem, quia ſimpliciter dicit eſſe propcium, & omnibus ineſſe dicetur, non proprium vero, quia vni ſoli ineſt, cum inſit catione ſpeciei, quæ ſub genece vna ſola eſt, vnde dicit, { qui non diuidit etiam } in catione, nec determinat { id quod ſpecie ineſt, } quando ſpecie ineſt, peccauit, { quoniam } cũ ſpeciei inſit, quæ ſub genere eſt, non omnibus, quæ ſub genere ſunt, inerit, P
{ ſed vni ſoli inerit eorum, quæ ſub eo } genere { ſunt cuius proprium ponit, } & ſic quod aſſignauit proprium, nõ erit pcoprium. Quod autem tale proprium ſecundum ſpeciem, vni ſoli competat, probat, & dicit { nam quod eſt ſm ſuperabundantiã, vni ſoli ineſt, } ſed ſubaudi, proprium quod ineſt ſecundum ſpeciem, ſecundum ſuperabundantiam eſt, { vt ignis leuiſſimum. } igituc, vni ſoli ineſt. De ratione autem Ariſto. poſuit maiorem, & exemplum per quod probatuc minoc, & ſic patet, non eſſe proprium eo modo, quo eſt datum proprium.

Aliquoties autem & ſpecie addens, peccat. nam oportebit unam ſpeciem eſſe eorum, quæ dicuntur quando ſpecie addiderit. Hoc autem in quibuſdam non accidit, ut neq; in igne. Non enim eſt una ſpecies ignis, diuerſum eſt enim ſpecie carbo, & flamma, & lux: cum unumquodq; horum ſit ignis, propter hoc non oportet quando ſpecie additur, diuerſam eſſe ſpeciem eius: quod dicitur, quoniam hic quidem magis, illis autem minus inerit, quod dictum eſt proprium, ut in igne ſubtilißimum. Subtilior enim eſt lux carbone, & flãma. hoc autem non oportet fieri, quando non & nomen magis prædicatur, de quo oratio magis uerificatur. Si aũt non, non erit de quo oratio magis. Q

Hic remouet quandam dubitationem, dixit enim Ariſt. quando aſſignatur alicui pcoprium, quod ei ineſt ſecũdum ſpeciem, eſſe addendum in oratione determinationem per quam ſignificetur pcoprium ineſſe ſecundum ſpeciem, alioquin peccaret, dubitat igituc vtrum ſemper in pcoprio, q̃d ineſt ſecundum ſpeciem, ſit addenda talis determinatio, & reſpondet ꝙ non niſi ſolum cum pcoprium ineſt ſecundũ ſpeciem ſpecialiſſimam, quando enim non ineſt ſecundum ſpeciem ſpecialiſſimam, ſed ſecundum ſpeciem ſubalternã & additur illa determinatio, peccaretur, unde dicit. { Aliquoties

quoties

A quoties autem & ſpecie addens,peccat, } & exponit quan
do,& dicit, { nam oportebit vnam ſpeciem { .ſ.ſpecialiſ-
ſimam { eſſe eorum,quę dicontor } ſubiecta illius proprij
{ quando } in oratione proprium ſignificante { ſpecie ad
diderit, } & non ſperiem ſubalternam:deinde rxponit. In
quibus acridit peccatum hæc , & dicit, { hoc autem } .ſ.
vt ſi ſpecialiſſima { in quibuſdam non accidit , ut neq; in
igne } qui videtur ſpecies ſpecialiſſima , & tamen non eſt
ſpecies ſpecialiſſima { non enim eſt una ſpecies ignis } ſed
multæ ſunt ipſius ignis ſpecies, { diuerſum eſt enim ſpecie
carbo , & flamma , & lox cum } ſubandi tamen { vnum-
quodq; horum ſit ignis, } & per lucent , non qualitatem,
qualis eſt ſolis lux, ſed ſubſtantiam intelligit . Carbo enim
craſſiſſimus,impuriſſimuſq; ignis eſt , lox vero ignis ſubti-
liſſimus puriſſimuſq;,flamma autem carbonis,luciſq; me-
dia. Inſuper carbo terrea , lignea atq; rorpulenta materia
inrenſa eſt. Lux vero ſplendor, vt ætheri continuus , atti-
B guuſq; ignis. Flamma autem,vt quæ videtur lignis arren-
ſis fumus aedens,deinde rerolligit id,quod dixerat , & in-
quit, { propter hoc autem non oportet } in igne { quan-
do ſpecie additor diuerſam eſſe ſpecirm eius quod dicit, }
quare ſi quis in eo proprio,quod datur in igne,adderetur,
ſecundom ſpeciem eſſe proprium percaretur. Deinde pro
bat eſſe pecratum. primo quia tunc proprium prædicare-
tur de aliquibus ſecundum magis & minus de quibus ſubie
ctum non prædicaretur , vnde dicit, { quoniam bis quidē
magis,illis autem minus inerit proprium } .i. quoniam ſta
ret proprium ineſſe aliquibus magis aliquibus minus, qui-
bus ſubaudi non ineſſet ſubiectum ſecundum magis & mi-
nus. { Vt in igne ſubtiliſſimum, ſubtilior enim eſt lux car
bone,& flamma, } & tamen lux non eſt magis ignis, car-
bone & flamma , & ſic proprium ineſſet ſecundum magis
aliquibus,quibus non ineſſet ſecundum magis ſubiectū ip-
ſum,cuius aſſignatur proprium. Deinde derlarat quando
proprium poteſt prædicari ſecundum magis de his quorū
aſſignatur,& dicit, { hoc autem } .ſ.proprium ineſſe ſecū
dū magis { non oportet fieri,quando non & nomen } .i.ſu
C biectum { magis prædicatur,de quo oratio magis verifica
tur } .q.d.proprium non ineſſe ſecūdum magis,niſi ſobie-
ctom inſit eis ſecundum magis. { Si autem non } .ſ.ſobie-
ctum dicitur ſecundum magis, { nō erit de quo oratio ma
gis } .i.neque proprium dicetur de eo magis. In aliquibus
ſcripturis leguntur hæc verba, { & nomen magis, } quæ
in Alexandri ſcriptura(vt mihi videtur)non leguntor,eſt
igitur vis rationis , ſi proprium quod ineſt ſecundom ſpe-
ciem determinetur,in oratione hoc verbo quod eſt ſecun
dom ſpeciem,peccaretur,quoniam ſtaret illam ſpeciem eſ
ſe ſubalternam, & ſic proprium poſſet compterere ſecun-
dum magis aliquibus, quibus non ſecundum magis ineſſet
ſubirctum,vt patet in exemplo ignis . Aut lege ſic, { pro-
pter hoc non oportet,quando ſperie additur,diuerſam eſ-
ſe ſpeciem eius quod diritur } .q.d.quando in oratione ſi-
gnifirante proprium, { additur, ſperie, propter hor } qđ
dicemus, { nō oportet diuerſam } hoc eſt ſubalternā { eſſe
D ſpeciem eius,quod dicitur } .i.eius quod dicitur habere ta
le proprium,ſed debet eſſe ſpecies ſpecialiſſima cuius ratio
nem ſobſcribit,& dicit, { quoniam his quidem magis,illis
vero minus inerit , quod dictum eſt proprium } .i. quoniā
ſi eſſet ſpecies ſubalterna id,cuius aſſignatur proprium, fie
ri poſſet vt proprium aſſignatum ineſſet ijs , quæ ſub tali
ſpecie ſunt,alijs magis,alijs vero minus, { vt in igne ſubti
liſſimum:ſubtilior enim eſt lux carbone & flamma, } dein
de exponit quando proprium ineſt alijs magis,& alijs mi-
nus,& quando non,& dicit { hoc autem non oportet fie-
ri } ſemper,quia non quando { non & nomen magis præ
dicatur,de quo oratio magis verificatur. } Oportet enim
nomen.i.ſubiectum magis prædicari de quo proprium ma
gis prædicatur,& de eo minus,de quo & proprium minus
prædicatur, { ſi autem non } .ſ.ſobiectum prædicatur ma
gis , de quo propriom magis prædicatur & minus de quo
propriom minus { nō erit de quo oratio magis & nomen
magis, } prædicatur , quoniam proprium prædicabitur E
de aliquo magis , de quo ſubiectum minus prædicatur , vt
ſubtiliſſimum de luce magis prædicatur, & de carbone mi
nus. ignis contra,de carbone magis,de luce autem minus.
Quare ſi ſpecies,cuius proprium aſſignatur, non eſt ſpecia
liſſima poſſibile erit proprium prædicatur de aliquibus ma
gis de quibus ſubiectum minus prædicabitur,quod eſt ab-
ſurduo. Conſequentia patet in exemplo aſſignato.

*Inſuper autem ad hæc idem eſſe accidit proprium et eius
quod ſimpliciter, & eius, quod maxime in eo, quod eſt ſim-
pliciter tale. Vt in igne ſe habet ſubtiliſſimum , nam & lu-
cis, & ignis ſimpliciter erit hoc ipſum proprium. Subtiliſſi
ma enim eſt lux.*

Hic ponitur ſecunda ratio ad idem, quæ talis eſt ſpecies
cuius dator proprium,ſit ſubalterna, & non ſpecialiſſima, F
fieri poſſet,vt idem proprium ſit & eius quod ſimpliciter,
& eius quod maxime eſt,in his quæ continentur ſub ſpecie
ſubalterna dedocitur conſequentia per exemplum quo-
niam ſubtiliſſimum eſt proprium ſimpliciter eius,quod eſt
ſimpliciter ignis.ſ.carbonis, & ſubtiliſſimum eſſet propriū
lucis quę maxime ſubtiliſſima eſt. Hoc autem relinquit pro
abſurdo,quoniam licet lux ſit maxime ſubtiliſſima,tamen
non eſt ſimpliciter ignis,ſed carbo eſt ſimpliciter ignis , &
ita ſubtiliſſimum erit proprium duarum ſpecierum diuer-
ſarum vnde dicit, { Inſuper autem ad hæc, } ſi ſpecies cu-
ius dator proprium,eſſet ſubalterna, { idem eſſe accidit p
prium & eius quod ſimpliciter } .ſ.recipit prædicationem
illius ſpeciei, } & cuius,quod maxime } .ſ.recipit prædica
tionem talis ſpeciei,dico hoc accidere { in eo } .i. in ea ſpe
cie,quæ, { eſt ſimpliciter } .i.communiter { tale, } ſubau
di ſi fuerit ſubalterna, quod exemplo monſtrat , & dicit,
{ vt in igne ſe habet ſubtiliſſimum,nam & lucis, } quę eſt
maxime ſubtiliſſima , { & ignis ſimpliciter } .i.eius quod G
eſt ſimiliter ignis .ſ. carbonis { erit hoc ipſom proprium.
Sobtiliſſima enim eſt lux, } & carbo eſt ſimpliciter ignis,
quare ſubtiliſſimum erit proprium duarum ſpecierum di-
uerſarum,quia carbonis,& lucis. Conſequentiam vero nō
deducit,niſi in exemplo , in quo potius apparet deſtructio
conſequentis,ꝗ deductio conſequentiæ, poteſt tamen de-
duci,quoniam ſi ſubtiliſſimum eſt proprium ignis erit,pro
prium ſaltem ſecundariæ omnium eorom,quæ continen-
tur ſub igne , & ſic erit propriom lucis , & carbonis , quæ
continentur ſub igne. Deſtructio huius patet in exemplo.
nam lux eſt ſubtiliſſima,carbo uero non,ſed eſt ſimpliciter
ignis,& hoc pacto intelligenda ſunt Ariſto. verba.

*Cum igitur alius ſic aſſignat proprium , argumen-
tandum ſic ei , aut non danda eſt hæc inſtantia , ſed ſtatim
cum ponit proprium , determinandum eſt , quo modo po-
nit proprium.* H

Ex ijs infert quoddam præceptum, quod eſt obſeruan-
dum in caſu , & dicit . { Cum igitur alios } .ſ.reſpondens
{ ſic aſſignat proprium } addens videlicet in oratione uer
bum ſpecie, non limitans ad ſpecialiſſimam, { argumentā
dum ſic ei, } vt dictum eſt,per duas quas diximus rationes
{ aut non danda eſt hæc inſtantia } quæ ultimo data eſt,
& loquitur in ſingulari de inſtantia,quoniam ambæ illæ in
ſtantiæ reducuntur ad vnam , ſed ſtatim cum ponit pro-
prium,& non determinat, ſi proprium illud inſit ſecundū
ſpeciem ſpecialiſſimam,uel ſecundum ſubalternam,deter-
minandum eſt , } & interrogandum { quo modo ponit
propriom, } an ſecundum ſpeciem ſpecialiſſimam , an ſe-
cundom ſubalternam. Eſt autem facienda hæc determina-
tio,quando quærimus veritatem,non autem quando quæ
rimus occultationem,& argumentationem contra reſpō-
dentem,quærimus enim aliquando veritatem,quando ſu-
mus in doctrinali diſputatione,quærimus autem occulta-
tionem & victoriam,quādo in dialectica diſputatione ver-
ſamur aut in ſophiſtica.

I LOCVS TRIGESIMVSPRIMVS.

Deinde deſtruenti quidem, ſi idem eiuſdem proprium poſuit. Non enim erit proprium, quod poſitum eſt eſſe proprium. Nam idem eidem omne, quid eſt eſſe indicat. Quod autem quid eſt eſſe indicat, non proprium, ſed terminus eſt. Vt quia qui dixit honeſti proprium decens eſſe, idem eiuſdē proprium aſsignauit (idem enim eſt honeſtum & decens) nō utiq; erit decens honeſti proprium. Conſtruenti autem ſi nō idem quidem eiuſdem proprium aſsignauit, cum conuerſim prædicatum poſuit. Erit enim proprium, quod poſitum eſt non eſſe proprium. Vt quia qui poſuit animalis proprium id, quod ſubſtantia animata, non idem quidem eiuſdem proprium poſuit, & conuerſim prædicatum aſsignauit, & erit animalis proprium ſubſtantia animata.

K Hic eſt locus trigeſimusprimus, qui accipitur ex comparatione ſubiecti ad ſeipſum, & Ariſt. primo aſſignat locum deſtructiuum, & dicit, { deinde deſtruenti quidem } ſubaudi conſiderandum { ſi idem } .ſ. ſecundum eſſe { eiuſdē } .ſ. ſubiecti { proprium aſſignauit, } erit enim ſic deſtruendum problema. { Non enim erit proprium, quod poſitum eſt eſſe proprium, } & cum dixit { idem, } intellexit, idē ſecundum eſſe, qualiter ſunt idem ea quæ ſunt eadem definitione, & non intellexit idem ſecundum eſſe & nomen, quoniam tunc locus eſſet in ſynonymis, quem poſuit ſuperius. Deinde probat locum, & ex eius probatione patet eū intelligere idem ſecundum eſſe, vnde dicit, { nam idem } ſecundum eſſe ſubaudi { eidem omne, quid eſt eſſe, } & deſinitionem { indicat. Quod autem quidem eſſe indicat, nō proprium, ſed terminus eſt, } ecce quod per idem eidem intellexit ſecundum eſſe idem, hoc exemplo monſtrat, & dicit, { vt quia qui dixit honeſti propriū, dicens eſſe, idē } L ſ. ſecundum eſſe { eiuſdem proprium aſſignauit, idem.n. } ſecundum eſſe { eſt honeſtum & decens } quare cum idem ſint ſecundum eſſe, { non vtique erit dicens honeſti proprium. } Quo vero ad verba attinet, decens, & honeſtum eadem definitione ſunt, differunt autem nomine, & ratione nominum. dicitur enim honeſtum quo cauetur, ne quid indecore, effœminate, libidinoſe, turpiter fiat, cogitetur. Decens vero, vt Cicero libro de opti. di. genere, quod aptum eſt conſentaneumq; tempori, ac perſonæ, quare decens, & honeſtum ſecundum eſſe idem ſunt, nominum vero rationibus differunt. Vtrunq; enim idem eſt cum ſtudioſo, ſed alia ratione honeſtum dicitur ſtudioſum, alia vero decens, deinde aſſignat locū conſtructiuum huic correſpōdentem, & dicit, { conſtruenti autem } ſubaudi conſiderandum { ſi non idem quidem } .ſ. ſecundum eſſe { eiuſdē proprium aſſignauit cum conuerſim prædicatum poſuit } nam ſi eſt conuerſim prædicatum, & eſſe differens, problema conſtruetur, { erit enim proprium quod } ab aduerſario { poſitum eſt non eſſe proprium, } & dixit { cum cō- M uerſim prædicatum poſuit, } quia non ſufficit, vt ſi ſecundum eſſe differens, nam accidens ſecundum eſſe differt a ſubiecto, & tamē non eſt illius proprium, & propterea oportet, vt differat ſecundum eſſe, & conuerſim prædicetur. Et ponit exemplum, & dicit, { vt quia qui poſuit animalis proprium id quod ſubſtantia animata } eſt, { non idem quidem } ſecundum eſſe { eiuſdem proprium poſuit, & cōuerſim prædicatum aſſignauit, erit animalis proprium ſubſtātia animata. } Quo vero ad exemplum attinet, attentione dignum Ariſto. exemplum non pro vero accepiſſe, nam animatum ſubſtantiale eſt, & quale quid indicans præterea nec ſubſtantia animata conuerſim prædicatur de animali, ſtirpes enim & plantæ animatæ ſunt. Quare dicendū Ariſto. vel aliorum eſſe ſecutum placita, maxime opinionē Aſclepiadis, qui animam harmoniam ſenſuum aſſerit. Si enim anima eſt harmonia ſenſuum, anima non erit dicens eſſe, ſed accidens. Eſt enim harmonia relatio, & cum ſit harmonia ſenſuum, non inerit plantis quæ ſenſibus carent. aut fortaſſe Ariſt. animam accepit vt habitum relatiuum ad a- N ctus ſentiendi, ſic enim differt eſſe ab animali, & cū eo conuertitur non enim (vt ſic) plantis competit.

LOCVS TRIGESIMVSSECVNDVS.

Deinde in ſimilaribus conſiderandum eſt, deſtruere quidem, ſi quod totius eſt proprium, non uerificatur de parte, aut ſi quod partis eſt proprium, non dicitur de toto. Non.n. erit proprium quod poſitum eſt eſſe proprium. Accidit autē hoc in aliquibus fieri aſsignabit enim utiq; aliquis in ſimilaribus proprium: aliquoties quidem ad totum reſpiciens, aliquoties autem ad id, quod ſecūdum partem dicitur, ipſe ſeipſum ſciens. At erit neutrū recte aſsignatū, ut ad totum quidē quia qui dixit maris proprium, plurimam aquam ſalſam, alicuius quidem ſimilarium poſuit proprium. Tale autem aſsignauit, quod non uerificatur de parte: (non enim erit O *quoddam mare plurima aqua ſalſa) non utique erit maris proprium plurima aqua ſalſa. Ad partem autem, ut quia qui poſuit aeris proprium reſpirabile, ſimilarium quidem alicuius dixit proprium. tale autem aſsignauit, quod de aliquo aere uerum eſt, de toto autem non dicitur (non enim erit uniuerſus aer reſpirabilis) non erit utique aeris proprium reſpirabile. Conſtruenti uero, ſi uerificatur quidem de unoquoq; ſimilarium, quod eſt proprium eorum ſecundum totum. Erit enim proprium, quod poſitiuum eſt non eſſe proprium, ut quia uerificatur de omni terra deorſum ferri, ſecundum naturam. Eſt autem hoc proprium alicuius terræ ſecundum terram (ſecundum enim terram, & id quod eſt terram eſſe) erit utique terræ proprium deorſum ferri ſecundum naturam.*

Hic eſt locus trigeſimuſſecundus, qui ſumitur ab inſpectione totius & partis ſimilariū, quę græce homęomera dicuntur, P & primo proponit locū præceptiuū, & dicit { deinde in ſimilaribus conſiderandū eſt, } ſubaudi, & deſtruenti & conſtruēti. Dicuntur autē ſimilaria græce homęomera, quorum pars & totum ſunt eiuſdem naturæ, cuiuſmodi ſunt, motus, tempus, aqua, aer, & id genus. nam quælibet pars motus eſt motus, & quælibet pars temporis eſt tempus. deinde aſſignat locum pręceptiuum inſpiciendo ad totum. & inſpiciendo ad partem, inſpiciendo ad totum quidem dicit, deſtruenti quidem, ſi quod totius eſt proprium, non verificatur de parte, } inſpiciendo vero ad partem, dicit, { aut ſi quod partis eſt proprium, non dicitur de toto. } nam ſi ſic eſt, interimitur problema, { non enim eſt proprium quod poſitum eſt eſſe proprium. } Deinde hæc exponit, & dicit, { accidit autem hoc in aliquibus } .ſ. totis & partibus ſimilaribus fieri, cuius rationem aſſignat, & dicit, { aſſignabit enim aliquis proprium in ſimilaribus } ſ. totius & partibus { ipſe & ſeipſum ſciens } dupl'r, { aliquoties quidem ad totum reſpiciens } & ab illo toto proficiſcitur ad partem { aliquoties autem } reſpiciens { ad id Q quod dicitur ſecundum partem } .i. aliquando reſpiciens ad partem, ab ea proficiſcitur ad totum. Dixit autem { ipſe ſeipſum ſciens, } quia non poteſt aliquis reſpicere aliquādo totum, & aliquando partem ſine diſcurſu rationis, nullus autem diſcurrere poteſt, niſi qui reflectendo ſupra ſeipſe, ſeipſum ſciat, atq; intelligat. Deinde exponit illud proprium quod eſt totius, & nō partis, & dicit, { at erit } proprium ſic conſiderando, { neutrum recte aſſignatum } & primo exponit, de proprio reſpectu habitu ad totum, & dicit, { vt ad totum quidem } reſpiciens, erit non recte aſſignatum, { quia qui dixit maris proprium plurimam aquā ſalſam, } hic hoc pacto dicens, { alicuius quidem } totius { ſimilarium poſuit proprium, } quia poſuit propriū maris, quod eſt quoddam totum ſimilare, { tale autem } proprium de toto mari { aſſignauit, quod non verificatur de parte, nō enim erit quoddam mare } .ſ. partiale { plurima

aqua

A aqua ſalſa } ex hoc concludit plurimam aquam ſalſam non eſſe maris proprium, & dicit { ooo vtique erit maris proprium plurima aqua ſalſa, } quoniam competit toti, & nõ parti. Quo vero ad exemplum attinet, Ariſtote. accipit mare totum pro quodam ſimilari toto, quia vult omnem partem maris eſſe mare, & licet poſſet dubitari de hoc pro exemplo ſic intelligatur, nam exemplorum non veritas, ſed manifeſtatio requiritur. Deinde dat exemplum reſpiciendo ad partem & dicit, { ad partem autem } ſcilicet reſpiciens { vt quia qui poſuit aeris proprium reſpirabile } per os ad refrigerandum cor, { ſimilariom qoidem alicuius dixit proprium, } quia de parte aeris hoc proprium clarum eſt, & ideo dicit, { tale autem } ſcilicet proprium aſſignauit, { quod de aliquo aere verum eſt, } quoniam aliquis aer partialis eſt reſpirabilis pro cordis refrigeratione, { de toto autem } aere { non dicitur, nõ enim erit vniuerſus aer reſpirabilis, } tunc concludit propoſitum, & dicit, { non erit vtique aeris proprium reſpirabi-
B le } deinde ponit locum conſtructiuum, qui talis eſt, ſi aliquis aſſignauerit proprium toti ſimilari, quod ineſt cuilibet partis illius, bene aſſignauit, vnde dicit, { conſtruenti autem } ſubaudi conſiderandum, { ſi verificatur quidem de vnoquoque ſimilarium } id eſt de vnaquaque parte ſimilari, id { quod eſt } ſcilicet propoſitum { proprium eorum } ſcilicet partium ſimilarium { ſecundum totum } id eſt ſi quod aſſignatur proprium toti ſimilari, ineſt cuilibet parti ſimilari, nam ſi ſic, erit tale proprium bene aſſignatum, { erit enim proprium, quod poſitooi eſt non eſſe proprium cuius exemplum affert, & dicit, } vt quia verificatur de omni terra { partiali } deorſum ferri ſecundum naturam, eſt autem hoc proprium alicuius terræ ſecundum terram { id eſt per rationem, terræ. } ſecondom enim terram, & id quod eſt eſſe terræ { id eſt & definitionem terræ illud ineſt cuilibet terræ, vtique } id eſt igitur { erit terræ proprium deorſum ferri ſecundum naturam } quoniam ineſt cuilibet parti terræ per rationem totius terræ, & tu intelligas hoc eſſe proprium alijs ſeruatis, quæ ſunt de conditionibus proprijs.

LOCVS TRIGESIMVSTERTIVS.

C *Deinde ex oppoſitis conſiderandum eſt, primum quidem ex contrarijs, deſtruenti quidem, ſi contrarij non eſt, contrarium proprium, neque utique contrarij erit contrarium proprium, ut quia contrarium eſt iuſtitiæ quidem iniuſtitia. Optimo autem peſſimum. Non eſt autem iuſtitiæ proprium optimum, non erit iniuſtitiæ proprium peſſimum. Conſtruenti autem ſi contrarij contrarium propriũ eſt, & contrarij contrarium proprium erit, ut quia contrarium eſt bono quidem malum eligendo autem fugiendum, eſt autem boni proprium eligendum, erit mali proprium fugiendum.*

vtiq; γὰρ enim

D Cum egiſſet de locis, quæ ſumuntur a ſimilaribus, nunc agit de ijs locis, quæ accipiuntur ab oppoſitis & primo ponit locum præceptiuum in generali, cum inquit, { deinde ex oppoſitis conſiderandum eſt, } & per oppoſita, intelligit tam oppoſita ſubiecta, quàm oppoſita prædicata, quę ſubiectis aſſignatis inſunt, qua ratione fit, vt loca, quæ ab oppoſitis ſumuntur, comparatione duorum ad duo ſumantur, hoc eſt duorum prædicatorum ad duo ſubiecta, quibus illa prędicata competunt. Deinde locum præceptiuũ proponit in ſpeciali, cum inquit, { primum quidem ex contrarijs } ſcilicet prędicatis per comparationem ad contraria ſubiecta. Deinde in ſpecialiſſimo aſſignat locum, qui in ordine, & numero eſt trigeſimuſtertius, aſſignando primo locum deſtructiuum, ſecundo autem locum conſtructiuum. Incepit autem a contrariis, quoniam contrariorum oppoſitio eſt entis abſoluti ad ens abſolutum. Modo conſtat hæc oppoſita eſſe per prius nota cæteris oppoſitis, ſicut abſolutum ens eſt notius & ente priuatiuo, & ne- E gatiuo, & relatiuo, e quibus oriuntur aliæ, oppoſitiones, vnde dicit, { deſtruenti quidem } ſubaudi inſpiciendum eſt, { ſi contrarii } ſcilicet ſubiecti { non eſt proprium contrarium } ſcilicet prædicatum, { neq; vtiq; contrarii } .ſ. ſubiecti erit propriom contrarium prædicatum verbum { vtiq; græce eſt γὰρ, latine etiam enim, verum continuationis ſignum eſt verbi cauſa, ponat aliquis iniuſtitiæ proprium peſſimum vt poſuit Anacharſis, deſtruetur hęc opinio per hunc locum, { vt quia contrarium eſt iuſtitiæ quidem iniuſtitia, } modo quo ſubiectum ſubiecto contrariũ eſt, { optimo autem peſſimum, } modo. videlicet quo prædicatum prædicato contrarium eſt, { non eſt autem iuſtitiæ propriom optimum } omnibus enim virtutibus competit, { non erit iniuſtitiæ proprium peſſimum, } vt poſuit Anacharſis, competit enim omnibus vitiis, eſt igitur locus, ſi duo ſubiecta ſint contraria, quorum duo contraria ſint prædicata, ſi contrarium prædicatum non eſt proprium contrarii ſubiecti, nec reliquum contrarium, F quod aſſignabatur proprium, erit proprium reliqui ſubiecti, cuius proprium aſſignabatur, verbi cauſa, vt ſi duo ſubiecta ſint nix, & pix, contraria vero prædicata, quæ illis inſunt, ſint album & nigrum, ſi nigrum non eſt proprium picis, nec album niuis proprium erit. Deinde ponit locum conſtructiuum, & dicit, { conſtruenti autem ſi contrarii } ſcilicet ſubiecti { contrariom proprium eſt, & contrarii } .ſ. ſubiecti { contrarium } .ſ. prædicatum { proprium erit } & affert exemplum, cum inquit, { vt quia bono quidem } ſubiecto { contrarium eſt malum } .ſ. ſubiectum, hoc eſt, quoniam bonum & malum ſunt duo ſubiecta contraria, { eligendo autem } quod eſt prædicatum competens bono, contrariom eſt { fugiendom, } quod eſt prædicatum competens malo. Sunt enim eligenda & fugienda duo præ G dicata, quorum alterum bo..o alterum malo ineſt. { Eſt autem boni } quod eſt alterum ſubiectum, eligendum, } quod eſt alterum prædicatum, { proprium erit mali } .ſ. dati ſubiecti { fugiendum proprium quod erat propoſitũ, & alterum prædicatum. Sed ponitur inſtantia, nam auaritia & prodigalitas ſunt ſubiecta contraria, & eligendom, & fugiendum prædicata contraria, ſed auaritiæ eſt proprium fugiendum, igitur prodigalitati erit proprium eligendum. Soluit primo, quia auaritiæ non eſt proprium fugiendom, ſed prædicatum commune omnibus vitiis, deinde, licet fugiendum inſit auaritiæ, eligendum tamen nõ ineſt, prodigalitati. Quare non erit inſtantia ſecundum regulam. Oportet. n. vt contraria prędicentur de ſubiectis.

LOCVS TRIGESIMVSQVARTVS.

Secundum autem ex ijs, quæ ad aliquid ſunt, deſtruenti quidem, ſi hoc quod ad aliquid eſt, eius quod eſt ad aliquid, non eſt proprium, neque utique hoc quod ad aliquid eſt eius, H *quod ad aliquid eſt, erit proprium. Vt quia dicitur duplum quidem ad dimidium, ſuperans autem ad ſuperatum, non eſt autem dupli proprium ſuperans, non erit dimidij proprium ſuperatum. Conſtruenti autem, ſi eius quod eſt ad aliquid hoc quod eſt ad aliquid, eſt proprium & eius, quod eſt ad aliquid, id, quod eſt ad aliquid, erit proprium. ut quia dicitur duplum quidem ad dimidium id eſſe, quod duo ad unum, eſt autem dupli proprium, ut duo ad unum, erit dimidij proprium, ut unum ad duo.*

vtiq; γὰρ enim

Hic aſſignat locum trigeſimumquartum, qui accipitur ex oppoſitis relatiue, & primo ponit locum pręceptiuom, cum inquit. { Secundum autem } ſubaudi conſiderandum { ex iis } eſt ſcilicet oppoſitis, { quæ ad aliquid ſunt, } hoc eſt ex iis quæ relatiue opponuntur. Precedit autem hic locus & eum, qui accipitur ex oppoſitis priuatiue, & eũ qui accipitur ex oppoſitis contradictoriæ, quoniam hæc oppoſitio eſt inter entia. Oppoſitio vero quę ſecundum pri

I oationem, & quæ ſecundum contradictionem eſt, nõ eſt in
ter entia, alterum.n.oppoſitorum eſt non ens, quare locos
bic inter notiora vertitur, & primo ponit locum deſtructi
oum, & dicit, { deſtruenti quidem, ſi hoc, quod ad aliquid
eſt, eios, qood eſt ad aliquid, non eſt proprium, neq; vtiq;
hoc, qood ad aliquid eſt eius, quod ad aliquid ſunt, erit pro
prium, } hoc eſt, ſi duo relatiua doorum correlatiuorum,
ſic ſe habuerint, vt alterum alterios correlatiui non ſit pro
prium poſitiuum quoq; non erit propoſiti correlatiui pro
priom. Verbom aotem { vtique } adoerbium continoa-
tionis eſt, nam verbum γα'ϛ etiam continuationis ſignum
eſt apud græcos, per hunc locum tollitur opinio pythago-
ricorum, qui exceſſom vel ſoperatum dimidij proprium
aſſerebant, vnde dicit, { vt quia dicitur doplom qoidem
ad dimidium, } vt in ſoom correlatiuum, { ſoperans autẽ
ad ſuperatom } ſimiliter vt in ſuom correlatiuum, { non
eſt autem dupli proprium ſoperans } eſt enim communoe
K moltis alij, vt triplo, & quadroplo, cæteriſq; id genus, { nõ
erit dimidij proprium ſuperatum } competit enim plori-
bos aliis. Deinde aſſignat locom conſtructiuum, com dicit,
{ conſtruenti aotem } conſiderandum ſubaodi, { ſi eius,
quod eſt ad aliquid, hoc qood eſt ad aliquid, eſt proprium,
& eius quod eſt ad aliquid id, quod eſt ad aliquid erit pro-
prium. } Per hunc locom probabitur proportionẽ vnios
ad duo eſſe proprium dimidii, vt dixit Euclides, vnde dicit,
{ vt qoia dicitur doplom qoidem ad dimidiũ id eſſe, qood
duo ad vnum, } eſt enim proportio doorum ad vnom du
pli proportio ad dimidium. { Eſt aotem dupli proprium,
vt duo ad vnom } hoc eſt proportio, quæ eſt duorom ad
vnom, { erit dimidii proprium vt vnum ad doo, } hoc eſt
proportio vnios ad duo, quæ eſt ſobdopla, vt qointo geo-
metriæ dixit. Euclides. Qoo vero modo ſuperans non
ſit proprium dopli, exponamos, quoniam ſi doplom ſit in
diſcretis, & continuis, ſoperans vero in diſcretis tantum,
ſoperans dupli proprium non erit, non enim conuertun-
tor. Præterea ſi ſoperans ſit in doplo, triplo, qoadruplo, &
L in cæteris id genus doplum vero non ſoperans non erit ꝓ-
prium dopli, com ſit in plos. Quare nulla ratione ſuperans
eſſe poteſt dopli proprium. Sed occurres, quoniam vnũ
& doo non ſunt correlatiua nec inter ſe, nec duplom, & di
midium, ergo exemplum non eſt ad propoſitum. For-
taſſe duo & vnom correlatiua ſont inter ſe in ratione ſupe
rantis, & ſoperati & ſic ſatis erit ad propoſitum, vt pro-
portio duorom ad vnum ſit proprium dupli, & vnios ad
duo, propriom dimidij.

LOCVS TRIGESIMVSQVINTVS.

vtiq;
γα'ϛ
enim

*Tertium autem, deſtruenti quidem: ſi ipſius habitus: id
quod ſecundum habitum dicitur, non eſt proprium, neque
utique priuationis, id quod ſecundum priuationem dicitur,
erit proprium. Et ſi priuationis, id, quod ſecundum priua-
tionem dicitur, non eſt proprium neque habitus ipſius, id,
quod ſecundum habitum dicit, erit proprium. Vt quia non
dicitur, ſurditatis proprium inſenſibilitatem eſſe (etenim
M alijs communis eſt) neque ipſius auditus erit proprium ſen
ſum eſſe. Conſtruenti uero, ſi quod ſecundum habitum dici-
tur, eſt ipſius habitus proprium, & priuationis, id quod ſe-
cundum priuationem dicitur, erit proprium, & ſi priuatio
nis, id quod ſecundum priuationem dicitur eſt proprium, &
ipſius habitus id, quod ſecundum habitum dicitur, erit pro-
prium. Vt quia uiſus eſt proprium uidere ſecundum quod
habemus uiſum, erit cæcitatis proprium non uidere ſecun-
dum quod non habemus uiſum, nati habere.*

Hic aſſignat locum trigeſimumquiotom, qui accipitur,
ex oppoſitis priuatiue, & primo quidem deſtructiue hoc pa
cto, poſitis duobus oppoſitis priuatiue ex una parte, vt ſub
iectis, duobus autem alijs ex altera parte, vt prædicatis eo-
rum, ſubiectorum ſi alterum prædicatum eius ſubiecti non N
ſit proprium coi ineſt, atqoe aſſignatur proprium, neq; al-
terom reliqui erit proprium, vnde dicit. { Tertiom au-
tem } conſiderandum ex oppoſitis, { deſtruenti qui-
dem } eſt, ſi ipſius habitus id quod ſecundum habitum di
citor. hoc eſt, ſi ipſius habitus prædicatum, { non eſt pro
priom, neque vtique priuationis, id quod ſecundom pri-
uationem } dicitor { erit proprium } hoc eſt, neq; ipſius
priuationis prædicatum erit proprium { & } econuerſo
{ ſi priuationis id, quod ſecundom priuationem dicitor,
non eſt proprium neque ipſius habitus id, quod dicitur }
& prædicatur { ſecundum habitum erit proprium. } per
hunc locum refellitur poſitio Heracliti, qui dicebat ſenſum
auditus eſſe proprium. { vt qoia non dicitur ſurditatis pro
prium inſenſibilitatem eſſe, etiam enim } inſenſibilitas
{ aliis commonis } eſt, vt cæcitati, & cæteris id genus,
{ neque ipſius auditus erit proprium ſenſum eſſe, } con-
tra Heraclitum, & intelligas, de ijs prædicatis, quæ inſunt
datis ſubiectis, & inter ſe eo modo priuationis opponun-
tor, quo & ſubiecta. Deinde conſtructiue, ſic, poſitis duo- O
bus oppoſitis priuatiue ex vna parte vt ſubiectis, duobus
autem aliis ex altera parte, vt prædicatis illorum, ſi alte-
rum prædicatom eius ſubiecti ſit propriom, cui aſſignatur
proprium, alterum etiam alterius erit proprium, cui aſſi-
gnatum eſt proprium. dicit. { Conſtruenti vero, } con
ſiderandom { ſi quod ſecundum habitum dicitur, eſt ipſius
habitus propriom, & priuationis, id quod ſecundum priua
tionem dicitur, erit, proprium, & } econuerſo. { ſi priua-
tionis, id quod ſecundum priuationem dicitur, eſt propriũ
ipſios habitos id, quod ſecundum habitum dicitur, erit pro
prium, } hoc pacto probatur non videre eſſe proprium cæ
citatis, accipiendo non videre pro carentia viſus cum apti
tudine ad videndum, { vt quia viſos eſt proprium videre
qoatenus } nos qui videmus { habemus viſom, } hoc eſt
videndi potentiam. non enim eſt propriom ipſius viſus,
quatenus nos qui videmos habemus auditum, aot tactum, P
aot id genos, { erit cæcitatis proprium non videre ſecon
dum quod non habemus viſum nati habere, } hoc eſt erit
cæcitatis proprium ipſum non videre, quatenus non vide
re accipitur pro carentia viſus compoſita cum aptitudine
ad habendom viſum. Lapis enim non videt, non tamen
eſt aptus habere, ideo non dicitur cæcus. Quo vero ad
conſiderationes attinet, annotatione dignom nonnullos
ſic intelligere has primam qoidem, ſi habitos non eſt pro-
prium habitus, nec priuationis priuatio erit proprium, &
econuerſo, ſi priuatio non eſt priuationis proprium, nec ha
bitus ipſius habitos erit proprium, vt ſi ſurditas eſt priua-
tio auditos, & inſenſibilitas ſenſibilitatis, ſiet vt ſi inſenſibi-
litas non ſit proprium ſurditatis, nec habere ſenſum pro-
prium ſenſibilitatis, & econuerſo. Secundam vero, ſi ha-
bitus eſt propriom habitus, & priuatio priuationis erit
proprium, & econuerſo, vt ſi habere viſum eſt propriom
viſus, & non habere viſum proprium cæcitatis. Verum
hæc ſeconda expoſitio in primam redit, ſi recte conſidere- Q
tur. Sed occurres, quoniam omne propriom ſubiectum
coios proprium eſt, notificat. Datur enim cognoſcendi
cauſa, ſed priuatio nihil notificat, eſt enim non ens. ergo
priuatio priuationis propriom eſſe non poterit, nec habi-
tus etiam proprium eſſe poterit. Præterea id omne, de
quo proprium aſſignatur, eſt ens in genere. At priuatio
non eſt in genere ens, igitur priuationi nullum proprium
aſſignari poterit. Dicendum priuationem ratione eius
quod ponit, & eſt in genere, & notificat, formaliter autem
cum nihil ponat, nec notificat, nec eſt in genere.

LOCVS TRIGESIMVSSEXTVS.

*Deinde ex affirmationibus & negationibus, primum
quidem ex ipſis, quæ prædicantur. Eſt autem locus hic uti-
lis deſtruenti tantum. ut ſi affirmatio, uel quod ſecundum af*

firmationem

A ſirmationem dicitur eius eſt proprium, non erit utique eius negatio, neq; quod ſecundum negationem dicitur propriũ. Si autem ſit negatio, aut quod ſecundum negationem dicitur, proprium eiuſdem non erit affirmatio, neq; quod ſecundum affirmationem dicitur, proprium, ut quia proprium animalis eſt animatum, non erit animalis proprium, non animatum.

Hic aſſignat locum trigeſimumſextũ, qui accipitur ex oppoſitis cõtradictorie. Et hic tribus modis fieri poteſt, aut comparando duo prædicata alterum ſecundum affirmationem, alterum ſecundum negationem ad idem ſubiectum. Aut comparando duo prædicata ad duo ſubiecta, ad alterum quidem ſecundum affirmationem, ad alterum autem ſecundum negationem, aut comparando idem prędicatũ ad duo ſubiecta de quorum altero affirmatur, de altero autem negatur. Primo modo erit locus trigeſimoſextus, tan B tum, conſtructiuus ſic, ſi alicuius ſubiecti affirmatio ſit proprium, negatio illi affirmationi contradictoria non erit ꝓprium & econuerſo. Si negatio ſit eius proprium, affirmatio non erit, vnde inquit. { Deinde ex affirmationibus & negationibus, } hoc eſt ex oppoſitis contradictorie, primũ quidem ex ipſis, quæ prædicantur, } hoc eſt comparando duo prædicata ad idem ſubiectum, alterum ſecundum affirmationem, alterum ſecundum negationem, & tangit modum quo hic locus ſit vtilis, & dicit. { Eſt autem locus hic vtilis deſtruenti tantum } non autem conſtruenti, & quod ſit vtilis deſtruenti, exemplo probauit, vnde dicit. { Vt ſi affirmatio, vel } id { quod ſecundum affirmationem dicitur, eius } ſubiecti, quod ponitur ab aduerſario, { eſt proprium, non erit vtiq; eius } .ſ. ſubiecti { negatio, neq; } id { quod ſecundum negationem dicitur, proprium, ſi autẽ ſit negatio. ſ. eius ſubiecti { proprium, aut quod ſecũdum negationem dicitur, eiuſdem } ſubiecti { non erit affirmatio, neq; quod ſecundum affirmationẽ dicitur, propriũ, } addit { aut quod ſecundum negationem dicitur, } quoniã eam negatio quã affirmatio poteſt accipi pro propoſitione affirmatiua vel negatiua, & pro prædicato, quod affirmatur, vel negatur. Ad ſignificãdum autem ꝙ affirmatio, vel C negatio hic accipitur pro prædicato, quod affirmatur, vel negatur, addit { neq; quod ſecundum affirmationem dicitur, } vt ſit hoc verbum expoſitio prioris verbi. Tunc aſſignat exemplum, & dicit. { Vt quia proprium animalis eſt animatum, non erit animalis proprium non animatũ. } & econuerſo, ſi animalis proprium eſt irrationale, ſiue non rationale, non erit animalis proprium rationale. Sed oc[illegible]rres, ex eo, quia etiam conſtructiuus eſſe videtur hic locus, [illegible] illam dignitatem, de quolibet vera eſt affirmatio, aut nega[illegible], & de nullo ambæ. Et dicendum argumentum militat [illegible]uando Ariſto. loquutus eſſet de vera affirmatione, atque neg[illegible]one. Sic enim de quolibet dicitur affirmatio, vel negatio [illegible] de nullo ambæ. At Ariſtote. loquitur de affirmatione & neg[illegible]one termini finiti, vel infiniti, modo perſpicuum eſt, quãuis [illegible]etur terminus infinitus, non D tamen ſequi affirmationem ter[illegible]ni finiti. Non enim ſequitur ſi centaurus non eſt non iuſtus, [illegible]o centaurus eſt iuſtus, nec econuerſo, ſi non eſt iuſtus, erg[illegible] non iuſtus. Sic igitur perſpicuum locum eſſe vtilem deſtru[illegible] in contradictorijs ſecundum prædicata, non autem ſecu[illegible]m eſſe vel non eſſe, hoc eſt in contradictorijs ſecundum [illegible]tionem, & infinitationem, non autem ſecundum eſſe, vel non eſſe. Sed adhuc videtur inſtantia, ſic animalis vt hominis proprium eſt riſibile, & animalis, vt bouis propriũ eſt non riſibile, quia mugibile, & ſic videtur, & affirmatio, & negatio, propria alicuius ſubiecti. Soluitur inſtantia, quoniam in inſtantia videtur fallacia figuræ dictionis, quoniam non eiuſdem animalis affirmatio, & negatio propria eſt, licet nomen ſit idem. Quo vero ad exempla attinet, intelligas animatum non eſſe proprium animalis, niſi ſecũdum Platonem, ꝙ ſtirpes non ponebat animatas. Ponunt enim exempla non, vt ita ſint, ſed vt ſentiant, qui diſcunt.

LOCVS TRIGESIMVSSEPTIMVS. E

Secundum etiam ex prædicatis, uel etiam non prædicatis, & de quibus prædicatur, uel non prædicatur, deſtruenti quidem, ſi affirmationis affirmatio non eſt proprium, neque negatione negationis erit proprium. Et ſi negatio negationis non eſt proprium, neq; affirmationis affirmatio erit proprium. Vt quia non eſt proprium hominis animal, neq; non hominis proprium erit non animal. Si autem non hominis, non uidetur proprium non animal, neque hominis erit proprium animal. Conſtruenti autem, ſi affirmationis affirmatio eſt proprium, & negatio negationis erit proprium. Si autem negationis negatio eſt proprium, & affirmatio affirmationis erit proprium. Vt quia non animalis eſt proprium non uiuere, erit animalis proprium uiuere. Et ſi animalis proprium uidetur uiuere, & non animalis proprium uidebitur non uiuere. F

Hic eſt locus præceptiuus trigeſimuſſeptimus, qui accipitur a contradictorijs per comparationem duorum prædicatorum ad duo ſubiecta, ad alterum quidem per affirmationem, ad alterum aũt per negationem, & hoc proponit, & dicit. { Secundum ẽt ex prędicatis, vel non prędicatis, & de quibus } .ſ. ſubiectis { prędicatur } ſubaudi aliquid, { vel non prędicatur } q. d. ꝙ ſecundo modo in contradictorijs per comparationem duorum prędicatorum ad duo ſubiecta poteſt accipi locus trigeſimuſſeptimus, qui accipit ex oppoſitis & affirmatiue, & deſtructiue, & primo quo modo deſtructiue, & dicit. { Deſtruenti quidem } conſiderandum eſt, { ſi affirmationis affirmatio non eſt propriũ, neq; G negatio, negationis erit proprium, & } econuerſo & { ſi negatio negationis non eſt proprium, neque affirmationis affirmatio erit proprium, } cuius exemplum affert, & dicit. { Vt quia non eſt proprium hominis animal, neq; non hominis proprium erit non animal. Si autem nõ hominis, non videtur proprium non animal neq; hominis erit proprium animal } ſunt aũt prędicata ſecundum contradictionem animal, & non animal, ſubiecta vero homo, & nõ homo. Quare ſi animal non eſt hominis proprium, nec nõ animal erit proprium nõ hominis, & econuerſo, ſi nõ animal non eſt proprium non hominis, nec animal hominis erit ꝓprium. Deinde quo modo conſtructiue, & dicit. { Conſtruẽti autem, ſi affirmationis affirmatio eſt proprium, & negatio negationis eſt proprium, } & econuerſo, { ſi negationis negatio eſt proprium, & affirmatio affirmationis proprium erit, } & intelligit, vt diximus, per affirmationem terminum finite deſcriptum, & per negationem, terminũ infinite determinatum. Eſt autem terminus finitus, vt homo, & animal, infinitus aũt vt non homo, & non animal. H Aſſignat exemplum, & dicit. { Vt quia non animalis eſt ꝓprium non viuere, } & hoc ſecundum Platonem, qui animal, & viuum idem dicit. { & erit animalis proprium viuere, & } econuerſo, { ſi animalis proprium videtur viuere, & non animalis proprium videbitur non viuere. }

Sed in his, quæ Ariſto. dicit hic, videtur ſibi non conſtãs Dub. nam hic aſſerit ꝙ ſi affirmatio ſit affirmationis proprium, negatio etiam ſit negationis proprium, & ita videtur ꝙ ſua conſideratio vim habeat per conſequentiã in ipſo, quæ [illegible] ex eadem parte ab oppoſito antecedentis ad oppoſitum con[illegible]entis. In ſecundo vero libro dixit ꝙ in contradictorijs n[illegible]et conſequentia in ipſo, ſed conſequentia ecõtrario, quæ ſit [illegible] oppoſito conſequentis ad oppoſitum antecedentis, & ſic vi[illegible] ſibi contrarius. Dicendum ꝙ Solutio. hic loquitur in terminis co[illegible]tibilibus, aſſerit enim ſi affirmatio ſit proprium affirmatio[illegible], negatio etiam negationis erit proprium. modo proprium conuertitur cũ eo, cuius eſt propriũ. In ſecundo huius loquit in terminis ſimplr. vnde dici põt Ariſ. hic loqui gratia materię, ſecũdo vero lib. loquutũ eſſe gratia formę, vel magis verbis ꝑipateti

I tis vtēdo,in ſecundo libro locum intellexit per ſe,quod eſt
dicere in terminis ſimpliciter.Hic vero per accidens, quia
in terminis conuertibilibus, in quibus accidit propter con
uertibilitatem vtilitas præſentis loci.

LOCVS TRIGESIMVS OCTAVVS.

*Tertium autem ex ipſis ſubiectis, deſtruenti quidem, ſi
quod aßignatum eſt proprium affirmationis eſt proprium,
non erit, & negationis proprium. Si autem negationis eſt
proprium quod aßignatum eſt, non erit affirmationis pro-
prium, ut quia animalis proprium eſt animatum, non ani-
malis proprium non erit animatum. Conſtruenti uero, ſi aſ
ſignatum proprium non eſt affirmationis proprium, erit
negationis. At bic locus deficit, nam affirmatio negationis,
& negatio affirmationis non eſt proprium. Quandoquidem*
K *affirmatio negationi omnino non ineſt. Negatio autem affir
mationi ineſt quidem, at non ut proprium ineſt.*

Locus trigeſimuſoctauus accipitur ex conſideratione,
quæ fit vnius comparatione ad duo ſubiecta contradicto-
ria, & hoc dicit. { Tertium autem } ſcilicet conſideran-
dum { eſt ex ipſis ſubiectis } contradictorijs, hoc eſt compa
ratione vnius prædicati ad duo ſubiecta contradictoria, &
primo exponit quo modo deſtruenti, & dicit. { Deſtruenti
quidem, } ſi quod aſſignatum eſt proprium, { affirmatio-
nis } hoc eſt ſubiecti affirmati ac finiti { eſt proprium. } Se-
quitur enim vi contradictionis, vt { non & negationis ſit
proprium. } & econuerſo, { ſi negationis eſt proprium
quod aſſignatum eſt, non erit affirmationis proprium. }
Duorum enim contradictoriorum non poteſt idem prædi
catum proprium eſſe, { vt } per exemplum patet { quia ani
malis proprium eſt animatum } vt Plato opinatur, { ani-
matum non erit proprium non animalis. } & econuerſo
ſi animatum per caſum ſit proprium non animalis, nō erit
proprium animalis. Deinde declarat, quo modo conſtruen
L ti conſiderandum ſit, & dicit. { Conſtruenti vero, ſi aſſi-
gnatum proprium non eſt affirmationis proprium, erit }
negationis proprium. Deinde oſtendit hunc locum non te
nere vniuerſaliter in omnibus, ſed ſolum particulatim per
accidens, atque gratia materiæ. { At hic locus deficit } .ſ.
quia non tenet in omnibus, non enim ſequitur ſenſitiuum
non eſt proprium hominis, igitur eſt proprium non homi
nis, nec ſequitur incontinens eſſe non eſt proprium ſapien
tis, ergo eſt proprium non ſapientis. Ariſtote. tamen hunc
locum nō eſſe vniuerſaliter vtilem probat, cum dicit. { Nā
affirmatio negationis, & negatio affirmationis non eſt p.
prium. { Quare ſi vna affirmatio aſſignetur, vt proprium
affirmationis, & non ſit illius proprium, non propterea te
lis affirmatio erit proprium negationis, { quandoquidē, }
vt inquit. { Affirmatio negationi omnino } hoc eſt vniuer
ſaliter, & omni { non ineſt. } Eſt enim quædam affirmatio,
quæ vt proprium licet non inſit affirmationi, non propte-
rea inerit negationi, vt ſenſitiuum, quod homini ineſt, non
enim ſequi[...] ſenſitiuum non eſt proprium hominis, igitur
M [...] proprium non hominis, licet inſit cuidam non homini,
vt equo. Et ſi dices q̄ negatio affirmationi ineſt, ergo &
affirmatio negationi ineſſe poterit. Reſpondet, & inqt.
{ negatio autem affirmationi ineſt quidem } etiam vniuer
ſaliter. Omnis enim homo eſt non equus, { non tamen, v[t]
proprium ineſt, } quia non ſoli homini ineſt non e[qu]us.
Quare conſtruenti deficit hic locus, tum ob [...]entiam,
tum propter rationem.

LOCVS TRIGESIM[VS] [N]ONVS.

*Deinde ex ijs, quæ ex o[ppoſ]ito diuiduntur deſtruenti qui
dem, ſi eorum, quæ [ex o]ppoſito diuiduntur, nullum ullius
reliquorum ex oppoſito diuiſorum eſt proprium, neq; pro-
fecto quod poſitum eſt, erit proprium eius, cuius poſitum eſt
proprium. Vt quia animal ſenſibile nullius aliorum morta
lium animalium eſt proprium, nec animal intelligibile erit* N
*dei proprium. Conſtruenti autem, ſi cæterorum, quæ ex op-
poſito diuiduntur, quoduis, eſt proprium taliũ quorum-
cunque eorum, quæ ex oppoſito diuiduntur, erit profecto re
liquum eius proprium, cuius poſitum eſt non eſſe propriũ.
ut quia prudentiæ eſt proprium per ſe natum eſſe rationa-
lis uirtutem eſſe, & aliarum uirtutum ſic uniuſcuiuſq; ſum
ptæ, erit temperantiæ proprium per ſe natum eſſe concupi
ſcibilis uirtutem eſſe.*

Hic eſt locus præceptiuus trigeſimuſnonus, qui accipi-
tur a diſperatis proprijs, & ſpeciebus. diſperatę ſpecies ſub
animali ſunt mortalia, & immortalia. Diſperata autē pro-
pria ſunt ſenſitiuum, & intellectiuum. Senſitiuum quidem,
quod ineſt omnibus animalibus mortalibus. Intellectiuum
autē, quod ineſt omnibus animalibus immortalibus. Tunc
primo proponit locum præceptiuum, & dicit. { Deinde }
ſubaudi conſiderandum eſt { ex ijs } diſperatis ſpeciebus, O
& proprijs, { quę } ſub eodem genere { ex oppoſito diui-
duntur. } Eſt conſiderandum dico deſtruenti, & conſtruen
ti, deinde aſſignat locum præceptum deſtructiuum primo,
& dicit. { Deſtruenti quidem, ſi eorum } .ſ. propriorum vel
earum differentiarum, { quę } ſub genere { ex oppoſito di
uiduntur, nullum vllius reliquorum } .ſ. ſpecierum { ex op
poſito } ſub eodem genere { diuiſorum, eſt proprium, ne-
que profecto quod poſitum eſt } eſſe proprium, { erit pro-
prium eius { .ſ. ſpeciei cuius poſitum eſt proprium. } Et aſ-
ſignat exemplum, & dicit. { Vt quia animal ſenſibile, } quę
eſt differentia diuiſiua animalis { nullius aliorum mortaliũ
animalium } quæ ſunt ſpecies ex oppoſito diuiſæ ipſi deo
immortali, ſub animali ipſo contentæ, { eſt proprium, nec
animal intelligibile } quæ eſt altera differentię diuiſiua ani
malis ex oppoſitione diuiſa ipſi aiali ſenſibili, { erit dei p-
prium, } qui eſt altera ſpecies ſub animali diuiſa ipſis mor
talibus animalibus. Deinde tangit locum præceptum con- P
ſtructiuum, & dicit. { Conſtruenti autem ſi cæterorum } .i.
ſi cæterarum differentiarum, { quæ ex oppoſito diuidun-
tur, quoduis eſt proprium talium } .ſ. ſpecierum { quorũ-
cunq; eorum } .ſ. ſpecierum, { quæ ex oppoſito diuidun-
tur, erit profecto reliquum } .ſ. reliqua differentia { propriũ
eius, cuius poſitum eſt non eſſe proprium ab } aduerſario.
Et aſſignat exemplum, & dicit. { Vt quia prudentię, } quæ
eſt vna ſpecies virtutis contra diuiſa temperantiæ, ac for-
titudini, { eſt proprium per ſe natum eſſe, } hoc eſt per ſe
idoneum, & aptitudinale { rationalis } potentiæ { eſſe vir
tutem. } diuiduntur enim potentiæ animæ in rationale[m]
& concupiſcibilem, & iraſcibilem, quemadmodu[m] [vi]rtus
diuiditur in temperantiam, & prudentiam, & [fo]rtitudinē.
Si igitur prudentiæ proprium idoneum eſt [...]e virtutē ra-
tionalis partis, { & aliarum virtutum ſ[ic] } vniuſcuiuſque
{ ſumptæ temperantiæ } .videlicet [...]erit proprium per ſe
natum eſſe } hoc eſt conueniens [...] idoneum { eſſe virtutẽ Q
concupiſcibilis } partis, & ſ[...]udi fortitudinis eſſe virtu-
tem iraſcibilis partis. D[...]untur enim ſub virtute rationa
le, concupiſcibile, [&] [ir]aſcibile, ceu prudentia, temperantia,
& fortitudo. [Qu]are ſi proprium prudentiæ eſt eſſe virtu-
tem parti[s r]ationalis, proprium temperantiæ erit eſſe vir-
tute[m p]artis concupiſcibilis, & proprium fortitudinis eſſe
[vir]tutem partis iraſcibilis. Quo vero ad exempla attinet,
annotatione dignum animal diuidi in animalia mortalia,
& immortalia ſecundum Platonem, quem ſequitur Por-
phyrius, cum dicit immortale autem ſeparat nos e dijs, ſe-
cus vero eſt ſecundum Peripateticos. Verum exempla po-
nimus, vt ſentiant qui diſcunt. Sed occurres ſecũdo exē
plo, nam corpus animatum diuiditur per ſenſibile, & vege
tabile, & ēt per leonem, & equum & cætera id genus, ſed
ſenſibile nullius eorum eſt proprium, quare nec vegetabi
le erit proprium plantæ, quod falſum eſt, præterea argu-
mentor etiam, ſed vegetabile eſt proprium plantæ, ergo
ſenſibile erit proprium leonis, & cuiuſq; cæterorum, quod
iterum

A iterum, eſt falſum, quare tam locus deſtructiuus, quã conſtructiuus habet inſtantiam. Et dicendum quòd in vtroque loco intelligi debet, de ijs diuidentibus, quæ ex oppoſito diuidunt genus proximum. modo corpus animatum non eſt genus proximum, quod diuiditur in hominem, leonem, & cætera id genus. Genus enim proximum, quod in hæc diuiditur, eſt animal, id eſt ceſſant inſtantiæ.

LOCVS QVADRAGESIMVS.

Deinde ex caſibus, deſtruenti quidẽ, ſi caſus caſus non eſt proprium, neque profectò caſus erit proprium caſus, ut quia non eſt eius, quod eſt iuſte proprium, id quod bene, neque iuſti proprium erit bonum. Conſtruenti autem, ſi caſus caſus eſt proprium, erit profectò & caſus caſus proprium. Vt quia hominis eſt proprium greſſibile bipes, & homini erit proprium greſſibili bipede dici.

B Hic eſt locus præceptiuus quadrageſimus, qui ſumitur a caſibus, & primo proponit locum præceptiuum, & dicit. { Deinde } ſubaudi conſiderandum eſt { ex caſibus, } poſtea ponit loca præcepta, & deſtructiuum, & dicit. { Si caſus, } quod eſt prædicatum, { non eſt caſus. } ſcilicet ſubiecti, { proprium, neque profectò caſus } correſpondens prædicato { erit proprium caſus } correſpondentis ſubiecto, vbi præſupponit quatuor eſſe caſus, duos ex vna parte, vt iuſte, & bene & duos ex altera quis primi duobus correſpondent, vt iuſtum, & bonum, & vult, quando caſus ex prima parte non eſt proprium caſus, ſic nec caſus in ſecunda parte erit proprium caſus, & aſſignat exemplum, & dicit. { Vt quia non eſt eius quod eſt iuſte } agere ſubaudi vel pati { bene } ſcilicet agere, vel pati, { proprium, neque iuſti proprium erit bonum. } Deinde ponit locum præceptum conſtructiuum, & dicit. { Cõſtruenti autem } ſubaudi conſiderandum eſt, { ſi caſus } prædicatum caſus ſubiecti { eſt proprium, erit profectò, & caſus } prædicatum propoſitum { caſus } ſubiecti propoſiti { proprium, vt quia hominis eſt proprium greſſibile bipes, & homini erit proprium dici greſſibili bipede } hoc eſt bipedaliter gradiari. Vbi patet per caſus, Ariſtote. C intellexiſſe principalia & ſua aduerbia, vt in primo exemplo perſpicuum eſt. & etiam rectum, & obliquos, vt patet in ſecundo exemplo. Alexand. etiam per caſum vult eſſe intelligendum quid commune in coniugatis, ſiue coordinatis, & in caſibus, qui per inflexionem veniunt a recto.

LOCVS QVADRAGESIMVSPRIMVS.

Non ſolum autem in eo, quod dictum eſt ſecundum caſus eſt conſiderandum, ſed & in oppoſitis, ut in prioribus locis dictum eſt. Deſtruenti quidem ſi oppoſiti caſus, non eſt proprium oppoſiti caſus, neque utique oppoſiti caſus erit proprium oppoſiti caſus, ut quia non eſt eius, quod eſt iuſte, proprium, quod bene, neque iniuſte erit proprium, D *quod male. Conſtruenti autem, ſi oppoſiti caſus eſt proprium oppoſiti caſus, erit & utique oppoſiti caſus proprium oppoſiti caſus. Vt quia honeſti eſt proprium optimum, & inhoneſti erit proprium peſſimum.*

Hic eſt locus præceptiuus quadrageſimus primus, qui accipitur ab oppoſitis ſecundum caſus. Proponit itaque primo locum præceptiuum, & dicit. { Non ſolum autem in eo quod dictum eſt ſecundum caſus eſt conſiderandum, ſed & in oppoſitis, } quæ ſubaudi accipiuntur ſecundum caſus, { vt in prioribus locis, } quæ ab oppoſitis accipiebantur, { dictum eſt. } Deinde ponit loca præcepta, & primo deſtructiuum, & dicit. { Deſtruenti quidem, ſi oppoſiti caſus non eſt proprium oppoſiti caſus, neque utique oppoſiti caſus erit proprium oppoſiti caſus. } Hoc exponit per exemplum, & dicit. { Vt quia non eſt eius quod eſt iuſte } ſubaudi agere, vel pati, { proprium quod bene } ſubaudi eſt agere, vel pati, { neque iniuſte } agere, vel pati { erit proprium quod male } eſt agere vel pati. Deinde ponit locum conſtructiuum, & dicit. { Conſtruenti vero, ſi oppoſiti caſus eſt proprium oppoſiti caſus, erit & vtique oppoſiti caſus proprium oppoſiti caſus. } E Cuius exemplum affert, & dicit. { Vt quia honeſti eſt proprium optimum, } eſt enim honeſtum optimum, { & inhoneſti erit proprium peſſimũ. } Quare locus perſpicuus.

LOCVS QVADRAGESIMVSSECVNDVS.

Deinde ex ijs, quæ ſimiliter ſe habent. Deſtruenti quidem, ſi quod ſimiliter ſe habet, eius, quod ſimiliter ſe habet, non eſt proprium, neque utique quod ſimiliter ſe habet, eius quod ſimiliter ſe habet, erit proprium. Vt quia ſimiliter ſe habet ad extruendum ædificium ædificator & medicus ad efficiendam ſanitatem. Non eſt autem proprium medici efficere ſanitatem, neque ædificatoris erit proprium extruere ædificium. Conſtruenti autem, ſi quod F *ſimiliter ſe habet, erit proprium eius, quod ſimiliter ſe habet, erit utique & quod ſimiliter ſe habet eius, quod ſimiliter ſe habet proprium. Vt quoniam ſimiliter ſe habet medicus ad id, quod eſt eſſe effectiuum ſanitatis, & ludi magiſter ad id, quod eſt eſſe effectiuum bonæ habitudinis. Eſt autem proprium magiſtri ludi eſſe effectiuum bonæ habitudinis, erit proprium & medici eſſe effectiuum ſanitatis.*

Hic eſt locus præceptiuus quadrageſimusſecundus, qui accipitur ab ijs, quæ ſimiliter ſe habent. Sed quid intelligat per ea, quæ ſimiliter ſe habent, non eſt protritum. Alexander intelligit ea, quæ ſecundum analogiam ſunt, G ſicuti in mari tranquillitas ſic in aere ſerenitas. Analogia enim ſimilitudo eſt. Quare ſi non alterum alterius eſt proprium, vt ſi tranquillitas non eſt maris proprium, nec alterum reliqui erit proprium, vt nec ſerenitas aeris erit proprium, quæ expoſitio conuenit verbis Ariſtotelis, dicit enim. { Deinde ex ijs, quæ ſimiliter ſe habent, } conſiderandum eſt, hoc ex ijs, quæ ſecundum analogiam ſunt. Deinde ponit loca præcepta, & primo deſtructiuum, cum dicit. { Deſtruenti quidem, ſi quod ſimiliter ſe habet eius, quod ſimiliter ſe habet, non eſt proprium, neque vtique quod ſimiliter ſe habet, eius quod ſimiliter ſe habet, erit proprium, } affert exemplum, & dicit. { Vt quia ſimiliter ſe habet ad extruendum ædificium ædificator, & medicus ad efficiendam ſanitatem, non eſt autem propriũ medici efficere ſanitatem, neque ædificatoris erit proprium extruere ædificium. } Deinde aſſignat locum conſtructiuum, & dicit. { Conſtruenti autem, ſi quod ſimiliter ſe habet, erit proprium eius, quod ſimiliter ſe habet, erit vtique, & quod ſimiliter ſe habet eius, quod ſimiliter ſe habet, proprium, } & dat exemplum. & dicit. { Vt quo- H niam ſimiliter ſe habet medicus ad id, quod eſt eſſe effectiuum ſanitatis, & ludi magiſter ad id, quod eſt eſſe effectiuum bonæ habitudinis, eſt autem proprium magiſtri ludi eſſe effectiuum bonæ habitudinis, erit proprium & medici eſſe effectiuum ſanitatis. } Quo vero ad exemplum attinet, ludi magiſter græce eſt γυμναστὴς, gymnaſtes, eſt autem gymnaſtes is, qui præeſt ludis, qui fuerunt inſtituti (vt Victorinus inquit) ad exercitandum corpora, ſunt autem ludi lucta, gladiatoria, & cætera id genus. Per eiuſmodi enim ludos calor excitatur, ſanguis redditur tenuior & ita corpus in bona habitudine conſeruatur, ne incidat in malam repletionem.

LOCVS QVADRAGESIMVSTERTIVS.

Deinde ex ijs, quæ eodem modo ſe habent, deſtruenti quidem, ſi quod eodem modo ſe habet eius ad quod eodem modo ſe habet, non erit proprium, neq; utiq; quod eodem modo ſe habet eius ad quod eodẽ modo ſe habet, nõ erit proprium. Si

eodem modo ὡσαύτως ſic

I *autem eius ad quod eodem modo ſe habet id quod eodem modo ſe habet, eſt proprium, eius non erit proprium, cuius poſitum eſt eſſe proprium. Vt quia eodem modo ſe habet prudentia ad honeſtum & turpe, eo quia diſciplina utriuſq; eorum eſt, non eſt autem prudentiæ proprium diſciplinam eſſe honeſti, non utique erit proprium prudentiæ diſciplinam eſſe turpis. Si uero eſt proprium prudentiæ diſciplinam eſſe honeſti, non erit proprium eiuſdem diſciplinam eſſe turpis. Impoßibile eſt enim eiuſdem plura eſſe propria. Conſtruenti uero nihil locus iſte utilis. Nam quod eodem modo ſe habet unum ad plura comparatur.*

Hic eſt locus præceptiuus quadrageſimus tertius, qui accipitur ab ijs, quæ eodem modo ſe habẽt. ſed quæ ſunt, quę eodem modu ſe habent, & quam differenciam habeant ad K ea, quæ ſimiliter ſe habẽt exponamus, nam ipſe paulo poſt dicit. In his enim quæ eodem modo ſe habent, vnum ad plura, aut duo, ad vnum comparantur. in ijs vero, quę ſimiliter ſe habent (vt dictum eſt) duo ad duo comparationem acceperunt. Si enim non proprium quod ſimiliter ad aliquid ſe habet, illius, nec quod ſimiliter ad aliquid ſe habens aliud illius propriom erit. At in his quæ ſe ab eodem modo habent vnum quoddã accipitur ad duo ſimiliter ſe habere, aut duo ad vnum. Quorum videlicet duorum ſi alterum non fuerit proprium illud quod ad ambo eodem modo ſe habet, nec alterum ipſius proprium erit. Ariſtote. igitur primo proponit locum præceptiuum, & dicit. { Deinde ex ijs, } conſiderandum eſt, { quę eodem modo ſe habent, } verbum eodem modo græce ὡσαύτως, eſt, quod in tranſlationibus veteribus, ſic eſt interpretatum. Verum clarius dicatur eodem modo, quod quomodo differt a ſimiliter. dictum eſt. Deinde exponit loca præcepta, & primo deſtructiuum, quod dupliciter exponit, primo per interemptionem aſſumpti, & dicit. { Deſtruenti quidem ſubaudi conſiderandum eſt, { ſi quod eodem modu ſe habet, } hoc L eſt ſi prædicatum proprium quod eodem modo ſe habet ad aliquod ſubiectum, cum aliu ſubiecto { eius } ſcilicet ſubiecti { ad quod eodem ſe habet cum alio ſubiecto non erit proprium. } Ecce quo modo per interemptionem aſſumpti procedit, { neque vtique quod eodem modo ſe haber } id eſt tale prædicatum proprium quod eodem modo ſe habet ad aliquod ſubiectum cum alio ſubiecto, { eius ad quod eodem modu ſe habet } cum alio ſubiecto, { erit proprium } & ſic locus deſtructiuus eſt per interemptionem aſſumpti tunc ponit, locum etiam deſtructiuum, per poſitionem aſſumpti, & dicit. { Si autem eius } ſubiecti { ad quod eodem modo ſe habet } cum aliu ſubiectu { id } ſcilicet prædicatum, { quod eodem modu ſe habet, eſt proprium eius } ſubiecti ad quod eodem modo ſe habet cum alio ſubiecto, { eius } ſubiecti { non erit proprium, cuius poſitum eſt eſſe proprium } ecce quo modo locus deſtructiuus eſt per poſitionem aſſumpti. Vbi patet in his eſſe factam comparationem vnius prædicati ad duo ſubiecta. M Fieri autem poteſt etiam comparatio duorum prædicatorum ad vnum ſubiectum, ſi ambo ad illud eodem modo ſe habuerint. Nam ſi alterum non erit illius proprium, nec alterum erit. Vt ſi rationabile, & diſciplinabile ad hominem eodem modo ſe habuerint, & rationabile non eſt hominis proprium, nec diſciplinabile erit hominis proprium. Et ſi rationabile eſt proprium hominis, diſciplinabile ne- erit eius proprium, tamen Ariſtote. proſequitur exemplum in his, quando vnum ſubiectum ad duo prædicata comparatur, & dicit. { Vt quia eodem modo ſe habet prodentia ad honeſtum, & turpe, eo quia diſciplina vtriuſque eorum eſt, } non eſt { autem prudentiæ propriom diſciplinam eſſe honeſti, neque vtique erit proprium prudentiæ diſciplinam eſſe turpis. } Eſt igitur prudentia vnum ſubiectum, diſciplina honeſti, & diſciplina turpis duo prædicata, quæ ad prudentiam eodem modo ſe habent. ergo exemplum in ijs eſt, in quibus vnum ſubiectum eodem modo N habet ad duo prædicata. Deinde in eiſdem affert exemplum, quando per poſitionem aſſumpti proceditur, & dicit. { Si vero eſt proprium prudentiæ diſciplinam eſſe honeſti, non erit proprium eiuſdem } prudentiæ { diſciplinam eſſe turpis, } cuius rationem aſſignat, & dicit. { Impoſſibile enim eſt eiuſdem } ſubiecti æque primo { eſſe plura propria, } ſicuti eſt impoſſibile eiuſdem eſſe plures definitiones æque primo. Poſſunt enim & propria & definitiones eſſe eiuſdem plures, ſed non æque primo. Deinde tangit locum conſtructiuum, & dicit. { Conſtruenti vero nihil locus iſte vtilis eſt, nam (vt inquit) ſubiectum { quod eodem modo ſe habet, vnum ad plura comparatur, } & ſic concidit in locum deſtructiuum, cuius exemplum proximum datum eſt, dictum eſt enim ſi prudentiæ eſt proprium eſſe diſciplinam honeſti, non eſſe proprium eſſe diſciplinam turpis, quoniam non poteſt vnum ſubiectum habere duo propria æque primo. Propterea ait non eſſe vtilem in talibus conſtructiuum locum quoniam locus deſtructiuus ſecundo modo per aſſumptionem vtilis eſt. ergo conſtructiuus per aſſumptionem erit inutilis. quare ſi non poteſt idem ſubiectum habere duo propria æque primo, non O erit vtilis locus conſtructiuus. Conſtructo enim aſſumpto, potius ſequitur deſtructio alterius quam conſtructio (vt diximus.) Quæret vtique quiſpiam, quo modo poteſt idẽ ad ambo eodem modo ſe habere, ſi eſt ſolum alterius proprium. Et dicendum quòd videtur idem ad ambo eodẽ modo ſe habere, ſed re vera non eodem modo ſe habet, quia ſi re vera idem eodem modo ad duo ſe haberet, ſi vnius eſſet proprium, alterius etiam eſſet proprium. Sed quia videtur eodem modu ſe habere, poteſt vnius eſſe proprium & non alterius.

LOCVS QVADRAGESIMVS QVARTVS.

Deinde deſtruenti quidem, ſi quod ſecundum eſſe dicitur, non eſt eius, quod ſecundum eſſe dicitur proprium. Nam P *neque ſecundum corrumpi, eius quod eſt ſecundum corrumpi, neque ſecundum generari, eius quod ſecundum generari dicitur, erit proprium. Vt quia non eſt hominis proprium eſſe animal, neque eius, quod eſt hominem generari, erit proprium generari animal, neque eius, quod eſt hominem corrumpi, erit proprium corrumpi animal, Eodem autem modo accipiendum eſt ex generari ad eſſe, & corrumpi, & ex corrumpi ad eſſe, & generari, quemadmodum dictum eſt nunc, ex eſſe ad generari, & corrumpi. Conſtruenti autem. ſi eius, quod eſt ſecundum eſſe, ordinatum eſt. (Eſt autem per ſe ordinatum proprium) nam & eius quod ſecundum generari dicitur, erit hoc, quod ſecundum generari dicitur, proprium. Et eius quod ſecundum corrumpi, hoc quod ſecundum corrumpi eſt aſſignatum. ut quia hominis* Q *eſt proprium eſſe mortalem. & eius quod eſt generari hominem, erit proprium generari mortalem, & eius, quod eſt corrumpi hominem, corrumpi mortalem. Eodem autem modo accipiendum eſt & ex generari, & corrumpi & ad eſſe, & ad ipſa ex ipſis fieri quemadmodum & in deſtruendo dictum eſt.*

Hic eſt locus quadrageſimuſquartus, qui accipitur, ab eſſe, & generationibus, & corruptionibus, poſuit autem loca præcepta, & non præceptiuum, & primo quidem deſtructiuum, & dicit. { Deinde deſtruenti quidem } ſubaudi conſiderandum, { ſi proprium, quod ſecundum eſſe dicitur, } hoc eſt, ſi proprium aſſignatum ineſſe, { non eſt eius } ſubaudi, ſubiecti, { quod ſecundum eſſe dicitur } hoc eſt, quod aſſignatum eſt ineſſe proprium { nam } tale { proprium neque } aſſignatum { ſecundum corrumpi, erit proprium eius } ſubiecti aſſignati { ſecundum corrumpi,

A rumpi, neq; ſecũdum generari, erit proprium ſubiecti eius
aſſignati ſecundum generari. } Cuius cauſam aſſignat Ale
xander, nam proprium alicuius neceſſarium eſt eſſe illius
aſſignati ſecundum eſſe, & fieri eius, cum aſſignatur ſecun-
dum fieri, & corrumpi eius, cum aſſignatur ſecundum cor
rumpi, proprium enim ideo proprium eſt, quia ineſt ſubie-
cto per correſpondentiam. Correſpondet enim proprium,
cum accipitur ſecundum eſſe, ſubiecto, cui aſſignatur, cum
illud ſubiectum accipitur ſecundum eſſe, & cum proprium
accipitur ſecundum fieri, etiam correſpõdet ſubiecto, cum
accipitur in fieri, & cum proprium accipitur ſecundum cor
rumpi, correſpondet ſubſtantia accepto eodem modo cor
reſpondetur, alioquin non eſſet proprium, non enim ineſ-
ſet ſemper. Et ponit exemplum, & dicit. { Vt quia non eſt
hominis proprium eſſe animal, neq; eius, quod eſt hominẽ
generari } id eſt neq; hominis accepti ſecundum fieri { erit
proprium generari animal } id eſt erit proprium animal
B acceptum ſecundum fieri. neq; eius, quod eſt hominem cor
rumpi } id eſt neq; hominis accepti in ipſo corrumpi { erit
proprium corrumpi animal, } id eſt animal acceptum in
ipſo corrumpi. Tunc amplificat locum per conuerſionem,
& dicit. { Eodem autem modo accipiendum eſt ex genera
ri ad eſſe, & corrumpi } nam ſi animal acceptum ſecũdum
fieri non eſt proprium hominis accepti ſecundum fieri, ne-
que animal acceptum ſecundum eſſe erit proprium homi-
nis accepti ſecundum eſſe, neq; animal acceptum ſecũdum
corrumpi erit hominis accepti ſecundum corrumpi { & }
etiam eodem modo locus erit deſtructiuus { ex corrumpi
ad eſſe, & generari, quemadmodum dictum eſt } nunc ex
eſſe ad generari { & corrumpi, } ſemper enim conuerti-
tur locus, quippe cum proprium alicuius neceſſarium eſt
eſſe eius, quod eſt, fieri autem eius, quod fit, corrumpi ve-
ro eius, quod corrumpitur. Deinde tangit locum conſtru-
ctiuum propter eandem cauſam, & dicit. { Conſtruenti
autem } ſubaudi conſiderandum eſt, { ſi eius } ſubiecti
{ quod eſt ſecundum eſſe, ordinatum eſt, } & quia accepit
ordinatum pro proprio, nomine. videlicet nouo, ideo ex-
ponit, quid ipſe intelligat per ordinatum, & dicit. { Eſt au-
tem per ſe ordinatum proprium. } Quare conſiderandum
C eſt, ſi eius, quod eſt ſecundum eſſe eſt proprium. { Nam &
eius } ſubiecti { quod dicitur ſecundum generari, erit hoc
quod ſecundum generari dicitur, proprium, & eius, quod
ſecundum corrumpi, hoc quod ſecundum corrumpi eſt aſ
ſignatum } erit, proprium, { vt quia } hominis eſt { pro-
prium eſſe mortalem & cuius quod eſt generari hominem
erit proprium generari mortalem, & eius quod eſt corrum
pi, hominem corrumpi mortalem. } Cum enim propriũ,
vt dixit Alexan. alicuius neceſſarium eſt eſſe eius quod eſt,
fieri autem eius, quod fit, corrumpi vero eius, quod corrũ
pitur ſi in aliquo horum proprium conſtruetur, & in reli-
quis conſtruetur. Id enim quod vere proprium eſt, cum ac
cipitur ſub quocunq; eſſe, oportet vt inſit ſubiecto aſſigna
to ſub eodem eſſe, alioquin non ſemper ineſſet. Tunc am-
D plificando locum, oſtendit ipſum conuerti, & dicit. { Eodẽ
autem modo accipiendum eſt & ex generari, & corrum-
pi, & ad eſſe, & ad ipſa fieri ex ipſis quemadmodum & in
deſtruenti dictum eſt. } in quibus verbis perſpicuum eſt ꝓ
prium trifariam accipi poſſe, aut quo ad eſſe, aut quo ad fie
ri, aut quo ad corrumpi, & ſubiectum etiam trifariam, aut
quo ad eſſe, aut quo ad fieri, aut quo ad corrumpi, eſt igi-
tur locus deſtructiuus, ſi proprium aſſignatum ſub aliquo
trium modorum non eſt proprium ſubiecto aſſignato ſub
correſpondenti modo, illud proprium nullo trium modo
rum erit ſubiecto proprium. Conſtructiuus autem, ſi pro-
prium aſſignatum ſub aliquo trium modorum eſt propriũ
ſubiecto ſub correſpondenti modo, erit proprium ſubiecto
correſpondendo per quemuis modo. Quare ſi proprium
ſubiecto non correſpondebit modorum correſpondentia,
non erit proprium. Sin autem correſpondebit, erit abſo-
lute proprium.

LOCVS QVADRAGESIMVSQVINTVS.

Deinde inſpiciendum ad ideam poſiti, deſtruenti quidem E
ſi ideæ non ineſt, aut ſi non ſecundum hoc, ſecundum quod di
citur de illo cuius proprium aſsignatum eſt. Non enim erit
proprium, quod poſitum eſt eſſe proprium, ut quoniam ipſi
homini non ineſt immobilitas, qua homo eſt, ſed qua idea, nõ immobi-
erit hominis proprium immobilitas. Conſtruenti autem, ſi litas
ideæ ineſt, & ſecundum hoc ineſt, qua dicitur de illo ipſo, cu ἠρεμεῖν
ius poſitum eſt non eſſe proprium. Erit enim propriũ quod quieſcere
poſitum eſt non eſſe proprium. ut quoniam ineſt animali ex immobi-
anima & corpore compoſitum eſſe, & qua animal eſt ipſi le eſſe
ineſt id, erit proprium animalis ex corpore & anima com
poſitum eſſe.

Iſte eſt locus quadrageſimuſquintus præceptiuus, qui ac
cipitur ab idea poſiti, & intelligit per poſitum, quod græce
eſt κείμενον illud ſubiectum, cui poſitum eſt ineſſe proprium.
Proponit igitur locum præceptiuum, & dicit. { Deinde in
ſpiciendum ad ideam poſiti } .i. ſubiecti, cui eſt aſſignatum
ineſſe proprium, & intelligit per ideam ens abſtractum, ſi- F
cuti eſt humanitas ipſa, quæ græco verbo αὐτοάνθρωπος a Pla
tonicis dicitur. Idea vero animalis αὐτὸ ζῶον, apud.n. Plato
nicos ipſe homo, ipſum animal ideæ ſunt nomina, ἄνθρωπος
& ζῶον .i. homo & animal nomina ſunt ſuppoſitorum, quæ
idea participant. αὐτο.n.i. ipſum ſignum eſt demonſtratiuũ
ideæ, ſicut apud Sorticulas verbum ly, eſt ſignum oſtẽſiuũ
naturalitatis. Deinde ponit loca præcepta, & primo deſtru
ctiuum, & dicit. { Deſtruenti quidem, ſi ideæ nõ ineſt, aut }
pro id eſt { ſi non ſecundum hoc, ſecundum quod dicit de
illo, cuius proprium aſſignatum eſt. } idea. n. bifariam con
ſiderari põt, aut in ſe cum ſignificatur nomine abſtracto, ſe
cundum quem modum non dicitur de ſuppoſitis, nec eſt ꝑ
dicatum de eis. Alio modo põt accipi, vt prædicatur de ſup G
poſitis, & ſic ſignificatur nomine concreto. Vult igitur il-
lud quod pro proprio eſt aſſignatum alicuius, nõ eſſe illius
proprium ſi non competit ideæ illius, quatenus idea illa præ
dicatur de eo. verbi cauſa, ſi aliquid competit humanitati,
non qua homo eſt, atq; qua prædicatur de hominibus non
erit hominis proprium. Vt quoniam ipſi homini non ineſt
immobilitas, qua homo eſt } .ſ. qua eſt prædicatum de homi
nibus particularibus, { ſed qua idea, } omnes.n. ideæ, vt ſi-
gnificantur nomine abſtracto, ſecundum Platonem in Par
menide ſunt immobiles, nec ſolum ideæ, ſed deus, & omnes
ſubſtantiæ ſeparatæ, ideo { non erit hominis } .ſ. vt prædi-
catur de ſuppoſitis, { proprium immobilitas } verbũ im-
mobilitas græce eſt ἠρεμεῖν latine ẽt quieſcere, verum non
pro quiete accepit, quæ eſt motus priuatio, ſed pro immo-
bilitate, quæ eſt motus negatio. Deinde aſſignat locum con
ſtructiuum, & dicit. Conſtruenti aũt, } ſubaudi conſideran-
dum eſt, { ſi ideæ ineſt } non quidem in ſe, ſed { & ſecũdum
hoc id eſt, qua dicitur de illo ipſo } .ſ. poſito, { cuius poſitũ
eſt non eſſe proprium, erit.n. proprium } ſi ſic ineſt, { quod H
poſitum eſt non eſſe proprium, vt quoniam ineſt ipſi anima
li ex anima & corpore compoſitũ eſſe, & qua animal eſt }
.ſ. prædicatum de ſuppoſitis { ipſi ineſt id, } non autem, qua
eſt animalitas, { erit proprium animalis ex corpore & ani-
ma compoſitum eſſe. } aſſignauit autem exemplum com-
munius (vt Alex. inquit) quã ſit animal, plantæ enim ex cor
pore & anima componuntur, verum non conceditur a Pla
tonicis plantas componi ex anima & corpore.

LOCVS QVADRAGESIMVSSEXTVS.

Deinde ex magis, & minus, primum quidem deſtruenti,
ſi quod magis eſt, eius quod magis, non eſt proprium. Neq;
enim quod minus eſt eius, quod minus, erit proprium, neq;
quod minime, eius quod minime, neque quod maxime, eius
quod maxime neq; quod ſimpliciter eius, quod ſimpliciter.
Vt quia non eſt magis colorari magis corporis proprium,
neq; minus colorari minus corporis proprium erit, neque

I *colorari corporis omnino. Conſtruenti autem, ſi quod ma-*
gis eſt, eius quod magis eſt, eſt proprium, nam quod minus
eſt eius, quod minus eſt, erit proprium, et quod minime eius,
quod minime, & quod maxime eius. quod maxime, & quod
ſimpliciter eius, quod ſimpliciter. Vt quia magis uiuentis
magis ſentire eſt proprium, & minus uiuentis minus ſenti-
re erit proprium, & eius quod maxime, id quod maxime,
& eius quod minime id, quod minime, & eius quod ſimpli-
citer id quoq; quod ſimpliciter.

Nonr tranſit ad lora, qoæ ſumuntur a magis, & minus,
& poteſt collocari lorus hic quadrageſimoſſextus, qoi acci
pitur a magis & minus per comparationem vnios ad vnū,
& primos quidem a magis eſt deſtructiuus & rōſtructious,
& accepit primo locum prærептiuum, qui rommunis eſt
omnibus, & dirit. { Deinde ex magis & minus ſubaudi cō
K ſiderandom eſt. & primum erit per comparationē vnius }
ad vnom, & aſſignat locum deſtructiuum, & dirit. { Primū
quidem deſtruenti, } ronſiderandum { ſi } proprium { qd
magis eſt, eius } ſubiecti { non erit proprium quod magis
eſt, nam } ſi ſic eſt idem proprium, { quod minus eſt eius }
ſcilicet ſubiecti, { quod minus } eſt non { erit propriom,
neq; } idem proprium { qood minime } eſt propriom, erit
proprioni { eius } ſobiecti, { quod minime eſt neq; } idem
propriom { quo } eſt { maxime, } erit { eius } ſubiecti p-
prium, { quod } eſt { maxime, neq; } idem proprium { qd }
eſt { ſimpliciter } erit { eius } ſubiecti propriom, { qd }
eſt { ſimpliciter. } Et aſſignat exemplum, & dicit, { vt qa
magis colorari non eſt proprium magis rorporis, neq; mi
nus colorari minus corporis proprium erit, neq; rolora-
ri } erit propriū { rorporis omnino } ar ſimpliciter. Vbi
patet factam eſſe comparationem vnius ad vnom. Deinde
tangit loca ronſtructioom, & dicit, { conſtruenti autem, ſi
quod magis eſt } ideſt ſi proprium quod eſt magis, { eius }
ſubiecti, eſt propriom, quod eſt magis. nam proprium
L quod eſt minus, { eius } ſubiecti { quod eſt minus, erit pro
prium, & } proprium { quod minime, } erit { eios } ſub-
iecti, { qood eſt minime, } proprium { & eius } ſubiecti
{ quod eſt maxime, } erit proprium { quod maxime, & }
proprium { quod } eſt { ſimpliriter eius } ſubiecti, { quod
ſimpliciter. } Tonr dat exemplum, & dicit, vt qoia magis
viuentis magis ſentire eſt proprium } & accepit viuens p
animali pro opinione Platonis, qui plantas non viuere rre
didit { & minus viuentis minus ſentire erit proprium, &
eius } .ſ. vioentis, { quod maxime } eſt viuens, { id } .ſ.
ſentire, { quod maxime } eſt ſentire { & eius } .ſ. viuentis,
{ quod minime } eſt vioens { id } .ſ. ſentire { quod minime }
eſt ſentire, { & eius } .ſ viuenti, quod { ſimpliciter } eſt vi-
uens, { id quoq; } .ſ. ſentire, { quod ſimpliciter } eſt ſenti-
re. Vbi pater primo tam locom deſtructiuum, quā ronſtro
ctiuum eſſe ſomptos a magis, patet etiam ſecondo factam
eſſe comparationem vnius ad vnum. Qno vero ad exē-
plom attinet, annotatione dignom Ariſto. vſom eſſe exem
plis rommuniter. In ſubſtantijs enim quæ nō recipiunt ma
M gis, & minus, tractaoit hanr rationem. Non enim exempla
ponuntur, vt ita ſint, ſed vt ſentiant qui diſrunt. Poteſt au-
tem rectius exemplum poni (vt Alexandrr inquit) in volo
ptate & bono, nam ſi magis voloptas non eſt magis bonū,
ner minus voloptas erit minus bonom & de reteris id ge-
nos ſuo ordine, & qoidem deſtructiue, & conſtructiue
ut dictum eſt.

LOCVS QVADRAGESIMVSSEPTIMVS.

Et ex eo autem quod ſimpliciter. ad eadem conſideran-
dum eſt, deſtruenti quidem ſi quod ſimpliciter eius quod ſim
pliciter, non eſt proprium, neq; enim eius, quod magis eſt,
eius quod magis neq; quod minus eius, quod minus, neque
quod maxime eius quod maxime, neque quod minime, eius
quod minime erit proprium. Vt quia non eſt hominis pro-
prium ſtudioſum, neq; magis hominis magis ſtudioſum erit N
proprium. Conſtruenti autem, ſi quod ſimpliciter eſt eius,
quod ſimpliciter eſt proprium. Nā & hoc, quod magis eius,
quod magis, & quod minus eius, quod minus, & quod mini
me eius, quod minime, & quod maxime eius, quod maxime
erit proprium. Vt quia eſt ignis proprium ſurſum ferri ſe-
cundum naturam, & magis ignis erit proprium magis ſur
ſum ferri ſecundum naturam. Eodem autem modo conſide-
randum eſt & ex alijs ad omnia huiuſmodi.

Hic eſt lorus quadrageſimuſſeptimus, in quo docet ter-
minare problema de proprio quaſi ronuertendo, ab eo qd
ſimpliciter ad ea quæ ſunt magis & minus, hor facit (vt
Alexander inquit) vt oſtendat, ita ſe habere in romparati-
ois, quemadmodum in ſimplicibus. Conuertit enim locū,
vt demonſtraret comparatiua ſequi ad ſimplicia. Demon-
ſtrauit enim prioio ſimplicia ſequi ad comparatiua, at nunc
demonſtrat comparatiua ſequi ad ſimplicia, primo igitur O
ponit iocum præceptiuum, & dicit. { Et ex eo aut, quod
ſimpliciter conſiderandū eſt } procedendo econuerſo { ad
eadem, } quæ dicta ſunt ſuperius comparatiua. deinde tan-
git locum deſtructiuum, & dicit, { deſtruenti quidem, ſi }
proprium { quod } dicitur { ſimpliciter, eius } ſubiecti { non
eſt proprium, quod } eſt { ſimpliciter neq; enim eſt } rone p
prium quod magis, { eius } .ſ. ſobiecti, { quod magis, } &
ſic deinceps { neq; quod minus eius, quod minus, neq; qd
maxiole eius, quod maxime, neque quod minime, eius qd
minime erit proprium, vt quia non eſt hominis proprium
ſtudioium, neq; magis hominis magis ſtudioſum erit pro-
prium. } Quo vero ad verba attinet, ſtudioſum, quod
græce eſt σπουδαῖον non pro virtuoſe (vt ita loquar) acce-
pit, ſic enim proprium eet hominis, ſed pro diligenter ope
rāti ἀπὸ τοῦ σπουδάζω, quod eſt aliquid diligēter facio. Hoc
pacto ſtudioſum nō eſt hominis propriom, ineſt enim alijs
cōpluribus, nam & apes, & formicæ, & bombices, & id ge
nus ſtudioſæ dicontur, q diligenter, & quadam prudentia P
quaſi mirabili munera ſua peragant. Accommodatius autē
exemplum aſſignari pōt in voluptate, & bono q. videlicet
voluptas & bonum magis & maxime ſuſcipiant. Deinde
tangit locum conſtructiuum, & dicit, { ronſtruenti autē,
ſi } proprium, { quod ſimpliciter eſt eios } videlicet ſubiecti
{ quod ſimpliciter eſt, eſt proprium, nam } ſic erit ronſequē
ter in cætera comparatiuis. ſ. { & quod magis eius, quod
magis, & quod minus eius quod minus, & quod minime
eius, quod minime, & quod maxime eius, quod maxime
erit proprium, } cuius exemplum aſſignat, & dicit, { vt qa
eſt ignis proprium } ſubaudi ſimpliciter, { ſurſum ferri ſe-
cundum naturam, & magis ignis erit magis proprium ſur
ſum ferri ſecundum naturam, eodem autem modo ronſi-
derandum eſt & ex alijs ad omnia huiuſmodi } hoc eſt ſicut
dico ex ſimpliciter ad magis, ſic intelligendum eſt ex ſim-
pliciter ad minus, & minime, & ad maxime. q. d. eodem au
tem modo ronſiderandum eſt ex alijs. ſ. exemplum ad om Q
nia huiuſmodi comparatiua, quæ ſequuntur ad ipſum ſim-
pliciter, per quę dedit intelligere comparatiua ſequi ad ſim
pliciter. Sed ocurres, quoniam aer magis & minus eſt
graois, non tamen eſt ſimpliciter grauis, & terra magis &
minus eſt leuis, quæ non eſt ſimpliciter leois. Dicendum
locum Ariſto. eſſe probabilem in illis, in quibus propriom,
& ſubiectum ſuſcipiunt magis & minos ſecundom veram
rationem, qua aliqoa dicuntur ſuſcipere magis & minus,
modo terra & aer leue, & graue non propria ratione ſuſci
piunt magis, & minos, ſed æquiuora ratione. Nulla enim
terra eſt magis terra altera terra, ſed bene purior vel mi-
nus pura, maior vel minor. Similiter nullus aer eſt magis
aer altero aere, ſed bene purior, vel minus purus, eadem ra
tione nihil eſt magis vel minos graue, ſed bene maius vel
minus graue. Quare potes dare exemplum in voluptate,
& bono, quæ propria ratione ſuſcipiunt magis ar minus.
In talibus enim comparatiua ſequuotur ad ſimplicia.

locus

A LOCVS QVADRAGESIMVSOCTAVVS.

Secundum autem, deſtruenti quidem, ſi quod magis eſt, non eſt eius quod magis eſt, proprium, neq; enim quod minus eſt eius quod minus erit proprium, ut quoniam magis eſt proprium animalis ſentire, quàm hominis ſcire, non eſt autem animalis proprium ſentire, quare non erit hominis proprium ſcire. Cõſtruenti autem, ſi quod minus, eius quod minus eſt proprium, nam & quod magis, eius quod magis, erit proprium, ut quia minus, eſt hominis proprium manſuetum natura, quàm animalis uiuere. Eſt autem hominis proprium manſuetum natura, erit proprium animalis uiuere.

Hic eſt locus quadrageſimusoctauus, qui accipitur a magis & minus, eſt enim ſecundus locus in cõparatione ad ea loca, quę ſumuntur a magis & minus. Et eſt quadrageſimus
B octauus in cõparatione ad ea loca, quæ accipiuntur in vniuerſo libro quinto, differt autem hic locus quadrageſimus octauus a loco quadrageſimoſeptimo, nam hic locus accipitur per comparationem duorum propriorum ad duo ſubiecta, locus vero quadrageſimoſſeptimus accipitur per cõparationem vnius proprij ad vnum ſubiectum. Eſt igitur locus quadrageſimusoctauus, ſi duo propria comparentur ad duo ſubiecta ſecundum magis & minus, ſi quod magis videtur eſſe proprium alicuius ſubiecti, non eſt proprium eiuſdem ſubiecti, nec quod minus videtur eſſe proprium alterius ſubiecti, erit proprium illius ſubiecti, vnde dicit, { ſecundum autem, } ſubaudi conſiderandum eſt, { deſtruenti quidem, ſi } proprium, { quod magis eſt proprium } alicuius ſubiecti { nõ eſt eius } ſubiecti { proprium, quod magis } .i. cuius magis eſt proprium, { neq; enim proprium quod minus eſt, erit eius } ſubiecti { proprium, quod } .i. cuius, eſt { minus } proprium, & aſſignat exemplum, & dicit, { vt quia magis eſt proprium animalis ſentire, ꝙ hominis ſcire, non eſt autem animalis proprium ſentire, quare
C non erit hominis proprium ſcire. } Ecce quo modo locus fit per comparationem duorum propriorum ad duo ſubiecta comparatur enim ſentire ad animal, & ſcire ad hominem. Sed occurres, quoniam Ariſto. poſtea aſſerit animalis proprium eſſe ſentire. Hic autem dicit animalis propriũ non eſſe ſentire. Dicendum huiuſmodi exempla nõ pro veritate poſita eſſe, ſed ex hypotheſi, diſcendi cauſa. Veritas tamen eſt ꝙ ſentire ſit animalis differentia, non proprium, deinde aſſignat locum conſtructiuum, & dicit, { cõſtruenti autem } ſubaudi conſiderandum eſt, { ſi } proprium { quod } alicuius ſubiecti eſt { minus eius } ſubiecti, { quod eſt } .i. cuius eſt minus, eſt proprium, nam & ꝓprium quod magis eius } ſubiecti, { quod } .i. cuius { eſt magis, erit proprium } & aſſignat exemplum, & dicit { vt quia minus eſt proprium hominis manſuetum natura animalis viuere, eſt autem hominis proprium manſuetum natura, erit proprium animalis viuere, } per quæ patent duę
D differentiæ huius loci ad locum quadrageſimumſeptimũ, vt Alexan. annotauit. Prima ꝙ in loco quadrageſimoſeptimo comparatio erat vnius ad vnum, hic autem comparatio eſt duorum propriorum ad duo ſubiecta. Secunda ꝙ in loco quadrageſimoſeptimo, locus a magis erat & deſtructiue, & conſtructiue. Hic autem locus a magis eſt deſtructiuus, a minus autem eſt conſtructiuus. Quo vero ad exemplum attinet, ſcias exemplum huiuſmodi non eſſe uerum, nec pro veritate, ſed diſcendi cauſa poſitum, non enim viuere eſt animalis proprium, niſi ſecundum opinionem Platonis.

LOCVS QVADRAGESIMVSNONVS.

Tertium uero, deſtruenti quidem, ſi cuius magis eſt proprium non eſt, neq; enim cuius eſt minus proprium, erit eius proprium. Si autem illius eſt proprium, non erit, huius proprium, ut quia colorari magis ſuperficiei ꝙ corporis eſt proprium, non eſt autem ſuperficiei proprium, non erit corporis proprium colorari. Si uero eſt ſuperficiei proprium non erit corporis proprium. Nam conſtruenti hic locus non eſt utilis, impoßibile enim eſt idem plurimum proprium eſſe. E nam δ' autem

Hic locus eſt quadrageſimoſnonus in ordine ad numerũ locorum totius libri, eſt tamen tertius eorum, qui ſumuntur a magis, & minus, & hic locus comparationem facit vnius proprij ad duo ſubiecta, at primus faciebat comparationem vnius ad vnum, & ſecundus duorum ad duo. Pręterea hic locus eſt tantum deſtructiuus, quia ſi propriũ cuius magis videtur proprium, non eſt proprium, nec erit ꝓprium eius, cuius minus videtur proprium. Locus enim a magis deſtructiuus eſt, non autem conſtructiuus, vnde dicit, { tertium vero } conſiderandum eſt, { deſtruenti quidem, ſi cuius } ſubiecti proprium { magis eſt } .i. magis videtur eſſe, (accipit enim ipſum eſt, pro videtur eſſe.) { proprium non eſt, neq; enim cuius eſt minus proprium, erit eius proprium, } deinde oſtendit quomodo conſtructiue non eſt vtilis, & dicit, { ſi autem illius, } cuius magis videtur eſſe proprium, eſt proprium, { non erit huius, } cuius minus videtur eſſe proprium, proprium. Cuius exemplum aſſignat, & dicit, { vt quia colorari magis ſuperficiei quã corporis eſt proprium, } .i. videtur eſſe proprium { nõ eſt autem ſuperficiei proprium, } ideo { colorari non erit corporis proprium, } tunc per exemplum oſtendit non eſſe hunc locum vtilem conſtructiue, & dicit, { ſi vero eſt ſuperficiei proprium } ſubaudi ipſum colorari, { non erit corporis proprium, } & aſſignat cauſam, & dicit, { nam conſtruenti hic locus non eſt vtilis, } cuius rationem affert & dicit, { Impoſſibile enim eſt idem plurium proprium eſſe. } Verbum { nam } in græcis codicibus legitur δ', hoc eſt autem, verum Alexan. legit in ſua ſcriptura nam, quod mihi magis placet, quia Ariſt. hic videtur aſſignare cauſam eius, quod dixerat. F

LOCVS QVINQVAGESIMVS. G

Quartum autem, deſtruenti quidem, ſi quod magis eſt, eius proprium, non eſt proprium, neq; profecto quod minus eſt eius proprij, erit proprium. Vt quia magis propriũ eſt animalis ſenſibile ꝙ partibile, non eſt autem animalis ſenſibile proprium, quare non erit animalis partibile proprium. Conſtruenti autem, ſi quod minus eſt eius proprium eſt proprium, nam & quod magis eſt eius proprium, erit proprium. ut quia minus eſt animalis proprium ſentire ꝙ uiuere, eſt autem animalis proprium ſentire, erit animalis proprium uiuere.

Hic locus in ordine ad loca totius libri eſt quinquageſimus, quartus autem per comparationem ad loca, quæ ſumuntur a magis, & accipitur a magis & minus per comparationem duorum propriorum ad vnum ſubiectum, & deſtructiue, & conſtructiue, deſtructiue quidem a magis, conſtructiue autem, a minus, & dicit. { Quartum autem } conſiderandum { deſtruenti quidem, ſi quod magis eſt eius ꝓprium, non eſt proprium, neque profecto quod minus eſt eius proprium, erit proprium, } ecce quo modo hic locus deſtructiuus a magis, cuius exemplum affert, & dicit, { vt quia magis proprium eſt, } hoc eſt videtur { animalis ſenſibile ꝙ partibile, non eſt autem animalis proprium ſenſibile. Quare non erit animalis proprium partibile. } Sumptum enim eſt, vt diximus, pro videtur: quaſi dicat, ſi aliquod proprium uidetur magis proprium alicuius ſubiecti, & non eſt proprium, nec proprium erit quod videtur illius proprium. Deinde dat locum conſtructiuum, & quidem a minus, & dicit, { Conſtruenti autem, ſi quod minus eſt eius proprium, eſt proprium, nam & quod magis eſt eius proprium, erit proprium, } cuius exemplum affert, & dicit, { vt quia minus eſt proprium animalis ſentire ꝙ viuere, eſt autem animalis proprium ſentire, erit animalis proprium viuere, } ecce quo modo locus conſtru- H

I ſtimus eſt a minus, & vterq; a comparatione duorum pro-
priurum ad unum ſubiectum. Exemplum autem iſtud Pla-
tonicom eſt, vel ex hypotheſi, vt ſentiant qui diſcunt.

LOCVS QVINQVAGESIMVSPRIMVS.

*Deinde ex his, quæ ſimiliter inſunt, primum quidem de-
ſtruenti, ſi quod ſimiliter eſt proprium non eſt propriũ eius,
cuius ſimiliter eſt proprium, neque enim quod ſimiliter eſt
proprium, erit proprium eius, cuius ſimiliter eſt propriũ,
ut quia ſimiliter eſt proprium concupiſcibilis concupiſcere
& rationalis ratiocinari. non eſt autem proprium concupi
ſcibilis concupiſcere, non erit rationalis proprium ratioci-
nari. Conſtruenti uero, ſi quod ſimiliter eſt proprium, eius
eſt proprium, cuius eſt ſimiliter proprium, nam & quod ſi-
militer eſt proprium erit eius proprium, cuius ſimiliter eſt
proprium, ut quia ſimiliter eſt proprium rationalis pri-*
K *mum prudens, & concupiſcibilis proprium primum tem-
perans, eſt autem rationalis proprium primum prudens,
erit utiq; concupiſcibilis proprium primum temperans.*

Com aſſignaſſet loca ex iјs, quæ inſunt ſecondum ma-
gis & minus, tranſit ad ea quæ inſunt ſimiliter, & ſont hæc
loca tria, de quibus in prubiematibus de accidente mentiu
nem fecit, quorom primus accipitur per comparationem
duorum propriorum ad duo ſobiecta, & eſt couſtructiuus,
& deſtructiuus. In ordine vero ad luca tutius libri eſt qnqua
geſimusprim⁹, vnde dicit. { Deinde } ſubaudi ꝯſiderandũ
eſt { ex iјs, quæ ſimiliter inſunt, poſtquam conſideratum eſt
ax iјs quæ inſunt ſecundum magis & minus, & ſunt, vt di-
ximus loca tria, & affert primum, & dicit { primum quidẽ
deſtroenti, } ſubaudi conſiderandum eſt, { ſi quod ſimili-
ter eſt proprium, non eſt proprium eius, cuius ſimiliter eſt
propriom neq; enim quod ſimiliter eſt pruprium, erir pro
L prium eius, cuius ſimiliter eſt proprium } eſt igitur locus
per comparationem duorom pruprioꝛum ad duo ſubie-
cta hoc pacto, ſi duo propria ſimiliter comparentor ad duo
ſubiecta, ſi vnom eorum non eſt proprium vnius ſubiecti,
nec reliquum reliqui proprium erit, & affert exemplum &
dicir, { vt quia ſimiliter eſt pruprium coiscupiſcibilis } .ſ.
potentiæ, { concupiſcere, & rationalis } .ſ. potentiæ { ra-
tiocinati, non eſt autem peoprium concupiſcibilis } poten-
tiæ { concupiſcere } ergo { non erit proprium rationa-
lis } potentię { ratiocinari. } Quid vero ſit potentia cõ
cupiſcibilis, & quid rationalis, in libris de anima requirat.
Nunc vero illud ſcias in exemplis nullam eſſe vim facien-
dam, non enim Ariſto. exempla aſſignat vt ita ſint, ſed ſi
ita ſint ex hypotheſi vt ſentiant, qui diſcunt, vt ex libris
priorom ſatis patet. Deinde affert locum deſtructiuum, &
dicit, { conſtruenti vero, ſi quod ſimiliter eſt proprium,
eius eſt proprium, cuius ſimiliter eſt proprium, nam & qđ
ſimiliter eſt proprium, erit eius proprium, cuius ſimiliter
M eſt proprium, } eſt igitur locus conſtructiuus etiam per cõ
parationem duorum propriurum ad duo ſubiecta, hoc pa-
cto, ſi duo propria duobus ſubiectis ſimiliter comparen-
tur, ſi vnum eſt pruprium vnius, reliquum reliqui propriũ
erit, & aſſignat exemplum, & dicit, { vt quia ſimiliter eſt
proprium rationalis eſſe prudens, } immo eſſe prudens eſt
primom proprium potentiæ rationalis, { & concupiſcibi
lis } potentię { primum proprium eſt eſſe temperans } .i.
temperantia, quæ eſt moderatrix omnium concupiſcen-
tiarum { eſt autem } potentiæ { rationalis primum } pro
prium eſſe { prudens, & erit igitur { potentiæ { concupi-
ſcibilis primum proprium } eſſe { temperans, } & dicit,
{ primum proprium } accipiens primum pro principali,
quoniam rationalis potentiæ multa quaſi propria aſſignã-
tur, & potentię concupiſcibilis etiam, uerum primom & pri
cipale proprium rationalis potentiæ eſt prudentia. Et po-
tentiæ concupiſcibilis, & temperantia, vnde, vt viſus ip-
ſius plura quaſi propria aſſignantur, vt viſio albi, viſio ni-
gri, & id genus, primum tamẽ & principale proprium erit
bona viſio. Sic potentiæ rationalis. Primum & principale N
proprium eſt bene regere, quod eſt eſſe prudens, & po-
tentiæ concupiſcibilis bene concupiſcere, quod eſt eſſe
temperans.

LOCVS QVINQVAGESIMVSSECVNDVS

*Secundum autem deſtruenti quidem, ſi quod ſimiliter eſt
proprium, non eſt proprium eius, nam neq; quod ſimiliter
eſt proprium, erit proprium eius. Vt quia ſimiliter eſt pro-
prium hominis uidere, & audire, non eſt autem hominis
proprium uidere non utiq; erit hominis proprium audire.
Cõſtruenti uero ſi quod ſimiliter eſt eius proprium, erit pro
prium, nam & quod ſimiliter eſt eius proprium, erit pro-
prium, ut quia ſimiliter eſt proprium animæ aliqua pars
eius eſſe concupiſcibile, & rationale primo, eſt autem pro-
prium animæ aliqua pars eius eſſe concupiſcibile primo,* O
*erit utique proprium animæ aliqua pars eius eſſe ratio-
nale primo.*

Hic eſt locus ſecundus eorum, qui accipiuntur a ſimili,
& quinquageſimusſecundus in ordine ad loca totius libri,
qui accipitur per comparationem duorum propriorum
ad vnum ſubiectum, & eſt deſtructiuus, & conſtructiuus, &
primo affert locum deſtructiuum, & dicit. { Secundum au
tem } ſubaudi eorum, quæ ſumuntur a ſimili conſideran-
dum eſt, & deſtruenti, & conſtruenti, { deſtruenti quidem
ſi quod ſimiliter eſt proprium, non eſt proprium eius, nam
neq; quod ſimiliter eſt proprium erit proprium eius, } eſt
igitur locus per comparationem duorum propriorum ad
vnum ſubiectum hoc pacto, ſi duo propria ſimiliter cõpa-
rantur ad vnum ſubiectum, ſi alterum. alterius non erit ꝓ
prium, nec reliquum reliqui erit proprium, & affert exem
plum & dicit, { vt quia ſimiliter eſt proprium hominis vi
dere & audire, } hoc eſt quia videre & audire ſimiliter in-
ſont homini, { non eſt autem hominis pruprium videre,
non vtiq; erit hominis proprium audire, } & tu intelligas P
exemplum ex hypotheſi, ut ſentiant, qui diſcunt. Deinde
aſſignat locum conſtructiuum, & dicit, { Conſtruenti ve-
ro, } conſiderandum eſt, { ſi quod ſimiliter eſt eius pro-
priom, eſt proprium, nam & quod ſimiliter eſt eius pro-
prium, erit proprium } eſt igitur locus, ſi duo propria ſimi
liter inſunt alicui ſubiecto, ſi alterum eorum eſt illius ſubie
cti proprium, & alterum erit, nec abſurdum videtur hoc,
poſſunt enim plura eiuſdem ſubiecti propria eſſe, fortaſſe
non æque primo, & affert exemplum (ut Alexand. inquit)
obſcurum, & dicit, { vt quia ſimiliter eſt proprium animę
aliqua pars eius } videlicet { eſſe concupiſcibile } eſt enim
concupiſcibile aliqua pars animæ, hoc eſt aliqua potentia
animæ, { & rationale primo } rationale enim & concupi
ſcibile ſimiliter inſunt animæ, tanquam duæ primæ poten
tiæ, ſunt enim duæ potentiæ animæ, quæ ſimiliter primo
animæ hominis inſont { eſt autem proprium animæ ali-
qua pars eius } videlicet { eſſe concupiſcibile primo, } cõ-
cupiſcibilis enim potentia ineſt primo animæ { erit vtiq;
proprium animæ aliqua pars eius eſſe } videlicet { rationa Q
le primo } ſunt enim rationale & concupiſcibile duæ po-
tentiæ animæ humanæ, quę ſimiliter primo ei inſunt. Qua
re ſi ſimpliciter primo ei inſunt, ſi altera vtiq; erit animæ
proprium, & altera etiam. rationale autem & concupiſci-
bile ſunt duæ potentiæ animæ, quæ primo ei ſimiliter in-
ſont, quia (vt Alexan. inquit) iraſcibile, & manſueſcibile, ut
ita dixerim, inſunt animæ homanæ, vt duæ potentiæ, non
tamen primo quoniam ſunt membra ipſius concupiſcibi-
lis, ſubdiuiditur enim concupiſcibile in iraſcibile, & man-
ſueſcibile, ut ita loquar, quare potentiæ quæ primo animæ
humanæ inſunt ſimiliter, ſunt rationale, & concupiſcibile.
Inſuper rationale ſubdiuiditur etiam in eſſe prudens, &
ineſſe continens, ideo prudens & continens non primo in
ſunt animæ. Quare rationale, & concupiſcibile. i. appetiti-
uum ſunt potentiæ, quæ ſimiliter primo animæ inſunt. Et
licet ſimiliter primo ordine diuiſionis, non tamen ſimili-

ter

A ter primo ordine naturæ, quoniam duo propria, vt diximus, non poſſunt æque primo ineſſe ſubiecto ſecundum or,dinem naturæ, ſed bene ſerundum ordinem diuiſionis, & æquationis. Quæ ,vero Albertus blaterat, non ſapiunt ſeriem græcam, ut conſideranti verba græca patet.

LOCVS QVINQVAGESIMVSTERTIVS.

Tertium uero, deſtruenti quidem, ſi cuius ſimiliter eſt proprium, non eſt proprium, neq; enim cuius ſimiliter eſt proprium, erit pcoprium. Si autem illius eſt proprium, non erit alterius proprium. Vt quia urere ſimiliter eſt propriũ flammæ, & carbonis, non eſt autem flammæ proprium urere, non erit utiq; cacbonis proprium urere. Si autem eſt flãmæ propriũ, non erit carbonis proprium urere. Construenti enim hic locus non eſt utilis.

Hic eſt locus tertius eorom, qui accipiuntor a ſimili, qn
B quagesimuſtertios uero eorum, quæ in libro annotantur. Sumitor autem per comparationem vnios proprij ad doo ſubiecta, & deſtructiue quidem, non auteoi conſtructiue, & dicit. { Tertium vero } conſiderandom ex ſimilibus, { deſtruenti quidem, ſi cuius ſimiliter eſt proprium, oon eſt proprium, neque enim cuius ſimiliter eſt proprium, erit proprium. } Tunc oſtendit non eſſe vtilem ad conſtruendum, & dicit, { ſi autem illius eſt propriom, non erit alterius propriom } non enim eſſe poteſt idem proprium plurium ſubiectorum, ſed bene plora propria eiuſdem ſubiecti, cuius exemplum affert, & dicit, { vt quia vrere ſimiliter eſt proprium flammæ & carbonis, non eſt aotem flammæ proprium vcere, non erit vtiq; carbonis proprium vrere } & quia non eſt vtilis ad conſtruendum ideo ſubſcribit, { ſi autem eſt flammæ proprium non erit carbonis propriom vrere, } cuios cauſam aſſignat, & dicit, { conſtruenti enim hic locus non eſt vtilis, } quia non poteſt idem ſpecie propriom eſſe ſubiectorum differentium ſpecie, plora tamen propria eiuſdem ſubiecti eſſe poſſunt.

Sed occurres, ſi loca quæ a magis & mious inſunt, ſunt
C quatuor, primus, qui ſumit per comparationem unius, & eiuſdem ad ſeipſum, ſecondus oero qui accipitur per comparationem duorum ad duo, tertius autem qui eſt per comparationem duorom ad vnom, & quartus, qui eſt per comparationem vnius ad doo, cur loca a ſimili non ſunt quatuor, cauſam aſſignat Alexan. & quidem ueram, quia comparatio ſecondum magis & minus fieri poteſt oon ſolum plurium ad inoicem, ſed eiuſdem ad ſe, at comparatio ſecundum ſimilitudinem, non poceſt fieri, niſi in pluribos, & ideo primus locos qui eſt per comparationem eioſdẽ ad ſe, in ijs, quæ a ſimilibus enumeranror non habetur.

Differt autem quod eſt ex ijs, quæ ſimiliter ſe habent, ab eo quod ex ijs eſt, quæ ſimiliter inſunt quoniam illud quidem ſecundum proportionem ſumitur, non in eo quod ineſt alicui comparatum. Hoc autem ex eo quod ineſt, alicui comparatur.

D Superius tradidit loca ex ijs, quæ ſimiliter ſe habent, hic veru loca ex ijs, quæ ſimiliter inſunt, & quia aliquis poſſet dicere hæc eſſe eadem illis, ideo aſſignat differentiam inter hæc, & illa, & vult in locis quæ ſumuntor ab ijs, quæ ſimiliter ſe habent, eſſe comparationem habitudinum, in locis vero, quæ ſumuntur a ſimilibus, eſſe comparationem inhærentiarum, & dicit, { differt autem quod eſt ex ijs, quæ ſimiliter ſe habent, ab eo quod eſt ex ijs, quæ ſimiliter inſunt, quoniam illud quidem ſecondum proportionem } & analogiam { ſomitur ſubaudi habitudinom, non in eo qđ ineſt alicui comparatum } hoc eſt, & non per comparationem inhærentiarum. { Hoc autem ex eo, quod ineſt alicui comparatur } .i. per comparationem inhærentiarum, pruportio enim & analogia, vt hic ſomitur, eſt vnio aliquorum in habitodine, vt ſicuti nauta ad nauem, ſic rector ad ciuitatem. At ſimilitudo eſt vnio aliquorum in re aliqua, vt aliquo accidente, & hac catione alba ſimilia dicuntur, quia vniuntur in albedine, quæ eſt res aliqua verum de E definitione proportionis ſatis quinto Euclidis dictum eſt, quam Buetius in ſuis topicis etiam expoſuit.

LOCVS QVINQVAGESIMVSQVARTVS.

Deinde destruenti quidem, ſi potentia proprium aſſignans, & ad ens aſſignauit proprium potentia, cum non cõtingat ei potentia ineſſe, cum ens non eſt. Non enim erit proprium, quod poſitum eſt eſſe proprium. Vt quis qui dixit aeris proprium reſpicabile potentia quidem aſſignauit proprium (nam tale proprium, ut reſpiraci poſſit, reſpirabile eſt) aſſignauit autem & ad ens proprium, nam & cum non eſt animal, quod natum eſt aerem ſpirare, contingit aerem eſſe, non tamen cum non eſt animal, poſſibile eſt ſpirare, quare neq; aeris erit proprium huiuſmodi poſſibile reſpirari tunc, quia animal non erit, quod tale eſt, ut reſpirare poſſit. Non ergo erit aeris proprium reſpirabile. Conſtruenti autem, ſi potentia aſſignans proprium, tam ad ens quam ad non ens proprium aſſignauit, cum contingat potentia ineſſe eo non ente erit enim pcoprium, quod poſitum eſt non eſſe proprium. Vt quia qui aſſignauit proprium entis poſſibile pati, aut facere, potentia aſſignans proprium, ad ens aſſignauit proprium, (nam cum ens eſt, et poſſibile pati quid, aut facere erit) quare propcium erit entis poſſibile pati quid aut facere.

ad ens
ad non ens
& ad ens & ad nõ ens
F
non enti eo non ente

Hic eſt locus quinquageſimuſquartus, qoi ſomitur a dependentia, qua proprium potentia dependet a certo definitoq; ente, & eſt deſtructious, & conſtructiuus, deſtructiuus quidem talis, ſi eſt aliquod proprium potentia, cuius potentia dependet a certo, determinatoque ente, non erit illius pruprium, cuius eſt aſſignatum, uerbi cauſa, reſpirabile, ſi G aſſignetur proprium aeris, cum potentia, qua aer eſt aptus reſpirari, ineſſe non poſſit aeri, niſi animal ſit reſpirãs, ideo ceſpirabile noo eſt proprium aeris, vnde dicit. { Deinde } ſubaudi, cum aſſignatur proprium potentia conſiderandũ eſt ſi potentia dependet ab aliquo certo, determinatoq; ente, { deſtruenti quidem, } conſiderandum { ſi potentia ꝓprium aſſignans, & ad ens aſſignauit proprium potentia } eſt pruprium potentia ſcientiæ ſuſceptiuum, riſibile, & id genos, eſt autem proprium potentia duplex, alterum cuius potentia dependet ab altero certo ente, vt inflammabile, quod ineſt oleo, ſed non poteſt oleo ineſſe, niſi ſit ignis inflammans. Alterum abſolutum, cuius potentia non dependet ab altero, ot riſibile, & ſcientiæ ſuſceptiuum, poſſunt enim ineſſe homini, nullo alio exiſtente, a quo dependet. Primum proprium dicitur potẽtia proprium aſſignatum ad ens .i. per dependentiam ab aliquo certo ente. Secundum vero dicitur proprium abſolutum, quod poteſt in H eſſe alicui, ſiue ens ſit, ſiue non ſit, a quo dependent. Tunc dicit, { cum non contingat } tale proprium potẽtia ei ineſſe, } cuius aſſignatur proprium, { com ens non eſt } a quo potentia illius proprij dependent, cum inquam ita ſit, { non enim erit proprium, quod poſitum eſt eſſe proprium. } nam cum propriom ſit inſeparabile ab eo, cuius eſt proprium, continget propriom non ineſſe, ei cui aſſignatur, corruptu enim eo, a quo potentia dependet, proprium deſtruetur, & ſic ſubiecto remanente, proprium nõ erit, non ergo erit proprium, quod aſſignatum eſt proprium, affert exemplum, & dicit, { vt quia qui dixit aeris proprium reſpirable potentia quidem aſſignauit propriũ, nam tale proprium, aeri aſſignatum, { vt reſpirari poſſit, reſpirabile eſt, } quare eſt proprium potentia, { aſſignauit autem, & ad ens } certum, & determinatum { propriom } quia per dependentiam ad animal reſpirans, { nã & cum noo eſt animal, quod ſpirare natum eſt aeraoi, contingit aerem, eſſe, noo tamen cum nun eſt animal, poſſibile eſt ſpirare, quare neque aeris erit proprium huiuſmodi poſſibile reſpirari tunc, quia animal non erit, quod tale eſt,

I vt reſpirare poſſit. non ergo erit aeris proprium reſpirabile. } Ex quibus patet ſcripturam in qua dicitur, { & ad non ens aſſignauit, } eſſe corruptam, tale enim proprium potentia eſt, cuius potentia dependet ad ens. Vt reſpirabile ad animal ſpirans, non enim poteſt aeri ineſſe animali corrupto. Quare in omnibus codicibus in quibus reperit ſcriptura negatiua videlicet ad non ens fragmenta eſt, quare locus eſt, ſi aliquod proprium potentia aſſignatum ineſt alicui, potentia dependente ad aliquod ens, non erit bene aſſignatum. Continget enim potentia illa non ineſſe, eo corrupto, a quo ipſa dependet, & ſic proprium erit ſeparabile. deinde aſſignat locum conſtructiuum, & dicit. { Conſtruenti autem } conſiderandum ſubaudi, { ſi potentia proprium aſſignans tam ad ens quàm ad non ens aſſignauit proprium, } hoc eſt non per dependentiam ad determinatum ens, ſed per quandam indifferentiam dependentiæ tam ad ens quam ad non ens. { enim } nam ſic
K aſſignando { erit proprium quod poſitum eſt non eſſe proprium, } cuius rationem aſſignat, & dicit, { cum contingat potentia ineſſe } ei ſubaudi, cui aſſignatur, { eo } videlicet { non ente } ad quod aſſignatur, & quoniam potentia ſemper ineſt ei, cui proprium aſſignatum eſt cui non inſit per dependentiam, ideo tale proprium erit proprium quia inſeparabiliter ineſt, & quoniam dixit tale proprium eſſe bene aſſignatum, quia & ad ens, & ad non, ens aſſignatur indifferenter. affert exemplum, quando tale proprium potentiæ aſſignatur ad ens, & dicit, vt quia qui aſſignauit proprium entis poſſibile pati, aut facere, potentia aſſignãs proprium, ad eos aſſignauit proprium, ſubaudi & ad non ens, & ponit exemplum quando ad ens, & dicit, { nam cũ eſt ens, & poſſibile pati quid aut facere erit, } nõ enim poteſt eſſe ens, quin ſit poſſibile pati aut agere. { quare proprium erit entis poſſibile pati quid, aut facere. } tacuit exẽplum quando ad non ens, ſed Alexan. exponit de materia,
L quæ eſt non ens actu, & tamen poteſt facere uel pati, quia poteſt pati omnes formas, quæ non ſunt, & poſſunt eſſe. Qui igitur aſſignat proprium potentia, & non per dependentia ad ens determinatum, bene aſſignauit.

LOCVS QVINQVAGESIMVSQVINTVS.

Deinde deſtruenti quidem, ſi per ſuperabundantiam poſuit proprium, non enim erit proprium, quod poſitum eſt eſſe proprium. Accidit enim ſic aßignantibus proprium nõ de quo orationem, & nomen uerificari. nam corrupta re nihil minus erit oratio. eorum enim quæ ſunt, alicui maxime ineſt, ut ſi quis aßignet ignis proprium corpus leuißimum. corrupto enim igne, erit aliquod corporum, quod leuißimũ erit. Quare non erit ignis proprium corpus leuißimum, Conſtruenti autem, ſi nõ per ſuperabundantiam poſuit proprium: erit enim ſecundum hoc bene poſitum proprium, ut quia qui poſuit hominis proprium animal manſuetum na-
M *tura, non per ſuperabundantiam aßignauit proprium, erit utiq; ſecundum hoc bene poſitum proprium.*

Hic eſt locus quinquageſimuſquintus, qui accipitur ab exceſſu ſuperlatiuo, quia ὑπερβολή, hyperbola græce latine ſuperabundantia, ſiue exceſſus ſuperlatiuus dicitur, qui talis eſt, ſi proprium alicui aſſignatur per ſuperabundantiam, hoc eſt per exceſſum ſuperlatiuum, tale aſſignatum proprium non erit proprium. Subiecto enim cui aſſignatur, non exiſtente, poteſt remanere proprium, & dicit. { Deinde } ſubaudi conſiderandum eſt ad exceſſum ſuperlatiuum, { ſi per ſuperabundantiam poſuit proprium non enim } ſic aſſignando { erit proprium, quod poſitum eſt eſſe proprium } cuius cauſam exponit, & dicit, { accidit enim eis, qui ſic aſſignant proprium, non verificari { & nomen } .ſ. ſubiecti, { de quo } accidit verificari { orationem } .i. proprium, intelligit enim per orationem ipſum proprium, & per nomen ipſum ſubiectum, cui aſſignatur. { nam corrupta re } hoc eſt ſubiecto, cui aſſignatum eſt proprium, } nihil minus erit oratio } .ſ. proprium, quod aſſi- N
gnatur. { eorum enim quæ ſunt } hoc eſt, quæ remanent eo ſubiecto corrupto, cui aſſignatum eſt, { alicui maxime } hoc eſt per ſuperabundantiam { ineſt, } & ſic ſubiecto corrupto, remanebit proprium, non ergo erit propriũ cum ſit conuertibile, & inſeparabile a ſuo ſubiecto & affert exemplum, & dicit, { vt ſiquis aſſignet ignis propriũ, corpus leuiſſimum, } ſubaudi non bene aſſignauit, { corrupto enim igne, erit aliquod corporum, quod leuiſſimum erit } videlicet aer. Inter corpora enim quæ remanẽt. aer erit leuiſſimus. { quare non erit proprium leuiſſimum. } dicitur aer remanere leuiſſimus igne ipſo corrupto, non quidem, vt remaneat ſimpliciter leuis, non enim poteſt remanere leuiſſimus ſimpliciter, ſed ſolum ad aquam, & ad terram. Sed remanet leuiſſimus ſed comparationem, quatenus remanet leuis, quo nihil eſt leuius. deinde tangit locum deſtructiuũ, & dicit { conſtruenti autem conſiderandum ſi O
non per ſuperabundantiam poſuit proprium, erit enim ſecundum hoc. } hoc eſt quo ad hanc conditionem { bene poſitum proprium. } Vtrunq; vero erit ſimpliciter proprium quo ad omnes conditiones, ex ijs, quæ ſuperius diximus, perſpicuum eſt, & affert exemplum, & dicit, { Vt quia qui poſuit hominis proprium, animal manſuetum natura, non per ſuperabundantiam aſſignauit proprium, erit vtiq; ſecundum hoc, } & quantum ſpectat ad hanc conditionem { bene poſitum. } Hæc ſunt, quæ de locis proprij docuit Ariſto. nam per hæc problema de proprio facile terminari poteſt.

Finis Quinti Libri.

INCIPIT LIBER SEXTVS Topicorũ, cum eiuſdem Auguſtini Niphi Medices Commẽtarijs.

P

EIVS AVTEM NEGOtij, quod eſt circa terminos, partes ſunt quinque.

CVM aſſignaſſet, ac docuiſſet terminare problemata, quę quęrunt de accidente, & de genere, & de proprio, nunc docet terminare problema, quod eſt de definitione, & primo præmittit procemium, in quo tria facit primo enumerat modos, quibus interimitur definitio. Secundo eligit de illis modis eos, quos volt proſequi. Tertio aſſignat modum procedendi. De prima parte, dicit. { Eius autem negotij, quod eſt circa terminos } hoc eſt circa definitiones ſubaudi interimendas, { partes ſunt quinq;, & per partes conditiones intelligit, quibus interimitur definitio, eis interemptis, nec Q
intelligit hic per conditiones, quibus interemptis definitio interimitur, omnes quibus definitio interimi poteſt, quoniam longe plures q̃ quinq; ſunt. Sed intelligit partes atq; conditiones præcipuas, (vt Alexand. loquit) argumentari poſſumus quòd aſſignata definitio non ſit definitio aut non bene aſſignata.

Aut quia non eſt uerum dicere de quo nomen, & orationem. Oportet enim hominis definitionem de omni homine uerificari.

Enumerat nunc partes illas quinque, quibus definitio aſſignata de aliquo, interimitur, & quia dixit eas eſſe quinq; nunc enumerat primam, & dicit, interimitur definitio de aliquo aſſignata { aut quia non eſt verum dicere } ſubaudi { & orationem, de quo } verum eſt dicere prædicari { nomen, } quando enim oratio. i. definitio non prædicatur de quolibet contento ſub ſpecie, quæ intelligitur per

nomen

A nomen, tunc eſt prima pars, qua interimitur definitio, cu
ius cauſam aſſignat, & dicit, { oportet enim hominis de-
finitionem de omni homine uerificari, } &(vt Alexan.in-
quit) tunc definitio non prædicatur de quolibet contento
ſinito, cum non penitus naturam definiti ſignificat. Sed
aliud quoddam, ſi enim animal rationale mortale defini-
tio hominis eſt, debet & de omni homine prædicari, & in-
tendit per id, de quo nomẽ prædicatur, id omne quod per
nomen ſignificatur, & per orationem intendit aſſignatam
definitionem, quæ oratio quędam eſt. Hoc eſt igitur primũ
quo interimitur definitio aſſignata.

*Aut quia cum ſit genus, non poſuit in genere, uel non in
proprio genere poſuit. Oportet enim cum qui definit, in ge-
nere ponentem differentias adiungere, nam maxime eorum
quæ ſunt in definitione, genus uidetur definiti ſubſtantiam
ſignificare.*

B Nunc aſſignat ſecundam partem earum, quibus defini-
tio interimitur, & dicit, { aut quia cum ſit genus } rei quę
definitur, ſpeciem, quam definit, { non poſuit in genere }
hoc eſt non accipit genus in definitione, ſub quo ponitur
ſpecies, quæ definitur, & dixit, { aut quia cum ſit genus,
quoniam non omne, quod definitur, ponitur in genere,
deus enim definitur ab Ariſto. duodecimo libro metaphy.
non tamen in eius definitione acceptum eſt genus, cũ deus
ſit extra genus, propterea addit, cum ſit genus, nam cum
eſt genus, ſub quo ponitur ſpecies, quæ definitur, & in defi
nitione non ponitur tale genus, interimit definitio. { vel }
ſi poſuit ſpeciem in genere & { non in proprio genere po
ſuit } ſed vel in remoto, vel in analogo, etiam definitio in-
terimitur, non enim acceptum eſt proprium genus, ſed vel
remotum, vel analogum, & propterea addit, { oportet
enim eum, qui definit in genere ponentem } ſpeciem ip-
ſam quam definit { adiungere differentias, quibus genus
fiat proprium atq; accommodatum ſpeciei, alioquin defi-
nitio non eſſet aſſignata per propria: ſed per quædam com
munia. Quod uero in definitione debeat accipi genus,
C cum videlicet res quæ definitur ſit in genere, Ariſto. pro-
bat, & dicit, { nam maxime eorum, quæ ſunt in defini-
tione, genus videtur definiti ſubſtantiam } atq; eſſentiam
{ ſignificare, } ergo cum ſpecies, quæ definitur, habuerit
genus, oportebit in eius definitione accipi genus, aliuquin
prætermittere, id quod videtur ſpeciei maxime ſubſtantiã
ſignificare. Iuniores nonnulli dixerunt, ideo genus maxi-
me videri ſignificare ſubſtantiam, quia indicat ſubſtãtiam
definiti, quæ eſt materia, differentia autem, ſubſtantiam de
finiti, quæ eſt forma. Sed friuolum eſt hoc, nam forma eſt
potior ſubſtantia quàm materia. propterea, vt ex his col-
ligitur, quæ Alexander dicit, ideo genus videtur maxime
ſubſtantiam ſpeciei ſignificare, quia ſecundum rem, & mo
dum ſignificat eſſentiam rei, ſecundum rem quidem, quo-
niam eſt ſignificans partem eſſentiæ, ſecundum modum au
tem: quia prædicatur in eo quod quid eſt, at differentia li-
cet ſecundum rem ſubſtantiam ſpeciei ſignificet, tamẽ præ
D dicatur per modum qualitatis, cum prædicetur quale. Er-
go genus maxime videtur ſubſtantiam rei definitæ ſignifi-
care. Præterea (vt Alexand. inquit) primum genus, ideo.
ſubſtantiam monſtrat, quia diuidit genus ab omnibus eis,
quæ ſunt alterius generis. Eſt enim principium definitionis
terminus. Differentiæ autem ſunt ſimiles extraneis, quæ
ſunt a latere, quę conſanguinea ſunt, uerum impoſſibile eſt
ſpeciem, quæ definitur, diuidere a conſanguineis, quæ ex-
tra naturam definiti ſunt, niſi prius diuidatur a diſſimilari-
bus, quæ extra genus ſunt, quod genus operatur. Quare
genus ſubſtantiam dicit.

*Aut quia non propria eſt definitio: oportet enim defi-
nitionem (quemadmodum, & prius dictum eſt) pro-
priam eſſe.*

Hæc eſt tertia pars earum, quibus interimitur definitio,
vnde dicit, { Aut quia } aſſignata definitio de ſpecie { non
eſt propria, } hoc eſt conuertibilis cum ſpecie. Sicuti ſi ali- E
quis definiens hominem diceret hominem eſſe animal pe-
deſter bipes, hæc enim definitio non eſt propria hominis
quoniam non conuertitur, { oportet enim definitionem
quemadmodum & prius } .ſ. libro quinto { dictum eſt, p
priam eſſe, hoc eſt conuertibilem cum re definita, quemad
modum, & ipſum proprium.

*Aut ſi omnia quæ dicta ſunt, faciens, non determinauit
neq; dixit quod quid erat eſſe ipſi definito.*

Hic eſt quartus modus vel quarta pars, earũ quibus de-
finitio aſſignata interimitur, vnde dicit { Aut ſi omnia quę
dicta ſunt faciens non determinauit, neq; dixit, quod quid
erat eſſe ipſi definito. } Interimitur enim definitio, & ſi de
quolibet prædicetur de quo definitum, & ſi genus propriũ
& differentias addens, & conuertibilem cum definito aſſi-
gnans, non dixit quod quid erat eſſe. i. non proprie aſſigna F
uit definitionem, ſed deſcriptionẽ. Qui enim definiens ho-
minem dixit hominem eſſe animal recte ambulans, habẽs
vngues latos, caluum, uentroſum, omnia quidem obſerua
uit, quæ diximus, non tamen definitionem fecit, ſed deſcri
ptionem, accipiens accidentia, idcirco non manifeſtauit na
turam definiti, nec quod quid erat eſſe illius.

*Reliquum autem præter ea, quæ dicta ſunt, ſi definiuit
quidem, ſed tamen non bene definiuit.*

Nunc ponit quintam partem earum quibus interimitur
definitio, & dicit. { Reliquum autem præter ea, quæ dicta
ſunt } . i. quintus modus interimendi præter hos, quos di-
ximus eſt. { Si definiuit quidem, } hoc eſt ſi determinauit
quod quid erat eſſe ipſi definito, { ſed tamen non bene de
finiuit, { hoc eſt ſed tamen non bene determinauit ipſum
quod quid erat eſſe rei quæ definitur, nam ſi non bene ip-
ſum quod quid erat eſſe determinauit, interimitur defini-
tio. Dicitur autem quod quid erat eſſe non bene determi- G
natum (vt poſterius dicet) quando definitio competit om-
ni contento ſub definito, & datur per proprium genus, &
non per genus remotum, & eſt propria rei, quæ definitur,
& dicit quod quid erat eſſe definito, veruntamen non da-
tur per genus & differentias manifeſtiores definito. Sunt
enim nonnullæ definitiones, quę quatuor primas partes ha
bent, ſed quoniam generant obſcurum, atq; confuſum in-
tellectum eius rei, quæ definitur, dicuntur nõ bene aſſigna
tę dicuntur & non bene aſſignatę definitiões alio modo (vt
poſterius dicet) ſed nunc ſatis. Alex. uero aſſerit tunc defini
tionem non eſſe bene aſſignatã, ſi non fuerit peculiaris rei
& ſi per peculiarem intelligit propriam, tunc hæc quinta
pars coincidet cum tertia parte. Si autem per peculiarem
intelligit claram & manifeſtã, ſic erit quintus modus interi
mendi. Interimitur enim definitio, ſi non fuerit peculiaris
rei, hoc eſt ſi non fuerit manifeſta de re verum de his po-
ſtea, & per has quinq; partes, non partes integrales defini- H
tionis intelligit, ſed modos, vel loca, quibus aſſignata defi-
nitio interimitur, vt per ſeriem verborum perſpicuum eſt.

Dubitaret forte quiſpiam, quia primus modus videtur
concidere cum tertio. eſt enim primus modus interimen-
di. cum aſſignata definitio non competit cuilibet conten-
to ſub definito. Hoc autem dicere eſt q non conuertitur
cum definito. At hic fuit tertius modus interimendi. dixi-
mus enim tertio modo interimi aſſignatam definitionem,
cum non fuerit propria definitio, & per propriam omnes
intellexerunt conuertibilem, & ſic tertius modus cum pri
mo concedere videtur. Fortaſſe primus & tertius mo-
dus non differunt, quo ad rẽ ipſam, ſed quo ad formam in
terimendi, nam alia verborum forma traditur primus, &
alia tertius interimendi modus. Quo vero ad rem ipſam
vnus eſt modus interimendi, eo quia per utrũq; aſſignata
definitio interimitur, quia non conuertitur cum definito.
Aut melius dici poteſt, tertium modum differre a primo,
quia primus eſt ex eo quia definitum ſe habet in plus, quã
aſſignata definitio quoniam competit aliquibus, quibus
non competit definitio. tertius vero ex eo, quia definitio

I ipſa ſe habet in plus ꝗ definitum, quoniam competit definitio ipſa aliquibus, quibus non competit definitum, & ſic differunt tales duo interimendi modi.

Si igitur non uerificatur de quo nomen & oratio, ex iſs, quæ dicta ſunt in accidente locis, cōſiderandum: nam & illic utrum uerum uel non uerum, omnis conſideratio fit. Quando enim quoniam ineſt accidens diſputauimus, quoniam uerum eſt dicimus. Quando autem, quoniam non ineſt quoniā non uerum. Sin uero non in proprio genere poſuit, aut ſi nō propcia eſt aßignata oratio, ex iſs quæ ſunt ad genus, & propcium dictis locis, perſpiciendum. Reliquum uero, ſi non definiuit, aut ſi non bene definiuit aliquo modo, aggrediendum dicere.

Cum enumeraſſet quinq; partes, ſiue quinq; modos interimendi definitiones .i. quinq; peccata, qoibus error com
K mittitur circa definitiones, nunc aggreditur ſecundam partem procœmij, in quo declarat, quæ eorum ſunt relinquenda tanqoam declarata, & quæ pertractanda, & vult tria pͥma peccata ex locis, quæ de accidente, & de genere, & de proprio eſſe exquirenda. Vltima vero duo indigere locis proprijs, quæ in præſenti libro ſexto pertractabit, dicit, vnde dicit. { Si igitur non verificat de qoo nomē & oratio } quod fuit primom peccatum .i. ſi nullo modo ineſt rei definitæ aſſigoata definitio, { ex iſs locis conſiderandū, quæ dicta ſunt in accidente, } nam per verificari definitionem de eo quo verum eſt dicere definitum, intelligimus definitionem ineſſe rei, quæ definitur: & hoc expoait, & dicit, { nam & illic } .i. libro ſecundo in quo egit loca de accidēte, vtrum verum vel non verum, omnis conſideratio fit. } Quod iterum declarat, & dicit, { quaodo enim quoniam ineſt accideos, diſputauimus, quoniam } accidens ineſſe ſubiecto { verum eſt, dicimus, quandu autem, quoniam eo
L ineſt } diſputamos, dicimus { quoniam nō verom } eſt accidēs ineſſe ſubiecto. ergo idem eſt verificari definitionem, de quo verificatur, oomen, definitionem ineſſe rei, quæ definitur. Similiter idem eſt definitiooe noo verificari de quo nomen verificatur, & definitionem non ineſſe rei, quæ definitur. Quare omnia loca, quæ valent ad ineſſe, valent ad primum eorum, quæ dicta ſunt, igitur pro prima parte nō oportet ponere loca propria quooiam ſatis explicata ſunt ſecundo libro, vbi expoſita ſunt loca quibus declaratur aliquid ineſſe, vel non ineſſe alicui. Deinde declarat, ꝙ nec ꝑ ſecunda nec pro tertia parte oportet ponere loca propria quoniam ſufficiunt ea loca, quæ fuerunt tradita tertio libro de genere, & dicit. { Sin vero non in proprio genere poſoit } .i. ſin vero in defiuitione noo ſic acceptum proprium genus rei definitæ, { aut ſi noo propria } .i. non cōuertibilis { eſt aſſignata oratio } hoc eſt definitio, { ex iſs locis dictis ad geous } libro tertio, { & } dictis ad { proprium } libro quatto { perſpiciendum, } nam per loca de
M genere, habetur genus proprium, quod debet poni in definitione, & per loca de proprio habetur qoæ definitio eſt ꝓpria, & qoæ non, ergo pro tribus primis partibus nō oportet loca propria conſtruere. Deinde declarat quæ eorum vult pertractare, & de quibus vult propria loca conſtituere, & dicit. { Reliquum vero ſi non definiuit, aut ſi nō bene definiuit aliquo modo aggrediendum dicere. } De his enim duobus propria loca conſtituenda ſunt in hoc libro ſexto. Quia igitur prima pars fit per loca, quæ ſunt ad accidens, & ſecunda per loca, quæ ſunt ad genus, & tertia per loca quæ ſunt ad proprium reſtat ponere loca quartæ, & quintę partis. Sed videtur Ariſto. mancus, quoniam adhuc de definitione quæruntur quædam alia præter hæc. Quæritur enim quæ ſit natura definitionis, inſuper utrum ſint plura genera accipienda in definitione, vna autem differentia, aut e conuerſo. Et tertio quæritur quorum eſt definitio vtrum ſolis ſubſtantiæ, an accidentium? ergo videtur Ariſto. mancus, cum prætermittat quędam, quæ de definitione quæruntur. Ad hæc de definitione quæritur ſi de-

finitio colligatur per demonſtrationem, an per diuiſionem & compoſitionem? Alexā. reſponſionem induit, aſſerit enim tria prima quæſita ad metaphyſicum pertinere, non autem ad topicum qui non agit niſi de prædicatis problematis. Quartum uero ad ſecundum librum poſteriorum, vbi agitur de medio demonſtrationis. Quare quæſita propria huic libro ſunt: ſi aſſignata definitio de aliquo eſt eius definitio: vel non: & ſi aſſignata definitio eſt bene aſſignata: vel non bene. Hæc enim hic pertractabuntur: qm̄ ad rationem prædicatorum problematicorum pertinent. N

Primum igitur inſpiciendum, ſi non bene definiuit. Facilius eſt enim quodlibet feciſſe quàm bene feciſſe. Manifeſtum igitur, quoniam peccatum circa hoc pluſculum, eo q. laborioſius. Quare argumentatio facilior circa hoc, quàm quæ circa illud, fit. definiuit / definitū ē

Cum declaraſſet doo eſſe, de quibus propria loca oportet tradere, otrum definiuit, & vtrum bene definiuit, nunc aſſignat ordinem procedendi circa hæc, qoæ eſt tertia pars procœmij, & dicit. { Primum igitur inſpiciendum, ſi nō bene definiuit, } & ſecondo loco ſi definiuit, hic eſt ordo procedendi. Deinde aſſignat rationem ordinis, & dicit. { Facilius eſt enim quodliber } .i. quamlibet rem ſimpliciter { feciſſe, ꝗ bene feciſſe, } ſimpliciter enim facere facilius eſt ꝗ bene facere. Et ꝙ facere ſit facilius ꝗ bene facere, probat & inquit. { Manifeſtum igitur: qooniam peccatum circa hoc } .i. circa benefacere eſt { pluſculum, } hoc eſt pluribus modis. { eo ꝙ } benefacere ſubaudi eſt { laborioſiꝰ } tunc concludit, & dicit. { Quare argumētatio facilior circa huc, } ſubaudi: quoniam non bene definitum eſt, quàm quæ circa illud, hoc eſt ꝗ quod non definitum eſt. Poteſt autem hic textus reſolui ad artem prioriſticam hoc pacto. a facilioribus ad difficiliora eſt procedendum, ſed argumentatio, quæ eſt contra bene definire eſt facilior argumentatione, quæ eſt definire. igitur ab argumentatione, quæ eſt contra bene definire eſt procedendum. maior patet, & minor probatur in textu hoc pacto. contra omne illud, circa quod contingit pluribus modis peccare, argumentatio eſt facilior, bene definire eſt illud, circa quod contingit modis pluribus peccari. igitur argumentatio contra bene definire eſt facilior. Minor adhuc probatur in textu, primo quia facilius eſt facere ꝗ bene facere. igitur a ſimili facilius eſt definire ꝗ bene definire. & ita bene definire eſt difficilius. Secundo quoniam laborioſius eſt difficilius, bene autem definire eſt laborioſius. Quare bene definire eſt difficilius. Ex iſs colligitur minor, quod videlicet circa bene definire contingat pluribus modis peccari. Nam circa difficilius contingit pluribus modis peccari, ſed bene definire eſt difficilius, vt ex hiſce patet. quare patet propoſitum. O P

Sunt itaq; eius, quod eſt non bene, partes duæ. Vna quidem obſcura interpretatione uti. Oportet enim definientem (ut contingit) ꝗ clarißima interpretatione uti. eo q. cognoſcendi gratia, aßignatur definitio. itaq; / autem / Q

Cum perfeciſſet procœmium, nunc tranſit ad narrationem, & ſequendo ordinem procedendi, quem præmiſit in procœmio, primo determinat loca, quibus deprehendetur definitionē non eſſe bene aſſignatā. Secūdo vero ibi { vtrū vero definiuit, & dixit. } determinat loca, qoibus deprehendetur ꝙ aſſignata definitio noo ſit definitio. Qoantum ad primom, primo tangit loca generatim: ſecundo ſpeciatim, & aſſignans loca generatim dicit, { ſunt itaq; eius, qđ eſt non bene } ſubaodi definitum eſt, { partes duæ } hoc eſt loca duo generatim, deinde exponit ea loca, quas appellat partes, & dicit. { Vna quidem, obſcura interpretatione vti. } cum enim definiens obſcura interpretatione vtitur, non bene definit. & per interpretationem definitionē intelligit, deinde aſſignat rationem, & dicit. { Oportet enī definientem, vt contingit, ꝗ clariſſima interpretatione } .i. definitione { vti, eo ꝙ cognoſcendi gratia datur definitio, } & dixit, definientem (vt contingit) quia quātum per

mittit

A mittit definitum, non enim æque clara definitione definiũtur ſubſtantiæ ſeparatæ, & res paruæ entitatis, ſicut res ſenſibiles. Subſtantiæ enim ſeparatæ propter excellentiã, qua captum noſtrum ſuperant, non perfecta interpretatione definiuntur. Nec res paruæ entitatis clara interpretatione definiri poſſunt, ſed hæc quantum permittit rei, quæ definitur, tantum clare definiuntur. Recte ergo dixit, { vt contingit: } quoniam ut permittit, nam rei quæ definitur, ſic clare, aut obſcure definitur.

Secunda autem, ſi amplius dixit in definitione quàm par ſit. Nam omne, quod ſuper adiectum eſt in definitione, ſuperfluum eſt.

Nunc exponit ſecundum locum, & dicit. { Secunda autem } pars ſiue ſecundus locus, quo deprehenditur aſſignata definitio, ꝙ non ſit bene aſſignata, eſt. { Si amplius dixit in definitione, q̃ par ſit, nam omne, quod ſuperadiectum eſt in definitione, ſuperfluum eſt, } quidam per amplius dici B in definitione intelligunt in definitione plures accipi idem nomen, nam omne, quod ſuperadictum eſt in definitione vltra genus ſubaudi, & differentiam, ſuperfluum eſt. Sed quid intelligat Ariſt. per amplius accipi in definitione, non oportet hic exponere: quoniam poſterius in locis particularibus ipſe exponet. Sed quæritur vtrum qui minus accipit in definitione, quam ſit neceſſarium, peccet contra bonitatem definitionis, an contra eſſe definitionem, Alexander (vt mihi videtur) ſatis optime aſſerit eum, qui minus accipit peccare contra eſſe definitionem, nam qui prætermittit genus, aut differentiam, hic non dicitur definiẽs, & propterea Ariſtote. vnum eſſe locum dixit, quo ad obſcuritatem, alterum quo ad ſuperfluitatem, quia minus accipiens non peccat contra bonitatem, ſed contra eſſe definitionem.

PRIMVS LOCVS OBSCVRITATIS.

Rurſus autem utrunq; quod dictum eſt, in plures partes diuiditur. Vnus ergo locus eius, quod obſcure eſt, ſi ſit æquiuocum alicui, quod dictum eſt. Vt quoniam generatio eſt C *ductio ad ſubſtantiam, & quoniam ſanitas commenſuratio calidorum, & frigidorum. Nam æquiuoca eſt ductio, & commenſuratio. Immanifeſtum igitur utrum uult dicere eorum quæ ſignificantur ab eo, quod multipliciter dicitur.*

Cum poſuiſſet loca generatim, quibus demõſtratur definitionẽ non eſſe bene aſſignatam, nunc accedit ad loca ſpeciatim, & proponit primo quo loca obſcuritatis, & ſuperfluitatis per ſpeciem multipliciter dicitur, deinde exequtur, & dicit primo. { Rurſus aũt vtrũq; } .ſ. & locus obſcuritatis & ſuperfluitatis, { quod dictum eſt, in plures partes } hoc eſt in plures particulares locos, { diuiditur. } Tunc proſequitur primo particularia loca obſcuritatis, per quæ interimitur bonitas definitionis, & accipitur hic primus locus ab æquiuocatione eius, quod accipitur in definitione, & dicit. { Vnus ergo locus eius, quod obſcure eſt, ſi quod dictũ eſt in definitione, aut vt genus, aut vt differentia, } æquiuocũ ſit definitio, & { alicui } alteri definitio. Et aſſignat D exemplum, & dicit. { Vt } ſi quis definiens generationem dicat. { quoniam generatio eſt ductio ad ſubſtantiam, } & definiens ſanitatem dicat, quoniam { ſanitas eſt commẽſuratio calidorum, & frigidorum, } ambæ enim hæ definitiones obſcuræ ſunt, { nam ductio, & commenſuratio, } quæ in definitionibus ſumuntur ut genera, { æquiuoce ſunt, } ideo concludit, obſcuritatem, & dicit. { Immanifeſtum igitur } eſt { vtrum volt dicere eorum, quæ ſignificantur ab eo, quod multipliciter dicitur } in talibus definitionibus. Cum enim ductio, & commenſuratio plura habeat ſignificata, non eſt manifeſtum ſignificatum pro quo accipiuntur. Quo modo vero ductio, & commenſuratio dicantur æquiuoce, Albertus cauſam aſſignat ex eo, quia nomina terminata in tio, ſignificant actionem & paſſionem, vt amatio, quæ dicitur, & actio amantis, & paſſio amatæ. Quæ expoſitio ridicula eſt, nam ductio grece dicitur ἀγωγὴ & commenſuratio συμμετρία, vbi patet apud græcos non E terminari in tio. Quare apud græcos non habent talẽ æquiuocationem. Propterea dicamus, ꝙ apud græcos ἀγωγὴ, agoge, dicitur æquiuoce, quoniam (ut Alexand. inquit) ſignificat aliquorum lationem. quod & portatio dicitur, vt frumenti, & vini, ſignificat etiam & vectionem per mare, ſignificat etiam tranſmutationem, qua generatio dicitur ductio in ſubſtantiam, ſunt qui dicunt agogem apud græcos ſignificare vitam, viuendi regulam, & educationẽ, quæ pedagogia etiam appellatur. Cõmenſuratio vero, quę græce dicitur συμμετρία, ſymmetria (vt Alexand. inquit) ſignificat proportionis rationem, & in magnitudinibus, & in numeris. In magnitudinibus quidem, nam & veſtes, & calciamenta dicuntur commenſurata, in numeris vero, nam & numerus membrorum, cum non exceſſerit naturalem ordinem, dicitur commenſuratis. Adhuc & in qualitatibus F quoties in miſtione qualitatum altera alteram non exuperat, ſed æquales ſunt in miſtione, inſuper & ſecundum potentias, cum altera altera non exuperauerit. In moribus ẽt dicitur commenſuratus is, qui eſt moderatus. Recte igitur dictum eſt has definitiones eſſe incertas: quoniam pro quo ſignificato intelligatur genus, non eſt certum.

SECVNDVS LOCVS OBSCVRITATIS.

Similiter autem, & ſi cum definitum multipliciter dicitur, diuidens non dixit. Nam immanifeſtum utrius definitionem aſſignauit. Inſuper etiam contingit calumniari, uelut non conueniente oratione ad omnia, quorum definitionem aſſignauit. Maxime autem contingit tale quippiam facere, cum latet æquiuocatio. Contingit etiam & eum, qui diuidit (quoties dicitur id, quod in definitione aſſignatum eſt) ſyllogiſmum facere. Nam ſi ſecundum nullum modorum ſufficienter dictum eſt, manifeſtum, quoniam non definiuit il- G *lo modo.*

Hic eſt locus obſcuritatis, qui accipitur ab æquiuocatione definiti, & dicit. { Similiter autem & ſi cum definitum multipliciter dicitur diuidens } tale definitum in ſua ſignificata non dixit, } ſignificatum, cui definitio competit. Nã ſic non bene definiuit, vt ſi definiens canem diceret ꝙ canis ſit animal pedeſtre latrabile, & ꝙ non bene definierit ꝓbat, & dicit. { Nam immanifeſtum } eſt { vtrius } hoc eſt cuiuſnam ſignificati { definitionem aſſignauit, } cum enim non ſit facta diuiſio, non poteſt ſciri, cuiuſnam ſignificati ſit aſſignata definitio.. Deinde ſecundo probat idem ex eo, qui ſic definit æquiuocum nulla facta nominis diuiſione, nõ modo, non bene definiuit, ſed (vt Alexan. inquit) nec definiuit, & dicit. { Inſuper etiam cõtingit calumniari } eum, qui ſic definit, contingit dico calumniari, { velut non conuenienter oratione } hoc eſt, ac ſi definitio non conueniat { ad omnia } .ſ. ſignificata, { quorum definitionem aſſi- H gnauit. } ergo contra ſic definientem poteſt fieri elenchus quo probabitur definitionem aſſignatam non eſſe definitionem, & ſic erit non modo bona, verum etiam nec definitio. Deinde oſtendit, quando maxime contingit definiẽtem redarguere ac calumniari, & dicit. { Maxime aũt contingit tale quippiam facere } hoc eſt calumniari definientem, { cum latet æquiuocatio } ſubaudi ipſum definientẽ cum enim definiens ignorauerit: quoniam multa ſignificet ipſum definiens ipſo multa ſignificante, tunc maxime contingit eum increpare, oſtendendo ꝙ definitio aſſignata non modo nõ ſit bona, ſed ꝙ nec definitio. tunc enim poſſibile erit demonſtrare ꝙ non ſit definitio, eo ꝙ nõ omnibus congruit, quæ nomen ſignificat. Sed ſi definiens nouerit multiplicitatem, vtrum contingat eum increpare.

Reſpondet, & dicit { contingit etiam & eum } .ſ. opponentem { qui diuidit } nomen rei, quæ definitur, multiplicitate exiſtente nota (quoties dicitur id, quod in definitione aſſignatum) .i. quoties aſſignatur ipſa definitio de tali multipliciter dicto noto, { ſyllogiſmum } elenchum { facere } contra definiẽtem, quo probabit nõ modo nõ eſſe

I bonam,ſed nec eſſe definitionem, { nam ſi ſecundum nullum modo, } .i.ſi ſecundum nullum ſignificatorum { ſufficienter dictum eſt } hoc eſt ſufficienter aſſignata eſt definitio, { manifeſtum: quoniam non definiuit illo modo, } & ſic non modo non erit bona, verum etiam nec definitio. quare ſiue ſit nota multiplicitas,ſiue non, ſemper argumentum ſtabit, q͏ non ſit definitio,oportet autem argumentationem facere hoc pacto definitio canis, nec ſtellæ competit,nec marino piſci,nec animali terreſtri,ergo non modo non bene definiſti,ſed ſimpliciter nõ definiſti.

Indeciduã ἀμετάπτωτον
Indicabilẽ
Imutabilem,
calũniari
συκοφαντεῖν
redarguere,
arguere

TERTIVS LOCVS OBSCVRITATIS.

Alius ſi ſecundum metaphoram dixit, ut ſcientiam indeciduam, aut terram nutricem, aut temperantiam conſonantiam. Nam omne obſcurum, quod ſecundum metaphoram dicitur. Contingit autem & metaphora loquentem calumniari, tanquam non proprie dicentem. Non enim congruet dicta definitio: ut in temperantia. omnis enim conſonantia in ſonis. inſuper ſi eſt genus conſonantia temperantiæ, in duobus generibus erit idem non continentibus ſe inuicem. Neque enim conſonantia uirtutem, neque uirtus continet conſonantiam.

K Hic eſt tertius locus obſcuritatis, qui accipitur a metaphora accepta in definitione, qui talis eſt, ſi aliquis in ſua definitione vtatur aliquo nomine ſecundum metaphoram dicto, non bene definit, vnde dicit. { Alius ſi ſecundũ metaphoram dixit, } hoc eſt tertius locus obſcuritatis eſt ſi accepit aliquod nomen. ſ. generis, vel ſpeciei in definitione ſecundum metaphoram, hoc eſt ſecundum tranſlationem. Eſt autem metaphora (vt Alex. inquit) quando aliqđ nomen de aliquo proprie dicitur, de altero autem nõ proprie, ſed per quandam comparationem, vt ridere proprie de homine, qui os dilatat, trãſlatitie vero ac improprie de prato, cum aperire folia incipit. Deinde affert exempla, &
L dicit, { Vt } ſubaudi ſi dixit, { ſcientiam indeciduam, aut terram nutricem, aut temperantiam conſonantiam. } Dicitur enim ſcientia indecidua, ſiue immutabilis tranſlatitie nam proprie (vt Alex. inquit) indeciduum, & immutabile de corporibus dicitur, quæ per vim nõ mutantur. Per comparationem vero de ſcientia, quatenus quod ſemel ſcitur, non poteſt aliter ſe habere. Terra etiam dicitur tranſlatitie altrix. propria enim altrix dicitur mater, quę filios alit, ac nutrit, tranſlatitie terra, quatenus ex terra omnium viuentium nutrimentum accipitur. Inſuper temperantia trãſlatitie dicitur conſonantia, proprie autem conſonãtia dicitur de ſonis proportionis rationem habentibus. Quatenus vero in ipſa temperantia actiones ſunt commenſuratę ratione, conſonãtia dicitur de temperantia. Ex his colligi ſolent tres definitiones, prima eſt ſcientiæ, q͏ ſit qualitas indecidua. ſecunda eſt terræ, q͏ ſit nutrix omnium viuentium. tertia eſt temperantiæ, q͏ ſit conſonantia appetitionum. Vbi patet in definitione translatitia ſcientiæ nomen
M decidua accipi loco differentiæ, in definitione terrę, nomẽ nutrix accipi loco generis, in definitione autem temperãtiæ, nomen conſonantia accipi loco generis. Quæ ratio docet has definitiones non eſſe bene aſſignatas, quia omnes ſunt obſcurę, & hoc probat, & dicit. { Nam omne quod dicitur ſecundum metaphoram eſt obſcurum, } quod. ſ. ſecundum metaphoram dicitur, incertum eſt, quia neſcitur qua ſimilitudine transferatur. Secundo idem probat argumento ſumpto a calumnia, & dicit. { Contingit autem & metaphora loquentem calumniari } hoc eſt redargui { tãquam non proprie dicentem, } hoc eſt, quia non proprie loquitur, { non enim } ſecundum vim nominum { dicta definitio congruet } proprie ipſa definitio, ſed tranſlatitie. Quod autem contingit redargui aut falſum, aut obſcurũ eſt. Quare tranſlatitia definitio obſcura eſt, { vt in } ipſa { temperantia } cum dicitur q͏ ſit conſonantia, non enim proprie temperantia eſt conſonantia. { Omnis enim conſonantia in ſonis, vt diximus. Tertio idem probat ex eo q͏
N ſi genus quod ponitur in definitione tranſlatitia, eſſet vere genus, tunc eadem ſpecies eſſet in diuerſis generibus non ſubalternatim poſitis, unde dicit. { Inſuper ſi conſonantia eſt } vere { genus temperantiæ idem } hoc eſt eadem ſpecies { erit in duobus generibus non continentibus ſe inuicem } probatur: quoniam temperantia erit in virtute, & in cõſonantia, quæ ſunt duo genera diuerſa quoniam { neq; conſonantia continet virtutem, neq; virtus continet cõſonantiam } & ſicut dico de conſonantia, ita ipſe intelligit de omni nomine, quod in definitionibus eſt translatiuũ genus. Quod vero nec conſonantia contineat virtutem, nec econuerſo uirtus conſonantiam, declarat Alexander, quia virtutis generaliſſimum eſt qualitas, conſonantiæ vero ad aliquid.

QVARTVS LOCVS OBSCVRITATIS.

Præterea ſi non poſitis nominibus utitur, ut Plato ciliũbre oculum, aut araneum putri mordax, aut medullam oſſigenum. Nam omne obſcurum, quod inſuetum eſt. O

Hic eſt quartus locus obſcuritatis, qui accipitur ab incõſuetudine nominum, & dicit. { Præterea, ſi non poſitis nominibus } quis definiens in definitionibus { vtitur } & per non poſita nomina, (vt quidam aiunt) non impoſita, ſed innouata nomina, intelligit, quo modo Plato innouatis vocabulis ab eo in definitionibus vti ſolebat. Alex. per nõ poſita nomina, inſueta intellexit, quibus Poetæ ſolent vti, & hoc pacto Ariſto. intelligit, licet ambæ expoſitiones in idẽ incidant. Deinde affert exempla, & dicit { vt Plato } definiens oculum, dixit { oculum } eſſe ὀφρυόσκιον, ophryoſkiõ quod ſi latinus permitteret ſermo diceret ciliumbre, q͏ cilium vmbram faciat in oculo. q. d. oculũ eſſe cilio vmbratum, & definiens φαλάγγιον, phalaggion, dixit phalaggion eſſe σηψίδακες, hoc eſt, vt ita dixerim putrimordax. Et per phalaggion non intelligit puluerem corroſiuum, qui putredinem corrodit, vt Albertus ipſe putriuit, ſed araneũ, qui P putridis rebus morſus infigit. Et definiens medullam dixit medullam eſſe ὀστογενές, oſteogenes, hic eſt, vt ita dixerim oſſigenium, hoc eſt oſſium generatiuum. Quod vero non bene diffiniantur hęc, probat Ariſto. & dicit. { Nam omne quod eſt inſuetum, eſt obſcurum, } hoc eſt omnis dictio inſueta obſcuritatem generat in definitionibus.

metaphorica vtẽtes μεταφοροῦντες transferẽtes vtuni μεταφορᾷ

Quędam autem neq; ſecundum æquiuocationem. neq; ſecundum metaphoram, neq; proprie dicuntur, ut lex menſura, uel imago eorum, quæ natura iuſta ſunt. Sunt autem huiuſmodi deteriora metaphora. Nam metaphora facit quodã modo notum, quod aſſignatum eſt per ſimilitudinem. Omnes enim metaphora utentes ſecundum aliquam ſimilitudinem ea utuntur: At quod tale eſt, non facit notum. Nam neque ſimilitudo eſt, ſecundum quam menſura, uel imago lex eſt, neque proprie ſolet dici. Quapropter ſi proprie menſuram, uel imaginem legem dicit eſſe, mentitur. Imago enim ideſt, cuius generatio per imitationem eſt. Hoc autem non ineſt legi, ſi autem non proprie, manifeſtum quoniam obſcure dixit, atq; deterius quolibet eorum quæ ſecundum metaphoram dicuntur. Q

Quoniam inſuetum bifariam dicitur, aut per inſueta vocabula, & innouata, aut perſueta & antiqua vocabula, ſed per inſuetum modum dicendi. Qui dixit oculum eſſe ciliũbre, per innouatum & inſuetum vocabulum oculum definit. At qui dixit legem eſſe menſuram eorum, quæ natura iuſta ſunt, per aſſuetum uocabulum definiuit, nulla enim dictio eſt in definitione, quæ ſit innouata, & inſueta, definit tamen per inſuetum modum dicendi, vt patebit. Ariſto. ergo nunc vult oſtendere q͏ qui definit per vocabula aſſueta, per modum tamen inſuetum, hic deterius cæteris definit. Et primo proponit nonnulla eſſe, quæ neq; per æquiuocationem, neq; per metaphoram, neq; proprie dicuntur, ſed inſueta per modum dicendi, & dicit. Quædam autem

ſunt

A ſunt cauſæ obſcuritatis in definiendo, quæ { neq; ſecũdum
æquiuocationem, neq; ſecundum metaphoram, neq; pro-
prie dicuntur, } neq; ſubaudi inſueta ſecundum vocabula,
ſed inſueta ſecundum modum dicendi. Et exponit per exẽ
plum, quæ ſunt hæc inſueta modum dicendi, & dicit. { Vt
lex menſura vel imago eorum, quæ natura iuſta ſunt, }
hæc enim non ſunt inſueta propter vocabula, nam menſu-
ra, & imago non ſunt nomina ficta, innouata, & inſueta.
Sed quia non ſunt in vſu ad eum modum, quo intelligit ille
qui legem definit, dicuntur inſueta ſecundum modum dicẽ
di. Deinde declarat hæc, quæ ſecundum modum dicendi in
ſueta ſunt, eſſe deteriora, atq; ineptiora ad definiendum, q̃
ſint ea, quæ ſunt ſecundum metaphoram, & ita videtur cõ
parare inſueta ſecundum modum dicendi ad ea, quæ dicun
tur ſecundum metaphoram, & dicit. { Sunt autem huiuſ-
modi } ſcilicet quæ dicuntur inconſueta ſecũdum modum
dicendi, { deteriora } ad definiendũ ijs, quę dicuntur { me-
B taphora. } Et hoc probat, & dicit. { Nam metaphora facit
quodam modo notum, quod aſſignatum eſt, } & definitũ
{ per ſimilitudinem, } a qua deriuatur metaphora. { At
quod eſt tale } id eſt inſuetum ſecundum modum dicendi
{ non facit } aliquo modo { notum } quod definitur per
ipſum. ergo inſueta huiuſmodi ſunt deteriora metaphora.
Et quia aliquis poſſet dicere ea, quæ dicuntur per metapho
ram, non dici per ſimilitudinem, & ita non facere notum
vi ſimilitudinis, ideo dicit quaſi ſoluendo. { Omnes enim
metaphora vtentes ſecundum aliquam ſimilitudinem ea
vtuntur. } Qui enim metaphorice imperatorem vocat
leonem, aliqua ſimilitudine illud dicit. Recte ergo dictum
eſt metaphoram acceptam in definitione aliquo modo vi
ſimilitudinis notum facere definitum. Qui enim dixit ſcien
tiam eſſe vim indeciduam, aliquo modo ſcientiam notam
fecit, quatenus per huiuſmodi definitionem colligitur eum
qui ſcientiam eſt adeptus, ab illius rei credulitate dimoueri
non poſſe. Deinde declarat q̃ qui definit per inſueta ſecun
dum modum dicendi obſcurius definiat eo, qui definit per
metaphoram, & redit ad exemplum, & dicit. { Nã neq; }
hoc eſt, nam nulla eſt { ſimilitudo, ſecundum quam lex eſt
menſura, vel imago } & quia aliquis poſſet proteruiter di-
C cere legem eſſe menſuram, vel imaginem, eorum, quę ſunt
natura iuſta: quoniam ſic dictum eſt a philoſophis, contra
obijciendo amplificat ſermonem, & argumẽtatur. Qui ſic
legem definiunt, aut proprie, aut improprie dicunt, nõ pro
prie, quia falſum eſt, nec improprie, quia tunc definitio eſ-
ſet data per obſcuriora, vnde dicit. { Nam neque ſimilitu
do } aliqua { eſt, ſecundum quam lex eſt menſura, vel ima-
go, neque proprie ſolet dici. } & primo probat, q̃ nõ pro
prie, & dicit. { Quapropter ſi proprie menſuram, vel ima
ginem legem dicit eſſe, } hic { mentitur } & probat quòd
proprie non ſit imago, & dicit. { Nam imago, id eſt cuius
generatio per imitationem eſt, } hoc eſt nam imago eſt
imitatio animalis (vt Alexan. inquit) in coloribus & figura.
At lex non eſt imitatio animalis. Non enim animalis imita
D tio colores, & figuram ineſt legi. Alexand. vero probat, q̃
lex neque ſit proprie menſura, ex eo, quia menſura eſt quã
tum, lex autem non eſt quantum. Deinde probat, quòd
nec improprie, & dicit. { Si autem non proprie } ſubaudi
lex ſit menſura vel imago, { manifeſtum: quoniam obſco-
re dixit, atque deterius } quoad rationem definitiuam,
quolibet eorum, quæ ſecundum metaphoram dicuntur, }
eo quia per huiuſmodi nulla ratione patet definitum. Ex
ijs, quæ Ariſtote. dixit, patet ſolum eſſe comparata meta-
phorica ad inſueta ſecundum modum dicendi Alexander
tamen ſuppleuit aſſerens, inſueta ſecundum modum dicen
di eſſe deteriora ad definiendum etiam ipſis æquiuocis:
quoniam qui æquiuocatione vtitur per analogiam ad prin
cipale, & notius definitum exponit. Qui enim dicit acci-
dens eſſe ens alteri inhęrens, licet vtatur æquiuoco (ens
enim æquiuocum eſt) tamen eo vtitur in analogia ad ſub-
ſtantiam, quæ eſt principale entis ſignificatum.

QVINTVS LOCVS.

E
Inſuper etiam ſi non manifeſta eſt cõtraria ratio ex hoc, ratio
quod dicitur. Nam quæ bene aſſignantur, & contrarias λόγος
commanifeſtant. oratio
definitio

Quintus locus a contrarij manifeſtatione, qui talis eſt, ſi
aliqua definitio aſſignetur, ex qua non eſt manifeſta defini-
tio contrarii definito, definitio aſſignata non bene aſſigna
tur: quoniam eſt obſcura, & dicit. { Inſuper etiam ſi non
manifeſta eſt contraria ratio, } quæ videlicet eſt definitio
contrarii, { ex hoc, quod dicitur, } hoc eſt ex aſſignata
definitione, ſubaudi non bene aſſignatur, huius aſſignat ra
tionem, & dicit. { nam } definitiones, { quæ bene aſſi-
gnantur, commanifeſtant contrarias } definitiones, quæ
competunt contrarijs definitorum, & tu intelligas (vt Ale
xander ſubaudit) quando id, quod definitur habet contra
rium. quando autem non habet contrarium, hæc conſide-
ratio ceſſat. Cauſa autem quare quæ bene aſſignantur de-
finitiones, commanifeſtant contrarias definitiones, eſt, F
quia contrariorum idem eſt genus, & ſic ex definitione hu
ius contrarii habetur mox genus alterius, habetur etiam
differentia, cum enim genus illud commune diuidetur, ſta
tim patebit differentia contrarij, cõtrariorum enim idem
genus eſt, & differentiæ contrariæ. Quare ex definitione
bene aſſignata mox patefiet definitio contrarii, vt ſi virtus
eſt habitus animæ bene affectę, vitium erit habitus animæ
male affectæ. Et ſi album eſt color diſgregatiuus viſus, ni-
grum erit color congregatiuus viſus. Quo vero ad ver-
ba attinet, ratio græce eſt λόγος, latine tum oratio, tum de
finitio, quippe cum omnis definitio oratio ſit.

SEXTVS LOCVS.

Aut ſi per ſe dicta, non ſit manifeſtum, cuius eſt definitio. G
Sed quemadmodum ea quæ ſunt antiquorum ſcriptorum, ſcriptorũ
niſi quis ſuperſcripſiſſet, non cognoſcebatur, quid unum- γραφίων
quodq;. Si igitur non clare, ex huiuſmodi eſt inſpiciendum. pictorum

Sextus locus accipitur ab immanifeſtatione definiti, qui
talis eſt, ſi definitione per ſe dicta, non manifeſtatur, cuius
eſt definitio, ſed oportet aliquid addi, vt exprimatur, cuius
eſt definitio, talis definitio non bene aſſignatur. Vt ſi ali-
quis definierit hominem, & dixerit hominem eſſe animal
bipes, non bene definit: quoniam ſumpta per ſe, ac ſeor-
ſum illa oratione animal bipes & non cum definito ſuo ex
ea ſola non habebitur quòd ſit hominis, cum poſſit eſſe a-
uis. Sed oportebit addere rationale, & tunc hæc oratio ani
mal bipes rationale erit bene aſſignata, quia ex ea ſola ſine
ſuo definito, ac ſeorſum ſumpta habebitur quòd ſit homi-
nis, & non alterius, vnde dicit. { Aut ſi per ſe dicta } ora-
tione, & non cum ſuo definito, { non ſit manifeſtum, }
id { cuius eſt definitio, } ſed oportebit addere quippiam,
ex cuius additione pateat id, cuius eſt definitio, cum hoc H
pacto aſſignetur non bene aſſignatur, hunc locum exem-
plis non manifeſtauit. ſed ſimilibus quibuſdam, & dicit.
{ Sed quemadmodum ea, quæ ſunt antiquorum ſcripto
rum } ſcilicet ea epitaphia, non erant bene ſcripta, quia
non habebatur ex eis, quorum eſſent, { niſi quis ſuper-
ſcripſiſſet } ſubaudi nomen in tumulo, { non cognoſce-
batur quid vnumquodque, } & cui eſſent facta, ſic ſunt
tales definitiones obſcuræ, Alexander non de epitaphiis,
ſed de imaginibus hæc exponit. nam verbum γραφίων,
pictorum exponit. Quare ſicuti imagines veterum pi-
ctorum non erant diligenter factę, quando ex eis ſolis non
patebant illi: quorum erant imagines, ſed oportebat ſu-
perſcribere nomen, ſic definitiones non bene aſſignan-
tur, cum eis ſolis, & non cum ſuis definitis acceptis, non
patent ea, quorum ſunt, ſed oportet addere quippiam,
vt pateat id, cuius eſt, tunc epilogat, & dicit. { Si igi-
tur } definitio { non clare } aſſignetur, { ex huiuſmo-
di } ſex locis { inſpiciendum. } Hactenus igitur de lo-
cis obſcuritatis.

1 PRIMVS LOCVS SVPERFLVITATIS.

Si autem ſuperfluum in termino dixit, primum quidem conſiderandum, ſi aliquo uſus eſt, quod omnibus inſit, uel ſimpliciter ijs, quæ ſunt, uel ijs, quæ ſub eodem genere ſunt definitorum. Superfluum dici neceſſarium id eſt. Oportet enim genus ab alijs ſeparare. Differentiam autem ab aliquo eorum, quæ ſunt in eodem genere. At qui quod omnibus quidem ineſt ſimpliciter, a nullo ſeparat. Quod autem omnibus, quæ ſub eodem ſunt genere, ineſt, non ſeparat ab ijs, quæ ſunt in eodem genere. Quare ſuperuacaneum huiuſmodi appoſitum.

ſuperuacaneum μάταιον vanum ſupfluum

Nunc tranſit ad loca ſuperfluitatis. Dicitur autem definitio ſuperflua multifariam, aut quia plura quaſi ex æquo accipiuntur in definitione, vt cum dicitur homo eſt animal diſciplinabile ſcientiæ capax. Hæc enim definitio ſuperflua K dicitur, quia ſcientiæ capax, & diſciplinabile idem eſt, aut quando tota definitio dicitur in plus quam definitum, vt homo eſt animal bipes, & de his non loquitur nunc aut tertio, quando definitio in vna dictione fuerit ſuperflua, & hunc modum Ariſtote. intendit nunc. Erit igitur primus locus, quo definitio dicitur ſuperflua ſumptus ab vna dictione, qui talis eſt, quando in definitione accipitur aliqua dictio, & qua ablata reliqua definitio perfecta fuerit, & definitio, & illa dictio erit ſuperflua, vnde dicit. { Si autem } definiens { ſuperfluum in termino dixit, primum conſiderandum } ab vna dictione, nam { ſi } in definitione aſſignata { aliquo } id eſt aliqua dictione { vſus eſt, quod omnibus ineſt, } dico omnibus, { vel ſimpliciter } omnibus { ijs quæ ſunt, } quales dictiones ſunt vnum. ens, aliquid, & id genus, { vel ijs } ſcilicet omnibus { ſub eodē genere ſunt definitorum, } vtroque modo definitio erit ſuperflua, { nam id } additum { ſuperfluum dici neceſſarium eſt. } exemplum primi, ſicuti quando aliquis dixerit definiendo L hominem, animal rationale mortale vnum exiſtens. hæc enim dictio vnum exiſtens ſuperflua eſt, quia omnibus ineſt & ſimilaribus ſub eodem genere, & diſſimilaribus ſub diuerſis generibus. Exemplum vero ſecundi eſt, ſicuti quando dixerit, definiendo hominem animal rationale mortale ſenſibile. Senſibile enim omnibus ſpeciebus ineſt, quę ſunt ſub eodem genere, & equo, & boui, & cæteris omnibus, quæ ſub animali ſunt, & ideo ſuperfluum eſt, & cauſam aſſignans, dicit. { Oportet enim genus } quod ponitur in definitione, { ab alijs, } quæ non ſunt ſub eodem genere, { ſeparare differentiam autem ab aliquo eorum, quæ ſunt in eodem genere } immo ab omnibus alijs, quæ ſunt ſub eodem genere. { At qui } vnum exiſtēs, { quod omnibus quidem ineſt ſimpliciter a nullo ſeparat } quia eſt cōmune diſſimilaribus & ſimilaribus omnibus. { Quod autem omnibus, quæ ſunt ſub eodem genere, ineſt. videlicet ſenſibile non ſeparat } a ſimilaribus, { quæ ſunt ſub eodem genere, } omnia enim quæ ſub animali ſunt, ſenſibilia ſunt. { quare huiuſmodi appoſitum } hoc eſt vnum exiſtens, M vel ſenſibile { ſuperuacaneum } hoc eſt ſuperfluum { eſt, } enim ablato reliqua definitio perfecta erit.

SECVNDVS LOCVS SVPERFLVITATIS.

Aut ſi eſt quidem proprium, quod appoſitum eſt. Ablato enim illo, & reliqua definitio propria eſt, & indicat ſubſtantiam. Vt in hominis oratione ſcientiæ ſuſceptiuum appoſitum, ſuperfluum eſt. Etenim eo ablato, reliqua oratio propria eſt & indicat ſubſtantiam.

Hic eſt ſecundus locus ſuperfluitatis, qui accipitur ab additione alicuius proprij, qui talis eſt, ſi in aliqua definitione additur proprium definito, definitio aſſignata, non bene aſſignatur, & dicit. { Aut ſi eſt quidem proprium } ſcilicet ipſius definiti, { quod appoſitum eſt } definitioni, ſubaudi definitio aſſignata non bene aſſignatur. Cuius cauſam aſſignat, & dicit. { Ablato enim illo } proprio { & reliqua definitio propria eſt, & indicat ſubſtantiam. } Addidit autem { & indicat ſubſtantiam, } quia non ſufficit, vt definitio ſit propria. Sic enim omnis oratio, quæ conuertitur cum aliquo, eſſet illius definitio. ſed oportet vt conuertatur, & indicet ſubſtantiam rei. Tunc ponit exemplum, & dicit. { Vt in hominis oratione } quæ eſt animal rationale mortale, { ſcientiæ ſuſceptiuum appoſitum } quod eſt hominis proprium, ſuperfluum eſt. { Etenim eo ablato, reliqua oratio propria eſt, & indicat ſubſtantiam } hominis. ergo ſuperfluit. Quo vero ad verba attinet, cum Ariſtote. { ſi eſt quidem proprium, } per proprium Alexander intelligit proprium definitionis quaſi dicat ſi in definitione alicuius additur proprium definitionis, non bene aſſignatur definitio. ergo vero proprium intelligo rei, quæ definitur, & hoc demonſtrat exemplum, quod accepit de hominis definitione, ſcientiæ enim ſuſceptiuum, eſt hominis proprium, & non definitiones hominis. O

Simpliciter autem dicendo, omne ſuperfluum, quo ablato, reliquum manifeſtum facit id, quod definitur. Talis autem eſt & animæ terminus, ſi eſt numerus ipſe ſeipſum mouens. Etenim quod ſeipſum mouet, eſt anima. ceu Plato definit, an proprium quidem eſt, quod dicitur, non tamen indicat ſubſtantiam interempto numero. Vtrouis igitur modo ſe habeat, difficile eſt explicare.

enim δὴ γὰρ

Cum aſſignaſſet locum, qui accipitur ab additione proprij, nunc ponit locum præceptum vniuerſalem, quo poteſt cognoſci id, quod in definitionibus rerum eſt ſuperfluum, & dicit. { Simpliciter autem } hoc eſt vniuerſaliter { dicendo, omne } illud in definitionibus eſt { ſuperfluum, quo ablato, reliquum manifeſtum facit } ſufficienter { id, quod definitur. } addidi ego ſufficienter, quia ſic intelligit Ariſtote. remoto enim genere, differentia manifeſtat definitum, non tamen ſola differentia eſt definitio, quia P dempto genere, differentia non ſufficienter manifeſtat definitum. Similiter dempta differentia, genus manifeſtat definitum, non tamen ſolum genus eſt definitio, quia nō ſufficienter manifeſtat definitum. Quare omne illud erit ſuperfluum in definitionibus, quo ablato, a reliquo ſufficienter manifeſtatur ſubſtantia definiti. Tunc ex hoc obiter declarat qualis eſt definitio animæ, quæ datur a Philoſophis antiquis, cum dicitur anima eſt numerus ſeipſum mouens, & dicit. { Talis autem eſt & animæ terminus } ſcilicet habens aliquid ſuperfluum { ſi } anima { eſt numerus ipſe ſeipſum mouens, } nam numerus ſuperflue accipitur in hac definitione, quod probat auctoritate Platonis, & dicit. { Etenim quod ſeipſum mouet, eſt anima, ceu Plato definit in Phædone, } Plato enim in Phædone definiens animam dicit, anima eſt id quod ſeipſum mouet, vbi non poſuit numerum, & tamen explanauit ſubſtantiam animæ. ergo ſuperfluit numerus in definitione animæ, quam tradiderunt Q veteres Philoſophi. Deinde defendendo definitionem animæ traditam ab antiquis, quæ accipit numerum, dicit. { An proprium quidem eſt quod dicitur } a Platone in Phædone, cum definit animam ſine numero, { non tamē indicat ſubſtantiam interempto numero, } dictum eſt enim ſuperius, { oportet enim eum, qui definit, in genere ponentem differentias adiungere, nam maxime eorum, quæ ſunt in definitione, genus videtur ſubſtantiam definiti ſignificare } modo numerus eſt genus animæ ſecundum Platonem, & Xenocratem. ergo oportet addere numerum tanquam genus animæ. Quare licet definitio Platonis in Phædone, quæ non accipit numerum, ſit propria animæ, nō tamen indicat ſubſtantiam animæ, quia nō accipit numerum, qui eſt genus animæ, a quo manifeſtatur maxime ſubſtantia animæ, & ita definitio Platonis in Phædone, non erit definitio, ſed proprium, quia nō manifeſtat

A ſubſtantiam rei, vnde licet omnis definitio ſit proprium, non tamen omne proprium eſt definitio, quare licet Platonis oratio, quam aſſignat de anima, ſit proprium animæ, non tamen eſt definitio: quoniam propter carentiam generis non declarat ſubſtantiam animæ, tunc quaſi ſe excuſando ab vlteriori declaratione, dicit. { Vtrouis igitur modo ſe habeat } id eſt quoniam vero modo ſe habeat, vtrum videlicet genus eſt animæ numerus, aut non, & vtrum ablato numero, quod remanet, definitio eſt animę, aut proprium, { difficile eſt explicare, } nam quæſita hę maioris conſiderationis, quam dialecticæ ſunt. Quidam verbum illud { vtrouis igitur modo } intellexerunt, vtrum reſiduum indicet ſubſtantiam animæ, vel non indicet, ſed accidentarium ſit, & vtrum numerus ſit ſuperfluus, aut non, difficile eſt, vt huiuſmodi oratio explicet, & clarum faciat, quid eſt anima, & certe hec expoſitio non videtur ad propoſitum, cum non reſpondeat verbis, nec eis, B quæ prius dixit. Alij intellexerunt { vtrouis igitur modo } vtrum nam illud quod remanet dempto numero, ſit C proprium, vel definitio, difficile eſt aſſignare, quia quęſtio difficillima eſt vtrum anima ſit compoſita ex numeris, vel non, & minime hæc expoſitio eſt conſona verbis aut ijs, quæ ſuperius dixit, vt conſideranti patet. Alij autem expoſuerunt { vtrouis igitur modo } ſcilicet vtrum numerus dicat quid eſt eſſe ipſius animæ, aut non, difficile eſt explanare. Alexander autem, cui credendum eſt, exponit, vt diximus, { vtrouis igitur modo } id eſt quoniam igitur modo ſe habeat, vtrum genus eſt animæ numerus, aut & vtrum ablato numero, quod remanet, definitio eſt animę, aut proprium: difficile eſt explicare in hoc libro, cum ſit altioris contemplationis. Hæc enim expoſitio eſt conſona verbis (vt patet) ex ijs, quæ prius dixit.

Vtendum autem in omnibus, talibus ad id, quod expedit, ut eſt flegmatis terminus, humidum primum a cibo, indigeſtum. Vnum enim primum non multa, quare ſuperfluum indigeſtum appoſitum. Etenim hoc ablato, reliqua erit propria definitio. Non enim contingit a cibo & hoc C *quid, & aliud quoddam primum eſſe. An non ſimpliciter a cibo flegma, ſed indigeſtorum primum. Quare addendum eſt indigeſtum. Nam illo quidem modo dicta, non uera erit definitio ſiquidem non omnium primum eſt.*

Alexander refert hæc verba ad numerum, nam cum diſputaſſet vtrum numerus debeat poni in definitionibus animæ, nunc Ariſtote. demonſtrat quo modo numerus debet poni in definitionibus animæ, & dicit. { Vtendum autem in omnibus } ſcilicet definitionibus animæ, { talibus } qualia ſunt numerus quaſi dicat eſſe vtendum numero in omnibus definitionibus animæ, non ſimpliciter, ſed { ad id, quod expedit, } hoc eſt, ſed, vt nobis eſt vtile. Eſt autem vtile vti numero in definitionibus animæ, (vt Alexã. inquit) quatenus accipitur vt genus animæ. Quare vtenD dum eſt numero in definitionibus animæ pro genere, reliquum vero ſeipſum mouens pro differentia. Alij exponũt ſic, { vtendum autem in omnibus, ſcilicet definitionibus talibus } ſcilicet ſuperfluis, non omni pacto, ſed { ad id, quod expedit, } hoc eſt, ſed vt ſunt vtilia. Nam licet ſuperflua non debeant poni in definitionibus, tamen aliquando expedit vti illis, ſaltem loco generum, vt de numero dictum eſt, qui licet non proprie ſit genus, tamen accipitur loco generis. Deinde aſſignat ſecundum exemplum priori exemplo ſimile, de quo etiam diſputat, vt fecit in exemplo definitionis animæ, & primo ponit exemplum, deinde dubitat de eo. Quantum ad primam partem, dicit. { Vt eſt flegmatis terminus } ac definitio, { humidum primum a cibo indigeſtum. } Videtur enim in hac definitione verbum indigeſtum ſuperfluum: quoniam inter omnia humida, flegma ſolum videtur primum ortum a cibo. Non enim poſſunt a cibo plura humida prima oriri, ſed ſolum, flegma videtur primum humidum, quod oritur a cibo. Si E enim plura prima humida poſſent oriri a cibo, recte poneretur indigeſtum, quia poneretur vt contrahens ipſum humidum primum ad flegma, quod eſt primum humidum non ſimpliciter, ſed primum humidum indigeſtum. Sed quia primum humidum non eſt niſi vnum, quod oritur a cibo, & illud eſt ſolum flegma, ergo pro definitione flegmatis ſatis eſt dicere humidum primum eo, quia inter omnia humida ſolum flegma eſt primum, vnde dicit. { Vnum enim primum } humidum, quod oritur a cibo, & illud eſt flegma, { non multa, } & cum non ſint multa prima, ipſum primum non erit quid commune contrahibile per ipſum indigeſtum. { quare ſuperfluum indigeſtum appoſitum } in definitione flegmatis. { Etenim hoc ablato, reliqua erit propria definitio, non enim contingit a cibo, & hoc quid } ſcilicet flegma, { & aliud quoddam primum eſſe, } ita vt ſint plura prima, quæ a cibo oriuntur, & cum non ſunt plura prima, non erit ipſum primum commune, atque contrahibile per ipſum indigeſtum. Quare F otioſe additur ipſum indigeſtum in definitione flegmatis. Deinde defendit ſupradictam definitionem, quaſi dubitando de ea & ſupponit a cibo via indigeſtionis poſſe oriri plura indigeſta, vt ſanguis, qui fit ab indigeſtione, cibo que humefacto, vt melancholia veloci cum ſit ſuccus acetoſus in ſtomacho, vt cholera etiam, quæ etiam via indigeſtionis aliquando generatur, verum omni omnium iſtorum humidorum, quæ via indigeſtionis a cibo fiunt, flegma eſt primum indigeſtum, non ergo fruſtra ponitur in definitione flegmatis indigeſtum, ponitur enim vt contrahens humidum, quia licet flegma non ſit primum humidum, eo quia ante flegma poſſunt a cibo fieri & ſanguis, & cholera, & melancholia, tamen flegma eſt humidum primum indigeſtum, hoc eſt eorum, quæ fiunt a cibo via indigeſtionis, & G hoc dicit. { An non ſimpliciter a cibo flegma } eſt ſubaudi primum humidum, { ſed indigeſtorum primum, } hoc eſt, ſed eſt primum eorum, quæ a cibo generantur via indigeſtionis. { Quare addendum eſt indigeſtum } ſaltem vt contrahens ipſum humidum, ſunt enim humida plura & digeſta, & indigeſta, addendum eſt etiam primum, vt contrahens ipſum indigeſtum ad flegma, quod eſt primum indigeſtorum. { Nam illo quidem modo dicta } definitio flegmatis ſine ipſo indigeſto, { non vera erit definitio, ſiquidem } flegma { non eſt primum omnium } humidorum, ſed omnium eorum humidorum, quæ a cibo fiunt via indigeſtionis. quare primum erit additum, vt contrahens ipſum indigeſtum, ipſum autem indigeſtum additur, vt contrahens ipſum humidum, erit igitur definitio flegmatis humidum eorum, quæ via indigeſtionis a cibo ſint. primum. Tunc ad formam dubitationis dicendum ipſum indigeſtum non fruſtra poni, quia additur, vt differentia contrahens humidum, cum humidum ſit duplex digeſtum, & indigeſtum. Flegma autem eſt humidum indigeſtum, ſed H quia plura ſunt humida, quę fiunt a cibo via indigeſtionis, ideo recte dicitur flegma eſſe humidum indigeſtum primum. Vbi ponitur humidum loco generis, quia per ipſum differt a membris ſolidis ponitur autem indigeſtum loco differentiæ, vt per ipſum differat ab humoribus digeſtis. Primum autem ponitur loco vltimæ differentiæ, vt per ipſum differat flegma ab alijs humidis, quæ via indigeſtionis generatur a cibo. Nam flegma eſt indigeſtum primum, cætera autem ſecundaria. Hæc de diffinitione flegmatis.

TERTIVS LOCVS SVPERFLVITATIS.

Inſuper ſi quippiam eorum quæ ſunt in oratione, non omnibus ineſt, quæ ſunt ſub eadem ſpecie. Nam talis peius definit quam qui uſi ſunt eo quod ineſt omnibus, quæ ſunt. Illic enim ſi reliqua propria definitio eſt, & tota propria erit. Simpliciter enim ad proprium quolibet addito uero, tota oratio propria fit. At ſi aliquid eorum, quæ ſunt in

I *oratione non omnibus inſit, quæ ſunt ſub eadem ſpecie impoßibile eſt totam orationem propriam eſſe. Non enim conuerſim prædicabitur de re, ut animal greßibile bipes quadricubitale. Non enim huiuſmodi oratio conuerſim prædicabitur de re, eo q non omnibus ineſt, quæ ſub eadem ſpecie ſunt, quadricubitale.*

Hic eſt tertius locus, qui accipitor ab additione eius, q͡d eſt minus, quam defioitum, & hic talis eſt, ſi aſſignatæ alicuius rationi aliquid tale fuerit appoſitum, quod non omnibus ineſt, quæ ſub ea ſpecie, ſunt, cuios definitio aſſignatur, froſtra ac ſuperfluum tale erit, & quidem peius ea oratiooe, quæ aliquid appoſitum habet, quod omnibus ineſt, & dicit. { Inſuper ſi quippiam eorum, quæ ſunt in oratione, non omnibus ineſt, quæ ſunt ſub eadem ſpecie, } cuius definitio aſſignatur, hæc definitio ſubaudi non bene aſſignatur, nec probat hanc definitionem oon bene aſſignatã
K eſſe, quia ſtatim ex ijs, quę dixit. Dictum eſt enim ſuperfluũ in definitione id eſſe, quo ablato, reliqua oratio propria eſt definito, & ſubſtantiam illius ſignificat, & quia ablato hoc addito, quod eſt in minus quam definitum, reliqua oratio propria eſt, & ſubſtantiam definiti ſignificat, ideo patet illud eſſe ſuperfluum. probat ergo q talis peius definit quã ille, qui in definitione accipit aliquod traoſcendens, quod ineſt omnibus rebus mundi. Nam ex hoc etiam patere poteſt non bene definiſſe, qui accipit in definitione id, quod eſt in minus, & dicit. { Nam talis } qui accipit id, quod eſt minus, { peius definit, q̃ qui vti ſunt eo, quod ineſt omnibus, quæ ſunt, } hoc eſt quam qui in definitionibus accipiũe aliquod tranſcendens, quod ineſt omnibus, vt vnum, vel eos, aut id genus. Et q peius definiat, probat, nam illa definitio, in qoa additur tranſcendens, tam ſine tranſcendenti ſumpta, quam cum tranſcendenti propria eſt definitio, & ſubſtantiam eius ſignificat. quod ſine tranſcendenti ſit propria, perſpicuum eſt: quooiam eſt defioitio, & omnis definitio eſt proprium quarto huius, quid eſt eſſe rei ſignificans.
L Qood vero cum tranſcendẽti ſit propria, etiam patet: quoniam vniuerſaliter ſi ad propriam alicuius definitionem adderetur aliquid, quod ioeſt omnibus, quę ſub definito ſunt, etiam tota oratio cum tali addito adhuc erit propria rei, & conoerſim prædirabitur de re. Non enim alteri a definito competit talis oratio. Si autem adderetor aliquid, quod nõ omni ineſt definito, impoſſibile eſt totam orationem eſſe propriam, non enim cooverſim prædirabitur de re, eo q non omnibus ineſt ijs, quæ ſub eadem ſpecie ſunt, vnde dicit. { illic enim }. ſ. in definitione, quæ accipit tranſcendens, { ſi reliqua } ratio ablato ipſo tranſcendenti { propria definitio eſt, } vt ſupponitur ex libro quarto, { & tota } ſcilicet accepta eũ ipſo tranſcendenti { propria erit, } probat hoc ex voiuerſali quadam regula, & dicit, { ſioipliciter enios } .i. vniuerſaliter enim { quodlibet vero addito ad proprium } .i. ad propriam defioitionẽ, { tota oratio } etiam cum illo vero accepta { propria ſit, } vt erat prius ante quã tale verum adderetur, & per verum intelligit om-
M ne prędicatum additum definitioni proprie, quod verificat de omnibus contentis ſub definito, ſiue ſit tranſcendens, ſiue ſit minus qũã tranſcendens. Tunc redit ad definitionem propriam, in qua additur aliquod minus quã definitum, & dicit, { at ſi aliquid eorum, } quæ ſunt in oratione ſubaudi additum vltra propriam orationem, { non omnibus ioſie quæ ſunt ſub eadem ſpecie, impoſſibile eſt totam orationẽ propriam eſſe } .ſ. cum illo compoſitam, { non enioi oratio } propria cum illo compoſita { conuerſim prædicabitur de re } & aſſignat exemplum, & ſupponit animal greſſibile bipes eſſe orationem propriam alicuius. videlicet animalis rectæ ſtaturæ, ſi huic adderetur quadricubitale, hæc noo erit propria, & dicit, { vt animal greſſibile bipes quadricubitale, { animal enim greſſibile bipes ſine qoadricubitali propria eſt animali rectæ ſtaturæ, cum ipſo autem quadricubitali non erit propria, { non enim huiuſmodi oratio } compoſita cum quadricubitali conoerſim prædicabit de re } .i. de animali rectæ ſtaturæ, { eo q non omnibus ineſt } ipſum { quadricubitale, quæ ſunt ſub eadem ſpecie } .ſ. ſub animali rectæ ſtaturę. Quo vero ad locum attinet, intelligendũ, iſtud nunus poſſe intelligi & accipi in definitione, aut vt pars illius, & ſic non modo interimit bonitatem, ſed eſſe definitionis, aut vt additum propriæ definitioni, & ſic interimit bonitatem, & non eſſe quia eſt ſuperfluum, eo quia illo remoto definitio relinquitur propria, & ſic intelligit Ariſto. vt Alex. exponit. Eſt autem hoc peius addere q̃ tranſcendens, quia additione huius oratio redditur nõ propria definito. Additione vero ipſius tranſcendentis oratio redditur propria ſicuti ablatione illius remanet propria. N

QVARTVS LOCVS SVPERFLVITATIS.

Rurſum ſi idem frequenter dixit, ut qui concupiſcentiã appetitum delectationis dixit, nam omnis concupiſcentia delectationis eſt, quare & idem concupiſcentiæ appetitus delectationis erit. Fit igitur terminus concupiſcentiæ, appetitus delectationis (nihil enim differt concupiſcentiam dicere, & appetitum delectationis) quare utrunq; eorum delectationis erit. An hoc quidem nihil abſurdum, nam & homo bipes eſt, quare idem homini bipes erit, eſt autem idem homini animal greßibile bipes. Quare animal greßibile bipes, bipes eſt, ſed nõ propter hoc abſurdum aliquid accidit, non enim de animali ſolum greßibili, bipes prædicatur, ſic enim de eodem bis bipes prædicaretur, ſed de animali greßibili bipede bipes dicitur. Quare ſemel tantum bipes prædicatur. Similiter autem & in concupiſcentia, non enim de appetitu id, quod eſt delectationis eſſe prædicatur, ſed de toto, quare ſemel & hic prædicatio, fit. O

Hic eſt quartus locus, qui accipitur a repetitione eiuſdẽ in definitione, qui talis eſt, qui definiendo idem ſępenumero ponit in definitione, hic noo bene definit, quia peccat in ſuperfluitate, cum accipiat aliquid in plus, quam ſit neceſſarium io definitione, & dicit. { Rurſum ſi idem frequenter dixit } in definitione ſubaudi non bene definit. Veluti qui definiendo virtutem dixit, virtus eſt habitos exiſtens in medio exceſſus, atque defectus melior, hic non bene dixit, quia bis dixit melior, nam omne, quod eſt medium, eſt & melius, quare ſoperfluit melior. Similiter exceſſus & defectos ſuperflua ſunt: quoniam cum dixit medium, ſignificauit, q nec excedat, nec deficiat. Ariſto. tamen affert exemplum, circa quod primo aſſignat ipſum, ſecundo autem enititur defendere exemplum, & tertio ponit aliud exemplũ, vbi nulla eſt quæſtio. Quantum ad primum dicit, { vt q } definieodo concupiſcentiam, { dixit concupiſcentiam eſſe appetitum delectationis. } Hic enim non bene definit, qoia bis dicit in hac definitione illum terminum delectationis in obliquo. Primo enim cum dicit in verbo concupiſcentia, deinde io ea oratione, qua definit, quæ eſt appetitus delectationis, vode dicit, { nam omnis coocupiſcentia delectationis eſt. } In hoc enim differt amor, & concupiſcentia, nam concupiſcentia omnis delectationis, & voluptatis eſt, amor autem etiam triſtium eſſe poteſt. { quare & appetitus delectationis erit idem concupiſcentiæ, } cum concupiſcentia in ſui ratione includat delectationem & propterea concludit appetitum delectationis eẽ definitionem concupiſcentiæ, & dicit, { fit igitor terminos concupiſcentiæ } tota hæc oratio, { appetitus delectationis. Nihil enim differt concupiſcentiam dicere, aut appetitum delectationis. Quare vtrunq; eorum delectationis erit } & ſic bis ille terminus delectationis dicitur, ſemel in verbo coocupiſcentia, & ſemel in oratione, quę definit concupiſcentiam, & cum oratio & concupiſcentia idẽ ſint,

fit, vt

A ſic, vt eiuſdē repetitio ſit in eodē. Deinde Ariſt. diſputando defendit definitionem concupiſcentiæ per ſimile in definitione hominis, & dicit, { an hoc quidem nihil abſurdū. } poteſt enim in definitione (vt Alexand. inquit) idem bis accipi potentia, noo autem acto. Potētia quidem in nomine, quod definitur, actu vero in oratione, quæ definitur. cum enim dixero homo eſt animal greſſibile bipes, potētia quidem bipes cootinetur in homine, qui definitur. acto vero in oratione definitiua, quæ eſt animal greſſibile bipes. Inſuper idem poteſt bis accipi in definitione, quando non ex eadem parte accipitur, vt in propoſito bipes accipitur in homine qui definitur, & accipitur in oratione, quæ eſt animal greſſibile bipes, & ſic non ex eadem parte, nam oratio eſt ex parte prędicati, homo ex parte ſubiecti, ſed idem bis prædicari hoc eſt abſurdum, in omni enim definitione idē bis accipitur, vt differentia vltima, ſemel quidem in definito, & ſemel in definitione tota accipitur, non tamē bis prædicatur, & hoc pacto Alexander expoſuit, accepit enim dici pro accipi, vel ſignificari. B Sed melius dicamus nō eſſe abſurdum aliquid bis dici de eodem, ſed aliquid bis prædicari, differt enim dici & prædicari, vt dicemus, vnde dicit, { nam & homo bipes eſt, quare & idē homini bipes erit, } per quæ patet ipſum bipes dici de homine, { eſt autem idē homini, animal greſſibile bipes. } definitio enim & definitum non differunt niſi penes implicitum, & explicitum, penes actu, & potentia. { qoare } etiam { animal greſſibile bipes eſt bipes, } & ſic bipes dicitur de homine, & de eius definitione, quæ eſt animal greſſibile bipes. Sed dices bipes dicitur de homine, & de animali greſſibili bipede, quod eſt tota hominis definitio, ergo bipes prædicatur bis, quia ſemel de homine, & ſemel de eius tota definitione. Reſpondet, & concedit ꝙ bipes dicitur de homine, & de eius tota definitione, & ita bis dicitur non tamen eſt bis prædicari: quoniam nulla eſt differentia inter prædicari de homine, & prædicari de eius definitione, cum definitio hominis nihil aliud ſit quam homo. Sed ſi prædicaretur de homine, & de animali greſſibili, quod non eſt tota definitio hominis ſed pars, tunc eſſet bis prædicari, quia ſemel de homine, & ſemel de animali greſſibili, quod noo eſt idem homini. nā C licet tota definitio ſit idem homini, genus tamen quod eſt pars definitionis, non eſt idem homini, vnde dicit, { ſed nō propter hoc, abſurdum aliquid accidit, } quaſi dicat licet bipes dicatur de homine, & de tota hominis definitione, non tamen propter hoc ſequitur abſurdum, quia non ſequitur idem bis prædicari in definitione, cuius rationem aſſignat, & dicit, { non enim de animali greſſibili ſolum } id eſt ſeorſum, quod eſt pars definitionis & quid diuerſum ab homine, { bipes prædicator, ſic enim bis de eodem prædicaretur } quia & de homine, & de parte definitionis hominis, quæ differt ab homine. { Sed bipes dicitur, de animali greſſibili bipede } quæ eſt tota definitio, & nihil aliud quā homo. { quare ſemel tantum bipes prædicatur, } prædicari enim de homine, & de animali greſſibili bipede eſt de eo D dem prędicari, cum homo, & animal greſſibile bipes idem & vnum ſint. Tunc oſtendit per hoc non eſſe abſurdum delectationem in obliquo dici de concupiſcentia, & de tota illius definitione, ſicut non eſt abſurdum in definitione hominis, & dicit, { ſimiliter autem & in concupiſcentia nō enim de appetitu } qui eſt pars definitionis, { id quod eſt delectationis eſſe prædicatur, ſed de toto } hoc eſt ſed de tota definitione concupiſcentiæ. { quare ſemel & hic } in definitione concupiſcentiæ { prædicatio fit } cum concupiſcentia, & definitio illa vnum & idem ſint. Si enim prędicaretur eſſe delectationis de concupiſcentia, & de parte definitionis illius, tunc eſſet bis prædicari, quia illa ſunt diuerſa, ſed quia prædicatur de concupiſcentia, & de tota definitione eius, non eſt niſi ſemel prædicari, cum pro eodem definitio & definitum habeantur.

Non eſt autem bis dicere idem nomen aliquid abſurdum, ſed frequenter de aliquo idem prædicari, ſicut Xenocrates prudentiam definitiuam, & contēplatiuam eorum quæ ſunt dixit eſſe, nam definitiua contemplatiua quædam eſt. Quare E *bis idem dicit, addens rurſum contemplatiuam. Similiter autem & quicunq; refrigerationem priuationem eius quidem caloris, qui ſecundum naturam eſt, dicunt eſſe. nā omnis priuatio eius eſt, quod ſecundum naturam eſt. Sed ſufficit fortaſſe dicere priuationem caloris, eo q ipſa priuatio notum facit q eius ſit, quod ſecundum naturam dicitur.*

Quia ſuperius declarauit in omni definitiōe idem nomē bis dici de aliquo, quia ſemel de definito, & ſemel de definitione, & poſſet quis inferre, ergo idem nomen in definitione bis prędicatur de eodē, reſpondet, & dicit, { non eſt autē bis dicere idem nomen aliquid abſurdū, ſed frequenter de aliquo idem prędicari } eſt abſurdum. Differunt.n.dici, & prędicari, quia dici pōt aliquid de ſe, & de omni includente ſe homo.n.dicitur de homine, eſt.n.vera homo eſt homo, non autē idem pōt de ſeipſo prędicari: quoniā prędicari eſt eſſe prędicatū, prędicatum autē omne aut accidens, aut genus, aut propriom, aut definitio. F Si igitur idem poſſet de ſemet prędicari, idem poſſet deſemet eſſe prędicatū, & ſic idē poſſet ſibi eſſe aut accidens, aut genus, aut proprium, aut definitiu, quare differunt dici, & prędicare, ſicuti genus & ſpecies, quia omne quod prędicatur, dicitur, & non ecōuerſo. Ex his ſequitor bipes poſſe de homine dici, licet homo intra ſe includat bipes, & de animali greſſibili bipede ēt, licet includat bipes. Iſtud tamen bis dici non eſt bis prędicari, ſed ſemel, cum homo, & animal greſſibile bipes pro eodem habeantur, & bipes exiſtens quaſi pars, eſt quid diuerſum ab homine, & ab eius definitione, modo quo pars differt a toto, & differentia ab eo, cuius eſt differentia. Tunc qōo ſit abſurdum, expooit, & dicit, { ſicut Xenocrates } definiens prudentiam, { dixit prudentiā eſſe definitiuā, & cōtemplatiuam eorum quę ſunt } .i. eorum quę nobis accidunt. G Ponit.n. definitiuum & contemplatiuum ac ſi eſſent duo prędicata diuerſa, & tamen idem ſunt, { nam definitiua contemplatiua quędam eſt, } quare { bis idem dicit } .i. prędicat, accepit.o. dicit pro prędicat. bis dicat dico { addens rurſum contēplatiuā, } nam illa additio, cum fiat per notam copulationis, quę copulat inter diuerſa, videtur addere nouum prędicari, deinde aſſignat aliud exēplom, & dicit, { ſimiliter autē & quicunq; refrigerationem dicunt eſſe priuatioōē eius quidē caloris, qui ſecundum naturā eſt, } ſubaudi bis prędicant, quia in verbo priuatio intelligit carētia rei naturalis. { nā omnis priuatio eius eſt, quod ſecundum naturā eſt, ſed ſufficit fortaſſe dicere priuatiunē caloris, eo ꝙ ipſa priuatio } quatenus priuatio { notū facit ꝙ eius ſit } carentia, { quod ſecundū naturā dicitur } differt enim priuatio a negatiooe: quoniā negatio eſt carentia tā rerū naturalium, ꝗ non naturalium, at priuatio carentia tantum eſt rerum naturaliū. Sed occurres fortaſſe ĳs, q̄ diximus, bipedē bis dici, ſemel autē prędicari, videtur enim H nullo pacto prędicari. quia ſi ſemel prędicatur, eſt prędicatum de homine, & de eius definitiōe tanq̄ de eodem. Si eſt prędicatum, erit aut genus aut accidens aut proprium, aut definitio hominis & eius definitionis. Dicendum ꝙ ſi eſt differentia vltima, reducitur ad definitionē ſi eſt differētia non vltima reducitur ad genus, & ſic omnino eſt prędicatum ſaltē reductiue. Prędicat igitur ſemel licet bis dicatur, quia homo, & animal greſſibile bipes vnū & idem ſunt, & bipes quid diuerſom eſt ab homine, & ab eius definitione. bis dici verū, qoia idem pōt dici de ſe, & de omni eo, quod ſe includit. To vero non ignores hunc locum fuiſſe nihil difficilem multis vero ante me ignotū, & Alexā. titubaſſe. Quo autē ad exemplum attinet, annutatione dignom non eſſe idē dicere priuatiunē eius, quod ſecundū naturā eſt, & priuatiunē, quę eſt ſecundū naturam. carentia ſobſiſtentiæ, qua aliquid aptū natum eſt eſſe in rerū natura, priuatio eios eſt, quod ſecundū naturā eſt, nā ſobſiſtentia qua aliqd aptū natū eſt eſſe, res eſt ſm naturā. Carentia oculorū vi facta, violenta priuatio eſt, at ſomnus carentia vigilię eſt, & qdē naturalis, naturalis.n. ſomnus eſt, in quo caremus vigilia.

I Qui igitur refrigerationem eſſe priuationem caloris, qui eſt ſecundum naturam, cadit in eam abſurditatem, quam Ariſto. demonſtrauit: quoniam omnis priuatio eſt rei naturalis, ea ratione, qua priuatio eſt, *non* autem priuatio omnis eſt ſecundum natura quia non carentia oculorum vi illata. Sed bene ſomnus eſt priuatio ſecundum naturam ipſius vigiliæ. ſunt & alia exempla (vt Alex. inquit) vt ſi definies lineam, & dixeris lineam eſſe magnitudinem dimenſionatam ſuper vnum dimenſionatum, hic enim ſuperfluũ accipit: quoniam qui dicit dimenſionatum, dicit ſuper vnum dimenſionatum, nam vnum dimenſionatum continetur in dimenſionato, & rurſum qui dixit ignem eſſe corpus calidum & ſiccum, ſuperflue accipit, quia ſiccum & calidum idem eſt cum igne.

LOCVS QVINTVS.

vſr καθ' ὅλου vſr

Rurſum ſi uniuerſaliter dicto, addidit & particulare, ut ſi clementiam imminutionem expedientium & iuſtorum, nã
K *iuſtum expediens quippiam eſt. Quare continetur in expediente, ſuperfluum igitur iuſtum. nam qui dixit uniuerſaliter addit & particulare, & ſi medicinam diſciplinam ſanatiuorum animali, & homini. aut legem imaginem eorum, quæ ſunt bona & iuſta. Iuſtum enim bonum quippiam. Quare frequenter idem dicit. Vtrum igitur bene, an non bene definiuit, per hæc & huiuſmodi perſpiciendum.*

Hic eſt quintus locus, qui accipitur ab aliquo, quod in definitione vniuerſaliter accipitur, qui talis eſt, ſi in definitione aliquid ſumitur vniuerſaliter, & illi additur aliquid particulare quod continetur ſub illo vniuerſaliter dicto, non bene aſſignatur definitio, quoniam illud particulare eſt ſuperfluum, vnde dicit. { Rurſum ſi vniuerſaliter dicto } in aliqua definitione, { additur & particulare } ſubaudi, quod ſub illo vniuerſaliter dicto continetur, non bene aſſignatur definitio: quoniam tale particulare eſt ſuperfluũ
L cum intelligatur ſub illo vniuerſaliter dicto. Deinde aſſignant exempla, & dicit, { vt ſi clementiam } definiens, dixit eſſe { imminutionem expedientium, & iuſtorum, } videtur autem iuſtum ſuperflue accipi, { nam iuſtum expediens quippiam eſt, } immo omne iuſtum eſt expediens, & non conuertitur, { quare continetur in expediente } tanquam in vniuerſaliter dicto. { ſuperfluum igitur eſt iuſtũ } in tali definitione. { nam qui dixit } in tali definitione aliquid { vniuerſaliter, addit & particulare. } Quo vero ad verba attinet, clementiam ἐπιείκειαν dixit, quod vertere æquitatem ſolent morales, & rhetores. Eſt autem æquitas, vt quinto ethico. & primo rhetoricorum dicitur, virtus, qua quis leges emendat, aut reprimit, aut pro arbitrio imminuit. Expedientia vero ſunt, quæ ex legibus videntur conuenire, & ſic omne iuſtum eſt expediens, & non conuertitur. Quare ſi clementia ſeu æquitas eſt diminutio pro arbitrio eorum cruciatuum, qui ſecundum leges expediunt, ſuperfluit addere iuſtum. nam qui minuit pœnas ac cruciatus qui ſecundum leges expediunt, imminuit etiam cruciatus,
M ac penas iuſtas. Ergo ſuperfluit addere iuſtorum, deinde aſſignat ſecundum exemplum, & dicit, { & ſi medicinam } hoc eſt facultatem medicinalem quis definiẽs, & dixit eſſe { diſciplinam ſanatiuorum } .i. eorum, qui ſunt apta ſanare, { animali, & homini } morbos, ſuperfluũ accepit: quoniam ſub animali vniuerſaliter dicto homo intelligitur. Deinde tertium exemplum affert, & dicit, { aut } ſiquis legẽ definiens, dixit eſſe { imaginem eorum, quæ natura ſunt bona & iuſta, nam iuſtum bonum quippiam, eſt } eſt enim omne iuſtum bonum, & non conuertitur. { Quare } in huiuſmodi definitione { frequenter idem dicit, } ergo ſuperfluit. Differt aũt hic locus a loco præcedente: locus præcedens accipiebatur ab identitate, vt ita dixerim, demonſtrabatur. *n.* in illo aliquid ſuperflue accipi in definitione, quando accipiebatur aliquid idem alicui eorum, quæ definitiõe præaccepta ſunt. Hic vero demonſtratur ſuperfluitas ab aliquo vniuerſaliter accepto in definitione, cum accipitur aliquod particulare quod ſub illo continetur. N Sed videtur locus hic inſtantiam habere, nam ſiquis definiens auem, dixit auem eſſe animal volatile habens pennas diuiſas, bene definit, & tamen habere pẽnas diuiſas ſub volatili continetur. Dicendum *non* eſſe idem aliquid particulare accipi ſub vniuerſali, & accipi ſub vniuerſaliter dicto (vt Alexan. demonſtrat,) in definitionibus enim accipi poteſt particulare ſub vniuerſali, & non ſuperflue accipietur: quoniam vt contrahens accipitur. *non* autem particulare ſub vniuerſaliter dicto, quia ſub vniuerſaliter dicto ſemper intelligitur particulare, & hoc pacto ſonant exempla Ariſtot. cum enim dicitur clementia eſt expedientium, intellexit, omnium, & ſic ſuperfluit addere iuſtorum. Et cum dixit lex eſt imago eorum, quæ natura bona ſunt, intellexit, omnium eorum, quæ natura bona ſunt, & ſic ſuperfluit addere iuſtorum. Similiter cum dicitur medicina eſſe ſcientia ſanorum intelligitur omnium animalium, & ſic ſuperfluit addere hominum. At in definitiõibus poſt vniuerſale poteſt addi particulare: quoniam differentia vltima ſemper reſpectu gene O ris particulare quippiam eſt, & ſic eſt in definitione auis, in definitione enim auis genus eſt volatile differentia vero diuiſas habens pennas. Deinde epilogat, & dicit, { vtrum igitur bene, an non bene definiuit per hæc, & huiuſmodi, } ſcilicet ſimilia { perſpiciendum, } hactenus de bonitate definitionis.

PRIMVS LOCVS DEFINITIONIS.

Vtrum uero definiuit, & dixit quod quid erat eſſe, aut non? ex hiſce. Primum quidem, ſi non per priora, & notiora confecit definitionem. nam cum terminus aſſignetur eius cognoſcendi gratia, quod dicitur. Cognoſcimus autem non ex quibuslibet, ſed ex prioribus, & notioribus quemadmodum in demonſtrationibus (ſic enim omnis doctrina, & diſciplina ſe habet!) manifeſtum igitur, quoniam qui non P
per huiuſmodi definiuit, non definiuit. Si enim definiuit, plures erunt eiuſdem definitiones manifeſtum enim quoniã & qui per priora, & notiora, melius definiuit. Quare utraque erunt definitiones eiuſdem. Tale autem non uidetur. Vnicuique enim eorum, quæ ſunt unum eſt eſſe, quod quidem eſt. Quare ſi plures erunt eiuſdem definitiones, idem erit definito eſſe, quod quidem ſecundum utranque definitionem ſignificatur. Hæc autem non eadem ſunt, eo quia & definitiones diuerſæ ſunt: manifeſtum igitur, quoniam non definiuit, qui non per priora atque notiora definiuit.

Nunc tranſit ad loca definitionis, cum enim dixiſſet loca bonitatis, *nunc* vult dicere loca definitionis ſimpliciter quibus. videlicet interimitur, vel conſtruitur definitio, & primo præmittit intentionem, & dicit, { vtrum vero definiuit, & dixit, quod quid erat eſſe aut *non* } dixit quod Q quid erat eſſe, { ex hiſce, } quæ dicemus, perſpiciendum.

Quo vero ad verba attinet, ea verba, { & dixit quod quid erat eſſe, } expoſitiua ſunt, nam dicere, quod quid erat eſſe eſt definire, nullus enim definit, qui nõ dicit quod quid erat eſſe. propoſita intentione, tranſit ad loca, & primo aſſignat locum, qui accipitur ab ordine eorum, quæ accipiuntur in definitione, & dicit, { primum quidem ſi *non* per priora, & notiora confecit definitionem. } Nam ſi ita fecit, non definiuit. Hoc autem probat primo oſtenſiue, & dicit, { nam cum terminus, aſſignetur eius cognoſcendi gratia, quod dicitur, } hoc eſt quod propoſitum eſt definire, & legantur verba ſuſpenſiue vſque ibi, { manifeſtum igitur, cognoſcimus autem non ex quibuſlibet } indifferenter, { ſed } ex determinatis hoc eſt { ex prioribus, & notioribus, quemadmodum dictum eſt in demonſtrationibus, } in demõſtratiõibus. n. concluſiones nõ cognoſcunt ex quibuſlibet, { ſed ex prioribus, & notioribus, ſic. n. oĩs do-

A ctrina & diſciplina } non ſolum demonſtratio,ſed & defi-
nitio { ſe habet. } Omnis enim dictū & diſciplina ex prio
ribus & notioribus fit. Ex ijs dat concluſionē, & dicit, { ma
nifeſtum igitur: quoniam qui non per huiuſmodi } priora,
& notiora { definiuit, non definiuit, } quemadmodū, qui
concluſionem non per priora, & notiora demonſtrauit, nō
demonſtrauit, deinde idem probat docendo ad impoſſibi-
le, & dicit. { ſi enim } ille. qui non per priora & notiora de
finiuit, { definiuit, plures erunt eiuſdem definitiones, } ꝓ
batur, nam qui definiuit non per priora & notiora, hic per
aduerſarium definiuit, & qui definiuit per priora, & notio
ra, ſecundum veritatem etiam definiuit, quod probat, & di
cit. { manifeſtum enim quoniam & qui per priora & no-
tiora ſubaudi } definit, { melius definit, } quā qui per po-
ſteriora, & notiora, nec hoc probat, ſed accepit tanquam ꝑ
ſe notū. Quod ſi melius definit, ergo definit, { quare vtrꝗ
erunt definitiones eiuſdem, & quæ eſt data per poſteriora,
B & ignotiora, & quę eſt aſſignata per priora & notiora. Tūc
deſtruit conſequens, & dicit, { tale autem non videl, } nec
eſt verum, quod probat ducendo abſurdius, & dicit, { vni
cuiꝗ enim eorum quæ ſunt, } & quorum quærimus defi-
nitiones, { vnum eſt eſſe, quod quidem eſt } .i. quod quidē
eſt eſſentia per definitionem ſignificata. { quare, } vt con-
cludit, { ſi plures erunt eiuſdem definitiones, idem } & vnū
{ erit definito eſſe, quod quidem ſecundum vtranꝗ defini
tionem ſignificatur, } & ſic illudmet eſſe. quod ſignificat de
finitio data per priora & notiora, ſignificabit definitio da-
ta per poſteriora, & ignotiora. Tunc deſtruit hoc conſe-
quens, & oſtendit hæc duo eſſe. ſ. & ſignificatum per defini
tionem datam per poſteriora & ignotiora, & ſignificatum
per definitionem datam per priora & notiora nō eſſe vnū
& idem eſſe omnino, & dicit, hæc autem } duo eſſe. ſ. { nō
eadem ſunt, } non enim ſunt vnum & idem eſſe, { cu ga
& definitiones diuerſę ſunt. } Quare ſi nulla duo eſſe non
ſunt vnum & idem eſſe omnino, non poterunt ſignificari
ab illis diuerſis definitionibus. Tunc affert cōcluſionē prin
cipalem, & dicit, { manifeſtum igitur: quoniam definiuit,
qui non per priora & notiora definiuit, } ſed quid intelli-
gat ipſe per priora, & notiora, poſterius dicemus. Diſpu
C tant recentiores ſi eiuſdem rei eſſe poſſint plures definitio
nes, & probant ꝙ ſic, nam iræ aſſignantur duæ definitio-
nes, vt primo de anima conſtat, vbi etiam dicitur differen-
ter definire phyſicum & logicum, quia phyſicus per natu-
ram, logicus autem per formam. Adhæc mortalis per finē
metaphyſicus per efficientem cauſam definit. Preterea li-
bro de anima color definitur ꝙ ſit motiuum viſus ſecun-
dum actum lucidi, & in libro de ſenſu ꝙ ſit extremitas per
ſpicui in corpore terminato. Inſuper definitio (vt ſecundo
poſteriorum dicitur) & medium, & cauſa idem. Sed vnius
rei plures ſunt cauſæ, igitur vnius rei plures ſunt definitio-
nes. Ariſtoteles tamen intelligit non poſſe eſſe eiuſdem rei
D plures definitiones ſecundum eandem. rationem cauſæ, &
ſecundum eandem rationem ordinis, verum de his in me-
taphyſica.

*Igitur per non notiora quidem terminum dici, dupliciter
eſt accipere. Aut enim ſi ſimpliciter ex ignotioribus, aut ſi
nobis ignotioribus. Contingit enim utroq; modo. Simplici-
ter enim notius eſt quidem, quod prius eſt poſterior, ut pun
ctum linea, & linea ſuperficie, & ſuperficies corpore, quem-*
corpore ſolido *admodum & unitas numero. Prius enim & principium om
nis numeri. Similiter autem, & elementum ſyllaba. Nobis
autem econuerſo quandoq; accidit. nam corpus magis quā
ſuperficies ſub ſenſu cadit, ſuperficies autem magis quam li
nea, linea autem ſigno magis. Multi enim magis huiuſmodi
cognoſcunt. nam illa quidem quomodolibet, hæc autem ſub-
tili, ac fecundo intellectu comprehendere oportet.*

Cum dixiſſet definitionem non eſſe niſi ſit aſſignata per
priora, & notiora, nunc exponit, quid ipſe intelligat per no
tius, & ſimul cum hoc exponit quid intelligat per prius, & E
primo premittit diuiſionem, & dicit. { igitur per non no-
tiora quidem terminum } hoc eſt definitionem { dici, du-
pliciter eſt accipere, aut enim ſi } eſt { ex ſimpliciter igno-
tioribus, } ſunt autem ſimpliciter ignota, quæ naturæ ſunt
ignota. { aut ſi nobis ignotioribus. Contingit enim vtroꝗ
modo } ſubaudi aliquid eſſe ignotius, & ſimul & ſeorſum.
Simul quidem ſi ſimpliciter, & nobis ſit ignotius ſeorſum
autem, ſi nobis ſit ignotius, naturæ vero notius. Deinde ex
ponit hanc diuiſionem, & quidem per membra contraria
his, quæ accepit, & dicit, { ſimpliciter enim notius eſt qui-
dem, quod prius } ſecundum ſuam naturam { eſt poſte-
rior, } & per exempla exponit, & dicit { vt punctum linea,
& linea ſuperficie, & ſuperficies corpore, quemadmodum
& vnitas numero } & aſſignādo cauſam exemplorum, ex-
ponit quid intelligat per prius ſecundum ſui naturam, & di
cit, { prius enim } ſubaudi ſimpliciter ſecundum ſui natu-
ram eſt { & principium omnis numeri. ſimiliter autem &
elementum ſyllaba } & generatim omne principium ſuo F
principiato. Hoc enim eſt ſimpliciter prius ſecundum ſui
naturam. Intelligit autem per elementum literam, quę ſyl-
labæ eſt elementum. Deinde exponit, quid intelligat per
notius nobis, & dicit, { nobis autem econuerſo quandoꝗ
accidit. } accidit enim nobis interdum, vt principiatum ſit
nobis notius, dico interdum, quia non ſemper, in mathe-
maticis enim idem eſt nobis, & ſimpliciter notius, (vt in li
bris auſcultatorijs ſatis dilucidatum eſt) vbi non principia-
tum, ſed principium ē nobis, & ſimpliciter notius, & quod
nobis econuerſo aliquando accidat, exponit, & dicit, { nā
corpus magis quam ſuperficies ſub ſenſu cadit, } ergo cor
pus eſt nobis notius ſuperficie ipſa, quæ tamen erat ſimpli-
citer notior. { Superficies autem eadem ratione } magis q̄ G
linea, { linea autē } eadem de cauſa { ſigno magis } hoc eſt
puncto ſub ſenſu cadit, & ꝙ magis corpus quam ſuperfi-
cies, & ſuperficies quam linea, & linea quam punctum ſub
ſenſu cadant, probat per experientiam id oratum, & dicit,
{ multi enim } hoc eſt idiotæ (vt exponit Alexander,) { ma
gis huiuſmodi cognoſcunt, } ſubaudi quam ſua principia
{ nam illa quidem } ſcilicet principiata { quomodolibet }
id eſt & per intellectum, & per ſenſum, { hæc autem } .ſ.
principia { ſubtili ac fecundo intellectu comprehendere o-
portet, } & intelligit per ſubtilem intellectum, eum, qui
ex principijs generationis eſt bene affectus, ſaltem per acci
dens bonitate inſtrumentorum, quæ ſubſeruiunt nobis ad
intelligendum, & per fecundum intelligit intellectum ple-
num notitia effectus. Non enim in naturalibus intellectus
poteſt venire in notitiam principij, niſi prius nouerit prin-
cipiatum a quo via reſolutionis proficiſcitur in notitiam
principij. Quæ ratio docet nobis notiora eſſe quæcunque
principiata magis cadunt ſub ſenſibus, notiora autem ſim-
pliciter eſſe principia, quæ nobis innoteſcunt ex cognitio- H
ne principiatorum.

*Simpliciter igitur melius per priora, poſteriora tentare
cognoſcere, ſcientificum enim magis huiuſmodi eſt, uerum
ad eos, qui impotentes ſunt cognoſcere per talia, neceſſariū
forſan per ea, quæ illis nota ſunt, facere orationem. Sunt au
tem talium definitiones, quæ & puncti, & lineæ, & ſuperfi
ciei. Omnes enim per poſteriora priora indicant. nam illam
quidem lineæ, iſtam autem ſuperficiei, hanc uero corporis
fines dicunt eſſe.*

Cum expoſuiſſet membra diuiſionis, nunc comparat de
finitionem aſſignatam per priora definitioni aſſignatę per
poſteriora, & dicit. { ſimpliciter igitur melius } eſt { ten-
tare cognoſcere } id eſt definire { per priora poſterio-
ra, } quam econuerſo. Et quia hoc ſemper fieri poteſt, ideo
dixit eſſe melius tentare quātum poſſumus, & aſſignat cau
ſam, & dicit, { ſcientificum enim magis huiuſmodi } .ſ. tē
tare poſteriora, per priora cognoſcere, & diſciplinę eſt ma
gis idoneum, vt patet in mathematica, quę per excellentiā

I dicitur diſciplinabilis, propterea quia ſemper poſteriora ꝑ
priora demonſtrat. Deinde exponit quando, & quibus ho-
minibus hoc fieri non poteſt, & dicit, { verum ad eos, qui
impotentes ſunt cognoſcere per talia, } vt ſunt idiotę, qui
imperiti ſunt, & ſolum ſenſum ſequuntur, { neceſſarium
forſan } eſt { facere orationem } definitiuam, { per ea,
quæ illis nota ſunt, } hoc eſt per poſteriora, quæ cadũt ma
gis ſub ſenſu. Deinde per exẽpla exponit definitiones, quæ
dantur per poſteriora, & dicit, { ſunt autem talium defini
tiones } .ſ. quæ dantur per poſteriora, { & } illa { quæ }
eſt { puncti, & } illa, quæ eſt { lineæ, & } illa, quæ eſt ſuperfi
ciei, omnes enim } qui hæc definiunt, { per poſteriora prio
ra indicant, } ac definiunt, cuius cauſam aſſignat, & dicit,
{ nam illam quidem } definitionem, quæ eſt { lineæ, iſtam
autem } .ſ. definitionem, quæ eſt { ſuperficiei, hanc vero }
ſcilicet definitionem, quæ eſt { corporis, dicũt eſſe fines. }
Eſt enim punctum finis lineæ, linea autem finis ſuperficiei,
K ſuperficies vero finis corporis. Quare per poſteriora aſſi-
gnantur, nam linea puncto, ſuperficies linea, corpus ſuperfi
cie poſterius eſt, & nobis notius. In his enim definitionibus
ſaltem differentiæ ſunt poſteriores definitis, genus autem
vtrum ſit nobis notius, pro exemplorum neceſſitate non
eſt diſputandum.

Non oportet autem latere, quoniam ſic definientes non
contingit quod, quid erat eſſe definito indicare, niſi contin-
gat idem & nobis notius eſſe, & ſimpliciter notius. Siqui-
dem oportet per genus, & differentias definire eum, qui be
ne definit. Hæc autem ſimpliciter notiora, & priora ſunt
ſpecie, interimit enim genus & differentia ſpeciem. Quare
priora hæc ſpecie. Sunt autem & notiora nam ſpecie quidem
nota, neceſſe eſt & genus & differentias cognoſci. Qui. n.
hominem cognoſcit, & animal, & greßibile cognoſcit. At
genere uel differentia nota, & non neceſſe eſt & ſpeciem co
gnoſci. Quare ignotior ſpecies.

Cum aſſignaſſet locum & declarationem loci, nunc cir-
L ca aſſignatam declarationem, ponit vnum annotatione di
gnum, in quo primo declarat qualis eſt definitio, quæ da-
tur idiotis, qui ſolum ſenſum proſequuntur, & dicit. { Non
oportet autem latere } immo oportet ſcire: { quoniam
ſic definientes } .ſ. per poſteriora ſimpliciter & notiora ſen
ſibus, vt definiunt idiotæ, { non contingit quod quid erat
eſſe } hoc eſt ſubſtantiam { definito indicare, } deinde ad-
dit quando definitio aſſignata per nobis notiora, indicat
ſubſtantiam, & quod quid erat eſſe definiti, & dicit, { niſi
cõtingat idem & nobis notius eſſe, & ſimpliciter notius, }
quando enim illud quod accipitur in definitione, idem eſt
nobis, & naturæ notum, vt interdũ contingit ea, quæ ſunt
naturæ prima, eſſe & nobis nota, tunc definitio ſignificat
quod quid erat eſſe, & ſubſtantiam definiti, tertio, & pro-
bat ꝙ partes definitionis ſint ſimpliciter priores, & nobis
notiores definitio, & hoc vt habeamus, quæ definitio ſigni
ficat ſubſtantiam, & quod quid erat eſſe definiti, & dicit,
{ ſiquidem oportet per genus, & differentias definire eum,
M qui definit, } ſubaudi propria & eſſentiali definitione, quæ
ſignificat quod quid erat eſſe, & ſubſtantiam definiti, { hæc
autem ſimpliciter notiora, & priora ſunt ſpecie, } quæ de-
finitur, & nobis nota etiam, vt Alex. ſubaudit, & ꝙ genus
& differentia ſint ſpecie ſimpliciter priora probat, & dicit,
{ interimit enim genus & differentia ſpeciem, } ſubaudi il
lis interemptis, & non econuerſo, dictum eſt enim in præ-
dicamentis prius eſſe alterum altero, a quo non conuertit
eſſendi conſequentia. Et cum a genere, & differentijs non
conuertatur eſſendi conſequentiæ, ideo concludit, { qua-
re hæc } .ſ. genus & differentia ſunt ſimpliciter priora ſpe-
cie, } quę definitur. Quòd vero ſint nobis notiora, decla-
rat, & dicit, { ſunt autem & notiora, nam ſpecie quidem
nota } ſcilicet nobis, { neceſſe eſt & genus, & differentias
cognoſci, } quod exemplo manifeſtat, & dicit, { qui enim
hominem cognoſcit, & animal } quod eſt hominis genus
{ & greſſibile, quod eſt hominis differentia, { cognoſcit, at N
genere, vel differentia nota, non neceſſe eſt & ſpeciem } id
eſt hominem { cognoſci, } & vtitur nota diſiunctionis, quia
genere & differentia ſimul notis, fortaſſe ſpecies cognoſci
neceſſe eſt. { quare ignotior ſpecies } eſt partibus definitio
nis. Ex his colligitur primo qualis ſit definitio, quæ datur
idiotis, quia ea, quæ datur per poſteriora naturæ, & nobis
notiora. Secundo colligitur huiuſmodi definitionem non
ſignificare quod quid erat eſſe, & ſubſtantiam definiti, ter-
tio habetur ꝙ definitio ſignificans ſubſtantiam & quod qd
erat eſſe definiti, ſit illa, quæ datur ꝑ notiora nobis, & prio
ra naturæ, quales definitiones ſunt, quæ conſtant ex gene-
re, & differentijs, vt in textu deduxit. dico in genere pro-
prio, & differentiis proprijs, nam quæ conſtant ex aliquo
loco generis, & aliquo loco differentiæ, poſſunt eſſe defini
tiones aſſignatæ per poſteriora naturæ, & nobis notiora.
Poſſunt etiam non ſignificare quod erat eſſe, & ſubſtãtiam
definiti, quoniam poſſunt eſſe datæ per accidentia, quæ ali
quando accipiuntur loco differentiæ, & generis, ex his vl-
terius deducit Alexander, & quidem optime, eum qui defi O
nitionem facit ex ijs, quæ ſolum naturæ nota ſunt, & non
nobis, naturæ quidem benefacere, nobis vero, non bene-
facere. Qui vero ex poſterioribus naturæ, nobis vero no-
tioribus, ad eos, qui valde ſunt ignari, & idiotæ fortaſſe ra
tionabiliter facere ad ſcientiam vero, & diligentem diſci-
plinam non bene. Sed de hoc ſatis dictum eſt in poſteriori-
bus. Siquis autem vult hunc textum reſoluere ad artem
prioriſticam, hoc pacto reſoluat, genus & differentiæ ſunt
ſimpliciter priores definito, & nobis notiores vt in textu
probatum eſt partes ex quibus definitio conſtat, ſunt ge-
nus & differentiæ, igitur partes ex quibus conſtat definitio
ſunt ſimpliciter priores, & nobis notiores, & hoc modo hic
poteſt collocari prima ratio, per quam Ariſtoteles probat
partes definitionis eſſe definitio ſimpliciter priores, & no-
bis notiores, & eſt ratio oſtenſiua.

inſuper illis (qui ſecundum ueritatem huiuſmodi defini-
tiones dicunt eſſe, quæ ſunt ex ijs, quæ unicuique ſunt nota) P
plures eiuſdem accidit dicere definitiones eſſe. Siquidem alia
alijs, & non omnibus eadem contingit notiora eſſe. Quare
ad unumquemq; erit definitio aßignanda. Siquidem ex ijs,
quæ ſingulis quibuſque ſunt notiora, definitionem opor-
tet facere.

Cepit probare definitiones, quæ ſunt ex ſimpliciter po-
ſterioribus, nobis autem notioribus, non eſſe definitiones
ſecundum rei veritatem, & hoc probauit primo ratione
oſtenſiua, nunc ſecundo idem probat ratione ducẽte ad im
poſſibile, & dicit. { inſuper illis (qui definitiones huiuſmo
di, quæ ſunt ex ijs, quæ vnicuiq; ſunt nota) dicunt eſſe } de
finitiones proprias, & { ſecundum veritatem, plures eiuſ-
dem accidit dicere definitiones eſſe } .ſ. proprias, quę ſunt
definitiones ſecundum veritatem. Addidit autem Ariſtot.
{ ſecundum veritatem, } quia plures eſſe eiuſdem definitio
nes, quæ nec ſunt propriæ, nec ſecundum rei veritatem, ni Q
hil prohibet. Poſſunt enim eiuſdem plures deſcriptiones
eſſe, vna tamen propria, & ſecundum veritatem definitio.
deinde probat conſequentiam, & dicit, { ſiquidẽ alia alijs,
& non omnibus eadem contingit notiora eſſe. } Alia enim
idiotis, & alia ſapientibus ſunt notiora, idiotis. n. ſenſibi-
lia, ſapientibus intelligibilia ſunt notiora. Tunc concludit,
concluſionem, & dicit, { quare ad vnumquemq; erit defi-
nitio aſſignanda, ſiquidem } (vt diximus) { ex ijs, quę ſin
gulis quibuſq; ſunt notiora, definitionem oportet facere }
& ſic contingit eiuſdem plures eſſe definitiones, & tu intel-
ligas proprias, & ſecundum veritatem, quod eſt abſurdũ.

Prætere a eiſdem alia, interdum alia magis nota. nam a
principio quidem ſenſibilia, inſtructioribus autem factis,
contra. Quare neq; ad eundem ſemper eadem definitio aßi-
gnanda eſt ab ijs, qui per ea, quæ ſingulis quibuſq; ſunt no-
tiora, definitionem fatentur aßignandam eſſe.

Hæc

A Hæc eſt tertia ratio etiam ducens ad impoſſibile, quæ talis eſt, ſi propria & vera definitio eſt, quæ aſſignatur ex ijs, quæ ſunt notiora cuiq;, tunc accidit aſſignare ad vnū atq; eundem hominem plures definitiones, proprias, & veras, deducitur conſequentia qoia eidem homini pro diuerſis tēporibus diuerſa ſunt notiora, & dicit. { Præterea eiſdem alia, interdum alia magis nota ſunt, } quod exponit, & dicit, { nam a principio quidē ſenſibilia, inſtructioribus autē factis, contra. } Quidam exponunt a principio. ſ. ſtudiorum, quum enim aliqui incipiunt aſſequi ſcientias, atq; diſciplinas, eis notiora ſunt ſenſibilia, cum omnis noſtra ſciētia incipiat a ſenſibus, & p inſtructiores, intellexerunt poſt quam euaſerunt ſapientes, cum enim aliquis ſapiens factus eſt, tunc circa intelligibilia verſatur. Aliqui exponunt a pncipio, hoc eſt dum eſt puer, nā pueris primo nota ſunt ſenſibilia, & ſingularia, per prouectiores, intelligit poſtq̄ euaſerunt viri, nam viris ſunt notiora vniuerſalia. Alexand. cui B eſt credendum, per a principio, intellexit homine exiſtēte puero, pueris enim notiora ſunt ſenſibilia, cum ſolis ſenſibus vtantur. Intelligibilia vero ignotiora, per inſtructiores autem intelligit prouectos poſtquam facti ſunt ſapiētes adeo, vt poſſint reſoluere, & componere. His enim ſenſibilia ignota videntur eſſe, q ſint in continuo fluxo. Intelligibilia autem notiora, ſicut ſtabilia & firma. Tunc ex ijs infert concluſionem, & dicit, { quare neq; ad eundem ſemper eadem definitio aſſignanda eſt ab ijs, qui per ea, quę ſingulis quibuſq; ſunt notiora, definitionem fatentur aſſignādam eſſe, & ſic non ſolum ad diuerſos, ſed ad eundem accidit plures eiuſdem veras & proprias plures definitiones eſſe, quod eſt abſurdum.

Manifeſtum igitur, quoniam non definiendum eſt per ea quæ huiuſmodi ſunt, ſed per ſimpliciter notiora. Solum modo enim ſic una & eadem definitio ſemper fiet.

Ex ijs, quæ diſputauit, concludit, quales eſſe debeāt, veræ, ac proprię definitiones, & dicit. { Manifeſtū igitur, quoniam non definiendum eſt } uera & propria definitione C { per ea, quæ huiuſmodi ſunt } . ſ. poſteriora & notiora, nobis, { ſed per ſimpliciter notiora, } & priora, cuius cauſam aſſignat, & dicit, { ſolum modo enim ſic } data definitio per ſimpliciter priora, & notiora { vna & eadem definitio ſemper fiet, } & non plures eiuſdem nec ad diuerſos hominis, nec ad eundem, quemadmodum enim vnicum eſt eſſe ſimpliciter atque ſecundum naturam definiti, ita vnica erit definitio: quando datur per ſimpliciter notiora, & priora.

Fortaſſe autem & id, quod ſimpliciter notum eſt. non eſt id, quod omnibus notum eſt, ſed quod bene diſpoſitis intellectu, quemadmodum & ſimpliciter ſalubre ijs, qui bene affectum habent corpus.

Alexander, vt mihi videtur, ſatis bene exponit præſentem textum volens, quod per hæc verba ſoluat tacitā quęſtionem, quæ talis eſſe poteſt dictum eſt notum naturæ eſſe D ſimpliciter notum, ſed ſimpliciter notum eſt omnibus notum. ergo notum naturæ erit omnibus notum. Soluit negando minorem, & dicit { Fortaſſe autem, & id, quod ſimpliciter notum eſt, ſed quod } eſt notum omnibus { bene diſpoſitis intellectu, hoc eſt ſcientibus, qui per diſciplinas habent intellectum bene affectum, quod per exemplū declarat, & dicit, { quemadmodum & ſimpliciter ſalubre ijs qui bene affectum habent corpus, & non ægrotum. Cibus enim dicitur ſimpliciter ſalubris, non qui omnibus eſt ſalubris, ſed qui ſanis corporibus eſt conſeruatiuus ſanitatis, ſimiliter & aer, & cæteræ res non naturales, de quibus Galenus tertio Techuæ. Ergo a pari ſimpliciter notum erit, quod omnibus eſt notum, qui bene affectum habent intellectum. Tales ſunt ſapientes, qui in diſciplinis ſunt bene exercitati, vt Ariſto. hic expoſuit.

Oportet igitur unumquodq; talium diligenter perueſtigare, uti autem diſputantes ad id, quod expedit.

Ex dictis quaſi corollarie concludit vnum documentum E obſeruandum a diſputantibus, quod tale eſt, quando diſputantes verſantur circa ea, quæ multipliciter dicuntur, qualia ſunt ea, quæ diximus videlicet notum & prius, eſt enim notum, & prius multiplex vt dictum eſt, oportet talia diligenter perueſtigare diuidendo ipſa in ſua ſignificata. Poſtea vti ſignificatis, vt expedit, vnde dicit { Oportet igitur vnū quodq; taliū } multipliciter dictorum { diligenter perueſtigare } diuidendo ea in ſua ſignificata. { vti autem diſputantes } illis ſignificātibus, { ad id quod expedit } & ſic fecit de notis, & prioribus, quę multiplicia ſunt, nam poſtquam hæc diuiſit, dixit bene diſpoſitis definiendum eſt per priora, & notiora ſimpliciter, non autem bene diſpoſitis, per notiora quo ad nos.

Maxime autem ſine diſſenſione interimere contingit definitionem, ſi neq; ex ſimpliciter notioribus, neq; ex ijs, quæ F *nobis, contingit definitionem fieri. Vnus igitur locus eius, quod non per notiora, eſt ex eo, quia per poſteriora priora indicant: ut prius diximus.*

Cum aſſignaſſet locum, & ea, quæ erant neceſſaria pro expoſitione loci aſſignati, nunc ponit locum, quo maxime & conceſſe, & proprie contingit definitionem deſtruere, & dicit. { Maxime autem ſine diſſenſione } atq; controuerſia { interimere, contingit definitionem, ſi neq; ex ſimpliciter notioribus, neq; ex ijs, quæ nobis } ſunt notiora { cōtingit definitionem fieri, } qui enim ſic definit, ſine controuerſia nō definit. Vt ſi aliquis definiens hominem, dicat homo eſt ὑδαφερωὲς, hoc eſt modum aquæ motum, aut miſtum & ſecundum fortunam latum. nam quod eſt mō aquæ motum, vel miſtum, & ſecundum fortunam latum, nec nobis nec naturæ notum eſt. Sunt aūt huiuſmodi voces Tropicæ, & non proprie dictæ. Si enim proprie dicerentur, eſſent nobis, aut naturæ notæ, vt ſignificarent rem, de qua dicuntur. demum epilogat locum, & dicit { vnus igitur lo- G cus eius, quod non per notiora, } & primus { eſt ſubaudi interemptiuus definitionis { ex eo } videlicet quia per poſteriora priora indicant, } in tantum enim per hunc locum interimitur definitio inquantum qui definiunt, indicant priora per poſteriora, { vt prius diximus, } hactenus de primo loco.

SECVNDVS LOCVS DEFINITIONIS.

Alius autem, ſi eius, quod eſt inquiete, & definitione per indefinitum, & quod in motu eſt, aſsignata, eſt oratio nobis. Prius enim eſt, & notius, quod manens, & definitū eo, quod indefinitum eſt, & in motu.

Hic eſt ſecundus locus, per quem interimitur definitio, qui ſumitur ab indefinitate, & motione eius, quod definit, qui talis eſt, ſi aliqua definitio aſſignatur de aliquo, quod eſt H in quiete, per id, quod eſt in motu, aut de aliquo, quod eſt definitum per id, quod eſt indefinitum, interimenda eſt, vnde dicit. { Alius autem } locus. ſ. interimendi definitionē, eſt, { ſi eius, quod eſt in quiete, & definitione } hoc eſt. & eſt definitum, per indefinitum, { & } per id, { quod in motu eſt, aſſignata eſt oratio nobis, } ſubaudi quæ aſſignata ē definitio, non eſt definitio, & hoc probat, & dicit, { prius enim eſt, & notius, quod manens eſt, & definitum eo, quod indefinitum eſt, & in motu. } Huius loci exempla affert Alexan. vt qui Ideam definiunt, dicunt ideam eſſe cauſam factorum ab ipſa, peccant, nam facta, quorum ipſa eſt cauſa, cum ſenſibilia ſint, in motu ſunt, & indefinitum eſſe habent. At idea immobilis eſt, & definita, quare peccant, & qui dicunt ſcientiam eſſe ignorantiæ amiſſionem, etiā peccant contra hunc locum, quoniam ignorantia priuatio eſt cognitionis, & priuatio eſt non ens, & non ens eſt indefinitum, at ſcientia definita eſt, & ſemper eodem modo ſe habens, & ſic definitum per indefinitum definierunt. Simili modo peccant, qui definiendo ſanitatem dicunt, ſanitatem eſſe morborum repulſionem, eadem ratione definientes deum peccarunt, cum dixerunt, deum eſſe factorum opifi

I cem, nam deus quidē ſempiternus & immutabilis eſt, opera vero influxu, & motu ſunt. Rurſum qui dicit ſcientiam eſſe habitum per diſciplinam acquiſitum, immobile per illud, quod in motu eſt definit. quippe cum diſciplina motus quidam eſt, ſcientia uero immobilis. inſuper qui dixit ideā eſſe ſubſtantiam ſine figura intactilem, definitum per indefinitum definire videtur, & qui virtutem medium dicit eſſe exceſſus, atq; defectus, definitum per indefinitum etiam definit. Ex ijs perſpicuum non bene Albertum intellexiſſe hunc locum, quando per id, quod eſt in quiete, intellexerit id, quod eſt in ſtatu, & per id, quod eſt in definitione, id, qđ eſt in perfectione. Imperfecta enim, vt dicit, quamdiu ad perfectionem tendunt, indefinita, indeterminataq; ſunt. Cum autem ſuam perfectionem aſſecuta ſunt, definita ſunt ac determinata, & in quiete. Hæc enim expoſitio verbis Ariſto. non conuenit, ſi Alexandri conſiderauerimus expoſitionē, & propterea Alexander per quietem & definitionem, intelligit immobilitatem, & ſtabilitatem, per id uero, quod eſt in motu, & indefinitum, intelligit, omne mutabile, & variabile. Quod ita Ariſtote. intelligat, Alexandri exem-
K plum demonſtrant, & ideo ceſſant omnes iuniorum cauilli, quæſtioneſq;.

TERTIVS LOCVS DEFINITIONIS.

τρόπο modi τόπου loci

Eius autem, quod eſt non ex prioribus, tres ſunt modi. Primus quidem, ſi per oppoſita, oppoſitū definiuit. Vt per malum, bonum. Simul enim natura oppoſita. Et nonnullis eadem diſciplina contrariorum uidetur eſſe. Quare non notius alterum altero.

Cum aſſignaſſet locum, qui accipitur a negatione prioris, & notioris ſimul, hic accipit locum, qui accipitur a negatione prioris tantum, & primo dat intelligere locum, q accipitur a negatione prioris generatim, deinde eum per ſpecies declarat, locus itaq; generalis talis eſt, ſi aſſignetur aliqua definitio non ex ſimpliciter prioribus, interimenda eſt. Deinde per ſpecies hunc locū diſtinguit, & dicit. { Eius autem quod } eſt definire { non ex prioribus, tres ſunt mo-
L di. } Hoc eſt ſpecies, per quæ induit locum generalem, & diuiſionem illius in ſpecies, quas per ordinem proſequitur, & primo eum, qui ſumitur a negatione prioris via oppoſitis, & dicit { primus quidem, ſi per oppoſita oppoſitum definiuit. { Sic enim interimitur definitio, { vt ſi per malum bonum } definiretur, dicendo bonum eſt priuatio mali. Tunc dat rationem, & dicit, { ſimul enim natura oppoſita, } & ita neutrum neutro prius eſt deinde idem confirmat auctoritate aliquorum, & dicit, { & nonnullis eadem diſciplina contrariorum videtur eſſe, } quod pro tāto eis ſic videtur, pro quanto putant contraria eſſe ſimul natura. { quare non notius alterum altero. } Dubitabis fortaſſe, quia Ariſto. decimo metaphyſicæ libro docuit reducere omnia oppoſita ad habitum & priuationem, quatenus alterum extremum cuiuſlibet oppoſitis ſe habet per modū habitus, & alterum per modum priuationis, ſed priuatio non cognoſcitur, niſi per habitum & negatio per affirmationem: ergo omne oppoſitum definitur per ſuum oppoſi-
M ſitum, & hæc dubitatio Alberti eſt, quam, vt mihi videtur, obſcure ſoluit, poteſt tamen dici ꝙ ſecus eſt loqui de oppoſitis ſecundum rationem dialecticam, quæ eſt vniuerſalis, ſecus autem ſecundum rationem metaphyſicam, quę eſt ſe eādum res. Primo enim modo omnia oppoſita ſunt ſimul natura, & ideo recte dixit hic, cum loquutus, ſit vt dialecticus. Secundo modo habitus eſt priuatione prior, & affirmatio negatione, & ſic omnis oppoſitio reducitur ad eā, quæ eſt priuationis, & habitus & conceditur, vt ſic, alterū per alterum definiri poſſe. Moleſtas vero quæſtiones Iuniorū, quibus diſputant, vtrum omnia oppoſita ſunt ſimul natura, prætermitto, quia in dilucidario metaphyſicarum diſputationum ſatis diximus. Hic enim ea ſola dicenda eſſe arbitramur, quæ facere videntur ad verborum Ariſto. dilucidationem. Si quis uero plura deſiderauerit ea quærat ab Adinolpho, qui de Ariſtote. verbis pauca, de quæſtionibus vero multa ſcribit. N

Oportet autem non latere quædam fortaſſe aliter definiri non poſſe, ut duplum ſine dimidio, & quæcunq; per ſe ad aliquid dicuntur. Nam omnibus huiuſmodi eſt idem eſſe ei quod eſt ad aliquid quodam modo ſe habere. Quare nō eſt poſſibile ſine altero alterum cognoſcere, quippe cum neceſſarium ſit in alterius oratione coaſſumi & alterum.

Cum dixiſſet ſecundum rationem dialecticam nullum oppoſitum definiri poſſe per ſuum oppoſitum, excipit ab hoc loco relatiue oppoſitum, quod definiri non poteſt ſine ſuo oppoſito, & primo ponit exceptionem, & dicit { Oportet autem non latere quædam fortaſſe aliter definiri non poſſe, vt duplum ſine dimidio. } Eſt enim duplum, quod continet dimidium, { & quæcunq; per ſe ad aliquid dicun-
tur. Omnia enim relatiue oppoſita mutuo definiuntur, deinde eius, quod dixit, aſſignat cauſam, & dicit. { Nam om- O
nibus huiuſmodi } .ſ. quæ per ſe ad aliquid dicuntur { eſſe idem eſt ei, quod eſt ad aliquid quodammodo ſe habere, } vt ſaltem in terminum, tunc dat concluſionem, & dicit. { Quare nō eſt poſſibile ſine altero alterum cognoſcere } & ita nec definire, & quia aliquid per alterum definiri poteſt, aut tanquam per partem definitionis, quæ eſt genus, aut differentia, aut tanquam per terminum, modo quo accidens per ſubſtantiam definitur tanquam per terminum ſuæ habitudinis, exponit alterum relatiuorum per alterū definiri, non tanquam per partem ſed tanquam per terminum ſuæ habitudinis, & dicit. { Quippe cum neceſſarium ſit in alterius } relatiui { oratione coaſſumi & alterum. } ſ. tanquam terminum ſuæ habitudinis, vt ſit alterum relatiuum cum altero, & non per alterum intellectum. Quo uero ad verba attinet, dixit. { Et quęcūq; per ſe ad aliquid dicuntur, } Quoniam (vt Alexand. inquit) ſunt quædam,
quæ ſecundum proprium, & ſpecificam rationem non ſunt P
ad aliquid, ſed ſecundum rationem generis, ut medicina, grammatica, geometria, & id genus, hæ enim ſecundum propriam rationem non ſunt ad aliquid, ſed ſecundum rationem generis, quod eſt ſcientia, quę refertur per ſe ad ſcibile, & huiuſmodi non oportet definire per oppoſita, cum ipſæ ſecundum ipſas non ſunt ad aliquid. Quædam vero ſecundum ſpecificam rationem ſunt aliquid, ſed per accidēs, vt vnitas, quæ refertur ad numerum, quatenus ei accidit eſſe principium numeri, vt punctum quatenus ei accidit eſſe finem lineæ, ut linea, quatenus accidit eſſe finem ſuperficiei, & hæc definiuntur per oppoſita, quoniam ad ea referuntur ſaltem per accidens. Qui enim vnitatem definit, dicit vnitatem eſſe principium numeri, & qui definit punctum dicit punctum eſſe finem lineæ, & de linea, & ſuperficie ſimiliter.

Ergo cognoſcere quidem oportebit huiuſmodi omnia, uti autem eis in his, ut uidebitur expedire.

Cum demonſtraſſet eorum, quæ per ſe ad aliquid dicuntur, nō eſſe aliter videlicet ſine oppoſitis rationem aſſignare, concludit præceptum, & dicit. { Ergo cognoſcere qui-
dem oportet huiuſmodi omnia, } .ſ. relatiua, quæ ſic ſe ha Q
bent, vt diximus, vti autem eis ſupple in diſputationibus, { In his, vt videbitur expedire, } & vtile eſſe ad propoſitum, nam ſi deſtruere voluerimus definitiones eorum, quę ſunt ad aliquid, diceremus, quoniam non ſunt definitiones ex prioribus & notioribus. Sin autem conſtruere diceremus, quoniam impoſſibile eſt aliter huiuſmodi relatiua definire. Quare memoriæ mandandum eſt huiuſmodi præceptum.

Alius ſi eodem ei quod definitur, uſus eſt.

Hic eſt ſecundus modus eius. quod eſt non prius, qui accipitur ab eo non priore, quod eſt idem definito, & dicit. { Alius } .ſ. modis, & ſecundus eius, quod eſt non prius, eſt, { ſi } .ſ. definiens { eodem ei, quod definitur, uſus ē, } vt ſi diceretur, nous eſt intellectus animæ. Idem enim per idem definitur, & quia nihil ipſum ſeipſo prius eſt, aut poſterius,

A ſterius, ideo ſi ita definit, peccat.

Latet autem, cum nomine non utitur eodem ei, quod eſt definiti. Vt ſi ſolem ſtellam in die apparētem definierit, ſiquidem. qui die utitur, & ſole utitur.

Et quoniam peccatum huiuſmodi, aliquando clarū eſt, aliquando latens, exponit, quando eſt latens, & dicit. { Latet autem, quum nomine non vtitur eodem, ei, quod eſt definiti. } Quādo enim in definitione accipitur aliquid idē definito, ſed ſub alio nomine, tunc peccatum latet, hoc p exemplum exponit, & dicit { Vt ſi ſolem ſtellam in die apparentem definierit. } Hic enim peccat eo errore, verum latenter, quia licet ſub alio nomine, eodem tamen definito vtitur, { ſiquidem, qui die utitur, & ſole utitur. } Quare vtitur eodem definito, ſed ſub alio nomine, quoniam lucens vel apparens in die idem eſt, quod ſol. Quare dixit, ſolem eſſe ſtellam ſolem. Apparēs enim in die idem eſt, quod B ſol igitur ſi ſol eſt ſtella apparens, vel lucens in die, ſol erit ſtella ſol. Præterea appellatione diei, ſignificatur ſol, & ita aliquid accipietur in definitione idē ſolis, ſaltē in obliquo.

Oportet autem ad deprehendenda talia ſumere pro nomine orationem, ut quoniam dies eſt ſolis latio ſuper terram. Nam tunc manifeſtum, quoniam, qui ſolis lationem ſuper terram dixit, ſolem dixit. Quare utitur ſole, qui die utitur.

Et quoniam oportet pro bonitate artis, & doctrinæ, vt huiuſmodi vitium deprehendatur, alioquin ars eſſet inſufficiēs, docet nunc regulam deprehendendi huiuſmodi uitiū, & dicit. { Oportet autem ad deprehendenda talia } uitia latentia in definitione, vt fiant clara, & aperta, { ſumere p nomine orationem } illius nominis. Diximus enim quod ſol eſt ſtella lucens in die, ut igitur cognoſcatur in definitione huiuſmodi eſſe acceptum aliquid, quod eſt idem ſoli, accipiatur definitio diei, { vt quoniam dies eſt ſolis latio ſuper terram, nam tunc manifeſtum eſt, quoniam qui ſolis la-C tionem ſuper terram dixit, ſolem dixit, } ſaltem in obliquo. { Quare vtitur ſole, qui vtitur die } in definitione ſolis. Vtitur dico ſole in obliquo, hoc pacto, ſol eſt ſtella lucēs in latione ſolis. Inſuper vtitur ſole implicite, qui vtitur die qui vero vtitur loco diei eius definitione, vtitur ſole explicite. Sed occurres, quoniam omnis definitio eſt idem numero definito, quare omnis definitio erit male aſſignata.

Præterea in omni definitione ponitur genus, ſed (vt Boetius inquit) definitū eſt idem generi, vt particulare vniuerſali. Intelligas igitur in definitionibus tunc peccatum eſſe, cum aliquid accipitur in definitione, quod non ſolum re, ſed nomine eſt idem definito, uel ſaltem ſinonymum, ut ſi diceremus ꝙ homo eſt animal homo, tunc in definitione acciperetur aliquid idem definito re, & nomine. Si autem diceremus ꝙ mens ſit intellectus animæ, tunc acciperetur in tali definitione aliquid, quod eſt ſynonymū menti. Quare licet definitio ſit idem numero definito, non tamen eſt D ei nomine idem, vel ſynonyma, ſimiliter licet genus ſit idē definito, tamen genus non eſt idem nomine, uel ſynonymum definito.

impari περιττὸν abundās pari ἀρτίῳ pfecto

Rurſum ſi eo, quod e diuerſo diuiditur, id, quod e diuerſo diuiditur, definiuit. Vt impar eſt, quod unitate maius eſt pari. Simul enim natura ſunt, quæ ſub eodem genere e diuerſo diuiduntur. impar autem et par e diuerſo diuiduntur. Nā ambo numeri differentiæ ſunt.

Tertium modum tradit Ariſto. nunc demonſtratiuum eius, quod eſt non per priora definiri, & dicit. { Rurſum ſi quod e diuerſo diuiditur eo definiuit, quod e diuerſo diuiditur. } Sic enim interimitur definitio. Et aſſignat exemplum, & dicit. { Vt impar eſt, quod vnitate maius eſt pari. } Deinde aſſignat cauſam loci, & exempli, & dicit. { Simul enim } natura ſunt, { quæ ſub eodem genere e diuerſo diuiduntur. { Quod ſi ſunt ſimul natura, neutrum neutro definitione prius eſt. Deinde verificando exemplum, & dicit. { Impar autem & par e diuerſo diuiduntur, nā ambo numeri differentiæ } ſunt, quę ſub numero cōtinentur, ſaltem lateraliter. Quare neutrum neutro prius eſt definitione. Quo vero ad locum attinet, dices corellarium ſimul ſunt natura, & tamen alterum definitur per alterum. E Diximus ſuperius alterum relatiuum definiri per alterum non tanquam per partem definitiuam, ſed tanquam per terminum ſuæ habitudinis. Quo uero ad exemplum attinet, non videtur verum ſemper, vt impar ſit vnitate maius pari, quoniam tria non ſunt maiora quatuor vnitate, ſed pauciora. Propterea intelligas hoc de pari quod impari correſpondet. Tribus enim duo correſpondent, & ideo tria duobus maiora ſunt.

Similiter autem & ſi per inferiora, ſuperiora definiuit. Vt parem numerum, qui bipartite ſecatur, aut bonum habitum uirtutis. Nam & bipartite ſumptum eſt a duobus, quæ F *paria ſunt, & uirtutis bonum quoddam eſt. Quare inferiora hæc q̄ illa ſunt. Eſt autem neceſſe eum qui inferioribus utitur, & illis uti. Qui enim uirtute utitur, & bono utitur: eo q bonum quoddam uirtus eſt. Similiter autem & qui bipartite utitur, & pari utitur. eo q in duo ſecari ſignificat bipartite ſecari. Duo autem paria ſunt. Generatim igitur dicendo unus eſt locus, non per priora et notiora feciſſe orationē. partes autem eius. quæ dictæ ſunt.*

Videtur ꝙ hic ſit quartus modus, & tamen propoſuit tres tantum. Quod vero hic ſit quartus modus, perſpicuum eſt, non enim eſt ille, qui eſt ex oppoſitis, nec ille, qui eſt ex eiſdem cum definito, nec ille, qui eſt ex contradiuiſis ſub vniuerſali. Quare videtur quartus modus, eorum, qui non per priora definiunt, vnde dicit, { Similiter autem, & ſi per inferiora, ſuperiora definiuit, } ſubaudi interimitur definitio, & aſſignat exempla, quorum primum eſt in mathematicis, & dicit. { Vt parem numerum } dicendo, G ꝙ ſit numerus, { qui bipartite ſecatur. } Secundum vero in morali philoſophia, & dicit. { Aut } dicendo { bonū } eſſe { habitum virtutis, } deinde verificat exemplum, & oſtendit ꝙ eiuſmodi exempla ſint definitiones aſſignatæ p inferiora, & dicit. { Nam & bipartite ſumptum eſt a duobus, quæ paria ſunt, } idem enim eſt bipartitum, quod in duo partitum. duo autem inferiora ſunt ipſo numero pari. Sub pari enim ſunt & tripartitum, & quadripartitum & id genus. { Et virtus bonum quoddam eſt. } Eſt enim virtus boni ſpecies, ſub bono enim eſt & diſciplina, & diuitiæ & genus, & id genus. { Quare hæc } .ſ. bipartite ſecatum, & virtus { inferiora ſunt q̄ illa } .ſ. bono, & pari numero, & ſic verificata ſunt exempla. Deinde aſſignat rationem loci, & dicit. { Eſt autem neceſſe eum, qui inferioribus vtitur & illis } .ſ. ſuperioribus { vti } & ſic idem per ſeipſum definitur, probat hoc, & dicit. Qui enim virtute utitur } in de- H finitione boni, ponendo pro nomine virtutis definitionē virtutis { & bono vtitur } in definitione boni, { eo ꝙ virtus eſt quoddam bonum } ſcilicet animæ. { Similiter, & qui bipartite vtitur in definitione paris numeri, ponendo loco nominis definitionem, { & pari vtitur, eo ꝙ bipartite ſecari ſignificat in duo ſecari, duo autem paria ſunt. } Quare idem accipietur in definitione ſui. Ex iis perſpicuum (vt Alex. annotauit) hunc modum quartum ad ſecundum reduci. Erat enim ſecundus, quando aliquid definitur per ſeipſum, & hic quartus etiam eſt quando aliquid per ſeipſum definitur, vt Ariſt. probauit ponendo loco nominum definitiones, & hac ratione dixit tres eſſe modos. Deinde epilogat, & dicit { Generatim igitur dicendo vnus eſt locus } qui videlicet eſt, { non per priora & notiora feciſſe orationem, partes autem eius } loci generatim aſſignat tres ſunt, { quę dictę ſunt } per ordinem, ſaltem reductiue, quoniam explicauit quatuor.

LOCVS QVARTVS.

Secundus autem, ſi in genere exiſtentis rei, non ponitur

I *in genere. Nam in omnibus tale peccatum eſt, in quibus nõn proponitur in oratione ipſum quid eſt. Vt ſi corporis definitione, hoc quod eſt habere tres dimẽſiones, aut ſi quis hominem definierit, quoniam ſcit numerare. Non enim dictum eſt ipſum quid exiſtens, tres habet dimenſiones, aut ipſum quid exiſtens, ſcit numerare. Genus autem uult ipſum quid eſt ſignificare, & primum ſupponitur eorum, quæ in definitione dicuntur.*

Cum aſſignaſſet locum, quo demonſtratur non definiri rem, quando non per priora, & notiora definitur, quartũ locum nunc aſſignat, quo demonſtratur non definiri rem quæ genus habet, ſi non accipietur in definitione genus ipſius. loquitur autem obſcure (vt Alex. annotauit) & dicit. { Secundus autem } locus dico ſecundum in ordine ad cõmunes locos, quartus vero eſt in ordine ad locos ſecundũ ſpeciem, { ſi in genere exiſtentis rei, } & debuit dicere, ſi res, quæ. ſ. definitur, eſt in genere, cum. ſ. definitur, { nõ ponitur in genere, nã in omnibus, } quæ definiuntur, & ſunt K in genere, { tale peccatum eſt, in quibus non proponitur in oratione } ipſum genus, quod eſt { ipſum quid eſt } . q. dicat, eſt peccatum quia omittitur genus, quod eſt ipſum quid eſt, differentia enim quale quid eſt, & ſic non conſtaret definitio ex ipſo quid eſt, dixit autem, ſi res, quæ definitur, eſt in genere, quoniam quædam ſunt quæ definiuntur quorum non eſt genus, ut generaliſſima. Deinde aſſignat exempla, & dicit. { Vt ſi corporis definitio eſt hoc, quod eſt habere tres dimenſiones, aut ſi quis hominem definierit, } dicens { quoniam ſcit numerare. } Solus enim homo inter animalia ſcit numerare. { Non enim dictũ eſt, } genus { ipſum quid exiſtens, } cum ſubaudi dixit in defi- L nitione corporis { tres habet dimenſiones, aut ipſum quid exiſtens } . ſ. genus cum ſubaudi dixit { ſcit numerare, genus autem vult ipſum quid eſt exiſtens ſignificare, & primum ſupponitur eorum quæ in definitione dicũtur, } differentia autem ſignificat quale, & non eſt primum eorum, quæ in definitione ſupponitur. Oportet autem genus, quoniam ſignificat quid eſt, primum eorum ſupponere, quę in definitione ſunt, per genus enim naturam rei, quæ definitur, prǽformamus, per differentiam autem expliramus, & deſcribimus. Primum enim oportet dicere quid eſt, & deinde quale quid eſt. Ex ambobus enim eſt vniuſcuiuſq; quod quid erat eſſe. Quo vero ad uerba attinet dixit { & primum ſupponitur, } quoniam non per demonſtrationem accipit. Eſt autem ſuppoſitio contradiuiſa definitioni, poſitio vero aliquid commune ſuppoſitioni, & definitioni, vt primo poſteriorum dicitur.

LOCVS QVINTVS.

Inſuper ſi cum dicatur ad plura, id, quod definitur, non legendi *ad omnia aßignauit. Vt ſi grammaticem ſcientiam ſcriben-* ἀναγνῶναι *di, quod profertur. Nam indiget & quoniam legendi, nihi-* itelligẽdi *lo enim magis ſcribendi q̃ legendi aßignat, qui definit. Qua-* loquendi *re non alius, ſed qui utraq; hæc dicit, eo q. plures non cõtin-* dicendi. M *git eiuſdem definitiones eſſe.*

Quoniam (vt Alexander inquit) eorum, quæ ad aliquid dicuntur, quædam ad vnum, quædam ad plura dicuntur. ad vnum quidem, vt potentia effectiua, vt habitus, vt calatio, vt duplum, ad plura vero, ut ſcientia, & quoniam grãmatica eorum eſt quæ ad plura dicuntur, ideo aſſignat tertium locum in ordine ad communes locos, quintum autẽ in ordine ad loca ſecundum ſpeciem, & de grammatica exemplum affert, & dicit. { Inſuper ſi cum id quod definitur dicatur ad plura, } definiens { non ad omnia } ea, ad quæ dicitur, { aſſignauit } ſubaudi definitio interimitur, ꝑ quæ patet ſecundum Alexand. hunc locum non eſſe verum niſi in relatiuis, quæ ad aliquid dicuntur, & aſſignat exemplũ & dicit. { vt ſi grammaticem } quis definiens dixerit, eſſe { ſcientiam ſcribendi quod profertur, nã indiget, & quoniam legendi } refertur enim grammatica ad ipſum ſcribere, & ad ipſum legere, & non magis ad vnum eorum q̃ N ad alterum. Ideo talis definitio interimitur. { Nihilo enim magis aſſignat qui definit, legendi q̃ ſcribendi } dicẽdo quoniam grammatica ęqualiter ad hæc refertur, qm̃ grammatica æqualiter refertur ad illa, propterea concludit, { quare non alius, } . ſ. definitor, { ſed qui vtraq; hæc dicit } recte definit, { eo q; non contingit eiuſdem } . ſ. rei { plures definitiones } eſſe. Si enim grammaticę ex æquo ad ipſum ſcribere, & ad ipſum legere refertur, & vnum eorum accipitur in definitione, poſſet grammatica bis definiri, ſemel ponendo vnum, & ſemel accipiendo alterum, & ſic eiuſdẽ eſſent plures definitiones, quod eſt falſum, non enim cõtingit eiuſdem plures eſſe definitiones. Quo uero ad verba attinet, verbum legendi græce eſt, ἀναγνῶναι, latine tum legendi, tum loquendi, uel dicendi, grammatica enim vtraq; complectitur.

In quibuſdam enim ſecundum ueritatem ſe habet, ut di- O *ctum eſt, in quibuſdam uero non. Vt in quibuſcunq; non per* enim *ſe dicitur ad utrunq;, ut medicinalem ſcientiam ſanitatem,* μὲν οὖν *& ægritudinem efficiendi. Nam ad illam quidem per ſe di-* quidẽ igit *citur, ad hac autem per accidens. Simpliciter enim alienũ* profecto, *a medicinali eſt, ægritudinem efficere. Quare nihil magis definiuit qui ad utrunq; aßignauit, q̃ qui ad alterũ. Verum fortaſſe: & deterius; eo q. & reliquorum quilibet poteſt ægritudinem efficere.*

Exponit Ariſtoteles quid velit intelligere cum dixit. { Si ad plura dicatur, } & vult q; intelligatur per ſe, & ſecundum quod ipſum. ſi enim aliquid refertur ad plura per ſe, & ſecundum quod ipſum, hoc eſt æque primo, & cum definitur, ea omnia non accipiuntur, ad quæ dicitur per ſe, & æque primo, interimitur definitio, vnde dicit { In quibuſdam enim ſecundum veritatem ſe habet, ut dictum eſt } . ſ. quod referantur ad plura per ſe, atq; æque primo, hoc enĩ P non eſt dictum, ſed ſubintellectum. { In quibuſdam autem non vt in quibuſcũq; } id, quod definitur, non dicitur per ſe ad vtrũq;, vt } ſi aliquis voluerit definire { medicinalẽ } facultatem, dicat eam eſſe ſcientiam efficiendi ſanitatem, & ægritudinem, } ſic enim eam oportet definire, { nam ad illam quidem } . ſ. ſanitatem { per ſe dicitur, ad hãc autem } . ſ. ægritudinem { per accidens. } Quod autem medicinalis facultas non dicatur per ſe ad ægritudinem, probat, & dicit. { Simpliciter enim alienum a medicinali } . ſ. facultate eſt, { ægritudinem efficere. } Et propterea concludit. { Quare nihil magis definiuit, q; ad vtrũq; } . ſ. ad ſanitatem, & ægritudinem { aſſignauit, q̃ qui ad alterum } tantum, ſ. ad ſanitatem. { Verum fortaſſe & deterius, } Non enim in ſubſtantia alicuius eſt illud, quod per accidẽs eſt, oportet autem ſubſtantiam definiti ſignificare definitionem, quam non ſignificat, id quod per accidens eſt. Et ideo deterius eſſet addere in definitione id, quod eſt per accidẽs eſt deterius etiam propter aliam cauſam, quia vnuſquiſq; eſſet medicus, { eo q; & reliquorum quilibet poteſt ægritudinem efficere } etiam bos, & equus, & omne nocẽs. Eſt igitur locus, ſi aliquid refertur ad plura per ſe, & æque pri- Q mo, & cum definitur, non accipiuntur ea omnia ad quæ refertur, interimitur definitio.

Inſuper ſi non ad melius, ſed ad peius, cum ſint plura, ad quæ dicitur, quod definitur. Nam omnis diſciplina & poteſtas optimi uidetur eſſe.

Hoc quod Ariſto. dicit, poteſt eſſe locus per ſe, & poteſt eſſe declaratio vlterior ſuperioris loci, vt placet Alexand. quaſi dicat. Inſuper ſi aliquid ad plura referatur, & quidem per ſe, & æque primo, quorum alterum eſt melius & alterum peius. ſi tale definitum definiretur per peius, interimẽda eſt definitio, vnde dicit. { Inſuper ſi non ad melius, ſed ad peius aſſignauit, cum ſint plura, ad quæ dicitur } per ſe, videlicet, & æque primo, { quod definitur, } ſubaudi interimitur definitio. Nam licet diſciplina & poteſtas ſit boni

A ni & mali, { omnis } tamen { diſciplina, & poteſtas optimi videtur eſſe, } & ideo per illud debet definiri. Verum autem aliquid poſſe per ſe, & æque primo referri ad plura bona quæſtio eſt. Fortaſſe enim fieri non poteſt. Bene tamẽ puto per ſe idem poſſe ad plura referri, non tamen æque ꝓmo, vt diſciplina & poteſtas, quæ boni & mali ſunt, per ſe autem non niſi boni.

LOCVS SEXTVS.

Rurſum ſi non poſitum eſt in proprio genere quod dictũ eſt, conſiderandum ex ijs (quæ ad genera ſunt) elementis, ut prius dictum eſt.

Hic eſt ſextus locus, qui accipitur ab alieno atq; extraneo genere, eſt enim quintus locus in ordine ad communes locos, qui aſſignati ſunt in hac parte, & dicit { Rurſum ſi non poſitum eſt in proprio genere } ſed in genera extraneo atq; alieno, { quod dictum eſt, } atq; definitum, { cõ B ſiderandum ex ijs elementis, quæ ſunt ad genera } hoc eſt ad problemata de generibus. ſ. in libro quarto. Non enim definiuit virtutem, qui eius orationem aſſignauit ſubſtantiam in ratione diſtribuendi ius cuiq;. Quo vero modo cognoſcere poterimus ſi datum genus proprium, vel extraneum eſt remittit nos ad loca de generibus dicta. In illis enim de hoc negociauit. Quo vero ad verba attinet, per elementa, loca intelligit, quoniam loca, elementa, & principia, & occaſiones ſunt, quibus ad problemata argumentamur.

LOCVS SEPTIMVS.

Elementa quæ. tráſiliens v'περβαί-νω tráſcẽdẽs tráſgrediẽ

Præterea ſi tranſcendens dicit genera, ut qui iuſtitiam æqualitatis habitum effectiuum, uel diſtributiuum æqui. nã tranſcendit (qui ſic definit) uirtutem. Relinquens igitur iuſtitiæ genus, non dicit quod quid erat eſſe. Nam ſubſtantia unicuiq; cum genere eſt. Eſt autem hoc idem ei, quod eſt non in proximo genere ponere. Qui enim in proximo poſuit, omnia ſuperiora dixit, eo q. omnia ſuperiora genera de in-C ferioribus prædicantur. Quare aut in proximo genere ponendum, aut omnes differentias ſuperiori generi addendum per quas definitur proximum genus. Sic enim erit nihil prætermiſſum, ſed pro nomine in oratione dictum erit inferius genus. Qui uero ipſum ſuperius genus dicit, non dicit & inferius genus. Quoniam qui plantam dicit, non dicit arborem.

Hic eſt ſeptimus locus, qui accipitur a genere tranſcendenti, & per genus tranſcendens ipſe intelligit genus non proximum, vt poſtea ipſe exponet, & dicit. { Præterea ſi tranſcendens dicit genera } ſubaudi interimenda eſt definitio, & aſſignat exemplum, & dicit. { Vt qui } ſubaudi definiendo dicit { iuſtitiam } eſſe { habitum affectiuum æqualitatis, aut } habitum { diſtributiuum æqui, } Vtroq; enim modo non definit, qui ſic dicit, quia prætermiſit virtutem quæ eſt proximum genus iuſtitiæ, & accepit habitum, qui D eſt tranſcendens, ac remotum genus. Et propterea ait. { nã tranſcendit (qui ſic definit) virtutem, } & propterea concludit, { relinquens igitur iuſtitiæ genus, } .ſ. proximum, { non dicit } ipſius iuſtitiæ { quod quid erat eſſe } hoc eſt eſſentiam & ſubſtantiam, { nam ſubſtantia vnicuiq; cum genere } .ſ. proximo { eſt } & nõ cum genere tranſcendẽti. hoc eſt, nam ſubſtantia eius quod definitur, per genus ꝓximum deſignatur, quod prædicatur in quid, non autem per genus remotum. Per genus enim remotum non ſolum ſubſtantia eius, quod definitur, deſignatur, ſed multorum aliorum communicer, quæ ſub illo genere continent. Deinde exponit, quid ipſe velit per genus tranſcendens, & dicit. { Eſt autem hoc } .ſ. in genere tranſcendenti ponere, { idem ei, quod eſt nõ in proximo genere ponere. } Quare tranſcendens genus, & non proximum genus idem eſt, habitus enim eſt tranſcendens genus iuſtitiæ, & eſt etiam non proximum genus iuſtitiæ. Deinde oſtendit, ſecundum quid peccent, qui ſic faciunt & quo modo factum ſit, & E quo modo non, & dicit. { Qui enim } definiunt { in proximo } .ſ. genere { poſuit, omnia ſuperiora } .ſ. genera { dixit, eo q omnia ſuperiora genera de inferioribus ꝑdicantur, } & in inferioribus ſunt, & ſic non peccant. Peccant autem, cum definiunt per genus non proximum, vt dictum eſt, & dicemus, quoniam inferiora genera nõ ſunt in ſuperiora, tunc concludit quomodo genus in definitione ſit ponendum, & dicit. { Quare aut in proximo genere } ipſum definitum eſt { ponendum, aut } ſi proximum genus fuerit ignotum, & ei nomen non ſit inditum, { oẽs differentias ſuperiori generi, } quod remotum ac nõ proximum, vel tranſcendens dicitur, { addendum } ſemper vniuerſaliori minus vniuerſalem addendo, { per quas definitur proximũ genus, ſic enim nihil erit prætermiſſum, ſed pro nomine } .ſ. generis proximi, quod ignoratur, { i oratione dictum erit inferius genus, } quoniam definitio F accipitur pro nomine, & hoc modo non peccat, qui definit. Deinde declarat quo modo peccat, & dicit. { Qui vero ipſum ſuperius genus dicit, } derelinquens vel genus ꝓximum, vel loco proximi generis omittans omnes differẽtias, hic peccat, { quoniam non dicit & inferius genus, } cũ in genere ſuperiori non includatur inferius genus { quoniam qui plantam dicit, nõ dicit arborem, } eſt enim planta genus commune herbis, & arboribus, at arbor non niſi arboribus: Quare hic peccat.

LOCVS OCTAVVS.

Rurſum in differentijs ſimiliter conſiderandum, et ſi differentias dixit generis.

Cum aſſignaſſet locum, ſecũdum, qui accipiebatur a generibus, hic aggreditur locum tertium in ordine ad locos vniuerſales, qui tamen eſt locus octauus in ordine ad locos ſpecificos in particulari, & accipitur a differentijs, & primo inſpicit in differentias ſimpliciter, & { Rurſum in differentijs ſimiliter conſiderandum } ſecundo loco, { & ſi dif G ferentias dixit generis, } aut ſubaudi nõ dixit, quia ſi qui definit aliquid, accepit genus, & non differentiam illius generis, interimenda eſt definitio.

LOCVS NONVS.

Si enim rei non ſpecificis definiuit differentijs, aut ſi etiam omnino aliquid huiuſmodi dixit, quod nullius contingit differentiam eſſe (ut animal, aut ſubſtantiam) manifeſtum, quoniam non definiuit. Nullius enim differentiæ, quæ dicta ſunt.

Hic eſt locus nonus in ordine ad loca particularia, eſt tamen pars eius loci, quo inſpicitur ad differentias, miſcet autem primam partem cum ſecunda, & dicit. { Si enim rei non definiuit ſpecificis differentijs, } ſed tranſcendentibus interimenda eſt definitio, & hæc eſt ſecunda pars, & locus H nonus. Deinde repetit primã partem, quæ fuit locus octauus, & dicit, { Aut etiam ſi omnino aliquid huiuſmodi dixit, quod nullius contingit differentiam eſſe, ut animal uel ſubſtantiam, nullum enim horum differentia eſt, animal enim genus eſt ſubalternum, ſubſtantia autem generaliſſimum, { manifeſtum, quoniam non definiuit, nullius enim differentiæ } ſunt animal & ſubſtantia, { quæ dicta ſunt } Sed animal genus eſt ſubalternum, ſubſtantia autem generaliſſimum. Quare nec primo modo, nec ſecundo modo definiuit. qui enim definiendo accepit in definitione pro differentia aliquid, quod ſimpliciter nullius eſt differentia, non definiuit, & qui definiendo accepit aliquid, quod eſt differentia quidem alicuius, non tamen ſpecifica, hic etiam non definit.

Videndum autem, & ſi eſt aliquid, quod e diuerſo diuiditur dictæ differentiæ. Si enim non eſt, perſpicuum quoniam non erit, quæ dicta eſt generis differentia. Quippe cum omne genus ijs (quæ e diuerſo diuiditur) differentijs diuidatur ut animal, greſsibili, & uolatili, & aquatili, & bipede.

I Cum tetigiſſet duos locos, qui accipiuntur a differẽtijs, nunc exponit eos, & primo exponit ſecundum, qui erat nonus, uidelicet quando in definitione accipitur aliquid loco differentiæ, quod non eſt differentia, & dicit. { Videndum autem } ſi quod pro differentia eſt acceptum, ſit differentia, { & ſi eſt aliquid } ſub genere aſſignato in definitione, { quod e diuerſo diuiditur dictæ differentiȩ } .ſ. quȩ cum genere in definitione accipitur, { ſi enim nihil eſt, } contradiuiſum ei differentiæ, { perſpicuum, quoniam nõ erit differentia generis } aſſignati, { quæ } pro differentia dicta eſt, { quippe cum omne genus ijs (quæ e diuerſo diuiditur) differentijs diuidatur, vt animal } quod diuiditur { greſſibili & uolatili, & aquatili, & bipede } quando igitur in definitione aliquid accipitur cum genere loco differentiæ, quod tamen ſub illo genere non habet aliquã differentiam e diuerſo diuerſam, tunc differentia aſſignata non eſt differentia Omnis enim differentia eſt generis diuiſiua, & ſpeciei conſtitutiua. hoc pacto peccat, qui definiendo animam dicit, animam eſſe motorem ſubſtantialem. Hic eni arguitur, quia non accepit in definitione differentiam. cum K ipſum ſubſtantiale ſub motu nulli e diuerſo ſit diuiſum, & ſic errauit.

Aut ſi eſt quidem e diuerſo diuiſa differentia, non uerificatur autem de genere, ſi enim non perſpicuum, quoniam neutra erit generis differentia. Omnes enim quæ e diuerſo diuiduntur differentiæ, uerificantur de proprio genere.

Iterum ſecundo exponit, quomodo cognoſci poteſt aſſignatam differentiam in definitione non eſſe differentiã, vt ſuperius dixit, & ait. { Aut ſi eſt quidem e diuerſo diuiſa differentia, non uerificatur autem de genere, } hoc eni pacto, id quod pro differentia eſt aſſignatum, non erit differentia, & inquit. { Si enim non } ſubaudi genere verificatur, { perſpicuum, quoniam neutra erit generis differen L tia } .ſ. nec ipſa, nec quæ e diuerſo eſt diuiſa. Cuius rationẽ reddit, & dicit. { Omnes enim quæ e diuerſo diuiduntur differentiæ verificantur de proprio genere } quod e diuerſo diuidunt. Hoc exponit Alexand. & dicit. quoniam in ipſo ſunt, & prædicantur ſimul acceptæ, & tu intelligas ſub diſiunctione, nam animal aut rationale eſt, aut aliter, ut inquit. verificari omnes differentias de genere dixit quoniã de aliquo ipſius prædicantur, ut rationale de hominibus, mugibile de bobus, & ſic in cȩteris id genus. Exemplum huius differentiæ eſt, ſi quis hominem definiret ꝙ ſit animal contiguum, eſt enim aliquid quidem e diuerſo diuiſum ipſi contiguo, vt continuum, & conſequenter ens, & id genus, neutrum autem eorum animalis differentia eſt.

Similiter autem & ſi uerificatur quidem, at non facit appoſita generi, ſpeciem. Nam perſpicuum, quoniam non erit hæc ſpecifica differentia generis, quippe cum omnis ſpecifica differentia cum genere ſpeciem faciat. Si autem hæc non eſt differentia, nec quæ dicta eſt, quia hæc e diuerſo diuiditur.

Poteſt exponi vno modo, ꝙ Ariſtote. declaret primam partem, quæ erat quando in definitione accipitur pro dif M ferentia, id quod eſt differentia, non tamen eſt ſpecifica, & dicit. Similiter autem, & ſi verificatur quidem } & ſubaudi eſt differentia, { At appoſita generi non facit ſpeciem, nã perſpicuum, quoniam non erit hæc ſpecifica differentia generis, omnis enim ſpecifica differentia cum genere ſpeciẽ facit, } & vt dixit, interimitur definitio. hoc modo peccauit, qui dixit definiendo hominem, ꝙ ſit animal habens naſum curuum. Curuum enim e diuerſo diuiditur ſymo. Verum curuum cum animali ipſo compoſitum ſpeciem nõ facit, & propterea interimenda eſt definitio propterea ſubdit. { Si autẽ hæc non eſt differentia } .ſ. ſpecifica, { hȩc } .ſ. ſymum, quod curuo e diuerſo diuiditur, { nec quæ dicta eſt } .ſ. curuum erit differentia ſpecifica, { quia hæc } ſ. curuum { e diuerſo diuiditur } ipſi ſymo. Eſt enim regula, duarum differentiarum e diuerſo ſub eodem genere diuiſarum, ſi altera earum nõ fuerit ſpecifica, nec altera erit differentia ſpecifica. Et ſic patent hæ duæ partes loci, qui a N differentijs accipiũtur, quam expoſitionem non intellexerunt iuniores, vt conſideranti ea, quȩ dicunt perſpicuũ eſt.

LOCVS DECIMVS.

Inſuper ſi negatione diuidat genus, ut qui lineã definiunt eſſe longitudinem ſine latitudine. Nihil enim aliud ſignificat ſine latitudine quàm quoniam non habet latitudinẽ. Accidet igitur genus participare ſpeciem, omnis enim longitudo ſine latitudine, aut latitudinem habens, eſt, quia de quolibet uel affirmatio, uel negatio uera ſit. Quare genus lineæ (cum longitudo ſit) ſine latitudine, aut latitudinem habens At longitudo ſine latitudine ſpeciei eſt ratio. Similiter autẽ & longitudo latitudinem habens. Si latitudine enim & latitudinem habens, differentiæ ſunt. Ex differentia autem & genere eſt ſpeciei oratio, quare genus ſuſcipiet ſpeciei O *rationem. Similiter autem & differentiæ, eo q. altera dictarum differentiarum ex neceſsitate prædicatur de genere.*

Hic eſt locus decimus in ordine locorum particularium tertia vero pars earum, quæ accipiuntur a differentijs, vnde dicit. { Inſuper ſi } definiens aliqua ſpeciem, { negatione diuidat genus, } ideſt ſi accipiat in definitione negationem vt differentiam propoſiti generis, non definit, & aſſignat exemplum, & dicit, { Vt } non definiunt, { qui lineam definiunt eſſe longitudinem ſine latitudine. } Deinde oſtendit eos, qui ſic lineam definiunt, non definire, vt ex probatione huius exempli accipiatur probatio loci, & accipit vnam ſuppoſitionem pro ſyllogiſmis, & dicit. { Nihil enim aliud ſignificat } cum in definitione lineæ dicitur { ſine latitudine, q̃ quoniam non habet latitudinem, } vt ſit ↄtradictio habere latitudinẽ, & nõ habere latitudinem. Hac ſuppoſitione cõceſſa, ſyllogizat hoc pacto. oĩs longitudo eſt habens latitudinẽ, vel non habens latitudinẽ, genus lineȩ eſt longitudo, ergo genus lineȩ eſt habẽs latitudinem, vel nõ habens latitudinẽ. ultra lõgitudo ſine latitudine eſt lineæ ratio, lõgitudo ſine latitudine prædicatur de genere, vt ſyllogizatum eſt, igitur in tertia figura lineæ ratio prædicatur de genere, horum ſyllogiſmorum primo ponit abſurdum, quod eſt concluſio, & dicit. { Accidet igitur genus participare ſpeciem } id recipere prædicationem rationis ſpeciei, quod eſt abſurdum, deinde deducit conſequentiam per duos ſyllogiſmus, & dicit. { Omnis enim longitudo ſine latitudine, latitudinem habens eſt, } probat { quia de quolibet vel affirmatio vel negatio vera ſit. } Eſt autem ſuppoſitio quoniam habere latitudinem, & non habere latitudinem ſunt affirmatio vel negatio, quare patet maior. Tunc ſimul accipit minorem, & concluſionem, & dicit. { Quare genus lineæ cum longitudo ſit, ſine latitudine, aut latitudinem habens erit, } quaſi dicat, ſed longitudo eſt genus lineæ, igitur genus lineæ ſine latitudine, aut latitudinẽ habens erit. Hic eſt primus ſyllogiſmus, deinde accipit ſecundum, & ſupponit pro conſtanti, ꝙ genus lineæ, quod eſt longitudo, non habeat latitudinem. Non enim hoc aliter probat, ſed pro uero ſupponit, & ſyllogizat, & dicit. { At longitudo ſine latitudine ſpeciei } .ſ. lineæ, { eſt ratio } ſecundum aduerſarios. Addatur minor, ſed longitudo ſine latitudine prædicatur de genere. ſ. de longitudine, per ſyllogiſmum aſſignatum, & per ſuppoſitionem, igitur genus. ſ. longitudo ſuſcipiet ſpeciei. ſ. lineæ rationem, & quia aliquis diceret definitionem lineæ eſſe longitudinem latitudinem habentem, addit. { Similiter autem, & longitudo latitudinem habens prædicatur de genere, ſi ſubaudi definitio lineæ eſſet longitudo habens latitudinem cuius rationem affert, & dicit. { Sine latitudine enim & latitudinem habens differentiæ ſunt } eiuſdem generis. Tunc vltra dicit. { ex differentia autem & genere eſt ſpeciei ratio } & ſic ratio lineæ erit compoſita ex ipſo ſine latitudine, vel ex ipſo ſine latitudine, vel ex ipſo habente latitudinẽ & ipſa longitudine. Et ijs infert principalem concluſionem, & dicit.

A cit. { Quare genus ſuſcipiet ſpeciei rationem, } quod eſt abſurdum, quia tunc ſpecies eſſet prædicatum de genere. Deinde dat ſecundum abſordum, ſi dicatur negationẽ eſſe differentiam in definitione, & dicit. { Similiter autem, & differentiæ } ſubaudi genus rationem ſuſcipiet. q. d. ad eos ſic dicentes non ſolum ſequitur genus ſuſcipere rationem ſpeciei, ſed etiam differentiæ, qua diuiditur & probat conſequentiam, & dicit. { Eo ꝙ altera dictarum differentiarũ ex neceſſitate prædicatur de genere, } cum altera ſit affirmatio, altera negatio, & quæcunq; earum prædicatur de genere, habebitur abſurdum, ꝙ. ſ. genus ſuſcipiet rationẽ differentię. Quare non ſolum ſpecies, ſed differentia prædicabitur de genere. Quæ cum ſint abſurda, abſurdũ erit differentiam, quæ accipitur in definitione lineæ eſſe negationem. Tunc ex probatione exempli huiuſmodi, deducere potes rationem loci decimi.

Eſt autem dictus locus utilis ad eos, qui ponunt ideas eſ- B *ſe. Si enim non eſt ipſa longitudo, quodammodo prædicabitur de genere, quoniam latitudinem habet, aut ſine latitudine eſt. Oportet enim de omni longitudine alterum eorum uerificari, ſiquidem de genere uerificari oporteat. hoc autem non accidit. Sunt enim & ſine latitudine, & latitudinem habentes longitudines. Quare ad illos ſolos utilis hic locus quicunq; genus unum numero dicunt eſſe. Hoc autem faciunt, qui ideas ponunt, quoniam ipſam longitudinem, & ipſum animal genus dicunt eſſe.*

Cum accepiſſet locum, nunc oſtendit eum non valere in omnibus, immo (vt Alex. inquit) iſte locus eſt ſimpliciter ſophiſticus, quoniam non eſt verum contradiuiſas differentias longitudinis, (quæ ſunt ſine latitudine, & latitudinem habent) prædicari de ipſa longitudine. Tunc enim prædicarentur, ſi eſſent conſtitutiuæ longitudinis, & nõ diuiſiuę. Hoc autem patet ex eo quia rationale & irrationale differentiæ ſunt contradiuiſæ, quia vero animalis ſunt di- C uiſiuæ, & non conſtitutiuæ, ideo de animali non prædicantur, ſed cum ipſo animali de homine prędicantur, & de ipſis irrationalibus animalibus, ſic autem ſe habet in propoſitis differentijs, nam longitudo diuiditur per id, quod latitudinem habet, & non habet. Quare neutrum horum de longitudine prædicabitur, ſed vtrũq; horum cum longitudine, nam longitudo ſine latitudine de linea, longitudo autẽ cum latitudine de ſuperficie prædicatur. Tunc ad formam reſpondet, ꝙ tunc ſunt contradictoria habens latitudinẽ, & ſine latitudine, cum accipiuntur reſpectu omnis longitudinis, nam tunc omnis longitudo habet latitudinem, vel non omnis longitudo habet latitudinem. Eſt enim regula oĩa dialecticorum circa ſingulare contradictoria fieri tam per negationem præpoſitam, quia poſtpoſitam. Vtroq; n. modo hæ contradicunt, Socrates eſt Philoſophus, & Socrates non eſt Philoſophus, & Socrates eſt Philoſophus, & nõ Socrates eſt Philoſophus. At in vniuerſalibus non niſi ꝑ negationem prępoſitam, vt omnis homo eſt philoſophus, D & non omnis homo eſt philoſophus. Quare & hæ contradicunt omne animal eſt rationale, & non omne animal eſt rationale. At cum accipiuntur reſpectu longitudinis in vniuerſali ſine ſigno vniuerſali, non contradicunt, non enĩ hę contradicunt animal eſt rationale, animal non eſt rationale, cum non ſit neceſſe alterum de animali verificari, vnde dicit. { Eſt autem dictus locus vtilis ad eos } .i. contra eos, { qui ponunt ideas eſſe, } quod autem ſit vtilis contra eos qui ponunt ideas, declarat, { nã ſi non eſt ipſa longitudo } .i. idea longitodinum, verbum enim ipſa, quod græce eſt αὐτό, cum additur alicui termino, denotat apud Platonẽ ideam termini, cuius additur. Cum enim dicitur ipſe homo ideam hominis Plato intelligit, & cum dicitur ipſum animal, ideam animalis, cum igitur non fuerit idea longitudinum, { quodam modo prędicabitur de genere } .ſ. utraq; differentiarom ex oppoſito diuiſarom { quoniam } genus vniuerſale { latitudinem habet, aut ſine latitudine eſt, } & arrepit, aut, pro &, quoniam longitudo habet latitudinem & longitudo non habet latitudinem, vt animal eſt rationale, & animal non eſt rationale. Sunt enim duæ indefinitæ ſubcontrariæ ſimul veræ. Quare negatis ideis, locus inutilis eſt, contra vero ideas ponentes locus eſt vtilis. Tunc ad formam reſpondet, & dicit. { Oportet enim de omni longitudine alterum eorum verificari, ſiquidem de gñe } alteram differentiarum e diuerſo diuiſarum { verificari oporteat, } quoniam omnis longitudo, habet latitudinẽ, { hoc autem non accidit } negantibus ideas, quoniam ſine ſigno omnis volunt vtranq; differentiam de genere verificari, { ſunt enim longitudines } cum non ſunt ideæ, { & ſine latitudine, & latitudinem habentes, } ſicuti animal eſt rationale, & irrationale. { Quare ad illos } & contra illos { ſolos vtilis hic locus, quicunq; genus vnum numero dicunt eſſe, hoc autem faciunt, qui ideas ponunt, } idea enĩ hominis eſt ſingolare quoddam, { nam ipſam longitudinẽ F & ipſum animal } ſingulariter, & idealiter { genus dicũt eſſe. } & ſic contra hos locus vtilis eſt, concelſa enim idea lõgitudinis ſequitur longitudinem eſſe ſine latitudine, aut latitudinem habere. Hęc enim ſont circa ſingulare contradictoria, & ſic conceſſis ideis, ſequitur de genere prædicari alteram differentiarum. Contra peripateticos vero locus non eſt neceſſarius, quia apud eos nihil prohibet vtranque differentiam prædicari de genere, ſine ſigno omnis, vt diximus ſuperius.

Fortaſſe autem in quibuſdam etiam neceſſarium eſt negatione uti definientem, ut in priuationibus. Cæcum enim eſt, quod non habet uiſum, quando aptum eſt habere.

Quia dixerat in definitione non eſſe ponendam differentiam per negationem, poſſet propter hoc aliquis credere in definitione nullatenus poni poſſe negationem aliquo pacto, hoc igitur remouendo dicit. { Fortaſſe autem in quibuſdam etiam neceſſarium eſt negatione vti definientem, vt in priuationibus, } cum definiuntur, quod oſtendit per G exemplum, & dicit. { Cæcum enim eſt, quod non habet uiſum, quando aptum eſt habere, } Adinolphus dicit hic in huiuſmodi cæci definitione poni negationem, non tamen ſicuti differentiam, ſed ut genus, quia differentia quæ debet rem conſtruere, non poteſt eſſe negatio. Alexan. autem dicit priuationes conuenienter deſcribi per negationes, quoniam in definitionibus talium non accipitur genus quoddam, in quibus enim genus acceptum eſt, abſurdum eſt in his negatione vti. Præterea negatio non ſignificat aliquid eſſe, nec definit aliquid corũ, quæ ſunt ſub genere, negatio .n. ſecundũ ſe dicta non magis de ente ꝙ̃ de non ente verificatur. Sed ſi priuatio definitur in concreto, ſemper ſubiectum, cuius eſt, accipitur pro genere, vt animal in definitione cæci & negatio pro differentia. Eſt enim cæcum animal non habens viſum, aptum tamen habere, & ſic non recte H dicit Adinolphos. At ſi priuatio definit in abſtractu, ſic Adinolphus, & Alexander recte dixerunt, aſſerentes negationem accipi in definitione interdum loco generis, ſubiectũ vero cuius eſt, loco differentiæ.

Differt autem nihil negatione diuidere genus, aut huiuſmodo affirmatione, quatenus negatione neceſſe eſt e diuerſo diuidi ut ſi longitudinem habentem latitudinem definiuit. Nam habenti latitudinem e diuerſo diuiditur non habens latitudinem, neq; aliud quicquam. Quare rurſum negatione diuiditur genus.

Hic textus obſcurus eſt, Adinolphus ait, cum Ariſto. dixiſſet negatione non eſſe genus diuidendum, nec ſpeciem conſtituendum, & poſſet quiſpiam putare affirmationem contra talem negationem e diuerſo diuiſam poſſe hoc facere, propterea remouendo hoc, aſſerit nec dictam affirmationem, nec negationem cõtra ipſam diuiſam poſſe genus diuidere, uel ſpeciem conſtituere. Si enim affirmatio poſſet & negatio eadem ratione illud faceret. hæc Adinolphus, ſed quid velit dicere, nec ipſe expõit, nec curo intelligere.

I Eſt enim expoſitio textu longe obſcurior. Alexan. autẽ aſſerit Ariſtot. velle declarare, quando genus diuidi poteſt negatione, & aſſerit tunc genus negatione diuidi poſſe, cũ videlicet diuiditur tali affirmatione, cum qua contradiuiſa negatio intelligitur, ſicuti quando dixerimus longitudo diuiditur in habens latitudinem, & in non habens latitudinẽ aut animal ad rationale, & ad irrationale. Quare cum affirmatio, qua genus diuiditur, talis fuerit, vt cum ea cointelligitur negatio e diuerſo diuiſa, tunc genus affirmatione, & negatione diuiditur, hoc autem non in omnibus verũ eſt, quoniam ſi aliquis dixerit, viſum eſſe organum viſionis, nõ illico intelligitur cum hoc negatio contradiuiſa, quoniam eam non habet. Sunt etiam alia plura talia.

Expoſitio Alexand.

Propria expoſitio

Ego vero dico Ariſto. velle exponere, quando genus negatione diuiditur, & dicit tunc genus negatione diuidi, cum non omnes differentiæ, quibus diuiditur, ſunt perſpicuæ. Animal enim diuiditur per rationale, ſed quoniam differentia huic oppoſita affirmatiua non habet nomen impoſitum, ideo per negationem accipitur, & ita animal diuiditur per rationale,
K & irrationale, non enim differentia e diuerſo diuiſa rationali perſpicua eſt. Vnde dicit { differt autem nihil negatione diuidere genus, aut huiuſmodi affirmatione quatenus } carentia alterius differentiæ, { negatione neceſſe eſt e diuerſo diuidi } genus ipſum, cum enim altera differentia nõ fuerit nominata, ea negatione genus neceſſe eſt diuidi, ſine qua affirmatio, quæ eſt altera differentia, intelligi non poteſt, { vt ſi longitudinem } quod eſt genus, { definiuit, } aliquis dicendo { longitudinem eſſe habẽtem latitudinẽ } hæc definitio incompleta eſt, quia tamen { habenti latitudinem e diuerſo diuiditur, nõ habens latitudinẽ, nec aliud quicquã eſt, { cum quo diuidere genus poſſit } hac ratione ſit, { vt rurſum negatione diuidatur genus } .ſ. longitudo, & ita completa definitio erit, quod longitudo ſit habens latitudinem, uel non habens latitudinem. Hęc etiam eſt completa diuiſio. Sic mihi videtur eſſe intelligendus textus hic,
L verum ſi aliter vobis videbitur, exponatis, quomodo placebit.

LOCVS VNDECIMVS.

cõuicium προπηλα-κισμὸν fraudẽ opprobriũ, irriſione χλευασίας illuſione, ludibrio, fraude ludo

Rurſum ſi ſpeciem, ut differentiam aſſignauit, ut qui cõuicium, iniuriam cum irriſione definierunt. nam irriſio iniuria quædã eſt. Quare non differentia, ſed ſpecies eſt irriſio.

Hic eſt locus vndecimus, qui accipitur a comparatione differentiæ ad ſpeciem, & dicit. { Rurſum } interimenda eſt definitio, { ſi } qui definit, in definitione { ſpeciem, vt differentiam, } & loco differẽtiæ { aſſignauit, } affert exẽplum, & dicit, { vt qui conuiciũ, } ſiue opprobrium, { iniuriam cũ irriſione definierunt, } hi non definierunt { nã } irriſio non differentia { eſt, } ſed { quædam iniuria, } hoc eſt, ſed quædam ſpecies iniuriæ, vt patet ſecundo rhetori. { Quare non differentia, ſed ſpecies eſt irriſio, } exempla vero, quæ Alex. aſſignat hic, potius ſequenti, quam præſenti textui accommodanda ſunt, ideo transeant.

LOCVS DVODECIMVS.

Inſuper ſi genus ut differentiam dixit, ut uirtutem habitum bonum, uel ſtudioſum bonum enim genus uirtutis eſt.

M Aſſignat nunc locum duodecimum, qui accipitur, a cõparatione differentiæ cum genere, & dicit. { Inſuper } interimenda eſt definitio, { ſi genus, ut differentiam dixit } & aſſignat exemplum, { vt } non definit: qui dixit } virtutem } eſſe { habitum bonum, vel ſtudioſum } cuius cauſam affert, & dicit, { bonum enim genus virtutis eſt, } & nõ differentia ideo nõ definit qui illo modo virtutẽ definit.

An non genus eſt bonum, ſed differentia. Si quidem uerum eſt, quod non contingat idem in duobus generibus eſſe, non continentibus ſeinuicem: (nam neq; bonum continet habitũ, neq; habitus bonum. Non enim omnis habitus eſt bonum, neq; omne bonum eſt habitus) non erunt profecto genera ambo. Si igitur habitus genus eſt uirtutis perſpicuum bonum non genus, ſed magis differentiam eſſe. Præterea habitus quidem quid eſt uirtus ſignificat, bonum autẽ, non quid eſt, ſed quale quid eſt, uidetur aũt differentia quale quid ſignificare. N

Cum aſſignaſſet locum, & exemplum, corrigit ſe quo ad exemplum: & probat per duas rationes: quod bonum ſit differentia in definitione aſſignata: primam autem aſſignat & dicit. { An non genus eſt bonum, ſed differentia, } & quod bonum ſit differentia: probat primo, & dicit, { ſi quidẽ uõ verum eſt, & dignitate acceptum, { quod non contingat idẽ in duobus generibus eſſe non continentibus ſeinuicem: } dico non cõtinentibus: quoniam in duobus generibus ſubalternis idem eſſe poteſt. In diuerſis autem, nequaquam, quoniam diuerſorum generum: & non ſubalternatim poſitorum diuerſę ſunt differentiæ, & ſpecies. Tunc adde minorem: ſed habitus: & bonum non continent ſe, ſed ſunt diuerſa genera: non, ſubalternatim poſita: & probat, & dicit (nam neq; bonum continet habitum: neq; habitus } continet { bonum: non enim omnis habitus eſt bonũ: neq; } O econtrario { omne bonum eſt habitus) } concluſio debecet eſſe: igitur idem non erit ſub habitu & bono tanquam ſub generibus: vt ſyllogiſmus ſit: ſub generibus non ſe inuicem cõtinentibus non poteſt idem eſſe: habitus & bonum ſunt non ſeinuicem continentes, igitur ſub habitu & bono non poteſt idem eſſe. Addit deſtructionem concluſionis: & dicit { non erunt profecto genera ambo } .q. d. ſed idem ſ. virtus eſt ſub ambobus, igitur ambo non poſſunt eſſe genera. Tunc vltra oportebit igitur alterum genus: alterum differentiam eſſe: { ſi igitur: } vt inquit: { habitus genus eſt virtutis: perſpicuum bonum non genus: ſed magis differentiam eſſe, & ſic in ea definitione recte habitus pro genere: & bonum pro differentia acceptum eſt. Deinde aſſignat ſecundam rationem, & dicit, { præterea habitus quidem quid eſt virtus ſignificat: bonum autem non quid eſt: ſed quale quid eſt: videtur autem differentia quale quid ſignificare } igitur bonum eſt differentia virtutis conſtitutiua & habitus genus: & ſic exemplum nõ recte aſſignatum eſt. P Propterea Alexan. in ſuperiore textu aſſignauit exempla, quibus verificauit locum: primum eſt, ſi aliquis vocem definierit quod ſit aer percuſſus. non enim definit: qui ſic definit: nam genus vocis eſt percuſſio, & non differentia. Similiter qui definit ſimilitudinem: quod ſit naſus concauus: non definit: nam concauitas eſt genus ſimilitudinis. Eſt enim cõcauitas in naſo.

Videndum autem, & ſi non quale quid, ſed ipſum quid ſignificat aſsignata differentia. Videtur enim omnis differentia quale quid ſignificare. τόδε ipſum

Non recte Adinolphus: & latinus Anonymus: & Albertus hunc duodecimum locum dixerunt accipi per comparationem differentiæ ad indiuiduum: nam τόδε, vt Alexã. exponit, non hoc aliquid: ſed ipſum quid ſignificat. Et propterea hunc locum Ariſto. accepit per comparationem ad modum prædicandi: & dicit { videndum autem: & ſi non quale quid, ſed ipſum quid ſignificat aſſignata differẽtia } .i. ſi in eo quod, quid eſt (vt Alex. exponit) prædicatur, nam ſi in eo quod quid eſt prædicatur: quod pro differentia accipiebatur in definitione: non erit differentia: & ſic non definit: { videtur enim omnis differentia quale quid non, & } ipſum quid, { ſignificare } .i. videtur enim omnis differentia prædicari in quale quid: & non in eo quod quid. Ideo non definit, qui dicit hominem eſſe animal humanum, nã humanitas in eo quod quid prædicatur de homine, & non in quale quid. Q

LOCVS DECIMVSTERTIVS.

Conſiderandum autem, & ſi ſecundum accidens ineſt definito differentia. nam nulla differentia eſt eorum, quæ ſecundum accidens inſunt, ſicuti neq; genus: non enim contingit differentiam ineſſe alicui, & non ineſſe.

Aſſignat decimumtertium locum per comparationem differentiæ ad accidens & dicit. { Conſiderandum autem, & ſi ſecundum accidens ineſt definito differentia, } quoniam

A niam ſi ſic, interimenda eſt definitio. Cuius rationem aſſignat, & dicit, { nam nulla differentia eſt eorum, quę ſecundum accidens inſunt, ſicuti neq; genus } eſt eorum, quę ſecundum accidens inſunt, & hoc probat, & dicit, { nõ contingit differentiam ineſſe alicui, & non ineſſe, } ſed ſolũ ineſſe, & ſemper eſſentialiter prædicari de ſpecie. Dicit Alex. & quidem bene, hunc locum eſſe cõmunem et alijs duobus videlicet generi & ſpeciei, nam ſpecies, & genus hoc aliqd ſignificant. Præterea impoſſibile eſt aliquod accidẽs eſſe eorum aliquid, quæ in ſubſtantia inſunt, quippe cum accidens poſſit ineſſe, & non ineſſe ei, cui accidit. Quod autem eſt in ſubſtantia alicuius inſeparabile eſt ab ipſo. quare ſi aliquis definierit aliquam ſpeciem, & acceperit in illius definitione aliquod accidens pro differentia, hic non definiuit, quia accepit aliquid pro eo, quod eſt in ſubſtantia, quod non eſt in ſubſtantia.

LOCVS DECIMVSQVARTVS.

B *Inſuper ſi prædicatur de genere differentia, uel ſpecies, uel aliquod inferiorum ſpeciei, non erit definiens. Nullum enim eorum, quæ dicta ſunt, contingit de genere prædicari, eo q. genus de quã plurimis omnium dicitur.*

Aſſignat locum decimumquartum, qui accipitur a genere per comparationem ad differentiam, & ad ſpeciem, vel ad aliquid eorum, quæ ponuntur ſub ſpecie ſecundum prædicationem, & dicit. { Inſuper ſi prædicatur differentia de genere, } quod ponitur in definitione, vel prædicatur { ſpecies, vel aliquod inferiorum ſpeciei } .ſ. eorum, quę ſub ſpecie ſunt, de eo genere { definiens } ſpeciem per tale genus { non erit definiens, } & aſſignat rationem, & dicit, { nullum enim eorum, quæ dicta ſunt, contingit de genere prædicari } ſed magis econtrario { eo ꝙ genus de q̃ plurimis omnium } eorum quæ dicta ſunt, { dicitur } eſt enim genus in plus q̃ differentia, & q̃ ſpecies, & q̃ indiuiduũ. Sed occurres, quia ſequitur homo eſt animal, ergo animal eſt C homo, & ſequitur Socrates eſt animal, ergo animal eſt Socrates per conuerſionem in terminis. Quare ſpecies prædicatur de genere, & et indiuiduum. Dicendum Ariſtotelẽ intellexiſſe, genus prædicari de ſpecie vniuerſaliter, & non econuerſo, & de indiuiduo prædicatione naturali, & non econuerſo. Quare licet animal ſit homo, non tamen omne animal eſt homo ſicuti omnis homo eſt animal. Similiter licet naturali prædicatione Socrates ſit animal, non tamen naturali prædicatione animal eſt Socrates.

LOCVS DECIMVSQVINTVS.

Rurſum ſi prædicatur genus de differentia. Non enim de differentia, ſed de quibus differentia genus uidetur prædicari, ut animal de homine, & boue, & de alijs greßibilibus animalibus, non autem de ea differentia, quæ de ſpecie dicitur. Si enim de unaquaq; differentiarum animal prædicabitur, multa animalia de ſpecie prædicabuntur, quippe cum differentiæ de ſpecie prædicentur. Inſuper differentiæ omnes aut ſpecies aut indiuidua erunt, ſiquidem ſunt animalia D *nam unumquodq; animalium aut ſpecies, aut indiuiduũ eſt.*

Aſſignat decimumquintum locum, qui accipitur a genere per comparationem ad differentiam ſecundum prædicationem, & dicit. { Rurſum ſi prædicatur genus de differentia } quæ ponitur in definitione alicuius, ſubaudi interimitur definitio, & aſſignat rationem primo per exemplum, & dicit, { non enim de differẽtia } prædicatur genus { ſed de quibus differentia videtur prædicari, } de ijs { genus } videtur prædicari. { vt animal de homine, & boue, & de alijs greſſibilibus animalibus, non autem de ea differentia, quæ de ſpecie dicitur. } non oportet igitur huiuſmodi differentias tales eſſe in definitionibus, vt genus de ipſis prædicetur. Sed de quibus differentia .ſ. de ſpeciebus, ad quas generum diuiſio fit, de his genera prędicantur. vnde cum genera non diuiduntur in differentias, ſed per differentias, ſicuti in alijs, quæ diuiduntur, diuidens non eſt diuiſum, ſic nec differentia erit genus, deinde hoc probat argumento E ducente ad impoſſibile, & dicit, { ſi .n. de vnaquaq; differentiarum animal prędicabitur, } vt de pedeſtri, & bipede, & rationali, quoniam de quo prædicatur animal in eo quod quid eſt, illud animal eſt, erit & pedeſtre animal & bipes animal, & rationale animal. Si igitur homo fuerit animal pedeſtre, bipes, rationale, de ipſo homine pluries animal prędicaretur, & multa animalia homo eſſet, quod abſurdum eſt. Ideo dicit { ſi enim de vnaquaq; differentiarum animal prædicabitur } ſubaudi in eo quod quid eſt, { multa animalia de ſpecie prædicabuntur, } quia animal, pedeſtre, bipes & rationale, quorum vnumquodq; eſt animal in eo, quod quid eſt, vt dicis. Deinde argumentator, & dicit, { Inſuper } ſi genus prædicaretur in eo quod quid eſt de differentijs, { differentiæ omnes, aut ſpecies, aut indiuidua erunt, ſiquidem } differentiæ animalis { ſunt animalia } in eo quod quid eſt, deducit conſequentiam, & dicit { nam vnũquodq; animalium aut ſpecies, aut indiuiduum eſt. } quo- F niam omne, quod ſub genere eſt, aut ſpecies eſt, aut indiuiduum, ad hæc enim eſt generum diuiſio, & in his eſſe generum eſt, immediate quidem in ſpeciebus, mediate vero, atq; ſecundarie in indiuiduis, diximus genus non prædicari de differentia in eo quod quid eſt, vt Alexand. expoſuit, quoniam bene prædicatur de differentijs in concreto. Hęc enim vera eſt rationale eſt animal, quoniam id, quod eſt rationale eſt animal, non autem rationalitas eſt animal, & ꝓpterea ſolet dici genus prædicari de differentia poſſe bifariam intelligi, aut pro differentia formaliter ſumpta, & ſic falſum eſt, aut pro differentia ſumpta pro ſubiecto, vel ſuppoſito, & ſic eſt vera. Alij dixerunt genus poſſe prædicari de differentijs denominatiue, non autem formaliter.

LOCVS DECIMVSSEXTVS.

Similiter autem inſpiciendum & ſi ſpecies aut inferiorũ ſpeciei aliquod de differentia prædicatur. Impoßibile enim, G *eo q. de pluribus differentia quam ſpecies dicitur. Præterea accidet differentiam ſpeciem eſſe, ſiquidem prædicabitur de ea aliqua ſpecierum. Nam ſi de differentia prædicatur homo, manifeſtum, quoniam differentia eſt homo.*

Aſſignat locum decimumſextum, qui accipitur per comparationem differentiæ ad ſpeciem ſecundum prædicationem, & dicit. { Similiter autem inſpiciendum, & ſi ſpecies, aut inferiorum ſpeciei aliquod de differentia prædicatur, } dico de ea differentia, quæ ponitur in ſui definitione, nam ſi ſic, interimenda eſt definitio, vt ſi diceretur, homo eſt animal ſicuti Socrates, quia enim homo definitus de Socrate prædicatur, qui in tali definitione ponitur, vt differentia, ideo interimitur definitio. Deinde probat ꝙ ſpecies non prædicetur de differentia, & quidem per duas rationes, quarum primam dicit, { impoſſibile enim } eſt, vt ſpecies prędicetur de differentia, ſaltem interimenda. Eſt enim differẽ- H tia duplex, altera conſtitutiua, & vltima, & hæc conuertitur cum ſpecie, quædam diuiſiua, & intermedia, & hæc eſt in plus quã ſpecies, & de hac intelligitur prima ratio, cũ dicit, { eo ꝙ de pluribus differentia q̃ ſpecies dicitur, } & ſic prima ratio valet de differentia intermedia. Secunda ratio vero valet de omni differentia, cũ dicit, { pręterea } ſubaudi ſi ſpecies prędicatur de differentia, { accidet differentiã ſpeciem eſſe, } Adinolphus, & Anonymus & Albertus intellexerunt, ꝙ accidit vt ſpecies ſit differentia, ſi videlicet ſpecies de differentia prędicaretur, & vere errant, cum verba textus ſonent in contrarium. Quare dicamus, ſi ſpecies prædicaretur de differentia, ſequitur, vt differẽtia ſit ſpecies, & hoc dicit, { præterea ſiquidem } de differẽtia { ea } videlicet, quę ponitur in definitione { prędicabitur aliqua ſpecierum, accidet differentiam eſſe ſpeciem } ita vt differentia ſit ſubiectum, & ſpecies prædicatum. Probat conſequentiam, & dicit, { nam ſi de differentia prædicatur homo, } vt de bipede, { manifeſtum quoniam differentia eſt homo, } & ſic bipes erit homo, & cum homo prædicetur de bipede, & non de vt indiuiduo, igitur, vt

I de ſpeciebus, omne enim qood de aliquo prędicatur, de eo prędicator, aoc vc de ſpecie, aut vt de indiuiduo, quare bipes erit ſpecies homiois. Er ſic ſequitur, vt differentia ſit ſpecies. Sed orcurres, nonne homo prędiratur de rationali, qnod eſt differentia? Dicere ꝙ non vt de ſobiecto, vel dicere ꝙ non prędicetur prędicatione formali, ſed quadam, vt ita loquar, prædicacione maceriali, quatenus prędicatur de Sorrate & Placone, de quibos prædiratur rationale, vt de ſubiectis. ſed magis econtrario rationale de homine, & vt de ſubiecto, & prædicacione formali, ar per ſe.

LOCVS DECIMVSSEPTIMVS.

Rurſum ſi non prior eſt differentia ſpecie. Nam genere quidem poſterior eſt. Specie autem priorem differentiam eſſe oportet.

Aſſignat locum decimomſeptimom qui accipitur per cõparationem differentię ad genus, & ad ſperiem ſecundum prioritatẽ, & dicit. { Rurſum } ſubaudi interimitur definicio, { ſi differentia, } quę accipiť in ea, { non ſit prior ſpecie, } & ſubaudi poſterior genere. Cuius cãm aſſignat, & dicit, { nam } differentia { genere quidem poſterior eſt, ſpecie aũt priorẽ dſiaoı eſſe oportet. } Eſt quidẽ gñe poſterior, qa ipſum diuidit. Eſt vero ſpecie prior, quia eam conſtituit.

LOCVS DECIMVSOCTAVVS.

Conſiderandum autem, & ſi alterius generis eſt dicta differentia neq; rontenti, neq; continentis. nam non uidetur eadem differentia duorum generum eſſe non continentium ſeinuicem. Si autem non: accidet & ſpeciem eandem in duobus generibus eſſe non rontinentibus ſeinuicem. Infert. n. unaquæq; differentiarum proprium genus, ut greſſibile & bipes, animal coinferunt, quare ſi de quo differentia & generum utrunq;, manifeſtum utiq; quoniam ſpecies in duobus erit generibus non rontinentibus ſeinuicem.

L genus ſuba A B genus quale — ſuba ſcientia A B

V — V

rõnale C dña grãmaticum. — C Theoreticũ.
homo D ſpecies — D animal

Aſſignat lorom decimũoctauum, qui accipitur per cõparatiooem differentiæ ad plura genera, & dicit. { Conſiderãdum aũt, & ſi alterius generis eſt dicta differentia, } quæ accipitur in definitione, dico alterius generis, { neq; cõtenti, neq; continẽtis } .ſ. quod nec rontinet illud, cuius accepta eſt differentia, nec rontinetor ab eo. nã ſi ſit, interimenda eſt definitio. Vt ſi aliquis diceret hominẽ eſſe animal grammaticum, interimenda eſt definitio, qm̃ grãmaticum alterius generis ab animali, eſt n. de geoere qualitatis. Modo qualitas nec continet animal, nec continetur ab animali.
M Sed qm̃ aliquis dicere poſſet differentiam eſſe duorũ generum omnino diuerſorum, ideo probat eandem differentiã non poſſe eſſe diuerſorom generũ ratione. videlicet ducente ad impoſſibile, & dicit, { nã non videtur eadẽ differẽtia duorum generũ eſſe non rontinentium ſeinoicem. } genera non continentia inuicem ſunt genera diuerſa, quę non ſubalternatim ponuntur. Quod probat, & dicit, { ſi autem non } eſt ita, vt dixi, ſed ita, vt differẽtia ſit ſub diuerſis generibus, abiunctis, ar non ſubalternis, { accidet & ſpeciem eandem in duobus generibus eſſe rontinentibus ſeinuicẽ. } Hoc eſt abiunctis, ac diuerſis, deinde deducit roſequentiã & dicit, { infert. n. vnaquęq; differentiarũ propriũ genus, vt greſſibile & bipes quæ ſunt duæ differẽtiæ animalis { ro inferont animal. } Sequitur. n. eſt greſſibile, ergo eſt animal, iterum eſt bipes, ergo animal. { Quare ſi de quo differentia } ſubaudi prędicatur, { & generum vtrũq; } prędiratur, vt ſi de homine prędicetur grammaticum, de homine prędiratur ſubſtantia, & quale, { manifeſtum vtiq;, qm̃ ſpecies } .ſ. homo, de quo prędicatur grãmaticũ, { in duobus erit generibos non rontinentibus ſeinuicem } .ſ. in ſubſtantia, & in quali, quod eſt abſurdum. verbi cauſa, ſi dicatur, ꝙ animal ſit ſubſtantia Theoretica, hęc definitio interimenda eſſet, nam Theoreticum eſt quidem ſcientiæ differentia, accepta tamen eſt in illa definitione differentia ſubſtantię, modo ſubſtantia, & ſcientia genera ſont diuerſa, quæ non ſubalternantor. Quare ſequetur vt animal ſit ſubſtantia, & ſciẽcia, quoniam differentia proprium genus infert, cuius eſt differentia, quod eſt abſurdum. N

An non impoßibile eandem differentiam duorum generũ eſſe non continentium ſeinuicem, ſed addendum, neq; utroq; ſub eodem exiſtente. nam greßibile animal, & uolatile animal genera ſunt non continentia ſeinuicem. Et utriuſq; eorũ eſt bipes differentia. Quare addendum eſt, neque ſub eodem utroq; exiſtente. Hæc enim ambo ſub animali ſunt. Manifeſtum etiam, quoniam non neceſſe eſt differẽtiam omnem proprium genus inferre. Eo q. contingit eandem duorum generum eſſe, non continentium ſeinuicem, ſed alterum tantum neceſſe eſt inferre, & eo ſuperiora omnia. Vt bipes, greßibile uel uolatile animal. O

M genus animal.
genus greſſibile animal A B volatile animal genus

V

differentia C bipes.
Species D Homo.

Vt Alexander exponit, Ariſto. cum aſſignaſſet locum, nunc addit correctiuum eius quod dixit circa probationẽ loci. Dixit enim differentiam non poſſe eſſe ſub diuerſis generibus, quia tunc ſpecies poſſet eſſe ſub diuerſis generibus. P nunc declarat duo, quorom primum eſt, ꝙ differentia poſſit eſſe in diuerſis generibus, & ita ſpecies, quando. videlicet illa diuerſa genera ſunt inter ſe diuerſa, ſob vno tamen communi genere contenta, & dicit. { An non impoſſibile eandem differentiam duorom } diuerſorum { generũ eſſe non continentium ſeinuicem. Sed } quando dicitur eadem differentia non põt eſſe ſub diuerſis generibus, intelligẽdũ eſt, & { addendum neq; vtroque ſub eodem exiſtente. } Quando enim genera ſunt diuerſa, nec ſubalterna, nec ſub vno communi genere rontenta, tunc non poſſunt ſub ſe rontinere vnam, & eandem differentiam, Quòd ita ſit, exẽplo demonſtrat, & dicit, { nam greſſibile animal, & volatile animal genera ſunt } diuerſa, { non continentia ſeinuicem } ſubalternatim, { & } tamen { vtriuſq; eorum eſt bipes differentia. Quare addendum eſt, neq; ſub eodẽ vtroq; exiſtente } quia vero illa ſunt ſub vno communi genere. Q { hæc enim ambo ſub animali ſunt, } ideo vna differentia. videlicet bipes ſub ambobus eſſe poteſt. Hoc eſt primum, deinde declarat ſecundum. ſ. ꝙ non oportet ſemper differentiam proprium genus inferre, & dicit, { manifeſtum etiam, quoniam non neceſſe eſt differentiam omnem proprium genus inferre, eo ꝙ contingit eandem } . ſ. differentiam { duorum generum eſſe, } modo illa duo genera ſob vno communi genere contineantur. { Sed alterum tantum } . ſ. ſub diſiunctione { neceſſe eſt inferre, & eo } genere { ſuperiora omnia, vt bipes, } non infert greſſibile animal tantum, nec volatile animal tantum, { ſed greſſibile animal vel volatile } animal Et omnia alia genera, quę ſunt ſupra illo communi, ſob quo hæc continentur.

LOCVS DECIMVSNONVS.

Videndum autem & ſi in aliquo differentiam aßignauit ſubſtantiæ. Nam non uidetur differre ſubſtantia a ſubſtantia in eo quod alicubi eſt. Quare & eos, qui greßibili, & aquatili diuidunt

A *li diuidunt animal, increpant. tanquam greſſibile & aquatile alicubi ſignificet. An in his quidem non recte increpant, non enim in aliquo, neq; alicubi ſignificat aquatile: & terreſtre, ſed quale quid, & enim ſi in ſicco fuerit, pari ratione aquatile. Similiter autem & terreſtre, & ſi in humido fuerit, pari ratione terreſtre ſed non aquatile erit. Attamen ſi quandoque ſignificet in aliquo differentia, manifeſtum, quoniam peccabit.*

tanquam ὡς ex eo q͞a ꝓpterea quia

Aſſignat locum decimumnonum, qui accipitur a differẽtia contracta ad locum, qui talis eſt, ſi differentia, quę ponit in definitione, ſignificet eſſe in loco, interimenda eſt definitio, & dicit. { Videndum aũt & ſi in aliquo }. ſ. loco { differentiam ſubſtantiæ } hoc eſt ſubſtantialem differentiã, quę in definitione accipitur, { aſſignauit, } nam ſi eſſe in loco aſſignauit in definitione pro differentia ſubſtantiali, interimẽda eſt definitio, probat, & dicit, { nam non videtur differre
B ſubſtantia a ſubſtantia in eo quod alicubi eſt }. i. nam nõ videtur ſubſtantia a ſubſtantia differre eſſentialiter propter eſſe in loco, cum locus extrinſecus accidat, eſſentialis autẽ differentia intrinſecus. Quo vero ad verba attinet, verbum { in aliquo } græce ἔν τινι, multipliciter dici, vt quarto phyſicæ auſcultationis perſpicuum, hic tamen pro eſſe in loco accipitur. Ideo qui pro differentia accipit eſſe in loco, interimit definitionem, quoniam eſſe vbi, & in loco aliquo non eſt ſubſtantia alicuius quod quid erat eſſe ſignificans. at definitio, in qua differentia accipitur, quod qd erat eſſe ſignificat. Deinde diſputat cõtra quoſdam de ea animalis diuiſione, qua animal diuiſit Ariſto. libro de animalibus nono, per quã animal diuiditur in greſſibile, & aquatile, & primo ponit opinionem quorundam, & dicit, { quare & eos, qui greſſibili, & aquatili diuidunt animal, increpant, tã quã }. i. propterea quia { greſſibile & aquatile alicubi } hoc eſt eſſe in loco { ſignificet, } aquatile quidem in aqua, greſ-
C ſibile aũt in terra. Deinde defendit diuiſionem illam, quoniam ipſe vſus eſt ea in libris de animalibus, & dicit, { an in his quidem non recte increpant, & aſſignat cauſam, & dicit, { non. n. in aliquo, neq; alicubi }. i. eſſe actu in loco { ſignificat aquatile & terreſtre, } ſed ex eo quia in aptitudine ac potentia quadam { quale quid, } ſignificant, & hoc declarat dicens, { & enim ſi } animal aquatile { in ſicco } & terra { fuerit, pari ratione aquatile erit } vt eſt, quando eſt in aquis. { Similiter aũt & terreſtre } animal, { & ſi in humido } atq; aqua { fuerit, pari ratione terreſtre, } vt antea; { ſed non aquatile erit. } Ergo licet eſſe actu in loco nõ poſſit eſſe differentia ſubſtantialis, eſſe aptum natum in loco, põt eſſe differentia ſubſtantialis, ſicuti ratiocinari nõ eſt differentia ſubſtantialis, ſed rationale, hoc eſt aptum natum ratiocinari eſt differentia ſubſtantialis, deinde refutata opinione, repetit locum aſſignatum, & dicit, { attamen ſi differentia quandoq; ſignificat } eſſe { in aliquo } actu { manifeſtum, quoniam peccabit, } quoniam ſubſtantiæ differentia non põt eſſe vbi vel in loco eſſe, vt diximus ſupius,
D & ſicut Ariſto. dixit de loco, ita vult & de tempore eſſe intelligendum, & de omnibus alijs, quę rei definitæ inſunt extrinſecus. Ideo fruſtra diſputant Neoterici propter qd Ariſtoteles prætermiſit conſiderationes, quæ accipiuntur a tẽpore, & ab alijs id genus.

LOCVS VIGESIMVS.

Rurſum ſi affectum differentiam aſſignauit. nam omnis affectus, cum magis fit, detrahit a ſubſtantia. Differentia autem non talis eſt. Differentia enim magis uidetur ſeruare id cuius eſt differentia. Etiam ſimpliciter impoſsibile eſt unumquodq; eſſe ſine propria differentia. Greſsibili enim non exiſtente, non erit homo. Etiam (ut ſimpliciter dicam) ſecũdum quæcunq; alteratur habens, nihil eorum eſt illius differẽtia. Omnia enim huiuſmodi, cum magis fiunt, detrahunt a ſubſtã tia. Quare ſi aliquam huiuſmodi differentiam quiſpiam aſsignauit, peccauit. Simpl'r. n. nõ alteramur ſecũdũ differẽtias. E

affectus πάθος paſſionẽ

Aſſignat vigeſimum locũ, qui accipitur a differentia cõtracta ad affectum, qui talis eſt, ſi aliquis aſſignat in definitione alicuius pro differentia, illius paſſionem, interimẽda eſt definitio, & dicit. { Rurſum ſi affectum differentiam aſſignauit } ſubaudi interimenda eſt definitio, in qua ponit talis differentia. per affectum, qui græce eſt πάθος latine tum paſſio, tum perturbatio (vt inquit Cicero) Aſpaſius omne id intellexit, quo acto patimur ſecundum aliquã qualitatẽ aut ad corpus, aut ad animam ſpectantem. Hoc pacto ſi aliquis dixerit homo eſt animal calidum, aut frigidum, nõ definit, qm̃ per paſſionem definire, quę ſpectat ad corpus, ſi autem dixerit aliquis, homo eſt animal amans, ẽt non definit, quia paſſione definit, quæ ſpectat ad animam. Deinde probat differentiam non eſſe affectum, & primo ſyllogizat ſic, { omnis affectus cũ magis fit, detrahit } aliquid { a ſubſtan-
tia, differentia aũt non talis eſt } hoc eſt, ſed differentia non F
detrahit a ſubſtantia, cuius rationẽ ſubdit, cũ inquit, { differentia. n. magis videtur ſeruare id, cuius eſt differentia, } ſubaudi concluſionem in ſecunda figura, ergo differentia non affectus. ſecundo ſyllogizat, & dicit, { etiã ſimpliciter impoſſibile eſt vnũquodq; eſſe ſine propria differẽtia } probat hoc exemplo, & dicit, { greſſibile. n. non exiſtente, nõ erit homo. } Tunc addatur minor, ſed vnũquodq; põt eſſe ſine ſuo affectu igitur affectus non eſt differẽtia, deinde tertio ſyllogizat, & dicit, { ẽt (vt ſimpliciter dicam) ſecũdum quæcunq; alteratur habens, nihil eorum eſt illius } habentis { differentia, } aſſignat cauſam, & dicit, { omnia enim huiuſmodi, cum magis fiunt, detrahunt. } (vt diximus.) { a ſubſtantia. } Minorem ponit ibi { ſimpliciter. n. } & eſt, { ſimpliciter enim non alteramur ſecundum differentias. } Tunc dat concluſionẽ, & dicit, { quare ſi aliquã huiuſmodi differentiã quiſpiã aſſignauit, peccauit, } vt ſylls ſic, nulla differentia alterat habentẽ, omnis paſſio alterat habẽ- G
tem. Igitur nulla paſſio eſt differentia. De ſyllogiſmo ſic ꝓcedit, quia primo maiorem cum eius probatione, deinde concluſionem, & vltimo minorem ponit.

LOCVS VIGESIMVSPRIMVS.

Et ſi alicuius eorum, quæ ſunt ad aliquid, non ad aliud differentiam aſſignauit. nam eorum, quæ ſunt ad aliquid, & ſcientia
differentiæ ſunt ad aliquid. Vt & in ſcientia, contemplatiua ἐπιστήμη
enim & actiua, & factiua dicitur, unumquodq; autem horum ad aliquid ſignificat. Contemplatiua enim alicuius, & in diſciplina
actiua alicuius, & factiua alicuius.

Aſſignat locum vigeſimũprimũ qui ſumitur a differẽtia contracta ad circa genus, qui talis eſt, ſi genere poſito in definitione dicto ad aliquid, differentia eius, non dicit ad aliqd interimenda eſt definitio, & dicit. { Et ſi alicuius eorũ, quæ ſunt ad aliquid, non ad aliud differentiã aſſignauit, } ſubau-
di interimẽda eſt definitio. Hoc eſt, ſi generis aſſignati in de- H
finitione, quod eſt ad aliquid, differentia non fuerit ad aliquid, interimenda eſt definitio, aſſignat rationem, & dicit, { nam eorum }. ſ. generum, quę ponuntur in definitione, { quę ſunt ad aliquid, & differentię ſunt ad aliquid. } hoc
exemplo demonſtrat, & dicit, { vt & in ſcientia, } quæ ge- M
nus eſt, quod refertur ad ſcibile, & differentiæ ẽt. quibus diuiditur, ſunt ad aliquid. { contemplatiua. n. & actiua, & factiua dicitur } ſcientia. nam his differentijs ſcientia ipſa diuiditur, & hæ ſunt ad aliquid, nam vt ſcientia eſt ſcibilis, ſic contemplatiua contemplabilis, actiua agibilis, & factiua factibilis, & hoc ait, { vnũquodq; aũt horum } trium, qbus ſcientia diuiditur, { ad aliquid ſignificat. Cõtemplatiua. n. alicuius }. ſ. contemplabilis, { & actiua alicuius }. ſ. agibilis, { & factiua alicuius }. ſ. factibilis. Quare ſicuti genus eſt ad quid, ita differentiæ ſunt ad aliquid. igitur ſi genus, quod ponitur in definitione fuerit ad aliquid, & differentia eius non, interimenda eſt definitio.

LOCVS VIGESIMVSSECVNDVS.

Conſiderandum autem & ſi non ad quod natum eſt unũ-

I *quodq; eorum, quæ ſunt ad aliquid, aſsignauit definiens, nã in quibuſdam quidem, ad quod natum eſt unumquodq; corũ, quæ ſunt ad aliquid ſolum eſt uti, ad aliud aũt nihil, in quibuſdam aũt, & ad aliquid aliud. Vt uiſu quidem ad uidendum ſolum. Steleggidi aũt. Hoc eſt labrô, ſi hauriat aliquis. Attamen ſi aliquis definiuit labrum, inſtrumentum ad hauriendum, peccauit. Non.n. ad hoc natum eſt, terminus autẽ huius, ad quod natum eſt, illud eſt, ad quod utiq; utitur eo prudens, quatenus prudens, & diſciplina, quæ circa unum quodq; propria eſt.*

labro στιλεγγίδι dolio ſubtelari ſolio

Aſsignat locum vigeſimumſecundum, qui accipitur per relationem ad proprium terminum, ad quem refert ipſum definitum, ſupponendo definitũ eſſe de numero corũ, quæ ſunt ad aliquid, & dicit. { Conſiderandum aũt & ſi non ad quod natũ eſt vnũquodq; corũ, quę ſunt ad aliquid, aſſignauit definiens, } nã ſi quod definitur eſt ad aliquid, & oõ definitur per propriũ terminũ, ad quẽ eſt, interimenda eſt de-
K finitio, vt ſi aliquod inſtrumentũ ad aliquẽ finẽ naturaliter ordinatũ quis definierit, non per illũ finẽ, ad quẽ naturaliter ordinatur, interimenda eſt definitio. Et quia aliquis poſſet credare propter hęc, non poſſe eſſe aliqood inſtrumentum, niſi ordinatũ ad vnũ, dicit, { nã in quibuſdã quidẽ, ad quod natũ eſt vnũ quod corũ, quę ſunt ad aliquid, ſolũ eſt vti. In quibuſdã aũt } & ad illud, { & ad aliquid aliud. } Aſſignat exempla, & primo primi inſtrumenti, & dicit, { vt viſu quidem ad videndũ ſolum, } & auditu ad audiendum, nec ad aliqoid aliud. { Steleggidi aũt } quod factum eſt propter lotiones, ad hauriendum, hoc eſt { ſi aliquis } per ipſum { hauriat } ſubaudi aquã. ſic.n. vtetur eo ad aliquẽ aliũ finem, ab eo propter quem eſt factũ. Dicit tamen, licet ſteleggidi vti quis poſſit ad alium finẽ ab eo, ad quem factum eſt, { attamen ſi aliquis definierit } ſteleggida hoc eſt { labrum, } dicendo eſſe { inſtrumentũ ad hauriendũ, peccauit, non.n. } ſteleggides { ad hoc } opus perficiendum { natum eſt, } ac
L factũ ab opifice Qoare licet eo vti quis poſſit ad aliud opus definire tamen non põt, niſi per illud opus, ad quod natum eſt principaliter. { Non.n. } vt inquit, { ad hoc } opus { natum eſt, } ad qood eo quis vtitur, ſed ad illud, quod dictũ eſt. Steleggides, quid ſit, non ſatis exploratũ eſt, tamẽ apud græcos inſtrumentũ eſt ad lauandum, quod vulgares Tinatiolum dicont, quod M. Tullius labrum vocat. Celſus autẽ ſoliom. Et quia poſſit eſſe ambiguũ quid nam ſit propriom opus, ſiue proprius finis, aut proprios terminus, ob quẽ inſtrumentũ factũ eſt, Ariſto. hoc exponit, & dicit, terminus aũt huius } ſiue finis, ſiue opus, propter quẽ, vel quod aliqđ inſtrumentum factum { eſt, illud eſt, ad quod vtitur eo prudens, quatenus prudens, & } ad quod { vtitur } eo { diſciplina, quę circa vnũquodq; } inſtrumentum faciendum valet. Vt qm peritus, ac prudens in nauigãdo vtitur remo ad remigandum, & diſciplina faciendi remos, eos fecit ad remigandũ, ideo definitio remi eſt, vt ſit inſtrumentum ad remigandum natũ. nã licet vti quis poſſit remo ad vulnerandũ, non tamen per hoc eſt ramus definiendus, dixit autem { qoatenus prudens, } quia ſi prudens non vtitur prudẽtia
M qua perficit inſtrumentũ, põt ad aliud opus perficiendũ eo abuti. Et licet hęc, quę dixit Ariſ. videantur accommodata ſolum inſtrumentis, quę facta ſunt ad aliquod opus principaliter perficiendũ, tamen de omnibus relatiuis intelligendum eſt, nã ſi relatiuũ non definitur per propriũ: & per ſe terminum, cõmittitor peccatum (vt ſoperius dixit) contra definitionem. Alex. in hoc loco non videtur ſibi conſtans, nã nunc locum vult eſſe poſitum, de generibus, quę ponuntur in definitione, nunc de differentijs, nunc de ipſis rebus, quę definiuntur, vt patet conſideranti ea, q̃ ſcribit hic. Ego vero de ipſis rebus quę definiuntur, locum intelligo, quando. videlicet ſunt ad aliquid. Ideo pro dilucidatione, dicamus eorum, quę ad aliquid ſunt, aliqua referri ad vnum ſolum: vt eſt viſus, qui ſolum ad videndũ natos eſt, & ad nihil aliud. Quędam aũt ad vnum per ſe, & ad aliquid aliud, ſaltẽ

Stelleggides qd ſit

per accidens ceu ſteleggides, quo non ſolum ad lauandũ aliquis vti poſſet, ſed ad hauriendum aquã. Quędam aũt referuntur per ſe ad plura, vt grammatica, quę propter genus ſuum, quod eſt ſcientia, refertur ad duo, vt ad bene ſcribendum: & ad bene dicendum, volt igitur Ariſt. in aſſignatiõe relatiuorum eorum meminiſſe definientem: ad quę propria refertur definitum, ſiue vnũ: ſiue plura ſint, ad quę proprie & per ſe dicitur, nam ſi definitum proprie ac per ſe refert ad vnum, per illud eſt definiendum, vt de viſu ſatis dictum eſt. Si naũt refertur proprie, ac per ſe ad duo, vt de grãmatica diximus, oportet illud definire per illa duo. Ideo dicit grãmatica eſt ars recte ſcribendi, recteq; loquendi. At ſi definitum refertur ad vnũ proprie, ad alterum aũt improprie ſicuti medendi facultas ad ſanandũ proprie, ad ægrotandũ aũt improprie, illius facienda mentio eſt in definitione, ad quod proprie refertur. Contingit aũt (vt Ariſto. inquit) aliquibus eorum, quę ſont ad aliquid, ad quoddam aliud vti, ad quod non ſunt nata, vt dixit in ſteleggidi, & in his peccat ille, qui ipſa definiret per ea, ad quę non ſunt nata, licet poſſet eis vti ad quæ non ſunt nata. Quare (vt Ariſt. inquit) ſicuti in alijs ſententia ſapientis circa vnũquodq; vti oportet, ſic, & in definitione propoſitorũ dicit, idcirco definitio aſſignanda eſt per id, ad quod natom eſt, dicens in quo vteretur vtiq; ſapiens inqoantum ſapiens, & propria ſcientia, quę eſt circa vnũquodq;, vt ſi medicinale eſt inſpicere, oportet ſapientiores ac prudentiores medicos conſulere, ac videre quo modo hoc vſi ſont, ſimiliter & ſi geometricum, quo modo hoc acceperunt geometræ.

N (at line 1) — O (at "poſſet eis vti")

LOCVS VIGESIMVSTERTIVS.

Inſuper ſi non primum aſsignauit, quando contingit ad plura dictum eſſe, ut prudentiam uirtutem hominis. aut animæ, & non rationalis, primum.n. rationalis uirtus, prudẽtia, nam ſecundum hoc, & anima & homo dicitur prudens.

P Qoonîam quædam eorum, quæ ad plura dicuntur non ad omnia dicuntur primo, ſed ad aliqua quidem primo, ad aliqua vero ſecundario, ideo aſſignat locum vigeſimumtertium: qui accipitor per inſpectione aũ terminos, ad quos refertur, & dicit. { Inſuper ſi non primum } eorum, ad quæ definitom refertur, { aſſignauit, } ſubaudi interimenda eſt definitio. Sunt enim quædam paſſiones, quæ referuntur ad plura ſubiecta, non tamen ęque primo, propterea addit, { quando contingit } ipſum definitum { ad plura } correlatiua { dictum eſſe, } & aſſignat exemplũ, & dicit, { vt prudentiam virtutem hominis, aut animæ. } Prodentia enim paſſio videtur eſſe quædam: quæ eſt hominis: & animæ, & partis quæ rationalis dicitur, quare interimitur prudentiæ definitio, cum dicitur q̃ ſit { virtus hominis, aut animæ: & non } eius partis, quæ eſt rationalis quia { prudentia primo eſt virtos rationalis } partis, { nam ſecundum hoc } .ſ. ſecundum hanc rationalem partem { & anima, & homo dicitur prudens. } vnde homo dicitur prudens propter animam, anima vero propter rationalem partem, ergo rationalis pars primo eſt prudens. Similiter continentia vel tempe- Q
rantia primo virtus eſt partis concopiſcibilis, & fortitudo partis iraſcibilis, homo autem & anima tales ſunt propter has.

LOCVS VIGESIMVSQVARTVS.

Præterea ſi eius non ſuſceptiuum eſt, cuius dicitur definitus affectus, uel diſpoſitio, uel quiduis aliud, peccauit. Nam omnis diſpoſitio, uel affectus in illo natus eſt fieri, cuius eſt diſpoſitio uel affectus, ut & ſcientia in anima, diſpoſitio exiſtens animæ. Aliquando autem peccant in talibus, ueluti quicunq; dicunt ſomnum eſſe impotentiam ſenſus, & dubitationem contrariarum ratiocinationum æqualitatem, & dolorẽ naturalium partium uiolentam ſeparationem. Neq;.n. ſomnus ſenſui ineſt, oportet autem ineſſe, ſi ſenſus impotentia eſt.

A *eſt. Similiter autem neq; dubitatio contrarijs ratiocinatio-
nibus ineſt, neq; dolor naturalibus partibus. Dolebunt.n.
inanimata, ſi dolor eis inerit. Talis autem eſt, & ſanitatis
definitio, ſiquidem commenſuratio calidorum, & frigidorũ
eſt. Neceſſe eſt.n. ſana eſſe calida & frigida. Illis.n. cuiuſq;
commenſuratio ineſt, quorum eſt commenſuratio. Quare ſa
nitas inerit utiq; ipſis. item id, quod fit, in effectiuum, aut
econuerſo accidit ponere ſic definientibus. Non.n. eſt dolor
ſeparatio naturalium partium, ſed effectiuum doloris. Nec
ſomnus impotentia ſenſus, ſed effectiuum alterum alterius.
Aut.n. propter impotentiam dormimus, aut propter ſom-
num impotentes ſumus. Simpliciter autem & dubitationis
uidebitur effectiuum eſſe cõtrariarum ratiocinationũ æqua
litas. Quando.n. ad utraq; ratiocinantibus, nobis uidentur*
B *omnia ſecundum utrunq; fieri, dubitamus utrum agamus?*

Aſſignat locum vigeſimumquartum, qui accipitur per
inſpectionem ſubiecti, cuius eſt, id quod definitur &(vt mi
hi videtur) locus hic contrahitur ſolum ad omne, quod ra
cipitur in aliquo ſubiecto, quod Alexander demonſtrat, di
cens, ſi non recepta eſt quæ definitur paſſio, ſiue affectus,
aut diſpoſitio, aut habitus, aut quoduis aliud in illo ſubiecto
cuius eſt affectus, aut diſpoſitio, aut habitus, nam ſi ſine tali
ſubiecto definiuit, peccauit. Quippe cum omnis paſſio, &
omnis diſpoſitio, & omnis habitus in ea re aptus eſt fieri, cu
ius eſt diſpoſitio, aut affectus, aut habitus, & quoniam in ea
re aptus eſt fieri, per eam rem erit aptus definiri, omne.n.
quod definitur ea ratione definitur, qua eſt, atq; aptum eſt
eſſe. Eſt enim definitio ſermo explicatiuus quidicatis, & eſ-
ſentiæ, & hoc Ariſtot. inquit. { Præterea ſi } ſubaudi illud,
quod ponitur in definitione paſſionis, vel diſpoſitionis, vel
habitus pro ſubiecto, { eius non ſuſceptiuum eſt, cuius di-
C citur definitus affectus, vel diſpoſitio, vel quoduis aliud }
.ſ. habitus { peccauit } .q.d. ſi ſubiectum aſſignatum in de-
finitione paſſionis, vel diſpoſitionis, vel habitus non fuerit
ſuſceptiuum eiuſdem paſſionis, vel diſpoſitionis, vel habi-
tus, interimenda eſt definitio, deinde aſſignat rationem, &
dicit, { nam omnis diſpoſitio, vel affectus } vel ſubaudi ha
bitus { in illo natus eſt fieri, } & ꝑ illud aptus definiri, { cu
ius eſt diſpoſitio, vel affectus, } vel habitus, deinde affert
exemplum, vt ſiquis definierit ſcientiam diſpoſitionẽ ani-
mæ, bene definiuit, nam in anima eſt ſcientia diſpoſitio, &
hoc dicit, { vt & ſcientia in anima, } ſubaudi ſiquis defi-
nierit ꝙ ſit { diſpoſitio exiſtens animæ, } bene definiuit.
Deinde demonſtrat per exempla, quomodo aliqui peccãt
contra hunc locũ, & dicit, { aliquando aũt peccant in tali-
bus } vtputa, ſi quod aſſignatur paſſioni, aut diſpoſitioni,
aut habitui in definitione, non vt ſubiectũ illius: & hac mõ
ſtrat quatuor exemplis, & dicit, { veluti quicunq; dicunt
ſomnũ eſſe impotentiã ſenſus. } Etenim ſomnus paſſio eſt
non quidẽ ipſius ſenſus, ſed animalis, in quo eſt ſenſus. Cu-
D ius.n. eſt impotentia ſomnus, eius vtique paſſio eſt, ſed qm̃
ſomnus eſt impotentia animalis, ergo animalis eſt paſſio.
Deinde aſſignat ſecundũ exẽplũ, & dicit, & dubitationem
contrariarũ ratiocinationũ æqualitatẽ, { & enim dubitatio
paſſio eſt hominis propter æqualitatẽ contrariarũ ratiocina
tionũ. } Deinde aſſignat tertiũ exẽplũ, & dicit, { & dolorẽ
naturaliũ partium violentã ſeparationẽ, } vt Galenus inq̃t,
qui dolorẽ pro morbo vult eſſe violentã continui ſolutio-
nẽ inſenſibilẽ. Errant.n. iſti ſic dicentes, nã dolor paſſio eſt
animalis ob ſeparationẽ partium naturaliũ cum vi, & non
eſt præciſe naturaliũ partium violenta ſeparatio, nam ſi ita
eſſet, oporteret inanimata ſecata, & violentã ſeparationem
paſſa, dolere. Deinde declarat hæc exempla, & oſtendit quo
modo interimẽdæ ſint aſſignatæ definitiões, & dicit, { neq;
enim ſomnus ſenſui ineſt, oporteret aũt ineſſe, ſi } ſomnus
{ eſt ſenſus impotentia } ſed ſomnus paſſio eſt animalis,
{ ſimiliter aũt neq; dobitatio contrarijs rõcinationibus in
eſt, } ſed homini ꝑpter æqualitatẽ contrariarũ rationum,
{ neq; dolor naturalibus partibus, } cuius cãm aſſignat, & E
dicit, { dolebunt.n. inanimata, ſi dolor eis inerit. } Inani-
mata.n. naturales partes habent, & poſſunt pati violentam
ſeparationẽ, ergo poterunt dolere. Deinde aſſignat quartũ
exẽplũ, & dicit, { talis aũt eſt & ſanitatis definitio, } qua-
les. videlicet ſunt definitiones aſſignatæ, { ſi quidẽ cõmen-
ſuratio calidorũ, & frigidorũ eſt, neceſſe eſt.n. ſana eſſe cali
da & frigida, } cuius cãm aſſignat, & dicit, { illis.n. cuiuſq;
cõmenſuratio ineſt, quorũ eſt cõmenſuratio, } ſed ſanitas
eſt corporis animalis in cõmenſuratione calidorũ, & frigi-
dorũ, & humidorũ, & ſiccorũ. In omnibus igitur dictis de
finitionibus eſt peccatũ, eo ꝙ non eſt recepta aſſignata paſ
ſio, aut diſpoſitio in ſubiectis dictis. Deinde oſtendit in tali-
bus definitionibus eſſe peccatũ per rõnem, & dicit, { itẽ ſic
definientibus } vt dictũ eſt, { accidit ponere id, quod fit }
.i. paſſionẽ, vel diſpoſitionẽ, vel habitum { in effectiuum }
hoc eſt in definitione ſuæ cauſæ effectiuæ, { aut econuer- F
ſo } .ſ. cãm effectiuã in definitione paſſionis, vel diſpoſitio-
nis, vel habitus, qui ab ea cã efficitur, quod pro abſurdo re
linquit, tanq̃ alibi declaratũ, & ꝙ hoc ſequatur, oſtendit pri
mo de definitione doloris, & dicit, { non.n. eſt dolor ſepa
ratio naturalium partiũ } cum vi, in prædicatione formali.
{ Sed } ſubaudi ſeparatio partiũ eſt { effectiuũ doloris. } Si
enim in prædicatione formali dolor eſſet ſeparatio natura
lium partiũ, vel econtrario, tunc effectus eſſet ſua cauſa ef-
fectrix. Quare ſeparatio naturalium partium magis eſt effe
ctrix cã doloris. Deinde idem oſtendit de definitione ſom-
ni, & dicit, { nec ſomnus eſt impotentia } ſentiendi { ſen-
ſus, } vel econtrario in prædicatione formali (vt diximus)
ſi.o. ſic eſſet, ſenſus dormiret, { ſed effectiuum alterum alte
rius, } cuius rõnem exponit, & dicit, { aut.n propter impo
tentiã } ſentiendi { dormimus, } & hoc pacto impotentia
ſentiendi effectrix cã eſt ſomni. Cũ.n. ſenſitiuũ organũ fue
rit lapſum, vt non poſſit amplius ſentire animal, tunc dor-
mit. Vnde vero inſenſorijs accidit hæc lapſitudo, in libro G
de ſomno requiratur, { aut propter ſomnũ impotentes ſu
mus } ſentire, & ſic ſomnus cã eſt impotentiæ. Animali.n.
dormienti impotentia ſentiendi in ſenſu fit, deinde idem
oſtendit de definitione dubitationis, & dicit, { ſimiliter au
tem & dubitationis videbitur effectiuũ eſſe contrariarum
ratiocinationum æqualitas. } Eſt.n. dubitatio paſſio diſcur
ſus (vt Alex. inquit) propter contrarietatem ratiocinatio-
num facta propterea dicit { quando.n. ad vtraq; ratiocinan
tibus } .ſ. adhortatoriam, & dehortatoriam partem ratio-
cinantibus, nobis videntur omnia ſecundum vtrunq; fie-
ri, } vel põt intelligi { ad vtraq; } .ſ. ad vtrãq; partem affir
matiuam, & negatiuam { ratiocinantibus, dubitamus vtrũ
agamus } .i. quam partẽ ſequamur. Vel quam partem aga-
mus, hoc eſt aſſeramus. vt propoſito, vtrum anima ſit im-
mortalis aut mortalis, ſi pro vtraq; parte ſint fortiſſimæ
ratiocinationes, tunc naſcitur in nobis dubitatio, quali. vi H
delicet partium oportet hærere. Alexander igitur expoſuit
hunc locũ in ſpeculabilibus, Neoterici vero in agibilibus,
& vtraq; expoſitio vera eſt. verbi tamen Ariſtote. in agibi
libus videntur tendere, cum dicat { vtrum agamus, } &
non vtrum aſſeramus.

LOCVS VIGESIMVSQVINTVS.

*Ad hæc ſecundum tempora omnia conſiderandum, ſicubi
diſſonet. Vt ſi immortale animal definierit nunc incorrupti-
bile eſſe. Nam nunc incorruptibile animal, nunc immortale
erit. an in hoc quidem non accidit. Anceps enim ſecundum
amphiboliam eſt nunc incorruptibile eſſe, aut enim quoniã
non corrumpitur nunc, ſignificat, aut quoniam non poßibi-
le corrumpi nunc, aut quoniam huiuſmodi eſt nunc, ut nun-
quam poßit corrumpi. Quando igitur, dicimus, quoniam in
corruptibile nunc eſt animal, non hoc dicimus, quoniam nũc
tale eſt animal, ſed ut nunquam poßit corrumpi. Hoc autem
immortali idem erat. Quare non accidit nunc idem immor-*

I *tale eſſe. Veruntamen ſicubi accidit quod ſecundum defini-tionem quidem aſſignatum eſt ineſſe nunc, uel prius. Quod uero ſecundum nomen non ineſt, non erit idem. Vtendum ergo hoc loco, ut dictum eſt.*

Aſſignat locum vigeſimumquintum per inſpectionem ad conſonantiam temporum, quibus definitio ineſt, definito, qui talis eſt, ſi diſſonet in tempore a definito, quod in definitione aſſignatum eſt, interimenda eſt definitio. Si enim definitum habet præparationem ſempiternam, & immortalem, & ſecundum tria tempora currentem, eſt autem & definitio talis, bene aſſignatur. Sin autem diſſonet, interimenda eſt, hoc pacto redargui poteſt, qui ſempiternum definit, q̄ ſit ſemper futurum. Nam cum ſempiternum æternum ſit ſecundum tria tempora, quod autem aſſignatur in definitione, ſecundum futurum ſolum, quare redarguendus eſt, qui ſic definit. Diſſonat enim ſecūdū tempus, quod in definitione aſſignauit. vnde dicit. { Ad hæc ſecundum tempora omnia conſiderandum. ſicubi } id eſt ſi in aliqua K differentia temporis { diſſonet } a definito, quod aſſignatum eſt in definitione, nam ſi ſic, interimenda eſt definitio. Deinde affert exemplum, & dicit. { Vt ſi immortale animal definierit, } dicendu eſſe, id { quod nunc incorruptibile eſt. } Hic enim qui hoc pacto definit, peccat, { nam nūc incorruptibile animal, nunc immortale erit. } Diſſonat autem in futuro, & præterito, non enim manifeſtum eſt, ſi poſt hæc corrumperetur, aut ſi prius corruptum ſit, vel nō. Non ergo bene definitur animal ſimpliciter immortale, p̄ nunc incorruptibile, cum ſimpliciter immortale ſemper ſit immortale, & non pro tempore præſenti tantum, At nūc incorruptibile, pro præſenti duntaxat tempore eſt incorruptibile. Deinde Ariſtoteles gratia exercitij, & doctrinæ defendit exemplum, & dicit. { An in hoc quidem. } id eſt in hac quidem definitione { non accidit } ſubaudi vt quod aſſignatur in definitione, diſſonet in tempore ab ipſo definito, quoniam incorruptibile nunc ſecundum quendam ſenſum, poteſt intelligi pro eo, quod eſt ſecundum omnia tem-L pora incorruptibile. Vel, vt exponit Alexander, { An in hoc quidem } ſ. ſignificato. videlicet in nūc non accidit peccare in tali definitione, quia (vt diximus) incorruptibile eſt amphibolum, & poteſt ſecundum quendam ſenſum intelligi pro eo, quod eſt ſecundum omnia tempora incorruptibile. Quod autem ita ſit, diſtinguit de nunc incorruptibili, & primo proponit intentum, & dicit. { Anceps enim ſecū-dum amphiboliam } hoc eſt ſecundum ſenſum multiplicitatem { eſt nunc incorruptibile eſſe. } Amphibolia enim idē eſt q̄ ambigua ſcoſuum multiplicitas propoſita intentiōe, oſtēdit multiplicitatem, & dicit. { Aut. n. ſignificat } incorruptibile nunc, { quoniam non corrumpitur nunc } . i. quoniam non eſt corruptum vſq; ad nunc, corrumpetur tamē, hoc pacto aurum dicit incorruptibile, quia a tempore ſuæ generationis vſq; ad pręſens non eſt corruptum corrūpet tamen in futuro, & ſic in prima ſignificatione corruptibile dicit actum, & non potentiā, vt ſic corruptibile ſynonimū ipſi corrupto. Deinde ponit ſecondā ſignificatione, & dicit. M { Aut } ſubaudi ſignificat, { q̄m non poſſibile corrumpi nunc, } hoc eſt aut q̄m non pōt nunc corrūpi, ſunt. n. quædā adeo pręparata ad eſſe, vt pro nunc corrūpi nequeant, ſed in futurū corrūpi poterunt, pręparatione videlicet qua conſeruabant, ſublata. Deinde aſſignat tertiā ſignificationē & dicit, { aut q̄m hmōi } ac tale { eſt nunc, vt nunq̄ poſſit corrūpi } hoc pacto cœlum eſt nunc incorruptibile, q̄m tali pręparatione affectū, vt ſit ſimpliciter incorruptibile, & p̄ pręſenti, & pręterito, & futuro. Deinde oſtendit q̄ ſumendo nunc incorruptibile tertio modo, pōt eſſe definitio animalis ſimpliciter immortalis, & dicit. { Qū igitur dicimus, q̄m incorruptibile nunc eſt animal, non hoc dicimus, q̄m nunc tale eſt animal, } vt ſecundo & primo modo dictum eſt, { ſed vt nonq̄ poſſit corrūpi, hoc aūt immortali } ſubaudi ſimpliciter { idē eſt, } hoc eſt hoc tertio modo ſumendo nunc incorruptibile, eſt idē quod ſimpliciter immortale q̄m ſimpliciter immortale tale eſt nunc vt nunq̄ poſſit corrūpi. N propterea concludit. { Quare non accidit } ſecundū hoc ſignificatū q̄ { nunc } incorruptibile, nunc immortale eſſe, & vt { nunc } . ſ. incorruptibile ſit { idē } quod { immortale eſſe, } ſubaudi ſimpliciter, ſed diſtinguendum eſt nunc incorruptibile ſecundū tres ſenſus. Sic igitur nunc incorruptibile, nec ſecundū primū ſignificatū, quod eſt vſq; nunc non eſſe corruptū, nec ſecundū ſecundū ſignificatū, quod eſt in futurum non eſſe corruptibile, aſſignatur in definitione ipſius animalis ſimpliciter immortalis, ſed bene ſecundum tertium quod eſt eſſe tale, vt nunq̄ corrumpatur. Tunc aſſignat modum, quo modo non ſunt idem, & dicit. { Verūtamen ſicubi accidit } hoc eſt ſi in aliquo definibili { accidit, quod ſecundū definitionem aſſignatum eſt ineſſe nunc, vel prius, } non aūt ſimpliciter, & ſemper ſecundum omnia tempora, { quod aūt ſecondū nomen } . i. definitū aūt, quod ſecundum nomen eſt { non ineſt } . ſ. pro nunc tantū, vel pro pręterito tantū, ſed ſimpliciter ſecundū omnia tempora, { non eſt idem } . ſ. definitum & quod aſſigna- O tur in definitione, ſed diſſonant, quia definitum eſt ſimpliciter tale ſecundū omnia tempora, definitio aūt tale ſecundū quoddam tempus. Quare in tali caſu interimenda eſt definitio, quoniam definitio diſſonat a definito ſecūdum tempus. Alexander aūt exponit hunc textum alio modo, ſed quia eius expoſitio non placet, eam ſub ſilentio pręterminus. Vltimo epilogat, & dicit. { Vtendum ergo hoc loco, quēadmodum dictū eſt, } hoc eſt ſm̄ tertium ſignificatum.

LOCVS VIGESIMVSSEXTVS.

Inſpiciendum autem & ſi ſecundum aliud quippiam magis dicitur, quod definitur, quā ſecundum aſſignatam orationem. Vt iuſtitia poteſtas æqui diſtributiua eſt. Iuſtus. n. magis eſt, qui eligit æquum diſtribuere eo, qui poteſt. Quare non erit iuſtitia poteſtas æqui diſtributiua. Nam & iuſtus eſſet maxime, qui poſſet æquum diſtribuere.

P Aſſignat locum vigeſimūſextum, qui accipitur per comparationē aſſignatę definitionis, ad alteram, quę non eſt aſſignata, qui talis eſt, data aliqua definitione de aliquo definito, conſiderandū ſi ſm̄ aliam quandā rōnē pōt propoſitū definitum dici magis manifeſtū, ſi. n. eſſet magis ab aliqua alia ratione manifeſtū, non erit aſſignata rō, eius definitio, quippe cū ratio, quę magis manifeſtat propoſitū definitū, ipſa eſt proprie ipſius definitio, vnde dicit. { Inſpiciendum aūt } aſſignata aliqua definitione de aliqua re, { ſi ſecūdum aliud quippiā } . i. ſi ſecundū aliā quandā rōnem, { magis } . ſ. manifeſtū { dicitur quod definitur, q̄ ſecundum aſſignatā } prius { orationē } . i. definitionē, nā ſi ſic, aſſignata definitio interimenda eſt. Deinde aſſignat exēplū, & dicit. { Vt iuſtitia poteſtas ęqui diſtributiua eſt, } hoc eſt, vt hęc definitio { poteſtas ęqui diſtributiua. } videtur, & { eſt } talis, q̄ videlicet minus cōpetit iuſtitiæ, q̄ aliqua alia oratio, & minus iuſtitiā manifeſtat q̄ alia quędā oratio. ergo hęc eſt interimenda. Quod aūt ſit alia quędā oratio, quę magis manife- Q ſtat iuſtitiā q̄ quę aſſignata eſt, declarat argumento ſumpto a ſuo denominatiuo, & dicit. { Iuſtus. n. magis eſt qui eligit ęquum diſtribuere eo, qui pōt, } & magis manifeſtatur per hoc quod eligit, ęquū diſtribuere q̄ per hoc quod pōt ęquū diſtribuere. ergo & iuſtitia ſimiliter magis manifeſtabitur per hoc quod ſit electio diſtributiua ęqui, q̄ per hoc quod ſit poteſtas diſtributiua ęqui, propterea concludit, { quare non erit iuſtitia poteſtas ęqui diſtributiua, nam & iuſtus eſſet maxime, qui poſſet ęquum diſtribuere, } quod eſt abſurdum, cum iuſtus magis ſit in eligendo, quam in poſſe. Quod ex alijs virtutibus declarauit Alexander, non enim qui poteſt, ſed qui eligit ex habitu, eſt ſtudioſus. Idem quoque & in vitio deduci poteſt. Attentione dignum iuſtitiam bifariam dici, alteram quæ bona publica diſpenſat, ac diſtribuit, alteram, quæ commutat pro ratione iuris, vt quinto ethicorum patet. Ariſtote. hic de diſtributiua locutus eſt, & non de commutatiua, eſt autem vnaquęq; virtus,

A tus, qua & iuſta volumus, & operamur, & qua cuiq; quod ſuum eſt, tribuimus.

LOCVS VIGESIMVSSEPTIMVS.

Inſuper ſi res quidem ſuſcipit magis, quod autem ſecundum orationem aßignatur, non ſuſcipit. Aut contra, quod ſecundum orationem ei aßignatur, ſuſcipit, res autem non. Oportet enim aut utraq; ſuſcipere, aut neutrum, ſiquidem idem eſt rei, quod ſecundum orationem aßignatur.

Aſſignat locum vigeſimumſeptimum, qui accipitur per comparationem definiti ad definitionem ſecundum magis & minus, qui talis eſt, ſi definitio ſuſcipit magis, & minus, definitum autem non, aut econuerſo, interimenda eſt definitio, quia cum definitum & definitio ſint idem, oportet vtrunq; intendi, & remitti, aut neutrum, vnde dicit. { Inſuper ſi res quidem } .ſ. definitum { ſuſcipit magis, } vel minus, { quod autem ſecundum orationem aſſignat } hoc B eſt definitio autem { non ſuſcipit, aut contra, quod ſecundum orationem ei aſſignatur, ſuſcipit, res autem nõ } ſuſcipit, ſubaudi interimenda eſt definitio. { Oportet enim aut vtraq; ſuſcipere, aut neutrum, ſiquidem idem eſt rei } .ſ. definito { quod ſecundum orationem aſſignatur. } Ideo definitio voluptatis, quæ eſt, vt ſit diſpoſitio optima animæ, interimenda eſt. Quoniam definitum quidem recipit magis (eſt enim magis, & minus voluptas) at definitio, quæ eſt diſpoſitio animæ optima, (quoniam habitus eſt) non recipit magis. Inſuper interimenda eſt hominis definitio (quæ eſt, animal album grãmaticum,) quoniam definitum quidẽ .ſ. homo nõ recipit magis (non.n. eſt magis homo,) At albũ & grãmaticum (quę ponitur in definitiõe) recipiũt magis.

LOCVS VIGESIMVSOCTAVVS.

amor ſ'eſt coitus [illegible] conuentionis

Ad hæc ſi ſuſcipiunt utraq; quidem magis, non ſimul autem utraq; augmentum ſumunt, ut ſi amor concupiſcentia coitus eſt. Nam magis amans non magis concupiſcit coitũ. Quare non ſimul utraq; ſuſcipiunt magis. at oporteret, ſi ſimul eſſent.

Aſſignat locum vigeſimumoctauum, qui accipitur per C comparationem definiti ſecũdum magis ad definitionem, qui talis eſt, ſi definitum & definitio ſuſcipiunt magis & minus, non ſimul tamen, ſed viciſſim, interimenda eſt definitio, vnde dicit. { Ad hæc ſi ſuſcipiũt vtraq; quidem magis } .ſ. definitio, & definitum { non ſimul autem vtraq; augmẽtum ſumunt, } ſed viciſſim, ſubaudi interimenda eſt definitio. { Vt ſi amor concupiſcentia coitus eſt, } interimenda eſt amoris definitio. Cuius rationem aſſignat. & dicit. { Nã magis amans non magis concupiſcit coitum, } quia ſi magis amans magis coitum concupiſceret, magis amans magis nõ amare cõcupiſceret, eo quia ex coitu tollitur amor, habitibus enim præſentibus in materia, ceſſat motus. Quare qui magis amat, non oportet, vt magis coitum concupiſcat. Ideo quando amor magis habetur, concupiſcentia coitus minus habetur, quia qui magis amat, non magis deſiderat coitum exercere. Eſt enim coitus amoris corruptiuus, D quando autem concupiſcentia coitus magis habetur, rurſum amor minus habebitur, eo quia qui magis coire deſiderat, minus amat. Ideo concludit, { quare non ſimul vtraq; ſuſcipiunt magis, at oporteret, ſi ſimul eſſent, } & eadem hac ratione Plato in Sympoſio dixit amorem eſſe deſiderium fruendæ pulchritudinis, verum de his ſatis diximus in libris de amore, & pulchro.

De amore

LOCVS VIGESIMVSNONVS.

Præterea ſi duobus quibuſdam propoſitis, de quo res magis dicitur id quod eſt ſecundum orationem, minus dicitur. Vt ſi ignis eſt corpus ſubtilißimum. Ignis enim magis flamma quã lux. corpus autem ſubtilißimum minus flamma quã lux. Oportet autem utraque magis in eſſe eidem, ſiquidem eadem ſint.

Aſſignat locum vigeſimumnonum, qui accipitur per cõparationem definitionis, & definiti ad duo, de quibus prędicantur ſecundum magis, & minus, qui talis eſt, propoſitis duobus, quæ ſunt diuerſa a definitione, & a definito, ſi E definitum dicitur de vno eorum ſecundum magis, & definitio de eodem ſecundum minus, vel econtrario, de quo definitio dicitur ſecundum minus, definitum ſecundum magis, interimenda eſt definitio, vnde dicit. { Præterea ſi duobus } .i. duabus { quibuſdam } ſpeciebus { propoſitis. } videlicet flamma & luce, { de quo res, } hoc eſt definitum { magis dicitur, } res enim pro definito intelligitur, { id, quod eſt ſecundum orationem } .i. definitio { minus dicitur, } id enim quod eſt ſecundum orationem, pro definitione intelligitur. Eſt enim definiti oratio quędam quid eſt res indicans. verbi cauſa. res ſit ignis, quod autem dicitur ſecũdum orationem, ſit corpus ſubtiliſſimum illæ duæ ſpecies, de quibus dicuntur, ſint flamma, & lux. Tunc dicit exemplificando { vt ſi ignis eſt corpus ſubtiliſſimum } ſubaudi interimenda eſt definitio, quæ eſt corpus ſubtiliſſimum. Et F aſſignat rationem & dicit. { Ignis enim magis flamma quã lux } .i. dico eſſe interimendam illam definitionem, quia ignis, qui eſt res, quæ definitur, dicitur magis de flamma, q̃ de luce, { corpus autem ſubtiliſſimum, } quod eſt definitio, { minus flamma quã lux } .i. minus dicitur de flamma, quã de luce, ergo interimenda eſt talis definitio. { Oporteret autem vtraq; magis ineſſe eidem, ſiquidem eadẽ ſint, } & non huic quidem magis, huic autem minus.

LOCVS TRIGESIMVS.

Rurſum ſi hoc quidem ſimiliter utriſq; ineſt propoſitis, aliud autem non ſimiliter utriſq; ſed alteri magis.

Aſſignat locum trigeſimum, qui accipitur per comparationem definiti ad definitionem ſecundum ordinem ad ſpecies, de quibus definitum ęqualiter dicitur. Definitio autẽ nõ ęqualiter, & dicit. { Rurſum ſi hoc quidem } .ſ. res, quæ definitur, { ſimiliter vtriſque ineſt propoſitis } .ſ. ſpeciebus, { aliud autẽ } .ſ. quod dicitur ſecundum orationẽ, { nõ ſimiliter G vtriſq; } ineſt, { ſed alteri magis, } interimenda eſt definitio, quoniam cum definitio & definitum ſint eadem, oportet ſimiliter atq; æqualiter dici de eodem. verbi cauſa, ſi aſſignaretur ignis definitio, corpus vſtiuum, & acciperentur duę ſpecies ignis flãma & carbo, de quibus ſimiliter atq; ęqualiter ignis diceretur. Cum corpus vſtiuum, quod eſt definitio ignis, dicatur de carbone magis q̃ de flamma, ignis autẽ ęqualiter de vtriſq;, aſſignata definitio non erit definitio. Quo autẽ ad exempla attinet, cũ Ariſto. dicit ignẽ magis prędicari de flãma quã de luce, fortaſſe eſſe falſum, quoniam lux non eſt corpus, ignis autẽ corpus eſt, vel poſito exẽpli gratia, q ſit verum, ignis non ſecundũ eſſentiã prędicat magis de flãma q̃ de luce, ſed ſecundũ naturam, ſecundum quã ordinatur in opus. Flãma.n. magis calefacit q̃ lux. Cũ vero dicitur ignem prędicari ęqualiter de flãma, & de carbone, ſubtiliſſimũ vero corpus non ęqualiter, non vt verũ H Alexander accepit, ſed pro exẽplo, quo ſentiat, qui diſcit. Nam ignis ſecundum naturam, qua ordinatur in opus, magis de carbone quã de flamma prædicatur.

LOCVS TRIGESIMVSPRIMVS.

Ad hæc ſi ad duo definitionẽ aßignauit ſecundum utrũq;, ut bonum, quod per uiſum, uel auditum delectabile. Et ens, quod poßibile eſt pati, aut facere. Simul.n. idem & bonum, & non bonum eſt. Similiter autẽ & ens, & non ens. Quod enim per auditum delectabile eſt, idẽ bono erit. Quare quod non delectabile per auditum, idem non bono. Nam eiſdem & oppoſita eadem erunt. Opponitur autem bono quidem, non bonum: per auditum autem delectabili, non delectabile per auditum. Manifeſtum igitur quoniam idem non delectabile per auditum, non bono. Si igitur aliquid eſt per uiſum quidem delectabile, per auditum autem non, & bonum, & non bonum erit. Similiter autem oſtendemus, & quoniam idem & ens, & non ens eſt.

Aſſignat trigeſimumprimum locum, qui accipitur per

I competetionem definiti ad plures definitiones, quæ com-
petunt definito indifferẽter, & dicit. { Ad hæc, ſi ad duo }
id eſt ſi complectendo duo indifferenter { definitionem aſſi
gnauit, } dico ad duo, { ſecundum vtrunq;, } hoc eſt ita
vt altertera indifferenter ſit eius, quod definitur, definitio,
talis definitio interimenda eſt. Poteſt enim aliqua definitio
complecti duo (vt Alexander inquit) aut ita vt ſit per diſiũ
ctionem duorum vna definitio, & hoc pacto non interimi
tur definitio, ſed bene aſſignatur, & hoc modo ſolet defini
ri enuntiatio q ſit oratio verum vel falſum ſignificans, vt
Ariſtoteles in libro de interpretatiõe, inquit. Nec enim ora
tio verum ſignificans ſolum eſt enuntiatio, nec oratio fal-
ſum ſignificans, ſed vniuerſa hæc compoſitio, vt vna defi-
nitio enuntiationis aſſignatur. Aut ita, vt per diſiunctionẽ
duæ definitiones ſint, & hoc modo definitio boni, quæ vt
ſit per viſum delectabile, vt per auditum delectabile, de ip-
ſo bono aſſignatur. Hæc enim duo complectitur, quorum
vnumquodq; ſeorſum eſt definitio boni. Et talis definitio
(vt inquit) eſt interimenda, & propterea addit { ſecũdum
K vtrunq;, } quia ſi quis definitionem aſſignauit ad duo, quę
ſcilicet duo diuerſa complectitur, { ſecundum vtrunq; }
hoc eſt ita vt quodlibet eorum ſit definitio, tunc interimẽ
da eſt definitio. Poteſt enim definitio bene aſſignari quan-
do vna exiſtens complectitur vnum diſiunctum, vel vnum
copulatum, non per ſe, ſed quatenus per ipſum circumlo-
quimur differentiam innominatam, quæ non poteſt vno
nomine explicari. Affert exemple, & dicit. { Vt bonum,
quod per viſum eſt delectabile vel } bonum, { quod per
auditum eſt delectabile { & ens quod poſſibile eſt pati, aut
facere. } Supponendo enim vt ſupponit exempli cauſa, in
definitione boni quodlibet horum eſſe definitionem boni
interimende eſt hæc definitio. Nec mireri aliquis debet
quodlibet horum eſſe boni definitionem, & tamen accipi
diſiunctione. Nam ſignum diſiunctionis nonnunquam ac-
cipitur diuiſum, vt ſignificat pro altero vel altero, aliquan
do coniunctim pro altero, & altero, de quibus in ludicris
ſatis diximus, vnde (vt recte Adinolphus inquit) hæc con-
L iunctio, aut non diſiunctiue, vel diſiunctim, ſed copulatiue
magis intelligenda eſt. Quod autem hæc definitio boni, q
ſit delectabile ſecundum viſum, vel q ſit delectabile ſecun
dum auditum, ſit interimenda, intelligendo, vt expoſuit,
quodlibet eorum eſſe definitionem boni perfectam, eniti-
tur probare longis verbis, quam rem potuiſſet probare bre
uibus, quia vnius eei non poſſunt eſſe plures definitiones,
& dicit. { Simul enim idem & bonum & non bonum eſt,
ſimiliter autem, & ens, & non ens, } ſubaudi ſi definitio-
nes illæ eſſent definitiones intelligendo, vt diximus, q vi-
delicet, quodlibet eorum ſit perfecta definitio, pro dedu-
ctione illius conſequentiæ, argumentatur ſic, ſi per auditũ
delectabile eſt idem bono, vt oportet concedere, quia quę
libet definitio eſt idem ſuo definito. Et per auditum dele-
ctabile eſt definitio boni per hypotheſim, & per opinionẽ
aduerſarij. ergo per auditum delectabile erit idem bono.
Argumentemur igitur per auditum delectabile eſt idẽ bo-
no. ergo per conſequentiam in ipſo in terminis conuertibi
M libus, non delectabile per auditum erit idem nõ bono, hoc
inquit. { Quod enim per auditum delectabile eſt, idem bo-
no erit, quia definitio ſuo definito idem eſt. { Quare qđ }
eſt { non delectabile per auditum, idem non bono } erit,
probat conſequentiam cum dicit. { Nam eiſdem & oppo-
ſita eadem erunt } per conſequentiam in ipſo in conuerti-
bilibus, ſi enim homo eſt diſciplinabilis, non homo erit nõ
diſciplinabilis. Ergo ſi delectabile per auditum eſt bonum,
non delectabile per auditum erit non bonum, { opponi-
tur autem bono quidem non bonum, per auditum autem
delectabili, non delectabile per auditum, } ideo concludit
ſuppoſitionem, & dicit. { Manifeſtum igitur, quoniam non
delectabile per auditum } erit { idem non bonum. } ſit igi-
tur hæc ſuppoſitio pro maiore hoc pacto, omne non dele-
ctabile per auditum eſt non bonum, & addatur hęc minor,
per viſum delectabile eſt non delectabile per auditum. ergo
per viſum delectabile eſt non bonum ſed per viſum dele- N
ctabile erat idem bono, quia erat ſua definitio per opinio-
nem. ergo per viſum delectabile erit idem bono, & p prio
rem ſyllogiſmum idem non bono, & ſic idem bono & non
bono. Simul igitur Ariſtot. accipit minorem, & concluſio-
nem, & dicit. { Si igitur aliquid eſt per viſum quidem dele
ctabile, per auditum autem non } delectabile, hæc eſt mi-
nor, dat concluſionem, & dicit. { Et bonum, & non bonũ
erit } ſubaudi per viſum delectabile, & ſic idem bonum, &
non bonum. Deinde verificat per argumentum ſimile ſe-
cundum exemplum, & dicit. { Similiter autem oſtende-
mus, & quoniam idem & ens, & non ens eſt, } ſi enim ens
eſt quod poſſibile facere, vel ens eſt quod poſſibile pati, ita
vt quolibet eorum ſit idem enti modo, quo definitio eſt
idem definito, & e contrario. Tunc poſſibile facere erit idẽ
enti. Quare per locum ab oppoſitis non poſſibile facere, nõ
eſt ens, non poſſibile facere non eſt ens, ſed poſſibile pati
eſt non poſſibile facere. Igitur poſſibile pati nõ eſt ens, ſed
poſſibile pati eſt idem enti, modo quo definitio eſt idem O
definito. ergo poſſibile pati non erit idem enti, & idem en-
ti etiam per opinionem.

LOCVS TRIGESIMVSSECVNDVS.

*Deinde & generibus, & differentijs, & alijs omnibus,
quæ in definitione ſunt aßignata, eis, qui orationes pro no-
minibus faciunt, conſiderandum, ſi quicquam diſſonet.*

Aſſignat trigeſimumſecundum locum, qui accipitur per
inſpectionem definitionum nominum, quæ in definitioni-
bus ſumuntur, & dicit. Oportet pro nominibus quæ in defi
nitionibus dicuntur, ſiue genera, ſiue differentiæ ſint hæc
nomina, accipere definitiones, & aſpicere ſi diſſonent, nam
ſi diſſonant rei, quæ definitur, vel econuerſo aliquid rei, q
definitur diſſonat eis, interimenda eſt definitio. lege hoc
pacto verba { Deinde eis, qui orationes pro nominibus fa
ciunt, conſiderandum eſt, ſi quicquam } ſubaudi definiti
{ diſſonet, & generibus, & differentijs, & alijs omnibus,
quæ in definitione ſunt aſſignata } quaſi dicet oportet re- P
ſoluere genera vel differentias, vel alia omnia, quæ ſunt in
definitione, ad ſuas definitiones, & videre ſi aliquid eſt in
ee, quæ definitur, quod diſſonat talibus generibus, vel dif-
ferentijs, nam ſi ſic interimenda eſt definitio. verbi cauſa,
vt ſi dicatur planta eſt animal radicatum in terra, interimẽ
da eſt definitio, quoniam ſi pro nomine animalis, quod ac
cipitur, vt genus in definitione plantę, accipitur definitio.
videlicet ſubſtantia animata ſenſitiua, aliquid eſt in planta,
quod tali orationi diſſonat, vt carentia tactus. non enim
planta ſentit, ſi pungatur. Quare interimenda eſt talis plan
tæ definitio, quatenus planta diſſonat alicui, quod accipitũ
in definitione animalis, dixit { & alijs omnibus, } pro-
pter definitiones relatiuorum, in quibus accipiuntur ter-
mini, ad quos referuntur, qui tamen nec genera ſunt, nec
differentiæ, ſimiliter in definitionibus accidentium accipiũ
tur ſubiecta, quæ nec genere ſunt eorum, nec differentiæ,
quaſi dicat non ſolum ponere debemus pro nominibus ge Q
nerum, & differẽtiarum definitiones, ſed etiã eorum om-
niũ, quę definitionibus ponũtur, quę nec ſunt gña nec dfie.

LOCVS TRIGESIMVSTERTIVS.

*Si autem ſit ad aliquid, quod definitur, aut per ſe, aut ſe-
cundum genus, conſiderandum, ſi non dictum eſt in definitio
ne ad quod dicitur, aut ſecundum ipſum, aut ſecundum ge-
nus. Vt ſi ſcientiam definiuit opinionem indiſſuaſibilem, aut
etiam uoluntatem appetitum ſine triſtitia. Omnis.n. eius,
quod eſt ad aliquid, ſubſtantia ad alterum eſt, eo q. idem ſit
unicuiq; eorum, quæ ſunt ad aliquid eſſe, quod quidẽ eſt ip-
ſum ad aliquid quodam modo ſe habere. Oportebat igitur
ſcientiam dicere opinionem ſcibilis, & uoluntatem appeti-
tum boni. Similiter autem & ſi grammaticen definiuit ſciẽ-
tiam literarum, oportebat enim aut ad quod ipſum dicitur,
aut ad quod forte genus dicitur, in definitione aßignari.*

Aſſignat

A Aſsignat locum in certo genere definibilium, videlicet,
in relatiuis per inſpectionem uidelicet ad correlatiuum, ad
quod relatiua referuntur. vbi conſiderantur relatiuorum
quædam eſſe per ſe, vt ſunt ſcientia, ſenſus, duplum, & cæ-
tera id genus, per ſe enim aſſignantur ſcientia quidem a ſci
bile, ſenſus autem ad ſenſibile, & duplum ad dimidiũ. quæ-
dam vero non per ſe, ſed ſecundum genus, vt geometria,
grammatica, arithmetica, & id genus hæ enim ſecundum
ſe ſunt qualitates, & in prædicamento qualitatis, vt in præ
dicamentis monſtratum eſt, ſecundum genus vero in quo
ſunt, ſcientia videlicet ſunt ad aliquid. vnde dicit. { Si autẽ
ſit ad aliquid, quod definitur, aut per ſe, aut ſecundum ge-
nus, conſiderandum, ſi non dictum eſt in definitione } id
{ ad quod dicitur aut ſecundum ipſum } .i. aut ſecundum
ſe, { aut ſecundum genus, } nam ſi non ſit dictum id, ad
quod dicitur, interimenda eſt definitio. Non enim talis de-
finitio ſignificabit ſubſtantiam definiti. Deinde affert exem
B pla, & dicit. { Vt ſi } aliquis } ſcientiam definiuit opinionẽ
indiſſuaſibilem, } vel apprehenſionem non aliter credibilẽ
interimenda eſt definitio. Nec enim ut per ſe ad aliquid de-
finiuit ſcientiam, nec ſecundum genus .i. apprehenſionem,
vel opinionẽ, quam accipit in definitione. Si enim aſſigna-
retur apprehenſio ad apprehenſum, vel opinio opinabile,
eſſet vtiq; definitio bona. Deinde affert ſecundum exem-
plum, & dicit. { Aut etiam voluntatem appetitum ſine tri
ſtitia, } vt quidam dixerunt, qui crediderunt voluntatem
quatenus eſt voluntas, eſſe appetitum, verum, vt ſic abſtra
hit a triſtitia, & voluptate, propterea dixerunt voluntatem
eſſe appetitum ſine triſtitia. Vel fortaſſe ideo dixerunt vo
luntatem eſſe appetitum ſine dolore, ad differentiam appe
titus ſenſitiui, qui ſemper eſt cum triſtitia. Qui enim cibum
vel potum vel coitum appetit, triſtitia afficitur, donec con
ſequatur ea, ſola autem voluntas, quæ eſt appetitus ſequẽs
cognitionem intellectualem, eſt abſq; triſtitia, atq; dolore.
Sed quouis modo dicatur, interimenda eſt definitio, eo q
non aſſignauit id, ad quod dicitur res .i. voluntas ſecũdum
C ſe, nec ad quod dicitur genus voluntatis. Si enim quis dice
ret voluntas eſt appetitus rei quam volumus, aut appeti-
tus appetibilia, bona erit definitio. Deinde probat q ſit in
terimenda definitio, quando in ea non ponitur id, ad quod
dicitur, & dicit. { Omnis enĩ ſubſtantia } ſiue eſſentia eius,
quod eſt ad aliquid, eſt { ad alterum } in baudi habitodo.
{ eo q idem eſſe ſit vnicuiq; eorum, quæ ſunt ad aliquid,
quod quidem } eſſe videlicet. { Eſt ipſum ad aliquid quodã
modo ſe habere, } & dixit { ipſum ad aliquid quodammo
do ſe habere, vt per verbum { ipſum } denotaret forma-
le eſſe relatiuorum, quod formaliter nihil aliud eſt, q̃ ad ali
quid quodammodo ſe habere. Hoc enim eſt ipſum eſſe for
male, atq; quiditatiuum relatiuorum. Et propterea conclu-
dit quomodo definitiones exemplificatæ eſſent aſsignãdę,
ſi bene eſſe debeãt, & dicit. { Oportebat igitur dicere ſciẽ
tiam opinionem ſcibilis. } nam ſcientia ad ſcibile refertur
per ſe, ad opinabile autem, ſecundum genus, quod eſt opi-
nio. Deinde adaptat ſecundum exemplum, & dicit. { Et
D voluntatem appetitum boni, } debuit autem dicere appe
titum appetibilis, cum dixit appetitum boni, quoniam uni
uerſalius eſt appetibile q̃ bonum, ſiquidem omne bonum
appetibile, non tamen omne appetibile bonum. Latroni-
bus enim appetibile eſt latrocinari, non tamen eſt bonum,
niſi bonum ſumeretur pro eo, quod eſt, vel apparet bonũ.
Deinde aſſignat tertium exemplum, & dicit { Similiter au
tem, & ſi grammaticen definiuit ſcientiam literarum, }
etiam interimenda eſt definitio. Cuius rationem affert, &
dicit. Oportebat enim aſſignari in definitione, { aut } id
{ ad quod ipſum } ideſt ipſa grammatica per ſe { dicitur,
aut } id { ad quod forte genus, } .ſ. ſcientia dicitur vide-
licet ſcibile. Modo non eſt idem ſcibile, & literæ, ideo opor
tebat in tali definitione ponere ſcibilis, & non literarũ, hoc
modo grammatica eſt ſcientia eius, quod eſt ſcibile in lite-
ris. Nec dicitur grammatica ſecũdum ſe ad aliquid, nec eſt
ipſius eſſe hoc quod eſt literarum eſſe, iccirco non oporte-
bat in definitione dicere hoc videlicet literarum. Quia ve E
ro ſecundum genus eſt ad aliquid, ad quod genus gramma
ticæ dicitur, hoc oportebat aſſignare. Genus igitur gram-
maticæ aſſignantem .ſ. ſcientiam: opportebat in illius defi-
nitione addere ſcibilis, oportebat enim aut dicere ad quod
ipſa dicitur, aut ad quod genus dicitur. At grammatica nec
ad aliquid eſt per ſe, nec literarum eſt ſcientia, ſed ars le-
gendi atq; ſcribendi, quare omnifariam interimenda eſt
grammaticæ definitio, vel quia grammatica non eſt ſcien
tia, vel quia ſi eſt ſcientia, non eſt ſcientia literarum, ſed ſci
bilium circa literas.

LOCVS TRIGESIMVSQVARTVS.

*Aut ſi cum quippiam ad aliquid dicitur, non aßignauit
ad finem. Eſt autem finis in unoquoq;, quod optimum eſt,
aut cuius gratia alia ſunt. Dicendum igitur aut optimũ, aut
ultimum, ut concupiſcentiam non delectabilis, ſed delectatio* F
nis. Nam propter hãc & delectabile eligimus.

Hic conſiderat in ſpecialibus relatiuis quibuſdã .ſ. in his,
quæ referuntur ad aliquid, ut in finem, & primo aſſignat lo
cum trigeſimum quartum, qui accipitur ab aliquo, quod
non eſt finis. vbi conſiderandum aliquod definibile eſſe, qđ
ad duo dicitur, quorum alterum eſt finis, alterum medium
in finem, tunc dicit, { Aut ſi quippiam ad aliquid dicitur }
vt in finem ſubaudi, & vt in medium in finem, { non aſſi-
gnauit } definitionem illius { ad finem } ſed vt in medium
in finem, interimenda eſt definitio. Deinde exponit qd per
finem intelligat, & dicit. { Eſt autem finis in vnoquoq;, }
quod optimum eſt, & tu intelligas, eſt autem finis quod op
timum eſt in vnoquoq;, non quidem quod optimũ eſt ſim
pliciter, ſed quod optimum eſt in vnoquoq;. Sanitas enim
quæ finis eſt, non eſt ſimpliciter optimum, ſed optimũ om
nium eorum, quæ a medico ſunt operabilia. Similiter per-
ſuaſio eſt optimum non ſimpliciter, ſed inter omnia, quæ
ſunt operabilia a rhetore. Et quia non ſemper finis eſt opti G
mum ſimpliciter, ideo dicit. { Aut cuius gratia alia ſunt }
ſi enim finis non ſit ſimpliciter optimum, ſatis eſt, vt ſit id
gratia cuius alia ſunt. In definitiõe { igitur } eius, quod eſt
ad aliquid, vt in finem, { dicendum aut optimum, aut vlti
mum } .ſ. cuius gratia alia ſunt. Nam ſi non finis cuius gra
tia, in definitione ponitur, ſed medium in finem, interimẽ-
da eſt definitio. Affert exemplum, { vt concupiſcentiã }
dicimus appetitum { non delectabilis, ſed delectationis, nã
& propter hãc & delectabile } quod eſt medium in finem,
{ eligimus. } Quare definitio concupiſcentiæ, quæ eſt ap-
petitus delectabilis, interimenda eſt, quia non datur per fi-
nem, ſed per medium in finem.

LOCVS TRIGESIMVSQVINTVS.

*Conſiderandum & ſi generatio uel actus eſt ad quod aſ-
ſignauit, nihil enim talium finis. Nam magis quod eſt egiſ-* H
*ſe, & generaſſe finis quàm fieri & agere. An non in omni-
bus uerum huiuſmodi. Fere enim plurimi delectari magis
uolunt q̃ deſtitiſſe delectari. Quare agere magis finem quis
ſtatuet, quàm egiſſe.*

Hic aſſignat locum trigeſimumquintum, qui accipitur
etiam ab aliquo, quod non eſt finis, & accipitur vt finis, q
talis eſt, ſi in definitione alicuius, quod eſt ad aliquid, ut in
finem aſſignatur aliquid pro fine, quod eſt operatio, uel
actus, interimenda eſt definitio, vnde dicit. { Conſideran-
dum & ſi } in definitione alicuius, quod eſt ad aliquid, vt in
finem, illud { ad quod aſſignauit } definitum, { eſt genera
tio vel actus, } aut motus, vel operatio, nam ſi ſic, interi-
menda eſt definitio. Cuius cauſam aſſignat, & dicit. { Nihil
enim talium finis eſt, } nec enim generatio, nec actus,
nec motus finis eſt. quoniam vnũ horum in fieri, aliud in
agi, aliud vero in moueri conſiſtit, modo nullum horum fi
nis eſt. { Nam magis quod eſt egiſſe, & generaſſe finis, q̃
fieri, & agere. } finis enim ſemper in quiete magis q̃ in mo
ueri eſt, habito enim fine ceſſat motus. Vt ſi quis dixerit al-

I bum eſſe corpus ad albedinem motum. Quoniam enĩ corpus mouetur, & adhuc non peruenit ad finem, ideo interimenda eſt definitio. non enim accepit finem. Deinde corrigit locum, & exemplum, & dixit { An, non in omnibus verum eſt huiuſmodi } .ſ. ꝙ finis ſit quieuiſſe, non actus, & aſſignat cauſam, & dixit. { Fere enim plurimi delectari magis volunt, q̃ deſtitiſſe delectari, } & quia accepit { plurimi } pro omnes, propterea dixit { fere plurimi, } hoc eſt fere omnes, { quare } ſubaudi in talibus { agere magis finem quis ſtatuet, quàm egiſſe. } Quare locus aſſignatus eſt particularis, non vniuerſalis in omnibus. Sunt enim hę ſub contrariæ ſimul veræ, actus eſt finis, actus non eſt finis, ſed opus vel egiſſe. In ijs enim quorum finis eſt opus (vt Ariſto. inquit primo æthicorum) actus non eſt finis, ſed opus, vel egiſſe. In ijs autem, quorum finis eſt operatio, verũ eſt, quod finis ſit actus.

LOCVS TRIGESIMVSSEXTVS.

K *Rurſum in quibuſdam ſi non determinauit quanti, aut qualis, aut ubi, aut ſecundum alias differentias, ut ambitioſus, & quanti, & qualis honoris appetens eſt. Omnes enim appetunt honorem, quare non ſufficit ambitioſum dicere, qui appetit honorem. Sed addere oportet, dictas differentias. Similiter autem & auarus quantas appetit pecunias. aut intemperans circa quales uoluptates. Non enim qui à qualibet uoluptate tenetur, intemperans dicitur, ſed qui ab aliqua, aut rurſum qui definit noctem, umbram terræ: aut ſucceſſionem, motum terræ aut nubem denſitudinem aeris, aut uentum, motum aeris. Addendum enim quanti, & qualis, & ubi, & a quo. Similiter autem & in cæteris huiuſmodi. Omittens enim differentiam quamlibet, non dixit quid eſt eſſe. Oportet autem ſemper ad id, quo indiget, argumentari. Non enim quolibet modo terra mota, neq; quantacũq;,*
L *ſucceſſio erit. Similiter autem neq; aere quolibet modo, neq; quantocunq; moto, uentus erit.*

ſucceſſionem σεισμὸν terræ motum

Aſſignat locum trigeſimumſextum, qui accipitur a defectu differentiarum, quibus res, quę definitur, eſt ens. Sunt enim nonnulla entia talia non quia ſunt ſimpliciter in aliquibus, ſed quia ſunt in aliquibus ſub certa quantitate, aut qualitate, aut vbi, aut ſub aliqua huiuſmodi differentia. Qui igitur aliquid huiuſmodi entium, quæ inſunt ſub aliqua certa differentia, definit ſine differentia, ſub qua ineſt, ei cui aſſignatur, non definit, & peccat, vnde dicit. { Rurſum in quibuſdam, } quæ vt ſint vel vt inſint, aliquibus indigent differentijs, { ſi non determinauit } ſubaudi differentiam { quanti, aut } differentiam { qualis, aut } differentiam { vbi, aut ſecundum alias differentias } de quibus in libris ethicorum ſatis. Qui ſubaudi definit ſine talibus differẽtijs, peccat, non enim definit. Aſſignat exempla primo moralia & dicit. { Vt } ſi definiatur { ambitioſus } qui appetit honorem { & } non addatur differentia { quanti, aut qualis honoris appetens eſt, } peccatum committitur. Cuius ra-
M tionem aſſignat & dicit. { Omnes enim appetunt honorem, } & tamen non omnes ſunt ambitioſi. { Quare non ſufficit ambitioſum dicere, qui appetit honorem, quia ſic omnes eſſemus ambitioſi, { ſed addere oportet dictas differentias. } Eſt enim ambitioſus, qui maiorem honorem appetit, q̃ ſibi competit, & talem, qualis nõ ſibi competit, & vbi non ſibi competit, & quando non ſibi competit. Deinde aſſignat ſecundum exemplum de auaro, & dicit. { Similiter autem & auarus, } oportet addere { quantas appetit pecunias, } ſi debet definiri, { aut } ſi debet definiri { intemperans, } oportet addere, { circa quales voluptates } excedit, nõ enim qui excedit in voluptatibus animi, eſt intemperans, ſed qui excedit in voluptatibus corporis, & propterea dicit { Non enim qui a qualibet voluptate tenetur } atq; afficitur, { intemperans dicitur, } quia nõ ab animi voluptate. { Sed qui ab aliqua } determinata, vt qui tenetur a corporea voluptate, dicitur intemperans. Dein- N
de tangit exempla naturalia, & dicit. { Aut rurſum qui definit noctem, vmbram terræ, aut ſucceſſionẽ, } quæ græce σεισμὸν dicitur, { motum terrę, aut nubem denſitudinem aeris, aut ventum motum aeris, } etiam peccat, { addendum enim differentiam quanti, & qualis, & vbi, & a quo. Similiter autem, & in cæteris huiuſmodi. } Deinde aſſignat rationem, & dicit. { Omittens enim differentiam q̃libet } ſine qua nullum horum eſt ens, { non dicit quid eſt eſſe, } in definitione enim noctis, cum dicitur ꝙ ſit vmbrę terræ, aliquid deficit, non enim quælibet vmbra nox eſt, quoniã non vmbra, quæ fit a monte, ſed illa quæ fit a terra cauſa ſolis. Similiter in definitione ſucceſſionis, oportet addere hoc. ſ. ex exhalatione ventoſa vt fracta in concauitatibus terræ. Inſuper in definitione nubis, oportet addere hoc. ſ. talis, hoc eſt vehemens. Et in definitione venti addẽdum hoc. ſ. ex vaporatione terræ, ſimiliter autem & in reli- O
quis. Addit quid ſit, cum deficit differentia in definitione, & dicit { Oportet autem ſemper ad id, quo } definitum in ſua definitione { indiget, argumentari, non enim quolibet modo terra mota, neq; quantacũq;, ſucceſſio erit, } & ita argumentari licebit contra id, quod deficit. { Similiter autem neq; aere quolibet modo, neq; quantocũq; motu, vẽtus erit, } & ſic ſemper relinquetur argumentum contra definitionem, niſi id omne explicetur, quod eſt neceſſariũ pro explicatione eſſentiæ eius, quod definitur. Quare ſi definitiones debent eſſe irreprehenſibiles, nulla differentiarum requiſitarum deeſſe debet, & ſic locus præſens perſpicuus eſt.

LOCVS TRIGESIMVSSEPTIMVS.

Inſuper appetitibus, ſi non apponitur, quod apparet, et in quot alijs congruit. Vt quonian uoluntas appetitus boni, concupiſcentia autem appetitus delectationis, ſed non apparentis boni, aut delectationis. Plerunq; enim latet appe- P
tentes, quoniam bonum, aut delectabile eſt, quare non neceſſarium bonum uel delectabile eſſe, ſed apparens ſolũ. Oportebat ergo ſic, & aſſignationem facere. Si autem & aſſignauit, quod dictum eſt, in ipſas ſpecies ducendum eum qui ponit ideas eſſe. Non enim eſt idea ullius apparentis, nam ipſa ſpecies ad ipſam ſpeciem uidetur dici. Vt ipſa concupiſcentia ipſius delectationis, & ipſa uoluntas ipſius boni. Apparentis igitur boni non erit ipſa uoluntas, neq; apparẽtis delectationis ipſa concupiſcentia. Abſurdum enim eſt eſſe ipſum apparens bonum, uel delectabile.

Locus iſte trigeſimuſſeptimus, (vt Alex. inquit) non eſt omnibus communis, ſed omnibus illis in quibus appetitus ponitur in definitionibus vt genus. Ponitur autem appetitus vt genus in definitionibus voluntatis, concupiſcentiæ, iræ, & cæterorum id genus, accipit autem hunc locũ a defectu eius particulæ, quæ eſt { apparens, } & dicit. { Inſuper ſi non opponitur, quod apparet in appetitibus } .i. in illis definitionibus, in quibus appetitus accipitur, vt genus { & } ſubaudi ſi non apponitur illa particula { quod apparet, in quot alijs congruit } apponi, ſubaudi interimenda eſt definitio: & dixit. { In quot alijs congruit, } quoniam illa particula apparens, etiam alijs quibuſdam cõgruit. Dicimus enim ſophiſticum ſyllogiſmum eſſe illum, qui eſt ex apparentibus probabilibus. Quare ſi in definitione ſophiſtici ſyllogiſmi non apponitur illa particula apparens, modo quo congruit, interimenda eſt definitio, affert exempla, & dicit. { Vt } ſi aliquis definiendo dixerit, { quoniam voluntas eſt appetitus boni, concupiſcentia autem appetitus delectationis, ſed non apparentis boni, aut delectationis, } ideo quælibet talis definitio interimenda eſt. Oporteret. n. dici voluntatem eſſe appetitum apparentis boni, & concupiſcentiam appetitum apparentis delectationis, alioquin interimenda eſſet definitio, deinde declarat illud eſſe addendum, & dicit. { Plerunq; enim latet appetentes, quoniã }

te uera

A re vera { bonum aut } re vera { delectabile eſt } illud, qđ appetunt, & propterea concludit, { quare nō neceſſarium bonum, vel delectabile eſſe } .ſ.in rei veritate, quod appetitur, { ſed } ſatis eſt eſſe { apparens } bonum vel delectabile { ſolum, } tunc concludit. { Oportebat ergo ſic & aſſignationem facere, } ſic dico, vt dictum eſt, per additionē illius particulæ apparentis, nam ſic nihil deerit definitioni. Deinde redarguit Platonem, qui ideas rerum fatetur, & dicit. { Si autem } in definitione voluntatis, & concupiſcentiæ { aſſignauit, quod dictum eſt } .ſ.particulam illam apparens, { ducendum eſt eum, qui ponit ideas eſſe } .ſ.Platonem { in ipſas ſpecies } .ſ.boni apparentis, & delectationis apparentis, & ſic erit neceſſarium ponere ideas apparētium, ita vt ſit ipſum apparens bonum, & ipſum apparens delectabile abſtractum a bonis apparentibus, & ab apparētibus delectabilibus particularibus. Deinde deſtruit conſequens, & dicit. { Non enim eſt idea vllius apparētis } quia
B nō eſt dare ipſum bonum apparens ſeparatum, nec ipſum delectabile apparens ſeparatum. Deinde probat conſequētiam, & dicit. { Nam ipſa ſpecies } quæ eſt idea ſeparata, { ad ipſam ſpeciem, } & per ipſam ſpeciem, quæ eſt idea ſeparata, { videtur dici } ac definiri. ergo ſi datur idea boni, & idea delectabilis, oportet dare ideam apparentis, quoniam idea definitur per ideam. { Vt ipſa concupiſcentia } idest vt ipſa idea concupiſcentia videtur eſſe { ipſius delectationis } .i.ipſius ideæ delectationis, { & ipſa volūtas. } idest ipſa idea voluntatis, { ipſius boni } .i.ipſius ideæ boni, non enim idea definitur niſi per ideam. Tunc deſtruit tale conſequens, & dicit { Apparentis igitur boni non erit ipſa voluntas, } quoniam idea boni apparentis eſt res ſeparata a materia ſenſibili, & ita apparens bonum ſeparatum nō erit apparens bonum, quia apparens non eſt niſi reſpectu ſenſuum, ergo ſi ita eſt, voluntas { ipſa } quæ ſeparata eſt, non erit appetitus apparentis boni. { Neq; ipſa concupiſcentia } .i.idea concupiſcentia, erit appetitus { apparentis delectationis, } cuius rationem affert, & dicit. { Abſurdū enim eſt eſſe ipſum apparens bonum } .i.ipſam ideam ap-
C parentis boni, { vel } ipſum delectabile.ſ.in idea. Et ſic abſurdum erit eſſe ideam voluntatis, quæ dicitur ipſa voluntas, & ipſam ideam concupiſcentiæ quæ eſt ipſa concupiſcētia. Alioquin ipſa voluntas non erit appetitus apparentis boni, nec ipſa concupiſcentia appetitus apparentis delectabilis. Quo autem ad verba attinet, verbum ipſum vel ipſa, quod græce eſt τὸ, pro idea intelligit Plato, & Ariſt. quoniam idea eſt tantum ipſa. At particularia non ſunt tātum ipſa, quoniam ſunt participatione ideæ. quæ eſt tantum ipſa. Et cum dicitur ipſum animal, idea animalis, & cum dicitur ipſe homo idea hominis intelligitur, quare ipſum apparens idea apparentis intelligitur, & ipſa voluntas, etiam idea voluntatis, & ipſa concupiſcentia idea concupiſcentiæ. Quod enim Peripatetici ideam hominis, vel alicuius alterius dicunt, Platonici ipſum hominem, vel ipſum aliquid vocant.

LOCVS TRIGESIMVSOCTAVVS.

D *Præterea ſi ſit quidem habitus definitio, conſiderandum in habente, ſiquidem habentis, in habitu. Similiter autem & in cæteris talibus. Vt ſi delectatio eſt iuuatio, & delectabile iuuabile: uniuerſaliter autem dicendo ſit huiuſmodi definitionibus quodammodo uno plura accidit eum, qui definit, definire. Nam qui ſcientiam definit, quodammodo & ignorantiam definiuit. Similiter autem & ſcium, & inſcium, & ſcire, & ignorare. Primo enim dilucido facto, & reliqua quodammodo dilucida fiunt. Inſpiciendum igitur in omnibus talibus ne quicquam diſſonet ei, qui elementis utitur, ex contarijs, & coniugatis.*

Hic locus poteſt reſolui in duos, quorum alter eſt ex cōiugatis, alter vero ex contrarijs, primus talis eſt, ſi aliqua definitio aſſignetur alicui coniugatorum, transferatur ad alterum, quod eſt ei coniugatum ſecundum congruā dictionem, quæ cuiq; congruit, & ſi in aliquo diſſonat, interimēda eſt aſſignata definitio. cauſa eſt, quoniam coniugata ſimiliter ſe habent. Non enim differunt, niſi ſolo caſu. ſecundus E talis eſt, ſi aliqua definitio aſſignetur alicui contrariorum, trāſferatur ad alterum, quod eſt ei contrarium, ſecundum congruas dictiones quæ cuiq; cōgruunt. Et ſi in aliquo diſſonat, interimenda eſt aſſignata diffinitio. cauſa autē, quoniam contraria contrariè ſe habent, miſcet autem hæc loca, & incipit ab exemplo primi loci, & dicit. { Præterea ſi ſit quidem habitus definitio, conſiderandum } talem definitionem { in habente, } quod eſt denominatiuum habitus. { Siquidem } illa definitio eſt { habentis, in habitu } ſubaudi oportet eam aſſignare ſecundum proprias dictiones, quæ habitui congruunt. At ſi non fuerit habentis, interimere eam oportet in habitu. { Similiter autem } intelligas tu { in cæteris talibus } coniugatis, & non ſolum in F habitu, & habente, & aſſignat exemplum in terminis, & dicit, { vt ſi delectatio eſt iuuatio, & delectabile iuuabile } deinde amplificando hunc locum, tangit ſecundum, qui accipitur ex cōtrarijs, & declarat quomodo aſſignata aliqua definitione de vno, poteſt inferri plures definitiones de pluribus, & dicit, { vniuerſaliter autem dicendo in huiuſmodi } .ſ.coniugatorum, & contrariorum definitionibus, { quodammodo vno } definito, { plura accidit eum, qui definit definire, } quia definito, vno coniugatorum, accidit definire omnia ea, quæ ſunt illi coniugata, & definire cōtrarium illius, & omnium coniugatorum quæ ei coniugantur. Qđ exemplo demonſtrat, & dicit, { nam qui ſcientiam definit quodammodo & ignorantiam quæ eſt ſcientiæ contrariū, definiuit, ſimiliter autem } definiuit quodammodo { & ſcium, } quod eſt ſcientiæ coniugatum, { & inſcium, } quod eſt, coniugato contrarium { & ſcire, } quod eſt aliud ſciētiæ coniugatum, { & ignorare, } quod eſt contrarium ipſi ſcire. Quod probat, & dicit { Primo enim dilucido facto } G hoc eſt ipſa ſcientia primo per definitionem patefacta, { & reliqua } .ſ.coniugata, & contraria { quodam modo dilucida fiunt, } tunc quaſi epilogans inquit { ei igitur, qui elementis, ex contrarijs & coniugatis vtitur elementis } .i.locis, { inſpiciendum in omnibus talibus, ne quicquam diſſonet, } nam ſi diſſonat quicquam in definitione vnius talium, interimenda eſt definitio in omnibus. Qui enim coniugata definit, & contraria coniugatorum, & coniugata contrariorum, & coniugata coniugatorū definit quoniam ſi contrarium in contrario eſt, & in contrario contrarium erit, inſuper ſi in vno coniugatorum erit, ſic & in reliquis oportet eſſe, vt ſuperius ſæpe dictum eſt.

LOCVS TRIGESIMVSNONVS.

Deinceps in ijs, quæ ad aliquid ſunt, conſiderandum, ſi ad quod genus aſſignatur, & ſpecies ad illud quoddam aſſi- H *gnatur, Vt ſi opinio ad opinabile, & quedā opinio ad quoddam opinabile. Et ſi multiplex ad ſubmultiplex, & quoddā multiplex ad quoddam ſubmultiplex. Si enim non ſic aſſignatur, manifeſtum, quoniam peccatur.*

Aſſignat locum trigeſimumnonum, qui accipitur p inſpectionem ad genus in definitionibus relatiuorum, & dicit. { Deinceps in ijs, quæ ad aliquid ſunt, conſiderandum, ſi ad quod genus aſſignatur } genus definitionis, { & ſpecies, } quæ definitur, aſſignetur { ad illud quoddam } idest ad ſpeciem illius generis, quoniam ſi non, interimenda eſt definitio. Affert exemplū, & dicit, { vt ſi opinio } quæ eſt genus, quod ponitur in definitione fidei, refertur { ad opinabile, & quædam opinio } .ſ.fides, quę eſt ſpecies opinionis, { ad quoddam opinabile } .i.ad credibile, quod eſt ſpecies opinabilis, refertur Si enim non, tunc interimenda eſt definitio, { & ſi multiplex ad ſubmultiplex, & quoddam multiplex ad quoddam ſubmultiplex. Si enim non ſic aſſignatur, manifeſtum, quoniam peccatur. } Si enim diceretur fides eſt opinio ſcibilium, interimenda eſt definitio,

I quoniam fides refertur ad credibilia, ſicuti opinio ad opinabilia quare ſi dicitur, fides eſt opinio eorum opinabilium, quæ creduntur, non peccabitur in definitione, veluti non peccatur, cum dicitur opinio eſt habitus opinabilium. Eſt enim opinio genus fidei, & opinabile credibilis, verum vero fides ſit opinio, nunc non aſſerimus, ſed pro exemplo ſufficiat ſic eſſe dictum.

LOCVS QVADRAGESIMVS.

Videndum autem, & ſi oppoſiti, oppoſita eſt definitio, ut ſi dimidij ea ſit, quæ oppoſita eſt ei, quæ eſt duplicis, nam ſi duplex eſt, quod in æquali ſuperat dimidium, & dimidiũ, quod in æquali ſuperatur.

Quoniam ſi non congrue cum ijs, quæ ſunt ad genus, & ad ſpeciem aliquis definierit peccat, idcirco aſſignat locum quadrageſimum, qui accipitur per inſpectionem ad oppoſitam aſſignatæ rationis, ſi oppoſiti definiti fuerit definitio. nam ſi non interimenda eſt aſſignata definitio, & per oppoſita nunc, relatiua vocat, vt Alexand. exponit, vnde dicit. K { Videndum autem, & ſi oppoſiti, oppoſita eſt definitio } quia ſi non, interimenda eſt definitio, ſi vero ſit, conſtruenda. { vt ſit dimidij ea ſit, quæ oppoſita eſt ei, quæ eſt duplicis, } quoniam ſi eſt, conſtruenda eſt definitio. nam ſi duplex eſt, { quod in æquali ſuperat dimidium, & dimidiũ } erit, { quod in æquali ſuperatur } a duplici. Si autem non eſt ita, interimenda eſt definitio aſſignata.

LOCVS QVADRAGESIMVSPRIMVS.

Et in contrarijs ſimiliter. nam contraria contrarij oratio erit ſecundum unam quandam complexionem, contrariorum. Vt ſi adiuuatiuum quidem effectiuum boni eſt, nociuũ effectiuum mali, aut corruptiuum boni, alterum enim horũ neceſſarium eſt contrarium eſſe ei, quod ex principio dictum eſt. Si igitur neutrum contrarium eſt ei, quod a principio dictum eſt, manifeſtum, quoniam neutra erit earum (quæ poſterius aſſignatæ ſunt) contraria oratio. L *Quare neq; quæ a principio aſſignata eſt definitio, recte aſſignata eſt.*

Cum aſſignaſſet locum vniuerſalem in omnibus oppoſitis, & ſpeciatim in oppoſitis relatiuæ, nunc ſecundo aſſignat locum ſpeciatim in contrariæ oppoſitis, & dicit. { Et in cõtrarijs ſimiliter } ſubaudi eſt dicendum, vt dictum eſt in oppoſitis relatiue. Cuius cauſam aſſignat, & dicit, { nam oratio contrarij erit contraria } orationi alterius contrarij { ſecundum vnam quandam contrariorum complexionem, } & per vnam quandam, Alex. exponit, quamlibet, quoniam (vt inquit) oportet contrariam rationem datæ definitioni contrarij aptare cum contrario definiti ſecũdum quamlibet complexionem. Quot vero ſint complexiones contrariorum, quæ ve vtiles, atq; inutiles, ſecundo libro huius dictum eſt. deinde aſſignat exemplum, & dicit, ſint cõtrariæ oppoſita adiuuatiuum, & nociuum & aſſignetur definitio adiuuatiui, q ſit effectiuum boni dico q ſi definitio nociui, quæ eſt effectiuum mali, ſit contrara definitioni adiuuatiui, definit in adiuuatiui erit bene aſſignata, vnde dicit M { vt ſi adiuuatiuum quidem effectiuum boni eſt, nociuũ } erit { effectiuum mali, aut corruptiuum boni. Alterum. n. horum } .i. altera harum definitionum, quæ aſſignãtur de ipſo nociuo, { neceſſarium, eſt contrarium eſſe ei } .ſ. definitioni, { quod } vel quæ { ex principio } de ipſo adiuuatiuo { dicta eſt, } & fortaſſe non ſolum altera, ſed vtraq; contraria eſt definitioni, quæ aſſignatur de ipſo iuuatiuo. Veluti ei, quod eſt amicis benefacere cõtraria ſunt, & amicis malefacere, & inimicis bene, ſic ei, quod effectiuum boni, contraria ſunt, effectiuum mali, & corruptiuum boni. cauſa autem, quoniam non vna eſt cõtrarij definitio. { Si autem neutrum } .i. ſi autem neutra earum duarum definitionum, quæ aſſignantur de nociuo, { contraria eſt ei } .ſ. definitioni, { quod } vel quæ { a principio dictum eſt, } vel dicta eſt de ipſo adiuuatiuo, { manifeſtum, quoniam neutra erit earum (quæ poſterius aſſignatæ ſunt) contraria oratio } .ſ. de ipſo nociuo. { Quare neq; quæ a principio } de ipſo adiuuatiuo { aſſignata eſt definitio, recte aſſignata eſt, } ex vno enim alterum ſequitur, & econuerſo q. d. ſi earum definitionum, quæ aſſignantur de ipſo nociuo neutra fuerit contraria ei definitioni, quæ aſſignatur de ipſo adiuuatiuo, neutra erit definitio nociui. Oportet enim contrariorum cõtrarias eſſe definitiones, & ſi neutra nociui definitio fuerit recte aſſignata, neq; adiuuatiui definitio erit recte aſſignata. Quo vero ad exempla attinet, non intelligas definitiones ſpecierum contrariarum eſſe contrarias ſecundum ſe, & ſecundum ſui quamlibet particulam. nam prima nociui definitio non eſt cõtraria ſecundum ſui quamlibet particulam definitioni, quæ aſſignatur de ipſo adiuuatiuo, nam vtriuſq; definitionis genus eſt ipſum effectiuum, nec ſecunda, quoniam vtriuſq; definitionis differentia eſt ipſum bonum. Sed intelligendum eſt contrariarum ſpecierum contrarias eſſe definitiones, ſaltem vel ſecundum genus, vel ſecundum differentiam, vt ex exemplis perſpicuum eſt.

N

O

LOCVS QVADRAGESIMVSSECVNDVS

Quoniam autem quædam contrariorum priuatione alterius dicuntur, ut inæqualitas priuatio æqualitatis uidetur eſſe. (Inæqualia enim quæ non æqualia ſunt, dicuntur) perſpicuum, quoniam quod ſecundum priuationem quidem dicitur contrarium, neceſſarium eſt definire per alterum. Reliquum uero non iam oportet per id, quod ſecũdum priuationem dicitur. Nõ enim accidit alterum per alterum cognoſci. Conſiderandum igitur in contrarijs huiuſmodi peccatum, ut ſi quis definierit æqualitatem contrarium inæqualitati: nam per hoc, quod ſecundum priuationem dicitur, definiuit.

P Iterum aſſignat locum in oppoſitis ſecundum priuationem & habitum, vt ſit locus quadrageſimusſecũdus, ſi duorum oppoſitorum ſecundum priuationem, & habitum qđ ſecundum priuationem oppoſitum eſt, definitur per habitum, recte definitur. Contra vero non recte, & dicit { Quoniam autem quædam contrariorum priuatione alterius dicuntur, } quia videlicet alterum eſt habitus, alterũ eſt priuatio. { vt inæqualitas priuatio æqualitatis videtur eſſe, (inæqualia enim quæ non æqualia ſunt, dicunt.) Ergo inæqualitas priuatio eſt. æqualitas vero habitus. Tunc aſſignat locum, & dicit, { perſpicuum, quoniam contrarium, quod ſecundum priuationem quidem dicitur, neceſſarium eſt definire per alterum } .ſ. per habitum, { reliquum vero } .ſ. habitum { non iam oportet definire per id, quod ſecundũ priuationem dicitur, } eſt ergo locus, oppoſitorum, quæ, vt habitus, & priuatio opponuntur, priuatio per habitum, habitus autem non per priuationem definitur. Et aſſignat cauſam, & dicit, { non enim accidit alterum } .ſ. habitum. { per alterum } .ſ. per priuationem { cognoſci, } ſed potius contra priuationem per habitum. Non enim dicimus æqualitatem eſſe priuationem inæqualitatis, ſicuti dicere ſolemus inæqualitatem eſſe priuationem æqualitatis. Tunc Q colligit peccata, quæ committuntur, circa definitiones oppoſitorum huiuſmodi, & dicit, { conſiderandũ igitur peccatum } ſubaudi quod committitur { in huiuſmodi cõtrarijs, } & eſt, { vt ſi quis definierit æqualitatem } dicẽs æqualitatem ſubaudi eſſe { contrarium inæqualitati, } hic committit peccatum. { nam per hoc, quod ſecundum priuationem dicitur, definiuit. } ergo committit peccatum, quod eſt contra conditiones bonarum definitionum, quæ ſuperius dictæ ſunt. Dictum eſt enim definitionem omnem eſſe aſſignandam per notiora. Et cum ſemper priuatio ſit ignotior habitu, ergo qui definit æqualitatem per inæqualitatẽ, committit peccatum contra conditiones bonarum definitionum, & hoc eſt primum peccatum.

Inſuper ſic definientem neceſſe eſt eo, quod definitur, uti. Patet autem hoc, ſi accipiatur pro nomine oratio. nam cum

nihil

A *nihil referat dicere inæqualitatem priuationem æqualitatis, erit æqualitas contrarium priuationi æqualitatis. Quare eodem erit uſus.*

Secunda conditio bonæ definitionis eſt, vt definitũ non ponatur in definitione ſui. Tunc aſſignat ſecundum peccatum, quod committitur, cum habitus definitur per priuationem, & dicit. { Inſuper ſi definientem } .ſ. habitum p priuationem, { neceſſe eſt vti eo, quod definitur } .ſ. pro altera parte ſui definitionis. Hoc oſtendit, & ſupponit pro communi omnium conſenſu priuationem ſemper per habitum definiri, cum priuatio nullam habeat cognitionem nec eſſentiam niſi ab habito, & dicit, { patet autem hoc } ſ. tale peccatum ſequi, { ſi accipiatur pro nomine } inæqualitatis, atq; priuationis eius { oratio, } hoc eſt eius definitio. { nam cum nihil referat dicere inæqualitatem, } quæ eſt priuatio, quę definitur, & ſubaudi dicere { priuationem B æqualitatis, } quæ eſt definitio illius priuationis { erit æqualitas } .ſ. definitioe { contrariũ priuationi æqualitatis, quare eodem } .ſ. nomine definiti { erit vſus, } quippe cum in æqualitatis definitione ponatur æqualitas. & hoc eſt ſecundum peccatum. ſ. ipſum definitum aſſignare in ſuipſius definitione. Quod uero hoc peccatum ſit, perſpicuum eſt. Erit enim ipſum per ipſum definire, & ſic, ꝙ ignotum tentat definire, eo iam, vt noto vtitur, quod eſſe contra conditionẽ bonarum definitionum vt ſuperius dictum eſt. Sed dubitauit fortaſſe quiſpiam, quia non videtur priuationem definiri poſſe per habitum, cum habitus non ſit eſſentiale quippiam priuationi. Dicendum ipſum eſſentiale multifariã dici, aut enim eſſentiale dicitur ſicuti pars eſſentię & hoc pacto genus, & differentia partes eſſentiales ſunt ſpeciei. aut dicens totam eſſentiam, & ſic definitio eſt eſſentiale quippiam ſpeciei. aut vt id, in quo natum eſt aliquid fieri, veluti oculum dicimus viſui eſſe eſſentialem, non enim poteſt viſus fieri, niſi in oculo. aut ut id, ad quod dicitur aliud, & hoc pacto habitus eſt eſſentialis priuationi. Eſt enim priuatio habitus priuatio, vt ignorantia ſcientiæ priuatio. Patet igi C tur habitum hoc vltimo modo eſſe eſſentiale quippiam ipſi priuationi. Adde ꝙ priuatio nequaquam habeat eſſentiã non enim priuatio natura, aut res aliqua eſt, ſed rei atq; naturæ defectus eius ſubiecti, in quo habitꝰ aptus eſt fieri. Hac ratiõe fit, vt priuatio per habitum non in recto, ſed in obliquo definiatur, & ob id habitus de priuatione in obliquo ꝓdicatur. hęc de loco quadrageſimoſecundo.

LOCVS QVADRAGESIMVSTERTIVS.

Si autem neutrum contrariorum ſecũdum priuationem dicatur, aſſignetur autem oratio ſimiliter. Vt bonum contrarium malo: manifeſtum, quoniam malum contrarium bono erit. nam ſic contrariorum ſimiliter oratio aſſignanda eſt. Quare rurſum eo, quod definitur, accidit uti. Ineſt enim in mali oratione bonum. Quo circa cum bonum ſit malo contrarium, malum autem nihil differat uel quod eſt bono con- D *trarium, erit bonum contrarium contrario boni. Perſpicuũ igitur, quoniam eodem uſus eſt.*

Locus quadrageſimuſtertius eſt, in contrarijs, quorum neutrum eſt priuatio, ſed vtrunq; habitus, ſi vnum definiatur per alterum, interimenda eſt definitio Si enim (contrarijs ſic dictis) alterum per alterum aliquis definierit, certe ſimiliter & alterum per alterum aſſignabit. non enim eſt differentia ea, quæ eſt in oppoſitis ſecundum habitũ & priuationem, ſed eſt ſimile bonum dicere contrarium mali & malum contrarium boni. nam contrarijs ſic dictis, quorũ alterum non eſt priuatio, ratio ſimiliter aſſignatur. Quare hoc ita ſe habente, accidet id, quod dictum eſt in priuatiue oppoſitis .ſ. vti ipſo definito in ipſa ſui definitione. Si enim aliquis definiendo diceret bonum contrarium mali, tranſumpto malo ad propriam rationem, erit bonum contrarium contrario boni, & ſic ipſo definito vſus eſt, vnde dicit, { ſi autem neutrum contrariorum ſecundum priuationem dicatur, } ſed vtrunq; ſecundum habitum. { aſſi- B gnetur autem } in his { oratio ſimiliter, } vt aſſignata eſt in priuatiue oppoſitis { vt } videlicet dicatur { bonum cõtrarium malo, manifeſtum, quoniam malum contrarium bono erit. } Si itaq; ſic definiatur, interimenda eſt definitio. { nam ſic contrariorum ſimiliter oratio aſſignanda eſt } & ita definietur bonum per malum, & malum per bonum, modo videlicet quo oppoſitum ſecundum priuationem definitur per habitum. Tunc demonſtrat hoc eſſe abſurdum, & dicit, { quare rurſum eo, quod definitur, accidit vti } .ſ. in ſuipſius definitione { Ineſt enim in mali oratione bonum, } ſicuti in boni oratione malum. { Quo circa cum bonum ſit malo contrarium, malum autem nihil differat } ſubaudi ab eo, { quod eſt vel bono contrariũ } non enim differt definitum a ſua definitione, & ſic pro nomine definiri poteſt poni definitio, { erit } propter hoc definitiue { bonum contrarium contrario boni, perſpicuum F igitur, quoniam eodem } .ſ. definito { vſus eſt } in ſui definitione, nam bonum accipietur in definitione boni. Sed quæres fortaſſe cur alterum contrariorum per alterum nõ definitur, ſicuti priuatio per ſuum habitum: videtur enim alterum per alterum eſſe definiendum, quippe cum cõtraria habeant idem ſubiectum, in quo viciſſim fiunt, veluti ea quæ priuatione opponuntur. Quare alterum per alterũ definiendum eſſe videtur. Dicendum non eſſe candẽ rationem de contrarijs, & de priuatioe oppoſitis, nam oppoſitum ſecundum priuationem eſſentiale eſſe habet ad habitum: vt ſuperius probatum eſt. contrariorum autem nullum ad alterum habet eſſentiale eſſe. Cum vnũquodq; propriam eſſentiam ſeorſum habeat.

LOCVS QVADRAGESIMVSQVARTVS.

Inſuper ſi quod ſecundum priuationem dicitur aſſignans non aſſignauit id, cuius eſt priuatio: ut habitum, aut contrarium, aut cuiuſcunq; eſt priuatio. Et ſi nõ in quo aptum eſt G *fieri addidit,, uel ſimpliciter, uel in quo primo aptum eſt fieri. Vt ſi ignorantiam dicens priuationem, non ſcientiæ priuationem dixerit, aut ſi non addiderit in quo apta eſt fieri, aut ſi addiderit, non in quo primo aſſignauerit, ut quoniam non in rationali, ſed in homine, uel in anima. Nam ſi quodlibet horum, omiſerit, peccauit. Similiter autem & ſi cæcitatem nõ uiſus priuationem in oculo dixerit. Oportet enim bene aſſignantem quid eſt, & cuius eſt priuatio aſſignare, & quidnam eſt quod priuatum eſt.*

Cum dixiſſet ſupra, quæ accipiuntur ab oppoſitis ſecundum relationes, & ab oppoſitis tam contrarijs, quã ab his, quæ dicuntur ſecundum priuationem, dixiſſetq; in oppoſitis: quæ dicuntur ſecundum priuationem, id quod ſecundum priuationem dicitur, oportere definiri per illud, quod H dicitur ſecundum habitum, nũc dicit. { Inſuper ſi quod ſecundum priuationem aſſignans, non aſſignauit id, cuius eſt priuatio vt } non aſſignauit { habitum, aut contrarium, aut } non aſſignauit id, { cuiuſcunq; eſt priuatio, } definitio ſubaudi interimenda eſt. Vocat autem id quod eſt oppoſitum priuationi: habitum, vel contrarium, vel id, cuius eſt priuatio, non ꝙ hæc ſint diuerſa, accipiuntur enim hęc omnia pro habitu, ſed vt habitus pluribus appellationibus demonſtret poſſe accipi. { & ſi } hoc quidem ponat, { nõ id addidit, in quo aptum eſt fieri } .i. non id addidit. ſ. ſubiectum in quo priuatio apta eſt fieri, { vel ſimpliciter vel in quo primo aptum eſt fieri, } etiam definitio interimenda eſt. Dixit uel ſimpliciter, vel in quo primo priuatio apta eſt fieri, quoniam priuatio habet duplex ſubiectum. ſ. commune & proprium, ignorantię enim ſubiectum commune eſt anima vel homo, proprium vero ſubiectum eſt anima intellectualis. Si ergo definitur priuatio, & non ponitur ſubiectum commune: interimenda eſt definitio, & ſi ponitur commune ſubiectum, & non ponitur proprium ſubiectũ, etiam interimenda eſt definitio. Ideo aſſignat exemplum,

I & dicit, { vt ſi ignorantiam dicens priuationem, non ſciētiæ priuationem dixerit, } interimenda eſt ignorantiæ definitio. { aut ſi } addiderit ſcientiæ priuationem, & { non addiderit { ſubiectum commune, { in quo } priuatio { apta eſt fieri, } etiam definitio interimenda eſt, { aut ſi addiderit } .ſ. ſubiectum commune, & { non } ſubiectū { aſſignauerit, in quo primo } ignorantia apta eſt fieri, etiam interimenda eſt definitio ignorantiæ, { vt quoniam nō in rationali } .ſ. anima, quæ eſt ſubiectum proprium ignorātiæ, { ſed } aſſignauerit { in homine, vel in anima, } quæ eſt ſubiectum commune, interimenda eſt definitio. { nam ſi quodlibet horum omiſerit, peccauit { in definienda ipſa ignorantia Deinde aſſignat ſecundum exemplum, & dicit { ſimiliter autem & ſi cæcitatem non viſus priuationem in oculo dixerit, } etiam peccauit in definienda cæcitate, & cauſam aſſignat, & dicit, { oportet enim bene aſſignantem quid eſt ignorantia, } vel cæcitas, vel quæuis priuatio { & aſſignare } habitū, { cuius eſt priuatio, & } aſſignare
K ſubiectum, { quidnam eſt, quod } primo priuatum eſt.

LOCVS QVADRAGESIMVSQVINTVS.

Videndum autem, & ſi non ſecundum priuationem dictum, priuatione definiuit, ut in ignorantia uidebitur eſſe huiuſmodi peccatum iis, quæ ſecundum negationem ignorātiam dicunt. Nam quod non habet ſcientiā, non uidetur ignorare, ſed magis quod deceptum eſt. Propter quod neq; inanimata, neq; pueros dicimus ignorare. Quare non ſecundum negationem ſcientiæ ignorantia dicitur.

μὴ non ne ſecūdum negationem κατὰ στέρησιν ſcdm priuationē

Aſſignat locum quadrageſimumquintum, & dicit. { Videndum autem & ſi non ſecundum priuationem dictū priuatione definiuit, } nam (vt Alexan. inquit) qui definit nō priuatiuum vt priuatiuum, peccat, veluti qui definit puerū vel parietem, qui non dicitur priuatione ſcientiæ .i. qui non dicitur ignorans, pro ignorante, peccauit, & hac ratione
L ſubdit, { vt in ignorantia videbitur eſſe huiuſmodi peccatum iis, qui ſecundum negationem ignorantia dicunt } .i. iis, qui definiunt ignorantiam per negationem. Hi enim videntur definire non priuatiuum pro priuatiuo. Definiunt enim per negationem puerum pro ignorante, qui non eſt ignorans. Quo uero ad verba attinet, annotatione dignum in græcis codicibus reperiri verbum μὴ, hoc eſt nō, hoc pacto { qui non ſecundum negationem dicūt. } quod tamen verbum in ſcriptura, quam Alexā. exponit, non legitur, nec etiam in tranſlationibus veteribus legimus. Et ſi legitur μὴ, non debet intelligi pro non. Sed pro ne, vel an. nam μὴ apud græcos eſt ſignum interrogationis cum iungitur indicatiuo: ſed vtcūq; ſit, cum non priuatiuum pro priuatiuo definitur, peccatum committitur, velut cū puerum, vel parietē pro ignorante per negationem definitur, qui re vera non eſt ignorans. Quod autem ita ſit, probat, { nam quod non habet ſcientiam, non videtur ignorare, ſed magis } videtur ignorare, { quod deceptum eſt } hoc eſt quod non ſcit, & putat ſe ſcire. Affert ſignum, & dicit,
M propter quod neq; inanimata, neq; pueros dicimus ignorare, quoniam neq; inanimata, neq; pueri non ſciunt, & putant ſe ſcire. propterea concludit, { quare non ſecundum negationem ſcientiæ ignorantia dicitur } ac definitur. Sed per negationem ſciētię definitur ignorantia in ſubiecto cōtrario modo ad ſcientiam diſpoſito. Nam (vt Alexand. dicit) eos ignorare dicimus, qui diſpoſitionem falſam, & deprauatam habent. quippe cum ignorantia habitus quidam falſus, & deprauatus dicatur. Quo vero ad verba attinet στέρησιν græce priuationem latine ſonat, hic tamen pro negatione accipitur. Hoc pacto peccat qui immortalitatē definit priuationem mortis, non enim priuatio mortis eſt immortalitas, ſed diſpoſitio, & habitus quidam contrarius diſpoſitioni, per quam aliquid dicitur mortale. Verum vero detur ignorantia negationis, libro primo poſteriorum eſt definitum.

LOCVS QVADRAGESIMVSSEXTVS. N

Inſuper ſi ſimilibus nominis caſibus ſimiles orationis caſus aptantur. Vt ſi adiuuatiuū eſt effectiuum ſanitatis, adiuuatiue eſt ſanitatis effectiue, & adiuuans efficiens ſanitatem.

Hic locus idem eſt loco ſuperius aſſignato. nam hortatur nunc definitionis caſus cum definiti caſibus congruere, quoniam ſi non congruerint, definitio non erit bene aſſignata, & dicit. { Inſuper } conſiderandum { ſi ſimilibus nominis caſibus, ſimiles caſus orationis aptentur, } & intelligit per nomen ipſum definitum, & per orationem, definitionem. q.d. quoniam ſi caſus definitionis non conueniunt caſui definiti, definitio erit interimenda, & intelligit per caſus, caſus & coniugata. Vt ſit ſenſus, ſi definitio aſſignata alicuius coniugatorum non aptetur coniugatis, quę definiuntur per inflectionem caſuum, interimitur definitio vt ſi adiuuatiuum eſt effectiuum ſanitatis } conſiderandum O
eſt verum { adiuuatiue } efficere, { eſt ſanitatis effectiue } ſcilicet efficere, { & adiuuans efficiens ſanitatem, } quoniam ſi non definitio erit interimenda, oportet enim caſum eſſe definitionem caſus, ſi debet coniugatorum eſſe definitio coniugati.

LOCVS QVADRAGESIMVSSEPTIMVS.

Conſiderandum et in idea, ſi aptabitur dictus terminus. Nam in quibuſdam non accidit, ut quemadmodum Plato definiuit, mortale addens in animalium definitionibus. Idea. n. non erit mortalis, ut ipſe homo. Quare non aptabitur ad ideam definitio. Simpliciter autem in quibus apponitur effectiuum, aut paſſiuum, neceſſe eſt diſſonare in idea terminum. Siquidem impaſſibiles, et immobiles uidentur eſſe ideæ iis, qui dicunt ideas eſſe. Aduerſus hos autem & tales orationes utiles ſunt.

Locus quadrageſimuſſeptimus eſt inſpicere ad ideā, nam P
ſi definitio conuenit ideatis, & non ideis interimēda eſt definitio. Vt ſi diceret quiſpiam hominem animal rationale mortale, non bene definit. Quoniam hæc definitio non cōpetit ideæ, non enim idea eſt mortalis, vel paſſibilis, & dicit. { Conſiderandum & in idea, ſi dictus terminus, } qui aſſignatur ideatis, { aptabitur } .ſ. ipſi ideæ, nam ſi non poteſt aptari, definitio erit male aſſignata. Dico conſiderandum eſſe ad ideam, { nam in quibuſdam } .ſ. definitiōibus { non accidit } vt ſint eædem ideatorum, & ideatarū, & aſſignat exemplum in opinione Platonis, & dicit, { vt quē admodum Plato definiuit addens in definitionibus animalium } ideatorum ipſum { mortale } pro differentia, dixit enim hominem eſſe animal rationale mortale. Equum vero animal irrationale mortale, hæc ergo definitio eſt interimenda, { idea enim non erit mortalis, vt ipſe homo } .ſ. per ſe ſumptus, ac ſeparatus, ſed hic homo ideatus, { quare non aptabitur ad ideam } .ſ. hominis { definitio } illa, & ſic interimitur, & quaſi aſſignans vniuerſalem regulam, dicit, { ſimpliciter autē } hoc eſt, vniuerſaliter, { in qbus } .ſ. definitionibus { apponitur effectiuum, aut paſſiuum, } vel aliquid quod ſignificat paſſionem vel actionem, { neceſſe eſt terminum } ſic aſſignatum { diſſonare in idea, ſiquidem impaſſibiles, & immobiles uidentur eſſe ideæ iis, } qui dicunt ideas eſſe } .ſ. Platonicis. Tunc aſſignat vtilitatē huius loci, & dicit, { aduerſus hos autem & tales orationes } .i. definitiones { utiles ſunt } nam poſſumus argumētari ideas non bene definiri, quia definitiones tales competunt ideatis, non autem ideis.

LOCVS QVADRAGESIMVSOCTAVVS.

Inſuper ſi eorum, quæ ſecundum æquiuocationem dicuntur, unam definitionem omnium communem aſſignauit. Vniuoca enim quorum una eſt ſecundum nomē ratio. Quare nullius eorū, quæ ſub nomine ſunt, aſſignatus eſt terminus, quoniam ſimiliter ad omne æquiuocum adaptatur.

Locus quadrageſimuſoctauus accipitur per inſpectionē ad ea,

A ad ea, quæ nomen æquiuocum ſignificat, & dicit. { Inſuper
ſi eorum } .ſ. ſignificatorum, { quæ ſecundum æquiuoca-
tionem dicuntur } hoc eſt, ſignificantur ab vno nomine,
{ unam definitionem omnium communem aſſignauit, }
ſubaudi interimenda, eſt ratio. Quoniam (Vt Alex. inquit)
facit ea vniuoca. Quod Ariſt. ſyllogizat ſic. { vniuoca ſunt
quorum vna eſt ſecundum nomē ratio. } Adde minorem,
ſed horum æquiuocorum per aduerſarium eſt ſecundum
nomen vna communis ratio. Ergo hæc æquiuoca erunt vni
uoca, de ratione tangit ſolam maiorem, & dicit, { vniuo-
ca enim } ſubaudi ſunt, { quorum una eſt ſecūdum nomē
ratio. } hæc fuit maior, cætera ſupplenda ſunt. Cum addu
xiſſet ad hoc abſurdum ꝙ, videlicet ea æquiuoca eſſent vni
uoca, declarat, quonam modo hoc eſt abſurdum, & dicit,
{ quare nullius eorum, quæ ſub nomine } .ſ. ipſo æquiuo-
co { ſunt, aſſignatus eſt terminus quoniam ſimiliter } de-
finitio illa { ad omne æquiuocum adaptatur. } Ergo illa de
B finitio non magis erit vnius ſignificati q̃ alterius. Hoc autē
eſt abſurdum, & contra naturam nominis æquiuoci. nam
cū de nomine æquiuoco aſſignatur vna definitio, illa ſemper
videtur magis eſſe vnius ſignificati q̃ alterius, alioquin æqui
uocum (vt diximus) eſſet vniuocum.

*Paſſus autem hoc eſt & Dionyſij uitæ terminus, ſiquidē
ea motus eſt generi nutriendi naturaliter inſeruiens. Nihil
enim hoc magis animalibus q̃ plantis ineſt. Vita autem non
ſecundum unam ſpeciem uidetur dici, ſed altera quidem ani-
malibus, altera plantis ineſt.*

Nunc exponit id, quod dixit exemplo definitionis, quā
Dionyſius philoſophus academicus aſſignauit de ipſa vita,
& dicit. { Paſſus autem hoc } .ſ. peccatum { eſt & termi-
nus } .i. definitio { vitæ Dionyſij. Siquidem ea. } (vt in-
quit.) { eſt motus naturaliter inſeruiens } .i. naturaliter ac
commodatus { generi nutriendi } .i. generi eorum, quæ
nutriuntur. Cum enim Dionyſius philoſophus definiſſet ui
tam, dixit vitam eſſe motum, qui naturaliter accommoda
C tur generi eorum, quæ nutriuntur. Quod autem hæc vitæ
definitio hunc defectum patiatur, oſtendit, & dicit, { nihil
enim hoc magis animalibus q̃ plantis ineſt. } Animalibus
enim & plantis æqualiter ineſſe videtur motus, qui natura
liter accommodatur generi eorum, quæ nutriūtur. Quod
non ita eſſe oſtendit, & dicit, { vita autem non ſecundum
vnam ſpeciem videtur dici, ſed altera quidem animalibus,
altera plantis ineſt. } Ergo Dionyſius peccauit, cum aſſi-
gnaſſet vitæ definitionem communem, ac ſi vita eſſet vni-
uocum, cum tamen re vera non ſit vniuocum quippiam,
ſed æquiuocum.

*Contingit igitur & ſecundum electionem ſic aſſignare
terminum, ac ſi uniuoca, & ſecundum unam ſpeciem om-
nis uita diceretur. Nihil autem prohibet & eum, qui con-
ſpicit æquiuocationem, & qui alterius uult definitionem
aſſignare, latere non propriam, ſed communem utriſq; ora-
D tionem aſſignando. Sed nihil minus, ſi utrouis modo fece-
rit, peccauit.*

Dubitat Ariſto. contra dicta, & dicit { Contingit igitur
& ſecundum electionem ſic aſſignare terminum, ac ſi vni-
uoca, & ſecundum vnam ſpeciem omnis vita diceretur. }
q. d. ad electionem libitumq; definientis eſt definire vitam
ac ſi eſſet æquiuoca, & ac ſi eſſet vniuoca, ergo ſi definietur
vita, ac ſi eſſet ea vniuoca, non peccauit, cum pro arbitrio
erat illud eligibile. Sic enim Alexā. expoſuit hunc locum.
Reſpondet Ariſt. pro arbitrio vitam definiri poſſe & ut qd
vniuocum, & vt quid æquiuocum. Sed bene definiri vt qd
vniuocum, non eſt pro arbitrio eligibile, quia quouis mo-
do æquiuocum definiatur vt vniuocum, peccatum commit
titur. In nobis enim eſt bene & male definire, ſed non eſt
in nobis bene definire vno modo, quod non eſt eo modo
definibile, dicit, { nihil autem prohibet & eum, qui cōſpi-
cit, } & conſideat { æquiuocationē, & qui vult alterius }
.ſ. ſignificati definitionem { aſſignare, latere non propriā, E
ſed communem vtriſq; } .ſ. ſignificatis { orationem aſſi-
gnando. } nam, vt lateat, pro arbitrio illud facere poteſt
cum poſſit pro arbitrio bene, & non bene definire. { Sed
nihil minus ſi vtrouis modo fecerit, peccauit, } quia vita
bene definiri non poteſt, niſi, vt æquiuoca. Hoc autem pa-
cto ſi definiatur, oportebit tot aſſignare definitiones, quot
ſunt ſpecies vitæ, & accepit verbū { vtrouis } pro vtroq;,
q. d. ſed ſi vtroq; modo fecerit, peccauit, quoniam illud be
ne fieri non poteſt, niſi vno modo. ſ. vt vita eſt quid æqui-
uocum. Ex quo ſequitur æquiuocum definiri poſſe vt vniuo
uocum, vt definiens lateat, non autem ſimpliciter. ſ. vt be-
ne definiat. Alexan. vero aliter exponit, vbi annotatio-
ne dignum, bifariam poſſe æquiuocum definiri vt vniuocū
aut cum definiens aſſignat vnam communem definitionē
omnibus ſignificatis, quæ non magis vni q̃ alteri competit
aut cum definiens aſſignat vnam definitionem vni ſignifi- F
catorum, & ea vtitur, vt communi omnibus ſignificatis.
Dicit ergo ſecundum hanc expoſitionem Ariſto. ꝙ licet ꝓ
arbitrio definiens poſſit primo, & ſecundo modo æquiuo-
cum definire, { tamē ſi vtrouis modo fecerit, peccauit, }
quia nec hoc nec illo modo æquiuocum poteſt vt vniuocū
definiri. Sed prima expoſitio, quam nos aſſignauimus, ma
gis placet verbis Ariſtotelis.

*Quoniam uero æquiuocorum nonnulla latent, interro-
ganti quidem, ut uniuocis utendum. Non enim aptabitur al
terius terminus ad alterum. Quare uidebitur non diſtinguen
dum hoc pacto. Oporteret enim in omne uniuocum aptari.
Eidem autem reſpondenti diſtinguendum eſt.*

Iuniores Ariſto. aſſignare cautelas nonnullas aſſerūt cir
ca locum hunc quadrageſimumoctauum cautelas has vo-
cant etiam idoneitates, vt Albertus Sed de nominibus nul
la ſit nobis cura, explicat itaq; cautelam primam ex parte
opponentis, & eandem poſtea ex parte reſpondentis, & di
cit { Quoniam vero æquiuocorum nonnulla latent } vtrū G
.ſ. vniuoca, an æquiuoca ſint, ideo { interroganti quidē }
ſ. qui opponit eis { vt vniuocis vtendum } aduerſus reſpō
dentem, { non enim, } cum eis vtetur vt vniuocis, { apta
bitur alterius } ſignificati { terminus ad alterum } ſignifi-
catum, ſed communiter terminus habebitur a reſponden
te vt conueniens omnibus ſignificatis, propterea conclu-
dit { quare videbitur } pro aſtutia atq; cautela opponētis
habenda { non diſtinguendum hoc pacto } .ſ. æquiuocum
quod latet verum ſit vniuocum. { Oporteret enim } ſub-
audi ſi diſtingueretur, { aptari } .ſ. terminum aſſignatum
{ in omne vniuocum, } hoc eſt in omne ſignificatū æqui
uoci quod nequaquam fieri poteſt, appellat autem omne ſi
gnificatum æquiuoci vniuocum, quia re vera eſt vniuocū,
cum ſub vno æquiuoco plura vniuoca contineantur. Dein
de oſtendit eandem cautelam ex parte reſpondentis, & di H
cit, { eidem autem reſpondenti diſtinguendum eſt } ſub-
audi ſi talis eſſet aſſignata ratio, vt oſtendat communicatio
nem ſignificatorum eſſe ſolum ſecundum nomē. Nam ſic
diſtinguendo patebit aſſignatam rationem non omnibus
ſignificatis communem eſſe. Vt ſi aliquis aſſignaſſet mo-
tus definitionem, ꝙ videlicet ſit tranſmutatio ſecundum
locum, cum motus ſit etiam alteratio, demonſtrare opor-
tet, quoniam ipſi alterationi non conuenit data definitio.
Præterea cum motus non ſit vniuocus, ſed æquiuocus, (nā
quod vniuoce dicitur, oportet in omnibus, de quibus dici-
tur competere ſecundum eandem rationem,) ideo reſpō-
dens ipſe monſtrare debet quòd motus ſit æquiuocus, &
tamen ipſe opponens definiuit motum ſecundum locum,
qui eſt primum motus pro omnibus motibus. Hæc ex ex-
poſitione Alexandri.

*Quoniam autem quidam reſpondentium uniuocum qui-
dem dicunt æquiuocum, quando non accommodatur ad om-
ne aſſignata ratio, æquiuocum autem uniuocum etiam ſi ad
utrunq; accommodetur, præconfeßione utendum pro tali-*

I *libus, aut præſyllogizandum, quoniam æquiuocum, aut uniuocum, aut utrunq; fuerit, magis enim concedunt, non præuidentes quod futurum eſt accidere.*

Secundam cautelam aſsignat, in qua docet interrogantem, vti præconfeſsione ab ipſo reſpondente, habita, & dicit. { Quoniam autem quidam reſpondentium } propter inſcitiam ſæpenumero { vniuocum quidem dicunt æquiuocum, quando } videlicet { ratio aſsignata ab eis { non accommodatur ad omne } ſignificatum vniuoci. Vt ſi animalis definitio ab eis aſsignata eſſet ſubſtantia animata irrationalis. Cum enim hæc aſsignata ratio non conuenit omnibus animalibus, cogitur reſpondens dicere eam non eſſe communem, & ſic compellitur dicere animal, quod eſt uniuocum, eſſe æquiuocum, quoniam in æquiuocis non poteſt vna ratio aſsignari. { æquiuocum autem { propter inſcitiam { vniuocum etiam ſi ad vtrunq; } .ſ. ſignificatum ratio ab eis aſsignata { accommodetur, } vt ſi motus definitio ab eis aſsignata eſſet actus mobilis quo eſt mobile, nam cum hæc definitio omni motui competat, cogitur reſpon-
K dens dicere motum, qui eſt æquiuocum, eſſe vniuocum, nã in vniuocis vna communis definitio eſt. Tunc docet opponentem, qui interrogat, vti cautela, atq; præconfeſsione, quaſi dicens, quoniam (vt diximus) aliqui reſpondentium ob inſcitiam dicunt æquiuoca eſſe vniuoca, & vniuoca eſſe æquiuoca, præterea ab interrogante arguuntur, quod non bene rationem aſsignauerint, & vt interrogantes poſsint facile arguere reſpondentes, { præconfeſsione vtendum pro talibus aut præſyllogizandum quoniam } animal vel motus quippiam { æquiuocum, aut vniuocum aut vtrũq; fuerit } .i. oportet interrogantem cogere reſpondentem concedere, vtrum definitum æquiuocum ſit, aut vniuocũ, aut vtrunq;, & aſsignat cauſam, & dicit, { magis enim } reſpondentem uidelicet { concedunt } veritates, vt exponit Alexand. vel intentum interrogantis, cum reſpondentes interrogantur in principio diſputationis, { non præuidentes quod futurum eſt accidere } ex conceſsione, ideſt
L futuram arguitionem, quæ ſequitur ex conceſsione, hanc enim magis in fine q̃ in principio diſputationis præuident reſpondentes. Et ideo liberius concedet quod interrogans quærit, cum reſpondens cogitur in principio, non enim præuidet argutionem, quam intendit interrogans. Exemplum vero huius rei eſt vt Alex. inquit, ſi aliquis definiret bonũ & diceret bonũ eſſe quod eſt aptũ facere bonos, nam cõuenit ꝯfeſsionem accipere ab ipſo reſpondente vtrum ſcilicet bonum æquiuocum, vel vniuocum eſt, & ſi reſpondens vniuocum concedit eſſe, cum oſtendet interrogans non omnibus bonis aſsignatam definitionem competere, relinquetur reſpondens argutus. Sin autem reſpondens aſſerat bonum eſſe æquiuocum, enitendum eſt vnam definitionem aſsignare ipſi bono, & ſic rñdens etiã relinquetur argutus.

Si autem non facta confeßione dixerit aliquis uniuocum æquiuocum eſſe, propterea quia non accommodatur & in hoc aßignata oratio, conſiderandum ſi huius oratio accom-
M *modetur, & ad reliqua. Nam manifeſtum, quoniam uniuocum erit reliquis. Si autem non plures erunt definitiones reliquis, quoniam duæ ſecundum nomen orationes accommodabuntur ad eadem: & quæ prior aßignata eſt, & quæ poſterior.*

Hæc eſt tertia cautela, per quam docet arguere reſpondentem eum, qui aſſerit vniuocum eſſe æquiuocum, & primo proponit illud, quod reſpondens aſſerit, & dicit. { Si autem non facta confeſsione } reſpondentis, reſpondens { aliquis dixerit vniuocum æquiuocum eſſe, propterea quia non accommodatur & in hoc aſsignata oratio } .i. propterea quia oratio aſsignata a reſpondente non accommodatur huic ſpeciei, quæ ſub vniuoco continetur. vt ſi dixerit reſpondens animal æquiuocum eſſe quia ſubſtantia animata ſenſitiua irrationalis non competit homini, docet nunc Ariſto. arguere reſpondentem, & dicit, { conſiderandum N
ſi huius } .ſ. animalis { oratio accommodetur, & ad reliqua } .i. ad equum, ad bouem, & ad canem, { nam } ſi cõuenit reliquis, { manifeſtum, quoniam vniuocum erit reliquis, } & ſic arguetur inquantum cogitur concedere eſſe vniuocum quod dixit æquiuocum eſſe, nam quorũ eſt vna ratio, hæc ſub vno vniuoco vniuoca ſunt. { Si autem } animalis definitio quæ aſsignata eſt a reſpondente, { nõ } accommodetur reliquis, oportet ſubaudi, vt reliqua habeant, definitionem communem, quæ eis tantum competit, quæ ſit alia ab aſsignata, vtputa ſubſtantia animata ſenſitiua irrationalis, hæc enim omnibus competit animalibus, quæ ſunt alia ab homine. Et oportet etiam vt ſit alia definitio communis, quæ & homini, & omnibus competit vt ſubſtantia animata ſenſitiua. Et propterea dicit, { ſi autem non } accommodetur reliquis, { plures erunt defini-
tiones reliquis } .ſ. accommodatæ videlicet propterea reli- O
quis, & communis omnibus, { quoniam duæ ſecundũ nomen orationes accommodantur ad eadem } .i. ad reliqua quæ ſunt alia ab homine. { Et quæ prior aſsignata eſt, } ut ſubſtantia animata ſenſitiua irrationalis, quę ſolis brutis cõpetit, { & quæ poſterior } .ſ. ſubſtantia animata ſenſitiua, hæ enim definitiones ambæ erunt earundem ſpecierum, & ſic arguetur reſpondens dupliciter, primo quia cogitur dicere earundem ſpecierum eſſe duas definitiones. Secundo quia cogitur dicere eſſe vniuocum, quod dixit eſſe æquiuocum, nam cum cogitur aſsignare duas definitiones, quarũ poſterior eſt omnibus ſpeciebus communis, cogitur dicere animal propter vnitatem illius definitionis eſſe vniuocum, quod tamen ipſe poſuit æquiuocum.

Rurſum ſiquis definiens aliquid eorum, quæ multipliciter dicuntur, & oratio non accommodetur ad omnia. Quia æquiuocum eſſe non concedit, nomen etiam dicit non ad om- P
niã accommodari. Quoniam nec oratio. Dicendum ad eiuſmodi, quoniam nominatione quidem oportet uti, quæ tradita eſt, & quæ ſeruata eſt & non dimouere talia. Nonnulla tamen non dicendum ſimiliter: ut plures.

ſeruata ē [illegible] quæ accidit, quę loxta ſecuta eſt

Hęc eſt quarta cautela, pro cuius declaratione ſciendum eſſe quoſdam, qui cum definiunt aliquod æquiuocum, & definitionem, quam aſsignauit, inueniunt non omnibus ſignificatis accommodari, dicunt duo, primum quod illud æquiuocum ſit vniuocum. ſecundum quod nomẽ illud non omnibus ſignificatis accommodetur, quia oratio non omnibus competit, & quia non omnibus ſignificatis accommodatur, uolunt nomen illud eſſe remouendum, eſſeq; nouum imponendum: quod videlicet competit omnibus, & cui ratio ꝓ omnibus accommodetur. Docet ergo Ariſt. opponere cõtra hos ſic aſſerentes. Et primo proponit opinionem horũ, ſecunda ibi { dicendum ad huiuſmodi } opponere docet. dicit, { rurſum ſi aliquis definiens aliquid eorum, quę multipliciter dicuntur } .i. aliquod æquiuocum, { & oratio nõ accommodetur ad omnia } .i. & orationẽ, quam aſsignat, non inuenit omnibus competere { quia } id quod definit, Q
{ æquiuocum eſſe non concedit, } ſed vniuocum, { quoniam nec oratio } competit omnibus. Tunc docet opponere, & dicit, { dicendum ad huiuſmodi } .i. ad ſic dicentes, eos non bene dicere, quantum ad hoc, quòd .ſ. nomen ſit mutandum, & nouum imponendum, { quoniam nominatione oportet vti, quæ tradita eſt, & quæ ſeruata eſt } a vulgo. { & non dimouere talia } nomina, & noua imponere, loquendum enim eſt, vt plures, { nõnulla tamen nõ dicendum ſimiliter, vt plures, } non enim oportet dicere, vt plures dicunt, fortunatum fœlicem, & œconomum illiberalem, & audacem fortem, hæc enim vulgares dicunt, & idiotæ. At ſapientes aliter dicunt, quare licet plerũq; loquendum, vt plures, tamen in quibuſdam loquendum, & ſentiendum, vt ſapientes.

LOCVS QVADRAGESIMVSNONVS.

Si autem alicuius complexorum aßignetur terminus cõ-
ſiderandum

plani ἐπιπέδου ſupficiei finalem περατοειδῆ finitã ſup additur ἐπιπροσθεῖ nõ diſcre pat inter iacet ſup additur ἐπιπροσθεῖ iteriacet reliqua reliqui λοιπὰ τοῦ λοιποῦ tota toti

A *ſiderandum eſt ei, qui aufert alterius eorum, quæ complectũtur orationem, ſi eſt & reliquo reliqui. nã ſi non, perſpicuũ, quoniã neq; tota totius, ut ſi quiſpiã definierit lineã finalem rectam, finẽ plani habẽtis fines, cuius medium ſuperadditur finibus. Si finalis lineæ oratio eſt, finis plani habentis fines, recte oportet eſſe reliquum, cuius medium ſuperadditur finibus. Sed infinita neq; medium, neq; fines habet, recta autem eſt. Quare non eſt reliqua reliqui oratio.*

Nunc tranſit ad loca earũ definitionũ, quę aſſignant de terminis complexis, & aſſignat primũ locũ, qui in ordine cęterorũ locorũ, eſt quadrageſimuſnonus, & talis eſt, ſi aſſignet definitio alicuius cõplexi, verbi gratia hominis albi, & dicat, animal irracionale diſgregatiuũ viſus, conſiderandũ ſi ablata definitione alterius partis illius.ſ.diſgregatiuum viſus, quę eſt definitio albi, reliquũ. videlicet animal irrationale ſit definitio reliquę partis, ſ. hominis, quia ſi non, definitio interimenda eſt, qm̃ tota definitio non erit totius, dicit. {Si aũt alicuius cõplexorũ aſſignetur terminus} .i. definitio, quę. videlicet (vt Alex inquit) ſit ex tot partialibus definitionibus, ex quot partibus conſtat definitum, {ei, qui aufert alterius eorũ, quę cõplectunt orationem} .i. qui aufert alterã partem orationis, quę eſt partis alterius, ex qua conſtat definitũ, {conſiderandũ eſt, ſi eſt & reliquę} pars definitionis {reliqui} .ſ. reliquę partis definiti, vt ſi animal irrationale ſit definitio hominis, qui eſt reliqua pars definiti, {nam ſi non} fuerit definitio reliquę partis. ſ. hominis, {pſpicuum. qm̃ neq; tota} definitio. ſ. animal irrationale diſgregatiuum viſus, erit {totius} .ſ. cõplexi. videlicet hominis albi. deinde aſſignat exẽplum, & dicit, {vt ſi quiſpiam definierit lineã, finalẽ, rectã, } & per finalẽ, intelligit finitam q.d. vt ſi quiſpiã definierit hoc cõplexũ quod eſt linea finita recta. Eſt.n. hoc cõplexum ex tribus partibus cõpoſitum: quarum prima eſt linea, cuius definitio eſt, finis plani.i. ſupficiei. Secunda vero pars eſt finita, cuius definitio eſt habens

C fines, tertia deniq; pars eſt hoc. videlicet recta, cuius definitio eſt, cuius mediũ interiacet extremis. Ergo illius complexi, tota definitio erit: finis ſuperficiei: habentis fines: cuius medium interiacet extremis. Eſt.n. definitio cõpoſita ex tribus partibus: ceu definitum ex tribus partibus. Affert ergo exemplum, & dicit, vt ſi quiſpiã definierit: lineam, finitam, rectam: & dixerit eam eſſe {finẽ plani} .i. ſuperficiei: quæ pars definitio eſt lineæ, quæ eſt prima definiti pars: {habentis fines, } & hoc eſt definitio finitæ, quæ erat ſecunda pars definiti, {cuius medium ſuperadditur finibus} hoc eſt, nõ diſcrepat ab extremis: & hoc eſt definitio rectæ: quæ erat tertia pars definiti, Ariſto. autẽ definitionẽ hoc complexum diuiſit in duas partes, & dicit, {ſi finalis} .i. ſi finitę lineæ {oratio eſt finis plani} .i. ſuperficiei {habentis fines; } hæc eſt definitio primæ partis definiti: aſſignat ſecundam, & dicit, {rectæ, } quæ eſt ſecunda pars definiti, {oportet eſſe reliquum} . videlicet {cuius medium ſuperaddit finibus, } deinde oſtendit hanc ſecundam partem definitionis non eſſe definitionẽ ſecundę partis definiti, & dicit,

D {ſed infinita neq; medium: neq; fines habet; } & {tamen eſt recta: } ergo hęc pars ſecunda definitionis non eſt definitio ſecundę partis definiti, {quare non eſt reliqua} .i. tota {reliqui} .i. totius {oratio, } per reliquum.n. totũ intelligit (vt Alex. exponit) ex quibus patet rectũ definitionem non eſſe, cuius medium interiacet extremis nã rectũ infinitum, rectum eſt: cuius neq; medium, neq; extrema ſunt.

LOCVS QVINQVAGESIMVS.

Inſuper, ſi cum ſit compoſitum, quod definitur, æquimembris oratio aſſignetur definito. æquimembris autem dicitur oratio eſſe quando quot fuerint compoſita, tot & in oratiõe nomina, & uerba fuerint. Neceſſe enim in talibus ipſorum nominum commutationem fieri aut omnium, aut aliquorũ, quoniam non plura nunc quã prius nomina dicta ſunt oportet etiam eum, qui definit, orationem pro nominibus aſſignare, maxime quidem pro omnibus. Si autem non, ſaltem pro pluribus. Sic enim & in ſimplicibus, qui nomen commutat, non definiturus eſt, ut pro tunica ueſtem. E

Locus quinquageſimus eſt, definitio exiſtẽte complexo, conſiderandum ſi definitio, quæ de eo aſſignatur, ſit æquimembris definito, quoniã ſi ſic, interimenda eſt definitio, dicit. {Inſuper ſi cum ſit cõpoſitum quod definitur, æquimẽbris oratio aſſignet, definitio, } ſubaudi interimẽda eſt definitio. Deinde exponit, quid velit ipſe intelligere p ęquimẽbrẽ, quod gręce dicit ἰσόκωλος, & dicit {Æquimembris aũt dicit oratio eſſe, quãdo quot fuerint cõpoſita, } nomina, & verba ipſo definito {tot & in oratiõe nomina, & verba fuerint} ita, vt cuiq; verbo vnũquodq; reſpõdeat. Deinde aſſignat duas rõnes huius conſiderationis, ibi ſecunda. {Oportet ẽt, } de prima parte dicit. {Neceſſe.n. i talibus} F .i. in ſic aſſignatis definitionibus {ipſorũ nominũ} quæ in definito ſunt {cõmutationẽ fieri aut omniũ, aut aliquorũ} ad nomina, & non ad orationes, {qm̃} cũ non ponantur orationes pro nominibus ſecundũ aduerſarios {nõ plura nomina nunc q̃ prius dicta ſunt, } Hoc aũt abſurdũ eſt, qm̃ nominis ad nomen cõmutatio non eſt definitio, ſed potius interpretatio. ergo ſi definitio debet eſſe, cõmutatio fieri debet ad orationes, & non ad nomina. Cur vero dixit {aut omniũ, aut aliquorũ} poſtea dicemus. Quo vero ad verba attinet, verbũ {neceſſe.n. } in gręcis codicibus legit, neceſſe aũt, Alex. aũt loco verbi, aũt, habet γὰρ, hoc eſt nam, vel.n. & ſic legi debet. Deinde aſſignat ſecundã rõnẽ, & dicit. {Oportet ẽt eũ qui definit, orationẽ pro nominibus aſſignare, } & non nomen pro nomine pmutare. Et qm̃ non ſemp p vnoquoq; nomine oratio ponẽda ẽ, iõ addit, {maxime quidẽ p omnibus} .ſ. nominibus oportet orationẽ aſſignare, {ſi aũt nõ} p omnibus oportet orationẽ aſſignare, {ſaltẽ p pluribus} noĩbus q̃ ponunt in definito, oportet orationẽ aſſignare, & hoc declarat Alex. nã dicimus ſyllogiſmũ demõſtratiuũ ſyllm eſſe, q conſtat ex veris primis imediatis cauſis pclonis. Vbi p ſyllo non cõmutatio facta eſt ad orationẽ. Cã aũt, quia ſylls eſt genus ad ſyllm demonſtratiuũ. Pro demonſtratiuo aũt ad orationẽ facta cõmutatio eſt, eũ videlicet addit, qui conſtat ex veris, & reliqs. Similiter cũ dicimus albũ corpus eſt corpus quod diſgregat viſum. Vbi pro corpore non facta eſt cõmutatio ad orationẽ, qm̃ corpus pro genere accipit, ſed pro albo tranſmutatio ad orationẽ factã eſſe conſtat. Non ergo oportet p omnibus nominibus definiti orationẽ accipere, ſed aliquando ſufficit pro multis eã habere. Quod vero pro omnibus vel pluribus nominibus oratio ponenda ſit, probat, & dicit. ſicut in ſimplicibus, ita in compoſitis, {in ſimplicibus.n. } :i. ſed in ſimplicibus qui nomen commutat, } ſubaudi in nomen, {non definiturus eſt, vt} qui {pro tunica veſtẽ} accipit, nam definit ergo in cõpoſitis, qui pro nominibus nomina accipit, non definit. H

LOCVS QVINQVAGESIMVSPRIMVS.

Adhuc autem maius peccatum erit, ſi & per ignotiora nomina commutationem fecerit. Vt pro homine albo, terrigenam candidum. Neq; enim definiuit cum minus ſit clarum quod ſic dicitur.

Locus hunc Iuniores intelligunt in cõmutatione nominum ad orationes. Nam cũ nomina, quę ponuntur in ipſo definito, cõmutentur ad orationes ignotiores illis nominibus, interimendã eſſe definitionem aſſerũt. Ego vero iuxta verba intelligo in cõmutatione nominum definiti ad nomina, & non ad orationes, dicit.n. hoc pacto. {Adhuc autem maius peccatum erit, ſi & } definiens {per ignotiora nomina} nominũ definiti {cõmutationẽ fecerit, } nam duplex peccatũ cõmittitur, primũ, quia nomen non cõmutatur in orationẽ, ſecundũ quia cõmutatur ad nomen ignotius, & q ita intelligat, exẽplo demonſtrat, dicit.n. {vt pro homine albo, terrigenã candidum, } in hac.n. cõmutatione p homine terrigenã, & pro albo candidũ accepit, q vero ſic di-

I cens,non definiat,probat,& dicit.{Neq.n.} qui ſic cômu
tauit,definiuit,cum minus ſit clarum,quod ſic dicitur.

LOCVS QVINQVAGESIMVS SECVNDVS.

*Conſiderandum etiam in commutatione nominum, ſi nõ
idem adhuc ſignificent. Vt qui contemplatiuam ſcientiam,
opinionem contemplatiuam dixit. Nam opinio ſcientiæ non
idem eſt. Oportet autem, ſi debet, & totum idem eſſe. Nam
contemplatiuum quidem commune in utriſque orationibus
eſt. reliquum uero differens.*

Hunc quoq; locum Iuniores intelligunt in cômutatione
nominum ad orationes. Nos vero intelligimus vt verba ſo
nant. dicit.n. Ariſtoteles. {Conſiderandum ẽt in commuta
tione nominum, quę} fit ad nomina, {ſi} videlicet nomi
na ad quę cômutatio fit, {non idem adhuc ſignificent,} cũ
nominibus definiti, quę commutantur. Nam ſic erit triplex
peccatum vt conſideranti patet. Deinde aſſignat exemplũ,
& dicit. {Vt qui contẽplatiuã ſcientiã, opinionem contem
platiuam dixit,} in hac enim cômutatione, mutatur ſcien
K tia in opinionem. Remanet aũt incommotata altera pars.
Quòd autem non bene commutetur ſcientia in opinionẽ,
declarat, & dicit. {Nam opinio ſcientiæ non idem eſt}.i.
non æquipollet, ſcientia.n. de his eſt, quæ non poſſunt ali-
ter ſe habere. At opinio & de his eſt, quæ poſſunt aliter ſe
habere, & quæ ſemper eodem modo ſe habent. {Oportet
autem} ſubaudi ea idem ſignificare, {ſi debet & totum}
hoc eſt definitio {idem eſſe} ſubaudi cum definito. {Nã
contemplatiuum quidem commune in vtriſq; orationibus
eſt,} cum non permotetur ad aliud nomen. {Reliquum
vero}.ſ. ſcientia {differens} ab opinione, quæ ponitur in
ſecunda oratione. ergo ſi hęc duo non æquipollent, nõ erit
tota definitio definito toti eadem.i. nõ erit tota hęc oratio
contemplatiua opinio, quæ pro definitione habetur ab ad
uerſario, toti definito.ſ. ſcientiæ contemplatiuę eadem. er-
go ſi debent in omnibus æquipollere, loco ſcientiæ accipiẽ
dum eſt aliquod nomen, quod idem ſignificet. nam in alio
termino eadem ſunt omnino.

L LOCVS QVINQVAGESIMVS TERTIVS.

*Inſuper ſi alterius nominis commutationem faciens, non
differentiæ, ſed generis commutationem fecit, ut in eo, quod
nuper dictum eſt, ignotius enim contemplatiua quã ſcientia.
Nam hoc quidem genus, illud autem differentia. Omnibus
aũt notius eſt genus, cõius.n. eſt. Quare nõ generis, ſed diffe
rentiæ oportebat cõmutationem fieri. quoniã ignotior eſt.*

Locus quinquageſimuſtertius eſt, vt in nominum com-
mutationibus, quæ fiunt ad nomina, conſideremus. nã {ſi
alterius nominis cômutationem faciens,} & non omniũ,
{non differentiæ,} quæ imanifeſtior eſt, {ſed generis,}
quod manifeſtius eſt, {cômutationem fecit} commutatio
interimenda eſt, nam oportet immanifeſtioris cômutatio-
nẽm facere. {Vt in eo} exẽplo, {quod nuper dictũ eſt,}
vt videlicet ſiquis dixerit ſcientiam contemplatiuam, opi-
nionem contemplatiuam. In hoc exemplo ſcientia genus
M eſt, nam diuiditur in contemplatiuam, & actiuam, contem
platiuum autem differentia. Cum igitur ſcientia commute
tur, quæ genus eſt, & non ipſum contemplatiuum, quod eſt
differentia, hæc commutatio interimenda eſt, atq; nullo pa
cto pro definitione habenda. Aſſignat autem cauſam, & di
cit. {Ignotius.n. contemplatiua q̃ ſcientia, nam hoc qui-
dem}.ſ. ſcientia genus, {illud aũt}.ſ. contemplatiua {diffe
rentia} eſt. {omnibus aũt}.ſ. differẽtijs, & ſpeciebus {no-
tius eſt genus, communius.n. eſt} omnibus. ideo cõcludit,
{quare non generis, ſed differentię oportebat cômutatio-
nem fieri qm̃} differẽtia ipſa {ignotior eſt}.ſ. ipſo genere.

*An hæc quidem ridicula reprehenſio eſt, nihil.n. prohi-
bet differentiam quidem notiſsimo nomine dici. genus autem
non. Sic autem rebus ſe habentibus perſpicuum, quoniã ge
neris, & nõ differẽtiæ ſecundũ nomẽ cõmutatio faciẽda eſt.*

Obijcit ijs, quę dixit, nam contigit aliquando differẽtiã N
notiſsimo nomine dici, genus aũt non, ideo dicit. {An hæc
quidem ridicula reprehenſio eſt,} cuius cauſam aſſignat, &
dicit. {Nihil.n. prohibet differentiam quidem notiſsimo no
mine dici, genus aũt non.} vt in hoc exẽplo, homo eſt intel
lectualis bipes. Bipes.n. ad ſenſum notum eſt, intellectualis
aũt vix nobis patet. Tunc quaſi corrigens ſe dicit. {Si autẽ
ſe habentibus}.ſ. differentia notiore, & genere ignotiore, {perſpi
cuum, quoniam generis, & non differentiæ ſecundum no-
men cômutatio facienda eſt.} At vbi differẽtia fuerit igno
tior, faciendum eſt (vt diximus.) Quo vero ad rem atti
net, annotatione dignum, genus eſſe ſemper natura notius.
Differentiam vero aliquando notiorem quo ad nos.

LOCVS QVINQVAGESIMVS QVARTVS.

*Si autem non nomen pro nomine, ſed orationem pro no-
mine cõmutauerit, manifeſtũ, quoniã differentiæ magis quã
generis definitio aſsignanda eſt. Quoniã cognoſcẽdi gratia
definitio aſsignatur. Minus.n. differẽtia quã genus nota eſt.*

Quinquageſimuſquartus locus eſt, cũ dicit. {Si aũt non O
nomen pro nomine, ſed orationẽ pro nomine} definiens
{cômutauerit, manifeſtũ, qm̃ differentię magis q̃ generis
definitio aſſignãda eſt,} aſſignat cãm, & dicit. {Qm̃ cogno
ſcendi gratia definitio aſſignatur,} quare cũ differentia ſit
ignotior, differentię cômutatio facienda eſt. Quod vero dif
ferentia ſit ignotior, aſſignat & dicit. {Minus.n. differentia
q̃ genus nota eſt.} oct. ſibi aduerſal Ariſt. cũ hic dicat diffe
rentiã minus q̃ genus notã eſſe, ſupra aũt q aliqñ differẽtia
genere notior ſit. Nã ſupra de nomine locutus eſt, hic autẽ
de re. Nomen.n. differentię aliqñ notius eſt nomine gñis,
res aũt quæ nomine dñę ſignifical, ſemp minus nota eſt (vt
Alex. inquit) re, quę ſignifical nomine generis. Eſt autẽ res
quę p genus ſignifical, notior re, quę ſignifical per differen
tiã, qm̃ (vt Alex. inquit) per genus non magis hoc, q̃ aliud
ex eis, quę ſub genere continenl, ſignificatur. At p differen
tiã, vnũ determinatum, quod ſub genere eſt, deſignal. ergo P
circa genus minus, q̃ circa dñam errare poſſumus.

LOCVS QVINQVAGESIMVS QVINTVS.

*Si autem differentiæ terminum aſsignauerit, conſideran
dum ſi & alicuius alterius communis eſt aſsignatus termi-
nus. Vt cum imparem numerum, numerum medium haben-
tem dixerit, determinandum quoniam pacto medium haben
tem. Nam numerus quidem cõmunis in utriſq; orationibus
eſt. Imparis autem tranſumpta oratio. Habet autem & li-
nea, & corpus medium, cum non ſint imparia. Quare non
erit utiq; definitio hæc imparis.*

Aſſignat locũ quinquageſimũquintũ, & dicit. {Si aũt}
ſub in cômutationibus terminorũ ad orationes {differẽtię
terminũ aſſignauerit, conſiderandũ ſi & alicuius alterius cõ
munis eſt aſſignatus terminus,} nã ſi ſic, definitio illius dif
ferentię eſt interimenda, & conſequẽter tota definitio, qm̃ Q
oportet definitionẽ ꝓpriã eẽ eius, cuius eſt, & ad nihil aliud
accômodatã eſſe. Deinde aſſignat exẽplũ, & dicit. {Vt cũ
imparẽ numerũ,} qđ eſt cõplexũ quippiã, definiens {dixe
rit, numerũ mediũ habentẽ.} Mõ circa hanc definitionem
oſtendit non gñis, ſed differentię factã eſſe cômutationẽ ad
orationẽ, & dicit. {Determinandũ quonã pacto mediũ ha
bentẽ} ſe habeat, vtrũ eſt cômutatio gñis.ſ. numeri, an dif
ferentię.ſ. imparis, & oſtendit illud eſſe cômutationẽ impa
ris, & non ipſius numeri, & dicit. {Nã numerus quidẽ cõis
in vtriſq; orationibus eſt}.ſ. tã in oratione, quę definit, quã
in oratione, quę eſt definitio. ergo numerus eſt genus & nõ
cômutal ad orationẽ. {Imparis aũt,} quę in prima oratiõe
dñia eſt, {trãſumpta oratio} ẽ. Nã cũ oſo trãſumpta nõ ſit
numeri, erit ipſius imparis, & ſic erit differentię, & non ge-
neris. Deinde oſtendit, hanc definitionem imparis alijs etiã
competere, & dicit. {Habet aũt & linea & corpus mediũ,
cum non ſint imparia,} ideo concludit. {Quare non erit
vtiq; definitio hęc imparis}.ſ. ꝓpria, & ſic eſt interimẽda.

A *Si autem multipliciter dicitur medium habens, determinandum quomodo medium habens. Quare aut reprehenſio erit, aut ſyllogiſmus quoniam non definiuit.*

In præſenti parte remouet cauillum, & dicit. { Si autem multipliciter dicitur medium habens, } tunc ſubaudi dici poſſet reſpondendo, quoniam licet linea, & corpus mediũ habeant, tamen non eo modo quo numerus. Nã impar habet medium vnitatem ſupra extremitates. At linea, & corpus habent punctum pro medio. Contra obijcit, & dicit. Licet medium habens multipliciter dicatur, tamen { determinandum } eſt prius q̃ differentia cõmutetur ad orationem, { quo modo } impar ſit { medium habens, quare } cum non ſit facta diſtinctio, { aut reprehenſio erit, aut ſyllogiſmus, } probans, { quoniam non definiuit, } quoniã non prædiſtinxit diſtinguendum.

LOCVS QVINQVAGESIMVSSEXTVS.

B *Inſuper ſi id, cuius quidem orationem aſſignauit, eſt entium. Quod autem ſub oratiõe, non entium, ut ſi album quiſpiam definierit colorem igni permiſtum. Impoſsibile.n.incorporeum corpori permiſceri. Quare non erit color igni permiſtus, tamen album eſt.*

Aſſignat locum quinquageſimumſextum, & dicit. { Inſuper ſi } vel in aſſignanda definitione alicuius, vel in commutatione differentiæ ad orationem { id, cuius quidẽ orationem aſſignauit, } id eſt, ſi ipſum definitum { eſt entiũ } hoc eſt de numero entium, { quod aũt ſub oratione } fuerit de numero { non entium, } ſubaudi interimenda eſt definitio, & affert exemplum, & dicit. { Vt ſi album quiſpiã definierit } aſſerendo album eſſe { colorem igni ꝑmiſtũ, } ſubaudi hic peccauit, quoniam ens definiuit per nõ ens, nã album, quod definitur, eſt ens. color igni permiſtus, ꝑ quod definit, eſt non ens, quod probat, & { impoſſibile.n.incorporeum } quale color eſt, qui accidens incorporeũ eſt, qua-
C tenus color non eſt corpus, { corpori } .ſ.igni permiſceri { quare } cum color igni permiſtus ſit non ens, { albũ non erit color igni permiſtus, tamen album eſt. } Quo vero ad exemplum attinet, nõnulli per colorem rem corporeã intelligunt, per ignem rem ſpiritalem, & incorpoream, & mentiuntur, quoniam color eſt accidens, quod non eſt corpus. ignis aũt ſubſtantia eſt corporea, & elementum, & corpus. ergo ex colore & igne miſtio fieri non poteſt.

LOCVS QVINQVAGESIMVSSEPTIMVS.

Inſuper quicunq; non diuidunt in ijs, quæ ſunt ad aliquid ad quod dicitur, ſed in pluribus comprehendẽtes dicunt, aut omnino, aut in aliquo falſum dicunt. Vt ſi aliquis medicinã diſciplinam entis dixerit. Nam ſi nullius entium medicina eſt diſciplina, maniſeſtum quoniam tota oratio mendax eſt. Si autem alicuius quidem, alicuius autem non, in aliquo falſa erit. Oportet enim de omni, ſiquidem per ſe, & non ſecundum accidens entis eſſe dicitur: quemadmodum in alijs ſe habent ea, quæ ad aliquid ſunt. Nam omne diſciplinatum a di-
D *ſciplina dicitur. Similiter aũt & in alijs, quoniam conuertuntur quæcunque ſunt ad aliquid. omne enim diſciplinatum ad aliquid.*

Aſſignat locum quinquageſimũſeptimum, & dicit. { Inſuper quicunq; in ijs, quæ ſunt ad aliquid } definiẽtes, { nõ diuidunt } correlatiuum { ad quod dicitur, ſed } ſumunt id in communi, & illud { in pluribus comprehendentes dicũt, } hi { aut omnino } .i. vniuerſaliter in omnibus, { aut in aliquo falſum dicunt. } & aſſignat exemplum, & dicit. { Vt ſi aliquid medicinã } definiens { dixerit diſciplinã entis, } non determinãs cuius entis, hic peccat, & q̀ peccet, exponit, & dicit. { Nã ſi nullius entiũ medicina eſt diſciplina, manifeſtũ, q̃m tota oratio mendax eſt, } q̃m medicina nullius entis eſt diſciplina. Quare ſi hęc contraria eſt vera. videlicet nullius entis medicina eſt diſciplina, illa cuiuſlibet entis medicina eſt diſciplina, erit tota falſa per legem contrariarũ, & ſi tota oratio mendax eſt, illa erit mendax entis E
medicina eſt diſciplina, per legem ſubalternarũ. { Si aũt } cũ dicitur entis medicina eſt diſciplina, intelligat medicinã eſſe diſciplinã { alicuius quidem } entis, { alicuius aũt nõ } eſſe, tunc illa propoſitio entis medicina diſciplina eſt, { erit in aliquo falſa. } Sed dices hoc concedet logicus, nã cũ dicitur homo currit, in aliquo falſa eſt.ſ. in ſedentibus, ſic illa entis medicina eſt diſciplina, in aliquo falſa eſt, quoniã eſt definita, q̀ differt ab vlĩ. Contra obijcit, & dicit. { Oportet.n.de omni } intelligere ente, cũ dicitur medicina eſt entis diſciplina, { ſiquidẽ per ſe, & non ſecundũ accidens } medicina { dicitur entis eſſe } diſciplina. & dico per ſe ſecũdum primũ modum dicendi per ſe. Nã & tota definitio, & quęlibet pars definitionis dicitᷣ per ſe & de omni. Quare entis cuiuſlibet medicina eſt diſciplina, hoc iterũ probat argumento ſumpto a cæteris relatiuis, & dicit. { Quẽadmodum F
in alijs } correlatiuis { ſe habent ea, quę ad aliquid ſunt, } non.n. pro parte ſit, & pro parte non ſe habent. { Nã omne diſciplinatũ ad diſciplinam dicitur, } & econuerſo, omnis diſciplina ad diſciplinatũ. { Similiter aũt & in alijs, } cuius cãm aſſignat, & dicit. { Q̃m conuertuntur quæcunq; ſunt ad aliquid, omne.n. diſciplinatum ad aliquid eſt } .ſ. ad diſciplinam, & econuerſo omnis diſciplina ad diſciplinatũ. ergo eodem modo medicina erit diſciplina omnis entis, & & omne ens pertinebit ad medicinã, quod eſt falſum. Patet igitur falſum eſſe q̀ medicina ſit diſciplina cuiuſdam entis.

Quo vero ad verba attinet, omnia relatiua conuerſim dicuntur, quando per ſe aſſignantur, ſicuti ſcientia ad ſcibile, & ſcibile ad ſcientiã. Quando vero non per ſe aſſignanᷣ, ſed cõmunius atq; per accidens, non oportet conuerti, nõ enim oportet omne ens ſcibile medicinę eſſe, nã ens ſcibile, quod eſt medicinę, eſt ſanũ vel ęgrum. propterea dixit. { Oportet enim de omni } .ſ. ente ſcibili { ſiquidem per ſe, G
& non ſecundum accidens entis eſſe dicitur, } quoniã relatiua, quę per ſe dicuntur, mutuo conuertuntur.

Cæterum ſi is (qui non per ſe, ſed ſecundum accidens aſſignationem fecit) recte aſſignauit, non ad unum, ſed ad plura unumquodq; eorum, quæ ad aliquid dicuntur, aſſignauit. Nihil enim probibet idem, & ens, & album, & bonum eſſe. Quare qui ad quodlibet horum aſſignauit, recte aſſignauit, ſiquidem is, qui ſecundũ accidẽs aſſignauit, recte aſſignauit.

Fortaſſe aliquis dicere poſſet relatiuũ eſſe definiendum ꝑ id ad quod non ꝑ ſe, ſed ſm̃ accidens referᷣ, & ita nõ oportet ea mutuo conuerti. Obijcit contra, & dicit. { Cęterũ ſi is (qui non per ſe ſed ſm̃ accidens aſſignationẽ fecit) recte aſſignauit, non ad vnũ, ſed ad plura vnũquodq; eorũ, quæ ad aliquid dicuntur aſſignauit, } & ſic vnius relatiui plures erunt definitiones, q̃m tot, quot ea ſunt, ad quę non per ſe, ſed ꝑ accidens referi. Quòd aũt id, ad q̃d relatiuũ ꝑ accidẽs H
referi, non vnũ, ſed plura ſint, exponit, & dicit. { Nihil.n. ꝓhibet } vnũ & { idẽ, } per accidens { eſſe & ens, & albũ, & bonũ, } & ęgrũ vel ſanum & infinita alia { quare qui ad quodlibet horũ aſſignauit, } & per quodlibet horũ definiuit, { recte aſſignauit } ac definiuit. { Siqdẽ is, qui ſecundũ accidens aſſignauit, recte aſſignauit. } erunt igiᷣ vnius relatiui plures definitiones (vt dictũ eſt) quia tot, quot ea ſunt, ad quę ꝑ accidens aſſignat, ſi aſſignatio fieri pôt ꝑ ea, ad quę ꝑ accidens referᷣ. Hoc aũt falſum eſt, q̃m oportet vnũ definitũ vnã, & ꝓpriã definitionẽ habere, quę ſignificet ipſius definiti quod quid erat eſſe, vt ſępius in hoc libro dictũ eſt.

Præterea autem impoſsibile eſt huiuſmodi orationẽ propriam aſſignati eſſe Nam nõ ſolum medicina, ſed plures aliarum diſciplinarum ad ens dicuntur. Quare unaquæq; entis diſciplina erit. Manifeſtum igitur, quoniam talis nullius eſt diſciplinæ definitio. Proprium enim & non communẽ oportet definitionem eſſe.

Cum refutaſſet tacitam reſponſionem, quæ dari poteſt ad id, quod dixit, nũc redit ad principale, & probat, q̀ qui

I definit relatiuum per id, ad quod refertur cõmuniter, non
recte definit, & dicit. { Præterea aũt impoſſibile eſt huiuſ-
modi orationem } .ſ. quę datur per aliquid cõmune, quod
plura ſignificat, { propriam aſſignati eſſe, } quoniam non
ſolum definito aſſignato, ſed aliĳs quoq; competit, quę con
tinẽtur ſub eo, ad quod cõmuniter refertur relatiuũ, quod
definitur. & hoc probat, & dicit. Nam non ſolum medici-
na, ſed plures aliarum diſciplinarum ad ens dicuntur, { qua
re vnaquæq; diſciplina erit entis. } quoniam omnia eſt nõ en
tis. Tunc concludit, { manifeſtum igitur, quoniam talis }
definitio, quæ medicinæ aſſignatur, { nullius eſt diſciplinę }
.ſ. determinatæ { definitio, } quod eſt contra naturam defi-
nitionis, { propriam enim & non communem } pluribus
{ oportet definitionem eſſe } & dixit. { Nam non ſolũ me
dicina, ſed plures aliarum diſciplinarum ad eos dicitur, }
dixit.n. { plures, } quia non omnes, nam ſophiſtica diſcipli
na videtur eſſe de non ente, vt Plato in ſophiſta oſtendit.

LOCVS QVINQVAGESIMVS OCTAVVS.

Quandoq; autem definiunt non rem, ſed rem bene ſe ha-
K *bentem, aut perfectam. Talis autem & rhetoris, & furis*
terminus eſt, ſi ſit rhetor quidem, qui poteſt quod in unoquo
que eſt ueriſimile conſiderare, & nihil pretermittere. Fur
autem, qui clam ſumit. Perſpicuum enim quoniam cum ta-
lis uterq; bonus ſit, ille quidem bonus rhetor. hic autem bo
nus fur erit. Non enim qui clam ſumit, ſed qui uult clam ſu
mere, fur eſt.

Locus hic quinquageſimus octauus accipitur per inſpe-
ctionem non ad rem ipſam, ſed ad rei habitum, vel perfe-
ctionem (vt Alexã. inquit) vel diſpoſitionem, quẽ aſſignat,
& dicit. { Quandoq; aũt definiunt non rem } ipſam. ſ. quo
ad eſſentiam, atq; ſubſtantiam, { ſed rem bene ſe habentẽ,
& perfectam, } hoc eſt ſed rei habitum, vel diſpoſitionem,
vel perfectionem quę accipitur ab exercitatione, vel cura
vel ſtudio, vel ab alio tali, quod ineſt rei, quę definit. Si igit
iſti ſic definientes, definiunt habitum vel perfectionem vel
L diſpoſitionem loco rei, interimẽda eſt definitio, & aſſignat
exemplum, & dicit. { Talis aũt & rhetoris, & furis termi-
nus eſt, ſi ſit rhetor quidẽ qui pōt. quod in vnoquoq; eſt veri
ſimile conſiderare, & nihil prętermittere } de veriſimilibus
neceſſarĳs ad perſuadendũ. { Fur aũt, qui clam ſumit } in-
uito domino rem alienã. prima.n. definitio non eſt rheto-
ris ſimpliciter, ſed perfecti rhetoris, definitio.n. rhetoris ẽ,
qui poteſt quod in vnoquoq; eſt veriſimile, conſiderare, ſed
cum additur, & nihil prętermittere, erit definitio perfecti
rhetoris. Similiter definitio furis, eſt qui vult inuito domi-
no clam ſumere. Sed definitio furis perfecti eſt, qui clam rẽ
alienam ſumit inuito domino. Prima enim furis definitio
eſt furis, quo ad rem, ſecunda autem quo actum, propterea
dicit. { Perſpicuum.n. quoniam cum talis vterq; bonus }
ſit, qui definitur, { ille quidem erit bonus rhetor, } qui pri
mo loco defini, & non rhetor. { Hic aũt erit bonus fur, }
qui, ſecundo loco definitur, & non fur ſimpliciter, { nõ.n.
M qui clam ſumit } rem alienam inuito domino { eſt } ſimpli
citer { fur, } nam quo ad actum eſt fur, nõ ſimpliciter { ſed
qui vult clam ſumere } eſt fur ſimpliciter quo ad ſubſtan-
tiam, & eſſentiam, & non quo ad actum. ergo qui ſic habi-
tum, diſpoſitionem, vel perfectionem definit loco rei ſim-
pliciter peccat. Quo vero ad verba attinet in omni actu
virtutis, vel vitĳ niſi ſit electio, non eſt actus virtutis vel vi
tĳ, vt Ariſto in ethicis expoſuit, & Alex. hic reſumit. Qua-
re non dicitur fur ſimpliciter, quo ad habitum, & ad eſſen-
tiam, qui rem alienã ſumit inuito domino, ſed quo ad actũ.
At qui vult rem alienam ſumere inuito domino ex habitu
electiuo, hic eſt fur ſimpliciter.

LOCVS QVINQVAGESIMVS NONVS.

Rurſum ſi quod propter ſe eligendum eſt, ut actiuum,
uel effectiuum, uel quolibet modo propter aliud eligendum
aſſignauit. Vt qui iuſtitiam legum conſeruatricem dixit, aut
ſapientiam effectiuam fœlicitatis. Nam conſeruatiuum, & N
effectiuum eorum ſunt, quæ propter aliud eliguntur.

Aſſignat locum quinquageſimũ nonum, & dicit. { Rur-
ſum ſi quod propter ſe eligendũ eſt, } aliquis definiẽs { aſſi
gnauit } per aliquid quod eſt { propter aliud eligendũ, vt p
actiuum, vel effectiuum, vel quolibet } per aliqd, quod eſt
propter aliud eligendum, interimenda eſt definitio. Deinde
aſſignat exemplũ, & dicit. { Vt qui iuſtitiam } definiens di-
xerit iuſtitiã eſſe { legũ conſeruatiuã, aut } qui { ſapiẽtiã }
definierit, dixerit ſapientiã eſſe { effectiuam fœlicitatis, }
hic ſi definiens peccauit. { Nã conſeruatiuum & effectiuũ }
boni { eorum ſunt, quę propter aliud eligunt, } iuſtitia aũt
& ſapientia ſunt eorum, quę propter ſe eligunt. ergo ille ſic
definiens peccauit. definiuit enim, quod eſt propter ſe eligẽ
dum per id, quod eſt propter aliud eligendum.

An nihil quidem prohibet & quod propter ſe eligendum
eſt, & propter aliud eſſe eligendum. Attamen nihil minus
peccauit, qui ſic definiuit quod propter ſe eſt eligendum.
Nam unicuique optimum in ſubſtantia maxime. Melius au O
tem quod propter ſe eligendum quam quod propter aliud.
quare id, & definitionem oportebit magis ſignificare.

Hic remouet cauillũ, nã aliquis dicere poſſet aliquid eſſe
& propter ſe, & propter aliud eligibile, vt virtus, quę eligi
bilis eſt propter ſe, quia virtus, & propter aliud, quia ꝑpter
actiones, quę a virtute proficiſcitur. ergo pōt bifariã defini
ri. ſ. & per aliquod, quod eſt propter ſe, & per aliquid quod
eſt propter aliud. Non ergo eſt abſurdũ aliquod, quod eſt ꝑ
pter ſe eligibile, definiri per aliquod eligẽdũ propter aliud,
dicit. { An nihil quidem prohibet & quod propter ſe eligẽ
dum eſt, & propter aliud eſſe eligendũ, } quare a rõne, qua
eſt eligendũ propter aliud, poteſt definiri per aliquid, quod
eſt eligendum propter aliud. Poſſumus.n. dicere virtutem
eſſe aliquid effectiuum bonarum actionum. Contra obĳcit,
& dicit. { Attamen peccauit, qui ſic definit quod eſt ꝑpter
ſe eligendum, nam } licet vtroq; modo ſit eligendũ, tamen P
{ vnicuiq; optimum in ſubſtantia } .i. definitione { maxi
me } ineſt. Semper.n. quod definitur, definitur ſub ea rõne,
qua optimum, & perfectiſſimũ eſt { Melius aũt quod ꝑpter
ſe eligendum, q̃ quod propter aliud. } ergo definiri debet
ſub ratione, qua propter ſe eſt eligendũ. & hoc dicit. { Qua
re id } .ſ. quod eſt propter ſe eligendum, { & definitionem
oportebit magis ſignificare. } hoc eſt, quare oportet, vt
definiatur ſub rõne, qua eſt propter ſe eligendum. Nã hoc
eſt optimũ, peccauit ergo qui eligendũ propter ſe, & ꝑpter
aliud, definit per id, quod eſt eligendũ propter aliud. alioqn
non definiretur ſub ratione, qua melius eſt, & perfectius,
ſed a peiore, quod abſurdum eſt.

LOCVS. SEXAGESIMVS.

Conſiderandum autem eſt, & ſi is, qui alicuius definitio
nem aſſignauit, aut hec, aut quod eſt ex his, aut hoc cum il-
lo definiuit. Nam ſi hec quidem, accidet utriſque, & neutri Q
ineſſe. Vt ſi iuſtitiam temperantiam, & fortitudinem defi-
nierit. Nam ſi duo ſint, uterq; autem alterum habeat, utriq;
iuſti erunt, & neuter, quoniam utrique quidem habent iu-
ſtitiam uterque autem non habet.

Trifariam definiri pōt aliquod totum aut aſſerẽdo ipm
eſſe hęc. i. hoc & hoc, veluti cum dicimus domum eſſe lapi-
des, & ligna, aut cum dicimus iuſtitiã eſſe fortitudinẽ, & tẽ
perantiã, aut aſſerendo ipſum totũ eſſe ex his, veluti cũ di-
cimus domũ eſſe ex lapidibus, & lignis, & iuſtitiã eẽ ex for
titudine, & tẽperãtia, aut aſſerẽdo ipſum totũ eſſe hoc cum
hoc, vt cum dicimus domũ eſſe cooperimentum cũ lapidi
bus & lignis. Aut iuſtitiam eſſe fortitudinẽ cum tẽperãtia.
Tunc primo ponit locũ primũ eorũ, qui aſſignant in defi-
niẽdo toto vlĩ p ſuas ptes ſpecificas, qui eſt locus ſexageſi-
mus in ordine locorũ totius libri, & dicit. { Nã ſi } definien
do totũ hmõi dixerit ipſum eſſe, { hęc quidem } .ſ. hoc, &
hoc, vt iuſtitiã eſſe fortitudinẽ, & tẽperãtiã, { accidet } iuſti
tiam

A tiã { ineſſe vtriſq;, & neutri, } aſſignat exẽplũ, & dicit. { Vt ſi iuſtitiam definierit } dicendo eſſe { temperantiam & fortitudinem, } hic peccauit, & probat ponẽdo caſum, & dicit. Nam ſi duo ſunt, } ſcilicet homines, { vterq; aũt alterum habeat, } hoc eſt vnus ſic habens fortitudinem, & dicatur fortis, alter habeat temperantiam, & dicatur temperatus. In caſu iſto { vtriq; iuſti erunt & neuter } iuſtus erit, erunt quidem vtriq; iuſti, { quoniam vtriq; habent iuſtitiam, } hic quidem quia habet fortitudinem, iuſtus eſt, nam iuſtitia eſt fortitudo, & eſt temperantia, ille autem, quia habet temperantiam, iuſtus eſt. Nam iuſtitia eſt temperantia, & eſt fortitudo. Ergo cum iuſtitia ſit hoc, & hoc, vterq; eorum erit iuſtus, ſi habuerit hoc, vel hoc. { Vterq; aũt non habet, } quoniam nullus eorum habet fortitudinem & temperantiam, ſed alteram tantum. Qui enim temperatus eſt, nõ vocabitur iuſtus, quia duo eſt iuſtitia temperantia & fortitudo. At nullus eorum habet hæc vtraq;.

B *Si autem nondum quod dictum eſt admodum abſurdum uidetur, quoniam & in alijs accidit huiuſmodi (nihil enim prohibet utroſq; habere minam, cum neuter habeat.) Attamen cõtraria ineſſe eidem omnino abſurdum uidebitur eſſe. Accidet autem hoc, ſi hic quidem ipſorum temperantiam, et timiditatem habet. ille autem fortitudinem, & prodigalitatem, nam utriq; & iuſtitiam, & iniuſtitiam habent. Nam ſi iuſtitia, temperantia, & fortitudo eſt, & iniuſtitia timiditas & prodigalitas erit.*

Hic remouet cauillum contra ea, quæ dicta ſunt. Nam poſſet dici, iuſtitiam eſſe temperantiam, & fortitudinem coniunctim, ſicuti domus eſt lapides & ligna coniunctim, diuiſiue autem nequaquam. Non enim iuſtitia eſt temperãtia, neq; eſt fortitudo, ſed eſt ſimul temperantia & fortitudo, dicit. { Si autem nondum quod dictum eſt, abſurdum C videtur, { quoniam & in alijs accidit huiuſmodi, } accidit vt duo aliquid habeant, & tamen neutrum eorum idem habeat, { Nihil.n. prohibet vtroſq; habere minam, } quę menſura eſt, vel pondus, cum eam { neuter habeat, } eſt.n. communis vtriq;. Sic accidit iuſtitiam eſſe temperãtiam, & fortitudinem, non tamen eſſe fortitudinem diuiſim, & temperantiam. Ad propoſitum ergo dico, cum qui habet temperantiam tantum, non eſſe iuſtum, nec eſſe iuſtum, qui habet ſolam fortitudinem. Et ſic non ſequitur vtroſq; habere iuſtitiam, & neutrum habere iuſtitiam, & ſi ſequitur, oportet dicere vtruſq; habere iuſtitiam coniunctim, & neutrum habere diuiſim. Obijcit Ariſto. contra, & ſupponit pro cõſtanti omne de quo prædicantur plura in recto, eis ineſſe ſubiectum eorum, quæ prædicãtur, vt ſi animal eſt homo, & leo, & lupus, & cætera id genus, homo eſt animal, & leo eſt animal, & ſic de alijs. ergo ſi iuſtitia eſt temperantia, & fortitudo, temperantia eſt iuſtitia, & fortitudo eſt iuſtitia, hoc conceſſo, dicit. { Attamen contraria in eſſe eidem omnino, abſurdum videbitur eſſe, } & ꝙ accidat contraria eidem ineſſe, ſi videlicet iuſtitia ſit fortitudo, & temperantia

D probat, & dicit. { Accidet autem hoc ſi hic quidem ipſorũ temperantiam & timiditatem habet, ille autem fortitudinem, & prodigalitatem, nam vtriq; } .ſ. tam qui habet tẽperantiam, & timiditatẽ, quã qui habet fortitudinẽ & prodigalitatẽ, { & iuſtitiam & iniuſtitiã habet, } quę cõtraria

E ſunt. Quòd vterq; habeat iuſtitiã, patet. nã qui habet temperantiam, habet iuſtitiam, iuſtitia.n. eſt tẽperantia, & fortitudo. Ergo cui ineſt tẽperantia, ineſt iuſtitia. Similiter qui habet fortitudinem, habet iuſtitiã propter eandem rationem. ergo vtriq; habent iuſtitiam, quod aũt vtriq; habeat iniuſtitiã, probat. { Nã ſi iuſtitia fortitudo & temperantia eſt } per locũ ab oppoſitis { iniuſtitia timiditas & prodigalitas erit, } quare tã, qui habet timiditatem, ꝗ qui habet prodigalitate, habebit iniuſtitiã. ergo qui habet tẽperantiam & timiditatem, habebit iuſtitiam, & iniuſtitia. quare cõtraria eidem inerunt, ſi ſubaudi iuſtitia ſit temperantia, & fortitudo. Totius ergo definitio non põt eſſe per hoc, & hoc. immo cum aliquid definitur per hoc & hoc, eſt interimenda E

definitio. Sed dubitatur, quia non videtur verum, quod ſupponit Ariſto. videlicet ꝙ cum plura prędicantur de vno ſubiecto, illud ſubiectum ineſt vnicuiq; eorum, quæ prædicantur, & cuilibet cui ineſt vnũquodq; eorum, quæ prædicantur, quia hoc negant ſorticolæ, nam domus eſt lapides, & ligna, & tamen lapides non ſunt domus, nec ligna ſunt domus. Similiter homo eſt anima rationalis, & corpus, & tamen nec anima rationalis eſt homo, nec corpus eſt homo. Dicendum regulam Ariſt. eſſe veram, quoniã ſubiectum de quo plura prædicantur, eſt totum vle, & ea plura, quæ prędicãtur, ſunt ſpecies illius, & partes ſubiectiuę. Per hæc ergo patere vult Ariſt. totum vle, & genus non definiri per ſuas ſpecies, & per ſuas partes ſubiectiuas copulatiue ſumptas. At illud, quod de mina dicebatur, non eſt ad propoſitum, quoniã mina non eſt totum vle reſpectu eorum, quorũ mina eſt cõmunis poſſeſſio. Similiter illud quod dicitur de domo, minime eſt ad propoſitum, nã domus eſt totum quoddam integrale. At Ariſto. loquitur in hoc primo F loco in toto vli. Ex ijs patet contra Sorticolas, quando ſubiectum eſt totum vle, & ea plura quæ prædicantur cum nota copulationis, ſunt ſpecies vel partes ſubiectiuę, ſemper ea quę prędicantur accipi copulatiue diuiſiue, & nunq̃ copulatiue coniunctim, vt ſi dixero iuſtitia eſt tẽperantia & fortitudo, ſemper hoc copulatum temperantia, & fortitudo ſecundum Ariſt. intelligitur diuiſiue. Secus aũt eſt quando ſubiectum eſt totum integrale, & quę prędicantur, ſunt partes integrales. Nam ſemper in his copulatũ quod prędicatur, intelligitur coniunctim. Patet inſuper contra Stoicos, q genus definiebant per ſuas ſpecies. Hoc.n. fieri non põt, niſi quando id, quod creditur eſſe genus, fuerit ęquiuocum, vt primo priorum dictum eſt. Ad propoſitũ dicamus totũ vle non poſſe definiri per ſpecies, tanq̃ per hoc, & hoc, nam ſequuntur duo abſurda, primum ꝙ vtriq; ſint iuſti, & neuter G eſt iuſtus. ſecũdum ſaltem, ꝙ contraria ſint in eodem. Hoc enim ſecundum ſequitur omnino, dato ꝙ primum non ſequatur. Fieri enim poteſt fortaſſe ꝙ primum non ſequatur, ſed ſecundum abſurdum ſequi neceſſarium eſt.

Dub. — Solutio. — Contra Sorticolas — Contra ſtoicos

Et omnino quęcunq; ſunt ad argumentandum idonea, quoniam non idem ſunt & partes, & totum. Omnia utilia ſunt ad id, quod nunc dictum eſt. Videtur enim qui ſic definit, partes toti eaſdem dicere eſſe. Maxime autem accommodatæ ſunt orationes, in quibuſcunq; manifeſta partium eſt compoſitio. Quemadmodum in domo, et in cæteris talibus. Verum manifeſtum, quoniam cum partes fuerint, nihil prohibet totum non eſſe, quare non idem erunt partes toti.

verum vs'e enim oam

Cum declaraſſet locum, nunc vult enumerare ea omnia, quæ vtilia ſunt ad eum locũ, & dicit. { Et omnino quæcunq; } loca & conſiderationes { ſunt ad argumentandum H idonea, quoniam } . videlicet { non idem ſunt & partes, & totum, omnia vtilia ſunt ad id, quod nunc dictum eſt } id eſt ad probandum ꝙ non bene definitur totum per hæc, hoc eſt per hoc & hoc, vt ꝙ non bene definitur iuſtitia per temperantiam, & fortitudinem modo antedicto. Nam ſi probabitur parte, & partem non eſſe toti eandem, relinquetur totum non poſſe per partem, & partem definiri, quando tota definitio, & quælibet definitionis pars eſt definitio eadem. Et aſſignat cauſam, & dicit. { Videtur enim qui ſic definit, partes toti eaſdem dicere eſſe. } Quare omnes conſiderationes, quæ valent ad deſtruendum partes eſſe eaſdem toti, valent ad probandum totum per partes nõ eſſe definiendum. Deinde exponit in quibus totis maxime apparet totum definiri per partes, & hoc ſecundum vnam ſcripturam, & dicit. { Maxime autem accommodatę ſunt orationes } .i. definitiones per hoc, & hoc, { in quibuſcũque, } totis { manifeſta partium eſt compoſitio. Quemadmodum in domo, & in cæteris talibus } .ſ. & in omnibus alijs totis, quę ex partibus diſſimilaribus conſtant. In his.n. apparet totũ eſſe definiẽdũ per ſuas partes. Deinde oſtẽdit,

I necq́ in talibus totum per partes eſſe definiendum, & dicit.
Verum manifeſtum, quoniã nec in talibus definitio totius
per partes fieri pōt { q̃m } in talibus { cum partes fuerint,
nihil prohibet totum non eſſe, } ſtat.n.lapides,& ligna eſſe
& non eſſe domum, { quare } in talibus { non idem erunt
partes toti. } quia vero in ſcriptura, quam Alex. expoſuit,
legitur loco illius dictionis verum, γὰρ, hoc eſt.n. aliter Ale
xander hunc locum exponit, & dicit. { Maxime aũt accõ-
modatæ fiunt orationes } .i. rationes oſtendentes non eaſ-
dem eſſe partes cum toto, { in quibuſcunq; } .ſ. totis { cõ
poſitio partium manifeſta eſt } .i. in omnibus totis diſſimi
laribus, { quēadmodum in domo, & in cæteris talibus } to
tis, quæ conſtant ex partibus diſſimilaribus, cuius cauſam
aſſignat, & dicit. { Nam manifeſtum } in talibus totis diſſi
milaribus, { quoniam cum partes fuerint } .ſ. lapides, & li
gna, { nihil prohibet totum } .ſ. domum { non eſſe, qua-
re } in talibus { non idem erunt partem toti. } ergo in tali
bus totum non pōt definiri per eſſe hoc, & hoc. Patet igi
per hunc locum nec totum vniuerſale ſiue ſimilare, nec so
tum integrale definiri poſſe per partes, hoc eſt per eſſe hoc
K & hoc in recto. primum enim probauit ducendo ad abſur-
da, ſecundum vero, per rationes oſtenſiuas, quibus proba-
tur partes non eſſe toti eaſdem.

LOCVS SEXAGESIMVS PRIMVS.

*Si autẽ non hæc, ſcilicet, quod ex his eſt, dixit id eſſe, quod
definitur. Primum conſiderandum, ſi non aptum eſt quippiã
unum fieri ex ijs, quæ dicta ſunt. Quædam.n. ſic ſe habent
adinuicem, ut nihil ex eis unum quippiam fiat, ut linea,
& numerus.*

Cum docuiſſet interimere definitionem totius, quæ dat
per eſſe hoc, & hoc in recto, nunc docet interimere defini-
tionem totius, quæ datur per eſſe ex ijs in obliquo, & di-
cit. { Si autem non hæc, ſed quod ex his eſt, dixit id eſſe, q̃d
definitur. } Tunc ponit locum ſexageſimumprimum in or
dine ad loca huius libri, & eſt, ſi aliquod totum definit per
partes, ex quibus non pōt fieri vnum, talis definitio eſt in-
L terimenda, dicit. { Si autem non hæc } definiens totum di-
xit .ſ. partes in recto, { ſed quod ex his } partibus in obliquo
{ eſt, dixit id eſſe, quod definitur, primum conſiderãdum,
ſi } definitum { non aptum eſt vnum quippiam fieri ex ijs,
quæ dicta ſunt, } nam ſi ſic eſt, interimenda eſt definitio, &
exponit, quę ſunt illa, ex quibus nihil vnum eſt aptum fie-
ri, & dicit. { Quædam enim ſic ſe habent adinuicem, vt ni
hil ex eis vnum quippiam fiat, vt linea & numeros, } ex
his enim neq; corpus, neq; numerus aptus eſt fieri. propter
ea q́ corpus definiens dixit ex numero, & linea eſſe, pecca
uit. Similiter peccauit, qui dixit albũ eſſe ex igne, & colore.

LOCVS SEXAGESIMVS SECVNDVS.

*Inſuper ſi definitum quidem in uno aliquo aptum eſt pri
mo fieri, ea autem ex quibus dixit ipſum eſſe, non in uno pri
mo apta ſunt fieri, ſed utrunq; in utroq;. Manifeſtum enim
quoniam non erit ex ijs illud, in quibus enim partes, & to-
tum neceſſe eſt ineſſe. Quare non in uno totum primo eſſet,*
M *ſed in pluribus.*

Sexageſimusſecundus locus talis eſt, ſi aliquod totum de
finiatur per eſſe ex his in obliquo. conſiderandum ſi quod
definitur, aptum eſt fieri primo in aliquo vno ſubiecto, par
tes aũt ex quibus definitur, nõ in eodem, ſed in diuerſis pri
mo aptæ ſunt fieri. Nam ſi ſic interimenda eſt definitio, di-
cit. { Inſuper } conſiderandum ſubaudi eſt, { ſi definitum
quidem } quod definitur per eſſe ex his, { in vno aliquo }
.i. ſubiecto aptum eſt primo fieri, { ea aũt ex quibus dixit
ipſum eſſe, non in vno } .ſ. ſubiecto { primo apta ſunt fieri,
ſed vtrunq; in vtroq; } .i. (vt Alex. exponit) ſed in alio, &
alio, ſubaudi interimenda eſt definitio. Et reddit cauſam ex
eo, quia oportet totum, & partes eſſe in eodẽ ſubiecto pri-
mo, ergo ſi partes ſunt in pluribus ſubiectis, totum vero in
vno ſolo primo, totum & partes non erunt in eodem ſub-
iecto primo, & ſic non poterit totum per illas definiri, di-
cit. { Manifeſtũ.n. quoniã non erit ex ijs } .ſ. partibus, quæ N
ſunt in diuerſis ſubiectis, { illud } definitum, quod eſt primo
in vno ſubiecto. Cuius cãm iterum aſſignat, & dicit. { in q-
bus.n. } ſubiectis partes primo ſunt, { & totum neceſſe eſt
ineſſe, } alioquin partes non erunt eędem toti. Et ſi dices to
tum eſſe in tot ſubiectis in quot partem primo ſunt, quaſi
obijciens, dicit, { Quare } ſubaudi ſi totum eſt in tot ſubie
ctis primo, in quot primo ſunt partes, { totum nõ eſſet in
vno primo } ſubiecto, { ſed in pluribus, } cuius contrariũ
ſuppoſuimus. Ariſt. huius loci non poſuit exemplum, Alex.
ponit, vt ſi aliquis definiens prudentiam dixit eſſe ex forti
tudine, & temperantia. Hic.n. peccat, nam prudentia vt in
primo ſubiecto eſt in ipſa rationali, fortitudo vero in parte
iraſcibili, vt in ſubiecto. temperantia aũt in concupiſcibili,
quare prudentia non erit ex his. Simili modo ſi dicatur iu-
ſtitia ex fortitudine, & temperantia eſſe, vt dixit Socrates,
peccauit. Nã iuſtitia eſt in parte rationali, fortitudo aũt in
iraſcibili, & tẽperantia in concupiſcibili. ergo interimenda
eſt definitio iuſtitię, q̃ aſſignat ex fortitudine, & tẽperãtia.

LOCVS SEXAGESIMVS TERTIVS. O

*Si autem & partes, & totum in uno aliquo primo fue-
rint, conſiderandum, ſi non in eodem, ſed in altero totum, &
in altero partes ſint, nam in quo totum, in eo & partes eſſe
uidentur.*

Aſſignat locum ſexageſimumtertium, & dicit. { Si aũt,
& partes, & totum in vno aliquo } ſubiecto { primo fue-
rint, conſiderandũ, ſi non in eodem } .i. ſi non in eadẽ par-
te illius ſubiecti (vt Alex. exponit) { ſed in altero } .i. ſed in
altera parte illius ſubiecti { totum, & in altero } .i. & in al-
tera parte eiuſdem { partes fuerint, } nam ſic interimenda
eſt definitio, { nam } non ſolum in eodem ſubiecto totum,
& partes eſſe videntur, ſed { in quo } .i. in qua parte { totũ,
in eo } .i. in eadem { & partes eſſe videntur } nec aſſignauit
exemplum, ſed Alexander aſſignat, vt ſi aliquis definierit
virtutem, dicens virtutem eſſe ex fortitudine, & temperã-
tia, & prudentia, hic peccauit. Nam virtus, quæ eſt quoddã P
totum, eſt in anima primo, & in anima primo ſunt pruden
tia, fortitudo, & temperantia, quæ ſunt virtutis partes. Nõ
tamen in eadem parte animæ ſunt omnes partes, nam pru
dentia eſt in parte animæ rationalis fortitudo in parte ani
mæ, quæ eſt iraſcibilis. temperantia vero in concupiſcibili.
ergo non bene definitur virtus per eſſe ex his.

LOCVS SEXAGESIMVS QVARTVS.

*Rurſum ſi cum toto corrumpuntur partes, e conuerſo
enim oportet accidere, partibus corruptis, totum corrum-
pi. Toto uero corrupto, non neceſſe eſt & partes corrumpi.*

Quoniam partibus corruptis, totum corrumpatur ne-
ceſſe eſt, at toto corrupto, non neceſſe eſt & partes corrũ-
pi, hinc emergit locus ſexageſimuſquartus, qui talis eſt.
{ Rurſum ſi cum toto } .ſ. corrupto { corrumpuntur par
tes } .i. ſi aliquis definierit, aliquod totum ex partibus, quæ
corrupto toto, neceſſe eſt vt corrumpantur, ex quibus to-
tum definiuit, manifeſtum, quoniam non bene definiuit. Q
Reddit cauſam ex eo quia non ſeruantur veræ rationes to
tius & partium, cuius cauſam aſſignat, & dicit. { E conuer-
ſo enim oportet accidere } .ſ. { partibus corruptis totũ cor
rumpi, toto vero corrupto non neceſſe eſt & partes corrũ
pi. } Si.n. non ſic fuerint, nec totũ, nec partes habebunt rõ
nẽ qua totum eſt totum, & partes, qua ſunt partes. ergo ſi
totum definitur ex partibus tanq̃ ex his, oportet totũ cor-
rumpi partibus corruptis, & nõ e conuerſo. Huius loci Ale
xander exempla aſſignat. Nã ſiquis definierit corpus aſſe-
rens ipſum eſſe ex ſuperficiebus, peccat, nam corrũpuntur
quidem vna cũ corpore ſuperficies. Similiter peccauit, qui
definiens ſuperficiem dixit ſuperficiem eſſe ex lineis, aut li
neam ex punctis, q̃m vna cũ linea corrũpunt puncta, & vna
cũ ſuperficie corrũpunt lineę. Peccauit ẽt qui genus definiẽs
dixit genus eſſe ex ſpeciebus. Nã vna cum genere corrum
puntur ſpecies. Ad hęc peccauit, qui definiuit numerum ex
paribus, & imparibus propter eandem cauſam.

Locus

A **LOCVS SEXAGESIMVSQVINTVS.**

Aut ſi totum quidem bonum, uel malum, partes autem neutræ, aut ecõuerſo, partes quidem bonæ, uel malæ, totum autem neutrum. Non enim ex neutris poßibile eſt bonum quippiam, uel malum fieri, neq; ex bonis, uel malis neutrũ.

Locum ſexageſimumquintum aſſignat, & dicit. { Aut ſi totum quidem, } quod definitur, { bonum, aut malum } eſt { partes autem neutræ } hoc eſt neq; bonæ, neq; malę, interimenda ſubaudi eſt definitio. Oportet.n. partes aut bonas, aut malas eſſe, ſiquidem totum non poteſt habere rationem boni vel mali, niſi ratione ſuarum partium. Impoſſibile enim eſt partibus non exiſtentibus aut bonis, aut malis aliquod ex his compoſitum bonum, aut malum eſſe. Aſſignat contrarium locum, & dicit. { Aut econuerſo, partes quidem bonę vel malæ, totum autem neutrum, } nam & hoc pacto interimenda eſt definitio, cuius rationem aſſi-
B gnat, & dicit. { Non enim } ex partibus { neutris } .ſ. quæ nec bonæ ſunt, nec malæ, { poſſibile eſt bonum quippiã, vel malum fieri, neq; ex } partibus { bonis vel malis, } fieri aliquod totum { neutrum, } quod non eſt neq; bonum, neq; malum. Oportet enim totum tale quippiam eſſe, quales fuerint partes.

LOCVS SEXAGESIMVSSEXTVS.

Aut ſi magis quidem alterum bonum quam alterum malum. Quod autem ex his, non magis bonum quã malum eſt. Vt ſi imprudentia ex fortitudine, & falſa opinione. Magis enim bonum fortitudo eſt, quam malum falſa opinio. Oportet ergo & quod ex his eſt, ſequi illud, quod magis eſt, & eſſe uel ſimpliciter bonum, uel magis bonum quã malum.

Aſſignat locum ſexageſimumſextũ, & dicit. { Aut ſi aliquis ſubaudi definiens aſſignauerit aliquod compoſitum ex bono, & malo, quorum { alterum } videlicet { bonum }
C eſt magis, bonum, { quã alterum } .ſ. { malum } eſt malũ, definitum { vero quod ex his } eſt, { non magis bonum q̃ malum eſt, } hic peccauit. Aſſignat exemplum, { vt ſi imprudentia } definiatur eſſe { ex fortitudine & falſa opinione, magis.n. bonum fortitudo eſt q̃ malum falſa opinio. } Nam fortitudo eſt bonum ſimpliciter. Opinio autem falſa, malum eſt, quod nulli obeſt, & tamen imprudentia non eſt magis bonum q̃ malum, immo eſt maximum malorum, ergo definitio hæc eſt interimenda. Deinde concludit propoſitum, & dicit. { Oportet ergo & quod ex his eſt, ſequi illud, quod magis eſt } in eo, vt prudentiam ſequi fortitudinem, { & eſſe vel ſimpliciter bonum, qualis eſt fortitudo, { vel } ſaltem { magis bonum q̃ malum. } & cum non ſit ita, interimenda eſt definitio imprudentiæ aſſignata.

Et hoc quidem non neceſſarium, niſi utrunq; ſit per ſe bonum uel malum. Multa enim effectiuorum per ſe quidẽ non ſunt bona, miſta autem quibuſdam, fiunt bona, aut econuerſo utrunq; quidem bonum: miſta autem malum, uel neutrũ. Maxime autem manifeſtum, quod nunc dictum eſt in ſalubri-
D *bus, & morbificis. Nam quædam medicamentorum ſic ſe habent, ut utrunq; quidem ſit bonum. Si autem utraq; dentur miſta, malum.*

Cum hęc dixiſſet, affert inſtantiam, aſſerens non eſſe neceſſitate, quod ex bonis componitur, omnino bonum eſſe, nec quod ex malis eſſe omnino malũ. Ergo neq; quod ex magis bono magis bonũ eſſe neceſſe eſt, aut quod ex magis malo eſſe magis malum. nam in ijs, quæ per ſe formaliter, ac ſimpliciter ſunt bona, aut mala, ſequitur locus, qui dictus eſt, quoniam ſequitur ſi partes ſunt per ſe formaliter, ac ſimpliciter bonæ vel malæ, vt totũ, quod ex eis eſt, ſit tale. Similiter ſi aliqua pars ſit per ſe formaliter, ac ſimpliciter magis bona q̃ altera mala, ſequetur totum eſſe magis bonum q̃ malum, virtus enim per ſe ac ſimpliciter bona eſt, ideo talis permanet & in miſtione cum alijs, ſimiliter & in malo dicendum eſt. Verum ſunt quędã bona, vel
E mala, non per ſe formaliter, ac ſimpliciter. ſed bona vel mala quatenus ſunt effectiua boni vel mali, quę dicuntur bona, vel mala virtute, & potentia, & in talibus non oportet non enim ſi effectiua ſunt bona, aut mala, quod ex his eſt, oportet bonum, vel malum eſſe. Hoc in pharmacis patet, quæ ſanitatis, & morbi effectiua ſunt, nam quędam eorum non ſunt per ſe ſanatiua, ſed contra damnoſa, miſta ad inuicem, faciunt quod ex ipſis componitur, ſanitatis effectiuum, vt ſullimatum & chryſtallus, vtrunq; eſt morbificũ, & dãnoſum, tamen miſta ſimul efficiunt pharmacum contra humorem venenoſum ſatis a medicis laudatum. Et rurſum quędam non ſunt dãnoſa, ſed ſalubria, atq; vtilia, miſta mutuo faciunt quod ex ipſis eſt, dãnoſum. vt vinum & lac, quæ ſalutaria ſunt, cum ſeorſum accipiuntur. Miſta vero faciunt pharmacum, quod generat lepram, vnde dicit, { & hoc quidem } .ſ. quod dictum eſt in huiuſmodi loco, { non eſt neceſſarium niſi vtrunq; } componentium { ſit per ſe }
F .i. formaliter ac ſimpliciter { bonum vel malum, } nõ aũt locus intelligendus eſt in his, quę ſunt bona vel mala effectiue, { multa enim } de numero { effectiuorum } boni vel mali { per ſe quidem } formaliter ac ſimpliciter { nõ ſunt bona, miſta autẽ quibuſdã, fiunt bona, aut ecõuerſo vtrũq; quidem bonum, miſta aũt malum, vel neutrum } .ſ. neq; bonum, neq; malum. Oſtendit in quibus hoc quod nunc dixit, maxime locum habet, & dicit, { maxime aũt manifeſtum, quod nunc dictum eſt, in ſalubribus, & morbificis } hoc eſt in pharmacis, quę ſanitatis, vel morbi ſunt effectiua. { nã quędã medicamentorũ ſic ſe habent, vt vtrũq; } ſeorſum { quidem ſit bonum, } quatenus eſt boni effectiuũ { ſi aũt vtraq; dentur miſta } ad vnum pharmacum compoſita, { malum } vt dictum eſt de miſto ex vino. & lacte & ex aqua ordei & vino. Et ſic de alijs pluribus eodem modo. Sed quęres quid Ariſto. intelligit per partem quę eſt per ſe bona, iuniores aſſerunt Ariſto. per partem per ſe bonam vel per ſe malam intelligere, partem, quę ſui natura interna eſt bona, vel mala. Vt virtus eſt per ſe bonum, & vitium per ſe malum. Per effectiue autem bonum vel malum intelligit partem, quæ bona vel mala eſt ab effectu, quem efficit, & non a ſui natura interna. Fortaſſe enim pharmacum ſimplex ſui natura interna neq; bonum eſt, neq; malum. Quo autem cum alio pharmacu ſimplici effectiuũ eſt boni, vel mali, dicetur bonum vel malum. Quare pars bona per ſe eſt ab interna natura talis. Pars autem bona effectiue eſt quaſi ab externa natura talis, & hoc volunt nõnulli intelligere, cum aſſerunt partem per ſe bonam eſſe, quæ nec per accidens, nec per aliud eſt talis. Partem vero bonã effectiue, quæ aut per accidens, aut per aliud eſt talis. nam quæ nec per accidens, nec per aliud bona eſt, videtur bona ſuapte natura interna. Quæ autem eſt bona per accidens, vel per aliud, eſt bona natura externa. videlicet vt cum altera compoſita redditur boni, vel mali effectiua. Sed hęc H iuniorum expoſitio eſt ambigua, quoniam fieri poteſt, vt aliqua pars ſit per ſe bona, quæ tamen, cum remitti, & augeri poſſit, miſta cum ſua contraria, poterit adeo a ſua p̃te contraria remitti, vt totum ex eis cõpoſitũ ſit malũ. Verum hęc iuniorum poſitio põt defendi, quoniam Ariſt. addidit compoſitum denominari magis bonũ vel magis malum, cum altera eius pars fuerit magis bona, q̃ altera mala, vel magis mala q̃ altera bona, & ita licet pars per ſe bona remittat, tamen compoſitum poterit dici bonum, ſi illa remanet adhuc magis bona q̃ altera mala magis mala. Verum tutius eſt dicendum Ariſto. per partem, quæ eſt per ſe bona, intellexiſſe eam, quę ẽt per cõpoſitionem ſui cũ parte mala nihil perdit de bonitate ſua, ſed vertit partem malam in ſui naturam, illiq; denominatur. Simili modo p̃ partem per ſe malam intelligendum eſt. Sic aũt partibus intellectis, totum cõpoſitum ex talibus neceſſario erit vel ſimpliciter bonum, vel magis bonum q̃ malum. Si videlicet pars bona ſit magis bona quã pars mala, mala, per partem vero effectiue bonam vel malam intellexiſſe partem, quæ per cõpoſitionẽ cũ altera, alterat adeo, vt ſit boni vel mali

Quid per p̃tẽ quę ẽ p̃ ſe bona G

I effectiua, vt de pharmacis ipſis ſimplicibus perſpicuum eſt. Hoc pacto, vt mihi videtur, Alexand. expoſuit, & dubio procul Ariſto. eſt ſenſus.

LOCVS SEXAGESIMVSSEPTIMVS.

Rurſum ſi quod ex meliore, & peiore eſt, non eſt totum peiore quidem melius, meliore autem peius.

Locus ſexageſimusſeptimus talis eſt, ſi definitio alicuius totius datur per partes aliquas, quarum vna melior, altera peior eſt, tunc ſi totum definitum peiore parte melius non fuerit, peius autem meliore, definitio eſt interiméda, dicit. { Si quod ex meliore, & peiore eſt } compoſitum, { nõ eſt totum peiore quidem melius, meliore autem peius, } ſubaudi tale totum non conueniẽter ex his definitur, nã quod ex his componitur, medium fit eorum ob miſtionem contrariorum. Medium autem eſt extremo peiore melius, extremo autem meliore peius. Veluti rubeũ eſt albo nigrius, nigro autem albius. Hac ratione continentia, quæ ex recto diſcurſu, & prauo deſiderio componitur, prauo quidem deſiderio eſt melior, peior autem recto diſcurſu.

K *An neq; hoc neceſſarium eſt. Niſi per ſe bona ſint, ex quibus componitur. Nam in ijs, quæ non per ſe ſunt bona, nihil probibet totum nõ fieri bonũ. ut in ijs, quæ modo dicta ſunt.*

Affert ad hoc eandem inſtantiam, quam fecit cõtra proximum locum, quoniam ſi aliquid ẽ ex per ſe, ſimpliciterq; bono, & ex per ſe, ſimpliciterq; malo, medium compoſitũ ſi vtrunq; eorum in compoſitione ſeruatur, erit peiore quidem melius, meliore autem peius. At in ijs, quæ ſunt effectiue bona, vel mala, non erit hoc neceſſarium Cauſa autẽ, quia hæc in compoſitione mutantur, atq; alterantur, vt in pharmacis dixit. In his enim nihil prohibet quod ex ambobus eſt, & melius & peius veriſq; fieri dicit. { An neq; hoc neceſſarium eſt, niſi per ſe bona ſint } ea, { ex quibus componitur } ſubaudi quod definitur. { nam in ijs, quæ non p ſe ſunt bona, } ſed ſunt effectiue bona, { nihil prohibet totum non fieri bonum, vt in ijs } .ſ. pharmacis, { quę modo dicta ſunt. } Poſſunt enim in talibus partes eſſe effectiuę bo L næ ſeorſum, vt lac & vinum, quæ mixta ad vnum compoſitum non erunt bona, ſed effectiue mala.

LOCVS SEXAGESIMVSOCTAVVS.

Inſuper ſi uniuocum eſt totum alteri. Non oportet enim quemadmodum neq; in ſyllabis. Nulli enim elementorum ex quibus componitur, ſyllaba uniuoca eſt.

Locum ſexageſimumoctauum aſſignat Ariſtot. & dicit. { Inſuper ſi vniuocum eſt totum alteri } .ſ. parti, per quã definitur interimenda eſt definitio verbum vniuocum cũ græce eſt, συνώνυμο., ſynonymon, hic tamen pro eodem nomine accepit quaſi dicat ſi totum eſt eiuſdem nominis cum partibus, interimenda eſt definitio. Alexander autem per ſynonymum intelligit vniuocum, & aſſignat exemplũ, de definitione virtutis, quam Socrates dedit, dixit enim virtutem eſſe fortitudinem, iuſtitiam, & prudentiam, & peccauit, quoniam virtus eſt vniuoca vnicuiq; partium, p quas definitur. Cauſam aſſignat, & dicit, { non oportet enim } M .ſ. totum eſſe vniuocum partibus, per quas definitur, { quẽadmodum neq; in ſyllabis } cum definiũtur, ſyllaba eſt vniuoca literis. { nulli enim elementorum ex quibus } ſyllaba { componitur, ſyllaba vniuoca eſt. } nam licet in hac dictione anio, a litera pro ſyllaba habeatur, hoc eſt per accidens, & raro.

LOCVS. SEXAGESIMVSNONVS.

Prætereà ſi non dixit modum compoſitionis. Non enim ſuffitiens eſt ad cognoſcendum dicere ex bis. Nam non quod ex bis, ſed quod & ſic ex bis, cuiuſq; compoſitorum ſubſtantia eſt. Vt in domo. Non enim ſi quolibet modo componatur bæc, domus eſt.

Aſſignat locum ſexageſimumnonum, & dicit. { Prætereà ſi } aliquis aſſignauerit definitionem totius ex partibus & { non dixit modum compoſitionis totius ex illis partibus, definitio eſt interimenda. Reddit cauſam, & dicit, { nõ N enim ſufficiens eſt ad cognoſcendum } definitiue aliquod totum { dicere } ipſum eſſe { ex his. nam non quod ex his, ſed quod & ſic ex his, cuiuſq; compoſitorũ ſubſtantia eſt, } aſſignat exemplum, & dicit { vt in domo: non enim ſi quolibet modo componantur hæc, domus eſt } nam domus non eſt ſimpliciter ex lapidibus, lateribus & lignis, ſed ex his cum tali ordine. Nec ſyllaba eſt ex elementis, ſed ex his cum tali ordine. Sed obijcies, nam hæc eſt bona definitio binarius eſt ex duabus vnitatibus & tamen nullus modus compoſitionis additur. Sed dicamus multifariam eſſe totum, aliud quod indiget pluribus partibus tantum, vt numerus, aliud quod indiget pluribus partibus, & pręter partes indiget ordinatione earum, vt domus. aliud quod indiget his omnibus, & pręter hæc tranſmutatione earum ſimul cum, vt mixtum. Fortaſſe Ariſtote. intellexit locum de his totis, quæ vltra partium multitudinẽ indigent aliquo alio.

LOCVS SEPTVAGESIMVS.

Si autem hoc cum illo aſſignauit, primum quidem dicendum, quoniam hoc cum illo dicitur, aut hoc et illud, aut quod ex illis. nam qui dicit mel cum aqua, uel mel & aquam dicit uel quod ex melle, & aqua. Quare ſi cuilibet eorum, quæ dicta ſunt, idem confitebitur hoc cum illo: eadem conueniet dicere, quæ quidem dicta ſunt prius ad utrunq; eorum. O

Cum Ariſtoteles docuiſſet interimere definitionem totius, quæ datur per partes in recto, vt dicendo totum aliquod eſſe hoc, & hoc, & quæ datur per partes in obliquo, vt dicendo totum eſſe ex his, nunc docet interimere definitionem totius, quando per partes partim in recto, partim in obliquo, vt cum dicitur totum eſſe hoc cum illo, & dicit, { ſi autem } definiendo totum { hoc cum illo aſſignauit, } vt cum dicimus domum eſſe cooperimentum cum lignis & lapidibus. { primum quidem dicendum, quoniam hoc cum illo dicitur } bifariam, { aut hoc & illud, } hoc P eſt vno modo cum per hoc cum illo intelligimus hoc & illud. { aut quod ex illis } hoc eſt alio modo per hoc cum illo intelligimus eſſe ex illis. Quod autem hoc cum illo bifariam intelligamus, exemplo oſtendit, & dicit. { nam qui dicit mel cum aqua, } vel dicit mel etiam aquam, vel dicit quod ex melle & aqua, quare ſi cuilibet eorum, quæ dicta ſunt } ſcilicet tam ei, quod eſt hoc & illud, quam ei, quod eſt eſſe ex illis, { idem confitebitur } aliquis eſſe hoc cum illo, ita vt ſic idem dicere hoc cum illo, & illa duo, vel alterum duorum, { eadem } ſcilicet loca { conueniet dicere, ad vtrunq; eorum } .i. deſtruendo ea, { quæ quidem dicta ſunt prius. } Quare ad interimendum definitionem hoc modo aſſignatam, adducendę ſunt eędem conſiderationes, quæ prius habitæ ſunt.

LOCVS SEPTVAGESIMVSPRIMVS.

Inſuper diuidenti quoties dicitur alterum cum altero, cõſiderandum, ſi nullo modo hoc cum illo, ut ſi dicitur alterum Q *cum altero, aut ut in aliquo eodem ſuſceptiuo, ut iuſtitia & fortitudo in anima. aut ut in loco eodem, aut ut in tempore eodem. Quod ſi nullo modo uerum ſit, quod dictum eſt in bis manifeſtum eſt, quoniam nullius erit aſſignata definitio, quoniam nullo modo hoc cum illo eſt.*

Tradit etiam hic propria quædam loca ad huiuſmodi definitionum aſſignationem, quorum primus eſt, licet in ordine, ad numerum locorum totius libri pręſentis ſit ſeptuageſimusprimus, ſi ſecundum nullum ſignificatorum eius quod eſt hoc cum hoc definitio totius aſſignatur, interimenda eſt ſub illo modo, & dicit. { Inſuper diuidenti quoties dicitur alterum cum altero, conſiderandum, ſi } totum quod definitur eo, quod eſt hoc cum illo, { nullo modo } ſignificatorum eius quod eſt { hoc cum illo } definitur, nam ſic definitio eſt interimenda. Deinde exponit, quot modis dicitur alterum cum altero, & dicit, { vt ſi

dicitur

A dicitur alterum cum altero } & hoc cum illo, multifariam dici poteſt, { aut vt in aliquo eodem ſuſceptiuo, vt iuſtitia, & fortitudo in anima, aut vt in loco eodem, aut vt in tempore eodem Quod ſi nullo modo verum ſit quod dictũ, eſt in his } .ſ. ſignificatis cum dicitur domus eſt operimentum cum lapidibus, hoc eſt ſi nullo horum ſignificatorum definitio illa domus intelligi poteſt, { manifeſtum eſt, quoniã nullus } .ſ. totius, quod eo modo definitur, { erit aſſignata definitio, quoniam nullo modo } eorum qui dicti ſunt, domus eſt operimentum cum lapidibus & { hoc eſt cum illo } intelligitur. Quo vero ad exempla attinet, exemplũ in eodem ſuſceptiuo ſubiecto Ariſto. aſſignat, exempla vt quiſpiam dixerit virtutem iuſtitiam cum fortitudine, nam in eodem ſuſceptiuo anima videlicet iuſtitia, & fortitudo ſunt, cæterorum exempla Alexander affert & primo eorum, quæ ſunt in eodem loco, vt cum quis definierit corpus & dixerit eſſe tripliciter dimenſionatum cum ſuperfi-
B cie. In quo enim loco eſt corpus, in hoc & ſuperficies. deinde eorum, quæ ſunt in eodem tempore, vt cum aliquis definierit fortitudinem & dixerit fortitudinem eſſe audaciã cum recta ratione. In quo enim tempore eſt audacia, in eodem recta ratio eſt.

LOCVS SEPTVAGESIMVS SECVNDVS.

Si autem diuiſo quoties dicitur alterum cum altero, verum erit in eodem tempore utrunq; eſſe, conſiderandũ, ſi contingit non ad eundem finem utrunq; dici. Vt ſi fortitudinem definiuit audaciam cum recta intelligentia. Contingit enim audaciam quidem habere ſpoliandi. Rectam autem intelligentiam circa ſalubria. Sed non fortis, qui in eodem tempore cum illo hoc habet.

Aſſignat locum ſeptuageſimumſecundum, & dicit. { Si autem diuiſo quoties dicitur alterum cum altero, verũ erit in eodem tempore vtrũq; eſſe, conſiderandum, ſi contingit non ad eundem finem vtrunq; dici, } quoniam ſi non ad eundem finem vtrũq; dicitur, definitio aſſignata eſt in-
C terimenda, & affert exemplum, & dicit, { vt ſi fortitudinẽ definiuit, } dixitq; { fortitudinem eſſe audaciã cum recta intelligentia, } hæc definitio eſt interimenda, & declarat quo modo, & dicit, { contingit enim } aliquem audaciam { quidem habere ſpoliãdi } .ſ. regnum a rege per prælium. { rectam autem intelligentiam circa ſalubria } & ſic in eodem tempore habebit vtrunq;. { Sed non fortis } dicetur { qui in eodem tempore cum illo } .ſ. cum recta intelligentia circa ſalubria { hoc } .ſ. audaciam ſpoliandi { habet. } oportet enim hęc ambo habere ad eundem finem. ſ. ad præliorum pericula, quod eſt finis fortitudinis.

LOCVS SEPTVAGESIMVS TERTIVS.

Inſuper ſi & ad idem ambo dicuntur, ut ad medicinalia. Nihil enim probibet & audaciam quandam & rectam intelligentiam habere ad medicinalia: non tamen ſic fortis erit qui hoc cum illo habet. Neq; enim ad alterum, eorum utrunq; oportet dici, neq; ad idem quodcunq; ſit. Sed ad fortitu-
D *dinis finem, ut ad præliorum pericula, aut ſiquid magis eſt illius finis.*

Locum ſeptuageſimũtertiũ aſſignat, & dicit { Inſuper ſi & ad idẽ } .i. eundem finem { ambo } .ſ. audacia & recta intelligentia { dicuntur vt ad medicinalia } definitio aſſignata de fortitudine, q̃ ſit audacia cum recta intelligentia, eſt interimenda, niſi ambo referantur ad eundem finem, qui fortitudinis eſt, vt ad periculum in prælijs non autẽ ad medicinalia, exponit autem hoc, & dicit, { nihil enim prohibet & audaciam quandam, & rectam intelligentiam } aliquem { habere ad medicinalia, } vt ad ſecãda vulnera. Poteſt enim aliquis medicus habere audaciam ad ſecanda vulnera, cum recta intelligendi illa ſecandi, ad vnum finem reſpiciens. ſ. ad ſanandum patientem. { non tamen } huiuſmodi medicus { ſic } reſpiciens finem illum, { fortis erit, qui } videlicet { hoc } .ſ. audaciam ſecandi { cum illo } .ſ. cum recta intelligentia ſecandi habet, aſſignat cauſam, &
E dicit, { neq; enim vtrunq; eorum oportet dici ad alterũ } atq; alterum, ſi ſubaudi aliquid totum recte definiri debet veluti cum definitur cõtinentia q̃ ſit recta intelligentia cũ prauo deſiderio. Hæc enim definitio non eſt recta, quoniã recta intelligentia, & prauum deſiderium ad alterum atq; alterum ſunt, nam prauum deſiderium erit ad vtendum venere, recta intelligentia erit ad non utendum, ſed ab abſtinentiam, { neq; ad idem quodcũq; ſit } oportet ambo dici. i. neq; ad eundem finem indifferenter, quicunq; ſit, ille finis ſi ambo referantur audacia & recta intelligentia } vt ad ſanandum, definitio fortitudinis recta eſt, { ſed } oportet vt ambo referantur { ad fortitudinis finem } ſi debet fortitudo recte definiri, { vt ad præliorum pericula, aut } ad aliquem alium finem, { ſiquid magis eſt illius } .i. fortitudinis { finis, } vt victoria. Ergo interimenda eſt ſemper definitio, quoties illa duo non referuntur ad eundem finẽ, qui F
eſt rei, quæ definitur.

LOCVS SEPTVAGESIMVS QVARTVS.

Quædam autem ſit aſſignatorum nullo modo ſub dictam cadunt diuiſionem. Vt ſi ira triſtitia eſt cum opinione paruipendendi. Nam cum propter huiuſmodi opinionem triſtitia fiat, hoc uult indicare hoc cum hoc fieri aliquid. Hoc autem ſecundum nullum dictorum modorum idem eſt ei, quod eſt hoc cum illo eſſe.

Alexander arbitratur Ariſto. velle aſſignare aliud peccatum in huiuſmodi definitionibus, & peccatum eſt, quoniam nonnulli definiunt rem aliquam aſſerendo eam eſſe hoc cum hoc, vbi præpoſitione cum accipiunt ſecundum nullum modorum, eorum videlicet qui dicti ſunt. Dictum eſt enim trifariam dici, hoc cum hoc, aut vt in eodem ſubiecto, aut in eodem loco, aut vt in eodem tempore. At hi rem aliquam definiunt, ut iram dicentes iram eſſe hoc cum hoc. i. triſtitiam cum opinione paruipendendi. Vbi præpo- G
ſitio cum, ſecundum nullum dictorum modorum intelligunt, ſed intelligunt cum pro propter, quæ eſt præpoſitio cauſalis. Ergo iſti ſic definientes errant, quia definiunt iram dicentes eam eſſe hoc cum hoc ſecundum nullum dictorũ modorum, dicit, { quædam autem ſic aſſignatorum } a quibuſdam de eo, quod { eſt eſſe hoc cum hoc nullo modo cadunt ſub dictam diuiſionem, } & ſic erit ſecundum peccatum. nam vtuntur in talibus definitionibus propoſitione quæ eſt hoc cum hoc, & ad nullum ſenſum dictorum. Et qđ dixit, exemplo exponit, & dicit, { vt ſi ira } (vt definiũt) { triſtitia eſt cum opinione paruipendendi } vtũtur cum præpoſitione, & ad nullum eorum ſenſuum, qui dicti ſunt. non enim vtuntur præpoſitione cum, ad denotandum triſtitiam, & opinionem eſſe in eodem loco, nec in eodem tẽpore, nec in eodem ſubiecto { nam cum propter huiuſmodi opinionem } quæ .ſ. eſt paruipendendi { triſtitia fiat. } H
ſit enim triſtitia in irato propter opinionem paruipendendi, { hoc vult indicare hoc cum hoc fieri aliquid } .i. nihil aliud vult indicare cum in definitione dicitur cum opinione paruipendendi, niſi propter opinionem paruipendendi. Opinio enim paruipendendi ab altero, triſtitiam efficit in irato. accepit autem paruipẽdendi paſſiue, nam opinio qua aliquis opinatur ſe eſſe paruipenſum ab aliquo, efficit triſtitiam in irato. Tunc recolligit peccatum, & dicit, { hoc autem } .ſ. exponere cum pro propter, { ſecundum nullum dictorum modorum idem eſt ei, quod eſt hoc cũ illo eſſe } Ergo hoc pacto definitio interimenda, quoniam eſt præter conſuetos ſenſus eius, quod eſt hoc cum hoc eſſe.

LOCVS SEPTVAGESIMVS QVINTVS.

Rurſum, ſi horum compoſitionem dixit totum, ut animæ & corporis compoſitione, animal: primum quidem conſiderandum, ſi non dixit qualis compoſitio, ut ſi carnẽ definiẽs, aut os, ignis & aeris, & terræ dixit compoſitionem. Non enim ſufficit compoſitionem dicere. Sed & qualis quædam

I *determinandum. Non enim quolibet modo compoſitis his, ca*
ro fit, ſed ſic quidem compoſitus, caro. Sic autem, os.

Aſſignat locum ſeptuageſimumquintum, & dicit { Rur
ſum ſi totum } aliquis definiens { dixit } eſſe { compoſitio
nem horum } .i. harum partium, interimenda eſt definitio
& aſſignat exemplum, & dicit, { vt } ſi aliquis definiens
{ animal, } dixit eſſe { compoſitionem animæ & corpo-
ris, } interimenda eſt hæc definitio, & q̄ ſit interimenda,
oſtendit primo per conſiderationem, ſecunda ibi { vide-
tur autem, } per rationes. De prima parte dicit, { primū
quidem conſiderandum ſi } ſic definiens, { non dixit, qua
lis compoſitio, } verum videlicet animal ſit compoſitio ex
anima & corpore, anima & corpore refractis, an intenſis
an nulla ratione variatis. { vt ſi carnem definiens, aut os,
dixit compoſitionem ignis, & aeris, & terræ } & ſubaudi
aquæ. { non enim } ei, qui hæc definit, { ſufficit compoſi-
tionem dicere, ſed & qualis quędam determinandum. non
enim quolibet modo compoſitis his } .ſ. elementis { caro
fit, ſed ſic } .ſ. refractis ad medium { compoſitis, fit caro,
K ſic autem } refractis, ſed non ad medium, ſed dominanti-
bus frigidis, & ſiccis elementis fit { os. } Ergo cum defini-
tio ſermo ſit explicans eſſe rei, oportet vt explicet rei eſſe
ſecundum omnem rationem.

Videtur autem neutrum eorum, quæ dicta ſunt, omnino
eſſe compoſitioni idē. Nam compoſitioni omni diſſolutio con
traria eſt. Dictorum autem neutri ullo modo. Inſuper ſi ſimi
liter ueriſimile eſt omne compoſitum compoſitionem eſſe uel
nullum, animalium autem unumquodq; (cum ſit compoſi-
tum) non eſt compoſitio: nullum profecto aliorum compoſi-
torum compoſitio erit.

Cum dixiſſet, nec animal, nec carnem, nec os eſſe com-
poſitionem ex partibus, nunc probat primo quidem ſyllo
giſmo categorico, & componitur hoc pacto, omni compo
ſitioni contraria eſt diſſolutio, nec carni, nec oſſi, nec ani-
mali contraria eſt diſſolutio, ergo nullum horum eſt com-
L poſitio, proponit primo concluſionem, & dicit, { videtur
autem neutrum eorum quæ dicta ſunt } .ſ. neq; carnem,
neq; os, neq; animal { omnino idem compoſitioni eſſe, }
hæc eſt concluſio, deinde aſſignat maiorem, & dicit { nam
compoſitioni omnino diſſolutio contraria eſt, } hæc eſt
maior, deinde affert minorem, & dicit, { dictorum autem
neutri } .i. nulli, { vllo modo } diſſolutio contraria eſt, quo
niam & animal, & caro, & os ſubſtantia eſt, cui nihil eſt cō-
trarium. Ergo nullum eorum erit compoſitio partium. Se-
cundo idem probat ſyllogiſmo ex ſuppoſitione, ſupponit
enim omne compoſitum eſſe compoſitionem, aut nullum
compoſitum eſſe compoſitionem, & ſi diceres vtranq; ha-
rum eſſe falſam, ſupponit hanc diſiunctiuam tanquam ve-
riſimilem, & dicit, { Inſuper ſi ſimiliter veriſimile eſt om-
ne compoſitum compoſitionem eſſe, aut nullum } compo
ſitum compoſitionem eſſe. Stante hac hypotheſi, aut pro
uera, aut pro veriſimili, deſtruit primam partem diſiuncti-
uæ, & dicit, { animalium autem vnumquodq; (cum ſit cō
M poſitum,) non eſt compoſitio. } ergo non omne compoſi
tum eſt compoſitio: tunc deſtructa prima parte infert con
ſtructionem alterius partis, & dicit, { nullum profecto alio
rum compoſitorum, } vt nec caro, nec os, nec aliud vllū
{ compoſitio erit. } Eſt ergo ſyllogiſmus ex hypotheſi di-
ſiunctiua a deſtructione vnius partis ad conſtructionem al-
terius: vt recte Alexan. expoſitorum omnium doctiſſimus
annotauit, hoc pacto, omne compoſitum eſt compoſitio,
aut nullum compoſitum eſt compoſitio, ſed non eſſe com-
poſitum eſt compoſitio: vt de animali patet, ergo nullum
compoſitum erit compoſitio.

LOCVS SEPTVAGESIMVSSEXTVS.

Rurſum ſi ſimiliter in aliquo apta ſunt eſſe contraria, de
finiuit autem per alterum, manifeſtum, quoniam non defini-
uit. Si autem non eſt ita, plures accidet eiuſdem definitio-
nes eſſe. Quid enim magis qui per hoc, quam qui per alte- N
rum definiens dixit. Quoniam ſimiliter utraq; apta ſunt fie
ri in eodem talis autem animæ eſt definitio. Siquidem eſt ſub
ſtantia diſciplinæ ſuſceptiua. nam ſimiliter & ignorantiæ
eſt ſuſceptiua.

Locum ſeptuageſimumſextum aſſignat, & dicit. { Rur-
ſum ſi ſimiliter } & omnino eadem ratione, { in aliquo }
ſcilicet toto ſubiecto, { apta ſunt eſſe contraria: definiuit
autem } illud totum ſubiectum { per alterum } illorum
contrariorum: & non per ea omnia: quæ ſunt apta in ipſo
fieri, { manifeſtum, quoniam non definiuit. } non enim
accepit ea omnia quæ ſunt apta in eo fieri, & per quæ eſt
aptum demonſtrari. Poſſet aliquis dicere totum illud defi-
niri per vtrunq; contrariorum: non ſimul: ſed per vnum
ſeorſum: & per alterum, obijcit Ariſto. { ſi autem non eſt
ita } vt videlicet totum, quod eſt ſuſceptiuum plurium cō O
trariorum, definiatur per omnia illa { plures accidet eiuſ-
dem } totius { definitiones eſſe. Quid enim } (vt inquit)
{ magis } qui { per hoc } vnum contrariorum { quā qui
per alterum definiens dixit? } quaſi dicat nulla ratione ma
gis per vnum quàm per alterum: definire debet, { quoniā
ſimiliter } & æquali ratione { vtraque } ſcilicet contraria
{ apta ſunt fieri in eodem } ſcilicet ſubiecto toto. nam ſi-
militer & non magis vnius quàm alterius ſuſceptiuum eſt,
exponit per exemplum: quod dixit, { talis autem } inquit
{ animæ eſt definitio, ſiquidem eſt ſubſtantia diſciplinæ ſu
ſceptiua, } niſi enim addatur diſciplinæ & ignorantiæ, in-
terimenda eſt, { nam } anima { ſimiliter & ignorantiæ eſt
ſuſceptiua. } Ergo definitio aſſignata ſolum per diſcipli-
nam interimenda eſt. Quo vero ad verba attinet, Ari-
ſtote. dixit animam ſimiliter ſcientiæ, & ignorantiæ eſſe ſu
ſceptiuam: & non dixit animam ſimiliter eſſe aptam ad ſu-
ſcipiendum ſcientiam, & ignorantiam. nam anima quo ad P
aptitudinem magis apta eſt ſcientiam q̄ ignorantiam ſuſci
pere: cum ſcientia ſit animæ perfectio: ad quam anima eſt
aptiſſima quo uero ad ſuſceptionē: anima ſimiliter eſt ſcien
tiæ: & ignorantiæ ſuſceptiua: cum non magis poſſit ſuſci-
pere ſcientiam q̄ ignorantiam.

Oportet autem ſi non ad totam definitionem habeat ali-
quis argumentum, eo q. non nota ſit tota, ad aliquam partiū
argumentari, ſi ſit nota, et non bene aſſignata appareat. Nā
parte interempta, & tota definitio interimitur.

Cum aſſignaſſet loca, quibus interimitur vel conſtrui-
tur definitio, nunc aſſignat nonnullas idoneitates (vt vtar
verbis iuniorum) quæ ſunt ſeruandæ circa interemptio-
nem definitionis. Dicuntur autem idoneitates: quoniam
(vt puto) per has redditur interrogans idoneus ad interi-
mendas definitiones: vel reſpondens idoneus ad defenden
dam definitionem quam aſſignauit: vſus eſt autem hoc ver
bo idoneus, atq; idoneitas Ariſtote. primo priorum eo ca-
pite, { quomodo autem idonei erimus } & primo ponit
vnam idoneitatem ex parte opponentis: interrogantiſq;, Q
per quam opponens redditur idoneus ad interimēdam de
finitionem obſcuram ſibiq; ignotam: ſicuti eſt illa anima
eſt harmonia corporis inſtrumentarij. Hæc enim definitio
obſcura eſt: opponentiq; ignota: quatenus anima quæ ſub
ſtantia eſt: per harmoniam definitur: dicit ergo, { opor-
tet autem ſi non ad totam definitionem habeat aliquis ar-
gumentum: } quo poſſit opponens eam interimere, { eo
quòd non nota ſit } ſibi { tota, ad aliquam partium argu-
mentari, } { ſi } illa pars { ſit } ſibi { nota, & non bene
aſſignata apparet. } vt contra illam partem: quæ dicitur
harmonia, hæc enim pars nota omnibus eſt, cum omni-
bus pateat ſignificare relationem miſcibilium, { nam par
te interempta } vt ſuperius dictum eſt, { & tota definitio
interimitur. } Si enim anima non eſt harmonia, non erit
harmonia corporis inſtrumētarij: & ſic interimiſ definitio.

Quæcunq; autem definitiones obſcuræ ſunt emendanti,

emēdanti συνδιορθώ-σαντα corrigēti recte diſponēti reformanti σχηματί-σαντα ꝯformāti ꝯfigurāti

A *& reformanti ad manifeſtandum aliquid, & habendum argumentum, ſic conſiderandum, neceſſe eſt enim reſpondenti aut ſuſcipere, quod ſumptum eſt ab interrogante, aut eidem declarare, quid temere eſt in definitione.*

Hæc ſecunda idoneitas, etiam ex parte interrogantis eſt vt Alexan. putat, & non ex parte reſpondentis, vt iuniores opinantur, dicit enim. { Quæcunq; autem } .i. { quandocunq; autem definitiones } aſſignatæ a reſpondente { obſcuræ ſunt } interrogantiq; ignotæ, { emendanti, & reformanti } .i. opponenti, qui enititur eas emendare, atq; reformare { ad manifeſtandum aliquid, } quod eſt in eis obſcurum, { & ad habendum argumentum, } quo poſſit eas interimere, { ſic conſiderandum eſt, ſic } .ſ. vt dictum eſt ſubaudi in tranſumptionibus, dictum eſt enim tranſumptionem fieri tam totius orationis ad manifeſtiorem orationem: quam alicuius partis definitionis ad interpretationem
B illius. Ergo opponens obſcuras definitiones tranſumere debet ad manifeſtiores, maxime ad eas contra quas habet argumenta. Et per illud verbum { ſic } dedit intelligere, vt eſt dictum in tranſumptionibus, vt Alexander ſuppleuit, & ꝙ talem debeat interrogans facere tranſumptionem, probat, & dicit, { neceſſe eſt enim } ipſi { reſpondenti } poſtq̃ facta eſt tranſumptio ab opponente ad id, contra quod, habet argumenta, { aut ſuſcipere } & cōcedere, { quod ſumptum eſt ab interrogante, } in ipſa tranſumptione { aut eidem } reſpondenti neceſſe eſt { declarare, quid temere } hoc eſt obſcure, & ſine ratione, { ab eo oſtenſum } & aſſignatum { eſt in definitione. } accepit enim oſtenſum, pro aſſignato. Et vtroq; modo eſt vtile, nam ſi concedit tranſumptionem factam ab interrogante, interrogans habebit argumenta contra illam, ſi non concedet, reſpondens manifeſtiorem aſſignabit definitionem verbi gratia, ſi definiatur anima, ꝙ ſit numerus ipſe ſeipſum mouens: cum hæc animæ definitio ſit obſcura, oportet interrogantem tranſumere hanc ad manifeſtiorem, & ad talem, vt poſſit habere argumenta ad interimendum ipſam, nam aut reſpondēs
C concedet tranſumptionem ab eo factam, & ſic per argumenta, quæ habet contra eam, poterit interimere ipſam, aut ſi tranſumptionem non admittet, erit neceſſe reſpondenti manifeſtare aſſignatam definitionem: & ita quouis modo vtile erit. Hoc pacto hanc idoneitatem Alexand. expoſuit, quam nullo pacto iuniores, quorum ſacerdos Albertus eſt, intellexerunt.

Inſuper quemadmodum in concionibus ſolent legem inducere, & ſi melior ſit, quæ inducitur, interimunt anteriorem: ſic & in definitionibus faciendum, & definitio alia ferēda. Nam ſi apparet melior, & magis, quod definitur perſpicuū, manifeſtum, quoniam interempta erit, quæ poſita eſt, quoniam non ſunt eiuſdem plures definitiones.

Dat tertiam idoneitatem ex parte interrogantis etiam & dicit. { Inſuper quemadmodum in concionibus, } in quibus ſolent fieri leges vt primo rhetoricorum patet. Con-
D cionatores { ſolent legem inducere } de nouo, { & ſi melior ſit hæc noua { quæ inducitur, } quàm ſit illa, quæ poſita eſt antiquo tempore, concionatores { interimunt anteriorem } ab antiquo latam, { ſic & in definitionibus faciendum, & definitio alia ferenda } ab ipſo opponēte, alia dico, quæ eiuſdem rei ab alijs aſſignata eſt. { nam ſi apparet melior, & magis, quod definitur, perſpicuum, manifeſtum, quoniam interempta erit, quæ poſita eſt } ab ipſo reſpondente, nec dicere potes antiquam & nouam definitionem eſſe eiuſdem. { quoniam non ſunt eiuſdem plures definitiones, } ſed vna vnius, hanc idoneitatem obſeruauit omnium ſapientum magiſter, nam poſita definitione Platonis, ꝙ anima ſit motus ſeipſum mouens, aſſignauit alteram, ꝙ ſit actus corporis naturalis, inſtrumentarij, potentia vitam habentis. Hæc autem cum melior omnibus viſa ſit, antiqua ad obliuionem venit, cum eiuſdem plures definitiones eſſe nequeant.

Ad omnes autem definitiones non minimum elementum apud ſe eſt, ſolerter definire propoſitum, aut apte dictum terminum aſſumere. Neceſſe eſt enim veluti ad exemplar conſiderantem habere definitionem & quod minus eſt ijs, quæ oportet, & quod appoſitum eſt ſuperius, inſpicere: ut magis argumētis ſit abundās. Quæ igitur circa definitiones ſunt, in tantum dicendum ſit. B

Vltimam idoneitatem ex parte interrogantis qui (vt Alexander inquit) vult bene definire, aut bene datas definitiones ſuſcipere, nunc aſſignat, & dicit, { ad omnes autem definitiones } aut aſſignandas, aut ab alijs aſſignatas ſuſcipiendas, { non minimum elementum, } hoc eſt non minima occaſio { apud ſe eſt } vt Alexander exponit, per elementum enim occaſionem intelligit, vel fortaſſe per elementum locum intelligit, vt ſit ſenſus non paruum locum apud interrogantem eſſe, ad aſſignandas definitiones, vel F
ad aſſignatas ſuſcipiendas. { Solerter, } ſcilicet per omnia loca, & cōſiderationes ſuperius inductas diſcurrendo { definire propoſitum, aut apte terminum } propoſiti ab alijs { dictum } atq; explicatum { aſſumere } atq; ſuſcipere, & aſſignat cauſam, quare debemus conſiderare definitionem rei propoſitæ, aſſignatam ab alijs, & dicit, { neceſſe eſt enī conſiderantem } atq; volentem definire { habere definitionem, } ſcilicet quæ prius eſt aſſignata ab alijs, { veluti ad exemplar } aſpiciendo, { & q^d minus eſt eis, quæ oportet, } ideſt & quod reperitur in ea diminutum, & quod } in ea { appoſitum eſt ſuperflue, inſpicere, vt magis argumentis } contra illam { ſit abundans. } nam poterit oſtendere illam vel eſſe diminutam, vel eſſe ſuperfluam. Vt ſi definitio hominis ſit animal mortale, irrationale, nam hæc eſt ſuperflua, quatenus inutiliter poſitum eſt irrationale. Et eſt diminuta, quia deſunt partes, quæ ſunt meliores. Quare erit neceſſarium ſupplere rationale, atq; ſcientiæ ſuſceptiuum, & tūc definitio erit, animal mortale rationale, ſciē- G
tiæ ſuſceptiuum: & de libro Topicorum ſexto hactenus.

Finis Libri Sexti.

INCIPIT LIBER SEPTIMVS Topicorū, cum eiuſdem Auguſtini Niphi Medices Commētariis.

*V*TRVM AVTEM IDEM *an diuerſum ſecundum propriiſſimum eorum modorum, qui de eodē dicti ſunt dicendum.* H

CVM primo topicorum problemata definitiua eē tradiderit, explicaueritq; ea, quæ quæſitum habent de eodem & diuerſo: cū ibi docuerit, quæ ſecundum quid eadem vel diuerſa ſunt, conuenienter poſt definitiua problemata, de quibus dixit in ſexto, connectit, in hoc libro ſeptimo, problemata de eodem, & loca apta: quibus poſſunt congrui vel deſtrui. Sunt autem loca de eodem, vtilia ad definitiua problemata, nam (vt Alexan. inquit) quibus locis monſtramus, quoniam hoc idē eſt, cum hoc, per eadem poſſumus monſtrare, quoniā hæc definitio eadem eſt cum definito. Inſuper etiam, quibus locis monſtramus, quoniam hoc alterum eſt ab hoc, per eadem monſtrare poterimus: quoniam hæc definitio eſt altera a definito, ſed vtrum loca affirmatiua de eodem ſunt vtilia ad problemata definitiua, poſtea Ariſt. diſputabit, nunc ſatis nobis ſit referre, quæ Alexander dixit itaq; proponit

I ſuam intentionem, & dicit. { Verum autem idem } hoc .ſ.huic ſit, { an diuerſum, } loquur de eodem non ſecundum modos, quibus hoc huic idem eſt ſecundum quid, ſed vt dicit, { ſecundum propriſſimum eorum modorũ, qui de eodem dicti ſunt, } de hoc modo eodem nunc { dicendum } ergo problemata pertractanda ſunt de eodem, & diuerſo ſecundum propriſſimum modum accipiendi idẽ, & diuerſum. Quis autem ſit hic propriſſimus modus ſtatim in proximo textu exponetur, nunc autem ſatis ſit ꝓpoſuiſſe intentionem.

Dicebatur aũt propriſſime idem, quod numero unũ eſt.

Exponit nunc quis eſt propriſſimus modus, quo hoc huic idem eſt, & dicit. { Dicebatur autem propriſſime idem, } hoc eſt, hoc huic idem, { quod vnũ numero eſt } dicitur autem hic modus propriſſimus quoniam(vt Alexan. inquit) cæteri cum additione dicuntur, vt eadem genere, aut eadem ſpecie: at qui ſimpliciter ſine additione eſt numeri eſt: nam quæ eadem numero ſunt, ſpecie, ac genere eadem ſunt, contra autem nequaquam. Sed dices, idẽ
K genere annexum eſt problematibus de genere, idem proprio, problematibus de proprio. Ergo idem definitione annexum erit problematibus de definitione. Ergo non idem numero, ſed idem definitione annexum eſt problematibus de definitione. Intelligamus igitur(vt Alexand. exponit)vnum numero dici, nõ indiuiduum ac ſingulare. Sunt enim ſingularia a diſciplinis reiecta, quare per eadem numero intelligit, quæ æque vnum re, eſſentiaq; ſunt, nomine tamen diuerſa, ceu tunica, & veſtis. Quare loca, quę de eodem numero aſſignat, ſunt de eadem definitione: nam idem definitione, eſt idem numero, & econuerſo numero idem, definitione eſt idem.

LOCVS PRIMVS.

Et conſiderandum ex caſibus, & coniugatis, & oppoſitis. Nam ſi iuſtitia idem eſt fortitudini, & iuſtus forti, & iuſte fortiter.

L Primum ergo locum, qui accipitur a cõiugatis, aſſignat & dicit. { Et conſiderandum ex caſibus & coniugatis, & oppoſitis, } & primo proſequitur locum ex coniugatis, q talis, ſi vnum principale eſt idem cum altero principali, cõiugatum vnius cum coniugato alterius, & caſus vnius cũ caſu alterius idem eſt: & aſſignat exemplum, & dicit, { nã ſi iuſtitia } quæ principale eſt, { idẽ eſt fortitudini, } quæ eſt alterum principale, { & iuſtus forti, & iuſte fortiter } idem erit, quæ ſunt caſus, atq; coniugata, & negatiue etiã, ſi principale non eſt idem principali, nec cõiugatum cum coniugato, nec caſus cum caſu idem erit.

LOCVS SECVNDVS.

Similiter autem & in oppoſitis. Nam ſi hæc eadem, & oppoſita his eadem ſecundum quamlibet dictarum oppoſitionum. Nihil enim differt hoc, uel hoc modo oppoſitum ſumere, quoniam idem eſt.

Secundum locum, qui accipitur ab oppoſitis aſſignat, &
M dicit, ſi duo fuerint, quæ habent oppoſita, ſi illa oppoſita eadem fuerint, hęc erunt eadem, & ſi oppoſita non ſunt eadem, nec hæc erunt eadem, dicit. { Similiter autem & in oppoſitis, nam ſi hæc eadem, & oppoſita his eadem, } & vt inquit, hæc conſideratio veritatem habet in omnibus modis oppoſitis, { & ſecundum quamlibet dictarum oppoſitionum, nihil enim differt hoc vel illo modo oppoſitũ ſumere } ad propoſitum, { quoniam } ad propoſitum noſtrum { idem eſt. } & ſic conſideratio eſt vniuerſalis ſecundum omnes oppoſitiones. Huius exemplum aſſignari poteſt, nam ſi album, & candidum ſunt idem, nigrum, & atrũ erunt idem, & ſi illa non fuerint eadem, nec hæc erunt eadem. Inſuper ſi fortitudo, & audacia ſunt idem, timiditas, & metus erunt idem, & ſi illa non ſunt idem, nec hæc erunt idem. Sunt autem fortitudo & timiditas, & audacia & metus contraria.

LOCVS TERTIVS. N

Rurſum ex effectiuis, & corruptiuis, & generationibus, & corruptionibus, & omnino ex iis, quæ ſimiliter ſe habet alterum ad alterum.

Locum hunc tertium, qui accipitur ex effectiuis, & corruptiuis aſſignat Ariſto. & dicit, { Rurſum ex effectiuis, & corruptiuis, & generationibus, & corruptionibus, & omnino ex iis, quæ ſimiliter, } .ſ. ſecundum proportionẽ { ſe habet alterum ad alterum, nam ſi effectiua ſunt eadem, & quæ generantur etiam ſunt eadem & ſi generationes ſunt eædem, etiam genita ſunt eadem ſimiliter de corruptiuis & corruptionibus. contra etiam, vt ſi terrigena & hõ ſunt eadem, & eorum generationes & corruptiones eędẽ ſunt. Eſt enim generatio ipſorum ex ſemine & menſtruis. Corruptio autem animæ ſeparatio a corpore. Rurſum ſi ſanitas & morbus ſunt eadem, eſſent eorum generationes eædem, ſed quoniam ſanitas & morbus non ſunt idem, ideo O nec generationes eorum eædem, modo ſanitatis ſani cibi effectiui. Morbi vero contrarii ſunt, & ſic locus conuertitur, nam ſi generationes eædem, & res, quarum ſunt, eædem erunt. Quo loco Ariſto. quarto metaphyſicæ vſus eſt, cum probauit ens, & vnum eſſe eadem, quia generatio, & corruptio eadem. Et de ſimilibus eadem ratione, nã ſi vnũ ſimile eſt alicui ſimile, alterum quod eſt primo ſimile erit ſimile alteri, quod eſt ſimile ſecundo. verbi gratia, ſi album eſt ſimile luci, eſt idem luci, nigrum erit ſimile tenebræ, & quia eſt ſimile tenebræ erit idem tenebræ, ſunt autem album & nigrum ſimilia proportione & lux & tenebrę eodem modo proportione ſimilia. Similiter ſi album eſt idẽ candido, lucidum erit idem perſpicuo, nam album & lucidum ſunt ſimilia, & candidum & perſpicuum ſimiliter, poteſt igitur textus reſolui in plura loca, quorum primus eſt, ſi effectiua .ſ. proxima, & adæquata ſunt eadem, & genita P etiam ſunt eadem. Secundus ſi corruptiua .ſ. proxima & adæquata ſunt eadem corrupta ſunt eadem. Tertius ſi generationes eędem, genita eadem. Quartus ſi corruptiones eędem, corrupta eadem poſſunt etiam quatuor loca fieri ecõuerſo, & ſic erunt octo, de ſimilibus autem addi poteſt locus nonus, vt viſum eſt.

LOCVS QVARTVS.

Conſiderandum autem & quorum alterum maxime dicitur quoduis eſſe, ſi & alterum eorum ipſorum ſecundum idem maxime dicitur. Quemadmodum Xenocrates beatam uitam & ſtudioſam aſſignauit eandem, quoniam omnium uitarum maxime eligẽda ſtudioſa & beata. Vnum enim maxime eligendũ & maxime. Similiter & in aliis huiuſmodi.

Locus vero quartus eſt talis, ſi fuerint duo. { Quorum alterum maxime dicitur quoduis eſſe, } vt, ſtudioſum vel beatum, vel aliquid tale. { ſi & alterum ipſorum eorum } duorum { ſecundum } illud { idem maxime dicitur } vt ſtudioſum uel beatum, hæc erunt eadem, quoniam quod ꝑ exceſſum dicitur, vni conuenit, & eidem, & ita ſi eſſe maxime beatum conuenit aliquibus, oportet illa vnum eſſe, Q & idem, & dicit { ſecundum idem, } nam ſi alterum eorũ fuerit maxime ſtudioſum, propter eſſe maxime forte, alterum autem maxime ſtudioſum propter maxime liberale eſſe licet hæc vtraq; ſint maxime aliquid, cum non ſint ſecundum idem maxime illud hæc non ſunt eadem. Aſſignat exemplum, & dicit, { quemadmodum Xenocrates beatam vitam & ſtudioſam aſſignauit eadem eſſe, } vtens hoc loco, & dicebat, { quoniam omnium vitarum maxime eligenda ſtudioſa, & } omnium vitarum maxime eligenda { beata, } ergo ſtudioſa vita: & beata vita idẽ ſunt. & aſſignauit cauſam: & dixit { vnum enim maxime eligẽdum, & maxime, } quod enim per ſuperabundantiam dicitur vni & idem conuenit, nõ enim poſſunt eſſe duo, cum videlicet fuerint ſecundum idem maxime aliquid: & quoniam beata vita & ſtudioſa vita ſecundum idem ſunt maxime eligenda. Ergo ſunt idem, & ſicut hic locus eſt verus

in

A in exemplo Xenocratis, { ſimiliter & in aliis huiuſmodi } exemplis verus eſt.

Oportet autem utrunq; unum numero eſſe, quod dicitur maximum, maximeq; intelligendum. Si autem non, non erit oſtenſum, quoniam idem: non neceſſarium enim ſi fortiſſimi græcorum ſunt Peloponeſii & Lacedæmonij, eoſdē eſſe Peloponeſios Lacedæmonijs. Quoniam nō unus numero Peloponeſius, & lacedæmonius.

Contra Xenocratē dubitatur. nam Xenocrates uolebat probare beatam vitam, & ſtudioſam vitam eſſe eādem ſimpliciter, hoc eſt eandem definitionē. Contra quoniam Peloponeſij, & Lacedæmonij ſunt fortiſſimi, & ſecundum eandem ſpeciem fortiſſimi, & tamē Peloponeſij & Lacedæmonij non ſunt idem definitione, ac ſimpliciter immo differūt ſicuti genus & ſpecies, quoniam omnis lacedæmonius eſt Peloponeſius, & non omnis Peloponeſius eſt lacedæmo-
B nius, propterea dicit Ariſto. ſi locus debet concludere ea eſſe eadem ſimpliciter, ac definitione eſſe addēdum ꝙ illa, quibus exceſſus ſuperlatiuus ſecūdum idem competit, ſint eadem numero. Erit ergo argumentum ſic, beata vita eſt maxime eligenda propter virtutem, & ſtudioſa vita etiam propter virtutem eſt maxime eligenda, & beata vita, & ſtudioſa vita ſunt vnum, idemq; numero, ergo beata vita, & ſtudioſa vita ſunt ſimpliciter, ac definitione idem. Modo minor eſt falſa nam vita beata, & vita ſtudioſa non ſunt eędem numero, ſed differunt ſicuti genus & ſpecies: quia omnis vita beata eſt ſtudioſa: & nō omnis vita ſtudioſa eſt beata, dicit: { oportet autem utrūq; } .ſ. eorum de quibus eſt quæſitum: ſi ſint eadem ſimpliciter, ac definitione, { vnū numero eſſe quod dicitur maximum: maximē que eligendum } ergo ſupponendum eſt ea eſſe eadem numero, nam hoc ſtante, ſequetur, beata vita & ſtudioſa vita ſunt maxime eligendæ, ergo ſunt eædem ſimpliciter, ac definitione. Et quod ita debeat intelligi, probat & dicit. { Si aūt non } ſubaudiendum eſt ea eſſe eadem numero quæ maxime eli-
C genda ſunt, { non erit oſtenſum, quoniam } beata vita & ſtudioſa vita ſint { idem } ſimpliciter, ac definitione ꝙ autem non ſequatur ea eſſe ſimpliciter, ac definitione eadem declarat aſſignando inſtantiam, & dicit. { non enim ſi fortiſſimi græcorum ſunt Peloponeſij, & lacedæmonij, neceſſarium erit eoſdem eſſe Peloponeſios lacedæmonijs, } .ſ. ſimpliciter ac definitione. { quoniam non vnus numero Peloponeſios & lacedæmonius, } nam lacedæmonius eſt ex ciuitate lacedęmone Peloponeſius ex prouincia: quę continet plures ciuitates: & lacedæmona: quam & Sparten vocant. Sed occurres, quoniam ſuperius diximus idem numero: & definitione idem, non differre. Hic autem facit differentiam inter idem numero: & idem definitione. Dicendum ſuperius per numero eadem intellexiſſe, quæ vnam, eandemq; æquam rem dicunt. Quæ enim hoc pacto ſunt eadem numero, ſunt ſimpliciter, ac definitione eadem. Sed quæ ſunt eadem numero non ſecundum æquam rem, non oportet eadem ſimpliciter ac
D definitione eadem eſſe, hoc pacto perſpicuum Peloponeſium, & Lacedæmonium non eſſe eoſdem numero ſecundum æquam rem, cum omnis Lacedæmonius ſit Peloponeſius: & non conuertitur.

Sed contineri quidem alterum ab altero neceſſarium, ut Lacedæmonij a Peloponeſijs. Si autem non accidet ſeipſis inuicem eſſe meliores, ſi non continentur alteri ab alteris. Neceſſe enim eſt Peloponeſios meliores eſſe quàm Lacedæmonios, ſi non continentur alteri ab alteris. Nam omnibus reliquis ſunt meliores. Similiter autē & Lacedæmonios neceſſe eſt meliores eſſe Peloponeſijs, nam & iſti cæteris omnibus ſunt meliores. Quare ſeinuicem meliores fiunt. Manifeſtum ergo, quoniam unum numero eſſe oportet quod optimum et maximum dicitur, ſi debeat quoniam idem ſunt, oſtendi. propter quod Xenocrates non idem aſſignauit. Non enim una E
numero ſtudioſa, & beata uita, quapropter non neceſſarium eadem eſſe quoniam ambæ maxime eligendæ, ſed altera ſub altera.

Cum declaraſſet ꝙ oportet addere eſſe eadem numero, ſi debet locus vtilis eſſe ad probandum ea eſſe eadem ſimpliciter, atq; definitione, nunc declarat, quid concludit locus ille, cum non additur ea eſſe eadem numero. q.d. licet vita ſtudioſa, & vita beata non ſint eædem numero, ſi ſunt maxime eligendæ, ſequetur tamen eas eſſe eaſdem vel alteram ſub altera contineri. Vt ſit dicere, licet vita beata, & ſtudioſa ſint maxime eligendę, ſi non fuerint eædem numero, { ſed } pro tamen { neceſſarium } erit { alterum quidem ab altero contineri, } vt continetur homo ab animali. Nam ſtudioſa vita continebit beatam. cum omnis vita beata ſit ſtudioſa, & non conuertitur. { Vt Lacedęmonij a F
Peloponeſijs, } nam omnis Lacedæmonius eſt Peloponeſius, & non conuertitur. { Si autem non } ſubaudi ſequitur eos eſſe eoſdem ſimpliciter, nec eoſdem, vt ſuperius & inferius, ſed ſtat Peloponeſios eſſe fortiſſimos, & Lacedæmonios eſſe fortiſſimos, & nullo modo eſſe eoſdem, { accidet ſeipſis inuicem eſſe meliores, } vt ꝙ Peloponeſij ſint Lacedæmonijs meliores, & Lacedæmonij Peloponeſijs: & hoc, vt dictum eſt, { ſi non continentur alteri ſub alteris } & per meliores fortiores intelligit. Pro deductione vero abſurdi ſupponit quod dicitur ſecundum ſuperlatiuum, eē cæteris omnibus eiuſdem denominationis maius, vt albiſſimum omnibus albis albius, fortiſſimum omnibus fortibus fortius. Hæc ſuppoſitio maxime vera eſt, in ijs ſuperlatiuis, quæ poſitiue ſunt talia, vt Peloponeſij dicebantur fortiſſimi græcorum, quia cæteris græcis fortiores erant Lacedæmonij ſimiliter, hoc ſtante, dicit. { Neceſſe eſt enim Peloponeſios meliores eſſe } hoc eſt fortiores eſſe { quam Lacedæmonios, ſi non continentur alteri } .ſ. Lacedæmonios, ſi non continentur alteri } .ſ. Lacedæmonij { ab alte- G
ris .ſ. Peloponeſijs { nam } per communem omnium græcorum conſenſum Peloponeſij { omnibus reliquis } græcis { ſunt meliores, } & ſic relinquitur ꝙ Peloponeſij ſint fortiores Lacedæmonijs, qui ſunt græci. { Similiter autē & Lacedæmonios neceſſe eſt meliores eſſe Peloponeſijs, } propter eandem cauſam. Nam & iſti } .ſ. Lacedęmonij per communem omnium conſenſum { cæteris omnibus ſunt meliores, } & ita fortiores Peloponeſijs qui ipſi etiam gręci ſunt. { Quare ſeinuicem meliores fiunt, } ſi igitur non additur illa particula .ſ. ꝙ ſint eadem numero ijs, quæ ſunt maxime eligenda, patet ſequi ea eſſe eadem ſicuti ſunt ſubalterna. At ſi illa conditio additur, repetit quid eſt illud, qđ ſequitur, & dicit. { Manifeſtum ergo, quoniam vnum numero eſſe oportet, quod optimum & maximum dicitur, ſi debeat oſtendi quoniam idem ſunt } ſimpliciter ac defini- H
tione. tunc redit ad Xenocratem, & dicit. { propter quod Xenocrates, } cum dixit beatam vitam, & ſtudioſam vitā eſſe eandem, propterea quia ſunt maxime eligendę, { non idem } .ſ. ſimpliciter & definitione { aſſignauit. non enim vna numero ſtudioſa & beata vita, } cum differant ſicuti genus, & ſpecies. { Quapropter non neceſſarium eandē } .ſ. ſimpliciter { eſſe, quoniam ambæ maxime eligēdæ ſed } neceſſarium eſt vt { altera } ſit { ſub altera. } Quo vero ad verba attinet, Achaia regio eſt, quæ continet Peloponeſium a Pelope olim rege, qui primus eam partem habitauit. In Peloponeſo vero eſt ciuitas, quæ dicitur Sparte, e qua Spartani, & Lacedæmon, e qua Lacedæmonij dicebātur, & quoniam Spartani erant fortiſſimi græcorum, ideo ratione huius ciuitatis Peloponeſij etiam fortiſſimi græcorum ab omnibus putabantur.

LOCVS QVINTVS.

Rurſum conſiderandum, ſi cui alterum idem, & alterū. Nam ſi non ſunt ambo eidem eadem, manifeſtum, quoniam nec ſibiinuicem.

I Aſſignat quintum locum,& dicit, { Rurſum conſiderādum,ſi cui } vni & eidem noniero { alterum } duorū fuerit { ideoi, & alterum, } hæc ſunt inuicem eadem. verbi gratia:ſi homo,& terrigena ſunt duo, & homo eſt idē Socrati,cui etiam terrigena eſt idem,homo & terrigena erūt inter ſe idem. Eſt enim Socrares vnus, & idem numero, cui terrigena, & homo idem ſunt. Eſt enim Socrates homo, & eſt terrigena, & conoertitur locus, { nam ſi non ſunt ambo eidem eadem,manifeſtum, quoniam nec ſibi inuicem } .ſ.ſunt idem.

LOCVS SEXTVS.

Inſuper autem ex iſs,quæ accidunt, & ex iſs,quibus hæc accidunt,conſiderandum. Nam quæcunq; alteri accidunt,et alteri oportet accidere, & quibus alterum eorum accidit,et alterum eorum oportet accidere. Si autem aliquid horum diſſonet,dilucidum, quoniam non ſunt eadem.

Aſſignat locum ſextum,& primo proponit locum terminoom, & dicit. { Inſuper autem ex iſs, quæ accidunt } .i.ex prædicatis accidentibus, { & ex iſs } ſubiectis, { quibus hæc accidunt,conſiderandū, } & primo exponit,quæ ſubiecta ſunt eadem, & dicit ea ſubiecta eſſe eadem, quæ ita ſe habent, vt { quæcunque alteri eorum accidunt, & alteri oportet accidere, } hoc pacto, homo, & terrigena ſunt eadem. Nam quæcunq; accidunt terrigenæ, accidunt homini. Accidunt autem homini grammaticum, album,& id genus,eadem & homini accidere oportet.ergo terrigena & homo eadem ſunt. Deinde econuerſo exponit,quæ prædicata ſunt eadem,& dicit aa prædicata eſſe eadem quæ ita ſe habent,vt { quibus & alterum eorum accidit,& alterum eorum oporter accidere, } hoc pacto, candidum & album ſunt eadem & vnum prędicatum,quoniam quibus accidit candidum,ei omnibus accidit album. Similitec homo, & terrigena ſunt eadem, & vnum prædicatum,quoniam Socrati,& Platoni,cæteriſq; particularibus hominibus accidit homo, & eiſdem omnibus accidit
L terrigena,ergo ſunt eadem,& vnum prædicatum, conuertit locum ad negatiuum, & dicit. { Si autem aliquid horū diſſonet,dilucidum, quoniam non ſunt eadem. } Nam ſi aliquod accidens vni ineſt,& non alteri, illa non ſunt eadem. Vt quoniam mortale ineſt cœlo, & non ineſt homini,ergo homo,& cœlum non ſunt eadem,& a parte prædicati, quoniam ſi alterum ineſt alicui, cui non ineſt reliquum,illa non ſunt eadem, vt quoniam album ineſt nioi, cui non ineſt nigrum,ergo album & nigrum nō ſunt eadē.

LOCVS SEPTIMVS.

Videndum autem & ſi non in uno genere prædicamenti utraq; ſed hoc quidem quale, illud autem quantum, uel ad aliquid ſignificet.

Aſſignat locum ſeptimum, & dicit. { Videndum autem & ſi non in vno genere prædicamenti vtraque } fuerint, ſed hoc quidem quale, illud autem quantum, vel ad aliquid ſignificet, } nam ſi non fuerint in vno genere prædi-
M camenti,non erunt eadem. Et intellexit per genus prædicamenti Alexander,remotum genus, vt quoniam ſcientia eſt ad aliquid, & virtus eſt in quali,ideo non ſunt eædem. Inſuper quoniam numerus eſt in quanto,ſcientia autem ſignificat ad aliquid,ideo non ſunt eædem, non tamē locus conuertitur ad affirmatiuum, non enim ſi aliqua fuerint in eodem genere prædicamenti, oportet eſſe eadem.

LOCVS OCTAVVS.

Rurſum ſi genus utriuſq; non idem, ſed hoc quidem bonum,illud autem malum, aut hoc quidem uirtus, illud autem ſcientia.

Octauum locum aſſignat, & dicit. { Rurſum ſi genus vtriuſq; non idem,ſed hoc quidem bonum,illud autē malum,aut hoc quidem virtus,illud autem,ſcientia. } Nam ſi genus vtriuſq; non fuerit idem,nec ipſa erunt eadē. Sed dicet hunc locum concidere cum proximo loco. Alexan. N aſſerit,locum præcedentem eſſe de genere prædicamenti, quod eſt generaliſſimum, hunc autem eſſe de loco proximo. Nam bonum & malum ſunt in eodem genere prædicamenti,non autem ſunt in eodem genere proximo, immo ipſa ſunt ſub qualitate duo proxima genera,in quorū vno eſt liberalitas,& in alio eſt auaritia, & per ſcientiam, hic intellexit habitum,& non relationem,vt in loco præcedenti accepit. Aut dici poteſt in loco præcedenti loquutum eſſe de genere prædicamēti,hic aūt de genere moris.

LOCVS NONVS.

Aut ſi genus quidem idem,differentiæ autem non eædem de utroq; prædicantur:ſed de hoc quidem:quoniam contemplatiua ſcientia. De illo autem,quoniam actiua. Similiter autem, & in aliſs.

Aſſignat locum nonum,& dicit. { Aut ſi genus quidē } O .ſ.proximum { idem, differentiæ autem non eædem de vtroq; prædicantur, ſed hoc quidem } .ſ. de geometria, { quoniam contemplatiua ſcientia, de illo autem } .ſ. de morali, { quoniam actiua ſimiliter autem & in aliſs. } Nā ſi differentiæ non fuerint eædem,neq; ea de quibus prædicantur,erunt eadem.

LOCVS DECIMVS.

Inſuper autem ex magis,ſi hoc quidem ſuſcipit magis,illud autem non. Aut ſi ambo ſuſcipiunt quidem,non ſimul autem. Vt qui magis amat, non magis concupiſcit Venerem, quare non idem amor, & concupiſcentia Veneris.

Decimum locum aſſignat,& dicit. { Inſuper autem ex magis, } hic eſt locus terminos Deinde aſſignat locū,propoſitionem,& dicit. { Si } duo fuerint,quorum { hoc quidem ſuſcipit magis, illud autem non } ſuſcipit magis, hæ P non ſunt eadem,huius exemplum aſſignat Alexand. nam per hunc locum,modeſtia, & abſtinentia non ſunt eædem ſiquidem abſtinere eſt magis,& minus,modeſtum vero eſſe,haudquaquam. Addit Ariſto. quaſi alium locum propoſitionem,& dicit. { Aut ſi ambo ſuſcipiunt quidem, nō ſimul autem. } Huius ſecundi loci aſſignat exemplum, & dicit. { Vt qui magis amat,non magis concupiſcit Venerem. } Amor enim & Veneris concupiſcentia ſuſcipiunt magis,& minus. Poſſumus enim magis, & minus amare. Similiter & Venerem concupiſcere magis, & minus. Sed quia qui magis amat,minus Venerem concupiſcit,hac ratione { non idem amor eſt & concupiſcentia Veneris. } Quidam vt Albertus,& qui eum ſequuntur,per amorem, amorem amicitiæ intellexerunt, & per concupiſcentiam Veneris,amorem venereum. modo ſtat aliquē magis amare Socratem amore amicitiæ cum quo nullo pacto Venerem concupiſcit. Sed hæc expoſitio græca verba non ſapit,nam Ariſto.in verbis ſuis græcis per amorem,flagitioſum amorem intelligit,dicit enim κατάπερ ὁ μᾶλλον ἐρῶν, modo eron per αἰμύγα.i.qui amore flagitioſo amat, per ὁ μικρὸν,,qui amat amore honeſto. nam ἔρως amorem in Q bonam partem, ἔρως,flagitioſum amoram ſignificat. Et q ita intelligendum ſit poeta nō ignorauit,qui cum ſua puella aſſet nupta,dixit,cogit amare magis,ſed bene velle minus. Nam ante amatæ puellæ nuptias eam amore beneuolentiæ amabat,nihil ei volendo,niſi quæ eſſent animi bona,inter quæ maxime bona erant pudicitia,modeſtia, continentia,& cætera bona,quæ puellis ſunt vere bona. Item volebat ei bona corporis ſanitatem cohuc, & formā. Inſuper & bona fortunæ,vt diuitias, honores, magiſtatus: & id genus,hæc amatæ puellæ volebat ante nuptias, & ſic beneuolebat magis,& minus amabat,quoniam minus deſiderabat frui ſuæ amatæ pulchritudine. Poſtquam vero nupta eſſet,cum eum relinquerat,amabat eam magis amore flagitioſo,deſiderando frui ſua pulchritudine magis cū flagitiſs: ſed minus beneuolebat, quia non amplius eam eſſe pudicam,modeſtam, continentem deſiderabat, fortaſſe, quia deſiderabat cum flagitiſs frui amatæ pulchritudine,

quæ

A quæ fruitio erat ſuæ puellæ maximum malorum, cum per amorem eiuſmodi videtur detur pari, atq; deformari pudicitia amatæ. Quare beneuolentia, & amor differunt apud poetam. Ergo Ariſto. per eum qui magis amat, non intelligit eum, qui magis amat amore amicitiæ, cum amor amicitiæ ſemper ſit in bonam partem. Ipſe vero intelligit eũ, qui magis amat amore flagitioſo, quoniam ſcripſit verbũ ἐρᾶν per τὸ μέγα. Propterea eſt quæſtio nõ parua quoniam modo aliquis poſſit amare amatam magis amore flagitioſo, & minus cum ea concupiſcere Venerem. Sed dicẽdum hoc exemplum Platonis eſſe, qui voluit amorem, etiã cupidineum, nihil aliud eſſe, quàm deſiderium fruendæ pulchritudinis. Quod quomodo ſit intelligendum, ſatis in eo libro, quem de pulchro ſcripſimus, declarauimus, modo quis poteſt magis deſiderare fruitionem pulchri, & minus Venerem concupiſcere. differt enim frui & uti. Qui enim concupiſcit Venerem deſiderat vti amata ad Venereos a-
B ctus, qui amat, deſiderat frui amata nõ ad Venereos actus, ſed ad eos actus, in quibus fruitio conſiſtit, ſunt autẽ actus, in quibus fruitio conſiſtit, apud Platonẽ aſpectus, quo amata fruimur per viſum, & colloquium, quo ea fruimur per auditum, vtrum vero per cæteros ſenſus, ex eo libro diligenter cognoſcitur. Poteſt igitur aliquis amare deſiderio fruitionis, qui minus cõcupiſcit Venerem. Nos hoc ita eſſe teſtamur, nam ardenter Quintiam amamus, cum qua Venerem nec cõcupiſcimus, nec deſideramus: immo ſi ad Venerem deueniremus, fortaſſe eam odio haberemus. Verum de ijs in libro de pulchro.

de Quĩtia

LOCVS VNDECIMVS.

Inſuper ex appoſitione, ſi eidem utrunq; appoſitum, nõ facit idem.

Locum vndecimum aſſignat, & primo locum terminũ & dicit. { Inſuper ex appoſitione } ſubaudi eſt alius locus, deinde ponitur locum propoſitionem, & dicit. { Si eidem vtrunq; appoſitum } .i. ſi alicui vni, & eidem apponantur duo, quæ & vtrunq; illorum, { non faciunt } illud, cui ap-
C ponuntur, { idem, } ea quæ apponuntur, nõ ſunt eadem. Hac ratione fortitudo, & liberalitas non ſunt eędem. Nam ſi virtuti primo addatur fortitudo, & poſtea liberalitas, nõ idem ſed duo diuerſa fiunt, quorum primum eſt virtus & fortitudo. ſecundum autem virtus & liberalitas. modo aggregatum ex virtute & liberalitate, & aggregatum ex virtute & fortitudine ſunt diuerſa tota. ergo liberalitas & fortitudo non ſunt eædem. Eodem modo ſi Socrati apponantur grammatica, & muſica quia nõ eſt idem ſimpliciter Socrates grammaticus, & Socrates muſicus, ideo grammatica, & muſica non ſunt eædem.

LOCVS DVODECIMVS.

Aut ſi eodem ab utroq; ſublato, quod relinquitur eſt alterum. Vt ſi duplum dimidij, & multiplum dimidij idem dixerit eſſe: ſublato enim ab utroq; dimidio. reliqua idẽ oporteret indicare. Non indicant autem: nam duplum & multiplum non eadem ſignificant.

D Aſſignat locum duodecimum, & dicit. { Aut ſi eodem ab vtroq; } .i. ab ambobus { ſublato, quod relinquitur, eſt alterum } .i. ea, quæ relinquuntur, non ſunt eadem. Nam ſi ita fuerit, illa quæ relinquuntur, non erunt eadem. aſſignat exemplum, & dicit. { Vt ſi duplum dimidij, & multiplum dimidij } aliquis { dixerit idem eſſe, ſublato enim dimidio } ipſo { ab vtroq; reliqua idem oporteret indicare, ſed non indicat } idem { nam duplum & multiplum non eadem ſignificant. } nam multiplum genus, duplum ſpecies eſt, ergo non ſunt eadem, & hæc ſunt, quæ relinquuntur. Præterea dempto Socrate a grammatica, & muſica, grammatica & muſica non remanent eædem. ergo grammatica & muſica non ſunt eædem.

LOCVS DECIMVSTERTIVS.

Conſiderandum autem non ſolum ſi iam aliquid accidit impoſſibile per poſitionem, ſed & ſi poſſibile ſit ex ſuppoſitione exiſtere, quemadmodum ijs, qui uacuum & plenum E *aere, idem dicunt eſſe. Nam manifeſtum, quoniam ſi exeat aer, uacuum quidem non minus, ſed magis erit. Plenum autẽ aere non erit amplius. Quare ſuppoſito aliquo, ſiue uero, ſiue falſo (nihil enim refert) ſi alterum interimitur, alterum autem non profecto non idem ſunt.*

Pro intellectu huius loci ſecundum Alexandrum conſiderandum eſt, ex aliqua poſitione conceſſa, aliquando ſequi falſum impoſſibile, aliquãdo falſum poſſibile, exemplum primi, conceſſo quod liberalitas & prodigalitas idem ſint, ex hac poſitione conceſſa ſequetur vitium & virtutem eadem eſſe, quod eſt falſum impoſſibile. Exemplum ſecundi poſito quod Niphus ſit Romæ, ſequitur Niphum non eſſe Sueſſæ, hoc autem falſum eſt, nam Niphus, dum hæc ſcribit, eſt Sueſſæ, eſt tamen poſſibile, quoniam hinc ad menſem erit F Romæ. ergo ex poſitione aliquando falſum impoſſibile, aliquando falſum poſſibile ſequitur. Tunc erit locus, ſi fuerint duo, quorum alterum interimitur aliqua conceſſa ſuppoſitione alterum eorum remanet eadem ſuppoſitione ẽt conceſſa, hæc duo non ſunt eadem, dicit. { Conſiderandũ autem non ſolum, ſi iam aliquid } .ſ. falſum { accidit impoſſibile per poſitionem, quæ conceditur, { ſed & ſi } accidit { ex ſuppoſitione } falſum quod { ſit poſſibile exiſtere, } ex ſuppoſitione enim aliqua data, ſequi poteſt falſum quod impoſſibile eſt eſſe, & falſum quod poſſibile eſt eſſe. Deinde per exemplum exponit locum poſtea ibi { quare } aſſignat locum. De prima parte dicit. { quemadmodum ijs } philoſophis accidit, { qui vacuum & plenum aerem, idem eſſe dicunt, } quod autem vacuum & plenum non ſint idem, probat accipiendo hypotheſim, & dicit. { Nam manifeſtum, quoniam ſi exeat aer } & omnino deſtruatur, hæc enim eſt poſito { vacuum quidem non minus, ſed magis erit } quare ſublato aere, vacuum manet, { plenum autem aere non erit amplius. } ergo vacuum, & plenum ae- G re non ſunt eadem. eo quia conceſſa eadẽ ſuppoſitione, alterum manet, alterum deſtruitur. Tunc aſſignat locum, & dicit. { Quare ſuppoſito aliquo ſiue vero, ſiue falſo, } & ſubaudi ſiue poſſibili, ſiue impoſſibili, (nihil enim refert } quantum ad propoſitum noſtrum { ſi alterum interimitur, alterum autem non, profecto non idem ſunt. } hic eſt locus propoſitio. Quo vero ad exemplum attinet, veteres qui ſolum ex ſenſibus exterioribus philoſophati ſunt, dixerunt vacuum, & plenum aere idem, quoniam nec vacuum, nec plenum aere ſenſibus noſtris ſubijcitur. hos autẽ quarto phyſicę auſcultationis ex motibus refutauit, hic uero per hunc locum.

De uacuo

LOCVS DECIMVSQVARTVS.

Vniuerſaliter autem loquendo, ex ijs, quæ quouis modo de utroq; prædicantur, & de quibus hæc ipſa prædicantur, conſiderandum, ſi alicubi diſſonent. Nam quæcunq; de altero prædicantur, & de altero prædicari oportet, & de quibus alterum prædicatur, & alterum prædicari oportet. H

loquẽdo ἁπλῶς dicendo

Circa locum hunc Ariſt. ſic procedit, quia primo aſſignat locum terminum. ſecunda ibi. { Conſideradum } aſſignat locum propoſitionem, de prima parte dicit. { Vniuerſaliter autem loquẽdo, ex ijs } .ſ. prædicatis { quæ quouis modo de vtroq; } .i. de vtriſq; de quibus quæritur vtrum ſint eadem, aut non ſunt eadem { prædicantur, } vt ſi quæreretur. vtrum album & lucidum ſint eadem. { Et de quibus hæc ipſa prædicantur } .i. de quibus ſubiectis album & lucidum prædicantur, { conſiderandum, } quaſi dicat, ſit quæſitum vtrum album & lucidum ſint eadem, pręcipit cõſiderare ea, quæ prædicantur de albo, & lucido, & ea de quibus prædicantur, album, & lucidum, & dicit. { Conſiderandum } dico hæc eſſe, { ſi alicubi diſſonent } .ſ. vel in prædicatis, quæ de ipſo prędicentur, vel in ſubiectis, de quibus ipſa prædicantur. Nam ſi diſſonant, alicubi, hoc eſt in prædicatis vel ſubiectis, hęc non ſunt eadem. vnde quia album

& lucidum differunt in ſubiectis, nam lucidum prædicatur de ſtellis, de quibus non prædicatur album, ideo album & lucidum non ſunt eadem. Et quia homo & cœlum differunt in prædicatis: nam de cœlo prædicatur immortale, de homine autem mortale, ideo cœlum, & homo nō ſunt eadem, { nam } (ut inquit,) { quæcunq; } .ſ. prædicata { de altero prædicantur, & de altera prædicari oportet } ſi fuerint vtraq; eadem. { Et de quibus alterum prædicatur, & alterum prædicari oportet, } propter hanc cauſam homo & terrigena eadem ſunt, nam quæcunq; de homine prædicantur, etiam de terrigena prædicantur, & de quibus homo prædicatur, de his omnibus prædicatur terrigena. Sed dubitat Alex. nam videtur hic locus coincidere cum loco ſexto, qui ab accidentibus aſſignatus eſt. Sed non penitus hic locus idem eſt cum illo. nam hic eſt magis vniuerſalis, ſiquidem ille ex ſolis accidentis. hic autem ex ijs poſitis: quæ quomodolibet inſunt accipitur. Non enim omne quod alicui ineſt accidens eſt, cum & animal & ſubſtantia Socrati inſunt, quę non ſunt accidentia. Hoc ita eſſe Ariſtote. ſignificauit, cum dixit. { Vniuerſaliter autem
K loquendo, } nam in loco ſexto, particulariter in accidentibus loquutus eſt. Hic autem locum accipit ex ijs, quæ quouis modo de vtroque prædicantur, ſiue accidentia, ſiue ſubſtantiæ ſunt.

LOCVS DECIMVSQVINTVS.

Inſuper cum multifariam idem dicatur, conſiderandum ſi ſecundum aliquem alium modum eadem ſunt. Nam ſpecie, uel genere eadem non neceſſe eſt numero eadem eſſe. Conſideremus itaq; utrum ſic eadem, an non ſic.

Aſſignat locum decimumquintum, & dicit. { Cū multifariam idem dicatur, } quoniam eadem genere, & eadē ſpecie, & eadem numero, propriiſſime eadem ſunt, quę numero ſunt eadem, cum inquam multifariam idem dicatur { Conſiderandum, ſi ſecundum aliquem alium modum eadem ſunt, } vt vtrum numerus & ſuperficies ſint ſolū eadem numero, an etiam genere vel ſpecie eadem. { Nam
L ſpecie vel genere eadem non neceſſe numero eſſe eadē. } Numerus enim & ſuperficies eadem ſunt genere quanti, non tamen numero eadem ſunt, cum nō ſit definitione eadem ideo concludit. { Conſiderandum itaq; vtrum ſic } .ſ. numero { eadem } ſint, { an non ſic. } .ſ. numero ſunt eadem. Dictum eſt enim ſupra quæcūq; ſunt eadem numero, eſſe eadem ſpecie, & genere, non autem conuerti.

LOCVS DECIMVSSEXTVS.

Inſuper ſi poteſt alterum ſine altero eſſe, nō enim erit idē. Qui igitur ad idem loci, tot dicuntur.

Aſſignat locum decimumſextum, & dicit. { Inſuper ſi poteſt alterum ſine altero eſſe, } hæc non erunt eadem, { non enim erit idem, } tunc epilogat, & dicit. { Qui igitur ad idem loci } ſunt, { tot dicuntur. }

Palam autem ex ijs, quæ dicta ſunt, quoniam omnes, qui ad idem ſunt deſtructiui loci, & ad terminum utiles ſunt, ut
M *prius dictum eſt. Nam ſi non idem indicent & nomen et oratio, manifeſtum, quoniam non erit definitio, aſſignata oratio. Conſtructiuorum autem locorum nullus utilis ad terminum. Non enim ſufficit conſiderare idem, quod ſub oratione, & nomine eſt; ad conſtruendum, quoniam definitio. Sed & alia oportet omnia habere (quæ præcepta ſunt) definitionem, interimere igitur definitionem ſit, & per hæc ſemper tentandum.*

Cum aſſignaſſet deſtructiua loca de eodem, nunc aſſignat vtilitatem eorum, & dicit. { Palam autem ex ijs, quę dicta ſunt, quoniam omnes, qui ad idem } deſtruendū { deſtructiui loci ſunt, & ad terminum } ſubaudi deſtruendum { vtiles ſunt, vt prius dictum eſt. } aſſignat cauſam, & dicit. { Nam ſi non idem indicent & nomen } .ſ. rei, quæ definitur, { & oratio } ſecundum definitio, hoc eſt ſi definitū & definitio non fuerint idem numero, vel non ſignificauerint idem numero, { manifeſtum, quoniam aſſignata oratio, non erit definitio. } ergo loci, quibus deſtruuntur eadem, deſtruitur definitio. Deinde exponit quo modo loci conſtructiui non ſint vtiles, & dicit. { Conſtructiuorum autem locorum, } quibus conſtruitur aliqua eſſe idem { nullus utilis eſt ad terminum } .ſ. conſtruendum. Cuius cauſam aſſignat, & dicit { Non enim ſufficit conſiderare idem quod ſub nomine, & oratione ad conſtruendum, qm̄ } videlicet aſſignatus terminus eſt { definitio. } non enim valet hoc eſt idem alicui, ergo hoc eſt definitio illius. Nam aliquis eſt ſibi ipſi maxime idem, & tamen non eſt ſibiipſi definitio. { Sed oportet definitionem omnia alia habere, quę præcepta ſunt } .ſ. libro ſexto: vt ꝙ definitio genus rei ſignificet, & differentias, quibus differat ab alijs eiuſdem generis, & nihil ſuperflui contineat, nihilq; diminuti, & ꝙ ex
O prioribus & notioribus, & ex quot alijs de definitione ſexto libro determinata ſunt. ergo conſtructiui loci eiuſdem, non ſunt conſtructiui loci definitionis. Tunc quaſi epilogādo dicit. { Interimere igitur definitionem ſic } .ſ. per loca aſſignata in ſexto. { & per hęc } .ſ. quę ſunt ad deſtruendū idem in hoc libro ſeptimo. { ſemper tentandum. }

Si autem cōſtruere uolumus, primum quidem ſcire oportet, quoniam nullus aut pauci diſputantium, terminum ſyllogiſmo colligunt, ſed omnes principium, quod tale eſt, accipiunt, ut qui circa geometriam, & numeros, & alias huiuſmodi diſciplinas. Deinde, quoniam exacte, quidem alterius eſt negotij aſſignare, & quid eſt terminus, & quomodo definire oportet, nunc autem quantum ſufficit ad præſentem utilitatem, tantum ſolum dicendum, quoniam poſſibile eſt fieri definitionis, & eius quod eſt quod quid erat eſſe, ſyllogiſmum. P

Antequam aſſignet loca conſtructiua definitionis aſſignat modum, quo poſſumus ſyllogizare definitionem, & antequam hoc exequatur, reducit ad memoriam quædam quæ alijs locis ſunt diligenter determinata, & aſſignat primum: & dicit. { Si autem conſtruere volumus } .ſ. definitionem. { primum quidem ſcire oportet, quoniam nullus, aut pauci diſputantium, terminum ſyllogiſmo colligūt } nec demonſtratione ſyllogizant. { Sed omnes principium quod tale eſt accipiunt. } nam definitione fere omnes tanquam principium indemonſtrabile accipiunt, aut quia definitio non poteſt per ſyllogiſmum, vel demonſtrationem conſtrui, vel quia non facile, uel quia non eſt neceſſe. { Vt qui circa geometriam & numeros } i. & qui circa arithmeticam, { & alias huiuſmodi diſciplinas, } geometra enim tanquam principium accipit definitionem lineæ, & puncti, & ſuperficiei, arithmeticus definitionem numeri, his enim vtuntur, vt in demonſtrabilibus. Deinde reducit ad memoriam aliud .ſ. ꝙ licet definitio non poſſit exacte atq; demōſtratiue ſyllogizari, poteſt tamen probabiliter & perſuaſiue per ſyllogiſmum probari, & dicit. { Deinde, quoniam Q exacte quidem alterius eſt negotij aſſignare & quid eſt terminus, & quomodo definire oportet } .i. quomodo definitio per ſyllogiſmum colligi poteſt, dixit { alterius negotij } (vt Alexan. exponit) quoniam non eſt dialecticæ, ſed primæ philoſophiæ. { Nunc autem quantum ſufficit ad p̄ſentem vtilitatem, tantum ſolum dicendum, quoniam poſſibile eſt fieri definitionis, & eius, quod eſt quod quid erat eſſe, ſyllogiſmum } .i. quoniam poſſibile eſt per ſyllogiſmū ſyllogizari, quoniam definitio eſt, non autem per demonſtrationem, quoniam (vt ſecundo poſteriorum demonſtrauit) definitionis non eſt demonſtratio, dialectice vero, & perſuaſiue ſyllogiſmo definitionem ſyllogizari poſſibile eſt, vt hic dicit.

Nam ſi terminus eſt oratio, quæ quod quid erat eſſe ſignificat, & oportet, ea quæ in termino prædicantur, in eo quod quid eſt de re ſola prædicari. Prædicantur autem ſola in eo

quod

A *quod quid eſt genera & differentiæ. Manifeſtum, qui ſiquis ſumat ea quæ ſolum de re in eo quod quid eſt prædicari oportet, ꝙ oratio hæc habens, terminus ex neceßitate erit. Non enim contigit aliud eſſe terminum. Quoniam nihil aliud in eo quod quid eſt de re prædicatur, ꝙ igitur poßibile ſi ex termino ſyllogiſmum fieri? manifeſtum.*

Nunc Ariſtoteles docet ſyllogizare dialectice omnē definitionem de definito. Et primo ſupponit omnem orationē quæ genus continet & differentiam rei eſſe illius definitionem, hoc enim ſupponi debet in omni ſyllogiſmo, ꝑ quem probatur aliqua oratio ꝙ ſi alicuius definitio. Vt ſi voluero probare animal rationale mortale eſſe hominis definitionem, ſic ſyllogizabo, omnis oratio, quę continet genus, **B** & differentiam rei, eſt illius definitio. Hæc oratio animal rationale mortale continet genus, & differentias hominis, ergo hæc oratio animal rationale mortale eſt hominis definitio. Illud aūt quod ſupponitur ad ſyllogizandum vnam quāq; definitionem de ſuo definito, Ariſt. probat per definitionē definitionis, hoc pacto, omnis oratio ſignificās quod quid erat eſſe rei, eſt illius definitio. Omnis oratio, quę genus & differentiam continet, ſignificat quod quid erat eſſe rei. ergo omnis oratio, quę genus, & differentiā continet; eſt rei definitio. In omni ergo ſyllō ſupponendū eſt orationē, quæ genus rei & differentiā continet, eſſe definitionem, quod licet tanꝗ principiū indemonſtrabile habendū ſit, tamen probabiliter ex definitione definitionis Ariſt. hoc probat, non tamen abſq; obſcuritate ſunt verba Ariſt. dicit. n. { nā ſi terminus eſt oratio, quæ quod erat eſſe ſignificat, } ſubaudiendū, ſed oratio continens genus & differentias eſt oratio, quę ſignificat quod quid erat eſſe. ergo oratio, quæ continet genus & differētias, eſt terminus & definitio. Hæc eſt ſuppoſitio, addit Ariſt. ad maiorem clarificationem hu- **C** ius alia quędam, quę ad ſyllūm hunc inutilia ſunt, ſed vult declarare primo genus, & differentiā eſſe in oratione definitiua, & dicit. { & } ſubaudi ſi { oportet ea, quæ in termino pręadicantur } .ſ. de definito, { in eo quod quid eſt de re ſola pręadicari, pręadicantur aūt ſola in eo quod quid eſt, genera & differentiæ } genus quidem in quid, differentia aūt in quale quid. ergo ſubaudi genus & differentia in ipſo termino pręadicantur de re, quę definitur. vnde ſylls eſt qui pręadicantur in quid de definito, pręadicantur in termino tanꝗ illius partes, genus & differentia ſola prædicantur in quid, ergo genus & differentia, prædicantur in termino, vt illius partes. Iſtud, quod nunc probauit, non eſt ad ſuppoſitionē noſtram, ſed ad maiorem declarationem. Ex iis concludit, { manifeſtum, quoniam ſiquis ſumat ea, quæ ſolum de re in eo quod quid eſt, prædicari oportet, quod oratio hęc habens, eſt definitio. } nam definitio eſt oratio quod qd erat eſſe ſignificans. probat hoc, & dicit. { Non enim contingit aliud eſſe terminum, quoniam nihil aliud in eo quod quid eſt de re prædicatur, } quā ſubaudi oratio continens genus & differentiam, quæ ſola de definito prædicantur in quid.

D Tunc epilogat, & dicit. { Quòd igitur poſſibile ſit ex termino } definitionis { ſyllm fieri } de definitiōe { manifeſtū } Ad omnes ergo definitiones ſyllogizandas, ſupponendum eſt orationem, quæ continet genus, & differentiā, eſſe definitionem illius, cuius genus & differentia ſunt. Per hanc. n. de vnoquoq; ſyllogizari poteſt ſua definitio, vt de homine quod ſit animal rationale, & de cæteris eodē modo. Verū (Alex. dicit) hic ſylls probabilis eſt, & non exactus, quia ꝑ huiuſmodi ſyllogiſmū non magis poſſumus probare animal rationale eſſe definitionem hominis, ꝗ rationale animal. Inſuper per hunc ſyllogiſmum non poſſumus ſyllogizari definitionem de definito, quæ continet duas, vel tres differentias magis quā quæ continet genus, & vnam differentiam, tamen ſyllogiſmos hic poſt inueſtigationem omnium partium definitionis iuuat ad probabiliter ſyllogizandum totum aggregatum ex illis eſſe definitionem, & hoc dialecticæ eſſe ſolum.

PRIMVS LOCVS CONSTRVCTIVVS DEFINITIONIS. E

Ex quibus autem oportet conſtruere, determinatum quidem eſt in alijs diligentius. Ad propoſitam autem doctrinam ijdem loci utiles. Inſpiciendum. n. in contrarijs & in alijs oppoſitis: & totas orationes, & ſecundum partem conſideranti. Nam ſi oppoſita oppoſitæ: & eam (quæ dicta eſt) propoſiti neceſſe eſt eſſe.

Cum docuiſſet ſyllogizare definitionem de definito, nūc quaſi ſe excuſans, dicit. { Ex quibus aūt oportet conſtruere } vtrum. ſ. ex ſyllogiſmis demonſtratiuis, (vt exponit Alex.) an ex ſyllogiſmis dialecticis, atq; perſuaſiuis, { determinatum quidem eſt in aliis diligentius } .ſ. ſecundo libro poſteriorum. vbi dictum eſt per demonſtrationem ſyllogizari non poſſe definitionem de definito ſine petitione prin- **F** cipij, dialectice aūt fieri poſſet. { Ad propoſitam autem doctrinam } .ſ. in qua intendimus conſtruere definitionem de definito, { iidem loci } .ſ. qui dicti ſunt proximo libro { vtiles ſunt, } in proximo enim libro tradidit Ariſto. deſtructiua loca definitionum ex oppoſitis, & ex coniugatis, & ex aliis, hæc aūt loca cōmunia ſunt, ad omnium problematū conſtructionem, & deſtructionem. Conſtructionē quidem, quoniam & accidens ex contrariis conſtrui pōt, & genus, & proprium. Si enim contrarium contrario accidit, & propoſito eodem modo. & ſi contrarii contrarium genus, aut proprium, & propoſiti ſimiliter. Et in coniugatis, & aliis, ꝗ narrat ſimili ratione. Ad deſtructionē vero, ex propoſito libro patet. Cōmunia enim loca omnibus generibus problematum ſunt & ad deſtructionē, & conſtructionē, & quæ ex oppoſitis, & quę ex caſibus, & coniugatis, & alia, quæ ipſe dicet. propterea dicit. { Inſpiciendū enim in contrariis, & in aliis oppoſitis, conſideranti } conſtruere { & totas orationes, & } orationes quę ſunt { ſecundum partē. } Hæc **G** cum propoſuiſſet, aſſignat primū locum conſtructiuum totius definitionis ab oppoſitis, qui talis eſt, data aliqua definitione tota alicuius ſpeciei, conſiderandū ſi oppoſita definitio ſit oppoſitę ſpeciei, quia ſi ſic, & propoſita definitio erit propoſitę ſpeciei. vt ſi aſſignata luminis definitio ſit pręſentia lucis, tenebrę definitio erit abſentia lucis.

Quoniam autem contrariorū plures complexiones ſunt, ſumenda eſt ex contrarijs qualiſcunque maxime apparebit contraria definitio, totas igitur definitiones (ut dictum eſt) conſiderandum.

Cum docuiſſet accipere contrarii definitionē, vt concludamus definitionē propoſitæ ſpeciei, quoniā contrariū aliquando habet plures definitiones, docet eā, quę eſt ſumenda, & dicit. { Quoniā aūt contrariorum plures complexiones ſunt } .ſ. plures definitiōes complexę, { definitio, } quæ ex contrariis eſt ſumenda, eſt qualiſcunq; apparebit maxime } .i. qualiſcunq; videbitur notior. verbi gratia effecti- **H** uum boni habet duas complexiones contrarias videlicet corruptiuum boni, & effectiuum mali, ſimiliter amicis benefacere habet multas complexiones contrarias, vult igitur eam complexionem contrariam eſſe ſumendam, quæ notior eſt. propterea dicit, { totas igitur definitiones (vt dictum eſt) } .ſ. a notiore { cōſiderandum, } nam ſemper doctrina incipit a notiore. De complexionibus cōtrariorum libro ſecundo dictum eſt.

LOCVS SECVNDVS.

Secundum partem autem, hoc pacto: primum quidē, quoniam aßignatum genus recte aßignatum eſt, nam ſi contrarium in contrario, & propoſitum non eſt in eodem, manifeſtum, quoniam in contrario erit, quoniam neceſſe eſt contraria in eodem genere, uel in contrarijs generibus eſſe.

Nunc oſtendit quo modo definitio conſtrui poteſt quo ad partes, & cum partes definitionis ſint genus, & dfia, oſtēdit quo modo genus primū conſtruemus, & dicit. { Secundū partē aūt, hoc pacto } ſubaudi conſtruemus definitionē,

I {primum quidem, quoniam aſſignatũ genus recte aſſigna-
tũ eſt, } deinde qm̃ differentia. Quòd genus quidẽ recte aſſi
gnatũ ſit, demonſtrabimus a contrario. { Nã (vt inquit). ſi
contrariũ } propoſitę ſpeciei, eſt { in contrario } genere,
{ & propoſitũ } .ſ. & propoſita ſpecies { non eſt in eodẽ, }
in quo videlicet erat eius contrariũ, manifeſtũ, { qm̃ in cõ
trario erit, qm̃ neceſſe eſt contraria in eodẽ genere, } vt ſi
contraria fuerint naturalia, vel in cõtrarijs generibus eẽ }
ſi fuerint contraria moralia. Vnde hic locus põt reſolui ad
duo loca, quorũ primus erit naturaliũ hoc pacto, ſi contra-
rium propoſitę ſpeciei eſt in contrario, propoſita ſpecies eſt
in eodẽ, vt ſi albũ eſt in colore, nigrũ erit in colore. Secun-
dus locus eſt moraliũ hoc pacto, ſi contrariũ propoſitę ſpe
ciei eſt in contraria, propoſita ſpecies erit in contrario, vt
ſi iuſtitia accipiat eſſe in virtute, vt in genere, iniuſtitia erit
in vitio. Nã contrarię ſpecies in moralibus ſunt in contra-
rijs generibus, vt iuſtitia in virtute, in vitio aũt iniuſtitia ẽ.

Sed, dices in prędicamentis dixit, neceſſe eſſe contraria
aut in eodẽ genere eſſe, vel in contrariis generibus, vel ip-
ſa eſſe genera contrariorũ. At hic non addit, vel ipſa eſſe ge
K nera contrariorũ, ad hoc recte Alex. dicit, Ariſt. hoc nõ ad
didiſſe, qm̃ ad propoſitũ nullo pacto eſt vtile, non.n. quæri
mus nunc cuius vel quorum genus eſt ꝓpoſita ſpẽs, ſed in
quo genere ipſa ſit. Quare Ariſtoteles illud prętermiſit.

LOCVS TERTIVS.

*Et differentias quidem contrarias de contrarijs arbitra
mur prædicari, ut de albo & nigro. Nã illud quidem diſgre
gatiuum, hoc aũt congregatiuum uiſus eſt. Quare ſi de con-
trario contrariæ prædicantur, de propoſito, quæ aßignatæ
ſunt, prædicabuntur. Quapropter cum & genus & diffe-
rentiæ recte aßignatæ ſunt, manifeſtum, quoniam definitiõ
erit quæ aßignata eſt.*

Nunc aſſignat locum, quo conſtruemus differẽtiam qui
talis eſt, ſi de altero contrario prędicatur contraria differẽ-
tia, propoſita differentia, quæ eſt illi differentiæ contraria,
L prædicabitur de propoſita ſpecie, quæ eſt illi contraria op-
poſita. Circa hunc locũ tria facit, primo aſſignat rationem
loci. ſecunda ibi. { Quare ſi de contrario } colligit locũ, ter
tia ibi. { Quapropter cum & genus, } docet aſſignare totã
definitionem, ex recta partium aſſignatione. Quantum ad
primam partem, dicit. { Et differentias quidem contrarias
de contrarijs } .ſ. ſpeciebus { arbitramur prædicari. vt de
albo & nigro, } quæ contrariæ ſpecies ſunt. Nã illud qui-
dem } .ſ. album { diſgregatiuum, hoc aũt } .ſ. nigrum { cõ-
gregatiuũ viſus eſt. Tunc colligit locum, & dicit. { Quare ſi
de contrario } ſpeciei propoſitæ differentiæ { contrariæ
prædicantur, de propoſito } propoſitaq; ſpecie, differentię
{ quæ aſſignatæ ſunt } illis contrariæ, { prędicabuntur, }
vt ſi iuſtitiæ pro differentia aſſignatũ ſit hoc videlicet ęqua
litatis diſtributiuum, conſiderandum eſt, ſi iuſtitiæ, quæ eſt
iuſtitiæ contraria, conueniet contraria differẽtia videlicet
diſtributiuum inęqualitatis. Nã ſi conuenit, differentia aſſi-
gnata eſt bene aſſignata de propoſita ſpecie. Et his conclu-
M dit totã definitionẽ eſſe bene aſſignatã, cũ partes definitio-
nis bene fuerint aſſignatæ & dicit. { Quapropter cũ & ge
nus, & differentiæ recte aſſignatæ ſunt, manifeſtũ, quoniã
definitio, quæ aſſignata eſt, erit } recte. ſ. aſſignata.

*An non neceſſarium eſt de contrarijs contrarias differen
tias prædicari, niſi in eodẽ genere ſint contraria. Quorũ aũt
genera ſunt contraria, nihil probibet eandem differentiã de
utriſq; dici, ut de iuſtitia, & iniuſtitia. Nã illa quidem uir-
tus, bæc aũt uitium animæ eſt, quare id animæ differentia de
utriſq; dicitur. Quoniã & corporis eſt uirtus, & uitium. Id
tamen uerum eſt, q. contrariorum aut contrariæ, aut eædem
differentiæ ſint. Quare ſi de contrario contraria prædica-
tur. de boc autem non manifeſtum, quoniam, quæ dicta eſt,
de boc prædicabitur.*

Contra ea, quæ dixit, Ariſt. facit inſtantiam, & per illud N
verbũ an, quod gręce eſt, ἦ notã abiectionis intelligit, & di-
cit. { An non neceſſarium eſt de contrarijs } .ſ. ſpeciebus
{ contrarias differentias prędicari, niſi in eodẽ genere ſint
contraria. } Nã (vt Alex. exponit) neceſſe eſt ſpecificas dif
ferentias contrarias eſſe aut omnes, aut quaſdam. Omnes
quidẽ, vt in graui & leui, ſiquidẽ genus quidẽ corpus eſt, dif
ferentiæ vero, grauis quide craſſum, & deorſum ferri. Le-
uis aũt, tenue, ac ſurſum ferri. Quaſdã aũt qm̃ ipſius grauis
differentia eſt ſecundũ naturę deorſum ferri, leuis aũt ſecũ
dum naturam ſurſum ferri, vbi patet ipſum ſecundũ natu-
ram cõmunem differentiã eſſe. non ergo eorũ omnes diffe
rentiæ ſunt contrariæ. Deinde exponit quales differentiæ
ſint contrariorũ generum, & dicit. { Quorum aũt genera
ſunt contraria nihil prohibet eandẽ differentiam de vtriſq;
dici, } & ſic cõmunẽ habere poſſunt differentiam. & ꝙ hoc
ita ſe habeat, oſtendit exẽplo, & dicit. { Vt de iuſtitia, & in
iuſtitia, } quę ſunt ſub contrarijs generibus. { Nam illa qui
dem } .ſ. iuſtitia { virtus } & in genere virtutis eſt, { hæc
aũt } .ſ. iniuſtitia, { vitiũ animę eſt, } & in genere vitij, { qua
re id animę differentia de vtriſq; dicitur } atq; vtriſq; com-
munis. Animа.n. vtriſq; cõmunis differentia eſt, quippe cũ O
iuſtitia virtus animæ eſt, & iniuſtitia vitiũ animæ. Eſt aũt dif
ferentia, qm̃ ſeparat habitus animæ ab habitibus corporis,
qui & ſunt virtus, & vitium, nam ſanitas & robur, virtutes
corporis ſunt, morbus, & imbecillitas vitia, & ſic iuſtitia, &
iniuſtitia in contrarijs generibus ſunt, habent tamen quan
dam cõmunem differentiam, ꝙ videlicet ſint animæ, & nõ
corporis. ergo cũ dictum eſt contrarias differentias de con
trarijs prædicari, ſolum intelligendum, cum in eodẽ gene-
re ſint contraria. Non aũt, cum fuerint in contrarijs gene-
ribus. Concludit tamen locum quocunq; fuerit inſtantia,
& dicit. { Quare ſi de contrario prędicãtur contraria } dif
ferentia, { de hoc aũt } contrario { non } prędicatur aſſi-
gnata differentia de propoſita ſpecie, { manifeſtum, quo-
niam quæ dicta } & aſſignata differentia { eſt, de hac } pro-
poſita ſpecie { prędicabitur, } erit ergo locus ſi de cõtrario P
prędicatur contraria differentia, de quo non prędicatur aſ
ſignata, erit aſſignata differentia propoſitę ſpeciei.

*Vniuerſaliter autem dicendo, ſi definitio eſt ex genere, et
differentijs, ſi ſit contrarij definitio manifeſta, & quæ pro-
poſiti definitio manifeſta erit. Quoniã uero contrarium uel* vero
in eodem genere, uel in contrario. Similiter aũt, & differen ya`ę
*tiæ, aut contrariæ de contrarijs, aut eædem prædicãtur, ma
nifeſtum, quoniam de propoſito aut idem genus prædicabi-
tur quod & de contrario differentiæ aũt contrariæ uel om-
nes, uel aliquæ, reliquæ autẽ eædem, aut contra differentiæ
quidem eædem, genera aũt contraria, aut ambo contraria
genera, & differentiæ. Eadem.n. eſſe ambo non contigit. Si
autem ſecus, definitio eadem contrariorum erit.*

Q

Hic ex dictis concludit, primum quomodo ſe habeat de
finitio propoſiti cum definitione contrarij, vt definitio ni-
gri, quod eſt propoſitum, cuius definitionem quærimus, cũ
definitione albi, quod eſt contrarium propoſito, dico quo
modo ſe habeat quantum ad eſſe notum, vel ignotum, &
dicit. { Vniuerſaliter autem dicendo, ſi definitio (vt oſten
dimus) eſt ex genere & differentiis, } dico ꝙ { ſi ſit contra
rij definitio manifeſta, & quæ propoſiti definitio } eſt { ma
nifeſta erit, } & ſemper per propoſitum intelligit ſpeciem,
cuius definitionem propoſuimus inueſtigare, per contra-
rium vero, ſpeciem contrariam, cuius definitio ſupponi-
tur, vt propoſitio, ex qua inueſtigamus definitionem pro-
poſiti. Vt ſi definitio albi nota fuerit, definitio nigri, quod
erat propoſitum, nota erit. Nam ſi color diſgregatiuus vi-
ſus manifeſta eſt albi definitio, color congregatiuus viſus,
manifeſta erit definitio nigri propoſiti, ſecundũ quod con-
cludit, eſt, quo modo ꝓpoſitũ, & ſuũ contrariũ ſe habeãt ad
genus,

A genus, & differentias, & primo accipit duo ſuperius decla-
rata, & dicit. { Quoniam vero contrarium, vel in eodē ge
nere } eſt cum propoſito, { vel in contrario } genere, ita vt
ambo in contrarijs generibus ſint, hoc eſt primum. { Simi
liter aũt differentiæ aut contrariæ de contrarijs, aut eędem
prædicantur. } hoc eſt, aut de propoſito & ſuo contrario
differentię, quę prędicantur, ſunt contrarię, { aut eędem }
hoc eſt ſecundum hęc duo fuerunt iam declarata, ex his in
fert ſecundũ, quo videlicet modo propoſitum & ſuum con
trarium ſe habeant ad genus, & differentias, vbi ex parte
differentiarum fieri poſſunt quatuor coniugationes, nã vel
differentię propoſiti & ſui contrarij ſunt contrarię, & ge-
nus idē, vel differentię ſunt eędem, & genera contraria, vel
differentię, & genera ſunt contraria, vel differentię & gene
ra ſunt eadem vel (vt facit Alex.) ex parte generis ſic vel pro-
B poſiti, & ſui contrarij idē eſt genus, differentię aũt contra-
riæ. Aut contraria ſunt genera, differentię eędē, aut genera
& differentiæ contrarię, aut genera & differentię eadem, &
hęc concludit, & dicit. { Manifeſtum, qm̃ de propoſito, aut
idē genus prædicabitur, quod & de contrario, } ita vt pro-
C poſiti, & ſui contrarij genus ſit vnũ, { differentię aũt cõtra
rię, } addit { vel omnes vel aliqua, reliqua aũt eędē, } pro-
pter graue & leue, quę ſunt ſub eodē genere, & ſolũ aliquæ
differentię ſunt contrarię (vt ſuperius diximus,) hoc eſt pri
mũ huius exemplũ eſt, albũ, & nigrum, quorũ genus idem,
differentię aũt contrarię. Deinde aſſignat ſecundũ mēbrũ,
& dicit, { aut } propoſiti & ſui contrarij { contra differen-
tię quidem eędē, genera aũt contraria } .q.d. aut ſecundo
modo dici põt propoſitũ & contrarium eſſe ſub contrarijs
generibus, & eiſdē differentijs, huius exēplũ eſt iuſtitia, & in
iuſtitia, quarũ genera. ſ. virtus, & vitiũ ſunt contraria diffe
rentię eędē, quia ambæ animæ ſunt. Huc eſt ſecundũ mem-
brũ, aſſignat tertium, & dicit. { Aut } propoſiti & cõtrarij
{ ambo contraria genera, & differentię } huius exēplum
C eſt virtus, & vitium quorum genera, & differentię ſunt cõ
traria. Eſt.n. virtus bonum, quod reddit habentē perfectũ.
Vitium aũt malum, quod reddit habentem imperfectum.
Hoc eſt tertium membrũ, quia vero quartum mēbrum eſt
impoſſibile, & dicit. { Eadem.n. eſſe ambo } .ſ. genera, &
differentias { non contingit, ſi aũt ſecus } hoc eſt, ſi autem
genera & differentiæ eędem eſſent propoſiti, & ſui contra
rij, { diffinitio eadem contrariorum erit. } Erit.n. definitio
propoſiti, & ſui contrarij, quoniam eadem oratio ex gene-
re eodem & differentia eadem hoc autem abſurdum eſt, iõ
quartum membrum eſt impoſſibile. Patet igitur definitio-
nes tribus tantum modis eſſe huc erat ſecundum, quod cõ-
cludere intendebat.

LOCVS QVARTVS.

*Inſuper ex caſibus, & coniugatis. neceſſe eſt enim ad ge-
nera genera, & ad terminos terminos conſequi. Vt ſi obli-
uio eſt ſcientiæ amiſſio, & obliuiſci amittere ſcientiam erit,
& oblitum eſſe amiſiſſe ſcientiam. Vno igitur eorum, quæ di*
D *cta ſunt conceſſo, & reliqua concederet neceſſe eſt. Similiter
autem & ſi corruptio diſſolutio ſubſtantiæ eſt, & corrum-
pere diſſoluere ſubſtantiam erit, & corruptiue diſſolutiue,
& ſi corruptiuum diſſolutiuum ſubſtantiæ, & corruptio diſ
ſolutio ſubſtantiæ erit. Similiter autē & in alijs, quare uno
quouis ſumpto, & reliqua omnia concedantur oportet.*

Hic eſt locus quartus, & diuiditur in duo, quia primo po
nit locum terminum, deinde aſſignat locum propoſitionē,
de prima parte dicit. { Inſuper ex caſibus & coniugatis }
poſſumus conſtruere definitiones totas, & partes definitio-
nis, deinde aſſignando cauſam affert locum & dicit. { Na
ceſſe eſt.n. ſubaudi ex caſibus, & coniugatis, { ad genera
genera, } ſubaudi, & ad differentias, differentias, { & ad
terminos } .ſ. totos, { terminos } totos { conſequi. } Poſ-
ſumus.n. ex genere vnius coniugati concludere genus alte
rius coniugati, & ex differentia differentiam, & ex tota de
finitione totam definitionem, aſſignat exēpla, & dicit, { vt E
ſi obliuio eſt ſcientiæ amiſſio, & obliuiſci erit amittere ſciē-
tiam & oblitum eſſe amiſiſſe ſcientiam. } Tunc concludit,
{ vno igitur eorum } coniugatorum, { quæ } nunc in exē
plo { dicta ſunt, conceſſo, & reliqua cõcedere neceſſe eſt }
q.d. vndecunq; inceperimus, ſemper omnia coniugata ſe-
quuntur, ſiue inceperimus a principali, ſiue ab vno coniu-
gatorum. Deinde aſſignat, aliud exemplum, & dicit, { ſimi
liter aũt & ſi corruptio diſſolutio ſubſtantiæ eſt, & corrum
pere erit diſſoluere ſubſtantiam: & corruptiue } .ſ. ſe habe
re, erit { diſſolutiue } ſe habere, { & ſi corruptiuum eſt diſ
ſolutiuum ſubſtantiæ, & corruptio diſſolutio ſubſtãtię erit,
ſimiliter autem & in alijs } .ſ. in ipſo corrumpere, & in ip-
ſo corruptiue ſe habere ſequitur. Ideo repetit concluſionē,
quare vno } coniugatorum { quouis ſumpto, & reliqua
omnia concedantur, oportet. } Quo vero ad verba atti F
net, Alex. verba illa { ſimiliter autem & in aliis, } intelli-
git, & ſicuti in corruptione ſi aliquod coniugatorum acce-
perimus, ſequunt cætera omnia, { ſimiliter aũt & in alijs }
coniugatis, quæ ſumuntur ab ipſa generatione.

LOCVS QVINTVS.

Ex ſimiliter ſe habentibus ad inuicem, nam ſi ſalubre eſt habile ἑκτικὸν
effectiuum ſanitatis, & habile effectiuum bonæ habitudinis bonę ha-
erit, & adiutiuum effectiuum boni. Nam ſimiliter unum- bitudinis
quodq; eorum, quæ dicta ſunt, ad ſuum finem ſe habet, quare εὐεξίας
*ſi unius eorum definitio eſt effectiuum eſſe finis, & reliquo-
rum cuiuſq; ſic erit definitio.*

Hic eſt locus quintus, vbi primo aſſignat locum termi-
num: deinde locum propoſitionem, aſſignans locum termi
num dicit. { Ex ſimiliter ſe habentibus, ad inuicem, } & vo
cat ſimiliter ſe habentia ad inuicem, quæ ſimiliter ſe habēt
ad inuicem ſecundum habitudinem alicuius generis cauſa-
rum: & ad ſuos fines ſecundum quem modum ſalubre, ha- G
bile, & adiutiuum inter ſe ſimiliter ſe habent, & ad ſuos fi-
nes: quoniam vnumquodq; eſt effectiuum ſui finis. dicit.n.
ſalubre, effectiuum ſanitatis habile effectiuum bonæ habi-
tudinis, adiutiuum effectiuum boni. Ergo iſta ſimiliter ſe ha
bent inter ſe. Quòd autem ad ſuos fines ſimiliter ſe habeãt,
patet, quoniam vnumquodq; ſui finis eſt effectiuum. nam
ſalubre ſanitatis, habile bonę habitudinis: & adiutiuum bo
ni effectiuum eſt. Locus autem propoſitio talis eſt: ſi aliqua
ſimiliter ſe habentia inter ſe: ſimiliter comparētur ad ſuos
fines: dico ſi vnum per eſſe ſui finis effectiuum definitur, re-
liqua omnia ſimiliter definienda eſſe. Et per exemplum ex-
ponit, & dicit, { nam ſi ſalubre eſt effectiuum ſanitatis: erit
& habile effectiuum bonæ habitudinis, & adiutiuum effecti
uum boni, } cauſam exempli aſſignat, & dicit, { nam ſimi-
liter vnumquodq; eorum quæ dicta ſunt, ad ſuum finem ſe
habet, } & ſe habent inter, propter ſimilitudinem eiuſdem
generis cauſæ. Propterea concludit, { quare ſi vnius eorũ H
definitio eſt eſſe effectiuum } ſui { finis, & reliquorum cu-
iuſq; ſic erit definitio } .ſ. per eſſe effectiuum ſui finis.

LOCVS SEXTVS.

*Inſuper ex eo, quod eſt magis, & ex eo, quod eſt ſimiliter
quoties contingit conſtruere duas ad duo comparando. Vt ſi
magis illa illius, quã hæc huius definitio eſt, hæc autem, quæ
minus uidetur, definitio eſt: & illa quæ magis. Et ſi ſimili-
ter illa illius, & hæc huius, ſi altera alterius: & reliqua
reliquæ.*

Circa hunc ſextum locum, attentiõe dignum (vt Alex.
optime cuncta rimatur) ſimilitudinem non accipi ſecundũ
analogiam: vt proximo loco accepit, ſed quę ſimpliciter &
proprie dicitur, ſed quoniam ſuperioribus literis plura lo-
ca ab ipſo data ſunt, de maiore, & minore, tria autem de
ſimili, quæ repetere ſuperfluum puto, ideo tis docet vti,
qui poſſibiles ſunt, eſt autem ſolus ille poſſibilis, in quo
duo prædicata erant ad duo ſubiecta dicta, tam in his,
quæ ſunt de maiore, & minore, quàm in eo, qui eſt de

I ſimili. Proponit ergo locum terminum, & dicit. { Inſuper
ex eo, quod eſt magis, & ex eo, quod eſt ſimiliter } poſſu-
mus conſtruere definitionẽ, non quidẽ omnibus modis ex
eo, quod eſt magis, nec omnibus modis ex eo, quud eſt ſi-
milirer: ſed { quoties contingit cunſtruere duas ad duo cõ-
parando, } non.n.in eo quod eſt magis, poſſumus cõpara-
re vnam definitionẽ duobus definibilibus. Primo qoia defi
nitio non ſuſcipit magis, & minus, deinde quia vna defini-
tio non eſt duorũ. Nec in eo quod eſt magis, cõparare poſ-
ſumus duas definitiones vni definibili, qm̃ vna definitio nõ
põt eſſe duorũ. Nec in eo quod eſt ſimilirer, nam inpoſſibi-
le eſt vnius plures eſſe definitiones, & plurium definibilium
vnam, nec videlicet in eo, quod eſt magis, nec in eo, quod
eſt ſimiliter. Quare reliquitur locus, in quo duo fuerint ſub
iecta, & duo de ipſis prędicata, & hoc explicat, & dicit. { vt
ſi magis illa } .ſ. definitio fuerit { illius } .ſ. definibilis, { q̃
hęc definitio eſt huius } definibilis, { hęc aũt definitio, quæ
minus videtur, eſt definitio, & } .ſ. ergo { illa quę magis }
videtur, longe magis definitio erit. Exponit in ſimilibus, &
dicit, { & ſi ſimiliter illa } definitio { illius, & hęc } definitio
K { huius } eſt { ſi altera alterius } hoc eſt, ſi illa definitio eſt il
lius, { & reliqua erit reliquę } .i. & hæc erit huius definitio.
Exempla affert Alexander, vt modeſtię definitio, quæ ma-
gis videtur, eſt ſana cogitare. Iuſtitiæ aũt definitio, quę mi-
nus videtur, eſt habitus ęqualitatis diſtributiuus. argumen-
tabimur ſed iuſtitię definitio eſt habitus ęqualitatis diſtribu
tiuus. Ergo modeſtię definitio erit ſana cogitare. Eodẽ mo-
do exemplum eſt in ſimiliter ſe habentibus, vt ſi fortitudi-
nis definitio ſit habitus circa terribilia audaciæ acquiſitiuus
& iuſtitiæ definitio ſimiliter ſe habens, fuerit habitus æqua
litatis diſtributiuus, argumentabimur, ſed fortitudinis defi
nitio eſt illa, ergo iuſtitiæ definitio erit hæc.

*Vna autem definitione ad duo comparata, aut duabus de
finitionibus ad unum, nequaquam utilis eſt ea conſideratio,
quæ ex magis eſt. Nam neq; unam duorum, neq; duas eiuſdẽ
definitiones poßibile eſt eſſe.*

L Remouet dubium, nam ſuperius plura loca de maiore,
& minore aſſignat, & de ſimilibus &c, at nunc ſolum vnum
locum affert eum videlicet qui eſt duorum ad duo. Ergo nõ
eſt hæc aſſignatio ſufficiens. Quaſi reſpondẽs, dicit. { Vna
aũt definitione ad duo } ſubiecta definibilia { cõparata, aut
duabus definitionibus ad vnum } .ſ. definibile, { nequaquã
vtilis eſt ea conſideratio, quæ ex magis eſt, } neq; ea, quę eſt
ex ſimilibus. { nam neq; vnam duorum, neq; duas eiuſdẽ
definitiones poſſibile eſt eſſe. } Non enim eſt poſſibile dice-
re ſi hæc definitio eſt magis huius, quã huius, aut dicere, ſi
hæ definitiones fuerint eiuſdem, & hæc magis, illa minus,
quoniam nec vna definitio eſt duorum ſubiectorum, nec
duæ vnius ſubiecti. Quare recte locus eſt aſſignatus, qui eſt
duorum ad duo.

*Sunt autem opportunißimi locorum, & qui nunc dicti
ſunt, & qui ex caſibus: cõiugatiſq; ſunt. Quo circa & opor
ſtet maxime detinere, & promptos habere hos. (Vtilißimi
M enim ad plurima.) & aliorum eos, qui maxime ſunt cõmu-
nes, nam cæterorum illi maxime efficacißimi, ut inſpicere in
ſingularibus, & conſiderare in ſpeciebus, ſi conueniat defi-
nitio. Quoniam uniuoca ſpecies eſt. Eſt autem utilis hic lo-
cus, ad eos, qui ponunt ideas eſſe, ut prius dictum eſt.*

Nunc aſſignat locorum vtilitatem: & dicit. { Sunt autẽ
opportuniſſimi, } hoc eſt cõmodiſſimi: ad conſtruendã de
finitionem vt Alex. ſuppleuit, { locorum, & qui nunc dicti
ſunt } ex maiore: & ſimilibus: { & qui ex caſibus coniuga
tiſq; ſunt. } Propterea aſſignat præceptum, & dicit, { quo
circa & oportet maxime detinere } .ſ. in memoria, & per
exercitationem { promptos } peculiareſq; { habere hos. }
nam (vt Victorinus inquit) vſus facit promptos, & aſſignat
cauſam, & dicit, { vtiliſſimi enim ad plurima, } quoniam
non ſolum ad conſtruendam definitionem: ſed ẽt ad con-
ſtruenda: & deſtruenda cætera problemata: vt ſuis locis vi N
ſum eſt. Addit, { & aliorum } aſſignatorum locorum deti-
nere, & promptos habere { eos } oportet: { qui maxime
ſunt communes, } hoc eſt ad plurima problemata idonea:
cuius cauſam affert, & dicit, { nam cęterorum illi maxime
ſunt efficaciſſimi, } hoc eſt manifeſtiſſimi, & vtiliſſimi: vt
Alex. exponit, & ex his exponit vnum maxime vtilẽ: quẽ
in principio negotij aſſignauit. Cum hortabatur, ſi aliquid
dicitur alicui ineſſe: omnibus ſub eo exiſtentibus ineſſe opor
tet, vtilis.n. eſt ad deſtructionem: atq; conſtructionem defi-
nitionum. Hunc ergo locum exponit, & dicit, { vt inſpice
re in ſingularibus: & conſiderare in ſpeciebus ſi } aſſignata
{ definitio conuenit, } nam ſi conuenit: definitio conſtruẽ
da eſt, ſi aũt non conuenit, deſtruenda, { quoniam ſpecies
vniuoca eſt, } ſuis videlicet ſubiectis. dixit aũt inſpicere in
ſingularibus, ſiquidem ſpecies eſt, quæ definitur. Et dixit cõ
ſiderare in ſpeciebus: ſi genus eſt, quod definitur. Põt enim
genus definiri: & ſpecies. deinde iungit ſpecialem vtilitatẽ
vnius loci, qui eſt inſpicere ad ſingularia: vel ad ſpecies, { ẽ
aũt vtilis hic locus ad eos, } hoc eſt contra eos, { qui po-
nunt ideas eſſe: vt prius dictum eſt. } nam datis ideis: non O
erit eadem ratio ſpeciei, & ſingularium, quoniam nec ratio
ſingularium competit ideæ, nec ratio ideæ conuenit ſingu
laribus. At oportet ſpeciebus & ijs: quorum ipſe ſpecies
ſunt, rationem vniuocam eſſe.

LOCVS SEPTIMVS.

*Inſuper ſi per metaphoram dixit nomen, aut idem de eo-
dem prædicauit, ut diuerſum. Et ſiquis alius communis, &
efficax locorum eſt, illo utendum.*

Cum dixiſſet quæ loca ſunt vtilia ad definitionum con-
ſtructionem: meminiſſetq; aliquorum: quibus non ſolum
conſtruere: ſed deſtruere definitionem poſſumus: nunc aſ-
ſignat loca communia: quæ vtilia ſunt ad deſtruendam defi
nitionem, & duo facit, quia primo hæc loca enumerat, ſe-
conda ibi. { Et ſiquis } pręcipit ẽt hæc loca eſſe memoriæ P
mandanda, prompteq; habenda: de prima dicit, { inſuper
ſi per metaphoram dixit nomen } aliquod in definitione,
quæ aſſignatur de aliquo, interimenda eſt illa definitio. Vt
q; definiens modeſtiam: dixit modeſtiam eſſe conſonantiã
animæ. nam cõſonantia proprie in vocibus eſt: & chordis.
Aſſignat ſecundum locum, & dicit, { aut } ſi in definitione
{ prædicauit idẽ } cum definito, { vt diuerſum, } etiam
interimenda eſt definitio vt qui definiens hominem dixit,
animal rationale mortale terrigenam. nam terrigena, defi
nitiones: & homo, qui definitur: idem eſt, tamen terrigena
vt diuerſum ab homine ſumptum eſt. Deinde præcipit his
locis, { & ſiquis alius communis: & efficax locorum eſt: illo
vtendum eſt. }

*Quoniam autem difficilius eſt conſtruere quam deſtrue-
re terminum, ex ijs, quæ poſtea dicentur: manifeſtum. Nam
noſſe ipſum, & ſumere a reſpondentibus huiuſmodi propo-
ſitiones nõ facile eſt, ut quoniam eorum, quæ ſunt in aßigna Q
ta oratione, hoc quidem genus, illud autem differẽtia. Et quo
niam in eo quod quid eſt genus, & differentiæ prædicantur.
Sine his uero impoßibile eſt definitionis ſyllogiſmum fieri.
Nam ſi quædam etiam alia in eo quod quid eſt de re prædicã
tur, incertum eſt, neq; dicta eſt, an alia eius definitio eſt. Quo
niam definitio eſt oratio quod quid erat eſſe ſignificans.*

Nunc comparat cõſtructionem ad deſtructionem in de
finitione primo, nam poſtea (vt videbitur) comparabit
eam in cæteris prędicatis, dicit. { Quoniã aũt difficilius eſt
conſtruere terminũ } .ſ. definitionẽ, { q̃ deſtruere, ex ijs, q̃
poſtea dicent, manifeſtũ. } deinde aſſignat rõnes, & primo
primã, & dicit, { nã noſſe ipſum } .ſ. terminũ, { & ſumere a
reſpondentibus huiuſmodi propoſitiones, } quibus termi
nus conſtruitur, { non facile eſt } verbum { a reſponden-
tibus } corrupte legitur in græcis noſtris codicibus, ab in-
terrogantibus.

A terrogantibus. Primo quia Alexander legit a reſpondentibus, ſecundo, quia qui venatur definitionem, interrogat. Reddit cauſam, cur id non ſit facile, & dicit, { vt quoniam eorum, quæ ſunt in aſſignata oratione, hoc quidem genus, illud aūt differentia, } non facile eſt ſumere modo ſine his non ſit ſyllogiſmus definitionis, aſſignat quaſi ſecundā cauſam, & dicit, { & } nō facile eſt ſumere propoſitiones, quoniam in eo quod quid eſt genus, & differentiæ prædicant, } quæ cognoſcere non eſt facile, { ſine his vero } (vt inqt.) { impoſſibile eſt ſyllogiſmum definitionis fieri, } ꝙ videlicet eſt non demonſtratiuus, ſed dialecticos. Non.n. definitionis ſyllꝰ fieri pōt, niſi cognoſcantur genus & differentia, & niſi cognoſcatur genus & differentiam ſimul cōiuncta prædicari in eo quod quid eſt. Nam differentia abiuncta a genere prędicatur in quale quid. Immo poſtquam cognita erūt
B hæc duo, adhuc conſtruere definitionem eſt difficile, cuius cauſam aſſignat, & dicit, { nam ſi } pro quia { quędam etiā alia in eo quod quid eſt prędicantur, incertum eſt, or quæ dicta eſt, an alia eius definitio eſt, quoniam definitio eſt oratio quod quid erat eſſe ſignificans, } & ēt illa prædicantur In quid. Ergo adhuc incerta eſt definitio .ſi eſt quę aſſignata eſt, an ſit oratio ex alijs, quæ prædicantur inquid, prędicantur aūt inquid, genus, remotum, & differentia remota, eſt enim homo ſubſtantia corporea, & prędicantur in quid genus proximum, & differentia proxima, quia homo eſt animal rationale mortale, & cum vtrꝗ hę de homine prædicentur in quid, incertū erit, quę earū eſt hominis definitio.

Manifeſtum autem & ex his. nam facilius unum quam multa concludere unum enim quodcunꝗ ſit, deſtruentes, interempturi ſumus terminum. At conſtruenti, omnia neceſſe eſt conſtruere, quoniam inſunt, quæ in termino inſunt.

Aſſignat ſecundam rationem, & dicit. { Manifeſtum autem & ex his, nam facilius eſt vnum quā multa conclude-
C re, } qui aūt deſtruit vnum concludit, & qui conſtruit, concludit plura. Ergo facilius eſt deſtruere quam conſtruere. Quod aūt qui conſtruit, vnum concludat, oſtendit, & dicit. { vnum enim quodconꝗ ſit, deſtruentes, intere mpturi ſumus terminum, } ergo, qui deſtruit, concludit. vnum.ſ. deſtructionem termini. { At conſtruenti, omnia neceſſe eſt conſtruere, quoniam inſunt, quę in termino inſunt. } Ergo qui conſtruit, plura concludit. Quo ad rem ipſam attinet, annotatione dignum cuni, qui definitionem conſtruit, (vt Alex. exponit) oportere omnia ſyllogizare, & oſtendere: quoniam inſunt poſito, quę fuerunt poſita in definitione, quoniam niſi omnia ea ineſſent, non eſſet definitio, ad deſtruendum vero aſſignatam definitionem, ſufficit demonſtrare vnum eorum, quę in definitione ſunt, non ineſſe definito. nam vno eiecto, tota definitio corrumpitur. Quare facilius eſt vnum, quam plura concludere, & deſtruere quam conſtruere.

Inſuper conſtruenti quidem, uniuerſaliter ſtatuendū ſyllogiſmum. nam oportet de omni, de quo nomē prædicari & terminum. Et etiam ad hæc, conuerti de quo oratio, & no-
D *men, ſi debeat proprius eſſe aſsignatus terminus. Deſtruenti uero non neceſſe oſtendere uniuerſaliter. Sufficit. n. oſtendere, quoniam de quodam eorum, quæ ſub nomine ſunt, oratio non uerificatur. Et tamen ſi uniuerſale oporteat deſtruere, non tamen conuerti neceſſarium & in deſtruendo. nā ſufficit deſtruenti uniuerſale oſtendere, quoniam de aliquo eorū de quibus nomen prædicatur, oratio non prædicetur. At ecōuerſo non neceſſarium, ut oſtēdatur, quoniam de quibus oratio non prædicatur, neꝗ nomen prædicetur. Præterea etiam ſi omni ei ineſt, quod ſub nomine eſt, modo non ſoli, interempta eſt definitio.*

Aſſignat tertiam rationem, ꝙ ideo difficilius eſt cōſtruere ꝗ deſtruere, quoniam ad hoc, vt definitio conſtruatur de definito, oportet oſtēdere definitionem ineſſe omnibus cōtentis ſub definito, & non ſufficit, quoniam ſubſtantia animata ſenſitiua bipes omnibus ineſt, quibus homo ineſt, & E
tamen non eſt hominis definitio. Ideo oſtēdere oportet ēt ꝙ conuertatur, ꝙ videlicet definitum inſit omnibus qbus ineſt definitio. Et quia aliquibus ineſt ſubſtātia animata ſenſitiua bipes, quibus homo non ineſt, ergo ſubſtantia animata ſenſitiua bipes non eſt hominis definitio. Ad deſtruēdum vero definitionem ſatis eſt oſtendere, ꝙ non cuilibet inſit, quibus definitum ineſt, vel ꝙ definitum nō omni inſit, cui omni ineſt definitio. Ergo facilius eſt deſtruere ꝗ conſtruere. Non.n. oportet ad deſtruendum oſtendere ꝙ non omni, cui definitum ineſt, definitio inſit, & contra, cui omni definitio ineſt, non omni definitum inſit Quoniā ſiue oſtēdat hęc conuerſio, ſiue non, ad deſtruendā definitionem ſufficit oſtendere, eam non omni ineſt, cui omni definitum ineſt, dicit. { Inſuper conſtruenti quidem, vniuerſaliter eſt ſtatuen- F
dum ſyllogiſmum }.ſ. conuerſiuum, { nā oportet de omni de quo nomen }.ſ. definitum prędicatur, { prędicari & terminum, & ēt ad hęc conuerti de quo oratio } prędicatur, { & nomen }.ſ. definitum prędicari oportet. ergo ad conſtruendam definitionem duo requiruntur, & ꝙ definitio p̄dicetur vniuerſaliter de definito, & ꝙ definitū vlr de definitione. { Si. } (vt inquit) { debeat proprius eſſe aſſignatus terminus } deinde oſtendit vnum tantum eſſe neceſſarium ad deſtruendum, & dicit, { deſtruenti vero non neceſſe oſtendere vniuerſaliter }.ſ. ꝙ definitio nulli eorum inſit, quibus ineſt definitum, { ſufficit.n. oſtendere, quoniam de quodam eorum, quę ſub nomine }.ſ. definiti { ſunt, oratio }.ſ. definitiua { non verificatur } propter hoc, ſubſtantia animata ſenſitiua bipes non eſt animalis definitio, quoniam animal de boue prędicatur, de quo non verificat ſubſtātia animata ſenſitiua bipes, & hęc eſt prima facilitas quoniam eſt facilius oſtendere definitionem non omni, ꝗ nul-
li definito ineſſe. Secundo oſtendit, ſecundam facilitatē, & G
dicit, { & tam etſi vniuerſale oporteat deſtruere, nō tamen conuerti neceſſarium & in deſtruendo, } quod exponit, & dicit, { nam ſufficit deſtruenti vniuerſale oſtendere, quoniā de aliquo eorum, de quibus nomen prędicatur, oratio non prędicetur, } vnde quia animal prędicat de boue, de quo non prędicatur ſubſtantia animata ſenſitiua bipes, ideo deſtruitur hęc vlis, omne animal eſt ſubſtantia animata ſenſitiua bipes: & ita deſtruitur definitio. Deinde oſtēdit hoc ſufficere in deſtruendo, & dicit, { at econuerſo non neceſſarium, } non.n. neceſſariū eſt { vt oſtendatur, qm̄ de qbus oratio non prędicatur, neꝗ nomen prędicetur } nō.n. eſt neceſſariū ſi ſubſtantia animata ſenſitiua bipes, non prędicetur de omni animali, vt oſtendamus, animal prędicari de non omni ſubſtātia animata ſenſitiua bipede, qm̄ (vt Alex. inquit) hoc oſtendere non eſt vtile ad definitionis deſtructionē, quia ſufficit oſtendere quibus nomen ineſt. non omnibus ineſſe definitionem. Sic.n. deſtruet definitio. Deinde H
idē oſtendit alijs verbis: ſed idē eſt, & dicit. { Pręterea etiā ſi definitio omni ei ineſt, quod ſub nomine eſt, modo non ſoli } inſit, definito, { interēpta eſt definitio, } hoc pacto ſubſtantia animata ſenſitiua bipes, non eſt definitio hominis, qm̄ omni homini cōpetit, ſed non ſoli, auibus.n. competit, quę non ſunt homo. Ergo ad interimendū definitionē ſufficit oſtendere definitionē non ſoli definito ineſſe. Ac ad conſtruendā oportet oſtendere & ꝙ omni definito inſit, & ſoli. Ergo deſtruere facilius eſt. Alex. hic aſſignat aliā rōnem, quare non oportet in deſtructione definitionis vti conuerſione. Vnā rōnē aſſignauit quia ad deſtruēdā vlem affirmatiuā ſufficit aſſignare inſtantiā particularē negatiuā. Quia ſequitur, non omnis ſubſtātia animata ſenſitiua bipes eſt homo, ergo interimenda eſt hęc propoſitio, omnis ſubſtantia animata ſenſitiua bipes eſt homo, & quia ſufficit. nō oportet vti conuerſione. Aliā rōnē aſſignat ex eo, quia particularis negatiua non cōuertit. Et ideo non ſequit, quędā ſubſtātia animata ſenſitiua bipes nō eſt homo, ergo quidam homo non eſt ſubſtantia animata ſenſitiua bipes. Patet ergo facilius eſſe deſtruere definitionem, ꝗ conſtruere.

I *Similiter autem & circa proprium & genus ſe habet. In utriſq; enim deſtruere quam conſtruere facilius eſt. De proprio quidem, manifeſtum ex ijs, quæ dicta ſunt. Nam ut plurimum in complexione proprium aſsignatur, quare deſtruere quidem eſt unum interimenti. Conſtruenti uero omnia ſyllogiſmo colligere neceſſe eſt. Inſuper & reliqua fere omnia, quæ ad definitionem, & ad proprium conueniet dici. Nam & omni oportet, quod ſub nomine eſt conſtruenti monſtrare, quoniam ineſt. Deſtruenti autem ſufficit oſtendere uni nõ ineſſe. Præterea ſi omni ineſt, non autem ſoli, etiam ſic deſtructum ſit, perinde ac in definitione dicebatur.*

Cum declaraſſet definitionem facilius deſtrui q̃ cõſtrui, nunc hoc idem de genere, & ipſo proprio probat, & primo proponit, quod intendit, & dicit. { Similiter autem & circa proprium & genus ſe habet } quo ad facilem difficilemq; conſtructionem, ſicuti in definitione dictum eſt. { In vtriſq; enim } .ſ. genere & proprio (vt in definitione dictum eſt.) K { deſtruere q̃ conſtruere facilius eſt. } Poſtea proſequit, & primo de proprio, & aſſignat tres rationes, ponitur, ſecũda ibi inſuper & reliqua fere omnia, tertia aũt ibi { præterea ſi omni ineſt, } & primo proponit de proprio, quod intẽdit: & dicit, { de proprio quidem manifeſtum ex ijs, quę dicta ſunt } .ſ. ꝙ facilius deſtrui quã conſtrui poſſit. Deinde aſſignat primam rationem, quę poteſt intelligi bifariam, vno modo ſecundum Alexandrum, vt quoniam proprium cũ genere ordinatur, ergo ſicuti ad deſtruendum genus, ſatis eſt probare non omni ineſſe, cui aſſignatur genus, eodẽ modo, deſtruitur proprium, ſi oſtenſum erit non omni ineſſe, cui proprium eſt aſſignatum, & hoc dicit, { nam vt plurimum in complexione } ſubaudi cum genere { proprium aſſignatur, } quoniam vt genus debet competere omni, ſic proprium. { quare deſtruere quidem } proprium { eſt vnum interimenti, quia ẽt deſtruere genus, eſt interimere vnum. { Conſtruenti aũt } .ſ. genus { omnia ſyllo colligere neceſſe eſt. } L Ergo proprium cum conſtruemus, oportet oſtendere ipſum ineſſe omnibus contentis ſub ſubiecto, cuius proprium eſt aſſignatum. Hæc eſt expoſitio Alexandri. Aliter põt exponi, dicit.n. { nam vt plurimum in complexione } hoc eſt in oratione compoſita ex aliquo vice generis, & ex aliquo vice differentiæ { proprium aſſignat } .ſ. de ſpecie. { Quare deſtruere quidem } propriũ { eſt vnũ } .ſ. eorum, ex quibus oratio componitur, { interimenti, } ſi.n. oſtenditur vnum eorum, ex quibus cõponitur oratio, quæ eſt proprium alicuius ſpeciei, non ineſſe ſpeciei, interẽptum erit proprium. { Conſtruenti vero } proprium { neceſſe eſt ſyllo colligere omnia, ex } quibus oratio, quę proprium eſt, conficitur, modo facilius vnum ꝙ̃ plura ſiunt. Ergo facilius eſt deſtruere ꝙ̃ conſtruere. Deinde aſſignat ſecundam rationem, quę talis eſt, quę de definitione dicũtur, omnia fere, de proprio aſſignantur. Dico fere, quoniã definitio prædicatur in quid, propriũ in quale, ſed difficilius eſt conſtruere q̃ deſtruere definitionem, ergo ſimili ratione & M proprium difficilius eſt conſtruere quã deſtruere, dicit. { Inſuper & reliqua fere omnia, quę ad definitionem, & ad proprium conueniet dici, nam & omni oportet, quod ſub nomine eſt conſtruenti monſtrare, quoniam ineſt } in ipſo ꝓprio, quemadmodum in definitione, ſubaudi tu & ſemper & ſoli. { Deſtruenti autẽ ſufficit oſtendere vni nõ ineſſe, } nam ſic & definitio, & proprium deſtruet. deinde aſſignat tertiam rationem, & dicit. { Pręterea ſi omni ineſt, nõ aũt ſoli, ẽt ſic deſtructum ſit perinde ac & in definitione dicebatur. } Immo ſi omni ſoli, & non ſemper etiam ſic deſtruitur proprium. Patet igitur de proprio, quod de definitione dictum eſt.

De genere autem, quoniam conſtruere quidem neceſſe eſt uno modo, qui omni oſtendit ineſſe, deſtruenti autem dupliciter. nam ſiue nulli, ſiue alicui oſtenſum ſit non ineſſe, interemptum eſt quod in principio. Præterea conſtruenti quidẽ non N *ſufficit, quoniam ineſt, oſtendere. Sed & quoniam ut genus ineſt, oſtendendum. Deſtruenti autem ſufficit oſtendere non ineſſe, uel alicui, uel nulli. Videtur inſuper quemadmodum in alijs corrumpere quam facere facilius, ſic & in his deſtruere quam conſtruere.*

De genere ẽt probat, ꝙ facilius ſit deſtruere, quã cõſtruere, per duas rationes, & vnum ſignum, ſecunda ratio ibi. { Præterea conſtruenti } ſignum vero ibi { videtur inſuper. } Ratio ergo prima hæc eſt, quod pluribus modis fieri poteſt facilius fieri põt eo, quod fieri nõ põt niſi vno modo. Sed dupliciter contingit interimere genus, quia oſtẽdendo ipſum nulli ineſſe, vel nõ omni, cõſtruere vero vno modo, quia oſtendendo ſolum, quoniam ineſſet omni. Ergo facilius eſt genus deſtruere quã conſtruere. Primo ponit concluſionem, & dicit, de genere aũt } ſubaudi eodem eſt modo vt de definitione, deinde aſſignat minorem, & dicit, { quoniam conſtruere quidem neceſſe eſt vno modo, qui omni oſtendit ineſſe, deſtruenti aũt dupliciter, nam ſiue nulli ineſſe, ſiue alicui non ineſſe oſtenſum ſit, interemptũ eſt, O quod a principio } .ſ. ipſum genus. Maiorem tacuit, quia eã aſſignauit primo priorum. Vbi voluit facilius fieri, quod pluribus modis fit .ſ. ſubdiſiunctione, quàm illud quod fit vno tantum modo. Aut intellige quod fit pluribus modis facilius fit quàm id, quod fit paucioribus. cæteris .ſ. paribus. Deinde aſſignat ſecundam rationem, quæ talis eſt, ad conſtruendum genus oportet oſtendere, & quoniam omnibus ineſt, & ꝙ de illis prædicetur in quid. Ad deſtruendum vero ſufficit oſtendere, quoniam vel nulli ineſt, vel non omni ineſt, ergo facilius eſt deſtruere, dicit. { Præterea conſtruenti quidem non ſufficit, quoniam ineſt } omnibus { oſtendere, ſed & quoniam } ineſt omnibus, { & vt genus ineſt, } eſt { oſtendendum, } vt genus vero ineſſe, eſt ineſſe, vt prędicatum in quid eſſentiale { deſtruenti autem ſufficit oſtendere non ineſſe vel alicui, vel nulli ineſſe. Vltimo affert ſignum, & dicit, videtur inſuper quemadmodum in alijs } P .ſ. in naturalibus { corrũpere quã facere facilius, ſic in ijs, } quæ ad artem ſpectant, deſtruere quàm conſtruere. } Dixit autem { videtur, } quia ars non ſemper imitatur naturam, natura enim digitum ſuperfluum efficit, & aliquam demit, ars autem demit, & nunquam digitum facit.

In accidente uero uniuerſale quidem facilius deſtruere q̃ conſtruere. Nam conſtruenti quidem oſtendendum, quoniam omni, deſtruenti autem ſufficit oſtendere uni non ineſſe. Particulare uero econuerſo. nam facilius conſtruere quã deſtruere. Conſtruenti enim ſatis eſt oſtendere alicui ineſſe, deſtruẽti autem, oſtendendum quoniam nulli ineſt.

De accidente vero duo oſtendit, primum ꝙ facilius ſit vniuerſale problema deſtruere quam conſtruere. Secũdum ꝙ particulare ſit econuerſo. De primo dicit. { In accidente vero vniuerſale quidem } .ſ. problema { facilius deſtruere quam conſtruere eſt, nam. } (vt inquit) { conſtruenti Q quidem oſtendendum, quoniam } ineſt { omni, } qui enim conſtruit album omni homini ineſſe, non facile hoc facit. nam impoſſibile (vt Alexan. inquit) eſt illud verum eſſe. { Deſtruenti autem ſufficit oſtendere vni non ineſſe, } vt Socrati, & ſic vniuerſale problema interimitur, deinde oſtẽdit ſecundum, & dicit, { particulare vero } problema de accidente { econuerſo nam facilius eſt conſtruere, quàm deſtruere. Conſtruenti enim ſatis eſt oſtendere alicui ineſſe, } vt quoniam album ineſt Socrati, { deſtruenti autem oſtendendum, quoniam nulli ineſt, } vt quoniam album nulli homini ineſt, hoc autem eſt impoſſibile, nam impoſſibile eſt nullum hominem eſſe album, nec illa, quæ eſt aliquis homo non eſt albus deſtruit illam aliquis homo eſt albus, quoniam in aliquibus poſſunt ſubcontrariæ eſſe ſimul verę. Ergo particulare problema de accidente facilius conſtruitur quàm deſtruitur.

Manifeſtum

A *Manifeſtum autem qua de cauſa omnium facillimum eſt terminum deſtruere. Plurima enim ſunt in ipſo data multorum dictorum. Ex pluribus autem citius fit ſyllogiſmus. Nã veriſimile in multis magis quam in paucis peccatum fieri.*

Nunc comparat problemata omnia inter ſe, & primo oſtendit omnium problematum facillimum eſſe ad deſtruẽdum definitionem, & dicit. { Manifeſtum autẽ qua de cauſa omnium facillimum eſt terminum deſtruere } dicit { omnium } (vt Alex. exponit). ſ. vniuerſalium: & particularium, tam accidentalium quã cæterorum. Hoc probat duabus ratiooibus, prima talis eſt, ad plura citius, & facilius fit ſyllogiſmus deſtructiuos, conditiones requiſitæ ad definitionem ſunt plures. Ergo ad conditiones requiſitas ad definitionem citius, & facilius fit ſyllogiſmus deſtructiuus. Primo tangit minorem, & dicit, { plurima enim ſunt in ipſo data multorum dictorum } .i. ex multis, quæ dicuntur plurimæ ſunt conditiones datæ ac conceſſæ in ipſo termino, requiruntur enim ad definitionem perfectam, vt cum definito conuertatur (vt Alex. exponit) vt differentiæ ſunt eſſentiales, vt voces: quæ in ipſo termino ſunt, non æquiuocæ: nec multiplices ſint: & alia plura. Hactenus de minore: aſſignat maiorem, & dicit, { ex pluribus autem } hoc eſt contra plura autem requiſita { citius fit ſyllogiſmos } .ſ. deſtructiuus: cuius maioris rationem aſſignat: & dicit, { nam veriſimile in multis quã in paucis peccatum fieri. } Qui enim celeriter longiorem viam pertranſit, in plures caſus incidit: quã qui tarde breuiorem peragrat.

B

Inſuper ad terminum quidem contingit per alia argumẽtari. Siue enim non propria ſit definitio, ſiue nõ genus, quod aſſignatur, ſiue non ineſt, aliquod eorum, quæ ſunt in definitione, interempta fit definitio. Ad alia autem neque per ea, quæ ex terminis, neq; per alia contingit omnia argumentari. Sola enim ea, quæ ad accidens, communia ſunt omnibus prædictis. Ineſſe enim oportet unumquodq; eorum, quæ dicta ſunt. Si autem non ut proprium ineſt genus, nondum interemptum eſt genus. Similiter autem & proprium non neceſſarium, ut genus ineſſe. Neque accidens. ut genus, aut proprium: ſed ineſſe tantum. Quare nõ poßibile ex alijs ad alia argumentari, niſi ad definitionem ſolum. manifeſtum igitur quoniam facillimum omnium eſt terminum interimere.

C

Hic aſſignat ſecundam rationem, quæ talis eſt, deſtructis alijs prædicatis, deſtruitur definitio, deſtructa definitione, non deſtruuntur alia prædicata: ergo definitionem deſtruere eſt facilius quam cætera. Tenet conſequentia, quia prædicatum, quod poteſt deſtrui per proprias regulas: & per deſtructionem aliorum: facilius deſtruitur quam prædicatum, quod ſolum deſtruitur per proprias regulas. Primo ergo in enthymemate accipit primam propoſitionem: quę eſt prima pars antecedentis: & dicit. { Inſuper ad terminum quidem contingit per alia argumentari, } id eſt per deſtructionem aliorum deſtruere terminum: & hanc exponit: & dicit, { ſiue enim non propria ſit definitio, } id eſt ſiue definitio non inſit definito vt proprium, { ſiue non genus } ſit { quod aſſignatur } in ipſa definitione, { ſiue non ineſt. } (quod attinet ad accidens, cuius eſſe eſt ineſſe.) { aliquod eorum, quæ ſunt in definitione: interempta eſt definitio, } qui enim deſtruit definitionem: contingit & per alia loca, per quæ deſtruimus problemata cæterorum prędicatorum eam deſtruere. nam per ea loca, quibus proprium oſtenditur non conuerti cum eo, de quo aſſignatum eſt, definitio interimitur: quaſi ipſa non conuertatur cum definito. Inſuper per ea loca, quibus oſtenditur aſſignatum genus eſſe extraneum: vel non eſſe proximum: aut non ſubſtantiale: deſtruetur genus: quod aſſignatum eſt in definitione: vel quia, non ineſt definito: vel quia non ineſt: vt genus & ſic deſtruitur definitio adhuc per ea loca: quibus

D

oſtenditur album non ineſſe Socrati, deſtruitur definitio hominis hæc. videlicet ſubſtantia animata irrationalis, & definitio maris illa. videlicet humidus potus: quoniam deſtructa aliqua parte earum: quæ ſunt in tota definitione: & definitio tota deſtruetur. Deinde accipit ſecundam propoſitionem antecedentis, & dicit, { ad alia autem } prædicata, { neque per ea } loca, { quæ } ſunt { ex terminis: } & definitionibus: { neque per alia } loca aliorum prædicatorum { contingit omnia argumentari } ad deſtructionem alicuius eorum: non enim ſi demonſtratur riſibile nõ ſubſtantialiter ineſſe: homini, erit deſtructum proprium. Nec ſi genus aſſignatum in definitione non erit bene aſſignatũ: erit deſtructum genus. Deinde exponit loca: quæ communia ſunt omnibus prædicatis: & dicit, { ſolum enim ea } loca, { quæ ſunt ad } deſtruendum { accidens: communia ſunt omnibus prædictis } ſcilicet deſtruendis: { ineſſe enim oportet: vnumquodq; eorum } prædicatorum: { quæ dicta ſunt: } modo ineſſe attinet ad accidens: ergo per ea loca, quibus deſtruitur ineſſe: deſtruuntur omnia prædicata. Deinde oſtendit per alia loca aliorum non deſtrui alia prædicata, & dicit. { ſi autem non: vt proprium ineſt genus: nondum interemptum eſt genus. } ergo per loca deſtructiua proprij non deſtruitur genus. { Similiter autem & proprium: non neceſſarium vt genus ineſſe. } Ergo per loca deſtructiua generis, non deſtruitur proprium. { nec accidens, vt genus aut proprium } ergo per loca deſtructiua generis & proprij: non deſtruitur accidens; { ſed } per ea loca: quibus deſtruitur { ineſſe, deſtruitur { ſolum } accidens. { Quare non poſſibile ex alijs } locis aliorum { ad alia } deſtructiue { argumentari, niſi ad definitionem ſolum. } Excipiantur tamen loca accidentis, quæ omnibus communia ſunt. Tunc infert concluſionem: & dicit, { manifeſtum igitur: quoniam facillimum eſt terminum interimere, } quia tam per propria, quam per cæterorum loca interimi poteſt. Cætera vero per propria loca duntaxat deſtruuntur.

E

F

G

Conſtruere autem difficillimum. Nam & illa omnia oportet ſyllogizare. Et enim quoniam inſunt, quæ dicta ſunt. Et quoniam genus eſt, quod aßignatum eſt. Et quoniam propria eſt definitio, & adhuc præter hæc, quoniam ſignificat quod quid erat eſſe oratio. Et hoc probe oportet feciſſe.

Cum declaraſſet quo modo definitio ſe habet ad deſtructionem, nunc exponit quo nam modo ſe habet ad conſtructionem, & dicit, { conſtruere autem } definitionem de definito { difficillimum, } cuius rationem aſſignat, & dicit, { nam illa omnia oportet ſyllogizare, } quæ ſubaudi ſyllogizantur ad conſtructionem cæterorum prædicatorum, & vltra ea adhuc aliquid aliud, & exponit, quę oportet ſyllogizare, & dicit, { & enim } oportet ſyllogizare, H { quoniam inſunt, quæ dicta ſunt } ſcilicet quoniam inſunt definito partes definitionis, quæ dictæ ſunt in definitione, & hoc quantum ad conditionem accidentis, cuius eſſe eſt ineſſe. { & } oportet ſyllogizare, { quoniam genus eſt, quod aſſignatum eſt, } ſcilicet in definitione, quantum ad conditionem generis, { & } oportet ſyllogizare, { quoniam propria eſt definitio } hoc eſt cum ſuo definito conuertibilis, quantum ad conditionem proprij. Deinde addit, quid vltra hæc oportet ſyllogizare, non enim hęc ſufficiunt ad rationem definitionis, & dicit, { & adhuc præter hæc, { oportet ſyllogizare quoniam oratio } definitiua { ſignificat, quod quid erat eſſe } definiti, & hoc quo ad conditionem definitionis. Addit { & hoc } ſcilicet quòd vltra cætera oportet conſiderare, { oportet probe } atque bene, concocteque { feciſſe. } Niſi enim probe ſyllogizetur definitionem ſignificare quod quid erat eſſe, definitio erit immanifeſta, & fortaſſe ſuperfluum aliquid habebit. Et propterea ad oſtendendum definitionem ſignificare quod quid erat eſſe definiti, Ariſtoteles plura loca aſſignauit.

I *Aliorum autem proprium maxime huiuſmodi, nam in-*
terimere quidem facilius. Quoniam ex pluribus plerunq;
eſt. Conſtruere autem difficillimum. Quoniam multa opor-
tet aſtruere, & adhuc quoniam ſoli ineſt, & quoniam con-
uerſim prædicatur de re.

Nunc & de proprio eadem, quæ de definitiõe dicta ſunt
aſſignat, & dicit, { aliorum autem } prædicatorum { pro
prium maxime huiuſmodi, } id eſt tale eſt, qualis definitio,
& exponit, quo modo maxime talis eſt, qualis definitio, &
dicit, { nam interimere, } ſcilicet proprium { quidem fa-
cilius } eſt, { quoniam } proprium { plerunq; eſt } oratio
{ ex pluribus } compoſita, quæ a recentioribus (vt in prio-
ribus libris diximus) deſcriptio dicitur, conſtans. videlicet
ex aliquo loco generis. ex aliquo loco differentiæ. Ergo ſi-
cut definitionem interimere eſt facile, propter compoſitio
nem, qua conſtat, ita proprium interimere facilius erit quã
interimere cætera propter compoſitionem. Dixit autem
{ plerunq;, } quia reperitur etiam proprium incomple-
xum, vt riſibile hominis & reperitur complexum, vt habe
K re tres angulos æquales duobus rectis, eſt oratio, quæ pro-
pria eſt triangulo. Et cum declaraſſet proprium maxime ſi-
mile eſſe definitioni quo ad deſtructionẽ, declarat hoc idẽ,
quo ad conſtructionem, & dicit, { conſtruere autem diffici
limum, } vt de definitione dictum eſt. & aſſignat cauſam,
& dicit, { quoniam } cum ſit oratio complexa ex aliquo
loco generis, & aliquo loco differentiæ compoſita, { mul-
ta oportet aſtruere, } primum quidem, ꝙ partes inſit ſub
iecto, quo ad conditionem accidentis, deinde ꝙ genus aſſi-
gnatum in ea ſit proximum & non remotum, vel extra-
neum, { & adhuc } vltra hæc oportet ſyllogizare, ꝙ inſit,
vt definitio. ſ. { ꝙ inſit ſoli, } & non alteri a ſubiecto; { &
quoniam conuerſim prædicatur de re } non enim ſufficit
ineſſe ſoli, nam ſymum naſo ſoli ineſt, non autem conuer-
ſim, ergo oportet, vt inſit ſoli, atq; conuerſim, quantum ad
conditionem definitionis.

Facillimum autem omnium conſtruere accidens. Nam in
L *alijs quidem non ſolum ineſſe, ſed & quoniam ſic ineſt, oſten*
dendum. In accidente uero, quoniam ineſt dũtaxat ſufficit oſ
tendere. Deſtruere autem difficillimum eſt accidẽs, quia quã
pauciſſima in eo data ſunt. Non enim conſignificatur in acci
dente quo modo ineſt. Quare in alijs quidem dupliciter in-
terimere contingit, aut oſtendendo, quoniam non ineſt, aut
quoniam non ſic ineſt. In accidente uero non contingit interi
mere, niſi oſtendendo, quoniam non ineſt. Loci igitur per
quos copioſi erimus argumentari ad ſingula problemata,
fere ſufficienter enumerati ſunt.

De accidente vero hæc eadem diſputat, & dicit. { Facil
limum autem omnium } eſt { conſtruere accidens, nam in
alijs, non ſolum ineſſe, ſed & quoniam ſic ineſt, } definitio
quidem, vt ſignificans, quod quid erat eſſe proprium, vt
conuerſim prædicatum, genus, vt proximum dicens quid.
M { In accidente vero, quoniam ineſt duntaxat ſufficit oſtẽ
dere, } ſufficit enim ad conſtructionem oſtendere ſolum ꝙ
Dubi. album inſit Socrati. Sed dubitaueris fortaſſe non ab ra-
tione, nam vt in problematibus de accidente dictum eſt,
trifariam in accidente quærimus, vt vtrum hoc huic ineſt,
& vtrum hoc eſt: & vtrum hoc ineſt huic, vt accidens. Er-
go ad conſtruendum accidens non ſufficit oſtendere, quo-
niam ineſt, ſed quoniam eſt, & ineſt, & ſic ineſt. Dicendũ
accidens conſiderari poſſe, quo ad id, quod eſt materiale
omnium prædicatorum, vt quo ad ipſum ineſſe, & quan-
tum ad hanc intentionem loquitur Ariſtoteles cum aſſerit
conſtrui accidens cum ſolum oſtenditur ipſum ineſſe. Alio
modo quo ad id, quod eſt formale, quo. videlicet differt ab
alijs prædicatis: & ſic loquitur in problematibus de accidẽ-
te. Deinde oſtendit, quo modo accidens ſe habet ad deſtru-
ctionem, & dicit, { deſtruere autem difficillimum eſt acci-
dens, quia quam pauciſſima in eo data ſunt. } Immo ex
vno ſolo loco oſtendimus accidens, quoniam quo oſtendi- N
mus ipſum non ineſſe ſubiecto. Id autem quod vno vel pau
ciſſimis modis fit, difficillime facimus. { non enim conſigni
ficatur in accidente, quo modo ineſt, } vtrum vt genus: aut
proprium, aut definitio. Ex ijs concludit differentiam acci-
dentis ad cætera, & dicit, { quare in alijs quidem } prædica
tis { dupliciter interimere contingit, } ſcilicet generatim,
{ aut oſtendendo, quoniam non ineſt, aut quoniam non ſic
ineſt. } Propter hoc facile eſt illa deſtruere. { In accidente
vero, non contingit interimere niſi } vno modo videlicet
{ oſtendendo, quoniam non ineſt, } & propterea ipſum
deſtruere eſt difficillimum. Demum epilogat, & dicit, { lo-
ci igitur per quos copioſi erimus argumentari ad ſingula
problemata, fere ſufficienter enumerati ſunt. } Dixit au-
tem { fere, quoniam, } quoniam non ita ſufficienter, quin
inueniri poſſint & alij. Hæc de ſeptimo libro.

Finis Libri Septimi.

INCIPIT LIBER OCTAVVS O
Topicorũ, cum eiuſdem Auguſtini Niphi Medices Commẽtarijs.

P OST HAEC AVTEM DE
ordine & quo nam modo oportet
interrogare, dicendum.

A LEXANDER A-
phrodiſeus vir doctiſ
ſimus & inter peripa
teticos interpretes ſum
mus diſſecuit præſen
tem librum diuerſis
modis. Primus quidem, quo hunc librum diſſecuit in tria ca
pita, in quorum primo aſſerit Ariſtote. agere de interroga P
tione & reſponſione, quæ. videlicet harum recta, quæue nõ
recta ſit, inſuper & de annexis. Agit enim in primo capite
de annexis interrogationi, vt de ijs, quæ ad celandum atti
nent, deq; ijs, quibus interrogans compellere poteſt reſpon
dentem vt vniuerſalem propoſitionem concedat, quippe
cum ſine ea ſyllogiſmus fieri non poſſit. Agit inſuper de an
nexis reſponſioni, vt de propoſitionum diuiſione, de ſigni-
ficatis ambiguis, & de inſtantijs, hæc de primo capite. In ſe
cundo vero oſtendit quot modis laudari vituperariq; poſ-
ſit diſputatio, quoniam trifariam, aut in ſe, aut ratione ha-
bita ad problema, aut ad alterum diſputantium. In tertio
vero capite aſſignat præcepta exercitationis, quibus vnus
qui ſe exercere poteſt, antequam ad diſputationem perue
nerit. Hic eſt primus diuiſionis modus, qui traditur ab Ale-
xan. Alius Alexandri modus eſt, quoniam cum primo li-
bro problematum dialecticorum diuiſionem feciſſet, oſtẽ-
diſſetq; quatuor eſſe, atq; in alijs libris loca aſſignaſſet, qui- Q
bus facile poſſumus conſtruere atq; deſtruere omne pro-
blema, in hoc libro, qui vltimus eſt, de eorum vſu diſſerit.
non enim locorum inuentio ſufficit dialectico, vt poſſit
propoſitum ſyllogizare, ſed ordine, vſuq; indiget. Cauſa
autem, quia dialectici oratio, ſiue facultas ad alium eſt, col-
ligitq; propoſitiones ex interrogatione, quibus propoſi-
tum ſyllogizat. Huic nobis ſigno eſt, ꝙ dialectica defini-
tio contradictionis ſit interrogatio. Præterea opus eſt dia
lecticum habere ordinem quendam in his, quæ interrogat,
non enim reſpondentes eaſdem reſponſiones afferent, quo
uis modo de propoſitionibus interrogati. Sed plerunque
qui interrogati ſunt, nonnullas propoſitiones abſolute ne-
quaquam concederent, quas vi interrogationis compellũ
tur concedere. Quare dialecticum artem, modum, atq; or
dinem habere oportet ad interrogandum, vt accipiat per
interrogationem propoſitiones, quæ ad ſuum ſyllogiſmũ
vtiles ſunt. Hoc idem declarat ſimilitudo ad rhetorem, nã

A vt rhetori qui dicit ad aliũ, vel ad iudicem vel ad theatrũ, vel ad prætorem, eſt opus inuentione locorum, quæ dicenda ſunt ad perſuadendum, & diſpoſitione eorum, quæ eſt ordo orationis dicendæ, ita dialecticus poſt locorum inuẽtionem, indiget ordine atq; diſpoſitione, ad interrogãdũ. Eſt enim diſpoſitio interrogandi ſimilis diſpoſitioni, quæ eſt in rhetorica locutione. Sed quoniam dialectici, non ſolũ eſt interrogare, ſed etiam reſpõdere, vt in principio dixit. ideo non ſolum interrogandi rationem, ſed etiam reſpondendi opus eſt tradere. Eſt enim interrogantis bene interrogare, hoc eſt vtiliter accipere ea, quæ vult, ſic & reſpondentis bene reſpondere, hoc eſt nihil concedere interrogãti, quod ſit contra data ab eo in principio. Hac de cauſa nõnulli hunc librum de interrogatione, & reſponſione inſcribunt, alij vero de ordine reſpondendi, ex hac Alex. præfatione, poteſt hic liber diuidi in tria capita, in quorũ primo inſtituit interrogantem, in ſecundo, inſtituit reſpondentẽ, in tertio tradit rationem exercitationis, quæ vtriq; communis eſt. B Vel tertio aliter Alex. præfacit, (vt inquit) cum Ariſt. docuiſſet genera problematum quatuor eſſe, & quintum de eodem, aſſignaſſetq; eorũ loca conſtructiua, & deſtructiua, nunc vult docere ordinem in ipſis proferendis, ne videlicet ea inordinate proferamus, optima enim diſpoſitio eſt ſcire, quid primum, quidve vltimum ſit proferẽdum, ne more rhetorum diſputetur, qui loca, locorũq; ordinem, non, vt natura expoſcit, ſtatuit, ſed vt tempus poſtulat, diſponunt, propterea dicit. { Poſt hæc autem de ordine, & quonã modo } .i. & qua nam diſpoſitione { oportet interrogare, dicendum, } & quæ de interrogatione ꝓpoſuit, eadem de reſponſione dicet. Ex verbis Alex. patet primo Ariſt. per ordinem hic non intellexiſſe, figuram ſyllogiſticam, quæ eſt debita diſpoſitio terminorum ad terminum medium. Sed intellexiſſe diſpoſitionem, qua ſic, vel aliter diſponit interrogationem, vt poſſit probabiles propoſitiones colligere a reſpondente ad probabiliter ſyllogizandum propoſitam cõcluſionem. Et cum dixiſſet, { quo C nammodo oportet interrogare, } non intellexit, quo ad formam quærendi, quę fit per notam interrogationis, ſed intellexit modum diſpoſitionemq; proponendi propoſitiones reſpondenti, modo videlicet quo facilius a reſpondente poſſit propoſitiones habere vtiles ad propoſitam cõcluſionem, differt autem ordo a diſpoſitione, nã ordo non poteſt eſſe niſi inter prius, & poſterius, diſpoſitio vero inter æqualia, modo ſint in aliquo diſparia.

Oportet autem primum quidem eum, qui interrogare debet, locum inuenire, unde ſit argumentandum. Secundum autem interrogare, & ordinare ſingula apud ſeipſum. Reliquum uero & tertium dicere iam eadem ad alterum.

Cum propoſuiſſet intentionem, nunc (vt placet quibuſdam Iunioribus) præmittit conditiones dialectici, vt vero alijs videtur. aſſignat ordinem dicendorum ad dicta, vt autem Alberto viſum eſt, præmittit quæ facere debet interrogans ſiue opponens, ſed quouis modo introducatur textus, Albertus cum ſuis ſequacibus, aſſerit primum, quod fa D cere debet opponens ante locorum inuentionem, eſt interrogare problema, quod conſtruere vel deſtruere intendit, quoniam (vt inquit) in omnibus præſtituendus eſt finis, ut ab eo dirigamur. Interrogata vero concluſione ſecundum eſſe aſſerit formare apud ſe interrogationes proponendas in forma, qua magis conceſſibiles efficiantur a reſpondente. tertium inuentas interrogationes, atq; formatas, & cõcluſionem habitam proponere reſpondenti, vt perficiatur diſputatio. Adinolphus autem, aſſerit tres conditiones dialectico neceſſarias Ariſt. proponere, primam, ut interrogationes inueniat, ex quibus poſſit argumentari, ſecundã, vt interrogationes inuentas ordinet atq; diſponat, modo quo facilius reſpondens concedat eas. tertiam, vt interrogationes inuentas, & apud ſe ordinatas atq; diſpoſitas reſpondenti proponat: quoniam (vt inquit) in his tribus. ſ. interrogationum inuentione, & inuentarum ordinatione, & inuentarum, atq; ordinatarum, prolatione ad alterum B conſiſtit officium dialectici. Ex externis vero nouiſſimi, primum horum aſſerunt eſſe locorum inuentionem, vnde dialecticus argumentari poſſit, ſecundum interrogationũ ordinationem apud ſe in figura ſyllogiſtica. tertium ſyllogiſmos ordinatos, diſpoſitoſq; in diſputationis forma, ad alterum dirigere. Quæ omnia ex falſis tranſlationibus proficiſcuntur, cuius ſignum eſt, quoniam Ariſt. cum hæc, quę proponit, proſequitur, nullum horum, niſi tertium exequitur. Quare Alex. non recedens a verbis Ariſt. aſſerit eum, qui dialectice eſt interrogaturus. primum debere animaduertere, vnde loca accipiat pro diſputatione perficiẽda, & hoc dicit Ariſt. { Oportet autem primum quidem eum qui interrogare debet locum } .ſ. vnum, vel plures { inuenire, vnde ſit argumentandum } hoc eſt quibus poſſit diſputationem perficere ex illo vel illis argumentando. Et hãc primam dialectici partem perfecit in præcedẽtibus libris, ubi F aſſignauit omnia loca ad omnia problemata ſiue deſtruenda, ſiue conſtruenda. { Secundum autem, } eſt ex locis inuentis, & acceptis { interrogare, & } pro .i. { ordinare ſingula } hoc eſt ſingulas interrogationes { apud ſeipſum, } antequam eas proferat ad alterum, { ordinare. } (vt Alexan. inquit) .i. modo dialectico formare. ſ. contradictoriæ, verbi gratia vtrum anima immortalis eſt aut non. Et per interrogationes Alexand. (vt mihi uidetur) intelligit, tam concluſiones, quę in principio ſunt problemata, quàm propoſitiones, ex quibus ſumpto conſenſu reſpondentis, remanent propoſitiones in ſyllogiſmo dialectico. quas propoſitiones interrogans ex locis accipit, non tamen abſq; reſpondentis conſenſu. Deinde aſſignat tertium, & dicit. { Reliquum vero & tertium eſt dicere iam eadem } modo quo apud ſe diſpoſita, atq; ordinata ſunt, { ad alterũ } hoc eſt reſpondenti, vt dialecticus diſputationem perficiat & victoriam ex ea reportet.

Quo quidem ad locum ipſum inueniendum, ſimiliter philoſophi, & dialectici conſideratio eſt. Verum illa ordinare iam atq; interrogare proprium dialectici eſt. Ad alterum enim omne tale eſt. Philoſopho autem & quærenti per ſeipſum nihil curæ eſt, ſi uera quidem ſint, & nota, per quæ eſt ſyllogiſmus, & non ponat ea, qui reſpondet. Quoniam propinqua ſunt illis, quæ ſunt ex principio. Et præuidet, quod ſubſecuturum eſt. Sed fortaſſe & ſtudioſe aget, quoniam maxime notæ, & propinquæ ſunt dignitates. Ex illis enim ſciẽtifici ſyllogiſmi. G

Cum aſſignaſſet partes officij dialectici, nunc comparat dialecticum, & demonſtratorem adinuicem, & primo aſſignat inter eos conuenientiam, & dicit. { Quo quidem ad locum ipſum } vel ad loca { inueniendum, ſimiliter philoſophi } .ſ. demonſtratoris { & dialectici conſideratio eſt } Nam dialecticus quouſq; loca inuenerit conſtruendi, uel deſtruendi propoſitum, & non ea protulerit reſpondenti, ſimilis eſt demonſtratori, vt Alexã. inquit. ab ipſiſmet locis, quibus dialecticus inueſtigat conſtruere, vel deſtruere, a ſimilibus inueſtigat demonſtrator, & quouſq; habent facultatem huiuſmodi inueſtigationum, eadem eis eſt conſideratio, Deinde aſſignat differentiam, & dicit. { Verũ illa } H loca inuenta { ordinare iam } .ſ. apud ſe, { & interrogare } .i. & ordinata proferre reſpondenti, { propriũ dialectici eſt, } & non demonſtratori. { Ad alterum enim omne tale eſt } .ſ. & ordinare loca, & ea interrogare. hæc ex parte dialectici, quæ vero ex parte demonſtratoris, exponit & dicit. { Philoſopho autem } .ſ. demonſtratori, { & } ſubaudi dialectico { per ſeipſum quærenti, } qui nondum protulit reſpondenti, { nihil curæ eſt, ſi vera quidem ſint, & nota, per quæ eſt ſyllogiſmus, & non ponat ea, qui reſpondet } .q.d. demonſtrator nõ curat habere conſenſum reſpondentis, modo vera ſit, & nota, per quæ eſt ſyllogiſmus. Dialecticus autem non curat habere conſenſum reſpondentis dum apud ſe loca, & interrogationes diſponit,

nec curat, vtrū vera & nota ſint, per quę ſyllogiſmus eſt futurus, quoniam ei ſatis eſt, vt concedantur a reſpondente.

Quo autem ad verba attinet, per ponere, cōcedere vel amittere, aut dare intelligit. ergo demonſtratori, & dialectico quærenti: de duobus nulla eſt cura, vt de veritate eorum, ex quibus ſyllogiſmus fit, & de conſenſo dato a reſpōdente. Et ſi dices, quomodo de veritate talium demonſtratori nulla eſt cura, cum ipſe non ſyllogizet, niſi ex veris. Dicendum quod non eſt cura in ordine ad alterum. Vnde nec demonſtrator, nec dialecticus in illo priore, in quo apud ſe ordinat, habet curam de veritate eorum, ex quibus fit ſyllogiſmus, in ordine ad alterum, tamen demōſtrator habet curam de veris ſimpliciter, dialecticus nullo pacto, ſed ſolum de probabilibus. Et demonſtrator dico non curat de conſenſu reſpondentis, { quoniam } propoſitiones, ex quibus facit ſyllogiſmū, { propinqua ſunt illis quæ ſunt a principio } .i. problematibus vel quæſitis, quæ ſunt a principio. Demonſtrat enim ex proximis & non ex remotis futuram concluſionem: { & prævidet } .ſ. demōſtrator, quod ſubſecuturum eſt } .ſ. concluſionem, quoniam
K nō poteſt niſi ex propinquis, & proximis ſyllogizari. Quare non curat habere conſenſum reſpondentis, quoniam ea, per quæ ſyllogizat, ſunt ſimpliciter vera, & non remota, ſed proxima quæſitis, quæ demonſtrat, hoc pacto hunc locum intellexit Alexan. Accipit enim demonſtrator, quoniam anima ſeipſam mouet, tanquam veram, & notā propoſitionem, ex qua proxima ſequitur, quoniam anima eſt immortalis. At ſi reſpondens dialecticus non concedit hāc quoniam præcognoſcit concluſionem, quæ ex ea concludetur, opponens cogitare debet, quonam modo poſſit latere reſpondentem, vt concedat, quod ipſe intendit habere a reſpondente. Et ita interrogabit, vtrum aliud eſt, quod mouet animam, vel mouet ſeipſam, & ſi reſpondēs concedet, ꝙ anima ſeipſam moueat, ſyllogizabit, oē quod ſeipſum mouet, eſt immortale, anima autem ſeipſam mouet, ergo anima eſt immortalis. Demonſtrator ergo accepit propoſitionem propinquam concluſioni. ſ. ꝙ anima ſe
L ipſam moueat, quia non curauit de conſenſo reſpondentis. Interrogans accepit propoſitionem remotam videlicet vtrum aliud eſt, quod mouet animam, vel mouet ſeipſam, vt decipiat reſpondentem, & ex ea concedat propinquam, vt inferat ex propinqua concluſionem. Sed dices ſi demonſtrator procedit ex propinquis ergo non ex primis & dignitatibus, quaſi reſpondens dicit. { Sed fortaſſe & ſtudioſe, } ac ſcientifice { aget } demonſtrator, dum ſyllogizat ex proximis, { quoniam maxime notæ, & propinquæ } quæſitis, { ſunt dignitates, quare cum dignitates ædem ſint propoſitiones primæ & proximæ. ergo ſi demonſtrator ex propinquis procedit, procedet etiam ex primis, quoniam vnamet propoſitio eſt prima, & proxima ſcilicet dignitas. Attentione dignum, vt diximus in poſterioribus, multifariam eſſe dignitatem, aut ſimpliciter reſpectu omnium ſcientiarum, vt non eſt eiuſdem affirmatio, & negatio vera, aut reſpectu vnius ſcientiæ, vt punctus eſt, cuius pars non eſt, aut reſpectu vnius concluſionis, vt
M anima ſeipſam mouet, Ariſto. cum aſſerit dignitatem eandem eſſe primam, & proximam, de ea loquitur, quæ eſt reſpectu vnius particularis ſcientiæ, atq; concluſionis. Quo vero ad differentiam demonſtratoris, & dialectici attinet, ideo demonſtrator non interrogat, quia oportet eum credere, qui diſcit. Cum igitur demonſtrator loco interrogantis vtatur doctore, & loco reſpondentis diſcipulo, demonſtrator, qui eſt doctor non interrogat diſcipulum de propoſitionum conſenſu, quia diſcipulus debet credere. Interrogat autem de terminis, vtrum eos intelligat, nam ea, ex quibus procedit, notis terminis perſpicua ſunt diſcipulo. At in diſputatione dialectica, cū interrogans procedat ex probabilibus, quæ poſſunt vni videri, alteri vero non, ideo vult conſenſum a reſpondente, & propterea interrogat.

Loca igitur, unde oportet ſumere, dictum eſt prius. De ordine autem, & interrogatione dicendum, diuidendo propoſitiones præter neceſſarias, quæcūq; ſumendæ ſunt, ſiquidem neceſſariæ dicuntur, per quas ſyllogiſmus fit. N ſiquidē γὰρ autem δὲ

Hic proſequitur intentum, & primo enumerat propoſitiones, quæ ſunt interrogandæ, atq; ordinandæ, & enumerando has, continuat dicta dicentis, & dicit. { Loca igitur, vnde oportet ſumere, } quod erat primum propoſitorū, { dictum eſt prius } ſcilicet in libris ſeptem præcedentibus, { de ordine autem } propoſitionum quæ accipiuntur ex locis, { & } de { interrogatione } earum, { dicendū } nunc in hoc libro octauo. Deinde innuit hanc diuiſionem, ꝙ videlicet propoſitionum, quædam ſunt neceſſariæ, quædam præter neceſſariæ: & neceſſarias definit, aſſerens eas eſſe, per quas fit ſyllogiſmus ſcilicet principalis, vnde dicit. { Diuidendo propoſitiones præter neceſſarias } in omnes ſpecies, { quæcunq; ſumendæ ſunt } ad propoſitum O
noſtrum. { ſiquidem neceſſariæ dicuntur, per quas ſyllogiſmus } .ſ. principalis { fit. } dicitur autem ſyllogiſmus principalis, qui concludit alteram partem, quæſiti problematis, vt animam eſſe immortalem. Erat enim problema vtrum anima eſt immortalis aut non? & (vt Alexand. inquit) neceſſarias dicit has, nō quoniam ſunt de materia neceſſariæ, ſed quoniam cum ad minus fuerint duæ, neceſſario infertur concluſio.

Quæ autem præter has ſumuntur, quatuor ſunt, aut. n. gratia inductionis, ut detur uniuerſale, aut ad magnitudinē orationis, aut ad occultationem concluſionis, aut ut dilucidior ſit oratio. Præter autem nulla eſt aſſumenda propoſitio ſed per has augere, & interrogare tentandum.

Quoniam demonſtrator tantum neceſſariis vtitur propoſitionibus, & dialectici vtuntur pluribus aliis, ideo eas P
enumerans, dicit. { Quæ autem præter has } ſcilicet præter neceſſarias { ſumuntur, quatuor ſunt, } prout quatuor modis accipi poſſunt, { aut enim inductionis gratia, vt detur vniuerſale. } Dialecticus enim vtitur inductione, vt ex ſingularibus ſumat vniuerſale, & hæ inductiuæ vocantur. { Aut ad magnitudinem orationis } & hæ ampliatiuæ dicuntur. Dialecticus enim vt ab auditoribus ſapiens exiſtimetur, adducit in orationes ſuperfluas propoſitiōes. vt vtrum voluptas eſt ſecundum naturam, & quid eſt illud quod natura eſt, & natura idem eſt, & nō alterum, & quod natura eligibile eſt, & eligibile eſt honeſtum. ergo voluptas eſt honeſtum. Hæ enim acceptæ propoſitiones ſuperfluæ ſunt, & non vtiles ad concluſionem. Accepit enim has dialecticus, vt prolixam efficiat orationem. { Aut ad occultationem concluſionis } & propoſitiones tales occlatiuæ appellantur, veputa cum acceperit pro ſyllogiſmos propoſitionum, earum videlicet quæ concluſionem afferunt principalem, vt ſi concluſio fuerit, ſanum & ægrum ſunt oppoſita, neceſſariæ propoſitiones ſunt, ſanum & ægrum ſunt contraria, contraria ſunt oppoſita, ergo ſanum & ægrum ſunt oppoſita. Sed dialecticus volens decipere reſponden- Q
tem fortaſſe, quia non concedet minorem, eam ſic proſyllogizabit ſanum & ægrum ſunt inuicem corrupta, corruptiua autem inuicem ſunt incompoſſibilia, incompoſſibilia vero ſunt contraria. ergo ſanum & ægrum ſunt contraria, dixit. { ad occultationem concluſionis, } non quę propoſitum principale eſt, ſed concluſionem, intelligit omnē propoſitionem, quam vult celare, ſiue ſit propoſita concluſio, ſiue propoſitio neceſſaria ad ſyllogizandum propoſitum { aut, vt dilucidior ſit oratio, } & propoſitiones huiuſmodi explanatiuæ vocantur. ponitur enim per ſępe per exemplum, vel ſimilitudinem, aliqua propoſitio, quæ nihil præter alteram ſignificat, ſolum vt eam dilucidet, atq; perſpicuam reddat. addit { præter has autem } quatuor, vt exponit Alexand. { nulla eſt aſſumenda, } altera ſuperfluas, { ſed per has. i. ſed per vnum iſtorum modorum quatuor, { augere } amplificareq; orationem, { & interrogare tentandum. } Aut intelligere { præter has autem } .i. propoſitiones

A propoſitiones neceſſarias, & præter neceſſaria nulla ſumenda aſt alia propoſitio, quoniam omnis propoſitio, qua vtitur dialecticus eſt aut, neceſſaria, aut præterneceſſaria.

Sunt autem quæ ad occultationem, certaminis gratia, ſed quia omne negotium, quod huiuſmodi eſt, ad alterum eſt, neceſſe & illis uti.

Hic Ariſto. diluit tacitam dubitationem, poſſet enim dici, cœlare propoſitum eſſe oponentis ſophiſticæ, non autẽ dialectici, nam dialectica ipſa diſputatio ad veritatis inquiſitionem ordinata eſt, at per cœlatiuas propoſitiones veritas occultatur. ergo non pertinent ad dialecticum, reſpondet, { ſunt autem } propoſitiones { quæ } ſunt { ad occultationem, certaminis gratia, } ergo vt ſic non attinent ad dialecticum, { ſed quia omne negotium, quod eſt huiuſmodi } .ſ. dialecticum { eſt ad alterum, } vt ſic { neceſſe } eſt dialectico { illis vti. } quaſi reſponſio ſit, ꝙ dialectica bifariam poteſt conſiderari, aut vt veritatis inquiſitiua, & ſic B ad eam non attinet cœlatiuæ propoſitiones, aut vt eſt ad alterum ſcilicet oppoſitiua atq; interrogatiua, & ſic cœlatiuę propoſitiones attinent ad dialecticam. Poteſt enim dialecticus vti cœ[lat]iuis propoſitionibus ad proteruum, vt reducat eum ad vi[...]ctam, non autem per ſe, vt dialecticus, quoniam (vt Alex. inquit) non niſi ad tempus.

DE COELATIVIS PROPOSITIONIBVS.

Neceſſarias igitur per quas fit ſyllogiſmus, nõ ſtatim præordinandum, ſed abeundum ad ſuprema, ut nõ poſtulet quis contrariorum eandem diſciplinam, ſed oppoſitorum. Poſito enim hoc, & quoniam contrariorum eadem diſciplina eſt, ſyllogizabit, quoniam ex oppoſitis contraria ſunt.

Cum aſſignaſſet propoſitiones, quę ſunt ordinandę, atq; interrogandæ nunc docet eas ordinare, atq; interrogare, vel nunc docet vſum earum. Attentione tamen dignũ, cœlatiuas propoſitiones multifariam eſſe, aut ad cœlandũ intentionem opponentis, vt cum opponens voluerit reſpon C dentem confundere & proponat propoſitionem ex terminis ignotis reſpondenti, nam tunc reſpondens intelligens propoſitionem ſibi propoſitam confundetur ut ſi loco illius propoſitionis, omnis homo eſt animal, proponat hãc, omne b eſt a, vel aliquam aliam talem. Videtur enim confuſus reſpondens, quia dubitat concedere vel negare. Aut ad tollendam memoriam reſpondentis atq; iudicium vt cum opponens de altera propoſitionum ſyllogiſmi, a reſpondente habet conſenſum, & de altera quærit. Interponit enim tunc plures propoſitiones extra propoſitum, vt primæ quam conceſſerat obliuiſcatur, & alteram cuius opponens, quærit conſenſum, reſpondens non animaduertat. vt ſi concluſio ab opponente ſyllogizanda, ſic voluptas eſt honeſtum: & reſpondens conceſſerit opponẽti, omne eligibile honeſtum, antequã a reſpondente habeat hanc omnis voluptas eligibilis, interponat, & quærat, vtrũ voluptas eſt ſecundum naturam, aut non? & quid eſt ens ſecundum naturam, & utrum natura ſit idem an alterum. Et vtrũ D quod a natura eſt, ſit eligibile, aut nõ. Et vtrum omne eligibile ſit honeſtum, aut non? Reſpondens enim per tot interpoſitas propoſitiones neſciet diſcernere eam, quæ facit ad propoſitum opponentis, & ſic concedendo, hanc ultimã, omne eligibile eſt honeſtum, ſyllogizabit opponens, omnis voluptas eligibilis, per primam conceſſam, omne eligibile honeſtum, per vltimam conceſſam, ergo omnis voluptas eſt honeſtum, ad cœlandum propoſitionem neceſſariam in ſyllogiſmo, vt ſi opponens voluerit ſyllogizare, hanc concluſionem paris, & imparis eadem eſt diſciplina, non interroget hanc vtrum contrariorum eadem ſit diſciplina, aut non? ſed illam remotam, vtrum oppoſitorum ſit eadem diſciplina, aut non, quoniam ſi reſpondens concedet eſſe oppoſitorum eandem diſciplinam, contraria ſunt oppoſita, ergo contrariorum eadem diſciplina. Sed cũ par & impar cõtraria, ergo paris atq; imparis eadem erit diſciplina. Proſyllogiſtica igitur propoſitio oppoſitorum eadẽ eſt diſciplina, cœlatiua illius ſyllogiſticę erit contrariorum E eadem diſciplina, cœlatiua illius ſyllogiſticæ erit contrariorum eadem eſt diſciplina. Ariſtote. igitur de cœlatiuis huius tertij generis loquitur, & dicit. { Neceſſarias igitur } propoſitiones, quæ cœlantur, { per quas fit ſyllogiſmus } principalis, { non ſtatim } .ſ. in ſyllogiſmo principali { p̄ordinandum, } quoniam ſic non cœlaretur, { ſed abeundum ad ſuprema. } ideſt ad propoſitiones proſyllogiſticas remotas, immo quanto fieri poteſt ad remotiores. { Vt } ſi voluerit probare opponens paris & imparis eandem eſſe diſciplinam, { non poſtulet } atq; { quis } opponens interroget { contrariorum eandem diſciplinam } eſſe, { ſed oppoſitorum } eſſe eandem diſciplinam, quæ eſt proſyllogiſtica propoſitio, } poſito enim hoc ſcilicet in proſyllogiſmo, { & quoniam contrariorum eadem diſciplina eſt, ſyllogizabit, quoniam ex oppoſitis } & de numero oppoſitorum { contraria ſunt. } Et ſic habebitur propoſitio neceſ- F ſaria ad concluſionem, quæ eſt paris & imparis eadem eſt diſciplina hoc pacto, par & impar contraria, contrariorũ eadem diſciplina. ergo paris, & imparis eadem diſciplina. Cœlatiua ergo propoſitio erit illa proſyllogiſtica remota oppoſitorum eadem diſciplina, cœlat a vero eſt, contrariorum eadem diſciplina, quæ neceſſaria eſt ad principalem ſyllogiſmum.

DE INDVCTIVIS PROPOSITIONIBVS.

Si uero illam non ponat, per inductionem ſumendũ proponenti in particularibus contrarijs. Nam aut per ſyllogiſmum, aut per inductionem neceſſarias ſumendum, aut has quidem inductione, illas autem ſyllogiſmo.

Cum docuiſſet vſum cœlatiuarum interrogationum, nunc docet vſum inductiuarum propoſitionum, & dicit. { Si vero illam non ponat } reſpondens, & per { illam } Alexander neceſſariam ad ſyllogiſmum principalem intelligit, non autem proſyllogiſticam, quæ eſt neceſſaria ad ſyl G giſmum. Nam ſyllogiſtica eſt efficatior quàm proſyllogiſtica, & per illud verbum { ponat, } concedat intelligit, vel amittat, ſi itaq; propoſitionem neceſſariam reſpondens, non conceſſerit, { per inductionem ſumendum proponẽti in particularibus contrarijs, } vt ſi neceſſaria propoſitio, quam non concedit reſpondens, eſſet contrariorum eadem eſt ſcientia, accipiemus, paris, & imparis contrariorum eadem eſt ſcientia ſcilicet arithmetica, virtutis, & vitij vna eſt ſcientia .ſ. moralis, ſani & ægri vna eſt ſcientia ſ. medicinalis, & ſic de ſingulis eſt. ergo omnium contrariorum eadem eſt ſcientia. Huius reddit rationem, & dicit. { Nam } cum propoſitiones neceſſariæ duæ ſint, quibus concluſio principalis ſyllogizatur (vt libro priorum dictũ eſt) cum hæ non fuerint notæ, { aut per ſyllogiſmum, aut per inductionem } huiuſmodi ambas { neceſſarias ſumendum, aut hanc quidem inductione, illam aũt ſyllogiſmo. } hæc de vſu inductiuarum.

DE AMPLIATIVIS PROPOSITIONIBVS.

H *Quæcunq; autem ualde manifeſtæ ſunt, illas quoq; oportet protendere. Nam quod ſecuturum eſt, in abſceſſu, & inductione immanifeſtius eſt.*

Nunc de vſu propoſitionum ampliatiuarum rationem aſſignat, & aſſerit ſi ex neceſſarijs propoſitionibus fuerit aliqua immanifeſta reſpondenti, quia videlicet notum fuerit ei non eſſe concedendam, illa protendenda atq; amplificanda eſt, quia ſic propoſitio neceſſaria obſcura redderetur reſpondenti. Nam digreſſio a propoſito erit cauſa latentię illius, dicit. { Quæcunq; autem valde manifeſtæ ſunt } de neceſſarijs { loquor, } quibus reſpondentes non verecondantur contradicere, { illas quoq; oportet protendere, } protenduntur autem, cum antequam proponantur reſpõdenti, opponens interponit ſuperfluas, plures, ac plures. Vt ſi propoſitio neceſſaria nota fuerit omnis numerus eſt par vel impar, propoſitiones ad quas protendetur, erunt

I propponendæ, vtrum numerus ſit multitudo ex vnitati-
bus aggregata, aut non? vtrum numerus ſit quantitas di-
ſcreta, aut non, vtrum numerus ſit accidens, aut non, &
aliæ id genus. Reddit cauſam, & dicit. { Nam quod ſecutu
rum eſt } .ſ. omnis numerus eſt par, vel impar { in abſceſ-
ſu } .i. remotione, { & inductione } plurium talium, { im
manifeſtius eſt. } Nolo tamẽ ignores Alexandrum ea, quæ
hic dicit Ariſtote. omnia referre ad occultationem de qua
textu proximo locutus eſt, quod non placet mihi. nam Ari
ſto. tradidiſſet propoſitiones ampliatiuas, & earum vſum
aſſignaſſet. Quare vera hæc referenda ſunt ad ampliatiuas
propoſitiones.

DE EXPLANATIVIS PROPOSITIONIBVS.

*Præterea ſimul ipſas utiles protendere erit ei, & qui nõ
poteſt illo modo prompte ſumere.*

Nunc de vſu explanatiuarum aſſerit, cum reſpondens
prompte neceſſarias propoſitiones ſumere non poteſt ab
opponente explanandas eſſe, atque manifeſtandas, vt eas
K capias, aut per exempla, aut per ſimilitudines, vt poſtea
docebit, dicit. { Præterea } cum ijs protenſionibus, qua
dictæ ſunt, { ipſas } propoſitiones, { vtiles } quęq; neceſ-
ſariæ dicuntur, { ſimul } conueniens { erit ei } ſcilicet re-
ſpondenti, & qui non poteſt illo modo, } vt proponuntur
ab opponẽte, { prompte ſumere, protendere } ſcilicet ad
manifeſtiores, amplificare, quouſq; reſpondens capiat.

DE VSV INDVCTIVARVM PROPOSITIONVM.

*Igitur, quæ præter has dicta ſunt, harum gratia quidem
accipiendæ ſunt. Siquidem unaquaq; eo modo utendum indu
centi quidem a ſingularibus ad uniuerſalia. Et a notis ad
ignota, ſunt autẽ magis nota: quæ ſecundum ſenſum uel ſim
pliciter, uel multitudini.*

Cum docuiſſet vnum præterneceſſariarum propoſitio-
num in generali, nunc quaſi dilucidius cepetit vſum om-
L nium earum, & primo docet vſum in ſpeciali inductiuarũ
propoſitionum, proponit tamen quomodo propoſitiones
præterneceſſariæ ſe habeant ad neceſſarias ex dictis hoc in
ferendo, & dicit. { Igitur, quæ præter has } .ſ. neceſſarias
{ dictæ ſunt, harum } ſcilicet neceſſariarum { gratia qui-
dem accipiendæ ſunt, quoniam præterneceſſariæ ſunt or-
dinandæ, aut ad inducendas neceſſarias vniuerſales, aut ad
ampliandas eas, aut ad explanandas, aut ad cœlandas ip-
ſas, vt dictum eſt. Deinde exponit in ſpeciali vſum earum,
vt oſtendat præterneceſſarias eſſe inſtitutas gratia neceſſa-
riarum, & primo vſum inductiuarum, & dicit. { Siquidem
vnaquaq; } dictarum { eo modo } vt dictum eſt { vtendũ
inducenti quidem a ſingularibus ad vniuerſalia, & a notis
ad ignota. } Exponit autem nota, & dicit. { Sunt autem
magis nota, quæ ſecundum ſenſum, } vt ſingularia, ſingu
laria enim ſunt magis nota { vel ſimpliciter } ſcilicet ſa-
pientibus, { vel multitudini } ſcilicet vulgaribus, & hoc
ſatis eſt, ſingularia quidem quæ ſapientibus ſunt, notiora
M ſunt, vt ſol eſt maior terra, luna eſt minor Ioue, terra eſt ro
tunda, & id genus, ſingularia vero, quæ multitudini, ſunt
magis nota, infinita ſunt. illa quidem ſingularia ſapienti-
bus magis nota ſunt, quoniam (vt Alexander inquit) ea co
gnoſcunt per demonſtrationem, hæc autem multitudini,
quia ſenſibus eorum ſubiacent.

LOCVS COELANDI PRIMVS.

*Cœlãti uero proſyllogizare ea, per quæ ſyllogiſmus eius
quod ex principio eſt, debet fieri. Et hæc, ut plurimum. erit
etiam hoc, ſiquis non ſolum neceſſarias, ſed & earum, quæ
utiles ſunt ad illas, aliquam ſyllogizauerit.*

Cum aſſignaſſet vſum propoſitionum inductiuarum,
nunc oſtendit vſum earum propoſitionum, quæ ſunt cœlã
di gratia, vt ex ijs opponens poſſit cœlare, quodcunq; vo
luerit. Eſt enim cœlatio (vt Alexander inquit) methodus,
qua ſyllogizans poteſt propoſitum cœlare, & dicit. { Cœ N
landi vero } ſubaudi vtendum eſt { ſyllogizare ea } ſcilicet
maiorem, & minorem { per quę ſyllogiſmus fieri debet }.
principalis, qui eſt { eius } ſyllogizatiuus { quod eſt ex pn
cipio } .i. concluſionis principalis. Qui enim ſyllogizat ma
iorem vel minorem, vel vtranq; propoſitionem ſyllogiſ-
mi principalis, hic ſyllogizat, & cœlat, inquantum quidem
ſyllogizat proponens ſyllogiſmi principalis, proſyllogi-
zat, quo vero propter longius diſtare a propoſito inuolui-
tur reſpondens, cœlat. Addit { Et hæc vt plurimum } ſub
audi proſyllogizantur. Nam maior & minor ſyllogiſmi pn
cipalis, vt plurimum proſyllogizãtur. Deinde aſſignat aliũ
modum cœlandi etiam ex parte ſyllogiſmi, & dicit. { erit
etiam hoc } ſcilicet cœlatio, { ſiquis non ſolum } propo-
ſitiones { neceſſarias, quæ ſunt principalis ſyllogiſmi { ſed
& earum, quæ vtiles ſunt ad illas } .i. ſed proſyllogiſtica-
rum etiam { aliquam } vlterius { ſyllogizauerit, } erit. n.
hoc pacto cœlatio maior, quo maior ſit diſtantia a princi- O
pali concluſione. Fit igitur ex parte ſyllogiſmorum cœla-
tio, tum proſyllogizãdo propoſitiones ſyllogiſmi, tum pro
ſyllogizando propoſitiones proſyllogiſmi.

LOCVS COELANDI SECVNDVS.

*Inſuper concluſiones non dicere, ſed poſterius ſimul om-
nes ſyllogizare. Sic enim longiſſime abſcedet ab ea, quæ ex
principio, poſitione.*

Nunc docet vſum cœlatiuarum propoſitionum ex par
te concluſionis, & dicit. { Inſuper concluſiones non } de-
bet { dicere } qui vult reſpondentem latere. dico conclu-
ſiones tam principalis ſyllogiſmi quàm proſyllogiſmorũ,
{ ſed poſterius ſimul omnes ſyllogizare } & inferre. Et ita
qui vult latere, non ſtatim principalem concluſionem per
propoſitiones principales, & immediatas, ſed pro remotas
& diſtantes debet ſyllogizare concluſiones ſuperiores { po P
ſterius vero ſimul omnes, } & principales, & minus prin-
cipales { ſyllogizare. Sic enim longiſſime abſcedet, } atq;
diſtabit { ab ea poſitione, quæ ex principio eſt. } & vt ab-
ſcedens maximeq; diſtans latebit reſpondentem, vt vero
ſimul omnes concluſiones inferens, latebit confundendo
iudicium reſpondentis, dicit Alex. poſſibile eſſe dixit ſyllo
gizare concluſiones omnes, non vt omnes concluſiones ſi
mul aliquis dicat, ſed vt in omnibus ſyllogiſmorum propo
ſitionibus ſimul inducat vniuerſaliſſimã cõcluſionem, quæ
ex vltimo inductis dici debet.

LOCVS COELANDI TERTIVS.

*Vt autem uniuerſaliter dixerim, ſic oportet eum interro
gare, qui latenter interrogat, ut interrogata omni oratio-
ne, & eo dicente concluſionem, quæratur propter quid, id
autem erit maxime per antedictum modum. Nam ſola ulti-
ma dicta concluſione, immanifeſtum erit, quonammodo ac-
cidit. Quoniam non præuidit reſpondens ex quo accidit, non
digeſtis per membra prioribus ſyllogiſmis, minime etiã per
membra digeritur ſyllogiſmus concluſionis, cum non eius Q
ſumptiones ponuntur. Sed cum ea ſumuntur, a quibus ſyllo
giſmus fit.*

Quaſi ſummatim repetit, qualis debet eſſe cœlatio, &
ex parte ſyllogiſmorum, & ex parte concluſionis, & dicit.
{ vt autem vniuerſaliter } ſcilicet aggregando ex parte
ſyllogiſmorum, & concluſionis, { dixerim, ſic oportet
eum } ſcilicet opponentem { interrogare, qui latenter in-
terrogat, vt interrogata omni oratione } hoc eſt tota, &
non parte, { & } facta interrogatione, { eo } ſcilicet op-
ponente { dicente concluſionem, quæratur } ſcilicet a re
ſpondente { propter quid, } & vnde ſequitur hæc conclu
ſio. Hoc enim quærere eſſe non poteſt, niſi quia confuſus
relinquitur reſpondens, & non intelligit vnde inducta ſuit
concluſio, vt ſi problema eſſet, vtrum homo & equus ſint
ſubſtantia, aut non? & reſpondenti proponeretur, nonne
ſubſtantia de omnibus, quæ ſub ea ſunt, prædicatur? Si eo

A cõcedente, inferatur, ergo homo & equus ſunt ſubſtantia. Si reſpondens non intellexiſſet, vnde hæc concluſio inducta fuit, & opponens diceret ex illa, quam conceſſiſti videlicet ſubſtantia prædicatur de omnibus, quę ſunt ſub ea, in hoc caſo propoſitiones fuerint conceſſæ, poſtea inducta cõcluſio ex eis, & tamen rñdens quærit vnde infertur concluſio, hęc itaq; erit optima cœlatio. Deinde exponit, quomodo fit hæc maxima cœlatio ex parte concluſionis, & ſyllogiſmorum, & dicit. { id autem } .i. hæc maxima cœlatio { erit ſecundum dictum modum, } vt videlicet cum aliquis acceperit omnes propoſitiones abſq; proprijs cõcluſionibus, per quas principalis oſtenditur, & inducet ſolam vltimam concluſionem, ſic enim faciens, & proſyllogiſmorum propoſitiones accipiens, & proſyllogiſmorũ proſyllogiſmos, eorum concluſiones non inducens, ſed vltimam ex illis, maxime latebit. Cuius cauſam aſſignat, & dicit. { Nam } factis proſyllogiſmis, & proſyllogiſmorum
B proſyllogiſmis, & eorum concluſionibus non illatis, ſed ea quæ eſt vltima. { immanifeſtum erit } ſcilicet reſpondenti, { quonãmodo, } & vnde { accidit, } nam longe opponens reſpondentem a principali concluſione remouet, & ſic ignorabit vnde concluſio ſyllogizatur { quoniam } (vt inquit) { non præuidit reſpondens, } tot, & tantis propoſitis, { ex quo accidit, non digeſtis } atq; neq; bene cõprehenſis, { per membra, } hoc eſt per propoſitiones { prioribus ſyllogiſmis, vnde vltima concluſio eſt illata. Quod ſi ita fuerit oportebit eum quærere, vnde concluſio ſequitur, quare optima eſt cœlatio. Addit, etiam quando nõ digeritur, nec bene cognoſcitur ſyllogiſmus principalis, & dicit. { Minime etiam per membra digeritur ſyllogiſmus concluſionis, } qui dicitur principalis { cum non eius ſumptiones } ſcilicet maior, & minor { ponuntur } ſcilicet in eo, ſed cum ea ſumuntur, a quibus ſyllogiſmus fit, } hoc eſt, ſed cum ſumuntur propoſitiones proſyllogiſmorum, quibus probant propoſitiones principalis ſyllogiſmi. Oportet enim bene digeri ſyllogiſmum, cum propriç, & non
C temerç propoſitiones in eo collocantur. Et de cœlatione ex parte concluſionis, & ſyllogiſmorum hactenus.

LOCVS COELANDI QVARTVS.

poſtulata ἀξιώματα dignitates ppõnes

Vtile autem & non continua poſtulata ſumere, ex quibus ſyllogiſmi. Sed uiciſſim ad aliam & aliam concluſionẽ. Nam poſitis conuenientibus iuſta ſeinuicem.

Nunc rurſus docet cœlationem, quæ fit ex parte pluriũ ſyllogiſmorum. verbi gratia, ſit problema anima eſt immortalis, hæc concluſio poteſt ſyllogizari, primo ſic, omne ſeipſum mouẽs immortale, anima ſeipſam mouẽs, ergo anima eſt immortalis. Secundo ſic, omne cognoſcens ſe, immortale, anima cognoſcit ſe. ergo anima eſt immortalis. Si volueris latere reſpondentem, ſyllogizat hoc pacto, omne ſeipſum mouens immortale, anima cognoſcit ſe. ergo anima immortalis, vel ſic. omne cognoſcens ſe, immortale. anima ſeipſam mouet. ergo anima immortalis, hanc cœlationem tradit, & dicit. { Vtile autem, & non continua
D poſtulata. } ideſt propoſitiones ſumere, ex quibus ſyllogiſmi, } hoc eſt vtile eſt non ponere proprias propoſitiones ad propriam concluſionem. { ſed viciſſim } atq; permutatim pro cœlatione bonum eſt ſumere propoſitionem vnius proſyllogiſmi, qui eſt ad vnam concluſionem, & miſcere cum alia propoſitione alterius proſyllogiſmi, qui eſt ad aliam concluſionem. & hoc dicit, { ſed viciſſim } miſcere propoſitiones, quæ ſunt { ad aliam & ad aliam concluſionem } verbi gratia, ſit problema verum paris imparis eadem diſciplina aut non? vnus proſyllogiſmus eſt, diſperatorum eadem eſt diſciplina, oppoſita ſunt diſperata. ergo oppoſitorum eadem diſciplina. Alter proſyllogiſmus, incompoſſibilium eadem diſciplina, diſperata incompoſſibilia. ergo diſperatorum eadem diſciplina. Tertius proſyllogiſmus, oppoſitorum eadem diſciplina, contraria oppoſita: ergo contrariorum eadem diſciplina. Syllogiſmus ergo manifeſtus erit, contrariorum eadem diſciplina: par & impar contraria. ergo paris imparisq; eadem diſciplina. E
Latens vero erit, diſperatorum eadem diſciplina, contraria ſunt oppoſita, ergo paris & imparis eadem diciplina, vel ſic oppoſita ſunt diſperata, ꝯtraria oppoſita. ergo paris & imparis eadem diſciplina. Sumunt enim permutatim huiuſmodi ſyllogiſmi alteram propoſitionem vnius ſyllogiſmi, qui eſt ad vnam cõcluſionem, & alteram ex altero, qui eſt ad alteram concluſionem, & ſic latent reſpondentem: propterea ſubdit. { Nam poſitis } propoſitionibus { cõuenientibus iuſta ſeinuicem } vt decet, { magis quod accidit ex ipſis, manifeſtum, } ſed poſitis viciſſim latet oppõnẽs.

Quo vero ad verba attinet, poſtulata græce eſt ἀξιώματα, hoc eſt dignitates. Sed (vt Alexã. inquit) axiomata pro propoſitionibus ſyllogiſmi accepit.

LOCVS COELANDI QVINTVS.

Oportet autem & definitionẽ ſumere (in quibus poſſibile eſt) uniuerſalem propoſitionem non in ipſis, ſed in coniugatis. Nam decipiunt falſa ratiocinatione ſeipſos, quando in coniugato ſumitur definito, ſi non uniuerſale concedunt. Vt ſi oportet ſumere, quoniam qui iraſcitur, appetit pœnam, ſumatur ira appetitus eſſe pœnæ propter apparentem paruipenſionem. Et erit manifeſtum, quoniam hoc ſumpto, habemus uniuerſale, quod præelegimus. F

Nunc docet cœlationem, ex permutata definitionis aſſignatione, quæ talis eſt, ſi ex definitione opponens debet argumentari vniuerſalem propoſitionem, & latere reſpondentem, definitio ſumenda eſt in abſtractis, & non in concretis, & dicit. { Oportet autem definitionẽ vniuerſalem propoſitionem ſumere } dico { in quibus poſſibile eſt, } non enim in omnibus propoſitio vniuerſalis ſumi poteſt, quia nõ in terminis ſingularibus, & vbi videlicet volumus latere, { non in ipſis } propoſitis, de quibus eſt diſputatio, { ſed in coniugatis, } hoc eſt ſed in abſtractis eorum ſumatur definitio vt ſi problema ſit verum omnis, qui iraſcitur, pœnam appetit, aut non? vniuerſalis propoſitio quæratur in ipſa ira, quæ coniugatum eſt ipſi irato, & non in ipſo iraſcente. aſſignat cauſam, & dicit. { Nam decipiunt ſe G
ipſos falſa ratiocinatione } ſcilicet reſpondentes { quando in coiugato. } ideſt in abſtracto { ſumitur definitio, ſi non vniuerſale concẽdunt, } quia credunt ſe concedere propoſitionem indefinitam, & tamen concedunt propoſitionem vniuerſalem. Nam ſecundum Ariſto. in abſtractis vniuerſalis, & indefinita propoſitio eadem eſt: dat exemplum, & dicit, { vt ſi oporteret ſumere, quoniam qui iraſcitur appetit pœnam, } & accepit Ariſto. hic indefinitam pro vniuerſali. q.d. ſi velimus, vt reſpondens ſumat hanc omnis, qui iraſcitur appetit pœnam { ſumatur } ab opponenti { ira appetitus eſſe pœnę propter apparentem paruipenſionem & erit manifeſtum, quoniam hoc ſumpto, } atq; conceſſo a reſpondente { habemus vniuerſale, quod p̃elegimus. } ſ. illud omnis, qui iraſcitur, appetit pœnam. Cœlatio igitur hæc ex permutatione proficiſcitur, quę eſt definitionis a cõcreto ad abſtractum. H

At eis, qui in ipſis proponunt, ſæpe accidit, ut obſiſtat reſpondens, quoniam magis ſe habet in ea re inſtantia, ut quoniam non omnis, qui iraſcitur, appetit pœnam. Nam parentibus iraſcimur quidem, non autem pœnam appetimus. Fortaſſe autem non uera inſtantia eſt, nam in quibuſdam ſufficiens pœna eſt, triſtari ſolum, & facere pœnitere. Veruntamen habet aliquid ueriſimilis, ut non uideatur irrationale negare propoſitum, at in iræ definitione non ſimiliter facile eſt inſtantiam inuenire.

Deinde aſſignat cauſam quare potius in abſtractis ſumenda eſt definitio pro cœlatione, & non in concretis, & dicit. { At eis } ſcilicet opponentibus, { qui in ipſis } quęſitis { proponunt } quæ ſunt concreta, ſæpe accidit, vt obſiſtat reſpondens } afferendo inſtantiam. { quoniam ma-

I gis ſe habet in ea re quæſita concreta { inſtantia, ut quoniam nõ omnis, qui iraſcitur, appetit pœnam } .ſ. ei, a quo accepit paruipenſionem. { nam parentibus iraſcimur quidem, non autem appetimus pœnam. } At in abſtracto ſemper ira eſt appetitus pœnę, & nulla affertur inſtantia, oſtendit tamen Ariſto. hanc non eſſe veram inſtantiam, ſed perſuaſiuam, & dicit, { Fortaſſe autẽ non vera inſtantia eſt } hæc, quam diximus, { nam in quibuſdam ſufficiens pœna eſt triſtari ſolum, aut facere pœnitere, } & ita licet parentibus non appetamus pœnam damni, appetimus pœnam afflictionis, & pœnitentiæ. Obijcit tamen huic reſponſioni & dicit. { Veruntamen } licet hæc inſtantia non ſit vera, tamen { habet aliquid veriſimilis } adeo { vt non videatur irrationabile reſpondentem negare propoſitum } immo videtur rationabile, vt negetur illa omnis qui iraſcitur appetit pœnam, quæ erat propoſitum. { At in iræ definitione non ſimiliter eſt inuenire inſtantiam. } Et ita pro cœlatione melius erit definire abſtractum quàm concretum, quoniam in abſtracto nec eſt vera, nec veriſimilis inſtantia, in concreto ſaltem eſt veriſimilis. Quare ſi loco con-
K creti vtemur definitione abſtracti, cœlabimus propoſitum vt dictum eſt.

LOCVS COELANDI SEXTVS.

Præterea proponere oportet eum qui proponit non, ut propter ipſum ſed alterius gratia. Nam deuitant ea, quæ ad poſitionem ſunt utilia.

Nunc docet cœlationem comparando diuerſum ad diuerſum, quæ talis eſt, ſi opponens proponit reſpondenti interrogationem aliquam, eam proponere debet, ac ſi non gratia propoſiti, ſed alterius gratia, proponat, quaſi a propoſito diuerſi, ac diſperati, dicit { Præterea ꝓponere oportet eum } .ſ. qui proponit, non vt propter ipſum } propoſitũ { ſed alterius gratia, } quaſi a propoſito diuerſi. { Nã } reſpondentes { deuitãt ea, quæ ad poſitionem ſunt vtilia } non autem ea, quæ videntur extra propoſitum. verbi gratia (Alexander exemplificat) ſi problema fuerit, vtrum
L anima ſit immortalis aut non: opponens non proponat reſpondenti, vtrum anima ſeipſam moueat aut non, nec proponat vtrum omne ſeipſum mouens ſit immortale, aut non: ſed proponat vtrum anima moueatur ab alio, vel nõ moueatur ab alio. Nam ſi dabit animam non moueri ab alio, latenter ſequitur animam moueri a ſe, & ita ſequetur animam eſſe immortalem.

LOCVS COELANDI SEPTIMVS.

Vt autem ſimpliciter eſt dicere, qui q̃ maxime dubium facere utrum quod proponitur, an oppoſitorum, ſumere uult. Nam cum dubium fuerit quidnã ad poſitionem ſit utile magis, quod ei uidetur, ponunt.

Nunc docet cœlationem per comparationem ad oppoſitum, verum dupliciter exponitur, vna expoſitio talis eſt, ſi opponens velit propoſitum cœlare, non debet propoſitum ſub propria forma proponere, ſed ſub forma ſui oppoſiti, dicit. { Vt autem ſimpliciter eſt dicere, qui quã ma-
M xime dubium facere, } & maxime latere vult, { vult ſumere verum quod proponitur, an oppoſitum } vt verum album ſit diſgregatiuum viſus, an nigrum: nam cum dixerit, non nigrum, mox ſequitur, ergo album. Aſſignat cauſam, & dicit. { Nam cum dubium fuerit quidnam ad poſitionem ſit vtile: verum album, aut nigrum? } magis quod ei .ſ. opponenti { videtur, ponunt } reſpondentes, atq; cõcedunt. Cum enim dubium fuerit quod eorum ſit ad propoſitum, reſpondentes facile concedunt, quod quęrit opponens: hęc eſt vna expoſitio. Alia talis eſt, cum opponens voluerit latere reſpondentem, proponere debet propoſitum ſub diſiũctione ad ſuum oppoſitum, vt verum album ſit diſgregatiuum viſus, dicit. { Vt autem ſimpliciter eſt dicere, qui quàm maxime dubium facere } quærit reſpondentibus, { vult ſumere } ſub diſiunctione { verum, quod proponit ante oppoſitum, vt verum album ſit diſgregatiuum viſus, aut non, ſit diſgregatiuum viſus. { Nam cũ du- N bium fuerit quid nam ad poſitionem ſit vtile, } reſpondẽtes { ponunt magis quod ei } .ſ. opponenti { videtur } aut ſaltem non ita prompte aduerſantur.

LOCVS COELANDI OCTAVVS.

Inſuper per ſimilitudinem interrogare. Nam & perſuaſiuum eſt, & latet magis uniuerſale. Vt quoniam quemadmodum ſcientia & ignorantia contrariorum eadem, ſic & ſenſus contrariorum idem. Aut contrà, quoniam ſenſus idẽ contrariorum eſt, & ſcientia.

diligẽter agere / σπουδάζειν / feſtinanter agere / properaſ / ſedulo agere

Nunc docet cœlationem per comparationem ad ſuum ſimile, quæ talis eſt, cum opponens voluerit propoſitũ cœlare, non interrogare propoſitum debet in propria forma ſed in ſuo ſimili. Vt ſi propoſitum eſt contrariorum eſt eadem diſciplina, quærere debet vtrum ſenſus ſit idem contrariorum, aut non: nam ſi conceditur, tunc per ſimile ſciẽtia erit eadem contrariorum, dicit. { Inſuper per ſimilitu- O dinem interrogare } oportet eum qui opponit { nam } argumentũ a ſimili, { & perſuaſiuum eſt, & latet magis uniuerſale } ſubaudi eſſe illatũ per ipſum, vel magis latet uniuerſale in ſuo ſimili. Nam ex ſimili hoc pacto non vniuerſale, ſed particulare ſumitur. ideo hoc fortaſſe ad occultationem pollentius eſt quàm vti inductione. Aſſignat exemplum, & dicit, { Vt quoniam quemadmodum ſcientia, & ignorantia contrariorum, ſic & ſenſus contrariorum idẽ, contra quoniam ſenſus contrariorum eſt idem, & ſcientia } etiam contrariorum eſt eadem. Si ergo propoſitum eſt ſcientia eſt eadem contrariorum, quæratur ſub ſuo ſimili, vtrum contrariorũ ſit ſenſus, nã ſic latebit opponens.

Hoc autem eſt ſimile inductioni, non tamen idem. Nam illic quidem a ſingularibus uniuerſale ſumitur. In ſimilibus autem non eſt, quod ſumitur uniuerſale, ſub quo om- P nia ſimilia ſunt.

Aſſignat differentiam inter exemplum, quod eſt ab uno ſingulari ſimili ad alterum, & inductionem, quæ etiam eſt a ſingularibus, & dicit. { Hoc autem } .ſ. exemplum { eſt ſimile inductioni, } inquantum exemplum & inductio argumentum ſunt a ſingularibus. { Non tamen idem } eſt exemplum & inductio, cuius cauſam dicit { Nam illic } .ſ. in inductione { quidem a ſingularibus } per ſimilitudinem { vniuerſale ſumitur, } a ſingularibus dico, quæ ſunt ſub vniuerſali. { In ſimilibus autem } .i. ſed a ſimilibus, { non eſt vniuerſale, quod ſumitur } ſed particulare dico non eſt vniuerſale, { ſub quo omnia ſimilia ſunt, } e quibus proceditur. ſed eſt particulare, ſub quo non continetur illud particulare, ex quo ipſum via ſimilitudinis infertur. Cum enim infertur particulare, non infertur ex ijs, quæ ſub ipſo ſunt, ſicut cum infertur vniuerſale. Sed uia ſimilitudinis ex vno particulari diuerſo infertur propoſitum.

LOCVS COELANDI NONVS.

Oportet autem & ipſum ſibimet quandoq; inſtantiã ferre. Nam inſuſpecte ſe habent reſpondentes ad eos qui uiden- Q tur iuſte argumentari.

Hic (vt Iuniores autumant) Ariſto. aſſignat loca ex parte eorum, qui vtitur ſermone, quales ſunt interrogans, & reſpondens, & primo aſſignat loca ex parte opponentis, quorum primus ab eo actu accipitur, qui eſt inſtare, & licet hic locus hoc pacto primus ſit, tamen quo ad numerum locorum, quæ aſſignantur pro cœlatione eſt nonus, & eſt talis, cum quis in ipſa inductione propoſitum voluerit cœlare, debet ſibi ferre inſtantiam, dicit. { Oportet autem & ipſum } .ſ. interrogantem, qui vtitur inductione, { ſibimet quandoq; inſtantiam ferre. } Aſſignat cauſam, dicit. { Nã inſuſpecte ſe habent reſpondentes ad eos, qui videntur iuſte argumentari, } ſed ſubaudi interrogantes, q ſibi inſtãt videntur iuſte argumentari, ergo reſpondentes ad hos inſuſpecte ſe habent, & ſic libere concedent, quod proponitur ab eis.

A **LOCVS COELANDI DECIMVS.**

Vtile autem & dictum addere, quoniam conſuetum, & dicitur hoc tale. Nam pigreſcunt quod ſolitum eſt dimouere, inſtantiam non habentes. Simul autem & quia utuntur & ipſi talibus, cauent ea dimouere.

Alexander aſſerit vtile eſſe ad occultandum ſumere, quod eſt cōſuetum concedi ab autoribus, qualia ſunt, vt vtrum ſanitas eſt eligibilis, vt omnes opinantur. Vtrum deceat inuicem eſſe optimum, vt vulgares, & ſapientes putant. vtrū modeſti ſunt fatui, vt putat Socrates. vtrū anima ſeipſam moueat, vt putat Plato. Hæc enim vult eſſe interroganda, ab eo qui vult latere, tamen verba Ariſto. non huic expoſitioni ſunt conſona. Melius ergo dicamus hunc eſſe locum decimum cœlandi, qui accipitur penes opinionem opponentis per comparationem ad opinionem reſpondentis. Et eſt talis, quod interrogans debet dicere de propoſito, quod ſit
B conſuetum dici & concedi, vt ſi interroget vtrum omnes matres diligunt filios ſuos. vtrum omnes, qui iraſcuntur, pœnam appetunt, de his dicere debet, quoniam ſunt conſueta, & quoniam dicuntur, dicit. { Vtile autem } eſt { & dictum addere, } hoc eſſe a te ponendum, { quoniam cōſuetum } eſt, & communiter { dicitur. } Aſſignat rationē cur ſic dicere faciat ad occultationem, & dicit. { Nam pigreſcunt dimouere quod ſolitum eſt } concedi { inſtātiam non habentes. } Aſſignat ſecundam rationem, & dicit { Simul autem } cum hac ratione eſt alia { & } eſt, { quia & ipſi vtuntur talibus } conſuetis, concedi, { cauent eam dimouere. } hunc enim quæ conſueta ſunt, vim magnam.

LOCVS COELANDI VNDECIMVS.

Inſuper non diligenter agere, et ſi omnino utile ſit. Nam aduerſus diligenter agentes, magis renituntur.

Locus hic cœlandi vndecimus ſumitur penes operationem opponentis in comparatione ad concluſionem, & eſt talis ſi opponens habuerit aliquod vtile ad ſuum propoſitū non debet illud feſtinātē, & cū diligentia proponere. Nam
C reſpondentes contra diligenter proponentes renituntur magis, & quærunt afferre inſtantiam, dicit. { Inſuper non diligenter agere } ſubaudi oportet opponentem, & curare, vt reſpondentes concedant, { & ſi } id { ſit vtile } ad propoſitum. Hic enim eſt optimus cœlandi modus, { nā } (vt inquit) { aduerſus diligenter agentes } & curantes, ut reſpondentes reſpondeant, reſpondentes ipſi { magis renituntur, } atque contrariantur. Fiet autem hoc, cum ipſi interrogantes interrogauerint, ac ſi dubitarent, aut neſcirēt quod Socrates facit apud Platonem, interrogat enim ac ſi neſciret, ſimulans id accipere, quod ad interrogationem ponet reſpondens.

LOCVS COELANDI DVODECIMVS.

Et ipſum ut in ſimilitudine proponere. Quod enim propter aliquid aliud proponitur, & non propter ipſum, utile ponentibus magis eſt.

Hic locus cœlans eſt (vt Alexander inquit) cum id quod
D interrogans proponit, non in ſe, ſed in ſimilitudine, & non ſui gratia, ſed gratia alterius proponit, dicit. { Et ipſum } ſcilicet quod proponit, oportet { proponere vt in ſimilitudine, } & non ſubaudi gratia ſui, ſed gratia alterius. Reddit cauſam ſecundi, & dicit. { Quod enim propter aliquid aliud proponitur } ſcilicet ab opponente, { & nō propter ipſum } ſcilicet propoſitum, { vtile ponentibus magis eſt, } minus enim reſpondentes attendunt ad illud. Primum autem exponit Alexander per exemplum, vt ſi volumus accipere, quoniam abſtinentia virtus eſt, interrogabimus vtrum videbitur tibi ita abſtinentia eſſe virtus, ſicuti iuſtitia, & fortitudo.

LOCVS COELANDI DECIMVSTERTIVS

Inſuper non id proponere, quod oportet ſumere, ſed cui conſequens ideſt ex neceſſitate. Nam et magis concedunt. quoniam non ſimiliter ex his manifeſtum eſt, quod conſecuturū eſt, & ſumpto hoc, ſumptum eſt & illud. B

Sunt (vt Alexander loquit,) nonnulla conſequentia ex neceſſitate, vt virtutem eſſe ſcientiam, & virtutem eſſe diſciplinam. Sequitur enim virtutem eſſe ſcientiam, ſi virtus eſt agendi cognitio per cauſam. Et ſi virtus eſt habitus per demonſtrationem acquiſitus, ſequitur virtutem eſſe diſciplinam, ideo dicit Ariſto. { Inſuper non id proponere, quod oportet ſumere, ſed cui conſequens ideſt ex neceſſitate } ſubaudi eſt locus cœlans, aſſignat cauſam, & dicit, { nam & magis concedunt } .ſ. reſpondentes antecedens, { quoniam non ſimiliter ex his } .ſ. antecedentibus { manifeſtū eſt, quod conſecuturum eſt, & } eſt vnum aliud vtile, quoniam { ſumpto hoc } ſcilicet antecedente, { ſumptum eſt & illud } .ſ. conſequens. Ergo ſi quæſitum eſt vtrum virtus ſit diſciplina, interrogans proponere debet vtrum virtus ſit habitus per demonſtrationem acquiſitus. nam ſic cœlabit propoſitum. F

LOCVS COELANDI DECIMVSQVARTVS

Et id ultimo interrogare, quod maxime uult ſumere. Nā maxime prima renuunt. Quoniam plurimi interrogantiū prima interrogant, circa quæ uel maxime ſtudent.

Aſſignat locum cœlandi decimumquartum, ex parte ordinis, & dicit. { Et id vltimo interrogare, quod maxime volt ſumere } ſubaudi eſt decimusquartus locus cœlandi. Immo vt Alexander inquit, oportet quædam alia prius interrogare, ſoluereq; prius aliquas, vel aliquam inſtantiā, poſtremo vero id interrogare, quod eſt ad propoſitum. Et aſſignat cauſam & dicit, { nam maxime prima renuūt, } qui reſpondent, & cur maxime prima renuāt, aſſignat cauſam, & dicit, { quia plurimi interrogantium prima interrogant, circa quæ vel maxime ſtudent, } & quia nōnulli interrogantes ſolent primo interrogare vtilia, ideo reſpondentes credunt, ita facere omnes interrogātes. Et cum ſic crediderint, negant prima interrogata. Quare cœlans locus erit, ſi vltimo proponuntur utilia. G

LOCVS COELANDI DECIMVSQVINTVS

Ad quoſdam autem prima, quæ huiuſmodi ſunt, proponere. Nam proterui maxime prima admittunt, niſi omnino manifeſtum ſit quod ſecuturum eſt. In fine autem proteruiunt. Similiter autem, & quicunque arbitrantur acuti eſſe in reſpondendo, ponentes enim prima in fine recantant, tanquam nihil acciderit ex ijs, quæ poſita ſunt. Ponunt enim prompte confidentes habitui, & arbitrantes ſe nihil eſſe paſſuros.

pcoterui δύσκολοι difficiles pteruiūt δυσκολαίνουσι difficultant

Hic locus eſt particularis, quoniam datur pro eis, qui vel ſunt proterui, vel ſunt acuti, ingenioq; celeres. nam (vt Alexander inquit) quidam ſunt, qui proterui dicuntur, & hi ſemper prima cōcedunt, poſtea vero cum in fine cognoſcunt ſe deceptos, tunc proteruiunt. Alij ſunt acuti, qui & ingenio veloces videntur, hi prima ſemper concedunt, poſtea in fine recantant, tentantq; oſtendere quod illatum eſt non ex conceſſis eſſe illatum, vel dictionem interpretātur H vel dicunt nonnullas amphibologias, ad hos loquens Ariſto. inquit, { ad quoſdam autem prima, quæ huiuſmodi } ſ. vtilia { ſunt proponere } eſt locus cœlās. Et exponit, qui ſunt iſti, & dicit, { nam proterui, } qui & difficiles dicuntur { maxime prima admittunt, niſi omnino manifeſtum ſit, quod ſecuturum eſt } nam ſi præcognoſcunt quod ſecuturum eſt, ſequi ex primis, illa nequaquam concedent. { In fine autem } cognoſcentes ſe deceptos, proteruiunt aſſerentes non ſic dixiſſe, vel non ſic ſe intellexiſſe. Deinde exponit alios huius generis, & dicit. { ſimiliter autem, & quicunq; arbitrantur acuti eſſe in reſpondendo } etiam cōcedunt prima, { ponentes enim prima, } cum cognouerint ſe eſſe deceptos, { in fine recantant, } aſſerentes oppoſitum eius, quod conceſſerunt. { tanquam nihil acciderit ex ijs quæ poſita ſunt. Ponunt enim prompte confidentes habitui } id eſt bonitati ingenij, { & } confuſi proprio

I ingenio ſunt { arbitrantes ſe nihil eſſe paſſuros } & ita facile prima concedunt, pro his igitur locus cœlans eſt vtilia proponere primo, ſic enim habebunt quod volunt.

LOCVS COELANDI DECIMVSSEXTVS.

Inſuper prolongare & interponere, quæ nihil ſunt uſui ad orationem: quemadmodum pſeudographia utentes. nam cum ſint plura, immanifeſtum, in quo falſum ſit. Quare & occultant quandoq; interrogantes, in abſconſo proponentes ea, quæ propoſita per ſe, non ponerentur. Ad occultationem igitur dictis eſt utendum.

Aſſignat locum decimumſextum, & dicit { Inſuper prolongare, & interponere } .ſ. Interrogationes, { quæ nihil ſunt vſui } .i. quæ non ſunt vtiles { ad orationem } .i. ad propoſitum, de quo eſt diſputatio, eſt locus cœlandi decimuſoctauus. debent enim interrogantes interponere inutilia vtilibus { quemadmodum pſeudographia vtentes } .i. falſi pictores, qui multas inducẽtes lineas inutiles, inter eas miſcent vtiles latentes. { nam cum ſint plura, immanifeſtum, in quo falſum ſit, } mendacium enim in pluribus mi
K ſtum, in abſconſo eſt. Tunc concludit, & dicit, { quare, & occultant quandoq; interrogantes, in abſconſo proponentes ea, quæ per ſe propoſita, non ponerentur, } debet igitur interrogans prolõgare propoſitum interponendo ſuũ propoſitum inter multa inutilia ad propoſitum. Reſpondens autem propoſita quæ inutilia ſunt, concedens, etiam concedet id, quod eſt ad propoſitum interrogantis, & ſic decipietur. Multa enim (vt inquit) per ſe propoſita negabũtur a reſpondente, quæ permiſta aliquibus inutilibus interrogationibus: cum non facile diſcerni poſſint, quæ vtilia, & quæ inutilia, omnia concedentur, & ſic interrogans ſumet id, quod quærebat. Vſus eſt autem loco huiuſmodi Socrates apud Platonem, qui diſputando multa inutilia in
Dubõ terponit, vt obtineat a reſpondente, quod quærit. Sed occurres, nam decipere reſpondentem, vt concedat interpoſita inutilia ad concedendum vtile, videtur ſophiſticum.

L Dicendum interponere aliena, vt aliena concedantur eſt ſophiſticum, ſed interponere aliena, vt reſpondens concedat vtile, eſt dialecticum, nec eſt ſophiſticum, vt ſuperius diximus, decipere, ac cœlare, cum opponens cœlauerit, ut reducat reſpondentem ad veritatem, vel ad probabiliorẽ opinionem, ſed cum opponens cœlet, vt decipiat, & nulla alia ratione, ſophiſticum eſt. Deinde epilogat, & dicit, { ad occultationem igitur } his locis { dictis } eſt vtendum.

DE IIS QVÆ SVNT NECESSARIA AD AMPLIFICANDAM ORATIONEM.

Ad ornatum uero inductione, & diuiſione eorum, quæ affinia ſunt. Inductio quidem quale quid eſt, manifeſtum. Diuidere autem, huiuſmodi ut quoniam ſcientia eſt ſcientia melior, aut quia certior eſt, aut quia de melioribus. Et quoniã ſcientiarum, aliæ quidem ſunt contemplatiuæ, aliæ autẽ actiuæ, aliæ uero effectiuæ. Vnumquodq; enim talium coornat quidem orationem, non neceſſarium autem eſt, ut dicatur ad
M *concluſionem.*

Cum dixiſſet loca cœlandi, nunc docet ea, quæ ſunt neceſſaria ad amplificandam orationem, & dicit, { ad ornatum autem } ſubaudi vtendum inductione, & diuiſione eorum, quæ ſunt affinia, & per affinia intelligit, quædam communia, ſub ſe continẽtia plura diuerſaq́; quaſi dicat { & diuiſione eorum, quæ ſunt affinia } .i. dicta de pluribus, per quæ dedit intelligere non ſemper vtendum eſſe diuiſione, ſed quoties in ipſa oratione interrogatoria fuerit aliquod multiplex, quod diuiſione indiget pro ſui explanatione. Quare neceſſariæ ad amplificandam orationem ſunt inductio, & diuiſio. Et intellige non ſola hæc ſufficere. nam ſuperius etiam dixit ampliatiuas propoſitiones eſſe propoſitiones ſuperfluas, quæ accipiuntur ab interrogante antequam proferat interrogationem, quæ eſt ad propoſitum. Vbi per exempla Alexandri ibi patet propoſitiones ſuper
ſluas non eſſe inductionem, nec diuiſionem, hoc eſt nec in- N
ductiuas, nec diuiſiuas propoſitiones. Sed dices de ornatu orationis loquitur rhetor, & non dialecticus. Dicendum Ariſto. hic per ornatum, magnitudinem, atq; orationis prolongationem intellexiſſe, nam cũ ſuperius quatuor præter neceſſaria enumeraſſet, ſi per ornatum non intellexiſſet magnitudinem orationis, ſuperius in ea præter neceſſariorum enumeratione eſſet mentitus Ariſtote. deinde exponit, quæ dixerat, & dicit, { inductio quidem quale qd eſt, } ex multis locis eſt { manifeſtum. } Sed dices propoſitiones inductiuæ, & amplificatiuæ (vt ſuperius patuit) non ſunt eædem. Nunc vero inter propoſitiones amplificatiuas enumerat inductiuas, & propoſitiones diuiſiuas.

Dicendum bifariam conſiderari poſſe inductionem, aut inquantum infert ex ſingularibus vniuerſale, & ſic ſuperius locutus eſt de propoſitionibus inductiuis, nam ſic diſtinguuntur contra propoſitiones amplificatiuas, & ſuper
ſluas, aut inquantum eſt ſermo amplior, maioriſq; ambi- O
tus quam exemplum, nam amplior eſt propoſitio, quæ plura quàm quæ vnum continuet, & hoc pacto inductio erit amplificatiua propoſitio, atq; ſuperflua. Et ſic de ea loquitur hic, quoniam, vt ſic non diſtinguitur contra propoſitiones ſuperfluas, atq; amplificatiuas. Deinde exponit diuiſionem, & dicit, { diuidere autem } eſt { huiuſmodi vt quoniam ſcientia eſt ſcientia melior, } hæc enim propoſitio diſtinguibilis eſt propter illud verbum { melior } quod bifariam eſt, { aut } melior, { quia certior } quo modo mathematica ſcientia melior eſt ſcientia naturali, & metaphyſica, { aut } melior, { quia de melioribus, } & nobilioribus, & ſic diuina & naturalis meliores ſunt mathematicis, vt primo de anima dictum eſt. Illius ergo propoſitionis ſcientia eſt melior ſcientia, hæ ſunt amplificatiuæ ſcilicet quia vel certior, vel nobilior. Aſſignat ſecundum exem-
plum, & dicit, { & quoniam ſcientiarum aliæ quidem ſunt P
contemplatiuæ, } vt naturales & diuinæ, { aliæ autẽ actiuæ, } vt morales, { aliæ vero effectiuæ, } vt mechanicæ, & medicinales. Quod vero ſint amplificatiuæ, probat, & dicit, { vnumquodq; enim talium } ſcilicet & inductio, & diuiſio { coornat } hoc eſt amplificat { quidẽ orationem } ſcilicet interrogatoriam, { non neceſſarium autem eſt, ut dicatur ad concluſionem, } vt ſi concluſio ſit, mathematica eſt habitus per demonſtrationem acquiſitus, interrogatio propria ad hanc erit, vtrum omnis ſcientia ſit habitus per demonſtrationem acquiſitus, aut non? Propoſitiones ergo illæ, quibus in interrogatione diuiditur ſcientia diuiſionibus enarratis, dicuntur amplificatiuæ, quoniam faciũt ad magnitudinem interrogatoriæ orationis, & non ad cõcluſionem, & ſic interrogatio diuiſiua erit, vtrum ſcientia, cuius altera eſt nobilior altera certior, item cuius altera eſt actiua, altera factiua, altera contemplatiua, ſit eadem contrariorum, aut non. Præterea ſi concluſio fuerit paris, & imparis eſt eadem diſciplina videlicet eadem arithmetica, interrogatio erit vtrum contrariorum eſt eadem diſciplina, aut non? Si ergo interrogans interrogauerit vtrum vi-
ſus eſt idem albi & nigri, aut non? Et vtrum auditus eſt idẽ Q
grauis, & acuti, aut non, & vtrum tactus idem calidi & frigidi aut non? hæ amplificatiuæ propoſitiones ſunt, quæ nihil ad concluſionem faciunt. faciunt tamen ad magnitudinem interrogationis erit igitur interrogatio inductiua, vtrum contrariorum eadem diſciplina vt viſus albi, & nigri, auditus grauis & acuti, aut non? vbi patet ex his propoſitionibus fieri inductionem illius vniuerſalis propoſitionis, ſenſus contrariorum eſt idem, quæ inductio amplificãs interrogationem, nihil facit ad concluſionem.

DE IIS QVÆ SVNT NECESSARIA AD EXPLANATIONEM INTERROGATIONIS.

Ad diluciditatem autem, exempla & ſimilitudines afferendum. Modo exempla accommodata fuerint, & ex quibus ſcimus. Qualia Homerus, non qualia Cherillus, ſic enim dilucidius erit, quod proponitur.

Nunc

A Nunc exponit, quæ valent ad dilucidítatem, atq; interrogationis explanationem, & dicit. { Ad dilucidítatem autem } interrogationum, { exempla: & ſimilitudines afferẽdum. } Deinde exponit, qualia exempla, & ſimilitudines, & dicit, { modo exempla accommodata fuerint }, .ſ. interrogationibus, quibus interrogans vtitur, { & } ea videlicet fuerint, { ex quibus ſcimus, qualia } videlicet. { Homerus } & { non qualia Cherilus } afferre ſolet, { ſic enim } per talia { dilucidius erit, quod proponitur. } Exponit autẽ Alexander differentiam inter exemplum: & ſimilitudinẽ, quã græci dicunt parabolam, quod exemplum ſit aliquod factum, quod proponitur ad oſtenſionem alicuius, quod nondum eſt factum, hæc enim eſt exemplaris interrogatio, vtrum Cæſar petens cuſtodias a Romanis ſuæ vitæ, tyrannizabit, vt Dionyſius, qui petijt cuſtodias a Syracuſanis, aut B non tyrannizabit? Similitudo autẽ eſt comparatio alicuius facti, ad alterum quod ducitur ad explanationem illius, & hoc pacto eſt interrogatio ſimilitudinaria vtrum contrariorum eadem eſt diſciplina, ſicuti & ſenſus? aut non? & vt Alexander inquit, videtur ipſe Ariſt. nunc in idem vſus eſſe exemplo, & ſimilitudine, nã dicit, { modo exempla accommodata fuerint, & ex quibus ſcimus, qualia Homerus, non qualia Cherilus, } nã cum dixiſſet { exẽpla, } debuiſſet addere ſimilitudines, niſi quia pro eodem exemplum: & ſimilitudinem accipit. Dicit et Alexã. exempla & ſimilitudines Homeri eſſe ſcientificas, quia manifeſtæ & notæ, tales autẽ non ſunt illæ Cherilli poetæ. Cheriſſus vero græcus poeta ineptus fuit, quemadmodum Bauius apud latinos, de quo Fauſtus poeta loquitur, aſſerens Bauium ſimilem eſſe Cherillo inepto.

DE INDVCTIVIS PROPOSITIONIBVS.

Vtendum autem in diſſerendo: ſyllogiſmo quidem ad dialecticos magis, quã ad multitudinem. Inductione uero con- C *tra, ad multitudinem magis. Dictum eſt aũt de his, et prius.*

Declarat nunc quo modo ſit vtendum propoſitionibus inductiuis, & dicit. { Vtendum autem in diſſerendo } atq; diſputãdo, { ſyllogiſmo quidẽ magis ad dialecticos, } atq; acutos qui mente ſunt præſtantes, { quam ad multitudinem, } quæ eſt mente obtuſa. { Inductione vero contra, ad multitudinem magis } & ad homines, qui ſunt rudes, cum ſint mente hebetes, quia vero de differentia horum dictum eſt libro priorum, & in hoc libro, dicit, { dictum eſt autem de his, & prius. }

Eſt autem in aliquibus quidem inducenti poſſibile interrogare uniuerſale, in aliquibus uero, non facile. Quoniam non poſitum eſt ſimilitudinibus nomen, omnibus commune. Nam quando oportet ſumere, & ſic in omnibus talibus eſſe dicere, id determinare difficillimum eſt: qualia ſunt ea, quæ proferuntur huiuſmodi, & qualia non. Et propter hoc ſæpe D *numero diſſident in diſputationibus, alij quidem dicentes ſimilia eſſe, quæ non ſunt ſimilia. Alij uero dubitantes quæ ſunt ſimilia, non eſſe ſimilia.*

Mouet difficultates, quarum prima eſt de inductiõe, circa quam primo tangit difficultatem: & cauſam difficultatis, ſecunda ibi. { Quare tentandum } aſſignat remedium ad tollendam difficultatem, de prima parte, dicit, { eſt autem in aliquibus quidem } ſubaudi ſingularibus ſimilibus { inducenti poſſibile } & facile { interrogare vniuerſale } .i. interrogare, & inducere ſingularia ſimilia vt inferatur vniuerſale. Et hæc ſingularia ſunt, quorum vniuerſale eſt commune vno nomine nuncupatũ, vt ſi vniuerſale fuerit, omne animal bipes greſſiuum eſt ſine cauda, hoc erit facile inducere ex ſingularibus, quoniam animal bipes greſſiuum vno nomine appellatur videlicet homo. Poſſumus ergo interrogare vtrum ſic homo ſit ſine cauda, & ille homo ſimiliter, & ſic de ſingul. aut non? & ſi cõceditur de omnibus, relinquetur omne animal bipes greſſibile eſſe ſine cauda, E quoniam & ſingularia, & vniuerſale vno nomine dicuntur. Deinde exponit, in quibus ſingularibus non eſt facile, & dicit, { in aliquibus vero } ſingularibus { non facile } eſt ex interrogatione ſingularium inferre vniuerſale, vtpote in quibus cum vniuerſali non eſt vnum cõmune nomen, cuius cauſam aſſignat, & dicit, { quoniam non poſitum eſt ſimilitudinibus } .i. ſingularibus ſimilibus { nomen omnibus commune } .ſ. cum ſuo vniuerſali. verbi gratia. in ſingularibus quadrupedibus greſſibilibus, cum enim his, & vniuerſali horum vnum nomen impoſitum nõ ſit, non facile erit ex ſingularibus inferre vniuerſale, vt ſi vniuerſale ſit, omnis quadrupes greſſibilis eſt pronus, non erit facile inducere omnia ſingularia quadrupedis greſſibilis, & ex illis inferre vniuerſale, & aſſignat cauſam, & dicit; { nam quando oportet vniuerſale ſumere, & dicere ſic in omnibus talibus eſſe, } vt facimus in inductione, in cuius fine dicimus, & ſic F de ſimilibus omnibus, { id determinare difficillimum eſt, } & exponit quod eſt determinatione difficile, & dicit, qualia ſunt ea quæ proferuntur eſſe huiuſmodi, } cum dicitur & ſic de ſingulis, { & qualia non } cum enim non habeant commune nomen cum ſuo vniuerſali, difficile erit dicere, & ſic de omnibus ſimilibus, niſi addatur de omnibus equis, vel omnibus bobus, vel omnibus capris, quæ cum addi nõ poſſint, propter carentiam communis nominis, ideo difficile eſt in huiuſmodi ſingularibus facere inductionem. Deinde aſſignat ſignum, & dicit, { & propter hoc ſæpenumero diſſident in diſputationibus, alij quidem dicentes ſimilia eſſe, quæ nõ ſunt ſimilia } vt opponentes { alij vero dubitantes quæ ſunt ſimilia, non eſſe ſimilia } vt reſpondentes cum enim interrogans inducendo dicit & ſic de ſimilibus, G niſi addatur determinatum nomen, reſpõdens dicet ea nõ eſſe ſimilia, quæ forte ſunt ſimilia, & opponens dicet quæ non ſunt ſimilia, eſſe ſimilia. Et hoc diſſidium oritur ꝑ magna parte, quia ſingularia ſimilia non habent vnum cõmune nomen. Et tu intellige licet cũ difficultate in talibus fiat inductio, tamen non eſt impoſſibile eam fieri. nam inductio fieri poteſt in quibuſcunq; ſingularibus cõmune habet nomen proprium, vel circumlocutionem, vt ſtatim dicemus.

Quare tentandum in omnibus talibus ipſum nomen effingere, ut neq; reſpondenti liceat dubitare, quoniam non ſimiliter dicitur, quod infertur, neq; interroganti calumniari ut ſimiliter dicto, quoniam plura eorum, quæ non ſimiliter dicuntur, ſimiliter uidentur dici.

Cum aſſignaſſet difficultatem, nunc docet remedium contra difficultatem, & dicit. { Quare tentandum in omnibus talibus ipſum nomẽ effingere } commune, vt dici poſſit nominatim, & ſic de ſimilibus hominibus, vel capris, vel alijs alio nomine dictis, & aſſignat cauſam, & dicit, { vt neque reſpondenti liceat dubitare, } & dicere, { quoniam H non dicitur, } ſimiliter, { quod infertur, neq; interroganti } liceat { calumniari } hoc eſt cum cauillis probare, { vt ſimiliter dicto, quoniam plura eorum, quæ non ſimiliter dicuntur, ſimiliter videntur dici, } erit igitur remedium imponere ſingularibus commune nomen, vt tollatur litigiũ inter interrogantem, & reſpondentem. Addit autem Alexan. in aliquibus facile poſſe commune nomen imponere, in aliquibus difficile, & in his monet, vt per orationem nomen circumſcribatur. verbi gratia, ſunt quædam animalia, quæ omnia carent dentibus in ſuperiore maxilla, quibus non eſt impoſitum vnum commune nomen, tamen imponi poteſt per circumlocutionem, & dici corniferum, & ſic erit vniuerſalis propoſitio, omne corniferum, caret dentibus in ſuperiore maxilla.

DE INSTANTIIS.

Quando autem inducenti in pluribus, non dederit uniuerſale, tunc iuſtum eſt petere inſtantiam. Non dicente autẽ ipſo in aliquibus non ſic, non eſt iuſtum petere in quibus nõ quibus vnũ quibuſdam

I *ſic: oportet enim inducentem prius, ſic inſtantiam petere.*

Secunda dubitatio eſt (vt Alex. inquit) quando rationabile eſt interrogaotē a reſpondente inſtantiā petere, & quādo non eſt rõnabile. Et ſm Alexā. reſpondet, quando inductiue interrogans in pluribus fecerit inductionē, & reſpondens oon concedit voiuerſale, tunc rõnabile eſſe petere inſtaotiā. Cum vero interrogans anteq̄ in pluribus inductionem fecerit, petit inſtantiam, tunc irrationabile eſſe petere inſtantiā, qm̄ oportet, vt interrugans prius inducat in pluribus, & puſtea petat inſtantiā, ſi reſpondens vl'e oon cõceſſerit. Nos aũt cum Alex. dicimus Ariſt. ambigere de inſtantia quādo petenda, & quando nõ petenda ſit rõnabile. Sed ab Alex. diſſentientes nõ eo modo Ariſto. reſpondere putamus, vt Alex. dixit. Ideo lege reſponſionē ſic, { quando aũt inducenti in pluribus }. i. interroganti, reſpõdēs ſubaudi, { non dederit vl'e tunc }. ſ. interroganti { iuſtum eſt petere inſtantiā } a reſpõdente, & quaotum ad hanc primā partē, recte Alex. expoſuit, expoſitio vero ſecundæ partis, qoia non eſt conſona verbis, quę nos inuenimus in noſtris K græcis codicibus, a nobis nõ conceditur. Iõ dicamus Ariſt. declarare, quādo interrugans nõ iuſte petit inſtantiam, & dicit, { nõ dicente aũt ipſo } reſpõdente { in aliquibus non ſic } eſt, vt tu ioducis. i. reſpondente tacente, & non negance vniuerſale ex aſſumptis ſingularibus ſequi, { non eſt iuſtum } interroganti { petere } inſtantiā. ſ. { in quibus non ſic } aſſignat cām, & dicit, { oportet. n. inducentē prius } . i. interrogantē prius inducere in pluribus, & poſtea ſubaudi { ſic inſtantiā petere, } vt dictũ eſt, hoc eſt reſpondente oõ concedente in omnibus, ſed ſolũ in pluribus. Vbi. n. reſpondens negauerit ex illis pluribus ſequi vniuerſale, tunc L interrogans rõnabiliter petit inſtantiā, & hæc eſt expoſitio conſuoa verbis gręcis, quę nos habemus. verbi gratia, ſi interrogauerit quiſpiā vtrũ omne cornigerũ caret dentibus in ſuperiore mādibula, aut nõ? & probet q̄ ſic hoc pacto, hoc cornigerum caret dentibus in ſuperiore mādibula, & hoc cornigerũ ē, & illud ē, ergo omne cornigerũ. Si reſpõ L dens dixerit nõ ſequi ex illis vniuerſale, iuſte interrogās petit inſtantiā a reſpondente. Si vero nec negaoerit, oec conceſſerit, non debet petere inſtantiam. Oportet enim interrogantem prios inducere, & reſpondente non concedente vniuerſale, poſtea petere inſtantiam.

Et digne petendum inſtantias (non in eo quod proponitur) ferre: niſi tantum ſit huiuſmodi, ut dualitas parium numerorum ſolus primus. Oportet enim eum, qui inſtat, in altero inſtantiam ferre, aut dicere, quoniā hoc ſolum tale eſt.

Cum declaraſſet, quando iuſte, & quando non iuſte petitur inſtantia, nunc exponit in quo iuſte vel quibus petit inſtantia, & in quibus nõ, & dicit. { Et digne petendum inſtātias ferre } . ſ. de reſpondente, { nõ in eo, quod proponit } ab interrogante, ſed in alio, vt ſi per inductionē interrogās inducat, hoc ſeipſum iotelligens demonſtrato deo eſt immortale, & hoc ſeipſum intelligens eſt immortale demon- M ſtrata intelligentia, ergo omne ſeipſom intelligens eſt immortale. Reſpondens ergo inſtare debet, ſi interrogans petierit, in alijs ab ipſo deo, & ab ipſa intelligentia. exponit aũt in quo caſu reſpondens põt ferre inſtantiam in eo, in quo interrogans proponit, & dicit, { niſi hmõi, } quod interrogans proponit, { ſit vnum tantũ, } tunc n. põt in eo ferre inſtantiam reſpondens, { vt } ſi interrogans proponat, { dualitas } eſt { ſolus primus } numerus { parium numeroꝝ, } qm̄ dualitas eſt prior q̄ quaternarius, & q̄ ſenarius, & q̄ octonarius, & q̄ denarius, ergo dualitas eſt primus omniũ nomeroꝝ parium. In hoc caſu, cũ dualitas ſola ſit primus numeroꝝ parium, poterit reſpondens inſtare in dualitate, & tu intellige ſi põt rõne dicere doalitas oon eſt primos parium nomeroꝝ. Aſſignat cām, & dicit, { oportet enim eum, qui inſtat, in altero inſtantiā ferre } ab eis. ſ. quę proponuntur, vel ab eo, quod proponitur. { aut } ſi reſpõdens vult inſtare cõtra id, quod proponit interrogās opoctet dicere, { quoniam hoc ſolum tale eſt, } & ſic poterit contra illud inſtare. N

Ad eos autem, qui inſtant uniuerſali, ferentes autem inſtantiam non in eodem, ſed in æquiuoco, ut quoniam habet aliquis non ſuum colorem, uel pedem, uel manum (habebit enim pictor non ſuum colorem, & coctus pedem non ſuum) diuidendo profecto reuera in talibus interrogandum eſt, nā latente æquiuocatione bene uiderentur inſtare propoſitiōi.

Cum declaraſſet in quo iuſte ferri poteſt inſtantia, & in quo non, nunc (vt Alexā. exponit) vult declarare, quando iuſte reſpondens põt inſtare contra æquiuocum, & quando non, & litera eſt ſuſpenſiua vſq; ibi { diuidēdo profecto, } & dicit, { ad eos autem } reſpondentes, { qui inſtant vniuerſali } ſcilicet ex pluribus particularibus illato { ferentes autē inſtantiam non in eodem } . ſ. ſignificato illius vniuerſalis, ſed in ęquiuoco }, i. ſed in diuerſo ſignificato, ab eo in quo vniuerſale illatum eſt, { vt } ſi vniuerſale illatũ ſit, omnis homo habet ſuum colorem, vel hoc, omnis homo O habet ſuum pedem, vel manum. Et reſpondens inſtando dicat, { quoniam habet aliquis non ſuum colorem, vel } habet aliquis non ſuum { pedem, vel manum, habebit enim pictor non ſuum colorem, } ſed colorem pingendi qui eſt domini picturæ, { & coctus pedem nõ ſuum } . ſ. gallinæ: vel porci, qui nõ ſuus, ſed eſt domini. Ergo per hanc inſtantiam videbit: quoniam non omnis homo habet ſuum colorem: vel ſuum pedem. Tunc terminando ſuſpenſionem, dicit, ſubaudi ad hos tales ab ipſo interrogante { re uera in talibus diuidendo interrogandum eſt, nam latente } æquiuocatione, hoc eſt nam dum æquiuocatio fuerit latens: reſpondentes { bene } atq; iuſte { viderentur inſtare propoſitioni. } patet igitur in quo caſu fieri poteſt iuſte inſtantia contra ęquiuocum: quoniam dum latet æquiuocatio. Ideo remedium eſt: vt interrogans prædiſtinguat, in ea, quæ cadunt extra vniuerſale, & in ea, quæ ſunt ſub vniuerſali, quē P admodum (vt Alex. inquit) eſt in hoc verbo habere: quod multifariam eſt: nam aliquid habetur vt pars in ipſo, aut vt habitus, aut vt poſſeſſio, cum ergo interrogans propoſuerit vtrum omnis homo habet ſuum colorem aut non? debuit addere: vt habitum, & ſimiliter cum propoſuerit, vtrũ omnis homo habet ſuum pedem aut non? debuit addere, vt partem, & ſic inſtantiæ ablatæ a reſpondente non ſunt iuſtæ. Ex ijs patet, quo nam modo prohiberi poteſt inſtantia in æquiuocis.

Si autem non in æquiuoco, ſed in eodem inſtās prohibeat interrogationem, oportet auferentem id, in quo inſtantia eſt proponere reliquum uniuerſale faciendo, donec ſumat, quod utile eſt. Vt in obliuione: & oblitum eſſe, non enim concedunt eum, qui amiſit diſciplinam, oblitum eſſe, quoniam trāſeunte re, amiſit quidem diſciplinam. Oblitus autem non eſt. Q *Dicendum igitur auferenti id, in quo inſtātia eſt, reliquum. Vt ſi permanēte re, amiſit diſciplinam: iccirco oblitum eſſe. Similiter autem & contra inſtantes, quoniam maiori bono, maius opponitur malum. Proferunt enim quoniam ſanitati, quæ minus bonum eſt, bona habitudine, maius malum opponitur, nam ægritudinem maius eſſe malum mala habitudine. Auferendum igitur & in hoc, id in quo inſtantia eſt, ablato enim magis ponet. ut quoniam maiori bono maius malum opponitur, niſi alterum inferat alterum: quemadmodum bona habitudo ſanitatem.*

inferat
συμφέρει
confert
ꝓ iter
ferat

Cum docuiſſet prohibere inſtantias in ęquiuocis, nũc docet prohibere inſtantias in vniuocis. & prohibitio talis eſt, ſi inſtantia fit nõ in ęquiuoco: ſed in propoſito vniuoco: auferendũ eſt id, in quo fit inſtantia: & proponendum eſt reliquũ vl'r, & ſi iterũ ad hoc ferat inſtantiā, iterũ eſt auferendũ: & reliquũ vl'r proponendũ: & hoc fieri debet quandiu

non

A nõ inſtat reſpondẽs, dicit, ſi aũt nõ in ęquiuoco, { ſed in eo dẽ, } & vniuoco { inſtãs prohibeat interrogationẽ, } ne.ſ. inferatur vl'e, { oportet auferentẽ }.ſ. qui interrogat, { id, in quo inſtantia eſt, } poſtea.ſ. proponere reliquũ: vl'e faciẽdo, & hoc facere debet, { donec ſumat, quod vtile eſt, } deinde aſſignat exẽpla, & dicit, { vt in obliuione: & oblitum eſſe } ſubaudi ſi aliquis accipiat, q̃m obliuio eſt diſciplinæ amiſſio, inſtabunt, q̃m { nõ cõcedent eũ, qui amiſit diſciplinã, oblitum eſſe, q̃m tranſeunte re, } cuius erat diſciplina, { amiſit quidem diſciplinã, oblitus aũt nõ eſt, } & tu intelligas Ariſt. p diſciplinã intellexiſſe ſenſitiuam quandam notitiã, quę habet de ſingulari tranſmutabili. nã diſciplina ppriedicta: non eſt de re tranſmutabili. Põt igit huius diſciplinæ eſſe amiſſio, quæ nõ eſt obliuio, q̃m amittitur per rei amiſſionẽ, & nõ per amiſſionẽ memorię. Tunc docet prohibere
B inſtantiã, & dicit, { dicendũ igitur auferenti id, in quo inſtantia eſt, } vl'iter.ſ. { reliquũ, vt ſi permanente re, amiſit diſciplinã, iccirco oblitũ eſſe. } Quare tolletur inſtantia, ſi interrogans propoſuerit diſciplinæ amiſſionẽ eſſe obliuionẽ ſaluare, tali.n. diuiſione prępoſita: inſtantia deſtruitur, & fit cã, vt reſpõdens cõcedat propoſitũ. Deinde aſſignat ſecũdum exẽplũ, & dicit, { ſimiliter aũt & contra inſtãtes, q̃m maiori bono, maius opponit malũ, } eſt ſubaudi remediũ idẽ afferendũ, vt ſi aliquis accipiat, q̃m maiori bono maius malũ opponitur: & afferunt inſtantiã: quia ſanitati, quæ eſt bona habitudine minus bonũ: opponitur ęgritudo, quę eſt maius malũ, q̃ mala habitudo, quę opponit bonę habitudini. Eſt.n. ęgritudo maius malũ, q̃ mala habitudo: cũ ęgrotus deterius ſe habeat, q̃ male habituatus: nam põt quis eſſe male habituatus, & nõ ęger, iõ dicit, { proferunt.o. }.ſ. inſtando, { q̃m ſanitati, quę minus bonũ eſt bona habitudine, maius malũ opponitur, nam } dicunt { ęgritudinem } quę ſanitati opponit, { maius eſſe malũ mala habitudine, } vt dictum eſt, tunc docet prohibere hanc inſtantiã, & dicit,
C { auferendũ igitur & in hoc, id in quo inſtantia eſt, ablato enim }.ſ. eo in quo eſt inſtantia, reſpõdens { magis ponet } reliquũ vl'e, { vt q̃m maiori bono maius malũ opponitur, niſi alterũ } includat & { inferat alterũ, quẽadmodũ bona habitudo ſanitatẽ, } & includit, & infert. Debet ergo proponi hoc pacto, maiori bono malus malũ, opponitur, niſi maius bonũ includat minus bonũ, nã cum maius bonũ includit minus, poterit ei minus malum opponi.

Non ſolum autem eo inſtante, hoc faciendum eſt: ſed etiã ſi ſine inſtantia negauerit, propterea quia prævidet aliquid talium. Nam ablato eo, in quo inſtantia eſt, compelletur ponere, quoniam non prævidet in reliquo, in aliquo nõ ſic eſſe. Si aũt nõ ponat, efflagitatus inſtantiã, nõ habebit aßignare.

Cum docuiſſet prohibere inſtantias expreſſas a reſpondente, nunc docet prohibere inſtantiã tacitã, & dicit, { Nõ ſolum aũt eo }.ſ. reſpõdente expreſſe { inſtante, hoc faciẽdũ eſt, } quod dictũ eſt.ſ. remouere, & reliquum proferre, { ſed et } eſt remouenda tacita inſtantia, { ſi ſine } expreſ-
D ſa { inſtantia negauerit } vl'e, { propterea quia pręuidet aliquod taliũ, } p quę põt inſtare, cuius cãm aſſignat & dicit, { nã ablato eo, in quo inſtantia eſt }.ſ. tacita, reſpõdẽs { cõpellet ponere } reliquũ, { q̃m non pręuidet in reliquo } inſtantiã { in aliquo nõ ſic eſſe, } ſed remota inſtantia in reliquo erit vl'iter ita. { Si aũt } remota tacita inſtantia { non ponat } reſpondẽs reliquũ vl'iter, { efflagitatus inſtantiã } .i. efflagitatus ab opponente vt afferat inſtantiã, { non habebit, } nec poterit { aſſignare } cã, q̃m opponens præueniendo iam remouit inſtantiam omnem.

Sunt autem huiuſmodi propoſitionũ, quæ in aliquo falſæ ſunt, in aliquo autem veræ, In his enim par eſt auferre, reliquum autem verum relinquere.

Nunc exponit, quę propoſitiones ſunt, quę poſſunt vl'r verificari, p inſtantię remotionem. & vult q propoſitiones vl'es in parte falſę, & in parte verę, ſunt in quibus remota inſtantia, reliquũ ſi proponit, oportet vl'iter concedi. dicit. E
{ Sunt aũt hmõi propoſitionũ, } vniuerſales in parte falſę & in parte verę { in his.n. par eſt auferre }.ſ. inſtantiam, { reliquũ aũt } vl'iter { verũ relinquere, } de his eſt: hęc ppoſitio omnis amiſſio ſcientię obliuio eſt, non.n. eſt vl'is, ſed vl'is erit, cũ dicet, re ſalua, cuius eſt ſcientia. Ex his, q̃ Ariſt. hic dixit ſumpta eſt regula, q omnis propoſitio in parte vera, & in parte falſa, põt fieri vniuerſaliter vera per exceptionẽ, hęc.n. eſt vniuerſalis, omnis amiſſio ſcientię re cuius eſt ſcientia ſalua, eſt obliuio. iterum hęc eſt vera vniuerſaliter p exceptionẽ omni maiori bono contrariũ eſt maius malũ, niſi maius bonum contineat minus bonũ. Adhuc hęc eſt vera vniuerſaliter per exceptionẽ, omnis anima pręter rõnalem eſt mortalis. Sed in iudiciis de his ſatis diximus.

Si autem in multis proponenti non ferat inſtantiam, poſtulandum eſt ponere. Nam dialectica eſt propoſitio, ad quã F *ſic in pluribus ſe habentem non eſt inſtantia.*

His de inſtãtia pręexpoſitis, redit ad inductionẽ, & dicit. { Si aũt in multis proponenti } reſpondẽs non ferat inſtantiã, { poſtulandũ eſt } ipſum reſpõdentẽ { ponere }.i. vt vniuerſalẽ propoſitionẽ, quę per inductionẽ eſt inducta, { ponat } ac cõcedat. Aſſignat cãm, & dicit, { nã propoſitio, ad quã ſic in pluribus ſe habentem, nõ eſt } a reſpondẽte data { inſtantia, eſt dialectica. } Et ſic concedenda, per quę patet Ariſt. non aſſignaſſe definitionẽ propoſitionis dialecticę, vt iuniores potãt, ſed eius, quod dixit cãm attulit. Probauit.n. propoſitionẽ verã in pluribus, cui nõ datur inſtantia eſſe cõcedendum, cã quoniam eſt dialectica.

Quoniam aũt contingit idem & ſine impoßibili, & per impoßibile ſyllogizare, demonſtranti quidẽ, & non differẽti, nihil refert uel ſic, uel illo modo ſyllogizare. Differenti aũt non eſt utendum per impoßibile ſyllogiſmo. nã ſi ſine impoßibili quidem ſyllogiſmo ſyllogizat, minime fiet, ut dubitent. At quando per impoßibile ſyllogizant (niſi ualde manifeſtum ſit falſum eſſe) non impoßibile dicunt eſſe, quare nõ fit interrogantibus, quod uolunt. quoniam ó τaι quando G

Quoniam dictũ eſt ſępe dialecticũ vti ſyllo, & inductione, nunc exponit ſpẽm ſylli, qua vtitur dialecticus, & dicit. { Q̃m aũt contingit idẽ }.ſ. propoſitũ, { & ſine impoſſibili, } vtputa oſtenſiue, { & per impoſſibile ſyllogizare, } vt ſecundo prior. dilucidauimus, { demonſtranti quidẽ, & nõ differenti nihil refert vel ſic, vel illo modo ſyllogizare, } & p demonſtrantẽ eum, qui ſcientifice demonſtrat, intelligit, vtputa, qui ex propriis, neceſſariiſq; ſyllogizat. Per differentẽ aũt, dialecticũ, qui ex cõibus, & probabilibus. quando cã aũt, quare non refert, eſt quia vtroq; modo demonſtratio contingit, p quã ſcientia colligit. { differenti aũt } hoc eſt dialectico, { nõ eſt vtendũ per impoſſibile ſyllo. } ratio in H promptu eſt (vt Alex. innuit) quia impoſſibile, & neceſſariũ diſtinguunt cõtra probabilia, quibus vtitur dialecticus. Dialecticus.n. argumentatur ex probabilibus probabile. At probabile neq; eſt neceſſarium, neq; impoſſibile. nã probabile contingit vno tẽpore haberi pro vero, alio aũt pro falſo, ſed neceſſarium ſemper pro vero, impoſſibile ſemp pro falſo habet. tamen Ariſto. aſſignat aliã rõnem, q̃m opponens, quando ſyllogizat, oſtenſiue, nõ relinquit reſpondentẽ dubium. Quãdo vero ſyllogizat per impoſſibile, reddit reſpondentẽ dubium, q̃m niſi illud, quod intulit, fuerit valde manifeſte impoſſibile, ſemper reſpondens dubitabit de illo, verum ſit impoſſibile, aut non, at vbi reſpondẽs dubitauerit, opponens non poterit habere conſenſum reſpõdentis, quem a principio quærebat, dicit, { nã ſi ſine impoſſibili quidẽ ſyllogiſmo } opponẽs { ſyllogizat, minime fiet vt } reſpondẽtes { dubitent. } habebunt enim pro certo id quod ſyllogizatũ eſt, verũ ſit contra vel pro opinione eox. { At quãdo } opponentes { p impoſſibile ſyllogizãt, niſi } illatũ p talẽ ſyllogiſmũ { valde manifeſtũ ſit falſum eſſe, }

I & impoſſibile, { non dicent } illud { impoſſibile eſſe, } ſed
remanebunt ſemper ambigui, & ſic non poterunt præſta-
re conſenſum opponenti, nec diſſenſum. { Quare non fit
interrogantibus, quod volunt, } quia non habebunt cōſen
ſum, quem volunt a reſpondente.

*Oportet autem proponere quæcunq; in pluribus quidē
ſic ſe habent, modo inſtantia aut omnino non ſit, aut non in
ſuperficie ſit conſpicere. nam qui non poſſunt conſpicere in
quibus non ſic, tanquam uerum quidem ſit, ponunt.*

Cum de ſylli ſpecie, qua vti debet dialecticus dixiſſet,
nunc de propoſitionū genere annectit, & dicit. { Oportet
aūt proponere, quęcunq; in pluribus quidē ſic ſe habent, }
ergo propoſitiones vſes, ex quibus ſylls dialecticus conſta-
re debet, ſunt quarū prędicatum cōpetit ſubiecto pro pluri
bus. { modo inſtantia aut omnino nō ſit, aut } ſi eſt, { non
ſit in ſuperficie conſpicere, } ſed ſic latens, { nā qui nō poſ
ſunt conſpicere } propoſitiones vſes { in quibus non ſic }
eſt inſtantia. ſ. nec ex parte rei, nec manifeſta, vnāquāq; ea
rum, { tanq; verū } & vſe { ponunt }. ſ. reſpōdentes, vſes
K igitur propoſitiones, quibus vtitur dialecticus, tales eſſe de
bent, vt prædicata inſint ſubiectis p pluribus, & vt Alex.
inquit, vt vel non habeant inſtantiam, vel ſi habent, eā in-
uenire non ſit facile. nam cum reſpondens conſpicere non
poſſit inſtantiam, eas vniuerſaliter concedet.

*Non oportet autem concluſionem interrogationem fa-
cere, alioquin eo renuente non uideretur fieri ſyllogiſmus,
nam & ſæpe cum non interrogat, ſed ut ſequens infert, ne-
gant. Et hoc facientes non uidentur per hæc redargui, qui
non conſpiciunt, quoniā accidit ex ijs, quæ poſita ſunt. Quā
do igitur non dicens quidem accidere, interrogabit, ille autē
negabit, omnino non uidetur fieri ſyllogiſmus.*

Nunc ſoluit quaſi vnā dubitationē videlicet vtrum con
cluſio debet interrogari, & id intellige (vt Alexan. inquit)
vtrum concluſio debet interrogari, vt vna propoſitionum
dialecticarum, nā concluſionē quæri poſſe, vt quæſitum, &
L problema, nemo dubitare debet, qm̄ primo libro dictū eſt
concluſionem dialecticam primo eſſe problema, poſtea cō
cluſione: & cū problema, vt quęſitū interrogari poſſit, non
erit dubiū, concluſionem interrogari poſſe, vt problema,
& vt quæſitum. Eſt ergo quęſtio vtrū concluſio interroga-
ri poſſit, vt propoſitio dialectica. & prima facie clarum eſt
concluſionē interrogari non poſſe vt propoſitionē, qm̄ ex
conſenſu ipſius nō ſyllogizamus, ſed potius ex propoſitio-
nibus dialecticis ipſum probamus, vel improbamus. Propo
ſitiones vero interrogant, vt ſumptis conſenſibus a reſpon
dente, concluſionē ſyllogizemus. verbi gratia, ſi concluſio
ſit voluptas eſt ſecundū naturam, non interrogamus vt p
poſitionē, vtrum voluptas eſt ſecundū naturam: ſed inter-
rogamus vtrū voluptas ſit bonū aut nō: nā ſi reſpondēs po
nit voluptatē, eſſe bonū, cū omne bonum, ſit ſecundū natu
rā, & voluptas ſit bonū, relinquei voluptatē eſſe ſecūdum
naturā. Si aūt negauerit voluptatē eſſe bonū, non erit ſylls
q voluptas ſit ſecundū naturā. Hoc pacto intelligit Alexā.
M vt mihi videt: ſed verba Ariſto. vix intelligi poſſunt. Dicit
tamen, { non oportet aūt concluſionē interrogationē fa-
cere } .i. ita interrogare, vt propoſitionē: quę eſt altera ps
ſylli dialectici. { Alioquin eo } .ſ. reſpondēte { renuente }
concluſionē ſubaudi interrogatā, vel cōcedente, { nō vi-
deret fieri ſylls } ex propoſitionibus, ſed ex cōcluſione, qm̄
quę primo eſt interrogatio, habito cōſenſu, fit propoſitio,
ergo ſi reſpondens renuerit vel conceſſerit cōcluſionē in-
terrogatā, non ex propoſitionibus, ſed ex concluſione fiet
ſylls, quia accipiet illa concluſio conceſſa pro propoſitiōe.
Hoc aūt falſum eſt, quia concluſio nullius alterius accipit,
vt propoſitio. Quòd aūt ꝯcluſio, non vt interrogata, ſed, vt
ſequens potius negetur vel concedat, oſtēdit, & dicit, { nā
& ſæpe cū } opponens { nō interrogat } .ſ. concluſionem,
{ ſed vt ſequens infert, } reſpondentes { negant. } ergo
cōcluſio nō, vt propoſitio ſed vt problema interrogantur,
quod ſequit ad ſyllogiſmū. Secundo idē probat per ſignū, N
& dicit, { & } reſpondentes, { qui nō conſpiciunt, qm̄ } cō
cluſio { accidit ex ijs, quę poſita ſunt, hoc facientes } .ſ. qd
dictum eſt. ſ. q negent, vt ſequens, & non, vt interrogatio
nē, { non videntur per hęc, redargui } nec reprehendi, ſed
reprehenderent quando cōcluſionē negarent, vt interroga
tionē. Ergo ſignum eſt, qm̄ cōcluſio non debet interrogari,
ſed negari vel concedi vt ſequens. Tunc cōcludit, { quādo
igitur } .ſ. opponens { non dicens quidem accidere } cōclu-
ſionē ipſam { interrogabit, } vtrum accidat, aut non? { ille
aūt } .ſ. reſpondens { negabit } cōcluſionē accidere, { omni
no non videt fieri ſyllogiſmus, qm̄ ex negatione reſpōden
tis non præſumit eſſe factus ſylls, ſed bene ex conceſſione.
Per hęc igit patet concluſionē nō eſſe interrogandā, vt pro
poſitionē, ſed ſi interrogat, interrogari debet, vt ſequens.
Tu vero ſcias me hęc verba vix intellexiſſe. Fortaſſe enim
ſunt fragmentata. Id aūt quod dictū eſt. ſ. cōcluſionem non
interrogari, verū eſt, vt Alex. innuit, quatenus eſt cōcluſio.
Sed qm̄ vnamet concluſio pōt eſſe concluſio pro ſylls, & p
poſitio ſyllogiſmi, vt propoſitio pōt eſſe interrogatio. Quę
aūt eſt ſolum concluſio, & nullo modo propoſitio, interro O
gari non pōt, ſed quæri, vt problema.

*Non uidetur autem omne uniuerſale dialectica propoſi-
tio eſſe, ut quid eſt homo? aut quot modis dicitur bonum? Eſt
enim dialectica propoſitio, ad quā eſt reſpondere ſic, uel nō.
Ad dictas autem non eſt. Quare non ſunt dialecticæ huiuſmo
di interrogationes, niſi ipſe determinans uel diuidens dicat,
ut putas ne bonum ſic, uel non ſic dicitur. nam ad talia faci-
lis reſponſio uel affirmando uel negando. Quapropter ten-
tandum ſic proponere huiuſmodi propoſitionum.*

Cum dixiſſet cōcluſionē non eſſe interrogationem, nūc
vult oſtendere quid ſit propoſitio dialectica, & ſub qua for
ma interrogetur, & primo exponit quid non eſt, & dicit, q
propoſitio quę quęrit quid eſt hoc, vel quot modis dr̄ hoc,
non ſit dialectica propoſitio, & dicit. { Non videt aūt om- P
ne vſe, } vt exponit Alex. hoc in propoſitionibus dicit, vt
ſit ſenſus, non videt aūt omnis propoſitio vſis { dialectica
propoſitio eſſe. vt quid eſt homo, aut quot modis dicit bo-
nū. } Sed hęc expoſitio non placet, qm̄ quid eſt homo, &
quot modis dicit bonū, nō ſunt propoſitiones vſes. Melius
ergo dicatur { non videt aūt } de omni vniuerſali { propo
ſitio dialectica eſſe. } vt de vniuerſali homine, ſi dicat quid
eſt homo, & de vniuerſali bono, ſi dicatur quot modis dicit
bonum, nulla enim horum propoſitionum, quæ quęrit aut
quid eſt de aliquo vniuerſali, aut quot modis dicitur vniuer
ſale, eſt propoſitio dialectica. Sed huiuſmodi propoſitiones
(vt Alex. inquit) de mente iuniorum, perſcrutamenta ſolēt
appellari. Deinde aſſignat rōnem, quare quid eſt homo, &
quot modis dicitur bonū, non ſint propoſitiones dialecticę
& commemorat ea, quę libro primo dicta ſunt, dictum eſt. n.
libro primo non eſſe dialecticas propoſitiones, quæ quid eſt Q
propoſitū perſcrutatur, & quæ quot modis propoſitū quæ
rit. nam propoſitio dialectica eſt interrogatio contradictio
nis. Sunt tamen huiuſmodi propoſitiones interrogationes
quædam, nā ſi interrogans putat diſcere a reſpondente ho
minis ſubſtantiā, quærit quid eſt homo, ſi aūt putat diſcere
boni diuiſionē, quærit quot modis dicit bonum. Addit igit
cauſam quare tales interrogationes non ſunt dialecticæ, &
dicit, { eſt enim propoſitio dialectica, ad quā eſt reſponde-
re ſic, vel non } .i. eſt enim propoſitio dialectica interroga-
tio disiunctiua propoſita ſub forma contradictionis, vt re-
ſpondens eligat alterā partem, quā vult ſuſtinere. Tunc ac
cipit minorem, & dicit, { ad dictas autē } interrogationes
ſcilicet quid eſt homo, & quot modis dicitur bonum { non
eſt } reſpondere indifferenter ſic, vel non. Sed determina-
te, quoniam homo eſt animal rationale mortale, & bo-
num quod dicatur honeſtum, vtile, & delectabile. nam
huiuſmodi interrogationes non diſputantium, ſed volen-
tium diſcere ſunt. Propterea infert concluſionem, & dicit,

quare

A { quare huiuſmodi interrogationes nō ſunt dialecticæ, } ſed doctrinales. Deinde oſtendit, quo nam modo huiuſmodi interrogationes reduci poſſint ad dialecticum modū & dicit, { niſi ipſe determinans }.i.definiens, { vel diuidens } pro hac oratione, quid eſt homo, { dicat, } verum, aut nonne ſic, aut ne ſecus, aut dicat {, vt putas ne bonum ſic vel non ſic dicitur } id eſt honeſtum vel vtile, vel delectabile dicitur, aut non? aut verum bonorum alia animæ, alia corporis, alia fortunæ ſint, aut non, & pro hac oratione quid eſt homo, dicat, verum homo eſt animal rationale mortale aut non? Sic enim hac que forma interrogabit dialecticus, { nā ad talia } ſic interrogata { facilis reſpōſio vel affirmando, vel negando. } Iō cōcludit formā, ſub qua debent hę ꝓpoſitiones interrogari, & dicit, { quapropter tentandū ſic ꝓponere hmōi ꝓpoſitiones, } vt reducā B tur ad dialecticas interrogationes, nā ſic opponens poterit interrogare, & reſpondēs ſic vel nō reſpondere.

Simul autem & iuſtum fortaſſe eſt ab illo interrogare, quot modis dicitur bonum, quando hoc diuidente & proponente, nullo modo conceſſerit.

Cum declaraſſet nō attinere ad dialecticum interrogare quid eſt hoc, neq; quot modis dicit hoc, nunc oſtendit, quādo ad dialecticum attinet interrogare quid eſt hoc, & quot modis diuiditur hoc, & aſſerit eſſe iuſtum, tunc ab interrogante interrogare quid hoc: vel quot modis dicitur hoc, cum reſpondens: qui interrogatur: non conceſſerit ab interrogantibus: qui definierunt vel diuiſerunt: diuiſionē: & definitionē rei interrogatę, hoc pacto doctiſſimus Alex. hūc locum intellexit: & quidē probe: nō aūt vt expoſuerunt recentiores. & q̄ ita intelligat Ariſt. lege verba. { Simul aūt cum eo, } quod dictū eſt. ſ. huiuſmodi nō eſſe interrogationes dialecticas, { & iuſtum fortaſſe eſt } opponentē { ab illo } .i. reſpondente { interrogare } quid ſubaudi eſt hoc. ſ. C homo, & { quot modis dicit bonum, quādo hoc } .ſ. opponente, { diuidente } quot modis, { & proponente } .ſ. quid eſt, reſpondens { nullo modo conceſſerit } diuiſionem: vel definitionē aſſignatā ab opponēte tunc. n. licet dicere vt dicat reſpōdens: quot modis dicit bonum, & quid eſt homo poſtq; ei non placet diuiſio boni, nec definitio hominis aſſignata ab opponente. Dixit autē { fortaſſe, } quia re vera hmōi interrogationes non ſunt dialecticorum: ſed eorum, qui ſcire volunt. Sunt aūt ſolum in caſu dialecticæ.

Quiſquis autem unam orationem multo tempore interrogat, male interrogat. nam ſi reſpondeat quidem ei interrogato, quod interrogatur, manifeſtum, quoniam multas interrogationes interrogat, aut frequenter eaſdem. Quare aut nugatur, aut non habet ſyllogiſmum, ex paucis. n. omnis ſyllogiſmus. Si uero non reſpondeat, non increpat, aut diſcedit.

Quoniam circa interrogationes accidit per ſępe ex parte interrogantis nō paruus error, iō hunc re[...]hens dicit, { quiſquis aūt vnā orationē multo tēpore interrogat }.i. ꝑ D multas interrogatiōes interrogat, { male interrogat. } Deinde reddit cām quare qui tēporis extenſione vnā interrogationē interrogare frequentat, { male interrogat, } & dicit, { nam ſi } reſpondens { reſpōdeat quidē ei interrogato: quod interrogatur } dico ſi reſpōdeat, toties, quoties interrogat, & vnicuiq; interrogationi, quā interrogat opponens, { manifeſtū: qm̄ multas interrogationes } opponēs { interrogat } .ſ. diuerſas, { aut frequenter eaſdem, quare aut } opponens toties interrogans { nugat, } garrulando ſępeq; idē repetendo fruſtra { aut nō habet ſyllm̄, } quē .ſ. facere poſſit ex interrogatis, nō. n. oportet tot habere ꝓ ſyllō cōficiendo. { ex paucis. n. omnis ſylls } quia ex duabus propoſitionibus. { Si vero nō reſpōdeat } reſpondens vnicuiq; interrogationi, { nō increpat }. ſ. reſpondens ipſum opponentē: neq; obiurgat eū: { aut diſcedit } & ab ipſo opponente ſegregatur nolens cū eo diſputare. Hoc pacto exponit Alexā. & hæc omnia dicit inueniri poſſe apud Platonē. Sed occurres, qm̄ cum Ariſt. locutus eſſet de cœlatione, pręcepit multas interrogationes interrogare oportere: & cū dixiſſet de amplificatione, pręcepit multas & quidē ſuperfluas interrogationes eſſe proponēdas. Hic autem prohibet hęc. Reſpōdet Alex. Ariſto. ſuperius pręcepiſſe pro cælanda oratione multas orationes eſſe interrogādas permutatione facta ad proſyllogiſmos, & pro amplificanda oratione: ſuperfluas eſſe interrogandas non ſub eadem forma, eiſdemq; verbis. Secus autem hic loquitur. E Dubiū.

Eſt autem argumentari difficile, & ſuſtinere facile eaſdē ſuppoſitiones. Sunt autem talia, & quæ natura ſunt prima & quæ poſtrema. Nam prima quidem termino indigent. Poſtrema uero per multa terminantur, uolenti continuum ſumere a primis, aut ſophiſticæ uidentur argumentationes. Impoſſibile enim demonſtrare quippiam eſt eum, qui non incipit a proprijs principijs, & connectit uſq; ad ultima. Deſinire aūt nō dignum putant reſpondentes, neq; ſi interrogās definierit, aduertunt. Non facto autem manifeſto, quid nam eſt ipſum propoſitum, non facile eſt argumentari. Maxime autem quod tale eſt, circa principia accidit. Nam alia quidē per hæc monſtrantur, ipſa uero non per alia contingit, ſed neceſſe eſt definitione talium unumquodq; cognoſcere. F

Cum de interrogationibus dixiſſet, nunc vult eas cōparare quantū ad difficultatē, atq; facilitatē & primo proponit cōcluſionē, & dicit. { Eſt aūt argumentari difficile, & ſuſtinere facile eaſdem ſuppoſitiones } vt ſit ſenſus, quęcūq; ſunt cū difficultate argumentabilia, cū facilitate ſunt ſuſtentabilia, ſic. n. Alex. intelligit, & declarat, & intelligit per argumentari (quod græce eſt ἐπιχειρεῖν, latine ē conari,) interrogare, atq; ſyllogizare, & per ſuſtinere, (quod grece eſt ὑπέχειν,) intelligit reſpōdere, & per ſuppoſitiones, (quod G grece eſt ὑποθέσεις,) intelligit (vt Alex. inquit) problemata, hoc eſt, quæcunq; quęruntur, vel vt propoſitiones primæ, vel vt vltimę concluſiones, oſtendit aūt Alex. & quidem ſatis dilucide, quęcunq; propoſitiones ſunt interrogantibus, atq; volentibus ſyllogizare difficiles, eaſdem reſpondentibus eſſe faciles ad inſtantiam. Nam quod difficile eſt monſtrari, facile impediri pōt per inſtantiam. Ob id. n. eſt difficile, qm̄ non facile accipi poſſunt ea, per quæ oſtenditur. Nō facile aūt accipi poſſunt ea, per quæ oſtenditur, qm̄ multas habent inſtantias, recte ergo dicit Ariſto. illud, quod eſt difficile interroganti, idem facile eſſe reſpondenti. Nam ratio eorum circa oppoſita eſt, opponentis quidē ſyllogizare oppoſitum eius, quod poſitum eſt, reſpondentis aūt impedire. Deinde oſtendit, quæ ſunt oſtendi difficilia conantibus, & quæ reſpondentibus facilia, & dicit. { Sunt aūt talia, & quæ natura ſunt prima, & quæ poſtrema, } natura quidem prima ſunt principia. vltima vero concluſiones, quæ a principijs multum diſtant, & vt Alex. inquit, non eſt eadem H cauſa difficultatibus vtriſq;, ſed oppoſita { nam } (vt Ariſto. inquit.) { prima quidem termino indigent. } non enim eſt poſſibile ipſa per alia demonſtrari, quia tunc aut in infinitum proficiſcerentur, aut circulo demonſtrarentur. Et iō prima cognoſcimus, inquantum terminos cognoſcimus, terminos aūt definitione cognoſcimus. { Poſtrema vero per multa terminantur, volenti continuum } proceſſum { ſumere a primis. } Non enim vltima ſciuntur, niſi reſoluantur continue ad prima principia. Oportet enim a proprijs principijs incipere vſq; ad vltima, ſi aliquid oſtendi debet a priori, { aut ſophiſticæ videntur argumentationes. } Appellat enim Ariſto. ſcire ſophiſtico modo, quod nō eſt per cauſam propriam, vt primo poſteriorū patet. Quod autē vltima ſic ſciantur, probat, & dicit. { Impoſſibile enī demonſtrare quippiam eſt eum, qui non incipit a proprijs principijs, & cōnectit vſq; ad vltima, } nā ſi ꝑ principia extranea, ſophiſticę erunt argumētatiōes. Quę igit cā difficultatis ē in vltimis, ex hiſce patet. De cā vero difficultatis primorū nunc exponit, & dicit, cū prima principia cognoſci

I non poſſint, niſi definitionibus terminorum, quibus conſtāt. { definire aūt nō dignū putent reſpondentes }.i. definitiones aūt terminorum, qbus cōſtāt prima reſpōdētes nō ſumunt, vt dignitates, { neq; ſi interrogans definierit }.ſ. terminos primorū { aduertunt, } nec curant, nec rōredūt, { non facto aūt manifeſto, quidnā eſt ipſum propoſitū }.i. ipſum primū cū non fuerit manifeſtū ex definitionibus terminorum quibus conſtat, { non facile eſt argumentari } vlti ma p ipſum, vel aliter pōt legi, & melius, { non facto aut manifeſto }.ſ.ipſo primo, { quidnam eſt } ex definitiōibus terminorum, { ipſum propoſitū } quod eſt vltimū, { non facile eſt argumentari. } Deinde alia rōne probat Ariſ. q̄ pria ſit difficile probare, oā quę alia probant, & per alia non probant, difficile eſt probare, prima alia probant, & per alia nō probant. ergo difficile eſt ea probare, primo proponit concluſionē, & dicit. { Maxime aūt quod tale eſt }.ſ. difficile ꝓbare, { circa principia accidit. } Deinde aſſignat minorē, & dicit. { Nā alia quidē per hæc monſtrant, ipſa vero non per alia contiogit }.ſ. monſtrari { ſed neceſſe eſt } vt dictū eſt,

K { definitione talium vnū quodq; cognoſcere. } hęc eſt minor, maiorē vero tacuit, & ꝯcluſionē primo accepit. Dixit Ariſt. vltima eſſe difficile probare, propter multitudinē eorū, quæ accipiunt a primis vſq; ad vltima. Huius cām Alex. aſſignat, & dicit, quia multis arreptis, occaſiones ſunt multarum inſtantiarum prima vero difficile eſt cognoſcere, quia nō poſſunt cognoſci, niſi per definitiones terminorum, ex quibus conſtant, quibus reſpondentes aut non credunt, aut aberrant, qm̄ illas non putant eſſe dignitates.

Sunt autem difficile argumentabilia, & quæ valde propinqua ſunt principijs. Non.n. contingit plures ad hæc rationes inuenire, cū & horū, & principiorum, per quæ neceſſe eſt monſtrare ea, quæ poſt illa ſunt, pauca ſint media.

Nunc de difficultate intermediorum, dicit. { Sunt aūt difficile argumentabilia, & quę valde propinqua ſunt principijs, } & (vt Alex. inquit) contrario modo vltimis, inquantū videlicet ea, quę ſunt a longe, multitudine mediorum, quæ

L vero prope, paucitate videnſ difficile argumentabilia. { Nō enim contingit plures ad hęc rōnes inuenire, cū & horum, & principiorum, ꝑ quę neceſſe eſt monſtrare ea, q̄ poſt illa ſunt }.ſ. vltima, { pauca } admodū { ſunt media } qa.n. non ſunt horum media, vel ſunt, ſed pauca, iō nō ſunt manifeſta, ſed eorū oſtenſio ꝑ difficilis. Preterea ꝓpter ꝓpinqtatē ad prima de talibus vr̄ eſſe, vt petitio principij. Quo vero ad verba gręca attinet, hic Ariſ. ſingularibus pro pluralibus vel vſ detur, vt legenti verba gręca perſpicuum eſt.

Terminorum aūt difficile argumentabiles, ij omniū maxime ſunt, quicunq; utuntur talibus nominibus, quæ primū quidem immanifeſta ſunt ſimpliciter ne an multipliciter, dicantur. Adhuc aūt quæ neq; nota utrū propriæ, an ſecundū translationē de definito dicantur. Nā quia obſcura ſunt, non habent argumenta, quia uero ignoratur ſi abſq; translatiōe dicitur, quod tale eſt, non habet increpationem.

M Alexander, cui moltū tribuendū eſſe puto, hunc textum ſic exponit, nā cū Ariſt. demonſtraſſet facilius eſſe deſtruere, q̄ conſtruere terminū hoc eſt definitionem, nunc quales termini difficile conſtrui poſſint, oſtendit. Et vult (vt Alex. exponit) eos ad ꝯſtruendū difficillimos eſſe, qui per ea aſſignātur, quę imanifeſta ſunt, vtrum, ſimplr, & vno modo, aut multipliciter, & ęquiuoce dicātur vel qui per ea aſſignātur, quæ ignota ſunt, vtrū proprie, vel p tranſlationē dirātur, dicit. { Terminorum aūt difficile argumentabiles }.i. difficile ꝯſtruibiles, { ij omniū maxime ſunt quicunq; vtunt talibus nominibus }.i. quicunq; aſſignātur p talia nomina, { q̄ primū quidē imanifeſta ſunt, ſimpliciter ne, } hoc eſt vniuoce } dicanſ { an multipliciter, } hoc eſt ęquoce. Vtroq; enim mō aliqua poſſunt eſſe obſcura, & quia in ſui vniuocatione ſunt obſcura, & quia in ſua ęquiuocatione ſunt immanifeſta. { Adhuc aūt } quia dant ꝑ immanifeſta, { quæ neq;

nota } ſunt, { vtrū proprie, an ſecundū trāſlationē de definito dicanſ. } Dixit.n. in ſexto nō bene definiri ea, quę per æquiuoca, vel vniuoca ſimplr̄ ignota definiuntur. Similiter neq; p ea, quę ignota ſunt vtrū proprie vel tranſlatitie de definito dicanſ. aſſignat rām, & dicit. { Nam quia obſcura ſunt. ſ. } ea, ꝑ quę definitiones aſſignanſ, propter ignotā vniuocationē, vel ꝑpter ęquiuocationē, { nō habēt argumenta, } nec loca, quibus ꝯſtruātur definitiones ipſę, { quero ignoraſ, ſi abſq; tranſlatione dr̄, quod tale eſt }.ſ. ipſum de finiēs { non habet increpationē } ſubaudi ab aliquo volēte definitionē increpare, qm̄ contra ignotū nemo obiurgat, atq; reprehendit. Talis eſt ea vnitatis definitio, quę eſt vnitas eſt infinitū innumeris. Non.n. ipſum infinitū, quod ponit in definitione vnitatis, notū eſt vtrū ſit ſimplr̄ an multipliciter dictū, neq; vtrum proprie, an tranſlatitie de vnitate dicatur, non.n. notū eſt finē non habens, proprie ne an metaphorice de vnitate dicatur. Cur vero Ariſto. hic declarauerit, qui facile, quiue termini difficile rōſtruātur, Alex. non aſſignauit rām, videtur.n. hæc repetitio ſatis extra ꝓpoſitum, tamen cā eſſe pōt, qm̄ diſt prima cognoſcere difficile eſſe, qm̄ non cognoſcunſ, niſi definitiōibus, quibus reſpōdēs nō aſſentit, imo aduerſat. Propterea Ariſ. voluit hic repetere, q̄ definitiones facile, quęue difficile cōſtruātur. O

Omnino aūt omne problema, quando fuerit difficile argumentabile, uel termino indigere arbitrandum eſt, uel eorum, quæ multipliciter, uel eorum, quæ ſecundum translationem eſſe dicuntur, uel non longe a principijs, aut quia nō manifeſtum eſt primum nobis hoc idem, quo nam ēt dictorū modorū eſt, quod dubitationem præſtat. Nam cum manifeſtus eſſet modus, perſpicuum eſſet, quoniam aut definire, aut diuidere, aut propoſitiones inuenire oporteret, quippe cum per has oſtendantur ultima.

Cum dixiſſet ea, quæ ſunt natura prima, & ea, quæ ſunt vltima, ex quo difficilia eſſe, & ite quę nimium primis proxima ſunt, dixiſſet inſuper ignotas eſſe definitiones quę vel ęquiuocum, vel tranſlatitiū aliquid habent, nunc vniuerſaliter ad hæc reuertitur, & aſſignat cām, propter quā problema eſt difficile, & dicit. { Omnino aūt } & vt vlter dixerim, { omne problema, quādo fuerit difficile argomentabile, } hoc eſt conſtruibile, { vel termino indigere arbitrandū eſt, } quo videlicet manifeſtenē, principia, per quę conſtrui pōt. { vel } arbitrandum eſt, { eorum eſſe }.i. ex eis eſſe, { quæ multipliciter, vel eorum }.ſ. ex eis, { quæ dicuntur ſecundū tranſlationē, vel } eſſe problema { nō longe a principijs. } Deinde quaſi tangens difficultatem ex his compoſitam, dicit. { aut } problema difficile conſtruitur, { quia nobis primum, non manifeſtum eſt, quo nam ēt dictorum modorum } quatuor { eſt, quod dubitationem præſtat }.i. aut problema eſt difficile ad conſtruendum, quia ab his a principio non eſt manifeſtus, quis modus difficultatis eſt ex quatuor iam enumeratis, vtrū ſit difficile, quia principia, ex quibus conſtruitor, indigent definitione, aut quia componitur ex terminis multipliciter dictis, aut ex terminis tranſlatitijs, vel quia non procul a primis eſt. { Nam cum manifeſtus eſſet modus, } per quem problema eſt difficile, { perſpicuum eſſet, quoniam aut definire }.ſ. oporteret prima per quæ oſtenditur, ſi ſubaudi difficultas problematis eſſet propter prima, { aut } oporteret { diuidere } ſi difficultas problematis eſſet, propter multiplicitatem, vel tranſlationē, terminorum, ex quibus problema rōponitur { aut oporteret inuenire propoſitiones, } ſi problema eſſet proximū primis. { Quippe cum per has oſtendant vltima. } Sed dubitares fortaſſe, quia dialecticus habet viā probandi omnium artium principia, immo, vt primo huius dixit Ariſt. ſi quis deſtruxerit, principia geometrię, non habet amplius geometra quid opponat, ſed neceſſe eſt de eis determinari in ſcientia communi. vt in dialectica. Ergo dialecticus facile poteſt prima conſtruere, non. ergo recte Ariſtot. aſſerit prima ad conſtruendum eſſe difficile. Nam

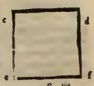
N P Q Digreſſio

A le. Nam licet id verũ ſit, in ea facultate, in qua ſunt prima,
non tamen verũ eſt in dialectica, quę facile omnia cõſtrue-
re põt. Sed diluit hęc dubitatio, nã licet (vt argumẽtũ co
git) dialecticus habet viã ad prima principia, non tñ ſequit,
vt facile poſſit probare ea. Inſup dubitabis ſecundo, qa
non vident prima cognoſci per definitionẽ, nã cũ principia
cõplexa ſint, & quidẽ p verbũ, non poterunt definiri. Põt
ẽt hoc dubiũ dilui, qm̃ nullũ primũ principiũ p definitionẽ
cognoſcit, vt argumentũ conuincit, tñ cognoſcit p defini-
tionẽ ſuarũ partiũ, nã (vt Ariſ. inqt) 1. poſteriorum, princi
pia cognoſcimus inqtũ terminos cognoſcimus. i. inquantũ
terminos definimus, ex quibus cõſtant. Cognoſcẽdo enim
quid totũ, & quid pars, cognoſcimus, qm̃ totum eſt maius
ſua parte. Ad hęc non vident principia difficilia cognitu, pri
mo quia principiũ eſt maxima propoſitio (vt Boe. inquit)
B nihil notius videt maxima ipſa propoſitione. Deinde prin
cipia prima cognoſcunt p definitionẽ ſuorũ terminorum,
ſed cũ termini priorũ principiorum ſint cõiſſimi, per quã
cunq; notificationẽ vel deſcriptionẽ patent. Quare facile
vident cognoſci. Iterũ hæc dubitatio diluit, qm̃ termini
principiorũ aut ſignificant res alicuius determinati pręedica
menti, vt vnũ vni tm̃ eſt contrariũ, vt poſtea dicet, & tales
termini (cũ ſint in gñe) habent verã definitionẽ, & cũ inter
omnia pręedicata definitio eſt difficillimũ ad conſtruendum
ideo principia hmõi ſunt difficilia ad conſtruendũ, aut non
ſignificãt res determinati pręedicamenti, vt de quolibet eſt
affirmatio vel negatio vera, & de nullo ambę. Et de quoli-
bet dr̃ eſſe vel non eſſe, & de nullo ſimul, & horũ terminos
facile eſt cognoſcere per quãcunq; deſcriptionẽ, vel notifi
cationẽ, cũ verã definitionẽ non habeant, qm̃ non ſignifi-
cat res determinati pręedicamenti. & de his Ariſt. nõ loquit
hic, ſed. 1. poſterio. Hic aũt loquit de primis. Cũ vero Boe.
dicebat nihil notius eſſe maxima propoſitione, verũ dicit in
gñe cõplexorũ tñ aliquid eſt ea notius in gñe incõplexorũ.
C Termini. n. ex quibus conſtat, notiores ſunt ipſa maxima.
Vlterius non videt eſſe verũ id quod Ariſt. inquit, principia
ſolũ, definitione cognoſci, ſic. n. ſibi lib. ſecundo priorũ nõ
conſtaret, vbi aſſerit ſyllm̃ viã eſſe ad mediata, inductionẽ
aũt ad immediata. Cũ ergo principia prima ſint immedia-
ta, poterunt non tm̃ definitione ſuarũ partiũ cognoſci, verũ
ẽt inductione. Nec ſibi libro poſteriorũ ſecundo conſtare vi
detur, cũ dicat principia via ſenſos, memorię, ac experimẽ
ti cognoſci. Sed ceſſat contradictio, qm̃ principia poſſunt bi
fariã cognoſci aut quo ad inchoatã notitiã, & ſic per indu-
ctionẽ cognoſcunt, & per ſenſus vt in prioribus & poſterio
ribus ſatis expoſuimus, aut quo ad perfectã cognitionem,
& ſic ſolũ per definitiones terminorũ, ex quibus conſtant,
(vt hic dixit) cognoſcunt. Inſuper videt non parua du-
bitatio, quonã modo prima & vltima ſint ad conſtruendũ
difficilia. Nã primum & vltimũ ſunt oppoſita. Similiter fa-
cile conſtruibile, & difficile conſtruibile ſunt oppoſita. Qua
re ſi difficile eſt conſtruere prima, facile erit conſtruere vl-
tima, contra ẽt ſi difficile eſt cõſtruere vltima, facile erit cõ
ſtruere prima, locus eſt ab oppoſitis. Lõge maior dubitatio
D videt, quia Ariſt. proxima primis dixit eſſe ad conſtruendũ
difficilia paucitate mediorũ. Vltima aũt difficilia multitudi-
ne mediorũ, modo contraria non ſunt cauſæ eiuſdẽ. Pauci
tas mediorum, & multitudo mediorum ſunt contraria. er-
go non ſunt cauſæ difficultatis ad conſtruendũ, quare ſi me
diorum multitudo eſt cã difficultatis, paucitas erit cã facili
tatis. Ceſſant ẽt hæc, qm̃ media bifariam accipi poſſunt, aut
ſecundũ longum aut ſecundum latus, ſecundũ longum qui
dẽ, qñ plura ſubordinata ſecundũ rõnem cauſę concurrunt
ad conſtruendũ aliquid, quorũ nullũ per ſe ſufficit, vt ſi e, cõ
ſtruit per, d, d aut per c, c vero per b, at per a, patet ad con
ſtruendũ e, ſumenda eſſe omnia pręcedentia ſecundum lon
gũ, & hęc ſecundũ longũ mediorum multitudo cã eſt diffi-
cultatis vltimorum. Aut media accipi poſſunt ſecundum la
tus, cũ videlicet nullũ mediorum cã eſt ſufficiens propoſiti,
vt cũ conſtruimus Socratẽ adulterũ eſſe, quia eſt cõptus, &
quia eſt muſicus, & quia eſt verſificator, multitudo hęc me-
diorũ cã eſt ſecundum latus, & paucitas horũ mediorũ ſecun E
dum latus cã eſt difficultatis eorũ, quę ſunt proxima primis.
Tunc dico ꝙ licet multitudo & paucitas ſint oppoſita, tñ
multitudo mediorũ p longũ, & multitudo mediorũ per latus
non ſunt oppoſita, cũ non ſecundum idẽ ſumant. Adhuc
non vr̃ verũ, quod Ariſt. dicit demonſtrari nõ poſſe vltima,
niſi incipiendo a primis, & continuo procedendo per inter
media ad vltima. Nã hęc ꝯclõ triangulus habet tres, ꝯſtrui
põt per ſuũ proximũ medium, vt per hoc, quod eſt habere
angulum externũ, qui æqualis eſt duobus rectis internis ſi-
bi oppoſitis. Vbi patet non opus eſſe continuare medium
a principijs primis vſq; ad hanc vltimã ꝯclõnẽ. Pręterea ſi
a primis media continuarent vſq; ad vltima, fieret trãſitus
de gñe in genus, quia permutatio a primo ſubiecto in vlti-
mum, quę non ſunt ſub eodem gñe. Diluitur aũt hęc dubita
tio, qm̃ ſi loqmur de ipſo ſcire ſimplr̃, oportet media a pri- F
mis ad vltima continuare, & tranſcendere de gñe in genus
& de ſubiecto in ſubiectũ. At ſi loqmur de ipſo ſcire ex ſup
poſitione, non oportet incipere a primis ſimpliciter, ſed a
primis in genere, & ſupponere prima ſimpliciter, & hoc pa
cto ſit demonſtratio trianguli, vt deſcribenti patet.

Et in multis poſitionibus (non bene aſsignata definitiõe) non facile eſt diſputare atq; argumentari. Vt utrum unum uni contrarium, an plura? definitis aũt contrarijs aliquo modo, facile eſt oſtendere, utrum contingit plura eidẽ eſſe cõtraria, an non? Eodẽ aũt modo & in alijs definitione indigentibus. Nam eandem diuiſionem habent loca, & lineæ. Eſt autem definitio eius orationis hæc.

Cum demonſtraſſet problemata demonſtrari non poſſe
per principia, niſi principia definiant, nunc oſtendit, ꝙ niſi
principia bene definiant, non poterunt problemata demõ-
ſtrari, & primo accipit ꝯclõnẽ, & dicit. { Et in multis poſi- G
tionibus, } immo in omnibus problematibus { non bene
aſſignata definitione } ſubaudi partium principij, per quod
demonſtrant, { non eſt facile } immo nec poſſibile { diſpu
tare, atq; argumentari } & conſtruere illa problemata. De
inde probat per exẽplum, & oſtendit principiũ non poſſe
intelligi, niſi termini, vel ſaltẽ alter terminorũ bene definiat
& dicit. { Vt verũ vni vnum } tm̃ { cõtrarium, an plura? }
non põt hoc principium ſcire, nõ definitis bene contrarijs.
Nã ſiquis dixerit contraria eſſe quę ſunt inuicẽ corruptiua,
cũ hęc non ſit bona contrariorũ definitio non ſequetur con
trarium eſſe vnũ tm̃ vni, nã flauũ, & viride ſunt corrupti-
ua albi, & albũ corruptiuum flaui, & viridis, & tñ album nõ
eſt tm̃ vni eorũ contrariorũ, immo ambobus contrarietate
extremi ad medium. { Definitis aũt contrarijs aliquo mo
do } . ſ. bene, ꝙ contraria ſint, quę maxime diſtant ſub eo-
dẽ gñe, { facile eſt oſtendere, vtrum contingit plura eidẽ
eſſe contraria, an non? } nã ea definitione ſtante, non põt
vni contrario eſſe niſi vnum contrariũ. Cum non cõtingat H
maxime diſtare, niſi vnũ vni, qm̃ quod per ſuperlatiuũ dr̃,
vni ſoli conuenit. { eodem aũt modo & in alijs } principijs
{ definitione indigentibus } dicendũ, ꝙ niſi bene definiã-
tur, non pñt cognoſci, & ita nec ꝓblemata p ea ꝯſtrui.

Videntur aũt & in diſciplinis, quædam ob definitionis defectum, non facile deſcribi. Vt & quoniam, quæ ad latus ſecat planum linea, ſimiliter diuidit & lineam & locum. Definitione autem dicta, ſtatim manifeſtum eſt, quod dicitur.

Quod autem nõ ſolum in di-
ſputationibus, ſed etiam in diſci
plinis, nonnulla per definitionis
defectum non facilis reſponſio-
nis ſint, nunc exponit, & dicit.
{ Videntur, autem & in diſci
plinis quædam } ſcilicet proble-
mata { ob definitionis defe-
ctum non facile deſcribi, } id
eſt non facile demonſtrari, cum

I videlicet problemata fuerint , quæ oſtendontur per prin-
cipla,quę definitione indigent.Defectu.n.illius definitionis
principium non eſt manifeſtum, & cum non fuerit princi-
pium ipſum manifeſtum, nec problema, quod per illud de
monſtratur,erit manifeſtum. Deinde aſſignat exemplum,
& dicit.{ Vt & qm̃ linea,quę ad latus }.i.quę ducta ab vno
latere ad latus aliud, vt a latere a,c,d,ad latus b,d,f. { ſe-
cat planum }.i.planitiem, quæ ſpatium eſt, atq; area inter
latera ſupra dicta.videlicet a,c,d,& b,d,f. { ſimiliter diui-
dit & lineam,& locum. } & per locum , intelligit planitiē,
quæ eſt ſpatium inter latera vt dictum eſt . Eſt ergo princi-
pium linea,quæ ſecat planum, ſimiliter ſecat planum & li-
neam,quæ eſt longitudo plani.Hoc principium eſt ignotū,
niſi illa oratio.ſ.linea quæ ad latus ſecat planum bene defi-
niatur.Eſt aūt eius orationis definitio , linea ad latus ſecans
planum eſt linea, quæ ęquidiſtans ducitur per areaṁ in ſup
ficie ęquidiſtantium laterum ad latus.{ Definitione autē }
hac{ dicta, } atq; aſſignata,{ ſtatim manifeſtum eſt , quod
dicitur }.ſ.q linea ſecans planum, ſimiliter ſecet planum,
& lineam,{ nam eandem diuiſionem habent loca }.i.pla-
K na, { & lineæ, } quæ ſunt planorum longitudines.{ Eſt au
tem definitio eius orationis hęc,eius orationis }.ſ.linea quę
ad latus ſecat planum, { hęc }.ſ.linea,quæ ęquidiſtans duci
tur per areā in ſuperficie ęquidiſtantium laterum ad latus.

*Simpliciter aūt prima elementa,poſitis quidem definitio
nibus(ut quid linea,& quid circulus) faciliimum eſt oſten-
dere. Verum non multis ad unumquodq; eorum eſt argumē
tari,quoniam non ſunt multa media . Si autē non ponantur
principiorum definitiones,difficile. Fortaſſe aūt omnino im
poßibile.Similiter autem his, & in illis, quæ ſunt circa ora
tiones,ſe habet. Non igitur latere oportet , quando difficile
eſt argumentabilis poſitio,quoniam paſſa eſt aliquid eorum
quæ dicta ſunt.*

Cum monſtraſſet ēt in diſciplinis nonnulla propter defi-
nitionis defectum non facilia eſſe,& per exemplum hoc ita
L eſſe demonſtraſſet nunc id quod dixit,oſtendit eſſe vniuer-
ſale in omnibus principijs ,& dicit. { Simpliciter aūt pri-
ma elementa }.i.prima principia , per quę poſitiones con-
ſtruuntur, { poſitis quidem definitionibus,vt quid linea,&
quid circulus, } & quid triangulus { faciliimum eſt oſtēde-
re, } ſubaudit Alex.& ea,quæ prope principia ſunt,etiam
habitis definitionibus primorum elementorum facile eſt
oſtendere. { Verum } (vt inquit.) { non multis }.ſ.me-
dijs { ad vnūquodq; eorum eſt argumentari , quoniā non
ſunt multa media, }quibus demonſtrentur, cum ſint pro-
pe prima. { Si aūt non ponantur principiorum definitio-
nes,difficile,fortaſſe aūt impoſſibile erit de his,quę ſunt ꝓ-
pe prima,demonſtrationem facere. Nam cū prima ſine de
finitionibus cognoſci non poſſint, impoſſibile erit cogno-
ſcere ea,quę ſunt prope prima,cum demonſtrari non poſ-
ſint,niſi per prima. Et cum dixiſſet de demonſtrationibus,
quę ſunt ſecundum diſciplinā, & vtilitatem definitionum,
M ſubſcribit. { Similiter autem his, } quę de diſciplinis dicta
ſunt,{ & in illis ſe habet,quę ſunt circa orationes }.i.circa
diſputationes. Tunc quaſi epilogando dicit. { Non igit late
re oportet,quando difficile eſt argumentabilis poſitio }.i.
problema, { qm̃ } tunc eſt difficile argumentabilis, cum
{ paſſa eſt aliquid eorum,quę dicta ſunt }.ſ.quia vel princi
pia carent definitionibus,vel q̃a ſunt nimis remota a primis,
aut quia ſunt pauca media,aut quia paſſa ſunt aliud tale.

*Quando autem erit ad dignitatem & propoſitionē ma-
ior labor diſputare quā ad poſitionem, dubitare utiq; poſſet
quiſpiam utrum ponenda ſint talia, an non ? nam ſi non po
nat,ſed poſcat & ad illa diſputare , maius præcipiet quam
quod in principio poſitum eſt. Si uero ponat , credet ex mi-
nus credibilibus. Si igitur oportet non difficilius problema
facere,ponendum. Si autem per notiora ſyllogizare,nō po-
nendum. An diſcenti quidem non ponendum, niſi notius ſit.* N
*Exercitanti uero,ponendum,ſi uerum ſolū appareat. Qua
re manifeſtum,quoniam non ſimiliter & interroganti , &
docenti exiſtimandū eſt eſſe ponendū. Quo pacto igitur inter
rogare,et ordinare oportet,pene ſufficiūt,quæ dicta ſunt.*

Mouet circa ea, quæ dicta ſunt dubitationē verū quo ad
verba attinet , ꝑ dignitatē & propoſitionē idem intelligit,
quia dubitatio erit de propoſitionibus , quę accipiuntur ad
problematis oſtenſionem.Per poſitionē aūt,intelligit pro-
blema. Tunc mouet dubitationē,& dicit . { Quando autē
erit ad dignitatem & propoſitionem maior labor } hoc eſt
maior difficultas { diſputare q̃ȝ ad poſitionē }.i.q̃ ad pro-
blema,quod per propoſitionē oſtenditur, { dubitare vtiq;
poſſet quiſpiā,vtrum } ab ipſo reſpondente { ponenda }
atq; concedenda{ ſint talia }ſiue demonſtratione,{ an nō }
ponenda a reſpondente,ſed diſputanda cum interrogante.
Argumentat pro vtraq; parte,& dicit. { Nā ſi nō ponat }
reſpondens ea.{ ſed poſcat & ad illa diſputare } cum ipſo
opponente,{ maius pręcipiet } eſſe faciendū,{ q̃ȝ } ſit illud O
{ quod in principio poſitū eſt, }qm̃ reſpondens transferet
ſe ad difficilius q̃ȝ erat principale propoſitū, quod eſt cōtra
pręcepta dialectica. { Si vero } reſpondens } ponat } pro
poſitiones cū illę ſint problemate difficiliores, { credet; }
problema eſſe verū,{ ex minus credibilibus }.i.ex propo
ſitionibus difficilioribus, atq; minus credibilibus , quod eſt
contra aliud præceptū dialecticū. Deinde dubitationē epi-
logans,dicit. { Si igitur oportet nō difficilius problema fa
cere, } nec reſpondentē ſe transferre ad difficilius quā erat
propoſitū,ab eo { ponendum } eſt propoſitiones. { Si au
tem }oportet{ per notiora ſyllogizare }ab ipſo reſpondē-
te{ non } eſt { ponendum } propoſitiones,cū ſint proble-
mate minus notę.Reſpondet,& dicit. { An diſcenti q̄dē }
.ſ.in doctrinis,& ſcientijs,hoc eſt cum reſpondens voluerit
diſcere,ab eo propoſitiones { non ponendū,niſi } axioma
{ notius ſit } problemata,qm̃ ſcientificę cognitiones ꝑ no-
tiora fiunt. { Exercitanti vero }.i.reſpondenti vero , qui P
vult ſe exercitare in dialogis, & tētationibus, & diſputatio
nibus axioma eſt { ponendum } atq; concedendum. { ſi ve
rum ſolum appareat }tunc concludit, { quare manifeſtū,
qm̃ non ſimiliter interroganti & docenti } ab ipſo reſpon
dente { per exiſtimandum } axioma { eſſe ponendum. }
nam qui docet,eſt prima & nota facit ſermones , qui vero
tentat,& diſputat,per apparentia,& probabilia. Vnde ſi ꝓ
blema fuerit omnis voluptas eſt bonum,dialecticus vteret
ea propoſitione, quæ eſt, omnis voluptas eſt ſecundum na
turam,& ea,quæ eſt, omne quod eſt ſecundū naturam, eſt
bonum,quæ cum ſint probabiles,dialectico ſufficiunt,de-
monſtrans aūt nō quieſceret his,ſed quęret quo modo om
nis voluptas eſt ſecundū naturā, & oſtendet , omnem actū
potentiæ,quę eſt ſecundum naturā eſſe impedibilem. Quæ
ret ēt quę eſt hęc potentia,quæ eſt ſm naturā,& quomodo
voluptas ſit actus,& ſic transferet ſe ad maiorem difficulta Q
tem,q̄ fuerit circa propoſitum. Quo vero ad verba atti
net,Ariſto.per dignitates(vt Alexander exponit)quę græ
ce dicuntur axiomata, intelligit propoſitiones quę demon
ſtratione indigent,& non ſolū indemonſtrabiles, vt ſolitus
eſt dicere in poſterioribus analyticis. Dicit ēt Alex. Ariſto.
accepiſſe [illegible],per quā,& non pro vel, alioquin locutio eſſet
incongrua,cū dicit.Maior labor diſputare [illegible] ad poſitionē,
non.n.congrue diceret vel ad poſitionē,ſed q̄ ad poſitionē.
Verbum.n.[illegible] multifariam apud grecos accipitur.hęc de in
terrogante epilogat Ariſto.& dicit. { Quo igitur pacto }
opponentem { interrogare, }& interrogationes{ ordina
re oportet,pene ſufficiunt,quæ dicta ſunt, } dixit aūt{ pe-
ne }ad honeſtatem,vt euitaret arrogantiam.

DE RESPONDENTE.

*De reſponſione aūt primum quidē determinandum, quid
nam ſit opus bene reſpōdētis,quēadmodū bene interrogātis.*

In his

A In his verbis Ariſt. proponit intentionẽ gñalem, & ſpe-
cialem, & dicit { De reſponſione aũt } ſubaudi nunc loquẽ
do, hęc de generali intentione, de ſpeciali vero dicit. { Pri
mum quidem determinandum quid nam ſit opus bene re
ſpondentis, quemadmodum } quid opus ſit { bene inter-
rogantis. } ergo communis intentio eſt dicere de reſpon-
ſione, pręambula vero intentio eſt declarare quid nam ſit
opus bene reſpondentis, & quid nam opus bene interrogã
tis. Exequetur autẽ de reſponſione ibi { Neceſſe eſt itaq; }
vbi completo procemio, exequetur narrationem.

alterũ τὶ hoc — *Eſt autem interrogantis quidem ſic ducere orationem, ut
faciat reſpondentẽ dicere inopinabiliora, q̃ ea, quæ propter
poſitionem ſunt neceſſaria. Reſpondentis uero, non pp ſe ap
parere accidere impoſsibile, aut quod præter opinionem eſt:
ſed pp poſitionẽ. Nam alterũ fortaſſe peccatũ ponere primũ
quod non oportet, et alterũ poſitũ nõ ſeruare aliquo modo.*

B Nunc pręambulam intentionem proſequitur, & dicit.
{ Eſt aũt interrogantis quidẽ ſic ducere orationẽ } .i. ſic fa
cere interrogationẽ { vt } per ipſam { faciat } rñdentem
{ dicere inopinabiliora, q̃ } ſunt { ea, quæ pp poſitionem
ſunt neceſſaria } .i. q̃ ſunt ea, quę neceſſario ſequũtur ad po
ſitionem. Poſſunt. n. ſi poſitio eſt improbabilis, ea ſequi quę
ſunt improbabilia, at interrogãs bene interrogat, cum vi
ſuę interrogationis cogit reſpondentẽ dicere ea, quæ ſunt
improbabiliora iis, quę ſequũtur vi ſuę poſitionis, vt ſi Epi
curus ſuſtineat voluptatem eſſe bonũ ſummum, opponẽs
debet dicere Epicurum addicendũ aliquod magis inopina-
bile q̃ ſint ea, quę ſequuntur ſuã opinionem. Nam ad Epicu
ri poſitionẽ ſequitur actum ſenſitiuę virtutis eſſe ſummum
bonum. Opponens ergo ad maius abſurdum ducere debet
q̃ ſit hoc, quod ſequitur ad Epicuri poſitionem. Aliter opus
ſuum non eſt bonũ, deinde exponit opus rñdentis, & dicit
{ Rñdentis aũt } .ſ. opus eſt ſic ducere rñſionem, vt { nõ }
ſic { pp ſe apparere accidere impoſſibile, aut } accidere im
probabile, { qd̃ pręter opinionẽ eſt, ſed } ſic dicere rñſio-
C nem, vt { pp poſitionem } nõ accidat dicere impoſſibile.
Et quia rñdens dicere poteſt improbabile vel impoſſibile,
aut pp ſe, vt eſt ex propria ingenij amplitudine proponit
defendere aliquod abſurdũ. Aut pp poſitionem, vt cum co
gitur dicere aliquod abſurdũ non propter ſe ſed vi poſitio
nis, quã ſuſtinet, ideo vult eum bene reſpõdere, cum ſic re
ſpondet, vt nõ cogatur dicere abſurdũ ſequens ad põnem.
Et exponit hęc ambo eſſe peccata, & dicit { Nã alterũ for-
taſſe peccatũ } eſt reſpondentis { ponere } atq; ſuſtinere
{ primũ } .ſ. poſitionem abſurdã, { quod non oportet }
poni { & alterum } peccatũ & quidẽ longe maius eſt { po
ſitũ non ſeruare aliquo modo, } quod fit cum reſpondens
cogitur dicere abſurdiora q̃ ſit poſitio, & q̃ ſint ea, quæ ſe-
quuntur ad poſitionem. Eſt autem primum peccatũ ſimpli
citer, ſecundum aũt peccatũ reſponſionis (ut Alex. inquit)

*Quia autem ſunt indeterminata iis, qui exercitationis,
& experientiæ gratia orationes faciunt, (nam non eædem
D conſiderationes & diſcentibus & docentibus, & concertã
tibus, & his, & iis, qui ſemper ſeinuicem exercent inſpectio
nis gratia, nam diſcenti quidem ponẽda ſunt ſemper ea, quæ
uidentur. Quippe cum nullus conetur falſum docere. Con-
certantium uero, interrogantem quidem uideri aliquid face
re oportet omnino. Reſpondentem autem, nihil uideri pati,
& in dialecticis congreſsionibus, quæ non concertationis,
ſed experientiæ, & inſpectionis gratia orationes faciunt, nõ
dum enucleatum eſt, quo pacto oporteat coniectare reſpon-
dentem, & qualia dare, & qualia non ad bene aut non, ſer-
dam poſitionem.) Quoniam igitur nihil habemus traditum
ab aliis, ipſi aliquid dicere tentemus.*

Cum propoſuiſſet intentionem, & pręambulum, anteq̃
proſequatur, quod propoſuit vult aſſignare cauſam, cur di
cendum eſt de rñſione. Et litera debet legi ſuſpẽſiue uſq; ibi B
{ Qm̃ igitur nihil } & dicit. { quia aũt ſunt indetermina-
ta } .i. quia non eſt definitũ, ſumpſit. n. plurale pro ſingula-
ri, { iis, qui exercitationis, & experiẽtię gratia orones } .i.
dialogos, & diſputationes { faciunt } ſubaudi quę contigiſſe
reſpondenti, exercuerunt. n. Socrates & Plato dialecticã in
ſuis dialogis, ſed nõ eſt definitũ ab eis quid pertinet ad offi
ciũ reſpondentis, ideo, vt poſtea concludet de officio reſpõ
dentis, eſt dicendũ. Et intelligit per exercitationem, & ex-
perientiã, tẽtatiuas, & diſputatiuas ꝯgreſſiones, quales fiũt
in dialogis a Socrate, & Platone dialecticę diſputãtibus, vt
exponit Alex. & aſſignat cauſam, & dicit. { Nam nõ eædẽ
conſiderationes & diſcentibus & docentibus } .i. diſputãti
bus in doctrinis { & ꝯcertãtibus } .i. diſputãtibus in ſophi
ſticis, { & his, & iis, qui ſemper ſeinuicẽ exercẽt inſpectio-
nis } .i. inuẽtionis { gratia, } hoc eſt & in dialecticis diſpu
tationibus. Deinde exponit hæc omnia, & dicit. { Nam di F
ſcenti quidẽ, } & docẽti { ponẽda } atq; concedẽda { ſem
per ea ſunt, quæ videntur } .i. quæ ſunt vera & per ſe nota.
{ Quippe cum nullus conetur falſum docere } & per cõſe
quẽs nullus falſum dicere { Cõcertãtiũ vero } .ſ. in ſophiſti
cis diſputationibus, { interrogãtẽ quidẽ videri aliquid fa-
cere oportet oĩno, } elẽchus. n. ſophiſticus apparẽs eſt { ali
quid facere } .ſ. quia aut cogit reſpondentem falſum dice
re, aut rem pręter opinionẽ, aut nugari, aut cõmittere ſolę
ciſmũ. { Rñdentem aũt nihil uideri pati } ex iis, quæ dicta
ſunt, { & in dialecticis cõgreſſionibus quæ non cõcertatio
nis } .i. ſophiſticæ exercitationis, { ſed experiẽtię } hoc eſt
tẽtationis { & inſpectionis } .i. inuentionis gratia { oratio
nes } hoc eſt interrogationes { faciũt, nondũ } a prioribus
{ enucleatũ eſt, quo pacto oporteat cõiectare reſpõdentẽ,
{ & qualia dare } opponẽti, { & qualia nõ } dare { ad bñ
aut nõ } bñ { ſeruãdã põnẽ. } Tũc terminãs ſuſpẽſionẽ di
cit, { qm̃ igitur nihil habemus traditũ ab aliis } .ſ. de rñdẽ
te, { ipſi aliqd dicere tẽtemus. } Dico de rñdẽte in dialecti
cis diſputationibus, qm̃ de rñdẽte in ſophiſticis cõcertatio G
nibus, libro elenchorũ dixit. De rñdente vero in doctrinis,
qui diſcipulus, vel præceptor, eſt in libro poſteriorum.

*Neceſſe eſt itaq; reſpondentem ſuſtinere orationẽ, ponen
do aut probabilem, aut improbabilem poſitionem, aut neu-
tram, & aut ſimpliciter probabilem, aut improbabilem,
aut indeterminatę, huic alicui ut aut ſibi, aut alii.*

Cum propoſuiſſet intentionẽ, nunc proſequitur, & pri-
mo præmittit vnã diuiſionẽ, & dicit. { Neceſſe eſt itaq; re
ſpondentẽ ſuſtinere orationẽ } hoc eſt problema, { ponen
do poſitionẽ aut probabilẽ, aut improbabilẽ, aut neutrã }
q. d. omnẽ poſitionẽ, quã ſuſtinet reſpondens, eſſe aut pro
babilẽ, aut improbabilẽ, aut neutrã, deinde ſubdiuidit vnũ
quodq; horum membrorũ, per ſimpliciter, & per eſſe in-
determinate tale alicui, & dicit. { Et aut ſimpliciter proba
bilem, aut improbabilem, aut indeterminate huic alicui }
.i. aut huic. q. d. q̃ poſitio reſpõdẽtis ſit, aut ſimpliciter pro
babilis, aut alicui, vel ſimpliciter improbabilis vel alicui, H
aut ſubaudi ſimpliciter neutra, vel alicui, & iterũ eſſe talem
alicui, ut probabilẽ, vel improbabilem, vel neutrũ, ſubdi-
uidit, per eſſe talem ſibi, aut alii, & dicit. { Aut indetermi-
nate huic alicui, vt aut ſibi, aut alii. } dicitur autem proble
ma indeterminatum huic alicui, cum nõ fuerit ſimpliciter
tale, & quod non eſt ſimpliciter tale, eſt aut ſibi, aut alii ta-
le. Poteſt. n. problema eſſe tale alicui, cum vel ſibi reſpõdẽ-
ti, vel alii, vt rũ Platoni fuerit tale. Sed dices quo modo
tale huic alicui, põt dici indeterminatũ, dicas eſſe indeter-
minatũ quia vel ſibi reſpõdenti, vel alii, eſt indifferens. Me
lius aũt ſcias verbũ indeterminato corrupte legi, grȩce. n.
eſt, ἀφορισμένως hoc eſt definite, vel determinate. Et tunc diui
ſio erit in ſimpl'r tale, & in id quod eſt huic determinate ta
le, quod eſt duplex, vel ſibi reſpondẽti, vel alii, & ſic habet
Alex. Hãc vero diuiſionẽ exponit Alex. & dicit, problema
vel poſitionẽ ſimpl'r probabilẽ eſſe, quæ eſt ſecundũ oĩum
vel pluriũ opinionẽ, vt ſanitatẽ eligibilẽ eſſe. Determinate

I huic alicui probabilē, vt quę ſibi, vel alijs eſt probabilis, vt vl͞ia eſſe ideas poſitio probabilis eſt Platoni. Animā vero eē imortalem poſitio, probabilis eſt ſibi reſpōdenti. Simpliciter vero improbabilem poſitionē dicit, quę cōtra opinionē omniū vel pluriū ponitur, vt deos nō eſſe. Improbabilē aūt huic, vt animā eſſe mortalē, qm̄ eſt Platoni improbabilis. neutrū vero problema dicit, quod nec probabile, nec improbabile eſt, & hoc eſt, aut de quo neutro modo opinamur vt ſtellas eſſe pares, vel impares, vel de quo æqualr vtrāq; partē opinamur, vt infinitū eſſe vel nō eſſe, vt virtutes eſſe ſcias, vel nō eſſe ſcias, vt mundū eſſe ęternū vel nō eſſe ęternum. Et problema neutrū ēt ſubdiuidi pōt, (licet Alex. nō ſubdiuidat.) in neutrū ſimpliciter & mundū eſſe æternū & in neutrū huic. Et neutrū huic ēt ſubdiuidi pōt, in neutrū ſibi reſpōdenti & in neutrū alij. Ariſt. reſpondenti neutrum problema eſt vltra ęquinoctialē eſſe habitationem. Alij vero vt Platoni, vnū eſſe ante ens. De hac diuiſione Ariſt. primo huius ſatis dilucide loquutus eſt, nunc vero ſatis ſit retuliſſe, quæ Alexan. breuibus retulit hic.

K *Nihil autem refert quouismodo probabilis, aut improbabilis fuerit. Nam idem modus erit bene reſpondendi, uel dandi, uel non dandi, quod interrogatum eſt.*

Circa diuiſionē aſſignatā remouet tacitā dubitationem, quę poſſet eſſe talis, cū multiplex ſit probabile, & improbabile, vtrū tot ſint artes, atq; modi reſpondendi, quot ſunt mēbra diuiſionis ipſius probabilis, improbabiliſq;? reſpondet, & dicit { Nihil aūt refert, quouis modo probabilis, aut improbabilis fuerit } poſitio, hoc eſt ſiue ſit ſimplr talis, ſiue huic. Cuius rōnem aſſignat, & dicit { Nā } in oībus ſubaudi { idē modus eſt bene reſpondēdi, } qm̄ ſubaudi idem modus eſt, { dādi } .i. ꝯcedendi, { quod interrogatū eſt } ab opponēte, { vel nō dādi } .i. vel negādi, qm̄ in oībus rn̄dens negat, qd̓ eſt contrariū ſuę pōni, & cōcedit quod facit pro ſua poſitione, ſiue ſua poſitio fuerit tali ſimplr, vel talis huic. Nō ergo oportet tradere tot artes reſpondendi, quot

L ſunt ſuperioris diuiſionis mēbra, cū vna ſola ſufficiat.

Cum igitur improbabilis fuerit poſitio neceſſe eſt et concluſionem probabilem fieri. Cum uero probabilis, improbabilem. Quippe cum ſemper oppoſitū poſitionis interrogans concludat. At ſi neq; probabile, neq; improbabile fuerit, qd̓ poſitum eſt, & concluſio erit talis.

Quidam legunt verbū { igitur } cauſaliter, cū nota cauſę videlicet { nā } & iō Ariſt. aſſignare cauſam eius, quod dixerat, tradūt. Et mihi nō placet pmo quia in gręcis codicibus ὦν legitur, quod latine eſt igitur. mō nō debet corrūpi textus, cū in eo ſenſo pōt ſtare. Deinde quia Ariſto. vult ex ſolutione tacitę dubōnis cōcludere, quo mō poſitio reſpōdentis, ſe habet ad oppoſitionē interrogātis, & dicit. { Cū igitur improbabilis fuerit poſitio } rn̄dentis, { neceſſe eſt & cōcluſionem, } quā cōtra poſitionē reſpondentis ſyllogizat interrogās, { probabilē fieri, cū vero } poſitio reſpondentis fuerit { probabilis } neceſſe eſt ꝯcluſionē opponētis eſſe { improbabilē } & aſſignat cauſam, & dicit. { Quippe

M cū ſemꝑ oppoſitū, poſitionis } reſpondentis { interrogans ꝯcludat. } Sed dices, vtrū cū poſitio reſpōdētis fuerit neutra, oporteat cōcluſionem opponentis eſſe oppoſitā. Reſpondet, & dicit. { At ſi neq; probabile, neq; iprobabile } ſed neutrū { fuerit, quod poſitū eſt, & ꝯcluſio } .ſ. opponētis { erit talis } .ſ. neutra. ergo quantū ad rōnem cōem nō concludit oppoſitum opponēs, ſed bene quantū ad rōnem ſpecialē, nā ſi reſpōdentis poſitio fuerit ꝙ ſtellę ſint pares, concluſio opponentis erit, qd̓ ſtellę nō ſint pares. ergo licet quo ad cōem rōnē poſitio & cōcluſio ſint neutrę. Quo autē ad ſpecialē rōnem ſunt oppoſitę. Stellas .n. pares eē, problema neutrū eſt, & ſtellas non eſſe pares, ſed impares, ēt problema neutrū eſt, tn̄ quo ad ſpecialē rōnem ſtellas eſſe pares, & ſtellas nō eſſe pares oppoſita ſunt, eo quia ſunt problematū ꝑtes oppoſitę. Ex his patet, quonāmō poſitio rn̄dētis, & oppoſitio interrogātis adinuicē ſe habēt. Semꝑ .n. oppoſita oportet eſſe, quēadmodū, & actus eoꝝ oppoſiti ſunt. N

Quoniam autem bene ſyllogizans, ex probabilioribus, & notioribus propoſitū demonſtrat, manifeſtum, quoniam cum ſimpliciter improbabile fuerit, quod ponitur, nihil dandum eſt a reſpondente, quod nō uidetur ſimpliciter, nec quod uidetur quidem, minus tamen cōcluſione uidetur. Nam cum improbabilis eſt poſitio, ꝓbabilis eſt concluſio. Quare oportet, quæ ſumuntur, probabilia eſſe omnia, & quidem magis probabilia, q̄ quod proponitur, ſi debet ꝑ notiora, quod minus notū eſt, concludi. Quare ſi neq; tale eſt quippiā eorum, quæ interrogantur non ponendum eſt a reſpondente.

Nunc accidit ad artē reſpondendi, & primo docet reſpōdere ad problemata, deinde ad interrogata, & demū ad arguomenta, & docendo rn̄dere ad problemata, ꝑmo dat artē reſpondendi, qn̄ reſpondens ſuſtinet poſitionem ſimplr improbabilem, & dicit. { Qm̄ aūt bene ſyllogizans, ex probabilioribus, & notioribus propoſitū demōſtrat, } dico bn̄ ſyllogizans, quia ſyllogizans, ex falſis, ſyllogizat ſed non bene, quia peccat in materia. Tunc aſſignat regulā ſuſtinē. diſpoſitionē ſimpliciter improbabilē, & dicit. { Manifeſtū, qm̄ cum ſimplr improbabile fuerit, quod ponit } a reſpondente { nihil dandū eſt a reſpōdente, } ex eis, quę proponit pro ſyllogiſmo interrogās, { quod nō videtur ſimplr } .i. quod non eſt ex ſimplr probabilius, { nec } dandū eſt a reſpondente { quod vr̄ quidē } .i. quod eſt ſimpliciter probabile, { minus tn̄ vr̄ concluſione. } Eſt ergo regula, cum reſpōdens ſuſtinet pōnē ſimpliciter improbabilē, nō debet reſpondens ꝯcedere opponēti ſyllogizanti, quod non eſt ſimpliciter oībus probabile, & ſi fuerit ſimpliciter probabile, non debet cōcedere, quod nō eſt ſimplr probabilius concluſione, vt ſint duæ cōditiones neceſſariæ ei, quod rn̄dens debet concedere & quod ſit ſimplr probabile, & ſecūdo ꝙ ſit ſimpliciter probabilius & notius ꝯclōne opponentis. Et P ita quæcūq; nō fuerint talia, oīa reſpondens negare debet. Huius regulæ aſſignat cauſam, & dicit. { Nā cū improbabilis eſt poſitio } reſpōdentis, { probabilis eſt cōcluſio } opponentis, vt ſuperius declaratū eſt. { Quare oportet, quę ſumunt } ab opponente ad ſyllogizandā ꝯclōnem probabilē { probabilia eſſe oīa, & quidē magis probabilia q̄ quod ꝓponitur } .i. q̄ concluſio propoſita, { ſi debet per notiora, quod minus notū eſt concludi. } Propterea quaſi epilogās dicit. { Quare ſi neq; tale eſt } .i. ſimplr probabilius cōcluſione, { quippiā eorū quæ interrogantur } ab opponente, { nō ponendū eſt a reſpondēte. } ergo reſpondens oīa negare debet, ſi nō fuerint ſimpliciter probabilia, & probabiliora cōcluſione. v. g. ſit poſitio hæc, vnū tantū eſt ens opponenti concluſio erit plura ſunt entia, nā hæc eſt oppoſita illius. Si ergo opponēs debet probare plura eſſe entia, oportet ſumere ea, quæ ſunt ſimpliciter ꝓbabilia, & notiora cōcluſione. Nā ſi quæ opponens ſumit, non fuerint ſimpliciter probabilia, negāda ſunt a reſpōdente. Et ſi fuerint ſimpliciter probabilia, & nō fuerint notiora ꝯclōne ea, quę eſt Q plura entia ſunt, ēt neganda ſunt a reſpōdēte. Et propterea cū cōtra Parmenidē ſumpſit Ariſt. prædicamēta ſunt plura oīa prędicamēta ſunt entia. ergo entia ſunt plura, propoſitiones quidē ſunt probabiles ſimpliciter. Sed prædicamēta eſſe plura nō eſt notius & probabilius eo, quod eſt entia eē plura, imo notius & probabilius eſt entia eſſe plura q̄ prædicamenta eſſe plura. Inſuper cū Ariſt. accepit mobilia ſunt plura oīa mobilia ſunt entia. ergo entia ſunt plura, mobilia eſſe plura ſimpliciter probabile eſt, ſed non probabilius & notius eo quod eſt entia eſſe plura. Quare reſpondens debet negare. Hæc cū vidiſſet Ariſt. primo phyſicę auſculta. docuit cōtradicere opinioni Parmenidis & Meliſſi ex datis ab eis, & nō ex ſimplr probabilibus. qm̄ nihil ſumi pōt probabilius, & notius ꝯcluſione ea videlicet quę eſt, plura ſunt entia. Id igitur quod debet cōcedi a reſpōdente, oportet habere duas ꝯdōnes, & quod ſit ſimpliciter probabile, & ꝙ ſit probabilius notius, ꝯclōne, quā ſyllogizat opponēs ꝯtra

De opinione Parmenidis, & Meliſſi

poſitionem

A poſitionẽ rñdentis. Cũ aũt nõ fuerit ſic, reſpõdens debet ne
gare. Cauſam aũt aſsignat Alex. qm̃ propoſitum reſpõden
tis eſt non duci ad contradictionem, non ducetur aũt ad cõ
tradictionem reſpondens, ſi hanc regulam ſeruauerit.

*Si autem poſitio fuerit ſimpliciter probabilis, dilucidum
eſt, quoniam concluſio erit ſimpliciter improbabilis. Ponen
dum igitur & quæ uidentur omnia, & eorum, quæ non uidẽ
tur, quæcunq; ſunt minus improbabilia concluſione. Nam
ſufficienter ſic uidebitur diſceptatum eſſe.*

Nunc dat artẽ reſpondendi, qñ reſpondens ſuſtinet poſi
tionem ſimpliciter probabilem, & dicit. { Si aũt põ fuerit
ſimpliciter probabilis, } vt deũ eſſe, { dilucidũ eſt qm̃ cõ-
cluſio } opponentis { erit ſimplr̃ improbabilis } vt deũ nõ
eſſe. Tunc dat regulã, & dicit { Ponendũ igit } a reſpõden
B te: { quæ vident oĩa } .i. oĩa probabilia, qm̃ nũq̃ ex proba
bilibus ſimpliciter ſeqtur ſimpliciter improbabile { & quę
nõ vident } .i. & improbabilia non oĩa, ſed { quęcũq; ſunt
minus improbabilia ↄcl'one. } Nam ex minus improbabi
libus nõ ſequitur magis improbabile, ſicuti ex minus falſis
nõ ſequitur magis falſum. Nã tũc ex veris poſſet ſequi fal-
ſum. Eſt.n. minus falſum aliquo modo verũ. Silr̃ minus ĩpro-
babile eſt aliqua rõne probabile. Quare ſicuti ex probabili
bus nõ ſeqtur, niſi probabile, ſic ex minus improbabilibus
nõ põt ſequi magis improbabile. ergo reſpondens debet
cõcedere probabilia omnia, & ex improbabilibus ea oĩs,
quæ ſunt minus improbabilia cõcluſione. Si ergo Epicu
rus probet deos nõ eſſe, quia nõ eſt prouidentia, Plato re-
ſpondebit, eſſe prouidentiã, & negabit nõ eſſe prouidẽtiã.
Prouidentiã.n. eſſe eſt ſimplr̃ probabile. Et prouidentiã nõ
eſſe nõ eſt minus improbabile q̃ concluſio, ſed ex ęquo, &
ideo negandũ eſt. Deinde aſsignat cauſam, & dicit, { nam
ſufficienter ſic vr̃ diſceptatum eſſe, } ſemper.n. reſpõdens
C ſufficiẽter diſputat, cũ ea nõ ponit, ex quibus ſequiẽ ↄcluſio
oppoſita ſuæ põni. At ſi ponat ſimplr̃ probabilia, & ea, quę
minus improbabilia ſunt ↄcl'one opponentis, nũq̃; deduce
tur ad cõcluſionẽ cõcedendã, quæ eſt oppoſita ſuę põni. Iõ
ab eo erit ſufficienter diſceptatũ, ſi ſeruauerit hanc regulã.

*Similiter autem erit & ſi neq; improbabilis, neq; proba
bilis eſt poſitio. Nam, ſic & quæ uidentur omnia dandum, et
eorum, quæ non uidentur, quæcunq; minus ſunt improbabi-
lia cõcluſione. Sic enim probabiliores accidit oratiões fieri.*

Nunc dat artem reſpondẽdi, qñ reſpondens ſuſtinet po-
ſitionem, quæ eſt problema neutrũ, & dicit. { Silr̃ aũt erit
& ſi neq; improbabilis, neq; probabilis eſt poſitio, } ſed ꝓ
blema neutrũ vt ſtellas eſſe pares, & dat regulã, ꝙ videli-
cet poſitione exiſtente neutra, concedẽda ſunt oĩa proba-
bilia, & oĩa improbabilia, mõ minus improbabilia ſunt cõ
cluſione, & dicit, { nã ſic, & quæ videnẽ oĩa dandũ } .i. nã
ſic danda ſunt oĩa probabilia, { & eoꝝ, quæ nõ videntur }
D i. & improbabiliũ ea { quæcũ q; minus ſunt improbabilia
concluſione } cuius rõnem dicit, { ſic.n. probabiliores acci
dit oões } .i. diſputationes { fieri, } qm̃ per hunc modũ
nũq̃ reſpondens duceẽ ad contradictionẽ. v.g. ſi problema
de numero ſtellarum & poſitio ſit, ſtellas eſſe pares, concluſio oppoſita erit ſtellas
eſſe impares, ſi ergo ſyllogizauerit opponens, nobilior nu
merus nobiliori multitudini tribuẽdus. Stellaꝝ multitudo
eſt nobilior, & numerus impar eſt nobilior, ergo ſtellis tri
buendus rñdens ↄcederet oẽs propoſitiones, qm̃ ſunt neu
træ, ſicuti & concluſio, quia vero nõ ſunt improbabiliores
concluſione, oẽs.n. ſunt æque improbabiles ſicuti illa, ſtel-
lę impares. Hæc.n. propoſitio, nobilior numerus nobiliori
multitudini eſt tribuendus, eſt æque neutra ſicut illa ſtellæ
ſunt impares, præterea, ꝙ ſtellaꝝ multitudo ſit nobilior, &
numerus impar nobilior, æque neutra videntur, ſicuti con
cluſio. Quare non ſunt ponẽda a rñdente. Qm̃ ſemꝑ id, qđ
ponit rñdẽs, debet eſſe minus ĩprobabile ↄcl'one, & notius.

*Si igitur ſimplr̃ quidem probabile uel improbabile, qđ
ponitur, id ea, quæ uidentur ſimpliciter cõparatio faciẽda.*

Epilogat breuiter, & dicit. { Si igitur ſimpliciter quidẽ
E probabile, vel improbabile } fuerit, { quod ponit } a re-
ſpondente, ad ea, quæ videntur ſimpliciter, } .i. ad proba-
bilia ſimpliciter, vel ſubaudi & ad improbabilia ſimpliciter
{ cõparatio facienda eſt, } ea videlicet dando, vel nõ dan
do, per quę ad ↄcluſionẽ intentã nõ deueniat opponens, qđ
quonãmõ fieri poſſit, per regulas ſuperius aſsignatas, per-
ſpicuũ eſt. Sed circa regulas ſunt dubitatiões, erat.n. pri
Dubiũ & digreſſio ma regula, cũ ſuſtinet reſpõdens poſitionẽ ſimpliciter ĩpro
babilem, cõcluſio opponentis erit ſimplr̃ probabilis, & tũc
reſpondens debet concedere opponẽti quod eſt probabile
ſimpliciter, & quod eſt probabilius & notius ↄcluſione. Sed
huic nõ cõſtat quod ſuperius Ariſt. dixit, cũ.n. officiũ inter-
rogãtis definiſſet, eſt inquit interrogãtis ſic ducere oõnẽ,
vt faciat rñdentẽ dicere inopinabiliora, q̃ quę ꝓꝑ poſitionẽ
ſunt neceſſaria. Modo ſi concluſio oppoſita fuerit probabi
lis, cũ interrogãs nihil aliud enitatur facere, niſi ut cõpellat
F reſpondentẽ cõcedere ſuã ↄcluſionẽ, tunc nõ ad improba-
biliora, ſed ad probabilius coget reſpõdentem, quia ad cõ
cedendã ſuã concluſionem, quæ eſt probabilis, & cõtraria
poſitioni reſpõdentis improbabili. Præterea ſi reſpondens
dabit opponenti probabilia oĩa, tũc opponens aſſequeẽ ex
illud probabilibus ſuã probabilẽ concluſionẽ, & ſic interi-
met poſitio reſpõdentis. Inſuper ſi poſitio rñdentis fuerit
ſimpliciter improbabilis, nõ vr̃ bene regulari ſi debet cõce
dere oĩa probabilia, quia ſic ex illis cõceſſis, poſſet duci ad
oppoſitũ ſuæ põnis. Sed diluit hęc, & primũ quidẽ fortaſ-
ſe diluũt qm̃ duplex eſt opponentis concluſio, altera ꝓma,
atq; principalis, & hæc eſt probabilis, qñ poſitio reſpõden-
tis fuerit improbabilis, & de hac Ariſt. loquitur hic, altera
vero ſecũdaria atq; corollaria, & hæc debet eſſe improba-
bilior poſitione reſpõdentis, & de hac locutũ eſſe Ariſt. tra
dũt, cũ officiũ interrogãtis definiſſet. Sed pace boꝝ dixeri,
nõ video quonãmõ inferri poſſit hęc corollaria ↄcluſio im
probabilior poſitione reſpõdentis, nõ.n. inferri põt ex ꝓn
G cipali ↄcluſiõe, nã cũ illa ſit probabilis, nũq̃ ex ea ſequetur
ↄcluſio improbabilior poſitione reſpõdentis: neq; ex aliįs
qm̃ quæcũq; aſſumenẽ, ſemper inferrent concluſionẽ pro-
babilem, quæ opponiẽ poſitioni & nũq̃ improbabiliorẽ po
ſitione. Puto ergo primũ diluendũ eſſe, qm̃ ſuperius Ariſt.
deſcripſit officiũ opponẽtis, nõ ſimpliciter, ſed ſolũ contra
reſpondentẽ, qui probabilia ponit, & in diſputatione ten-
tatiua, quæ eſt ad experientiã, & nõ in ea, quæ fit ↄſpectio-
nis gratia, contra videlicet reſpõdentem, qui ponit proble
ma improbabile, aut fortaſſe Ariſt. ſuperius locutus eſt de
opponente, qui cõtra poſitionẽ ſyllogizat ex datis ſemꝑ
ducendo ad improbabiliora. Hic vero loquitur de opponẽ
te, qui argumentaẽ oſtenſiue, vtpota ſyllogizãdo oppoſitũ
poſitionis. nã licet dialecticus nõ vtaẽ per ſe ſyllogiſmo du
cente ad improbababiliora, per accidens vero vti põt ſyl-
logiſmo ducente ad probabilius, qñ ſyllogizat ex datis a re
ſpõdente, vt fecit cõtra Parmenidẽ, & Meliſſum. Alia ue
ro diluũt iuniores, ꝙ duplex, vt diximus, ſit dialectica di-
ſputatio, altera quidẽ inuentiua quæ fit conſpectionis, atq;
H veritatis inueniẽdę gratia, dico veritatis inueniẽdæ, vel ſim
pliciter, vel ſecundũ probabiliorẽ rõnem: & hãc exercuit
Plato in dialogis, cũ Socrate, & aliįs. E in hac rñdens nõ eſt
dyſcolus, hoc eſt proteruus, nec difficilis, ſed κατηχητικὸς
catacheſticus hoc eſt (vt ita dixerim) inſtruibilis. Opponẽs
uero inſtructiuus, atq; inuẽtiuus. Et qm̃ hęc diſputatio fit rõ
ſpectiõis gr̃a, ideo in huiõi diſputatione generale pręceptũ
eſt, vt reſpondens q̃uis põnẽ ſuſtinuerit, ſemꝑ det opponẽ-
ti probabilia, & probabiliora ſua cõcluſione, cã aũt qm̃ ni
hil niſi probabile cõſiderat ois dialecticus: & nihil niſi pro-
babile quærit. Hac rõne, reſpondens catacheſticus, cum ſit
dialecticus, probabilia nũq̃ negare debet, potiſſimũ cũ op
ponens cõſpectionis gr̃a argumentaẽ. qm̃ in hac diſputatio
ne nõ gloria, ſed cõſpectio quæriẽ. Altera diſputatio dicitur
dyſcolica, vt qñ reſpondens fuerit difficilis, atq; proteruus
& hæc fit experientiæ gratia: & in hac diſputatione reſpici
tur ad ea, quę probabilia vel improbabilia ſunt, ea uidelicet

I dando vel nõ dando, cõcedendo vel negãdo, ꝑ quę ad concluſionẽ intentam non deueniat opponens. Tunc patet rñſio, volũt.n. Ariſt hic eſſe locutũ in prima diſputa. non autẽ in ſecunda. Circa vero expõnem textus primæ regulæ diximus aliter, diximus.n. qñ reſpondens ſuſtinet poſitionẽ improbabilẽ, non debere cõcedere opponẽti, niſi id, quod eſt probabile duabus cõditionibus. ſ. ſimpl̃r, & probabilius & notius ꝯcluſione. nã ex talibus nũq̃ ſequet concluſio opponentis, vt patuit in exẽplo Parmenidis. Cætera aũt oia diximus eſſe negãda.

Secunda dubitatio

Secunda regula fuit, cũ reſpondẽs ſuſtinet probabilẽ poſitionẽ, præcepit.n. reſpondentẽ dare opponenti probabilia, & ex improbabilibus quę minus cõcluſione improbabilia ſunt. mõ hoc vĩ male præceptũ, qa ſuperius in prima regula, cũ rñdens ſuſtinet improbabile, ꝓcepit, vt daret ẽt probabilia. mõ non vĩ bene factũ ꝑ ſuſtinendis oppoſitis poſitionibus, vt rñdens debeat dare ꝓbabilia. nã pro oppoſitis põnibus ſuſtinendis, videntur eſſe K dãda oppoſita. Inſuꝑ ſicuti pctm̃ eſt opponenti petere contraria, vt dictũ eſt, ita vº peccatũ rñdenti pro ſuſtinenda poſitione probabili dare ꝯtraria videlicet probabilia, & iprobabilia. Iã circa textũ dilucidata eſt regula, dictũ eſt.n. pro ſuſtinenda poſitione probabili, nõ eſſe a rñdente dãda, niſi probabilia, quia ex his nõ ſequiĩ poſitio improbabilis & ex improbabilibus, quæ minus improbabilia ſunt, qñ ex minus improbabilibus nõ ſequitur magis improbabile, ſicuti nec ex minus falſis ſequiĩ magis falſum. Nũc vero dici põt Ariſt. in oibus his regulis locutũ eſſe in diſputatiõne inuẽtiua, quæ dĩ catacheſtica, & ideo rñdens ſemꝑ in talibus diſputationibus debet cõcedere probabilia, & ex improbabilibus, quæ minus ſunt improbabilia, qñ minus improbabilia pro probabilibus habentur, & hoc pacto opponens cõuincetur, & remanebit rñdens in cõſpectione opinionis ꝓbabilis, ſecus eſſet in diſputatione dyſcolica, ubi opponens L eſſet proteruus, vel rñdens, vel ambo, nã tunc ad ea reſpiciendũ, quę probabilia, vel improbabilia ſunt, ea dãdo uel nõ dando, ꝑ quæ ad concluſionẽ intentã non deueniat opponens.

Tertia dubitatio

Eſt ẽt tertia dubitatio, contra poſitionẽ neutrã, dicit.n. Ariſ. cũ reſpondens ſuſtinet poſitionẽ neutrã, ea debere dare, quæ ſunt ſimpliciter probabilia, & ex improbabilibus, quęcũq; ſunt minus improbabilia ꝯcluſione. vĩ.n. hoc non eſſe benedictũ, qñ poſitio ſimpliciter probabilis, & poſitio neutra differunt, ergo pro ſuſtinẽdis his, non debet reſpondens dare eadẽ. ſ. probabilia, & minus improbabilia. Diluta eſt hæc dubitatio, dictũ eſt.n. in oĩ diſputatione inſtructiua, rñdentẽ ſemꝑ debere dare probabilia, quia ſic remanebit ſemꝑ poſitio probabilis, pro parte rñdentis, vel ꝯcluſio probabilis pro parte opponentis. At in dyſcolica diſputatione, vbi quæritur experientia, reſpondens debet dare probabilia vel improbabilia, non tñ ea dando uel non dando, ꝑ quę ad concluſionem intentam deueniat opponens. Hæc pro dilucidatione regularum.

Si autem non ſimpliciter probabile, uel improbabile ſit, quod ponitur, ſed reſpondenti, ad ſe, quod uidetur, & nõ uidetur, iudicando, ponendum uel non ponendum.

M Cum aſſignaſſet regulas ſuſtinendi poſitionẽ ſimpliciter probabilem, & ſimpliciter improbabilẽ, & neutrã. nũc dat regulas ſuſtinẽdi poſitionẽ probabilem vel improbabilem alicui, & ꝓmo probabilẽ vel improbabilẽ ſibi, & dicit. { Si aũt non ſimpliciter probabile vel improbabile ſit, q̃d ponitur. ſed reſpondenti, ad ſe } .i. reſpectu ſui { quod vĩ } .ſ. ꝓbabile, { & non vĩ } .ſ. improbabile { iudicando, ponẽdũ vel non ponendũ. } In diſputatione quidẽ inſtructiua ea q̃ probabilia ſunt ſibi, & ea quę ſunt minus ſibi improbabilia dando, vt dictũ eſt in ſuperioribus regulis in diſputatione vero dyſcolica ea ponenda vel non ponenda per quę ad cõcluſionem intentam non deueniat opponens, pro ſuſtinenda igitur poſitione probabili vel improbabilibus ſibi reſpõdens, ea ponere vel nõ ponere debet in diſputatione inſtructiua, quæ ſibi probabilia ſunt, ex improbabilibus ſibi, quę minus improbabilia. In dyſcolica vero diſputatione ea ſibi probabilia vel improbabilia, per quæ impediatur ſequi N concluſio opponentis.

Si uero alterius opinionem tuetur reſpondens manifeſtũ ad illius mentem aſpiciendo ponere ſingula debet, & negare. Quare & qui tuentur extraneas opiniones, ut bonũ & malum eſſe idem (quẽadmodum Heraclitus inquit) non dant non ineſſe ſimul contraria eidem, non quia uidetur, eis hoc, ſed quia ſecundum Heraclitũ ſic dicendũ. Faciunt aũt hoc & qui ſuſcipiunt ab inuicẽ poſitiones. Coniectant.n. ac ſi is dicat, qui ponit. Manifeſtum igitur quæ coniectandum reſpondenti, ſiue ſimpliciter probabile, ſiue alicui poſitum.

Nunc dat regulam ſuſtinendi poſitionẽ probabilem vel improbabilem ad opinionẽ alterius: & dicit. { Si vero alterius, opinionem tuetur reſpondens manifeſtũ, qñ ad illius mentẽ aſpiciendo ponere ſingula debet, & negare. } In diſputatione quidẽ inſtructiua, quæ probabilia, minusq; ex improbabilibus improbabilia, ſunt ad illius mentẽ. in dyſcolica vero, ea, ꝑ quæ opponens non deueniat ad ſuã concluſionẽ. { Quare & qui tuenĩ extraneas opiniones, vt bonum & malũ eſſe idẽ, } & in eodẽ ſubiecto { (quẽadmodũ Heraclitus inqr) non dant non ineſſe ſimul ꝯtraria eidẽ } imo concedũt ꝯtraria ineſſe eidẽ, { non quia vĩ eis hoc ſed quia ſecundum Heraclitum ſic dicendũ. } ſuperfluit aũt in græcis codicibus negatio, nã & Alex. eã non legit. Deinde exponit eos, qui vtuntur hmõi regula, & dicit { faciũt aũt hoc, & qui ſuſcipiunt ab inuicẽ opiniones } .v.g. Plato opinionem Parmenidis, & Parmenides opinionẽ Meliſſi, & ſic conſequenter { coniectant.n. } qui ſuſtinent opinionẽ alterius { ac ſi is dicat, qui ponit, } & ſic ad illius mẽtem loquitur, ſicuti fecit Plutarchus in Platonis Philebo accipiens a Philebo problema, & opinionẽ. Ibi.n. ita opinionẽ Philebi tutatus eſt. ac ſi Philebus ipſe locutus eſſet quęcũq;.n. dixit ac ſi ille dixiſſet ſuſtinuit. Tũc epilogat, & dicit { manifeſtũ igiĩ quę cõiectandũ rñdenti, ſiue } ab eo { ſimpl̃r probabile, ſiue alicui, poſitũ eſt } de his.n. regulę ꝑſpicuæ ſunt. P

Quoniam aũt eſt neceſſe omne, quod interrogatur, aut probabile, aut improbabile eſſe, aut neutrum, & aut ad orationem, aut non ad orationem eſſe, quod interrogatur.

Cum dixiſſet problematũ ſiue poſitionũ differentias, demonſtraſſetq; quomodo ad vnũquodq; eoꝝ oportet reſpõdere, nunc de ipſis interrogatis dicit, & eoꝝ diuiſionẽ aſſignat, & oſtendit, quo modo ad vnũquodq; eoꝝ oporteat reſpondere dando, aut nõ dando ipſum. Hęc.n. cũ fecerimus poterimus aſſequi propoſitã intentionẽ, & dicit, { qñ aũt eſt neceſſe oẽ, quod interrogatur } .ſ. ab opponente { aut improbabile eſſe, aut neutrũ } hæc.n. diuiſio problematũ ſimilis eſt, diuiſioni, quæ facta eſt de problemate, probabile interrogatũ eſt, vt deũ colere, parentes honorare, legibus parere, virtutẽ bonũ eſſe. Improbabile vero, vt prouidentiam non eſſe, naturã agere caſu vacuũ eſſe, neutrũ, vt ſtellas eſſe pares, mũdũ eſſe æternũ, & ſimilia eius generis. Deinde aſſignat ſecundã diuiſionẽ, { & } .q.d. { quod interrogatur } ſiue probabile, ſiue improbabile fuerit, ſiue neutrũ, neceſſe eſt { aut ad oronẽ, aut non ad oronẽ eſſe } Q ſ. pertinere. i. neceſſe eſt ꝑtinens, vel impꝑtinens eſſe ad orationem, ſunt aũt interrogata ad orationem ꝑtinentia (ut Alex. inquit) quæcũq; iuuant ad ſyllogiſmũ problematis. Impꝑtinentia vero, quęcũq; ad ſyllogiſmum problematis nihil ꝓſunt ſed ſunt fruſtra interrogata. Exiſtẽte igiĩ interrogatoꝝ diuiſione hmõi neceſſe eſt oẽ interrogatũ probabile eſſe, & ad oronẽ aut probabile eſſe, & non ad oronẽ. Aut neceſſe eſt oẽ interrogatũ, improbabile quidem eſſe & ad orationem, vel improbabile eſſe, & non ad orationem. aut neceſſe eſt oẽ interrogatũ eſſe neutrum vel ad orationem, uel non ad orationem.

Si ſit quidem quod uidetur, & non ad orationem, dãdum eſt dicendo, quoniam uidetur. Non enim interimitur (poſito eo) quod in principio.

Nunc tradit artem reſpondendi ad interrogata, ſcḋm vnã

quanq;

A quãq; differentiã, & primo docet reſpondere ad impertinẽtia, deinde ad pertinentia, & docendo reſpõdere ad impertinentia, primo docet reſpõdere ad probabile impertinẽs, & dicit. { Si, ſit quidẽ quod vr̃ } .i. ſi interrogatũ ſit probabile, { & nõ } pertinens { ad orationẽ, dandum eſt dicendo } .i. oportet reſpondentẽ dare ipſum dicentẽ, { qm̃ videtur } .i. ipſum dicentem, qm̃ eſt probabile, cuius cauſam aſſignat, & dicit { nõ.n. eo } probabili { poſito, } atq; cõceſſo { interimitur quod in principio } .i. propoſitũ, & hoc pacto reſpondens ꝯcedens probabilia: & approbabit, interrogans vero ignominioſus iudicabitur, non potens vti dato, & conceſſo ad ſuum propoſitum, q̃uis probabile ſit.

absurditatis τῆς εὐηθείας ignauiæ fatuitatis amentiæ ſimplicitatis.

Si uero non uidetur, & non ad orationem, dandum quidem, ſed annotandum (quoniam non uidetur) ad deuitationem abſurditatis.

Nunc docet reſpondere ad improbabile imptinens, & dicit. { Si vero nõ vr̃ } .i. ſi vero interrogatũ fuerit improbabile, { & non ad orõnem } .ſ. ptinens, { dandũ quidẽ } eſt ab ipſo reſpondente. Cauſam aſſignat Alex. nã cũ eo interrogãs vti nõ poſſit, qm̃ eſt imptinens, remanebit opponens quaſi deriſus, { ſed annotandũ qm̃ non vr̃, } quaſi ꝓteſtatione pręmiſſa { ad deuitationẽ abſurditatis } & expoſitione quidã, nam qñ a reſpondente admittuntur improbabilia, opponentes cõſueuerunt abſurda inferre. At cum reſpondens id prædixerit, nihil incõmodi videbitur, ſi abſurdũ inferatur ab opponente ex eo, quod datum eſt. Alex. uero dicit proteſtationẽ eſſe faciendã hoc pacto, vt dicat reſpondens ſe ꝯcedere improbabile, ponere aũt ipſum diſputandi gratia, vt videlicet ab opponente diſcat quo nã modo ex illo ſequatur propoſitũ. Et hoc dicit eſſe faciendum a reſpondente ad euitationẽ εὐηθείας, hoc eſt fatuitatis, vel ignauiæ, hoc eſt vt vitet nomen ignaui, atq; neſcij.

Si uero ſit ad orationem, & uideatur, dicendum, quoniã uidetur quidem, ſed ualde propinquum ei, quod in principio eſt, & interimitur (eo poſito) quod propoſitum.

C Nunc docet rñdere ad pertinentia, & primo ad ptinens probabile, & dicit. { Si vero ſit } .ſ. ptinens { ad orõnem, & videatur } .i. & ſit probabile, { dicendũ, qm̃ vr̃ quidẽ } proteſtatione tñ pręmiſſa, dicendo ꝑmo, q; { valde propinquum } ſit { ei, quod in ꝑncipio eſt, } & cũ eo valde inuolutum, { & } deinde qm̃ { qđ propoſitũ eſt, interimitur, eo poſito } .i. & dicendo, qm̃ per cõceſſionem ipſius habetur oppoſitũ poſitionis, & quaſi q; ſit quodãmõ petere, qđ poſitũ eſt in ꝑncipio. ſic.n (vt Alex. inquit) reſpondens nec videbit probabilibus inſtare, nec aliquid pati ab interrogãte, cũ pędicat ſimilitudinẽ interrogati ad ipſum propoſitũ hoc.n. pacto reſpõdens ꝯcedit ꝯcedenda, quia cõcedit cõſequentiam, & interrogatũ, negat aũt neganda, quia vr̃ interrogatũ propemodũ petere quod eſt propoſitũ a principio, & hoc dicit eſſe, fortaſſe legi põt aliter q̃ Alex. legerit, q; videlicet ſi interrogatio probabilis ſit, & pertinens, rñdens ꝯcedat eã eſſe probabilẽ, ſed qm̃ eſt valde propinqua propoſito, adeo, vt p ipſius conceſſionẽ propoſitum videatur

D interimi, iõ neganda eſt a rñdente, nõ quidẽ vt probabilis ſed, vt propinqua valde, & inuoluta ei, quod eſt a ꝑncipio propoſitũ: Sed hęc expõ aduerſat ſequentibus, iõ dicẽdum vt dictũ eſt, q; hęc ſit ꝯcedẽda ſed cũ proteſtatione, q; ſit q̃ſi petere, quod eſt in ꝑncipio. nã ſimilitudine atq; propinquitate cũ principali propoſito, vr̃ quaſi idẽ. Et ſi rñdens ita dixerit, nõ videbitur probabilibus aduerſari, nec aliqđ pati ab interrogante. cũ ꝑdicat petitionẽ eius, quod eſt in ꝑncipio. & fortaſſe ſecunda lectio eſt in diſputatione dyſcalica, atq; proteruioſa. prima aũt Alex. eſt in diſputatione inuentiua.

Si autem ad orationem quidem ſed ualde improbabile ſit poſtulatum: fatendum, quoniam accidit hoc poſitio, at ualde abſurdum eſſe quod proponitur.

Nunc ſecundo docet reſpondere ad ptinens improbabile, & dicit. { Si aũt ad orationẽ quidẽ } pertineat interrogatum, { ſed valde improbabile ſit poſtulatũ } .i. interrogatum, { fatendũ } .i. oportet reſpondentẽ dicere, { qm̃ hoc poſito, accidit } .ſ. ꝯcl'o opponentis, ſiue inconueniens ad quod ducit opponens, { at quod proponitur } .i. a te interrogatum { valde abſurdũ eſſe, } & a nullo habẽte intellectũ cõcedi dignũ. In diſputatione.n. inuentiua reſpõdens ſi ſic dixerit, nihil vr̃ pati ab interrogante, nã concedit cõcedenda, & negat neganda. Concedit.n. ꝯſequentiã, quę cõcedenda eſt, ſed negat interrogationẽ, quę neganda eſt.

Si uero neq; probabile, neq; improbabile, ſi nihil quidẽ ad orationem, dandum nihil determinandum.

Nunc docet reſpõdere ad neutra, & primo ad neutrum impertinens, & dicit { Si vero neq; probabile, neq; improbabile, } ſed neutrũ ſit interrogatũ, { ſi nihil quidẽ ad orationem } .ſ. ptineat, { dandũ } eſt a reſpondente, ſed { nihil determinandũ } vtq; ſit probabile, vel improbabile, vel intelligas, nihil determinandũ. i. nihil proteſtãdũ, & ſi quid F reſpondens proteſtetur, nihil determinet de probabilitate vel improbabilitate interrogati. Sic.n. concedet interrogatum diſputationis gratia, & conſequentia præſumitur negata, cum pateat interrogatum eſſe impertinens.

Si autem ad orationem, annotandum, quoniam interimitur (eo poſito) quod in principio eſt. Nam ſic & qui reſpondet, nihil uidebitur propter hoc pati, ſiquidem præuidẽs ſingula poſuerit. Et qui interrogat, aſſequetur ſyllogiſmũ, poſitis ab eo omnibus. probabilioribus concluſione.

postulatũ αἴτημα axioma interrogatum

Nunc docet reſpondere ad neutrũ ptinens, & dicit. { Si aũt } neutrũ pertineat { ad orationẽ, } ſubaudi dandũ eſt { ſed annotandũ } .ſ. p modũ proteſtationis, { qm̃ } cõceſſione huius { quod in principio eſt, interimitur eo poſito, } & qm̃ eſt quodãmõ petere quod eſt in principio, eũ ſit cũ eo propinquũ, & valde inuolutũ, deinde Ariſt. approbat has regulas, & dicit, { nam ſic, & qui reſpondet, nihil videbitur pp hoc } .i. pp tales reſponſiones { pati, & ſiquidem pręuidens ſingula poſuerit, & qui interrogat, aſſeque G tur ſyllogiſmũ, poſitis ab eo oĩbus probabilioribus cõcluſione. } dixit.n. opus bene reſpondentis eſſe, cum interrogans potuerit ſyllogizare dialectice, ipſi conceſſa eſſe, quæ concluſione ſunt probabiliora. Eſt.n. dialectica diſputatio, quæ fit conſpectionis gratia, qñ neuter eoꝝ, qui in diſputatione, ſunt delegatur, ſed illud facit quod ſibi conueniens eſt, ſecus in diſputatione dyſcalica: vbi quæritur experientia, in hac.n. generalis regula eſt, vt reſpondens ea probabilia, vel improbabilia, vel neutra interrogata ponat, per quæ opponens non deueniat ad ſuam cõcluſionem, vel ad ea abſurda, quæ ducuntur expoſitione reſpondentis, hactenus de interrogationibus.

Quicunq; uero non ex probabilioribus concluſione conantur ſyllogizare, perſpicuum, quoniam non bene ſyllogizant. Quare has interrogationes non ponendum.

Ex his, quæ dicta ſunt, volt concludere interrogationes minus probabiles concluſione non eſſe ponendas, & dicit, H { Quicũq; vero non ex probabilioribus cõcluſione conantur ſyllogizare, perſpicuũ, qm̃ nõ bene ſyllogizãt, } tunc ꝯcludit propoſitũ, & dicit, { quare has interrogationes } .ſ. quæ ſunt minus probabiles ꝯcl'one { nõ ponendum } .ſ. in diſputatione inuentiua, ſecus aũt in diſputatione, quę fit gratia experientię, vt ſæpius dictũ eſt. In diſputatione inuẽtiua, qualis fortaſſe eſt dialogus, ea Socrates proponere ſolet, quæ ſunt ꝯcl'one probabiliora, & hæc ſemp cõcedit interlocutor, qui reſpondet, & ita toties Socrates procedit proponendo, ac proponendo, donec concludat, quod intendit, & tunc interlocutor reſpondens, quaſi inuſta veritate, acquieſcit, & vt in dialogis ſcriptis, qui ſunt cõſpectionis gratia, videmus ita in dialogis, ſermone, & voce cõfectis faciendum eſt, ſemper enim interlocutor qui opponit ea proponere, ac interrogare debet quę concluſione ſunt probabiliora, & hęc interlocutor reſpondens dare, donec ad cõſpectionẽ, quã intendunt, peruenerint. Negare vero,

De dialogis

I quæ aut improbabilia ſunt, aut minus probabilia concloſione. Eſt improbabilibus vero, ſi aliqua opus eſt dare, ea danda ſunt reſpõdente, quę minus cõcluſione ſunt improbabilia. nã hęc pro probabilibus habent. Siquidẽ minus improbabilia, ot probabilia ſunt. In diſputatione vero proteruioſa (quæ dyſcalica dr̃) ea ſiue probabilia, ſiue improbabilia ſunt dãda, per quæ ad ↄcłonem non deueniat opponens, nã hęc fit gratia experiẽdi doctrinã, & ingenij vires, ideo cũ quęratur dialectica, victoria, nõ oĩa a reſpondente ponenda ſont, niſi ꝑ quæ nõ accidat eum concedere abſurdiora, vel concluſionẽ opponentis. De hac proteruioſa diſputatione, quũ non ſit oĩ ex parte dialectica. Ariſtote. fere nihil tradit, ſolum enim ex parte opponentis docuit cœlatiua, & ex parte opponentis hic pauca, vt circa textus

K expoſitionem annotauimus.

Similiter autem & in iis, quæ obſcure, & multipliciter dicuntur, occurrendum eſt, nam quia permiſſum eſt reſpondenti non diſcenti, dicere non diſco, & multipliciter dictum, non ex neceſſitate confiteri, uel negare, manifeſtum, quoniã primum quidem (niſi planum ſit) quod dicitur, nõ pigreſcendum eſt dicere, non intelligo: nam ſæpe (propterea, quia interrogantibus non clare dant,) occurrit aliquid difficile.

pmiſſũ ē δίδοται datũ eſt diſcenti μανθάνοντι intelligẽti diſco μανθάνω intelligo pigreſcẽdum ἀπονοεῖν cẽſſãdũ

Cum docuiſſet reſpõdere ad interrogata manifeſta, nũc docet reſpondere ad interrogata obſcura, & quia obſcurũ eſſe põt interrogatũ, aut ꝑꝑ obſcuritatẽ terminorũ, aut propter multiplicitatẽ, ideo primo docet reſpõdere ad obſcura interrogata rõne obſcuritatis terminoꝝ, deinde obſcuritate multiplicitatis, de prima parte dicit. { Similiter aũt & in iis, quæ obſcure, & multipliciter dicunt, occurrẽdum eſt, } & nõ intelligas ſiłr occurrendum quantũ ad dãdum, vel non dandũ, ſed quantũ ad confitendum, id quod debet, vel non debet confiteri, & hoc ſubſcribit { nã quia

L ꝑmiſſum eſt reſpondenti nõ diſcenti } .ſ. in diſputatione inuentiua { dicere nõ diſco } quia ſ. nõ intelligo verba, quæ tu dicis, ſecus in diſputatione proteruioſa, { & multipliciter dictũ, nõ ex neceſſitate cõfiteri vel negare. } nã diſputatio hmõi fit ad inuentionẽ, & cõſpectionem veritatis, at nõ ad experiendũ doctrinã, atq; ingenij vires, iõ { manifeſtum, qm̃ primum quidẽ (niſi planũ ſit quod dicit) nõ pigreſcendum eſt dicere nõ intelligo, } eſt. o. hmõi diſputacio, nõ proteruioſa, ſed ingenue facta pro ↄſpiciẽda veritate. Ideo reſpondens ea oĩa fateri debet, per quæ deuenire poſſit ad ↄſpectionem veritatis. ꝑꝑea cũ nõ intelligit interrogatũ, ſtatim debet dicere nõ intelligo, & quærere declarationem ab opponente, { nã ſæpe ꝑꝑea quia } reſpõdentes, { nõ clare interrogãtibus dant } quæ dãt { occurrit } eis dicere { aliquid difficile, } & fortaſſe abſurdũ. Quare, vt clare reſpõdere poſſint, debent quęrere declarationem interrogatoꝝ. nã ſic nõ accidet eis dicere difficilia, & abſurda. verbi grã, ſi alicui interrogãti an finitũ oẽ ad aliquid definiat, reſpondẽs, cũ nõ intellexerit, ↄcedat, accidet ipſi cõcedere cuiuſlibet finiti eſſe aliquid extra, quod nõ ↄceſ-

M ſiſſet, ſi intellexiſſet quid ſignificat .ſ. ad aliquid definit. Alexan. aũt hunc locũ aperte legit, hoc pacto, { nã ſæpe, quia interrogãtes nõ clare afferunt, occurrit aliquid difficile } nã δίδοναι, eſt tũ afferre, tũ dare, ẽt porrigere: nõ. n. verbũ δίδοναι refert Alex. ad reſpondentes, ſed ad interrogãtes, & tunc clara eſt lectio: nã cum opponentes interrogãteſq; nõ clare afferunt ſua interrogata, { occurrit } ſubaudi reſpondẽtibus dicere { aliquid difficile, } & abſurdũ, vt quia non eſt clara illa interrogatio, an oẽ finitum ad aliquid definiat? accidit reſpondenti dicere q; ſic, & tunc ſequuntur abſurda vt q; extra mundũ ſit aliquid, & q; infinitum ſit, quia ſemper extra finitũ eſt aliquid, & alia abſurda. Ergo reſpondens ingenue quęrere debet interrogati declarationẽ.

Si autem notum quidem ſit, multipliciter aũt dictum, ſi in omnibus quidem uerum uel falſum ſit, quod dicitur, dandum ſimpliciter, quod dicitur, uel negandum. Si aũt in aliquo quidem ſit uerum, in aliquo aũt falſum, annotandũ eſt, N *quoniam multipliciter dicitur, & quoniam hoc quidem falſum, illud aũt uerum eſt, nam cum poſterius diſtinguitur, immanifeſtum, ſi & in principio ambiguum animaduerterit.*

Nunc docet reſpondere ad obſcuras interrogationes, quæ ꝑꝑ multiplicitatẽ, & æquiuocationem ſunt obſcurę, & dicit. { Si aũt } interrogatum { notum quidẽ ſit { .ſ. ex parte terminoꝝ, { multipłr aũt dictũ } hoc eſt ſed obſcurum ꝑꝑ multiplicitatẽ, { ſi in oĩbus } .ſ. ſignificatis { quod dicitur } multipłr, { ſit veꝝ, vel falſum, ſimpłr } eſt { dandũ quod dr̃, vel negandũ, } dandũ quidẽ, ſi veꝝ in oĩbus, vt bonũ eſſe eligibile, nã ſm̃ oĩa ſignificata bonũ eſt eligibile, etenim bonũ delectabile, & bonũ vtile, & bonũ honeſtum, oĩa eligibilia ſunt. Negandũ autẽ, ſi falſum in oĩbus: vnum. n. tm̃ eſſe ens, ſm̃ nullum ſignificatum veꝝ eſt. Nec n. tantũ unũ genere eſt ens, nec tm̃ unum ſpecie, nec tantũ vnum numero. { Si aũt } quod dr̃ multipłr { in aliquo quidem ſit veꝝ, in aliquo aũt falſum, } docet reſpõdere cum O proteſtatione, quia primo { annotandũ eſt, qm̃ multipliciter dicitur & } ſecundo annotandũ { qm̃ hoc quidẽ falſum illud aũt veꝝ eſt, } & hoc fieri debet in principio, anteq̃ ſit deducta ↄcło { nã cum poſterius diſtinguit } .ſ. deducta cõcluſione { immanifeſtũ ſi & in ꝑncipio ambiguũ aĩaduerterit } & ita incurret notã incuriæ, vel ignorantiæ, eſt ẽt apud iureconſultos ꝑceptũ vt nemo poſt ↄcłonem loquat. v. g. ſi interrogetur vtꝝ canis latrabilis eſt, ꝛ reſpondendũ de pedeſtri quidẽ veꝝ eſſe, de marino vero, & cœleſti, falſum.

dubium ἀμφίβολον amphibolon

Si autem non præuiderit dubium, ſed in alterum aſpiciẽs poſuerit, dicendum ad eum, qui in alterum ducit, quoniam non ad id aſpiciens dedi, ſed ad alterum eorum. nam pluribus exiſtentibus, quæ ſub eodem nomine, uel eadem oratione ſunt, facilis eſt ambiguitatis.

P Nunc docet reſpondere, qñ interrogatum fuerit amphibolũ, & reſpõdens nõ pręcognouerit illud eſſe amphibolum, eſt aũt amphibolum (vt Alexã dicit autoritate Ariſt. in ſophiſticis elenchis) ſpecies quædã eoꝝ, quæ multipliciter dicuntur, & dicit. { Si aũt nõ præuiderit dubiũ } .i. duplicitatẽ dicti, atq; interrogati, { ſed in alteꝝ aſpiciens poſuerit } .i. ſed ſecundũ veritatẽ cõceſſerit ſolũ in alterã ſpeciem { dicendũ ad eum } .ſ. ad opponentẽ, { qui in alterũ ducit { ſignificatũ ab eo, ad quod reſpexit reſpõdens { qm̃ nõ ad id aſpiciens } ego { dedi ſed ad alteꝝ eoꝝ, quod veꝝ eſt, & dat cauſam, & dicit, { nã pluribus exñtibus, quæ ſub eodẽ noĩe, vel eadẽ oratione ſunt, facilis eſt ambiguitas } ad determinandum ſubaudi in quo ſenſu amphibolũ veꝝ eſt, aut falſum, veluti ſunt hæc cæcum videre, & tacentem dicere, nã vera eſt illa cæcum videre, quia nos videmus eum: & hæc, quia nos dicimus tacentẽ. In aliis vero ſenſibus falſa ſunt, quoniam nec cæcus videt, nec tacens dicit.

At ſi & dilucidum, & ſimplex ſit, quod interrogatur, aut ſic, aut non, reſpondendum.

Nunc docet reſpondere ad interrogatum dilucidum & ſimplex, & dicit. { At ſi & dilucidũ, & ſimplex ſit, quod interrogat, aut ſic } .ſ. ↄcedẽdo { aut nõ } .ſ. negãdo, { rñdẽdum } hinc illud cõiter dictũ patet. ſ. ſimplici interrogationi ſimplex reſpõſio, intelligitur. n. de ſimplici interrogatione, & nõ de æquiuoca, nec amphibola, & de dilucida, & nõ de obſcura. Quibus patet in dialectica diſputatione, quæ fit ad cõſpectionẽ, tres eſſe modos reſpondendi, primus eſt dubito. ſ. obſcura, ſecundus eſt diſtinguo. ſ. multiplex, tertius eſt, concedo, vel nego, ſi interrogatio fuerit dilucida, & ſimplex. nam falſum negamus, verum concedimus.

Q De ſimplici & dilucida interrogatiõe. Triplex mod⁹ rñdẽdi

Quoniam aũt omnis propoſitio ſyllogiſtica, aut earum eſt ex quibus eſt ſyllogiſmus aut propter aliquam illarum: manifeſtum, quoniam interdum alterius gratia ſumentur: cum plura ſimilia interrogant, nam aut per inductionẽ, aut per ſimilitudinem plerũq; uniuerſale ſumunt.

Cum

A Cum docuiſſet reſpondere ad problemata, & ad interrogata, nunc docet reſpondere ad argumēta, & docendo reſpōdere ad argumēta, primo docet reſpondere ad inductionē. Deinde ad ſyllogiſmū. Circa primā partē primo ꝓbat ꝙ inductio ſit propoſitio præter neceſſaria vno mō, & neceſſaria alio modo, & dicit. { Qm̄ aūt omnis propoſitio ſyllogiſtica, aut earū aliqua eſt, ex quibus ſyllogiſmus, } vt maior, & minor, { aut } earū aliqua eſt, quæ ſunt { ꝑꝑ aliquam illarū, } ſuperius ſyllogiſticā propoſitionē dixit, quæ eſt altera pars propoſiti ſylli, quā dixit eſſe ad orationem. Nunc vero dicit ſyllogiſticas, quę nō fruſtra interrogant, vt ſunt proſyllogiſticæ, & inductiuæ, & ꝑꝑea dixit propoſitionem ſyllogiſticam omnē, aut earū aliquam eſſe: ex quibus eſt ſylls, { aut } eſſe { ꝑꝑ aliquā illarum, } ideo cōcludit, { manifeſtū, qm̄ } propoſitiones ſyllogiſticę { interdū alterius gratia ſument } .ſ. gratia propoſitionū quę ſunt ꝑtes ſylli. { cum } videlicet opponētes { plura ſimilia interrogant, }

B nā tales propoſitiones inductiuæ erūt ſyllogiſticę, quatenus ad ſyllm̄ faciunt: & erunt gratia ſyllogiſticarū qm̄ ad inducendū vl'es ſyllogiſticas. Cuius rōnē dicit. { nā aut per inductionē .ſ. completā aut ꝑ ſimilitudinē } in pluribus ſingularibus, quę eſt inductio incōpleta { plerūq; vl'e } quod eſt maior vel minor ſylli, { ſumunt } ipſi opponentes. Ex quibus patet inductio eſt ꝓpoſitio pręter neceſſaria vna rōe, quatenus nō eſt pars ꝓncipalis ſylli, & ſyllogiſtica alia rōne, quatenus nō fruſtra interrogant cū in ea ſumant illa, in quibus ſyllogiſtica propō ꝯcluditur. Quo uero ad verba attinet. Alex. aut ꝑ inductionē: aut ꝑ ſimilitudinem, exponit quia vl'e pōt induci per inductionē, quę eſt plura ſimilia, vel, vt inquit, nō ſolū ꝑ inductionē, ſed ēt per parabolā, quæ ſimilitudo eſt in aliqbus. rectius vero Ariſt. ꝑ inductionē intellexiſſe cōpletā, & ꝑ ſimilitudinē inductionē incōpletā, quę eſt in pluribus ſimilibus, & dixit { plerūq; } quia ēt per ſyllos vl'es propōnes ſylli ꝓncipalis, oſtenduntur.

C *Singularia igitur omnia ponendum. Si uera ſint. & probabilia. Ad uniuerſale tentandum eſt inſtantiā ferre. Nam ſine inſtantia, uel quæ ſit, uel quæ uideatur prohibere orationem, proteruire eſt. Quare ſi multis apparentibus non dederit uniuerſale, qui non habet inſtantiam, manifeſtum eſt quoniam proteruit.*

proteruire quomodo ſit ineptire

Nunc docet reſpondere ad inductionē, & dicit. { Singularia igitur oīa } .ſ. prolata, & expreſſa ab opponēte, { ponendū: ſi vera, ſint: & probabilia, ad vl'e aūr } .i. ad ſingularia aūt nō prolata, nec expreſſa, { tentandū eſt inſtātiā ferre } .ſ. in aliquo eorū ſingulariū, quæ nō ſunt prolata ab opponente, nō .n. quēadmodū in ſyllogiſmo neceſſario ſequitur cōcluſio ea videlicet quæ in ipſo poſita eſt, ſic & vl'e neceſſario ſequit ea, quæ inductiue ſumunt. Nō .n. ſi homo & canis, & bos inferiorē mandibulā mouent, igit oē animal. Ad hoc igit inquit oportet tētare vt inſtantia feratur. & aſſignat cauſam, & in aſſignanda cā declarat, quid ſit proteruire, quod in diſputatione ſit proteruioſa, & dicit: { nā ſine inſtantia: vel quæ ſit } .ſ. vera, { vel quæ videatur, prohibere orōnē } .i. vl'is illationē, { proteruire eſt: } vt fieri

D ſolet in proteruioſa diſputatione. Tunc cōcludit regulā & dicit, { quare ſi multis apparentibus: } reſpondēs { nō dederit vl'e, qui } rñdens { nō habet inſtantiā, manifeſtū eſt, qm̄ proteruit: } verbi cā, ſi propoſitio ſit, oē quod ex aliquo mutatur in aliquid, mouetur: & opponēs probet, quia motus ſm̄ q̄tom, ex aliquo in aliquid eſt, & eſt motus, & ſecūdum vbi, & ſecundū quale ſimiliter, ergo oīs motus, niſi itaq; det inſtantiā, reſpondēs proteruit. Eſt aūt inſtātia de generatione, & corruptione, nam generatio & corruptio mutationes quidē ſunt, ex aliquo in aliquid, nō tñ ſunt motus. Illud .n. quod mouetur, oportet eſſe, & ſeruari idē. At in hmōi mutationibus non ſeruatur id, quod mutatur. Dixit aūt inſtantiā, quæ vł, nam qui ad oſtendentē, æqualia eſſe per inductionē ea, quæ nec ſuperāt, nec deficiunt, inſtaret, & diceret honorē: qui eſt ſecundū proportionis rōnē, æqualē eſſe, qui tñ non eſt æqualis, quia nec ſuperat, nec deficit, ſimiliter iuſtū eſt æquale, nō tñ æquale, quia nec ſuperat, nec deficit, hic apparenter inſtaret, nō tñ vere, qm̄ cū dictum eſt ęqualia eſſe ea, quæ nec ſuperant, nec deficiunt, de æqualibus ſimpliciter intelligitur, non autem de æqualibus ſecundum proportionis rationem. Quid vero intelligat per proteruire, poſterius declarabit. E

Inſuper ſi neque contra argumentari habeat, quoniam non uerum, longe magis uidebitur proteruire. Quāuis nec hoc ſufficiat, nam complures rationes opinionibus contrarias habemus, quas difficile eſt ſoluere. Velut Zenonis quoniam non contingit moueri, neq; ſtadium pertranſire. Sed non propter id, quæ ſunt oppoſita his non ponendum. Si igitur quiſpiam neq; contra argumentari habet. neq; inſtare & non ponit, dilucidum, quoniam proteruit. Eſt enim in diſputationibus proteruia, reſponſio præter dictos modos ſyllogiſmi deſtructiua. F

Cum declarauerit eē proteruire vl'e, cum illi nō fert inſtantiam: nūc aſſignat ſecundū modū proteruiendi, & dicit { Inſuper ſi } reſpondens { neq; cōtra argumentari habet, qm̄ non verū } eſt vl'e { longe magis videbitur proteruire. } Eſt aūt contra argumentari, vt Alex. exponit, cum reſpondens aliqs non afferens inſtantiā ad ipſum vl'e, ꝑ aliqua alia conatur ſyllogizare qm̄ non eſt verū. Qui .n. nō inſtat ad demonſtrantem aīam non eſſe imortalem: qm̄ aīa eſt forma materialis, & nulla forma materialis eſt imortalis, oſtendere verò tentans per aliqua alia qm̄ eſt imortalis: vel quia ſcire eſt reminiſci, aut quia eſt ꝑ ſe ipſam mobilis, hic contra argumentatur. Sed tunc eſt dubiū, vtrū ſi vniuerſale per inductionē in pluribus inferatur: & nulla detur a reſpondente inſtantia ſufficiat argumentari contra illud vl'e per inductionē illatū. v.g. ſi opponens per inductionē demonſtret: qm̄ oē aīal eſt mobile: & mouet .ſ. per plura ſingularia: nulla ablata a reſpondente inſtantia: & aliqs per rōnem Zenonis motū deſtruentē probet nullū aīal moueri, vtrū ſufficiat ad deſtruendum vl'e, vel oportet reſpōdentem ponere vl'e, quod per inductionē ſine inſtantia eſt G illatū. Reſpondet Ariſt. ꝙ reſpondens debet ponere illud vl'e, mō fuerit inductū per ſingularia ſine inſtantia, & dicit. { Quāuis nec hoc ſufficiat } non .n. argumentari cōtra vl'e per inductionem ſine inſtantia illatū: ſufficit ad deſtruendū, nec ſufficit reſpondenti: ut nō ponat illud, & hoc probat, & dicit. { nā cōplures rōnes opinionibus contrarias habemus: quas difficile eſt ſoluere: velut } rōnem { Zenonis, } per quā probat, { qm̄ nullū } animal { contingit moueri, neq; ſtadiū pertranſire } quod eſt ꝯtra illud vl'e, oē aīal eſt mobile, & mouetur, quod per inductionē ſine inſtātia eſt illatū: quæ rō licet fortiſſima, { nō tñ ꝑꝑ id, quę ſunt oppoſita his nō ponendū. } debet .n. Zeno ſi fuerit reſpondens ponere illud vl'e: qm̄ eſt inductum per inductionē ſine inſtantia: licet contra argumentū habuerit fortiſſimū. nō .n. ſufficit deſtruere vl'e per inductionem ſine inſtantia factū argumentū validū inducere, qm̄ vt cōiter dicitur, ducere ad inconueniēs nō eſt ſoluere. Argumentū vero Zenonis H patet ſexto phyſ. auſculta. probabat .n. nullū aīal uel corpus moueri, qm̄ oē corpus, quod mouetur ſupra aliquod ſpatium, prius pertranſit mediū q̄ deueniat in extremum. Iterum ſi debet illud mediū pertranſire: prius oportet pertrāſire mediū illius medij, & rurſus illius, & cū media ſint infinita, impoſſibile erit animal oīa ea pertranſire. Eſt .n. magnitudo in infinitum diuiſibilis. Quare nullū animal poteſt moueri ex his concludit, quid ſit proteruire, quid ue ꝓteruia, & dicit, { ſi igitur quiſpiā, neq; contra } ipſum vniuerſale { argumentari habet, neq; inſtare } habet, { & nō ponit } .ſ. ipſum vniuerſale. { dilucidum, qm̄ proteruit } & hoc probat, per definitionē proteruiæ, & dicit, { eſt .n. in diſputationibus proteruia reſponſio præter dictos modos } .i. quæ neq; argumentatur contra, neq; affert inſtantiam contra, { deſtructiua ſyllogiſmi } .i. negatiua conſe-

de proteruia in diſputatiōe

I quentię. accepit enim ſyllogiſmum pro conſequentia. Qui n. negat conſequentiā. pro quā infertur vle ex pluribus ſingularibus, & non affert inſtantiā in aliquo ſingulari eorū, quæ nō ſunt inducta, neq; argumentat contra illā illationē hic proteruit, & dixit { in diſputationibus, } qm̄ eſt proteruia in actionibus, & in diſputationibus. Et nō intelligas illa duo requiri ad proteruiam qm̄ proteruus eſt qui negat vle, & nullā affert inſtantiam ſiue habeat argumentū contra, ſiue non. Sed ſi aliquis non affert. inſtantiā, neq; argumentum habet ꝯtra, longe manifeſtius vr̃ proteruire ſi neget vle tū vera proteruia eſt cum aliquis negat vle ex pluribus ſingularibus illatū: & nullā affert inſtantiā, nā ſi induceret argumētū, & nō daret inſtātiā, adhoc eſſet ꝓteruus.

ſuſtinere ὑπέχειν infere ꝓhibere, cōtinere, *Suſtinere autem & poſitionem, & definitionem ipſum ſibiipſi oportet præargumentando. Nam iis, ex quibus interimunt interrogantes, quod ponitur manifeſtum, quoniam aduerſandum.*

K Cum declaraſſet ipſum proteruire, & ipſam proteruiā quid ſint, nunc docet modū, quo reſpondens anteq̄ veniat ad diſputationē, ſe præparare debeat, & vult ꝙ debeat diſcurrere per oīa ea argumenta, quæ pōt inducere interrogans, & ea ſoluere ſibiipſi. Et poſtea debet procedere ad diſputationē, & dicit. { Suſtinere aūt & poſitionem }.ſ. problema quoduis vel de accidente, vel de genere, vel de proprio, { & definitionē }.i. & problema de definitione { ipſum ſibiipſi oportet } reſpondentē { præargumentādo } & inducendo oīa argumenta, quæ pōt inducere opponēs, { nam iis, ex quibus interimūt interrogantes quod ponitur }.ſ. a reſpōdente { manifeſtū, qm̄ aduerſandū } & ſoluendum omnia, & inde proficiſcendum ad diſputationē.

de opinionibus ſuſtinendis *Inopinabilem uero ſuppoſitionem cauendum ſuſtinere. Erit aūt inopinabilis multipliciter. nam & ea, ex qua abſona contingit dicere. Vt ſi omnia dicat aliquis moueri, aut nihil: & quæcūq; peioris moris, eſſe eligenda. Inſuper & quæ ſunt contraria conſilijs, ut quoniam uoluptas bonū & iniuriam facere melius q̄ iniuriam pati. Nam non (ut orationis gratia ſuſtinentem, ſed ut dicētem ea) quæ uidentur, oderūt.*

L Cum declaraſſet modū, quo reſpondens debet ſe præparare ante diſputationē, nunc docet poſitionē, quā reſpondens debet ſuſtinere in diſputatione, & dicit. { Inopinabilem vero ſuppoſitionē cauendum ſuſtinere, } & exponit Alex. per ſuppoſitionē, poſitionem ſiue problema. Deinde Ariſt. exponit inopinabilē poſitionem, & dicit, { erit aūt inopinabilis } poſitio { multipliciter, nā ea } poſitio, { ex qua contingit dicere abſona } hoc eſt abſurda, & ꝓter opinionem, & ea, ex qua accidit dicere contraria conſilijs, ea poſitio quidē ex qua accidit dicere abſona, eſt, { vt ſi omnia dicat aliquis moueri, } vt dixit Heraclitus. nā huic opinioni accidit dicere nullū ens eſſe imobile. { Aut } ſi aliqs dixerit { nihil } moueri vt dixit Parmenides, accidit. n. negare ſenſum. { & } vt ſi aliquis dixerit, { quæcūq; peioris moris, eſſe eligenda, } accidit. n. ſic dicentibus virtutē eſſe

M fugiendā. Secundo ea poſitio eſt inopinabilis, ex qua accidit dicere { ea quæ ſunt contraria cōſilijs. Vt qm̄ voluptas bonum, & iniuriam facere melius q̄ iniuriā pati. } Deinde aſſignat cauſam, quare nō debet reſpondens ſuſtinere inopinabilem poſitionē, & dicit, { nam nō, ut orationis, }.i. diſputationis { gratia ſuſtinentē, ſed vt dicentē ea, quę } ſibi { videntur, oderunt. } Hac ratione Athenienſes decreto publico Prothagoram ab agro Athenienſi fugarunt, ꝙ reuocauerit in dubiū deos eſſe. Socratē vero morte condēnarunt, ꝙ opiniones contra cōem Athenienſium conſenſum diſputauerit. Anaxagoras Clazomenios propter extraneas poſitiones, quę erant hominibus contrarię, vix euaſit. Ariſtoteles magnus in philoſophia magiſter propter eandem cauſam ab Athenis profugus mortuus eſt in Euboia. Et de regulis, quibus reſpondens debet reſpondere ad inductionem, hactenus dictum ſit.

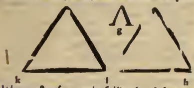
Quæcunq; uero orationum falſum ſyllogizant ſoluendū interimendo id, propter quod fit falſum: nam non is, qui quoduis interimit, ſoluit. Neq; ſi falſum eſt, quòd interimitur. Habere enim poteſt plura falſa oratio. Vt ſi quis ſumat ſedētem ſcribere, Socratem uero ſedere. Accidit enim ex his Socratem ſcribere. Interempto igitur Socratem ſedere nihil magis ſoluta eſt oratio. Quamuis falſum ſit poſtulatū, ſed non propter id oratio falſa. Nam ſi quis ſit ſedens quidem, non ſcribens autem non amplius in tali apte accommodabitur eadem ſolutio. Quare non id interimendum, ſed ſedentem ſcribere. Non enim omnis, qui ſedet, ſcribit. Soluit igitur omnino, qui interimit id, quod fit falſum. N

Cum docuiſſet reſpondere ad inductionem, nunc docet reſpondere ad ſyllogiſmum, & dicit. { Quæcūq; vero orationum }.i. ſyllogiſmorum { falſum ſyllogizant, ſoluendum interimendo id }.i. eam propoſitionem { ꝓꝑ quod } hoc eſt propter quam { fit falſum }.i. propter quā concludit falſum, hoc quod dixit declarat per rōnem dicit, { nā non is, qui quoduis interimit }.i. qui quamuis propoſitionem negat { ſoluit: neq; ſi falſum eſt, quod interimitur: habere.n. poteſt plura falſa oratio }.i. ſyllogiſmus, & ſic poterit reſpondens interimere alterum eorum, per quod nō fit falſum, ſicuti eſt in hoc ſyllogiſmo, quale eſt corpus. qualitas eſt quale. Ergo qualitas eſt corpus: falſitatis. n. quę in concluſione eſt, cauſa eſt propoſitio maior, quæ accipit, quale corpus eſſe, & ſic illa interimenda eſt: nam ꝙ qualitas ſit quale, propoſitio vera eſt. Deinde manifeſtat, quod dixit per exemplum, & dicit. { vt ſi quis ſumat ſedentem ſcribere. Socratem vero ſedere, accidit. n. ex his Socratem ſcribere, } quod falſum eſſe ſupponamus. Qui igitur infert Socratem ſcribere per ambas falſas propoſitiones, nō propter Socratem ſedere, falſum infertur. nā ſi verum fuiſſet, nihil minus concluſio erit falſa, propterea dicit Ariſto. { interempto igitur Socratem ſedere, } quod eſt minor: { nihil magis ſoluta eſt oratio }.i. ſyllogiſmus { quāuis falſum ſit poſtulatum }.i. propoſitio minor. { Sed nō propter id }.i. falſitatem minoris { oratio }.i. { concluſio falſa eſt. } Cuius cauſam aſſignat, { nam ſi quis ſit ſedens quidē, } vt Plato, { non ſcribens autem, nō amplius in tali } ſyllogiſmo { aptę accommodabitur eadem ſolutio. } nam erit minor vera, & concluſio falſa. Ergo cauſa falſitatis in primo ſyllogiſmo non fuit minor. Tunc concludit quid ſit interimendum, & dicit, { quare non id interimendum }.ſ. minor, { ſed ſedentem ſcribere, non. n. omnis, qui ſedet, ſcribit } propterea cōcludit, { ſoluit igitur omnino, qui interimit id, propter quod fit falſum, } ꝓ hæc patet eum recte ſoluere, qui interimit propoſitionem falſam, & cognoſcit illam eſſe cauſam falſitatis concluſionis, nam (vt Alex. inquit) fieri poteſt, vt aliquis neget propoſitionem, quæ cauſa eſt falſitatis concluſionis ſicuti ſolā falſam, non cognoſcens in ea eſſe cauſam falſitatis concluſionis. Qui igitur ſic deſtruit atq; negat propoſitionem, ſoluit quidem rationem, neſciret tū ſolutionem illius. In omnibus enim cauſę cognitio ſcientia eſt: vnde ſicuti medicus ſcientificus eſt: non qui ſanat tantum, ſed ille, qui cauſam, per quam ſanat, cognoſcit, ſic qui negat propoſitionē falſam, quæ eſt cauſa falſitatis concluſionis, non bene ſoluit, ſed qui ſcit, quoniam illa eſt cauſa. O P Q

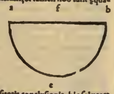
Nouit autem ſolutionem, qui ſcit, quoniam propter id falſa eſt oratio, quemadmodum in iis, quæ falſo deſcribuntur. Non enim ſufficit inſtare, neq; ſi falſum ſit, quod interimitur, ſed id, propter quod falſum, aſſignandum, ſic. n. erit manifeſtum, utrum proſpiciens aut non facit inſtantiam.

Nunc declarat eum noſcere ſolutionem, qui ſcit illud ꝓpter quod falſa eſt concluſio, & per exemplum videlicet ſumptum a geometricis ſpeculationibus hoc exponit, & dicit: { Nouit autem ſolutionem, qui ſcit, quoniā propter id falſa

A id falſa eſt oratio }ſiue concluſio, vt propter maiorem vel minorem. Et affert exemplum in geometricis ſpeculationibus vt ſi fieret ſyllogiſmus, lineæ ductæ ab eodem puncto

ad idem punctum ſunt æquales, ſed linea h, g, k, & linea h, l, k. ſunt ductæ ab eodem puncto ad idem punctum. ergo ſunt æquales. Concluſio eſt falſa, & cauſa falſitatis non eſt
B minor, non enim habet inſtantiam, ſed maior, nam habet inſtantiam. Non enim omnes lineæ ductæ ab eodem puncto ad idem punctum ſunt æquales, ſiquidem linea per arcum a, e, b, & linea per chordam a, f, b, ſunt lineæ ductę ab eodem puncto ad idem punctum, & tamen non ſunt æquales, qui igitur in hoc geometrico ſyllogiſmo negaret maiorē, quia cognoſceret illā eſſe cauſam falſitatis concluſiōis, recte reſponderet, ſed qui negaret maiorem, quia eſt falſa & nō cognoſceret illam eſſe cauſam falſitatis concluſionis, hic ſolueret argumentum, ſed non recte quia ignoraret vtrum maior cauſa ſit falſitatis concluſionis, vel non. dicit. { Quemadmodum in ijs, quæ falſo deſcribuntur } ſubaudi in geome-

C tricis, { non enim in geometricis } ſufficit inſtare } .i. dicere propoſitionem eſſe falſam, quia habet inſtātiam, { neq; ſi falſum ſit } omni ex parte { quod interimitur, ſed eſt aſſignandum id, propter quod falſum } eſt, quod cōcluditur, & dicere concluſionem eſſe falſam, quia hęc propoſitio eſt falſa, & cauſa illius falſitatis. { Sic enim erit manifeſtum, verum proſpiciens aut non facit inſtantiam. } Nemo enim poteſt aſſignare hoc eſſe falſum, & eſſe cauſam falſitatis cōcluſionis, quin ſciat falſitatē, & cauſam falſitatis. Ergo ſcientificus reſpondens eſt, qui ſcit propoſitionem eſſe falſam, & illam eſſe cauſam falſitatis concluſionis.

Eſt autem prohibere concludi orationem, quadrupliciter, nam aut interimendo id, propter quod ſit falſum.

Cum docuiſſet falſam rationem, ſiue falſum ſyl̃m ſoluere, nunc docet q̃ſo, & quot modis reſpondens pōt impedire aliquam rationem concludere. Non enim eſt idem ſoluere, & impedire. ſoluitur quidem ſyllogiſmus qui iā finitus eſt, & ad concluſionē venit. Impeditur vero eſt proficiſcēs ad concluſionem, nōdum ad eā finitus, hac ratione ſolutio
D vno ſolo modo dicitur, impeditio aūt quadrupliciter. quod proponit, & dicit. { Eſt aūt prohibere concludi orationē } hoc eſt, { Eſt aūt prohibere } ſyllogiſmum ne concludat concluſionē { quadrupliciter, } deinde per ordinē exponit hos quatuor modos, & dicit. { Nam aūt interimendo id, propter quod ſit falſum. } Sed dices, interimere id, propter quod ſit falſum, eſt ſoluere, ergo non eſt prohibere, vel impedire ſyl̃m ne concludat. Alexan. inquit ſolutio. quod vnus, & idē modus ſit ſoluere, & impedire, alia tamen atq; alia rōne. Nā qui interimit propoſitionē cū concluſiōis, ſoluit, qui aūt interimit, ne ꝯcl'o inferat, impedit, atq; ꝓhibet.

Aut ad interrogantem inſtantiam dicendo. Sæpe enim non ſoluit quidem, tamen qui interrogat, non poteſt longius procedere.

Exponit ſecundum modū prohibendi, & dicit. { Aut ad interrogantē inſtantiā dicēdo }. i. ſecundo mō reſpondens poteſt impedire ſyl̃m, dicendo inſtantiam, hoc eſt impedimentū ad interrogantem, & hoc facit quęrendo intellectū interrogationum, vel quæſtiones laterales, quæ ſunt propinquæ interrogationibus. Vt interrogatio eſſet omne ſe ipſum mouens eſt immortale, quęrendum eſſet quid intelligit per ſeipſum mouens, & utrum omne ſeipſum mouēs ſit indiuiſibile, uel diuiſibile? { Sæpe enim } reſpōdens mouens has quæſtiones, { nō ſoluit quidem, tamen qui interrogat, non poteſt longius procedere, } ſed in diſputationibus occurſorijs detinebitur. E

Tertium autem ad interrogata. Accidit enim ex interrogatis quidem non fieri, quod uolumus. Quoniam non bene interrogata ſunt. Addito autem aliquo fieri concluſionem. Si igitur non amplius poteſt producere interrogans, ad interrogantē erit inſtantia. Si aūt poteſt, ad interrogata.

Exponit tertium modum, & dicit. { Tertium autem } modum prohibendi dicimus eſſe { ad interrogata } ipſa: { Accidit enim ex interrogatis quidem nō fieri quod uolumus } nos interrogante. i. non inferrre concluſionem, quā intendimus, { quoniam nō bene interrogata ſunt, } nam licet ſint uera, tamen quia non bene interrogantur, uel quia non componuntur ſecundum rationem ſyllogiſticam, aut quia aliquid deficit interrogatis, ideo impeditur ratio. { Addito autem aliquo, } quod deerat, accidit { fieri concluſionem. } Tunc concludit quando ad interrogantem, & quando ad interrogata eſt faciēda inſtantia, & dicit. { Si igitur non amplius poteſt producere interrogans } quia eſt aptus diuerti ad collaterales quæſtiones, & ad digreſſiones, { ad interrogantem erit inſtantia } faciēda, ut per talem inſtātiam, hoc eſt impedimentum nō proficiſcatur ad concluſionem. { Si autem } interrogās { poteſt } ex eo, quia natura non eſt aptus ad digreſſiones, impedimētum eſt faciendum { ad interrogata, } nam ſic oelit, nolit, cogitur detineri, atq; immorari. F

Quartum autem, & peſſima inſtantiarum eſt, quæ eſt ad tempus. Nam quidam talibus inſtant, ad quæ diſputare pluris eſt temporis, quàm præſentis exercitationis. Inſtantiæ igitur, ut dictum eſt prius, quatuor modis fiunt. Solutio autem eſt earum, quæ dictæ ſunt, prima tātum. Reliquæ aūt probibitiones quædam, & impedimenta concluſionum. G

Docet quartum modum prohibendi, & dicit. { Quartum autem, & peſſima inſtātiarum eſt quæ eſt ad tēpus, } utpote quum reſpondens impedimentum facit tale, pro cuius diſcuſſione, eſt neceſſitas maioris temporis. { Nam quidam } .ſ. reſpondentes { talibus } ſcilicet impedimentis } inſtant } contra interrogantes, { ad quæ } & de quibus { diſputare pluris eſt temporis, quàm præſentis exercitationis } .i. diſputationis. Vt ſi interrogatio eſſet utrum anima ſit per ſe mobilis an non? Et reſpondens quæreret, utrum motus ſit, an non, tunc epilogat { Inſtantiæ igitur (ut dictum eſt prius) quatuor modis fiunt. { Solutio autē earum, quę dictæ ſunt, prima tantum: reliquæ autem prohibitiones quædam & impedimenta concluſionum, } ergo hic per inſtantiam non intelligit ſingularem propoſitionem, quæ eſt oppoſita uniuerſali, ſed obicem, præpedimētum, atq; prohibitionem faciendarum argumentationū, H uidelicet concludant concluſionem. Appellat autem hunc quartum modum, peſſimam inſtantiam, quoniam opus eſt eorum, qui male arte utuntur, nam eorum, qui male arte utuntur, opus eſt prolongare rationem, transferre diſputationem ad difficilius problema.

Inculpatio uero oratio, & ſecundum ipſam orationem, & quando interrogatur, non eadem, īculpatio obiurgatio

Nonnulli Ariſt. aſſerunt tunc poſt impedimenta, agere de increpationibus, in quibus conſiſtit ſolutio, quę dicitur ſecundum quid, quæq; dicitur ſolutio ad hoīem. Albertus uero uelle uī in ſuis uerbis Ariſto. agere de increpabilibus orōnibus, & ſic per orationem, interrogationem intelligere uidetur. Alex. uero, cui credendū eſt, per orationē, rōnē ſiue argumentum intelligit, quod ex ipſis propoſitionibus ἐπιτίμησις īcrepatio

I interrogatis ſic. Non enim poteſt iocrepari argumentum, quin interrogatio increpetor, nec contra increpabilis eſt propoſitio, quin & argomentom increpabile ſit. dioiditur igitor intrepationem primo, ꝙ ſit vno modo increpatio orationis, propter orationem, alio modo propter vtētem, vt quando non bene interrogatur. ergo oratio increpatur interdum propter ſe, nonnũquam propter proteruitatem reſpondentis, vel opponentis, propter ſe quidem, quando aſſyllogiſtica fuerit, vel per falſa ſyllogizans, aut per ignotiora, aot alȷ̃s modis, vt poſtea dicet quinq; modos eſſe increpandi orationem propter ſe, vnde dicit. { Inculpatio vero orationis } qoæ græce dicitur ἐπιτίμησις, hoc eſt increpatio, & ſecondom ipſam orationem, & quando interrogator, oon eadem eſt. } & ſic oratio vno modo eſt propter ſe increpabilis, alio modo propter proteruitatem opponentis vel reſpondentis, & primo & ſecondo modo non eſt eadem increpatio.

Plerunq; enim q non bene diſputetur oratio, is, qui interrogatur, eſt cauſa. Quoniam non concedit ex quibus ad po- K *ſitionem bene erat diſputare. Non enim eſt in altero ſolo bene abſoluere commune opus.*

Com propoſoiſſet differentiam increpationum, nunc aſſignat modos increpandi orationem ex parte vtentium, & primo oſtendit, ꝙ oon in eiſdem increpentur interrogãs, & opponens. Et ad hoc oſtendendum, ſumit, noo bene interrogandi ſæpius non interrogantem, ſed reſpondentem cauſam eſſe, & dicit. { Plerunq; enim ꝙ non bene diſputetor oratio, is, qui interrogator } ſcilicet reſpondens, & nõ interrogans { cauſa eſt. } Cuius caoſam aſſignat, & dicit. { Quoniam non concedit } ea, { ex quibus ad poſitionem bene erat diſputare, } bene ſcilicet dialectice. Et quia aliquis poſſet dicere ſolom opponentis eſſe bene dialectice diſputare, ſubdit. { Non enim eſt in altero ſolo } ſcilicet in opponēte { bene abſoloere commone opus, } quia neq; in opponēte ſolo, neq; io ſolo reſpondente, ſed in ambobus. Commone vero opus ſyllogiſmus dialecticus eſt (vt exponit Ale- L xan.) & non diſpotatio, vt exponunt Ioniores. Oportet enim vtrunq; eundem ſyllogiſmom perficere, vnumquēq; afferendo in ſyllogiſmo, quę ad ſe attinent. Interrogans enim commooem ſyllogiſmum perficit, ea interrogando, quæ ſuperius præcepit ſcilicet ſemper probabilia, vel minus improbabilia. Reſpondens vero ea dando, quæ præcepit eſſe danda, vt probabilia, vel minus improbabilia. Nam cum ſic non reſponderet, opponenti occaſionem daret, nõ interrogandi ad propoſitum, ſed proponendi oppoſita ȷ̃s, quæ interrogantur.

præſumit παραιτεῖ capit obſeruat corroborare προτρέπειν ſuadere

Neceſſarium igitur quandoq; ad dicentem & non ad poſitionem argumentari. Quando is, qui reſpondet, contraria interroganti præſumit corroborare. Proteruientes igitur altercatorias, & non dialecticas faciunt exercitationes.

Ex ȷ̃s quaſi corollariæ conclodit, quando interrogans cogitur transferre ſe de propoſito principali ad ipſum reſpondentem, & dicit. { Neceſſarium igitur quandoq; ad dicentem } id eſt ad ipſum reſpondentem, qoi dicit. { Et nõ M ad poſitionem } principalem { argumentari interrogantē ipſum. Et exponit, quando, & dicit. { Quando is, qui reſpõdet, contraria interroganti pręſumit corroborare, } hoc eſt non contraria interrogatis, ſed contraria interroganti, qoid vero ſit contrariom interroganti, & quid contrarium interrogato ſuperius patuit. Ex his vlterios infert, quales ſont diſputationes, quas faciont interrogans, & reſpondens, cum proteruiunt inuicem, & dicit. { Proteroientes igitur } .ſ. & reſpondens, & interrogans { altercatorias, & & non dialecticas exercitationes } id eſt diſputationes { faciunt. } & per altercatorias, non ſophiſticas, ac litigioſas diſputationes intelligit, vt Ioniores expoſoerunt. Sed quę tētant (vt Alex. inquit) omni modo per quæcunq; fieri põt, reſpondentem circunuertere, non quidem argumentis factis ad poſitionem, ſed ad reſpondentem. Vbi patet non ipſum interrogant eſt increpatione dignum eſſe, quamuis N male, atq; non dialectice interroget, ſed reſpondentem, qui cauſam præbuit huioſmodi circũuolutionis, atq; digreſſionis, qoales diſputationes exercuit Callicles apud Platonem io Gorgia, nec verum, nec probabile quicquam concedēs. Ex his patet vna cauſa, quare incrapatio orationis ex parte orationis, differat ab increpatiõe orationis ex pte vtentiũ.

Inſuper autem, quia exercitationis, & experimenti gratia, & non doctrinæ huiuſmodi ſunt orationes, perſpicuum, quoniam non ſolum uera ſyllogizandum, ſed etiam falſum. Nec per uera ſemper, ſed quandoque etiam per falſa. Sæpe enim uero poſito, interimere neceſſe eſt diſputantem. Quare proponenda falſa, quandoque autem & falſo poſito, interimendum per falſa. Nihil enim probibet alicui uideri, quæ non ſunt, magis quam uera. Quapropter ex ijs, quæ illi uidentur oratione facta, magis erit ſuaſus quã adiutus.

Iuniores volont Ariſtote. docere, quibus vtendom eſt in tranſlatione a principali propoſito ad dicentem, & non diſpicet, Alexand. autem volt Ariſtote. declarare in quibus O diſpotationibus poſſumus vti veris, & falſis in ſyllogiſmis, vt habeatur non omnes rationes, quæ ſunt ex falſis, eſſe increpandas. & dicit Ariſtote. { Inſoper quia exercitationis, & experimenti gratia, & non doctrinæ hoiuſmodi ſunt orationes } id eſt diſputationes, & per { huioſmodi, } proteruioſas intelligit, de quibos proximo textu dixit, { perſpicoum, quoniam } in talibos { non ſolom vera ſyllogizandom, ſed etiam falſum, nec per vera ſemper, ſed quandoq; etiam per falſa. } Cauſa aotem eſt, quia tam per vera quã per falſa contingit interimere diſpotantem, qui videlicet eſt cauſa digreſſiuæ diſputationis, & hoc dicit. { Sæpe enim vero poſito, interimere } ſubaudi ex falſis { neceſſe eſt diſputantem } ſcilicet eum, qui cauſa eſt vt fiat proteruloſa diſpotatio, nam ſi reſpondens ponit verum, cum oppoſitum veri ſit falſom, oportet interrogantem argomentari falſom, & cum falſom non ſyllogizetur, ex veris. ergo ex P falſis poſitis deſtruetur reſpondens. ergo interimitur diſputans per falſa. Quòd autem per vera, dicit. { Quandoq; aotem & falſo poſito, interimendum per falſa } ſubaudi & per vera ipſom reſpondentem, nam ſi reſpondens ponit falſum, cum oppoſitum falſi ſit verum, falſum poſitum deſtruendum, ſyllogizando verum, quod eſt eios oppoſitum per vera, ſi vera ſont reſpondenti probabiliora, aot per falſa, ſi falſa ſunt ceſpondenti probabiliora, nam verum & per vera, & per falſa conſtrui poteſt, modo falſa reſpondenti ſint probabiliora. ergo per falſom, & per verum contingit interimere diſputantem, & cum per verum, & falſum. ergo per vera contiogit interimere reſpondentem, quia dictum eſt verum ſyllogizari poſſe per falſa, & per vera, exponit, quando per falſa, & dicit. { Nihil enim prohibet alicui videri } id eſt eſſe probabilia, { quæ non ſunt } id eſt falſa, { magis quam vera, } vt Platoni pro- Q babilios eſt ſcire eſſe reminiſci, quod falſum eſt, quam ſcire fieri in nobis de nouo, tunc concludit, { Quapropter ex ȷ̃s, quæ illi videntur oratione } hoc eſt ratiocinatione { facta, magis erit ſuaſus } ad veritatem concedendam, quę eſt oppoſita ſuæ poſitioni, { quam adiutus } ad ſuam falſam poſitionem ſuſtinendam. verbi gratia, ſi Plato diceret animam eſſe mortalem, ſicot ſæpe ſuſtinet, cum oppoſitum illius ſit anima eſt immortalis, ſic ex falſis, quæ Platoni ſont probabiliora veris, argumentarer, quod per reminiſcentiam ſcit, eſt immortale, anima ſcit per reminiſcentiam. Ergo anima eſt immortalis, maior, & minor ſunt Platoni probabiliſſimę, tamen minor eſt falſa expreſſe, maior autem ambigua. Ex iis patet in dialecticis diſputationibus diſputantes vti poſſe veris & falſis, aliter, & aliter, veris quidem, io inquiſitiuis inuentiuiſq; diſpotationibus, quæ conſpectionis cauſa fiont. Falſis autem, in proteruioſis quæ fiunt gratia exercitationis, atq; experimenti, non per ſe, ſed vt oſtēdatur reſpondentem erraſſe.

Oportet

146

A *Oportet autem eum, qui bene transfert, dialectice, & nõ contentioſe transferre. Vt geometram, geometrice, ſiue falſum, ſiue uerum ſit quod concludendum eſt. Quales autem dialectici ſyllogiſmi, dictum eſt prius.*

Quia ſuperius oſtendit opponentem proterula reſpoodentes aliquando ſe de propoſito principali ad aliud transferre. Nunc exponit quis eſt, qui bene ſe transfert, nam poteſt quis ſe transferre bene, & male ſe transferre, nam q ex dialecticis in phyſica, & ex phyſicis in mathematica ſe trãſfert, male ſe traosfert, qoi vero ſe transfert de veris in falſa, vel de falſis in vera, intra terminos ſui generis, bene ſe transfert, & dicit. { Oportet autem eum, qui bene ſe transfert } .ſ. ex veris in falſa, aut ex falſis in vera, { dialectice, & non contentioſe transferre, } & exponit qois ſe transfert dialectice, & dicit. { Vt geometram geometrice. } & non per ea, quæ ſunt alterius generis, { ſiue verum, ſiue falſom ſit, quod concludendum eſt } ſic etiam dialecticũ dialectice, nam vt geometra transfert geometrice, cum intra terminos ſui generis ſe transfert de vero in falſum, vel cõtra, ſic etiam dialecticus dialectice, cum intra terminos ſui generis de vno in alterum propoſitum ſe tranſmutat, ſed qooniam in dialecticis tranſlationibus concluditor verum vel falſum per ſyllogiſmos dialecticos, dicit. { Quales autẽ ſyllogiſmi dialectici ſint, dictum eſt prius. } dictum eſt enim eſſe, per quos probabilia per probabiliora, ſyllogizamos.

B

peruerſus ſocius φίλος ... malus particeps, prauus côcitator

Quoniam autem peruerſus ſocius eſt, qui impedit commune opus, patet, quoniam etiam in orationibus. Nam commune quippiam, quod proponitur, & in illis eſt. Præterquã in concertantibus, in quibus quidem non eſt eundem utriſq; finem aſſequi. Nam plures uno impoßibile eſt uincere.

C Fortaſſe nunc aſſignat ſecundum modũ increpandi orationem ex parte vtentium, vt per hoc habeat increpationẽ orationis ex parte orationis differre ab increpatione orationis ex parte vtentium, & eſt talis, ſæpe oratio eſt in ſe bona, ſed peroerſitate opponentis, & reſpondeotis impeditur vt concludat. ergo alia eſt increpatio oratiõis ex parte orationis, & alia ex parte vtentiom. dicit. { Quoniam aũt peroerſus iocius eſt, qui impedit commune opus, } quicquid ſit illud commone opos, ſiue ædificatio ędium, ſiue negocium ciuile, ſiue latio rei ponderoſæ, ſiue quoduis aliud, ad quod plures ſocij oeceſſarij ſunt, vt perficiatur. { patet &, quoniam in orationibos } hoc eſt diſputationibus dialecticis peruerſus ſocius erit, qui impedit commone opus. Exponit autem quid ſit commune opus in diſputationibos dialecticis, & dicit. { Nam } opus { commuoe quippiam quod proponitur, & in illis eſt. } hoc eſt poſitio probabilis, quæ propoſitom interrogantis, & reſpondentis eſt, inquantom opponens per probabilia nititur illam ſyllogizare, reſpondens vero per conceſſionem probabiliom. quæ concedere debet, oititur operari, vt ſyllogizetur. In dialectica enim diD ſputatione, quæ fit gratia conſpectionis, commune opus opponeotis & reſpoodentis, eſt poſitio, quæ de comoiuni conſenſu apparet, vt per ſyllogiſmum colligatur. ergo peruerſus ſocius erit, qui impedit ipſam poſitionem concludi. Ex quo patet commune opus in dialectica diſpotatione, nõ eſſe ipſam diſputationem, vt Iuniores omnes putant, quoniam apod omnes diſputantes diſputatio eſt cõmunis operatio, ſed per commune opus in diſputatione dialectica, intelligit illud, quod communiter per diſputantes quæritor ex ipſa diſputatione eſſe acquirendom. Differt enim opus ipſum ab operatione, ſicuti factum a factione, & actum ab actione. Eſt enim diſputatio communis operatio quorumcunq; diſputantium. At opus non eſt vnum in omni diſputatione vt patebit. ideo addit { præterquam in concertantibus } propter experientiam. i. in obuiatiue diſpotantibus, non ſophiſtice ſed dialectice, { in quibus quidem non eſt eũdem vtriſq; finem aſſequi, nam plures vno impoſſibile eſt vincere, } & cum in dialecticis obuiatiuis finis ſit victoria, quæ noo poteſt eſſe niſi vnius, & non duorum, ergo in eis noo poteſt eſſe voum commune opus. In dialecticis autem diſputationibus, quę ſunt gratia conſpectionis, cõe opus eſt poſitio, quæ ab ambobus quæritur vt ſyllogizetur. E

Differt autem nihil ſiue in reſpondendo, ſiue id interrogando fiat. Nam & qui contentioſe interrogat, praue diſputat, & qui in reſpondendo non dat, quod uidetur, neq; ſuſcipit quicquam quod uult interrogans. Manifeſtum igitur ex iis, quæ dicta ſunt, quoniam non ſimiliter increpandum & ſecundum ſeipſam orationem, & interrogantem.

Poſſet aliquis potare litigioſam diſpotationem ſolũ proficiſci ab ipſo reſpondente, ideo hoc refellens, dicit. { Differt aũt nihil } quo ad litigioſe diſputãdum, { ſiue in reſpõdendo, ſiue in interrogando fiat id } hoc eſt, litigioſa diſputatio. { Nam, & qui contentioſe interrogat, praue diſputat, & qui in reſpondendo non dat, quod videtur } .i. non concedit probabile { neq; ſuſcipit quicquam, quod vult interrogans, } etiam praue diſputat, & intellige, { qood vult interrogans } .ſ. qui proponit probabilia. Sed calumniatur probabilia, quæ volt interrogans. Nam priuſquam cõpleat interrogationem, præaſſumens rationem negat interrogationem, ex iis concludit, concluſionem, quã a principio ꝓpoſuit, & dicit. { Manifeſtum igitor ex iis, quæ dicta ſunt, quoniam non ſimiliter inculpandum, & ſecundum ſeipſam orationem, & interrogantem } ſobaudi ſiue reſpondentẽ. F Quo vero ad concluſionem attinet, differentia hęc eſt ſompta interrogatione exiſtente in ſe bona, & probabili, & vtentibus exiſtentibus in ſe prauis, & proteruioſis.

Nam nihil prohibet orationem quidem prauam eſſe, interrogantem uero, ut poßibile eſt, optime contra reſpondentem diſceptare. Nam contra proteruos non poßibile eſt fortaſſe ſtatim ſumere quales quis uult, ſed quales fieri poßibile. faciendi ſyllogiſmi. G

Com declaraſſet differentiam increpationum exiſtente interrogatione bona & probabili, vtentibus vero praois, & proteruioſis, nunc declarat differentiam incolpationum exiſtente interrogatione praua, ioterrogante vero exiſtente bene affecto, & dicit. { Nam nihil prohibet orationem quidem prauaoi eſſe, } hoc eſt ſyllogiſmom vitioſum eſſe ſecondum ſeipſum, aut aliter. { Nihil prohibet orationẽ } id eſt ſyllogiſmum ſecundum ſeipſum falſum eſſe, quia conſtat ex improbabilibus propoſitionibus, { interrogantem vero vt poſſibile eſt optime contra reſpondentem diſceptare } dico, vt poſſibile eſt, { oam contra proteruos non poſſibile eſt fortaſſe ſtatim ſumere quales } ſyllogiſmos, & propoſitiones { quis vult, ſed qoales fieri poſſibile, faciendi ſyllogiſmi. } Nam cum reſpondens non concedat ipſi interroganti probabiles, ſed improbabiles propoſitiones, oon eſt argoendus, ſi ex eis, quæ ſibi conceduntur, ſyllogiſmum facit, non enim poteſt aliter ſyllogizare ad proteruos, qui peroerſe reſpondent. Ad tales enim non eſt poſſibile interH roganteoi eos ſyllogiſmos facere, quos vult, ſed quales poteſt ex iis propoſitionibus conficiendo quales dat reſpondens, qui tom non det probabiles, neceſſe eſt, vt ſyllogiſmos faciat ex improbabilibus, & ita ooo erit arguendus interrogans.

Quoniam autem eſt indeterminatum, quando contraria, & quando ea, quæ ſunt in principio, ſumunt homines (nam plerunque per ſeipſos dicentes contraria dicunt, & abnuentes prius, dant poſterius, quoniam interrogantes & contraria, & quæ in principio plerunque ſubaudiunt) neceſſe eſt prauas fieri diſputationes. Cauſa autem eſt qui reſpondet, hæc quidem non dans, illa autem talia dans. manifeſtum igitur quoniam non ſimiliter inculpandum, & interrogantes, & orationes.

I Vltimo declarat per vltimũ modum increpationẽ orationis eſſe diuerſam ab increpatione vtendũ, hoc pacto, ꝑ ſępe oratio eſt bona in ſe, & tamen propter ignorantiam vtentium conceduntur contraria, & antecedens negatur, & conceditur conſequens, ergo non eſt eadem increpatio orationis, & vtentiũ, vel aliter, vt Alex. vult aſſignare cauſam, cur accidat prauas fieri diſputationes, & præmittit primo vnã ſuppoſitionẽ, quę talis eſt, reſpondentes ignorant, quę ſumunt, & proponunt interrogantes, & litera eſt ſuſpẽſiua vſq; ibi. { Quoniã interrogantes, } dicit. ergo, { q̃m aũt eſt indeterminatũ } hoc eſt ignotum ac incertũ reſpondenti ſubaudi, { quãdo contraria, & quãdo ea, quę ſunt in principio ſumunt homines }. i. interrogantes, eſt. n. ſumere interrogantis, ponere vero, & concedere, & dare, & amittere reſpondentis. Quare per homines interrogantes intelligit, & per contraria intelligit oppoſita incõpoſſibilia eis, quę ſunt primo loco poſita, & per ea, quę ſunt in principio, intelligit ea, quę ſunt eadẽ ijs, quę primo loco ſumit interrogans, vt ſi in principio, primoq; loco interrogans ſumpſit omnia eſſe ſecundũ fatũ, poſtea ſecundo loco ſumpſerit aliqua eſſe in nobis, incertũ erit reſpondenti, vtrũ hoc quod eſt aliqua eſſe in nobis, ſit contrariũ ei quod ſumpſit in principio, quod eſt omnia eſſe ſecundũ fatum. Inſuper ſi primo loco interrogans ſumpſerit finitũ non eſſe infinitũ, ſecũdo vero loco, finitũ ſub infinito contineri, incertũ erit reſpondenti vtrũ quod ſecundo loco ſumptũ eſt, eſt contrariũ ei, quod eſt ſumptum in principio, aut non? Adhuc ſi primo loco poſuerit interrogans diuitias eſſe honeſtas, poſtea interrogauerit, vtrũ quo eſt bene & male vti ſit honeſtũ, an non? incertũ erit reſpondenti quid ponendum. Sed quid ſit petere id, quod eſt in principio, & quid petere contrarium, Ariſt. poſtea dicet, nunc vero intelligatur hoc pacto. Deinde probat ſuppoſitionẽ, & dicit. { Nã } interrogantes { ꝑ ſeipſos dicentes plerunq; contraria { dicunt } ſubaudi ijs, quę dixerunt in principio, { & abnuentes } quod { prius } videbatur, { dant poſterius, } quod eſt priori contrariũ. Accidit. n. opiniones probabiles mutari. ergo longe magis re-

L ſpondentes propter ignorantiã accidit ignorare, & incerta habere ea, quę ſumunt interrogantes. hac ſuppoſitione ſtante, infert propoſitũ, reſumens tamen rõnem ſuppoſitionis, & dicit. { Quoniã interrogantes & contraria, & quæ in principio plerunq; ſubaudiunt } & ſumunt, vt expoſitũ eſt, nã quandoq; ſumunt contraria ijs, quę primo loco ſumpſerunt, quãq; iterũ ſumũt eadẽ, quę in principio viſa ſunt: Tunc terminando ſuſpenſionẽ, concludit. { neceſſe eſt prauas fieri diſputationes, } & cãm reperit, { cã aũt eſt, q reſpondet } propter ſui ignorantiã, qui { hęc quidẽ nõ dat, } quę fortaſſe danda ſunt, { illa autẽ talia dat, } quę fortaſſe non danda ſunt, vt in ſuppoſitione oſtenſum eſt. Tunc epilogat concluſionem principalem, & dicit. { Manifeſtũ igit quoniam non ſimiliter inculpandum, & interrogantes & orationem, } nã interdum oratio eſt in ſe bona, & non increpabilis, at vtentes propter ignorantiam ſunt increpabiles. Contra etiam aliquando oratio eſt increpabilis, vten-

M tes autem nequaquam.

Orationis autem ſecundum ſe, quinq; ſunt inculpatiões. Prima quidem, quando ex interrogatis neq; quod propoſitũ eſt, neq; omnino quicquam concluditur, cum uel falſa ſint, uel inopinabilia, aut omnia, aut plurima, in quibus conſiſtere debet concluſio, & neq; ablatis quibuſdam, neq; additis, neq; bis quidem ablatis, illis uero additis, fit concluſio.

Cum oſtendiſſet non eaſdem eſſe increpationes orationis in ſe, & ex parte vtentiũ, nunc vult narrare quot ſunt orationis in ſe increpationes, & dicit. { Orationis aũt ſecundũ ſe, } & in ſe { quinq; ſunt inculpationes } ſiue increpationes, & per ordinem exponit omnes, & dicit. { Prima quidem, quando ex interrogatis } . i. propoſitionibus aſſumptis nihil concluditur, dico nihil, quia { neq; quod propoſitum eſt, neq; omnino quicq̃ concluditur, } ſuperfluit aũt in gręcis verbis negatio, eo quia peccat in materia, & in forma, in materia quidem, { cum vel falſa ſint, vel inopinabilia, aut omnia, aut plurima, { in quibus conſiſtere debet cõcluſio, } conſiſtit enim concluſio in propoſitionibus ſyllogiſticis, ratione quidem extremorum, vt in cauſa materiali, ratione vero medij, vt in cauſa effectrice. In forma vero, quoniam ex poſitis non eſt ſyllogiſmus, { & neq; ablatis quibuſdam eorum, quæ poſita ſunt, { neq; additis { quibuſdam ad ea, quæ poſita ſunt, { neq; his quidem ablatis } ex eis, quę poſita ſunt, { illis vero additis } ad ea, quę poſita ſunt, { fit concluſio, } exempla horum ſyllogiſmorum peccantium in forma, qui propter id aſſyllogiſtici dicũtur, multa eſſe poſſunt. Hic ſyllogiſmus peccat in forma, omnis voluptas delectabilis, omne delectabile eſt eligẽdum, omne dolorificum eſt fugiendum, omne delectabilem bonũ. ergo omnis voluptas bonum, tamen ablatis quibuſdam, ſequitur propoſitum. ¶ quoniam omnis voluptas bonum, nã ablatis ea propoſitione, quæ eſt, omne delectabile eligendũ & ea, quę eſt, omne dolorificum fugiendum, ſyllogiſmus erit omnis voluptas delectabilis, omne delectabile bonum,

O ergo omnis voluptas bonum. Inſuper hic peccat in forma omnis voluptas delectabilis. ergo voluptas bonum, nã addita ea propoſitione, quæ eſt, omne delectabile bonum, cõcludetur, quoniam omnis voluptas bonum. Inſuper hic eſt aſſyllogiſticus, virtus eſt, quæ bonum reddit hominem, vitium, quod prauum, liberalitas eſt medium dandi, & auferendi, ergo omnis voluptas bonum, nam ſi addãtur aliquę propoſitiones ad has aſſumptas, non fiet ſyllogiſmus q voluptas omnis ſit bonum, neq; ſi ab his aſſumptis aliqua auferantur. ergo erit hęc argumentatio omnino aſſyllogiſtica. ergo quando ex interrogatis, quia falſa, & inopinabilia, & quia non habent formam, nihil concluditur, ratio erit omnino aſſyllogiſtica, quia ex falſis, & peccans in forma.

Talem rationem eſſe illã Meliſſi, & Parmenidis in phyſico auditu demonſtrauit Ariſto. nam & accipit falſa, & eſt aſſyllogiſtica. Fuit autẽ hæc, quicquid eſt pręter ens, eſt non ens, quod non eſt ens, nihil eſt, ergo vnum tantum eſt ens. P

hæc eſt aſſyllogiſtica, & ſumit falſa, eſt quidem aſſyllogiſtica, quia ex poſitis nihil ſequitur, neq; ſi aliqua addant, vel demantur, neq; ſi hæc addantur, illa demantur. Quod autẽ aſſumat falſa, in phyſico auditu eſt exploratum. Inſuper talis eſt & illa, quod eſt factum, habet principium, ergo quod non eſt factum non habet principium, quod nõ habet principium, eſt infinitum. ergo ens eſt infinitum vnum, & immobile. Hęc. n. rõ eſt aſſyllogiſtica, quia nec ex his, quę ſumpta ſunt, nec ex quibuſdam additis, nec ablatis aliquid concludit, eſt ẽt falſa accipiens, vt eo loco patet. Quare hmõi rationes ſunt increpabiles ſecundum primum modum.

Secunda autem, ſi ad poſitionem non fiat ſyllogiſmus & ex talibus, eo modo, quo dictum eſt.

Secunda increpatio eſt ſi propoſitiones ſyllogiſticæ poſitę ſint, & ratio fuerit aliquid ſyllogizans, non tamen propoſitum, & hoc dicit. { Secũda autem } increpatio eſt, { ſi ad poſitionem non fiat ſyllogiſmus, } ſed ad aliud propoſitum, { & } ſecundo ſi ſit { ex talibus, } hoc eſt ex falſis, vel improbabilibus, { eo modo, quo dictum eſt } . ſ. in prima increpatione, nam prima increpatio cõtinet omnia errata poſſibilia in ſyllogiſmo. Secunda vero eſt, ex eo quia ſyllogiſmus non concludit propoſitum, licet aliquid cõcludat, & quod concludit, ex falſis vel improbabilibus cõcludit, vt in prima increpatione eſt dictum. Talis fuit rõ Parmenidis, nam aliquid ſyllogizabat, ſed non propoſitum, & amplius per falſa. Talis eſt & hæc Platonis, omne per ſe mobile immortale. anima ꝑ ſe mobilis. ergo deus immortalis. Hæc non concludit deum eſſe immortalem, ſed animam eſſe immortalem, & accipit falſa. Falſa enim eſt illa, omne per ſe mobile immortale, nam animalia per ſe mobilia ſunt, quę non ſunt immortalia. Falſa quoq; eſt & hæc, anima per ſe mobilis, nam indiuiſibile non eſt per ſe mobile, vt ſexto phyſicæ auſcultationis probauit Ariſto.

A *Tertia uero. Si additis quibuſdam, fiat ſyllogiſmus. Hæc autem ſint deteriora ijs, quæ interrogantur, & minus probabilia concluſione.*

Hanc tertiam increpationem Alex. intelligit, vt ſit, quã
do ſyllogiſmus infert aliquod propoſitum, quod prę iacet
concluſioni principali, & quod eſt deterius prę aſſumptis in
terrogetis, & minus probabile concluſione, quã expoſitio
nem non poſſum verbis Ariſto. accommodare, ideo dica-
mus aliter, ꝙ tertia orationis increpatio ſit. { Si additis qui
buſdam } ſubeodi prę aſſumptis interrogetis, { fiat ſyllogiſ
mus, } & hæc eſt prima increpatio, { hęc aũt } .ſ. quæ ad-
duntur, { ſint deteriora } hoc eſt minus nota { ijs, quę inter
rogantur, } hæc eſt ſecunde, { & minus probabilia con-
cluſione, } hæc eſt tertia increpatio. Quare hæc tertia incre
patio tribus conſtat defectibus. Talis eſt hæc ratio, omne
B corpus, a cuius medio ad circũferentiam omnes lineæ du-
ctæ ſunt æquales, eſt rotondum. Ergo cœlum eſt rotun-
dum. hæc enim ratiocinatio, concludit, ſi ei eddatur ſed cœ
lum eſt corpus, a cuios medio ad circũferentiam omnes li-
neę ductę ſunt ęqueles, verũ hęc minor eſt ignotior propo
ſitione prę aſſumpta, & eſt minus probabilis ipſa cõcluſiõe;
& eſt falſa apud eos, qui cœlum volunt eſſe pyramidale.

Rurſum ſi ablatis quibuſdam, nam quãdoq; ſumunt plura quã ſint neceſſaria. Quare non eo q; hæc ſint, fit ſyll's.

Aſſignat quartam increpationem, & dicit. { Rurſum ſi
ablatis quibuſdam, } ex his, quæ relinquuntur fit ſyllogiſ-
mus. Talis eſt hęc ratio, omnis voluptas eſt delectabilis, om
ne delectabile eſt eligendum, omnis dolor fugiendus, om-
ne delectabile bonum, ergo omnis voluptas bonum. nam
ſi remoueantur hæ, omne delectabile eligendum, & omnis
dolor fugiendus, concluſio ſyllogizatur quoniã omnis vo
luptas eſt bonum. Deinde aſſignat cauſam, & dicit, { nam
quandoq; } interrogantes ad celandum, vel ad amplifican
dum orationem { ſumunt plura } in ſyllogiſmo, { quã ſint
C neceſſaria, } & propterea concludit, { quare nõ eo ꝙ hęc }
.ſ. ſuperflua, & pręterneceſſaria { ſint fit ſyllogiſmus. } nam
illis ablatis, non minus fit ſyllogiſmus, & fortaſſe verbum
{ quare } quod græce eſt, ὥστε, pro redditiuo cauſæ vide
licet, quoniam, vel quia, accepit, & tunc eſt ſenſus, dico in-
terrogantes ſumere quãdoq; plura q̃ ſint neceſſaria, { quo
niam non eo ꝙ hęc } .ſ. plura pręter neceſſaria { ſint, fit ſyl
logiſmus, } cum illis ablatis, ex relictis fit ſyllogiſmus.

Inſuper ſi ex inopinabilioribus, & minus credibilibus concluſione, aut ſi ex ueris, ſed maiore opera indigentibus demonſtrari quam problema.

Hic aſſignat quintam increpationem, & dicit. { Inſuper
ſi ex inopinabilioribus, & minus credibilibus concluſione,
aut ſi ex veris, ſed maiore opera indigentibus demonſtra-
ri quã problema } quoniam ſunt difficiliora, & minus nota
concluſione. Si enim ſyllogiſmus concludat concluſionem
ex inopinabilioribus, & minus concluſione credibilibus, ſi
D militer & ſi ex veris: ſed, quæ pluribus temporibus indigẽt
ad ſui oſtenſionem quam principale propoſitum, oratio eſt
increpanda. Sed dices, hic quintus modus non videtur
vnus, quia eſſe ex minus probabilibus & eſſe ex veris, quæ
indigent maiore oſtenſione quã problema ipſum, differunt
valde. Ergo hic modus non eſt vnus. Dicendum hęc duo
eſſe diuerſa, tamen eorum vnus eſt error, nam & vera, mi
nus credibilia, omnia accipiuntur inquantum ſunt minus
nota concluſione. nam & minus probabilia, & vera diffici-
lia, omnia minus ſunt nota concluſione. ergo vnus eſt er-
ror in his. verbi gratia, ſi demonſtremus deos eſſe ſic, alta-
ria ſunt, altaria ſunt dij, ergo dij ſunt, difficilius eſt credere
altaria eſſe deos, quã deos eſſe. Inſuper ſi monſtramus ani-
mam eſſe immortalem ſic, omnis per ſe motio immorta-
lis, anima per ſe motio. igitur anima immortalis. Et ſi mon
ſtrabimus animam eſſe per ſe motionem ſic, omne per ſe
mobile, eſt per ſe motio. anima per ſe mobilis. ergo anima
per ſe motio, in his ſyllogiſmis incredibiliora & ignotiora
E ſunt aſſumpta, quam problema. nam monſtrare animam
eſſe per ſe motionem, difficile eſt, & monſtrare omne per
ſe mobile per ſe motionem eſſe longe difficilius, & oſtende
re animam eſſe per ſe mobile, ẽt difficile, hęc enim omnia
minus credibilia ſunt concluſione. Herminius tertiã &
quartam increpationem vnam eſſe aſſerit, nam appoſitio,
& ablatio correlatiuę ſunt, quaſi vnam increpationis ratio
nem habentes. Hunc vero quintum modum fecit duas in-
crepationes propter rationem, quæ tacta eſt in dubitatiõe.
Contra obijcit Alex. & meo iudicio probe, nam tunc ſecũ
da increpatio, & hæc, quã quartam fecit Herminius, in vnã
inciderent. Erat enim ſecunda, quãdo ad poſitionem fit ſyl
logiſmus ex improbabilibus, vel minus probabilibus, &
hæc increpatio eſt quarta Herminij. nam apud eum quinta
eſt ex veris difficilibus: quare melius dicendum cum Alexã
dro, ex quarta Herminij, & quinta fieri vnam videlicet quin
F tam, quæ eſt vna ſub eadem increpationis ratione, quæ eſt
cum propoſitiones ſunt ignotiores concluſione, ſiue ſint
improbabiles, ſiue veræ, & ſic differt hic quintus modus a
ſecundo, & ab aliis.

Non oportet autem omnium problematum ſyllogiſmos exiſtimare ſimiliter probabiles eſſe, & ſuaſibiles. Nam natura ſtatim ſunt alia quidem faciliora, alia uero difficiliora eorum, quæ quæruntur. Quare ſi ex aliquibus, ut fieri poteſt, maxime probabilibus coniecturam fecerit, diſputatum bene eſt.

Cum demonſtraſſet dialecticum ſyllogiſmum per proba
biles propoſitiones fieri, nunc demonſtrat non omnes dia-
lecticos ſyllogiſmos, fieri ſimiliter per probabiles propoſi-
tiones, & hoc oſtendit ex differentia problematum, quæ
G ſyllogiſmi dialectici concludunt, & dicit. { Non oportet au
tem omnium problematũ ſyllogiſmos } .ſ. dialecticos { exi
ſtimare ſimiliter probabiles eſſe, & ſuaſibiles. } Deinde aſſi
gnat cauſam, & dicit, nam { eorum, quę quęruntur } .i. pro
blematum (vt exponit Alex.) { natura ſtatim ſunt alia qui-
dem faciliora, alia vero difficiliora. } faciliora quidem. vt
vtrum virtus ſit eligenda aut non? & vtrum iuſticia ſit eligi
bilior diuitijs aut non? & vtrum ſanitas eligibilior diuitiis,
aut non? difficiliora vero, vt vtrum ſtellę ſint pares aut nõ?
& vtrum tria tantum ſint principia rerum naturalium aut
non? erunt igitur propter differentiã problematũ ſyllogiſ-
mi diſſimiles, nam qui problematum ſunt natura facilio-
rum, ex facile probabilibus erunt, qui aũt problematũ na-
tura difficiliorum, erunt ex propoſitionibus difficile proba-
bilibus, propterea infert corollarium, & dicit, quare ſi { ex
aliquibus } propoſitionibus probabilibus, { vt fieri poteſt,
maxime probabilibus } interrogans { coniecturã } .i. ſyllm
dialecticum { fecerit, diſputatum bene eſt. } nam ſyllogi-
zauit per probabiliora quo ad fieri poteſt.

Manifeſtum igitur, quoniam orationis non eadem inculpatio & ad problema, & ad ſe. Nam nihil ſecundum ſe quidem orationem prohibet eſſe uituperabilẽ, ad problema au- H *tem laudabilem. Et rurſum e diuerſo ſecundum ſe quidem laudabilem, ad problema autem, uituperabilem: quando ex pluribus probabilibus & ueris facile eſt concludere.*

Cum declaraſſet differentiam ſyllogiſmorum ex diffe-
rentia problematum & differentiam increpationum, nũc
exponit differentiam culpationum, quę ſunt orationum in
ſe, & per reſpectũ ad problema, quod concludunt, & dicit.
{ Manifeſtum igitur, quoniã orationis non eadem inculpa
tio, & ad problema } eſt, { & ad ſe, } & hanc differentiam
exponit, & dicit, { nam nihil ſecundum ſe quidem oratio-
nem prohibet eſſe vituperabilem: ad problema aũt lauda-
bilem } ratio in ſe vituperabilis, eſt vel quę accipit falſa, vel
minus probabilia, & tamen ſyllogizet problema. Hęc enim
rõ eſt in ſe vituperabilis, altaria ſunt, altaria ſunt dii, ergo
dii ſunt, nã minor eſt falſa, ↄcludit tñ ↄcluſionẽ: & ita ad cõ
cluſionem erit laudabilis. Siſr & hęc, oẽ quod mouet motu

I æterno, eſt æternum. deus mouet motu æterno. ergo deus æternus hęc enim in ſe vituperabilis eſt, quoniam ex minus probabilibus concluſione tamen ad problema eſt laudabilis a peripateticis, { & rurſum e diuerſo ſecundum ſe quidem laudabilem, ad problema aũt vituperabilem. } Qui enim deſtruit omnia fieri fato, quia fruſtra laudes, & reprehenſiones eſſent, rationem facit, quę ſecundum ſe non eſt digna increpatione, at ſi ad problema referatur vituperabilis eſſe videtur. Dico tum eſſe vituperabilem { quando ex pluribus probabilibus, & veris } longe pollentioribus rõne dicta, { facile eſt concludere. } vnde quia alijs rõnibus fortioribus probari põt non omnia fieri fato, illa rõ ad problema hoc videtur vituperabilis põt. n. probari, quia ſi omnia fato fierent, deſtruetur natura contingens, & quia virtus, & vitium non eſſent in poteſtate noſtra, & quia fruſtra eſſet conſilium.

com na'i et

Erit quandoq; etiam oratio concludens quã non concludens deterior, quando illa quidem ex abſurdis concludit: cũ non ſit tale problema. Hæc aũt indiget talibus quæ ſunt probabilia & uera, cum nondum in aſſumptis ſit oratio.

K Nunc ſecundo, vt Alexandro placet, nõ eandem eſſe increpationem orationis in ſe, & ad problema oſtendit, verũ primus modus fuit per poſitiua, hic ſecundus per cõparatiua, & dicit. { Erit quãdoq; ẽt oratio } .i. ſylls { concludens ꝗ non concludens deterior, quãdo illa quidẽ } .ſ. cõcludens { ex abſurdis concludit, } & ſyllogizat, { cũ problema nõ ſit tale } .i. quãdo concludit problema nõ abſurdũ, & ſic ſyllogiſmus erit ad problema bonus. { Hęc aũt } oratio ſiue ſyllogiſmus vltra probabilia, & vera, ex quibus cõſtat, { indiget talibus, quę ſunt probabilia & vera, } per quę cõcludat, { cũ nundũ in aſſumptis ſit oratio } .i. ſyllogiſmus. Hęc ergo oratio quatenus eſt ex veris, eſt in ſe bona, & melior ea, quę eſt ex falſis. Quatenus aũt per aſſumpta non cõcludit, ſed indiget adhuc alijs veris, vt per illa cõcludat, eſt ad problema mala, deteriorq; ea, quæ eſt ex falſis, & ad problema bona. Quare hic ſecundus modus differt a primo,
L quia primus per poſitiua. ſ. per laudabile & vituperabile ꝓceſſit. Hic ſecundus per comparatiua, quia per melius & deterius eſt, vterq; tamen modus eſt per comparationẽ orationis in ſe, & ad problema.

Eos autem, qui per falſa uerum concludunt, non iuſtum eſt inculpare. nam falſum quidem ſemper neceſſe eſt per falſa ſyllogizare, uerum autem quandoq; per falſa eſt ſyllogizare. manifeſtum autem id ex analyticis.

Poſſet aũt quęri, vtrum per falſa concludens verũ ſemp ſit increpandus? Ex dictis ſoluit dubium iſtud, & dicit. { Eos aũt, qui per falſa verum concludunt, non iuſtum eſt } ſubaudi ſemper increpare, } & aſſignat cãm, & dicit, { nã falſum quidem ſemper per falſa neceſſe eſt ſyllogizare, verũ aũt quandoq; per falſa eſt ſyllogizare manifeſtum autẽ id ex analyticis }. ſ. ſecundo priorum. & quia verũ quandoq; per falſa eſt ſyllogizare, non eſt increpandus, qui aliquãdo per falſa verum ſyllogizat. exponit aũt Alex. quãdo eſt iu
M ſtum verum per falſa ſyllogizare, & quando non iuſtum, & aſſerit tunc eſſe iuſtũ, cum falſa, per quę verũ demonſtrat, probabiliora veris ſunt, magiſq; illatiua propoſiti. Hos. n. increpare non eſt iuſtum, cum dialectice propoſitum ſyllogizauerint, cum vero poſſunt propoſitum per vera, & per falſa demonſtrare, & eligunt falſa, per quæ demonſtrent, tunc iuſtum eſt eos increpare, potiſſimum ſi vera ſunt probabiliora falſis.

demonſtratio philoſophema ſophiſma epichirema aporema

Cum autem demonſtratio ſit alicuius dicta oratio, ſi aliquid aliud eſt, quod ad concluſionem nullo modo ſe habet, nõ erit ex illo ſyllogiſmus. Sed ſi appareat, ſophiſma erit, non demonſtratio, & eſt philoſophema quidem ſyllogiſmus demõſtratiuus, & Epichirema ſyllogiſmus dialecticus & ſophiſma ſyllogiſmus contentioſus, & Aporema ſyllogiſmus dialecticus contradictionis.

Cum declaraſſet non ſemper eſſe increpandum, qui per falſa verum ſyllogizat, obiter ad vtilitatem doctrinæ aſſignat differentiam ſyllogiſmorum, quibus vtũtur homines ad diuerſa propoſita. & primo quid demonſtratio, & dicit, { cum autem demonſtratio, } quę græce dicitur ἀπόδειξις, { ſit alicuius } ſubaudi de aliquo { dicta oratio, } dicta ſcilicet libro poſteriorum ex veris, & proprijs deinde exponit quid proſyllogiſmus. & dicit, { ſi } vltra demonſtrationẽ, quæ eſt ex proprijs, & veris, { aliquid aliud eſt }. ſ. aliqua alia propoſitio, vna vel plures, { quod } vel quę propoſitiones { ad concluſionem nullo modo ſe habet, } vel ſe habẽt ſi erunt vtiles ad propoſitiones omnes vel alterã ipſius demonſtrationis, tales propoſitiones vna vel plures erũt partes proſyllogiſmi, quoniam licet non ſint vtiles ad concluſionem principales, ſunt vtiles ad propoſitiones demõſtrationis, quæ ſyllogizat concluſionem principalem, & ſic patet quid ſit proſyllogiſmus, quia eſt ſyllogiſmus, ex propoſitionibus vtilibus non ad principalem concluſionem, ſed ad propoſitiones demonſtrationis. Deinde exponit, quid ſit ſophiſma, { ſed ſi } demonſtratio nullo modo ſit vtilis ad principalem concluſionem, { ſed appareat } eſſe vtilis, { ſophiſma erit, non demonſtratio. } Abutitur autem no- O
minibus Ariſtot., nam ſophiſma in libro elenchorum accipit pro problemate ſophiſtico, quod pro vtraq; parte habet ſophiſticos ſyllogiſmos. Hic vero accipit pro ipſo ſyllogiſmo ſophiſtico. Deinde exponit, quid ſit philoſophema, & dicit, { & eſt philoſophema quidem ſyllogiſmus demõſtratiuus, } nam eſt ratiocinatio philoſophi, quæ & demonſtratio dicitur, ꝙ philoſophi maxime omnium demonſtrationes ſectentur. & fortaſſe philoſophema differt a demonſtratione, ꝙ demonſtratio ſit ratiocinatio mathematicorũ, philoſophema ratiocinatio philoſophorum, quæ differt a demonſtratione ſimpliciter, ſicut philoſophia ab ipſa mathematica. Eſt enim mathematica in primo gradu certitudinis, & philoſophia ſequitur eam in ſecundo. Deinde exponit, { epichirema } & dicit, { & epichirema } eſt ſyllogiſmus dialecticus, quo videlicet dialectici vtuntur in diſputationibus inquiſitiuis, quæ fiunt gratia conſpectionis, & in- P
uentionis, & repetit quid ſit ſophiſma, & dicit, { & ſophiſma ſyllogiſmus contentioſus, } quo vtuntur ſophiſtæ. Deinde exponit aporema, & dicit, { & aporema ſyllogiſmus dialecticus, contradictionis, } quo vtuntur dialectici in proteruioſis diſputationibus, quę fiunt gratia experientię.

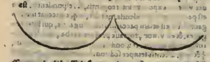
Si uero ex utriſq;, quæ uideantur, aliquid oſtendatur. nõ autem ſimiliter uideantur, nihil prohibet, quod oſtenditur, magis altero uideri. Sed ſi hoc quidem uideatur illud autem neutro modo ſit, aut ſi hoc quidem uideatur, illud autẽ ſimiliter non uideatur ſimiliter utiq; erit, & non utiq;. Si magis alterum ſequetur quod eſt magis.

Remouet vnum dubium, vtrum ſemper cõcluſio ſequatur qualitatem propoſitionum ambarum vel alterius, & reſpondet, ꝙ concluſio, poteſt conſiderari in ſe. & ad vir- Q
tutem propoſitionum, ſi conſideretur contra in ſe poteſt aliquando eſſe probabilior propoſitione vtraq;, vel altera, & hoc dicit. { Si vero ex veriſq;, quę videantur } .i. ſi ſyllogiſmus ſit ex veriſq; probabilibus, { non autem ſimiliter videantur, } ſed altera ſit altera probabilior, { nihil prohibet, quod oſtenditur } ſ. concluſio. { magis altero } .i. magis altera propoſitione { videri } & eſſe probabilior. ſ. ea, ꝗ eſt minus probabilis. verbi gratia. ſi ſylls ſit, omne quod mouet æterno motu, eſt ęternum. Deus mouet ęterno motu, ergo deus eſt ęternus. Maior & minor ſunt probabiles, minor aũt minus probabilis maiore, & concluſio eſt probabilior minore, probabilius. n. eſt deum eſſe æternum ꝗ ꝙ deus moueat motu ęterno. Similiter ſi ſyllogiſmus ſic, altaria ſunt, altaria ſunt dij, ergo dij ſunt, concluſio probabilior eſt minore, immo minor eſt falſa. At ſi concluſio conſideretur, quo ad probabilitatem, vel improbabilitatẽ, quã habet ex propoſitionibus, ſemper concluſio ſequitur alterã propoſitionẽ, quę minus talis eſt, & hoc dicit, { ſed ſi hoc

quidem

A quidem videatur }. ſ. maior vel minor ſit probabilis, { illud autem neutro modo ſit } .i. ſed altera propoſitionum ſit neutra, { aut ſi hoc quidem videt } .i. aut ſi altera propoſitio ſit probabilis, { illud autem ſimiliter non videatur, } idem altera ſit improbabilis, { concluſio vtique ſimiliter } erit neutra, { aut non } erit probabilis. Erit quidē neutra ſimilis propoſitioni, quæ neutra erat, erit etiam improbabilis ſimilis propoſitioni improbabili. & propterea concludit, { itaque ſi magis alterum } .i. itaque ſi concluſio ſit magis neutra, vel magis improbabilis, { ſequetur } ex propoſitionibus eam, quæ eſt magis neutra, vel magis improbabilis. Quando.n. concluſio ſequitur virtutem medij cum extremis, ſemper ſequitur qualitatem deteriorem: vt ſecundo priorum patet. quādo vero conſideratur quo ad probabilitatem, quā habet e ſe, poteſt eſſe probabilior vtraque, vel altera.

B *Eſt autem quoddam & idem ad ſyllogiſmos peccatum, quando oſtenditur per longiora, quod contingit per breuiora, & quæ orationi inſunt. Vt quoniam eſt opinio magis altera quam altera, ſiquis petat ipſum unumquodq; maxime*

C

eſſe, & opinabile eſſe ipſum quod uere eſt: Quare quibuſdā magis ipſum. Ad quod autem magis, magis dicitur eſſe, eſſe autem & ipſum opinari uerum. An erit certior quibuſdam. Petitum enim eſt & ipſam opinionem ueram eſſe, & ipſum unumquodq; maxime eſſe. Quare eadem opinio, quæ maxime uera eſt, certior eſt. Sed quæ nequitia maior, quā quæ facit, circa id, cuius eſt oratio, latere cauſam.

Nunc enumerat vnum errorem, qui ſolet in ſyllogiſmo fieri, qui licet ſit declaratus in quarta increpatione, tamen ſub alijs verbis, & per exemplum ipſum declarat, & dicit, { Eſt autem quoddam ad ſyllogiſmos peccatum, & idem, } ei ſubaudi quod in quarta increpatiōe eſt narratum, { quando } { propoſitum { oſtenditur per longiora } hoc eſt per plura, { quod contingit per breuiora } .i. per pauciora, per pauciora dico, { & quæ orationi inſunt } .i. & quæ ſyllogiſmo conueniunt: & nō ſunt ei extranea, quod eſt dicere, & quæ bene declarat hoc per exemplum, & dicit, { vt } ſi concluſio ſit, { quoniam eſt opinio magis altera quā altera, } hoc eſt, vt ſi concluſio ſit quod opinio ſuſcipiat magis, & minus, vt ſit illa opinio magis, quæ eſt certior, illa minus, quæ eſt incertior. Deinde ponit rationem ad hanc concluſionem, & dicit, { ſiquis petat } & ſumat pro maiore, vnumquodque ipſum { maxime eſſe } .i. vt ſit maior, vnumquodque ipſum magis & minus & dixit ſiquis petat, quia maior, non eſt vera: ſed petatur & ſumatur pro vera, nam in exemplis non

D veritas, ſed declaratio deſideratur, petat inſuper pro minore, { & opinabile eſſe ipſum quod vere eſt, } verbum, { quod vere eſt } eſt additum, quoniam tantū valet dicere ipſum, quantum ipſum quod vere eſt. nam ipſum & ipſum quod vere eſt, & ipſa opinio, verba Platonica ſunt, quibus vtitur in idealibus, dat concluſionem, & dicit, { quare quibuſdam magis } eſt { ipſum } opinabile .i. quare ipſum opinabile ſuſcipit magis, & minus, quatenus vnum opinabile eſt magis opinabile quibuſdam alijs. Eſt ergo ſyllogiſmus. vnūquodque ipſum ſuſcipit magis, & minus. opinabile eſt ipſum. Ergo opinabile ſuſcipit magis & minus. Maior eſt accepta ex petitione, minor vero patet. Deinde oſtendit, quæ additio huic ſyllogiſmo eſt ſuperflua, & dicit, { ad quod autem magis, magis dicitur eſſe, } verbi cauſa, opinio, quæ eſt ad magis opinabile, magis dicitur eſſe. Iterum aſſignat aliam additionem ſuperfluam, & dicit { eſſe autē & ipſum opinari verum. } eſt enim verum quod opinari ſit ipſum, tunc petit, { an } ſequatur propter hoc vt vna opinio ſiue vnum opinari { ſit quibuſdam certior ; } quaſi dicat, ſiue addantur hæc, ſiue non, vna opinio erit magis altera opinione, cuius cauſam aſſignat, & dicit, { petitum enim eſt, & ipſam opinionem veram eſſe } .i. eſſe ipſum quod vere eſt, pro minore, { & ipſum vnumquodque maxime eſſe, } id eſt & ipſum vnumquodque ſuſcipere magis, & minus, & hæc fuit petita pro maiore. { quare } pro concluſione videlicet { eadem opinio, quæ maxime vera eſt, certior eſt, } atque ſuſcipiens magis, & minus. Tunc exclamat, { ſed quæ nequitia maior quā quæ facit, circa id cuius eſt oratio, } id eſt quā quæ facit circa concluſionem { latere cauſam } .i. propter multitudinem propoſitionum inutilium, quæ in ſyllogiſmo addunt. Ergo illæ propoſitiones fruſtra addi videntur, & per { cauſam } intelligit medium per quod eſt ſyllogiſmus nam propoſitiones, quæ extra ponuntur, faciunt ipſum ſyllogiſmi medium latere. Alexander illam concluſionem: videlicet F opinio altera eſt magis altera, multifariam probat, & non per propoſitiones præter neceſſarias primo, in omnibus in quibus eſt aliquod quidem ipſum, aliquod autem non ipſum, in his eſt magis & minus. Sed in opinione eſt aliquid quidem ipſum, aliquod vero non ipſum, nam eſt abſtractū, & concretum. Ergo altera opinio eſt altera magis. ſecundo omne quod dicitur ad aliquid, quod eſt magis, & minus tale, ipſum eſt magis & minus. vt ſcientia ad ſcibile, & ſcientia, quæ magis ſcibili, magis ſcientia, ſic quoque & in ſenſu ad ſenſibile. opinio eſt ad opinabile, quod eſt magis, & minus tale, ergo opinio eſt altera magis altera, tertio per pauciora adhuc, omne quod eſt proprie, & non proprie, ſuſcipit magis, & minus. opinio eſt proprie & nō proprie, ergo opinio ſuſcipit magis & minus. Si autem aliquis acciperet plures propoſitiones quā ſint ad vnumquodque horum ſyllogiſmo neceſſariæ, in errorem hunc incideret. G

Oratio autem eſt manifeſta, uno quidem modo & publiciſſimo, ſi ſit concludens ſic, ut nihil oporteat interrogare. uno autem & qui maxime dicitur, cum ſumpta quidē ſunt ea ex quibus neceſſarium eſt eſſe, ſint tamen per concluſionem terminata. Inſuper ſi deſuerit aliquid, quod eſt ualde probabile.

Nunc exponit orationem manifeſtam, { oratio autē } ſiue ratio { eſt manifeſta } tribus modis, & per ordinem exponit omnes & dicit, { vno quidē modo & publiciſſimo } ſcilicet omnibus notiſſimo, { ſi ſit concludens ſic, vt nihil oporteat interrogare, } vt quia concludit ex notis, proprijs, & immediatis, nihil indigentibus ad ſui notitiam. vt omnis homo animal pedeſtre, omne animal pedeſtre animal. Ergo omnis homo animal. { vno autem & qui maxime dicitur } ſubaudi ſecundum conſuetudinem vt exponit Alexan. quia pauci ſunt, qui ex indemonſtrabilibus ſyllogizant, { cum ſumpta quidem ſunt ea, ex quibus neceſſarium eſt eſſe, } id ſubaudi quod concluditur, { ſint tamen } propoſitiones, per quas concluditur, { per concluſiones } id eſt H per proſyllogiſmos { terminata. } nam ſicut in demonſtrationibus, prima quidem eſt, & propriſſima, quæ eſt ex immediatis, & primis ſecunda vero, quæ eſt per talia quæ per media demonſtrantur, ſic & in manifeſtis rationibus, maxime quidem manifeſta eſt, quæ ex notis, & non indigentibus manifeſtatione conficitur, ſecunda vero quæ eſt per oſtenſa, quæ ſunt ex alijs demonſtrata. Deinde aſſignat tertium modum, & dicit, { inſuper ſi defuerit aliquid, quod eſt valde probabile { & notum, huius generis ſunt enthymemata, vt ſpiras, igitur viuis. notum eſt enim quod deeſt ſcilicet omne ſpirās viuit. Inſuper iſti templa furantes ſunt, igitur digni ſunt pœna; deeſt enim omnes templa furantes digni ſunt pœna.

Falſa autem oratio uocatur quadrupliciter, uno quidem modo, quando apparet concludere, non concludens: quæ uocatur ſyllogiſmus litigioſus. Alio autem modo, quando con litigioſus ἐριστικός diſcrepatiuus

A *Quare manifeſtum, quoniam prima quidem conſideratio orationis ſecundũ ſeipſam eſt, ſi concludit, ſecunda utrũ uerum uel falſum, tertia uero ex qualibus quibuſdam, nam ſi ex falſis quidem, opinabilibus tamen, rationabilis. Si autem ex exiſtẽtibus quidem, ſed inopinabilibus praua. Si autem, & falſa, & ualde inopinabilia ſint, dilucidum, quoniã praua & ſimplititer & ad rem.*

Cum declaraſſet, quæ ſit oĩo falſa, & quot modis, nunc fert conſiderationes, atq; perſcrutationes, quæ habendæ ſunt circa orationem, & dicit, quaſi ex dictis concludens. { Quare manifeſtum, quoniam prima quidem conſideratio orationis } .ſ. rationis { ſecundum ſeipſam, eſt ſi concludit, ſecundum ſeipſam } .i. ex poſitis propoſitionibus (vt Alex. exponit.) { Secunda vero } conſideratio { vtrũ verũ vel falſum } ſit, quod ex poſitis eſt concluſum. { Tertia vero } conſideratio (vt Alex. ſubaudit) ſi concluſio eſt
B vera. { ex qualibus quibuſdam } propoſitionibus cõcludit. { Nam ſi ex falſis quidem, opinabilibus } tamen talis ſyllogiſmus, { rationabilis } hoc eſt dialecticus eſt: { ſi autem ex exiſtentibus quidem } .i. ex veris, { ſed inopinabilibus, praua } .i. ſyllogiſmus dicetur prauus, & ſtolidus, { Si autem & falſa & valde inopinabilia ſunt } ea, ex quibus eſt oratio, { dilucidum, quoniam praua } eſt ratiocinatio, { & ſimpliciter, & ad rem, ad rem } .ſ. problema, quoniam per falſa, & inopinabilia demonſtratur. { ſimpliciter, } quoniam non poteſt per deteriora oſtendi. Propoſuit in ſecunda cõſideratione verum verum vel falſum ſit, quod ex poſitis eſt concluſum, & proſecutus eſt ſolum, ſi ꝯcluſum eſt verum, quia ſi eſt falſum: non ſpectat ad dialecticum, vel quia eædem ſub conſiderationes fieri poſſunt, ſi concluſum ſit falſum. Tu vero ſcias Ariſtote. in græcis verbis vſum eſſe ἢ, pro &, hoc eſt nota disiunctionis pro nota copulationis.

C *Id autem quod in principio, & contraria quoniã pacto peteret interrogans ſecundum ueritatem quidem in analyticis dictum eſt, ſecundum opinionem uero nunc dicendum.*

De petitione pricipij

Cum ſuperius demonſtraſſet reſpondenti eſſe incertũ, quando opponens ſumit contraria, & quando id, quod eſt in principio, ideo, ad dilucidationem horum, nunc agit de petitione eius, quod eſt in principio, & de petitione cõtrarij, & primo præmittit intentionẽ ſuam, & dicit. { Id autem, quod in principio, & contraria quonam pacto peteret interrogans, ſecundum veritatem quidem in analyticis dictũ eſt, ſecundum opinionem verum nunc dicendum, } eſt autem petitio principij ſecundum veritatem, quando proceditur ab æque noto ſecundum naturam, ſecundum opinionem vero, quando ab æque noto vel minus noto quo ad nos; vt procedentibus patebit.

Petere itaq; uidetur id, quod eſt in principio, quinq; modis. Manifeſtiſſimo quidem, & primo, ſi quis ipſum, quod
D *monſtrari oporteat, petat. Hoc autem in eo ipſo quidẽ, non facile latere poteſt. In multiuocis autem, & in quibuſcunq; nomen, & oratio idem ſignificat.*

multiuocis, ſynonymis vniuocis,

Propoſita intentione exequitur, & dicit. { Petere itaq; videtur } ipſe interrogãs, { quod eſt in principio, quinq; modis, } addidit { videtur } quoniam ſecundum veritatem petitio, quæ eſt eius quod eſt in principio, tot modis dicitur, quot in analyticis monſtratum eſt. Sed petere id quo in principio ſecundum opinionem eſt quinq; modis, quos per ordinem enumerat, & dicit. { Manifeſtiſſimo quidem & primo, ſi quis } interrogans { ipſum quod mõſtrari oporteat, petat, } vt ꝑꝑ quid homo eſt rationalis, quoniam rationalis, dicit tamen Alex. hunc modũ non eſſe ſecundum opinionem, ſed proprie, & ſecundum veritatem, & tamen Ariſt. tradit eum in hoc loco, quia quicquid eſt ſecundum veritatem poteſt eſſe ſecundum alicuius opinionem, oſtendit in quibus facile, & in quibus difficile eſſe poteſt hic modus, & dicit. { Hoc autem } .i. hic primus modus { in eo ipſo quidem, } quod nõ habet multa nomina, E nec habet orationem, qua explicetur, nomẽ, { non facile } interrogans { põt latere } reſpondentẽ, nam ſi petat vtrum homo ſit rationalis, quia eſt rationalis, petitio eius quod eſt in principio perſpicua eſt. Declarat aũt in quibus latere poteſt, & dicit. { In multiuocis aũt, & in quibuſcũq; nomen, & oratio idem ſignificat, magis } latere põt. Si.n. aliquis interrogauerit, ꝑꝑ quid homo eſt riſibilis, & reſpondens diceret hoc idẽ interrogatum ad demonſtrationem eius, quod quærebatur, nullum lateret, qm̃ petit, quod eſt in principio. At ſi aliquis interrogauerit ꝑꝑ quid Marcus fuit ſummus rhetor, & diceretur quia Cicero fuit ſummus rhetor, magis in iſtis lateret, ꝙ ſi aliquis idem quæſitum acciperet pro eõ in eadẽ locutione. Similiter ſi quæritur propter quid homo eſt rationalis & diceretur, qm̃ terrigena eſt rationalis, homo eſt terrigena. ergo homo eſt rõnalis. Similiter ẽt pro definitione nomen acciperet, quod in ꝑncipio eſt, petitur, & ſi definitionem pro definitione, nã ambo idem ſignificant, ſed qui definitionem pro nomine accipit, petit apparenter, monſtrat.n. aliquid per definitionẽ, F cũ nomẽ ignotũ fuerit, ſed qm̃ definitiõis & nõis idem eſt ſignificatum, & notũ ęque, ideo apparenter eſt petitio eius quod eſt in principio. Alex. aũt oſtendit verbum græcum συνωνύμων, poſſe intelligi pro vniuocis, & pro multiuocis, pro multiuocis quidem expoſitum eſt. In vniuocis vero, ſi quæratur ꝑꝑ quid homo eſt ſcientiæ capax, & reſponderetur, qm̃ homo eſt animal pedeſter bipes, omne enĩ animal pedeſter bipes eſt ſcientiæ capax. ergo homo eſt ſcientiæ capax. Vnde quia tam in vniuocis, q̃; in multiuocis latere põt quęſitũ, ideo in vtriſq; põt eſſe petitio eius, quod eſt in principio. Iuniores tñ hunc primum modũ diſſecarunt in duos, vt ſit primus, quando petitur idem ſecundũ rem & vocem, vt ſi quæreretur ꝑꝑ quid homo eſt rationalis, & diceretur, qm̃ homo eſt rationalis Secundus uero, cũ aliquid petitur idẽ ſm rem, ſed non ſm eandem vocẽ, vt ſi quęrit ꝑꝑ quid hõ eſt rõnalis, & diceret, quia terrigena eſt rõnalis.

Secundo autem quando quod particulariter oportet demonſtrare uniuerſaliter quis petierit, ut qui argumentatur quoniam contrariorum una diſciplina, omnium oppoſito-
G *rum poſtulauerit unam eſſe. Nam qui uidetur id, quod oportebat ſecundum ſe oſtendere, cum alijs petere pluribus.*

Aſſignat ſecũdum modum, & dicit. { Secundo aũt qñ quod particulariter oportet demonſtrare, vl̃r quis petierit. } In vl̃i.n. vl̃r particulare ratiocinetur: ergo ſi interrogat vl̃r, videtur etiam particulariter interrogare. Quare ſi voluerit particulare ſyllogizare, & interrogat vl̃e vl̃iter, videtur interrogare illud idem, quod probare intendit. Et aſſignat exemplum, & dicit. { Vt qui argumentat, qm̃ contrariorum vna eſt diſciplina, omniũ oppoſitorum poſtulauerit vnam eſſe. Nam videtur id, quod oportebat ſecundum ſe } .i. ſeorſum { oſtendere, } ipſum { petere cum pluribus alijs. } Nam qui interrogat vtrum oppoſitorũ vna diſciplina aut non interrogat vtrum contrariorum vtrum contradictorium, vtrum priuatiue oppoſitorum, vtrum relatiue oppoſitorũ ſit vna diſciplina an nõ? Contra vero (vt Alex. inquit) non ſic, non enim qui interrogat vtrum contrariorum ſit vna diſciplina an non? interrogat omnia illa oppoſita. Alex. etiam, vt proximo textu patet, aſſerit hunc eſſe modum, qui videtur petitio eius, H quod eſt in principio, non aũt vere eſt petere, quod eſt in principio, nam qui conſtituit ex vniuerſali propoſitione particularem, quæ eſt ſub ea, vere demonſtrat. Eſt.n. huiuſmodi ſpecies maxime demonſtratiua. primo poſteriorũ.

Tertio, ſi quis quod uniuerſaliter eſt oſtendere propoſitum, particulariter petat, ut ſi de omnibus contrarijs propoſitum eſt, de aliquibus poſtulet. Videtur enim hic, quod cũ pluribus oportebat oſtendere, ſecundum ſe extra petere.

Aſſignat tertium, & dicit. { Tertio } .ſ. modo uidetur petitio eius, quod eſt in principio, { ſi quis quod vniuerſa-

A *Quare manifeſtum, quoniam prima quidem conſideratio orationis ſecundũ ſeipſam eſt, ſi concludit, ſecunda utrũ uerum uel falſum, tertia uero ex qualibus quibuſdam, nam ſi ex falſis quidem, opinabilibus tamen, rationabilis. Si autem ex exiſtẽtibus quidem, ſed inopinabilibus praua. Si autem, & falſa, & ualde inopinabilia ſint, dilucidum, quoniã praua & ſimpliciter & ad rem.*

Cum declaraſſet, quæ ſit oro falſa, & quot modis, nunc fert conſiderationes, atq; perſcrutationes, quæ habendæ ſunt circa orationem, & dicit, quaſi ex dictis concludens. { Quare manifeſtum, quoniam prima quidem conſideratio orationis } .ſ. rationis { ſecundum ſeipſam, eſt ſi concludit, ſecundum ſeipſam } .i. ex poſitis propoſitionibus (vt Alex. exponit.) { Secunda vero } conſideratio { vtrũ verũ vel falſum } ſit, quod ex poſitis eſt concluſum. { Tertia vero } conſideratio (vt Alex. ſubaudit) ſi concluſio eſt
B vera. { ex qualibus quibuſdam } propoſitionibus cõcludit. { Nam ſi ex falſis quidem, opinabilibus } tamen talis ſyllogiſmus, { rationabilis } hoc eſt dialecticus eſt: { ſi autem ex exiſtentibus quidem } .i. ex veris, { ſed inopinabilibus, praua } .i. ſyllogiſmus dicetur prauus, & ſtolidus, { Si autem & falſa & valde inopinabilia ſunt } ea, ex quibus eſt oratio, { dilucidum, quoniam praua } eſt ratiocinatio, { & ſimpliciter, & ad rem, ad rem } .ſ. problema, quoniam per falſa, & inopinabilia demonſtratur. { ſimpliciter, } quoniam non poteſt per deteriora oſtendi. Propoſuit in ſecunda cõſideratione vtrum verum vel falſum ſit, quod ex poſitis eſt concluſum, & proſecutus eſt ſolum, ſi cõcluſum eſt verum, quia ſi eſt falſum: non ſpectat ad dialecticum, vel quia eædem ſub conſiderationes fieri poſſunt, ſi concluſum ſit falſum. Tu vero ſcias Ariſtote. in græcis verbis vſum eſſe ἢ, pro &, hoc eſt nota disiunctionis pro nota copulationis.

C *Id autem quod in principio, & contraria quoniã pacto peteret interrogans ſecundum ueritatem quidem in analyticis dictum eſt, ſecundum opinionem uero nunc dicendum.*

De petitione principij

Cum ſuperius demonſtraſſet reſpondenti eſſe incertũ, quando opponens ſumit contraria, & quando id, quod eſt in principio, ideo ad dilucidationem horum, nunc agit de petitione eius, quod eſt in principio, & de petitione cõtrariũ, & primo præmittit intentionẽ ſuam, & dicit. { Id autem, quod in principio, & contraria quonam pacto peteret interrogans, ſecundum veritatem quidem in analyticis dictũ eſt, ſecundum opinionem verum nunc dicendum, } eſt autem petitio principij ſecundum veritatem, quando proceditur ab æque noto ſecundum naturam, ſecundum opinionem vero, quando ab æque noto vel minus noto quo ad nos, vt procedentibus patebit.

Petere itaq; uidetur id, quod eſt in principio, quinq; modis. Manifeſtiſſimo quidem, & primo, ſi quis ipſum, quod
D *monſtrari oporteat, petat. Hoc autem in eo ipſo quidẽ, non facile latere poteſt. In multiuocis autem, & in quibuſcunq; nomen, & oratio idem ſignificat.*

multiuocis, ſynonymis vniuocis,

Propoſita intentione exequitur, & dicit. { Petere itaq; videtur } ipſe interrogãs, { quod eſt in principio, quinq; modis, } addidit { videtur } quoniam ſecundum veritatem petitio, quæ eſt eius quod eſt in principio, tot modis dicitur, quot in analyticis monſtratum eſt. Sed petere id quod in principio ſecundum opinionem eſt quinq; modis, quos per ordinem enumerat, & dicit. { Manifeſtiſſimo quidem & primo, ſi quis } interrogans { ipſum quod mõſtrari oporteat, petat, } vt pp quid homo eſt rationalis, quoniam rationalis, dicit tamen Alex hunc modũ non eſſe ſecundum opinionem, ſed proprie, & ſecundum veritatem, & tamen Ariſt. tradit eum in hoc loco, quia quicquid eſt ſecundum veritatem poteſt eſſe ſecundum alicuius opinionem, oſtendit in quibus facile, & in quibus difficile eſſe poteſt hic modus, & dicit. { Hoc autem } .i. hic primus modus { in eo ipſo quidem, } quod nõ habet multa nomina, nec habet orationem, qua explicetur nomẽ, { non facile } interrogans { põt latere } reſpondentẽ, nam ſi petat vtrum homo ſit rationalis, quia eſt rationalis, petitio eius quod eſt in principio perſpicua eſt. Declarat aũt in quibus latere poteſt, & dicit. { In multiuocis aũt, & in quibuſcũq; nomen, & oratio idem ſignificat, magis } latere põt. Si.n. aliquis interrogauerit, pp quid homo eſt riſibilis, & reſpondens diceret hoc idẽ interrogatum ad demonſtrationem eius, quod quærebatur, nullum lateret, qm̃ petit, quod eſt in principio. At ſi aliquis interrogauerit pp quid Marcus fuit ſummus rhetor, & diceretur quia Cicero fuit ſummus rhetor, magis in iſtis lateret, q̃ ſi aliquis idem quæſitum accipiat pro cã in eadẽ locutione. Similiter ſi quæritur propter quid homo eſt rationalis & diceretur, qm̃ terrigena eſt rationalis, homo eſt terrigena. ergo homo eſt rõnalis. Similiter ẽt pro definitione nomen acciperet, quod in pncipio eſt, petitur, & ſi definitionem pro definitione, nã ambo idem ſignificant, ſed qui definitionem pro nomine accipit, petit apparenter, monſtrat.n. aliquid per definitionẽ, cũ nomẽ ignotũ fuerit, ſed qm̃ definitiõis & nõis idem eſt ſignificatum, & notũ æque, ideo apparenter eſt petitio eius quod eſt in principio. Alex. aũt oſtendit verbum græcum συνωνύμων, poſſe intelligi pro vniuocis, & pro multiuocis, pro multiuocis quidem expoſitum eſt. In vniuocis vero, ſi quæratur pp quid homo eſt ſcientiæ capax, & reſponderetur, qm̃ homo eſt animal pedeſter bipes, omne enĩ animal pedeſter bipes eſt ſcientiæ capax. ergo homo eſt ſcientiæ capax. Vnde quia tam in vniuocis, q̃ in multiuocis latere põt quæſitũ, ideo in vtriſq; põt eſſe petitio eius, quod eſt in principio. Iuniores tñ hunc primum modũ diſſecaruat in duos, vt ſit primus, quando petitur idem ſecundũ rem & vocem, vt ſi quæreretur pp quid homo eſt rationalis, & diceretur, qm̃ homo eſt rationalis Secundus vero, cũ aliquid petitur idẽ ſm rem, ſed non ſm eandem vocẽ, vt ſi quærit pp quid hõ eſt rõnalis, & diceret, quia terrigena eſt rõnalis.

Secundo autem quando quod particulariter oportet demonſtrare uniuerſaliter quis petierit, ut qui argumentatur quoniam contrariorum una diſciplina, omnium oppoſitorum poſtulauerit unam eſſe. Nam qui uidetur id, quod oportebat ſecundum ſe oſtendere, cum alijs petere pluribus. G

Aſſignat ſecũdum modum, & dicit. { Secundo aũt qñ quod particulariter oportet demonſtrare, vlr quis petierit. } In vli.n. vlr particulare ratiocinetur: ergo ſi interrogat vlr, videtur etiam particulariter interrogare. Quare ſi voluerit particulare ſyllogizare, & interrogat vle vliter, videtur interrogare illud idem, quod probare intendit. Et aſſignat exemplum, & dicit. { Vt qui argumentatur, qm̃ contrariorum vna eſt diſciplina, omniũ oppoſitorum poſtulauerit vnam eſſe. Nam videtur id, quod oportebat ſecundum ſe } .i. ſeorſum { oſtendere, } ipſum { petere cum pluribus alijs. } Nam qui interrogat vtrum oppoſitorũ vna diſciplina aut non, interrogat vtrum contrariorum vtrum contradictorium, vtrum priuatiue oppoſitorum, vtrum relatiue oppoſitorũ ſit vna diſciplina an nõ? Contra vero (vt Alex. inquit) non ſic, non enim qui interrogat vtrum contrariorum ſit vna diſciplina an non? interrogat omnia illa oppoſita. Alex. etiam, vt proximo textu patet, aſſerit hunc eſſe modum, qui videtur petitio eius, H quod eſt in principio, non aũt vere eſt petere, quod eſt in principio, nam qui conſtituit ex vniuerſali propoſitione particularem, quæ eſt ſub ea, vere demonſtrat. Eſt.n. huiuſmodi ſpecies maxime demonſtratiua. primo poſteriorũ.

Tertio, ſi quis quod uniuerſaliter eſt oſtendere propoſitum, particulariter petat, ut ſi de omnibus contrarijs propoſitum eſt, de aliquibus poſtulet. Videtur enim hic, quod cũ pluribus oportebat oſtendere, ſecundum ſe extra petere.

Aſſignat tertium, & dicit. { Tertio } .ſ. modo uidetur petitio eius, quod eſt in principio, { ſi quis quod vniuerſa-

I liter eſt oſtendere propoſitum, } vt omniū contrariorum eſt eadem diſciplina, { particulariter petat } ſeorſum diuiſim de omnibus per inductionem, & aſſignat exemplum, & dicit. { Vt ſi de omnibus contrarijs propoſitum eſt, }, hoc eſt ſi propoſitum eſt, quoniam omniū contrariorū eſt eadem diſciplina, { de aliquibus poſtulet } in particulari, vt de ſano & ęgro, albo & nigro, & ſic de alijs, ſed quoniā ſecundum hunc modū, qui petit ſecundum veritatem non petit, qm̄ inductiuus eſt hic modus, & maxime demonſtratiuus, ideo dicit. { Videtur .n. hic, quod cū pluribus oportebat oſtendere } ſimul, nam de ſano & ægro, & de albo & nigro, & ſic de alijs oportebat oſtendere ſimul ꝙ diſciplina ſit eadem. { Videtur per ſe } ſeorſum diuiſim in omnibus particularibus { petere, } tamen (vt recte Alex. inquit) hic modus non eſt vere petitio, cum ſit inductiuus, & maxime demonſtratiuus, ſed videtur ſecundum opinionē. propter hanc cauſam.

K *Rurſus ſi quis diuidens petat problema, ut ſi oportet oſtendere medicinam ſani, & ægri, utrunq; extra poſtulet.*

Aſſignat quartum modum, & eſt, cum quis debet oſtendere coniuncta, & petit diſiuncta, vt ſiquis oſtēdere debeat medicinam eſſe ſcientiam ſani & ægri, & diuidendo petat huc modo, eſt ne medicina ſcientia ſani, & inſuper eſtne ſcientia ægri, petit id, quod eſt in principio, & dicit. { Rurſus ſi quis diuidens petat problema } propoſitū, { vt ſit } problema, quod { oportet oſtendere, ſi medicinam } eſſe ſcientiā { ſani & ægri, vtrūq; } horum { extra petat } ut eſt ne medicina ſcientia ſani, & inſuper eſt ne ſcientia ęgri. ſic .n. diuidens problema, petere videtur id, quod eſt in principio. Dicit aūt Alex. recte, nec hunc accipere re vera aliud quod eſt in principio, ſi vtrūq; horum ſeparatim acceptū notius fuerit, q̄ ſi vtrūq; coniunctim ſumeretur.

Aut ſiquis eorum, quæ ſequuntur ſeinuicem ex neceſſitate,

L *alterum petat, ut latus incommēſurabile eſſe diametro, ſi oporteat oſtendere, quoniam diameter lateri.*

Aſſignat quintum modum, & dicit. { Aut ſi quis eorū, quę ſequuntur ſeinuicē ex neceſſitate, alterum petat. } & per ſequi ſeinuicem ex neceſſitate, conuerti inuicem intelligit, vt ſi problema ſit, nullus homo eſt lapis, & interrogās petat, vtrum nullus lapis eſt homo: Aſſignat tū exemplum in geometria, & dicit. { Vt ſi oporteat oſtendere, qm̄ diameter lateri } eſt incōmenſurabilis, petat { latus incommenſurabile eſſe diametro, } nam ſequitur diameter lateri eſt incommenſurabilis, ergo latus eſt diametro incommenſurabile & econuerſo, & tu intellige, vt dictum eſt: nō eſſe hoc petere id, quod eſt in principio, qm̄ alterum cōuertibilium, quod interrogatur eſt notius problemate, cū quo cōuertitur, bene tū eſt petere ſm apparentiā, & opinionē.

De petitione cōtrarij

AEqualiter autem & contraria petunt ei, quod ex principio eſt. Nam primo quidem, ſi quis oppoſita petat ſecundum affirmationem, & negationem.

Nunc agit de petitione ↄtrarij, & primo proponit quot modis eſt petere contrarium, & dicit. { Æqualiter autē &

M contraria petunt ei, quod ex principio eſt, } ęqualiter qm̄ quinq; modis, ſicuti quinq; modis eſt petere, quod eſt in principio. Sed quid ſit petere contrarium, Alex. exponit, & dicit primo contrarij petitionē in rationibus atq; ſyllogiſmis eſſe deductionem, vt qū opponens accepit aliquid a reſpondente, & tētat poſtea accipere oppoſitum illius, qđ ab eo accepit, vt oſtendat oppoſitum reſponſionis. verbi cā. Si accepit a reſpondente omnia ſubijci fato, poſtea quęrat, vtrū aliqua ſint in noſtra poteſtate, aut non: nam ſi reſpondebit aliqua eſſe in noſtra poteſtate, mox ſequet non omnia ſubijci fato. Et ponit primum modū, & dicit. { Nā primo quidem, ſi quis oppoſita petat ſecundum affirmationem & negationem, } vt ſi a reſpondente opponens primo acceperit Socratem videre omnem hominem, & poſtea interroget, vtrum Socrates nō videat ſe: Annotat hic Alex, vt mihi videtur, ſatis ad propoſitum, ꝙ ſicut petentes id, quod eſt in principio ſecundum primū modum, nō N idem quæſitum in eiſdem locutionibus petebant, non .n. fieri pōt, vt qui ſic accipit, lateat, ſic, neq; qui oppoſita: nā manifeſtum erit abſurdum. Sed oportet eos transferentes locutiones accipere, vt puta in alijs noībus, vel in alijs orationibus accipere affirmationē, in alijs aūt idem ſignificantibus negationem, vt ſi accepit a reſpondente omnem hominem eſſe animal pedeſtre bipes, petat poſtea vtrum terrigena non ſit animal pedeſtre bipes? Aut ſi accepit gladiū eſſe ferrum inciſiuum, poſtea petat, vtrum enſis nō ſit ferrum inciſiuum? Homo .n. & terrigena ſub diuerſis nominibus idem ſignificant, quemadmodum gladius & enſis.

Secundo autem contraria ſecundum oppoſitionem, ut bonum & malum idem.

Hic aſſignat ſecundum modum, & dicit. { Secundo autem } modo, petere contraria eſt, ſi quis petat { contraria ſecundum oppoſitionem, } hoc eſt, ſecundum ea quæ contrarię opponuntur { vt } ſi quęrat { bonum & malum idē O v.g. ſi accepit a reſpondente ſanitatem bonum eſſe, poſtea quærat vtrū ſanitas non ſit iuuabilis ei, cui ineſt: ſi .n. nō ſit iuuabilis, malum erit. Inſuper ſi accepit infirmitatē eſſe malum, & poſtea interroget vtrū infirmitas fuerit vtilis ęgrotō: nam ſi ſic reſpondebit, idem erit bonum & malum.

Tertio uero ſiquis uniuerſaliter poſtulans, particulariter petierit contradictionem, ut ſiquis ſumens cōtrariorum unam diſciplinam, ſani & ægri alteram eſſe petat.

Aſſignat tertium modum, & dicit. { Tertio vero } eſt petere contrarium { ſiquis vlr poſtulans particulariter petierit contradictionē, vt ſiquis } a reſpondente { ſumens contrariorum vnam eſſe diſciplinam, petat } poſtea { ſani, & ęgri alteram eſſe. } hęc enim particularis eſt, & illi cōtradictoria. Sed dices hic tertius modus coincidit cū primo dici pōt (vt Alex. inquit) hos modos differre, ꝙ ille acceperit affirmationem & negationē quouis modo oppoſi- P tas, hoc eſt in terminis, & propoſitionibus. hic vero affirmationem, & negationem in propoſitionibus tantum. Vt ſi aliquis accepit omnem virtutem eſſe conſenſum, & poſtea petat vtrum continentia non ſit conſenſus: nam ſi reſpondebit nō eſſe conſenſum, ſed pugnā, habitus non omnem virtutem eſſe conſenſum.

Aut ſi hoc petens, in uli oppoſitionem tentet ſumere.

Meo iudicio verba ſunt tranſpoſita, & debent ſic legi, { Aut ſi hoc ſumens, in vli oppoſitionem tentat petere } & tunc quartus modus eſt, qū opponens ſumit a reſpondente particularem videlicet ſani & ægri eſſe eandem diſciplinam: poſtea petat vtrum nullorū contrariorum ſit eadem diſciplina: & propterea dicit, { aut ſi hoc ſumens } .ſ. ſani & ægri eſſe eandem diſciplinam, { in vli oppoſitionem tētet petere, } vt vtrum nullorum contrariorum ſit eadem diſciplina: ſi vero verba legantur, vt in græco reperiunt, dicendum eſt Ariſt. non habuiſſe curam de nominibus, nā ſumpſit petens, pro ſumens, & ſumere pro petere.

Q *Rurſus ſiquis petat cōtrarium ei, quod ex neceſſitate accidit per ea, quæ poſita ſunt.*

Hic Alexander non facit quintum modum, ſed partem quarti modi. q. d. rurſus de quarto modo eſt: { Si quis petat contrarium ei, } .ſ. concluſioni, { quod ex neceſſitate accidit per ea: quæ poſita ſunt, } vt ſi eſſent poſita, voluptas ſecundum naturam: omne aūt quod eſt ſecundum naturam bonum. ergo voluptas bonum, & ſiquis peteret, vtrum voluptas non ſit bonum? hoc .n. eſt petere contrarium quarto modo.

Et ſiquis ea quidem non ſumat, quæ oppoſita, ſed alia petat duo, ex quibus erit oppoſita contradictio.

Secundum Alexandrum hic aſſignat quintum modū, & dicit. { Et ſi quis ea quidem non ſumat, neq; petat quę oppoſita } ſunt, { ſed alia petat duo } vel diſparata vel incompoſſibilia, { ex quibus erit oppoſita cōtradictio } poſitioni reſpondentis: verbi cauſa, ſi poſitio reſpōdentis ſit

Socrates

A Socrates eſt rhetor, & philoſophus, & opponẽs petat ſeorſum verum Socrates non ſit rhetor? & verum Socrates nõ ſit philoſophus? ex his enim ſeorſum cõceſsis, ſequitur Socratem non eſſe rhetorem & Philoſophum, & tamen non ſtat nullum eorum eſſe vere oppoſitorum poſitioni, ſed incompoſsibile, vel diſperatum.

Differt autem contraria ſumere ab eo, quod eſt in principio. Quoniam huius quidem eſt peccatum ad concluſionẽ (nam ad illam aſpirientes, quod in principio eſt, dicimus petere) contraria autem ſunt in propoſitionibus, quo ipſæ aliquo modo ſe habeant adinuicem.

Quia dixerat totidem peti contraria, quod modis petitur, quod eſt in principio, ne credat aliquis hæc eſſe eadem ideo inter ipſa aſsignat differentiam, & dicit. { Differt autem contraria ſumere ab eo, quod eſt in principio } ſumere, { quoniam huius quidem eſt peccatum ad concluſionem } ideſt in propoſitionibus relatiuis ad concluſionem, { nam ad illam aſpirientes quod in principio eſt, dicimus B petere } ſubaudi in propoſitionibus. { Contraria autẽ ſunt in propoſitionibus, quo ipſæ aliquo modo ſe habeant ad inuicem } .ſ. vel contradictoriæ, vel cõtrariæ, vel vt dictũ eſt, cauſa autẽ (vt Alex. inquit) quia qui petit quod eſt in principio, ad cõcluſionem errores dirigit. Nam quod oportet monſtrare, hoc petit. At qui oppoſita petit, in ipſa rationis acceptiõe errorem facit. Qui vero facit errorem in rationis acceptione, in acceptione propoſitionum contraria concedit, & accipit. ergo petere contraria eſt error in ſyllogiſmo, vel errorem efficere in ſyllogiſmo. Petere vero id, quod eſt in principio, errorem efficit in concluſione. Sed huic occurres, quoniam Ariſt. in prioribus analyticis docet ſyllogizare ex oppoſitis, vt ſi dicatur, omnis diſciplina eſt ſtudioſa, nulla diſciplina eſt ſtudioſa. ergo nulla diſciplina eſt diſciplina. Et ita videtur opponens poſſe interrogare contraria, & petere illa, cum per ea fieri poſsit ſyllogiſmus, verum ex iis, quæ Ariſt. & Alex. dixerunt, interrogans eſt qui petit, reſpondens eſt, qui concedit, & dat. Quãdo ergo C interrogans vult redarguere reſpõdentem dialectice, quo ad ſyllogiſmum, aliquando vtitur petitione cõtrarii. Quãdo vero, vult reſpondentem dialectice redarguere, quo ad concluſionem, vtitur petitione eius, quod eſt in principio. Accidit enim in dialectica diſputatione vtrunque. Tunc dico q̃ petere contraria non impedit ſyllogiſmum ſecundũ rationẽ ſyllogiſmi, impedit enim ſyllogiſmum ſub ratione dialectici, quoniam dialecticus ſyllogiſmus eſt ſemper ex notioribus, ſyllogiſmus autẽ, vt ſyllogiſmus, põt eſſe ex notioribus, & ignotioribus, modo ſeruet figuram debitã & propter hanc rationem ſyllogiſmus ex oppoſitis infert, ſed non probat. Quare licet petere contraria nõ faciat errorem in ſyllogiſmo ſimpliciter, errorem efficit in ſyllogiſmo dialectico, qui eſt probatiuus.

DE EXERCITATIONE PRIMVS LOCVS

Ad exercitium autem, & exercitationem talium orationum, primum quidem conuertere aſſueſcere oportet orationes. Sic enim & ad id, quod dicitur, facilius nos habebimus D & in paucis plures ſciemus orationes. Nam conuertere eſt tranſmutantem concluſionem cum reliquis interrogationibus interimere unum quippiam eorum, quæ dicta ſunt. Neceſſe enim ſi concluſio non eſt, unam aliquam interimere propoſitionem, ſiquidem omnibus poſitis, neceſſe erat concluſionem eſſe.

Cum dixiſſet loca pro vnoquoque problemate terminãdo, docuiſſetq́ interrogare, & reſpondere, nunc docet loca, per quę vnuſquiſque debet ſe exercere, vt aſſequatur finẽ boni dialectici. Non enim multũ valet ars ſine exercitatione, quĩ (vt Victorinus inquit) natura facit habilem, ars facilem, exercitatio, & vſus potentem: & Cicero quamuis artis præcepta gentes participarent, quicquam tamen laude dignũ ſine vſu, & exercitatione conſequi non poſſunt. Vnde quemadmodum rhetor ſine exercitatione non poteſt E finem ſuum conſequi, ſic dialecticus. Aſsignat ergo loca, in quibus dialecticus debet ſe exercere, ſi finem ſuum eſt cõſecuturus, quorum primus accipitur a conuerſione ſyllogiſmorum, & dicit. { Ad exercitium autem, & exercitationem talium orationum } .i. dialecticorum ſyllogiſmorum, { primum quidem conuertere oportet orationes } i. ſyllogiſmos. Quo vero ad verba attinet, ad exercitiũ autem, & exercitationem Ariſt. habet πρὸς δ' γυμνάσιαν, καὶ μελέτην, ſed meleten potius (vt mihi videtur) exercitationem q̃ meditationem, vt verus lectio habet, ſignificat, Et ita cum gymnaſia idem dicit, & quaſi expoſitiue tenet. Sunt qui gymnaſiam fieri dicunt circa concluſiones interueniente argumentatione. Exercitationem vero circa propoſitiones, & argumentationes interueniente virtute memoratiua, tamen re non differunt quouis modo dicatur. Et cum poſuiſſet locum, probat vtilitatem illius, & dicit { Sic enim & ad id, quod dicitur facilius nos habebimus, & in paucis plures ſciemus oratiões } & per id, quod dicitur, intelligit propoſitum. Nam qui ſe exercet in conuertendis F ſyllogiſmis, hic primo ſe habet facilius ad ſyllogizandum propoſitum per ſyllogiſmum rectum, & oſtenſiuum, nam qui ſe exercet in maioribus, faciliime ſe habet in minoribus. Eſt. n. ſyllogizare conuerſiue longe difficilius q̃ ſyllogizare oſtenſiue. Inſuper & in paucis propoſitionibus, quia in duabus vel tribus habet plures ſyllogiſmos. Nam ſi reſpondens eſſet ad ſyllogiſmum oſtenſiuum dubius, & conuertendo ſyllogiſmũ habebit plures ſyllogiſmos, quia tres quorum primus eſt oſtenſiuus, ſecundus ex oppoſito concluſionis & minore interimẽtibus maiorem, & tertius ex oppoſito concluſionis & maiore interimentibus minorẽ, & ita in duabus propoſitionibus, & vna concluſione, habemus tres ſyllogiſmos, & poſſunt eſſe alii, de quibus non curo. ergo qui aſſueſit conuerſionibus ſyllogiſticis, redditur facilior, & copioſior. Quo vero ad verba attinet, verbũ facilius, græce εὐπορώτερον, quod licet poſsit interpretari copioſius, tamen facilius interpretatus ſum, nam p verba quæ ſequuntur. { Et in paucis plores ſciemus orõnes } intelligitur nos effici copioſiores. Deinde ſubmemorat nobis ſyllogiſmorũ conuerſionem quam docuit ſecundo prio G rum, vt intelligamus in paucis propoſitionibus nos fieri abundos in ſyllogiſmis, & dicit. { Nam conuertere eſt trãſmutantem ↄcluſionem } ad oppoſitam qualitatem, { cũ reliquis interrogationibus } .i. cum reliquis propoſitionibus interrogatis { interimere vnum quippiam eorum } i. nunc maiorem, nunc minorem, { quæ dicta ſunt } .ſ. in ſyllogiſmo oſtenſiuo, & tu intelligas hoc, ſi cõcluſio ſequitur neceſſario ex propoſitionibus poſitis, & reddit cauſam conuerſionis, & dicit. { Neceſſe eſt enim ſi concluſio non eſt, } .ſ. vera, ſed falſa, { vnam aliquam interimere propoſitionem } videlicet ſumendo oppoſitum concluſionis cum altera propoſitione { ſiquidem omnibus poſitis } propoſitionibus, & conceſsis, { neceſſe erat concluſionem eſſe, } & ſequi, niſi. n. ſeruetur neceſsitas illationis, cõuerſio in ſyllogiſmis fieri non poteſt.

LOCVS SECVNDVS.

Et ad omnem poſitionem, & quoniam ſic, & quoniam non ſic, argumentum conſiderandum, & cum inueneris, ſolutionem ſtatim & quærendum. Sic enim ſimul accidet & H ad interrogandum & ad reſpondendum exerceri.

Secundus locus accipitur ab argumentationibus, quæ ſiunt pro vtraque parte, & dicit. { Et ad oẽm poſitionẽ } idẽ problema, { & qm̃ ſic } .ſ. pro parte affirmatiua, { & qm̃ non ſic } .ſ pro parte negatiua, { argumentũ conſiderandum } .i. diligenter inquirendum. { Et cum inueneris } argumenta pro vtraque parte, { ſtatim quærendum eſt ſolutionem } earum, quæ ſolui poſſunt, cætera vero, quæ ſolui non poſſunt, ſunt pro veritate ſeruanda. Deinde reddit cauſam, & dicit. { Sic. n. ſimul accidet & ad interrogandum } .i. ad opponendum, { & ad reſpondendũ exerceri.

I *Et ſi ad nullum alium habemus, ad nos ipſos mutuo cõparare, eligẽtes quæ ad poſitionem eandẽ argumenta ſunt. Hoc enim & ad cognoſcendum multam facilitatem præbet, & ad redarguendum magnum habet adiumentum, quando quiſpiam promptus eſt argumentari, & quoniã ſic, & quoniam non ſic. Nam ad contraria accidit facere obſeruationẽ & ad cognitionem, & ad eam (quæ ſecundum philoſophiã eſt) peritiam poſſe conſpicere, & conſpexiſſe, quæ ab utraq; ſuppoſitione, non paruum inſtrumentum. Nam reliquũ horum recte eligere alterum.*

cognoſcẽdum
ἐξετάζειν
cogẽdõ, recipiẽdõ
peritiam
φρόνησιν
prudẽtiã.

Remouet dubium, quoniam quæri poteſt, vtrum hæc exercitatio fieri debet cum ſocio, an per noſmet ipſos? Reſpondet, { & ſi ad nullum alium } .ſ. ſocium { habemus comparare } argumenta pro vtraq; parte, { ad noſipſos mutuo } comparare habemus ſaltem, { eligentes quæ ad eandem poſitionem argumenta ſunt } pro vtraq; parte. Deinde enumerat vtilitates huius comparationis, & dicit,
K { Hoc enim } .i. hęc. n. cõparatio argumentorum pro vtraq; parte { & ad cognoſcendum } .ſ. veritatẽ generatim oẽm { multam, facilitatem præbet, & ad redarguendum reſpõdentem } .ſ. in diſputatione certatiua, { magnũ habet adiumentum, } dico magnum habet adiumentum, { qñ } videlicet { quiſpiam promptus eſt argumentari, & quoniã ſic } pro parte affirmatiua, { & qm̃ non ſic } pro parte negatiua. Cauſam aũt cur habeat magnum adiumentum aſſignat, & dicit. { Nam ad contraria accidit facere obſeruationem, } & qui habet ad contraria obſeruationẽ, & promptitudinem, facile põt defendere omnem poſitionem (vt Alex. inquit) & argumentari contra omnem poſitionem. Hęc eſt prima vtilitas. Deinde aſſignat ſecundam vtilitatẽ, & dicit. { Et } hoc idem eſt { non paruum } inſtrumentũ { & ad cognitionem } .i. ad veritatis inuentionẽ, vt exponit Alex. { & ad eam peritiam, quæ eſt ſecundum philoſophiam, } quæ nihil aliud eſt q̃ veritatis cognitio vt dictum
L eſt primo huius, eſt dico non paruum inſtrumentũ ad hæc, quæ diximus { conſpicere } de præſenti { & cõſpexiſſe } argumenta, { quæ ab vtraq; ſuppoſitione } ideſt quæ pro vtraq; poſitione ſunt. Cuius cauſam aſſignat & dicit. { Nã reliquum } .i. { alterum horum } hoc eſt altera duarũ poſitionum cum ſuis argumẽtis { recte eligere alterum } .i. poſitionem alterã facit eligere, & cognoſcere, quia vt dr̃ primo libro de cœlo oppoſita iuxta ſe poſita magis diluceſcũt.

Oportet autẽ ad id, quod tale eſt, eſſe ingenioſum, & hoc eſt ſecundum ueritatem eſſe ingenioſum, poſſe bene eligere uerum, & diffugere falſum. Quoniã qui bene nati ſunt probe facere poſſunt. Quippe cum qui amant, & qui oderunt, quod profertur, facile diſcernunt, optimum.

Cum dixiſſet utilitatem, quæ habetur ex copia argumẽtorum, & poſitionum, & cõparatione eorum. ſ. q; hæc ſunt vtilia ad inuentionem veritatis, nunc obiter addit quid cõferat ad veritatis inuentionem præter hæc, quæ dixit, & di
M cit. { Oportet autem ad id, quod tale eſt } , i. ad inuentionẽ veritatis (vt exponit Alex.) { eſſe } natura { ingenioſum } nam εὐφυής, euphyes, latine natura ingenioſus interpretatur. Et exponit quid eſt eſſe natura ingenioſus, & dicit. { Et hoc eſt ſecundum veritatem eſſe } natura { ingenioſum poſſe } ex principijs naturæ { bene eligere verũ, & diffugere falſum. } Cuius cauſam aſſignant, { qm̃ bene nati ſunt, } bonoq; ingenio prædici, { probe facere poſſunt } .ſ. iudicando bene, beneq; diſcernendo verum a falſo. Nam iſti ſunt ex natura, qui amant verũ, & oderunt falſum, { quod profertur, facile diſcernunt optimũ. } & põt ſyllis eſſe. { Nam qui amant } verum { & qui oderũt } falſum ex eis, quæ proferuntur, facile optimũ diſcernunt, bñ nati, ſunt qui amant verum, & oderunt falſum. ergo bene nati, facile diſcernunt optimum ex ijs, quæ proferuntur, de ſyllogiſmo ibi. { Qm̃ bene nati, } intellexit minorem, nam probe facere eſt amare verum, & odiſſe falſum. Maiorem autem intellexit ibi { quippe cum amant } concluſio N
vero intelligitur, & hoc eſt ſecundum veritatem. Hic patet id, quod Victorinus dixit, eſſe probe dictum, cum videlicet inquit, naturam habilem efficere. Ariſt. n. quod Victorinus dixit habile, ingenioſum appellauit. Supra aũt habilitatem, ars facit facilem, & ſupra facilitatem, vſus & exercitatio potentem omni temporis momento reddit. Naturalem vero ingenij bonitatem (quam habilitatem Victorinus vocat.) Ariſt. docuit ex iudicio, & electione veri, & falſi euitatione. Non autẽ ex eo, quia aliquis facile recipit ea, quæ a præceptore traduntur. nec ex eo, quamdiu ſeruat, quę didicit. Sed cenſet eum eſſe natura ingenioſum, qui ex naturali diſpoſitione habilis eſt iudicare verum, illudq; a falſo diſcernere, atq; iudicare in electis quid eligendũ, quid ue fugiendum ſit. Huius ingenij bonitatis ipſe pluribus in locis & potiſſimum libro de anima ſecundo iudicium tradidit ex bonitate carnis, cum uidelicet carnes fuerint mol O
les, non aquea mollitudine, qualis eſt mulierum caro, quæ fluida admodum eſt, & labilis. Sed aerea lenitate calida, atq; humida, qualis virorum caro eſt, quę cum lenis ſit, nõ fluit, non labitur.

De ingenio nãli

LOCVS TERTIVS.

Et ad ea, quæ ſæpiſſime incidunt problemata, ſcire oportet orationes, et maxime, quæ pro primis poſitionibus ſunt. Nam in his ſæpe contendunt, qui reſpondent.

pro
περὶ
ↄtendunt
ἀποδυσ.
πετουσιν
faſtidiunt

Aſſignat tertium locum, & dicit. { Et ad ea quæ ſæpiſſime incidunt problemata, oportet ſcire orationes } .i. argumenta, & quæ diu fieri ſolẽt, & quæ de nouo poſſunt oriri problemata, quæ ſæpiſſime incidunt (vt Alexan. inquit) ſunt, quæ conſueta ſunt diſputari, quæq; a compluribus ſæpiſſime quæruntur. Sunt autem hæc plurima apud antiquos, vt vtrum vnum tantum ſit ens? vt dixerunt Parmenides & Meliſſus, vtrum infinita ſunt rerum naturalium principia? vt Anaxagoras, aut ſex? vt Empedocles. vtrum nulli cõtradicant, vt dixit Antiſthenes. vtrum omnia ſemper mouentur, vt Heraclitus. Vtrum nihil moueri poſſit, vt Zeno; & vtrum cuncta ęque bona ſunt, vt credidit Pyrrhon. Inſuper vtrum ideæ ſunt, vt Plato autumat. Temporibus vero noſtris problemata ſæpiſſime conſueta diſputari ſunt, vtrum non dentur indiuiſibilia, vt ij putant, q terminos ſectantur. Vtrum ens dicat tertium conceptũ vniuocum ſubſtantiæ, & accidentibus, deo, & cæteris, quæ ab ipſo deo ſunt, vt exteri arbitrantur. Vtrum materia ſit pncipium indiuiduationis, vt credũt qui Diuum Thomã imitantur. Vtrum ſingulare ſit primum cognitum ab intellectu noſtro, vt Gauteriani volunt. vtrum cœlum ſit corpus ſine materia, vt Auer. credunt. Vtrum anima ſit mortalis, vt opinantur Alexan. ſunt & alia plurima, quæ bonum eſſet, vt ſilentium compluribus ante annis habuiſſent. Non enim tot ſeculis philoſophia fuiſſet conflictata, totq; annis ignota, atq; latens Ingenioſi. n. viri his inumeris futilibus, (quæ nulli diſciplinæ adminiculantur,) occupati, librorũ Ariſt. minimam partem legere potuerunt. Hæc enim occupatio in huiuſmodi vanitatibus cauſa fuit, vt non mõ philoſophia, verum etiam cæteræ bonæ artes a noſtro ſeculo abierint. Vnde nos primi noſtro æuo hæc contendentes, cœpimus legere libros Ariſt. in proprijs verbis, commiſceréq; græcas expoſitiones cũm latinis. fuimusq; multis bonis occaſio, vt non blacteronicas expoſitiones ſine teſtibus legerent, ſed græca verba cum græcis penetrarent. erat enim propter hæc præteritis temporibus philoſophia nullius (vt ita dixerim) pretij. nam præceptor noſter Nicolectus Theatinus, qui in his fuit præclariſſimus cum in Patauinis ſcholis philoſophiam profiteretur, non pluribus. 3 uc aureis honeſtatus eſt. Nos vero millenario aureorum numero non ſemel ſumus honorati, fuimusq; cæteris philoſophãtibus occaſio, vt ſummis honoribus apud omnes haberentur. Addit poſtea Ariſt. quæ argumenta maxime ſcire oportet, & dicit: { & maxime } ea. ſ. argumenta { quę

De pblematibus conſuetis P

Q Laus auctoris

Nicolectus Theatin⁹

pro

A pro primis poſitionibus ſunt, } & non intelligit per ꝓmas poſitiones, primas antiquorum philoſophorum opiniões, vt imperiti putant, ſed prima principia, vt Alex. exponit, cuius cauſam aſsignat & dicit, { nam in his } .ſ. primis ꝓn cipijs { ſæpe contendunt reſpondentes } .ſ. cum opponẽtibus. Et quoniam argumenta pro primis principijs, & cõtra prima principia pauca ſunt, & admodum difficilia, propterea monet Alex. vt quæ iam olim inuenta ſunt, habeãtur, aliaq́; de nouo conſtruentur, vt cum neceſſarium fuerit nos ipſorum ſuſtinere rationem, nec argumentationes nec reſponſiones dubitemus.

LOCVS QVARTVS.

Inſuper etiam terminorum copioſos eſſe oportet, tũ probabilium, tum etiam primorum atq; ſe habere promptos. nam per hæc fiunt ſyllogiſmi.

Aſsignat quartum locum, & dicit. { Inſuper etiam terminorum } .i. definitionum { copioſos, atq; promptos eẽ oportet, tum } videlicet { probabilium, tũ etiam primorum } .ſ. principiorũ, cuius cauſam aſsignet, & dicit, { nã B propter hæc } .ſ. definitiones probabilium, & primorum principiorum { fiunt ſyllogiſmi } eorum ſubaudi quę ſunt poſt principia nec ſolum dialecticum (vt Alex. addit) oportet ſcire definitiones primorum principiorum, ſed etiã demonſtratorem, vt quid ſit linea quid punctum, quid angulus, nam ex his demonſtrationes fiunt & fortaſſe per probabilia & prima idem intelligit, vt ſi alterum alterius expoſitio, & fortaſſe per probabilia intelligit prima in genere, & prima, quæ ſunt ſimpliciter prima. Dixit, autem copioſos atq; promptos, quoniam aliquis copioſus eſſe poteſt reminiſcentia multorum, non tamen promptus memoria præſentium. ergo oportet reminiſcentia copioſos eſſe, & memoria promptos.

LOCVS QVINTVS.

C *Tentandum autem & ea (in quæ ſæpiſsime incidunt orationes aliæ) tenere. nam quemadmodum in geometria ante opus eſt circa elementa exercitatum eſſe, & in numeris circa capitales prompte ſe habere, & multum refert ad hoc quod eſt & alium numerum cognoſcere multiplicatum, ſimiliter & in orationibus promptum eſſe ad principia, & propoſitiones in ore ſcire: nam quemadmodum in memoriæ ſenſorio ſolum loci poſiti ſtatim faciunt ipſas res memorare, ita hæ ad ratiocinandum promptiorem efficiunt: quippe cum ad determinatas illas ſecundum numerum inſpiciant.*

καὶ et
γὰρ nam
ore στόματος
memoriæ
ita καὶ et

Aſsignat quintum locum, & dicit. { Tentendum autẽ, & ea tenere } prompte { in quæ ſæpiſsime incidũt, } atq; reſoluuntur, { aliæ orationes } .i. alij ſyllogiſmi omnes. Hoc autem dicit (vt Alex. videtur) de communibus locis. ſunt.n. nonnulla communia loca. quæ ad omnium problematum genera vtilia ſunt, vt a coniugatis, & a caſibus, & a generationibus, atq; corruptionibus, & a maiore minoreue, & contrario, & a cæteris eiuſdem generis. Teles.n. propoſitiones, ſiue principia prompte eſſe habẽda monet, quĩ ſunt multifariam vtilia. deinde probat, hoc dicit, { nã D quemadmodum in geometria ante } .ſ. q̃ ad concluſiones deuenietur, { opus eſt circa elementa, } & principia, ex quibus ſyllogiſmi fiunt ad concluſiones, { exercitatũ eſſe, & in numeris, } de quibus agit Arithmetica, { circa capitales prõpte ſe habere } capitales numeros dicit (vt Alex. inquit) primorum numerorum, qui ſunt vſq; ad decẽnas multiplicationes. Propter enim horum multiplicationum exercitationem, poſteriorum, & maiorũ ſimiliumq́; multiplicationes cognoſcuntur, e bis.n. duobus quatuor cognoſcuntur, a bis aũt. 20. ſunt quadraginta, a vigeſies. 20. ſunt. 400. a ducẽteſies. 20. ſunt quatuor milia, & deinceps ſimiliter, & propterea ſubdit, { nam } exercitatio in huiuſmodi capitalibus numeris { multum refert } ſiue confert { ad hoc, quod eſt & alium multiplicatum numerum cognoſcere } vt in principio arithmeticæ ampliſsime declaratur. Tunc reddit ad complendam ſimilitudinem, & E ad propoſitum, & dicit, { ſimiliter } opus eſt { in orationibus etiam promptum eſſe ad principia & } ſimpl'r opus eſt in orationibus { propoſitiones in ore ſcire } prõptaſq; habere, deinde aſsignat cauſam etiam per ſimilitudinem, & dicit, { nam quemadmodum in memoriæ ſenſorio ſolũ loci poſiti ſtatim faciunt ipſas res memorare, ita hæ } .ſ. ꝓpoſitiones communes, & primæ { ad ratiocinandum prõptiorem efficiunt, } & per loca poſita (vt Alex exponit) intelligit nonnulla loca in libello de memoria, & de ſomno, & de diuinatione enumerata, per quæ loca eſt reminiſci, vt a contrarijs, & a ſimilibus, & ab alijs pluribus. Quare quemadmodum in illis loca nota, per quæ reminiſcentia fieri poteſt, cauſæ ſunt nobis reminiſcendi, reminiſcentes.n. vnum contrarium ad alterum contrarium traſcendentes, illius reminiſcimur, vt reminiſcentes amarũ, dulcis reminiſcimur, reminiſcentes nigrum, albi, & frigus caloris. Deinde aſsignat cauſam quare commemoratio communium locorum reddit opponentem promptiorem ad ſyllogizandum, & dicit, { quippe cum } .ſ. exercitantes ſe F in ratiocinãdo { ad illas cõmunes } propoſitiones, { quæ ſunt numero determinatæ, } inſpiciant, vt ad locum a contrario, a coniugatis, a caſibus, & ad cætera communia, quæ ſunt certo numero cõmunia omnibus problematibus, & non reſpiciant ad loca particularia cuiuſq; problematis, quæ ſunt fere infinita, quæ memoria contineri non poſſunt, & cum fuerint in talibus propoſitionibus cõmunibus prompti, erunt promptiores ad ſyllogizandum.

LOCVS SEXTVS.

Et propoſitionem communem magis q̃ orationem in memoria ponendum: nam principio, & ſuppoſitione mediocriter copioſum eſſe difficile eſt.

Aſsignat ſextum locum & dicit. { Et propoſitionem cõmunem magis q̃ orationem } .i. ſyllogiſmum (vt exponit Alex.) vnicuiq; problemati accommodatum, { in memoria ponendum: } & per propoſitionem communem, locum communem intelligit, propoſitio enim communis locus eſt, per quem ſyllogiſmorum diuerſorum problematũ reminiſci facit. Qui enim ſyllogiſmum ſciuerit ad vnũ ſolum problema accommodatum, facultatem habet ad illud, & non ad alia. At qui communem propoſitionem habet: non ſolum ad vnum, ſed ad omnia problemata facultatem habet, vt qui ſciuerit, ſi ſanabile bonum, ægrum malum: ſyllogiſmum habet ad hoc problema tantum: at qui locum ſcierit, ſicut contrarium in contrario, ita contrariũ in contrario, ſyllogiſmum quidem non habet, ſed principium ſyllogiſmorum, & ſyllogiſmorum occaſionem, non ſolum ad vnum, ſed ad plura problemata, deinde aſsignat cauſam quare talium principiorum oporteat magis facultatem habere q̃ eorum, quæ ſunt mediocriter talia, & dicit. { nam principio & ſuppoſitione mediocriter } .i. quę mediocriter ſe habeant, { copioſum eſſe difficile eſt, } ergo melius eſt copioſum eſſe communibus propoſitionibus, q̃ ſyllogiſmis, & melius communibus, q̃ mediocribus (vt Alex. exponit.) Qui igitur græcum verbum λόγον, poſitionem interpretantur, non recte dicunt, tum quia eſt expoſitio contra Alexand. tum etiam quia hic locus concideret cum quinto loco. H

LOCVS OCTAVVS.

Inſuper orationem unam plures facere aſſueſcendum ueluti ij, qui occultiſsime abſcondunt. Tale autem erit, ſiquis q̃plurimum receſſerit a cognatione eorum de quibus eſt oratio. Erunt autem potiores orationum uniuerſales maxime, quæ id pati poſſunt. Vt quoniam non eſt una plurium diſciplina. Sic enim & in ijs, quæ ſunt ad aliquid, & in contrarijs, & coniugatis eſt.

Aſsignat locum octauum, & dicit. { Inſuper orationẽ } i. ſyllogiſmum { vnam plures facere aſſueſcendum, veluti ij faciunt, qui occultiſsime abſcondunt } hi.n. abſcondunt

I ad vniuerſaliſſimam atq; remotiſſimam propoſitionem
proſyllogizando ex illa, vt abſcōdat ſyllogiſmum, qui eſt
ad propoſitum, ſic qui aſſueuerit facere vnam rationem plo
res, multiplicat ſyllogiſmos ex vna vniuerſaliſſima pro-
poſitione, quæ multorum ſyllogiſmorum principium eſt.
Ad vnumquodq; enim ſub vniuerſali exiſtentium huiuſ-
modi propoſitio vtilis eſt. Deinde exponit quomodo vna
ratio pōt fieri plures, & dicit, { tale aūt erit, ſiquis quā plo
rimum receſſerit a cognatione eorum, de quibus eſt ora-
tio. } vt ſi ſyllogiſmus ſit, q͂ non eſt vna contrariorum di
ſciplina, aſcenderit ad illam vniuerſaliſſimam, non eſt una
plurium & diſciplina, hæc.n. vniuerſalior eſt illa nō eſt vna
oppoſitorum diſciplina. nam qui ſic, receſſit a propoſita p
poſitione: pōt non ſolum habere nō vnam eſſe contrariorum
diſciplinam, ſed nec relatiue oppoſitorū nec priuatiue op-
poſitorum vnam eſſe diſciplinam. Deinde declarat, quę ra
tiones ſunt, ad quas maxime debemus aſcendere, vt vna
ratio multiplicetur in plures, & dicit, { erunt aūt potio-
K res orationum } .i. ſyllogiſmorum { vl'es maxime, quæ id
pati poſſunt, } vt videlicet vna fiat plures. { vt q͂m nō eſt
vna plurium diſciplina, } contraria ſunt plura, ergo con-
trariorū non eſt vna diſciplina. { Sic.o. in latus aucta, { &
in ijs, quæ ſunt ad aliquid, & in contrarijs, & in cognatis }
ad hæc. ſ. in priuatiue oppoſitis, & contradictorie oppoſi-
tis multiplicabitur ratio. Confert ergo ad perfectionem,
& ad finem dialectici conſequendum, ut dialecticus ſe aſſue
ſcat multiplicare vnam rationem communiſſimam per la
tus ad omnia collateralia, quæ poſſunt accipi ſub prima
vniuerſaliſſima propoſitione.

LOCVS NONVS.

Oportet autem reminiſci uniuerſales facere orationes, tam & ſi fuerit diſputans particulariter, ſic enim & plures licebit unam facere. Similiter autem & apud rhetores in enthymematibus.

Si hic nonus locus differt a loco octauo, ſic eſt legendus,
{ Oportet autem reminiſci vl'es facere orationes } & ſyl
L logiſmos, & ſic oportet, vt reminiſcamur vniuerſaliū pro
poſitionū ad faciendum vl'es ſyllogiſmos. Vt ſit locus no-
nus pro cōficiendis vl'ibus ſyllogiſmis, reminiſci debemus
vl'ium propoſitionum. { tam & ſi } dialecticus { fuerit di
ſputans particulariter, } quia per vl'es propoſitiones erūt
magis abundantes in propoſitionibus, tamē ipſe dicit { ſic
enim & vnam } rationē { licebit plures facere } propter
abundantiam propoſitionum. { ſimiliter aūt & apud rhe-
tores in enthymematibus, } rhetores.n. habent in memo
ria vl'ia loca, vt ſint in propoſitionibus abundantiores, &
in enthymematibus. Ergo locus octauus erat circa memo
riam ſyllogiſmorum vniuerſalium, locus autē hic nonus
circa memoriam propoſitionum vniuerſalium.

LOCVS DECIMVS.

Eundem autem quàm maxime fugere in uniuerſale ferre ſyllogiſmos.

Hunc locum Alex. ad reſpondentem retulit, nam cum
diſſiſſet argumentantem oportere referre propoſitiones
M ad vl'e, nunc dicit reſpondentem oportere { q̃ maxime fu
gere in vl'e } hoc eſt contra vl'e { ferre ſyllogiſmos } ſed
quoniam verbum { eundem } eſt relatiuum, quod refert
perſonam quam dixit, ideo ego ad opponentem refero &
ſic præcipit vt opponens fugiat ferre ſyllogiſmos contra
vl'e, quoniam vniuerſales propoſitiones, nec poſſunt im-
probari, nec probari vt ſuperius dictum eſt.

LOCVS VNDECIMVS.

Et ſemper oportet cōſiderare orationes, ſi in pluribus communibus diſputantur: nam omnes particulares in uniuerſali diſputatæ ſunt. Et ineſt in particularibus eius, quod eſt ul'e, demonſtratio. Cum nō ſit ſyllogizare quicq̃ ſine ul'i.

Aſſignat locum vndecimum & dicit, { & ſemper opor
tet conſiderare rōnes } & ſyllogiſmos, & eos habere prom
ptos atq; paratos, { ſi in pluribus communibus diſputan-
tur } .i. ſi fuerint vl'es pluribus communes, quia ſic habe- N
bit opponens plures plurium ſyllogiſmos. { nam oēs par-
ticulares } .i. ſyllogiſmi vel rationes { in vl'i } ſyllogiſmo
{ diſputatæ ſunt, & ineſt in particularibus, } quæ continē
tur ſub vl'i { demonſtratio eius, quod eſt vl'e, } vt ſi de ani
mali monſtratur ſenſitiuum, de hoie & equo, & alijs omni
bus monſtrabitur, quæ ſub animali ſunt, cuius cauſam aſſi
gnat, & dicit, { cum non ſit ſyllogizare quicq̃ } de aliquo
particulari, { ſine vl'i } .i. quin ſyllogizetur de vniuerſali.

LOCVS DVODECIMVS.

Exercitatio autem facienda, inductiuarum quidem ad rudem. Syllogiſticarum uero ad expertum.

Aſſignat duodecimum locum, per quem declarat cum
quibus diſputatio inuentiua haberi debet, & dicit. { Exer-
citatio aūt } .ſ. diſputatiua { facienda } eſt ſubaudi cū alijs
non tamen eodem modo. nam inductiuarum orationū di-
ſputatio facienda eſt ad rudem. { ſyllogiſticarum vero ad ex
pertum, } qui eſt in diſputationibus inquiſitiuis aſſuetus. O
Cauſam aſſignat Alex. quoniam ipſis rudibus particularia
ſunt notiora, expertis vero vniuerſalia.

LOCVS DECIMVSTERTIVS.

Omnino autem exercitationis gratia diſceptantibus tentandum afferre aut ſyllogiſmum de aliquo, aut propoſitionem, aut ſolutionem, aut inſtantiam: ſiue recte quis dicat, ſiue perperam. uel ipſe uel alter, & ad quippiam uterq;.

Aſſignat decimumtertium locum, & dicit. { Omnino
autem exercitationis gratia diſceptantibus tentandum af-
ferre aut ſyll'm de aliquo, aut propoſitionem } .i. interro
gationem, ex qua fiet ſyllogiſmus, & hæc duo ex parte op
ponentis: ex parte vero reſpondentis dicit, { aut ſolutio-
nem } tentandum eſt afferre ad ſyllogiſmum, { aut inſtā-
tiam } .ſ. ad propoſitionem, & hæc tentare debet reſpon-
dens. { ſiue recte } opponens { quis dicat, ſiue perperā, }
& hęc { vel ipſe } ſibi ſit opponēs, vel alter, } & { vterq; }
diſputet { ad quippiam } .i. modo vterq; diſputet de quo- P
dam communi, in quo poſſunt hæc cadere.

Ex his enim facultas. Exercitatio autem facultatis gratia. Et maxime circa propoſitiones & inſtantias. Eſt enim (ut ſimpliciter dicamus) dialecticus propoſitiuus & inſtantiuus. Eſt autem proponere quidem unum facere, quæ ſunt plura. Inſtare autem, quod unum eſt, facere plura. Nam aut diuidit, aut interimit, hoc quidem dans, illud autem nō dans eorum, quæ propoſita ſunt.

Probat quod dixerat, & dicit. { Ex his.n. } quatuor vi
delicet ſyllogiſmo, propoſitione, inſtantia & ſolutione eſt
{ facultas, } qua videlicet dialecticus facile diſputare pōt.
{ exercitatio autē facultatis gratia } exercemus.n. ut faci
les efficiamur. ergo in quatuor his omnis dialectica exerci
tatio conſiſtit. Deinde oſtendit quarū maxime eſt exer
citatio, & facultas, & dicit, { & maxime circa propoſitio
nes } interrogatorias ex parte opponētis, { & inſtantias }
contra propoſitiones ex parte reſpondentis. nam ex pro-
poſitione fit ſyll's, ex inſtantia fit ſolutio. huius aſſignat cau Q
ſam, & dicit, { eſt.n. (vt ſimpliciter dicam) dialecticus pro
poſitiuus, & inſtantiuus, } nam (vt Alexā. inquit) vniuer-
ſum dialectici opus reſponſio, quæ per inſtantiam fit, & in
terrogatio eſt, deinde exponit quid ſit proponere, & quid
inſtare, & dicit { eſt aūt proponere vnum facere, quę ſunt
plura, } quia qui proponit, vniuerſale ſub quo continen-
tur plura, interrogat. Inſtare { autem, quod vnū eſt, facere
plura, nam } qui reſpondet, { aut diuidit, } & ſic inſtat,
& vnum facit plura { aut interimit } vl'e, & ſic etiam vnū
facit plura, quoniam omnia, in quæ diuiſibile eſt vl'e, inte-
rimit, quod facere non pōt, niſi implicite vl'e diuiſerit.

LOCVS DECIMVSQVARTVS.

Non eſt autem cum omni diſputandum, neq; contra quē libet exercitandum, eſſet enim neceſſe ad aliquos prauas fieri orationes. Sed ab eo, qui tentat apparere, omnino diffugiendum:

A *giendum: & ſi iuſtum quidem ſit omnino tentare ratiocinari non tamen pulchrum, cum non oporteat aduerſus quoslibet facile conſiſtere: eſſet. n. neceſſe inde prauiloquium emergere. nam & qui exercitati ſunt, non poſſunt abſtinere a diſputatione ſine altercatione.*

In hoc vltimo loco docet Ariſt. cum qoibus ſit diſputandum, & vult cum captionculatoribus nullo pacto eſſe diſpotãdom. nam ex diſputatione cum iſtis, nolla vtilitas habetur ad veritatis inuentionem (vt Alex. inqoit) dicit { Nõ eſt aũt cum omni } homine { diſpotandum, neque contra quemlibet } hominem { exercitandũ, } coius cauſam dicit, { eſſet. n. neceſſe ad aliquos } .ſ. ad captionculatores { prauas } & captioſas { fieri orationes, & ſyllogiſmos, ex quibos nihil ad ueritatis inoentionem: { ſed ab eo, qui tẽtat apparere, { & noo veritatem inoenire, { diffugiendũ eſt. } Sed dices primo elenchorum dicitur contrarium, nã dicitur eſſe iuſtum reſpondere ad importunas rationes ſophiſtarum, reſpondens dicit, { & ſi iuſtom quidem ſit om
B nino tentare ratiocinari, } & reſpondere ad importunitates ſophiſtare, { oũ tamen } eſt { pulchrum, cũ non oporteat } pro ſeruando decoro, & pulcbritudine { aduerſus quoſlibet facile conſiſtere, } & in diſpotatione ſe diſponere. cuius caoſam dicit { eſſet. n. neceſſe inde prauiloquiom emergere, } & ad prauas rationes venire, quæ non fiont ſine altercatione & iniurijs: cuios caoſam dicit, { nam & q exercitati ſunt } .ſ. in his altercatiuis diſputationibus { nõ poſſunt abſtinere a diſputatione ſine altercatione } quę nõ ſont homine, qui pro inuenienda veritate diſputat, digoa. & propter hæc Alex. ſummus peripateticos præcipit non eſſe cum oibus diſputandom, ſed prius oẽs oportet conſiderare, & cũ eis diſputare, qui inueniunt digni cõicatiooe.

C

LOCVS DECIMVS QVINTVS.

in promptu παραπόδας ad pedes cõfeſtim prope vicine

Oportet autem factas habere orationes ad hmõi problemata, in quibus cum pauciſſimorum copia eas ad q̃ plurima utiles habeamus. Illæ uero ſunt uniuerſales, et ad quas in promptu quippiam ad inuenire difficile eſt.

Vltimom locum aſſignat, quem pro parte ſoperius (vt Alexan. inquit) tradidit, & dicit. { Oportet aotem factas habere orationes } .i. argumentationes { ad hmõi problemata } omnia, de quibus loca poſuimus, { in quibus } argu- E mentationibus { cum paociſſimorum copia } .i. cum vniuerſalium propoſitionom copia, (vnioerſales enim propoſitiones paociſſimæ ſunt reſpectu particularium) { eas } argomentationes { ad q̃ plorima } alia particularia problemata { vtiles habeamos } Exponit aũt paociſſima, quę ſunt & dicit, { illę vero } propoſitiones, qoæ dicuntot paociſſimæ { vľes ſunt, & } tales contra { qoas quippiaoi inuenire in promptu difficile eſt } ergo rationes, quas debemos in promptu habere, ex hmõi propoſitionibos eſſe debẽt, q̃m ſic erimus abondi quaſi in omnibus diſputare. Hæc ſunt, qoę ſcripſimos in libris topicorum: tum ex Alexãdri, cum ex Herminij expoſitionibos. habuimus aũt in verbis Ariſ. non paruas obſcuritates, & in ſcripturis differentias. nam in codicibus gręcis, qui prę manibus habentur, complores textus fragmentatos legimus contulimus ad inoicẽ multa græca exemplaria & ſic ex ipſis interpretati ſumus, vt melius nobis viſom eſt, vidimus multorom latinorum expoſitiones, vt Adinolphi, vt Angeli cammerinatis, vt Roberti coloerbini, vt Britannici, vt cuiuſdam, quem omnes commentatotem vocant, inſupet videmus Auerr. nouas quaſdam tranſlationes, immo potius blattericias conſuſiones, quas cum tranſlator non intellexerit, nemo poteſt eas intelligere. Inſuper vidimos Albertum cognomento magnum, qui obſcuriſſime hooc librum expoſuit, longe tamẽ melios, quam expoſuerit libros philoſophię naturalis. In illis enim nihil boni dixit. nã ſequotus eſt tranſlationes ex Arabico in latinom verſas, in qoibus ſunt tot errata, qoot verba. Quia vero in logica ſequutus eſt tranſlationes ex græco in latinum factas, ideo minos errauit, vidimus etiã complures externorum curſos, quos non ab ratione curſos vocant, quia nihil de verbis Ariſto. interpretantur, ex his igitut omnibos nihil iuuamenti accepimos, ſed ſolom inextricabiles quæſtiones, quæ mooentut ad ea, quæ ipſi dicunt oon aotem ad ea, quæ Ariſt. tradit. In his abundant & in his maiorem partem expoſitionis faciunt. Niſi igitur legeremus Alex. & Herminij expoſitiones, uix unum uerbum bene eſſet a oobis interpretatum. Turpe enim eſt uolentibus exponere Ariſtote. libros ot illos audeant interpretari ignorata lingua, in qoa Ariſtote. ſcripſit. Nullis q; gręcis expoſitoribus iter demonſtrantibus. G

Recapitulatio aoctoris de hac ſua expõne & quos ſecutus ſit.

F

De noua trãſlatione Arabis: q̃ magna commẽtatio uolgo appellatur.

Finis Niphani die. x. Auguſti.

SERIES CHARTARVM.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T.

Omnes quaterniones.

ROMA VITTORIO EMANUELE

D

Venetiis Apud *Hieronymum Scotum*

H

Semintrij. Gemel. Diſcal. S. Paolo Rom.

In quib[us] [illegible] reges [illegible] magis prudentia [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]. 1 [illegible] [illegible]. 27.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 154

In memoria [illegible] [illegible] [illegible] 1 + [illegible]4. [illegible] 77 [illegible]

R,
FINE

A. PANDIMIGLIO
RESTAURO
DI
LIBRI - ROMA